විනයපිටකෙ
පාචිත්‍යාදියොජනා

ධම්මවිචය

පටුන

“ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා.”

(මහා සුඤ්ඤත සුත්තං; මජ්ඣිම නිකායො, උපරිපණ්ණාසකො, සුඤ්ඤත වග්ගො.)

පටුන සංස්කරණය - භික්ඛු ධම්මවිහාරි

(ඡට්ඨ සංගායනා ත්‍රිපිටක වැඩසටහනින් උපුටා සකසන ලදී)

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

විනයපිටකෙ

පාචිත්‍යාදියොජනා

පාචිත්තියයොජනා

මහාකාරුණිකංනාථං, අභිනත්වා සමාසතො;
පාචිත්‍යාදිවණ්ණනාය, කරිස්සාමත්ථයොජනං.

5. පාචිත්තියකණ්ඩං

1. මුසාවාදසික්ඛාපද-අත්ථයොජනා

ඛුද්දකානන්තිසුඛුමාපත්තිපකාසකත්තා අප්පකානං, ගණනතො වා පචුරත්තා බහුකානං.යෙසං සික්ඛාපදානන්ති සම්බන්ධො. ‘‘යෙස’’න්ති පදං ‘‘සඞ්ගහො’’ති පදෙසාම්‍යත්ථඡට්ඨී. සඞ්ගහීයතෙ**සඞ්ගහො**. ‘‘නවහි වග්ගෙහී’’තිපදං ‘‘සඞ්ගහො, සුප්පතිට්ඨිතො’’ති පදද්වයෙ කරණං.**දානී**ති කාලවාචකො සත්තම්‍යන්තනිපාතො ඉදානි-පරියායො, ඉමස්මිංකාලෙති අත්ථො.**තෙසන්**ති ඛුද්දකානං, අයං වණ්ණනාතිසම්බන්ධො.**භවතී**ති එත්ථ ති-සද්දො එකංසත්ථෙ අනාගතකාලිකොභොති ‘‘නිරයං නූන ගච්ඡාමි, එත්ථ මෙ නත්ථි සංසයො’’තිආදීසු (ජා. 2.22.331) විය.කිඤ්චාපෙත්ථ හි යථා එකංසවාචකො නූනසද්දො අත්ථි, න එවං ‘‘භවතී’’ති පදෙ, අත්ථතොපන අයං වණ්ණනා නූන භවිස්සතීති අත්ථො ගහෙතබ්බො. අථ වා අවස්සම්භාවියත්ථෙඅනාගතකාලවාචකො හොති ‘‘ධුවං බුද්ධො භවාමහ’’න්තිආදීසු (බු. වං. 2.109-114) විය.කාමඤ්චෙත්ථ යථා අවස්සම්භාවියත්ථවාචකො ධුවසද්දො අත්ථි, න එවං ‘‘භවතී’’ති පදෙ, අත්ථතො පන ධුවං භවිස්සති අයං වණ්ණනාති අත්ථො ගහෙතබ්බොති දට්ඨබ්බං.

1. **‘‘තත්ථා’’**තිපදං ‘‘මුසාවාදවග්ගස්සා’’තිපදෙ නිද්ධාරණසමුදායො, තෙසු නවසු වග්ගෙසූති අත්ථො. පඨමසික්ඛාපදෙති වා, තෙසුඛුද්දකෙසු සික්ඛාපදෙසූති අත්ථො.**සක්‍යානං පුත්තො**තිභගිනීහි සංවාසකරණතො ලොකමරියාදං ඡින්දිතුං, ජාතිසම්භෙදතො වා රක්ඛිතුංසක්කුණන්තීති**සක්‍යා.** සාකවනසණ්ඩෙ නගරං මාපෙන්තීති වා සක්‍යා, පුබ්බරාජානො. තෙසං වංසෙ භූතත්තා එතරහිපි රාජානො සක්‍යා නාම, තෙසංපුත්තොති අත්ථො. ‘‘බුද්ධකාලෙ’’ති පදං ‘‘පබ්බජිංසූ’’ති පදෙ ආධාරො. සක්‍යකුලතොනික්ඛමිත්වාති සම්බන්ධො.**‘‘වාදක්ඛිත්තො’’**ත්‍යාදිනාවාදෙන ඛිත්තො, වාදම්හි වාති අත්ථං දස්සෙති.**යත්‍රයත්‍රා**ති යස්සං යස්සං දිට්ඨියං පවත්තතීති සම්බන්ධො.**අවජානිත්වා**ති පටිස්සවෙන වියොගං කත්වා. අවසද්දො හිවියොගත්ථවාචකො. ‘‘අපජානිත්වා’’තිපි පාඨො, පටිඤ්ඤාතං

අපනීතං කත්වාති අත්ථො.**දොසන්**ති අයුත්තිදොසං, සල්ලක්ඛෙන්තො හුත්වාතිසම්බන්ධො.**කථෙන්තො** **කථෙන්තො**ති අන්තසද්දොමානසද්දකාරියො. කථීයමානො කථීයමානොති හි අත්ථො.**පටිජානිත්වා**ති පටිඤ්ඤාතං කත්වා.**ආනිසංස**න්ති නිද්දොසං ගුණං. පටිපුබ්බො චරසද්දොපටිච්ඡාදනත්ථොති ආහ ‘‘පටිචරති පටිච්ඡාදෙතී’’ති. ‘‘කිං පන රූපං නිච්චං වාඅනිච්චං වා’’ති වුත්තෙ ‘‘අනිච්ච’’න්ති වදති. කස්මාති වුත්තෙ ‘‘ජානිතබ්බතො’’ති වදති. යදි එවං නිබ්බානම්පි ජානිතබ්බත්තා අනිච්චං නාම සියාතිවුත්තෙ අත්තනො හෙතුම්හි දොසං දිස්වා අහං ‘‘ජානිතබ්බතො’’ති හෙතුං න වදාමි, ‘‘ජාතිධම්මතො’’ති පන වදාමි. තයා පන දුස්සුතත්තා එවං වුත්තන්ති වත්වාඅඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරති. ‘‘කුරුන්දිය’’න්ති පදං ‘‘වුත්ත’’න්ති පදෙ ආධාරො.**එතස්සා**ති ‘‘රූපං අනිච්චං ජානිතබ්බතො’’ති වචනස්ස.**තත්‍රා**ති කුරුන්දියං.**තස්සා**තිපටිජානනාවජානනස්ස. ‘‘පටිච්ඡාදනත්ථ’’න්ති පදං ‘‘භාසතී’’තිපදෙ සම්පදානං. ‘‘මහාඅට්ඨකථාය’’න්තිපදං ‘‘වුත්ත’’න්ති පදෙ ආධාරො. ‘‘දිවාට්ඨානාදීසූ’’ති පදංඋපනෙතබ්බං. ඉදං ‘‘අසුකස්මිං නාමපදෙසෙ’’ති පදෙ නිද්ධාරණසමුදායො.

3. සම්මාවදති අනෙනාති**සංවාදනං,**උජුජාතිකචිත්තං, නසංවාදනං**විසංවාදනං,**වඤ්චනාධිප්පායවසප්පවත්තංචිත්තන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘විසංවාදනචිත්ත’’න්ති. ‘‘වාචා’’ත්‍යාදිනා වචතිඑතායාති**වාචා**ති අත්ථං දස්සෙති. **හී**ති දළ්හීකරණජොතකං, තදමිනා සච්චන්ති අත්ථො. ‘‘වාචායෙවා’’තිපදං ‘‘බ්‍යප්පථො’’ති පදෙ තුල්‍යත්ථං, ‘‘වුච්චතී’’ති පදෙ කම්මං. පථසද්දපරත්තාවාචාසද්දස්ස බ්‍යාදෙසො කතො. සුද්ධචෙතනා කථිතාති සම්බන්ධො.**තංසමුට්ඨිතසද්දසහිතා**ති තාය චෙතනාය සමුට්ඨිතෙන සද්දෙන සහපවත්තා චෙතනා කථිතාති යොජනා.

‘‘එව’’න්ති පදං ‘‘දස්සෙත්වා’’ති පදෙ නිදස්සනං, කරණං වා. ‘‘දස්සෙත්වා’’ති පදං ‘‘දස්සෙන්තො ආහා’’ති පදද්වයෙ පුබ්බකාලකිරියා.**අන්තෙ**ති ‘‘වාචා’’තිආදීනං පඤ්චන්නං පදානං අවසානෙ.**‘‘ආහා’’**ති එත්ථ වත්තමාන-තිවචනස්ස අකාරොපච්චුප්පන්නකාලවාචකෙන ‘‘ඉදානී’’ති පදෙන යොජිතත්තා. ‘‘තත්ථා’’ති පදං ‘‘අත්ථොවෙදිතබ්බො’’ති පදෙ ආධාරො.**එත්ථා**ති ‘‘අදිට්ඨං දිට්ඨංමෙ’’තිආදීසු. ‘‘පාළිය’’න්ති පදං ‘‘දෙසනා කතා’’ති පදෙ ආධාරො. නිස්සිතවිඤ්ඤාණවසෙනඅවත්වා නිස්සයපසාදවසෙන ‘‘චක්ඛුනා දිට්ඨ’’න්ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘ඔළාරිකෙනෙවා’’ති.

4. **තස්සා**ති ‘‘තීහාකාරෙහී’’තිආදිවචනස්ස. ‘‘අත්ථො’’ති පදං ‘‘වෙදිතබ්බො’’ති පදෙ කම්මං.**හී**ති විසෙසජොතකං, විසෙසංකථයිස්සාමීති අත්ථො.**තත්ථා**ති චතුත්ථපාරාජිකෙ.**ඉධා**ති ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ.

9. **ආදීනම්පීති** පිසද්දො සම්පිණ්ඩනත්ථො.

11. මන්දසද්දොජළත්ථවාචකොති ආහ ‘‘මන්දත්තා ජළත්තා’’ති. යො පන අඤ්ඤං භණතීති සම්බන්ධො. ‘‘සාමණෙරෙනා’’ති පදං ‘‘වුත්තො’’ති පදෙ කත්තා. අපිසද්දො පුච්ඡාවාචකො, ‘‘පස්සිත්ථා’’ති පදෙන යොජෙතබ්බො, අපි පස්සිත්ථාති අත්ථො. ‘‘අදිට්ඨං දිට්ඨංමෙ’’තිආදිවචනතො අඤ්ඤා පූරණකථාපි තාව අත්ථීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අඤ්ඤා පූරණකථා නාමහොති’’ති. අප්පතාය ඌනස්ස අත්ථස්ස පූරණවසෙන පවත්තා කථා**පූරණකථා**. එසා පූරණකථානාම කාති ආහ ‘‘එකො’’තිආදි. එසා හි ගාමෙ අප්පකම්පි තෙලං වා පූවඛණ්ඩං වා පස්සිත්වා වාලභිත්වා වා බහුකං කත්වා පූරණවසෙන කථිතත්තා පූරණකථා නාම. බහුකානි තෙලානි වා පූවෙවා පස්සන්තොපි ලභන්තොපි අප්පකං කත්වා ඌනවසෙන කථිතත්තාඌනකථාපි අත්ථීති සක්කා වත්තුං. අට්ඨකථාසු පන අවුත්තත්තාවීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. බහුකාය පූරණස්ස අත්ථස්ස ඌනවසෙන පවත්තා කථා**ඌනකථා**ති විග්ගහො කාතබ්බොති. පඨමං.

2. ඔමසවාද සික්ඛාපදං

12. දුතියෙමසධාතු විජ්ඣනත්ථෙ පවත්තති ‘‘ඔමට්ඨං උම්මට්ඨ’’න්තිආදීසු (සං. නි. අට්ඨ. 1.1.21) වියාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඔමසන්තීති ඔවිජ්ඣන්තී’’ති.

13. ‘‘ඉදංවත්ථු’’න්ති පදං ‘‘ආහරී’’ති පදෙ කම්මං. නන්දිතබ්බොති**නන්දො**වණ්ණබලාදි, සො එතස්සත්ථීති නන්දී. විසාලානි මහන්තානිවිසාණානි එතස්සත්ථීති**විසාලො,**නන්දී ච සො විසාලො චෙති**නන්දිවිසාලො**ති වචනත්ථං දස්සෙති ‘‘නන්දිවිසාලොනාමා’’තිආදිනා.**සො**ති නන්දිවිසාලො, ‘‘ආහා’’ති පදෙ කත්තා.**තත්ථෙවා**ති යුඤ්ජිතට්ඨානෙයෙව.**අහෙතුකපටිසන්ධිකාලෙපී**ති පිසද්දො අනුග්ගහත්ථවාචකො, පගෙවද්විහෙතුක තිහෙතුක පටිසන්ධිකාලෙති අත්ථො. ‘‘තෙන වා’’ති වකාරස්සඅවුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථත්තා ‘‘අත්තනො කම්මෙන වා’’ති අත්ථං සම්පිණ්ඩෙතීති ආහ ‘‘අත්තනො කම්මෙන වා’’ති.**අත්තනො**ති නන්දිවිසාලස්ස.

15. **එත්ථා**ති එතිස්සං පදභාජනියං, ‘‘ආහා’’ති පදෙ ආධාරො. ‘‘යස්මා’’තිපදං විභජිතුකාමො’’ති පදෙ හෙතු. අට්ඨුප්පත්තියංයෙව ‘‘හීනෙනාපී’’ති වත්වාපදභාජනියං අවුත්තත්තා ඉදං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.**වෙණුකාරජාතී**ති විලීවකාරජාති.**නෙසාදජාතී**තිඑත්ථ කෙවට්ටජාතිපි සඞ්ගහිතා.

පු වුච්චති කරීසං, තං කුසති අපනෙතීති**පුක්කුසො**. පුප්ඵං වුච්චති කරීසං, කුසුමං වා, තං ඡඩ්ඩෙතීති**පුප්ඵඡඩ්ඩකො**.

කුටතිපින්දතීති**කොට්ඨො,**සොයෙව**කොට්ඨකො.** යකාරහකාරෙ එකතොයොජෙත්වා ‘‘යහා’’ති යො අක්කොසො අත්ථි, එසො හීනො නාම අක්කොසොති යොජනා.

16. **සබ්බපදෙසූති** නාමාදීසු සබ්බපදෙසු.**එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ.**අලිකන්ති**අසච්චං, මිච්ඡාවාචන්ති සම්බන්ධො. යොපි වදතීති යොජනා.

26. **පරිහරිත්වාති**පරිමුඛං කථනං අපනෙත්වා. දවංපරිහාසං කාමෙතීති**දවකාමො,**තස්ස භාවො**දවකම්‍යං,**තංයෙව**දවකම්‍යතා.** අනුපසම්පන්නන්ති එත්ථ අකාරස්ස සදිසත්ථමග්ගහෙත්වා අඤ්ඤත්ථොව ගහෙතබ්බොතිආහ ‘‘ඨපෙත්වා භික්ඛු’’න්තිආදි. යදි හි සදිසත්ථො භවෙය්‍ය, සාමණෙරොවඅනුපසම්පන්නො නාම සියා සණ්ඨානෙන ච පුරිසභාවෙන ච සදිසත්තා, තස්මා අඤ්ඤත්ථොවගහෙතබ්බොති දට්ඨබ්බං.**සබ්බසත්තාති** එත්ථ**සබ්බ**සද්දො අනවසෙසත්ථො මනුස්සෙ උපාදායවචනත්ථජානනාජානනපකතිකානං සබ්බසත්තානම්පි ගහිතත්තා.

35. අත්ථපුරෙක්ඛාරො නාමාති වෙදිතබ්බොති සම්බන්ධො. සික්ඛාපදමපෙක්ඛියනපුංසකලිඞ්ගවසෙන ‘‘කිරිය’’න්තිආදි වුත්තං. ආපත්තිමපෙක්ඛිය ඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන ‘‘කිරියා’’තිආදි වුත්තං. වජ්ජකම්මසද්දා සික්ඛාපදමපෙක්ඛන්තාපි ආපත්තිං, මපෙක්ඛන්තාපි නියතනපුංසකලිඞ්ගත්තා නපුංසකායෙව, තස්මා තෙ ද්වෙ ආපත්තිට්ඨානෙන වුත්තාති දට්ඨබ්බන්ති. දුතියං.

3. පෙසුඤ්ඤසික්ඛාපදං

36. තතියෙ ‘‘ජාතභණ්ඩනාන’’න්ති වත්තබ්බෙ අග්‍යාහිතොතිආදීසු විය විසෙසනපරනිපාතවසෙන ‘‘භණ්ඩනජාතාන’’න්ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘සඤ්ජාතභණ්ඩනාන’’න්ති. ‘‘පුබ්බභාගො’’තිවත්වා තස්ස සරූපං දස්සෙති ‘‘ඉමිනා ච ඉමිනා චා’’තිආදිනා. විරුද්ධං වදති එතෙනාති**විවාදො,**විග්ගාහිකකථා, තං ආපන්නාති**විවාදාපන්නා,**තෙසං. පිසති සඤ්චුණ්ණෙතීති**පිසුණො,**පුග්ගලො, තස්ස ඉදන්ති**පෙසුඤ්ඤං,**වචනන්ති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පෙසුඤ්ඤන්තිපිසුණවාච’’න්ති.

37. **භික්ඛුපෙසුඤ්ඤෙති** භික්ඛූනං සන්තිකං උපසංහටෙ පෙසුඤ්ඤවචනෙතිඡට්ඨීසමාසො.

38. ‘‘දිස්වා’’ති පදං ‘‘භණන්තස්සා’’ති පදෙ පුබ්බකාලකිරියා, දස්සනං හුත්වාතිඅත්ථො. තතියං.

4. පදසොධම්මසික්ඛාපදං

44. චතුත්ථෙපෙපටිමුඛං ආදරෙන සුණන්තීතිපතිස්සා,න පතිස්සාඅප්පතිස්සාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අප්පතිස්සවා’’ති.

45. ‘‘පදසො’’තිඑත්ථ සො-පච්චයො විච්ඡත්ථවාචකොති ආහ ‘‘පදං පද’’න්ති.**තත්ථා**ති තෙසු චතුබ්බිධෙසු. පදං නාම ඉධ අත්ථජොතකං වාවිභත්‍යන්තං වා න හොති, අථ ඛො ලොකියෙහි ලක්ඛිතො ගාථාය චතුත්ථංසො පාදොවඅධිප්පෙතොති ආහ ‘‘පදන්ති එකො ගාථාපාදො’’ති. අනු පච්ඡා වුත්තපදත්තා දුතියපාදොඅ**නුපදං**නාම. අනු සදිසං බ්‍යඤ්ජනංඅ**නුබ්‍යඤ්ජන**න්ති අත්ථං දස්සෙති ‘‘අනුබ්‍යඤ්ජන’’න්තිආදිනා.බ්‍යඤ්ජනසද්දො පද-පරියායො. යංකිඤ්චි පදං අනුබ්‍යඤ්ජනං නාම න හොති, පුරිමපදෙන පනසදිසං පච්ඡිමපදමෙව අනුබ්‍යඤ්ජනං නාම.

වාචෙන්තො හුත්වා නිට්ඨාපෙතීති යොජනා. ‘‘එකමෙකං පද’’න්ති පදං ‘‘නිට්ඨාපෙතී’’ති පදෙ කාරිතකම්මං. ‘‘ථෙරෙනා’’ති පදං ‘‘වුත්තෙ’’ති පදෙ කත්තා, ‘‘එකතො’’ති පදෙ සහත්ථො. සාමණෙරො අපාපුණිත්වා භණතීති සම්බන්ධො.**මත්තමෙවා**ති එත්ථ එවසද්දො මත්තසද්දස්ස අවධාරණත්ථං දස්සෙති, තෙන පකාරං පටික්ඛිපති. ‘‘අනිච්ච’’න්ති ච ‘‘අනිච්චා’’ති ච ද්වින්නං පදානංසතිපි ලිඞ්ගවිසෙසත්තෙ අනුබ්‍යඤ්ජනත්තා ආපත්තිමොක්ඛො නත්ථීති ආහ ‘‘අනුබ්‍යඤ්ජනගණනාය පාචිත්තියා’’ති.

බ්‍රහ්මජාලාදීනීතිඑත්ථ ආදිසද්දෙන සාමඤ්ඤඵලසුත්තාදීනි දීඝසුත්තානි (දී. නි. 1.150 ආදයො) සඞ්ගහිතානි. චසද්දෙන ඔඝතරණසුත්තාදීනි සංයුත්තසුත්තානි (සං. නි. 1.1) ච චිත්තපරියාදානසුත්තාදීනි අඞ්ගුත්තරසුත්තානි (අ. නි. 1.2 ආදයො) චසඞ්ගහිතානි.**සො**ති දෙවතාභාසිතො වෙදිතබ්බොති යොජනා.

කිඤ්චාපි වදතීති සම්බන්ධො. එත්ථ ච කිඤ්චාපිසද්දොගරහත්ථවාචකො, පනසද්දො අනුග්ගහත්ථවාචකො.**මෙණ්ඩකමිලින්දපඤ්හෙසූ**ති මෙණ්ඩකපඤ්හෙ ච මිලින්දපඤ්හෙ ච.**යන්ති** සුත්තං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. ආරම්මණකථාබුද්ධිකකථා දණ්ඩකකථා ඤාණවත්ථුකථාති යොජෙතබ්බං පෙය්‍යාලවසෙන වුත්තත්තා. ඉමායොපකරණානි නාමාති වදන්ති. මහාපච්චරියාදීසු වත්වා පරිග්ගහිතොති යොජනා.**යන්ති** සුත්තං.

48. **තත්‍රා**ති ‘‘එකතො උද්දිසාපෙන්තො’’ති වචනෙ.**උද්දිසාපෙන්තී**ති ආචරියං දෙසාපෙන්ති බහුකත්තාරමපෙක්ඛියබහුවචනවසෙන වුත්තං.**තෙහී**ති උපසම්පන්නානුපසම්පන්නෙහි.**ද්වෙපී**ති උපසම්පන්නො ච අනුපසම්පන්නො ච.

උපචාරන්තිද්වාදසහත්ථූපචාරං.**යෙසන්ති** භික්ඛූනං.**පලායනකගන්ථන්ති** පරිවජ්ජෙත්වා ගච්ඡන්තං පකරණං. සාමණෙරොගණ්හාතීති යොජනා.

ඔපාතෙතීති අවපාතෙති, ගළිතාපෙතීති අත්ථො.**සුත්තෙපීති** වෙය්‍යාකරණසුත්තෙපි.**තන්ති** යෙභුය්‍යෙන පගුණගන්ථං.**පරිසඞ්කමානන්ති** සාරජ්ජමානං. යං පන වචනං වුත්තන්තිසම්බන්ධො.**කිරියසමුට්ඨානත්තාති** ඉමස්ස සික්ඛාපදස්සකිරියසමුට්ඨානත්තාති. චතුත්ථං.

5. සහසෙය්‍යසික්ඛාපදං

49. පඤ්චමෙමුට්ඨා සති එතෙසන්ති**මුට්ඨස්සතී**. නත්ථි සම්පජානංඑතෙසන්ති**අසම්පජානා. භවඞ්ගොතිණ්ණකාලෙ**තිනිද්දොක්කමනකාලෙ.

50. ''පකතියා''තිපදං ''දෙන්තී''ති පදෙ විසෙසනං. තෙ භික්ඛූ දෙන්තීති සම්බන්ධො. ''ගාරවෙනා''තිපදඤ්ච ''සික්ඛාකාමතායා''ති පදඤ්ච ''දෙන්තී''ති පදෙ හෙතු. සීසස්ස උපධානං**උස්සීසං,**තස්ස කරීයතෙ**උස්සීසකරණං,** තංයෙව අත්ථො පයොජනං**උස්සීසකරණත්ථො,**තදත්ථාය.**තත්‍රාති** පුරිමවචනාපෙක්ඛං, ''සික්ඛාකාමතායා''තිවචනෙති අත්ථො. නිදස්සනන්ති සෙසො. අථ වා**සික්ඛාකාමතායා**තිපච්චත්තෙ භුම්මවචනං. ''ඉදම්පිස්ස හොති සීලස්මි''න්තිආදීසු (දී. නි. 1.195 ආදයො) විය. ඉදම්පි සික්ඛාකාමතාය අයං සික්ඛාකාමතා සික්ඛාකාමභාවො හොතීති යොජනා.එස නයො ''තත්‍රිදං සමන්තපාසාදිකාය සමන්තපාසාදිකත්තස්මි''න්තිආදීසුපි. භික්ඛූඛිපන්තීති යොජනා.**තන්ති** ආයස්මන්තං රාහුලං.**අථාති** ඛිපනතො පච්ඡා.**ඉදන්ති** වත්ථු.සම්මුඤ්චනිකචවරඡඩ්ඩනකානි සන්ධාය වුත්තං. තෙනායස්මතා රාහුලෙන පාතිතං නු ඛොතියොජනා. සො පනායස්මා ගච්ඡතීති සම්බන්ධො.**අපරිභොගාඅඤ්ඤෙසන්ති** අඤ්ඤෙහි න පරිභුඤ්ජිතබ්බා.

51. **හීති** සච්චං, යස්මා වා. සයනං**සෙය්‍යා,**කායපසාරණකිරියා, සයන්ති එත්ථාති**සෙය්‍යා,**මඤ්චපීඨාදි.තදුභයම්පි එකසෙසෙන වා සාමඤ්ඤනිද්දෙසෙන වා එකතො කත්වා ''සහසෙය්‍ය''න්තිවුත්තන්ති දස්සෙන්තො ආහ ''සෙය්‍යා''තිආදි.**තත්ථාති**ද්වීසු සෙය්‍යාසු.**තස්මාති** යස්මා ද්වෙ සෙය්‍යාදස්සිතා, තස්මා. ''සබ්බච්ඡන්නා''තිආදිනා ලක්ඛණං වුත්තන්ති යොජනා.**පාකටවොහාරන්ති** ලොකෙ විදිතං වචනං.**දුස්සකුටියන්ති** දුස්සෙන ඡාදිතකුටියං. අට්ඨකථාසු යථාවුත්තෙපඤ්චවිධච්ඡදනෙයෙව ගය්හමානෙ කො දොසොති ආහ ''පඤ්චවිධච්ඡදනෙයෙවා''තිආදි. යං පනසෙනාසනං පරික්ඛිත්තන්ති සම්බන්ධො.**පාකාරෙනවාති** ඉට්ඨකසිලාදාරුනා වා.**අඤ්ඤෙන** වාතිකිලඤ්ජාදිනා වා.**වත්ථෙනපීති** පිසද්දො පගෙව ඉට්ඨකාදිනාතිදස්සෙති.**යස්සාති** සෙනාසනසඞ්ඛාතාය සෙය්‍යාය. උපරීති වාසමන්තතොති වා යොජනා. එකෙන ද්වාරෙන පවිසිත්වා සබ්බපාසාදස්ස

වළඤ්ජිතබ්බතංසන්ධාය වුත්තං ‘‘එකූපචාරො’’ති. සතගබ්භං වා චතුස්සාලං එකූපචාරං හොතීතිසම්බන්ධො.**තන්ති** සෙනාසනසඞ්ඛාතං සෙය්‍යං.

තත්ථාති සෙනාසනසඞ්ඛාතායං සෙය්‍යායං.සම්බහුලා සාමණෙරා සචෙ හොන්ති, එකො භික්ඛු සචෙ හොතීති යොජනා. ‘‘සාමණෙරා’’තිඉදං පච්චාසන්නවසෙන වුත්තං, උපලක්ඛණවසෙන වා අඤ්ඤෙහිපිසහසෙය්‍යානං ආපත්තිසම්භවතො. **තෙති** සාමණෙරා.**සබ්බෙසන්තිභික්ඛූනං.තස්සාති** සාමණෙරස්ස.**එසෙවනයොති** එසො එව නයො, න අඤ්ඤො නයොති අත්ථො. අථ වා**එසෙවනයොති** එසො ඉව නයො, එසො එතාදිසො නයො ඉව අයං නයො දට්ඨබ්බොති අත්ථො.

අපි චාති එකංසෙන.**එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ.**චතුක්කන්ති** එකාවාසඑකානුපසම්පන්නං, එකාවාසනානුපසම්පන්නං, නානාවාසඑකානුපසම්පන්නං, නානාවාසනානුපසම්පන්නන්ති චතුසමූහං, චතුපරිමාණං වා.**යොති** භික්ඛු.**හිසද්දොවිත්ථාරජොතකො,** තං වචනං විත්ථාරයිස්සාමීති අත්ථො, විත්ථාරො මයා වුච්චතෙති වා.**දෙවසිකන්ති** දිවසෙ දිවසෙ.**ණිකපච්චයො** හි විච්ඡත්ථවාචකො. යොපි සහසෙය්‍යං කප්පෙති, තස්සාපි ආපත්තීති යොජෙතබ්බො.**තත්‍රාති** ‘‘තිරච්ඡානගතෙනාපී’’ති වචනෙ.

‘‘අපදානං අහිමච්ඡා, ද්විපදානඤ්ච කුක්කුටී;
චතුප්පදානං මජ්ජාරී, වත්ථු පාරාජිකස්සිමා’’ති. (පාරා.අට්ඨ. 1.55);

ඉමං ගාථං සන්ධාය වුත්තං ‘‘වුත්තනයෙනෙවා’’ති.**තස්මාති** යස්මා වෙදිතබ්බො, තස්මා.**ගොධාති** කුණ්ඩො.**බිළාලොති** ආඛුභුජො.**මඞ්ගුසොති** නකුලො.

අසම්බද්ධභිත්තිකස්ස කතපාසාදස්සාති යොජනා.**තුලාති** එත්ථ තුලා නාම ථම්භාන, මුපරි දක්ඛිණුත්තරවිත්ථාරවසෙනඨපිතො දාරුවිසෙසො ථලති ථම්භෙසු පතිට්ඨාතීති කත්වා. තා පන හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදතොතිස්සො, උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන පන පඤ්චසත්තනවාදයො. නානූපචාරෙ පාසාදෙතිසම්බන්ධො.

වාළසඞ්ඝාටාදීසූතිවාළරූපං දස්සෙත්වා කතෙසු සඞ්ඝාටාදීසු. ආදිසද්දෙන තුලංසඞ්ගණ්හාති. එත්ථ ච**සඞ්ඝාටොනාම** තුලාන, මුපරිපුබ්බපච්ඡිමායාමවසෙන ඨපිතො කට්ඨවිසෙසො සම්මා ඝටෙන්ති එත්ථ ගොපානසාදයොතිකත්වා. තෙ පන තයො හොන්ති.**නිබ්බකොසබ්භන්තරෙති** ඡදනකොටිඅබ්භන්තරෙ. පරිමණ්ඩලං වාචතුරස්සං වා සෙනාසනං හොතීති සම්බන්ධො.**තත්‍රාති** තස්මිංසෙනාසනෙ. අපරිච්ඡින්නො ගබ්භස්ස උපචාරො

එතෙසන්ති**අපරිච්ඡින්නගබ්භූපචාරා**සබ්බගබ්භා, තෙ පවිසන්තීති අත්ථො.නිපන්නානං භික්ඛූනන්ති යොජනා.**තත්‍රාති** තස්මිං පමුඛෙ.පමුඛස්ස සබ්බච්ඡන්නත්තා, සබ්බපරිච්ඡන්නත්තා ච ආපත්තිං කරොතීති යොජනා. නනුපමුඛෙ ඡන්නමෙව අත්ථි, නො පරිච්ඡන්නන්ති ආහ ''ගබ්භපරික්ඛෙපො''තිආදි.**හීති** සච්චං.

යං පන අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**ජගතීති** පථවියා ච මන්දිරාලින්දවත්ථුස්ස ච නාමමෙතං. ඉධ පනමන්දිරාලින්දවත්ථුසඞ්ඛාතා භූභෙදා ගහිතා.**තත්ථාති**අන්ධකට්ඨකථායං. කස්මා පාළියා න සමෙතීති ආහ ''දසහත්ථුබ්බෙධාපී''තිආදි.**හීති** යස්මා.**තත්ථාති** අන්ධකට්ඨකථායං.යෙපි මහාපාසාදා හොන්තීති යොජනා.**තෙසුපීති**මහාපාසාදෙසුපි.

සුධාඡදනමණ්ඩපස්සාති එත්ථ**''සුධා''**තිඉදං උපලක්ඛණවසෙන වුත්තං යෙන කෙනචි ඡදනමණ්ඩපස්සාපි අධිප්පෙතත්තා. මණ්ඩංවුච්චති සූරියරස්මි, තං පාති රක්ඛති, තතො වා ජනන්ති**මණ්ඩපං**. නනු එකූපචාරං හොති පාකාරස්ස ඡිද්දත්තාති ආහ ''නහී''තිආදි.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. වළඤ්ජනත්ථාය එවාතිඑවකාරො යොජෙතබ්බො. තෙනාහ ''න වළඤ්ජනුපච්ඡෙදනත්ථායා''ති. අථ වා ''සද්දන්තරත්ථාපොහනෙන සද්දො අත්ථං වදතී''ති (උදා. අට්ඨ. 1; දී. නි. ටි. 1.1; ම. නි. ටී. 1.මූලපරියායසුත්තවණ්ණනා; සං. නි. ටී. 1.1.ඔඝතරණසුත්තවණ්ණනා; අ. නි.ටී. 1.1.රූපාදිවග්ගවණ්ණනා) වුත්තත්තා ''න වළඤ්ජනුපච්ඡෙදනත්ථායා''ති වුත්තං.**කවාටන්ති** එත්ථ ද්වාරමෙව අධිප්පෙතං පරියායෙනවුත්තත්තා, අසති ච ද්වාරෙ කවාටස්සාභාවතො. සංවරණවිවරණකාලෙ කවති සද්දං කරොතීති**කවාටං**.

තත්‍රාති ''එකූපචාරත්තා''ති වචනෙ.**යස්සාති** පරවාදිනො. අනුයොගො සියාති යොජනා.**ඉධාති** ඉමස්මිං සහසෙය්‍යාසික්ඛාපදෙ, වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** පිහිතද්වාරෙ ගබ්භෙ.**සොති**පරවාදී. සබ්බච්ඡන්නත්තා ආපත්ති ඉති වුත්තෙති යොජනා. එසෙව නයො''සබ්බපරිච්ඡන්නතා න හොතී''ති එත්ථාපි.**පච්චාගමිස්සතීති** පති ආගමිස්සති, පුන ආගමිස්සතීති අත්ථො.

බ්‍යඤ්ජනමත්තෙනෙවාති ''සබ්බච්ඡන්නා''තිආදිඅක්ඛරපදමත්තෙනෙව, න අත්ථවසෙන. ''එවඤ්ච සතී''තිඉමිනා අබ්‍යාපිතදොසං දස්සෙති.**තතොති**අනාපත්තිතො, පරිහායෙය්‍යාති සම්බන්ධො.**තස්මාති** යස්මාඅනියතෙසු වුත්තං, තස්මා.**තත්ථාති** අනියතෙසු.**ඉධාපීති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙපි.**යං යන්ති**සෙනාසනං.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු සෙනාසනෙසු, සහසෙය්‍යාපත්තිහොතීති සම්බන්ධො.

53. ද්විසුඅට්ඨකථාවාදෙසු මහාඅට්ඨකථාවාදොව යුත්තොති සො පච්ඡා වුත්තො.

ඉමිනාපීති සෙනම්බමණ්ඩපෙනාපි.**එතන්ති** ජගතියා අපරික්ඛිත්තතං.**යථා**තියංසද්දත්ථො තතියන්තනිපාතො, යෙන සෙනම්බමණ්ඩපෙනාති අත්ථොති. පඤ්චමං.

6. දුතියසහසෙය්‍යසික්ඛාපදං

55. ඡට්ඨෙආගන්තුකා වසන්ති එත්ථාති**ආවසථො,**ආවසථො ච සො අගාරඤ්චෙති**ආවසථාගාර**න්ති දස්සෙන්තො ආහ ''ආගන්තුකානංවසනාගාර''න්ති. මනුස්සානං සන්තිකා වචනං සුත්වාති වචනසෙසො යොජෙතබ්බො.**සාටක**න්ති උත්තරසාටකං, නිවත්ථවත්ථන්තිපි වදන්ති.**අච්චාගම්මා**ති ත්වාපච්චයන්තපදස්ස සම්බන්ධං දස්සෙතුමාහ ''පවත්තො''ති. යථා ඔමසවාදසික්ඛාපදෙ අක්කොසෙතුකාමතාය ඛත්තියං ''චණ්ඩාලො''තිවදතො අලිකං භණතොපි මුසාවාදසික්ඛාපදෙන අනාපත්ති, ඔමසවාදසික්ඛාපදෙනෙව ආපත්ති, එවමිධාපි මාතුගාමෙන සහ සයතො පඨමසහසෙය්‍යසික්ඛාපදෙන අනාපත්ති, ඉමිනාව ආපත්තීතිදට්ඨබ්බන්ති. ඡට්ඨං.

7. ධම්මදෙසනාසික්ඛාපදං

60. සත්තමෙ**මහාද්වාරෙ**ති බහි යීතෙ මහාද්වාරෙ.ආගම්ම, පවිසිත්වා වා වසනට්ඨානත්තා ඔවරකො ආවසථො නාමාති ආහ ''ඔවරකද්වාරෙ''ති.**සුනිග්ගතෙනා**ති සුට්ඨු බහි නික්ඛමිත්වා ගතෙන සද්දෙන. ''අඤ්ඤාතු''න්ති පදස්ස ''න ඤාතු''න්ති අත්ථං පටික්ඛිපන්තො ආහ ''ආජානිතු''න්ති. ඉමිනා නකාරවිකාරො අඉති නිපාතො න හොති, ආඉති උපසග්ගොති පනදස්සෙති. ''විඤ්ඤුනා පුරිසෙනා''ති එත්තකමෙව අවත්වා ''පුරිසවිග්ගහෙනා''තිවදන්තො මනුස්සපුරිසවිග්ගහං ගහෙත්වා ඨිතෙන යක්ඛෙන පෙතෙන තිරච්ඡානගතෙන සද්ධිංඨිතාය මාතුගාමස්ස දෙසෙතුං න වට්ටතීති දස්සෙති.**නයක්ඛෙනා**ති යක්ඛෙන සද්ධිං ඨිතාය මාතුගාමස්ස දෙසෙතුං න වට්ටතීති යොජනා.එස නයො ''න පෙතෙන, න තිරච්ඡානගතෙනා''ති එත්ථාපි.

66. **ඡප්පඤ්චවාචාහී**තිඑත්ථ ''පඤ්චා''තිවාචාසිලිට්ඨවසෙන වුත්තං කස්සචි පයොජනස්සාභාවා.**තත්ථා**ති ''ඡප්පඤ්චවාචාහී''ති පදෙ. එකො ගාථාපාදො එකා වාචාති වදන්තො චුණ්ණියෙවිභත්‍යන්තං එකං පදං එකා වාචා නාමාති දස්සෙති, අත්ථජොතකපදං වා වාක්‍යපදං වා නගහෙතබ්බං. ''එකං පදං පාළිතො, පඤ්ච අට්ඨකථාතො''ති ඉමිනා ''ද්වෙ පදානි පාළිතො, චත්තාරි අට්ඨකථාතො''තිආදිනයොපි ගහෙතබ්බො. ඡපදානතික්කමොයෙව හි පමාණං.**තස්මි**න්ති එත්ථ සති විභත්තිවිපල්ලාසෙ ලිඞ්ගස්සාපිවිපල්ලාසො හොති ''තස්මි''න්ති පුල්ලිඞ්ගෙන වුත්තත්තා. සති

චවිභත්තිවිපල්ලාසෙ ‘‘තස්සා’’ති ඉත්ථිලිඞ්ගභාවෙන පවත්තා. ‘‘මාතුගාමස්සා’’තිනියතපුල්ලිඞ්ගාපෙක්ඛනස්ස අසම්භවතො අත්ථවසෙන ‘‘එකිස්සා’’ති ඉත්ථිලිඞ්ගභාවෙනවුත්තං. ඉමිනා භෙදලිඞ්ගනිස්සිතො විසෙසනවිසෙසොයාපි අත්ථීති දස්සෙති.**තුම්හාකන්**ති නිද්ධාරණසමුදායො. ‘‘සුණාථා’’ති අවත්වා ආභොගොපිවට්ටතීති ආහ ‘‘පඨම’’න්තිආදි.**පඨමන්**ති ච පඨමමෙව. තෙනවුත්තං ‘‘න පච්ඡා’’ති. පුට්ඨො හුත්වා භික්ඛු කථෙතීති යොජනාති. සත්තමං.

8. භූතාරොචනසික්ඛාපදං

67. අට්ඨමෙ**තත්ථා**ති චතුත්ථපාරාජිකසික්ඛාපදෙ.**ඉධා**ති භූතාරොචනසික්ඛාපදෙ.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා.**පයුත්තවාචා**ති පච්චයෙහි යුත්තා වාචා.**තථා**ති තතො ගුණාරොචනකාරණා, අරියා සාදියිංසූති යොජනා.

යතසද්දානං නිච්චසම්බන්ධත්තා වුත්තං ‘‘යෙ’’තිආදි.**සබ්බෙපී**ති පුථුජ්ජනාරියාපි.**භූතන්**තිවිජ්ජමානං. කස්මා සබ්බෙපි පටිජානිංසු, නනු අරියෙහි අත්තනො ගුණානං අනාරොචිතත්තාන පටිජානිතබ්බන්ති ආහ ‘‘අරියානම්පී’’තිආදි.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා. අරියානම්පි අබ්භන්තරෙ උත්තරිමනුස්සධම්මො යස්මා භූතො හොති, තස්මාසබ්බෙපි ‘‘භූතං භගවා’’ති පටිජානිංසූති යොජනා. යස්මා භාසිතො විය හොති, තස්මාතියොජනා. අරියා පටිජානිංසූති සම්බන්ධො.**අනාදීනවදස්සිනො**තිදොසස්ස අදස්සනධම්මා.**තෙහී**ති අරියෙහි, භාසිතොතිසම්බන්ධො. යං පිණ්ඩපාතං උප්පාදෙසුන්ති යොජනා.**අඤ්ඤෙ**තිපුථුජ්ජනා.**සබ්බසඞ්ගාහිකෙනෙවා**ති සබ්බෙසංපුථුජ්ජනාරියානං සඞ්ගහණෙ පවත්තෙනෙව.**සික්ඛාපදවිභඞ්ගෙපී**ති සික්ඛාපදස්ස පදභාජනියෙපි.**තත්ථා**ති චතුත්ථපාරාජිකෙ.**ඉධා**ති ඉමස්මිංසික්ඛාපදෙ.

77. උත්තරිමනුස්සධම්මමෙව සන්ධාය වුත්තං, න සුතාදිගුණන්ති අත්ථො.**අන්තරා වා**ති පරිනිබ්බානකාලතො අඤ්ඤස්මිං කාලෙ වා.**අතිකඞ්ඛියමානෙනා**ති අතිනිප්පීළියමානෙන.**උම්මත්තකස්සා**ති**ඉදං**පනාති එත්ථ ඉති-සද්දො ආද්‍යත්ථො. තෙන ‘‘ඛිත්තචිත්තස්සා’’තිආදිංසඞ්ගණ්හාති.**දිට්ඨිසම්පන්නානන්**ති මග්ගපඤ්ඤාය, ඵලපඤ්ඤාය ච සම්පන්නානං.**අනාපත්තී**ති පාචිත්තියාපත්තියාඅනාපත්ති න වත්තබ්බා, ආපත්තියෙව හොති, තස්මා ‘‘උම්මත්තකස්ස අනාපත්තී’’ති නවත්තබ්බන්ති අධිප්පායොති. අට්ඨමං.

9. දුට්ඨුල්ලාරොචනසික්ඛාපදං

78. නවමෙ**තත්‍රා**ති තස්සං ‘‘දුට්ඨුල්ලා නාමා’’තිආදිපාළියං, තාසු වාපාළිඅට්ඨකථාසු.**විචාරණා**ති වීමංසනා.**උපසම්පන්නසද්දෙ**ති උපසම්පන්නසද්දත්ථභාවෙ. එත්ථ හි සද්දෙ වුච්චමානෙ අවිනාභාවතො

සද්දෙන අත්ථොපිවුත්තො, විනාපි භාවපච්චයෙන භාවත්ථස්ස ඤාතබ්බත්තා භාවොපි ගහෙතබ්බො, තස්මාවුත්තං ‘‘උපසම්පන්නසද්දත්ථභාවෙ’’ති. එසෙව නයො ‘‘දුට්ඨුල්ලසද්දෙ’’තිඑත්ථාපි. එතං පරිමාණං යස්සාතිඑතං, ‘‘තෙරසසඞ්ඝාදිසෙසා’’ති වචනං. එතං එව වත්තබ්බං, න ‘‘චත්තාරි ච පාරාජිකානී’’ති ඉදන්තිඅත්ථො.**තත්ථාති** පාළියං. කස්සචි විමති භවෙය්‍ය, කිංභවෙය්‍යාති යොජනා. ආපත්තිං ආරොචෙන්තෙන අක්කොසන්තස්ස සමානත්තා වුත්තං ‘‘එවංසතී’’තිආදි.**පාචිත්තියමෙව වාති** චසද්දො බ්‍යතිරෙකත්ථො, නදුක්කටං ආපජ්ජතීති අත්ථො.**හීති** සච්චං.**එතන්ති** පාචිත්තියාපජ්ජනතං, ‘‘අසුද්ධො හොති…පෙ….ඔමසවාදස්සා’’ති වචනං වා, වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**එත්ථාති**පාළියං.**අට්ඨකථාචරියාවෙති** එත්ථ එවකාරො අට්ඨානයොගො, පමාණන්ති එත්ථ යොජෙතබ්බො, කාරණමෙවාති අත්ථො. තෙන වුත්තං ‘‘න අඤ්ඤාවිචාරණා’’ති. අථ වා**අඤ්ඤාති** සාමඤ්ඤත්ථෙ පච්චත්තවචනමෙතං, න අඤ්ඤෙසං විචාරණා පමාණන්ති අත්ථො. එවඤ්හි සති එවකාරො ඨානයොගොව.**පුබ්බෙපි වාති** ගන්ථාරම්භකාලෙපි ච.

එතන්ති අට්ඨකථාචරියානං පමාණතං.සංවරත්ථාය එව, අනාපජ්ජනත්ථාය එව ච අනුඤ්ඤාතන්ති යොජනා. තෙනාහ ‘‘නතස්ස’’ත්‍යාදි.**තස්මාති** යස්මා භික්ඛුභාවො නාම න අත්ථි, තස්මා සුවුත්තමෙවාති සම්බන්ධො.

80. **සාති** භික්ඛුසම්මුති, සඞ්ඝෙන කාතබ්බාති යොජනා.**කත්ථචීති** කිස්මිඤ්චි ඨානෙ.**ඉධාති**ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. ‘‘වුත්තත්තා’’ති පදං ‘‘කාතබ්බා’’ති පදෙ හෙතු.**එසාති** එසො භික්ඛු.**හිතෙසිතායාති** හිතස්සඑසිතාය, අත්ථස්ස ඉච්ඡතායාති අත්ථො.

82. **සෙසානීති**ආදිම්හි පඤ්චසික්ඛාපදතො සෙසානිඋපරි පඤ්ච සික්ඛාපදානි.**අස්සාති** අනුපසම්පන්නස්ස.**සචෙත්වාති** සම්බන්ධං කත්වාති. නවමං.

10. පථවීඛණනසික්ඛාපදං

86. දසමෙභගවා දස්සෙතීති යොජනා.**එත්ථාති** පථවියං.**තත්ථාති** තෙසු පාසාණාදීසු.**මුට්ඨිප්පමාණතොති** ඛටකපමාණතො.**සාතිඅදඩ්ඪපථවී.හත්ථිකුච්ඡියන්ති** එවංනාමකෙ ඨානෙ.එකපච්ඡිපූරං පථවින්ති සම්බන්ධො.**තෙසංයෙවාති**අප්පපංසුඅප්පමත්තිකාපදානං එව.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**එතන්ති** යෙභුය්‍යෙනපාසාණාදිපඤ්චකං.**තන්ති** කුසීතං.**ආණාපෙත්වාති** එත්ථ ‘‘ආණපෙසනෙ’’ති ධාතුපාඨෙසු වුත්තත්තා ආණධාතුයෙව පෙසනසඞ්ඛාතං හෙත්වත්ථං වදති, ණාපෙපච්චයො, සො පන ධාත්වත්ථෙයෙව වත්තති. න හි තස්ස විසුං වුත්තො අභිධෙය්‍යොඅත්ථි

ධාත්වත්ථතො අඤ්ඤස්ස අභිධෙය්‍යස්සාභාවා.**තාවා**තිපඨමං පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයස්ස, තතො වා.

පොක්ඛරං පදුමං නෙතීතිපො**ක්ඛරණී**. ''සොධෙන්තෙහී''ති පදං ''උස්සිඤ්චිතුං අපනෙතු''න්ති පදෙසු භාවකත්තා.**යො**ති ''තනුකද්දමො''ති පදෙන යොජෙතබ්බො. යො තනුකද්දමොති හිඅත්ථො.**කුටෙහී**ති ඝටෙහි.**උස්සිඤ්චිතු**න්ති උක්ඛිපිත්වා, උද්ධරිත්වා වා සිඤ්චිතුං.**තත්‍රා**ති සුක්ඛකද්දමෙ, ''යො''ති පදෙ අවයවීආධාරො.**යො**ති සුක්ඛකද්දමො.

තටන්ති කූලං.**උදකසාමන්තා**ති උදකස්ස සමීපෙ.**ඔමකචතුමාස**න්ති චතුමාසතො ඌනකං.**ඔවට්ඨ**න්ති දෙවෙන ඔවස්සිතං හොති සචෙති යොජනා.**පතතී**ති තටං පතති.**උදකෙයෙවා**ති පකතිඋදකෙයෙව.**උදකස්සා**ති වස්සොදකස්ස.**තත්ථා**තිපාසාණපිට්ඨියං.**පඨමමෙවා**ති සොණ්ඩිඛණනතො පඨමං එව.**උදකෙ පරියාදිණ්ණෙ**ති උදකෙ සුක්ඛෙ.**පච්ඡා**ති උදකපූරතො පච්ඡා.**තත්ථා**තිසොණ්ඩියං.**උදකෙයෙවා**ති මූලඋදකෙයෙව.**උදක**න්ති ආගන්තුකඋදකං.**අල්ලීයතී**තිපිට්ඨිපාසාණෙ ලග්ගති.**තම්පී**ති සුඛුමරජම්පි.**අකතපබ්භාරෙ**ති වළඤ්ජෙන අකතෙ පබ්භාරෙ. උපචිකාහි වමීයති, සරගොළිකාදයො වා සත්තෙ වමතීති**වම්මිකො**.

ගාවීනංඛුරො කණ්ටකසදිසත්තා**ගොකණ්ටකො**නාම, තෙන ඡින්නො කද්දමො ''ගොකණ්ටකො''ති වුච්චති.අච්ඡදනං වා විනට්ඨච්ඡදනං වා පුරාණසෙනාසනං හොතීති යොජනා.**තතො**තිපුරාණසෙනාසනතො, ගණ්හිතුං වට්ටතීතිසම්බන්ධො.**අවසෙස**න්ති විනට්ඨච්ඡදනතො. අවසෙසං ඉට්ඨකංගණ්හාමි ඉති සඤ්ඤායාති යොජෙතබ්බො.**තෙනා**ති ඉට්ඨකාදිනා.**යා යා**ති මත්තිකා.**අතින්තා**තිඅනල්ලා, අකිලින්නාති අත්ථො.

තස්මින්ති මත්තිකාපුඤ්ජෙ.**සබ්බො**ති සකලො මත්තිකාපුඤ්ජො.**අස්සා**තිමත්තිකාපුඤ්ජස්ස. ''කප්පියකාරකෙහී''ති පදං ''අපනාමෙත්වා''ති පදෙ කාරිතකම්මං.කස්මා වට්ටතීති ආහ ''උදකෙනා''තිආදි.**හී**ති සච්චං, යස්මාවා.

තත්ථාති මත්තිකාපාකාරෙ.**අඤ්ඤම්පී**ති මණ්ඩපථම්භතො අඤ්ඤම්පි.**තෙනඅපදෙසෙනා**ති තෙන පාසාණාදිපවට්ටනලෙසෙන.

පස්සාවධාරායාති මුත්තසොතාය.**කත්තරයට්ඨියා**ති කත්තරදණ්ඩෙන. එත්ථ හි කත්තරයතිඅඞ්ගපච්චඞ්ගානං සිථිලභාවෙන සිථිලො හුත්වා භවතීති කත්වා**කත්තරො**වුච්චති ජිණ්ණමනුස්සො, තෙන එකන්තතො ගහෙතබ්බත්තාකත්තරෙන ගහිතා යට්ඨි, කත්තරස්ස යට්ඨීති වා කත්වා කත්තරයට්ඨි වුච්චතිකත්තරදණ්ඩො. දන්තජපඨමක්ඛරෙන සජ්ඣායිතබ්බො.**වීරියසම්පග්ගහණත්ථ**න්ති වීරියස්ස සුට්ඨු

පග්ගණ්හනත්ථං, වීරියස්ස උක්ඛිපනත්ථන්ති අත්ථො. කෙචි භික්ඛූති යොජනා.

87. **තත්‍රාපීති** ඉට්ඨකකපාලාදීසුපි.**හීති**සච්චං.**තෙසං අනුපාදානත්තාති** තෙසං ඉට්ඨකාදීනං අග්ගිස්සඅනින්ධනත්තා.**හීති** සච්චං, යස්මාවා.**තානීති** ඉට්ඨකාදීනි.**අවිසයත්තා**තිආපත්තියා අනොකාසත්තා.**තිණුක්කන්**ති තිණමයං උක්කං.**තත්ථෙවාති** මහාපච්චරියං එව. අරීයති අග්ගිනිප්ඵාදනත්ථං සංඝීයතිඑත්ථාති**අරණී,**හෙට්ඨා නිමන්ථනීයදාරු. සහ ධනුනා එතිපවත්තතීතිස**හිතො,**උපරි නිමන්ථනදාරු. අරණී ච සහිතො චඅරණීසහිතො, තෙන අග්ගිං නිබ්බත්තෙත්වාති යොජනා. යථා කරියමානෙ න ඩය්හති, තථාකරොහීති සම්බන්ධො.

88. **ආවාටංජානාති** ආවාටංකාතුං, ඛණිතුං වා ජානාහීති අත්ථො. ‘‘එවං මහාමත්තිකං ජාන, ථුසමත්තිකං ජානා’’තිඑත්ථාපි යථාලාභං සම්පදානවාචකපදං අජ්ඣාහරිත්වා යොජනා කාතබ්බා.**සාති** පථවී.**තෙනාති** පවට්ටනාදිනාති.දසමං.

මුසාවාදවග්ගො පඨමො.

2. භූතගාමවග්ගො

1. භූතගාමසික්ඛාපදඵයොජනාඅත්-

89. දුතියවග්ගස්සපඨමෙ**තස්සාති** දෙවතාය.**උක්ඛිත්තං ඵරසුන්ති** උද්ධං ඛිත්තං කුඨාරිං.**නිග්ගහෙතුන්ති** සණ්ඨාතුං, නිවත්තෙතුං වා.**චක්ඛුවිසයාතීතෙති** පසාදචක්ඛුස්ස ගොචරාතික්කන්තෙ.**මහාරාජසන්තිකාති** වෙස්සවණමහාරාජස්ස සන්තිකා.**ථනමූලෙයෙවාති** ථනසමීපෙයෙව.**හිමවන්තෙ**තිහිමඋග්ගිරණෙ වනෙ, හිමයුත්තෙ වා.**තත්ථාති** හිමවන්තෙ, දෙවතාසන්නිපාතෙ වා.**රුක්ඛධම්මොති** රුක්ඛසභාවො.රුක්ඛධම්මො ච නාම ඡෙදනභෙදනාදීසු රුක්ඛානං අචෙතනත්තා කොපස්ස අකරණං, තස්මිංරුක්ඛධම්මෙ ඨිතා දෙවතා රුක්ඛධම්මෙ ඨිතා නාම, ඡෙදනභෙදනාදීසු රුක්ඛස්ස වියරුක්ඛට්ඨකදෙවතාය අකොපනං රුක්ඛධම්මෙ ඨිතා නාමාති අධිප්පායො.**තත්ථාති** තාසු සන්නිපාතදෙවතාසු.**ඉතී**තිඉමස්ස අලභනස්ස, ඉමස්මිං අලභනෙ වා, ආදීනවන්ති සම්බන්ධො.**භගවතොවාති** ච-සද්දො ‘‘පුබ්බචරිත’’න්ති එත්ථ යොජෙතබ්බො. ඉමඤ්ච ආදීනවං අද්දස, භගවතො පුබ්බචරිතඤ්ච අනුස්සරීති වාක්‍යසම්පිණ්ඩනවසෙන යොජනා කාතබ්බා.**තෙනාති** දස්සනානුස්සරණකාරණෙන.**අස්සාති**දෙවතාය. සංවිජ්ජති පිතා අස්සාති**සපිතිකො,**පුත්තො. (**තාවාති** අතිවිය, පටිසඤ්චික්ඛන්තියාති සම්බන්ධො) ‘‘මරියාදංබන්ධිස්සතී’’ති වත්වා තස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සික්ඛාපදංපඤ්ඤපෙස්සතී’’ති. ඉති පටිසඤ්චික්ඛන්තියා අස්සා දෙවතාය එතදහොසීති යොජනා.

යොතියො කොචි ජනො.**වෙති** එකන්තෙන.**උප්පතිත**න්තිඋප්පජ්ජනවසෙන අත්තනො උපරි පතිතං.**භන්ත**න්ති භමන්තංධාවන්තං, **වාරයෙති** නිවාරෙය්‍ය නිග්ගණ්හෙය්‍යාති අත්ථො.**ත**න්ති ජනං. අයං පනෙත්ථ යොජනා – සාරථී භන්තං රථං වාරයෙඉව, තථා යො වෙ උප්පතිතං කොධං වාරයෙ, තං අහං සාරථිං ඉති බ්‍රූමි. ඉතරො කොධනිවාරකතොඅඤ්ඤො රාජඋපරාජාදීනං සාරථිභූතො ජනො රස්මිග්ගාහො රජ්ජුග්ගාහො නාමාති.

දුතියගාථාය වෙජ්ජො**විසට**ංවිත්ථතං**සප්පවිස**ංසප්පස්ස ආසීවිසස්ස විසං ගරළං**ඔසධෙහි**භෙසජ්ජෙන, මන්තෙන ච විනෙති ඉව, තථා යො භික්ඛවෙඋප්පතිතං කොධං මෙත්තාය විනෙති, සො භික්ඛුඋ**රගොභු**ජගො**පුරාණ**ංපුරෙ භවං**ජිණ්ණ**ංපුරාණත්තාජිණ්ණං තචං ජහාති ඉව, තථා**ඔරපාර**ංඅපාරසඞ්ඛාතංපඤ්චොරම්භාගියසංයොජනං ජහාතීති යොජනා කාතබ්බා.

තත්‍රාතිද්වීසුගාථාසු. වත්ථු පන විනයෙ ආරුළ්හන්ති යොජනා.**අථා**ති පච්ඡා.**යස්ස දෙවපුත්තස්සා**ති යෙන දෙවපුත්තෙන.**පරිග්ගහො**ති පරිච්ඡින්දිත්වා ගහිතො.**සො**ති දෙවපුත්තො.**තතො**ති උපගමනතො. යදාභොති, තදාති යොජනා.**මහෙසක්ඛදෙවතාසූ**ති මහාපරිවාරාසුදෙවතාසු, මහාතෙජාසු වා.**පටික්කමන්තී**ති අපෙන්ති. දෙවතායම්පි පඤ්හං පුච්ඡන්තීති යොජනා.**තත්ථෙවා**ති අත්තනොවසනට්ඨානෙයෙව.**උපට්ඨාන**න්ති උපට්ඨානත්ථාය, සම්පදානත්ථෙ චෙතං උපයොගවචනං. අථ වා උපගන්ත්වා තිට්ඨති එත්ථාති**උපට්ඨානං,**භගවතො සමීපට්ඨානං, තං ආගන්ත්වාති අත්ථො. නන්තිතං, අයමෙව වා පාඨො.

90. ''භවන්තී''ති ඉමිනා විරුළ්හෙ මූලෙ නීලභාවං ආපජ්ජිත්වා වඩ්ඪමානකෙතරුණරුක්ඛගච්ඡාදිකෙ දස්සෙති. ''අහුවත්ථු''න්ති ඉමිනා පන වඩ්ඪිත්වා ඨිතෙමහන්තරුක්ඛගච්ඡාදිකෙ දස්සෙති. ''අහුවත්ථු''න්ති ච හියාත්තනිසඞ්ඛාතායත්ථුං-විභත්තියා භූ-ධාතුස්ස ඌකාරස්ස උවාදෙසො හොති. පොත්ථකෙසු පන ''අහුවතී''තිපාඨො දිස්සති, සො අපාඨොති දට්ඨබ්බො. ''ජායන්තී''ති ඉමිනා භූ-ධාතුස්සසත්තත්ථභාවං දස්සෙති, ''වඩ්ඪන්තී''ති ඉමිනාවඩ්ඪනත්ථභාවං.**එත**න්ති ''භූතගාමො''ති නාමං. පීයතෙ යථාකාමංපරිභුඤ්ජීයතෙ, පාතබ්බං පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති වා**පාතබ්‍යං,**පාසද්දො යථාකාමපරිභුඤ්ජනත්ථො. තෙනාහ – ''ඡෙදනභෙදනාදීහි යථාරුචිපරිභුඤ්ජිතබ්බතාති අත්ථො''ති.

91. ''ඉදානී''තිපදං ''ආහා''ති පදෙ කාලසත්තමී.**යස්මි**න්ති බීජෙ.**ත**න්ති බීජං.**පඤ්ච බීජජාතානී**ති එත්ථජාතසද්දස්ස තබ්භාවත්ථතං සන්ධාය අට්ඨකථාසු එවං වුත්තං. තබ්භාවත්ථස්ස ''මූලෙ ජායන්තී''ති ඉමාය පාළියා අසංසන්දනතං සන්ධාය වුත්තං සඞ්ගහකාරෙන ''නසමෙන්තී''ති.

අට්ඨකථාචරියානං මතෙන සති ජාතසද්දස්ස තබ්භාවත්ථභාවෙ ‘‘මූලෙජායන්තී’’තිආදීසු මූලෙ මූලානි ජායන්තීති දොසො භවෙය්‍යාති මනසි කත්වා ආහ ‘‘නහී’’තිආදි.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තානීති** රුක්ඛාදීනි.**තස්සාති** ‘‘භූතගාමොනාම පඤ්ච බීජජාතානී’’ති පදස්ස.**එතන්ති** ‘‘බීජජාතානී’’තිනාමං. බීජෙසු ජාතානි**බීජජාතානීති** වුත්තෙ ‘‘මූලෙජායන්තී’’තිආදිනා සමෙති.**එතෙනාති** ‘‘බීජතො’’තිආදිනාසඞ්ගහොති සම්බන්ධො.

‘‘යෙහී’’ති පදං ‘‘ජාතත්තා’’ති පදෙ අපාදානං, හෙතු වා ‘‘වුත්තානී’’ති පදෙ කරණං, කත්තා වා.**තෙසන්ති** බීජානං.රුක්ඛාදීනං විරුහනං ජනෙතීතිබීජං. ‘‘බීජතො’’තිආදිනාකාරියොපචාරෙන කාරණස්ස දස්සිතත්තා කාරණූපචාරං පදීපෙති. අඤ්ඤානිපි යානි වා පනගච්ඡවල්ලිරුක්ඛාදීනි**අත්ථි**සංවිජ්ජන්ති, තානිගච්ඡවල්ලිරුක්ඛාදීනි ජායන්ති සඤ්ජායන්තීති යොජනා.**තානීති** ගච්ඡවල්ලිරුක්ඛාදීනි. **තඤ්ච**මූලං, පාළියං වුත්තහලිද්දාදි ච අත්ථි, සබ්බම්පි එතංමූලබීජං නාමාති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** බීජෙසු, ඛන්ධබීජෙසුවා.

92. **සඤ්ඤාවසෙනාති** ‘‘බීජ’’න්ති සඤ්ඤාවසෙන. ‘‘තත්ථා’’ති පදං ‘‘වෙදිතබ්බො’’ති පදෙ ආධාරො. ‘‘යථා’’තිආදිනා කාරණොපචාරෙන කාරියස්ස වුත්තත්තාඵලූපචාරං දස්සෙති. යං බීජං වුත්තං, තං දුක්කටවත්ථූති යොජනා. යදෙතං ආදිපදන්තියොජෙතබ්බං.**තෙනාති** ආදිපදෙන. රචීයතීති භගවතා කථීයතීති**රුතං,**පාළි, තස්ස අනුරූපං**යථාරුතං,**පාළිඅනතික්කන්තන්ති අත්ථො.

එත්ථාති‘‘බීජෙබීජසඤ්ඤී’’තිආදිපදෙ, ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ වා. උදකෙ ඨාති පවත්තතීති**උදකට්ඨො,**එවං ථලට්ඨොපි.**තත්ථාති**උදකට්ඨථලට්ඨෙසු. සාසපස්ස මත්තං පමාණං අස්ස සෙවාලස්සාති**සාසපමත්තිකො.** තිලස්ස බීජපමාණං අස්ස සෙවාලස්සාති**තිලබීජකො.** පමාණත්ථෙ කො. ආදිසද්දෙන සඞ්ඛපණකාදයො සෙවාලෙසඞ්ගණ්හාති. තත්ථ තිලබීජපමාණො ජලසණ්ඨිතො නීලාදිවණ්ණයුත්තො සෙවාලො**තිලබීජං**නාම, සපත්තො අප්පකණ්ඩො උක්ඛලිපිධානාදිපමාණො සමූලො එකොසෙවාලවිසෙසො**සඞ්ඛො**නාම, හමරසණ්ඨානො නීලවණ්ණො එකොසෙවාලවිසෙසො**පණකො**නාම. උදකං සෙවතීති**සෙවාලො. තත්ථාති** සෙවාලෙසු.**යොති** සෙවාලො.පතිට්ඨිතං සෙවාලන්ති සම්බන්ධො.**යත්ථ කත්ථචීති** මූලෙ වානළෙ වා පත්තෙ වා.**උද්ධරිත්වාති** උප්පාටෙත්වා. ‘‘හත්ථෙහී’’ති පදං ‘‘වියූහිත්වා’’ති පදෙ කරණං.**හීති**සච්චං, යස්මා වා.**තස්සාති** සෙවාලස්ස.**එත්තාවතාති** ඉතො චිතො ච වියූහනමත්තෙන. යො සෙවාලො නික්ඛමති, තංසෙවාලන්ති යොජනා.**පරිස්සාවනන්තරෙනාති**පරිස්සාවනඡිද්දෙන. උප්පලානි අස්මිං ගච්ඡෙති**උප්පලිනී.** පදුමානි අස්මිං ගච්ඡෙති**පදුමිනී,**ඉනො,

ඉත්පීලිඞ්ගජොතකොථ්.**තත්ථෙවාති** උදකෙයෙව.**තානීති**වල්ලීතිණානි.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**අනන්තකොති** සාසපමත්තිකො සෙවාලො. සො හි නත්ථි අත්තතො අන්තොලාමකො සෙවාලො එතස්සාති කත්වා ‘‘අනන්තකො’’ති වුච්චති. අත්තනායෙව හි සුඛුමො, තතොසුඛුමො සෙවාලො නත්ථීති අධිප්පායො.**තත්ථාති**දුක්කටවත්ථුභාවෙ.**තම්පීති** ‘‘සම්පුණ්ණභූතගාමං නහොතී’’ති වචනම්පි. පිසද්දො මහාපච්චරිආදිඅට්ඨකථාචරියානං වචනාපෙක්ඛො.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. න ආගතො, තස්මා න සමෙතීති යොජනා.**අථාති** තස්මිං අනාගතෙ.**එතන්ති**අනන්තකසෙවාලාදිං. ගච්ඡිස්සතීති වදෙයයාති සම්බන්ධො.**තම්පීති** ‘‘ගච්ඡිස්සතී’’ති වචනම්පි. පිසද්දොපුරිමට්ඨකථාචරියානං වචනාපෙක්ඛො.

අභූතගාමමූලත්තාතාදිසස්ස බීජගාමස්සාති එත්ථ බීජගාමොතිවිධො හොති – යො සයං භූතගාමතො හුත්වා අඤ්ඤම්පි භූතගාමංජනෙති, අම්බට්ඨිආදිකො. යො පන සයං භූතගාමතො හුත්වා අඤ්ඤං පනභූතගාමං න ජනෙති, තාලනාළිකෙරාදිඛාණු. යො පන සයම්පි භූතගාමතො අහුත්වා අඤ්ඤම්පිභූතගාමං න ජනෙති. පානීයඝටාදීනං බහි සෙවාලොති. භූතගාමො පන චතුබ්බිධො හොති – යො සයංබීජගාමතො හුත්වා අඤ්ඤම්පි බීජගාමං ජනෙති, එතරහි අම්බරුක්ඛාදිකො. යො පන සයංබීජගාමතො අහුත්වාව අඤ්ඤං බීජගාමං ජනෙති, ආදිකප්පකාලෙ අම්බරුක්ඛාදිකො. යො පනසයං බීජගාමතො හුත්වා අඤ්ඤං පන බීජගාමං න ජනෙති, නීලවණ්ණො ඵලිතකදලීරුක්ඛාදිකො.යො පන සයම්පි බීජගාමතො අහුත්වා අඤ්ඤම්පි බීජගාමං න ජනෙති, ඉධ වුත්තොඅනන්තකසෙවාලාදිකොති. තත්ථ චතුත්ථං භූතගාමං සන්ධාය වුත්තං ‘‘අභූතගාමමූලකත්තාතාදිසස්ස බීජස්සා’’ති. අයං පන තතියබීජගාමස්ස ච චතුත්ථභූතගාමස්ස ච විසෙසො –තතියබීජගාමෙ මූලපණ්ණානි න පඤ්ඤායන්ති, චතුත්ථභූතගාමෙ තානි පඤ්ඤායන්තීති.මූලපණ්ණානං අපඤ්ඤායනත්තා බීජගාමොති වුත්තො, තෙසං පඤ්ඤායනත්තා භූතගාමොතිවුත්තො. ඉතරථා හි විරොධො භවෙයයාති. අත්තනො වාදෙ පාචිත්තියභාවතො ගරුකං, මහාපච්චරිආදීනං වාදෙ දුක්කටමත්තභාවතො ලහුකං.**එතන්ති**ඨානං.

එවං උදකට්ඨං දස්සෙත්වා ථලට්ඨං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ථලට්ඨෙ’’තිආදි. ථලට්ඨෙ විනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා.**තත්ථාති** හරිතඛාණූසු.**උද්ධං වඩ්ඪතීති**නවසාඛානිග්ගමනෙන ජින්නතො උපරි වඩ්ඪති.**සොති** ඛාණු. ඵලිතායකදලියා ඛාණු බීජගාමෙන සඞ්ගහිතොති යොජනා. ඵලං සඤ්ජාතං එතිස්සාති**ඵලිතා. තථාති** ‘‘භූතගාමෙනෙව සඞ්ගහිතා’’ති පදානි ආකඩ්ඪති.**යදාති** යස්මිං කාලෙ.**රතනප්පමාණාපීති**හත්ථප්පමාණාපි.**අථාති** අපාදානත්ථො, තතො රාසිකරණතොඅඤ්ඤන්ති අත්ථො. භූමියං නිඛණන්තීති සම්බන්ධො. ‘‘මූලෙසු චෙව පණ්ණෙසු වා’’තිඑත්ථ චසද්දො සමුච්චයත්ථොව, න විකප්පත්ථොති ආහ ‘‘මූලමත්තෙසු පනා’’තිආදි.

බීජානීති මූලාදිබීජානි. ඨපිතානිහොන්තීති සම්බන්ධො. ‘‘උපරී’’ති පදෙන හෙට්ඨා මූලානි චාති අත්ථං නයෙන ඤාපෙති. නඅඞ්කුරෙ නිග්ගතමත්තෙයෙව, අථ ඛො හරිතෙ නීලපණ්ණවණ්ණෙජාතෙයෙව භූතගාමසඞ්ගහො කාතබ්බොති ආහ ‘‘හරිතෙ’’තිආදි. තාලට්ඨීනං මූලන්තිසම්බන්ධො.**දන්තසූචි වියාති** හත්ථිදන්තසූචි විය. යථාඅසම්පුණ්ණභූතගාමො තතියො කොට්ඨාසො න ආගතො, න එවං අමූලකභූතගාමො. සො පන ආගතොයෙවාතිආහ ‘‘අමූලකභූතගාමෙ’’ති. අමූලිකලතා විය අමූලකභූතගාමෙ සඞ්ගහං ගච්ඡතීති අත්ථො.

වන්දාකාතිරුක්ඛාදනී. සා හි සයං රුක්ඛං නිස්සාය ජායන්තීපි අත්තනොනිස්සයානං රුක්ඛානං අදනත්තා භක්ඛනත්තා වදීයති ප්‍රුතීයතීති ‘‘වන්දාකා’’තිවුච්චති.**අඤ්ඤා වා**ති වන්දාකාය අඤ්ඤා වා.**තන්**ති වන්දාකාදිං.**තතො**ති රුක්ඛතො.**වනන්**ති ඛුද්දකො ගච්ඡො.**පගුම්බො**ති මහාගච්ඡො.**දණ්ඩකො**ති රුක්ඛොදණ්ඩයොගතො.**තස්සාපී**ති අමූලිකලතායපි.**අයමෙව විනිච්ඡයො**ති වන්දාකාදිකස්ස විනිච්ඡයො විය අයංවිනිච්ඡයො දට්ඨබ්බොති යොජනා. ‘‘ද්වෙ තීණි පත්තානී’’ති වුත්තත්තා එකපත්තොසඤ්ජායන්තොපි අග්ගබීජසඞ්ගහං ගච්ඡතීති අත්ථො. ‘‘අනුපසම්පන්නෙනා’’ති පදං ‘‘ලිත්තස්සා’’ති පදෙ කත්තා.**නිදාඝසමයෙ**ති ගිම්හකාලෙ.**අබ්බොහාරිකො**ති ආපත්තියා අඞ්ගන්ති න වොහරිතබ්බො.වොහරිතුං න අරහතීති අත්ථො.**එතන්**ති අබ්බොහාරිකතං, ‘‘සචෙ…පෙ…. පමජ්ජිතබ්බා’’ති වචනං වා.

අහිං සප්පං ඡාදෙතීති**අහිච්ඡත්තං,**තංයෙව**අහිච්ඡත්තකං**. යථාකථඤ්චි හි බ්‍යුප්පත්ති, රුළ්හියා අත්ථවිනිච්ඡයො.**තස්මා**ති තතො විකොපනතො.**තත්ථා**ති අහිච්ඡත්තකෙ. හෙට්ඨා ‘‘උදකපප්පටකො’’ති වත්වා ඉධ ‘‘රුක්ඛපප්පටිකායපී’’ති වුත්තත්තා පප්පටකසද්දො ද්විලිඞ්ගොති දට්ඨබ්බො.**තන්**ති පප්පටිකං. ඨිතං නියාසන්ති සම්බන්ධො. එවං ‘‘ලග්ග’’න්ති එත්ථාපි.**හත්ථකුක්කුච්චෙනා**තිහත්ථලොලෙන. ‘‘ඡින්දන්තස්සාපී’’ති පදෙ හෙතු.

වාසත්ථිකෙනාති වාසං ඉච්ඡන්තෙන. ‘‘ඔචිනාපෙතබ්බා’’ති පදෙ කත්තා.**උප්පාටෙන්තෙහී**තිඋද්ධරන්තෙහි.**තෙසන්**ති සාමණෙරානං. සාඛං ගහිතන්තිසම්බන්ධො. ඨපිතස්ස සිඞ්ගීවෙරස්සාති යොජනා.

ඡිජ්ජනකන්තිඡිජ්ජනයුත්තං, ඡිජ්ජනාරහන්ති අත්ථො. ‘‘චඞ්කමිතට්ඨානංදස්සෙස්සාමී’’ති ඉමිනා වත්තසීසෙන චඞ්කමනං වට්ටතීති දස්සෙති. ‘‘හිජ්ජතී’’තිඉමිනා අභිජ්ජමානෙ ගණ්ඨිපි කාතබ්බොති දස්සෙති.**දාරුමක්කටක**න්ති මක්කටස්ස හත්ථො**මක්කට**ොඋපචාරෙන, මක්කටො වියාති**මක්කටකො,**සදිසත්ථෙ කො. දාරුසඞ්ඛාතො මක්කටකොදාරු**මක්කටකො.** තං ආකොටෙන්තීති

සම්බන්ධො.**අනියාමිතත්තාති** ඉමන්ති අනියාමිතත්තා වචනස්ස. ඉදං මහාසාමඤ්ඤං, විසෙසසාමඤ්ඤම්පි වට්ටතීති ආහ ‘‘නාමං ගහෙත්වාපී’’තිආදි.**සබ්බන්ති** සබ්බං වචනං.

‘‘ඉමං ජානාතිආදීසූ’’ති පදං ‘‘එවමත්ථො දට්ඨබ්බො’’ති පදෙ ආධාරො.**ඉමං මූලභෙසජ්ජං ජානාති** ඉමං මූලභෙසජ්ජං යොජිතුං ජානාතියොජනා.**එත්තාවතාති** ‘‘ඉමං ජානා’’තිආදිවචනමත්තෙන.**කප්පියන්ති** සමණවොහාරෙන, වොහාරස්ස වා යුත්තං අනුරූපං.**එත්ථාති** ‘‘කප්පියංකාතබ්බ’’න්ති වචනෙ.**නිබ්බට්ටබීජමෙවාති** ඵලතො නිබ්බට්ටෙත්වා විසුං කතං බීජංඑව.**තත්ථාති** සුත්තෙ. කරොන්තෙන භික්ඛුනා කාතබ්බන්තියොජනා.**‘‘කප්පියන්ති වත්වාවා’’ති** ඉමිනා පඨමං කත්වාඅග්ගිසත්ථනඛානි උද්ධරිත්වා පච්ඡා වත්තුං න වට්ටතීති දස්සෙති.**ලොහමයසත්ථස්සාති** අයතම්බාදිලොහමයස්ස සත්ථස්ස.**තෙහීති** මනුස්සාදීනං නඛෙහි.**තෙහීතිඅස්සාදීනං** ඛුරෙහි.**තෙහීති** හත්ථීනඛෙහි.**යෙහීති** නඛෙහි.**තත්ථජාතකෙහිපීති** තස්මිංසත්ථෙ ජාතකෙහිපි, නඛෙහීති සම්බන්ධො.

තත්ථාති පුරිමවචනාපෙක්ඛං. ‘‘කප්පියංකරොන්තෙනා’’තිආදිවචනමපෙක්ඛති. ‘‘උච්ඡුං කප්පියං කරිස්සාමී’’ති උච්ඡුමෙවවිජ්ඣති, පගෙව. ‘‘දාරුං කප්පියං කරිස්සාමී’’ති උච්ඡුං විජ්ඣති, ‘‘දාරුංකප්පියං කරිස්සාමී’’ති දාරුමෙව වා විජ්ඣති, වට්ටති එකාබද්ධත්තාති වදන්ති.**තන්ති** රජ්ජුං වා වල්ලිං වා. සබ්බං ඛණ්ඩන්තිසම්බන්ධො.**තත්ථාති** මරිචපක්කෙසු.**කටාහන්ති** එකාය භාජනවිකතියා නාමමෙතං. ඉධ පන බීජානං භාජනභාවෙනතංසදිසත්තා ඵලපෙග්ගුපි ‘‘කටාහ’’න්ති වුච්චති. එකාබද්ධන්ති කටාහෙන එකතොආබද්ධං.

තානීති තිණානි.**තෙනාති** රුක්ඛපවට්ටනාදිනා.**තත්‍රාතිතස්මිං** ඨපනපාතනට්ඨානෙ. ‘‘මනුස්සවිග්ගහපාරාජිකවණ්ණනාය’’න්ති පදං ‘‘වුත්ත’’න්ති පදෙසාමඤ්ඤාධාරො. භික්ඛු අජ්ඣොත්ථටොහොතීති සම්බන්ධො.**ඔපාතෙති** ආවාටෙ. සො හි අවපතනට්ඨානත්තා ‘‘ඔපාතො’’ති වුච්චති.**රුක්ඛන්ති** අජ්ඣොත්ථටරුක්ඛං.**භූමින්ති** ඔපාතපීරභූමිං.**ජීවිතහෙතූති** නිමිත්තත්ථෙ පච්චත්තවචනං, ජීවිතකාරණාති අත්ථො. ‘‘භික්ඛුනා’’ති පදං ‘‘නික්ඛාමෙතු’’න්ති පදෙ භාවකත්තා, කාරිතකත්තා වා. ‘‘අජ්ඣොත්ථටභික්ඛු’’න්ති වා ‘‘ඔපාතභික්ඛු’’න්ති වා කාරිතකම්මංඅජ්ඣාහරිතබ්බං.**තත්ථාති** අනාපත්තිභාවෙ, අනාපත්තිභාවස්සවා.**එතස්සාති** සුත්තස්ස. පරො පන කාරුඤ්ඤෙන කරොතීතිසම්බන්ධො.**එතම්පීති** කාරුඤ්ඤම්පි.**හීති** සච්චං, යස්මා වාති. පඨමං.

2. අඤ්ඤවාදකසික්ඛාපදං

94. දුතියෙ**අනාචාරන්ති** අචරිතබ්බං කායවචීද්වාරවීතික්කමං. සබ්බනාමස්සඅනියමත්ථත්තා ඉධ වචනන්ති ආහ ''අඤ්ඤෙන වචනෙන අඤ්ඤං වචන''න්ති.**සොති** භික්ඛු, වදතීති සම්බන්ධො.**කොති** කොපුග්ගලො.**කින්ති** කිං ආපත්තිං.**කිස්මින්ති** කිස්මිං වත්ථුස්මිං.**කින්ති** කිං කම්මං.**කන්ති** කං පුග්ගලං.**කින්ති** කිං වචනං.

එත්ථාති''කොආපන්නො''තිආදිපාළියං. ''භික්ඛූහී''ති පදං ''වුත්තො''ති පදෙ කත්තා.**අසාරුප්පන්ති** භික්ඛූනං අසාරුප්පං.**එසොති** එසො අත්ථො, විභවොති අත්ථො.**එතන්ති** වත්ථු. භණන්තො වා හුත්වා අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරතීතිසම්බන්ධො.**එත්ථාති** පටිච්ඡන්නාසනෙ.**සොතන්ති** සොතද්වාරං.**චක්ඛුන්ති**චක්ඛුද්වාරං.

98. **අඤ්ඤන්ති** පුච්ඡිතත්ථතො අඤ්ඤං අපුච්ඡිතමත්ථං. භාවප්පධානොයංකත්තුනිද්දෙසොති ආහ ''අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරණස්සෙතං නාම''න්ති.**තුණ්හීභාවස්සාති** අභාසනස්ස. ආතායූපසග්ගො ලුත්තනිද්දිට්ඨොතිආහ ''ආරොපෙතූ''ති. එවං ''අරොපිතෙ''ති එත්ථපි. තෙනාහ ''අනාරොපිතෙ''ති.

101. **තන්ති** අඤ්ඤවාදකවිහෙසකරොපනකම්මං.**අස්සාති** භවෙය්‍ය, හොති වා.

102. **කින්තිකිං** වචනං.**යෙනාති** යෙන බ්‍යාධිනා කථෙතුං න සක්කොති, තාදිසො බ්‍යාධි මුඛෙහොතීති යොජනා.**තප්පච්චයාති** තතො කථිතකාරණාති. දුතියං.

3. උජ්ඣාපනකසික්ඛාපදං

103. තතියෙ**භික්ඛූ උජ්ඣාපෙන්තීති** එත්ථ ''භික්ඛූ''තිකාරිතකම්මත්තා කරණත්ථෙ උපයොගවචනන්ති ආහ ''තෙහි භික්ඛූහී''ති. ඔකාරවිපරීතොඋකාරොති ච ඣෙසද්දො ඤාණත්ථොති ච දස්සෙන්තො ආහ ''අවජානාපෙන්තී''ති. ''තංආයස්මන්ත''න්ති පදං ''අවජානාපෙන්තී''ති පදෙ ධාතුකම්මං. අනෙකත්ථත්තා ධාතූනංඣෙසද්දො ඔලොකනත්ථො ච චින්තනත්ථො ච හොති, තෙනාහ ''ඔලොකාපෙන්තී''තිආදි.**එත්ථාති** ''භික්ඛූ උජ්ඣාපෙන්තී''ති පදෙ.**ඡන්දායාති** ඡන්දත්ථං. යෙසං සෙනාසනානි ච පඤ්ඤපෙති, භත්තානි චඋද්දිසති, තෙසං අත්තනි පෙමත්ථන්ති අත්ථො. අට්ඨකථායං පන ''ඡන්දායාතිඡන්දෙනා''ති වුත්තං. ඉමිනා ලිඞ්ගවිපල්ලාසනයො වුත්තො. පරෙසං අත්තනො පෙමෙනාතිඅත්ථො.**පක්ඛපාතෙනාති** අත්තනො පක්ඛෙ පාතාපනෙන.

105. උජ්ඣාපෙන්ති අනෙනාති**උජ්ඣාපනකං**. ඛියන්ති අනෙනාති**ඛියනක**න්ති දස්සෙන්තො ආහ ''යෙන වචනෙනා''තිආදි.

106. උපසම්පන්නං සඞ්ඝෙන සම්මතං මඞ්කුකත්තුකාමොති සම්බන්ධං දස්සෙන්තො ආහ ''උපසම්පන්නං සඞ්ඝෙනසම්මත''න්තිආදි. සම්බජ්ඣනං**සම්බන්ධො,**කාතබ්බොති යොජනා. උපසම්පන්නස්ස සඞ්ඝෙනසම්මතස්ස අවණ්ණං කත්තුකාමො අයසං කත්තුකාමොති විභත්තිවිපරිණාමෙන සම්බන්ධංදස්සෙන්තො ආහ ''විභත්තිවිපරිණාමො කාතබ්බො''ති. ''වසෙනා''ති පදංවිභත්තිවිපරිණාමො කාතබ්බො''ති පදෙ විසෙසනං. යස්මා විසෙසො නත්ථි, තස්මා කතන්තියොජනා.**තන්ති** ''ඛියනක''න්ති පදං.**සො චභික්ඛූ**ති උජ්ඣාපනකො ච ඛියනකො ච සො ච භික්ඛූ.**අථා**ති තස්මා උජ්ඣාපනකඛියනකකරත්තා.**අස්සා**ති භික්ඛුනො.**අස්සා**තිභවෙය්‍ය.

''උපසම්පන්න''න්තිපදං ''උජ්ඣාපෙතී''තිපදෙ ධාතුකම්මං ''අනුපසම්පන්න''න්ති පදං කාරිතකම්මං, ''අනුපසම්පන්න''න්තිපදං ''උජ්ඣාපෙතී''ති කාරිතකිරියං අපෙක්ඛිත්වා කම්මං හොති. ''ඛියතී''තිසුද්ධකිරියාය අපෙක්ඛාය විභත්තිවිපල්ලාසො හොතීති ආහ ''තස්ස වා''තිආදි.**තස්සා**ති අනුපසම්පන්නස්ස සන්තිකෙති සම්බන්ධො.**තන්ති** සඞ්ඝෙන සම්මතං උපසම්පන්නං. ''සඞ්ඝෙන අසම්මත''න්තිඑත්ථ න අපලොකනකම්මෙන අසම්මතං, කම්මවාචාය පන අසම්මතන්ති ආහ ''කම්මවාචාය''තිආදි. ද්වෙ තයො හුත්වා කම්මවාචාය සම්මනිතුමසක්කුණෙය්‍යත්තාඅසම්මතන්ති ච දස්සෙන්තො ආහ ''යත්‍ර''තිආදි.**යත්‍රා**තියස්මිං විහාරෙ. ''අනුපසම්පන්නං සඞ්ඝෙන සම්මත''න්ති එත්ථ අනුපසම්පන්නස්සසම්මුතියො දාතුමසක්කුණෙය්‍යත්තා පුබ්බවොහාරවසෙන සම්මතන්ති වුත්තන්තිදස්සෙන්තො ආහ ''කිඤ්චාපි''තිආදි.**තන්ති**අනුපසම්පන්නභාවෙ ඨිතං.**බ්‍යත්තස්සා**ති වියත්තස්ස.සඞ්ඝෙන වා කතොති යොජනාති. තතියං.

4. පඨමසෙනාසනසික්ඛාපදං

108. චතුත්ථෙහිමමෙව හිමන්තො, හිමන්තෙ නියුත්තො**හෙමන්තිකො,**කාලොති ආහ ''හෙමන්තකාලෙ''ති. ඔතාපෙන්තා පක්කමිංසූති සම්බන්ධො. කාලසද්දස්සසම්බන්ධිසද්දත්තා සම්බන්ධාපෙක්ඛොති ආහ ''යස්ස කස්සචී''ති.**හිමවස්සෙනා**ති හිමෙන ච වස්සෙන ච.

110. ''වස්සිකො''ති න සඞ්කෙතාති**අවස්සිකසඞ්කෙතා.** ''අට්ඨමාසෙ''ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි ''අවස්සිකසඞ්කෙතෙ''ති විසෙසිතත්තාහෙමන්තිකගිම්හිකමාසායෙව ගහෙතබ්බාති ආහ ''චත්තාරො හෙමන්තිකෙ''තිආදි.**යත්ථා**ති යස්මිං රුක්ඛෙ. න ඌහදන්තීති සම්බන්ධො.

''කාකාවා''ති එත්ථ වාසද්දො සම්පිණ්ඩනත්ථො. තෙනාහ ''අඤ්ඤෙ වා සකුන්තා''ති.**තස්මා**ති යස්මා අනුජානාති, තස්මා.**යත්ථා**ති යස්මිං රුක්ඛෙ, විස්සමිත්වා ගච්ඡන්තීති යොජනා.**යස්මින්**ති රුක්ඛෙ, කත්වා වසන්තීති යොජනා. අට්ඨ මාසෙඑවාති සම්භවතො ආහ ''යෙසු ජනපදෙසූ''තිආදි. **තෙසුපී**ති ජනපදෙසුපි. අවස්සිකසඞ්කෙතෙ එවාති සම්භවතො ආහ ''යත්ථා''තිආදි.**යත්ථා**ති යෙසුජනපදෙසු. ''විගතවලාහකං විසුද්ධං නභං හොතී''ති ඉමිනා සචෙඅවිගතවලාහකං අවිසුද්ධං නභං හොති, නික්ඛිපිතුං න වට්ටතීති දීපෙති. ''එවරූපෙකාලෙ''ති පදං ''නික්ඛිපිතුං වට්ටතී''ති පදෙ ආධාරො.

අබ්භොකාසිකෙනාපීතිඅබ්භොකාසධුතඞ්ගයුත්තෙනාපි. පිසද්දො රුක්ඛමූලිකස්ස අපෙක්ඛකො. වත්තංවිත්ථාරෙන්තො ආහ ''තස්ස හී''තිආදි.**තස්සා**තිඅබ්භොකාසිකස්ස. හිසද්දො විත්ථාරජොතකො.**තත්ථෙවා**තිපුග්ගලිකමඤ්චකෙයෙව. සඞ්ඝිකං මඤ්චන්ති සම්බන්ධො.**වීතමඤ්චකො**ති වායිතමඤ්චකො.**තස්මින්**තිවීතමඤ්චකෙ. පුරාණමඤ්චකො නස්සන්තොපි අනග්ඝොති ආහ ''පුරාණමඤ්චකො ගහෙතබ්බො''ති.චම්මෙන අවනහිතබ්බොති**ඔනද්ධො,**සො එවඔ**නද්ධකො.** ගහෙත්වා ච පන පඤ්ඤපෙත්වා නිපජ්ජිතුං න වට්ටතීතියොජනා.**අසමයෙ**ති වස්සිකසඞ්ඛාතෙ අකාලෙ.**චතුග්ගුණෙනාපී**ති චතුපටලෙනපි. වට්ටන්ති වලාහකා ආවට්ටන්තිඅස්මිං සමයෙති වට්ටුලො, සො එව වට්ටලිකො, සත්තාහං වට්ටලිකො, සත්තාහො වාවට්ටලිකො**සත්තාහවට්ටලිකො,**සො ආදි යෙසං තානීතිසත්තාහවට්ටලිකාදීනි. ආදිසද්දෙන සත්තාහතො ඌනාධිකානි ගහෙතබ්බානි.**කායානුගතිකත්තා**ති කායං අනුගමකත්තා කායසදිසත්තාති අත්ථො.

පණ්ණකුටීසූති පණ්ණෙන ඡාදිතකුටීසු.**සභාගභික්ඛූනන්**ති අත්තනා සභාගභික්ඛූනං, සන්තිකන්තිසම්බන්ධො. අනොවස්සකෙ ඨානෙති යොජනා.**ලග්ගෙත්වා**තිලම්බෙත්වා, අයමෙව වා පාඨො. ''සම්මජ්ජනි''න්ති පදං ''ගහෙත්වා''ති පදෙඅවුත්තකම්මං, ''ඨපෙතබ්බා''ති පදෙ වුත්තකම්මං.**ධොවිත්වා**ති සම්මජ්ජනිං සුද්ධං කත්වා.**උපොසථාගාරාදීසූ**තිආදිසද්දෙන පරිවෙණාදීනි ගහෙතබ්බානි.

යො පන භික්ඛු ගන්තුකාමො හොති, තෙනාති යොජනා.**තත්ථා**ති සාලායං.**යත්ථ කත්ථචී**ති යස්මිංකිස්මිඤ්චි ඨානෙ.**පාකතිකට්ඨානෙ**ති පකතියා ගහිතට්ඨානෙ.**තත්‍ර තත්‍රෙවා**ති තෙසු තෙසු චෙතියඞ්ගණාදීසුයෙව. **අසනසාලන්**ති අසන්ති භක්ඛන්ති අස්සංසාලායන්ති**අසනා,**අසනා ච සා සාලා චෙති**අසනසාලා,**භොජනසාලාති අත්ථො.**තත්‍රා**තිතස්ස සම්මජ්ජන්තස්ස, තස්මිං ''වත්තං ජානිතබ්බ''න්ති පාඨෙ වා.**මජ්ඣතො**ති පවිත්තතො, සුද්ධට්ඨානතොති අත්ථො.**පාදට්ඨානාභිමුඛා**ති සම්මජ්ජන්තස්ස පාදට්ඨානං අභිමුඛා.**වාලිකා හරිතබ්බා**ති පංසු ච වාලිකා ච

අපනෙතබ්බා.සම්මුඤ්චනීසලාකාය පරං පෙල්ලෙතබ්බාති අධිප්පායො.**බහීති**සම්මජ්ජිතබ්බතලතො බහි.

111. **මසාරකොතී**තිඑත්ථ ඉතිසද්දො නාමපරියායො, මසාරකො නාමාති අත්ථො. එවං බුන්දිකාබද්ධොතීතිආදීසුපි. පාදෙ මසිත්වා විජ්ඣිත්වාතත්ථ අටනියො පවෙසෙතබ්බා එත්ථාති**මසාරකො**. බුන්දො එව**බුන්දිකො,**පාදො, තස්මිං ආබද්ධා බන්ධිතා අටනී යස්සාති**බුන්දිකාබද්ධො**. කුළීරස්ස පාදො විය පාදො යස්සාති**කුළීරපාදකො,**යථා කුළීරො වඞ්කපාදො හොති, එවං වඞ්කපාදොති වුත්තංහොති. ආහච්ච අඞ්ගෙ විජ්ඣිත්වා තත්ථ පවෙසිතො පාදො යස්සාති**ආහච්චපාදකො. ආණී**න්ති අග්ගබිලං. මඤ්චති පුග්ගලං ධාරෙතීති**මඤ්චො**. පීයති විසමදුක්ඛං හිංසතීති**පීඨං.පණවො**ති එකො තූරියවිසෙසො, තස්ස සණ්ඨානං කත්වාති අත්ථො. තඤ්හි එතරහිබුද්ධපටිමස්ස පල්ලඞ්කසණ්ඨානං හොති.**ත**න්ති කොච්ඡං.කරොන්ති කිරාති සම්බන්ධො.**එත්ථා**ති සෙනාසනපරිභොගෙ.**හී**ති සච්චං.**ත**න්ති කොච්ඡං මහග්ඝංහොති, මහග්ඝත්තා භද්දපීඨන්තිපි වුච්චති.**යෙනා**ති යෙනභික්ඛුනා. ‘‘ථාමමජ්ඣිමස්සා’’ති පදෙන පමාණමජ්ඣිමං නිවත්තෙති.

එත්ථාති ‘‘අනාපුච්ඡං වාගච්ඡෙය්‍යා’’ති පදෙ. ථෙරො ආණාපෙතීති යොජනා.**ආණාපෙතී**ති චආණ-ධාතුයා එව පෙසනසඞ්ඛාතස්ස හෙත්වත්ථස්ස වාචකත්තා ණාපෙසද්දො ස්වත්ථොව.**සො**ති දහරො.**තථා**ති යථා ථෙරෙනවුත්තො, තථා කත්වාති අත්ථො.**තත්ථා**ති දිවාට්ඨානෙ, මඤ්චපීඨෙ වා.**තතො**ති ඨපනකාලතො. පරිබුන්ධෙති හිංසෙතීති**පලිබොධො,**පරිසද්දො උපසග්ගො, සො විකාරවසෙන අඤ්ඤථා ජාතො.සො පලිබොධො අඤ්ඤත්ථ ආවාසාදිකො, ඉධ පනසන්ථරාපිතමඤ්චාදිකො.**සායන්**ති සායන්හෙ, භුම්මත්ථෙ චෙතං උපයොගවචනං. ථෙරොභණතීති සම්බන්ධො.**තත්ථා**ති මඤ්චපීඨෙ. ‘‘බාලො හොතී’’තිවත්වා තස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අනුග්ගහිතවත්තො’’ති. අනුග්ගහිතං වත්තංයෙනාති**අනුග්ගහිතවත්තො,**ථෙරො.**තජ්ජෙතී**ති උබ්බෙජෙති.**තස්මි**න්ති දහරෙ.**අස්සා**ති ථෙරස්ස.

ආණත්තික්ඛණෙයෙවාති ථෙරස්සපෙසනක්ඛණෙයෙව. දහරො වදතීති යොජනා. ‘‘ථෙරො’’ති පදං ‘‘වත්වා ගච්ඡතී’’ති පදද්වයෙකත්තා, ‘‘කාරෙතබ්බො’’ති පදෙ කම්මං. නන්ති මඤ්චපීඨං, ‘‘පඤ්ඤපෙත්වා’’තිපදමපෙක්ඛිය එවං වුත්තං. නන්ති දහරං වා. ‘‘වත්වා’’තිපදමපෙක්ඛිය එවං වුත්තං.**තත්ථෙවා**ති මඤ්චපීඨෙයෙව.**අස්සා**ති ථෙරස්ස.**තත්ථා**ති දිවාට්ඨානෙ.**භොජනසාලතො අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තො**ති භොජනසාලතො නික්ඛමිත්වාමඤ්චපීඨපඤ්ඤාපනට්ඨානතො අඤ්ඤං ඨානං ගච්ඡන්තො, ථෙරොති යොජනා.**තත්ථෙවා**ති දිවාට්ඨානෙයෙව.**යත්‍රිච්ඡතී**ති යං ඨානං ගන්තුමිච්ඡතීති

අත්ථො.**අන්තරසන්නිපාතෙති** සකලං අහොරත්තං අසන්නිපාතෙත්වා අන්තරෙසන්නිපාතෙ සතීති යොජනා.

තත්ථාති තස්මිං ඨානෙ. ආගන්තුකාගණ්හන්තීති සම්බන්ධො.**තතොති** ගණ්හනතො.**තෙසන්ති** ආගන්තුකානං. **යෙහීති** ආවාසිකො වා හොතු, ආගන්තුකො වා, යෙහි භික්ඛූහි.**තෙති** නිසින්නකභික්ඛූ. උද්ධං පාළිපාඨං සාරෙති පවත්තෙතීති**උස්සාරකො.** ධම්මකථායං සාධූතිධ**ම්මකථිකො.තස්මින්ති** උස්සාරකෙ වා ධම්මකථිකෙ වා.**අහොරත්තන්ති** අහො ච රත්ති ච අහොරත්තං, අච්චන්තසංයොගපදං.**ඉතරස්මින්ති** පඨමං නිසින්නභික්ඛුතො අඤ්ඤස්මිංභික්ඛුම්හීති යොජනා.**අන්තොඋපචාරට්ඨෙයෙවාති**ලෙඩ්ඩුපාතසඞ්ඛාතස්ස උපචාරස්ස අන්තො ඨිතෙයෙව, අනාදරෙ චෙතං භුම්මං.**සබ්බත්ථාති** ආපත්තිවාරඅනාපත්තිවාරෙසු.

112. චිමිලිකංවාතිආදීසු විනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා.**තන්තිචිමිලිකත්ථරණං.** උත්තරි අත්ථරිතබ්බන්ති**උත්තරත්ථරණන්ති** දස්සෙන්තොආහ ‘‘උත්තරත්ථරණං නාමා’’තිආදි.**භූමියන්ති** සුධාදිපරිකම්මෙනඅකතායං පකතිභූමියං.**චම්මඛණ්ඩොති** එත්ථ චම්මංයෙව අන්තෙඛණ්ඩත්තා ඡින්නත්තා චම්මඛණ්ඩොති වුච්චති. නනු සීහචම්මාදීනි න කප්පන්තීතිආහ ‘‘අට්ඨකථාසු හී’’තිආදි.**හීති** සච්චං.**තස්මාති** යස්මා න දිස්සති, තස්මා.**පරිහරණෙයෙවාති** අත්තනො සන්තකන්ති පරිච්ඡින්දිත්වා, පුග්ගලිකන්ති වා පරිග්ගහෙත්වා තං තං ඨානං හරණෙයෙව. පාදො පුඤ්ඡියති සොධියතිඑතායාති**පාදපුඤ්ඡනීති** කත්වා රජ්ජුපිලොතිකායොපාදපුඤ්ඡනීති වුච්චතීති ආහ ‘‘පාදපුඤ්ඡනී නාමා’’තිආදි. මයසද්දලොපං කත්වාඵලකපීඨන්ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘ඵලකපීඨං නාම ඵලකමයං පීඨ’’න්ති. ඵලකඤ්ච පීඨඤ්ච**ඵලකපීඨ**න්ති වා දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අථ වා’’ති.**එතෙනාති** ‘‘ඵලකපීඨ’’න්ති පදෙන. ‘‘සඞ්ගහිත’’න්ති පදෙ කරණං, කත්තා වා.**බීජනිපත්තකන්ති** චතුරස්සබීජනීයෙවසකුණපත්තසදිසත්තා බීජනිපත්තකං, සදිසත්ථෙ කො. ‘‘අජ්ඣොකාසෙ’’ති පදං ‘‘පවිත්වා’’ති පදෙ ආධාරො.**අග්ගිසාලායන්ති** අග්ගිනාපචනසාලායං.**පබ්භාරෙති** ලෙණසදිසෙ පබ්භාරෙ.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ.

යස්මින්ති පුග්ගලෙ. ‘‘අත්තනොපුග්ගලිකම්ව හොතී’’ති ඉමිනා අනාපත්තීති දස්සෙති.

113. යො භික්ඛුවා ලජ්ජී හොති, තථාරූපං භික්ඛුං වා ති යොජනා. ‘‘ලජ්ජී හොතී’’ති වත්වා තස්සඅත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අත්තනො

පලිබොධං විය මඤ්ඤතී''ති.**යොති** ආපුච්ඡකො භික්ඛු. ''කෙනචි උපද්දුතං හොතී''ති සඞ්ඛෙපෙනවුත්තමත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ''සචෙපි හී''තිආදි. භිසද්දො විත්ථාරජොතකො.වුඩ්ඪතරො භික්ඛු ගණ්හාතීති සම්බන්ධො.**තං පදෙසන්**තිසෙනාසනට්ඨපිතට්ඨානං.**ආපදාසූ**ති විපත්තීසූති.වතුත්ථං.

5. දුතියසෙනාසනසික්ඛාපදං

116. පඤ්චමෙ**මඤ්චකභිසී**ති මඤ්චෙ අත්ථරිතබ්බොමඤ්චකො, සොයෙව භිසීති මඤ්චකභිසි. එවං පීඨකභිසිපි. පාවාරො කොජවොති ද්වෙයෙවපච්චත්ථරණන්ති වුත්තාති ආහ ''පාවාරො''තිආදි.**වුත්තන්**ති අට්ඨකථාසුවුත්තං.**දුතියාතික්කමෙ**ති දුතියපාදාතික්කමෙ.**සෙනාසනතො**ති සචෙ එකං සෙනාසනං හොති, තතො. අථ බහූනි සෙනාසනානිහොන්ති, සබ්බපච්ඡිමසෙනාසනතො. එකො ලෙඩ්ඩුපාතො සෙනාසනස්ස උපචාරො හොති, එකොපරික්ඛෙපාරහොති ආහ ''ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතා''ති.

සචෙ භික්ඛු, සාමණෙරො, ආරාමිකො චාති තයො හොන්ති, භික්ඛුංඅනාපුච්ඡිත්වා සාමණෙරො වා ආරාමිකො වා න ආපුච්ඡිතබ්බො. අථ සාමණෙරො, ආරාමිකො චාතිද්වෙ හොන්ති, සාමණෙරං අනාපුච්ඡිත්වා ආරාමිකොව න ආපුච්ඡිතබ්බොති දස්සෙන්තොආහ ''භික්ඛුම්හි සතී''තිආදි. තීසුපි අසන්තෙසු ආපුච්ඡිතබ්බවිධිං දස්සෙතුංවුත්තං ''තස්මිම්පි අසතී''තිආදි.**යෙනා**ති උපාසකෙන, ''කාරිතො''ති පදෙ කත්තා.**තස්සා**ති විහාරසාමිකස්ස.තස්මිම්පි අසති ගන්තබ්බන්ති යොජනා.**පාසාණෙසූ**තිපාසාණඵලකෙසු.**සචෙ උස්සහතී**ති සචෙ සක්කොති. උස්සහන්තෙනභික්ඛුනා ඨපෙතබ්බන්ති යොජනා.**තෙපී**ති උපාසකාපි, නසම්පටිච්ඡන්තීති සම්බන්ධො.**තත්ථා**තිදාරුභණ්ඩාදීසු.

පරිච්ඡෙදාකාරෙන වෙණීයති දිස්සතීති**පරිවෙණං**. ''අථ ඛො''ති පදං ''වෙදිතබ්බ''න්ති පදෙ අරුචිලක්ඛණං. ''ආසන්නෙ''ති ඉමිනා උපචාරසද්දස්ස උපට්ඨානත්ථඅඤ්ඤරොපනත්ථෙ නිවත්තෙති. යස්මාවම්මිකරාසියෙව හොති, තස්මාති යොජනා. උපචිනන්තීති**උපචිකා,**තාහි නිමිත්තභූතාහි පලුජ්ජති නස්සතීති අත්ථො.**සෙනාසන**න්ති විහාරං.**ඛායිතු**න්ති ඛාදිතුං, අයමෙව වා පාඨො.**තන්**ති මඤ්චපීඨං. මඤ්චපීඨං විහාරෙඅපඤ්ඤපෙත්වා විහාරූපචාරෙ පඤ්ඤාපනස්ස විසෙසඵලං දස්සෙතුං ආහ ''විහාරූපචාරෙපනා''තිආදි. විහාරූපචාරෙ පඤ්ඤපිතන්ති සම්බන්ධො.

118. ''ගච්ඡන්තෙනා''ති පදං ''ගන්තබ්බ''න්ති පදෙ කත්තා.**තථෙවා**ති යථා පුරිමභික්ඛු කරොති, තථෙව. වසන්තෙන භික්ඛුනාපටිසාමෙතබ්බන්ති යොජනා.**රත්තිට්ඨාන**න්ති රත්තිංවසනට්ඨානං.

යා දීඝසාලා වා යා පණ්ණසාලා වා උපචිකානං උට්ඨානට්ඨානං හොති, තතොති යොජනා.**තස්මින්**තිදීඝසාලාදිකෙ.**හීති** සච්චං, යස්මා වා, සන්තිට්ඨන්තීති සම්බන්ධො.**සිලුච්චයොති** පබ්බතො, තස්මිං ලෙණංසිලුච්චයලෙණං,පබ්බතගුහාති අත්ථො.**උපචිකාසඞ්කාති** උපචිකානං උට්ඨානට්ඨානන්ති ආසඞ්කා.**තතොති** පාසාණපිට්ඨියං වා පාසාණත්ථම්භෙසු වා කතසෙනාසනාදිතො.ආගන්තුකො යො භික්ඛු අනුවත්තන්තො වසතීති සම්බන්ධො.**සොති** ආගන්තුකො භික්ඛු. පුනසොතිආගන්තුකො භික්ඛුයෙව.**තතොති** ගහෙත්වා ඉස්සරියෙන වසනතො.**උභොපීති** ආවාසිකොපි ආගන්තුකොපි ද්වෙ භික්ඛූ.**තෙසූති** ද්වීසු තීසු.**පච්ඡිමස්සාති**සබ්බපච්ඡිමස්ස.**ආභොගෙනාති** ආභොගමත්තෙන මුත්ති නත්ථි, ආපුච්ඡිතබ්බමෙවාති අධිප්පායො.**අඤ්ඤතොති** අඤ්ඤාවාසතො.**අඤ්ඤත්‍රාති** අඤ්ඤස්මිං ආවාසෙ.**තත්ථෙවාති** ආනීතාවාසෙයෙව.**තෙනාති**වුඩ්ඪතරෙන, ‘‘සම්පටිච්ඡිතෙ’’ති පදෙ කත්තා.**සම්පටිච්ඡිතෙති** වුඩ්ඪතරෙන සම්පටිච්ඡිතෙපි ඉතරස්ස ගන්තුංවට්ටති ආපුච්ඡිතත්තාති වදන්ති.**නට්ඨං වාති** නට්ඨෙ වාසෙනාසනෙ සති ගීවා න හොතීති යොජනා.**අඤ්ඤස්සාති**අවිස්සාසිකපුග්ගලස්ස.**නට්ඨානීති** නට්ඨෙසු මඤ්චපීඨෙසුසන්තෙසු.

වුඩ්ඪතරො භික්ඛු ච ඉස්සරියො ච යක්ඛො ච සීහො ච වාළමිගො චකණ්හසප්පො ච**වුඩ්ඪ...පෙ.... කණ්හසප්පා,**තෙ ආදයො යෙසං තෙති**වුඩ්ඪ...පෙ.... කණ්හසප්පාදයො,**තෙසු. ආදිසද්දෙන පෙතාදයොසඞ්ගණ්හාති.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ.**අස්සාති** භික්ඛුනො. ‘‘පලිබුද්ධො’’ති පදස්ස අත්ථං දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘උපද්දුතො’’ති. පඤ්චමං.

6. අනුපඛජ්ජසික්ඛාපදං

119. **ඡට්ඨෙරූම්භිත්වාති** නිවාරෙත්වා, ආවරණං කත්වාති අත්ථො.**වස්සග්ගෙනාති** වස්සගණනාය.**අනුපඛජ්ජාති**එත්ථ ඛද හිංසායන්ති ධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 15 දකාරන්තධාතු)වුත්තත්තා ඛදසද්දො හිංසත්ථො හොති. අනුසමීපං උපගන්ත්වා ඛදනං හිං සනං නාමඅනුසමීපං පවිසනමෙවාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අනුපවිසිත්වා’’ති.

120. ‘‘ජාන’’න්තිඑත්ථ ජානනාකාරං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අනුට්ඨාපනීයො අය’’න්ති.**තෙනෙවාති** ජානනහෙතුනා එව.**අස්සාති** ‘‘ජාන’’න්තිපදස්ස.**හීති**විත්ථාරජොතකො. සඞ්ඝො පන දෙතීති සම්බන්ධො.**යස්සාති**වුඩ්ඪාදීසු අඤ්ඤතරස්ස.**එත්ථාති** වුඩ්ඪගිලානාදීසු.ගිලානස්සපි දෙතීති යොජනා. ‘‘ගිලානො’’ති පදං ‘‘න පීළෙතබ්බො, අනුකම්පිතබ්බො’’තිපදද්වයෙ වුත්තකම්මං. ‘‘කාමඤ්චා’’ති පදස්සඅනුග්ගහත්ථජොතකත්තා පනසද්දො ගරහත්ථජොතකො.

121. මඤ්චපීඨානංඋපචාරො නාමාති සම්බන්ධො.**යතොති** යතො කුතොචි ඨානතො. යාව මඤ්චපීඨං අත්ථි, තාව උපචාරො නාමාතියොජනා. තස්මිං උපචාරෙ ඨිතස්ස භික්ඛුනො උපචාරෙති සම්බන්ධො.

‘‘අභිනිසීදති වා අභිනිපජ්ජති වා’’ති එත්ථ වාසද්දස්සඅනියමවිකප්පත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අභිනිසීදනමත්තෙනා’’තිආදි.

122. **ඉතොති** වාරතො.**ඉධාති** ඉමස්මිංපාචිත්තියවාරෙ. යථා වුත්තො, එවන්ති සම්බන්ධො.**සබ්බත්ථෙවාති** සබ්බෙසු එව විහාරපරිවෙණෙසු.**අස්සාති** විසභාගපුග්ගලස්ස.**ඉධාපීති**ඉමස්මිම්පි සික්ඛාපදෙ.**තත්ථාති** විස්සාසිකපුග්ගලෙ.

123. පාළියං ‘‘ආපදාසූ’’තිපදං ‘‘පවිසතී’’ති අජ්ඣාහාරපදෙන සම්බන්ධිතබ්බන්ති ආහ ‘‘ආපදාසූතිආදී’’ති. ඡට්ඨං.

7. නික්කඩ්ඪනසික්ඛාපදං

126. සත්තමෙ යෙපාසාදා වා යානි වා චතුස්සාලානීති යොජනා. චතස්සො භූමියො එතෙසන්ති**චතුභූමකා.** එවං පඤ්චභූමකා.**කොට්ඨකානීති**ද්වාරකොට්ඨකානි. ‘‘පාසාදා’’තිපදමපෙක්ඛිය වුත්තං ‘‘යෙ’’තිපදං, ‘‘චතුස්සාලානී’’තිපදෙ අපෙක්ඛිතෙ ‘‘යානී’’ති ලිඞ්ගවිපල්ලාසො හොති. සෙනාසනෙසුඑකෙන පයොගෙන බහුකෙ ද්වාරෙ භික්ඛුං අතික්කාමෙතීති සම්බන්ධො. නානාපයොගෙහිනානාද්වාරෙ භික්ඛුං අතික්කාමෙන්තස්සාති යොජනා. ‘‘ද්වාරගණනායා’’තිඉමිනාපයොගගණනායාතිපි අත්ථං ඤාපෙති අත්ථතො පාකටත්තා.**අනාමසිත්වාති** අඵුසිත්වා.

එත්තකානීතිඑතපමාණානි.**තස්සාති** නික්කඩ්ඪියමානස්සභික්ඛුස්ස.**ගාළ්හන්ති** දළ්හං.

127. **ඉධාපීති** ඉමස්මිම්පි සික්ඛාපදෙ.**පිසද්දො** පුරිමසික්ඛාපදාපෙක්ඛො.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු සික්ඛාපදෙසු.**යත්‍රාති** යස්මිං සික්ඛාපදෙ.

128. **සොති** භණ්ඩනකාරකකලහකාරකො භික්ඛු.**භීතිසච්චං**, යස්මා වා.**පක්ඛන්ති** අත්තනොපක්ඛං. නික්කඩ්ඪියමානපුග්ගලපක්ඛෙ උම්මත්තකස්සනික්කඩ්ඪති වා නික්කඩ්ඪාපෙති වාති සම්බන්ධිතබ්බං. නික්කඩ්ඪකපුග්ගලපක්ඛෙඋම්මත්තකස්ස අනාපත්තීති සම්බන්ධිතබ්බන්ති. සත්තමං.

8. වෙහාසකුටිසික්ඛාපදං

129. අට්ඨමෙඅච්ඡන්නතලත්තා උපරි වෙහාසො එතිස්සාතිඋපරිවෙහාසා,සා වසා කුටි වෙතිඋපරිවෙහාසකුටීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උපරිඅච්ඡන්නතලායා’’ති. තස්සා කුටියා සරූපං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘ද්විභූමිකකුටියා වා’’තිආදි. ‘‘මඤ්ච’’න්ති පදං ‘‘අභී’’තිඋපසග්ගෙනසම්බන්ධිතබ්බන්ති ආහ ‘‘අභිභවිත්වා’’ති. ‘‘නිසීදති’’ති කිරියාපදෙන වායොජෙතබ්බොති ආහ ‘‘භුම්මත්ථෙ වා’’තිආදි.**එත**න්ති ‘‘මඤ්ච’’න්තිපදෙ එතං වචනං උපයොගවචනං. අථ වා**එත**න්ති ‘‘මඤ්ච’’න්තිපදං උපයොගවචනවන්තං. එත්ථ ච පච්ඡිමසම්බන්ධෙ අභීත්‍යූපසග්ගොපදාලඞ්කාරමත්තො පදවිභූසනමත්තොති ආහ ‘‘අභීති ඉදං පනා’’තිආදි.**පදසොභණත්ථ**න්ති පදස්ස අලඞ්කාරත්ථං විභූසනත්ථං පදස්සඋල්ලිතත්ථන්ති අධිප්පායො.**නිපතිත්වා**ති එත්ථනීත්‍යූපසග්ගො ධාත්වත්ථානුවත්තකොති ආහ ‘‘පතිත්වා’’ති. අථ වානික්ඛන්තත්ථවාචකොති ආහ ‘‘නික්ඛමිත්වා වා’’ති. ඉමිනා නීත්‍යූපසග්ගස්සධාත්වත්ථවිසෙසකතං දීපෙති, නික්ඛන්තො හුත්වා පතිත්වාති අත්ථො.**හී**ති යස්මා.**ආණී**ති අග්ගඛීලා.

131. යා කුටිසීසං න සට්ටෙති, සා**අසීසඝට්ටා**නාමාති යොජනා. ‘‘පමාණමජ්ඣිමස්සා’’තිඉමිනා ථාමමජ්ඣිමං නිවත්තෙති.**සබ්බහෙට්ඨිමාහී**තිසබ්බෙසං දබ්බසම්භාරානංහෙට්ඨා ඨිතාහි.**තුලාහී**ති ගෙහථම්භානමුපරි විත්ථාරවසෙනඨිතෙහි කට්ඨවිසෙසෙහි. ඉමිනා අට්ඨකථාවචනෙන ච තුලාය සරූපං පාකටං. කෙචි පන තුලායසරූපං අඤ්ඤථා වදන්ති.**එතෙනා**ති ‘‘මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්සඅසීසඝට්ටා’’තිවචනෙන දස්සිතා හොතීති සම්බන්ධො.**හී**තිසච්චං. යා කාචි කුටි වුච්චතීති යොජනා.**උපරී**තිද්විභූමිකකුටියං භූමිතො උපරි භූමියං.**අච්ඡන්නතලා**තිඅනුල්ලොචතලා, අවිතානතලාති අත්ථො.**ඉධ පනා**ති ඉමස්මිං පනසික්ඛාපදෙ.

133. **හී**ති සච්චං, යස්මා වා.**යාය**න්ති යා අයංකුටි.**තත්ථා**ති තස්සං සීසඝට්ටකුටියං. අනොණතෙන භික්ඛුනාතියොජනා.**යස්සා**ති කුටියා.**අපරිභොග**න්ති න පරිභුඤ්ජිතබ්බං, න පරිභුඤ්ජනාරහන්ති අත්ථො.**පතාණී**ති පතනස්ස නිවාරණා ආණි අග්ගඛීලා. සා හි ආබන්ධං නයතිපවත්තෙතීති**ආණී**ති වුච්චති.**යත්ථා**ති යස්මිං මඤ්චපීඨෙ. **න නිප්පතන්තී**ති නික්ඛන්තො හුත්වා න පතන්ති.**ආහච්චපාදකෙ**ති අඞ්ගෙ ආහනිත්වා විජ්ඣිත්වා තත්ථ පවෙසිතපාදකෙ.**නාගදන්තකාදීසූ**ති නාගස්ස දන්තො වියාති නාගදන්තකො, සදිසත්ථෙ කො, සො ආදි යෙසං තෙති නාගදන්තකාදයො, තෙසු. ආදිසද්දෙන භිත්තිඛීලාදයොසඞ්ගණ්හාතීති. අට්ඨමං.

9. මහල්ලකවිහාරසික්ඛාපදං

135. නවමෙ**පිට්ඨසඞ්ඝාටස්සාති** ද්වාරබාහාය. සා හි පිට්ඨෙ ද්වින්නංකවාටානං සං එකතො ඝාටො ඝටනං සමාගමො එතස්සත්ථීති පිට්ඨසඞ්ඝාටොති වුච්චති.කුරුන්දියං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. මහාඅට්ඨකථායං වුත්තන්ති යොජනා.**තන්ති** මහාඅට්ඨකථාය වුත්තවචනං. එවං ''තදෙවා''ති එත්ථාපි.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**භගවතාපීති** නමහාඅට්ඨකථාචරියෙහි එව වුත්තං, අථ ඛො භගවතාපි කතොති යොජනා. ද්වාරබන්ධෙනඅග්ගළස්ස අවිනාභාවතො ''අග්ගළට්ඨපනායා''ති වුත්තෙපි අග්ගළෙන සහද්වාරබන්ධට්ඨපනායාති අත්ථොච ගහෙතබ්බොති ආහ ''සකවාටකද්වාරබන්ධට්ඨපනායා''ති.**අග්ගළොති** කවාටඵලකො.**ඉමමෙවත්ථන්**තිමයා වුත්තං ඉමං එව අත්ථං සන්ධායාති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** ''අග්ගළට්ඨපනායා''තිවචනෙ.**අධිප්පායොති** භගවතො අභිසන්ධි.**හි-**සද්දොවිත්ථාරජොතකො.**කම්පතීති** භුසං කම්පති.**චලතීති** ඊසං චලති.**තෙනාති** තෙනසිථිලපතනහෙතුනා. මාතිකායං, පදභාජනීයඤ්ච ''අග්ගළට්ඨපනායා''තිපදස්සසම්බන්ධාභාවතො තස්ස සම්බන්ධං දස්සෙතුං වුත්තං ''තත්ථා''තිආදි. තත්ථ**තත්ථාති** ''අග්ගළට්ඨපනායා''තිවචනෙ න වුත්තන්ති සම්බන්ධො.අත්ථස්ස කාරණස්ස උප්පත්ති අත්ථුප්පත්ති, සායෙව**අට්ඨුප්පත්තීති** වුච්චති ත්ථකාරස්ස ට්ඨකාරං කත්වා.අධිකාරතො දට්ඨබ්බොති යොජනා.

යං පන වචනං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**යස්සාති** මහාවිහාරස්ස.**උපරීති** ද්වාරතොඋපරි.**තීසු දිසාසූති** උභොසු පස්සෙසු, උපරීති තීසු දිසාසු.**තත්‍රාපීති** ඛුද්දකෙ විහාරෙපි.**සාතිහිත්ති.අපරිපූරඋපචාරාපීති** සමන්තා කවාටපමාණෙනඅපරිපූරඋපචාරාපි.**උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙනාති** උක්කංසපමාණෙන.හත්ථපාසතො අතිරෙකං න ලිම්පිතබ්බොති අධිප්පායො. තීසු දිසාසු එව ලිම්පිතබ්බො නහොති, ලෙපොකාසෙ සති අධොභාගෙපි ලිම්පිතබ්බොති ආහ ''සචෙ පනස්සා''තිආදි.**අස්සාති** විහාරස්ස. ආලොකං සන්ධෙන්ති පිදහන්තීති**''ආලොකසන්ධී''**ති වුත්තෙ වාතපානකවාටකායෙවාති දස්සෙන්තො ආහ ''වාතපානකවාටකා වුච්චන්තී''ති. වාතං පිවතීති**වාතපානං,**ද්වාරං, තස්මිං ඨිතා කවාටකා**වාතපානකවාටකා.** තෙතිවාතපානකවාටකා පහරන්තීති සම්බන්ධො.**එත්ථාති**ආලොකසන්ධිම්හි.**සබ්බදිසාසූති** උභොසු පස්සෙසු, හෙට්ඨා, උපරීතිචතූසු දිසාසු. ''තස්මා''තිපදං ''ලිම්පිතබ්බො වාලෙපාපෙතබ්බො වා''තිපදද්වයෙ හෙතු.**එත්ථාති** ''ආලොකසන්ධිපරිකම්මායා''තිපදෙ.

ඉමිනාති සෙතවණ්ණාදිනා.**සබ්බමෙතන්ති** එතං සබ්බං සෙතවණ්ණාදිකං.

යන්ති කිච්චං. කත්තබ්බං කිච්චන්තිසම්බන්ධො. සද්දන්තරබ්‍යවහිතොපි ද්වත්තිසද්දො පරියායසද්දෙන සමාසො හොතීති ආහ ‘‘ඡදනස්ස ද්වත්තිපරියාය’’න්ති. ද්වෙ වා තයො වා පරියායා සමාහටාති**ද්වත්තිපරියායං**, සමාහාරෙ දිගු, තිසද්දෙපරෙ ද්විස්ස අකාරො හොති.**පරික්ඛෙපොති** අනුක්කමෙනපරික්ඛෙපො. අපත්‍යූපසග්ගස්ස පටිසෙධවාචකත්තා ‘‘අහරිතෙ’’ති වුත්තං.**එත්ථාති** ‘‘අපහරිතෙ’’ති පදෙ. ‘‘හරිත’’න්ති ඉමිනා අධිප්පෙතන්තිසම්බන්ධො. ආදිකප්පකාලෙ අපරණ්ණතො පුබ්බෙ පවත්තං අන්නං**පුබ්බණ්ණං,**අපරස්මිං පුබ්බණ්ණතො පච්ඡා පවත්තං අන්නං**අපරණ්ණං,**නකාරද්වයස්ස ණකාරද්වයං කත්වා.**තෙනෙවාති** අධිප්පෙතත්තා එව.

වුත්තන්ති වපිතං, යථා ‘‘සුමෙධභූතොභගවා’’තිඑත්ථ බොධිං අසම්පත්තොපි බොධිසත්තො සුමෙධභූතො ‘‘භගවා’’ති වුච්චතිඅවස්සම්භාවියත්තා, එවං හරිතං අසම්පත්තම්පි ඛෙත්තං ‘‘හරිත’’න්ති වුච්චතිඅවස්සම්භාවියත්තාති අත්ථං දස්සෙති ‘‘යස්මිම්පි ඛෙත්තෙ’’තිආදිනා.

අහරිතෙයෙවාති හරිතවිරහෙ එව ඛෙත්තෙතියොජනා.**තත්‍රාපීති** අහරිතඛෙත්තෙපි. ‘‘පිට්ඨිවංසස්සා’’තිපදං ‘‘පස්සෙ’’තිපදෙ සාම්‍යත්ථඡට්ඨී, ඉමිනා පකතිගෙහංදස්සෙති. ‘‘කූටාගාරකණ්ණිකාය’’තිපදං ‘‘උපරි, ථූපිකාය’’තිපදෙ සාම්‍යත්ථඡට්ඨී, ඉමිනා එකකූටයුත්තෙ මාළාදිකෙ දස්සෙති. ඨිතං භික්ඛුන්ති සම්බන්ධො. නිසින්නකංයංකඤ්චි ජනන්ති යොජනා.**තස්සාති** ඨිතට්ඨානස්ස.**අන්තොති** අබ්භන්තරෙ, **භියස්මාඅයං**ඔකාසො පතනොකාසොති යොජනා.

136. **ඡාදිතං නාමාති** එත්ථ ඡාදිතසද්දො භාවත්ථො හොති, තෙනාහ ‘‘ඡාදන’’න්ති.**උජුකමෙවාති** ඡදනුට්ඨාපනතො උද්ධං උජුකං එව.**තන්ති** ඡාදනං.**අපනෙත්වාපීති**නාසෙත්වාපි.**තස්මාති** යස්මා ලබ්භති, තස්මා, පක්කමිතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**පරික්ඛෙපෙනාති** පරිවාරෙනඡාදෙන්තස්සාති යොජනා.**ඉධාපීති** පරියායඡාදනෙපිඅධිට්ඨහිත්වාති සම්බන්ධො.**තුණ්හීභූතෙනාති** තුණ්හීභූතොහුත්වා.**ඡදනුපරීති** ඡදනස්ස උපරි.**භීති** සච්චං. ‘‘තතො චෙ උත්තරි’’න්ති එත්ථ තතොද්වත්තිපරියායතො උපරීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තිණ්ණං මග්ගානං වා’’තිආදි.

137. කරෙනහත්ථෙන ලුනිතබ්බො, ඡින්දිතබ්බො, ලාතබ්බොගහෙතබ්බොති වා**කරළොති** කතෙ අත්ථපකරණාදිතො තිණමුට්ඨි එවාතිආහ ‘‘තිණමුට්ඨිය’’න්ති. නවමං.

10. සප්පාණකසික්ඛාපදං

140. දසමෙ**‘‘ජාන’’**න්ති ගච්ඡන්තාදිගණොති ආහ ‘‘ජානන්තො’’ති. සං විජ්ජතිපාණො එත්ථාති**සපාණකං. එතන්ති** උදකං. සයං ජානන්තොපි පරෙනජානාපෙන්තොපි ජානාතියෙව නාමාති ආහ ‘‘යථා තථා

වා''ති.**සපාණකං**උදකන්ති කරණත්ථෙ චෙතං උපයොගවචනං, තෙනාහ ''තෙන උදකෙනා''ති.**පුබ්බෙ**ති පඨවිඛණනසික්ඛාපදාදිකෙ.

තත්ථාති ''සිඤ්චෙය්‍ය වා සිඤ්චාපෙය්‍යවා''තිපදෙ.**ධාර**න්ති සොතං.**මාතිකංපමුඛ**න්ති මාතිකං අභිමුඛං.**තත්ථ තත්ථා**ති තස්මිංතස්මිං ඨානෙ. අඤ්ඤතො ඨානතො අඤ්ඤං ඨානං නෙතීති යොජනා. ''සපාණකං උදක''න්තිසාමඤ්ඤවචනස්සපි විසෙසෙ අවට්ඨානතො, විසෙසත්ථිනා ච විසෙසස්ස අනුපයොජිතබ්බතො ඉධවිසෙසඋදකන්ති සන්ධායභාසිතත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''ඉදං පනා''තිආදි. ඉදං පන නවුත්තන්ති සම්බන්ධො.**ය**න්ති උදකං ''ගච්ඡති''තිපදෙකත්තා.**යත්ථා**ති යස්මිං උදකෙති. දසමං.

භූතගාමවග්ගො දුතියො.

3. ඔවාදවග්ගො

1. ඔවාදසික්ඛාපදඵයොජනාඅත්-

144. භික්ඛුනිවග්ගස්ස පඨමෙ**තෙසන්ති** ථෙරානං. මහාකුලෙහිනික්ඛමිත්වා පබ්බජිතාති යොජනා. කුලධීතරො විජ්ජමානගුණං කථයන්තීතිසම්බන්ධො. ''ඤාතිමනුස්සාන''න්තිපදං ''කථයන්තී''තිපදෙසම්පදානං.**කුතො**ති කස්ස ථෙරස්ස සන්තිකාති අත්ථො.**තෙසන්ති** ථෙරානං ගුණන්ති සම්බන්ධො. ''කථෙතු''න්තිපදමපෙක්ඛිත්වා ''විජ්ජමානගුණෙ''ති වත්තබ්බෙ අවත්වා ''වට්ටන්තී''තිපදමපෙක්ඛිය''විජ්ජමානගුණා''ති වුත්තං.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා.**තතො**තිකථනකාරණා අභිහරිංසූති සම්බන්ධො.**තෙනා**ති අභිහරණහෙතුනා.

තෙසන්ති ඡබ්බග්ගියානං.**තාසූ**ති භික්ඛුනීසු. ''භික්ඛුනියො''තිපදං ''උපසඞ්කමිත්වා''තිපදෙ කම්මං. ඡබ්බග්ගියානං භික්ඛුනීසු උපසඞ්කමනං ලාභතණ්හායහොති, භික්ඛුනීනං ඡබ්බග්ගීසු උපසඞ්කමනං චලචිත්තතාය හොතීතිඅඤ්ඤමඤ්ඤූපසඞ්කමන්තානං විසෙසො. තිරච්ඡානභූතා කථා**තිරච්ඡානකථා**නිරත්ථකකථාති දස්සෙන්තො ආහ ''තිරච්ඡානකථන්ති''ති.**සග්ගමග්ගගමනෙපී**ති පිසද්දොමොක්ඛගමනෙ පන කා නාම කථාති දස්සෙති. රාජානො ආරබ්භ පවත්තා කථා**රාජකථා.** ආදිසද්දෙන චොරකථාදයො සඞ්ගණ්හාති.

147. **තෙ භික්ඛූ**ති ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ භවෙය්‍යුන්ති සම්බන්ධො.අදිට්ඨං සච්චං යෙහීති**අදිට්ඨසච්චා,**තෙසං භාවො**අදිට්ඨසච්චත්තං,**තස්මා අදිට්ඨසච්චත්තා ඛන්ධිත්වාතියොජනා.**තෙසන්ති** ඡබ්බග්ගියානං.**අඤ්ඤෙනෙවඋපායෙනා**ති අලද්ධසම්මුතිතො අඤ්ඤෙනෙව ලද්ධසම්මුතිසඞ්ඛාතෙන කාරණෙනකත්තුකාමොති සම්බන්ධො.**පරතො**ති

පරස්මිං පච්ඡා, උපරීතිඅත්ථො.**කරොන්තො** **වා**ති පරිබාහිරෙ කරොන්තො එව හුත්වා ආහාතියොජනා.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා. යස්මා න භූතපුබ්බානි, ඉතිතස්මා පරිබාහිරං කරොන්තො වාති අත්ථො.

තත්ථාති ''අනුජානාමී''තිආදිවචනෙ.**සීලවා**ති එත්ථ වන්තුසද්දො පසංසත්ථෙ ච අතිසයත්ථෙ ච නිච්චයොගත්ථෙ ච හොති.**තස්සා**ති ලද්ධසම්මුතිකස්ස.**තන්**ති සීලං. පාතිමොක්ඛසංවරසද්දානං කම්මධාරයභාවං, තෙහි චසංවුතසද්දස්ස තප්පුරිසභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ''පාතිමොක්ඛොවා''තිආදි. තත්ථඑවසද්දෙන කම්මධාරයභාවං, එනසද්දෙන ච තප්පුරිසභාවං දස්සෙතීති දට්ඨබ්බං.

වත්තතීතිඅත්තභාවංපවත්තෙති. කාරිතපච්චයො හි අදස්සනං ගතො. ඉමිනා ඉරියාපථවිහාර දිබ්බවිහාරබ්‍රහ්මවිහාර අරියවිහාරෙසු චතූසු විහාරෙසු අත්තභාවවත්තනං ඉරියාපථවිහාරංදස්සෙති.**හී**ති සච්චං.**එතන්**ති ''පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරතී''තිවචනං.**විභඞ්ගෙ**තිඣානවිභඞ්ගෙ.

''සීල''න්තිආදීනි අට්ඨ පදානි තුල්‍යාධිකරණානි. අයං පනෙත්ථසම්බන්ධො – සීලං කුසලානං ධම්මානං සමාපත්තියා පතිට්ඨා ආදි චරණං සංයමො සංවරොමොක්ඛං පමොක්ඛන්ති.**සමාපත්තියා**තිසමාපත්තත්ථාය. ''උපෙතො''තිආදීනි සත්ත පදානිඅඤ්ඤමඤ්ඤවෙවචනානි. තත්ථ**උපපන්නො**ති යුත්තො අනුයුත්තො.**සමන්නාගතො**ති සමන්තතො අනු පුනප්පුනං ආගතොති සමන්නාගතො, සමඞ්ගීභූතොති අත්ථො. එත්ථ හි සංසද්දො සමන්තත්ථවාචකො, අනුසද්දොනඋපච්ඡින්නත්ථවාචකො.**තෙනා**ති තෙන කාරණෙන.**පාලෙතී**ති අත්තභාවං බාධනතො රක්ඛති.**යපෙතී**ති අත්තභාවො පවත්තති.**යාපෙතී**තිඅත්තභාවං පවත්තාපෙති. යප යාපනෙ. යාපනං පවත්තනන්ති හි ධාතුපාඨෙසු වුත්තං (සද්දනීතිධාතුමාලායං 18 පකාරන්තධාතු).**විහරතී**ති එත්ථ එකොආකාරත්ථවාචකො ඉතිසද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො, ඉති වුච්චති, ඉති වුත්තන්ති වායොජනා.

ආචාරගොචරසද්දානං ද්වන්දභාවං, තෙහි ච සම්පන්නසද්දස්සතප්පුරිසභාවං දස්සෙන්තො ආහ**''ආචාරගොචරසම්පන්නො''**තිආදි.තත්ථ චසද්දෙන ද්වන්දභාවං, එනසද්දෙන ච තප්පුරිසභාවං දස්සෙති.**අණු**සද්දො අප්පත්ථො, **මත්ත**සද්දොපමාණත්ථොති ආහ ''අප්පමත්තකෙසූ''ති. ''දස්සනසීලො''තිඉමිනා**''දස්සාවී''**තිඑත්ථ ආවීසද්දස්ස තස්සීලත්ථභාවං දස්සෙති. ''සමාදායා''ති එත්ථ සංපුබ්බආපුබ්බස්ස දාසද්දස්ස කම්මාපෙක්ඛත්තා තස්සකම්මං දස්සෙතුං වුත්තං ''තං තං සික්ඛාපද''න්ති. ඉමිනා ''සික්ඛාපදෙසූ''තිඋපයොගත්ථෙ භුම්මවචනන්ති දස්සෙති. අථ වා**සික්ඛාපදෙසූ**තිනිද්ධාරණත්ථෙ භුම්මවචනමෙතං. ''තං තං

සික්ඛාපද''න්ති කම්මං පනඅජ්ඣාහරිතබ්බන්ති දස්සෙති.**''සමාදායා''**ති එත්ථසංසද්දස්ස ච ආපුබ්බස්ස දාසද්දස්ස ච යකාරස්ස ච අත්ථං දස්සෙතුං''සාධුකං ගහෙත්වා''ති වුත්තං.**එත්ථා**තිඉමිස්සං අට්ඨකථායං. විත්ථාරො පන ගහෙතබ්බොති යොජනා.**යො**තිකුලපුත්තො.

අස්සාති ලද්ධසම්මුතිකස්ස. යං තං බහුසුතං නාම අත්ථි, තං න සුතමත්තමෙවාති යොජනා.**මඤ්ජූසාය**න්ති පෙළායං. සා හි සාමිකස්ස සධනත්තං මඤ්ඤතෙ ඉමායාති ''මඤ්ජූසා''ති වුච්චති. මඤ්ජූසායං රතනං සන්නිචිතං විය සුතං සන්නිචිතං අස්මිංපුග්ගලෙති යොජනා, **එතෙනා**ති ''සන්නිචිත''න්තිපදෙන, දස්සෙතීති සම්බන්ධො.**සො**ති ලද්ධසම්මුතිකො භික්ඛු.**සන්නිචිතරතනස්සෙවා**ති සන්නිචිතරතනස්ස ඉව.**ත**න්ති ''යෙ තෙ ධම්මා''තිආදිවචනං.**එත්ථා**ති ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ.**අස්සා**තිලද්ධසම්මුතිකස්ස භික්ඛුනො.**තත්ථා**ති ''වචසාපරිචිතා''තිආදිවචනෙ. එවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**පගුණා**තිඋජුකා. උජුකො හි අජිම්හත්තා පකට්ඨො උත්තමො ගුණොති අත්ථෙන ''පගුණො''තිවුච්චති.**අනුපෙක්ඛිතා**ති පුනප්පුනං උපගන්ත්වා ඉක්ඛිතා, පස්සිතා දස්සිතාති අත්ථො.**අත්ථතො**ති අභිධෙය්‍යත්ථතො, අට්ඨකථාතොති අත්ථො.**කාරණතො**ති ධම්මතො, පාළිතොති අත්ථො.**දිට්ඨී**සද්දස්ස පඤ්ඤාසද්දවෙවචනත්තා ''පඤ්ඤායා''තිවුත්තං.**සුපච්චක්ඛකතා**ති සුට්ඨු අක්ඛානං ඉන්ද්‍රියානංපටිමුඛං කතා.

''බහුස්සුතො''තිඑත්ථ බහුස්සුතස්සතිවිධභාවං දස්සෙන්තො ආහ ''අයං පනා''තිආදි. නිස්සයතො මුච්චතීති**නිස්සයමුච්චනකො.** පරිසං උපට්ඨාපෙතීති**පරිසුපට්ඨාකො.** භික්ඛුනියො ඔවදතීති**භික්ඛුනොවාදකො. තත්ථා**ති තිවිධෙසු බහුස්සුතෙසු.නිස්සයමුච්චනකෙන එත්තකං උග්ගහෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**උපසම්පදායා**ති උපසම්පාදෙත්වා. පඤ්ච වස්සානි එතස්සාති**පඤ්චවස්සො.** තෙන උග්ගහෙතබ්බන්ති යොජනා.**සබ්බන්තිමෙනා**ති සබ්බෙසං පරිච්ඡෙදානං අන්තෙ ලාමකෙ පවත්තෙන.**පගුණා**ති අජිම්හා උජුකා.**වාචුග්ගතා**ති තස්සෙව වෙවචනං. යස්ස හි පාළිපාඨා සජ්ඣායනකාලෙපගුණා හොන්ති, තස්ස වාචුග්ගතා. යස්ස වා පන වාචුග්ගතා හොන්ති, තස්ස පගුණා.තස්මා තානි පදානි අඤ්ඤමඤ්ඤකාරණවෙවචනානි.**පක්ඛදිවසෙසූ**තිජුණ්හපක්ඛකාළපක්ඛපරියාපන්නෙසුදිවසෙසු.**ධම්මසාවනත්ථායා**ති සම්පත්තානං පරිසානං ධම්මස්ස සාවනත්ථායසුණාපනත්ථායාති අධිප්පායො.**සාවනත්ථායා**ති එත්ථයුපච්චයපරත්තා කාරිතපච්චයො ලොපො හොතීති දට්ඨබ්බං. තස්මා සාවීයතෙ සුණාපීයතෙ**සාවන**න්ති වචනත්ථො කාතබ්බො. භාණවාරා උග්ගහෙතබ්බාතිසම්බන්ධො.**සම්පත්තාන**න්ති අත්තනො සන්තිකංසම්පත්තානං.**පරිකථනත්ථායා**ති පරිස්සඞ්ගෙන ආලිඞ්ගනෙනකථනත්ථං, අප්පසද්දසඞ්ඛාතාය වාචාය කථනත්ථන්ති අත්ථො. ''කථාමග්ගො''තිවුත්තත්තා වත්ථුකථායෙව අධිප්පෙතා, න

සුත්තසඞ්ඛාතො පාළිපාඨො. අනු පච්ඡා, පුනප්පුනං වා දායකා මොදන්ති එතායාති**අනුමොදනා.** ඣානං වාමග්ගො වා ඵලං වා**සමණධම්මො**නාම. තස්ස කරණත්ථංඋග්ගහෙතබ්බන්ති යොජනා.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. චතූසුදිසාසු අපටිහතොතිචා**තුද්දිසො,**අපටිහතත්ථෙ ණපච්චයො.

පරිසුපට්ඨාපකෙන කාතබ්බාති යොජනා.**අභිවිනයෙති** අඤ්ඤමඤ්ඤපරිච්ඡින්නෙ විනයපිටකෙ.**ද්වෙ විභඞ්ගාති** භික්ඛුවිභඞ්ගො ච භික්ඛුනිවිභඞ්ගො ච.අසක්කොන්තෙන පරිසුපට්ඨාපකෙන භික්ඛුනාති සම්බන්ධො. එවං අත්තනො අත්ථායඋග්ගහෙතබ්බං දස්සෙත්වා ඉදානි පරිසාය අත්ථාය උග්ගහෙතබ්බං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පරිසාය පනා’’තිආදි.**අභිධම්මෙති** අඤ්ඤමඤ්ඤපරිච්ඡින්නෙසුත්තන්තපිටකෙ එව, න අභිධම්මපිටකෙ.**තයො** වග්ගාතිසගාථාවග්ගො නිදානවග්ගො ඛන්ධවග්ගොති තයො වග්ගා.**වා**සද්දො අනියමවිකප්පත්ථො.**එකන්ති** එකංනිපාතං.**තතො තතොති** නිකායතො.**සමුච්චයංකත්වාති** රාසිං කත්වා.**න වුත්තන්ති** අට්ඨකථාසු නකථිතං. යස්ස පන නත්ථි, සො න ලභතීති යොජනා.**සුත්තන්තෙවාති** සුත්තන්තපිටකෙ පන.**උග්ගහිතොති** සරූපකථනෙනගහිතො, උච්චාරිතොති අත්ථො.**දිසාපාමොක්ඛොති** දිසාසු ඨිතානංභික්ඛුආදීනං පාමොක්ඛො.**යෙන කාමං ගමොති** යථාකාමං ගමො.

චතූසු නිකායෙසූති ඛුද්දකනිකායතොඅඤ්ඤෙසු දීඝනිකායාදීසු.**එකස්සාති** අඤ්ඤතරස්ස එකස්ස. **එකනිකායෙනාති** එකස්මිංනිකායෙ ලද්ධනයෙන.**හීති** සච්චං, යස්මාවා.**තත්ථාති** චතුප්පකරණස්ස අට්ඨකථායං.**නානත්ථන්ති** නානාපයොජනං.**තන්ති**විනයපිටකං.**එත්තාවතාති** එත්තකපමාණෙනපගුණෙන.**හොතීති** ඉතිසද්දො පරිසමාපනත්ථො. ඉති පරිසමාපනං වෙදිතබ්බන්තියොජනා.

උභයානි ඛො පනස්සාති ආදි පන වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**අඤ්ඤස්මින්ති** විනයපිටකතො ඉතරස්මිං.**තත්ථාති** ‘‘උභයානි ඛො පනස්සා’’තිආදිවචනෙ. යථා යෙනාකාරෙන ආගතානි, තං ආකාරං දස්සෙතුන්ති යොජනා.**පදපච්චාභට්ඨසඞ්කරදොසවිරහිතානීති** පදානං පච්චාභට්ඨසඞ්කරභූතෙහිදොසෙහි විරහිතානි. එත්ථ ච**පදපච්චාභට්ඨන්ති** පදානංපටිනිවත්තිත්වා ආභස්සනං ගළනං, චුතන්ති අත්ථො.**පදසඞ්කරන්ති** පදානං විපත්ති, විනාසොති අත්ථො.**‘‘සුත්තසො’’**ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි ඛන්ධකපරිවාරසුත්තං එවගහෙතබ්බන්ති ආහ ‘‘ඛන්ධකපරිවාරතො’’ති.**අනුබ්‍යඤ්ජනසොති**එත්ථ බ්‍යඤ්ජනසද්දො අක්ඛරස්ස ච පදස්ස ච වාචකොති ආහ ‘‘අක්ඛරපදපාරිපූරියාවා’’ති.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.

‘‘සිථිලධනිතාදින’’න්තිපදං ‘‘වචනෙනා’’තිපදෙ කම්මං, ‘‘වචනෙනා’’තිපදං ‘‘සම්පන්නාගතො’’තිපදෙ හෙතු, ‘‘විස්සට්ඨාය අනෙලගළාය අත්ථස්සවිඤ්ඤාපනියා’’තිපදානි ‘‘වාචාය’’තිපදෙ විසෙසනානි.**සිථිලධනිතාදීනන්ති** ආදිසද්දෙනනිග්ගහිතවිමුත්තසම්බන්ධවවත්ථිතදීඝ රස්ස ගරු ලහු සඞ්ඛාතා අට්ඨබ්‍යඤ්ජනබුද්ධියො සඞ්ගණ්හාති.**යථාවිධානවචනෙනාති**අක්ඛරචින්තකානං යථා සංවිදහනවචනෙන. වාචායෙව කරීයති කථීයති උච්චාරීයති**වාක්කරණං**වකාරස්ස කකාරං කත්වා.**හීතිතදෙව** යුත්තං. මාතුගාමො යස්මා සරසම්පත්තිරතො, තස්මා හීළෙතීති යොජනා. ‘‘සරසම්පත්තිරහිත’’න්තිපදං ‘‘වචන’’න්තිපදෙ විසෙසනභාවෙන විසෙසං කත්වා ‘‘හීළෙතී’’තිපදෙ හෙතුභාවෙන සම්පජ්ජනතො හෙතුඅන්තොගධවිසෙසනන්ති දට්ඨබ්බං.**සබ්බාසන්ති** භික්ඛුනීනං. ‘‘සීලාචාරසම්පත්තියා’’තිඉමිනා ජාතිගොත්ත රූප භොගාදිනාතිඅත්ථං නිවත්තෙති.**කාරණඤ්චාති**අට්ඨකථඤ්ච.**තජ්ජෙත්වාති** උබ්බෙජෙත්වා.**තාසන්ති** භික්ඛුනීනං.**ගිහිකාලෙති**භික්ඛුනොවාදකස්ස ගිහිකාලෙ අනජ්ඣාපන්නපුබ්බොහොතීතිසම්බන්ධො.**හීතදෙව** යුත්තං. ‘‘මාතුගාමො’’තිපදං ‘‘නකරොතී’’තිපදෙ සුද්ධකත්තා, ‘‘උප්පාදෙතී’’තිපදෙ හෙතුකත්තා. යීතස්ස භික්ඛුනොධම්මදෙසනායාපීති යොජනා.**අපිසද්දො** ගරහත්ථො.**විසභාගෙහීති** විරුද්ධෙහි වත්ථාරම්මණෙහි.**අයුත්තට්ඨානෙති** පබ්බජිතානං අනනුරූපට්ඨානෙ.**ඡන්දරාගන්ති** බලවතණ්හං.**තෙනාති** තෙනහෙතුනා.

‘‘එත්ථචා’’තිආදිම්හි අයං පන සඞ්ගහො –

‘‘සීලවා බහුස්සුතො ච, ස්වාගතො ච සුවාචකො;
පියො පටිබලො චාපි, නජ්ඣාපන්නො ච වීසතී’’ති.

148. **වත්ථුස්මින්ති** අට්ඨුප්පත්තියං. කකාරලොපං කත්වා ගරුධම්මාතිවුච්චන්තීති ආහ ‘‘ගරුකෙහි ධම්මෙහී’’ති.**තෙති** ගරුධම්මා.**හීති** යස්මා. ‘‘එකතො’’ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තවචනස්ස විසෙසෙනගහෙතබ්බතං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ’’ති.**යථාවත්ථුකමෙවාති** පාචිත්තියමෙව. තඤ්හි වත්ථුස්සආපත්තිකාරණස්ස අනුරූපං පවත්තත්තා ‘‘යථාවත්ථුක’’න්ති වුච්චති.

149. **පාතොති** පගෙව, **පඨමන්ති** අත්ථො. අසම්මට්ඨං සම්මජ්ජිතබ්බන්තිසම්බන්ධො. අසම්මජ්ජනෙ දොසං පාකටං කරොන්තො ආහ ‘‘අසම්මට්ඨං හී’’තිආදි.**හීති** තප්පාකටීකරණජොතකො.**තන්ති** පරිවෙණං.දිස්වා භවෙය්‍යුන්ති සම්බන්ධො.**තෙනාති** අසොතුකාමානං වියභවනහෙතුනා. පරිවෙණසම්මජ්ජනස්ස ආනිසංසං දස්සෙත්වා

පටුන

පානීයපරිභොජනීයඋපට්ඨානස්සතමෙව දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අන්තො ගාමතො පනා’’ති ආදි.**තස්මින්**ති පානීයපරිභොජනීයෙ.

සාඛාභඞ්ගම්පීති භඤ්ජිතබ්බසාඛම්පි.**දුතියො**ති විඤ්ඤූ පුරිසො දුතියො. නිසීදිතබ්බට්ඨානංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘නිසීදිතබ්බ’’න්තිආදි. ‘‘විහාරමජ්ඣෙ’’ති සාමඤ්ඤතො වත්වාවිසෙසතො දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘ද්වාරෙ’’ති. ඔසරන්ති අවසරන්ති එත්ථාති**ඔසරණං,**තඤ්ච තං ඨානඤ්චෙති**ඔසරණට්ඨානං,**තස්මිං.**සමග්ගත්ථා**ති එත්ථ සංපුබ්බො ච ආපුබ්බො චගමුසද්දොහොති, තතො භියාත්තනීසඞ්ඛාතං ත්ථවචනං වා හොති, පඤ්චමීසඞ්ඛාතස්ස ථවචනස්ස ත්ථත්තං වා හොති, සංයොගපරත්තා ආ උපසග්ගො රස්සො චහොති, ඉති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සම්මා ආගතත්ථා’’ති. තත්ථ ‘‘සම්මා’’තිපදෙනසංසද්දස්ස අත්ථං දස්සෙති, ‘‘ආ’’ඉතිපදෙන ආතුපසග්ගං, ‘‘ගත’’ඉතිපදෙන ගමුධාතුං, ‘‘ත්ථ’’ඉතිපදෙන භියාත්තනීසඞ්ඛාතං ත්ථවචනං වා, පඤ්චමීසඞ්ඛාතස්ස ථවචනස්සත්ථත්තං වා දස්සෙති. අයං පනෙත්ථත්ථො – සමං තුම්හෙ ආගතත්ථාති.පඤ්චමීසඞ්ඛාතස්ස ථවචනස්ස ත්ථත්තකාලෙ සමං තුම්හෙ ආගා අත්ථ භවථාති. ‘‘ආගච්ඡන්තී’’තිපදෙන**‘‘වත්තන්තී’’**ති එත්ථ වතුධාතුයාඅත්ථං දස්සෙති, ‘‘පගුණා වාචුග්ගතා’’තිපදෙහි අධිප්පායං දස්සෙති.**පාළී**ති ගරුධම්මපාළි.

තත්ථාතිතස්සංපාළියං, තෙසු වා අභිවාදනාදීසු චතූසු.**මග්ගසම්පදාන**න්තිමග්ගං පරිහරිත්වා භික්ඛුස්ස ඔකාසදානං.**බීජන**න්තිබීජනියා විධූපනං.**පානීයාපුච්ඡන**න්ති පානීයස්ස ආපුච්ඡනං.ආදිසද්දෙන පරිභොජනීයාපුච්ඡනාදිකං සඞ්ගණ්හාති.**එත්ථවා**ති එතෙසු චතූසු අභිවාදනාදීසු. ‘‘අන්තො ගාමෙ වා’’තිආදීනි ඡ පදානි ‘‘කාතබ්බමෙවා’’තිපදෙ ආධාරො.**රාජුස්සාරණායා**ති රඤ්ඤොආනුභාවෙන ජනානං උස්සාරණාය. මහාභික්ඛුසඞ්ඝො සන්නිපතති එත්ථාති**මහාසන්නිපාතං,**තස්මිං මහාසන්නිපාතෙ ඨානෙ නිසින්නෙ සතීතියොජනා.**පච්චුට්ඨාන**න්ති පටිකච්චෙව උට්ඨානං.**තං** තන්ති සාමීචිකම්මං.

සක්කත්වාති චිත්තිං කත්වා, සං ආදරංකත්වාති අත්ථො. තෙනාහ ‘‘යථා කතො’’තිආදි.**තිණ්ණංකිච්චාන**න්ති ‘‘සක්කත්වා ගරුංකත්වා මානෙත්වා’’තිසඞ්ඛාතානං තිණ්ණංකිච්චානං. අනීයසද්දො කම්මත්ථොති ආහ ‘‘න අතික්කමිතබ්බො’’ති.

නත්ථි භික්ඛු එත්ථාති**අභික්ඛුකො**ආවාසො, සො කිත්තකෙ ඨානෙ අභික්ඛුකො, යො ආවාසො අභික්ඛුකො නාම හොතීති ආහ ‘‘සචෙ’’තිආදි. ‘‘උපස්සයතො’’තිපදං ‘‘අබ්භන්තරෙ’’තිපදෙ අපාදානං.**එත්ථා**ති අභික්ඛුකෙ ආවාසෙ.**හී**ති සච්චං.**තතො**ති අඩ්ඪයොජනබ්භන්තරෙඨිතආවාසතො.**පර**න්ති

අඤ්ඤස්මිං ආවාසෙ, භුම්මත්ථෙ චෙතං උපයොගවචනං.**පච්ඡාභත්තන්**ති භත්තතො පච්ඡා.**තත්ථා**ති අභික්ඛුකෙ ආවාසෙ. ‘‘භික්ඛුනියො’’තිපදං ‘‘වදන්ති’’තිපදෙ කම්මං.**වුත්තප්පමාණෙ**තිඅඩ්ඪයොජනබ්භන්තරසඞ්ඛාතෙ වුත්තප්පමාණෙ.**සාඛාමණ්ඩපෙපී**ති සාඛාය ඡාදිතමණ්ඩපෙපි.**පිසද්දෙන** ආවාසෙ පන කා නාම කථාති දස්සෙති.**වුත්ථා**ති වසිතා.**එත්තාවතා**ති එකරත්තංවසිතමත්තෙන.**එත්ථා**ති සභික්ඛුකෙ ආවාසෙ. උපගච්ඡන්තීහිභික්ඛුනීහි යාචිතබ්බාති යොජනා.**පක්ඛස්සා**තිආසළ්හීමාසස්ස ජුණ්හපක්ඛස්ස. ‘‘තෙරසිය’’න්තිපදෙන අවයවිඅවයවභාවෙන යොජෙතබ්බං.**මයන්**ති අම්හෙ.**යතො**ති යෙන උජුනාමග්ගෙනාති සම්බන්ධො. තෙනාහ ‘‘තෙන මග්ගෙනා’’ති.**අඤ්ඤෙනමග්ගෙනා**ති උජුමග්ගතො අඤ්ඤෙන ජිම්හමග්ගෙන.**අයන්**ති අයං ආවාසො.**තතො**ති භික්ඛූනංආවාසතො, භික්ඛුනිඋපස්සයතො වා, ඉදමෙව යුත්තතරං. වක්ඛති හි ‘‘අම්හාකං උපස්සයතොගාවුතමත්තෙ’’ති.**ඛෙමට්ඨානෙ**ති අභයට්ඨානෙ. තඤ්හි බීයන්තිභයා එත්ථාති**ඛෙමං,**ඛෙමඤ්ච තං ඨානඤ්චෙති ඛෙමට්ඨානන්තිකත්වා ‘‘ඛෙමට්ඨාන’’න්ති වුච්චති.**තාහි භික්ඛුනීහී**තිඅඩ්ඪයොජනමත්තෙ ඨානෙ වසන්තීහි.**තා භික්ඛුනියො**තිගාවුතමත්තෙ ඨානෙ වසන්තියො.**අන්තරා**ති තුම්හාකං, අම්හාකඤ්ච නිවාසනට්ඨානස්ස, නිවාසනට්ඨානතො වා අන්තරෙ වෙමජ්ඣෙ. භුම්මත්ථෙචෙතං නිස්සක්කවචනං. යිතෙ මග්ගෙති සම්බන්ධො ‘‘සන්තිකා’’තිපදං‘‘ආගත’’ඉතිපදෙ අපාදානං.**තත්ථා**ති අඤ්ඤාසංභික්ඛුනීනං උපස්සයෙ. ඉති යාචිතබ්බාති යොජනා.**තතො**තිභික්ඛූනං යාචිතබ්බතො, පරන්ති සම්බන්ධො.

චාතුද්දසෙති ආසළ්හීමාසස්සජුණ්හපක්ඛස්ස චතුද්දසන්නං දිවසානං පූරණෙ දිවසෙ.**ඉධා**තිඉමස්මිං විහාරෙ. ‘‘ඔවාද’’න්තිපදං ‘‘අනු’’ඉතිපදෙ කම්මං.**අනුජීවන්තියො**ති අනුගන්ත්වා ජීවනං වුත්තිං කරොන්තියො. වුත්තාභික්ඛූති සම්බන්ධො.**දුතියදිවසෙ**ති ආසළ්හීපුණ්ණමියං.**අථා**ති පක්කමනානන්තරං.**එත්ථා**තිභික්ඛූනං පක්කන්තත්තා අපස්සනෙ. ‘‘ආභොගං කත්වා’’තිඉමිනා ආභොගං අකත්වා වසිතුංන වට්ටතීති දීපෙති. සභික්ඛුකාවාසං ගන්තබ්බමෙවාතිඅධිප්පායො.**සා**ති වස්සච්ඡෙදාපත්ති.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා.**කෙනචි කාරණෙනා**තිභික්ඛාචාරස්ස අසම්පදාදිනා කෙනචි නිමිත්තෙන.**හී**තිසච්චං. භික්ඛූනං පක්කන්තාදිකාරණා අභික්ඛුකාවාසෙ වසන්තියා කිං අභික්ඛුකාවාසෙවපවාරෙතබ්බන්ති ආහ ‘‘පවාරෙන්තියා පනා’’තිආදි.

අන්වද්ධමාසන්ති එත්ථ අනුසද්දොවිච්ඡත්ථවාචකො කම්මප්පවචනීයො, තෙන පයොගත්තා භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනන්ති ආහ ‘‘අද්ධමාසෙ අද්ධමාසෙ’’ති.**පච්චාසීසිතබ්බා**ති එත්ථපතිපුබ්බො ච ආපුබ්බො ච සිධාතු ඉච්ඡත්ථෙති ආහ ‘‘ඉච්ඡිතබ්බා’’ති. සිධාතුයාද්වෙභාවො හොති. ආපුබ්බො සිසි ඉච්ඡායන්තිපි ධාතුපාඨෙසු වුත්තං.**තත්ථා**ති

‘‘උපොසථපුච්ඡක’’න්තිවචනෙ.**පක්ඛස්සාති** යස්ස කස්සචි පක්ඛස්ස. මහාපච්චරියං පනවුත්තනන්ති සම්බන්ධො. ඔවාදස්ස යාචනං**ඔවාදො**උත්තරපදලොපෙන, සොයෙව අත්ථො පයොජනං**ඔවාදත්ථො,**තදත්ථාය.**පාටිපදදිවසතොති** දුතියදිවසතො. සො හි චන්දො වුද්ධික්ඛයභානික්ඛ්ච පටිමුඛං පජ්ජති එත්ථ, එතෙනාති වා**පාටිපදො**තිවුච්චති.**ඉතීති** එවං වුත්තනයෙන. භගවා පඤ්ඤපෙතීති යොජනා.**අඤ්ඤස්සාති** ධම්මස්සවනකම්මතො අඤ්ඤස්ස.**නිරන්තරන්ති** අභික්ඛණං, ‘‘පඤ්ඤපෙතී’’තිපදෙ භාවනපුංසකං.**හීති** විත්ථාරො.**එවඤ්ච සතීති** එවංබහුපකාරෙ සති ච.**යන්ති** යං ධම්මං.**සාත්ථිකන්ති** සපයොජනං.**යථානුසිට්ඨන්**තිඅනුසිට්ඨියා අනුරූපං. සබ්බායෙව භික්ඛුනියොපීති යොජනා.**හීති** සච්චං.

ඔවාදං ගච්ඡතීති ඔවාදං යාචිතුංභික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආරාමං ගච්ඡති.**න ඔවාදො ගන්තබ්බොති**ඔවාදං යාචිතුං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආරාමො න ගන්තබ්බො.**ඔවාදොති** ච උපයොගත්ථෙ පච්චත්තවචනන්ති දට්ඨබ්බං. ඉතරථා හිසද්දපයොගො විරුජ්ඣෙය්‍ය.**ඔවාදං ගන්තුන්ති** ඔවාදංයාචනත්ථාය භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආරාමං ගන්තුං.

‘‘ද්වෙතිස්සොභික්ඛුනියො’’තිපදං ‘‘යාචිත්වා’’තිපදෙ දුතියාකම්මං. ‘‘පෙසෙතබ්බා’’තිපදෙපඨමාකම්මං.**ඔවාදූපසඞ්කමනන්ති** ඔවාදස්ස ගහණත්ථායඋපසඞ්කමනං.**ආරාමන්ති** භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආරාමං.**තතොති** ගමනතො පරන්ති සම්බන්ධො.**තෙනභික්ඛුනාති** ඔවාදපටිග්ගාහකෙන භික්ඛුනා.**තන්ති**සම්මතං භික්ඛුං.

උස්සහතීති සක්කොති.**පාසාදිකෙනාති** පසාදං ආවහෙන පසාදජනකෙන කායවචීමනොකම්මෙනාති අත්ථො.**සම්පාදෙතූති** තිවිධං සික්ඛං සම්පාදෙතු.**එත්තාවතාති** එත්තකෙන ‘‘පාසාදිකෙන සම්පාදෙතූ’’ති වචනමත්තෙන.**හීති** ඵලජොතකො.**එතන්ති** ‘‘තාහී’’තිවචනං.

එත්ථ ච භික්ඛූනං සඞ්ඝගණපුග්ගලවසෙන වචනවාරො තිවිධො හොති, තංතිවිධං වචනවාරං භික්ඛුනීනං සඞ්ඝගණපුග්ගලවසෙන තීහි වචනවාරෙහි ගුණිතං කත්වා නවවචනවාරා හොන්ති, තං ආකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තත්‍රායං වචනක්කමො’’ති.**තත්‍රාති** පුරිමවචනාපෙක්ඛං. වචනාකාරො පාකටොව.

එකා භික්ඛුනී වා බහූහි භික්ඛුනීඋපස්සයෙහි ඔවාදත්ථාය පෙසිතෙවචනාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘භික්ඛුනිසඞ්ඝො ච අය්‍යා’’තිආදි.

තෙනාපීති ඔවාදපටිග්ගාහකෙනාපි ‘‘ඔවාද’’න්තිපදං ‘‘පටිග්ගාහකෙනා’’ති පදෙ කම්මං. පුන ‘‘ඔවාද’’න්තිපදං ‘‘අපටිග්ගහෙතු’’න්තිපදෙ කම්මං. බලති අස්සාසපස්සාසමත්තෙන ජීවති,

නපඤ්ඤාජීවිතෙනාතිබාලො. ගිලායති රුජතීතිගිලානො. ගමිස්සති ගන්තුං හබ්බොතිගමිකො. අයං පනෙත්ථ යොජනා – ගන්තුං හබ්බො යො භික්ඛු ගමිස්සතිගමනං කරිස්සති, ඉති තස්මා සො භික්ඛු ගමිකො නාම. අථ වා යො භික්ඛු ගන්තුංහබ්බත්තා ගමිස්සති ගමනං කරිස්සති, ඉති තස්මා සො භික්ඛු ගමිකො නාමාති. ''හබ්බො''ති ච හෙතුඅන්තොගධවිසෙසනං.

තත්ථාතිබාලාදීසු තීසු පුග්ගලෙසු.**දුතියපක්ඛදිවසෙති** පාටිපදතො දුතියපක්ඛදිවසෙ.**උපොසථග්ගෙති** උපොසථගෙහෙ. තඤ්හි උපොසථං ගණ්හන්ති, උපොසථො වාගය්හති අස්මින්ති**''උපොසථග්ග''**න්ති වුච්චති. තස්මිංඋපොසථග්ගෙ. ''අනාරොචෙතු''න්ති වචනස්ස ඤාපකං දස්සෙත්වා ''අපච්චාහරිතු''න්තිවචනස්ස තමෙව දස්සෙන්තො ආහ ''අපරම්පි වුත්ත''න්තිආදි.

තත්ථාති ඔවාදපටිග්ගාහකෙසු භික්ඛූසු.**නො වස්සාති** නො චෙ අස්ස.**සභං වා**තිසමජ්ජං වා. සා හි සහ භාසන්ති එත්ථ, සන්තෙහි වා භාති දිබ්බතීති**''සභා''**ති වුච්චති, තං සභං වා උපසඞ්කමිස්සාමීති යොජනා.**තත්‍රා**ති තස්මිං සභාදිකෙ. එවං ''තත්ථා''තිපදෙපි.

චතුද්දසන්නං පූරණො**චාතුද්දසො,**තස්මිංපවාරෙත්වාති සම්බන්ධො.**භික්ඛුසඞ්ඝෙති** භික්ඛුසඞ්ඝස්සසන්තිකෙ, සමීපත්ථෙ චෙතං භුම්මවචනං.**අජ්ජතනා**ති එත්ථඅස්මිං අහනි අජ්ජ, ඉමසද්දතො අහනීති අත්ථෙ ජ්ජපච්චයො, ඉමසද්දස්ස ච අකාරො, අජ්ජ එව අජ්ජතනා, ස්වත්ථො හි තනපච්චයො. අපරස්මිං අහනි**අපරජ්ජ,**අපරසද්දතො අහනීති අත්ථෙ ජ්ජපච්චයොසත්තම්යන්තොයෙව.**එත්ථා**ති පවාරණෙ, ''අනුජානාමී''තිආදිවචනෙ වා.**හී**ති සච්චං.

කොලාහලන්ති කොතූහලං.**පඨමං භික්ඛුනී යාචිතබ්බා**ති සඞ්ඝෙන පඨමං භික්ඛුනීයාචිතබ්බා.

තාය භික්ඛුනියා වචනීයො අස්සාති යොජනා.**පස්සන්තො පටිකරිස්සතී**ති වජ්ජාවජ්ජං පස්සන්තො භුත්වාපටිකරිස්සති.

උභින්නන්ති භික්ඛුභික්ඛුනීනං.**යථාඨානෙයෙවා**ති යං යං ඨානං යථාඨානං, තස්මිං යථාඨානෙයෙව.**කෙනචි පරියායෙනා**ති කෙනචි කාරණෙන. අවපුබ්බො චරසද්දො පිහිතත්ථොතිආහ ''පිහිතො''ති.**වචනංයෙවා**ති ඔවාදවචනංයෙව.**පථො**ති ජෙට්ඨකට්ඨානෙ ඨානස්ස කාරණත්තා පථො.**දොසං පනා**ති අභික්කමනාදීසුආදීනවං පන.**අඤ්ජෙන්තී**ති මක්ඛෙන්ති. භික්ඛූහි පන ඔවදිතුං අනුසාසිතුංවට්ටතීති යොජනා.

අඤ්ඤන්ති ඔවාදතො අඤ්ඤං.**එසො**ති ගරුධම්මො.

150. ‘‘අධම්මකම්මෙ’’ති එත්ථ කතමං කම්මං නාමාති ආහ ‘‘අධම්මකම්මෙතිආදීසූ’’තිආදි.**තත්ථා**ති අධම්මකම්මධම්මකම්මෙසු.

152. උද්දෙසංදෙන්තො භණති, අනාපත්තීති යොජනා.**ඔසාරෙතී**ති කථෙති.**චතුපරිසතී**ති චතුපරිසස්මිං.**තත්‍රාපී**තිතෙන භික්ඛුනීනං සුණනකාරණෙනාති. පඨමං.

2. අත්ථඞ්ගතසික්ඛාපදං

153. දුතියෙ**පරියාය**සද්දො වාරත්ථොති ආහ ‘‘වාරෙනා’’ති.වාරොති ච අනුක්කමොයෙවාති ආහ ‘‘පටිපාටියාති අත්ථො’’ති. අධිකං චිත්තං ඉමස්සාති**අධිචෙතො**ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අධිචිත්තවතො’’තිආදි.අධිචිත්තං නාම ඉධ අරහත්තඵලචිත්තමෙව, න විපස්සනාපාදකභූතංඅට්ඨසමාපත්තිචිත්තන්ති ආහ ‘‘අරහත්තඵලචිත්තෙනා’’ති. ‘‘අධිචිත්තසික්ඛා’’තිආදීසු (පාරා. 45; දී. නි. 3.305; ම. නි. 1.497; අ. නි. 6.105; මහානි. 10) හි විපස්සනාපාදකභූතං අට්ඨසමාපත්තිචිත්තං ‘‘අධිචිත්ත’’න්තිවුච්චති.**න පමජ්ජතො**ති න පමජ්ජන්තස්ස.**සාතච්චකිරියායා**ති සතතකරණෙන. උභො ලොකෙ මුනතිජානාතීති**මුනී**ති ච, මොනං වුච්චති ඤාණං මුනනට්ඨෙන ජානනත්ථෙන, තමස්සත්ථීති**මුනී**ති ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මුනිනොතී’’තිආදි.තත්ථ ‘‘යො මුනති…පෙ…. මුනනෙන වා’’තිඉමිනා පඨමත්ථං දස්සෙති, ‘‘මොනං වුච්චති…පෙ….වුච්චතී’’තිඉමිනා දුතියත්ථං දස්සෙති. මුන ගතියන්ති ධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 15 පකාරන්තධාතු) වුත්තත්තා ‘‘යො මුනතී’’ති එත්ථභූවාදිගණිකො මුනධාතුයෙව, න කීයාදිගණිකො මුධාතූති දට්ඨබ්බං. අථ වා මුන ඤාණෙතිධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 17 කියාදිගණික) වුත්තත්තා ‘‘මුනාතී’’තිකීයාදිගණිකොව. ධාත්වන්තනකාරලොපොති දට්ඨබ්බං. ‘‘මොනං වුච්චති ඤාණ’’න්ති චෙත්ථඤාණං නාමඅරහත්තඤාණමෙව. මොනස්ස පථො**මොනපථො**ති වුත්තෙ සත්තතිංස බොධිපක්ඛියධම්මාව අධිප්පෙතාති ආහ ‘‘සත්තතිංසබොධිපක්ඛියධම්මෙසූ’’ති. අථ වා අධිසීලසික්ඛාදයො අධිප්පෙතාති ආහ ‘‘තීසු වා සික්ඛාසූ’’ති.**පුබ්බභාගපටිපද**න්තිඅරහත්තඤාණස්ස පුබ්බභාගෙ පවත්තං සීලසමථවිපස්සනාසඞ්ඛාතං පටිපදං.**පුබ්බභාගෙ**ති අරහත්තඤාණස්ස පුබ්බභාගෙ.**එත්ථා**ති ‘‘අධිචෙතසො…පෙ…. සික්ඛතො’’ති වචනෙ. ‘‘තාදිනො’’තිපදං ‘‘මුනිනො’’තිපදෙන යොජෙතබ්බන්ති ආහ ‘‘තාදිසස්ස ඛීණාසවමුනිනො’’ති.**එත්ථා**ති ‘‘සොකා න භවන්ති තාදිනො’’ති වචනෙ. රාගාදයො උපසමෙතීති**උපසන්තො**ති දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘රාගාදීන’’න්ති. සතිඅස්සත්ථීති**සතිමා**ති කත්වා මන්තුසද්දො නිච්චයොගත්ථොතිආහ ‘‘සතියා අවිරහිතස්සා’’ති.

න කසීයති න විලෙඛීයතීති**අකාසො,**සොයෙව**ආකාසො**. අන්තරෙන ඊද්දෙන ඉක්ඛිතබ්බොති**අන්තලික්ඛො**. ආකාසො හි චතුබ්බිධො අජටාකාසො, කසිණුග්ඝාටිමාකාසො, පරිච්ඡින්නාකාසො, රූපපරිච්ඡෙදාකාසොති. තත්ථ අජටාකාසොව ඉධාධිප්පෙතො ‘‘අන්තලික්ඛෙ’’ති විසෙසිතත්තා. තෙනාහ ‘‘න කසිණුග්ඝාටිමෙ, න පනරූපපරිච්ඡෙදෙ’’ති. පරිච්ඡින්නාකාසොපි රූපපරිච්ඡෙදාකාසෙන සඞ්ගහිතො. ‘‘ම’’න්තිපදං ‘‘අවමඤ්ඤන්ති’’ති පදෙ කම්මං.**එත්තකමෙවා**තිඑතප්පමාණං‘‘අධිචෙතසො’’තිආදිසඞ්ඛාතං වචනමෙව, න අඤ්ඤංබුද්ධවචනන්ති අත්ථො.**අයන්ති** චූළපන්ථකො ථෙරො.**හන්දාති** වස්සග්ගත්ථෙ නිපාතො. මම ආනුභාවං දස්සෙමි, තුම්හෙපස්සථ ගණ්හථාති අධිප්පායො.**වුට්ඨායාති** තතොචතුත්ථජ්ඣානතො වුට්ඨහිත්වා.**අන්තරාපි ධායතීති** එත්ථපිසද්දස්ස අට්ඨානත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අන්තරධායතිපී’’ති. එසෙව නයො ‘‘සෙය්‍යාම්පි කප්පෙතී’’ති එත්ථපි.**ථෙරොති** චූළපන්ථකොථෙරො. ඉදං පදං අන්තරන්තරා යුත්තට්ඨානෙසු සම්බන්ධිත්වා ‘‘තඤ්චෙවභණතී’’තිඉමිනා සම්බන්ධිතබ්බං.**භාතුථෙරස්සාති**ජෙට්ඨකභාතුභූතස්ස මහාපන්ථකථෙරස්ස.

පද්මන්තිගාථායංතයො පාදා ඉන්දවජිරා, චතුත්ථපාදො උපෙන්දවජිරො. තස්මා පද්මන්ති එත්ථ මකාරෙ පරෙදුකාරුකාරස්ස ලොපං කත්වා පරක්ඛරං නෙත්වා ‘‘පද්ම’’න්ති ද්විභාවෙන ලිඛිතබ්බං.**අවීතගන්ධන්ති** එත්ථ**වී**තිදීඝුච්චාරණමෙව යුත්තං. පඞ්කෙ දවති ගච්ඡතීති**පදුමං**. කොකංදුග්ගන්ධස්ස ආදානං නුදති අපනෙතීති**කොකනුදං**. සුන්දරොගන්ධො ඉමස්සාති**සුගන්ධං**. අයං පනෙත්ථ යොජනා – යථාකොකනුදසඞ්ඛාතං සුගන්ධං පාතො පගෙව බාලාතපෙන ඵුල්ලං විකසිතං අවීතගන්ධං හුත්වාවිරොචමානං පදුමං සියා, තථා අඞ්ගීරසං අඞ්ගිතො සරීරතො නිච්ඡරණපභස්සරරසං හුත්වාවිරොචමානභූතං අන්තලික්ඛෙ තපන්තං ආදිච්චං ඉව තෙධාතුකෙ තපන්තං සම්මාසම්බුද්ධංපස්සාති.

පගුණන්ති වාචුග්ගතං.**තතොති** අසක්කුණෙය්‍යතො.**නන්ති**චූළපන්ථකං.**ථෙරොති** මහාපන්ථකො ථෙරො නික්කඩ්ඪාපෙසීතිසම්බන්ධො.**සොති** චූළපන්ථකො.**අථාති**තස්මිං කාලෙ. භගවා ආහාති යොජනා.**බුද්ධචක්ඛුනාති**ආසයානුසයඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තඤාණසඞ්ඛාතෙන සබ්බඤ්ඤුබුද්ධානං චක්ඛුනා.**තන්ති** චූළපන්ථකං.**තස්සාති**චූළපන්ථකස්ස.**අථාති** තස්මිං ආරොචනකාලෙ.**අස්සාති** චූළපන්ථකස්ස, දත්වාති සම්බන්ධො. රජං මලං හරතිඅපනෙතීති**රජොහරණං,**පිලොතිකඛණ්ඩං.**සොති** චූළපන්ථකො.**තස්සාති**පිලොතිකඛණ්ඩස්ස, ‘‘අන්ත’’න්තිපදෙ අවයවිසම්බන්ධො.**පරිසුද්ධම්පීති** පිසද්දො අපරිසුද්ධෙ පිලොතිකඛණ්ඩෙ කා නාමකථාති දස්සෙති.**සංවෙගන්ති** සන්තාසං භයන්ති අත්ථො.**අථාති**

තස්මිං ආරම්භකාලෙ.**අස්සා**තිචූළපන්ථකස්ස. ‘‘ත’’න්තිපදං ‘‘මමායනභාව’’න්තිපදෙන සම්බන්ධං කත්වා යොජනාකාතබ්බාති. දුතියං.

3. භික්ඛුනුපස්සයසික්ඛාපදං

162. තතියෙ ‘‘ඔවදති පාචිත්තියස්සා’’ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි විසෙසතො අත්ථො ගහෙතබ්බොතිආහ ‘‘අට්ඨහි ගරුධම්මෙහි ඔවදන්තස්සෙව පාචිත්තිය’’න්ති.**ඉතොති** ඉමස්මා සික්ඛාපදම්හා.**යත්ථයත්ථාති** යස්මිං යස්මිං සික්ඛාපදෙ.**සබ්බත්ථ**තත්ථ තත්ථාති යොජනාති. තතියං.

පකිණ්ණකකථා

එත්ථාති ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. ඉදංපකිණ්ණකං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**තීණි පාචිත්තියානී**තිභික්ඛුනො අසම්මතත්තා එකං පාචිත්තියං, සූරියස්ස අත්ථඞ්ගතත්තා එකං, භික්ඛුනුපස්සයං උපසඞ්කමිතත්තා එකන්ති තීණි පාචිත්තියානි.**කථන්ති** කෙන කාරණෙන හොතීති යොජනා.**තත්ථාති** භික්ඛුනුපස්සයං.**තස්සෙවා**තිසම්මතස්සෙව භික්ඛුනො.**අඤ්ඤෙන ධම්මෙනාති** ගරුධම්මෙහිඅඤ්ඤෙන ධම්මෙන.**දිවා පනාති** සූරියුග්ගමනතො තස්සඅනත්ථඞ්ගතෙයෙවාති.

4. ආමිසසික්ඛාපදං

164. චතුත්ථෙබහුං මානං කතං යෙහීති**බහුකතා.** බහුකතා හුත්වා න ඔවදන්තීතිඅත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘න බහුකතා’’තිආදි.**ධම්මෙ**තිසීලාදිධම්මෙ.**අධිප්පායොති** ‘‘න බහුකතා’’තිපදස්ස, ඡබ්බග්ගියානං වා අධිප්පායොති යොජනා. ‘‘කත්තුකාමොති ආදීන’’න්තිපදං ‘‘අත්ථො’’තිපදෙ වාචකසම්බන්ධො.

අසම්මතො නාම ඨපිතො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**සම්මුති**න්ති භික්ඛුනොවාදකසම්මුතිං. පච්ඡා සාමණෙරභූමියංඨිතොති යොජනාති. චතුත්ථං.

5. චීවරදානසික්ඛාපදං

169. පඤ්චමෙ**රථිකායාති** රච්ඡාය. සා හි රථස්ස හිතත්තා රථිකාතිවුච්චති.**සන්දිට්ඨාති** සමොධානවසෙන දස්සියිත්ථාතිසන්දිට්ඨා. දිට්ඨමත්තකා මිත්තාති ආහ ‘‘මිත්තා’’ති.**සෙසන්ති** වුත්තවචනතො සෙසං වචනං.**තත්‍රා**තිචීවරපටිග්ගහණසික්ඛාපදෙ.**හීති** විසෙසජොතකං.**ඉධාති** ඉමස්මිං චීවරදානසික්ඛාපදෙති. පඤ්චමං.

6. චීවරසිබ්බනසික්ඛාපදං

175. ඡට්ඨෙ**උදායීති** එත්ථමහාඋදායී, කාළුදායී, ලාළුදායීති තයො උදායී හොන්ති. තෙසු තතියොවාධිප්පෙතොති ආහ ‘‘ලාළුදායී’’ති. පභාවෙන ඨාති පවත්තතීතිපට්ඨොති කතෙපටිබලොව ලබ්භති. තෙනාහ

‘‘පටිබලො’’ති.**නිපුණොති** කුසලො. ‘‘පටිභානෙන කතචිත්ත’’න්තිඉමිනා**‘‘පටිභානචිත්ත’’**න්තිපදස්ස මජ්ඣෙ පදලොපං දස්සෙති.**සොති** ලාළුදායී අකාසීතිසම්බන්ධො.**තස්සාති** චීවරස්ස. ‘‘යථාසංහට’’න්ති එත්ථඑවසද්දො අජ්ඣාහරිතබ්බොති ආහ ‘‘යථාසංහටමෙවා’’ති.

176. යං චීවරංනිවාසිතුං වා පාරුපිතුං වා සක්කා හොති, තං චීවරං නාමාති යොජනා.**එවං හීති** එවමෙව. ‘‘දුක්කට’’න්තිඉමිනා ‘‘සයං සිබ්බති, ආපත්තිපාචිත්තියස්සා’’ති එත්ථ අන්තරාපත්තිං දස්සෙති.**ආරාති**සූචි. සා හි අරති නිස්සඞ්ගවසෙන ගච්ඡති පවිසතීති ‘‘ආරා’’ති වුච්චති, තස්සා පථොගමනං**ආරාපථො,**තස්මිං, ආරාපථස්ස නීහරණාවසානත්තා ‘‘නීහරණෙ’’ති වුත්තං.**සතක්ඛත්තුම්පීති**අනෙකක්ඛත්තුම්පි.**ආණත්තොති** ආණාපීයතීති ආණත්තො. ‘‘ආණාපිතො’’ති වත්තබ්බෙ ණාපෙසද්දස්ස ලොපං, ඉකාරස්ස ච අකාරං කත්වා, ‘‘ආදත්තෙ’’ති ආඛ්‍යාතපදෙ තෙවිභත්තියා විය තපච්චයස්ස ච ද්විභාවං කත්වා එවංවුත්තං. තෙනාහ ‘‘සකිං චීවරං සිබ්බාති වුත්තො’’ති.**අථපනාති** තතො අඤ්ඤථා පන.**ආණත්තස්සාති** ආණාපිතස්ස.සම්බහුලානිපි පාචිත්තියානි හොන්තීති සම්බන්ධො.

යෙපි නිස්සිතකා සිබ්බන්තීති යොජනා, ආචරියුපජ්ඣායෙසුසිබ්බන්තෙසූති සම්බන්ධො.**තෙසන්ති** ආචරියුපජ්ඣායානං.**තෙසම්පීති** නිස්සිතකානම්පි. ඤාතිකානං භික්ඛුනීනංචීවරන්ති සම්බන්ධො. ‘‘අන්තෙවාසිකෙහී’’තිපදං ‘‘සිබ්බාපෙන්තී’’තිපදෙකාරිතකම්මං.**තත්‍රාපීති** ආචරියුපජ්ඣායෙහි සිබ්බාපනෙපි. ‘‘අන්තෙවාසිකෙ’’තිපදං ‘‘වඤ්චෙත්වා’’තිපදෙසුද්ධකම්මං, ‘‘සිබ්බාපෙන්තී’’තිපදෙ කාරිතකම්මං.**ඉතරෙසන්**තිආචරියුපජ්ඣායානන්ති. ඡට්ඨං.

7. සංවිධානසික්ඛාපදං

181. සත්තමෙ ‘‘තාසං භික්ඛුනීනං පච්ඡා ගච්ඡන්තීන’’න්ති පදානි ‘‘පත්තචීවර’’න්ති පාඨසෙසෙනයොජෙතබ්බානීති ආහ ‘‘පච්ඡා ගච්ඡන්තීනං පත්තචීවර’’න්ති. තා භික්ඛුනියො පච්ඡාගච්ඡන්තියොති විභත්තිවිපල්ලාසං කත්වා ‘‘දූසෙසු’’න්තිපදෙන යොජෙතබ්බානීති ආහ ‘‘තා භික්ඛුනියොචොරා දූසයිංසූ’’ති. අථ වාවිභත්තිවිපල්ලාසමකත්වා ‘‘අච්ඡින්දිංසූ’’ති පදෙ ‘‘පත්තචීවර’’න්තිපදංඅජ්ඣාහරිත්වා ‘‘දූසෙසු’’න්තිපදෙ ‘‘සීල’’න්ති පාඨං අජ්ඣාහරිත්වායොජෙතබ්බන්ති දට්ඨබ්බං.

182-3. සංපුබ්බො, විපුබ්බො ච ධාධාතු ත්වාපච්චයො හොතීති ආහ ‘‘සංවිදහිත්වා’’ති.**කුක්කුටොති** තම්බචූළො. සො හි කුකති ආහාරත්ථං පාණකාදයො ආදදාතීතිකුක්කුටො.**අයන්ති** ගාමො. අධිකරණෙ ණොති ආහ

‘‘සම්පදන්තිඑත්ථා’’ති.**එත්ථාති** ච එතස්මිං ගාමෙ. උත්තරපදස්සඅධිකරණත්ථත්තා පුබ්බපදෙන ඡට්ඨීසමාසොති ආහ ‘‘කුක්කුටාන’’න්තිආදි. එවංණසද්දස්ස අධිකරණත්ථං, පුබ්බපදෙන ඡට්ඨීසමාසඤ්ච දස්සෙත්වා ඉදානි ණසද්දස්සභාවත්ථං, පුබ්බපදෙන බාහිරත්ථසමාසඤ්ච දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අථ වා’’ති.**තත්ථාති** පච්ඡිමපාදෙ.**උප්පතිත්වාති**ලඞ්ඝිත්වා උද්ධං ආකාසං ලඞ්ගිත්වාති අත්ථො.**එත්ථාති**පච්ඡිමපාදෙ.**ද්විධාති** පදගමනපක්ඛගමනවසෙන ද්විපකාරෙන. ‘‘උපචාරො න ලබ්භතී’’තිඉමිනා ගාමන්තරො න හොති, එකගාමොයෙව පන හොති, තස්මාආපත්තිපි එකායෙව හොතීති දස්සෙති.**පච්චූසෙති** පභාතෙ. සො හිපටිවිරුද්ධං තිමිරං උසෙති නාසෙතීති පච්චූසොති වුච්චති.**වස්සන්තස්සාති** රවන්තස්ස. ‘‘වචනතො’’තිපදං ‘‘ආපත්තියෙවා’’තිපදෙ ඤාපකහෙතු.**රතනමත්තන්තරොති**කුක්කුපමාණෙන බ්‍යවධානො.

තත්‍රාති‘‘ගාමන්තරෙ ගාමන්තරෙ’’ති වචනෙ.**භීතිවිත්ථාරො.උභොපීති** භික්ඛුභික්ඛුනියොපි සංවිදහන්තීතිසම්බන්ධො.**න වදන්තීති** අට්ඨකථාචරියා න කථයන්ති.චතුන්නං මග්ගානං සමාගමට්ඨානං**චතුක්කං,**ද්වින්නං, තිණ්ණං, චතුක්කතො අතිරෙකානං වා මග්ගානං සම්බද්ධට්ඨානං**සිඞ්ඝාටකං. තත්‍රාපීති** උපචාරොක්කමනෙපි.**ගාමතොති** අත්තනො ගාමතො. යාව න ඔක්කමන්ති, තාවාති යොජනා.**සන්ධායාති** ආරබ්භ.**අථාති** තස්මිංනික්ඛමනකාලෙ.**ද්වෙපීති** භික්ඛුභික්ඛුනියොපි ගච්ඡන්තීතිසම්බන්ධො.**තන්ති** වචනං.

භීති විසෙසො. ‘‘ගාමන්තරෙ ගාමන්තරෙ’’තිපුරිමස්මිං නයෙ අතික්කමෙ අනාපත්ති, ඔක්කමනෙ ආපත්තීති අයං විසෙසො.

184. **ගතපුබ්බත්ථාති** ගතපුබ්බා අත්ථ භවථාති අත්ථො. එහි ගච්ඡාමාතිවා ආගච්ඡෙය්‍යාසීති වා වදතීති යොජනා.**චෙතියවන්දනත්ථන්ති**පුපස්ස වන්දිතුං.

185. **විසඞ්කෙතෙනාති**එත්ථ කාලවිසඞ්කෙතො, ද්වාරවිසඞ්කෙතො, මග්ගවිසඞ්කෙතොති තිවිධො. තත්ථ කාලවිසඞ්කෙතෙනෙව අනාපත්තිංසන්ධාය ‘‘විසඞ්කෙතෙන ගච්ඡන්ති, අනාපත්තී’’ති ආහ. ද්වාරවිසඞ්කෙතෙන වාමග්ගවිසඞ්කෙතෙන වා ආපත්තිමොක්ඛො නත්ථි. තමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පුරෙභත්ත’’න්තිආදි.**චක්කසමාරුළ්හාති** ඉරියාපථචක්කං වාසකටචක්කං වා සම්මා ආරුළ්හා.**ජනපදාති** ජනකොට්ඨාසා.**පරියායන්තීති** පරි පුනප්පුනං යන්ති ච ආයන්ති චාති.සත්තමං.

8. නාවාභිරුහනසික්ඛාපදං

188. අට්ඨමෙ සහඅඤ්ඤමඤ්ඤං ඨවනං අභිත්ථවනං**සන්ථවො,**සඞ්ගමොති වුත්තං හොති. මිත්තභාවෙන සන්ථවො**මිත්තසන්ථවො,**ලොකෙහිඅස්සාදෙතබ්බො ච සො මිත්තසන්ථවො චෙති**ලොකස්සාදමිත්තසන්ථවො,**තස්ස වසො පභූ, තෙන වා
ආයත්තොති**ලොකස්සාදමිත්තසන්ථවවසො,**තෙන.උද්ධංගච්ඡතීති**උද්ධංගාමිනීති** දස්සෙන්තො ආහ ''උද්ධ''න්තිආදි.**උද්ධන්ති** ච ඉධ පටිසොතො. තෙනාහ''නදියා පටිසොත''න්ති. ''උද්ධංගාමිනි''න්තිමාතිකාපදං ''උජ්ජවනිකායා''තිපදභාජනියා සංසන්දෙන්තො ආහ ''යස්මා පනා''තිආදි.**යොති** භික්ඛු.**උද්ධං ජවනතොති** පටිසොතංගමනතො.**තෙනාති** තෙන හෙතුනා.**අස්සාති** ''උද්ධංගාමිනි''න්තිපදස්ස. අනුසොතං ඉධ අධො නාමාති ආහ ''අනුසොත''න්ති.**අස්සපීතිපිසද්දො** පුරිමාපෙක්ඛො.**තත්ථාති** ''උද්ධංගාමිනිං වා අධොගාමිනිං වා''තිවචනෙ.**යන්ති** නාවං හරන්තීති සම්බන්ධො.**සම්පටිපාදනත්ථන්ති** සම්මා පටිමුඛං පාදනත්ථං, උජුපජ්ජාපනත්ථන්ති අත්ථො.**එත්ථාති** නාවායං. ''ඨපෙත්වා''තිපදභාජනිමපෙක්ඛිත්වා ''උපයොගත්ථෙ නිස්සක්කවචන''න්ති ආහ. ''අඤ්ඤත්‍රා''ති මාතිකාපදෙ අපෙක්ඛිතෙ නිස්සක්කත්ථෙ නිස්සක්කවචනම්පියුජ්ජතෙව.

189. එකං තීරංඅගාමකං අරඤ්ඤං හොතීති යොජනා. අද්ධයොජනගණනාය පාචිත්තියානි හොන්තීති සම්බන්ධො.**මජ්ඣෙන ගමනෙපීතිපිසද්දො**අගාමකඅරඤ්ඤතීරපස්සෙන ගමනෙ කා නාම කථාති දස්සෙති.**න කෙවලංනදියාති** කෙවලං නදියා එව අනාපත්ති නාති යොජනා, අඤ්ඤෙසුපි සමුද්දාදීසුඅනාපත්තීති අධිප්පායො. යොපි භික්ඛු ගච්ඡතීති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.

191. කාලවිසඞ්කෙතො, තිත්ථවිසඞ්කෙතො, නාවාවිසඞ්කෙතොති තිවිධො විසඞ්කෙතො. තත්ථකාලවිසඞ්කෙතෙනඅනාපත්තිං සන්ධාය ''විසඞ්කෙතෙනඅභිරුහන්තී''ති වුත්තං. අඤ්ඤෙන විසඞ්කෙතෙන ආපත්තියෙව, තමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''ඉධාපී''තිආදීති. අට්ඨමං.

9. පරිපාචිතසික්ඛාපදං

192. නවමෙමෙ**මහානාගෙසූති** මහාඅරහන්තෙසු**තිට්ඨමානෙසූ**සන්තෙසු, චෙතකෙ පෙස්සභූතෙ නවකෙ භික්ඛූ නිමන්තෙතීති අධිප්පායො.**ඉතරථාති** විභත්තිවිපල්ලාසතො වා පාඨසෙසතො වා අඤ්ඤෙන පකාරෙන.අන්තරං මජ්ඣං පත්තා කථා**අන්තරකථාති** දස්සෙන්තො ආහ ''අවසාන''න්තිආදි. පකිරීයිත්ථාති**පකතා,**නපකතා**විප්පකතාති** වුත්තෙ කරියමානකථාවාතිආහ ''කරියමානා හොතී''ති.**අද්ධච්ඡිකෙනාති** උපඩ්ඪචක්ඛුනා.**තෙහීති** ථෙරෙහි.

194. **ලද්ධබ්බන්ති** ලද්ධාරහං.**අස්සාති** ''භික්ඛුනිපරිපාචිත''න්තිපදස්ස. සම්මා ආරභිතබ්බොති**සමාරම්භොති** දස්සෙන්තො ආහ ''සමාරද්ධං වුච්චතී''ති.**පටියාදිතස්සාති** පරිපාචිතස්ස භත්තස්ස. ගිහීනං සමාරම්භොති**ගිහිසමාරම්භො,**කත්වත්ථෙ චෙතං සාමිවචනං.**තතොති** තතො භත්තතො.**අඤ්ඤත්‍රාති** විනා.තමත්ථං විවරන්තො ආහ ''තං පිණ්ඩපාතං ඨපෙත්වා''ති. පදභාජනෙ පන වුත්තන්තිසම්බන්ධො. ''ඤාතකපවාරිතෙහී''තිපදං ''අසමාරද්ධො''තිපදෙ කත්තා.**අත්ථතොති** භික්ඛුනිඅපරිපාචිතඅත්ථතො.**තස්මාති** යස්මා අත්ථතො සමාරද්ධොව හොති, තස්මා.

195. **පටියාදිතන්ති** පටියත්තං. පකතියා පටියත්තං**පකතිපටියත්තන්ති** දස්සෙන්තො ආහ ''පකතියා''තිආදි. මහාපච්චරියංපන වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**තස්සාති** තස්සෙව භික්ඛුනො.**අඤ්ඤස්සාති** තතො අඤ්ඤස්ස භික්ඛුනො.

197. **භික්ඛුනිපරිපාචිතෙපීති**පිසද්දොභික්ඛුනිඅපරිපාචිතෙ කා නාම කථාති දස්සෙතීති. නවමං.

10. රහොනිසජ්ජසික්ඛාපදං

198. දසමෙ**පාළිඅත්ථො වාති** එත්ථ පාළිසද්දො විනිච්ඡියසද්දෙ ච යොජෙතබ්බො ''පාළිවිනිච්ඡයො''ති.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. ''ඉදංසික්ඛාපද''න්තිපදං ''එකපරිච්ඡෙද''න්තිපදෙතුල්‍යත්ථකත්තා, ''පඤ්ඤත්ත''න්තිපදෙ කම්මං.**උපරීති** අචෙලකවග්ගෙති. දසමං.

ඔවාදවග්ගො තතියො.

4. භොජනවග්ගො

1. ආවසථපිණ්ඩසික්ඛාපදඅත්ථයොජනාඅත්-

203. භොජනවග්ගස්සපඨමෙ ආවසථෙ පඤ්ඤත්තො පිණ්ඩො**ආවසථපිණ්ඩොති** දස්සෙන්තො ආහ ''සමන්තා''තිආදි.**පරික්ඛිත්තන්ති** පරිවුතං ආවසථන්ති සම්බන්ධො. අද්ධං පථංගච්ඡන්තීති**අද්ධිකා.** ගිලායන්ති රුජන්තීති**ගිලානා.** ගබ්භො කුච්ඡිට්ඨසත්තො එතාසන්ති**ගබ්භිනියො.** මලං පබ්බාජෙන්තීති**පබ්බජිතා,**තෙසං යථානුරූපන්ති සම්බන්ධො. පඤ්ඤත්තානිමඤ්චපීඨානි එත්ථාති**පඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨො,**තං.අනෙකගබ්භපරිච්ඡෙදං අනෙකපමුඛපරිච්ඡෙදං ආවසථං කත්වාති යොජනා.**තත්ථාති** ආවසථෙ.**තෙසං** තෙසන්තිඅද්ධිකාදීනං. හියොසද්දස්ස අතීතානන්තරාහස්ස ච අනාගතානන්තරාහස්ස වචාචකත්තා ඉධ අනාගතානන්තරාහවාචකොති ආහ ''ස්වෙපී''ති. කුහිං ගතා ඉති

වුත්තෙතියොජනා.**''කුක්කුච්චායන්තො''**තිපදස්ස නාමධාතුංදස්සෙන්තො ආහ ''කුක්කුච්චං කරොන්තො''ති.

206. ''අද්ධයොජනං වා යොජනං වා''තිඉමිනා ''පක්කමිතු''න්තිපදස්ස කම්මං දස්සෙති. ''ගන්තු''න්තිඉමිනා කමුසද්දස්ස පදවික්ඛෙපත්ථං දස්සෙති. ''අනොදිස්සා''තිපදස්ස ත්වාපච්චයන්තභාවං දස්සෙතුං ''අනුද්දිසිත්වා''තිවුත්තං. පාසං ඩෙතීති**පාසණ්ඩො,**සත්තානං චිත්තෙසුදිට්ඨිපාසං ඛිපතීති අත්ථො. අථ වා තණ්හාපාසං, දිට්ඨිපාසඤ්ච ඩෙති උඩ්ඩෙතීති**පාසණ්ඩො,**තං පාසණ්ඩං.**යාවතත්ථොපඤ්ඤත්තො හොතීති** යාවතා අත්ථො හොති, තාවතා පඤ්ඤත්තො හොතීති යොජනා. ''යාවදත්ථො''තිපි පාඨො, අයමෙවත්ථො. දකාරො පදසන්ධිකරො.**සකිංභුඤ්ජිතබ්බ**න්ති එකදිවසං සකිං භුඤ්ජිතබ්බන්ති අත්ථො. තෙනාහ ''එකදිවසංභුඤ්ජිතබ්බ''න්ති.

එත්ථාතිඉමස්මිංසික්ඛාපදෙ. එකකුලෙන වා පඤ්ඤත්තන්ති සම්බන්ධො. භුඤ්ජිතුං න වට්ටති එකතොහුත්වා පඤ්ඤත්තත්තාති අධිප්පායො. නානාකුලෙහි පඤ්ඤත්තං පිණ්ඩන්ති යොජනා.භුඤ්ජිතුං වට්ටති නානාකුලානි එකතො අහුත්වා විසුං විසුං පඤ්ඤත්තත්තාතිඅධිප්පායො. යොපි පිණ්ඩොජිජ්පතීති සම්බන්ධො.**උපච්ඡින්දිත්වා**ති අසද්ධියාදිපාපචිත්තත්තාඋපච්ඡින්දිත්වා.

208. **අනුවසිත්වා**ති පුනප්පුනං වසිත්වා. අන්තරාමග්ගෙ ගච්ඡන්තත්තා ''ගච්ඡන්තො භුඤ්ජතී''ති ඉදං තාව යුත්තං හොතු, ගතට්ඨානෙ පන ගමිතත්තා කථං? පච්චුප්පන්නසමීපෙපි අතීතො තෙන සඞ්ගහිතත්තා යුත්තං. ''කුතො නු ත්වං භික්ඛුආගච්ඡසී''තිආදීසු (සං. නි. 1.130) විය. තංසමීපෙපි හි තාදිසො. නානාට්ඨානෙසුනානාකුලානං සන්තකෙ පකතියා අනාපත්තිභාවතො නානාට්ඨානෙසු එකකුලස්සෙව සන්තකංසන්ධාය වුත්තං ''අනාපත්තී''ති. ආරද්ධස්ස විච්ඡෙදත්තා ''පුන එකදිවසංභුඤ්ජිතුං ලභතී''ති වුත්තං. ''ඔදිස්සා''ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි භික්ඛුයෙවගහෙතබ්බාති ආහ ''භික්ඛූනංයෙවා''ති. පඨමං.

2. ගණභොජනසික්ඛාපදං

209. දුතියෙපහීනලාභසක්කාරස්ස හෙතුං දස්සෙන්තො ආහ ''සො කිරා''තිආදි.**සොති** දෙවදත්තො. ''අහොසී''ති ච ''පාකටො ජාතො''ති ච යොජෙතබ්බො.**අජාතසත්තුනාති** අජාතස්සෙයෙව පිතුරාජස්ස සත්තුභාවතොඅජාතසත්තුනා, ''මාරාපෙත්වා''තිපදෙ කාරිතකම්මං.**රාජානන්ති** බිම්බිසාරරාජං, ''මාරාපෙත්වා''තිපදෙ ධාතුකම්මං.**අභිමාරෙති** අභිනිලීයිත්වා භගවතො මාරණත්ථාය පෙසිතෙ ධනුධරෙ.**ගූළ්හපටිච්ඡන්නොති** ගුහිතො හුත්වා පටිච්ඡන්නො.**පරිකථායාති** පරිගුහනාය කථාය. ''රාජානම්පී''තිපදං ''මාරාපෙසී''තිපදෙ

ධාතුකම්මං.**පචිඤ්ඤීති** පවට්ටෙසි.**තතොති** තතො වුත්තතො පරං උට්ඨහිංසූති සම්බන්ධො. නගරෙනිවසන්තීතිනාගරා. **රාජාති** අජාතසත්තුරාජා.**සාසනකණ්ටකන්**තිසාසනස්ස කණ්ටකසදිසත්තා සාසනකණ්ටකං.**තතොති** නීහරතො.**උපට්ඨානම්පීති**උපට්ඨානම්පි, උපට්ඨානත්ථායපි වා.**අඤ්ඤෙපීති** රාජතොඅඤ්ඤෙපි.**අස්සාති** දෙවදත්තස්ස.**කිඤ්චි**ඛාදනීයභොජනීයං ''දාතබ්බ''න්ති ඉමිනා යොජෙතබ්බං.**කිඤ්චි**වා අභිවාදනාදි ''කාතබ්බ''න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. කුලෙසුවිඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජනස්ස හෙතුං දස්සෙන්තො ආහ ''මාමෙ''තිආදි. පොසෙන්තො හුත්වා භුඤ්ජතීති සම්බන්ධො.

211. භත්තංඅනධිවාසෙන්තානං කස්මා චීවරං පරිත්තං උප්පජ්ජතීති ආහ ''භත්තංඅගණ්හන්තාන''න්තිආදි.

212. චීවරකාරකෙභික්ඛූ භත්තෙන කස්මා නිමන්තෙන්තීති ආහ ''ගාමෙ''තිආදි.

215. **නානාවෙරජ්ජකෙති** එත්ථ රඤ්ඤො ඉදංරජ්ජං,**විසදිසං** රජ්ජංවිරජ්ජං,**නානප්පකාරං විරජ්ජං**නානාවිරජ්ජං. නානාවිරජ්ජෙහි ආගතා**නානාවෙරජ්ජකා.** මජ්ඣෙ වුද්ධි හොතීති ආහ ''නානාවිධෙහිඅඤ්ඤරජ්ජෙහි ආගතෙ''ති.**අඤ්ඤරජ්ජෙහීති** රාජගහතො අඤ්ඤෙහිරජ්ජෙහි. රඤ්ජිතබ්බන්ති**රඤ්ජන්**ති වුත්තෙනිග්ගහිතස්ස අනාසනං සන්ධාය වුත්තං ''නානාවෙරඤ්ජකෙඉතිපි පාඨො''ති.

218. **ගණභොජනෙති** ගණස්ස භොජනං ගණභොජනං, ගණභොජනස්ස භොජනං ගණභොජනං, තස්මිං ගණභොජනෙ පාචිත්තියන්ති අත්ථො. ''රත්තූපරතො''තිආදීසු (දී. නි. 1.10; ම.නි. 1.293) විය එකස්ස භොජනසද්දස්ස ලොපො දට්ඨබ්බො. නනු උපොසථෙ විය ද්වෙ තයොගණො නාමාති ආහ ''ඉධ ගණො නාම චත්තාරො''තිආදි. තෙන ද්වෙ තයො ගණො නාම න හොන්ති, චත්තාරො පන ආදිංකත්වා තදුත්තරි ගණො නාමාති දස්සෙති.**තංපනෙතන්**ති එත්ථ එතසද්දො වචනාලඞ්කාරො ද්වීසු සබ්බනාමෙසු පුබ්බස්සෙවයෙභුය්‍යෙන පධානත්තා.**පසවතීති** වඩ්ඪති, ජායතීති අත්ථො.**වෙවචනෙන වාති** ''භත්තෙන නිමන්තෙමි, භොජනෙන නිමන්තෙමී''තිපරියායෙන වා.**භාසන්තරෙන වාති** මූලභාසාතො අඤ්ඤාය භාසාය වා.එකතො නිමන්තිතා භික්ඛූති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං, යස්මාවා.**පමාණන්ති** කාරණං. ''චත්තාරො''ති ලිඞ්ගවිපල්ලාසංකත්වා ''විහාරෙ''තිපදෙන යොජෙතබ්බං.**යීතෙසුයෙවාති** පදංනිද්ධාරණසමුදායො. එකො නිමන්තිතොති සම්බන්ධො.

චත්තාරොභික්ඛූ විඤ්ඤාපෙය්‍යුන්තිසම්බන්ධො.**පාටෙක්කන්**ති පතිඑකස්ස භාවො පාටෙක්කං, විසුන්ති අත්ථො. එකතො වා නානාතො වා විඤ්ඤාපෙය්‍යුන්ති සම්බන්ධො.

ඡවිසඞ්ඛාතතො බාහිරචම්මතො අබ්භන්තරචම්මස්ස ථූලත්තා ‘‘මහාචම්මස්සා’’ති වුත්තං. ඵාලං එතෙසං පාදානං සඤ්ජාතන්ති**ඵාලිතා,**උප්පාදෙන්තීති සම්බන්ධො. පහටමත්තෙ සතීති යොජනා.ලෙසෙන කප්පන්ති පවත්තං චිත්තං**ලෙසකප්පියං.**

සුත්තඤ්චාති සූචිපාසපවෙසනසුත්තඤ්ච.නනු විසුං චීවරදානසමයො විය චීවරකාරසමයොපි අත්ථි, කස්මා ‘‘යදා තදා’’ති වුත්තන්තිආහ ‘‘විසුං හී’’තිආදි.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා. විසුංචීවරදානසමයො විය චීවරකාරසමයො නාම යස්මා නත්ථි, තස්මා‘‘යදාතදා’’ති මයා වුත්තන්ති අධිප්පායො. තස්මා යො භික්ඛු කරොති, තෙනභුඤ්ජිතබ්බන්ති යොජනා.**සූචිවෙධනකො**ති සිබ්බනත්ථාය ද්වෙපිලොතිකඛණ්ඩෙ සම්බන්ධිත්වා සූචියා විජ්ඣනකො.**විචාරෙතී**ති පඤ්චඛණ්ඩසත්තඛණ්ඩාදිවසෙන සංවිදහති.**ඡින්දතී**ති සත්ථකෙන වා හත්ථෙන වා ඡින්දති.**මොසසුත්ත**න්ති මුය්හනං මොසො, අත්ථතොගහෙතබ්බඡට්ටෙතබ්බට්ඨානෙ මුය්හනචිත්තං, තස්ස ඡින්දනං සුත්තන්තිමොසසුත්තං.**ආගන්තුකපට්ට**න්ති දුපට්ටචීවරෙ මූලපට්ටස්සඋපරි ඨපිතපට්ටං.**පච්චාගත**න්ති පට්ටචීවරාදීසු ලබ්භති.**බන්ධතී**ති මූලපට්ටෙන ආගන්තුකපට්ටං. බන්ධති.**අනුවාත**න්ති චීවරං අනුපරියායිත්වා වීයති බන්ධීයතීති අනුවාතං, තංඡින්දති.**ඝට්ටෙතී**ති ද්වෙ අනුවාතන්තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤංසම්බජ්ඣති.**ආරොපෙතී**ති චීවරස්ස උපරි ආරොපෙති.**තත්ථා**ති චීවරෙ.**සුත්තං කරොතී**තිසූචිපාසපවෙසනසුත්තං වට්ටෙති.**වලෙතී**ති වට්ටිත්වාසුත්තවෙධනදණ්ඩකෙ ආවට්ටෙති.**පිප්ඵලික**න්ති සත්ථකං.තඤ්හි පියම්පි ඵාලෙතීති පිප්ඵලි, සායෙව පිප්ඵලිකන්ති කත්වා පිප්ඵලිකන්තිවුච්චති, තං**නිසෙති**නිසානං කරොතීති අත්ථො. යො පන කථෙති, එතං ඨපෙත්වාති යොජනා.

අද්ධානමග්ගස්ස ද්විගාවුතත්තා ‘‘අද්ධයොජනබ්භන්තරෙගාවුතෙ’’ති වුත්තං. අභිරුළ්හෙන භුඤ්ජිතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**යත්ථා**ති යස්මිං කාලෙ. ‘‘සන්නිපතන්ති’’ති බහුකත්තුවසෙනවුත්තං. අකුසලං පරිවජ්ජෙතීති**පරිබ්බාජකො,** පබ්බජ්ජවෙසං වා පරිග්ගහෙත්වා වජති ගච්ඡති පවත්තතීති**පරිබ්බාජකො.** විනා භාවපච්චයෙන භාවත්ථස්ස ඤාතබ්බතොපරිබ්බාජකභාවො පරිබ්බාජකො, තං සමාපන්නොති පරිබ්බාජකසමාපන්නො. අථ වාපරිබ්බාජකෙසු සමාපන්නො පරියාපන්නොති**පරිබ්බාජකසමාපන්නො.** ‘‘එතෙස’’න්තිපදං ‘‘යෙන කෙනචී’’තිපදෙනිද්ධාරණසමුදායො.

220. යෙපිභික්ඛූ භුඤ්ජන්තීති සම්බන්ධො.**තත්ථා**ති ‘‘ද්වෙ තයොඑකතො’’තිවචනෙ. අනිමන්තිතො චතුත්ථො යස්ස චතුක්කස්සාති**අනිමන්තිතචතුත්ථං,**අනිමන්තිතෙන වා චතුත්ථංඅනිමන්තිතචතුත්ථං. එසෙව නයො අඤ්ඤෙසුපි චතුත්ථෙසු.**ඉධා**තිඉමස්මිං සාසනෙ.**නිමන්තෙතී**ති

අකප්පියනිමන්තනෙනනිමන්තෙති.**තෙසූති** චතූසු භික්ඛූසු.**සොති** උපාසකො.**අඤ්ඤන්ති** නාගතභික්ඛුතොඅඤ්ඤං, නිමන්තිතභික්ඛුතො වා.**තඞ්ඛණප්පත්තන්**තිතස්මිං පුච්ඡනකථනක්ඛණෙ පත්තං.**හීති** විත්ථාරො.**තත්ථාති** තස්මිං ඨානෙ, ගෙහෙ වා.**තෙහීති**කරණභූතෙහි භික්ඛූහි.

සොති පිණ්ඩපාතිකො.**අනාගච්ඡන්තම්පීති** සයං න ආගච්ඡන්තම්පි.**ලච්ඡථාති** ලභිස්සථ.

සොපීති සාමණෙරොපි, න පිණ්ඩපාතිකොයෙවාතිඅත්ථො.

තත්ථාතිගිලානචතුත්ථෙ, තෙසු චතූසු වා. ගිලානො ඉතරෙසං පන ගණපූරකො හොතීතියොජනා.

ගණපූරකත්තාති සමයලද්ධස්ස ගණපූරකත්තා.**චතුක්කානීති** චීවරදානචතුත්ථං චීවරකාරචතුත්ථංඅද්ධානගමනචතුත්ථං නාවාභිරුහනචතුත්ථං මහාසමයචතුත්ථං, සමණභත්තචතුත්ථන්ති ඡචතුක්කානි. පුරිමෙහි මිස්සෙත්වා එකාදස චතුක්කානි වෙදිතබ්බානි. එකො පණ්ඩිතොභික්ඛු නිසින්නො හොතීති සම්බන්ධො.**තෙසූති** තීසුභික්ඛූසු, ගතෙසු ගච්ඡතීති යොජනා. භුත්වා ආගන්ත්වා යීතෙසුපි අනාපත්තියෙව.කස්මා සබ්බෙසං අනාපත්ති, නනු චත්තාරො භික්ඛූ එකතො ගණ්හන්තීති ආහ ‘‘පඤ්චන්නං හී’’තිආදි.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**භොජනානංයෙවාති** න යාගුඛජ්ජකඵලාඵලාදීනං.**තානිවාති** යෙහි භොජනෙහි විසඞ්කෙතං නත්ථි, තානි ච භොජනානි.**තෙහීති** චතූහි භික්ඛූහි. **තානීති** යාගුආදීනි.**ඉතීති** තස්මාඅනාපත්තින්ති යොජනා.

කොචි පෙසිතො අපණ්ඩිතමනුස්සො වදතීති යොජනා. කත්තුකාමෙනපෙසිතොති සම්බන්ධො.**භත්තං ගණ්හථාති වාති** වාසද්දො ‘‘ඔදනං ගණ්හථ, භොජනං ගණ්හථ, අන්නං ගණ්හථ, කුරං ගණ්හථා’’ති වචනානිපිසඞ්ගණ්හාති. නිමන්තනං සාදියන්තීති**නෙමන්තනිකා.** පිණ්ඩපාතෙ ධුතඞ්ගෙ නියුත්තාති**පිණ්ඩපාතිකා.** පුනදිවසෙභන්තෙති වුත්තෙති යොජනා.**හරිත්වාති** අපනෙත්වා.**තතොති** තතො වදනතො පරන්ති සම්බන්ධො.**වික්ඛෙපන්ති** විවිධං ඛෙපං.**තෙති** අසුකා චඅසුකා ච ගාමිකා. භන්තෙති වුත්තෙති යොජනා.**සොපීති**අපණ්ඩිතමනුස්සොපි, න ගාමිකායෙවාති අත්ථො. කස්මා න ලභාමි භන්තෙති වුත්තෙතියොජනා. එවං ‘‘කථං නිමන්තෙසුං භන්තෙ’’ති එත්ථාපි.**තතොති**තස්මා කාරණා.**එසාති** එසො ගාමො.**තන්ති** භූමත්ථෙ චෙතං උපයොගවචනං, තස්මිං ගාමෙ චරථාති හි අත්ථො.**කිං එතෙනාති** එතෙන පුච්ඡනෙන කිං පයොජනං.**එත්ථාති** පුච්ඡනෙ. මා පමජ්ජිත්ථාති වදතීති සම්බන්ධො.**දුතියදිවසෙති** නිමන්තනදිවසතො දුතියදිවසෙ.**ධුරගාමෙති** පධානගාමෙ, අන්තිකගාමෙ වා. භාවො නාම කිරියත්තා එකොයෙවහොති, තස්මා කත්තාරං වා කම්මං වා

සම්බන්ධං වා අපෙක්ඛිත්වා බහුවචනෙන නභවිතබ්බං, තෙන වුත්තං ‘‘න දුබ්බචෙහි භවිතබ්බ’’න්ති.**තෙසූති** ගාමිකෙසු භොජෙන්තෙසූති සම්බන්ධො.**අසනසාලායන්ති** භොජනසාලායං. සා හි අසති භුඤ්ජති එත්ථාති අසනා, සලන්ති පවිසන්ති අස්සන්ති සාලා, අසනා ච සා සාලාචෙති අසනසාලාති අත්ථෙන ‘‘අසනසාලා’’ති වුච්චති.

අථ පනාති තතො අඤ්ඤථා පන. අපාදානත්ථො හිඅථසද්දො.**තත්ථ තත්ථාති** තස්මිං තස්මිංඨානෙ අන්තරවීථිආදීසූති අත්ථො.**පටිකච්චෙවාති** පඨමං කත්වා එව. භික්ඛූසු ගාමතො අනික්ඛන්තෙසුපගෙවාති වුත්තං හොති.**න වට්ටතීති** ‘‘භත්තං ගණ්හථා’’තිපහිණත්තා න වට්ටති. යෙ පන මනුස්සා භොජෙන්තීති සම්බන්ධො.**නිවත්තථාති** **වුත්තපදෙති** ‘‘නිවත්තථා’’ති වුත්තෙ කිරියාපදෙ.**යස්සකස්සචිහොතීති** යස්ස කස්සචි අත්ථාය හොතීතියොජනා.**නිවත්තිතුං** **වට්ටතීති** ‘‘භත්තං ගණ්හථා’’තිඅවුත්තත්තා නිවත්තිතුං වට්ටති.**සම්බන්ධං කත්වාති** ‘‘නිවත්තථ භන්තෙ’’ති භන්තෙසද්දෙන අබ්‍යවහිතං කත්වා.**නිසීදථභන්තෙ, භත්තං ගණ්හථාති** භන්තෙසද්දෙන බ්‍යවහිතං කත්වා වුත්තෙ ‘‘නිසීදථා’’තිපදෙ නිසීදිතුං වට්ටති. අථ භන්තෙසද්දෙන බ්‍යවහිතං අකත්වා ‘‘නිසීදථ, භත්තං ගණ්හථා’’ති සම්බන්ධං කත්වා වුත්තෙ නිසීදිතුං වට්ටති. ඉච්චෙතං නයංඅතිදිසති ‘‘එසෙව නයො’’තිඉමිනාති. දුතියං.

3. පරම්පරභොජනසික්ඛාපදං

221. තතියෙ ‘‘නබො...පෙ.... කරොන්තී’’තිපාඨස්ස අත්ථසම්බන්ධං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යෙනනියාමෙනා’’තිආදි. තත්ථ ‘‘යෙන නියාමෙනා’’තිඉමිනා ‘‘යථයිමෙ මනුස්සා’’ති එත්ථයථාසද්දස්ස යංසද්දත්ථභාවං දස්සෙති.**තෙනාති** තෙනනියාමෙන. ඉමිනා යථාසද්දස්ස නියමනිද්දිට්ඨභාවං දස්සෙති. ‘‘ඤායතී’’තිඉමිනාකිරියාපාඨසෙසං දස්සෙති. ‘‘සාසනං වා දානං වා’’තිපදෙහි ඉදංසද්දස්ස අත්ථංදස්සෙති.**බුද්ධප්පමුඛෙ සඞ්ඝෙති** සම්පදානත්ථෙ චෙතානිභුම්මවචනානි, බුද්ධප්පමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දානං වාති අත්ථො. ‘‘පරිත්ත’’න්තිඉමිනා ඔරකසද්දස්ස අත්ථං දස්සෙති. ‘‘ලාමක’’න්තිඉමිනාපරිත්තසද්දස්ස පරිවාරත්ථං නිවත්තෙති. කිරො එව පතිභාවෙ නියුත්තොකිරපතිකොති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කිරපතිකොති එත්ථා’’ති ආදි.**සොති** කිරපතිකො. කම්මං කාරෙතීති සම්බන්ධො.**උපචාරවසෙනාති** වොහාරවසෙන, උපලක්ඛණවසෙන, පධානවසෙන වාති අත්ථො. නකෙවලං බදරායෙව, අඤ්ඤෙපි පන බහු ඛාදනීයභොජනීයා පටියත්තාති අධිප්පායො. බදරෙනමිස්සොබදරමිස්සො,බදරසාළවොති ආහ ‘‘බදරසාළවෙනා’’ති.බදරචුණ්ණෙන මිස්සො මධුසක්ඛරාදි**‘‘බදරසාළවො’’**තිවුච්චති.

222. උද්ධංසූරො උග්ගතො අස්මිං කාලෙතිඋ**ස්සූරො**තිවුත්තෙ අතිදිවාකාලොති ආහ ‘‘අතිදිවා’’ති.

226. අයංභත්තවිකප්පනා නාම වට්ටතීති යොජනා.**පඤ්චසුසහධම්මිකෙසූ**ති නිද්ධාරණසමුදායො, ඉත්ථන්නාමස්සාති සම්බන්ධො. යදි පනසම්මුඛාපි විකප්පිතුං වට්ටති, තදා අත්තනාසහ යීතස්ස භගවතොකස්මා න විකප්පෙතීති ආහ ‘‘සා චාය’’න්තිආදි. සා අයං විකප්පනා සඞ්ගහිතාතිසම්බන්ධො. කස්මා භගවතො විකප්පෙතුං න වට්ටතීති ආහ ‘‘භගවති හී’’තිආදි.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා. සඞ්ඝෙන කතන්ති සම්බන්ධො.

229. ‘‘ද්වෙතයො නිමන්තනෙ’’තිපදානි ලිඞ්ගවිපල්ලාසානීති ආහ ‘‘ද්වෙ තීණි නිමන්තනානී’’ති.නිමන්තිතබ්බො එතෙහීති**නිමන්තනානි**භොජනානි භුඤ්ජතීතිසම්බන්ධො. ද්වෙ තීණි කුලානි ආකිරන්තීති යොජනා.**සූපබ්‍යඤ්ජන**න්ති සූපො ච බ්‍යඤ්ජනඤ්ච සූපබ්‍යඤ්ජනං.**අනාපත්ති**එකතො මිස්සිතත්තාති අධිප්පායො.**මූලනිමන්තන**න්ති පඨමනිමන්තනං භොජනං.**අන්තො**ති හෙට්ඨා.**එකම්පි කබළ**න්තිඑකම්පි ආලොපං.**යථා තථා වා**ති යෙන වා තෙන වා ආකාරෙන.**තත්ථා**ති තස්මිං භොජනෙ.**රසං වා**ති ඛීරතොඅඤ්ඤං රසං වා. යෙන ඛීරරසෙන අජ්ඣොත්ථතං භත්තං එකරසං හොති, තං ඛීරං වා තං රසං වාආකිරන්තීති යොජනා. යංසද්දො හි උත්තරවාක්‍යෙ ඨිතො පුබ්බවාක්‍යෙ තංසද්දංඅවගමයති. ඛීරෙන සංසට්ඨං භත්තං**ඛීරභත්තං**. එවං රසභත්තං.**අඤ්ඤෙපී**ති ඛීරභත්තරසභත්තදායකතො අඤ්ඤෙපි.**අනාපත්ති**භත්තෙන අමිස්සිතත්තාති අධිප්පායො. ‘‘භුඤ්ජන්තෙනා’’තිපදං ‘‘භුඤ්ජිතු’’න්තිපදෙ භාවකත්තා.**සප්පිපායාසෙපී**ති සප්පිනා ච පායාසෙන ච කතෙ භත්තෙපි.

තස්සාති මහාඋපාසකස්ස. ආපත්තීති චවට්ටතීති ච ද්වින්නං අට්ඨකථාවාදානං යුත්තභාවං මහාපච්චරිවාදෙන දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘මහාපච්චරිය’’න්තිආදි. ද්වෙ අට්ඨකථාවාදා හි සන්ධායභාසිතමත්තමෙවවිසෙසා, අත්ථතො පන එකා. මහාපච්චරියං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**එකොවා**ති කුම්භියා එකොව.**පරම්පරභොජන**න්තිපරස්ස පරස්ස භොජනං. **නිමන්තිතම්හා**තිඅහං නිමන්තිතො අම්හි නනූති අත්ථො.**ආපුච්ඡිත්වාපී**තිමහාඋපාසකං ආපුච්ඡිත්වාපි.

සොති අනුමොදකො භික්ඛු.**තන්**ති භික්ඛුං.**අඤ්ඤො**ති අඤ්ඤතරො.**කින්**ති කස්මා.**නිමන්තිතත්තා**තිනිමන්තිතභාවතො.

සකලෙන ගාමෙන නිමන්තිතොපි එකතො හුත්වාව නිමන්තිතස්ස කප්පති, න විසුං විසුන්ති ආහ ‘‘එකතො හුත්වා’’ති.**පූගෙපී**තිසමාදපෙත්වා

පුඤ්ඤං කරොන්තානං සමූහෙපි. ‘‘නිමන්තියමානො’’තිපදස්ස නිමන්තනාකාරංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘භත්තං ගණ්හා’’ති.**යදග්ගෙනාති** යංඅග්ගෙන යෙන කොට්ඨාසෙනාති අත්ථො. ද්වීසු ථෙරවාදෙසු මහාසුමත්ථෙරවාදොව යුත්තොතිසො පච්ඡා වුත්තොති. තතියං.

4. කාණමාතාසික්ඛාපදං

230. චතුත්ථෙ‘‘නකුලමාතාති’’ආදීසු (අ. නි. 1.266; අ. නි. අට්ඨ. 1.1.266) නකුලස්ස භගවතො මාතා**නකුලමාතා**ති ච නකුලඤ්ච භගවතො තං මාතාවාති නකුලමාතාති ච අත්ථො සම්භවති, ‘‘උත්තරමාතාති’’ආදීසු උත්තරාය මාතා**උත්තරමාතා**ති අත්ථොයෙව සම්භවති. තෙසු ‘‘උත්තරමාතා’’තිපදස්සෙව ‘‘කාණමාතා’’තිපදස්ස කාණාය මාතා**කාණමාතා**ති අත්ථොයෙවසම්භවතීති ආහ ‘‘කාණාය මාතා’’ති. තස්සා ධීතුයා ‘‘කාණා’’තිනාමෙන විස්සුතභාවංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘සා කිරා’’තිආදි.**සා**ති දාරිකා විස්සුතාඅහොසීති සම්බන්ධො.**අස්සා**ති මහාඋපාසිකාය.**යෙ යෙ**ති පුරිසා. ‘‘රාගෙන කාණා හොන්තී’’තිඉමිනා කණ්ණන්තිනිමිලන්ති රාගෙන පුරිසා එතායාති**කාණා**ති අත්ථං දස්සෙති.**තස්සා**ති කාණාය.**ආගතන්**ති එත්ථභාවත්ථෙ තොති ආහ ‘‘ආගමන’’න්ති.**අධිප්පායො**ති ‘‘කිස්මිංවියා’’තිපදස්ස, කාණමාතාය වා අධිප්පායො. **රිත්තා**ති තුච්ඡා, සුඤ්ඤාති අත්ථො. ‘‘අස්මිං ගමනෙ’’තිඉමිනාබාහිරත්ථසමාසං දස්සෙති. ‘‘අරියසාවිකා’’තිආදිනා අරියානං භික්ඛූහි අපටිවිභත්තභොගංදස්සෙති. න කෙවලං කිඤ්චි පරික්ඛයං අගමාසි, අථ ඛො සබ්බන්ති ආහ ‘‘සබ්බංපරික්ඛයං අගමාසී’’ති.**කාණාපී**ති පිසද්දො න කෙවලං මාතායෙවමග්ගඵලභාගිනී අහොසි, අථ ඛො කාණාපි සොතාපන්නා අහොසීති දස්සෙති.**සොපි පුරිසො**ති කාණාය පතිභූතො සොපි පුරිසො.**පකතිට්ඨානෙයෙවා**ති ජෙට්ඨකපජාපතිට්ඨානෙයෙව.

231. **ඉමස්මිං පන වත්ථුස්මින්**ති ඉමස්මිං පූවවත්ථුස්මිං.**එතන්**ති පාථෙය්‍යවත්ථුං.**අරියසාවකත්තා**තිඅරියභූතස්ස සාවකස්ස භාවතො, අරියස්ස වා සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාවකභාවතො.

233. පහෙණකපණ්ණාකාරසද්දානං අඤ්ඤමඤ්ඤවෙවචනත්තා වුත්තං ‘‘පහෙණකත්ථායාතිපණ්ණාකාරත්ථායා’’ති.**ඉධා**ති ‘‘පූවෙහි වා’’තිපදෙ, සික්ඛාපදෙ වා.**බද්ධසත්තූ**ති මධුසක්ඛරාදීහි මිස්සෙත්වාබද්ධසත්තූ.**ථූපීකතන්**ති ථූපීකතං කත්වා.

‘‘ද්වත්තිපත්තපූරෙ’’තිපදස්ස විසෙසනුත්තරභාවං දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘පූරෙ පත්තෙ’’ති. ද්වෙ වා තයො වා පත්තාති**ද්වත්තිපත්තා,**වාසද්දත්ථෙ සඞ්ඛ්‍යාභයබාහිරත්ථසමාසො, තිසද්දපරත්තා ද්විස්ස ච අකාරො හොති, ද්වත්තිපත්තා ච තෙ පූරා චාති**ද්වත්තිපත්තපූරා,**තෙ ද්වත්තිපත්තපූරෙ ගහෙත්වාති යොජනා. ‘‘ආචික්ඛිතබ්බ’’න්ති වුත්තවචනස්ස ආචික්ඛනාකාරං

දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අත්‍රමයා’’තිආදි.**තෙනාපී**තිදුතියෙනාපි.පඨමභික්ඛු එකං ගහෙත්වා දුතියභික්ඛුස්ස ආරොචනඤ්ච දුතියභික්ඛු එකං ගහෙත්වාතතියභික්ඛුස්ස ආරොචනඤ්ච අතිදිසන්තො ආහ ‘‘යෙනා’’තිආදි. තත්ථ**යෙනා**ති පඨමභික්ඛුනා. පටික්කමන්ති භුඤ්ජිත්වා එත්ථාති**පටික්කමනන්**ති වුත්තෙ අසනසාලාව ගහෙතබ්බාති ආහ ‘‘අසනසාල’’න්ති.**යත්ථා**ති යස්සං අසනසාලායං. මුඛොලොකනං න වට්ටතීති ආහ ‘‘අත්තනො’’තිආදි.**අඤ්ඤත්ථා**ති පටික්කමනතො අඤ්ඤත්ථ.**අස්සා**ති භික්ඛුස්ස.

‘‘සංවිභජිතබ්බ’’න්තිවුත්තවචනස්සසංවිභජනාකාරං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සචෙ තයො’’තිආදි.**යථාමිත්තන්**ති යස්ස යස්ස මිත්තස්ස.**අකාමා**ති න කාමෙන. කාරණත්ථෙ චෙතං නිස්සක්කවචනං.

235. **අන්තරාමග්ගෙ**ති මග්ගස්ස අන්තරො අන්තරාමග්ගො, සුඛුච්චාරණත්ථං මජ්ඣෙ දීඝො, තස්මිං. බහුම්පි දෙන්තානං එතෙසං ඤාතකපවාරිතානංබහුම්පි පටිග්ගණ්හන්තස්සාති යොජනා. අට්ඨකථාසු පන වුත්තන්ති සම්බන්ධො.අට්ඨකථානං වචනං පාළියා න සමෙතීති. චතුත්ථං.

5. පඨමපවාරණාසික්ඛාපදං

236. පඤ්චමෙ**පවාරිතා**ති එත්ථ වස්සංවුත්ථපවාරණා, පච්චයපවාරණා, පටික්ඛෙපපවාරණා, යාවදත්ථපවාරණා චාති චතුබ්බිධාසු පවාරණාසු යාවදත්ථපවාරණා චපටික්ඛෙපපවාරණා චාති ද්වෙ පවාරණා අධිප්පෙතාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘බ්‍රාහ්මණෙනා’’තිආදි. බ්‍රාහ්මණෙන පවාරිතාති සම්බන්ධො.**සයන්**ති තතියන්තනිපාතො ‘‘පවාරිතා’’තිපදෙන සම්බන්ධො. චසද්දොඅඤ්ඤත්ථ යොජෙතබ්බො යාවදත්ථපවාරණාය ච පටික්ඛෙපපවාරණාය චාති. පටිමුඛං අත්තනොගෙහං විසන්ති පවිසන්තීති**පටිවිස්සකා**ති වුත්තෙආසන්නගෙහවාසිකා ගහෙතබ්බාති ආහ ‘‘සාමන්තඝරවාසිකෙ’’ති.

237. උද්ධඞ්ගමො රවො**ඔරවො,**සොයෙව සද්දො**ඔරවසද්දො,**කාකානං ඔරවසද්දො**කාකොරවසද්දො**ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කාකාන’’න්තිආදි.

239. තවන්තුපච්චයස්ස අතීතත්ථභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘තත්ථ වා’’තිආදි.**තත්ථා**ති ‘‘භුත්තවා’’තිපදෙ. යස්මා යෙන භික්ඛුනා අජ්ඣොහරිතංහොති, තස්මා සො ‘‘භුත්තාවී’’ති සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡතීතියොජනා.**සඞ්ඛාදිත්වා**ති දන්තෙහි චුණ්ණං කත්වා.**තෙනා**ති තෙන හෙතුනා.**අස්සා**ති ‘‘භුත්තාවී’’තිපදස්ස. පවාරෙති පටික්ඛිපතීති**පවාරිතො**භික්ඛූති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කතපවාරණො’’ති.**සොපි** **චා**ති සොපටික්ඛෙපො ච හොතීති සම්බන්ධො.**අස්සා**ති ‘‘පවාරිතො’’තිපදස්ස.**තත්ථා**ති ‘‘අසනංපඤ්ඤායතී’’තිආදිවචනෙ. යස්මාභුත්තාවීතිපි සඞ්ඛ්‍යංගච්ඡති,

තස්මා න පස්සාමාති යොජනා. ‘‘අසනං පඤ්ඤායතී’’ති පදභාජනියා ‘‘භුත්තාවී’’ති මාතිකාපදස්ස අසංසන්දනභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අසනං පඤ්ඤායතීතිඉමිනා’’තිආදි.**යඤ්චාති** යඤ්ච භොජනං.**දිරත්තාදීති** එත්ථ ආදිසද්දෙන පඤ්චාදිවචනං සඞ්ගණ්හාති.**එතන්ති** ‘‘භුත්තාවී’’තිපදං.

‘‘අසනං පඤ්ඤායතී’’තිආදීසු විනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොතිසම්බන්ධො. ‘‘පඤ්ඤායතී’’ති එත්ථ ඤාධාතුයා ඛායනත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘දිස්සතී’’ති. ‘‘හත්ථපාසෙ’’තිපදස්ස ද්වාදසහත්ථප්පමාණො හත්ථපාසොනාධිප්පෙතොති ආහ ‘‘අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථප්පමාණෙ’’ති. වාචාය අභිහරණං නාධිප්පෙතං.තෙනාහ ‘‘කායෙනා’’ති.**අභිහරතීති** අභිමුඛං හරති.**තන්ති** භොජනං.**එතන්ති** පඤ්චඞ්ගභාවං, ‘‘පඤ්චහි...පෙ.... පඤ්ඤායතී’’ති වචනං වා.

තත්‍රාති ‘‘අසනං පඤ්ඤායතී’’තිආදිවචනෙ.**අස්නාතීති** කීයාදිගණත්තා, තස්ස ච එකක්ඛරධාතුත්තාසකාරනකාරානං සංයොගො දට්ඨබ්බො.**තන්ති** භොජනං. උන්දතිපසවති භුඤ්ජන්තානං ආයුබලං ජනෙතීති**ඔදනො.** යවාදයො පූතිංකත්වා කතත්තා කුච්ඡිතෙන මසීයති ආමසීයතීති**කුම්මාසො.** සවතිසමවායො හුත්වා භවතීති**සත්තු.** ඛාදිතබ්බොතිමච්ඡො. මානීයති භුඤ්ජන්තෙහීති**මංසං.** **තත්ථාති** ඔදනාදීසු පඤ්චසු භොජනෙසු. සාරො අස්සත්ථීඅඤ්ඤෙසං ධඤ්ඤානන්ති**සාලී.** වහති භුඤ්ජන්තානං ජීවිතන්ති**වීහි.** යවති අමිස්සිතොපි මිස්සිතො විය භවතීති**යවො.** ගුධති පරිවෙඨති මිලක්ඛභොජනත්තාති**ගොධුමො.** සොභනසීසත්තා කමනීයභාවං ගච්ඡතීති**කඞ්ගු.** මහන්තසීසත්තා, මධුරරසනාළත්තා ච වරීයති පත්ථීයතිජනෙහීති**වරකො.** කොරං රුධිරං දූසති භුඤ්ජන්තානන්ති**කුද්‍රූසකො.** නිබ්බත්තො ඔදනො නාමාති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** සත්තසු ධඤ්ඤෙසු.**සාලීතීති**එත්ථ ඉතිසද්දො නාමපරියායො. සාලී නාමාති අත්ථො. එසෙව නයො ‘‘වීහීතී’’තිආදීසුපි.

එත්ථාතිතිණධඤ්ඤජාතීසු. නීවාරො සාලියා අනුලොමො, වරකචොරකො වරකස්සඅනුලොමො.**අම්බිලපායාසාදීසූති** එත්ථ ආදිසද්දෙනඛීරහත්තාදයො සඞ්ගණ්හන්ති.**ඔධීති** අවධි, මරියාදොතිඅත්ථො. සො හි අවහීයති වජීයති අස්මාති ඔධීති වුච්චති.

යොපිපායාසො වා යාපි අම්බිලයාගු වා ඔධිං නදස්සෙති, සො පවාරණං න ජනෙතීති යොජනා. පයෙන ඛීරෙන කතත්තා**පායාසො.** පාතබ්බස්ස, අසිතබ්බස්ස චාති ද්වින්නංබ්‍යුප්පත්තිනිමිත්තානං සම්භවතො වා**පායාසොති** වුච්චති.**උද්ධනතොති** චුල්ලිතො. සා හි උපරි ධියන්ති ඨපියන්තිථාලාාදයො එත්ථාති උද්ධනන්ති වුච්චති.**ආවජ්ජිත්වාති**පරිණාමෙත්වා.**ඝනභාවන්ති** කඨිනභාවං. එත්ථාපි චාක්‍යෙ ‘‘යොසො’’ති පදානි යොජෙතබ්බානි.**පුබ්බෙති**

අබ්භුණ්හකාලෙ.**නිමන්තනෙ**ති නිමන්තනට්ඨානෙ. භත්තෙ ආකිරිත්වා දෙන්තීතිසම්බන්ධො. යාපනං ගච්ඡති ඉමායාති**යාගු**. **කිඤ්චාපි තනුකාහොති**, තථාපීති යොජනා.**උදකාදීසු**තිආදිසද්දෙන කිඤ්ජිකඛීරාදයොසඞ්ගය්හන්ති. යාගුසඞ්ගහමෙව ගච්ඡති, කස්මා? උදකාදීනං පක්කුථිතත්තාතිඅධිප්පායො.**තස්මිං වා**ති සභත්තෙ, පක්කුථිතඋදකාදිකෙ වා.**අඤ්ඤස්මිං වා**ති පක්කුථිතඋදකාදිතො අඤ්ඤස්මිං උදකාදිකෙවා.**යත්ථ**යස්මිං උදකාදිකෙ පක්ඛිපන්ති, තං පවාරණංජනෙතීති යොජනා.

සුද්ධරසකොති මච්ඡමංසඛණ්ඩන්හාරූහිඅමිස්සො සුද්ධො මච්ඡාදිරසකො.**රසකයාගූ**ති රසකභූතාද්‍රවභූතා යාගු.**ඝනයාගූ**ති කථිනයාගු.**එත්ථා**ති ඝනයාගුයං.**පුප්ඵිඅත්ථායා**තිපුප්ඵං ඵුල්ලං ඉමස්ස ඛජ්ජකස්සාති පුප්ඵී, පුප්ඵිනො අත්ථො පයොජනංපුප්ඵිඅත්ථො, තදත්ථාය කතන්ති සම්බන්ධො.**තෙ තණ්ඩුලෙ**තිතෙ සෙදිතතණ්ඩුලෙ. අචුණ්ණත්තා නෙව සත්තුසඞ්ඛ්‍යං, අපක්කත්තා න භත්තසඞ්ඛ්‍යංගච්ඡන්ති.**තෙහී**ති සෙදිතතණ්ඩුලෙහි. තෙ තණ්ඩුලෙ පචන්ති, කරොන්තීති සම්බන්ධො.

''යවෙහී''ති බහුවචනෙන සත්ත ධඤ්ඤානිපි ගහිතානි. එස නයොසාලිවීහියවෙහීති එත්ථාපි.**ථුසෙ**ති ධඤ්ඤතචෙ.**පලාපෙත්වා**ති පටික්කමාපෙත්වා. **තන්**ති චුණ්ණං ගච්ඡතීති සම්බන්ධො.**ඛරපාකභජ්ජිතාන**න්ති ඛරො පාකො ඛරපාකො, ඛරපාකෙන භජ්ජිතාඛරපාකභජ්ජිතා, තෙසං. න පවාරෙන්ති අසත්තුසඞ්ගහත්තාති අධිප්පායො.**කුණ්ඩකම්පී**ති කණම්පි. පවාරෙති සත්තුසඞ්ගහත්තාති අධිප්පායො.**තෙහී**ති ලාජෙහි.**සුද්ධඛජ්ජක**න්තිපිට්ඨෙහි අමිස්සිතං සුද්ධං එලාළුලාදිඛජ්ජකං. යාගුං පිවන්තස්ස දෙන්තීති යොජනා.**තානී**ති ද්වෙ මච්ඡමංසඛණ්ඩානි. න පවාරෙති ද්වින්නංමච්ඡමංසඛණ්ඩානං අඛාදිතත්තාති අධිප්පායො.**තතො**තිද්වෙමච්ඡමංසඛණ්ඩතො නීහරිත්වා එකන්ති සම්බන්ධො, තෙසු වා.**සො**ති ඛාදකො භික්ඛු.**අඤ්ඤ**න්ති ද්වීහිමච්ඡමංසඛණ්ඩෙහි අඤ්ඤං පවාරණපහොනකං භොජනං.

අවත්ථුතායාති පවාරණාය අවත්ථුභාවතො. තංවිත්ථාරෙන්තො ආහ ''යං හී''ති.හිසද්දො විත්ථාරජොතකො.**යන්**ති මංසං.**ඉදං පනා**ති ඉදං මංසංපන. පටික්ඛිත්තමංසං කප්පියභාවතො අපටික්ඛිපිතබ්බට්ඨානෙඨිතත්තා පටික්ඛිත්තම්පි මංසභාවං න ජහාති. නනු ඛාදිතමංසං පනඅකප්පියභාවතො පටික්ඛිපිතබ්බට්ඨානෙ ඨිතත්තා ඛාදියමානම්පි මංසභාවං ජහාතීති ආහ ''යං පනා''තිආදි. කුලදූසකකම්මඤ්ච වෙජ්ජකම්මඤ්ච උත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනඤ්චසාදිතරූපියඤ්චකු**ල...පෙ.... රූපියානි,**තානි ආදීනි යෙසංකුහනාදීනන්ති**කුල...පෙ.... රූපියාදයො,**තෙහි.**සබ්බත්ථා**ති සබ්බෙසු වාරෙසු.

එවන්තිආදි නිගමනනිදස්සනං.**තන්ති** භොජනං.**යථාති** යෙනාකාරෙන. යෙනඅජ්ඣොහටං හොති, සො පටික්ඛිපති පවාරෙතීති යොජනා.**කත්ථචීති**කිස්මිඤ්චි පත්තාදිකෙ.**තස්මිං ච අන්තරෙති** තස්මිං ඛණෙචෙ.**අඤ්ඤත්‍රාති** අඤ්ඤස්මිං ඨානෙ. පත්තෙ විජ්ජමානභොජනංඅනජ්ඣොහරිතුකාමො හොති යථා, එවන්ති යොජනා.**හීති** සච්චං.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු පදෙසු.**තත්ථාති** කුරුන්දියං.**ආනිසදස්සාති**ආගම්ම නිසීදති එතෙනාති ආනිසදො, තස්ස පච්ඡිමන්තතොති සම්බන්ධො.**පණ්හිඅන්තතොති** පසති ඨිතකාලෙ වා ගමනකාලෙවාභූමිං ඵුසතීති පණ්හී, තස්ස අන්තතො. ''දායකස්සා''තිපදං ''පසාරිතහත්ථ''න්තිපදෙන ච ''අඞ්ග''න්ති පදෙන ච අවයවීසම්බන්ධො.**හත්ථපාසොති**හත්ථස්ස පාසො සමීපො හත්ථපාසො, හත්ථො පසති ඵුසති අස්මිං ඨානෙති වා**හත්ථපාසො,**අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථො පදෙසො.**තස්මින්ති** හත්ථපාසෙ.

උපනාමෙතීති සමීපං නාමෙති.**අනන්තරනිසින්නොපීති** හත්ථපාසං අවිජහිත්වා අනන්තරෙ ඨානෙනිසින්නොපි භික්ඛු වදතීති යොජනා.**හත්තපච්ඡින්ති**හත්තෙන පක්ඛිත්තං පච්ඡිං.**ඊසකන්ති** භාවනපුංසකං.උද්ධරිත්වා වා අපනාමෙත්වා වාති සම්බන්ධිතබ්බං.**දූරෙති**නවාසනෙ.**ඉතොති** පත්තතො. ගතො දූතොති සම්බන්ධො.

පරිවෙසනායාති පරිවෙසනත්ථාය, භත්තගෙවා.**තත්‍රාති** අස්මිං පරිවෙසනෙ.**තන්ති** භත්තපච්ඡිං.**ඵුට්ඨමත්තාවාති**ඵුසියමත්තාව. කටච්ඡුනා උද්ධටභත්තෙ පන පවාරණා හොතීති යොජනා.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තස්සාති**පරිවෙසකස්ස.**අභිහටෙ පටික්ඛිත්තත්තාති** අභිහටස්සභත්තස්ස පටික්ඛිත්තභාවතො.

''කායෙන වාචාය වා පටික්ඛිපන්තස්ස පවාරණා හොතී''ති සඞ්ඛෙපෙනවුත්තමත්ථං විත්ථාරෙන දස්සෙන්තො ආහ ''තත්ථා''තිආදි.**තත්ථාති** තෙසු කායවාචාපටික්ඛෙපෙසු.**මච්ඡිකබීජනින්ති** මක්ඛිකානං උත්තාසනිං බීජනිං. ඛකාරස්ස ඡිකාරං කත්වා ''මච්ඡිකා''ති වුච්චති ''සච්ඡිකත්වා''තිආදීසුවිය (අ. නි. 3.103). එත්ථ හි ''සක්ඛිකත්වා''ති වත්තබ්බෙඛකාරස්ස ඡකාරො හොති.

එකො වදතීති සම්බන්ධො.**අපනෙත්වාති**පත්තතො අපනෙත්වා.**එත්ථාති** වචනෙ.**කථන්ති** කෙනාකාරෙන හොතීති යොජනා.**වදන්තස්සනාමාති** එත්ථ නාමසද්දො ගරහත්ථො ''අත්ථී''තිපදෙන යොජෙතබ්බො.**අත්ථි නාමාති** අත්ථො.**ඉතොපීති** පත්තතොපි.**තත්‍රාපීති** තස්මිං වචනෙපි.

සමංසකන්ති මංසෙන සහ පවත්තං.**රසන්ති** ද්‍රවං.**තන්ති** වචනං. පටික්ඛිපතොහොති. කස්මා? මච්ඡො ච රසො ච මච්ඡෙන මිස්සො

රසොවාතිඅත්ථස්ස සම්භවතො.**ඉදන්ති** වත්ථුං.**මංසංවිසුං කත්වාති** ''මංසස්ස රසං මංසරස''න්ති මංසපදත්ථස්ස පධානභාවං අකත්වා, රසපදත්ථස්සෙව පධානභාවං කත්වාති අත්ථො.

ආපුච්ඡන්තන්ති ''මංසරසං ගණ්හථා''තිආපුච්ඡන්තං.**තන්ති** මංසං.**කරම්බකොති** මිස්සකාධිවචනමෙතං. යඤ්හි අඤ්ඤෙන අඤ්ඤෙනමිස්සෙත්වා කරොන්ති, සො ''කරම්බකො''ති වුච්චති. අයං පනෙත්ථ වචනත්ථො – කරොතිසමූහං අවයවින්ති**කරො,**කරීයති වා සමූහෙන අවයවිනාති**කරො,**අවයවො, තං වකති ආදදාතීති**කරම්බකො,**සමූහො. ''කදම්බකො''තිපි පාඨො, සොපි යුත්තොයෙව අනුමතත්තා පණ්ඩිතෙහි. අභිධානෙපිඑවමෙව අත්ථි. අත්ථො පන අඤ්ඤථා චින්තෙතබ්බො. ඉමස්මිං වා අත්ථෙ රකාරස්ස දකාරොකාතබ්බො. මංසෙන මිස්සො, ලක්ඛිතො වා කරම්බකොමං**සකරම්බකො. නපවාරෙතීති** යෙසං කෙසඤ්චි මිස්සකත්තා න පවාරෙති.**පවාරෙතීති** මංසෙන මිස්සිතත්තා පවාරෙති.

යො පන පටික්ඛිපති, සො පවාරිතොව හොතීති යොජනා.**නිමන්තනෙති** නිමන්තනට්ඨානෙ.**හීති**සච්චං.**තත්ථාති** කුරුන්දියං.**යෙනාති** යෙන භත්තෙන.**එත්ථාති** ''යාගුංගණ්හථා''තිආදිවචනෙ.**අධිප්පායොති** අට්ඨකථාචරියානංඅධිප්පායො.**එත්ථාති** ''යාගුමිස්සකං ගණ්හථා''තිආදිවචනෙ.**දුද්දසන්ති** දුක්කරං දස්සනං.**ඉදඤ්චාති** ''මිස්සකං ගණ්හථා''තිවචනඤ්ච.**නසමානෙතබ්බන්ති** සමං න ආනෙතබ්බං, සමානං වා න කාතබ්බං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**ඉදං පනාති**මිස්සකං පන.**එත්ථාති** මිස්සකෙ.**විසුංකත්වාති** රසඛීරසප්පිනි ආවෙණිං කත්වා.**තන්ති**රසාදිං.

කද්දීයති මද්දීයතීති**කද්දමො**. උන්දතිපසවති වඩ්ඪතීති**උදකං**. උන්දති වා ක්ලෙදනං කරොතීති**උදකං,**නිලීනෙ සත්තෙ ගුපති රක්ඛතීති**ගුම්බො,**ගුහති සංවරතීති වාගු**ම්බො.අනුපරියායන්තෙනාති** අනුක්කමෙන පරිවත්තිත්වාආයන්තෙන.**තන්ති** නාවං වා සෙතුං වා.**මජ්ඣන්හිකන්ති** අහස්ස මජ්ඣං මජ්ඣන්හං, අහසද්දස්සන්හාදෙසො, මජ්ඣන්හං එව මජ්ඣන්හිකං. පොත්ථකෙසු පන මජ්ඣන්තිකන්ති පාඨොඅත්ථි, සො අපාඨොයෙව. යො ඨිතො පවාරෙති, තෙන ඨිතෙනෙව භුඤ්ජිතබ්බන්ති යොජනා.**ආනිසදන්ති** පීඨෙ වුට්ඨආනිසදමංසං.**අචාලෙත්වාති** අචාවෙත්වා. අයමෙව වා පාඨො. උපරි ච පස්සෙසු චඅමොචෙත්වාති වුත්තං හොති. අදින්නාදානෙ විය ඨානාචාවනං න වෙදිතබ්බං.**සංසරිතුන්ති** සංසබ්බිතුං.**නන්තිභික්ඛුං.**

අතිරෙකං රිචති ගච්ඡතීති**අතිරිත්තං,**නඅතිරිත්තං**අනතිරිත්තන්ති** අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''නඅතිරිත්ත''න්ති. ''අධික''න්තිඉමිනා අතිරිත්තසද්දස්ස අතිසුඤ්ඤත්ථංනිවත්තෙති. අධි හුත්වා එති පවත්තතීති**අධිකං.** තං

පනාතිඅනතිරිත්තං පන හොතීති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** ‘‘අකප්පියකත’’න්තිආදිවචනෙ. විත්ථාරො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා.**තත්ථාති** අතිරිත්තං කාතබ්බෙසු වත්ථූසු. යං ඵලං වා යංකන්දමූලාදි වා අකතන්ති යොජනා.**අකප්පියභොජනං වා**තිකුලදූසකකම්මාදීහි නිබ්බත්තං අකප්පියභොජනං වා අත්ථීති සම්බන්ධො.**යොති** විනයධරො භික්ඛු. තෙන කතන්ති යොජනා. ‘‘භුත්තාවිනා පවාරිතෙනආසනා වුට්ඨිතෙන කත’’න්තිවචනතො භුත්තාවිනා අපවාරිතෙන ආසනා වුට්ඨිතෙනකත්තබ්බන්ති සිද්ධං. තස්මා පාතො අද්ධානං ගච්ඡන්තෙසු ද්වීසු එකො පවාරිතො, තස්ස ඉතරො පිණ්ඩාය චරිත්වා ලද්ධං භික්ඛං අත්තනා අභුත්වාපි ‘‘අලමෙතංසබ්බ’’න්ති කාතුං ලභති එව.**යන්ති** ඛාදනීයභොජනීයං. ‘‘තදුභයම්පී’’තිඉමිනා අතිරිත්තඤ්ච අතිරිත්තඤ්ච**අතිරිත්තං,**න අතිරිත්තං**අනතිරිත්ත**න්තිඅත්ථං දස්සෙති.

තස්සෙවාති අනතිරිත්තස්සෙව.**එත්ථාති** අනතිරිත්තෙ, ‘‘කප්පියකත’’න්ති ආදීසු සත්තසුවිනයකම්මාකාරෙසු වා.**අනන්තරෙති** විනයධරස්ස අනන්තරෙ ආසනෙ.පත්තතො නීහරිත්වාති සම්බන්ධො.**තත්ථෙවා**තිභුඤ්ජනට්ඨානෙයෙව.**තස්සාති** නිසින්නස්ස.**තෙනාති** හත්තං ආනෙන්තෙන භික්ඛුනා භුඤ්ජිතබ්බන්ති යොජනා. ‘‘නිසින්නෙන භික්ඛුනා’’ති කාරිතකම්මංආනෙතබ්බං. කස්මා ‘‘හත්ථං ධොවිත්වා’’ති වුත්තන්ති පුච්ඡන්තො ආහ ‘‘කස්මා’’ති.**හීති** කාරණං. යස්මා අකප්පියං හොති, තස්මා හත්ථං ධොවිත්වාතිමයා වුත්තන්ති අධිප්පායො.**තස්සාති** හත්තං ආනෙන්තස්ස.**යෙනාති** විනයධරෙන. පුන**යෙනාති** එවමෙව.**යඤ්චාති** ඛාදනීයභොජනීයඤ්ච. යෙන විනයධරෙන පඨමං අකතං, තෙනෙවකත්තබ්බං. යඤ්ච ඛාදනීයභොජනීයං පඨමං අකතං, තඤ්ඤෙව කත්තබ්බන්ති වුත්තං හොති. **තත්ථාති** පඨමභාජනෙ.**හීති** සච්චං. පඨමභාජනං සුද්ධං ධොවිත්වා කතම්පි නිද්දොසමෙව.**තෙන භික්ඛුනාති** පවාරිතෙන භික්ඛුනා.

කුණ්ඩෙපීති උක්ඛලියම්පි. සා හි කුඩතිඔදනාදිං දාහං කරොතීති කුණ්ඩොති වුච්චති.**තන්ති**අතිරිත්තකතං ඛාදනීයභොජනීයං.**යෙන පනාති** විනයධරෙන පන.භික්ඛුං නිසීදාපෙන්තීති සම්බන්ධො.**මඞ්ගලනිමන්තනෙ**තිමඞ්ගලත්ථාය නිමන්තනට්ඨානෙ.**තත්ථාති** මඞ්ගලනිමන්තනෙ.**කරොන්තෙනාති** කරොන්තෙන විනයධරෙන.

ගිලානෙන භුඤ්ජිතාවසෙසමෙව න කෙවලං ගිලානාතිරිත්තං නාම, ගිලානංපන උද්දිස්ස ආභතං ගිලානාතිරිත්තමෙව නාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘න කෙවල’’න්තිආදි.**යංකිඤ්චි ගිලානන්ති** උපසම්පන්නං වා අනුපසම්පන්නං වායංකිඤ්චි ගිලානං. යං දුක්කටං වුත්තං, තං අසංසට්ඨවසෙන වුත්තන්ති යොජනා.**අනාහාරත්ථායාති** පිපාසච්ඡෙදනආබාධවූපසමත්ථාය.

241. **සති පච්චයෙති** එත්ථ පච්චයස්ස සරූපං දස්සෙතුං ‘‘පිපාසායසතී’’ති ච ‘‘ආබාධෙ සතී’’ති ච වුත්තං.**තෙන තෙනා**තිසත්තාහකාලිකෙන ච යාවජීවිකෙන ච.**තස්සා**ති ආබාධස්ස. ඉදං පදං ‘‘උපසමනත්ථ’’න්ති එත්ථ සමුධාතුයා සම්බන්ධෙ සම්බන්ධො, යුපච්චයෙන සම්බන්ධෙකම්මන්ති දට්ඨබ්බන්ති. පඤ්චමං.

6. දුතියපවාරණාසික්ඛාපදං

242. ඡට්ඨෙ නආචරිතබ්බොති**අනාචාරො**ති වුත්තෙ පණ්ණත්තිවීතික්කමොති ආහ ‘‘පණ්ණත්තිවීතික්කම’’න්ති. ‘‘කරොතී’’තිඉමිනා ‘‘අත්තානමාචරතී’’තිආදීසුවිය චරසද්දො කරසද්දත්ථොති දස්සෙති.**උපනන්ධී**ති එත්ථ උපසද්දො උපනාහත්ථො, නහධාතු බන්ධනත්ථොතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘උපනාහ’’න්තිආදි. ජනිතො උපනාහො යෙනාති ජනිතඋපනාහො. ඉමිනා**‘‘උපනන්ධො’’**ති පදස්ස උපනහතීති උපනන්ධොති කත්ථුත්ථංදස්සෙති.

243. **අභිහට්ඨු**න්ති එත්ථ තුංපච්චයො ත්වාපච්චයත්ථොති ආහ ‘‘අභිහරිත්වා’’ති. පදභාජනෙ පන වුත්තනන්ති සම්බන්ධො. සාධාරණමෙව අත්ථන්තියොජනා.**අස්සා**ති භික්ඛුස්ස.**තීහාකාරෙහී**ති සාමං ජානනෙන ච අඤ්ඤෙසමාරොචනෙන ච තස්සාරොචනෙන වාතිතීහි කාරණෙහි. ආසාදීයතෙමඞ්කුං කරීයතෙ**ආසාදනං,**තං අපෙක්ඛො**ආසාදනාපෙක්ඛො**තිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආසාදන’’න්තිආදි.

යස්ස අත්ථාය අභිහටන්ති සම්බන්ධො.**ඉතරස්සා**ති අභිහාරකතො අඤ්ඤස්ස භුත්තස්සාති. ඡට්ඨං.

7. විකාලභොජනසික්ඛාපදං

247. සත්තමෙ**ගිරිම්හී**ති පබ්බතම්හි. සො හි හිමවමනාදිවසෙන ජලං, සාරභූතානි ච භෙසජ්ජාදිවත්ථූනි ගිරති නිග්ගිරතීති ගිරීති වුච්චති.**අග්ගසමජ්ජො**ති උත්තමසමජ්ජො. ඉමෙහි පදෙහි අග්ගො සමජ්ජොඅග්ගසමජ්ජො, ගිරිම්හි පවත්තො අග්ගසමජ්ජො**ගිරග්ගසමජ්ජො**ති අත්ථං දස්සෙති.**සමජ්ජො**ති ච සභා. සා හි සමාගමං අජන්ති ගච්ඡන්ති ජනා එත්ථාතිසමජ්ජොති වුච්චති. ‘‘ගිරිස්ස වා’’තිආදිනා ගිරිස්ස අග්ගො කොටි**ගිරග්ගො,**තස්මිං පවත්තො සමජ්ජො**ගිරග්ගසමජ්ජො**ති අත්ථො දස්සිතො.**සො**තිගිරග්ගසමජ්ජො. භවිස්සති කිරාති යොජනා.**භූමිභාගෙ**තිඅවයවිආධාරො, සන්නිපතතීති සම්බන්ධො. නටඤ්ච නාටකඤ්ච**නටනාටකානි**. ‘‘නච්චං ගීතං වාදිතඤ්චා’’ති ඉදං තයං ‘‘නාටක’’න්තිවුච්චති.**තෙසන්**ති නටනාටකානං.**දස්සනත්ථ**න්ති දස්සනාය ච සවනාය ච. සවනම්පි හි දස්සනෙනෙවසඞ්ගහිතං.**අපඤ්ඤත්තෙසික්ඛාපදෙ**ති ඌනවීසතිවස්සසික්ඛාපදස්ස තාව අපඤ්ඤත්තත්තා.**තෙ**ති සත්තරසවග්ගියා.**තත්ථා**තිගිරග්ගසමජ්ජං.**අථා**ති තස්මිං කාලෙ.**නෙසන්**ති

සත්තරසවග්ගියානං අදංසූති සම්බන්ධො.**විලිම්පෙත්වාති** විලෙපනෙහි විවිධාකාරෙන ලිම්පෙත්වා.

249. ‘‘විකාලෙ’’ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තෙපි විසෙසකාලොව ගහෙතබ්බොති ආහ ‘‘කාලො’’තිආදි.**සො චාති** භොජනකාලො ච. මජ්ඣන්හිකො හොතීති යොජනා.**තෙනෙවාති** භොජනකාලස්ස අධිප්පෙතත්තා එව.**අස්සාති** ‘‘විකාලෙ’’තිපදස්ස. ‘‘විකාලො නාම…පෙ…. අරුණුග්ගමනා’’තිපදභාජනෙන අරුණුග්ගමනතො යාව මජ්ඣන්හිකා කාලො නාමාති අත්ථො නයෙන දස්සිතො හොති.**තතොති** යීතමජ්ඣන්හිකතො. සූරියස්ස අතිසීඝත්තා වෙගෙනයීතමජ්ඣන්හිකං වීතිවත්තෙයයාති ආහ ‘‘කුක්කුච්චකෙන පන න කත්තබ්බ’’න්ති.**කාලත්ථම්භොති** කාලස්ස ජානනත්ථාය ථූණො.**කාලන්තරෙති** කාලස්ස අබ්භන්තරෙ.

අවසෙසං ඛාදනීයං නාමාති එත්ථ විනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා.**යන්ති** ඛාදනීයංඅත්ථීති සම්බන්ධො.වනමූලාදිපභෙදං යම්පි ඛාදනීයං අත්ථි, තම්පි ආමිසගතිකං හොතීති යොජනා.**සෙය්‍යථීදන්ති** පුච්ඡාවාචකනිපාතසමුදායො. ඉදං ඛාදනීයං සෙය්‍යථාකතමන්ති අත්ථො.**ඉදම්පීති** ඉදං ද්වාදසවිධම්පි. පිසද්දෙනන පූවාදියෙවාති දස්සෙති.

තත්ථාති ද්වාදසසු ඛාදනීයෙසු, ආධාරෙභුම්මං. මූලන්ති පතිට්ඨාති එත්ථ, එතෙනාති වාමූලං. ඛාදිතබ්බන්ති**ඛාදනීයං**. මූලමෙව ඛාදනීයං**මූලඛාදනීයං,**තස්මිං විනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා.මූලකමූලාදීනි ලොකසඞ්කෙතො පදෙසතොයෙව වෙදිතබ්බානි. තං තඤ්හි නාමං අජානන්තානංඅතිසම්මූළ්හකාරණත්තා සහ පරියායන්තරෙන වචනත්ථං වක්ඛාම. සූපස්ස හිතං**සූපෙය්‍යං,**සූපෙය්‍යං පණ්ණං එතෙසන්ති**සූපෙය්‍යපණ්ණා,**තෙසං මූලානි**සූපෙය්‍යපණ්ණමූලානි**. ආමීයති අන්තො පවෙසීයතීති**ආමිසො,**ආකාරො අන්තොකරණත්ථො, ආමිසස්ස ගති විය ගති එතෙසන්ති**ආමිසගතිකානි. එත්ථාති** මූලෙසු.**ජරඩ්ඪන්ති** ජරභූතං උපඩ්ඪං.**අඤ්ඤම්පීති** වජකලිමූලතො අඤ්ඤම්පි.

යානි පන මූලානි වුත්තානි, තානි යාවජීවිකානීති යොජනා. පාළියංවුත්තානීති සම්බන්ධො.**ඛාදනීයත්ථන්ති** ඛාදනීයස්ස, ඛාදනීයෙ වා විජ්ජමානං, ඛාදනීයෙන වා කාතබ්බං කිච්චං, පයොජනං වාති ඛාදනීයත්ථං. ‘‘ඛාදනීයෙ’’තිඉමිනා ‘‘තත්ථ වුත්තාභිධම්මත්ථා’’තිආදීසු විය ඛාදනීයත්ථපදස්සඋත්තරපදත්ථපධානභාවං දස්සෙති. තත්ථ ඛාදනීයස්ස, ඛාදනීයෙ වා විජ්ජමානං, ඛාදනීයෙනවා කාතබ්බං කිච්චං නාම ජිඝච්ඡාහරණමෙව. යඤ්හි පූවාදිඛාදනීයං ඛාදිත්වාජිඝච්ඡාහරණං හොති, තස්ස කිච්චං කිච්චං නාමාති වුත්තං හොති. තං කිච්චං, පයොජනංවා නෙව

ඵරන්ති, නෙව නිප්ඵාදෙන්ති. එසෙව නයො ‘‘න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථංඵරන්ති’’තිඑත්ථාපි.

තෙසන්ති මූලානං අන්තො, ලක්ඛණන්ති වාසම්බන්ධො. එකස්මිං ජනපදෙ ඛාදනීයත්ථභොජනීයත්ථෙසු ඵරමානෙසු අඤ්ඤෙසුපි ජනපදෙසුඵරන්තියෙවාති දස්සනත්ථං ‘‘තෙසු තෙසු ජනපදෙසූ’’ති විච්ඡාපදං වුත්තං. කිඤ්චාපිහි බහූසු ජනපදෙසු පථවීරසආපොරසසම්පත්තිවසෙන ඛාදනීයත්ථභොජනීයත්ථං ඵරමානම්පිඑකස්මිං ජනපදෙ පථවීරසආපොරසවිපත්තිවසෙන අඵරමානං භවෙය්‍ය, විකාරවසෙන පන තත්ථපවත්තත්තා තං ජනපදං පමාණං න කාතබ්බං, ගහෙතබ්බමෙවාති වුත්තං හොති.**පකතිආහාරවසෙනාති** අඤ්ඤෙහි යාවකාලික, සත්තාහකාලිකෙහි අමිස්සිතංඅත්තනො පකතියාව ආහාරකිච්චකරණවසෙන. ‘‘මනුස්සාන’’න්තිඉමිනා අඤ්ඤෙසංතිරච්ඡානාදීනං ඛාදනීයත්ථභොජනීයත්ථංඵරමානම්පි න පමාණන්තිදස්සෙති.**තන්ති** මූලං.**භීතිසච්චං.නාමසඤ්ඤාසූති** නාමසඞ්ඛාතාසු සඤ්ඤාසු.

යථා මූලෙ ලක්ඛණං දස්සිතං, එවං කන්දාදීසුපි යං ලක්ඛණංදස්සිතන්ති යොජනා. න කෙවලං පාළියං ආගතානං හලිද්දාදීනං මූලංයෙව යාවජීවිකං හොති, අථ ඛො තවාදයොපීති ආහ ‘‘යඤ්චෙත’’න්තිආදි. යං එතං අට්ඨවිධන්ති සම්බන්ධො.

එවංමූලඛාදනීයෙ විනිච්ඡයං දස්සෙත්වාඉදානි කන්දඛාදනීයෙ තං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කන්දඛාදනීයෙ’’තිආදි. තත්ථ**කන්දඛාදනීයෙති** කං සුඛං දදාතීති කන්දො, පදුමාදිකන්දො, සුඛස්සඅදායකා පන කන්දා රුළ්හීවසෙන කන්දාති වුච්චන්ති, කන්දො එව ඛාදනීයංකන්දඛාදනීයං, තස්මිං විනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා. එසෙව නයො උපරිපි.**යන්ති** කන්දං. ඉමිනා තංසද්දානපෙක්ඛො යංසද්දොපි අත්ථීතිඤාපෙති.**තත්ථාති** කන්දඛාදනීයෙ. තරුණො, සුඛඛාදනීයොතිවිසෙසනපදානි යථාවචනං උපරිපි යොජෙතබ්බානි. එවමාදයො ඵරණකකන්දා යාවකාලිකාතිසම්බන්ධො.

අධොතොති විසරසො උදකෙන අධූනිතො.**තෙති** කන්දා සඞ්ගහිතාති සම්බන්ධො.

මූලෙ අලති පවත්තතීතිමු**ළාලො,**උදකතො වාඋද්ධටමත්තෙ මිලති නිමිලතීතිමු**ළාලං**. එවමාදි ඵරණකමුළාලංයාවකාලිකන්ති යොජනා.**තං සබ්බම්පීති** සබ්බම්පි තං මුළාලංසඞ්ගහිතන්ති සම්බන්ධො.

මසති විජ්ඣතීතිම**ත්ථකො**. එවමාදි මත්ථකොයාවකාලිකොති යොජනා.**ජරඞ්ඝබුන්දොති** ජරභූතඅඞ්ඝසඞ්ඛාතොපාදො.

ඛනීයති අවදාරීයතීති**ඛන්ධො,**ඛායතීති වා**ඛන්ධො.** ''අන්තොපඨවීගතො''තිපදං ''සාලකල්‍යාණිඛන්ධො''තිපදෙනෙව යොජෙතබ්බං, න අඤ්ඤෙහි. එවමාදි ඛන්ධො යාවකාලිකොතියොජනා.**අවසෙසා**ති තීහි දණ්ඩකාදීහි අවසෙසා.

තචති සංවරති පටිච්ඡාදෙතීතිතචො. **සරසො**තිඑත්ථ එවකාරො යොජෙතබ්බො, සරසො එවාති අත්ථො. තෙසං සඞ්ගහොති සම්බන්ධො.**හී**ති සච්චං.**එත**න්ති කසාවභෙසජ්ජං, ''අනුජානාමි...පෙ.... භොජනීයත්ථ''න්ති වචනං වා.**එත්ථා**ති කසාවභෙසජ්ජෙ.**එතෙසම්පී**තිමත්ථකඛන්ධත්තචානම්පි.

පතතීතිපත්තං. **එතෙස**න්ති මූලකාදීනං.එවරූපානි පත්තානි ච එකංසෙන යාවකාලිකානීති යොජනා. යා ලොණී ආරොහති, තස්සා ලොණියාපත්තං යාවජීවිකන්ති යොජනා.**දීපවාසිනො**තිතම්බපණ්ණිදීපවාසිනො, ජම්බුදීපවාසිනො වා. යානි වා ඵරන්තීතිවුත්තානීති සම්බන්ධො.**තෙස**න්ති නිම්බාදීනං. ඉදං පදංපුබ්බපරාපෙක්ඛකං, තස්මා ද්වින්නං මජ්ඣෙ වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. පණ්ණානංඅන්තො නත්ථීති සම්බන්ධො.

පුප්ඵති විකසතීතිපුප්ඵං. එවමාදිපුප්ඵං යාවකාලිකන්ති යොජනා.**තස්සා**ති පුප්ඵස්ස.**අස්සා**ති එවමෙව.

ඵලතීතිඵලං. **යානී**ති ඵලානි. ඵරන්තීතිසම්බන්ධො.**තෙස**න්ති ඵලානං පරියන්තන්ති සම්බන්ධො. යානිවුත්තානි, තානි යාවජීවිකානීති යොජනා.**තෙසම්පී**ති ඵලානම්පිපරියන්තන්ති සම්බන්ධො.

අසීයති ඛිපීයති, ඡඩ්ඩීයතීති වාඅට්ඨී. එවමාදීනි ඵරණකානි අට්ඨීනි යාවකාලිකානීති යොජනා.**තෙස**න්තිඅට්ඨීනං.

පිසීයති චුණ්ණං කරීයතීතිපිට්ඨං. එවමාදීනි ඵරණකානි පිට්ඨානි යාවකාලිකානීති යොජනා.**අධොතක**න්ති උදකෙන අධූනිතං.**තෙස**න්තිපිට්ඨානං.

නිරන්තරං අසති සම්බජ්ඣතීතිනියාසො.**සෙසා**ති උච්ඡුනියාසතො සෙසා. පාළියං වුත්තනියාසාති සම්බන්ධො.**තත්ථා**ති නියාසඛාදනීයෙ. සඞ්ගහිතානං නියාසානං පරියන්තන්තියොජනා.**එව**න්තිආදි නිගමනං.

වුත්තමෙවාති හෙට්ඨා පඨමපවාරණසික්ඛාපදෙවුත්තමෙවාති. සත්තමං.

8. සන්නිධිකාරකසික්ඛාපදං

252. අට්ඨමෙඅබ්භන්තරෙ ජාතොඅ**බ්භන්තරො. මහාථෙරො**තිමහන්තෙහි ථිරගුණෙහි යුත්තො. ඉමිනා ''බෙලට්ඨො''ති සඤ්ඤානාමස්ස සඤ්ඤිනාමිංදස්සෙති.**පධානඝරෙ**ති සමථවිපස්සනානං

පදහනට්ඨානසරසඞ්ඛාතෙඑකස්මිං ආවාසෙ.**සුක්ඛකුර**න්ති එත්ථ සොසනකුරත්තා නසුක්ඛකුරං හොති, කෙවලං පන අසූපබ්‍යඤ්ජනත්තාති ආහ ''අසූපබ්‍යඤ්ජනංඔදන''න්ති. සොසනකුරම්පි යුත්තමෙව. වක්ඛති හි ''තං පිණ්ඩපාතංඋදකෙන තෙමෙත්වා''ති. ''ඔදන''න්තිඉමිනා කුරසද්දස්ස ඔදනපරියායතං දස්සෙති.ඔදනඤ්හි කරොති ආයුවණ්ණාදයොති**''කුර''**න්ති වුච්චති.**සොති** බෙලට්ඨසීසො.**තඤ්ච භොති** තඤ්චසුක්ඛකුරං ආහරතීති සම්බන්ධො.**පච්චයගිද්ධතායාති**පිණ්ඩපාතපච්චයෙ ලුද්ධතාය. ථෙරො භුඤ්ජතීති සම්බන්ධො. මනුස්සානං එකාහාරස්සසත්තාහමත්තට්ඨිතත්තා ''සත්තාහ''න්ති වුත්තං.**තතොති**භුඤ්ජනතො පරන්ති සම්බන්ධො.**චත්තාරිපීති** එත්ථපිසද්දෙන අධිකානිපි සත්තාහානි ගහෙතබ්බානි.

253. **ඉතීති** ඉදං තයං. ''සන්නිධි කාරො අස්සා''ති සමාසොවිසෙසනපරනිපාතවසෙන ගහෙතබ්බො. ''සන්නිධිකිරියන්ති අත්ථො''ති ඉමිනා කරීයතීති**කාරො**ති කම්මත්ථං දස්සෙති.**එකරත්ත**න්ති අන්තිමපරිච්ඡෙදවසෙන වුත්තං තදධිකානම්පිඅධිප්පෙතත්තා.**අස්සාති** ''සන්නිධිකාරක''න්තිපදස්ස.

සන්නිධිකාරකස්ස සත්තාහකාලිකස්සනිස්සග්ගියපාචිත්තියාපත්තියා පච්චයත්තා සන්නිධිකාරකං යාමකාලිකංඛාදනීයභොජනීයං අසමානම්පි සුද්ධපාචිත්තියාපත්තියා පච්චයො හොතීති ආහ ''යාමකාලිකංවා''ති.**පටිග්ගහණෙති** පටිග්ගහණෙ ච ගහණෙ ච.අජ්ඣොහරිතුකාමතාය හි පටිග්ගහණෙ ච පටිග්ගහෙත්වා ගහණෙ චාති වුත්තං හොති. යංපත්තං අඞ්ගුලියා සංසන්තස්ස ලෙඛා පඤ්ඤායති, සො පත්තො දුද්ධොතො හොති සවෙතියොජනා උත්තරවාක්‍යෙ යංසද්දං දිස්වා පුබ්බවාක්‍යෙ තංසද්දස්ස ගමනීයත්තා.**ගණ්ඨිකපත්තස්සාති** බන්ධනපත්තස්ස.**සොති** ස්නෙහො. පග්ඝරති සන්දිස්සතීති සම්බන්ධො.**තාදිසෙති** දුද්ධොතෙ, ගණ්ඨිකෙ වා.**තත්ථාති** ධොවිතපත්තෙ ආසිඤ්චිත්වාති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං.**අබ්බොහාරිකාති** නවොහරිතබ්බා, වොහරිතුං න යුත්තාති අත්ථො.**ය**න්තිඛාදනීයභොජනීයං පරිච්චජන්තීති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තතොති** අපරිච්චත්තඛාදනීයභොජනීයතො නීහරිත්වාතිසම්බන්ධො.

අකප්පියමංසෙසූතිනිද්ධාරණසමුදායො.**සති පච්චයෙ**තිපිපාසසඞ්ඛාතෙ පච්චයෙ සති.**අනතිරිත්තකත**න්තිඅතිරිත්තෙන අකතං සන්නිධිකාරකං ඛාදනීයභොජනීයන්ති යොජනා. එකමෙවපාචිත්තියන්ති සම්බන්ධො.**විකප්පද්වයෙ**තිසාමිසනිරාමිසසඞ්ඛාතෙ විකප්පද්වයෙ.**සබ්බවිකප්පෙසූ**තිවිකාලසන්නිධිඅකප්පියමංසයාමකාලිකපච්චයසඞ්ඛාතෙසු සබ්බෙසු විකප්පෙසු.

255. **ආමිසසංසට්ඨන්ති** ආමිසෙන සංසට්ඨං සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකං.

256. චතුබ්බිධකාලිකස්ස සරූපඤ්ච වචනත්ථඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ''විකාලභොජනසික්ඛාපදෙ''තිආදි. තත්ථ නිද්දිට්ඨං ඛාදනීයභොජනීය''න්තිඉමිනායාවකාලිකස්ස සරූපං දස්සෙති. ''යාව...පෙ.... කාලික''න්තිඉමිනා වචනත්ථං දස්සෙති. ''සද්ධිං...පෙ.... පාන''න්තිඉමිනා යාමකාලිකස්ස සරූපං දස්සෙති. ''යාව...පෙ....කාලික''න්තිඉමිනා වචනත්ථං දස්සෙති. ''සබ්බිආදි පඤ්චවිධං භෙසජ්ජ''න්තිඉමිනාසත්තාහකාලිකස්ස සරූපං දස්සෙති. ''සත්තාහං...පෙ.... කාලික''න්තිඉමිනා වචනත්ථංදස්සෙති. ''ඨපෙත්වා...පෙ.... සබ්බම්පි''තිඉමිනා යාවජීවිකස්ස සරූපං දස්සෙති. ''යාව...පෙ.... ජීවික''න්තිඉමිනා වචනත්ථං දස්සෙති. සබ්බවචනත්ථො ලහුකමත්තමෙව, ගරුකො පනෙවං වෙදිතබ්බො – යාව යත්තකො මජ්ඣන්හිකො කාලොයා**වකාලො,**සො අස්සත්ථී, තං වා කාලං භුඤ්ජිතබ්බන්ති**යාවකාලිකං**. යාමො කාලො**යාමකාලො,**සොඅස්සත්ථී, තං වා කාලං පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති**යාමකාලිකං.** සත්තාහො කාලො**සත්තාහකාලො,**සො අස්සත්ථී, තං වා කාලංනිදහිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති**සත්තාහකාලිකං.** යාවයත්තකො ජීවොයා**වජීවො,**සො අස්සත්ථී, යාවජීවං වාපරිහරිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති**යාවජීවික**න්ති.

තත්ථාති චතුබ්බිධෙසු කාලිකෙසු.**සතක්ඛත්තු**න්ති අනෙකවාරං. යාව කාලො නාතික්කමති, තාවභුඤ්ජන්තස්සාති යොජනා. අහොරත්තං භුඤ්ජන්තස්සාති සම්බන්ධොති. අට්ඨමං.

9. පණීතභොජනසික්ඛාපදං

257. නවමෙපකට්ඨභාවං නීතන්ති**පණීත**න්ති වුත්තෙපණීතසද්දො උත්තමත්ථොති ආහ ''උත්තමභොජනානී''ති. සම්පන්නො නාම න මධුරගුණො, අථඛො මධුරගුණයුත්තං භොජනමෙවාති ආහ ''සම්පත්තියුත්ත''න්ති.**කස්සාති** කරණත්ථෙ චෙතං සාමිවචනං, කෙනාති හි අත්ථො. ''සුරස''න්තිඉමිනා සාදීයති අස්සාදීයතීති**සාදූ**තිවචනත්ථස්ස සරූපං දස්සෙති.

259. ''යොපන...පෙ.... භුඤ්ජෙය්‍යා''ති එත්ථ විනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොතියොජනා.**සුද්ධානී**ති ඔදනෙන අසංසට්ඨානි. ඔදනසංසට්ඨානිසබ්බිආදීනීති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ.**හීති** සච්චං. ''පණීතසංසට්ඨානී''තිඉමිනා පණීතෙහිසබ්බිආදීහි සංසට්ඨානි භොජනානිප**ණීතභොජනානී**ති අත්ථංදස්සෙති. ''සත්තධඤ්ඤනිබ්බත්තානී''ති ඉමිනා භොජනානං සරූපං දස්සෙති.

‘‘සබ්බිනා හත්ත’’න්තිආදීනං පඤ්චන්නං විකප්පානං මජ්ඣෙතීසුපි විකප්පෙසු ‘‘හත්ත’’න්ති යොජෙතබ්බං. එවං වාක්‍යං කත්වා විඤ්ඤාපනෙආපත්තිං දස්සෙත්වා සමාසං කත්වා විඤ්ඤාපනෙ තං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සබ්බිහත්තංදෙහී’’තිආදි.

ඉතොති ගාවිතො ලද්ධෙනාති සම්බන්ධො.**විසඞ්කෙතන්**ති සඞ්කෙතතො ඤාපිතතො විගතං විරහිතන්තිඅත්ථො.**හීති** සච්චං. ඉමිනා විසඞ්කෙතස්ස ගුණදොසංදස්සෙති.

කප්පියසබ්බිනා දෙහීති කප්පියසබ්බිනාසංසට්ඨං හත්තං දෙහීති යොජනා. එසෙව නයො සෙසෙසුපි.**යෙනයෙනාති** යෙන යෙන සබ්බිආදිනා.**තස්මිං තස්සාති**එත්ථාපි විච්ඡාවසෙන අත්ථො දට්ඨබ්බො. පාළියං ආගත**සබ්බි**නාම ගොසබ්බි, අජිකාසබ්බි, මහිංසසබ්බි, යෙසං මංසං කප්පති, තෙසං සබ්බි ච.**නවනීතං**නාම එවමෙව.**තෙලං**නාම තිලතෙලං, සාසපතෙලං, මධුකතෙලං, එරණ්ඩතෙලං, වසාතෙලඤ්ච.**මධු**නාමමක්ඛිකාමධු.**ඵාණිතං**නාම උච්ඡුම්හා නිබ්බත්තං.**මච්ඡො**නාම උදකචරො. පාළිඅනාගතො මච්ඡො නාම නත්ථි. මංසං නාමයෙසං මංසං කප්පති, තෙසං මංසං.**ඛීරදධීනි**සබ්බිසදිසානෙව. වුත්තං යථා එවං ‘‘නවනීතභත්තං දෙහී’’තිආදීසුපිසූපොදනවිඤ්ඤත්තිදුක්කටමෙව හොතීති යොජනා.**හීති** සච්චං.**සො චාති** සො චත්ථො.**තත්ථාති**තස්මිං අත්ථෙ.**කිං**පයොජනං. නත්ථෙව පයොජනන්තිඅධිප්පායො.

පටිලද්ධං භොජනන්ති සම්බන්ධො.**එකරසන්**ති එකකිච්චං.**තතොති** නවපණීතභොජනතොනීහරිත්වාති සම්බන්ධො.

සබ්බානීති නව පාචිත්තියානි සන්ධායවුත්තං.

261. **උභයෙසම්පීති** භික්ඛුභික්ඛුනීනම්පි. සබ්බීති චෙත්ථ යො නංපරිභුඤ්ජති, තස්ස බලායුවඩ්ඪනත්ථං සබ්බති ගච්ඡති පවත්තතීතිස**බ්බි,**සතං. තතියක්ඛරෙනෙව සජ්ඣායිතබ්බං ලිඛිතබ්බඤ්ච. කස්මා? තතියක්ඛරට්ඨානෙයෙව සබ්බ ගතියන්ති ගතිඅත්ථස්සසබ්බධාතුස්ස ධාතුපාඨෙසු ආගතත්තාති. නවමං.

10. දන්තපොනසික්ඛාපදං

263. දසමෙ**දන්තකට්ඨන්**ති දන්තපොනං. තඤ්හි දන්තො කසීයති විලෙඛීයතිඅනෙනාති ‘‘දන්තකට්ඨ’’න්ති වුච්චති. ‘‘සබ්බ’’න්ති ආදිනා සබ්බමෙව පංසුකූලං**සබ්බපංසුකූලං,**තමස්සත්ථීති**‘‘සබ්බපංසුකූලිකො’’**ති අත්ථං දස්සෙති.**සොති** භික්ඛු පරිභුඤ්ජති කිරාති සම්බන්ධො.**සුසානෙති** ආළහනෙ. තඤ්හි ඡවානං සයනට්ඨානත්තා ‘‘සුසාන’’න්තිවුච්චති නිරුත්තිනයෙන.**තත්ථාති** සුසානෙ. පුන**තත්ථාති** එවමෙව. අයාසරූපඤ්ච

වොසාටිතකසරූපඤ්ච දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘අයාවොසාටිතකානීති එත්ථා’’ති. තත්ථ ‘‘අයා...පෙ.... පිතාමහා’’තිඉමිනාඅයාසරූපං දස්සෙති. ‘‘වො...පෙ.... භොජනීයානී’’තිඉමිනා වොසාටිතකසරූපං. අයාසඞ්ඛාතානංපිතිපිතාමහානං අත්ථාය, තෙ වා උද්දිස්ස ඡඩ්ඩිතානි වොසාටිතකසඞ්ඛතානිඛාදනීයභොජනීයානි**අයාවොසාටිතකානී**තිවිග්ගහො කාතබ්බො. මනුස්සා ඨපෙන්ති කිරාති සම්බන්ධො.**යන්ති** ඛාදනීයභොජනීයං.**තෙසන්ති** ඤාතකානං.**පිණ්ඩං පිණ්ඩං කත්වාති** සඞ්ඝාටං සඞ්ඝාටං කත්වා.**අඤ්ඤන්ති** වුත්තඛාදනීයභොජනීයතො අඤ්ඤං.**උම්මාරෙපීති** සුසානස්ස ඉන්දඛීලෙපි. සො හි උද්ධටො කිලෙසමාරොඑත්ථාති**‘‘උම්මාරො’’**ති වුච්චති. බොධිසත්තො හිඅභිනික්ඛමනකාලෙ පුත්තං චුම්බිස්සාමීති ඔවරකස්ස ඉන්දඛීලෙ ඨත්වා පස්සන්තොමාතරං පුත්තස්ස නලාටෙ හත්ථං ඨපෙත්වා සයන්තිං දිස්වා ‘‘සචෙ මෙ පුත්තංගණ්හෙය්‍යං, මාතා තස්ස පබුජ්ඣෙය්‍යා, පබුජ්ඣමානාය අන්තරායො භවෙය්‍යා’’තිඅභිනික්ඛමනන්තරායභයෙන පුත්තදාරෙ පරිච්චජිත්වා ඉන්දඛීලතො නිවත්තිත්වාමහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමි. තස්මා බොධිසත්තස්ස ඨත්වා පුත්තදාරෙසුඅපෙක්ඛාසඞ්ඛාතස්ස මාරස්ස උද්ධටට්ඨානත්තා සො ඉන්දඛීලො නිප්පරියායෙන**‘‘උම්මාරො’’**ති වුච්චති, අඤ්ඤෙ පන රුළ්හීවසෙන.**පීරොති** ථද්ධො.**සනබද්ධොති** සනෙන බද්ධො.කපිනෙන මංසෙන ආබද්ධොති අත්ථො. වයති ථූලො භවතීති**වයො,**මුද්ධජදුතියොයං, සො අස්සත්ථීති**වයරොති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වයරොති ථූලො’’ති. ‘‘සල්ලක්ඛෙමා’’තිඉමිනා ‘‘මඤ්ඤෙ’’ති එත්ථ මනධාතුසල්ලක්ඛණත්ථො, මකාරස්සෙකාරොති දස්සෙති.**හීති** සච්චං.**තෙසන්ති** මනුස්සානං.

264. **සම්මාති** අවිපරීතං.**අසල්ලක්ඛෙත්වාති**ආහාරසද්දස්ස ඛාදනීයභොජනීයාදීසු නිරුළ්හභාවං අමඤ්ඤිත්වා. භගවා පන ඨපෙසීතිසම්බන්ධො.**යථාඋප්පන්නස්සාති** යෙනාකාරෙන උප්පන්නස්ස. පිතා පුත්තසඞ්ඛාතෙ දාරකෙ සඤ්ඤාපෙන්තො විය භගවා තෙ භික්ඛූසඤ්ඤාපෙන්තොති යොජනා.

265. **එතදෙවාති** තිණ්ණමාකාරානමඤ්ඤතරවසෙන අදින්නමෙව සන්ධායාතිසම්බන්ධො.**හීති** සච්චං. මාතිකායං ‘‘දින්න’’න්තිවුත්තට්ඨානං නත්ථි, අථ කස්මා පදභාජනෙයෙව වුත්තන්ති ආහ ‘‘දින්නන්තිඉද’’න්තිආදි. ‘‘දින්න’’න්ති ඉදං උද්ධටන්ති සම්බන්ධො.**අස්සාති** ‘‘දින්න’’න්ති පදස්ස. නිද්දෙසෙ ච ‘‘කායෙන...පෙ....දෙන්තෙ’’ති උද්ධටන්ති යොජනා.**එවන්ති** ඉමෙහි තීහාකාරෙහිදදමානෙති සම්බන්ධො.**එවන්ති** ඉමෙහි ද්වීහාකාරෙහි. ආදීයමානන්ති සම්බන්ධො.**රථරෙණුම්පී**තිරථිකවීථියං උට්ඨිතපංසුම්පි.**පුබ්බෙ**තිපඨමපවාරණසික්ඛාපදෙ. එවං පටිග්ගහිතං එතං ආහාරං දින්නං නාම වුච්චතීති යොජනා. ‘‘එතමෙවා’’ති එවස්ස සම්භවතො

තස්ස ඵලං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘න ඉද’’න්තිආදි.නිස්සට්ඨං න වුච්චතීති යොජනා.

තත්ථාති ‘‘කායෙනා’’තිආදිවචනෙ.**හීති** සච්චං. නත්ථු කරීයති ඉමායාති**නත්ථුකරණී,**තාය. නාසාපුටෙන පටිග්ගණ්හාතීති සම්බන්ධො.**අකල්ලකොති** ගිලානො.**හීති** සච්චං. කායෙනපටිබද්ධො**කායපටිබද්ධො**කටච්ඡුආදීති ආහ ‘‘කටච්ඡුආදීසූ’’තිආදි.**හීති** සච්චං.**පාතියමානන්ති** පාතාපියමානං.

එත්ථාති ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. ‘‘පඤ්චහඞ්ගෙහී’’ති පදස්ස විත්ථාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ථාමමජ්ඣිමස්සා’’තිආදි.**තන්ති** දාතබ්බවත්ථුං.

තත්ථාති ‘‘හත්ථපාසො පඤ්ඤායතී’’තිවචනෙ.ගච්ඡන්තොපි ඨිතෙනෙව සඞ්ගහිතො.**භූමට්ඨස්සාති** භූමියංඨිතස්ස.**ආකාසට්ඨස්සාති** ආකාසෙ ඨිතස්ස. ‘‘හත්ථංඅඞ්ග’’න්ති පදෙහි අවයවිසම්බන්ධො කාතබ්බො.**වුත්තනයෙනෙවාති** ‘‘භූමට්ඨස්ස ච සීසෙනා’’තිආදිනා වුත්තනයෙනෙව.**පක්ඛීති** සකුණො. සො හි පක්ඛයුත්තත්තා පක්ඛීති වුච්චති.**හත්ථීති** කුඤ්ජරො. සො හි සොණ්ඩසඞ්ඛාතහත්ථයුත්තත්තාහත්ථීති වුච්චති. අද්ධෙන අට්ඨමං රතනමස්සාති**අද්ධට්ඨමරතනො,**හත්ථී, තස්ස.**තෙනාති**හත්ථිනා.

එකො දායකො වදතීති සම්බන්ධො.**ඔණමතීති**හෙට්ඨා නමති.**එත්තාවතාති** එකදෙසසම්පටිච්ඡනමත්තෙන.**තතොති** සම්පටිච්ඡනතො.**උග්ඝාටෙත්වාති**විවරිත්වා.**කාජෙනාති** බ්‍යාභඞ්ගියා. සා හි කවති බන්ධතිවිවිධං භාරං අස්මින්ති**කාචොති** වුච්චති, චකාරස්ස ජකාරෙකතෙ කාජොපි යුත්තොයෙව. තිංස හත්ථා රතනානි ඉමස්සාති**තිංසහත්ථො,**වෙණු.**ගුළකුම්භොති**ඵාණිතෙන පූරිතො ඝටො.**පටිග්ගහිතමෙවාති**කුම්භෙසු හත්ථපාසතො බහි ඨිතෙසුපි අභිහාරකස්සහත්ථපාසෙඨිතත්තා පටිග්ගහිතමෙවාති වුත්තං හොති.**උච්ඡුයන්තදොණිතොති** උච්ඡුං පීළනයන්තස්ස අම්බණතො.

බහූ පත්තා ඨපිතා හොන්තීති සම්බන්ධො.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ. ඨිතස්ස භික්ඛුනො හත්ථපාසෙති යොජනා.ඨත්වා වුසිත්වා ‘‘නිසින්නස්ස භික්ඛුනො’’ති පාඨසෙසෙන යොජෙතබ්බං. ඨිතෙන වානිසින්නෙන වා නිපන්නෙන වා දායකෙන දියාතීති සම්බන්ධො.

පථවියං ඨිතා හොන්තීති සම්බන්ධො.**යංයන්ති** යං යං පත්තං.**යත්ථ කත්ථචීති** යෙසු කෙසුචීතිසම්බන්ධො.**තන්ති** තං වචනං.

තත්ථ තස්මිං ඨානෙ ජාතොතත්**ථජාතො,**අලුත්තසමාසොයං, සොයෙව**තත්ථජාතකො,**තස්මිං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. තත්ථජාතකෙ න

රුහති යථා, එවං නරුහතියෙවාති යොජනා. ථාමමජ්ඣිමෙන පුරිසෙන සුවහු හරිතබ්බන්ති සංහාරියං, තංයෙව**සංහාරිමං**යකාරස්ස මකාරං කත්වා, න සංහාරිමං**අසංහාරිමං,**තස්මිං.**තෙපීති** තෙඅසංහාරිමාපි.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තත්ථජාතකසඞ්ඛෙපූපගාති** තත්ථජාතකෙ සමොධානෙත්වා ඛෙපං පක්ඛෙපංඋපගතා.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. ඉදඤ්හි වාක්‍යන්තරත්තාපුනප්පුනං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.**තානීති**තින්තිණිකාදිපණ්ණානි.**සන්ධාරෙතුන්ති** සම්මා ධාරෙතුං.යීතො දායකොති සම්බන්ධො.

ලද්ධස්ස ලද්ධස්ස වත්ථුස්ස සන්නිධිට්ඨානත්තා, පක්ඛිත්තට්ඨානත්තා වා ඨපීයති පසංසීයතීති**ථවිකා,**තතො.**පුඤ්ජිත්වා පටිග්ගහෙත්වාති** ''පුඤ්ජිත්වා වාපටිග්ගහෙත්වා වා''ති අනියමවිකප්පත්ථො වාසද්දො අජ්ඣාහරිතබ්බො. තෙසු තෙසුවත්ථූසු රඤ්ජති ලග්ගතීති**රජො,**තං. විනයෙ පඤ්ඤත්තංදුක්කටං**විනයදුක්කටං. තං පනාති** භික්ඛං පන.**පටිග්ගහෙත්වා දෙථාති** මං පටිග්ගහාපෙත්වා මම දෙථාතිඅධිප්පායො.

තතො තතොති තස්මා තස්මා ඨානාඋට්ඨාපෙත්වාති සම්බන්ධො.**තන්ති** භික්ඛං.**තස්සාති** අනුපසම්පන්නස්ස.

සො වත්තබ්බොති සො දියමානො භික්ඛුදායකෙන භික්ඛුනා වත්තබ්බොති යොජනා.**ඉමන්ති** සරජපත්තං.**තෙනාති** දියමානභික්ඛුනා.**තථාකාතබ්බන්ති** යථා දායකෙන භික්ඛුනාවුත්තං, තථාකාතබ්බන්ති අත්ථො.**උප්ලවතීති** උපරි ගච්ඡති, ප්ලු ගතියන්ති හි ධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 16 ළකාරන්තධාතු) වුත්තං. එත්ථ උඉති උපසග්ගස්සඅත්ථදස්සනත්ථං ''උපරී''ති වුත්තං, පකාරලකාරසංයොගො දට්ඨබ්බො. පොත්ථකෙසු පන ''උප්පිලවතී''ති ලිඛන්ති, සො අපාඨො.**කඤ්ජිකන්**තිබිලඞ්ගං. තඤ්හි කෙන ජලෙන අඤ්ජියං අභිබ්‍යත්තං අස්සාති ''කඤ්ජිය''න්තිවුච්චති, තමෙව කඤ්ජිකං යකාරස්ස කකාරං කත්වා. තං පවාහෙත්වා, අපනෙත්වාතිඅත්ථො.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ. සුක්ඛමෙව හත්තංභජිතබ්බට්ඨෙන සෙවිතබ්බට්ඨෙනාති**සුක්ඛභත්තං,**තස්මිං.**පුරතොති** භික්ඛුස්ස පුරතො, පුබ්බෙ වා.**ඵුසිතානීති** බින්දූනි. තානි හි සම්බාධට්ඨානෙසුපි ඵුසන්තීතිඵුසිතානීති වුච්චන්ති.

උළුඞ්කොති කොසියසකුණනාමො දීඝදණ්ඩකො එකොභාජනවිසෙසො, තෙන.**ථෙවාති** ඵුසිතානි. තානි හිසම්බාධට්ඨානෙසුපි ඵුසිතත්තා ථවීයන්ති පසංසීයන්තීති ''ථෙවා''ති වුච්චන්ති.**චරුකෙනාති** චරීයති භක්ඛීයතීති චරු, භබ්‍යපාකො, තං කරොතිඅනෙනාති චරුකං, ථාල්‍යාදිකං ඛුද්දකභාජනං, තෙන ආකිරියමානෙති සම්බන්ධො.කාළවණ්ණකාමෙහි මානීයතීති**මසි.** ඛාදතීති**ඣාරොඛ**කාරස්ස

ඡකාරං, දකාරස්ස ච රකාරං කත්වා, ඛාරරසො, සොඉමිස්සත්ථීති**ඛාරිකා. උප්පතිත්වාති** උද්ධං ගන්ත්වා.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.

ඵාලෙත්වාති ඡින්දිත්වා. දෙන්තානංඅනුපසම්පන්නානන්ති සම්බන්ධො.**පායාසස්සාති** පායාසෙන.**තථාපීති** තෙන මුඛවට්ටියා ගහණාකාරෙනපි.

ආභොගං කත්වාති ‘‘පටිග්ගහෙස්සාමී’’තිමනසිකාරං කත්වා.**සොති** නිද්දං ඔක්කන්තො භික්ඛු.**වට්ටතියෙවාති** ආභොගස්ස කතත්තා වට්ටතියෙව.**අනාදරන්ති** අනාදරෙන, කරණත්ථෙ චෙතං උපයොගවචනං, අනාදරං හුත්වාතිවා යොජෙතබ්බං.**කෙචීති** අභයගිරිවාසිනො. කායෙන පටිබද්ධොකායපටිබද්ධො,තෙන පටිබද්ධො**කායපටිබද්ධපටිබද්ධො,** තෙන.**වචනමත්තමෙවාති** ‘‘පටිබද්ධපටිබද්ධ’’න්ති එකං අතිරෙකංපටිබද්ධවචනමත්තමෙව නානං, අත්ථතො පන කායපටිබද්ධමෙවාති අධිප්පායො.**යම්පීති** යම්පි වත්ථු.**තත්‍රාති** තස්මිංවට්ටනෙ.**තන්ති** අනුජානනං.

නෙය්‍යො අධිප්පායං නෙත්වා ඤාතො අත්ථො ඉමස්සාති**නෙය්‍යත්ථං. එත්ථාති** සුත්තෙ, සුත්තස්ස වා.**යන්ති** වත්ථු පතතීති සම්බන්ධො.**පරිගළිත්වාති** භස්සිත්වා.**සුද්ධායාති**නිරජාය.**සාමන්ති** සයං.**පුඤ්ඡිත්වාවාති**ආදීසු තයො වාසද්දා අනියමවිකප්පත්ථා. පුඤ්ඡිතාදීසු හි එකස්මිංකිච්චෙකතෙ ඉතරකිච්චං කාතබ්බං නත්ථීති අධිප්පායො.**තෙනාති** තෙන භික්ඛුනා, ‘‘ආහරාපෙතුම්පි’’තිපදෙ කාරිතකම්මං. ‘‘කස්මා න වට්ටතී’’ති පුච්ඡා.**හීති** විත්ථාරො. වදන්තෙනභගවතාති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** සුත්තවචනෙසු. ‘‘පරිච්චත්තංතං භික්ඛවෙ දායකෙහී’’ති වචනෙනාති යොජනා.**අධිප්පායොති**නීතත්ථො අධිප්පායො, නිප්පරියායෙන ඉතත්ථො ඤාතත්ථො අධිප්පායොති වුත්තංහොති.

එවං නීතත්ථමධිප්පායං දස්සෙත්වා නෙය්‍යත්ථ, මධිප්පායංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘යස්මා වා’’ති ආදි.**තන්ති** පරිභුඤ්ජනංඅනුඤ්ඤාතන්ති සම්බන්ධො.**දුතියදිවසෙපීති**පිසද්දො සම්පිණ්ඩනත්ථො, අපරදිවසෙපීති අත්ථො.**අධිප්පායොති** නෙය්‍යත්ථො අධිප්පායො නෙත්වා ඉය්‍යත්ථො ඤාතත්ථොඅධිප්පායොති වුත්තං හොති.

භුඤ්ජන්තානං භික්ඛූනන්ති සම්බන්ධො.**හීති** විත්ථාරො.**දන්තාති** දසනා. තෙ හිදංසීයන්ති භක්ඛීයන්ති එතෙහීති ‘‘දන්තා’’ති වුච්චන්ති. සත්ථංයෙවසත්ථකං**සත්ථකං**බුද්දකට්ඨෙන, තෙන පටිග්ගහිතෙන සත්ථකෙන.**එතන්ති** මලං.**තන්ති** ලොහගන්ධමත්තං.**පරිහරන්තීති** පටිග්ගහෙත්වා හරන්ති.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. තං සත්ථකං පරිභොගත්ථාය යස්මා නපරිහරන්ති, තස්මා එසෙව නයොති අත්ථො. උග්ගහිතපච්චයා,

සන්නිධිපච්චයා වා දොසොනත්ථීති වුත්තං හොති.**තත්ථා**ති තෙසු තක්කබීරෙසු.**නීලිකා**ති නීලවණ්ණා ස්නෙහා.**ආමකතක්කාදීසූ**ති අපක්කෙසු තක්කබීරෙසු.

කිලිට්ඨඋදකන්තිසමලං උදකං.**තස්සා**ති සාමණෙරස්ස. පත්තගතංඔදනන්ති සම්බන්ධො.**අස්සා**ති සාමණෙරස්ස.**උග්ගහිතකො**ති අවගහිතකො. ‘‘උඤ්ඤාතො’’තිආදීසු (සං. නි. 1.112) වියඋකාරො ඔකාරවිපරීතො හොති, අපටිග්ගහෙත්වා ගහිතත්තා දුග්ගහිතකොති වුත්තංහොති.

එතෙනාති ඔදනෙන.**පටිග්ගහිතමෙව හොති**හත්ථතො අමුත්තත්තාති අධිප්පායො.

පුන පටිග්ගහෙතබ්බංසාපෙක්ඛෙ සතීතිඅධිප්පායො.**එත්තො**ති ඉතො පත්තතො. සාමණෙරො පක්ඛිපතීතිසම්බන්ධො.**තතො**ති පත්තතො.**කෙචී**තිඅභයගිරිවාසිනො.**තන්**ති ‘‘පුන පටිග්ගහෙතබ්බ’’න්තිවදන්තානං කෙසඤ්චි ආචරියානං වචනං වෙදිතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**යන්**ති පූවභත්තාදි.

අත්තනොවාති සාමණෙරස්ස වා.**සාමණෙරා**ති ආමන්තනං.**තස්සා**ති සාමණෙරස්ස.**භාජනෙ**තියාගුපචනකභාජනෙ.**යාගුකුටන්**ති යාගුයා පූරිතං කුටං.**තන්**ති යාගුකුටං. ‘‘භික්ඛුනා පටිග්ගණ්හාපෙතු’’න්තිකාරිතකම්මං උපනෙතබ්බං. ගීවං ඨපෙත්වා ආවජ්ජෙතීති සම්බන්ධො.**ආවජ්ජෙතී**ති පරිණාමෙති.

පටිග්ගහණූපගං භාරන්ති ථාමමජ්ඣිමෙනපුරිසෙන සංහාරිමං භාරං. බලවතා සාමණෙරෙනාති සම්බන්ධො.**තෙලඝටංවා**ති තෙලෙන පක්ඛිත්තං ඝටං වා.**ලග්ගෙන්තී**තිලම්බෙන්ති. අයමෙව වා පාඨො.

නාගස්ස දන්තො වියාති**නාගදන්තකො,**සදිසත්ථෙ කො. අඞ්කීයතෙ ලක්ඛීයතෙ අනෙනාති**අඞ්කුසො,**ගජමත්ථකම්හි විජ්ඣනකණ්ඩකො. අඞ්කුසො වියාති**අඞ්කුසකො,**තස්මිං අඞ්කුසකෙ වා ලග්ගිතා හොන්තීති සම්බන්ධො.**ගණ්හතො**ති ගණ්හන්තස්ස. මඤ්චස්ස හෙට්ඨාහෙට්ඨාමඤ්චො,**තස්මිං.**තන්**තිතෙලථාලකං.

ආරොහන්තෙහිච ඔරොහන්තෙහි ච නිච්චංසෙවීයතීති**නිස්සෙණී,**තස්සා මජ්ඣං**නිස්සෙණිමජ්ඣං,**තස්මිං. කණ්ණෙ උට්ඨිතං**කණ්ණිකං,**කණ්ණමලං, කණ්ණිකං විය කණ්ණිකං, යථා හි කණ්ණමලංකණ්ණතො උට්ඨහිත්වා සයං පවත්තති, එවං තෙලාදිතො උට්ඨහිත්වා සයං පවත්තතීතිවුත්තං හොති.**ඝනචුණ්ණන්**ති කඨිනචුණ්ණං.**තංසමුට්ඨානමෙව නාමා**ති තතො

තෙලාදිතො සමුට්ඨානමෙව නාම හොතීතිඅත්ථො.**එතන්ති** කණ්ණිකාදි. ඉදං පදංපුබ්බාපරාපෙක්ඛං.

යොත්තෙනාති රජ්ජුනා. අඤ්ඤො දෙතීතිසම්බන්ධො.

පවිසන්තෙ ච නික්ඛමන්තෙ ච වරති ආවරති ඉමායාති**වති,**තං.**උච්ඡූති** රසාලො. සො හි උසති විසංදාහෙතීති උච්ඡූති වුච්චති, තං.**තිම්බරුසක**න්තිතින්දුකං. තඤ්හි තෙමෙති භුඤ්ජන්තං පුග්ගලං අද්දෙති රසෙනාති**තිම්බො,**රුසති බුද්දිතං නාසෙතීති**රුසකො,**තිම්බො ච සො රුසකො චාති ''තිම්බරුසකො''ති වුච්චති, තං.**වතිදණ්ඩකෙසූති** වතියා අත්ථාය නික්ඛණිතෙසු දණ්ඩකෙසු.**මයං පනාති** සඞ්ගහකාරාචරියභූතා බුද්ධඝොසනාමකා මයං පන, අත්තානංසන්ධාය බහුවචනවසෙන වුත්තං.**න පුථුලො පාකාරොති**අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථපාසානතික්කමං සන්ධාය වුත්තං.**හත්ථසතම්පීති** රතනසතම්පි.

සොතිසාමණෙරො.භික්ඛුස්ස දෙතීති යොජනා.**අපරොති** සාමණෙරො.

ඵලං ඉමිස්සත්ථීති**ඵලිනී,**ඉනපච්චයොඉත්ථිලිඞ්ගජොතකො ඊ, තං සාඛන්ති යොජනා. ඵලිනිසාඛන්ති සමාසතොපි පාඨො අත්ථි.**මච්ඡිකවාරණත්ථ**න්ති මධුඵාණිතාදීහි මක්ඛනට්ඨානෙනිලීයන්තීති මක්ඛිකා, තායෙව**මච්ඡිකා**ඛකාරස්ස ඡකාරංකත්වා, තාසං නිවාරණාය.**මූලපටිග්ගහමෙවාති** මූලෙපටිග්ගහණමෙව, පඨමපටිග්ගහමෙවාති වුත්තං හොති.

භික්ඛු ගච්ඡතීති සම්බන්ධො.**අරිත්තෙනාති** කෙනිපාතෙන. තඤ්හි අරති නාවා ගච්ඡති අනෙනාති**අරිත්තං,**තෙන.**තන්ති** පටිග්ගහණාරහංභණ්ඩං. **අනුපසම්පන්නෙනාති**කාරිතකම්මං.**තස්මිම්පීති** චාටිකුණ්ඩකෙපි.**තන්ති** අනුපසම්පන්නං.

පාථෙය්‍යතණ්ඩුලෙති පථස්ස හිතෙතණ්ඩුලෙ.**තෙසන්ති** සාමණෙරානං.**ඉතරෙහීති** භික්ඛූහි ගහිතතණ්ඩුලෙහි. සබ්බෙහි භික්ඛූහිභත්තන්ති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** භික්ඛූහි ගහිතෙහිසාමණෙරස්ස තණ්ඩුලෙහි යාගුපචනෙ න දිස්සතීති සම්බන්ධො.**කාරණ**න්ති පරිවත්තෙත්වා භුත්තස්ස ච අපරිවත්තෙත්වාභුත්තස්ස ච කාරණං.

හත්තං පචිතුකාමො සාමණෙරොති යොජනා. භික්ඛුනා ආරොපෙතබ්බං, අග්ගි න කාතබ්බොති සම්බන්ධො.**පුන පටිග්ගහණකිච්චංනත්ථීමූලෙ** පටිග්ගහිතත්තාති අධිප්පායො.

අස්සාති සාමණෙරස්ස.**තතොති** අග්ගිජාලනතො.

තත්තෙ උදකෙති උදකෙ තාපෙ.**තතොති** තණ්ඩුලපක්ඛිපනතො.

පිධානන්ති උක්ඛලිපිධානං.**තස්සෙවාති** හත්ථකුක්කුච්චකස්ස භික්ඛුනො එව.**දබ්බිං වාති** කටච්ඡුං වා. සො හි දරීයති විලොළීයති ඉමායාතිදබ්බීති වුච්චති.

තත්‍රාති තස්මිං ඨපනෙ.**තස්සෙවාති** ලොලභික්ඛුස්සෙව.**තතොති**පත්තතො. පුන**තතොති** සාඛාදිතො.**තත්ථාති** ඵලරුක්ඛෙ.

විතක්කං සොධෙතුන්ති ''මය්හම්පිදස්සතී''ති විතක්කං සොධෙතුං.**තතොති** අම්බඵලාදිතො.

පුන**තතොති**මාතාපිතූනමත්ථාය ගහිතතෙලාදිතො.**තෙති** මාතාපිතරො.**තතොයෙවාති** තෙහියෙව තණ්ඩුලෙහි සම්පාදෙත්වාති සම්බන්ධො.

එත්ථාති තාපිතඋදකෙ. අමුඤ්චන්තෙනෙවහත්ථෙනාති යොජනා. අඞ්ගන්ති විනාසං ගච්ඡන්තීති**අඞ්ගාරා**. දරීයන්ති ඵලීයන්තීති**දාරූනි**.

වුත්තො සාමණෙරොති යොජනා.

ගවතිපරිභුඤ්ජන්තානං විස්සට්ඨං සද්දංකරොතීති**ගුළො,**ගුළති විසතො ජීවිතං රක්ඛතීති වා**ගුළො,**තං භාජෙන්තො භික්ඛූති සම්බන්ධො.**තස්සාති** ලොලසාමණෙරස්ස.

ධූමස්සත්ථාය වට්ටීයති වට්ටිත්වා කරීයතීති ධූමවට්ටි, තං.මුඛීයති විපරීයතීති**මුඛං**. කං වුච්චති සීසං, තං තිට්ඨතිඑත්ථාති**කණ්ඨො.**

හත්තුග්ගාරොති උද්ධං ගිරතිනිග්ගිරතීති උග්ගාරො, භත්තමෙව උග්ගාරො භත්තුග්ගාරො, උග්ගාරභත්තන්තිඅත්ථො.**දන්තන්තරෙති** දන්තවිවරෙ.

උපකට්ඨෙ කාලෙති ආසන්නෙ මජ්ඣන්හිකෙකාලෙ.**කක්ඛාරෙත්වාති** සඤ්චිත්වා. තස්ස අත්ථං දස්සෙතුංවුත්තං ''ද්වෙ තයො ඛෙළපිණ්ඩෙ පාතෙත්වා''ති. එළසඞ්ඛාතං සිඞ්ගං විසාණං අස්මිංඅත්ථීති**සිඞ්ගී,**සොයෙව කටුකභයෙහි විරමිතබ්බත්තා**සිඞ්ගීවෙරොති** වුච්චති. අඞ්කීයති රුක්ඛො නවං උග්ගතොතිලක්ඛීයති එතෙහීති**අඞ්කුරා,**සමං ලොණෙන උදකං, සමං වා උදකෙනලොණං අස්මින්ති**සමුද්දො,**තස්ස උදකං අවයවීඅවයවභාවෙනාති**සමුද්දොදකං,**තෙන අපටිග්ගහිතෙනාති සම්බන්ධො. ඵාණිති ගුළතොථද්ධභාවං ගච්ඡතීති**ඵාණිතං.** කරෙන හත්ථෙන ගහිතබ්බාති**කරකා,**වස්සොපලං, කරෙන ගණ්හිතුමරහාති

අත්ථො.**කතකට්ඨීනාති** කතකනාමකස්ස එකස්ස රුක්ඛවිසෙසස්ස අට්ඨීනා.**තන්ති** උදකං.**කපිත්ථොති** එකස්සඅම්බිලඵලස්ස රුක්ඛවිසෙසස්ස නාමං.

බහලන්ති ආවිලං.**සන්දිත්වාති** විසන්දිත්වා.**කකුධසොබ්භාදයොති** කකුධරුක්ඛසමීපෙ ඨිතා සොබ්භාදයො.**රුක්ඛතොති** කකුධරුක්ඛතො.**පරිත්තන්ති**අප්පකං.

පානීයඝටෙ පක්ඛිත්තානි හොන්තීති සම්බන්ධො.**තන්ති** වාසමත්තං උදකං.**තත්ථෙවාති**ඨපිතපුප්ඵවාසිතපානීයෙයෙව. ඨපිතං දන්තකට්ඨන්ති සම්බන්ධො.අජානන්තස්ස භික්ඛුස්සාති යොජනා. අනාදරෙ චෙතං සාමිවචනං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.

කිංමහාභූතං වට්ටති, කිං න වට්ටතීතියොජනා.**යං පනාති** මහාභූතං පන.**අඞ්ගලග්ගන්ති** අඞ්ගෙසු ලග්ගං, මහාභූතන්ති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** සෙදෙ.**සුක්ඛාපිතන්ති** අඞ්ගාරසදිසංකත්වා සුට්ඨු ඛාපිතං.

චත්තාරීති පඨවී ඡාරිකා ගූථං මුත්තන්තිචත්තාරි.**මහාවිකටානීති** මහන්තානි සප්පදට්ඨක්ඛණසඞ්ඛාතෙවිකාරකාලෙ කත්තබ්බානි ඔසධානි.**එත්ථාති** ''අසතිකප්පියකාරකෙ''ති වචනෙ.**කාලොදිස්සං නාමාති** බ්‍යාධොදිස්ස, පුග්ගලොදිස්ස, කාලොදිස්ස, සමයොදිස්ස, දෙසොදිස්ස, වසොදිස්ස, භෙසජ්ජොදිස්සසඞ්ඛාතෙසු සත්තසු ඔදිස්සෙසු කාලොදිස්සං නාමාති අත්ථො. දසමං.

භොජනවග්ගො චතුත්ථො.

5. අචෙලකවග්ගො

1. අචෙලකසික්ඛාපදඨයොජනාඅත්-

269. අචෙලකවග්ගස්ස පඨමෙ පරිවිසති එත්ථාති**පරිවෙසනන්ති**දස්සෙන්තො ආහ ''පරිවෙසනට්ඨාන''න්ති. **පරිබ්බාජකපබ්බජසද්දා සමානාති** ආහ ''පරිබ්බාජකසමාපන්නොති පබ්බජ්ජං සමාපන්නො''ති. තිත්ථෙන සමං පූරතීතිසමතිත්ථිකං, නදීආදීසු උදකං, සමතිත්ථිකං වියාති**සමතිත්ථිකං,**පත්තභාජනෙසු යාගුභත්තං.**තෙසන්ති** මාතාපිතූනං දෙන්තස්සාති සම්බන්ධො. ''දාපෙතී''තිඑත්ථ දාධාතුයා සම්පදානස්ස සුවිජානිතත්තා තං අදස්සෙත්වා කාරිතකම්මමෙවදස්සෙන්තො ආහ ''අනුපසම්පන්නෙනා''ති.

273. ''සන්තිකෙ''තිඉමිනා**''උපනික්ඛිපිත්වා''**ති එත්ථඋපසද්දස්ස සමීපත්ථං දස්සෙති.**තෙසන්ති**තිත්ථියානං.**තත්ථාති** භාජනෙ.**ඉතොති** පත්තතො.**ඉධාති** මය්හං භාජනෙ.**නන්ති** ඛාදනීයභොජනීයං.**තස්සාති**තිත්ථියස්සාති. පඨමං.

2. උය්‍යොජනසික්ඛාපදං

274. දුතියෙපටික්කමනඅසනසාලසද්දානං පරියායත්තා වුත්තං ‘‘අසනසාලායපි’’ති.භත්තස්ස විස්සජ්ජනං**භත්තවිස්සග්ගො**ති කතෙභත්තකිච්චන්ති ආහ**‘‘භත්තකිච්ච’’**න්ති. සම්භූධාතුස්සපපුබ්බඅපධාත්වත්ථත්තා වුත්තං ‘‘න පාපුණි’’ති.

276. **වුත්තාවසෙසන්ති** වුත්තෙහි මාතුගාමෙන සද්ධිං හසිතුකාමතාදීහිඅවසෙසං.**තස්මින්ති** උය්‍යොජිතභික්ඛුම්හි.**අත්ථතොති** විජහන්තවිජහිතභික්ඛූනං අවිනාභාවසඞ්ඛාතඅත්ථතො.**ඉතරෙනාති** උය්‍යොජකභික්ඛුනා.**තත්ථාති** ‘‘දස්සනූපචාරං වා සවනූපචාරං වා’’තිවචනෙ.**එත්ථාති**නිද්ධාරණසමුදායො, දස්සනූපචාරසවනූපචාරෙසූති අත්ථො. ‘‘තථාතිඉමිනාද්වාදසහත්ථපමාණං අතිදිසති.**තෙහීති** කුට්ටාදීහි.**තස්සාති** දස්සනූපචාරාතික්කමස්ස. ‘‘වුත්තපකාරමනාචාර’’න්තිඉමිනා ‘‘න අඤ්ඤො කොචි පච්චයො’’ති එත්ථ අඤ්ඤසද්දස්ස අපාදානං දස්සෙති, ‘‘කාරණ’’න්තිඉමිනා පච්චයසද්දස්සත්ථං.

277. **කලි**සද්දස්ස පාපපරාජයසඞ්ඛාතෙසු ද්වීසු අත්ථෙසු පාපසඞ්ඛාතොකොධොති ආහ ‘‘කලීති කොධො’’ති. ‘‘ආණ’’න්තිඉමිනා සාසනසද්දස්සත්ථං දස්සෙති.වුත්තඤ්හි ‘‘ආණා ච සාසනං ඤෙය්‍යා’’න්ති. කොධවසෙන වදතීති සම්බන්ධො. දස්සෙත්වාවදතීති යොජනා. ඉමස්ස ඨානං නිසජ්ජං ආලොකිතං විලොකිතං පස්සථ භොති යොජනා.**ඉමිනාපීති** අමනාපවචනං වචනෙනාපීති. දුතියං.

3. සභොජනසික්ඛාපදං

279. තතියෙ ‘‘සයනියඝරෙ’’ති වත්තබ්බෙ යකාරලොපං කත්වා ‘‘සයනිඝරෙ’’ති වුත්තන්ති ආහ**‘‘සයනිඝරෙ’’**ති.**යතොති** එත්ථ තොසද්දොපඨමාදීසු අත්ථෙසු දිස්සති. ‘‘යතොනිදාන’’න්තිආදීසු (සු. නි. 275) පඨමත්ථෙ. ‘‘අන්තරායෙ අසෙසතො’’තිආදීසු (ධ. ස. අට්ඨ. ගන්ථාරම්භකථා 7) දුතියත්ථෙ. ‘‘අනිච්චතො’’තිආදීසු (පටිසං. 1.1.409) තතියත්ථෙ. ‘‘මාතිතොපිතිතො’’තිආදීසු (දී. නි. 1.311) පඤ්චමාත්ථෙ. ‘‘යංපරතොදානපච්චයා’’තිආදීසු (ජා. 2.22.585) ඡට්ඨ්‍යත්ථෙ. ‘‘පුරතො පච්ඡතො’’තිආදීසු (පාචි. 576) සත්තම්‍යත්ථෙ. ‘‘පදමතො’’තිආදීසු කාරණත්ථෙ දිස්සති. ඉධාපිකාරණත්ථෙයෙවාති ආහ ‘‘යස්මා’’ති. යස්මා කාරණා අය්‍යස්ස භික්ඛා දින්නා, තස්මාගච්ඡථ භන්තෙ තුම්හෙති අත්ථො.**යන්ති** භික්ඛං.**වොති** තුම්හෙහි.**අධිප්පායොති** පුරිසස්සඅජ්ඣාසයො. ‘‘පරියුට්ඨිතො’’ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි අත්ථපකරණාදිතොරාගපරියුට්ඨිතොවාධිප්පෙතොති ආහ**‘‘රාගපරියුට්ඨිතො’’**ති, රාගෙන පරිභවිත්වා උට්ඨිතොති අත්ථො.

280. **සභොජනන්ති** එත්ථ සකාරො සහසද්දකාරියො ච අකාරුකාරානං අසරූපත්තාඅකාරතො උකාරස්ස ලොපො ච තීසු පදෙසු පච්ඡිමානං ද්වින්නං පදානංතුල්‍යත්ථනිස්සිතසමාසො ච පුබ්බපදෙන සහ භෙදනිස්සිතබාහිරත්ථසමාසො ච හොති, ඉතිඉමමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සහ උභොහි ජනෙහී’’ති. අථ වා භුඤ්ජිතබ්බන්ති**භොජනං,**සං විජ්ජති භොජනං අස්මිං කුලෙති**සභොජනන්ති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අථ වා’’තිආදි.**හීති** සච්චං.**තෙනෙවාති** තෙනෙව අඤ්ඤමඤ්ඤංභුඤ්ජිතබ්බත්තා.**අස්සාති** ‘‘සභොජනෙ’’තිපදස්ස.**සරෙති** එත්ථ පුබ්බො සයනිසද්දො ලොපොති ආහ ‘‘සයනිසරෙ’’ති. ඉමිනා ‘‘දත්තො’’තිආදීසු විය පුබ්බපදලොපසමාසං දස්සෙති.**පිට්ඨසඞ්ඝාටස්සාති** එත්ථ පිට්ඨසඞ්ඝාටො නාම න අඤ්ඤස්ස යස්සකස්සචි, අථ ඛො සයනිසරගබ්භස්සෙවාති ආහ ‘‘තස්ස සයනිසරගබ්භස්සා’’ති.**යථා වා තථා වාති** යෙන වා තෙ න වා ආකාරෙන.**කතස්සාති** පිට්ඨිවංසං ආරොපෙත්වා වා අනාරොපෙත්වා වා කතස්සාති.තතියං.

284. චතුත්ථපඤ්චමෙසු යථා ච සභොජනසික්ඛාපදං පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානං, එවමෙව තානිපීතියොජනාති. චතුත්ථපඤ්චමානි.

6. චාරිත්තසික්ඛාපදං

294. ඡට්ඨෙකස්මා තෙහි ‘‘දෙථාවුසො භත්ත’’න්ති වුත්තං, නනු භික්ඛූනංඑවංවත්තුං න වට්ටතීති ආහ ‘‘එත්ථ තං කිරා’’තිආදි.**තස්මාති**යස්මා අභිහටං අහොසි, තස්මා.

295. ඉදං පනවචනං ආහාති සම්බන්ධො.**පසාදඤ්ඤථත්තන්ති** පසාදස්සඅඤ්ඤෙනාකාරෙන භාවො.**නන්ති** ඛාදනීයං. ‘‘ගහෙත්වාආගමංසූ’’තිඉමිනා ‘‘උස්සාරියිත්ථා’’ති එත්ථ උකාරස්ස උග්ගහත්ථතඤ්චසරධාතුස්ස ගත්‍යත්ථතඤ්ච අජ්ජතනිඤුංවිභත්තියා ත්ථත්තඤ්චදස්සෙති, උග්ගහෙත්වා සාරිංසු අගමංසූති අත්ථො.

298. **යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ. ඨිතස්ස භික්ඛුනො චිත්තං උප්පන්නන්තියොජනා.**තතොති** චිත්තුප්පන්නතො.**යන්ති** භික්ඛුං.**පකතිවචනෙනාති**උච්චාසද්දමකත්වා පවත්තෙන සභාවවචනෙන.**අන්තොවිහාරෙති**වචනස්ස අතිසම්බාධත්තා අයුත්තභාවං මඤ්ඤමානො ආහ ‘‘අපි චඅන්තොඋපචාරසීමායා’’ති.

302. ගාමස්සඅන්තරෙ ආරාමො තිට්ඨතීති**අන්තරාරාමො**විහාරො, තං ගච්ඡතීතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අන්තොගාමෙ’’තිආදීති. ඡට්ඨං.

7. මහානාමසික්ඛාපදං

303. සත්තමෙ ‘‘භගවතො’’තිපදං ‘‘චූළපිතුපුත්තො’’තිපදෙ සම්බන්ධො, ‘‘මහල්ලකතරො’’තිපදෙ අපාදානං.**චූළපිතුපුත්තොති**

සුද්ධොදනො, සක්කොදනො, සුක්කොදනො, ධොතොදනො, අමිතොදනොති පඤ්ච ජනා භාතරො, අමිතා, පාලිතාති ද්වෙ භගිනියො. තෙසු භගවා චනන්දො ච ජෙට්ඨභාතුභූතස්ස සුද්ධොදනස්ස පුත්තා, ආනන්දො කනිට්ඨභාතුභූතස්සඅමිතොදනස්ස පුත්තො, මහානාමො ච අනුරුද්ධො ච තතියස්ස සුක්කොදනස්ස පුත්තා.සක්කොදනධොතොදනානං පුත්තා අපාකටා. තිස්සත්ථෙරො අමිතාය නාම භගිනියා පුත්තො, පාලිතාය පුත්තධීතරා අපාකටා. තස්මා චූළපිතුනො සුක්කොදනස්සපුත්තො චූළපිතුපුත්තොති අත්ථො දට්ඨබ්බො.**ද්වීසු එලෙසූති** භෙට්ඨීමෙසු ද්වීසු එලෙසු.**උස්සන්නසද්දො** බහුපරියායොති ආහ ‘‘බහූ’’ති.**වජතොති** ගොට්ඨතො. තඤ්හි ගාවො ගොචරට්ඨානතො පටික්කමිත්වානිවාසත්ථාය වජන්ති ගච්ඡන්ති අස්මින්ති වජොති වුච්චති.

306. **තස්මිං සමයෙති** තස්මිං පවාරණසමයෙ. ‘‘එත්තකෙහී’’තිපදස්ස නාමවසෙනවා පරිමාණවසෙන වා දුවිධස්ස අත්ථස්ස අධිප්පෙතත්තා වුත්තං ‘‘නාමවසෙනපරිමාණවසෙනා’’ති. තෙසු නාමං සන්ධාය එතං නාමං එතෙසං භෙසජ්ජානන්ති**එත්තකානීති** වචනත්ථො කාතබ්බො, පරිමාණං සන්ධාය එතං පරිමාණංඑතෙසන්ති**එත්තකානීති** වචනත්ථො කාතබ්බො. ‘‘අඤ්ඤංභෙසජ්ජ’’න්ති එත්ථ අඤ්ඤසද්දස්ස අපාදානං නාමං වා පරිමාණං වා භවෙය්‍යාති ආහ ‘‘සබ්බිනා පවාරිතො’’තිආදි.

310. **යෙති**දායකා, පවාරිතා හොන්තීති සම්බන්ධොති.සත්තමං.

8. උය්‍යුත්තසෙනාසික්ඛාපදං

311. අට්ඨමෙ ‘‘අභිමුඛ’’න්තිඉමිනා අභිසද්දස්සත්ථං දස්සෙති.**‘‘උය්‍යාතො’’**තිපදස්ස උට්ඨහිත්වා යාතොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නගරතොනිග්ගතො’’ති. ‘‘කතඋය්‍යොග’’න්ති ඉමිනා උට්ඨහිත්වා යුඤ්ජති ගච්ඡතීති**උය්‍යුත්තාති** දස්සෙති. ධාතූන, මනෙකත්ථත්තා වුත්තං ‘‘ගාමතොනික්ඛන්ත’’න්ති.

314. ද්වාදසපුරිසා ඉමස්ස හත්ථීනොති**ද්වාදසපුරිසො,**ආවුධො හත්ථෙසුඑතෙසන්ති**ආවුධහත්ථා. නින්නන්ති** නින්නට්ඨානං, **පස්සතොභික්ඛුනොති** සම්බන්ධොති. අට්ඨමං.

9. සෙනාවාසසික්ඛාපදං

319. නවමෙ ‘‘තිට්ඨතු වා’’තිආදිනා වසනාකාරං දස්සෙති. වාසද්දො ‘‘වඩ්ඪමතු වා’’තිඅත්ථංසම්පිණ්ඩෙති.**කිඤ්චි ඉරියාපථන්ති** චතූසුඉරියාපථෙසු කිඤ්චි ඉරියාපථං. යථා රුද්ධමානෙ සඤ්චාරො ඡිජ්ජති, එවං රුද්ධා සංවුතා හොතීති යොජනා. ‘‘රුද්ධො’’ති ඉමිනා**‘‘පලිබුද්ධො’’**ති එත්ථ පරිපුබ්බස්ස බුධිධාතුස්සඅධිප්පායත්ථං දස්සෙතීති. නවමං.

10. උය්‍යොධිකසික්ඛාපදං

322. දසමෙ**යුජ්ඣන්තී**ති සංපහරන්ති. ‘‘බලස්ස අග්ගං එත්ථා’’තිඉමිනාභින්නාධිකරණබාහිරත්ථසමාසං දස්සෙති. ‘‘ජානන්ති’’තිපදං අත්ථසම්පුණ්ණත්ථායපක්ඛිත්තං.**අග්ගන්ති** කොට්ඨාසං. බලං ගණීයති එත්ථාති**බලග්ගන්**ති වචනත්ථොපි යුජ්ජති. තෙනාහ ‘‘බලගණනට්ඨාන’’න්ති. ඉදඤ්හි වචනං අම්බසෙවනගරුසිනනයෙන වුත්තං. කථං? ‘‘බලගණනට්ඨාන’’න්ති වදන්තෙන අට්ඨකථාචරියෙන ‘‘බලස්ස අග්ගං ජානන්ති එත්ථාතිබලග්ග’’න්ති වචනත්ථස්ස පිණ්ඩත්ථො ච ඤාපීයති, ‘‘බලං ගණීයති එත්ථාති**බලග්ග’’**න්ති වචනත්ථො ච දස්සීයති. වියූහීයතෙ සම්පිණ්ඩීයතෙ**බ්‍යූහො,**සෙනාය බ්‍යූහො**සෙනාබ්‍යූහො**ති අත්ථං දස්සෙති ‘‘සෙනාය වියූහ’’න්තිආදිනා. අණතිභෙරවසද්දං කරොතීති**අණීකං,**මුද්ධජණකාරො, හත්ථීයෙව අණීකං**හත්ථාණීකං**. එසෙව නයො සෙසෙසුපි. යොහත්ථී පුබ්බෙ වුත්තො, තෙන හත්ථිනාති යොජනාති. දසමං.

අචෙලකවග්ගො පඤ්චමො.

6. සුරාපානවග්ගො

1. සුරාපානසික්ඛාපද-අත්ථයොජනා

326. සුරාපානවග්ගස්ස පඨමෙ භද්දා වති එත්ථාති**භද්දවතිකා**ති ච, භද්දා වති භද්දවති, සා එත්ථ අත්ථීති**භද්දවතිකා**ති චඅත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සො’’තිආදි.**සො**ති ගාමො ලබ්භීතිසම්බන්ධො. පථං ගච්ඡන්තීති**පථාවිනො**ති කතෙ අද්ධිකායෙවාතිආහ ‘‘අද්ධිකා’’ති. අද්ධං ගච්ඡන්තීති**අද්ධිකා.** ‘‘පථිකා’’තිපි පාඨො, අයමෙවත්ථො.**‘‘තෙජසා තෙජ’’**න්තිපදානිසම්බන්ධාපෙක්ඛානි ච හොන්ති, පදානං සමානත්තා සම්බන්ධො වසමානොති මඤ්ඤිතුං සක්කුණෙය්‍යා ච හොන්ති, තස්මා තෙසං සම්බන්ධඤ්ච තස්සඅසමානතඤ්ච දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අත්තනො තෙජසා නාගස්ස තෙජ’’න්ති. ‘‘ආනුභාවෙනා’’තිඉමිනා පන තෙජසද්දස්ස අත්ථං දස්සෙති. කපොතස්ස පාදො**කපොතො**උපචාරෙන, තස්ස එසො**කාපොතො,**වණ්ණො.කාපොතො විය වණ්ණො අස්සාති**කාපොතිකා**ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කපොතපාදසමවණ්ණරත්තොභාසා’’ති.**පසන්න**සද්දස්සපසාදසද්ධාදයො නිවත්තෙතුං ‘‘සුරාමණ්ඩස්සෙතං අධිවචන’’න්ති වුත්තං.**පඤ්චාභිඤ්ඤස්ස සතො**ති පඤ්චාභිඤ්ඤස්ස සමානස්ස සාගතස්සාතියොජනා.

328. ‘‘මධුකපුප්ඵාදීනං රසෙන කතො’’තිඉමිනා පුප්ඵානං රසෙන කතො ආසවොපු**ප්ඵාසවො**ති වචනත්ථං දස්සෙති. එස නයො ‘‘ඵලාසවො’’තිආදීසුපි.සුරාමෙරයානං විසෙසං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සුරා නාමා’’තිආදි.**පිට්ඨකිණ්ණපක්ඛිත්තා**ති පිට්ඨෙන ච කිණ්ණෙන ච පක්ඛිත්තා කතාවාරුණීති සම්බන්ධො.**කිණ්ණා**ති ච සුරාය බීජං. තඤ්හිකිරන්ති

නානාසම්භාරානි මිස්සීභවන්ති එත්ථාති කිණ්ණාති වුච්චති. තස්සායෙවමණ්ඩෙති යොජනා. සුරනාමකෙන එකෙන වනචරකෙන කතාතිසුරා. මදංජනෙතීතිමෙරයං.

329. **ලොණසොවීරක**න්තිඑවංනාමකං පානං.**සුත්ත**න්තිපි එවමෙව.**තස්මි**න්තිසූපසංපාකෙ. තෙලං පන පචන්තීති සම්බන්ධො. නත්ථි තිබ්බං මජ්ජං එත්ථාතිඅතිබ්බමජ්ජං, අතිබ්බමජ්ජෙ තස්මිංයෙව තෙලෙති අත්ථො.**යංපනා**ති තෙලං පන. තිබ්බං මජ්ජං ඉමස්ස තෙලස්සාති**තිබ්බමජ්ජං. යත්ථා**ති තෙලෙ.**අරිට්ඨො**තිඑවංනාමකං භෙසජ්ජං.**ත**න්ති අරිට්ඨං, ‘‘සන්ධායා’’තිපදෙඅවුත්තකම්මං.**එත**න්ති ‘‘අමජ්ජං අරිට්ඨ’’න්තිවචනං, ‘‘වුත්ත’’න්තිපදෙ වුත්තකම්මන්ති. පඨමං.

2. අඞ්ගුලිපතොදකසික්ඛාපදං

330. දුතියෙඅඞ්ගුලීහි පතුජ්ජනං අඞ්ගුලිපතොදො, සොයෙව**අඞ්ගුලිපතොදකො**ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අඞ්ගුලීහී’’තිආදි.**උත්තන්තො**තිඅවතපන්තො. අවතපන්තොති වඅත්ථතො කිලමන්තොයෙවාති ආහ ‘‘කිලමන්තො’’ති. කිලමන්තො හුත්වාති යොජනා.අස්සාසගහණෙන පස්සාසොපි ගහෙතබ්බොති ආහ ‘‘අස්සාසපස්සාසසඤ්චාරො’’ති.**තම්පී**ති භික්ඛුනිම්පීති. දුතියං.

3. හසධම්මසික්ඛාපදං

335. තතියෙපකාරෙන කරීයති ඨපීයතීතිපකතංපඤ්ඤත්තන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යං භගවතා’’තිආදි.**ය**න්ති සික්ඛාපදං.

336. හසසඞ්ඛාතොධම්මො සභාවොහ**සධම්මො**ති වුත්තෙ අත්ථතො කීළිකායෙවාති ආහ ‘‘කීළිකා වුච්චතී’’ති.

337. **ගොප්ඵකාන**න්ති චරණගණ්ඨිකානං. තෙ හි පාදෙ පාදං ඨපනකාලෙඅඤ්ඤමඤ්ඤූපරි ඨපනතො ගොපීයන්තීති ගොප්ඵා, තෙ එව ගොප්ඵකාති වුච්චන්ති. පාදස්සහි උපරි පාදං ඨපනකාලෙ එකස්ස උපරි එකො න ඨපෙතබ්බො. තෙනාහ භගවා ‘‘පාදෙ පාදංඅච්චාධායා’’ති (දී. නි. 2.196; ම. නි. 1.423; අ. නි. 3.16). ඔට්ඨජො දුතියො.**ඔරොහන්තස්ස**භික්ඛුනොති සම්බන්ධො.

338. **වියාරිත්තාදීහී**ති ආදිසද්දෙන ලඞ්කාරාදයො සඞ්ගණ්හාති. කෙචිවදන්තීති සම්බන්ධො.**පතනුප්පතනවාරෙසූ**ති පතනවාරඋප්පතනවාරෙසු.**තත්ථා**ති තස්සං භිත්තකථලායං.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා. ඨපෙත්වාකීළන්තස්සාති සම්බන්ධො.**ලිඛිතුං වට්ටති**කීළාධිප්පායස්ස විරහිතත්තාති අධිප්පායො. කීළාධිප්පායෙන අත්ථජොතකං අක්ඛරංලිඛන්තස්සාපි ආපත්තියෙවාති වදන්ති.**එත්ථා**ති ඉමස්මිංසික්ඛාපදෙති. තතියං.

4. අනාදරියසික්ඛාපදං

342. චතුත්ථෙ**ධම්මො**නාම තන්තියෙවාති ආහ ‘‘තන්ති’’ති.**පවෙණී**ති තස්සෙව වෙවචනං. ‘‘තං වා න සික්ඛිතුකාමො’’ති එත්ථතංසද්දස්ස අත්ථමාවිකාතුං වුත්තං ‘‘යෙන පඤ්ඤත්තෙනා’’ති. විනයෙ අපඤ්ඤත්තංසන්ධාය වුත්තං ‘‘අපඤ්ඤත්තෙනා’’ති ආහ ‘‘සුත්තෙ වා අභිධම්මෙවා ආගතෙනා’’ති.

344. **පවෙණියා**ති උපාලිආදිකාය ආචරියපරම්පරසඞ්ඛාතාය තන්තියා.කුරුන්දියං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. මහාපච්චරියං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**තං සබ්බ**න්ති කුරුන්දිවාදමහාපච්චරිවාදසඞ්ඛාතං සබ්බං තං වචනං.**පවෙණියා ආගතෙ**ති පවෙණියා ආගතසඞ්ඛාතෙ මහාඅට්ඨකථාවාදෙති.චතුත්ථං.

345. පඤ්චමෙම**නුස්සවිග්ගහෙ**ති මනුස්සවිග්ගහපාරාජිකෙති. පඤ්චමං.

6. ජොතිසික්ඛාපදං

350. ඡට්ඨෙජනපදස්ස නාමත්තා බහුවචනවසෙන ‘‘භග්ගෙසු’’ති පාළියං වුත්තං. සුසුමාරසණ්ඨානොපබ්බතසඞ්ඛාතො ගිරි එත්ථාති**සුසුමාරගිරි,**එතස්ස වාමාපිතකාලෙ සුසුමාරො ගිරති සද්දං නිග්ගිරති එත්ථාති**සුසුමාරගිරී**ති අත්ථමනපෙක්ඛිත්වා වුත්තං ‘‘නගරස්ස නාම’’න්ති.**තං පනා**ති වනං පන. ‘‘මිගාන’’න්තිආදිනා මිගානං අභයො දීයතිඑත්ථාති**මිගදායො**ති අත්ථං දස්සෙති.

352. ‘‘ජොතිකෙ’’තිපදස්ස ජොතිස්ස අග්ගිස්ස කරණං**ජොතික**න්තිදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘ජොතිකරණෙ’’ති.

354. ‘‘සමාදහිතුකාමතාය’’තිපදං‘‘අරණිසණ්ඨාපනතො’’තිපදෙ හෙතු.**ජාලා**ති සිඛා. සා හි ජලති දිබ්බතීති ජාලාති වුච්චති.

පතිලාතං උක්ඛිපතීති එත්ථ ‘‘පතිතාලාත’’න්ති වත්තබ්බෙ තකාරලොපං කත්වා සන්ධිවසෙන පතිලාතන්ති වුත්තන්තිආහ ‘‘අලාතං පතිතං උක්ඛිපතී’’ති.**අලාත**න්ති උම්මුක්කං.තඤ්හි ආදිත්තං හුත්වා අතිඋණ්හත්තා න ලාතබ්බං න ගණ්හිතබ්බන්ති අලාතන්තිවුච්චති.**අවිජ්ඣාත**න්ති ඣායනතො ඩය්හනතො අවිගතං අලාතන්තිසම්බන්ධො. ඣායනං ඩය්හනං ඣාතං, විගතං ඣාතං ඉමස්සාලාතස්සාති**විජ්ඣාතං**.

356. **පදීපාදීනී**තිපදීපජොතිකාදීනි.**තත්ථා**ති තාසු දුට්ඨවාළමිගඅමනුස්සසඞ්ඛාතාසු ආපදාසුනිමිත්තභූතාසු. නිමිත්තත්ථෙ චෙතං භුම්මවචනන්ති. ඡට්ඨං.

7. නහානසික්ඛාපදං

366. සත්තමෙපාරං ගච්ඡන්තො න කෙවලං සඋදකාය නදියා එව න්හායිතුං වට්ටති, සුක්ඛාය නදියාපිවට්ටතීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සුක්ඛාය’’තිආදි.**උක්කිරිත්වාති** වියූහිත්වා. ආවාටායෙව ඛුද්දකට්ඨෙන**ආවාටකා,**තෙසූති. සත්තමං.

8. දුබ්බණ්ණකරණසික්ඛාපදං

368. අට්ඨමෙඅලභීති**ලභොති** වචනත්ථෙ අපච්චයං කත්වා ණපච්චයස්සස්වත්ථභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘ලභොයෙව ලාභො’’ති. අපච්චයමකත්වා පකතියාණපච්චයොපි යුත්තොයෙවාති දට්ඨබ්බං. සද්දන්තරොපි අත්ථන්තරාභාවා සමාසො හොතීතිආහ ‘‘නවචීවරලාභෙනාති වත්තබ්බෙ’’ති.**අනුනාසිකලොපන්ති** ‘‘නව’’න්ති එත්ථ නිග්ගහීතස්ස විනාසං. නිග්ගහීතඤ්හි නාසං අනුගතත්තා**‘‘අනුනාසික’’**න්ති වුච්චති, තස්ස අදස්සන, මකත්වාති අත්ථො.**මජ්ඣෙ ඨිතපදද්වයෙති** ‘‘නව’’න්ති ච ‘‘චීවරලාභෙනා’’ති චද්වින්නං පදානමන්තරෙ ‘‘ඨිතෙ පනා’’ති ච ‘‘භික්ඛුනා’’ති ච පදද්වයෙ. නිද්ධාරණෙචෙතං භුම්මවචනං.**නිපාතොති** නිපාතමත්තං. අලභීති**ලභොති** වචනත්ථස්ස අභිධෙය්‍යත්ථං දස්සෙතුං ‘‘භික්ඛුනා’’තිවුත්තතන්ති ආහ ‘‘භික්ඛුනා’’තිආදි. පදභාජනෙ පන වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**යන්ති** යං චීවරං. ‘‘චීවර’’න්ති එත්ථ චීවරසරූපං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යං නිවාසෙතුං වා’’තිආදි.**චම්මකාරනීලන්ති** චම්මකාරානංතිඵලෙ පක්ඛිත්තස්ස අයගූථස්ස නීලං. මහාපච්චරියංවුත්තන්ති සම්බන්ධො. දුබ්බණ්ණො කරීයති අනෙනාතිදු**බ්බණ්ණකරණං,**කප්පබින්දුන්ති ආහ ‘‘කප්පබින්දුංසන්ධාය’’ති. ආදියන්තෙන භික්ඛුනා ආදාතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**කොණෙසූති** අන්තෙසු. වාසද්දො අනියමවිකප්පත්ථො.**අක්ඛිමණ්ඩලමත්තං වාති** අක්ඛිමණ්ඩලස්ස පමාණං වාකප්පබින්දූති සම්බන්ධො.**පට්ටෙ වාති** අනුවාතපට්ටෙවා.**ගණ්ඨියං වාති** ගණ්ඨිකපට්ටෙ වා.**පාළිකප්පොති** ද්වෙ වා තිස්සො වා තතො අධිකා වා බින්දුආවලිකත්වා කතො කප්පො.**කණ්ණිකකප්පොති** කණ්ණිකං වියබින්දුගොච්ඡකං කත්වා කතො කප්පො. ආදිසද්දෙන අග්ඝියකප්පාදයො සඞ්ගණ්හාති.**සබ්බත්ථාති** සබ්බාසු අට්ඨකථාසු. එකොපි බින්දු වට්ටොයෙවවට්ටතීති ආහ**‘‘එකං වට්ටබින්දු’’**න්ති.

371. **අග්ගළාදීනීති** ආදිසද්දෙන අනුවාතපරිභණ්ඩෙ සඞ්ගණ්හාතීති.අට්ඨමං.

9. විකප්පනසික්ඛාපදං

374. නවමෙ**තස්සාති** එත්ථ තසද්දස්ස විසයො චීවරසාමිකොයෙවාති ආහ ‘‘චීවරසාමිකස්සා’’ති. දුතියස්ස තසද්දස්ස විසයො විනයධරොයෙවාති ආහ ‘‘යෙනා’’තිආදි. ‘‘අවිස්සාසන්තො’’තිපදස්ස කිරියාවිසෙසනභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අවිස්සාසෙනා’’ති.**තෙනාති** විනයධරෙනාති. නවමං.

10. චීවරාපනිධානසික්ඛාපදං

377. දසමෙ ‘‘අපනෙත්වා’’තිඉමිනා අපඉත්‍යූපසග්ගස්ස අත්ථං දස්සෙති.**නිධෙන්තීති** නිගූහිත්වා ඨපෙන්ති.**හසාධිප්පායොති** හසං, හසනත්ථාය වා අධිප්පායො. පරික්ඛාරස්සසරූපං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘පත්තත්ථවිකාදි’’න්ති. පත්තස්ස පාළියමාගතත්තාපත්තස්ස ථවිකාති අත්ථොයෙව ගහෙතබ්බො, න පත්තො ච ථවිකා චාති. ‘‘සමණෙනනාමා’’තිපදං ‘‘භවිතු’’න්තිපදෙ භාවකත්තාති. දසමං.

සුරාපානවග්ගො ඡට්ඨො.

7. සප්පාණකවග්ගො

1. සඤ්චිච්චපාණසික්ඛාපදඅථයොජනාඅත්-

382. සප්පාණකවග්ගස්සපඨමෙ උසුං අසති ඛිපති අනෙනාති**ඉස්සාසොති** කතෙ ධනුයෙව මුඛ්‍යතො ඉස්සාසො නාම, ධනුග්ගහා- චරියොපන උපචාරෙන. උසුං අසති **ඛිපතීති ඉස්සාසොති** කතෙ ධනුග්ගහාචරියො ඉස්සාසො නාම, ඉධ පන උපචාරත්ථො වාකත්තුත්ථො වා ගහෙතබ්බොති ආහ ‘‘ධනුග්ගහාචරියො හොතී’’ති. පබ්බජිතකාලෙඉස්සාසස්ස අයුත්තත්තා වුත්තං ‘‘ගිහිකාලෙ’’ති.**වොරොපිතාති** එත්ථ වි අව පුබ්බස්ස රුහධාතුස්ස අධිප්පායත්ථංදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘වියොජිතා’’ති.

යස්මා ගච්ඡතීති සම්බන්ධො.**එතන්ති** ‘‘ජීවිතා වොරොපිතා’’තිවචනං. කස්මා වොහාරමත්තමෙව හොති, නනු යතො කුතොචි යස්මිංකිස්මිංචි වියොජිතෙ ද්වෙ වත්ථූනි විය විසුං තිට්ඨන්ති පාණතො ජීවිතෙ වියොජිතෙපාණජීවිතාපීති ආහ ‘‘න හෙත්ථා’’තිආදි.**හීති** සච්චං.එත්ථාති ‘‘ජීවිතා වොරොපිතා’’තිවචනෙ දස්සෙතුන්ති සම්බන්ධො. කිඤ්චි ජීවිතංනාමාති යොජනා. අයං පනෙත්ථ අත්ථසම්බන්ධො – සීසාලඞ්කාරෙ සීසතො වියොජිතෙ සීසංඅලඞ්කාරතො විසුං තිට්ඨති යථා, එවං ජීවිතෙ පාණතො වියොජිතෙ ජීවිතං පාණතො විසුං නතිට්ඨති නාමාති.**අඤ්ඤදත්ථූති** එකංසෙන. ‘‘පාණ’’න්තිසාමඤ්ඤතො වුත්තොපි මනුස්සපාණස්ස පාරාජිකට්ඨානෙ ගහිතත්තා ඉධ පාරිසෙසඤායෙනතිරච්ඡානපාණොව ගහෙතබ්බොති ආහ ‘‘තිරච්ඡානගතොයෙව පාණො’’ති.**තන්ති** පාණං. මහන්තෙ පන පාණෙති සම්බන්ධො.

385. සොධෙන්තොඅපනෙතීති යොජනා.**මඞ්ගුලොති** මනුස්සරත්තපො එකො කිමිවිසෙසො.සො හි රත්තපිවනත්ථාය මඞ්ගති ඉතො චිතො ච ඉමං විමඤ්ච ඨානං ගච්ඡතීති ‘‘මඞ්ගුලො’’ති වුච්චති. පදක්ඛරානඤ්හි අවිපරිතත්ථං, සොතූනඤ්චසජ්ඣායොපදෙසලභනත්ථං කත්ථචි ඨානෙ වචනත්ථො වුත්තොති දට්ඨබ්බං. තස්ස බීජමෙවබුද්දකට්ඨෙන**මඞ්ගුලබීජකං,**තස්මිං.**තන්ති** මඞ්ගුලබීජකං. භින්දන්තො හුත්වාති යොජනාති. පඨමං.

2. සප්පාණකසික්ඛාපදං

387. දුතියෙසහ පාණෙහීතිසප්පාණකංඋදකන්තිදස්සෙන්තො ආහ ''යෙ පාණකා''තිආදි.**හීති** සච්චං.පත්තපූරම්පි උදකන්ති සම්බන්ධො. **තාදිසෙනාති** සප්පාණකෙන. ධොවතොපි පාචිත්තියන්ති යොජනා.**උදකසොණ්ඩින්ති** සිලාමයං උදකසොණ්ඩිං.**පොක්ඛරණින්ති** සිලාමයං පොක්ඛරණිං. උට්ඨාපයතොපි පාචිත්තියන්තිසම්බන්ධො.**තතොති** සොණ්ඩිපොක්ඛරණීහි.**උදකස්සාති** උදකෙන, පූරෙ සටෙ ආසිඤ්චිත්වාති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** උදකෙ.**උදකෙති** උදකසණ්ඨානකපදෙසෙආසිඤ්චිතඋදකෙ.**පතිස්සතීති** සොණ්ඩිපොක්ඛරණීහි ගහිතඋදකංපතිස්සතීති. දුතියං.

3. උක්කොටනසික්ඛාපදං

392. තතියෙ ''උච්චාලෙන්තී''තිඉමිනා උක්කොටෙන්තීති එත්ථ උපුබ්බස්ස කුටධාතුස්සඋච්චාලනත්ථං දස්සෙති ධාතූන, මනෙකත්ථත්තා. යං යං පතිට්ඨිතංයථාපතිට්ඨිතං,තස්ස භාවොයථාපතිට්ඨිතභාවො,තෙන.

393. **යො ධම්මොති** යො සමථධම්මො.**ධම්මෙනාති**එත්ථ එනසද්දෙන ''යථාධම්ම''න්ති එත්ථ අංඉතිකාරියස්ස කාරිං දස්සෙති. ඉමිනා ''යථාධම්ම''න්ති පදස්ස ''නිහතාධිකරණ''න්ති එත්ථ නිහතසද්දෙනසම්බන්ධිතබ්බභාවං දස්සෙති. ''සත්ථාරා''තිපදං ''වුත්තං'' ඉතිපදෙ කත්තා.නත්ථි හතං හනනං ඉමස්සාති**නිහත**න්ති වුත්තෙ අත්ථතොවූපසමනමෙවාති ආහ ''වූපසමිත''න්ති.

395. යං වා තංවා කම්මං ධම්මකම්මං නාම න හොති, අථ ඛො අධිකරණවූපසමකම්මමෙව ධම්මකම්මං නාමාතිදස්සෙන්තො ආහ ''යෙන කම්මෙනා''තිආදි.**අයම්පීති** අයම්පිභික්ඛු.**සෙසපදානිපීති** ''ධම්මකම්මෙ වෙමතිකො''තිආදීනිසෙසපදානිපි.**එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. විත්ථාරො පනවුත්තොති සම්බන්ධො.**තත්ථෙවාති** පරිවාරෙ එව.**ඉධාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ, විභඞ්ගෙ වාති. තතියං.

4. දුට්ඨුල්ලසික්ඛාපදං

399. චතුත්ථෙඅත්ථුද්ධාරවසෙන **දස්සිතානි**දුට්ඨුල්ලසද්දත්ථභාවෙනසදිසත්තාති අධිප්පායො.**''ධුර''**න්තිඑත්ථ ලක්ඛණවන්තත්තා භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනන්ති ආහ ''ධුරෙ''ති.ධුරෙ නික්ඛිත්තමත්තෙ සතීති යොජනා.

එවංධුරං නික්ඛිපිත්වාති ''අඤ්ඤස්ස නාරොචෙස්සාමී''ති එවං ධුරංනික්ඛිපිත්වා.**අඤ්ඤස්සාති** වත්ථු, පුග්ගලතො අඤ්ඤස්සදුතියස්ස.**සොපීති** දුතියොපි.**අඤ්ඤස්සාති** තතියස්ස. යාව කොටි න ඡිජ්ජති, තාව ආපජ්ජතියෙවාතියොජනා.**තස්සෙවාති** ආපත්තිං

ආපන්නපුග්ගලස්ස.**වත්ථුපුග්ගලොයෙවාති** ආපත්තිං ආපන්නපුග්ගලොයෙව.**අයන්ති** පඨමභික්ඛු.**අඤ්ඤස්සාති**දුතියස්ස.**සොති** දුතියො ආරොචෙතීති සම්බන්ධො.**යෙනාති** පඨමභික්ඛුනා.**අස්සාති** දුතියස්ස.**තස්සෙවාති** පඨමභික්ඛුස්සෙව. වත්ථුපුග්ගලං උපනිධාය ''තතියෙන පුග්ගලෙන දුතියස්සා''ති වුත්තං.

400. **පඤ්චාපත්තික්ඛන්ධෙති** ථුල්ලච්චයාදිකෙ පඤ්චආපත්තික්ඛන්ධෙ.**අජ්ඣාචාරො නාමාති** අධිභවිත්වාවීතික්කමිත්වා ආචරිතබ්බත්තා අජ්ඣාචාරො නාමාති. චතුත්ථං.

5. ඌනවීසතිවස්සසික්ඛාපදං

402. පඤ්චමෙ**අඞ්ගුලියොති** කරසාඛායො. තා හි අඞ්ගන්ති හත්ථතො පඤ්චධාභිජ්ජිත්වා උග්ගච්ඡන්තීති අඞ්ගුලියොති වුච්චන්ති. ලිඛන්තස්ස උපාලිස්සාතිසම්බන්ධො.**තෙනාති** බහුචින්තෙතබ්බකාරණෙන.**අස්සාති** උපාලිස්ස.**උරොති** හදයං. තඤ්හිඋසති චිත්තතාපො දහති එත්ථාති උරොති වුච්චති.**රූපසුත්තන්ති** හෙරඤ්ඤිකානං රූපසුත්තං, යථා හත්ථාචරියානංහත්ථිසුත්තන්ති.**අක්ඛීනීති** චක්ඛූනි. තානි හිඅක්ඛන්ති විසයෙසු බ්‍යාපීභවන්ති, රූපං වා පස්සති ඉමෙහීති අක්ඛීනීතිවුච්චන්ති. මකසෙන සූචිමුඛානං ගහිතත්තා ඩංසෙන පිඞ්ගලමක්ඛිකායොව ගහෙතබ්බාති ආහ**''ඩංසාති පිඞ්ගලමක්ඛිකායො''**ති. පිඞ්ගලමක්ඛිකායො හිඩංසනට්ඨෙන ඛාදනට්ඨෙන**ඩංසාති** වුච්චන්ති. දුක්කරො ඛමොඑතාසන්ති**දුක්ඛාති** දස්සෙන්තො ආහ ''දුක්ඛමාන''න්ති.වෙදනානන්ති සම්බන්ධො. අසාතස්ස කාරණං දස්සෙතුං වුත්තං ''අමධුරාන''න්ති. ඉමිනාඅමධුරත්තා න සාදිතබ්බාති**අසාතාති** අත්ථං දස්සෙති.පාණසද්දස්සජීවිතසද්දානං පරියායභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ''ජීවිතහරාන''න්ති. පාණංහරන්ති අපනෙන්තීති**පාණහරා,**තාසං වෙදනානන්තිසම්බන්ධො.

404. විජායනකාලතොපට්ඨාය පරිපුණ්ණවීසතිවස්සො න ගහෙතබ්බො, ගබ්භගහණකාලතොපන **පට්ඨායාති** දස්සෙන්තො ආහ ''පටිසන්ධිග්ගහණතො පට්ඨායා''ති. ගබ්භෙ සයිතකාලෙන සද්ධිං වීසතිමං වස්සංපරිපුණ්ණමස්සාති**ගබ්භවීසො**පුග්ගලො.**හීති** සච්චං.**යථාහාති** යෙනාකාරෙන සඞ්ඛ්‍යංගච්ඡති, තෙනාකාරෙන භගවා ආහාති යොජනා. අථ වා යථා කිං වචනං භගවා ආහාති යොජනා.

ගබ්භවීසො හුත්වා උපසම්පන්නොති සම්බන්ධො.**අම්හීති** අස්මි. නුසද්දො පරිවිතක්කත්ථෙ නිපාතො.**යන්ති** යාදිසං පඨමං චිත්තන්ති සම්බන්ධො. ඉමිනාපටිසන්ධිචිත්තං දස්සෙති. ''පඨමං විඤ්ඤාණ''න්ති තස්සෙව වෙවචනං.**තන්ති** පඨමං චිත්තං පඨමං විඤ්ඤාණං.**අස්සාති** සත්තස්ස.**සාව ජාතීති** සා එවපටිසන්ධි, ගබ්භො නාම හොතීති සම්බන්ධො.

තත්ථාති පාළියං, විනිච්ඡයො එවංවෙදිතබ්බොති යොජනා.**යොති** පුග්ගලො.**මහාපවාරණායාති** අස්සයුජපුණ්ණමියං. සා හි පූජිතපවාරණත්තාමහාපවාරණාති වුච්චති.**තතොති** පවාරණාය ජාතකාලතො.**තන්ති** මහාපවාරණං.**පාටිපදෙ වාති** එත්ථවසද්දො අනියමවිකප්පත්ථො, පවාරණදිවසපාටිපදදිවසෙසු අඤ්ඤතරස්මිං දිවසෙඋපසම්පාදෙතබ්බොති අත්ථො.**හායනවඩ්ඪනන්ති** කුච්ඡිම්හිවසිතමාසෙසු අධිකෙසු හායනඤ්ච ඌනෙසු වඩ්ඪනඤ්ච වෙදිතබ්බං.

පොරාණකත්ථෙරා පන උපසම්පාදෙන්තීති සම්බන්ධො.**එකූනවීසතිවස්සන්ති** අනන්තරෙ වුත්තං එකූනවීසතිවස්සං.**නික්ඛමනීයොති** සාවණමාසො. සො හි අන්තොවීථිතො බාහිරවීථිං නික්ඛමතිසූරියො අස්මින්ති ‘‘නික්ඛමනීයො’’ති වුච්චති.**පාටිපදදිවසෙති** පච්ඡිමිකාය වස්සූපගමනදිවසෙ.**තං**උපසම්පාදනං.**කස්මාති** පුච්ඡා. එත්ථයත්වා පරිහාරොවු**ච්චතෙ**මයාති යොජනා.**වීසතියා වස්සෙසූති** උපසම්පන්නපුග්ගලස්ස වීසතියා වස්සෙසු.තිංසරත්තිදිවස්ස එකමාසත්තා ‘‘චත්තාරොමාසා පරිහායන්තී’’තිවුත්තං.**උක්කඩ්ඪන්තීති** එකස්ස අධිකමාසස්ස නාසනත්ථායවස්සං උපරි කඩ්ඪන්ති.**තතොති** ඡමාසතො අපනෙත්වාතිසම්බන්ධො.**එත්ථාති** ‘‘එකූනවීසතිවස්ස’’න්තිආදිවචනෙ.**පන**-සද්දො හිසද්දත්ථො, සච්චන්ති අත්ථො.**යොති** පුග්ගලො.**තස්මාති** යස්මාගබ්භමාසානම්පි ගණනූපගත්තා ගහෙත්වා උපසම්පාදෙන්ති, තස්මා ඡ මාසෙ වසිත්වාතිසම්බන්ධො. අට්ඨ මාසෙ වසිත්වා ජාතොපි න ජීවතීතිසු**ත්තන්තඅට්ඨකථාසු** (දී. නි. අට්ඨ. 2.24-25; ම. නි. අට්ඨ. 3.205) වුත්තං.

406. **දසවස්සච්චයෙනාති** උපසම්පදතො දසවස්සාතික්කමෙන.**උපසම්පාදෙතීති** උපජ්ඣායො වාකම්මවාචාචරියොවා හුත්වා උපසම්පාදෙති.**තන්ති** උපජ්ඣාචරියභූතංඅනුපසම්පන්නපුග්ගලං. කම්මවාචාචරියො හුත්වා උපසම්පාදෙන්තො තං මුඤ්චිත්වාසචෙ අඤ්ඤොපි කම්මවාචාචරියො අත්ථි, සූපසම්පන්නො. සොව සචෙ කම්මවාචං සාවෙති, නුපසම්පන්නො. ඤත්වා පන පුන අනුපසම්පාදෙන්තෙ සග්ගන්තරායොපි මග්ගන්තරායොපිහොතියෙවාති දට්ඨබ්බන්ති. පඤ්චමං.

6. ථෙය්‍යසත්ථසික්ඛාපදං

407. ඡට්ඨෙ ‘‘පටියාලොක’’න්ති එත්ථ ආලොකසද්දෙන සූරියො වුත්තො උපචාරෙන. සූරියො හිපුරත්ථිමදිසතො උග්ගන්ත්වා පච්ඡිමදිසං ගතො, තස්මා සූරියසඞ්ඛාතස්ස ආලොකස්සපටිමුඛං**‘‘පටියාලොක’’**න්ති වුත්තෙ පච්ඡිමදිසායෙවගහෙතබ්බාති ආහ ‘‘පච්ඡිමං දිසන්ති අත්ථො’’ති.**කම්මිකාති**කම්මෙ යුත්තා පයුත්තා.

409. **රාජානන්ති** එත්ථ රඤ්ඤො සන්තකං ‘‘රාජා’’ති වුච්චති උපචාරෙන, අථවා රඤ්ඤො එසො ‘‘රාජා’’ති කත්වා රඤ්ඤො සන්තකං ‘‘රාජා’’ති වුච්චති.**ථෙය්‍යාන්ති** ථෙනෙත්වා ‘‘සක්කච්ච’’න්තිආදීසු (පාචි. 606) වියනිග්ගහීතාගමො හොති. රාජානං, රඤ්ඤො සන්තකං වා ථෙය්‍යං ථෙනෙත්වාගච්ඡන්තීති අත්ථො. ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘රාජානං වාථෙනෙත්වා’’තිආදි.

411. චතුසුවිසඞ්කෙතෙසු ද්වීහි අනාපත්ති, ද්වීහි ආපත්තියෙවාති. ඡට්ඨං.

7. සංවිධානසික්ඛාපදං

412. සත්තමෙ**‘‘පධූපෙන්තො’’**ති එත්ථ පපුබ්බ ධූපධාතු පරිභාසනත්ථෙවත්තතීති ආහ ‘‘පරිභාසන්තො’’ති. ත්වං සමණොපි මාතුගාමෙන සද්ධිං ගච්ඡසි, තුය්හෙවෙසො දොසො, නෙතස්ස පුරිසස්සාති අත්තානංයෙව පරිභාසන්තොති අත්ථො. ‘‘නික්ඛාමෙසී’’තිඉමිනා**‘‘නිප්පාතෙසී’’**තිඑත්ථ නිපුබ්බපතධාතු ගත්‍යත්ථොති දස්සෙතීති. සත්තමං.

8. අරිට්ඨසික්ඛාපදං

417. අට්ඨමෙ**ගන්ධෙ**ති ගිජ්ඣෙ. තෙ හි ගිධන්ති කුණපං අභිකඞ්ඛන්තීති ‘‘ගන්ධා’’ති වුච්චන්ති. **ගද්ධෙ**තිපිපාඨො, සොපි යුජ්ජති යථා ‘‘යුගනන්ධො, යුගනද්ධො’’ති ච ‘‘පටිබන්ධො පටිබද්ධො’’තිච.**බාධයිංසූ**ති හනිංසු.**අස්සා**තිඅරිට්ඨස්ස.

තද්ධිතෙන වුත්තස්ස අත්ථස්ස දස්සෙතුමාහ ‘‘තෙ’’තිආදි.**තෙ**ති අන්තරායිකා.**තත්ථා**ති පඤ්චවිධෙසුඅන්තරායිකෙසු. ‘‘තථා’’තිපදෙන ‘‘කම්මන්තරායිකං නාමා’’ති පදං අතිදිසති.**තං පනා**ති භික්ඛුනිදූසකකම්මං පන.**මොක්ඛස්සෙවා**ති මග්ගනිබ්බානස්සෙව. මග්ගො හි කිලෙසෙහිමුච්චතීති අත්ථෙන**මොක්ඛො**නාම. ඣානම්පෙත්ථ සඞ්ගහිතංනීවරණෙහි විමුච්චනත්තා. නිබ්බානං විමුච්චීති අත්ථෙන**මොක්ඛො**නාම. ඵලම්පෙත්ථ සඞ්ගහිතං විමුච්චිතත්තා.**නියතමිච්ඡාදිට්ඨිධම්මා**ති නියතභාවං පත්තා, නියතවසෙන වා පවත්තාමිච්ඡාදිට්ඨිසඞ්ඛාතා ධම්මා. තෙ පන නත්ථිකඅහෙතුක අකිරියවසෙන තිවිධා.පණ්ඩකාදිගහණස්ස නිදස්සනමත්තත්තා
‘පටිසන්ධිධම්මා’’තිපදෙනඅහෙතුකද්විහෙතුකපටිසන්ධිධම්මා ගහෙතබ්බා සබ්බෙසම්පි විපාකන්තරායිකභාවතො. තෙපිමොක්ඛස්සෙව අන්තරායං කරොන්ති, න සග්ගස්ස.**තෙ පනා**තිඅරියූපවාදා පන. තාවදෙව උපවාදන්තරායිකානාමාති යොජනා.**තාපී**ති සඤ්චිච්ච ආපන්නා ආපත්තියොපි. පාරාජිකාපත්තිං සන්ධායවුත්තං ‘‘භික්ඛුභාවං වා

පටිජානාතී''ති. සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිං සන්ධාය වුත්තං ''නවුට්ඨාති වා''ති. ලහුකාපත්තිං සන්ධාය වුත්තං ''න දෙසෙති වා''ති.

තත්‍රාති පඤ්චවිධෙසු අන්තරායිකෙසු.**අයං භික්ඛූති** අරිට්ඨො ගන්ධබාධිපුබ්බො භික්ඛු.**සෙසන්තරායිකෙති** ආණාවීතික්කමන්තරායිකතො සෙසෙ චතුබ්බිධෙඅන්තරායිකෙ.**ඉමෙ ආගාරිකාති** අගාරෙ වසනසීලා ඉමෙ මනුස්සා.භික්ඛූපි පස්සන්ති ඵුසන්ති පරිභුඤ්ජන්තීති සම්බන්ධො. කස්මා න වට්ටන්ති, වට්ටන්තියෙවාති අධිප්පායො.**රසෙන රසං සංසන්දිත්වාති**උපාදිණ්ණකරසෙන අනුපාදිණ්ණකරසං, අනුපාදිණ්ණකරසෙන වා උපාදිණ්ණකරසං සමානෙත්වා.යොනිසො පච්චවෙක්ඛණස්ස අභාවතො සංවිජ්ජති ඡන්දරාගො එත්ථාති**සච්ඡන්දරාගො,**සොයෙව පරිභොගොසච්ඡන්දරාගපරිභොගො,තං.**එකං කත්වාති**සමානං කත්වා. සටෙන්තො විය පාපකං දිට්ඨිගතං උප්පාදෙත්වාති යොජනා.**කිං**සද්දො ගරහත්ථො, කස්මා භගවතා පඨමපාරාජිකං පඤ්ඤත්තං, නපඤ්ඤාපෙතබ්බන්ති අත්ථො. මහාසමුද්දං බන්ධන්තො යථා අකත්තබ්බං කරොති, තථාපඨමපාරාජිකං පඤ්ඤපෙන්තො භගවා අපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤපෙතීති අධිප්පායො.**එත්ථාති** පඨමපාරාජිකෙ.**ආසන්ති** හබ්බාසං.**ආණාචක්කෙති** ආණාසඞ්ඛාතෙ චක්කෙ.

අට්ඨියෙව**අට්ඨිකං**කුච්ඡිතත්ථෙන, කුච්ඡිතත්ථෙ හි කො. අට්ඨිකමෙව බලො නීචට්ඨෙන ලාමකට්ඨෙනාති**අට්ඨිකඞ්ඛලො**නිග්ගහීතාගමං කත්වා. තෙන උපමා සදිසාති**අට්ඨිකඞ්ඛලූපමා**. ''අට්ඨී''ති ච ''කඞ්ඛල''න්ති ච පදං ගහෙත්වා වණ්ණෙන්ති ආචරියා (සාරත්ථ. ටී. පාචිත්තිය 3.417; වි. වි. ටී. පාචිත්තිය 2.417; ම. නි. අට්ඨ. 2.42; ම. නි. ටී. 3.42). **අඞ්ගාරකාසූපමාති** අඞ්ගාරරාසිසදිසා, අඞ්ගාරෙහි වා පරිපුණ්ණආවාටසදිසා.**අසිසූනූපමාති** එත්ථ**අසීති** ඛග්ගො. සො හි අසතෙ ඛිපතෙ අනෙනාති ''අසී''ති වුච්චති.**සූනාති** අධිකොට්ටනං. තඤ්හි සුනති සඤ්චුණ්ණභාවං ගච්ඡතිඑත්ථාති ''සූනා''ති වුච්චති. අසිනා සූනාති**අසිසූනා,**තායඋපමා සදිසාති**අසිසූනූපමා. සත්තිසූලූපමාති** සත්තියා ච සූලෙනච සදිසා.**එත්ථාති** ඉමිස්සංඅට්ඨකථායං.**මජ්ඣිමට්ඨකථායං**අලගද්දූපමසුත්තෙ (ම. නි.අට්ඨ. 1.234 ආදයො) ගහෙතබ්බො. එවංසද්දබොසද්දානමන්තරෙ වියසද්දස්ස බ්‍යාදෙසභාවංදස්සෙතුං වුත්තං ''එවං විය බො''ති. අට්ඨමං.

9. උක්ඛිත්තසම්භොගසික්ඛාපදං

424. නවමෙඅනුධම්මස්ස සරූපං දස්සෙතුං වුත්තං ''අනුලොමවත්තං දිස්වා කතා ඔසාරණා''ති.ඉමිනා අනුලොමවත්තං දිස්වා කතො ඔසාරණසඞ්ඛාතො ධම්මොඅනුධම්මොති දස්සෙති.**ඔසාරණාති** පවෙසනා.**තෙනෙවාති** උක්ඛිත්තකස්ස අකටානුධම්මත්තා එව.**අස්සාති** ''අකටානුධම්මෙනා''ති පදස්ස.

දදතො වා ගණ්හතො වාති වාසද්දොඅනියමවිකප්පත්ථොති. නවමං.

10. කණ්ටකසික්ඛාපදං

428. දසමෙඅරිට්ඨස්ස උප්පන්නං විය එතස්සාපි උප්පන්නන්ති යොජනා.**උම්මජ්ජන්තස්සා**ති මනසිකරොන්තස්ස. සංවාසස්ස නාසනා**සංවාසනාසනා**. ලිඞ්ගස්ස නාසනා**ලිඞ්ගනාසනා**. දණ්ඩකම්මෙන නාසනා**දණ්ඩකම්මනාසනා. තත්ථා**ති තිවිධාසු නාසනාසු.**දූසකො…පෙ…. නාසෙථා**ති එත්ථ අයං නාසනා ලිඞ්ගනාසනා නාමාති යොජනා.**අයන්ති** දණ්ඩකම්මනාසනා.**ඉධා**තිඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ, ‘‘නාසෙතූ’’ති පදෙ වා.**තත්ථා**තිපුරිමවචනාපෙක්ඛං, ‘‘එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ’’ති ආදිවචනෙති අත්ථො.**පිරෙ**ති ආමන්තනපදං පරසද්දෙන සමානත්ථන්ති ආහ ‘‘පරා’’ති. ‘‘අම්හාකං අනජ්ඣත්තිකභූත’’ඉති වා ‘‘අම්හාකං පච්චනීකභූත’’ ඉති වා අත්ථොදට්ඨබ්බො. ‘‘අමාමක’’ඉතිපදෙන ‘‘පර’’ඉතිපදස්ස අධිප්පායත්ථං දස්සෙති. අම්හෙහිමමායක, අම්හෙහි වා නමමායිතබ්බ ඉති අත්ථො. ‘‘අම්හාමක’’ඉතිපි භකාරයුත්තො පාඨො.අම්හෙහි ආමකඉතිඅත්ථො.**යත්ථා**තියස්මිං ඨානෙ.**තෙ**ති උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං, තන්තිඅත්ථො. තව රූපසද්දෙ වාති සම්බන්ධො.**නපස්සාමා**ති න පස්සාම, න සුණාම.

429. **තෙනා**ති සාමණෙරෙන. ‘‘කාරාපෙය්‍යා’’ති පදෙ කාරිතකම්මන්ති.දසමං.

සප්පාණකවග්ගො සත්තමො.

8. සහධම්මිකවග්ගො

1. සහධම්මිකසික්ඛාපදඅත්ථයොජනාඅත්-

434. සහධම්මිකවග්ගස්ස පඨමෙ**යන්**ති යං පඤ්ඤත්තං. ‘‘සික්ඛමානෙනා’’ති එත්ථ මානපච්චයස්ස අනාගතත්ථභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සික්ඛිතුකාමෙනා’’ති. ‘‘සික්ඛමානෙනා’’තිපදං ‘‘භික්ඛුනා’’තිපදෙ එව න කෙවලංකාරකවිසෙසනං හොති, අථ ඛො ‘‘අඤ්ඤාතබ්බ’’න්තිආදිපදෙසුපි කිරියාවිසෙසනං හොතීතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘හුත්වා’’ති.**පදත්ථතො**ති පදතො ච අත්ථතොච, පදානං අත්ථතො වාති. පඨමං.

2. විලෙඛනසික්ඛාපදං

438. දුතියෙවිනයෙ පටිසංයුත්තා කථා**විනයකථා**ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘විනයකථානාමා’’තිආදි.**තන්**ති විනයකථං. පදභාජනෙන වණ්ණනා විනයස්සවණ්ණො නාමාති යොජනා.**තන්**ති විනයස්ස වණ්ණං. පරියාපුණනං**පරියත්ති,**විනයස්ස පරියත්තිවි**නයපරියත්ති,**විනයපරියත්තිසඞ්ඛාතං මූලමස්ස

වණ්ණස්සාති**විනයපරියත්තිමූලකො,**තං. විනයධරො ලභතීති සම්බන්ධො.**හීති** විත්ථාරො. තෙ සබ්බෙ භගවා භාසතීති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං.

අස්සාති විනයධරස්ස.**ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ.**අලජ්ජිතාති**ආදීසුකරණත්ථෙ පච්චත්තවචනං. අලජ්ජිතායාති හි අත්ථො. තෙන වුත්තං ‘‘කථංඅලජ්ජිතායා’’තිආදි.**චාති** සච්චං. ‘‘සඤ්චිච්චා’’ති පදං තීසු වාක්‍යෙසුයොජෙතබ්බං. සඤ්චිච්චආපත්තිං ආපජ්ජති, සඤ්චිච්ච ආපත්තිං පරිගූහති, සඤ්චිච්ච අගතිගමනඤ්චගච්ඡතීති අත්ථො.**මන්දොති** බාලො.**මොමූහොති** අතිසම්මූළ්හො.**විරාධෙතීති**විරජ්ඣාපෙති.**කුක්කුච්චෙ උප්පන්නෙති** ‘‘කප්පති නු ඛො, නො’’ති විනයකුක්කුච්චෙ උප්පන්නෙ.**අයං පනාති** අයංපුග්ගලො පන වීතික්කමතියෙවාති සම්බන්ධො. අච්ඡමංසෙන සූකරමංසස්ස වණ්ණසණ්ඨානෙනසදිසත්තා, දීපිමංසෙන ච මිගමංසස්ස සදිසත්තා වුත්තං ‘‘අච්ඡමංසංසූකරමංස’’න්තිආදි.

ආපත්තිංච සතිසම්මොසායාති එත්ථ චසද්දොඅවුත්තවාක්‍යසම්පිණ්ඩනත්ථො, කත්තබ්බඤ්ච න හි කරොතීති අත්ථො.**එවන්ති**ආදි නිගමනං.

එවං අවිනයධරස්ස දොසං දස්සෙත්වා විනයධරස්ස ගුණං දස්සෙන්තොආහ ‘‘විනයධරො පනා’’තිආදි.**සොති** විනයධරො.**හීති** විත්ථාරො.**පරූපවාදන්ති** පරෙසංඋපවාදං.**සුද්ධන්තෙති** සුද්ධස්ස කොට්ඨාසෙ.**තතොති** පතිට්ඨානතො පරන්ති සම්බන්ධො.**අස්සාති** විනයධරස්ස.**එවන්තිආදි** නිගමනං.**අස්සාති** විනයධරස්ස.**කුක්කුච්චපකතානන්ති** කුක්කුච්චෙන අභිභූතානං.**සොති** විනයධරො.**තෙහීති** කුක්කුච්චපකතෙහි.සඞ්ඝමජ්ඣෙ කථෙන්තස්ස අවිනයධරස්සාති යොජනා.**තන්ති** භයංසාරජ්ජං.

පටිපක්ඛං, පටිවිරුද්ධං වා අත්ථයන්ති ඉච්ඡන්තීති**පච්චත්ථිකා,**ණායසද්දො බහුලං කත්තාභිධායකො, අත්තනොපච්චත්ථිකාඅත්**තපච්චත්ථිකා. තත්ථාති** දුවිධෙසුපච්චත්ථිකෙසු.**ඉමෙති** මෙත්තියභුම්මජකවඩ්ඪලිච්ඡවිනො.අඤ්ඤෙපි යෙ වා පන භික්ඛූති සම්බන්ධො. අරිට්ඨභික්ඛු ච කණ්ටකසාමණෙරො චවෙසාලිකවජ්ජිපුත්තකා ච**අරිට්ඨ...පෙ.... වජ්ජිපුත්තකා.** තෙ චසාසනපච්චත්ථිකා නාමාති සම්බන්ධො. පරූපහාරො ච අඤ්ඤාණො ච කඞ්ඛාපරවිතරණො ච**පරූ...පෙ.... විතරණා.** තෙ ආදයො යෙසං වාදානන්ති**පරූ...පෙ.... විතරණාදයො.** තෙ එව වාදා එතෙසන්ති**පරූ...පෙ.... විතරණාදිවාදා.** තෙ ච සාසනපච්චත්ථිකා නාමාති සම්බන්ධො.අබුද්ධසාසනං බුද්ධසාසනන්ති

වත්වා කතපග්ගහා මහාසඞ්ඝිකාදයො ච සාසනපච්චත්ථිකානාමාති යොජනා.**කඞ්ඛාපරවිතරණාදීති** එත්ථආදිසද්දෙන කථාවත්ථුපකරණෙ ආගතා වාදා සඞ්ගය්හන්ති.**මහාසඞ්ඝිකාදයොති** එත්ථ ආදිසද්දෙන දීපවංසෙ ආගතා ගණාසඞ්ගය්හන්ති. ආදිම්හි ‘‘විපරීතදස්සනා’’ති පදං සබ්බපදෙහි යොජෙතබ්බං. ‘‘සහධම්මෙනා’’ති පදස්සත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සහ කාරණෙනා’’ති.**යථාති** යෙනාකාරෙන නිග්ගය්හමානෙති සම්බන්ධො.

තත්ථාතිතිවිධෙසුසද්ධම්මෙසු. මහාවත්තානි සන්ති, අයං සබ්බොති යොජනා. චත්තාරි ඵලානි චාතිලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන යොජෙතබ්බං. එත්ථ චකාරෙන අභිඤ්ඤාපටිසම්භිදා සඞ්ගහිතාතාසම්පි අධිගමසාසනභාවතො.

තත්ථාති තිවිධෙසු සද්ධම්මෙසු.**කෙචි ථෙරාති** ධම්මකථිකා කෙචි ථෙරා. ‘‘යො වො’’තිකණ්ඨජදුතියක්ඛරෙන පඨිතබ්බො. පොත්ථකෙසු පන ‘‘යො චො’’ති චකාරෙන පාඨො අත්ථි, සොඅයුත්තො. කස්මා? ‘‘සො චො’’ති පරතො වුත්තත්තා, එකස්මිං වාක්‍යෙ ද්වින්නංසමානසුතිසද්දානං අයුත්තත්තා ච.**කෙචි ථෙරාති** පංසුකූලිකාකෙචි ථෙරා ආහංසූති සම්බන්ධො.**ඉතරෙ පන ථෙරාති**ධම්මකථිකථෙරෙහි ච පංසුකූලිකථෙරෙහි ච අඤ්ඤෙ ථෙරා.**තෙතිපඤ්ච** භික්ඛූ කරිස්සන්තීති සම්බන්ධො. ජම්බුදීපස්ස පච්චන්තෙ තිට්ඨතීති**පච්චන්තිමො,**තස්මිං. ජම්බුදීපස්ස මජ්ඣෙ වෙමජ්ඣෙතිට්ඨතීති**මජ්ඣිමො.** අථ වා මජ්ඣානං සුද්ධානං බුද්ධාදීනංනිවාසොමජ්ඣිමො**,**තස්මිං. වීසති වග්ගා ඉමස්සාති**වීසතිවග්ගො,**සොයෙව ගණො**වීසතිවග්ගගණො,**තං.**එවන්ති**ආදි නිගමනං.

තස්සාධෙය්‍යාති තස්සායත්තො, තස්සසන්තකොති වුත්තං හොති. පවාරණා ආධෙය්‍යා, සඞ්ඝකම්මං ආධෙය්‍යං, පබ්බජ්ජාආධෙය්‍යා, උපසම්පදා ආධෙය්‍යාති යොජනා.

යෙපි ඉමෙ නව උපොසථාති සම්බන්ධො. යාපි ච ඉමා නව පවාරණායොතියොජනා.**තස්සාති** විනයධරස්ස.**තාසන්ති** නවපවාරණානං.

යානිපිඉමානි චත්තාරි සඞ්ඝකම්මානීතියොජෙතබ්බං. එත්ථ ච තානි විනයධරායත්තානෙවාති පාඨසෙසො අජ්ඣාහරිතබ්බො.

යාපි ච අයං පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච කාතබ්බාති යොජනා.**හීති** සච්චං.**අඤ්ඤොති** විනයධරතො පරො.**සො එවාති** විනයධරො එව. ‘‘උපජ්ඣ’’න්ති ධාතුකම්මං, ‘‘සාමණෙරෙනා’’ති කාරිතකම්මං උපනෙතබ්බං.**එත්ථ** චාතිඋපොසථාදීසු ච. නිස්සයදානඤ්ච සාමණෙරුපට්ඨානඤ්ච විසුං කත්වා ද්වාදසානිසංසෙලභතීතිපි සක්කා වත්තුං.

විසුං විසුං කත්වාති ‘‘පඤ්චාති ච...පෙ....එකාදසා’’ති ච කොට්ඨාසං කොට්ඨාසං කත්වා, සත්ත කොට්ඨාසෙ කත්වා භාසතීතිඅධිප්පායො.**ඵොමෙතීති** සම්මුඛා ඵොමෙති.**පසංසතීති** පරම්මුඛා පසංසති. ‘‘උග්ගහෙතබ්බ’’න්තිපදස්සත්ථංදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘පරියාපුණිතබ්බ’’න්ති. අද්ධනි දීඝෙසාධූතිඅද්ධනියංඅද්ධක්ඛමංඅද්ධයොග්‍යන්ති අත්ථො සාධුඅත්ථෙ නියපච්චයො (මොග්ගල්ලානෙ 4.33.73).

ථෙරා ච නවා ච මජ්ඣිමා ච බහූ තෙ භික්ඛූ පරියාපුණන්තීතියොජනා.

439. ‘‘උද්දිස්සමානෙ’’ති පදස්ස කම්මරූපත්තං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘උද්දිසියමානෙ’’ති.**සො පනාති** පාතිමොක්ඛො පන. යස්මා උද්දිස්සමානො නාම හොති, තස්මාති යොජනා.**උද්දිසන්තෙ වාති** උද්දිසියමානෙ වා.**උද්දිසාපෙන්තෙ වාති** උද්දිසාපියමානෙ වා. අන්තසද්දො හිමානසද්දකාරියො.**යොති** භික්ඛු.**නන්ති** තං පාතිමොක්ඛං. වසද්දො ඛුද්දානුඛුද්දකපදස්සද්වන්දවාක්‍යං දස්සෙති, පුබ්බපදෙ කකාරලොපො දට්ඨබ්බො.**තෙසන්ති** ඛුද්දානුඛුද්දාකානං.**හීතිසච්චං.එතානීති** ඛුද්දානුඛුද්දකානි.**යෙති** භික්ඛූ. ‘‘යාව උප්පජ්ජතියෙව, තාව සංවත්තන්ති ඉතිවුත්තං හොතීති යොජනා ඉමස්ස නයස්ස පාඨසෙසෙහි යොජෙතබ්බත්තා. ගරුකභාවංසල්ලක්ඛෙන්තො ලහුකභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අථ වා’’තිආදි.**අතිවියාති** අති ඉ එව. ඉකාරො හි සන්ධිවසෙන අදස්සනං ගතො. වියසද්දොඑවකාරත්ථවාචකො ‘‘වරම්හාකං භුසාමිවා’’ති එත්ථ(ජා. 1.3.108) ඉවසද්දො විය, අති හුත්වා එවාති අත්ථො දට්ඨබ්බො.**‘‘උපසම්පන්නස්සා’’**ති එත්ථ සමීපෙ සාමිවචනන්ති (රූපසිද්ධියං 316 සුත්තෙ) ආහ ‘‘උපසම්පන්නස්ස සන්තිකෙ’’ති.**තස්සාති**උපසම්පන්නස්ස.**තස්මින්ති** විනයෙ.**විවණ්ණෙතීති** න කෙවලං තස්සෙව විවණ්ණමත්තමෙව, අථ ඛොනින්දතියෙවාති ආහ ‘‘නින්දතී’’ති.**ගරහතීති** තස්සෙව වෙවචනං.අථ වා**නින්දතීති** උපසම්පන්නස්ස සම්මුඛා නින්දති.**ගරහතීති** පරම්මුඛා ගරහතීති. දුතියං.

3. මොහනසික්ඛාපදං

444. තතියෙඅනුසද්දො පටිපාටිඅත්ථං අන්තොකත්වා විච්ඡත්ථවාචකොති ආහ ‘‘අනුපටිපාටියාඅද්ධමාසෙ අද්ධමාසෙ’’ති.**සොති** පාතිමොක්ඛො. උපොසථෙ උපොසථෙඋද්දිසිතබ්බන්ති**අනුපොසථිකං**. එත්ථාපි හි අනුසද්දොවිච්ඡත්ථවාචකො.**සොති** පාතිමොක්ඛො. උද්දිසියමානො නාමහොතීති යොජනා. ‘‘තස්මිං අනාචාරෙ’’ති පදෙන ‘‘තත්ථා’’ති පදස්සත්ථං දස්සෙති. ‘‘යංආපත්ති’’න්ති පදෙන යංසද්දස්ස විසයං දස්සෙති.**යථාධම්මොති** එත්ථ ධම්මසද්දෙන ධම්මො ච විනයො ච අධිප්පෙතොති ආහ ‘‘ධම්මො ච විනයො වා’’ති.**යථාති** යෙනාකාරෙන.**සාධුසද්දො** සුන්දරත්ථො, **කසද්දොපදපූරණොති** ආහ

‘‘සුට්ඨු’’ති. අට්ඨීන්ති ච ‘‘කත්වා’’ති ච ද්වෙ පදානිදට්ඨබ්බානි. ‘‘අට්ඨීකත්වා’’ති වා එකං පදං. තත්ථ පුබ්බනයෙ අත්ථො යස්සත්ථීතිඅට්ඨීත්ථකාරස්සට්ඨකාරං කත්වා, තං අට්ඨීං.**කත්වාති** ත්වාපච්චයන්තඋත්තරපදෙන සමාසො නහොති.**අට්ඨීකභාවන්ති** එත්ථ ඉකසද්දෙන ‘‘අට්ඨී’’ති එත්ථඊපච්චයං දස්සෙති. ‘‘භාව’’න්තිපදෙන භාවපච්චයෙන විනා භාවත්ථස්ස ඤාපෙතබ්බතංදස්සෙති. අත්ථො පනෙවං දට්ඨබ්බො – අට්ඨීභාවං කත්වාති. පච්ඡිමනයෙ අත්ථොයස්සත්ථීති**අට්ඨීකො**පුරිමනයෙනෙව ත්ථකාරස්ස ට්ඨකාරංකත්වා. අත්ථයිතබ්බො ඉච්ඡිතබ්බොති වා**අට්ඨීකො,**අට්ඨීකඉති නාමසද්දතො ත්වාපච්චයො කාතබ්බො. ‘‘අට්ඨීකත්වා’’ති ඉදං පදංකිරියාවිසෙසනං. කිරියාවිසෙසනෙ වත්තමානෙ කරධාතු වා භූධාතු වා යොජෙතබ්බාතිදස්සෙතුංවුත්තං ‘‘කත්වා හුත්වා’’ති. තං සබ්බංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අට්ඨීකත්වාති අට්ඨීකභාවං කත්වා, අට්ඨීකො හුත්වා’’ති.තතියං.

4. පහාරසික්ඛාපදං

449. චතුත්ථෙකස්මා ඡබ්බග්ගියා සත්තරසවග්ගියානං පහාරං දෙන්ති, නනු අකාරණෙන පහාරං දෙන්තීතිආහ ‘‘ආවුසො’’තිආදි. ඉමිනා යථා වදන්ති, තථා අකතත්තා පහාරං දෙන්තීති දස්සෙති.

451. **සචෙපීති** එත්ථ පිසද්දෙන සචෙ අමරති, කා නාම කථා, පාචිත්තියමෙවාතිදස්සෙති.**පහාරෙනාති** පහාරහෙතුනා.**යථාති** යෙනාකාරෙන.**අයන්ති** භික්ඛු.**න විරොචතීති** න සොභති.

452. ‘‘අනුපසම්පන්නස්සා’’ති එත්ථ අකාරස්ස අඤ්ඤත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘ගහට්ඨස්ස වා’’තිආදි.**පබ්බජිතස්ස වාති** පරිබ්බාජකස්සවා සාමණෙරස්ස වා.

453. ‘‘කෙනචී’’ති පදස්ස අත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘මනුස්සෙන වා’’තිආදි.**තතොති** විහෙඨනතො, ඉමිනා මොක්ඛස්ස අපාදානං දස්සෙති, ‘‘අත්තනො’’ති ඉමිනා සම්බන්ධං දස්සෙති. ‘‘පත්ථයමානො’’ති ඉමිනා ‘‘අධිප්පායො’’තිපදස්සත්ථං දස්සෙති.**මුග්ගරෙන වාති** චතුහත්ථදණ්ඩස්සඅද්ධෙන දණ්ඩෙන වා.**සොති** චොරාදිකොති. චතුත්ථං.

5. තලසත්තිකසික්ඛාපදං

454. පඤ්චමෙතලන්ති හත්ථතලං. තඤ්හි තලති යංකිඤ්චි ගහිතවත්ථුපතිට්ඨාති එත්ථාති‘‘තල’’න්ති වුච්චති.**සත්තීති** කුන්තො. සො හි සකති විජ්ඣිතුං සමත්ථෙතීති ‘‘සත්තී’’ති වුච්චති. තලමෙව සත්තිසදිසත්තා**තලසත්තිකං,**සදිසත්ථෙ කො, තං තලසත්තිකං උපචාරෙන ගහෙත්වා ‘‘කායම්පි’’ති වුත්තං. කායතොඅඤ්ඤං වත්ථුම්පි තලසත්තිකසඞ්ඛාතෙන කායෙන ගහෙත්වා උග්ගිරත්තා වුත්තං ‘‘කායපටිබද්ධම්පි’’ති.**‘‘පහාරසමුච්චිතා’’**ති එත්ථසංපුබ්බො ච උපුබ්බො ච

විසද්දො පගුණනසඞ්ඛාතෙ පරිචිතෙ වත්තතීති ආහ ‘‘පහාරපරිචිතා’’ති. පහාරෙන සං පුනප්පුනං උච්චිතා පරිචිතාති අත්ථො. ඉමමෙවත්ථංසන්ධාය වුත්තං‘‘පුබ්බෙපි…පෙ…. අත්ථො’’ති. අඤ්ඤම්පිසජ්ඣායනනයං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘පහාරස්ස උබ්බිගා’’ති.**තස්සාති** තස්ස පාඨස්ස.**පහාරස්සාති**පහාරතො. නිස්සක්කත්ථෙ චෙතං සාමිවචනං. ‘‘භීතා’’ති ඉමිනා ‘‘උබ්බිගා’’ති එත්ථඋපුබ්බ විජධාතුස්සත්ථං දස්සෙති.

457-8. **විරද්ධොති** පණ්ණකො හුත්වා.**පුබ්බෙති**පුරිමසික්ඛාපදෙ.**වුත්තෙසු වත්ථූසූති** ‘‘චොරං වාපච්චත්ථිකං වා’’තිආදිනා වුත්තෙසු වත්ථූසූති. පඤ්චමං.

6. අමූලකසික්ඛාපදං

459. ඡට්ඨෙතෙති ඡබ්බග්ගියා. චොදෙන්ති කිරාති සම්බන්ධො.**ආකිණ්ණදොසත්තාති** තෙසං ආකුලආදීනවත්තා.**එවන්ති** චොදියමානෙ.**අත්තපරිත්තාණන්ති**අත්තනො පරිසමන්තතො තාණං රක්ඛනං කරොන්තා චොදෙන්තීති යොජනාති. ඡට්ඨං.

7. සඤ්චිච්චසික්ඛාපදං

464. සත්තමෙඋපපුබ්බදහධාතුස්ස සකම්මිකත්තා කාරිතන්තොගධභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘උප්පාදෙන්තී’’ති.**‘‘අනුපසම්පන්නස්සා’’**ති එත්ථඅකාරස්ස සදිසත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සාමණෙරස්සා’’ති. සාමණෙරොපි හිඋපසම්පන්නෙන සදිසො හොති සණ්ඨානෙන ච පුරිසභාවෙන ච. සාමණෙරස්ස කුක්කුච්චංඋපදහතීති සම්බන්ධො. නිසින්නං මඤ්ඤෙ, නිපන්නං මඤ්ඤෙ, භුත්තං මඤ්ඤෙ, පීතංමඤ්ඤෙ, කතං මඤ්ඤෙති යොජනා.**නිසින්නන්ති** නිසීදිතං.**නිපන්නන්ති** නිපජ්ජිතන්ති. සත්තමං.

8. උපස්සුතිසික්ඛාපදං

471. අට්ඨමෙ‘‘අධිකරණජාතාන’’න්ති එත්ථ අධිකරණස්ස පකරණතො විවාදාධිකරණභාවඤ්චවිසෙසනපරපදභාවඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උප්පන්නවිවාදාධිකරණාන’’න්ති. තත්ථඋප්පන්නසද්දෙන ජාතසද්දස්සත්ථං දස්සෙති. විවාදසද්දෙනඅධිකරණස්ස සරූපං දස්සෙති. සුයාතීති**සුති**වචනං, සුතියාසමීපං**උපස්සුති**ඨානන්ති අත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සුතිසමීප’’න්ති. ‘‘සමීප’’න්ති ඉමිනා උපසද්දස්සත්ථං දස්සෙති. ‘‘යත්ථා’’තිආදිනා ‘‘උපස්සුතී’’ති එත්ථ උපසද්දස්ස පධානත්තා තස්ස සරූපංදස්සෙති.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ.**මන්තෙන්තන්ති** එත්ථ උපයොගවචනස්ස භුම්මත්ථෙ අධිප්පෙතත්තාවුත්තං ‘‘මන්තයමානෙ’’ති.

473. **‘‘වූපසමිස්සාමී’’**ති එත්ථ ඉධාතුයා ගත්‍යත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘වූපසමං ගමිස්සාමී’’ති.**අකාරකභාවන්ති** නිද්දොසභාවං.සොතුකාමතාය ගමනවසෙන සියා කිරියන්ති යොජනා. පරතොපි එසෙව නයොති. අට්ඨමං.

9. කම්මපටිබාහනසික්ඛාපදං

474. නවමෙ**මයන්ති** ඡබ්බග්ගියනාමකා අම්හෙ.**කතත්තාති** කම්මානං කතත්තා.**ධම්මොති**භූතො සභාවො.**එතෙසූති** චතූසු සඞ්ඝකම්මෙසූති. නවමං.

10. ඡන්දං අදත්වාගමනසික්ඛාපදං

481. දසමෙ**චොදෙති** පරස්ස දොසං ආරොපෙතීති**චොදකො**. තෙන ච චොදකෙනචොදෙතබ්බො දොසං ආරොපෙතබ්බොති**චුදිතො,**සොයෙවචුදිතකො,තෙන ච.**''අනුවිජ්ජකොති** චවිනයධරො. සො හි චොදකචුදිතකානං මතං අනුමිනෙත්වා විදති ජානාතීති අනුවිජ්ජකො.**එත්තාවතාපීති** එත්තකෙනපි පමාණෙනාති. දසමං.

11. දුබ්බලසික්ඛාපදං

484. එකාදසමෙ ''අලජ්ජීතා''තිආදීසු (පරි. 295) විය යකාරලොපෙන නිද්දෙසොති ආහ ''යථාමිත්තතායා''ති. ''යො යො''ති ඉමිනා යථාසද්දස්ස විච්ඡත්ථං දස්සෙති.යථාවුඩ්ඪන්තිආදීසු(චූළව. 311 ආදයො) විය යො යොමිත්තො**''යථාමිත්ත''**න්ති වචනත්ථොකාතබ්බො.**සබ්බපදෙසූති** ''යථාසන්දිට්ඨතා''තිආදීසුසබ්බෙසු පදෙසූති. එකාදසමං.

12. පරිණාමනසික්ඛාපදං

489. ද්වාදසමෙ**යන්ති** පදත්ථවිනිච්ඡයත්ථසඞ්ඛාතං යං වචනං.**තත්ථාති** තිංසකකණ්ඩෙ.**ඉධාති**ද්වෙනවුතිකණ්ඩෙ, සික්ඛාපදෙ වා.**පුග්ගලස්සාති**පරපුග්ගලස්සාති. ද්වාදසමං.

සහධම්මිකවග්ගො අට්ඨමො.

9. රතනවග්ගො

1. අන්තෙපුරසික්ඛාපදථයොජනාඅත්-

494. රාජවග්ගස්ස පඨමෙ**පරිත්තකොති** ගුණෙන ඛුද්දකො.පාසාදවරසද්දස්ස උපරිසද්දෙන සම්බන්ධිතබ්බභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ''පාසාදවරස්සඋපරි ගතො''ති. ඉමිනා පාසාදවරස්ස උපරිඋ**පරිපාසාදවරං,**තං ගතොඋපගතොති**උපරිපාසාදවරගතොති** වචනත්ථං දස්සෙති.**අයානන්ති** භික්ඛූනං. ''කාරණා''ති ඉමිනා ''වාහසා''තිපදස්සත්ථං දස්සෙති.**තෙහීති** අයොහි.

497. **අන්තරන්ති** ඛණං, ඔකාසං වා විවරං වා.**සාතෙතුන්ති** හනිතුං. **ඉච්ඡතීති** ඉමිනා පත්ථධාතුයා යාචනත්ථංදස්සෙති. ''රාජන්තෙපුරං හත්ථිසම්මද්ද''න්තිආදීසු වචනත්ථො එවං වෙදිතබ්බොතියොජනා.**හත්ථිසම්මද්දන්ති** හත්ථිසම්බාධට්ඨානං.අස්සෙහි සම්මද්දො එත්ථාති**අස්සසම්මද්දො.** රථෙහිසම්මද්දො එත්ථාති**රථසම්මද්දොති** වචනත්ථං අතිදිසන්තොආහ ''එසෙව නයො''ති. ''සම්මත්ත''න්ති පඨමක්ඛරෙන පාඨස්ස සම්බාධස්ස අවාචකත්තාවුත්තං

‘‘තං න ගහෙතබ්බ’’න්ති.**තත්ථා**ති පාඨෙ. ‘‘හත්ථීනංසම්මද්ද’’න්ති ඉමිනා උත්තරපදස්ස සම්මද්දනං**සම්මද්ද**න්ති භාවත්ථං දස්සෙති, පුරිමපදෙන ඡට්ඨීසමාසඤ්ච.පුරිමපාඨෙ පන උත්තරපදස්ස අධිකරණත්ථඤ්ච පුබ්බපදෙන තතියාසමාසඤ්ච දස්සෙති.බාහිරත්ථසමාසොතිපි වුච්චති. පච්ඡිමපාඨෙ ‘‘හත්ථිසම්මද්ද’’න්තිආදිපදස්සලිඞ්ගවිපල්ලාසඤ්ච‘‘අත්ථී’’ති පාඨසෙසෙනයොජෙතබ්බතඤ්ච දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘හත්ථිසම්මද්දො අත්ථී’’ති.**රජනීයානී**ති රජනීයානි, රජිතුං අරහානීති අත්ථො. ඉමිනාසම්බන්ධකාලෙ පුරිමපාඨෙ රඤ්ඤො අන්තෙපුරෙති විභත්තිවිපල්ලාසො කාතබ්බොති.පච්ඡිමපාඨෙ පන මුඛ්‍යතොව යුජ්ජති. තෙන වුත්තං ‘‘තස්මිං අන්තෙපුරෙ’’ති.

498. **අවසිත්තස්සා**ති ඛත්තියාභිසෙකෙන අභිසිත්තස්ස.**ඉතො**ති සයනිඝරතො. ඉමිනා පඤ්චමීබාහිරසමාසං දස්සෙති. රඤ්ඤොරතිජනනට්ඨෙන**රතනං**වුච්චති මහෙසී.**මහෙසී**ති ච සාභිසෙකා දෙවී. නිපුබ්බ ගමුධාතුස්ස නිපුබ්බකමුධාතුයාපරියායභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘නිග්ගතන්ති නික්ඛන්ත’’න්ති. පඨමං.

2. රතනසික්ඛාපදං

502. දුතියෙ**පමුස්සිත්වා**ති සතිවිප්පවාසෙන පමුස්සිත්වා.**පුණ්ණපත්ත**න්ති තුට්ඨිදායං. තඤ්හි මනොරථපුණ්ණෙනපත්තබ්බභාගත්තා ‘‘පුණ්ණපත්ත’’න්ති වුච්චති. තස්ස සරූපං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සතතො පඤ්ච කහාපණා’’ති. ඉධ පන කහාපණානං පඤ්චසතත්තා පඤ්චවීසකහාපණා අධිප්පෙතා.**ආභරණ**සද්දස්ස අලඞ්කාරසද්දෙන පරියායභාවං දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘අලඞ්කාර’’න්ති. ‘‘මහාලතං නාමා’’ති ඉමිනා න යො වා සො වා අලඞ්කාරො, අථඛො විසෙසාලඞ්කාරොති දස්සෙති. මහන්තානි මාලාකම්මලතාකම්මානි එත්ථාති**මහාලතා.** ලතාගහණෙන හි මාලාපි ගහිතා. නවහි කොටීහි අග්ඝං ඉමස්සාති**නවකොටිඅග්ඝනකං,**නවකොටිසඞ්ඛාතං අග්ඝං අරහතීති වා**නවකොටිඅග්ඝනකං.**

504. අන්තෙසමීපෙ වසනසීලත්තා පරිචාරිකො**‘‘අන්තෙවාසී’’**ති වුච්චතීතිආහ ‘‘පරිචාරිකො’’ති.

506. **ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතා**ති ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතා.සඞ්ඝ…පෙ…. නවකම්මානං අත්ථාය උග්ගණ්හන්තස්ස වා උග්ගණ්හාපෙන්තස්ස
වාදුක්කටන්තියොජනා.**අවසෙස**න්තිජාතරූපරජතතො
අවසෙසං.**මාතුකණ්ණපිළන්ධනතාලපණ්ණම්පී**තිමාතුයා කණ්ණෙ පිළන්ධිතතාලපණ්ණම්පි, පටිසාමෙන්තස්සාති සම්බන්ධො.

‘‘කප්පියභණ්ඩං හොතී’’ති ඉමිනා අකප්පියභණ්ඩං න වට්ටතීතිදස්සෙති.**ඉදන්ති** භණ්ඩං.**පලිබොධොනාමාති** අත්තනො පලිබොධො නාම.**ඡන්දෙනපීති** වඩ්ඪකීආදීනං ඡන්දහෙතුනාපි.**භයෙනපීති** රාජවල්ලභානං භයහෙතුනාපි.**බලක්කාරෙනාති** කරණං කාරො, බලෙන කාරො බලක්කාරො, තෙන, බලක්කාරොහුත්වා පාතෙත්වාති අත්ථො.

තත්ථාති මහාරාමෙ.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ, සඞ්කා උප්පජ්ජතීති සම්බන්ධො. **මහාජනසඤ්චරණට්ඨානෙසූති** බහූනං ජනානං සඤ්චරණසඞ්ඛාතෙසු ඨානෙසු.නගහෙතබ්බස්ස හෙතුං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘පලිබොධො න හොතී’’ති. යස්මා පලිබොධො නහොති, තස්මා න ගහෙතබ්බන්ති අධිප්පායො.**එකොති** එකොභික්ඛු පස්සතීති සම්බන්ධො.**ඔක්කම්මාති**ඔක්කමිත්වා.

රූපසද්දො භණ්ඩපරියායොති ආහ ‘‘භණ්ඩ’’න්ති. භණ්ඩං රූපං නාමාති යොජනා.**භණ්ඩිකන්ති**භණ්ඩෙන නියුත්තං පුටකං.**ගණෙත්වාති** ගණනං කත්වා.**නිමිත්තන්තීති** එත්ථ ඉතිසද්දො නාමපරියායො. ලඤ්ඡනාදි නිමිත්තංනාමාති හි යොජනා. ලඤ්ඡනාදීති ආදිසද්දෙන නීලපිලොතිකාදයො සඞ්ගණ්හාති.**ලාබායාති** ජතුනා.

පතිරූපා නාම ඉධ ලජ්ජිකුක්කුච්චකාති ආහ ‘‘ලජ්ජිනොකුක්කුච්චකා’’ති.**ථාවරන්ති** ජඞ්ගමා අඤ්ඤං ථාවරං.**අද්ධුනොති** කාලස්ස.**සමාදපෙත්වාති** අඤ්ඤෙසමාදපෙත්වා. උද්දිස්ස අරියා තිට්ඨන්ති, එසා අරියාන යාචනා’’ති (ජා. 1.7.59) වුත්තනයෙන යාචිත්වාති අත්ථො.

507. **රතනසම්මතන්ති** මනුස්සානං උපභොගපරිභොගන්ති. දුතියං.

3. විකාලගාමප්පවිසනසික්ඛාපදං

508. තතියෙ‘‘තිරච්ඡානභූතං කථ’’න්ති ඉමිනා‘‘**තිරච්ඡානකථ**’’න්ති පදස්ස තුල්‍යනිස්සිතසමාසං දස්සෙති.**රාජපටිසංයුත්තන්ති** රාජූහි පටිසංයුත්තං.

512. සම්බහුලාභික්ඛූති සම්බන්ධො.**තස්මිං ගාමෙති** තස්මිංපඨමපවිසනගාමෙ.**තං කම්මන්ති** තං ඉච්ඡිතකම්මං.**අන්තරාති** ගාමවිහාරානමන්තරෙ. භුම්මත්ථෙ චෙතංනිස්සක්කවචනං.

කුලඝරෙ වාති ඤාතිකුලඋපට්ඨාකකුලඝරෙ වා.**තෙලභික්ඛාය වාති** තෙලයාචනත්ථාය වා.**පස්සෙති**අත්තනො පස්සෙ සමීපෙති වුත්තංහොති.**තෙනාති** ගාමමජ්ඣමග්ගෙන.**අනොක්කම්මාති** අනොක්කමිත්වා, අපක්කමිත්වාති අත්ථොති.තතියං.

4. සුචිඝරසික්ඛාපදං

517. චතුත්ථෙකකාරස්ස පදපූරණභාවං දස්සෙතුං වුත්තං**“භෙදනමෙවභෙදනක”**න්ති. අස්සත්ථිඅත්ථෙ අපච්චයොති ආහ “තං අස්ස අත්ථී”ති.**අස්සාති** පාචිත්තියස්ස. පඨමං සූචිඝරං භින්දිත්වා පච්ඡාපාචිත්තියං දෙසෙතබ්බන්ති අත්ථො.**අරණිධනුකෙති** අරණියාධනුකෙ.**වෙධකෙති** කායබන්ධනවෙධකෙති. චතුත්ථං.

5. මඤ්චසික්ඛාපදං

522. පඤ්චමෙඡෙදනමෙව ඡෙදනකං, තමස්සත්ථීති**ඡෙදනක**න්ති අත්ථං සන්ධායවුත්තං “වුත්තනයමෙවා”ති.

නිඛණිත්වාති පමාණාතිරෙකං නිඛණිත්වා.**උත්තානං වා කත්වාති** හෙට්ඨුපරි පරිවත්තනං වා කත්වා.**ඨපෙත්වාති** ලම්බණවසෙන ඨපෙත්වාති. පඤ්චමං.

6. තූලොනද්ධසික්ඛාපදං

526. ඡට්ඨෙ**එත්ථාති** මඤ්චපීඨෙ. අවනහිතබ්බන්ති**ඔනද්ධං,**තූලෙන ඔනද්ධං**තූලොනද්ධ**න්ති අත්ථොපි යුජ්ජති.**තූලංපක්ඛිපිත්වාති** මඤ්චපීඨෙ චිමිලිකං පත්ථරිත්වා තස්සුපරි තූලංපක්ඛිපිත්වාති අත්ථොති. ඡට්ඨං.

7. නිසීදනසික්ඛාපදං

531. සත්තමෙ**කත්ථාති** කිස්මිං ඛන්ධකෙ, කිස්මිං වත්ථුස්මිං වා.**හීති** සච්චං.**තත්ථාති**චීවරක්ඛන්ධකෙ, පණීතභොජනවත්ථුස්මිං වා. “යථා නාමා”ති ඉමිනා “සෙය්‍යථාපී”තිපදස්ස අත්ථං දස්සෙති, “පුරාණො චම්මකාරො”ති ඉමිනා “පුරාණාසිකොට්ඨො”තිපදස්ස. චම්මකාරො හි අසිනා චම්මං කුටති ඡින්දතීති**“අසිකොට්ඨො”**ති වුච්චති. වත්ථුප්පන්නකාලමුපනිධාය වුත්තං “පුරාණො”ති. තමෙවූපමං පාකටං කරොන්තො ආහ**“යථා හී”**ති.**හීති** තප්පාකටීකරණං, තංපාකටං කරිස්සාමීති හි අත්ථො. චම්මකාරො කඩ්ඪතීති සම්බන්ධො.**විත්ථත**න්ති විසාලං.**සොපීති** උදායිපි. තංනිසීදනං කඩ්ඪතීති යොජනා.**තෙනාති** කඩ්ඪනහෙතුනා.**තන්ති** උදායිං.**සන්ථතසදිස**න්ති සන්ථතෙනසදිසං.**එකස්මිං අන්තෙති** එකස්මිං කොට්ඨාසෙ, එාලෙත්වාතිසම්බන්ධොති. සත්තමං.

8. කණ්ඩුපටිච්ඡාදිසික්ඛාපදං

537. අට්ඨමෙ**“කත්ථා”**තිආදීනි වුත්තනයානෙව.

539. “යස්සා”ති පදස්ස විසයං දස්සෙතුං වුත්තං “භික්ඛුනො”ති. “නාභියාහෙට්ඨා”ති ඉමිනා නාභියා අධොඅ**ධොනාභීති** වචනත්ථං දස්සෙති, “ජාණුමණ්ඩලානං උපරී”ති ඉමිනා ජාණුමණ්ඩලානං උබ්භඋ**බ්භජාණුමණ්ඩල**න්ති. උබ්භසද්දො හි උපරිපරියායොසත්තම්‍යන්තනිපාතො. කණ්ඩුබජ්ජුසද්දානං වෙවචනත්තා

වුත්තං**''කණ්ඩූති බජ්ජූ''**ති. කණ්ඩති භෙදනං කරොතීති**කණ්ඩු**. බජ්ජති බාධනං කරොතීති**බජ්ජු**. කෙසුචි පොත්ථකෙසු ''කච්ඡූ''ති පාඨො අත්ථි, සො අයුත්තො.

ලොහිතංතුණ්ඩං එතිස්සාති**ලොහිතතුණ්ඩිකා**. පිළයති විබාධයතීති**පිළකා**. ආ භුසො අසුචිං සවති පග්ඝරාපෙතීති**අස්සාවො**ති වචනත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ''**අසුචිපග්ඝරණ**''න්ති. අරිසඤ්ච භගන්දරා ච මධුමෙහො ච. ආදිසද්දෙනදුන්නාමකාදයො සඞ්ගණ්හාති. තත්ථ අරි විය ඊසති අභිභවතීති**අරිසං**. භගං වුච්චති වච්චමග්ගං, තං දරති ඵාලෙතීති**භගන්දරා,**ගූථසමීපෙ ජාතො වණවිසෙසො. මධු විය මුත්තාදිං මිහතිසෙචතීති**මධුමෙහො,**සො ආබාධො මුත්තමෙහො සුක්කමෙහොරත්තමෙහොති අනෙකවිධො.**ථුල්ල**සද්දො මහන්තපරියායොති ආහ ''මහා''ති. අට්ඨමං.

9. වස්සිකසාටිකසික්ඛාපදං

542. නවමෙවස්සෙ වස්සකාලෙ අධිට්ඨාතබ්බාති**වස්සිකා,**වස්සිකා ච සාසාටිකා චෙති**වස්සිකසාටිකා**ති. නවමං.

10. නන්දත්ථෙරසික්ඛාපදං

547. දසමෙ''චතූහි අඞ්ගුලෙහී''ති ඉමිනා චතුරො අඞ්ගුලා**චතුරඞ්ගුලා**ති අසමාහාරදිගුං දස්සෙති.**ඌනකප්පමාණො**ති භගවතො ලාමකපමාණො. ඉමිනා**ඔමක**සද්දස්ස ලාමකත්ථං දස්සෙතීති දට්ඨබ්බන්ති. දසමං.

රතනවග්ගො නවමො.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

ඛුද්දකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

6. පාටිදෙසනීයකණ්ඩං

1. පඨමපාටිදෙසනීයසික්ඛාපදඵයොජනාඅත්-

බුද්දකානං අනන්තරා පාටිදෙසනීයා යෙ ධම්මා සඞ්ගීතිකාරෙහිඨපිතා, ඉදානි තෙසං ධම්මානං අයං වණ්ණනා භවතීති යොජනා.

552. පඨමපාටිදෙසනීයෙතාව අත්ථො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා.**පටිආගමනකාලෙ**ති පිණ්ඩාය චරණට්ඨානතො පක්කමිත්වා, පටිනිවත්තිත්වා වා ආගමනකාලෙ.**සබ්බෙවා**ති එත්ථනිග්ගහීතලොපවසෙන සන්ධි හොතීති ආහ ‘‘සබ්බමෙවා’’ති. ‘‘කම්පමානා’’ති ඉමිනාපපුබ්බවිධධාතුයා කම්පනත්ථං දස්සෙති.**අපෙහී**ති එත්ථඅපපුබ්බඉධාතු ගත්‍යත්ථොති ආහ ‘‘අපගච්ඡා’’ති.

553. පටිදෙසෙතබ්බාකාරං දස්සෙති අනෙනාති**පටිදෙසෙතබ්බාකාරදස්සනං.** ද්වින්නං සද්දානං පරියායභාවංදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘රථිකාති රච්ඡා’’ති. රථස්ස හිතා**රථිකා.** ණ්‍යපච්චයෙ කතෙ**‘‘රච්ඡා’’**ති (මොග්ගල්ලානෙ 4.72 සුත්තෙ) වුච්චති. රච්ඡන්තරෙන අනිබ්බිද්ධා රච්ඡා**බ්‍යූහො**නාමාති ආහ ‘‘අනිබ්බිජ්ඣිත්වා’’තිආදි. බ්‍යූහෙතිසම්පිණ්ඩෙති ජනෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුමපදානවසෙනාති**බ්‍යූහො.** සිඞ්ඝාටකං නාම මග්ගසන්ධීති ආහ ‘‘මග්ගසමොධානට්ඨාන’’න්ති. සිඞ්ඝති මග්ගසමොධානං කරොති එත්ථාති**සිඞ්ඝාටකං.** **එතෙසූ**ති රථිකාදීසු.**එසෙවනයො**ති දුක්කටපාටිදෙසනීයෙ අතිදිසති.**හී**ති සච්චං. ‘‘වචනතො’’ති පදං ‘‘වෙදිතබ්බො’’ති පදෙ ඤාපකහෙතු. දදමානාය භික්ඛුනියා වසෙනාතියොජනා.**එත්ථා**ති සික්ඛාපදෙ.**තස්මා**ති යස්මා අපමාණං, තස්මා.

ඉදන්ති වචනං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.සම්භින්නෙ එකරසෙ කාලිකත්තයෙති යොජනා.

556. ‘‘දාපෙති’’ති හෙතුත්ථකිරියාය කාරිතකත්තුකාරිතකම්මානි දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අඤ්ඤාතිකාය අඤ්ඤෙන කෙනචී’’ති.**අඤ්ඤෙනා**ති අත්තනාඅඤ්ඤෙන. ‘‘තාය එව වා භික්ඛුනියා අඤ්ඤෙන වා කෙනචී’’ති පදානි ‘‘පටිග්ගහාපෙත්වා’’තිපදෙ කාරිතකම්මානීති. පඨමං.

2. දුතියපාටිදෙසනීයසික්ඛාපදං

558. දුතියෙ**පුරිමසික්ඛාපදෙන** **ආපත්ති**අන්තරසරත්තාති අධිප්පායො.**ඉමිනා** **සික්ඛාපදෙන** **ආපත්ති** **භවෙය්‍ය**වොසාසමානත්තාතිඅධිප්පායො. දෙන්තියා පන නෙව ඉමිනා, න පුරිමෙන ආපත්ති අඤ්ඤස්සහත්තත්තාති අධිප්පායොති. දුතියං.

3. තතියපාටිදෙසනීයසික්ඛාපදං

562. තතියෙ**''උභතො''**ති එත්ථ කරණත්ථෙ තොති ආහ ''ද්වීහී''ති. ''උභතොපසන්න''න්ති බ්‍යාසොපි සමාසොපි යුත්තොයෙව, සමාසෙ තොපච්චයස්ස අලොපො හොති. ''උභතො''තිපදස්ස සරූපං දස්සෙතුං වුත්තං ''උපාසකෙනපි උපාසිකායපී''ති. කස්මා උභතොපසන්නං හොතීති ආහ ''තස්මිං කිරා''තිආදි. යස්මා තස්මිං කුලෙ...පෙ.... සොතාපන්නායෙවහොන්ති කිර, තස්මා ''උභතොපසන්න''න්ති වුත්තං හොති. ''සවෙපී''ති එත්ථපිසද්දෙන අසීතිකොටිධනතො අධිකම්පි සම්පිණ්ඩෙති. හායනස්ස කාරණංදස්සෙති**''යස්මා''**තිආදිනා.

569. ''ඝරතොනීහරිත්වා''ති එත්ථ**''නීහරිත්වා''**ති පදස්ස කම්මංදස්සෙතුං වුත්තං ''ආසනසාලංවා විහාරං වා''ති. ''ආනෙත්වා''තිඉමිනා නීපුබ්බහරධාතුයා අත්ථං දස්සෙති.**ද්වාරෙ**ති අත්තනො ගෙහද්වාරෙති. තතියං.

4. චතුත්ථපාටිදෙසනීයසික්ඛාපදං

570. චතුත්ථෙඅවරුද්ධසද්දො පරිරුද්ධසද්දස්ස පරියායොති ආහ**''පරිරුද්ධා**හොන්තී''ති. ආරඤ්ඤකස්ස සෙනාසනස්ස පරිසමන්තතොරුද්ධා ආවුතා හොන්තීති අත්ථො.

573. ''පඤ්චන්න''න්ති නිද්ධාරණෙ සාමිවචනභාවඤ්ච ''යංකිඤ්චී''ති නිද්ධාරණීයෙනසම්බන්ධිතබ්බභාවඤ්ච දස්සෙතුං වුත්තං ''පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු යං කිඤ්චී''ති. ''පෙසෙත්වා ඛාදනීයං භොජනීයං ආහරිස්සාමී''තිඉමිනා පටිසංවිදිතාකාරදස්සනං. ''ආරාම''න්ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි ආරඤ්ඤකසෙනාසනස්සආරාමො එවඅධිප්පෙතොති ආහ ''ආරඤ්ඤකසෙනාසනාරාමඤ්චා''ති.**තස්සා**තිආරඤ්ඤකසෙනාසනාරාමස්ස .**''කස්මා''**ති පුච්ඡාය ''පටිමොචනත්ථ''න්ති විසජ්ජනාය සමෙතුං සම්පදානත්ථෙ නිස්සක්කවචනං කාතබ්බං.කිමත්ථන්ති හි අත්ථො.**පටිමොචනත්ථ**න්ති තදත්ථෙපච්චත්තවචනං. පටිමොචනසඞ්ඛාතාය අත්ථායාති හි අත්ථො. අත්ථසද්දො ච පයොජනවාචකො.පයොජනායාති හි අත්ථො. අථ වා ''පටිමොචනත්ථ''න්ති විසජ්ජනායං. ''කස්මා''තිපුච්ඡාය සමෙතුං නිස්සක්කත්ථෙ පච්චත්තවචනං කාතබ්බං. පටිමොචනසඞ්ඛාතා අත්ථාතිහි අත්ථො. අත්ථසද්දො ච කාරණවාචකො. කාරණාති හි අත්ථො. එවඤ්හිපුච්ඡාවිසජ්ජනානං පුබ්බාපරසමසඞ්ඛාතො විචයො හාරො පරිපුණ්ණො හොතීති දට්ඨබ්බං.**අම්හාක**න්ති ඛාදනීයභොජනීයපටිහරන්තානං අම්හාකං.**අම්හෙ**ති චොරසඞ්ඛාතෙ අම්හෙ.

''තස්සා''ති පදස්සත්ථං දස්සෙතුංවුත්තං ''එතිස්සා යාගුයා''ති.**අඤ්ඤාතිපී**තිපටිසංවිදිතකුලතො අඤ්ඤාතිපි

කුලානි.**තෙනා**තිපටිසංවිදිතකුලෙන. කුරුන්දිවාදෙ යාගුයා පටිසංවිදිතං කත්වා යාගුං අග්ගහෙත්වාපූවාදීනි ආහරන්ති, වට්ටතීති අධිප්පායො.

575. **එකස්සා**ති භික්ඛුස්ස.**තස්සා**තිපටිසංවිදිතභික්ඛුස්ස, චතුන්නං වා පඤ්චන්නං වා භික්ඛූනං අත්ථායාති යොජනා.**අඤ්ඤෙසම්පී**ති චතුපඤ්චභික්ඛුතො අඤ්ඤෙසම්පි.**අධිකමෙවා**ති පරිභුත්තතො අතිරෙකමෙව.**යංපනා**ති ඛාදනීයභොජනීයං පන, යම්පි ඛාදනීයභොජනීයං වනතො ආහරිත්වා දෙන්තීතියොජනා.**''තත්ථජාතක''**න්ති එත්ථ තසද්දස්ස විසයංදස්සෙතුං වුත්තං ''ආරාමෙ''ති. අඤ්ඤෙන දින්නන්ති සම්බන්ධො.**න**න්ති මූලඛාදනීයාදිං.**පටිසංවිදිත**න්ති පටිකච්චෙව සුට්ඨු ජානාපිතන්ති අත්ථො.ති.චතුත්ථං.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

පාටිදෙසනීයවණ්ණනාය

යොජනා සමත්තා.

7. සෙඛියකණ්ඩං

1. පරිමණ්ඩලවග්ගඋයොජනාඅත්-

සික්ඛිතසික්ඛෙනතීසු සික්ඛාසු චතූහි මග්ගෙහි සික්ඛිතසික්ඛෙන**තාදිනා**අට්ඨහි ලොකධම්මෙහි අකම්පියට්ඨෙන තාදිනා, ඉට්ඨානිට්ඨෙසු වා අවිකාරට්ඨෙන තාදිනා භගවතා**යානි**සික්ඛාපදානි ''සෙඛියානී''ති භාසිතානි, **දානි** **තෙසම්පි**සික්ඛාපදානං අයම්පි වණ්ණනාක්කමො භවතීති යොජනා.

576. **තත්ථාති** සෙඛියසික්ඛාපදෙසු, අත්ථො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා. ''සමන්තතො''තිඉමිනා පරිත්‍යූපසග්ගස්සත්ථං දස්සෙති. ''නාභිමණ්ඩලංජාණුමණ්ඩල''න්ති එත්ථ උද්ධංසද්දො ච අධොසද්දො ච අජ්ඣාහරිතබ්බොති ආහ ''උද්ධ''න්තිආදි.**අට්ඨඞ්ගුලමත්තන්ති** භාවනපුංසකං, නිවාසෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**තතොති** අට්ඨඞ්ගුලමත්තතො.යථා පටිච්ඡන්නං හොති, එවං නිවාසෙන්තස්සාති යොජනා.**තත්‍රිදංපමාණන්ති** තස්ස නිවාසනස්ස ඉදං පමාණං.**තාදිසස්සාති**දීඝතො මුට්ඨිපඤ්චකස්ස තිරියං අඩ්ඪතෙයාහත්ථස්ස නිවාසනස්ස. ජාණුමණ්ඩලංපටිච්ඡාදනත්ථං වට්ටතීති යොජනා.**තත්ථාති** චීවරෙසු.**න තිට්ඨතීති** විරළත්තා න තිට්ඨති.**තිට්ඨතීති** ඝනත්තා තිට්ඨති.

නිවාසෙන්තස්ස වාතිඑත්ථ වසද්දොඅවධාරණත්ථො, නිවාසෙන්තස්සෙවාති අත්ථො. කෙවලං එවං නිවාසෙන්තස්සෙව දුක්කටං නහොති, අථ ඛො තථා නිවාසෙන්තස්සාපි දුක්කටමෙවාති යොජනා. යෙ පන නිවාසනදොසාතිසම්බන්ධො.**අඤ්ඤෙති** පුරතො ච පච්ඡතො ච ඔලම්බෙත්වානිවසනතො අඤ්ඤෙ. **තෙ** **සබ්බෙති** සබ්බෙ තෙනිවාසනදොසා.**එත්ථාති** ඉමස්මිං විභඞ්ගෙ.**තත්ථෙවාති** ඛන්ධකෙයෙව.

අසඤ්චිච්ච නිවාසෙන්තස්ස අනාපත්තීති සම්බන්ධො. එසෙව නයො ''අසතියා''ති එත්ථාපි.**අජානන්තස්සාති** එත්ථ අජානනංදුවිධං නිවාසනවත්තස්ස අජානනං, ආරුළ්හොරුළ්හභාවස්ස අජානනන්ති. තත්ථආරුළ්හොරුළ්හභාවස්ස අජානනං සන්ධාය වුත්තං ''අජානන්තස්සා''ති දස්සෙන්තොආහ ''අජානන්තස්සාති එත්ථා''තිආදි.**හීතිසච්චං**.**තස්සාති** නිවාසනවත්තස්ස.**අස්සාති** භික්ඛුනො.**තං පනාති** ආපත්තිතොඅමොක්ඛනං පන.**තස්මාති** යස්මා යුජ්ජති, තස්මා.**යොති** භික්ඛු. කුරුන්දියං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. සුක්ඛාජඞ්ඝා ඉමස්සාති**සුක්ඛජඞ්ඝො.** මහන්තං පිණ්ඩිකමංසංඉමස්සාති**මහාපිණ්ඩිකමංසො. තස්සාති** භික්ඛුස්ස.

වණොති අරු. තඤ්හි වණති ගත්තවිචුණ්ණනංකරොතීති වණොති වුච්චති.**වාළමිගා වා චොරා වාති** එත්ථවාසද්දො අවුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථො, තෙන අඤ්ඤාපි උදකචික්ඛල්ලාදයො ආපදාසඞ්ගය්හන්ති.

577. **ඉධාති** ඉමස්මිං විභඞ්ගෙ, සික්ඛාපදෙ වා.**උභොකණ්ණෙති** පුරතො ච පච්ඡතො ච නිග්ගතෙ ද්වෙ කණ්ණෙ.**අවිසෙසෙනාති** ‘‘අන්තරඝරෙ’’ති ච ‘‘ආරාමෙ’’ති ච විසෙසං අකත්වාසාමඤ්ඤෙන.**විහාරෙපීති**සඞ්ඝසන්නිපාතබුද්ධුපට්ඨානථෙරුපට්ඨානාදිකාලං සන්ධාය වුත්තං.

578. කායෙකදෙසෙකායසද්දො වත්තතීති ආහ ‘‘ජාණුම්පි උරම්පී’’ති. ‘‘න සීසං පාරුතෙනා’’තිඉමිනා ‘‘සුප්පටිච්ඡන්නෙනා’’තිපදස්ස අතිබ්‍යාපිතදොසං පටික්ඛිපති.**ගණ්ඨිකන්ති** පාසො. සො හි ගන්ථෙති බන්ධතීති වා, ගන්ථෙතිබන්ධති එත්ථාති වා කත්වා ගන්ථිකොති වුච්චති. න්ථකාරස්ස වාණ්ඨකාරෙ කතෙ**ගණ්ඨිකො,**තං ගණ්ඨිකං පටිමුඤ්චිත්වා.**උභොකණ්ණෙති** චීවරස්ස ද්වෙ කොණෙ.**ගලවාටකතොති** එත්ථගලොති කණ්ඨො. සො හි ඛජ්ජභොජ්ජලෙය්‍යපෙය්‍යසඞ්ඛාතංචතුබ්බිධං අසනං ගලති පන්නො හුත්වා කුච්ඡියං පතති ඉතොති ගලොති වුච්චති.ආවාටොයෙව ඛුද්දකට්ඨෙන**ආවාටකො,**ඛුද්දකත්ථෙ කො. ගලෙ ඨිතොආවාටකො ගලවාටකො. අකාරතො හි ආකාරස්ස ලොපො ‘‘පප’’න්තිආදීසු (ජා. 1.1.2) විය. එත්ථහි පආපන්ති පදච්ඡෙදො, අකාරතො ආකාරස්ස ච ලොපො. පවද්ධං ආපං පපං, මහන්තං උදකන්තිඅත්ථො. සීසං විවරිත්වාති සම්බන්ධො.

579. වාසංඋපගතොති වා වාසෙන උපගතොති වා අත්ථංපටික්ඛිපන්තො ආහ‘‘**වාසත්ථාය උපගතස්සා**’’ති.

580. හත්ථපාදෙඅකීළන්තො සුසංවුතො නාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘හත්ථං වා පාදං වාඅකීළාපෙන්තො’’ති.

582. **ඔක්ඛිත්තචක්ඛූති** එත්ථ ඔසද්දො හෙට්ඨාපරියායොති ආහ ‘‘හෙට්ඨාඛිත්තචක්ඛූ’’ති. ‘‘හුත්වා’’තිඉමිනා කිරියාවිසෙසනභාවං දස්සෙති.**යුගයුත්තකොති** යුගෙ යුත්තකො. දමිතත්ථාති**දන්තො.** ආභූසො ජානාති කාරණාකාරණන්ති**ආජානෙය්‍යො.එත්තකන්ති** චතුහත්ථපමාණං. යො ගච්ඡති, අස්ස භික්ඛුනො දුක්කටං ආපත්තිහොතීති යොජනා. ‘‘පරිස්සයභාව’’න්ති ච ‘‘පරිස්සයාභාව’’න්ති ච ද්වෙ පාඨායුජ්ජන්තියෙව.

584. **ඉත්ථම්භූතලක්ඛණෙති** ඉමං පකාරං ඉත්ථං චීවරුක්ඛිපනං, භවතිගච්ඡතීති භූතො, භික්ඛු. ලක්ඛීයති අනෙනාති ලක්ඛණං, චීවරං. ඉත්ථං භූතොඉත්ථම්භූතො, තස්ස ලක්ඛණං ඉත්ථම්භූතලක්ඛණං, තස්මිං. කරණවචනං දට්ඨබ්බන්තියොජනා. ඉත්ථම්භූතලක්ඛණං නාම කිරියාවිසෙසනස්ස සභාවොති ආහ ‘‘එකතො වා…පෙ.…හුත්වාති අත්ථො’’ති.**අන්තොඉන්දඛීලතොති** ගාමස්සඅන්තොඉන්දඛීලතොති. පඨමො වග්ගො.

2. උජ්ජග්ඝිකවග්ගඨයොජනාඅත්-

586. උච්චාසද්දං කත්වා ජග්ඝනං හසනං**උජ්ජග්ඝො,**සොයෙව**උජ්ජග්ඝිකා,**තාය. ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''මහාහසිතංහසන්තො''ති.**එත්ථා**ති ''උජ්ජග්ඝිකායා''තිපදෙ.

588. **කිත්තාවතා**ති කිත්තකෙන පමාණෙන, එවං නිසින්නෙසු ථෙරෙසූතිසම්බන්ධො, නිද්ධාරණෙ චෙතං භුම්මවචනං.**වවත්ථපෙතී**තිඉදඤ්චිදඤ්ච කථෙතීති වවත්ථපෙති.**එත්තාවතා**ති එත්තකෙනපමාණෙන.

590. නිච්චලංකත්වා කායස්ස උජුට්ඨපනං කායපග්ගහො නාමාති ආහ ''නිච්චලං කත්වා''තිආදි. එසෙවනයො බාහුපග්ගහසීසපග්ගහෙසුපීති. දුතියො වග්ගො.

3. ඛම්භකතවග්ගඨයොජනාඅත්-

596. ඛම්භොකතො යෙනාති**ඛම්භකතො.ඛම්භො**ති ච පටිබද්ධො. කත්ථ පටිබද්ධොති ආහ ''කටියං හත්ථං ඨපෙත්වා''ති.සසීසං අවගුණ්ඨයති පරිවෙඨතීති**ඔගුණ්ඨිතො**ති ආහ ''සසීසංපාරුතො''ති.

600. උද්ධං එකාකොටි ඉමිස්සා ගමනායාති**උක්කුටිකා**ති දස්සෙන්තො ආහ ''උක්කුටිකා වුච්චති''තිආදි.**එත්ථා**ති ''උක්කුටිකායා''තිපදෙ.

601. හත්ථපල්ලත්ථිකදුස්සපල්ලත්ථිකෙසු ද්වීසු දුස්සපල්ලත්ථිකෙආයොගපල්ලත්ථිකාපි සඞ්ගහං ගච්ඡතීති ආහ ''ආයොගපල්ලත්ථිකාපි දුස්සපල්ලත්ථිකාඑවා''ති.

602. සතියාඋපට්ඨානං සක්කච්චන්ති ආහ ''සතිංඋපට්ඨපෙත්වා''ති.

603. **පිණ්ඩපාතංදෙන්තෙපී**ති පිණ්ඩපාතං පත්තෙපක්ඛිපන්තෙපි. පත්තෙ සඤ්ඤා පත්තසඤ්ඤා, සා අස්සත්ථීති**පත්තසඤ්ඤී**. ''කත්වා'' තිඉමිනා කිරියාවිසෙසනභාවං දස්සෙති.

604. **සමසූපකං පිණ්ඩපාතන්**ති එත්ථ සූපපිණ්ඩපාතානං සමඋපඩ්ඪභාවංආසඞ්කා භවෙය්‍යාති ආහ ''සමසූපකො නාමා''තිආදි.**යත්ථා**තිපිණ්ඩපාතෙ. භත්තස්ස චතුත්ථභාගපමාණො සූපො හොති, සො පිණ්ඩපාතො සමසූපකො නාමාතියොජනා. ඔලොණී ච සාකසූපෙය්‍යඤ්ච මච්ඡරසො ච මංසරසො චාති ද්වන්දො. තත්ථ**ඔලොණී**ති එකා බ්‍යඤ්ජනවිකති.**සාකසූපෙය්‍යන්**ති සූපස්ස හිතං**සූපෙය්‍යං,**සාකමෙව සූපෙය්‍යං සාකසූපෙය්‍යං. ඉමිනා සබ්බාපි සාකසූපෙය්‍යබ්‍යඤ්ජනවිකති ගහිතා.**මච්ඡරසමංසරසාදීනී**ති එත්ථ ආදිසද්දෙන අවසෙසා

සබ්බාපිබ්‍යඤ්ජනවිකති සඞ්ගහිතා. තං සබ්බං රසානං රසොරසරසොතිකත්වා ‘‘රසරසො’’ති වුච්චති.

605. සමපුණ්ණංසමභරිතන්ති වෙවචනමෙව. ථූපං කතොථූපීකතොති අත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ථූපීකතො නාමා’’තිආදි.

තත්ථාති‘‘ථූපීකත’’න්තිආදිවචනෙ.**තෙසන්**තිඅභයත්ථෙරතිපිටකචූළනාගත්ථෙරානං. ඉති පුච්ඡිංසු, තෙසඤ්ච ථෙරානං වාදං ආරොචෙසුන්තියොජනා.**ථෙරොති** චූළසුමනත්ථෙරො.**එතස්සාති** තිපිටකචූළනාගත්ථෙරස්ස. **සත්තක්ඛත්තුන්ති** සත්ත වාරෙ.**කුතොතිකස්සාචරියස්ස** සන්තිකා.**තස්මාති** යස්මා යාවකාලිකෙනපරිච්ඡින්නො, තස්මා. ආමිසජාතිකං යාගුභත්තං වා ඵලාඵලං වාති යොජනා.**තඤ්ච ඛොති** තඤ්ච සමතිත්ථිකං.**ඉතරෙනපනාති** නාධිට්ඨානුපගෙන පත්තෙන පන. යං පූවඋච්ඡුඛණ්ඩඵලාඵලාදි හෙට්ඨාඔරොහති, තං පූවඋච්ඡුඛණ්ඩඵලාඵලාදීති යොජනා.**පූවවටංසකොතිඑත්ථවටංසකොති** උත්තංසො. සො හි උද්ධං තසීයතෙඅලඞ්කරීයතෙති වටංසොති වුච්චති උකාරස්ස වකාරං, තකාරස්ස ච ටකාරං කත්වා, සොයෙවවටංසකො, මුද්ධනි පිළන්ධිතො එකො අලඞ්කාරවිසෙසො. පූවමෙව තංසදිසත්තා පූවවටංසකො, තං. පුප්ඵවටංසකො ච තක්කොලකටුකඵලාදිවටංසකො චාති ද්වන්දො, තෙ.

ඉධාති ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. නනුසබ්බථූපීකතෙසු පටිග්ගහණස්ස අකප්පියත්තා පරිභුඤ්ජනම්පි න වට්ටතීති ආහ ‘‘සබ්බත්ථ පනා’’තිආදි. තත්ථ**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසුථූපීකතෙසූති. තතියො වග්ගො.

4. සක්කච්චවග්ගඅත්ථයොජනා-

608. **තත්ථ තත්ථාති** තස්මිං තස්මිං ඨානෙ.**ඔධින්ති** අවධිං මරියාදං.

610. **ථූපකතොති** ථූපමෙව ථූපකං, තතො ථූපකතොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මත්ථකතො’’ති.

611. **මාඝාතසමයාදීසූති** ‘‘පාණෙමා ඝාතෙථා’’ති රාජානො භෙරිං චරාපෙන්තිඑත්ථාති මාඝාතො, සොයෙව සමයො මාඝාතසමයො. ආදිසද්දෙන අඤ්ඤං පටිච්ඡන්නකාරණංගහෙතබ්බං.

615. **තෙසන්ති** මයූරණ්ඩකුක්කුටණ්ඩානන්ති. චතුත්ථො වග්ගො.

5. කබළවග්ගඅත්ථයොජනා-

617. ‘‘මුඛද්වාර’’න්තිකම්මස්ස ‘‘අනාහටෙ’’ති ච ‘‘විවරිස්සාමී’’ති ච ද්වීසු කිරියාසු සම්බන්ධභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අනාහරිතෙමුඛද්වාර’’න්ති.

618. **සකලං හත්ථන්ති** පඤ්චඞ්ගුලිං සන්ධාය වුත්තං.

619. **සකබළෙනාති**එත්ථ කබළසද්දෙන වචනස්සඅපරිපුණ්ණකාරණං සබ්බම්පි ගහෙතබ්බං.

620. **පිණ්ඩුක්ඛෙපකන්ති**ආදීසු විච්ඡත්ථෙ කපච්චයොති ආහ ‘‘පිණ්ඩංඋක්ඛිපිත්වා උක්ඛිපිත්වා’’ති. ත්වාසද්දෙන කිරියාවිසෙසනභාවං දස්සෙති.

624. ‘‘අවකිරිත්වා’’ති ඉමිනා**සිත්ථාවකාරකන්ති** එත්ථ අවපුබ්බොකිරධාතුයෙව, න කරධාතූති දස්සෙති.

626. **‘‘චපුචපූ’’ති** එවං **සද්දන්ති** ‘‘චපුචපූ’’ති එවං අනුකරණරවන්ති.පඤ්චමො වග්ගො.

6. සුරුසුරුවග්ගඅත්ථයොජනා-

627. **‘‘සුරුසුරු’’ති** එවං **සද්දන්ති** ‘‘සුරුසුරු’’ති එවං අනුකරණරවං.දවනං කීළනන්ති ඉමිනා වචනත්ථෙන පරිහාසොද**වො**නාමාති ආහ ‘‘දවොති පරිහාසවචන’’න්ති.**තන්ති** සො දවො. ලිඞ්ගවිපල්ලාසොහෙස.**න කාතබ්බං**න කාතබ්බොති සම්බන්ධො.**සිලකබුද්ධොති** සිලාය කතො, සිලෙන නියුත්තො වා බුද්ධො.**අපටිබුද්ධොති** අපටිවිද්ධො බුද්ධො, පරිහාසවචනමෙතං.**ගොධම්මොති** ගුන්නං ධම්මො.**අජධම්මොති**අජානං ධම්මො.**මිගසඞ්ඝොති** මිගානං සඞ්ඝො.**පසුසඞ්ඝොති** පසූනං සඞ්ඝො.

628. ‘‘භුඤ්ජන්තෙනා’’ති පදං ‘‘නිල්ලෙහිතු’’න්ති පදෙ භාවකත්තා.

631. **එවංනාමකෙති**‘‘කොකනුද’’න්ති එවං නාමං අස්සපාසාදස්සාති**එවංනාමකො,**පාසාදො, තස්මිං. ‘‘පදුමසණ්ඨානො’’ති ඉමිනා පාසාදස්ස සදිසූපචාරෙන ‘‘කොකනුදො’’ති නාමලභනං දස්සෙති.**තෙනාති** පදුමසණ්ඨානත්තා.**අස්සාති**පාසාදස්ස.**පුග්ගලිකම්පීති** පරපුග්ගලසන්තකං ගහෙතබ්බං ‘‘අත්තනො සන්තකම්පී’’ති අත්තපුග්ගලසන්තකස්ස විසුං ගය්හමානත්තා.**සඞ්ඛම්පීති** පානීයසඞ්ඛම්පි.**සරාවම්පීති** පානීයසරාවම්පි.**ථාලකම්පීති**පානීයථාලකම්පි.

632. ‘‘උද්ධරිත්වා’’ති සාමඤ්ඤතො වුත්තවචනස්ස කම්මාපාදානානි දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සිත්ථානි උදකතො’’ති.**භින්දිත්වාති** චුණ්ණවිචුණ්ණානිකත්වා.**බහීති** අන්තරඝරතො බහි.

634. **සෙතච්ඡත්තන්ති**එත්ථසෙතසද්දො පණ්ඩරපරියායොති ආහ ‘‘පණ්ඩරච්ඡත්ත’’න්ති.**වත්ථපලිගුණ්ඨිතන්ති** වත්ථෙහි සමන්තතො

වෙඨිතං. සෙතං ඡත්තං**සෙතච්ඡත්තං**. කිළඤ්ජෙහි කතං ඡත්තං**කිළඤ්ජච්ඡත්තං**. පණ්ණෙහි කතං ඡත්තං**පණ්ණච්ඡත්තං**. මණ්ඩලෙන බද්ධං**මණ්ඩලබද්ධං**. සලාකාහි බද්ධං**සලාකබද්ධං**.**තානීති** තීණි ඡත්තානි.**හීති** සච්චං. යම්පිඑකපණ්ණච්ඡත්තන්ති යොජනා.**එතෙසූති** තීසු ඡත්තෙසු.**අස්සාති** යස්ස කස්සචි ගහට්ඨස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා.**සොති** යො කොචි ගහට්ඨො වා පබ්බජිතො වා.**ඡත්තපාදුකාය වාති** ඡත්තදණ්ඩනික්ඛෙපනාය පාදුකාය වා.**එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ.

635. **මජ්ඣිමස්සාති** පමාණමජ්ඣිමස්ස. ''චතුහත්ථප්පමාණො''තිඉමිනාචතුහත්ථතො ඌනාතිරෙකො දණ්ඩො න දණ්ඩො නාමාති දස්සෙති. දණ්ඩො පාණිම්හි අස්සාතිවචනත්ථං අතිදිසන්තො ආහ ''වුත්තනයෙනෙවා''ති.

636. **''සත්ථපාණිම්හී''**ති එත්ථ අසි එව අධිප්පෙතොති ආහ ''අසි''න්ති.**අසින්ති** ඛග්ගං.

637. ''ආවුධංනාම චාපො කොදණ්ඩො''ති පාළියං වුත්තවචනං උපලක්ඛණමෙවාති දස්සෙන්තො ආහ ''ආවුධපාණිස්සාති එත්ථා''තිආදි. සබ්බාපි ධනුවිකති ආවුධන්ති වෙදිතබ්බාති යොජනා.යථා අසිංසන්නහිත්වා ඨිතො සත්ථපාණීති සඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡති, එවං ධනුං කණ්ඨෙ පටිමුක්කො ආවුධපාණීති ආහ ''සචෙ පනා''තිආදි, ඉමිනා ආවුධො පාණිනාගහිතොයෙව ආවුධපාණි නාමාති දස්සෙතීති. ඡට්ඨො වග්ගො.

7. පාදුකවග්ගඅත්ථයොජනාඅත්-

638. **අඞ්ගුලන්තරන්ති** පාදඞ්ගුලවිවරං.**පාදුකන්ති** උපාහනවිසෙසො. සො හි පජ්ජතෙ ඉමායාති පාදුකාතිවුච්චති, සා බහුපටලා චම්මමයා වා හොති කට්ඨමයා වා.**පටිමුඤ්චිත්වාති** පාදුකං පටිමුඤ්චිත්වා.

640. ද්වීහිජනෙහි ගහිතොති සම්බන්ධො.**වංසෙනාති** වෙණුනා, යානෙනිසින්නොති සම්බන්ධො.**විසඞ්ඛරිත්වාති** විපත්තිංකරිත්වා.**ද්වෙපීති** ධම්මකථිකධම්මපටිග්ගාහකසඞ්ඛාතාඋභොපි ජනා.**වට්ටතීති** දෙසෙතුං වට්ටති.

641. **සයනගතස්සාති**සයනං ගතස්ස, සයනෙනිපන්නස්සාති අත්ථො. නිපන්නස්ස දෙසෙතුං න වට්ටතීති සම්බන්ධො.

642. තීසුපල්ලත්ථිකාසු යාය කායචි පල්ලත්ථිකාය නිසින්නස්ස ධම්මං දෙසෙතුං න වට්ටතීතිදස්සෙන්තො ආහ ''පල්ලත්ථිකායා''තිආදි.

643. යථාවෙඨියමානෙ කෙසන්තො න දිස්සති, එවං වෙඨිතසීසස්සාති යොජනා.

647. ඡපකසද්දස්ස ච චණ්ඩාලසද්දස්ස ච වෙවචනත්තා වුත්තං ‘‘චණ්ඩාලස්සා’’ති.චණ්ඩාලො හි සං සුනඛං පචතීති**ඡපකොති** වුච්චති සකාරස්සඡකාරං කත්වා. ඡපකස්ස එසා**ඡපකී,**චණ්ඩාලභරියා.**යත්‍රාති** එත්ථ ත්‍රපච්චයො පච්චත්තෙ හොතීති ආහ ‘‘යො හිනාමා’’ති. යො රාජා උච්චෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා මන්තං පරියාපුණිස්සති නාම, අයං රාජායාව අතිවිය අධම්මිකොති වුත්තං හොති.**‘‘සබ්බමිද’’**න්තිඅයං සද්දො ලිඞ්ගවිපල්ලාසොති ආහ ‘‘සබ්බො අය’’න්ති. ‘‘ලොකො’’ති ඉමිනා ඉධසද්දස්ස විසයං දස්සෙති. චරිමසද්දො අන්තිමපරියායො.**අන්තිමොති** ච ලාමකො.**ලාමකොති** ච නාම ඉධවිපත්තීති ආහ ‘‘සඞ්කර’’න්ති.**සඞ්කර**න්ති විපත්තිං. ‘‘නිම්මරියාදො’’ති ඉමිනා ‘‘සඞ්කරං ගතො’’ති පදානං අධිප්පායත්ථං දස්සෙති. චරිමංගතං**චරිමගතං,**සබ්බො අයං ලොකො චරිමගතොති අත්ථො. ඉධ ච ජාතකෙ (ජා. 1.4.33) ච කෙසුචි පොත්ථකෙසු ‘‘චමරිකත’’න්ති පාඨො අත්ථි, සො අයුත්තොයෙව.**තත්ථෙවාති** අම්බරුක්ඛමූලෙයෙව.**තෙසන්ති** රාජබ්‍රාහ්මණානං.

තත්ථාති තිස්සං ගාථායං.**පාළියාති** අත්තනො ආචාරපකාසකගන්ථසඞ්ඛාතාය පාළියා.**න පස්සරෙති** එත්ථ රෙසද්දො අන්තිස්ස කාරියොති ආහ ‘‘නපස්සන්තී’’ති.**යො චායන්ති** යො ච අයං.**අයං**සද්දො පදාලඞ්කාරමත්තො, බ්‍රාහ්මණොති අත්ථො.**අධීයතීති** අජ්ඣායති, සික්ඛතීති අත්ථො.

තතොති බොධිසත්තෙන වුත්තගාථාතො පරන්තිසම්බන්ධො.**තස්සාති** ගාථාය.**හොති**බොධිසත්තං ආමන්තෙති. ‘‘භුත්තො’’ති පදස්ස කම්මවාචකභාවමාවිකාතුං වුත්තං ‘‘මයා’’ති.**අස්සාති** ඔදනස්ස. ඉමිනා සුචි පරිසුද්ධං මංසං**සුචිමංසං,**තෙන උපසෙචනමස්සාති**සුචිමංසූපසෙචනොති** බාහිරත්ථසමාසං දස්සෙති.**ධම්මෙති** ආචාරධම්මෙ.**බද්ධො භුත්වාති**ථද්ධො හුත්වා, අයමෙව වා පාඨො. **වණ්ණ**සද්දස්ස සණ්ඨානාදිකෙ අඤ්ඤෙ අත්ථෙ පටික්ඛිපිතුං වුත්තං ‘‘පසත්ථො’’ති.**ථොමිතොති** තස්සෙව වෙවචනං.

අථාති අනන්තරෙ.**නන්ති** බ්‍රාහ්මණං.**තස්සාති**ගාථාද්වයස්ස.**බ්‍රාහ්මණාති** පුරොහිතං ආලපති.**සම්පතීති** සන්දිට්ඨිකෙ. ‘‘යා වුත්ති විනිපාතෙන, අධම්මචරණෙනවා’’ති පදානං සම්බන්ධං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘නිප්පජ්ජතී’’ති.

මහාබ්‍රහ්මෙති එත්ථ බ්‍රහ්මසද්දොබ්‍රාහ්මණවාචකොති ආහ ‘‘මහාබ්‍රාහ්මණා’’ති.**අඤ්ඤෙපීති**රාජබ්‍රාහ්මණෙහි අපරෙපි. ‘‘පචන්තී’’ති වුත්තෙඅවිනාභාවතො ‘‘භුඤ්ජන්තී’’ති අත්ථොපි ගහෙතබ්බොති ආහ ‘‘පචන්ති චෙව භුඤ්ජන්ති චා’’ති. ‘‘නකෙවල’’න්තිආදිනා**අඤ්ඤෙපීති** එත්ථ පිසද්දස්සසම්පිණ්ඩනත්ථං දස්සෙති, ත්වං ආචරිස්සසීති සම්බන්ධො. **පුනත්වන්ති** තං, උපයොගත්ථෙ චෙතං පච්චත්තවචනං, ‘‘මා භිදා’’තිඉමිනාසම්බන්ධිතබ්බං.

‘‘පාසාණො’’තිඉමිනාඅස්මසද්දොපාසාණපරියායොති දස්සෙති.**තෙනාති** භින්දනහෙතුනා.

648. අත්තනොකඩ්ඛායනස්ස පුච්ඡනං සන්ධාය වුත්තං ‘‘න කථෙතබ්බ’’න්ති.

649. **සමධුරෙනාති** සමං ධුරෙන, සමං මුඛෙනාති අත්ථො.

652. යං මූලං වායා සාඛා වා ගච්ඡතීති යොජනා.**බන්ධෙති** රුක්ඛස්ස බන්ධෙ.**නික්ඛමතීති** උච්චාරපස්සාවො නික්ඛමති.**තිණණ්ඩුපකන්ති** තිණෙන කතං, තිණමයං වා අණ්ඩුපකං.**එත්ථාති** උච්චාරපස්සාවඛෙළෙසු.

653. අධිප්පෙතඋදකං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘පරිභොගඋදකමෙවා’’ති. සත්තමො වග්ගො.

එත්ථාති සෙඛියෙසු.**සූපබ්‍යඤ්ජනපටිච්ඡාදනෙති** සූපබ්‍යඤ්ජනෙ ඔදනෙන පටිච්ඡාදෙති.සමත්තා සෙඛියා.

8. සත්තාධිකරණසමථයොජනාඅත්-

655. සඞ්ඛ්‍යංපරිච්ඡිජ්ජතීතිසඞ්ඛ්‍යාපරිච්ඡෙදො.**තෙසන්ති** චතුබ්බිධානමධිකරණානං.**තස්සාති** තෙසංබන්ධකපරිවාරානං.**තත්ථෙවාති** තෙසු එව ඛන්ධකපරිවාරෙසු.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු සික්ඛාපදෙසූති.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

භික්ඛුවිභඞ්ගවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

ජාදිලඤ්ඡිතනාමෙන නෙකානං වාචිතො මයා.

සාධුං මහාවිභඞ්ගස්ස, සමත්තො යොජනානයොති.

භික්ඛුනීවිභඞ්ගො

1. පාරාජිකකණ්ඩඅත්ථයොජනා

එවංභික්ඛුවිභඞ්ගස්ස, කත්වාන යොජනානයං;
භික්ඛුනීනං විභඞ්ගස්ස, කරිස්සං යොජනානයං.

යොති විභඞ්ගො.**විභඞ්ගස්සාති** විභඞ්ගො අස්ස.**අස්සාති**හොති.**තස්සාති** භික්ඛුනීනං විභඞ්ගස්ස.**යතොති** යස්මා. අයං පනෙත්ථ යොජනා – භික්ඛූනං විභඞ්ගස්සඅනන්තරං භික්ඛුනීනං යො විභඞ්ගො සඞ්ගහිතො අස්ස, තස්ස භික්ඛුනීනං විභඞ්ගස්සසංවණ්ණනාක්කමො පත්තො යතො, තතො තස්ස භික්ඛුනීනං විභඞ්ගස්ස අපුබ්බපදවණ්ණනංකාතුං තාව පාරාජිකෙ අයං සංවණ්ණනා හොතීති. අපුබ්බානං පදානං වණ්ණනාඅපුබ්බපදවණ්ණනා,**තං.

1. පඨමපාරාජිකසික්ඛාපදං

656. ''තෙන...පෙ....සාළ්හො''ති එත්ථ ''එත්ථා''ති පාඨසෙසො යොජෙතබ්බො.දබ්බගුණකිරියාජාතිනාමසඞ්ඛාතෙසු පඤ්චසු සද්දෙසු සාළ්හසද්දස්ස නාමසද්දභාවංදස්සෙතුං වුත්තං ''සාළ්හොති තස්ස නාම''න්ති.**මිගාරමාතුයාති** විසාඛාය. සා හි මිගාරසෙට්ඨිනා මාතුට්ඨානෙඨපිතත්තා මිගාරමාතා නාම. නවකම්මං අධිට්ඨාතීති**නවකම්මිකන්ති** දස්සෙන්තො ආහ ''නවකම්මාධිට්ඨායික''න්ති. ''පණ්ඩිච්චෙන සමන්නාගතා''තිඉමිනා පණ්ඩා වුච්චති පඤ්ඤා, සා සඤ්ජාතාඉමිස්සාති**පණ්ඩිතාති** වචනත්ථං දස්සෙති.**වෙයත්තිකෙනාති** විසෙසෙන අඤ්ජති පාකටං ගච්ඡතීති**වියත්තො,**පුග්ගලො, තස්ස ඉදං වෙයත්තිකං, ඤාණං, තෙන. ''පණ්ඩා''ති වුත්තපඤ්ඤාය ''මෙධා''ති වුත්තපඤ්ඤාය විසෙසභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ''පාළිගහණෙ''තිආදි. ''මෙධා''ති හි වුත්තපඤ්ඤා ''පණ්ඩා''ති වුත්තපඤ්ඤාය විසෙසොහොති සතිසහායත්තා.**තත්‍රුපායායාති** අලුත්තසමාසො''තත්‍රමජ්ඣත්තතා''තිආදීසු (ධ. ස. අට්ඨ. යෙවාපනකවණ්ණනා) විය. ''කම්මෙසූ''ති ඉමිනා තසද්දස්ස විසයං දස්සෙති. **කත්තබ්බකම්මුපපරික්ඛායාති** කත්තබ්බකම්මෙසු විචාරණාය.චසද්දෙන ''කතාකත''න්ති පදස්ස ද්වන්දවාක්‍යං දස්සෙති.**පරිවෙසනට්ඨානෙති** පරිභුඤ්ජිතුං විසන්ති පවිසන්ති එත්ථාතිපරිවෙසනං, තමෙව ඨානං පරිවෙසනට්ඨානං, තස්මිං.**නිකූටෙති**එත්ථ කූටසඞ්ඛාතසිඛරවිරහිතෙ ඔකාසෙති දස්සෙන්තො ආහ ''කොණසදිසං කත්වා දස්සිතෙගම්භීරෙ''ති. විත්‍යූපසග්ගො විකාරවාචකො, සරසද්දො සද්දවාචකොති ආහ ''විප්පකාරසද්දො''ති. චරති අනෙනාති**චරණං**පාදො, තස්මිංඋට්ඨිතො ගිලානො එතිස්සාති**චරණගිලානාති** දස්සෙන්තො ආහ ''පාදරොගෙන සමන්නාගතා''ති.

657. ''තින්තා''ති ඉමිනාඅවස්සුතසද්දො ඉධ කිලින්නත්ථෙ එවවත්තති, න අඤ්ඤත්ථෙති දස්සෙති.**අස්සාති** ''අවස්සුතා''තිපදස්ස. පදභාජනෙ වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** පදභාජනෙ. වත්ථං රඞ්ගජාතෙන රත්තං

විය, තථාකායසංසග්ගරාගෙන සුච්ඡු රත්තාති යොජනා. ‘‘අපෙක්ඛාය සමන්නාගතා’’ති ඉමිනාඅපෙක්ඛා එතිස්සමත්ථීති**අපෙක්ඛවතී**ති අත්ථං දස්සෙති.පටිබද්ධං චිත්තං ඉමිස්සන්ති**පටිබද්ධචිත්තා**තිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘පටිබන්ධිත්වා ඨපිතචිත්තා වියා’’ති.**දුතියපදවිභඞ්ගෙපී**ති ‘‘අවස්සුතො’’ති දුතියපදභාජනෙපි.පුග්ගලසද්දස්ස සත්තසාමඤ්ඤවාචකත්තා පුරිසසද්දෙන විසෙසෙති.**අධොඋබ්භ**ඉති නිපාතානං ඡට්ඨියා සමසිතබ්බභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අක්ඛකානං අධො’’තිආදි. නනු යථා ඉධ ‘‘අක්ඛකානං අධො’’ති වුත්තං, එවං පදභාජනෙපිවත්තබ්බං, කස්මා න වුත්තන්ති ආහ ‘‘පදභාජනෙ’’තිආදි.**පදපටිපාටියා**ති ‘‘අධො’’ති ච ‘‘අක්ඛක’’න්ති ච පදානං අනුක්කමෙන.**එත්ථා**ති අධක්ඛකඋබ්භජාණුමණ්ඩලෙසු.**සාධාරණපාරාජිකෙහී**ති භික්ඛුභික්ඛුනීනං සාධාරණෙහි පාරාජිකෙහි.**නාමමත්ත**න්ති නාමමෙව.

659. **එව**න්ති ඉමාය පාළියා විභජිත්වාති සම්බන්ධො.**තත්ථා**ති ‘‘උභතොඅවස්සුතෙ’’තිආදිවචනෙ. ‘‘උභතොඅවස්සුතෙ’’ති පායොමූලපායොයෙව, නාඤ්ඤොති දස්සෙන්තෙන විසෙසමකත්වා ‘‘උභතොඅවස්සුතෙති උභතොඅවස්සුතෙ’’ති වුත්තං.**උභතො**ති එත්ථඋභසරූපඤ්ච තොසද්දස්ස ඡට්ඨ්‍යත්ථෙ පවත්තිඤ්ච දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘භික්ඛුනියා චෙව පුරිසස්ස චා’’ති. තත්ථ භික්ඛුනීපුරිසසද්දෙහි උභසරූපංදස්සෙති. ‘‘යා’’ති ච ‘‘ස’’ඉති ච ද්වීහි සද්දෙහි තොපච්චයස්ස ඡට්ඨ්‍යත්ථං, උභින්නං අවස්සුතභාවෙ සතීති අත්ථො. භාවපච්චයෙන විනා භාවත්ථො ඤාතබ්බොති ආහ ‘‘අවස්සුතභාවෙ’’ති.**යථාපරිච්ඡින්නෙනා**ති ‘‘අධක්ඛකං, උබ්භජාණුමණ්ඩල’’න්තියෙන යෙන පරිච්ඡින්නෙන.**අත්තනො**ති භික්ඛුනියා.**තස්ස** **වා**තිපුරිසස්ස වා.**ඉධාපී**ති කායපටිබද්ධෙන කායාමසනෙපි.

තත්රාති තෙසු භික්ඛුභික්ඛුනීසු.**න කාරෙතබ්බො** ‘‘කායසංසග්ගං සාදියෙය්‍යා’’ති අවුත්තත්තාතිඅධිප්පායො.**අචොපයමානාපී**ති අචාලයමානාපි, **පි**සද්දො සම්භාවනත්ථො, තෙන චොපයමානා පගෙවාති දස්සෙති.**එවං පන සතී**ති චිත්තෙනෙව අධිවාසයමානාය සති පන.**කිරියසමුට්ඨානතා**ති ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස කිරියසමුට්ඨානභාවො.**තබ්බහුලනයෙනා**ති ‘‘වනචරකො (ම. නි. අට්ඨ. 2.201; 3.133), සඞ්ගාමාවචරො’’තිආදීසු (ම. නි. 2.108) විය තස්සං කිරියායං බහුලතො සමුට්ඨානනයෙන.**සා**ති කිරියසමුට්ඨානතා.

660. **එත්ථා**ති උබ්භක්ඛකඅධොජාණුමණ්ඩලෙසු.

662. **‘‘එකතො අවස්සුතෙ’’**ති එත්ථාපි තොපච්චයො ඡට්ඨ්‍යත්ථෙ හොති.සාමඤ්ඤවචනස්සාපි විසෙසෙ අවට්ඨානතො, විසෙසත්ථිනා ච විසෙසස්ස අනුපයොජිතබ්බතො ආහ ‘‘භික්ඛුනියා එවා’’ති.**තත්‍රා**ති

‘‘එකතොඅවස්සුතෙ’’තිආදිවචනෙ.**‘‘තථෙවා’’**තිඉමිනා කායසංසග්ගරාගෙනඅවස්සුතොති අත්ථං අතිදිසති.**චතූසූති** මෙථුනරාගකායසංසග්ගරාගගෙහසිතපෙම සුද්ධචිත්තසඞ්ඛාතෙසු චතූසු.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ.

663. අයං පුරිසොඉති වා ඉත්ථී ඉති වා අජානන්තියා වාති යොජනාති. පඨමං.

2. දුතියපාරාජිකසික්ඛාපදං

664. දුතියෙ**කච්චි නො සාති** එත්ථනොසද්දො නුසද්දත්ථොති ආහ ‘‘කච්චි නු සා’’ති.**පරිවාරවිපත්තීති** පරිජනස්ස විනාසනං.**‘‘අකිත්තී’’**ති එත්ථ සම්මුඛා නින්දං ගහෙත්වා**‘‘අයසො’’**තිඉමිනා පරම්මුඛා නින්දා ගහෙතබ්බාති දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘පරම්මුඛගරහා වා’’ති.

666. ‘‘යාපාරාජිකං ආපන්නා’’තිඉමිනා ‘‘සා වා’’ති එත්ථ තසද්දස්ස විසයං දස්සෙති.**චතුන්නන්ති** නිද්ධාරණත්ථෙ චෙතං සාමිවචනං, චතූසූති අත්ථො.**පච්ඡාති** සබ්බපාරාජිකානං පච්ඡා.**ඉමස්මිංඔකාසෙති** පඨමතතියපාරාජිකානමන්තරෙ ඨානෙ.**ඨපිත**න්තිසඞ්ගීතිකාරෙහි නික්ඛිත්තං.**එත්ථාති** ඉමස්මිංසික්ඛාපදෙ.**තත්‍රාති** දුට්ඨුල්ලසික්ඛාපදෙති. දුතියං.

3. තතියපාරාජිකසික්ඛාපදං

669. තතියෙ**අස්සාති** ‘‘ධම්මෙන විනයෙනා’’ති පදස්ස.පදභාජනං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. ඤත්තිසම්පදා චෙව අනුසාවනසම්පදා ච සත්ථුසාසනංනාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඤත්ති…පෙ…. සම්පදාය වා’’ති.**සත්ථුසාසනෙනාති** ච සත්ථු ආණාය.**කම්මන්ති** උක්ඛෙපනීයකම්මං.**තත්ථාති**සඞ්ඝෙ. ‘‘වචනං නාදියතී’’තිආදීසු විය**සඞ්ඝං වා නාදියතී**තිඑත්ථ නාදියනං නාම නානුවත්තනමෙවාති ආහ ‘‘නානුවත්තතී’’ති.**තත්ථාති** සඞ්ඝාදීසු.**අයං තාව සංවාසොති** සහභික්ඛූ වසන්ති එත්ථාති**සංවාසොති** අත්ථෙන අයං එකකම්මාදිසංවාසො නාම. ‘‘සහ අයනභාවෙනා’’තිඉමිනා සහ අයන්ති පවත්තන්තීති**සහායාති** වචනත්ථං දස්සෙති.**තෙති** භික්ඛූ.**යෙහි චාති** භික්ඛූහි ච.**තස්සාති**උක්ඛිත්තකස්ස.**තෙනාති** උක්ඛිත්තකෙන.**අත්තනොති** උක්ඛිත්තකස්සාති. තතියං.

4. චතුත්ථපාරාජිකසික්ඛාපදං

675. චතුත්ථෙමෙථුනරාගෙන අවස්සුතා නාධිප්පෙතා, කායසංසග්ගරාගෙන අවස්සුතාවාධිප්පෙතාති ආහ ‘‘කායසංසග්ගරාගෙන අවස්සුතා’’ති. ‘‘පුරිසපුග්ගලස්සා’’තිපදංන හත්ථසද්දෙන සම්බන්ධිතබ්බං, ගහණසද්දෙනෙව සම්බන්ධිතබ්බන්ති දස්සෙන්තොආහ ‘‘යං

පුරිසපුග්ගලෙනා''තිආදි.**තන්ති** ගහණං, ''හත්ථග්ගහණ''න්ති වුත්තවචනං උපලක්ඛණමත්තමෙවාති ආහ ''අඤ්ඤම්පී''තිආදි.තත්ථ**''අඤ්ඤම්පී''**ති හත්ථගහණතො ඉතරම්පි.**අපාරාජිකක්ඛෙත්තෙ**ති උබ්භක්ඛකෙ අධොජාණුමණ්ඩලෙ.**අස්සා**ති ''හත්ථග්ගහණ''න්තිපදස්ස.**එත්ථා**ති ''අසද්ධම්මස්ස පටිසෙවනත්ථායා''තිපදෙ.**කායසංසග්ගො**ති කායසංසග්ගො එව. තෙන වුත්තං ''න මෙථුනධම්මො''ති.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා.**එත්ථා**තිකායසංසග්ගගහණෙ.**සාධක**න්ති ඤාපකං.

තිස්සිත්ථියොති භුම්මත්ථෙ චෙතංඋපයොගවචනං. තීසු ඉත්ථීසූති හි අත්ථො, තිස්සො ඉත්ථියො උපගන්ත්වාති වායොජෙතබ්බො. එසෙව නයො පරතොපි. යං මෙථුනං අත්ථි, තං න සෙවෙති යොජනා.**න සෙවෙ**ති ච න සෙවති. තිකාරස්ස හි එකාරො.**තයොපුරිසෙ**ති තීසු පුරිසෙසු, තෙ වා උපගන්ත්වා.**තයො චඅනරියපණ්ඩකෙ**ති තීසු අනරියසඞ්ඛාතෙසු උභතොබ්‍යඤ්ජනකෙසු ච පණ්ඩකෙසු ච, තෙවා උපගන්ත්වාති යොජනා.**න චාචරෙ මෙථුනංබ්‍යඤ්ජනස්මි**න්ති අත්තනො නිමිත්තස්මිං මෙථුනං න ච ආචරති. ඉදංඅනුලොමපාරාජිකං සන්ධාය වුත්තං.**ඡෙජ්ජං සියාමෙථුනධම්මපච්චයා**තිමෙථුනධම්මකාරණා ඡෙජ්ජං සියා, පාරාජිකං භවෙය්‍යාති අත්ථො.**කුසලෙහී**ති පඤ්හාවිසජ්ජනෙඡෙකෙහි, ඡෙකකාමෙහි වා. අයං පඤ්හො අට්ඨවත්ථුකං සන්ධාය වුත්තො.

පඤ්හාවිසජ්ජනත්ථාය චින්තෙන්තානං සෙදමොචනකාරණත්තා**''සෙදමොචනගාථා''**ති වුත්තා.**විරුජ්ඣතී**ති ''න මෙථුනධම්මො''ති වචනෙන ''ඡෙජ්ජං සියා මෙථුනධම්මපච්චයා''ති වචනං විරුජ්ඣති, න සමෙතීති අත්ථො. ඉති චෙ වදෙය්‍ය, න විරුජ්ඣති. කස්මා? මෙථුනධම්මස්සපුබ්බභාගත්තාති යොජනා. ඉමිනා මෙථුනධම්මස්ස පුබ්බභාගභූතො කායසංසග්ගොව උපචාරෙනතත්ථ මෙථුනධම්මසද්දෙන වුත්තො, න ද්වයංද්වයසමාපත්තීති දීපෙති.**හිසද්දො** විත්ථාරජොතකො. පරිවාරෙයෙව වුත්තානීති සම්බන්ධො.**වණ්ණාවණ්ණො**ති සුක්කවිසට්ඨී.**ධනමනුප්පාදාන**න්ති සඤ්චරිත්තං. **''ඉමිනා පරියායෙනා''**ති ඉමිනා ලෙසෙන සමීපූපචාරෙනාති අත්ථො.**එතෙනුපායෙනා**ති ''හත්ථග්ගහණං සාදියෙය්‍යා''තිපදෙ වුත්තඋපායෙන.**සබ්බපදෙසූ**ති සබ්බෙසු ''සඞ්ඝාටිකණ්ණග්ගහණංසාදියෙය්‍යා''තිආදීසු පදෙසු.**අපි චා**ති එකංසෙන, විසෙසංවක්ඛාමීති අධිප්පායො. ''එවංනාමකං ඨාන''න්ති ඉමිනා ''ඉත්ථංනාමං ඉමස්සඨානස්සා''ති වචනත්ථං දීපෙති.

676. **එකන්තරිකාය වා**ති එත්ථ වාසද්දෙන ද්වන්තරිකාදීනිපිසඞ්ගය්හන්ති.**යෙන තෙනා**ති යෙන වා තෙන වා.ද්විතිචතුප්පඤ්චඡවත්ථූනි පෙය්‍යාලවසෙන වා වාසද්දෙන වා ගහෙතබ්බානි.**අපි චා**ති කිඤ්ච භිය්‍යො, වත්තබ්බවිසෙසං වක්ඛාමීති අධිප්පායො.**එත්ථා**ති ''ආපත්තියො දෙසෙත්වා''ති වචනෙ.**හී**ති

සච්චං.**වුත්තන්ති** පරිවාරෙවුත්තං.**තත්‍රාති** පුරිමවචනාපෙක්ඛං. දෙසිතා ආපත්තිගණනූපිකාති යොජනා.**එකංවත්ථුං** ආපන්නායාභික්ඛුනීති යොජනා.**ධුරනික්ඛෙපංකත්වාති** ''ඉමඤ්ච වත්ථුං, අඤ්ඤම්පි ච වත්ථුං නාපජ්ජිස්සාමී''තිධුරනික්ඛෙපං කත්වා. යා පන සඋස්සාහාව දෙසෙතීති යොජනාති. චතුත්ථං.

සාධාරණාති භික්ඛුනීහි සාධාරණා.**එත්ථාති** ''උද්දිට්ඨා ඛො අය්‍යායො''තිආදිවචනෙ.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ පාරාජිකකණ්ඩවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

2. සඞ්ඝාදිසෙසකණ්ඩං

1. පඨමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදඵයොජනාඅත්-

පාරාජිකානන්තරස්සාතිපාරාජිකානං අනන්තරෙ ඨපිතස්ස, සඞ්ගීතස්ස වා, සඞ්ඝාදිසෙසකණ්ඩස්සාති සම්බන්ධො.**අයංඊදිසාඅනුත්තානත්ථවණ්ණනා**අනුත්තානානං පදානං අත්ථස්ස වණ්ණනාදානි**ඉමස්මිංකාලෙ** භවිස්සතීති යොජනා.

678. පඨමෙඋදකං වසිතං අච්ඡාදනං අනෙන කතන්ති**උදොසිතොති** වචනත්ථෙන භණ්ඩසාලා උදොසිතං නාමාති දස්සෙන්තො ආහ ''උදොසිතන්ති භණ්ඩසාලා''ති. එත්ථ හිඋදසද්දොඋදකපරියායො. සංයොගො න ය්ද්ත්තොයෙව.**භණ්ඩසාලාති** යානාදීනංභණ්ඩානං ඨපනසාලා.**අච්චාවදථාති** එත්ථ අතීත්‍යූපසග්ගොඅතික්කමනත්ථො, ආත්‍යූපසග්ගො ධාත්වත්ථානුවත්තකොති ආහ ''අතික්කමිත්වාවදථා''ති.

679. උස්සයවසෙනවදනංඋ**ස්සයවාදො,**සොයෙවඋ**ස්සයවාදිකාති** දස්සෙන්තො ආහ ''උස්සයවාදිකා''තිආදි. ''මානුස්සයවසෙන කොධුස්සයවසෙනා''ති ඉමිනා උස්සයභෙදං දස්සෙති.**සාති** උස්සයවාදිකා.**අත්ථතොති** සරූපතො.**එත්ථාති** පදභාජනෙ. අඩ්ඩනං අභියුඤ්ජනංඅ**ඩ්ඩොති** කත්වා ද්වින්නං ජනානං අඩ්ඩො වොහාරිකානංවිනිච්ඡයකාරණං හොති, තස්මා වුත්තං ''අඩ්ඩොති වොහාරිකවිනිච්ඡයො වුච්චතී''ති, මුද්ධජතතියක්ඛරොයෙව.**යන්ති** අඩ්ඩං.**යත්ථාති** යස්මිං කිස්මිංචි ඨානෙ. ද්වින්නං අඩ්ඩකාරකානංවොහාරං ජානන්තීති**වොහාරිකා,**අක්ඛදස්සා, තෙසං.**ද්වීසු ජනෙසූති** අඩ්ඩකාරකෙසු ජනෙසු ද්වීසු.**යොකොචීති** අඩ්ඩකාරකො වා අඤ්ඤො වා යො කොචි.

එත්ථාති ''එකස්ස ආරොචෙතී''තිආදිවචනෙ.**යත්ථ කත්ථචීති** යංකිඤ්චි ඨානං ආගතෙපීති සම්බන්ධො.**අථාති** පච්ඡා.**සාති** භික්ඛුනී.**සොති** උපාසකො.

‘‘කප්පියකාරකෙනා’’තිපදං ‘‘කථාපෙතී’’තිපදෙ කාරිතකම්මං.**තත්ථාති** කප්පියකාරකඉතරෙසු. වොහාරිකෙහිකතෙති සම්බන්ධො.**ගතිගතන්ති** චිරකාලපත්තං.**සුතපුබ්බන්ති** පුබ්බෙ සුතං.**අථාති**සුතපුබ්බත්තා එව.**තෙති** වොහාරිකා, දෙන්තීතිසම්බන්ධො.

පඨමන්ති සමනුභාසනතො පුබ්බං.**ආපත්තීති** ආපජ්ජනං.**එතස්සාති**සඞ්ඝාදිසෙසස්ස.**අයං හීති** අයං එව, වක්ඛමානො එවාති අත්ථො.**එත්ථාති** පදභාජනෙ.**සහවත්ථුජ්ඣාචාරාති** වත්ථුජ්ඣාචාරෙන සහ, වාක්‍යමෙව, න සමාසො.**වත්ථුජ්ඣාචාරාති** කරණත්ථෙ නිස්සක්කවචනං දට්ඨබ්බං. තෙන වුත්තං ‘‘සහ වත්ථුජ්ඣාචාරෙනා’’ති.**භික්ඛුනින්ති** ආපත්තිමාපන්නං භික්ඛුනිං.**සඞ්ඝතොති** භික්ඛුනිසඞ්ඝම්හා. අනියසද්දො හෙතුකත්තාභිධායකොතිආහ ‘‘නිස්සාරෙතීති නිස්සාරණීයො’’ති. භික්ඛුනිසඞ්ඝතො නිස්සරති, නිස්සාරියති වාඅනෙනාති**නිස්සාරණීයොති** කරණත්ථොපි යුත්තොයෙව.**තත්ථාති** පදභාජනෙ.**යන්ති** සඞ්ඝාදිසෙසං.**සොති** සඞ්ඝාදිසෙසො. පදභාජනස්ස අත්ථො කාරණොපචාරෙනදට්ඨබ්බො.**හීති** සච්චං.**කෙනචීති**පුග්ගලෙන, න නිස්සාරීයතීති සම්බන්ධො. තෙන ධම්මෙන කරණභූතෙන, හෙතුභූතෙන වා.**සොති** ධම්මො.

අඩ්ඪකාරකමනුස්සෙහි වුච්චමානාති යොජනා.**සයන්ති** සාමං.**තතොති** ගමනතො, පරන්තිසම්බන්ධො. භික්ඛුනියා වා කතං ආරොචෙතූති යොජනා.

ධම්මිකන්ති ධම්මෙන සභාවෙන යුත්තං.**යථාති** යෙනාකාරෙන.**තන්ති** ආකාරං.**තත්ථාති** ‘‘අනොදිස්ස ආචික්ඛතී’’ති වචනෙ.

ධුත්තාදයොති ආදිසද්දෙන චොරාදයොසඞ්ගණ්හාති.**සාති** ආචික්ඛනා.**තන්ති** ආචික්ඛනං.**තෙසන්ති** ගාමදාරකාදීනං.**දණ්ඩන්ති** ධනදණ්ඩං.**ගීවා හොතීති**ඉණං හොති. අධිප්පායෙ සතිපීති යොජනා.**තස්සාති** අනාචාරංචරන්තස්ස.

කෙවලං හීති කෙවලමෙව.**තන්ති** රක්ඛං.**කාරකෙති** අනාචාරස්ස කාරකෙ.**තෙස+?න්ති** කාරකානං.

තෙසන්ති හරන්තානං. ‘‘අනත්ථකාමතායා’’තිඉමිනා භයාදිනා වුත්තෙ නත්ථි දොසොති දස්සෙති.**හීති**ලද්ධදොසජොතකො.**අත්තනො වචනකරං...පෙ.... වත්තුං වට්ටතීති**අත්තනො වචනං ආදියිස්සතීති වුත්තෙ වචනං අනාදියිත්වා දණ්ඩෙ ගහිතෙපි නත්ථි දොසොදණ්ඩගහණස්ස පටික්ඛිත්තත්තා.**දාසදාසීවාපිආදීනන්ති**ආදිසද්දෙන ඛෙත්තාදයො සඞ්ගය්හන්ති.

වුත්තනයෙනෙවාති අතීතං ආරබ්භ ආචික්ඛනෙ වුත්තනයෙන එව. ‘‘ආයතිං අකරණත්ථායා’’තිඉමිනා අනාගතං ආරබ්භ ඔදිස්ස ආචික්ඛනං දස්සෙති. ‘‘කෙන එවංකත’’න්ති පුච්ඡාය අතීතෙ කතපුබ්බං පුච්ඡති. **සාපී**ති පිසද්දො වුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථො. **හී**ති සච්චං, යස්මා වා.

වොහාරිකා දණ්ඩෙන්තීති සම්බන්ධො. **දණ්ඩෙන්තී**ති වධදණ්ඩෙන ච ධනදණ්ඩෙන ච ආණං කරොන්ති.

යො චායන්ති යො ච අයං. භික්ඛුනීනං යොඅයං නයො වුත්තො, එසෙව නයො භික්ඛූනම්පි නයොති යොජනා. ‘‘එසෙව නයො’’ති වුත්තවචනමෙව විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘භික්ඛුනොපි හී’’තිආදි. ‘‘තථා’’තිඉමිනා ‘‘ඔදිස්සා’’තිපදං අතිදිසති. **තෙ චා**ති තෙ ච වොහාරිකා. **හී**ති සච්චං, යස්මා වාති. පඨමං.

2. දුතියසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදං

682. දුතියෙ වරිතබ්බං ඉච්ඡිතබ්බන්ති **වරං,** තමෙව භණ්ඩන්ති **වරභණ්ඩ**න්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මහග්ඝභණ්ඩ’’න්ති. ‘‘මුත්තා’’තිආදිනා තස්ස සරූපං දස්සෙති.

683. ආපුබ්බො ලොකසද්දො අභිමුඛං ලොකනත්ථො හොති, උපුබ්බො උද්ධං ලොකනත්ථො, ඔපුබ්බො අධොලොකනත්ථො, විපුබ්බො ඉතො චිතො ච වීතිහරණලොකනත්ථො, අපපුබ්බො ආපුච්ඡනත්ථො. ඉධ පන අපපුබ්බත්තා ආපුච්ඡනත්ථොති ආහ ‘‘අනාපුච්ඡිත්වා’’ති. මල්ලගණභටිපුත්තගණාදිකන්තිආදීසු **මල්ලගණො** නාම නාරායනභත්තිකො ගණො. **භටිපුත්තගණො** නාම කුමාරභත්තිකො ගණො. ආදිසද්දෙන අඤ්ඤම්පි ගාමනිගමෙ අනුසාසිතුං සමත්ථං ගණං සඞ්ගණ්හාති. අථ වා **මල්ලගණො**ති මල්ලරාජූනං ගණො. තෙ හි ගණං කත්වා කුසිනාරායං රජ්ජං අනුසාසන්ති, තෙ සන්ධාය වුත්තං ‘‘මල්ලගණො’’ති. **භටිපුත්තගණො**ති ලිච්ඡවිගණො පරියායන්තරෙන වුත්තො. ලිච්ඡවිරාජූනඤ්හි පුබ්බරාජානො භටිනාමකස්ස ජටිලස්ස පුත්තා හොන්ති, තෙසං වංසෙ පවත්තා එතරහි ලිච්ඡවිරාජානොපි භටිපුත්තාති වුච්චන්ති. ජටිලො පන බාරාණසිරඤ්ඤො පුත්තෙ නදිසොතෙන වුය්හමානෙ නදිතො උද්ධරිත්වා අත්තනො අස්සමෙ පුත්තං කත්වා භරණත්තා පොසනත්තා **භටී**ති වුච්චති, තස්ස පුත්තත්තා ලිච්ඡවිගණො **භටිපුත්තො**ති වුච්චති. තෙපි ගණං කත්වා වෙසාලියං රජ්ජං අනුසාසන්ති, තං සන්ධාය වුත්තං ‘‘භටිපුත්තගණො’’ති. **ධම්මගණො** නාම සාසනධම්මභත්තිකො ගණො. **ගන්ධිකසෙණී**ති ගන්ධකාරානං සමජාතිකානං සිප්පිකානං ගණො. **දුස්සිකසෙණී**ති දුස්සකාරානං සමජාතිකානං පෙසකාරානං ගණො. ආදිසද්දෙන තච්ඡකසෙණිරජකසෙණිආදයො සඞ්ගය්හන්ති. **යත්ථයත්ථා**ති යස්මිං යස්මිං ඨානෙ. **හී**ති සච්චං. **තෙ එවා**ති

ගණාදයො එව. **පුනතෙති** ගණාදයො.**ඉදන්ති** ‘‘ගණං වා’’තිආදිවචනං.**එත්ථාති** රාජාදීසු. සඞ්ඝාපුච්ඡනමෙව පධානකාරණන්ති ආහ ‘‘භික්ඛුනිසඞ්ඝො ආපුච්ඡිතබ්බොවා’’ති.**කප්පගතිකන්**තිකප්පං ගච්ඡතීති කප්පගතා, සා එව කප්පගතිකා, තං.

කෙනචි කරණීයෙන ඛණ්ඩසීමං අගන්ත්වා කෙනචි කරණීයෙන භික්ඛුනීසුපක්කන්තාසූති යොජනා.**නිස්සිතකපරිසායා**තිඅන්තෙවාසිකපරිසාය.**වුට්ඨාපෙන්තියා**තිඋපසම්පාදෙන්තියාති. දුතියං.

3. තතියසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදං

692. තතියෙදුතියෙන පාදෙන අතික්කන්තමත්තෙති සම්බන්ධො. පරික්ඛෙපාරහට්ඨානං නාම සරූපචාරතොපඨමලෙඩ්ඩුපාතො. සඞ්ඛෙපතො වුත්තමත්ථං විත්ථාරතො දස්සෙන්තො ආහ**‘‘අපි චෙත්ථා’’**තිආදි.**එත්ථාති** ඉමස්මිංසික්ඛාපදෙ.**උපචාරෙ වා**ති අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්සපරික්ඛෙපාරහට්ඨානෙ වා.**තතොති** ගාමන්තරතො, ඛණ්ඩපාකාරෙන වාවතිඡිද්දෙන වා පවිසිතුන්ති සම්බන්ධො.

සම්බද්ධා වති එතෙසන්ති**සම්බද්ධවතිකා,**ද්වෙ ගාමා.**විහාරන්**තිභික්ඛුනිවිහාරං.**තතො පන ගාමතොති** තතො ඉතරගාමතො පන, නික්ඛන්තාය භික්ඛුනියා ඨාතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**උස්සාරණාවාති** මනුස්සානං උස්සාරණා වා.

ජනාතිගාමභොජකා ජනා.**එකං ගාමන්ති** යංකිඤ්චි ඉච්ඡිතං එකං ගාමං.**තතොති** ගාමතො. ‘‘කස්මා’’ති ඉමාය පුච්ඡාය ‘‘විහරතො එකං ගාමංගන්තුං වට්ටතී’’ති වචනස්ස කාරණං පුච්ඡති. ‘‘විහාරස්සචතුගාමසාධාරණත්තා’’තිඉමිනා විසජ්ජනෙන තං පුච්ඡං විසජ්ජෙති.

යත්ථාති යස්සං නදියං. උත්තරන්තියාඑකද්වඞ්ගුලමත්තම්පි අන්තරවාසකො තෙමියති, සා නදී නාමාති යොජනා. යථා නිවසියමානායතිමණ්ඩලපටිච්ඡාදනං හොති, එවං නිවත්ථායාති යොජනා. භික්ඛුනියා උත්තරන්තියා අන්තරවාසකොති සම්බන්ධො.**යත්ථකත්ථචීති** යස්මිං කිස්මිංචි ඨානෙ. ‘‘සෙතුනා ගච්ඡති, අනාපත්තී’’තිඉමිනාපදසා උත්තරන්තියා එව ආපත්තීති දස්සෙති.**උත්තරණකාලෙ**තිනදිතො උත්තරණකාලෙ.**ආකාසගමනන්ති** ඉද්ධියා ගමනං. ආදිසද්දෙනහත්ථිපිට්ඨිආදයො සඞ්ගණ්හාති.**අක්කමන්තියා**තිඅතික්කමන්තියා.**එත්ථාති** ද්වීසු තීසු භික්ඛුනීසු.**ඔරිමතීරමෙවාති** අපාරතීරමෙව.**තමෙව තීරන්**තිඔරිමතීරමෙව.**පච්චුත්තරතීති** පටිනිවත්තිත්වාඋත්තරති.

කුරුමානා භික්ඛුනී කරොතීති යොජනා.**අස්සාති** භික්ඛුනියා අජානන්තියා එව වාති සම්බන්ධො, අනාදරෙචෙතං සාමිවචනං.**අථ පනාති** අථසද්දො යදිපරියායො, කිරියාපදෙනයොජෙතබ්බො. අථ අච්ඡති, අථ න ඔතරතීති අත්ථො.**අච්ඡතීති**වසති.**හීති** සච්චං.**ඉධාති** ‘‘එකා වාරත්තිං විප්පවසෙය්‍යා’’තිපදෙ.

එවං වුත්තලක්ඛණමෙවාති එවංඅභිධම්මපරියායෙන වුත්තලක්ඛණමෙව.**තං පනෙතන්ති** තං පනඅරඤ්ඤං.**තෙනෙවාති** ආපන්නහෙතුනා එව.**අට්ඨකථායන්ති** මහාඅට්ඨකථායං. භික්ඛුනීසු පවිසන්තීසූතිසම්බන්ධො, නිද්ධාරණත්ථෙ චෙතං භුම්මවචනං.**එත්ථාති**දස්සනූපචාරසවනූපචාරෙසු. යත්ථ ඔකාසෙ ඨිතං දුතියිකා පස්සති, සො ඔකාසො**දස්සනූපචාරො නාමාති** යොජනා.**සාණිපාකාරන්තරිකාපීති** සාණිපාකාරෙන බ්‍යවහිකාපි. යත්ථ ඔකාසෙඨිතා…පෙ…. සද්දං සුණාති, සො ඔකාසො**සවනූපචාරො**නාමාති යොජනා.**මග්ගමූළ්හසද්දෙනාති** මග්ගෙ මූළ්හානං සද්දෙන.**ධම්මස්සවනාරොචනසද්දෙනාති** ධම්මස්සවනත්ථාය ආරොචනානං සද්දෙන.මග්ගමූළ්හසද්දෙන සද්දායන්තියා සද්දං සුණාති වියචධම්මස්සවනාරොචනසද්දෙන සද්දායන්තියා සද්දං සුණාති විය ච ‘‘අය්‍යෙ’’තිසද්දායන්තියා සද්දං සුණාතීති යොජනා.**සද්දායන්තියා**තිසද්දං කරොන්තියා. නාමධාතු හෙසා.**එවරූපෙති** ‘‘මග්ගමූළ්හසද්දෙන විය’’තිආදිනා වුත්තෙ එවරූපෙ.

තිත්ථායතනං සඞ්කන්තා වාති තිත්ථීනංවාසට්ඨානං සඞ්කන්තා වා. ඉමිනා**‘‘පක්ඛසඞ්කන්තා’’**තිඑත්ථ පක්ඛසද්දස්ස පටිපක්ඛවාචකත්තා තෙන සාසනපටිපක්ඛා තිත්ථියා එවගහෙතබ්බාති දස්සෙති.**තිත්ථියා**හි සාසනස්ස පටිපක්ඛාහොන්තීති. තතියං.

4. චතුත්ථසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදං

694. චතුත්ථෙපාදස්ස ඨපනකං පීඨං**පාදපීඨං**. පාදස්ස ඨපනකා කථලිකා**පාදකථලිකා**තිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘පාදපීඨංනාමා’’තිආදි.**අනඤ්ඤායාති** එත්ථ යකාරො ත්වාපච්චයස්සකාරියොති ආහ ‘‘අජානිත්වා’’ති.**නෙත්ථාරවත්තෙති**උක්ඛෙපනීයකම්මතො නිත්ථරණකාරණෙ වත්තෙ. ‘‘වත්තමාන’’න්තිඉමිනා ‘‘වත්තන්ති’’න්ති එත්ථ අන්තපච්චයං නයෙන දස්සෙතීති. චතුත්ථං.

5. පඤ්චමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදං

701. පඤ්චමෙ**‘‘එකතො අවස්සුතෙ’’**ති එත්ථ හෙට්ඨා වුත්තනයෙන ‘‘එකතො’’තිසාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි භික්ඛුනියා එව ගහෙතබ්බභාවඤ්ච තොපච්චයස්ස ඡට්ඨ්‍යුත්ථෙපවත්තභාවඤ්ච අවස්සුතපදෙ භාවත්ථඤ්ච

දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘භික්ඛුනියාඅවස්සුතභාවො දට්ඨබ්බො’’ති.**එතන්ති** ‘‘භික්ඛුනියාඅවස්සුතභාවො’’ති වචනං.**තන්ති** අවචනං.**පාළියාති** ඉමාය සික්ඛාපදපාළියාති. පඤ්චමං.

6. ඡට්ඨසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදං

705. ඡට්ඨෙ**යතො** **ත්වන්ති** එත්ථ කාරණත්ථෙ තොපච්චයොති ආහ**‘‘යස්මා’’**ති.**කස්සා** **හොන්තීති**උය්‍යොජිකාඋය්‍යොජිතාසු කස්සා භික්ඛුනියා හොන්තීති යොජනා.**නදෙතීති** උය්‍යොජිකාඋය්‍යොජිතාය න දෙති.**න** **පටිග්ගණ්හාතීති** උය්‍යොජිතාඋය්‍යොජිකාය හත්ථතො න පටිග්ගණ්හාති.**පටිග්ගහො** **තෙන** **නවිජ්ජතීති** තෙනෙව කාරණෙන උය්‍යොජිකාය හත්ථතො උය්‍යොජිතාය පටිග්ගහො නවිජ්ජති.**ආපජ්ජති** **ගරුකං,** **න** **ලහුකන්ති** එවං සන්තෙපිඋය්‍යොජිකා ගරුකමෙව සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිං ආපජ්ජති, න ලහුකං.**තඤ්චාති** තං ආපජ්ජනඤ්ච.**පරිභොගපච්චයාති**උය්‍යොජිකාය පරිභොගසඞ්ඛාතා කාරණාති අයං ගාථායත්ථො.

ඉතරිස්සා **පනාති** උය්‍යොජිතාය පනභික්ඛුනියා.**පඨමසික්ඛාපදෙති** පඤ්චමසික්ඛාපදෙ.පඤ්චමසික්ඛාපදඤ්හි ඉමිනා සික්ඛාපදෙන යුගළභාවෙන සදිසත්තා ඉමං උපාදාය පඨමන්තිවුත්තන්ති. ඡට්ඨං.

7. සත්තමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදං

709. සත්තමෙ**යාවතතියකපදත්ථොති** ‘‘යාවතතියක’’න්තිඋච්චාරිතස්ස පදස්ස අත්ථො වෙදිතබ්බොති සම්බන්ධොති. සත්තමං.

8. අට්ඨමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදං

715. අට්ඨමෙ**කිස්මිංචිදෙව** **අධිකරණෙති** නිද්ධාරණීයස්ස නිද්ධාරණසමුදායෙනඅවිනාභාවතො ආහ ‘‘චතුන්න’’න්ති. කස්මා පන නිද්ධාරණසමුදායනිද්ධාරණීයභාවෙනවුත්තං, නනු පදභාජනෙ චත්තාරිපි අධිකරණානි වුත්තානීති ආහ ‘‘පදභාජනෙ පනා’’තිආදීති.අට්ඨමං.

9. නවමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදං

723. නවමෙ**සංසට්ඨ**සද්දො මිස්සපරියායොති ආහ ‘‘මිස්සීභූතා’’ති. ‘‘අනනුලොමෙනා’’තිඉමිනා**‘‘අනනුලොමිකෙනා’’**ති එත්ථ ඉකසද්දොස්වත්ථොති දස්සෙති. කොට්ටනඤ්ච පචනඤ්ච ගන්ධපිසනඤ්ච මාලාගන්ථනඤ්ච.ආදිසද්දෙන අඤ්ඤෙපි අනනුලොමිකෙ කායිකෙ සඞ්ගණ්හාති. සාසනාහරණඤ්ච පටිසාසනහරණඤ්චසඤ්චරිත්තඤ්ච. ආදිසද්දෙන අඤ්ඤෙපි අනනුලොමිකෙ වාචසිකෙ සඞ්ගණ්හාති.**එතාසන්ති** භික්ඛුනීනං.**සිලොකොති** යසොති.නවමං.

10. දසමසඞ්ඝාදිසෙසසික්ඛාපදං

727. දසමෙ**එවාචාරාති** එත්ථ නිග්ගහිතලොපවසෙනසන්ධීති ආහ ‘‘එවංආචාරා’’ති. ‘‘යාදිසො’’තිආදිනා එවංසද්දස්ස නිදස්සනාදීසු (අභිධානප්පදීපිකායං 1186 ගාථායං) එකාදසසු අත්ථෙසු උපමත්ථං දස්සෙති.**සබ්බත්ථාති** ‘‘එවංසද්දා එවංසිලොකා’’ති සබ්බෙසු පදෙසු.**උඤ්ඤායාති** එත්ථ ඔකාරවිපරීතො උකාරොති ආහ ‘‘අවඤ්ඤායා’’ති. ‘‘නීචංකත්වා ජානනායා’’ති ඉමිනා අවසද්දො නීචත්ථො, ඤාධාතු අවබොධනත්ථොති දස්සෙති. ‘‘පරිභවඤ්ඤායා’’ති වත්තබ්බෙ උත්තරපදලොපවසෙන**‘‘පරිභවෙනා’’**ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘පරිභවිත්වා ජානනෙනා’’ති.**අක්ඛන්තියාති** එත්ථ සහනඛන්තියෙවාධිප්පෙතා, නෙව අනුලොමඛන්ති, න දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අසහනතායා’’ති.**වෙභස්සියාති** එත්ථ විසෙසෙන භාසෙතිඔභාසෙතීතිවිභාසො ආනුභාවො, විභාසො ඉමස්ස සඞ්ඝස්ස අත්ථීති විභස්සො සඞ්ඝො, බහ්වත්ථෙ චඅතිසයත්ථෙ ච සපච්චයො හොති. කස්මා? මන්තුපච්චයත්ථත්තා ‘‘ලොමසො’’තිආදීසු (ජා. 1.14.57) විය, බහුආනුභාවො අතිසයආනුභාවො සඞ්ඝොති වුත්තං හොති, සංයොගපරත්තාආකාරස්ස රස්සො. විභස්සස්ස භාවො වෙභස්සියං, බහුආනුභාවො අතිසයආනුභාවොයෙව. ඉතිඉමමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘බලවභස්සභාවෙනා’’ති. තත්ථ බලවඉති පදෙන මන්තුඅත්ථෙපවත්තස්ස සප්පච්චයස්ස බහ්වත්ථඤ්ච අතිසයත්ථඤ්ච දස්සෙති, භාවඉති පදෙනණියපච්චයස්ස භාවත්ථං, එනඉති පදෙන නිස්සක්කවචනස්ස කරණත්ථෙ පවත්තභාවංදස්සෙති. තමෙවත්ථමාවිකරොන්තො ආහ ‘‘අත්තනො බලවප්පකාසනෙනා’’ති. තත්ථ**අත්තනොති** අත්තසඞ්ඛාතස්ස සඞ්ඝස්ස.**බලවප්පකාසනෙනාති** බහුආනුභාවප්පකාසනෙන, අතිසයආනුභාවප්පකාසනෙන වා.බලවප්පකාසනං නාම අත්ථතො පරෙසං සමුත්‍රාසනමෙවාති ආහ ‘‘සමුත්‍රාසනෙනාති අත්ථො’’ති.**දුබ්බලභාවෙනාති** එත්ථ භාවඉතිපදෙන ණ්‍යපච්චයස්ස භාවත්ථං, එනඉතිපදෙනනිස්සක්කවචනස්ස කරණත්ථං දස්සෙතීති දට්ඨබ්බං.**සබ්බත්ථාති** ‘‘උඤ්ඤායා’’තිආදීසු සබ්බෙසු පදෙසු. චසද්දොලුත්තනිද්දිට්ඨොති ආහ ‘‘එවං සමුච්චයත්ථො දට්ඨබ්බො’’ති.**විවිච්චථාති** එත්ථ වීත්‍යූපසග්ගො විනාසද්දත්ථො, විචධාතුසත්තත්ථොති ආහ ‘‘විනා හොථා’’ති. දසමං.

අනන්තරා පක්ඛිපිත්වාති සම්බන්ධො. මහාවිභඞ්ගතො ආහරිතානිඉමානි තීණි සික්ඛාපදානීති යොජනා. නව පඨමාපත්තිකා වෙදිතබ්බාති සම්බන්ධො.සබ්බෙපි ධම්මාති යොජනා.**එත්ථාති** ‘‘උද්දිට්ඨාඛො’’තිආදිපාඨෙ.**තං පනාති** පක්ඛමානත්තං පනාති.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

සත්තරසකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

3. නිස්සග්ගියකණ්ඩං

1. පඨමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදඵයොජනාඅත්-

තිංස නිස්සග්ගියා යෙ ධම්මා භික්ඛුනීනං භගවතා පකාසිතා, තෙසංධම්මානං**දානි**ඉමස්මිං කාලෙ අයං සංවණ්ණනාක්කමො භවතීතියොජනා.

733. පඨමෙ**ආමත්තිකාපණ**න්ති එත්ථ ආමත්තසද්දොභාජනපරියායොති ආහ ‘‘භාජනානී’’ති. භාජනානි හි අමන්ති පරිභුඤ්ජිතබ්බභාවංගච්ඡන්තීති**‘‘අමත්තානී’’**ති වුච්චන්ති. අමත්තානිවික්කිණන්තීති**‘‘ආමත්තිකා’’**ති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ**‘‘තානී’’**තිආදි.**තෙසන්**තිආමත්තිකානං.**තං වා**ති ආමත්තිකාපණං වා.

734. ‘‘සන්නිධි’’න්ති ඉමිනා සංනිපුබ්බො විසද්දො උචිනනත්ථොති දස්සෙති.**හි**සද්දො විසෙසජොතකො.**තත්ථා**තිමහාවිභඞ්ගෙ.**ඉධා**ති භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ.

ඉදම්පීති ඉදං සික්ඛාපදම්පි. පිසද්දොමහාවිභඞ්ගසික්ඛාපදං අපෙක්ඛතීති. පඨමං.

2. දුතියනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදං

738. දුතියෙඅභතචොළානම්පි සෙදමලාදිකිලින්නෙ විරූපත්තා ‘‘ජිණ්ණචොළා’’තිවුත්තං. ‘‘අපි අයාාභී’’තිඉමිනා ‘‘අප අයාාභී’’තිපදවිභාගං නිවත්තෙති.

740. සබ්බම්පිඑතං චීවරන්ති යොජනා.**එවං පටිලද්ධ**න්ති එවංනිස්සජ්ජිත්වා ලද්ධං.**යථාදානෙයෙවා**ති යථා දායකෙහිදින්නං, තස්මිං දානෙයෙව උපනෙතබ්බං, අකාලචීවරෙයෙව පක්ඛිපිතබ්බන්ති අත්ථොති.දුතියං.

3. තතියනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදං

743. තතියෙ**හන්**දසද්දො වචස්සග්ගත්ථෙ නිපාතොති ආහ ‘‘හන්දාතිගණ්හා’’ති. බහූනි නිස්සග්ගියානීති සම්බන්ධො.**සංහරිත්වා**ති විසුං විසුං සඞ්ඝරිත්වාති. තතියං.

4. චතුත්ථනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදං

748. චතුත්ථෙ**කිණා**ති අනෙනා**තිකය**න්ති වචනත්ථෙන මූලං කයං නාමාති ආහ ‘‘මූලෙනා’’ති.**සා**ති ථුල්ලනන්දා, ආහ කිරාති

සම්බන්ධො.ඤාධාතුයා අවබොධනත්ථතො අඤ්ඤම්පිඤාධාතුයා යාචනත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘යාචිත්වා වා’’ති.

752. යන්තිසබ්බිතෙලාදි.**තඤ්ඤෙවාති** සබ්බිතෙලාදිමෙව.**යමකන්**තිසබ්බිං සහ තෙලෙන යුගළං කත්වා.**වෙජ්ජෙනාති** භිසක්කෙන. සොහි ආයුබ්බෙදසඞ්ඛාතං විජ්ජං ජානාතීතිවෙජ්ජොති ච රොගඤ්චතස්ස නිදානඤ්ච භෙසජ්ජඤ්ච විදති ජානාතීතිපිවෙජ්ජොති වචුච්චති.**තතොති** වෙජ්ජෙන වුත්තකාරණා.**කහාපණස්සාති** කහාපණෙන, ආහතන්ති සම්බන්ධොති. චතුත්ථං.

5. පඤ්චමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදං

753. පඤ්චමෙසාති සික්ඛමානා.**අයන්**තිසික්ඛමානා.**අද්ධාති** එකංසෙන.**‘‘චෙතාපෙත්වා’’**ති එත්ථ චිතිසද්දො ජානනත්ථොති ආහ ‘‘ජානාපෙත්වා’’ති. පඤ්චමං.

6. ඡට්ඨනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදං

758. ඡට්ඨෙඡන්දං උප්පාදෙත්වා ගහිතං**ඡන්දකන්**තිවචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඡන්දක’’න්තිආදි.**ධම්මකිච්චන්**ති පුඤ්ඤකරණීයං.**ධම්ම**සද්දො හෙත්ථ පුඤ්ඤවාචකො.**යන්**තිවත්ථුං.**පරෙසන්**ති අත්තනා අඤ්ඤෙසං.**‘‘එත’’**න්ති ‘‘ඡන්දක’’න්ති එතං නාමං. ‘‘අඤ්ඤස්සත්ථායදින්නෙනා’’තිඉමිනා අඤ්ඤස්ස අත්ථොඅ**ඤ්ඤදත්ථො,**දකාරොපදසන්ධිකරො, තදත්ථාය දින්නොඅ**ඤ්ඤදත්ථිකොති** වචනත්ථංදස්සෙති. ‘‘අඤ්ඤං උද්දිසිත්වා දින්නෙනා’’තිඉමිනා අඤ්ඤං උද්දිසිත්වා දින්නං**අඤ්ඤුද්දිසිකන්**ති වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘සඞ්ඝස්සපරිච්චත්තෙනා’’ති ඉමිනා සඞ්ඝස්ස පරිච්චත්තොස**ඞ්ඝිකොති** වචනත්ථං දස්සෙති.

762. **යදත්ථායාති** යෙසං චීවරාදීනං අත්ථාය. යසද්දෙන සමාසභාවතො පුබ්බෙනිග්ගහිතාගමො හොති.**තන්ති** චීවරාදිකං.**තුම්හෙහීති** දායකෙ සන්ධාය වුත්තං.**උපද්දවෙසූති** දුබ්භික්ඛාදිඋපසග්ගෙසු.**යං වා තංවාති** චීවරං වා අඤ්ඤෙ වා පිණ්ඩපාතාදිකෙති යං වා තං වාති. ඡට්ඨං.

7. සත්තමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදං

764. සත්තමෙ**සඤ්ඤාචිකෙනාති** එත්ථ සංසද්දස්ස සයමත්ථෙ පවත්තිභාවංදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සයං යාචිතකෙනා’’ති.**එතදෙවාති** ‘‘සඤ්ඤාචිකෙනා’’ති පදමෙව.**එත්ථාති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙති.සත්තමං.

8. අට්ඨමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදං

769. අට්ඨමෙ**ගණස්සාති** භික්ඛුනිගණස්ස. ඉමිනා**‘‘මහාජනිකෙනා’’**ති එත්ථ භික්ඛුනිගණොව මහාජනොති අධිප්පෙතොතිදීපෙතීති. අට්ඨමං.

9. නවමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදං

774. නවමෙ**ඉතො**ති ඉමස්මා අට්ඨමසික්ඛාපදතො.**අධිකතර**න්ති අතිරෙකතරන්ති. නවමං.

10. දසමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදං

778. දසමෙ‘‘විනස්සතී’’තිඉමිනා**‘‘උන්ද්‍රියතී’’**තිඑත්ථ උදිධාතුයා නස්සනත්ථං දස්සෙති ධාතූනමනෙකත්ථත්තා.**පරිපතතී**ති පරිගලිත්වා පතති. ඉමිනා නස්සනාකාරං දස්සෙති.**එත්තකමෙවා**ති එතං පරිමාණං ද්විපදමෙවාති. දසමං.

11. එකාදසමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදං

784. එකාදසමෙ**ගරුපාවුරණං**නාම සීතකාලෙ පාවුරණවත්ථන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සීතකාලෙ පාවුරණ’’න්ති. සීතකාලෙ හි මනුස්සා ථූලපාවුරණං පාරුපන්ති. ‘‘චතුක්කංසපරම’’න්ති එත්ථ**කංස**සද්දො භඤ්ජනපත්තෙ චසුවණ්ණාදිලොහවිසෙසෙ ච චතුකහාපණෙ චාති තීසු අත්ථෙසු දිස්සති, ඉධ පන චතුකහාපණෙවත්තතීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කංසො නාම චතුක්කහාපණිකො හොතී’’ති. චතුක්කංසසඞ්ඛාතංපරමං ඉමස්සාති**චතුක්කංසපරමං,**සොළසකහාපණග්ඝනකංපාවුරණන්ති අත්ථොති. එකාදසමං.

12. ද්වාදසමනිස්සග්ගියපාචිත්තියසික්ඛාපදං

789. ද්වාදසමෙ**ලහුපාවුරණං**නාම උණ්හකාලෙ පාවුරණවත්ථන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උණ්හකාලෙ පාවුරණ’’න්ති. උණ්හකාලෙ හි මනුස්සා සුඛුමපාවුරණං පාරුපන්තීති.ද්වාදසමං.

නිස්සග්ගියානංතිංසභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මහාවිභඞ්ගෙ’’තිආදි. චීවරවග්ගතො අපනෙත්වාති සම්බන්ධො.**අඤ්ඤදත්ථිකානී**ති අඤ්ඤදත්ථිකපදෙන වුත්තානි සික්ඛාපදානි.**ඉතී**ති එවං.**එකතොපඤ්ඤත්තානී**තිඑකස්සෙව පඤ්ඤත්තානි, **උභතොපඤ්ඤත්තානී**ති උභයෙසංපඤ්ඤත්තානි.**එත්ථා**ති ‘‘උද්දිට්ඨා ඛො’’තිආදිවචනෙති.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ

තිංසකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

4. පාචිත්තියකණ්ඩං

1. ලසුණවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදඅත්ථයොජනා

තිංසකානන්තරංතිංසකානං අනන්තරෙ කාලෙ**ඡසට්ඨිසතසඞ්ගහා**ඡඋත්තරසට්ඨිඅධිකසතෙහි සික්ඛාපදෙහි සඞ්ගහිතා යෙ ධම්මා සඞ්ගීතිකාරෙහි සඞ්ගීතා, **දානි**ඉමස්මිං කාලෙ තෙසම්පි ධම්මානං අයං වණ්ණනා හොතීතියොජනා.

793. **තත්ථා**ති තෙසු ඡසට්ඨිසතසඞ්ගහෙසු සික්ඛාපදෙසු, පඨමසික්ඛාපදෙතිසම්බන්ධො. ''ද්වෙ තයො''ති එත්ථ වාසද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨොති ආහ ''ද්වෙ වාතයො වා''ති.**ඵොටලකෙ**ති කන්දෙ, මිඤ්ජෙ වා.**එතන්**ති ''ගණ්ඩිකෙ''ති එතං නාමං. ''පමාණ''න්තිඉමිනා**මත්ත**සද්දො පමාණත්ථොව, න අප්පත්ථො, නාපි අවධාරණත්ථොතිදස්සෙති.**ලසුණ**න්ති සෙතවණ්ණමූලං මහාකන්දං. මහාකන්දො හිබ්‍යඤ්ජනසම්පාකාදීසු ආමගන්ධානං අභිභවනත්තා ලසීයති කන්තීයතීතිලසුණන්ති වුච්චති.

සුවණ්ණහංසයොනින්ති සුවණ්ණමයෙන පත්තෙනයුත්තං හංසයොනිං.**ජාතිස්සරො**ති ජාතිං භවං සරතිජානාතීති ජාතිස්සරො.**අථා**ති ජාතිස්සරස්සනිප්ඵන්නත්තා. නිප්ඵන්නත්ථො හි අථසද්දො.**පුබ්බසිනෙහෙනා**ති පුබ්බෙ මනුස්සභවෙ භාවිතෙන සිනෙහෙන.**තාසන්**ති පජාපතියා ච තිස්සන්නං ධීතරානඤ්ච.**තංපනා**ති පත්තං පන.

795. **මගධෙසූ**ති මගධරට්ඨෙ ඨිතෙසු ජනපදෙසු.**භී**තිසච්චං, යස්මා වා.**ඉධා**ති ''ලසුණං ඛාදෙය්‍යා''තිපදෙ.**තම්පී**ති මාගධකම්පි.**ගණ්ඩිකලසුණමෙවා**තිගණ්ඩො ඵොටො එතස්සත්ථීති ගණ්ඩිකං. ගණ්ඩසද්දො හි ඵොටපරියායො, බහුත්ථෙඉකපච්චයො. බහුගණ්ඩිකලසුණන්ති හි වුත්තං හොති. ගණ්ඩසද්දො හි ඵොටෙ ච කපොලෙ චාතිද්වීසු අත්ථෙසු වත්තති, ඉධ පන ඵොටෙ වත්තතීති දට්ඨබ්බං. පොත්ථකෙසු පනඔට්ඨජෙන චතුත්ථක්ඛරෙන පාඨො අත්ථි, සො වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බො. බහූසු හිපුබ්බපොත්ථකෙසුකණ්ඨජො තතියක්ඛරො ච ඔට්ඨජො චතුත්ථක්ඛරොචාති ද්වෙ අක්ඛරා අඤ්ඤමඤ්ඤං පරිවත්තිත්වා තිට්ඨන්ති.**නඑකද්විතිමිඤ්ජක**න්ති එකමිඤ්ජො පලණ්ඩුකො න හොති, ද්විමිඤ්ජො භඤ්ජනකො නහොති, තිමිඤ්ජො හරිතකො න හොතීති අත්ථො. කුරුන්දියං පන වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**සඞ්ඛාදිත්වා**ති දන්තෙහි චුණ්ණවිචුණ්ණං කත්වා.

797. **පලණ්ඩුකො**ති සුකන්දකො එකො ලසුණවිසෙසො.**භඤ්ජනකාදීනි** ලොකසඞ්කෙතොපදෙසතො දට්ඨබ්බානි.**භී**ති සච්චං.**තස්සා**ති

චාපලසුණ්‍ණස්ස.**සභාවෙනෙවාති** සූපසම්පාකාදිං විනා අත්තනො සභාවතො එව.**තන්ති** මාගධකං, පක්ඛිපිතුන්ති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං.**යත්ථ කත්ථචීති** යෙසුකෙසුචීති. පඨමං.

2. දුතියසික්ඛාපදං

799. දුතියෙසංදස්සනං බාධති නිසෙධෙති අස්මිං ඨානෙති**සම්බාධන්**තිවචනත්ථෙන පටිච්ඡන්නොකාසො සම්බාධො නාමාති දස්සෙන්තො ආහ ''පටිච්ඡන්නොකාසෙ''ති.**උභො උපකච්ඡකාති** ද්වෙ බාහුමූලා.තෙ හි උපරි යංකිඤ්චි වත්ථුං කචති බන්ධති එත්ථාති**උපකච්ඡකාති** වුච්චන්ති.**මුත්තකරණ**න්තිපස්සාවමග්ගො. සො හි මුත්තං කරොති අනෙනාති මුත්තකරණන්ති වුච්චති. ලොමොකත්තියති ඡින්දියති ඉමායාති**කත්තරි,**තාය වා, සුට්ඨුදළ්හං ලොමං ඩංසතීති**සණ්ඩාසො,**සොයෙව**සණ්ඩාසකො,**තෙන වා, ඛුරති ලොමං ඡින්දතීති**ඛුරො,**තෙන වා සංහරාපෙන්තියාති සම්බන්ධො.**සංහරාපෙන්තියාති** අපනෙන්තියාති. දුතියං.

3. තතියසික්ඛාපදං

803. තතියෙ**මුත්තකරණතලඝාතනෙති** මුත්තකරණස්ස තලංහනනං පහරණං මුත්තකරණතලඝාතනං, තස්මිං මුත්තකරණතලඝාතනෙ නිමිත්තභූතෙ.**තාව මහන්තන්ති** අතිවිය මහන්තං.**කෙසරෙනාපීති** කිඤ්ජක්ඛෙනාපි. සො හි කෙ ජලෙ සරති පවත්තතීතිකෙසරොති වුච්චති.

805. **ගණ්ඩං වාති** පීළකං වා.**වණං වාති** අරුංවාති. තතියං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදං

806. චතුත්ථෙරඤ්ඤො ඔරොධාරා**ජොරොධා,**පුරාණෙරාජොරොධා**පුරාණරාජොරොධාති** වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''පුරාණෙ''තිආදි. ''ගිහිභාවෙ''ති ඉමිනා පුරාණෙති එත්ථ ණපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති.**චිරාචිරන්ති** නිපාතපටිරූපකං. තෙන වුත්තං ''චිරෙනචිරෙනා''ති. ''සක්කොථා''ති ඉමිනා කථං තුම්හෙ රාගචිත්තං පටිහනිත්වා අත්තානංධා**රෙථ**ධාරෙතුං සක්කොථාති අත්ථං දස්සෙති.**අනාරොචිතෙපීති** භූතතො අනාරොචිතෙපි.

807. **ජතුනාති** ලාඛාය.**පට්ඨදණ්ඩකෙති** පටුභාවෙනඨාති පවත්තතීති**පට්ඨො,**සොයෙව දණ්ඩො**පට්ඨදණ්ඩො,**තස්ස පවෙසනං පට්ඨදණ්ඩකං, තස්මිං නිමිත්තභූතෙ.**එතන්ති** ''ජතුමට්ඨකෙ''ති එතං වචනන්ති. චතුත්ථං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදං

810. පඤ්චමෙ**''අතිගම්භීර''**න්තිපදං කිරියාවිසෙසනන්ති ආහ ''අතිඅන්තොපවෙසෙත්වා''ති. ''උදකෙන ධොවනං කුරුමානා''ති

ඉමිනා**“උදකසුද්ධික”**න්තිපදස්ස උදකෙන සුද්ධියා කරණන්ති අත්ථංදස්සෙති.

812. **ද්වඞ්ගුලපබ්බපරම**න්ති එත්ථ ද්වෙ අඞ්ගුලානි ච ද්වෙ පබ්බානිච ද්වඞ්ගුලපබ්බං, උත්තරපදෙ පුබ්බපදලොපො. ද්වඞ්ගුලපබ්බං පරමං පමාණං එතස්සඋදකසුද්ධිකස්සාති ද්වඞ්ගුලපබ්බපරමං. විත්ථාරතො ද්වඞ්ගුලපරමං, ගම්භීරතොද්විපබ්බපරමන්ති වුත්තං හොති. තෙනාහ ‘‘විත්ථාරතො’’තිආදි. අඞ්ගුලංපවෙසෙන්තියාති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං. ‘‘චතුන්නං වා’’ති ඉදං උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං, තිණ්ණම්පි පබ්බං න වට්ටති, චතුන්නං පන පගෙවාති අත්ථො. පඤ්චමං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදං

815. ඡට්ඨෙහත්තස්ස විස්සජ්ජනං**හත්තවිස්සග්ගො**ති වුත්තෙහත්තකිච්චන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘හත්තකිච්ච’’න්ති. පානීයසද්දෙන පානීයථාලකංගහෙතබ්බං, විධූපනසද්දෙන බීජනී ගහෙතබ්බා, **උපසද්දො** සමීපත්ථොති සබ්බං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘එකෙනහත්ථෙනා’’තිආදි.**‘‘අච්චාවදතී’’**තිපදස්ස අතික්කමිත්වාවදනාකාරං දස්සෙති ‘‘පුබ්බෙපී’’තිආදිනා.

817. ‘‘සුද්ධඋදකං වා හොතූ’’තිආදිනා ‘‘පානීයෙනා’’ති වචනං උපලක්ඛණං නාමාති දස්සෙති.**දධිමත්ථූ**ති දධිමණ්ඩං දධිනො සාරො, දධිම්හි පසන්නොදකන්තිවුත්තං හොති.**රසො**ති මච්ඡරසො මංසරසො. ‘‘අන්තමසොචීවරකණ්ණොපී’’ති ඉමිනා ‘‘විධූපනෙනා’’ති වචනං නිදස්සනං නාමාති දස්සෙති.

819. **දෙතී**ති සයං දෙති.**දාපෙතී**ති අඤ්ඤෙනදාපෙති.**උභයම්පී**ති පානීයවිධූපනද්වයම්පීති. ඡට්ඨං.

7. සත්තමසික්ඛාපදං

822. සත්තමෙ ‘‘පයොගදුක්කටං නාමා’’ති ඉමිනා හෙට්ඨා වුත්තෙසු අට්ඨසු දුක්කටෙසුපුබ්බපයොගදුක්කටං දස්සෙති. න කෙවලං පුබ්බපයොගදුක්කටං එත්තකමෙව, අථ ඛොඅඤ්ඤම්පි බහු හොතීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තස්මා’’තිආදි.**සඞ්ඝට්ටනෙසුපී**ති විලොළනෙසුපි.**දන්තෙහිසඞ්ඛාදතී**ති දන්තෙහි චුණ්ණවිචුණ්ණං කරොති.**එත්ථා**ති ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ, අඤ්ඤාය භික්ඛුනියා කාරාපෙත්වාතිසම්බන්ධො. ‘‘අඤ්ඤායා’’තිපදං ‘‘විඤ්ඤාපෙත්වා’’ති පදෙ කාරිතකම්මං.**මාතරම්පී**ති එත්ථ පිසද්දො අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජන්තියාපගෙවාති දස්සෙති.**තාය වා**ති විඤ්ඤාපිතභික්ඛුනියා වා.**තන්**ති ආමකධඤ්ඤං.**තන්**තිමහාපච්චරියං වුත්තවචනං.**පුබ්බාපරවිරුද්ධ**න්තිපුබ්බාපරතො විරුද්ධං. ‘‘අඤ්ඤාය…පෙ…. දුක්කටමෙවා’’ති පුබ්බවචනෙ දුක්කටමෙවවුත්තං, පුන

‘‘අඤ්ඤාය…පෙ…. දුක්කට’’න්ති ච පච්ඡිමවචනෙ පාචිත්තියඤ්චදුක්කටඤ්ච වුත්තං, තස්මා පුබ්බාපරවිරුද්ධන්ති වුත්තං හොති.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.

823. ලබ්භමානංආමකධඤ්ඤන්ති සම්බන්ධො.**අඤ්ඤං වායංකිඤ්චීති** මුග්ගමාසාදීහි වා ලාබුකුම්භණ්ඩාදීහි වා අඤ්ඤං යංකිඤ්චිතිලාදිං වාති. සත්තමං.

8. අට්ඨමසික්ඛාපදං

824. අට්ඨමෙ**නිබ්බිට්ඨරාජභටොති** එත්ථ උත්තරපදස්සඡට්ඨීසමාසඤ්ච පුබ්බපදෙන බාහිරත්ථසමාසඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නිබ්බිට්ඨො’’තිආදි. තත්ථ ‘‘රඤ්ඤො භතී’’ති ඉමිනා රඤ්ඤො භටොරා**ජභටොති** ඡට්ඨීසමාසං දස්සෙති, ‘‘එතෙනා’’ති ඉමිනාබාහිරත්ථසමාසං.**නිබ්බිට්ඨොති** නිවිට්ඨො පතිට්ඨාපිතොතිඅත්ථො.**කෙණීති** රඤ්ඤො දාතබ්බස්ස ආයස්සෙතමධිවචනං.**එතෙනාති** බ්‍රාහ්මණෙන.**තතොති** ඨානන්තරතො.භටසඞ්ඛාතාය කෙණියා පථත්තා කාරණත්තා ඨානන්තරං**භටපථන්ති**ආහ ‘‘තංයෙව ඨානන්තර’’න්ති.

826. **චත්තාරිපි චත්ථූනීති** උච්චාරාදීනි.**පාටෙක්කන්ති** පටිවිසුං එකෙකමෙව.**උච්චාරංවාති**ආදීසු වාසද්දෙන දන්තකට්ඨාදයොපි ගහෙතබ්බාති ආහ ‘‘දන්තකට්ඨ…පෙ….පාචිත්තියමෙවා’’ති.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු උච්චාරාදීසූති.අට්ඨමං.

9. නවමසික්ඛාපදං

830. නවමෙ**රොපිමහරිතට්ඨානෙති** රොපිමට්ඨානෙ ච හරිතට්ඨානෙ ච. රොපියතිඅස්මින්ති රොපියං, තංයෙව**රොපිමං**යකාරස්ස මකාරං කත්වා.**එතානීති** උච්චාරාදීනි.**සබ්බෙසන්ති**භික්ඛුභික්ඛුනීනං.**යත්ථ පනාති** යස්මිං ඛෙත්තෙති.නවමං.

10. දසමසික්ඛාපදං

835. දසමෙ**සොණ්ඩා වාති** සුරාසොණ්ඩා වා.**මොරොති**මයූරො.**සුවොති** සුකො.**මක්කටොති**වානරො. ආදිසද්දෙන සප්පාදයො සඞ්ගණ්හාති, මක්කටාදයොපි නච්චන්තූති සම්බන්ධො.**අසංයතභික්ඛූනන්ති** වාචසිකකම්මෙ අසංයතානං භික්ඛූනං, ධම්මභාණකගීතං වා හොතූති යොජනා. තන්තියා ගුණෙන බද්ධා**තන්තිබද්ධා**. ‘‘භි’’න්තිසඞ්ඛාතො රාසද්දො එතිස්සාති**භෙරි**. කුටෙන කතා භෙරි**කුටභෙරි,**තාය වාදිතං**කුටභෙරිවාදිතං,**තං වා.**උදකභෙරීති**උදකෙන පක්ඛිත්තා භෙරි, තාය වාදිතම්පි හොතූති සම්බන්ධො.

836. **තෙසංයෙවාති**යෙසං නච්චං පස්සති, තෙසංයෙව.යදි පන නච්චගීතවාදිතෙ විසුං විසුං පස්සති සුණාති, පාටෙක්කා

ආපත්තියොතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘සචෙ පනා’’තිආදි.**අඤ්ඤතොති** අඤ්ඤතො දෙසතො, පස්සතීති සම්බන්ධො. ‘‘ඔලොකෙත්වා’’ති පදෙ අපෙක්ඛිතෙ උපයොගත්ථෙ තොපච්චයො හොති.අඤ්ඤං ඔලොකෙත්වාති හි අත්ථො. අඤ්ඤතො වාදෙන්තෙ පස්සතීති යොජනා. භික්ඛුනී නලභතීති සම්බන්ධො. අඤ්ඤෙ වත්තුම්පීති සම්බන්ධො.**උපහාරන්ති** පූජං.**උපට්ඨානන්ති**පාරිචරියං.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු සයං නච්චාදීසු.

837. **අන්තරාරාමෙ වාති** ආරාමස්ස අන්තරෙ වා.**බහිආරාමෙවාති** ආරාමස්ස බහි වා.**අඤ්ඤෙන වාති** සලාකභත්තාදීහිඅඤ්ඤෙන වා.**තාදිසෙනාති** යාදිසො චොරාදිඋපද්දවො, තාදිසෙනාති.දසමං.

ලසුණවග්ගො පඨමො.

2. අන්ධකාරවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදඅත්ථයොජනාඅත්-

839. අන්ධකාරවග්ගස්ස පඨමෙ**අප්පදීපෙති** උපලක්ඛණවසෙනවුත්තත්තා අඤ්ඤෙපි ආලොකා ගහෙතබ්බාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පදීපචන්දසූරියඅග්ගීසූ’’තිආදි.**අස්සාති** ‘‘අප්පදීපෙ’’තිපදස්ස.

841. නරහොඅස්සාදාපෙක්ඛා හුත්වා ච රස්සාදතො අඤ්ඤවිහිතාව හුත්වා වාති යොජනා. ඉමිනා ‘‘සන්තිට්ඨති වා සල්ලපති වා’’ති පදෙ කිරියාවිසෙසනභාවං දස්සෙති.**දානෙන වා**නිමිත්තභූතෙන, **පූජාය වා**නිමිත්තභූතාය මන්තෙතීති යොජනාති. පඨමං.

2. දුතියසික්ඛාපදං

842. දුතියෙඉදමෙව පදං නානන්ති සම්බන්ධොති.දුතියං.

3. තතියසික්ඛාපදං

846. තතියෙ ‘‘ඉදමෙවා’’ති පදං අනුවත්තෙතබ්බං.**තාදිසමෙවා**තිපඨමසදිසමෙවාති අත්ථොති. තතියං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදං

850. චතුත්ථෙකණ්ණස්ස සමීපං**නිකණ්ණං,**තමෙව**නිකණ්ණිකන්ති** වුත්තෙ කණ්ණමූලන්ති ආහ ‘‘කණ්ණමූලංවුච්චතී’’ති. ‘‘කණ්ණමූලෙ’’ති ඉමිනා ‘‘නිකණ්ණික’’න්ති එත්ථ භුම්මත්ථෙඋපයොගවචනන්ති දස්සෙති.**ආහරණත්ථායාති** ආහරාපනත්ථායාති.චතුත්ථං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදං

854. පඤ්චමෙ**තෙසන්**ති සරසාමිකානං.**සරම්පී**ති නකෙවලං ආසනමෙව, සරම්පි සොධෙමාති අත්ථො.**තතො**තිපරිචිතක්කනතො, පරන්ති සම්බන්ධො.

858. චොරා වාළට්ඨිතා හොන්තීති යොජනාති. පඤ්චමං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදං

860. ඡට්ඨෙ**අභිනිසීදෙය්‍යා**ති එත්ථ අභිසද්දො උපසග්ගමත්තොවාතිදස්සෙන්තො ආහ ''නිසීදෙය්‍යා''ති. එසෙව නයො**අභිනිපජ්ජෙය්‍යා**ති එත්ථාපි. ද්වෙ ආපත්තියොති සම්බන්ධොති.ඡට්ඨං.

7. සත්තමසික්ඛාපදං

864. සත්තමෙ**සබ්බ**න්ති සකලං වත්තබ්බවචනන්ති.සත්තමං.

8. අට්ඨමසික්ඛාපදං

869. අට්ඨමෙඅනුත්තානවචනං නත්ථීති. අට්ඨමං.

9. නවමසික්ඛාපදං

875. නවමෙ**අභිසපෙය්‍යා**ති එත්ථ සපධාතුස්සඅක්කොසනත්ථං අන්තොකත්වා කරධාතුයා අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''සපථං කරෙය්‍යා''ති.**නිරයෙ නිබ්බත්තාමීහී**ති අහං නිරයෙ නිබ්බත්තා අම්හීතියොජනා.**නිරයෙ නිබ්බත්තතූ**ති එසා භික්ඛුනී නිරයෙනිබ්බත්තතූති යොජනා.**ඊදිසා හොතූ**ති මම සදිසා හොතූතිඅත්ථො.**කාණා**ති එකක්ඛිකාණා, ද්වක්ඛිකාණා වා.**කුණී**ති හත්ථපාදාදිවඞ්කා.

878. **එදිසා**ති විරූපාදිජාතිකා.**විරමස්සූ**තිවිරමාහි.**අද්ධා**ති ධුවන්ති. නවමං.

10. දසමසික්ඛාපදං

879. දසමෙඅනුත්තානට්ඨානං නත්ථීති. දසමං.

අන්ධකාරවග්ගො දුතියො.

3. නග්ගවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදඅත්ථයොජනාඅත්-

883. නග්ගවග්ගස්සපඨමෙ**බ්‍රහ්මචරියෙනචිණ්ණෙනා**ති චිණ්ණෙන බ්‍රහ්මචරියෙන කිං නු ඛො නාමාති අත්ථො. ''බ්‍රහ්මචරියස්ස චරණෙනා''ති ඉමිනා චිණ්ණසද්දස්ස චරණං**චිණ්ණ**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති. ''න අඤ්ඤං චීවර''න්ති ඉමිනාඑවත්ථං දස්සෙති, අඤ්ඤත්ථාපොහනං වාති. පඨමං.

2. දුතියසික්ඛාපදං

887. දුතියෙඅනුත්තානත්ථානං නත්ථීති. දුතියං.

3. තතියසික්ඛාපදං

893. තතියෙ**අනන්තරායිකිනී**ති එත්ථ නත්ථි අන්තරායොඑතිස්සාති අනන්තරායා, සා එව අනන්තරායිකිනීති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අනන්තරායා’’ති. තතියං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදං

898. චතුත්ථෙ**පඤ්චාහ**න්ති සමාහාරදිගු, ණිකපච්චයො ස්වත්ථො.**සඞ්ඝාටිචාරො**තිඑත්ථ කෙනට්ඨෙන සඞ්ඝාටි නාම, චාරසද්දොකිමත්ථොති ආහ ‘‘පරිභොගවසෙන වා’’තිආදි. තත්ථ**සඞ්ඝටිතට්ඨෙනා**ති සංහරිතට්ඨෙන. ඉමිනා ‘‘කෙනට්ඨෙන සඞ්ඝාටිනාමා’’ති පුච්ඡං විසජ්ජෙති. ‘‘පරිවත්තන’’න්ති ඉමිනා ‘‘චාරසද්දො කිමත්ථො’’තිචොදනං පරිහරති.**පඤ්චසූ**ති තිචීවරං උදකසාටිකා සංකච්චිකාතිපඤ්චසූති. චතුත්ථං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදං

903. පඤ්චමෙ ‘‘චීවරසඞ්කමනීය’’න්තිඑත්ථ සඞ්කමෙතබ්බං පටිදාතබ්බන්ති**සඞ්කමනීය**න්ති කමුධාතුස්ස පටිදානත්ථඤ්ච අනීයසද්දස්සකම්මත්ථඤ්ච, ‘චීවරඤ්ච තං සඞ්කමනීයඤ්චෙ’ති**චීවරසඞ්කමනීය**න්තිවිසෙසනපරපදභාවඤ්චදස්සෙන්තො ආහ ‘‘සඞ්කමෙතබ්බං චීවර’’න්ති. තත්ථ ‘‘සඞ්කමෙතබ්බං චීවර’’න්තිඉමිනා කම්මත්ථඤ්ච විසෙසනපරපදභාවඤ්ච දස්සෙති. ‘‘පටිදාතබ්බචීවර’’න්ති ඉමිනාකමුධාතුයා අත්ථං දස්සෙති අධිප්පායවසෙනාති. පඤ්චමං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදං

909. ඡට්ඨෙ ‘‘අඤ්ඤං පරික්ඛාර’’න්තිඑත්ථ පරික්ඛාරස්ස සරූපං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යංකිඤ්චී’’තිආදි. යංකිඤ්චි අඤ්ඤතරන්ති සම්බන්ධො.**කිත්තකංඅග්ඝනක**න්ති කිං පමාණෙන අග්ඝෙන අරහං චීවරං.**දාතුකාමත්ථා**ති තුම්හෙ දාතුකාමා භවථාති අත්ථො.**කතිපාහෙනා**ති කතිපයානි අහානි කතිපාහං, යකාරලොපො.**කතිපය**සද්දොහි ද්විතිවාචකො රූළ්හීසද්දො, තෙන කතිපාහෙන.**සමග්ඝ**න්ති අප්පග්ඝං.**සං**සද්දො හි අප්පත්ථවාචකොති. ඡට්ඨං.

7. සත්තමසික්ඛාපදං

911. සත්තමෙ**‘‘විපක්කමිංසූ’’**ති එත්ථ විවිධං ඨානං පක්කමිංසූතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘තත්ථ තත්ථ අගමංසූ’’ති. අම්හාකම්පි ආගමනන්ති සම්බන්ධො.

915. **කතිපාහෙන උප්පජ්ජිස්සතීති** කතිපාහෙන චීවරං උප්පජ්ජිස්සති.**තතොති** තස්මිං චීවරුප්පජ්ජනකාලෙති. සත්තමං.

8. අට්ඨමසික්ඛාපදං

916. අට්ඨමෙ යෙනාටකං නාටෙන්ති, තෙ**නටා**නාමාති යොජනා. ඉමිනා නටකංනාටෙන්තීති**නටා**ති වචනත්ථං දස්සෙති. යෙ නච්චන්ති, තෙනාටකා නාමාති යොජනා. ඉමිනා සයං නටන්තීති**නාටකා**ති වචනත්ථංදීපෙති.**වංසවරත්තාදීසූති** එත්ථ**වංසො**නාම වෙණු.**වරත්තා**නාම නද්ධිකා.ආදිසද්දෙන රජ්ජුආදයො සඞ්ගණ්හාති. යෙ ලඞ්ඝනකම්මං කරොන්ති, තෙ**ලඞ්ඝකා**නාමාති යොජනා.**මායාකාරා**ති එත්ථමායා නාම මයනාමකෙන අසුරෙන සුරෙ වලයිතුං කතත්තා මයස්ස එසාති මායා, තං කරොතීතිමායාකාරො, මයනාමකො අසුරොයෙව. අඤ්ඤෙ පන රුළ්හීවසෙන ‘‘මායාකාරා’’ති වුච්චන්ති.සොකෙන ඛායනං ඛය්හනං**සොකජ්ඣායං,**සුරානං සොකජ්ඣායං කරොතීති**සොකජ්ඣායිකො,**මයනාමකො අසුරොයෙව. අඤ්ඤෙ පන රුළ්හීවසෙන ‘‘සොකජ්ඣායිකා’’තිවුච්චන්ති. ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘සොකජ්ඣායිකා නාම මායාකාරා’’ති.**කුම්භථූණිකානාමාති** එත්ථ විස්සට්ඨත්තා ථවීයතීති**ථූණො,**සද්දො. කුම්භස්ස ථූණො**කුම්භථූණො.** තෙන කීළන්තීති**කුම්භථූණිකා,**ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙති ‘‘ඝටකෙන කීළනකා’’ති ඉමිනා.**බිම්බිසකන්ති** චතුරස්සඅම්බණතාළනං, තං වාදෙන්තීති**බිම්බිසකවාදකා**ති. අට්ඨමං.

9. නවමසික්ඛාපදං

921. නවමෙතෙ**සන්ති** යෙ ‘‘න මයං අයොය සක්කොමා’’තිවදන්ති, තෙසං.**දස්සතීති** අච්ඡාදෙස්සතීති. නවමං.

10. දසමසික්ඛාපදං

927. දසමෙ**යස්සාති** කඨිනස්ස.**උබ්භාරමූලකොති**උද්ධාරමූලකො.**සද්ධාපරිපාලනත්ථන්ති** කඨිනුද්ධාරංයාචන්තස්ස සද්ධාය පරිපාලනත්ථන්ති. දසමං.

නග්ගවග්ගො තතියො.

4. තුවට්ටවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදඅත්ථයොජනාඅත්-

933. තුවට්ටවග්ගස්ස පඨමෙ ‘‘තුවට්ට නිපජ්ජාය’’න්ති ධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 18 ටකාරන්තධාතු) වුත්තත්තා ‘‘තුවට්ටෙය්‍යුන්ති නිපජ්ජෙය්‍යු’’න්තිවුත්තන්ති. පඨමං.

2. දුතියසික්ඛාපදං

937. දුතියෙ**එකත්ථරණපාවුරණා**තිඑත්ථ උත්තරපදානංද්වන්දභාවං, පුබ්බපදෙන ච බාහිරත්ථසමාසභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘එක’’න්තිආදි.තත්ථ චෙව, චසද්දෙහි ද්වන්දභාවං දීපෙති, ‘‘එතාස’’න්තිඉමිනා බාහිරත්ථසමාසභාවං.**එත**න්ති ‘‘එකත්ථරණපාවුරණා’’ති එතං නාමන්ති. දුතියං.

3. තතියසික්ඛාපදං

941. තතියෙ**උළාරකුලා**ති ජාතිසෙට්ඨකුලා, ඉස්සරියභොගාදීහි වා විපුලකුලා.**ගුණෙහී**ති සීලාදිගුණෙහි. ‘‘උළාරාති සම්භාවිතා’’ති ඉමිනාඉතිලොපතුල්‍යාධිකරණසමාසං දස්සෙති.

‘‘අභිභූතා’’තිඉමිනා**‘‘අපකතා’’**ති එත්ථ කරධාතු සබ්බධාත්වත්ථවාචීපි ඉධ අපපුබ්බත්තාවිසෙසතො අභිභවනත්ථෙ වත්තතීති දස්සෙති.**එතාස**න්තිභික්ඛුනීනං. ‘‘සඤ්ඤාපයමානා’’ති ඉමිනා සඤ්ඤාපනං**සඤ්ඤත්තී**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**හෙතූදාහරණාදීහී**ති එත්ථ ආදිසද්දෙන උපමාදයො සඞ්ගණ්හාති. ‘‘විවිධෙහි නයෙහි ඤාපනා’’ති ඉමිනා විවිධෙහි ඤාපනං**විඤ්ඤත්තී**ති වචනත්ථං දස්සෙති.

943. වඞ්කමනෙපදවාරගණනාය ආපත්තියා න කාරෙතබ්බොති ආහ ‘‘නිවත්තනගණනායා’’ති.**පදාදිගණනායා**ති පදඅනුපදාදිගණනායාති. තතියං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදං

949. චතුත්ථෙඅනුත්තානට්ඨානං නත්ථීති. චතුත්ථං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදං

952. පඤ්චමෙආණත්තා භික්ඛුනීති යොජනා. ඉදඤ්ච පච්චාසන්නවසෙන වුත්තං යංකිඤ්චිපි ආණාපෙතුංසක්කුණෙය්‍යත්තාති. පඤ්චමං.

6-9. ඡට්ඨාදිසික්ඛාපදං

955. ඡට්ඨ-සත්තම-අට්ඨම-නවමෙසුඅනුත්තානවචනං නත්ථීති. ඡට්ඨසත්තම අට්ඨම නවමානි.

10. දසමසික්ඛාපදං

973. දසමෙ**අහුන්දරිකා**ති තස්මිං කාලෙ, දෙසෙ වා සම්බාධස්ස නාමමෙතන්ති ආහ ‘‘අහුන්දරිකාති සම්බාධා’’ති.

975. යථා ‘‘උත්තරිඡප්පඤ්චවාචාහී’’ති (පාචි. 62-65) එත්ථ පඤ්චසද්දො න කොචි අත්ථො, වාචාසිලිට්ඨත්ථං ලොකවොහාරවසෙන වුත්තො, න එවමිධ, ඉධ පන අත්ථො අත්ථි, පඤ්චයොජනානි ගච්ඡන්තියාපි

අනාපත්තියෙවාති ආහ''පවාරෙත්වා...පෙ....අනාපත්ති''ති.**පච්චාගච්ඡතීති** පටිනිවත්තෙත්වාආගච්ඡතීති. දසමං.

තුවට්ටවග්ගො චතුත්ථො.

5. චිත්තාගාරවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදඅත්ථයොජනා-

978. චිත්තාගාරවග්ගස්ස පඨමෙ රඤ්ඤො කීළනට්ඨානං අගාරං**රාජාගාරන්ති** වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''රඤ්ඤො කීළනඝර''න්ති.චිත්තං අගාරං**චිත්තාගාරං. ආරාමන්ති** නගරතො නාතිදූරආරාමොතිආහ ''උපවන''න්ති.**උය්‍යානන්ති** සම්පන්නපුප්ඵඵලතායඋද්ධං උල්ලොකෙත්වා මනුස්සා යන්ති ගච්ඡන්ති එත්ථාති උය්‍යානං.**පොක්ඛරණින්ති** පොක්ඛරං පදුමං නෙතීති පොක්ඛරණී.**පඤ්චපීති** රාජාගාරාදීනි පඤ්චපි.**සබ්බත්ථාති** දස්සනත්ථාය ගමනෙ ච ගන්ත්වා පස්සනෙ චාතිසබ්බෙසු.

981. ''අජ්ඣාරාමෙ''තිආදිනාආරාමෙ ඨිතාය ආරාමතො බහි කතෙරාජාගාරාදිකෙ පස්සන්තියාපි අනාපත්තීති දස්සෙති.**තානී**තිරාජාගාරාදීනීති. පඨමං.

2. දුතියසික්ඛාපදං

982. දුතියෙඅනුත්තානට්ඨානං නත්ථීති. දුතියං.

3. තතියසික්ඛාපදං

988. තතියෙය**ත්තකන්ති** යත්තකං සුත්තන්ති සම්බන්ධො.**අඤ්ඡිතන්ති** කඩ්ඪිතං.**තස්මින්ති**තත්තකෙ සුත්තෙති සම්බන්ධො.**තක්කම්හීති** එත්ථ**තක්කොති** එකො අයොමයො සුත්තකන්තනස්ස උපකරණවිසෙසො. සො හි තකීයතිසුත්තං බන්ධියති එත්ථ, එතෙනාති වා තක්කොති වුච්චති, තස්මිං.**කන්තනතොති** කන්තීයතෙ කප්පාසාදිභාවස්ස ඡින්දීයතෙ කන්තනං, තතො.

989. **දසිකසුත්තාදින්ති**එත්ථ**දසාති** වත්ථස්සාවයවො. සො හි දියාති අවඛණ්ඩීයතීති දසාතිවුච්චති, තස්සං දසායං පවත්තං**දසිකං,**තමෙව සුත්තං**දසිකසුත්තං.** ආදිසද්දෙන වක්ඛමානං දුක්කන්තිතසුත්තාදිංසඞ්ගණ්හාතීති. තතියං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදං

992. චතුත්ථෙආදිං **කත්වාති** ධොවනාදීනි ආදිං කත්වා.**ඛාදනීයාදීසූති** පූවඛාදනීයාදීසු.**රූපගණනායාති** පූවාදීනං සණ්ඨානගණනාය.

993. **යාගුපානෙත්ත** යාගුසඞ්ඛාතෙ පානෙ.තෙසන්තිමනුස්සානං.**වෙය්‍යාවච්චකරට්ඨානෙ ඨපෙත්වාති** මාතාපිතරොඅත්තනො වෙය්‍යාවච්චකරට්ඨානෙ ඨපෙත්වාති. චතුත්ථං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදං

996. පඤ්චමෙ**විනිච්ඡිනන්තීති** අධිකරණං විනිච්ඡිනන්ති භික්ඛුනීතියොජනාති. පඤ්චමං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදං

999. ඡට්ඨෙඅනුත්තානවචනං නත්ථීති.

7. සත්තමසික්ඛාපදං

1007. සත්තමෙ ‘‘පුන පරියායෙ’’ති එත්ථ**පරියායසද්දො** වාරවෙවචනොති ආහ ‘‘පුනවාරෙ’’ති.**මහග්ඝචීවරන්ති** මහග්ඝං ආවසථචීවරන්ති.සත්තමං.

8. අට්ඨමසික්ඛාපදං

1008. අට්ඨමෙ**අනිස්සජ්ජිත්වාති** එත්ථ බ්‍රහ්මදෙය්‍යොන නඅනිස්සජ්ජනං, අථ ඛො තාවකාලිකමෙවාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘රක්ඛනත්ථායා’’තිආදි.

1012. **පටිජග්ගිකන්**තිරක්ඛණකං.**වචීභෙදන්ති** ‘‘පටිජග්ගාහී’’ති වචීභෙදං.**රට්ඨෙති** විජිතෙ. තඤ්හි රඨන්ති ගාමනිගමාදයො තිට්ඨන්තිඑත්ථාති**රට්ඨ**න්ති වුච්චතීති. අට්ඨමං.

9. නවමසික්ඛාපදං

1015. නවමෙසිප්පසද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො ‘‘හත්ථිසිප්පඤ්ච අස්සසිප්පඤ්ච රථසිප්පඤ්චධනුසිප්පඤ්ච ථරුසිප්පඤ්චා’’ති. තත්ථ**ථරුසිප්ප**න්තිඅසිකීළනසිප්පං. මන්තසද්දොපි පච්චෙකං යොජෙතබ්බො ‘‘ආථබ්බණමන්තො ච ඛීලනමන්තො චවසීකරණමන්තො ච සොසාපනමන්තො චා’’ති. තත්ථ**ආථබ්බණමන්තො**තිආථබ්බණවෙදෙන විහිතො පරූපඝාතකරො මන්තො.**ඛීලනමන්තො**තිසාරදාරුඛීලං මන්තෙන ජප්පිත්වා පථවියං නිඛණිත්වා ධාරණමන්තො.**වසීකරණමන්තො**ති මන්තෙන ජප්පිත්වා පරස්සඋම්මත්තභාවමාපන්නකරණො මන්තො.**සොසාපනමන්තො**ති පරස්සමංසලොහිතාදිසොසාපනමන්තො.**අගදපයොගො**ති භුසවිසස්ස පයොජනං.ආදිසද්දෙන අඤ්ඤෙපි පරූපඝාතකරණෙ සිප්පෙ සඞ්ගණ්හාති.**යක්ඛපරිත්ත**න්ති යක්ඛෙහි සමන්තතොතාණං.**නාගමණ්ඩල**න්ති සප්පානං පවෙසනනිවාරණත්ථං මණ්ඩලබන්ධමන්තො.ආදිසද්දෙන විසපටිහනනමන්තාදයො සඞ්ගණ්හාතීති. නවමං.

10. දසමසික්ඛාපදං

1018. දසමෙඅනුත්තානවචනං නත්ථීති. දසමං.

චිත්තාගාරවග්ගො පඤ්චමො.

6. ආරාමවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදඅත්ථයොජනාඅත්-

1025. ආරාමවග්ගස්ස පඨමෙ**උපචාර**න්ති අපරික්ඛිත්තස්ස ආරාමස්සපරික්ඛෙපාරහට්ඨානං උපචාරං.

1027. ''සීසානුලොකිකා''තිසාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි භික්ඛුනීනමෙවසීසන්ති ආහ ''භික්ඛුනීන''න්ති.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙති.පඨමං.

2. දුතියසික්ඛාපදං

1028. දුතියෙ**අබ්භන්තරොති** අබ්භන්තරෙ පරියාපන්නො, ඤාතො වා. ''සඞ්කාමෙසී''ති ඉමිනා**සංහරීති** එත්ථ හරධාතුයාසඞ්කමනත්ථං දස්සෙති.**න්හාපිතාති** කප්පකා. තෙ හිනභාවෙන්ති සොචාපෙන්තීති න්හාපිතාති වුච්චන්ති.**තන්තිකා**සාවනිවාසනන්ති. දුතියං.

3-4. තතියඛාපදංථසික්චතුත්-

1036. තතියචතුත්ථෙසු අනුත්තානට්ඨානං නත්ථීති. තතියචතුත්ථානි.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදං

1043. පඤ්චමෙ''කුලෙ මච්ඡරො''ති එත්ථ මච්ඡරනං**මච්ඡරොති** වචනත්ථො කාතබ්බො. ''තං කුලං අස්සද්ධංඅප්පසන්න''න්ති කුලස්ස අවණ්ණං භාසතීති යොජනා. ''භික්ඛුනියො දුස්සීලාපාපධම්මා''ති භික්ඛුනීනං අවණ්ණං භාසතීති යොජනා.

1045. ''සන්තංයෙව ආදීනව''න්ති සම්බන්ධියා සම්බන්ධං දස්සෙතුං වුත්තං ''කුලස්ස වාභික්ඛුනීනං වා''ති ඉමිනා ද්වීසු අඤ්ඤතරමෙව න සම්බන්ධො හොති, අථ බොද්ධයම්පීති දස්සෙතීති. පඤ්චමං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදං

1048. ඡට්ඨෙ**ඔවාදායාති** එත්ථ න යො වා සො වා ඔවාදො හොති, අථ ඛොගරුධම්මොයෙවාති ආහ ''ගරුධම්මත්ථායා''ති. සහ වසති එත්ථ, එතෙනාති **වාසංවාසොති** වචනත්ථෙන උපොසථපවාරණා සංවාසො නාමාති ආහ ''උපොසථපවාරණාපුච්ඡනත්ථායා''ති. ''පුච්ඡනත්ථායා''ති ඉමිනා**''සංවාසායා''**ති එත්ථ උත්තරපදලොපභාවං දස්සෙති.**එත්ථාති** භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ, සික්ඛාපදෙ වා පාළියං වාති.ඡට්ඨං.

7-9. සත්තමඛාපදංනවමසික්-ඨමඅට්-

1053. සත්තමට්ඨමනවමෙසුඅනුත්තානවචනං නත්ථි. කෙවලං පන ‘‘ඉමිස්සාපී’’ති පදං විසෙසො, ඉමිස්සාපි පාළියාති අත්ථොති.සත්තමට්ඨමනවමානි.

10. දසමසික්ඛාපදං

1062. දසමෙද්වෙ කායා උපරිමකායො හෙට්ඨිමකායොති. තත්ථ කටිතො උද්ධං උපරිමකායො, හෙට්ඨාහෙට්ඨිමකායො. තත්ථ ‘‘පසාඛෙ’’ති ඉදං හෙට්ඨිමකායස්ස නාමන්ති ආහ ‘‘අධොකායෙ’’ති.**හීති** සච්චං.**තතොති** අධොකායතො. ඉමිනාපඤ්චමීබාහිරත්ථසමාසං දස්සෙති. රුක්ඛස්ස සාඛා පභිජ්ජිත්වා ගතා විය උභො ඌරූපභිජ්ජිත්වා ගතාති යොජනා.

1065. **එාලෙහීති**එත්ථ**ඉති**සද්දො ආද්‍යත්ථො. තෙන ‘‘ධොවා’’තිආදීනි චත්තාරි පදානිසඞ්ගණ්හාති.**ආණත්තිදුක්කටානීති** හෙට්ඨා වුත්තෙසුඅට්ඨසු දුක්කටෙසු විනයදුක්කටමෙව.**සෙසෙසූති** භින්දනතොසෙසෙසු එාලනාදීසූති. දසමං.

ආරාමවග්ගො ඡට්ඨො.

7. ගබ්භිනිවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදථයොජනාඅත්-

1069. ගබ්භිනිවග්ගස්ස පඨමෙ කුච්ඡිං පවිට්ඨො සත්තො එතිස්සා අත්ථීති**කුච්ඡිපවිට්ඨසත්තා**. ‘‘කුච්ඡි’’න්තිපි පාඨො. ඉමිනා**ගබ්භිනීති** එත්ථ ගබ්භසද්දො කුච්ඡිට්ඨසත්තවාචකොති දස්සෙති.ගබ්භසද්දො (අභිධානප්පදීපිකායං 944 ගාථායං) හි කුච්ඡිට්ඨසත්තෙ ච කුච්ඡිම්හිච ඔවරකෙ ච වත්තතීති. පඨමං.

2. දුතියසික්ඛාපදං

1073. දුතියෙථඤ්ඤං පිවතීති**පායන්තො,**දාරකො, සොඑතිස්සා අත්ථීති**පායන්තීති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ථඤ්ඤංපායමානි’’න්ති. දුතියං.

3. තතියසික්ඛාපදං

1077. තතියෙ**නිත්ථරිස්සතීති** වට්ටදුක්ඛතො නිත්ථරිස්සති.

1079. **පාණාතිපාතා වෙරමණින්ති** එත්ථ පාණාතිපාතා විරමති ඉමායාති**වෙරමණීති** අත්ථෙන සික්ඛාපදං වෙරමණී නාමාති ආහ ‘‘පාණාතිපාතාවෙරමණිසික්ඛාපද’’න්ති. යං තං සික්ඛාපදන්තිසම්බන්ධො.**සබ්බත්ථාති** ‘‘අදින්නාදානා වෙරමණී’’න්තිආදීසු සබ්බෙසුවාක්‍යෙසු. පබ්බජිතාය සාමණෙරියාති සම්බන්ධො.**එතාසූති** ඡසුසික්ඛාසූති. තතියං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදං

1084. චතුත්ථෙ ‘‘වුට්ඨානසම්මුතී’’ති පදං ‘‘හොතී’’ති පදෙ කත්තා, ‘‘දාතබ්බායෙවා’’ති පදෙකම්මන්ති. චතුත්ථං.

5-9. පඤ්චමාදිසික්ඛාපදං

1095. පඤ්චමාදීසු නවමපරියොසානෙසු සික්ඛාපදෙසු අනුත්තානට්ඨානං නත්ථීති.පඤ්චමඡට්ඨසත්තමට්ඨමනවමානි.

10. දසමසික්ඛාපදං

1116. දසමෙවූ**පකාසෙයයාති** එත්ථ කාසධාතුයා ගත්‍යත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ගච්ඡෙයයා’’ති. දසමං.

ගබ්භිනිවග්ගො සත්තමො.

8. කුමාරිභූතවග්ගො

1-2-3. පඨමථයොජනාඅත්-ඛාපදතතියසික්-දුතිය-

1119. කුමාරිභූතවග්ගස්සපඨමදුතියතතියෙසු යා පන තා මහාසික්ඛමානාතිසම්බන්ධො.**සබ්බපඨමා ද්වෙ මහාසික්ඛමානා**තිගබ්භිනිවග්ගෙ සබ්බාසං සික්ඛමානානං පඨමං වුත්තා ද්වෙ මහාසික්ඛමානා.**තා පනාති** මහාසික්ඛමානා පන.**සික්ඛමානාඉච්චෙවවත්තබ්බාති** සම්මුතිකම්මෙසුසාමඤ්ඤතො වත්තබ්බා. ‘‘ගිහිගතා’’ති වා ‘‘කුමාරිභූතා’’ති වා න වත්තබ්බා, වදන්ති චෙ, සම්මුතිකම්මංකුප්පතීති අධිප්පායො.**ගිහිගතායාති** එත්ථ ගිහිගතා නාමපුරිසන්තරගතා වුච්චති. සා හි යස්මා පුරිසසඞ්ඛාතෙන ගිහිනා ගමියිත්ථ, අජ්ඣාචාරවසෙන, ගිහිං වා ගමිත්ථ, තස්මා ගිහිගතාති වුච්චති. අයං සික්ඛමානාතිසම්බන්ධො.**කුමාරිභූතා**නාම සාමණෙරා වුච්චති. සා හි යස්මාඅගිහිගතත්තා කුමාරී හුත්වා භූතා, කුමාරිභාවං වා භූතා ගතා, තස්මා කුමාරිභූතාතිවුච්චති.**තිස්සොපීති** ගිහිගතා කුමාරිභූතා මහාසික්ඛමානාතිතිස්සොපි.**සික්ඛමානාති** සික්ඛං මානෙතීති සික්ඛමානාති.පඨම දුතිය තතියානි.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදං

1136. චතුත්ථෙඅනුත්තානවචනං නත්ථීති. චතුත්ථං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදං

පඤ්චමෙ එත්ථ සික්ඛාපදෙ ‘‘සඞ්ඝෙන පරිච්ඡින්දිතබ්බා’’ති යංවචනං වුත්තං, තස්සාති යොජනාති. පඤ්චමං.

6-7-8. ඡට්ඨඛාපදංථමසික්අට්-තමසත්-

ඡට්ඨසත්තමට්ඨමෙසු අනුත්තානට්ඨානං නත්ථීති.ඡට්ඨසත්තමට්ඨමානි.

9. නවමසික්ඛාපදං

1158. නවමෙ**අන්තොති** අබ්භන්තරෙ. ඉමිනා ආතපූපසග්ගස්සත්ථංදස්සෙති. ‘‘සොක’’න්තිආදිනා අන්තො වාසෙති පවෙසෙතීති**ආවාසා.** සොකං ආවාසා**සොකාවාසාති** වචනත්ථං දස්සෙති. සරං සරසාමිකා ආවිසන්ති විය, එවංඅයම්පි සොකං ආවිසතීති යොජනා.**ඉතීති** එවං.**යන්ති** සොකං.**ස්වාස්සාති** සො අස්සා.**සොති** සොකො.**අස්සාති** සික්ඛමානාය.**ආවාසොති** ආවාසොකාසො. ‘‘එදිසා අය’’න්ති ඉමිනා ‘‘අජානන්තී’’ති එත්ථ අජානනාකාරං දස්සෙතීති. නවමං.

10. දසමසික්ඛාපදං

1162. දසමෙ**අනාපුච්ඡාති** එත්ථ ත්වාපච්චයො ලොපොතිආහ ‘‘අනාපුච්ඡිත්වා’’ති.**ද්වික්ඛත්තුන්ති** ද්වෙ වාරෙ.**සකින්ති** එකවාරං.

1163. අපුබ්බංසමුට්ඨානසීසං ඉමස්සාතිඅ**පුබ්බසමුට්ඨානසීසං. ද්වීසුපිඨානෙසූති** වාචාතො ච කායවාචාතො චාති ද්වීසු ඨානෙසුපි.**අනනුජානාපෙත්වාති** මාතාපිතූහි ච සාමිකෙන ච න අනුජානාපෙත්වාති.දසමං.

11. එකාදසමසික්ඛාපදං

1167. එකාදසමෙ**තත්ථාති** ‘‘පාරිවාසියඡන්දදානෙනා’’ති වචනෙ.**අඤ්ඤත්‍රාති** අඤ්ඤං ඨානං.

එකං අජ්ඣොසන්තීති එකං භික්ඛුංධම්මකථනත්ථාය නියොජෙන්ති.**අඤ්ඤං පනාති** උපොසථිකතොඅඤ්ඤං පන.

තත්‍රාති තෙසු භික්ඛූසු. සුභාසුභංනක්ඛත්තං පඨතීති**නක්ඛත්තපාඨකො. දාරුණන්ති** කක්ඛළං.**තෙති** භික්ඛූ.**තස්සාති**නක්ඛත්තපාඨකස්ස භික්ඛුස්ස. ‘‘නක්ඛත්තං පටිමානෙන්තං, අත්ථො බාලංඋපච්චගා’’තිජාතකපාළි (ජා. 1.1.49). අයං පනෙත්ථ යොජනා – නක්ඛත්තං පටිමානෙන්තංබාලං අත්ථො හිතං උපච්චගා උපසම්පෙ අතික්කමිත්වා අගාති. එකාදසමං.

12. ද්වාදසමසික්ඛාපදං

1170. ද්වාදසමෙ**නප්පහොතීති** භික්ඛුනියොනිවාසාපෙතුං න සක්කොතීති. ද්වාදසමං.

13. තෙරසමසික්ඛාපදං

1175. තෙරසමෙ**එකං වස්සන්ති** එත්ථ වස්සසද්දො සංවච්ඡරපරියායො, උපයොගවචනඤ්ච භුම්මත්ථෙ හොතීති ආහ ‘‘එකස්මිං සංවච්ඡරෙ’’ති. තෙරසමං.

කුමාරිභූතවග්ගො අට්ඨමො.

9. ඡත්තුපාහනවග්ගො

1. පඨමසික්ඛාපදඨයොජනාඅත්-

1181. ඡත්තවග්ගස්සපඨමෙ**කද්දමාදීනී**ති චික්ඛල්ලාදීනි. ආදිසද්දෙන උදකාදීනි සඞ්ගණ්හාති.**ගච්ඡාදීනී**ති බුද්දපාදපාදීනි. ආදිසද්දෙන අඤ්ඤානිපි ඡත්තංධාරෙතුං අසක්කුණෙය්‍යානි සම්බාධට්ඨානානි සඞ්ගණ්හාතීති. පඨමං.

2. දුතියසික්ඛාපදං

1184. දුතියෙ**යානෙනා**ති යන්ති ඉච්ඡිතට්ඨානං සුඛෙන ගච්ඡන්ති අනෙනාති**යාන**න්ති. දුතියං.

3. තතියසික්ඛාපදං

1191. තතියෙ ‘‘විප්පකිරියිංසූ’’ති කිරියාපදස්ස කත්තුනා අවිනාභාවතො කත්තාරං දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘මණයො’’ති.**මණයො**ති ච රතනානීති. තතියං.

4. චතුත්ථසික්ඛාපදං

1194. චතුත්ථෙ**සීසූපගාදීසූ**ති ආදිසද්දෙන ගීවූපගාදයො සඞ්ගණ්හාති.**යං යන්**ති අලඞ්කාරන්ති. චතුත්ථං.

5. පඤ්චමසික්ඛාපදං

1199. පඤ්චමෙ**ගන්ධෙන වා**ති ගන්ධෙති අත්තනො වත්ථුංසූචෙති පකාසෙතීති ගන්ධො.**වණ්ණකෙන වා**ති විලෙපනෙන ච. තඤ්හිවණ්ණයති ඡවිසොභං පකාසෙතීති වණ්ණකන්ති වුච්චති. වසද්දෙන සමාහාරද්වන්දවාක්‍යංදීපෙතීති. පඤ්චමං.

6. ඡට්ඨසික්ඛාපදං

1202. ඡට්ඨෙඅනුත්තානවචනං නත්ථීති. ඡට්ඨං.

7. සත්තමසික්ඛාපදං

1208. සත්තමෙ**උම්මද්දනෙ**ති උප්පීළිත්වා මද්දනෙ.**සංබාහනෙපී**ති පුනප්පුනං බාහනෙපීති. සත්තමං.

8-10. අට්ඨමාදිසික්ඛාපදං

1210. අට්ඨමාදීසු තීසු අනුත්තානවචනං නත්ථීති. අට්ඨමනවමදසමානි.

11. එකාදසමසික්ඛාපදං

1214. එකාදසමෙ**අභිමුඛමෙවා**ති අභිමුඛෙ එව. මුඛස්ස හි අභිඅ**භිමුඛ**න්ති වචනත්ථො කාතබ්බො, සත්තමියා අංකාරො. ඉමිනා**පුරතො**ති එත්ථ තොපච්චයො භුම්මත්ථෙ හොතීති දස්සෙති.**උපචාර**න්ති ද්වාදසහත්ථූපචාරන්ති. එකාදසමං.

12. ද්වාදසමසික්ඛාපදං

1219. ද්වාදසමෙ ‘‘අනොකාසකත’’න්තිපදස්ස අයුත්තසමාසභාවඤ්ච විසෙසනපරපදබාහිරසමාසභාවඤ්චදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අකතඔකාස’’න්ති. ඔකාසො න කතො යෙනාති**අනොකාසකතො,**භික්ඛු, තං. ‘‘අනියමෙත්වා’’ති ඉමිනා ‘‘අනොදිස්සා’’ති පදස්ස ත්වාපච්චයන්තභාවං දස්සෙතීති. ද්වාදසමං.

13. තෙරසමසික්ඛාපදං

1226. තෙරසමෙ**උපචාරෙපීති** අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්සපරික්ඛෙපාරහට්ඨානසඞ්ඛාතෙ උපචාරෙපි.

1227. ‘‘අච්ඡින්නචීවරිකායා’’තිසාමඤ්ඤතො වුත්තෙපිවිසෙසොයෙවාධිප්පෙතොති ආහ ‘‘සඞ්කච්චිකචීවරමෙවා’’ති. සමන්තතො පුරිසානං දස්සනංකන්තීයති ඡින්දීයති එත්ථාති**සඞ්කච්චි,**අධක්ඛකඋබ්භනාභිට්ඨානං, සඞ්කච්චෙ නිවසිතබ්බන්ති**සංකච්චිකං,**තමෙව චීවරන්ති**සඞ්කච්චිකචීවර**න්ති. තෙරසමං.

ඡත්තුපාහනවග්ගො නවමො.

සබ්බානෙව සික්ඛාපදානීති සම්බන්ධො.**තතොති** තෙහි අට්ඨාසීතිසතසික්ඛාපදෙහි, අපනෙත්වාතිසම්බන්ධො.

තත්‍රාති තෙසු ඛුද්දකෙසු.**එත්ථාති** දසසු සික්ඛාපදෙසූති.

භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ ඛුද්දකවණ්ණනාය

යොජනා සමත්තා.

5. පාටිදෙසනීයසික්ඛාපදඅයොජනාඅත්-

ඛුද්දකානං අනන්තරා පාටිදෙසනීයා නාම අට්ඨ යෙ ධම්මාසඞ්ඛෙපෙනෙව සඞ්ගහං ආරුළ්හා සඞ්ගීතිකාරෙහි, තෙසං අට්ඨන්නං පාටිදෙසනීයනාමකානංධම්මානං සඞ්ඛෙපෙනෙව එසා වණ්ණනා පවත්තතෙති යොජනා.

1228. **යානි** සබ්බිතෙලාදීනීති සම්බන්ධො.**හීතිවිත්ථාරො.එත්ථාති** අට්ඨසු පාටිදෙසනීයෙසු.**පාළිවිනිමුත්තකෙසූති** පාළිතො විනිමුත්තකෙසු.**සබ්බෙසූති** අකිලෙසු සබ්බිතෙලාදීසූති.

භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ පාටිදෙසනීයවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

පනාති පක්ඛන්තරජොතකො. යෙ ධම්මාඋද්දිට්ඨාති සම්බන්ධො.**තෙසන්ති** පාටිදෙසනීයානං. පුන**තෙසන්ති** සෙඛියඅධිකරණසමථධම්මානං.

තන්තිඅත්ථවිනිච්ඡයං, විදූ**වදන්තී**තිසම්බන්ධො. යකාරො පදසන්ධිකරො. අයං පනෙත්ථ යොජනා – තෙසං පාටිදෙසනීයානං අනන්තරායෙ ච සෙඛියා පඤ්චසත්තති යෙ ච ධම්මා, චසද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො, **අධිකරණවිභයා**අධිකරණසමථනාමකා සත්ත යෙ ච ධම්මා භගවතාඋද්දිට්ඨා, තෙසං සෙඛියඅධිකරණසමථධම්මානං යො අත්ථවිනිච්ඡයො විභඞ්ගෙ මයාවුත්තො, තාදිසමෙව තං අත්ථවිනිච්ඡයං භික්ඛුනීනං විභඞ්ගෙපි විදූ වදන්ති යස්මා, තස්මා තෙසං ධම්මානං සෙඛියඅධිකරණසමථධම්මානං යා අත්ථවණ්ණනා තත්ථ මහාවිභඞ්ගෙවිසුං මයා න වුත්තා. ඉමා අත්ථවණ්ණනා**ඉධාපි** භික්ඛුනීනංවිභඞ්ගෙපි, පිසද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො, මයා න වුත්තායෙවාති. නකාරො ද්වීසුකිරියාසු යොජෙතබ්බො.

> ‘‘සබ්බාසවපහං මග්ගං, පුඤ්ඤකම්මෙන විමිනා;
> උප්පාදෙත්වා සසන්තානෙ, සත්තා පස්සන්තුනිබ්බුති’’න්ති.

අයං ගාථා එතරහි පොත්ථකෙසු නත්ථි, ටීකාසු පන අත්ථි. තස්මාඑවමෙත්ථ යොජනා වෙදිතබ්බා –**ඉමිනා පුඤ්ඤකම්මෙන ච**විභඞ්ගවණ්ණනාය කතෙන ඉමිනා පුඤ්ඤකම්මෙන ච අඤ්ඤෙන පුඤ්ඤකම්මෙන ච. චසද්දො හිඅවුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථො.**සත්තා**සබ්බෙ සත්තා**සබ්බාසවපහං**සබ්බෙසං ආසවානං විඝාතකං**මග්ගං**අරහත්තමග්ගං**සසන්තානෙ**අත්තනොනියකජ්ඣත්තෙ**උප්පාදෙත්වා**ජනෙත්වා**නිබ්බුතිං**ඛන්ධපරිනිබ්බානං ඤාණාලොචනෙන පස්සන්තූති.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

භික්ඛුනිවිභඞ්ගවණ්ණනාය

යොජනා සමත්තා.

> ඡාදිලඤ්ඡිතනාමෙන, නෙකානං වාචිතො මයා;
> භික්ඛුනීනං විභඞ්ගස්ස, සමත්තො යොජනානයොති.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

මහාවග්ගයොජනා

1. මහාඛන්ධකං

1. බොධිකථා

එවුභතොවිභඞ්ගස්ස, කත්වාන යොජනානයං;
මහාවග්ගඛන්ධකස්ස, කරිස්සං යොජනානයං.

උභින්නන්ති උභයෙසං.**පාතිමොක්ඛානන්ති** පාතිමොක්ඛවිභඞ්ගානං. පාතිමොක්ඛගහණෙන හෙත්ථතෙසං විභඞ්ගොපි ගහිතො අභෙදෙන වා උත්තරපදලොපවසෙන වා.**ඛන්ධකන්ති** පඤ්ඤත්තිසමූහං. ඛන්ධසද්දො හෙත්ථපඤ්ඤත්තිවාචකො. විනයපඤ්ඤත්තියො වුච්චන්ති ‘‘ඛන්ධො’’ති. තෙසං සමූහො**ඛන්ධකො.** අථවා**ඛන්ධොති** රාසි. ඛන්ධසද්දොහි රාසත්ථවාචකො. විනයපඤ්ඤත්තිරාසි වුච්චති ‘‘ඛන්ධො’’ති. කකාරො පකාසකවාචකො.ඛන්ධානං විනයපඤ්ඤත්තිරාසීනං කො පකාසකොති**ඛන්ධකො,**තං ඛන්ධකං. අයං පනෙත්ථ යොජනා – උභින්නං පාතිමොක්ඛානංසඞ්ගීතිසමනන්තරං**ඛන්ධකොවිදා**ඛන්ධකෙසු කුසලා මහාථෙරා යංඛන්ධකං සඞ්ගායිංසු, තස්ස ඛන්ධකස්ස දානි සංවණ්ණනාක්කමො යස්මා සම්පත්තො, තස්මා තස්ස ඛන්ධකස්ස අයං අනුත්තානත්ථවණ්ණනා හොතීති.

යෙ අත්ථාති සම්බන්ධො. හිසද්දො පදාලඞ්කාරො.**යෙසන්ති** පදානං.**තෙති** තෙ අත්ථෙ.**භවෙති** භවෙය්‍ය, භවිතුං සක්කුණෙය්‍යාති අත්ථො.**තෙසන්ති** අත්ථානං.**කින්ති** කිං පයොජනං.**තෙති** අත්ථෙ, ඤාතුන්ති සම්බන්ධො. අථවා**තෙති** අත්ථා, අවණ්ණිතාති සම්බන්ධො.**තෙසංයෙවාති** අත්ථානමෙව. අයං පනෙත්ථ යොජනා – පදභාජනීයෙ යෙසං පදානංයෙ අත්ථා භගවතා පකාසිතා, තෙසං පදානන්ති පාඨසෙසො, තෙ අත්ථෙ පුන වදෙය්‍යාම චෙ, කදාපරියොසානං සංවණ්ණනාය පරිනිට්ඨානං භවෙ, න භවෙය්‍යාති අධිප්පායො. යෙ චෙව අත්ථාඋත්තානා, තෙසං සංවණ්ණනාය කිං පයොජනං, න පයොජනන්ති අධිප්පායො.**අධිප්පායානුසන්ධීහිච** අධිප්පායෙන ච අනුසන්ධිනා ච බ්‍යඤ්ජනෙනච යෙ පන අත්ථා අනුත්තානා, තෙ අත්ථෙ, අත්ථා වා අවණ්ණිතායස්මා ඤාතුං න සක්කා, තස්මා තෙසංයෙව අත්ථානං අයං සංවණ්ණනානයොහොතීති. ඉතිසද්දො පරිසමාපනත්ථො.

1. ‘‘තෙන…පෙ….වෙරඤ්ජාය’’න්තිආදීසු (පාරා. 1) කරණවචනෙ විසෙසකාරණමත්ථි විය, **‘‘තෙන…පෙ…. පඨමාභිසම්බුද්ධො’’**ති එත්ථ කිඤ්චාපි නත්ථීතියොජනා. අසදිසොපමායං.**කිඤ්චාපි**සද්දො ගරහත්ථජොතකො, **පන**-සද්දො සම්භාවනත්ථජොතකො. ‘‘කරණවචනෙනෙවා’’ති එත්ථ එවකාරෙනඋපයොගවචනං වා භුම්මවචනං වා නිවාරෙති.**අභිලාපොති** අභිමුඛංඅත්ථං ලපතීති අභිලාපො, සද්දො.**ආදිතොති** වෙරඤ්ජකණ්ඩතො.**එතන්ති** ‘‘තෙන සමයෙන බුද්ධො

භගවා උරුවෙලාය''න්තිආදිවචනං. ''අඤ්ඤෙසුපී''ති වත්වා තමෙවත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ''ඉතො පරෙසූ''ති.

යදි විසෙසකාරණං නත්ථි, කිං පනෙතස්ස වචනෙ පයොජනන්ති චොදෙන්තොආහ ''කිං පනෙතස්සා''තිආදි.**එතස්සාති** ''තෙන සමයෙන බුද්ධොභගවා උරුවෙලාය''න්තිආදිවචනස්ස. නිදානදස්සනං පයොජනං නාමාති යොජනා. තමෙවත්ථංවිභාවෙතුමාහ**''යා හී''**තිආදි. යා පබ්බජ්ජා චෙව යාඋපසම්පදා ච භගවතො අනුඤ්ඤාතාති යොජනා. යානි ච අනුඤ්ඤාතානීති සම්බන්ධො.**තානීති** පබ්බජ්ජාදීනි.**අභිසම්බොධින්**තිඅරහත්තමග්ගඤාණපදට්ඨානං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණඤ්ච සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණපදට්ඨානංඅරහත්තමග්ගඤාණඤ්ච.**බොධිමහාමණ්ඩෙ ති** මහන්තානංමග්ගඤාණසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණානං පසන්නට්ඨානෙ බොධිරුක්ඛමූලෙති අත්ථො.**එවන්**තිආදි නිගමනං.

තත්ථාතියං ''තෙනසමයෙන උරුවෙලාය''න්තිආදිවචනං වුත්තං, තත්ථ.**උරුවෙලායන්**ති එත්ථ උරුසද්දො මහන්තපරියායොති ආහ ''මහාවෙලාය''න්ති. ''වාලිකරාසිම්හී''ති ඉමිනා වෙලාසද්දස්ස රාසත්ථං දස්සෙති, කාලසීමාදයො නිවත්තෙති. යදි පන ''උරු''ති වාලිකාය නාමං, ''වෙලා''ති මරියාදාය, එවඤ්හි සති නනු උරුයා වෙලාති අත්ථො දට්ඨබ්බොති ආහ ''වෙලාතික්කමනහෙතු ආහටා උරුඋරුවෙලා''ති. ඉමිනාවෙලාය අතික්කමොවෙලාඋත්තරපදලොපවසෙන, වෙලාය ආහටා උරුඋරුවෙලාපදවිපරියායවසෙනාති දස්සෙති.**එත්ථාති** ''උරුවෙලාය''න්තිපදෙ. තමෙවත්ථං විභාවෙන්තො ආහ ''අතීතෙකිරා''තිආදි. අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ පබ්බජිත්වාති සම්බන්ධො.**තාපසපබ්බජ්ජන්ති** ඉසිපබ්බජ්ජං, න සමණපබ්බජ්ජං.**කතිකවත්තන්ති** කරණං කතං, කතෙන පවත්තං කතිකං, තමෙව වත්තංකතිකවත්තං. අකංසු කිරාති සම්බන්ධො.**යොති** යො කොචි.**අඤ්ඤොති** අත්තනා අපරො. සො ආකිරතූති සම්බන්ධො.**පත්තපුටෙනාති** පණ්ණෙන කතෙන පුටෙන.**තතොති**කතිකවත්තකරණතො.**තත්ථාති** තස්මිං පදෙසෙ.**තතොති** මහාවාලිකරාසිජනනතො, පරන්ති සම්බන්ධො. නන්ති තං පදෙසං.**තන්ති** මහාවාලිකරාසිං.

''බොධිරුක්ඛමූලෙ''ති එත්ථ අස්සත්ථරුක්ඛස්ස උපචාරවසෙනබොධීති නාමලභනං දස්සෙන්තො ආහ ''බොධි වුච්චති චතූසු මග්ගෙසු ඤාණ''න්තිආදි.ඉමිනා චත්තාරි සච්චානි බුජ්ඣතීති**බොධීති** වචනත්ථෙන චතූසුමග්ගෙසු ඤාණං බොධි නාමාති දස්සෙති.**එත්ථාති** බොධිම්හි, බොධියං වා. සමීපත්ථෙ චෙතං භුම්මවචනං.**රුක්ඛොපීති**පිසද්දෙන න මග්ගඤාණමෙවාති දස්සෙති.**මූලෙති** ආසන්නෙ.**පඨමාභිසම්බුද්ධොති**

අනුනාසිකලොපවසෙන සන්ධිති ආහ ‘‘පඨමංඅභිසම්බුද්ධො’’ති. ‘‘හුත්වා’’ති ඉමිනා ‘‘පඨම’’න්තිපදස්ස භාවනපුංසකං දස්සෙති.**සබ්බපඨමංයෙවාති** සබ්බෙසං ජනානං පඨමමෙව අභිසම්බුද්ධොහුත්වාති සම්බන්ධො. එකො එව පල්ලඞ්කොඑ**කපල්ලඞ්කොති**අවධාරණසමාසං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘එකෙනෙව පල්ලඞ්කෙනා’’ති. ‘‘සකිං…පෙ…. ආභුජිතෙනා’’තිඉමිනා අවධාරණඵලං දස්සෙති.**පල්ලඞ්කොති** ච ඌරුබද්ධාසනං.**විමුත්තිසුඛං පටිසංවෙදීති** එත්ථ තදඞ්ගාදීසු (පටි. ම.අට්ඨ. 1.1.104) පඤ්චසු විමුත්තීසු පටිප්පස්සද්ධිසඞ්ඛාතා ඵලසමාපත්තිඑවාධිප්පෙතාති ආහ ‘‘ඵලසමාපත්තිසුඛ’’න්ති.**ඵලසමාපත්තීති**අරහත්තඵලසමාපත්ති. සා හි විරුද්ධෙහි උපක්කිලෙසෙහි මුච්චිතට්ඨෙන**විමුත්තීති** වුච්චති, තාය සම්පයුත්තං සුඛං**විමුත්තිසුඛං,**චතුත්ථජ්ඣානිකං අරහත්තඵලසමාපත්තිසුඛං. අථවාතාය ජාතං සුඛං විමුත්තිසුඛං, සකලකිලෙසදුක්ඛූපසමසුඛං. ‘‘පටිසංවෙදයමානො’’තිඉමිනා ‘‘පටිසංවෙදී’’ති එත්ථ ණීපච්චයස්ස කත්තුත්ථංදස්සෙති. පුනප්පුනං සුට්ඨු වදති අනුභවතීති**පටිසංවෙදී.** පටිසංවෙදී හුත්වා නිසීදීති සම්බන්ධො.

පච්චයාකාරන්තිඅවිජ්ජාදිපච්චයානං උප්පාදාකාරං. කස්මා පච්චයාකාරොපටිච්චසමුප්පාදො නාමාති ආහ ‘‘පච්චයාකාරො හී’’තිආදි.**හීතිසච්චං,** යස්මා වා. ‘‘අඤ්ඤමඤ්ඤ’’න්තිඉමිනා ‘‘පටිච්චා’’තිපදස්ස කම්මංදස්සෙති, ‘‘සහිතෙ’’තිඉමිනා සංසද්දස්සත්ථං. ‘‘ධම්මෙ’’තිඉමිනා තස්ස සරූපං.**එත්ථාති** ඉමිස්සං විනයට්ඨකථායං.**තත්ථාති** ‘‘අනුලොමපටිලොම’’න්තිපදෙ, අනුලොමපටිලොමෙසු වා. ස්වෙවපච්චයාකාරො වුච්චතීති යොජනා. ‘‘අත්තනා කත්තබ්බකිච්චකරණතො’’තිඉමිනාඅනුලොමසද්දස්ස සභාවත්ථං දස්සෙති.**ස්වෙවාති** පච්චයාකාරොඑව.**තං කිච්චන්ති** අත්තනා කත්තබ්බං තං කිච්චං.**තස්ස අකරණතොති** අත්තනා කත්තබ්බකිච්චස්ස අකරණතො. ඉමිනාපටිලොමසද්දස්ස සභාවත්ථං දස්සෙති.**පුරිමනයෙනෙවාති** ‘‘අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා’’තිආදිනා පුරිමනයෙනෙව.**වාති**අථවා.**පවත්තියාති** සංසාරපවත්තියා.**අනුලොමොති** අනුකූලො, අනුරූපො වා.**ඉතරොති** ‘‘අවිජ්ජායත්වෙවා’’තිආදිනා වුත්තො පච්චයාකාරො.**තස්සාති**පවත්තියා.**පටිලොමොති** පටිවිරුද්ධො, **එත්ථාති** ‘‘අනුලොමපටිලොම’’න්තිපදෙ.**අත්ථොදට්ඨබ්බොති** එත්ථ අත්ථො එවාති සම්භවතො තස්ස ඵලං වා ‘‘සද්දන්තරත්ථාපොහනෙන සද්දො අත්ථං වදතී’’ති වචනතො (උදා. අට්ඨ. 1; දී. නි. ටී. 1.1; ම. නි. ටී. 1.මූලපරියායසුත්තවණ්ණනා; සං. නි. ටී. 1.1.ඔඝතරයසුත්තවණ්ණනා; අ.නි. ටී. 1.1.රූපාදිවග්ගවණ්ණනා) සද්දන්තරත්ථාපොහනං වා දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආදිතොපනා’’තිආදි.**යාවසද්දො** අවධිවචනො. යාව අන්තං පාපෙත්වාතිසම්බන්ධො.**ඉතොති** ඉමෙහි වුත්තෙහි ද්වීහි අත්ථෙහි.**‘‘මනසාකාසී’’**ති එත්ථ ඉකාරලොපවසෙන සන්ධිති ආහ ‘‘මනසි

අකාසී''ති.**තත්ථාති** ''මනසාකාසී''තිපදෙ.**යථාති**යෙනාකාරෙන.**ඉදන්ති** ඉමං ආකාරං.**තත්ථාති** ''අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා''තිආදිපාඨෙ අවයවත්ථො එවංවෙදිතබ්බොති යොජනා. සමාසමජ්ඣෙ තසද්දෙන පුබ්බපදස්සෙව ලිඞ්ගවචනානිගහෙතබ්බානීති ආහ ''අවිජ්ජා ච සා පච්චයො චා''ති. වාක්‍යෙ පනතසද්දෙන පරපදස්සෙව ලිඞ්ගවචනානි ගහෙතබ්බානි. ''අවිජ්ජාපච්චයා''තිපදං ''සම්භවන්තී''තිපදෙන සම්බන්ධිතබ්බන්ති ආහ ''තස්මා අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරාසම්භවන්තී''ති.**සබ්බපදෙසූති** ''සඞ්ඛාරපච්චයාවිඤ්ඤාණ''න්තිආදීසු සබ්බෙසු පදෙසු.

යථා පනාති යෙනාකාරෙන පන.**ඉදන්ති** ඉමං ආකාරං.**තත්ථාති** ''අවිජ්ජාය...පෙ.... නිරොධො''තිආදිවාක්‍යෙ.**අවිජ්ජායත්වෙවාති**එත්ථ ''හද්දියොත්වෙවා''තිආදීසු විය ''හද්දියො ඉති එවා''ති පදච්ඡෙදොකත්තබ්බො, න එවං ''අවිජ්ජාය ඉති එවා''ති, අථ ඛො ''අවිජ්ජාය තු එවා''තිකාතබ්බොති ආහ ''අවිජ්ජාය තු එවා''ති. ''ප අතිමොක්ඛං අතිපමොක්ඛ''න්තිආදීසු (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) විය උපසග්ගබ්‍යත්තයෙන වුත්තං, එවමිධනිපාතබ්‍යත්තයෙන වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. තත්ථ එවසද්දෙනසත්තජීවාදයො නිවත්තෙති. තුසද්දො පක්ඛන්තරත්ථජොතකො. අනුලොමපක්ඛතොපටිලොමසඞ්ඛාතං පක්ඛන්තරං මනසාකාසීති අත්ථො. අසෙසවිරාගනිරොධසද්දො අයුත්තසමාසො, උත්තරපදෙන ච තතියාසමාසොති ආහ ''විරාගසඞ්ඛාතෙන මග්ගෙන අසෙසනිරොධා''ති. තත්ථඅසෙසසද්දං විරාගසද්දෙන සම්බන්ධමකත්වා නිරොධසද්දෙන සම්බන්ධං කත්වාඅත්ථස්ස ගහණංඅ**යුත්තසමාසො**නාම. ''මග්ගෙනා''තිඉමිනාවිරාගසද්දස්සත්ථං දස්සෙති. මග්ගො හි විරජ්ජනට්ඨෙන**විරාගොති** වුච්චති.**සඞ්ඛාරනිරොධොති** එත්ථමග්ගෙන නිරොධත්තා අනුප්පාදනිරොධො හොතීති ආහ ''සඞ්ඛාරානං අනුප්පාදනිරොධොහොතී''ති.**අනුප්පාදනිරොධොති** ච අනුප්පාදෙන නිරොධොසමුච්ඡෙදවසෙන නිරුද්ධත්තා.**එවන්ති** යථා අවිජ්ජායත්වෙවඅසෙසවිරාගනිරොධා සඞ්ඛාරනිරොධො, එවං තථාති අත්ථො.**තත්ථාති** ''එවමෙතස්සා''තිආදිවචනෙ. කෙවලසද්දො සකලපරියායොති ආහ ''සකලස්සා''ති, අනවසෙසස්සාති අත්ථො. අථවා සත්තජීවාදීහි අමිස්සිතත්තා අමිස්සත්ථොති ආහ ''සුද්ධස්ස වා''ති. ''සත්තවිරහිතස්සා''ති ඉමිනා සුද්ධභාවං දස්සෙති.**දුක්ඛක්ඛන්ධස්සාති** එත්ථ ඛන්ධසද්දො රාසත්ථවාචකොති ආහ ''දුක්ඛරාසිස්සා''ති.

එතමත්ථංවිදිත්වාති එත්ථ එතසද්දස්ස විසයං දස්සෙතුං වුත්තං ''ය්වාය''න්තිආදි. තත්ථ ''අවිජ්ජාදිවසෙන...පෙ.... නිරොධො හොතී''ති ය්වායං අත්ථොවුත්තොති යොජනා. සමුදයො ච හොතීති සම්බන්ධො.**විදිතවෙලායන්ති** පාකටවෙලායං පසිද්ධකාලෙති අත්ථො.**ඉමං උදානන්ති** එත්ථ ඉමසද්දො වුච්චමානාපෙක්ඛො. තස්මිං අත්ථෙවිදිතෙ සතීති යොජනා.**පජානනතායාති** පකාරෙන

ජානනභාවස්ස.**සොමනස්සයුත්තඤාණසමුට්ඨානන්ති** සොමනස්සෙන එකුප්පාදාදිවසෙනයුත්තෙන ඤාණෙන සමුට්ඨානං, යුත්තං වා ඤාණසඞ්ඛාතං සමුට්ඨානං උදානන්තිසම්බන්ධො. **තත්ථඋදානන්ති** කෙනට්ඨෙන උදානං? උදානට්ඨෙන, මොදනට්ඨෙන, කීළනට්ඨෙන වාති අත්ථො. කිමිදං උදානං නාම? පීතිවෙගසමුට්ඨාපිතොඋදාහාරො. යථා (උදා. අට්ඨ. ගන්ථාරම්භකථා) හි යං තෙලාදිමිනිතබ්බවත්ථු මානංගහෙතුං න සක්කොති විසන්දිත්වා ගච්ඡති, තං ''අවසෙකො''ති වුච්චති. යඤ්ච ජලංතළාකං ගහෙතුං න සක්කොති, අජ්ඣොත්ථරිත්වා ගච්ඡති, තං ''ඔඝො''ති වුච්චති.එවමෙවං යං පීතිවෙගසමුට්ඨාපිතං විතක්කවිප්ඵාරං හදයං සන්ධාරෙතුං න සක්කොති, සොඅධිකො හුත්වා අන්තො අසණ්ඨහිත්වා වචීද්වාරෙන නික්ඛමන්තො පටිග්ගාහකනිරපෙක්ඛොඋදාහාරවිසෙසො ''උදාන''න්ති වුච්චති. ''අත්තමනවාචං නිච්ඡාරෙසී''ති ඉමිනාඋදධාතුස්ස උදාහාරත්ථං දස්සෙති.

තස්සාති උදානස්ස අත්ථො එවංවෙදිතබ්බොති යොජනා.**යදාති** එත්ථ දාපච්චයස්ස අත්ථවාක්‍යංදස්සෙන්තො ආහ ''යස්මිං කාලෙ''ති.**හවෙති** ''බ්‍යත්ත''න්ති ඉමස්මිං අත්ථෙ නිපාතො. බ්‍යත්තංපාකටන්ති හි අත්ථො.**පාතුභවන්තීති** එත්ථ පාතුනිපාතස්සඅත්ථස්ස ''හවෙ''ති නිපාතෙන වුත්තත්තා භූධාතුස්සෙව අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''උප්පජ්ජන්තී''ති.**අනුලොම පටිලොම පච්චයාකාරපටිවෙධසාධකාති** අනුලොමතො ච පටිලොමතො ච පච්චයාකාරස්ස පටිවිජ්ඣනස්ස සාධකා.**බොධිපක්ඛියධම්මාති** බොධියා මග්ගඤාණස්ස පක්ඛෙ භවාසත්තතිංස ධම්මා. අථවා පාතුනිපාතෙන සහ ''භවන්ති''තිපදස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''පකාසන්තී''ති. ඉමස්මිං නයෙ හවෙසද්දො එකංසත්ථවාචකො.**හවෙඑකංසෙනාති** හි අත්ථො.**අභිසමයවසෙනාති**මග්ගඤාණවසෙන. මග්ගඤාණඤ්හි යස්මා අභිමුඛං චත්තාරි සච්චානිසමෙච්ච අයති ජානාති, තස්මා**අභිසමයොති** වුච්චති.

''**කිලෙසසන්තාපනට්ඨෙනා**''ති ඉමිනා ආතුසො කිලෙසෙ තාපෙතීති**ආතාපොති** වචනත්ථං දස්සෙති. න වීරියසාමඤ්ඤං හොති, අථ ඛොසම්මප්පධානවීරියමෙවාති ආහ ''සම්මප්පධානවීරියවතො''ති. ඉමිනා**ආතාපීති** එත්ථ ඊපච්චයස්ස වන්තුඅත්ථං දස්සෙති.**ආරම්මණූපනිජ්ඣානලක්ඛණෙන වාති** කසිණාදිආරම්මණං උපගන්ත්වානිජ්ඣානසභාවෙන අට්ඨසමාපත්තිසඞ්ඛාතෙන ඣානෙන ච.**ලක්ඛණූපනිජ්ඣානලක්ඛණෙන වාති** අනිච්චාදිලක්ඛණං උපගන්ත්වානිජ්ඣානසභාවෙන විපස්සනාමග්ගඵලසඞ්ඛාතෙන ඣානෙන ච. ''බාහිතපාපස්සා''ති ඉමිනාබාහිතො අණො පාපො අනෙනාති**බ්‍රාහ්මණොති** වචනත්ථං දස්සෙති.අණසද්දො හි පාපපරියායො. ''ඛීණාසවස්සා''ති ඉමිනා තස්ස සරූපං දස්සෙති.**අථස්සාති** අථ අස්ස, තස්මිං කාලෙ බ්‍රාහ්මණස්සාති අත්ථො. යාඑතා කඞ්ඛා වුත්තාති සම්බන්ධො. ''කො

නු ඛො…පෙ…. අවොචා''තිආදිනා (සං. නි. 2.12) නයෙන ච තථා ''කතමං නු ඛො…පෙ…. අවොචා''තිආදිනා (සං. නි. 2.35) නයෙන ච පච්චයාකාරෙවුත්තාති යොජනා.**නො කල්ලො පඤ්හොති** අයුත්තො පඤ්හො, දුප්පඤ්හො එසොති අත්ථො.**තථාති** එවං, තතො අඤ්ඤථා වා. යා වසොළස කඞ්ඛා (ම. නි. 1.18; සං. නි. 2.20) ආගතාති සම්බන්ධො. අපටිවිද්ධත්තාකඞ්ඛාති යොජනා.**සොළස කඞ්ඛාති** අතීතවිසයා පඤ්ච, අනාගතවිසයාපඤ්ච, පච්චුප්පන්නවිසයා ඡාති සොළසවිධා කඞ්ඛා.**වපයන්තීති** වි අපයන්ති, ඉකාරලොපෙනායං සන්ධි. විත්‍යූපසග්ගොධාත්වත්ථානුවත්තකො, අපයන්ති – සද්දො අපගමනත්ථොති ආහ ''අපගච්ඡන්තී''ති. ''නිරුජ්ඣන්තී''තිඉමිනා අපගමනත්ථමෙව පරියායන්තරෙන දීපෙති. ''කස්මා''ති ඉමිනා ''යතො පජානාති සහෙතුධම්ම''න්ති වාක්‍යස්ස පුබ්බවාක්‍යකාරණභාවං දස්සෙති.**සහෙතුධම්මන්ති** එත්ථ සහ අවිජ්ජාදිහෙතුනාති සහෙතු, සඞ්ඛාරාදිකොපච්චයුප්පන්නධම්මො. සහෙතු ච සො ධම්මො චාති සහෙතුධම්මොති වචනත්ථං දස්සෙන්තොආහ ''අවිජ්ජාදිකෙනා''තිආදි. ''පටිවිජ්ඣති''ති ඉමිනා පජානාතීතිඑත්ථ ඤාධාතුයා අවබොධනත්ථං දස්සෙති, මාරණතොසනාදිකෙඅත්ථෙ නිවත්තෙති.**ඉතීති** තස්මා, වපයන්තීති යොජනා.

2. **පච්චයක්ඛයස්සාති** පච්චයානං ඛයට්ඨානස්ස අසඞ්ඛතස්සාති යොජනා.**තත්‍රාති** දුතියඋදානෙ. ඛීයන්ති පච්චයා එත්ථාති**ඛයං,**නිබ්බානන්ති ආහ ''පච්චයානං ඛයසඞ්ඛාතං නිබ්බාන''න්ති. ''අඤ්ඤාසී''ති ඉමිනා**අවෙදීති** එත්ථ විදධාතුයා ඤාණත්ථංදස්සෙති, අනුභවනලාභාදිකෙ නිවත්තෙති. තස්මා වපයන්තීති සම්බන්ධො.**වුත්තප්පකාරාති** පඨමඋදානෙ වුත්තසදිසා.**ධම්මාති** බොධිපක්ඛියධම්මා, චතුඅරියසච්චධම්මා වා.

3. ඉමං උදානංඋදානෙසීති සම්බන්ධො. යෙන මග්ගෙන විදිතොති යොජනා.**තත්‍රාති** තතියඋදානෙ. සො බ්‍රාහ්මණො තිට්ඨතීති සම්බන්ධො. තෙහිඋප්පන්නෙහි බොධිපක්ඛියධම්මෙහි වා යස්ස අරියමග්ගස්ස චතුසච්චධම්මා පාතුභූතා, තෙන අරියමග්ගෙන වා විධූපයන්ති යොජනා.**වුත්තප්පකාරන්ති**සුත්තනිපාතෙ වුත්තප්පකාරං.**මාරසෙනන්ති** කාමාදිකං දසවිධංමාරසෙනං. ''විධමෙන්තො''තිඉමිනා**විධූපයන්ති** එත්ථධූපධාතුයා විධමනත්ථං දස්සෙති, ලිම්පනත්ථාදයො නිවත්තෙති. ''විද්ධංසෙන්තො''තිඉමිනා**විධමෙන්තොති** එත්ථ ධමුධාතුයා ධංසනත්ථංදස්සෙති, සද්දත්ථාදයො නිවත්තෙති.**''සූරියොව**ඔභාසය''න්තිපදස්ස ''සූරියො ඉවා''ති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''යථා''තිආදි.**සූරියොති** ආදිච්චො. සො හි යස්මා පඨමකප්පිකානං සූරං ජනෙති, තස්මා සූරියොති වුච්චති.**අබ්භුග්ගතොති** අභිමුඛං උද්ධංආකාසං ගතො, අබ්භං වා ආකාසං උග්ගතො.**අබ්භ**සද්දො හිආකාසපරියායො. ආකාසො හි යස්මා ආභුසො භාති දිප්පති,

තස්මා**‘‘අබ්භ’’**න්ති වුච්චති. අයං පනෙත්ථ ඔපම්මසංසන්දනං – යථාසූරියො ඔභාසයන්තො තිට්ඨති, එවං බ්‍රාහ්මණො සච්චානි පටිවිජ්ඣන්තො. යථා සූරියොඅන්ධකාරං විධමෙන්තො තිට්ඨති, එවං බ්‍රාහ්මණො මාරසෙනම්පි විධූපයන්තොති.

එත්ථාති එතෙසු තීසු උදානෙසු. පඨමං උදානංඋප්පන්නන්ති සම්බන්ධො. ඉමිස්සා ඛන්ධකපාළියා උදානපාළිං සංසන්දන්තො ආහ ‘‘උදානෙ පනා’’තිආදි. උදානෙ පන වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**තන්ති** උදානෙ වුත්තවචනං, වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**අච්චයෙනාති** අතික්කමෙන, තමෙවත්ථං විභාවෙන්තො ආහ ‘‘තදාහී’’තිආදි.**තදාති** ‘‘ස්වෙ ආසනා වුට්ඨහිස්සාමී’’ති රත්තිංඋප්පාදිතමනසිකාරකාලෙ. භගවා මනසාකාසීති සම්බන්ධො. පුරිමා ද්වෙ උදානගාථාආනුභාවදීපිකා හොන්තීති යොජනා.**තස්සාති**පච්චයාකාරපජානනපච්චයක්ඛයාධිගමස්ස.**එකෙකමෙවා** තිඅනුලොමපටිලොමෙසු එකෙකමෙව.**පඨමයාමඤ්චාති**අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං, නිරන්තරං පඨමයාමකාලන්ති අත්ථො.**ඉධපනාති** ඉමස්මිං ඛන්ධකෙ පන. තමෙවත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘භගවා හී’’තිආදි.තත්ථ භගවා උදානෙසීති සම්බන්ධො.**විසාඛපුණ්ණමායාති**විසාඛාය යුත්තාය පුණ්ණමාය. ‘‘අරුණො උග්ගමිස්සතී’’ති වත්තබ්බසමයෙතිසම්බන්ධො.**සබ්බඤ්ඤුතන්ති** සබ්බඤ්ඤුභාවං, අනාවරණඤාණන්ති අත්ථො.**තතොති** අරුණුග්ගමනතො.**තං දිවසන්ති** භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනං, තස්මිං දිවසෙති හි අත්ථො.අච්චන්තසංයොගෙ වා, තං දිවසං කාලන්ති හි අත්ථො.**එවං මනසිකත්වාති** යථා තං දිවසං අනුලොමපටිලොමං මනසාකාසි, එවං මනසි කත්වාති අත්ථො.**ඉතීති** එවං. ‘‘බොධිරුක්ඛමූලෙ…පෙ…. නිසීදී’’ති එවං වුත්තංතං සත්තාහන්ති යොජනා.**තත්ථෙවාති** බොධිරුක්ඛමූලෙයෙව.

2. අජපාලකථා

4. **න භගවාති** එත්ථ නකාරො ‘‘උපසඞ්කමී’’ති පදෙන යොජෙතබ්බො, නඋපසඞ්කමීති හි අත්ථො.**තම්හා සමාධිම්හාති** තතොඅරහත්තඵලසමාපත්තිසමාධිතො. අනන්තරමෙව අනුපසඞ්කමනං උපමාය ආවිකරොන්තො ආහ ‘‘යථාපනා’’තිආදි. ඉච්චෙවං වුත්තං න හොතීති යොජනා.**ඉදන්ති** ඉදංඅත්ථජාතං.**එත්ථාති** ‘‘භුත්වා සයතී’’ති වාක්‍යෙ.**එවන්ති** උපමෙය්‍යජොතකො.**ඉධාපීති** ඉමිස්සං ‘‘අථ ඛො භගවා’’තිආදිපාළියම්පි.**ඉදන්ති** අයමත්ථො දීපිතොහොතීති යොජනා.**එත්ථාති** ‘‘අථ ඛො භගවා’’තිආදිපාඨෙ.

අපරානිපීති පල්ලඞ්කසත්තාහතොඅඤ්ඤානිපි.**තත්‍රාති** ‘‘අපරානිපී’’තිආදිවචනෙ. භගවතිනිසින්නෙ සතීති යොජනා.**කිරසද්දො** විත්ථාරජොතකො. **කිං නු ඛොති** පරිවිතක්කනත්ථෙ නිපාතො.**එකච්චානන්ති** අප්පෙසක්ඛානං එකච්චානං.**තාසන්ති**

දෙවතානං.**බලාධිගමට්ඨානන්ති**බලෙන තෙජසා අධිගමට්ඨානං.**අනිමිසෙහීති** උම්මිසෙහි.**සත්තාහන්ති** කම්මත්ථෙ චෙතං උපයොගවචනං, අච්චන්තසංයොගෙ වා.එවඤ්හි සති ‘‘කාල’’න්ති කම්මං වෙදිතබ්බං.**තං ඨානන්ති**අනිමිසෙහි අක්ඛීහි ඔලොකියමානට්ඨානං.**අථාති**අනිමිසසත්තාහස්ස අනන්තරෙ.**රතනචඞ්කමෙති** රතනමයෙ චඞ්කමෙ.**තං ඨානන්ති** චඞ්කමට්ඨානං.**තතොති**චඞ්කමසත්තාහතො.**රතනඝරන්ති** රතනමයං ගෙහං.**තත්ථාති** රතනඝරෙ අභිධම්මපිටකං විචිනන්තොති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** රතනඝරෙ, අභිධම්මපිටකෙ වා, නිද්ධාරණෙ චෙතං භුම්මවචනං.**තං ඨානන්ති** අභිධම්මපිටකවිචිනනට්ඨානං.

එවන්තිආදි පුබ්බවචනස්ස නිගමවසෙනපච්ඡිමවචනස්ස අනුසන්ධිනිදස්සනං.**තෙනාති** අජපාලානංනිසීදනකාරණෙන.**අස්සාති** නිග්‍රොධස්ස. ‘‘අජපාලනිග්‍රොධොත්වෙව නාම’’න්ති ඉමිනා උපචාරවසෙන නාමලභනං දස්සෙති. අජපාබ්‍රාහ්මණා ලන්ති නිවාසං ගණ්හන්ති එත්ථාති**අජපාලො,**උණ්හකාලෙ වා අන්තොපවිට්ඨෙ අජෙ අත්තනො ඡායාය පාලෙතීති**අජපාලො,**අජපාලො ච සො නිග්‍රොධො චෙති**අජපාලනිග්‍රොධොති** වචනත්ථානිපි පකරණන්තරෙසු (උදා. අට්ඨ. 4) දස්සිතානි.**තත්‍රාපීති** අජපාලනිග්‍රොධෙපි.**බොධිතොති** බොධිරුක්ඛතො.**එත්ථාති**අජපාලනිග්‍රොධෙ. භගවති නිසින්නෙති යොජනා.**තත්ථාති** ‘‘අථ බොඅඤ්ඤතරො’’තිආදිවචනෙ.**සොති** බ්‍රාහ්මණො.**දිට්ඨමඞ්ගලිකො නාමාති** දිට්ඨසුතමුතසඞ්ඛාතෙසු තීසු මඞ්ගලිකෙසුදිට්ඨමඞ්ගලිකො නාම කිරාති අත්ථො. ‘‘මානවසෙන…පෙ…. වුච්චතී’’ති ඉමිනා ‘‘හුංහු’’න්ති කරොතීති**හුංහුඞ්කො,**හුංහුඞ්කො ජාති සභාවොඉමස්සාති**හුංහුඞ්කජාතිකොති** වචනත්ථං දස්සෙති.

තෙනාති බ්‍රාහ්මණෙන.**සිඛාප්පත්තන්ති** අග්ගප්පත්තං.**තස්සාති** උදානස්ස.**යොති** පුග්ගලො, පටිජානාතීති සම්බන්ධො. ‘‘න දිට්ඨමඞ්ගලිකතාය’’ති ඉමිනා අවධාරණඵලං දස්සෙති. ‘‘බාහිතපාපධම්මත්තා’’ති ඉමිනා බාහිතොපාපො ධම්මො අනෙනාති**බාහිතපාපධම්මොති** වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘හුංහුඞ්කාරපහානෙනා’’ති ඉමිනා නත්ථි හුංහුඞ්කාරො ඉමස්සාති**නිහුංහුඞ්කොති** වචනත්ථං දස්සෙති.**රාගාදිකසාවාභාවෙනාති** ඉමිනා නත්ථි රාගාදිකසාවො ඉමස්සාති**නික්කසාවොති** වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘භාවනානුයොගයුත්තචිත්තතාය’’ති ඉමිනා යතං අනුයුත්තං අත්තං චිත්තං ඉමස්සාති**යතත්තොති** වචනත්ථං දස්සෙති. එත්ථ හි යතසද්දොවීරියවාචකො, යතධාතුයා නිප්ඵන්නො, අත්තසද්දො චිත්තපරියායො. යතසද්දස්සයමුධාතුයා ච නිප්ඵන්නභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සීලසංවරෙන වා’’තිආදි. ‘‘සඤ්ඤතචිත්තතාය’’ති ඉමිනා යමති සංයමතීති**යතං,**යතංඅත්තං චිත්තං ඉමස්සාති**යතත්තොති** වචනත්ථං

දස්සෙති.සච්චානි විදන්ති ජානන්තීති**වෙදානී**ති වචනත්ථෙනමග්ගඤාණානි වෙදානි නාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘චතුමග්ගඤාණසඞ්ඛාතෙහි වෙදෙහී’’ති. ‘‘චතුමග්ගඤාණසඞ්ඛාතාන’’න්ති විභත්තිපරිණාමං කත්වා ‘‘වෙදාන’’න්තිපදෙනයොජෙතබ්බො.**අන්තන්**ති නිබ්බානං. තඤ්හි යස්මාසඞ්ඛාරානං අවසානෙ ජාතං, තස්මා අන්තන්ති වුච්චති. පුන**අන්තන්**ති අරහත්තඵලං. තඤ්හි යස්මා මග්ගස්ස පරියොසානෙපවත්තං, තස්මා අන්තන්ති වුච්චති. ‘‘මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස වුසිතත්තා’’තිඉමිනා වුසිතං මග්ගසඞ්ඛාතං බ්‍රහ්මචරියං අනෙනාති**වුසිතබ්‍රහ්මචරියො**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**ධම්මෙනබ්‍රහ්මවාදං වදෙය්‍යා**ති වුත්තවචනස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘බ්‍රාහ්මණොඅහන්ති එතං වාදං ධම්මෙන වදෙය්‍යා’’ති.**ධම්මෙනා**ති භූතෙනසභාවෙන.**ලොකෙ**ති එත්ථ සත්තලොකොවාධිප්පෙතොති ආහ ‘‘සකලෙලොකසන්නිවාසෙ’’ති.

3. මුචලින්දකථා

5. **අකාලමෙඝො**තිඑත්ථ වප්පාදිකාලස්ස අභාවා නඅකාලො හොති, අථ ඛො වස්සකාලෙ අසම්පත්තත්තා අකාලොති ආහ ‘‘අසම්පත්තෙවස්සකාලෙ’’ති. ‘‘උප්පන්නමෙඝො’’ති ඉමිනා අකාලෙ උප්පන්නො මෙඝොඅකාලමෙඝොති වචනත්ථං දස්සෙති.**ගිම්හානංපච්ඡිමෙ මාසෙ**ති ජෙට්ඨමූලමාසෙ.**තස්මින්**ති මෙඝෙ.**සීතවාතදුද්දිනී**ති එත්ථ සීතෙන වාතෙන දූසිතං දිනං ඉමිස්සාවට්ටලිකායාති සීතවාතදුද්දිනීති වචනත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘සාව පනා’’තිආදි. සා ච පන සත්තාහවට්ටලිකා සීතවාතදුද්දිනී නාම අහොසීති සම්බන්ධො. ‘‘සමීපෙ පොක්ඛරණියා නිබ්බත්තො’’ති ඉමිනා මුචලින්දස්ස සමීපෙ නිබ්බත්තො**මුචලින්දො**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**මුචලින්දො**ති ච නිචුලො. සො නීපොති ච පියකොති ච වුච්චති. නාගස්සභොගො එකොපි සත්තාභුජත්තා ‘‘භොගෙහී’’ති බහුවචනවසෙන වුත්තං.**තස්මින්**ති නාගරාජෙ ඨිතෙ සතීති යොජනා.**තස්සා**ති නාගරාජස්ස.**තස්මා**ති යස්මාභණ්ඩාගාරගබ්භපමාණං අහොසි, තස්මා. ඨානස්ස කාරණං පරිදීපෙති අනෙනාති**ඨානකාරණපරිදීපනං** ‘‘මා භගවන්තං සීත’’න්තිආදිවචනං.**සො**ති නාගරාජා.**භී**ති සච්චං. පාළියං ‘‘බාධයිත්ථා’’ති කිරියාපදං අජ්ඣාහරිතබ්බන්ති ආහ ‘‘මා සීතං භගවන්තංබාධයිත්ථා’’ති.**තත්ථා**ති ‘‘මා භගවන්තං සීත’’න්තිආදිවචනෙ.සත්තාහවට්ටලිකාය සතීති සම්බන්ධො.**තම්පී**ති උණ්හම්පි.**නන්**ති භගවන්තං.**තස්සා**තිනාගරාජස්ස.**උබ්බිද්ධන්**ති උද්ධං ඡිද්දං.විද්ධඡිද්දසද්දා හි පරියායා. ආකාසං මෙඝපටලපටිච්ඡන්නං ආසන්නං විය හොති, මෙඝපටලවිගමෙ දූරං විය උපට්ඨාති, තස්මා වුත්තං ‘‘මෙඝවිගමෙන දූරීභූත’’න්ති.**විගතවලාහකන්**ති එත්ථ විගතසද්දො අපගතත්ථවාචකො, වලාහකසද්දොමෙඝපරියායොති ආහ ‘‘අපගතමෙඝ’’න්ති. ඉන්දනීලමණි විය දිබ්බතීති**දෙවො**ති වචනත්ථෙන ආකාසො දෙවො නාමාති ආහ ‘‘දෙවන්ති ආකාස’’න්ති.**අත්තනො රූපන්**ති

අත්තනො නාගසණ්ඨානං. ඉමිනා**සකවණ්ණ**න්ති එත්ථ සකසද්දො අත්තවාචකො, වණ්ණසද්දොසණ්ඨානවෙවචනොති දස්සෙති.

සුඛො විවෙකොති එත්ථ තදඞ්ග වික්ඛම්භනසමුච්ඡෙද පටිප්පස්සද්ධිනිස්සරණවිවෙකසඞ්ඛාතෙසු පඤ්චසු විවෙකෙසුනිබ්බානසඞ්ඛාතො නිස්සරණවිවෙකො ච කායචිත්තඋපධිවිවෙකසඞ්ඛාතෙසු තීසු විවෙකෙසුනිබ්බානසඞ්ඛාතො උපධිවිවෙකො ච ගහෙතබ්බොති ආහ ‘‘නිබ්බානසඞ්ඛාතො උපධිවිවෙකො’’ති. ‘‘චතුමග්ගඤාණසන්තොසෙනා’’ති ඉමිනා**තුට්ඨස්සා**ති එත්ථපිණ්ඩපාතසන්තොසාදිකෙ නිවත්තෙති.**සුතධම්මස්සා**ති එත්ථසුතසද්දො විස්සුතපරියායොති ආහ ‘‘පකාසිතධම්මස්සා’’ති, පාකටසච්චධම්මස්සාතිඅත්ථො.**පස්සතො**ති එත්ථ මංසචක්ඛුස්ස කරණභාවෙනආසඞ්කා භවෙය්‍යාති ආහ ‘‘ඤාණචක්ඛුනා’’ති. ‘‘අකුප්පනභාවො’’ති ඉමිනා**අබ්‍යාපජ්ජ**න්ති එත්ථබ්‍යාපාදසද්දස්ස දොසවාචකභාවො ච ණ්‍යපච්චයස්ස භාවත්ථො ච දස්සිතො.**එතෙනා**ති ‘‘අබ්‍යාපජ්ජ’’න්තිපදෙන.**මෙත්තාපුබ්බභාගො**ති අබ්‍යාපජ්ජස්ස පුබ්බභාගෙ මෙත්තායඋප්පන්නභාවො.**පාණභූතෙසු සංයමො**ති එත්ථ පාණභූතසද්දාවෙවචනභාවෙන සත්තෙසු එව වත්තන්තීති ආහ ‘‘සත්තෙසු චා’’ති.**කරුණාපුබ්බභාගො**ති සංයමස්ස පුබ්බභාගෙ කරුණාය උප්පන්නභාවො.**යා**ති යා විරාගතා. අනාගාමිමග්ගස්ස කාමරාගස්සඅනවසෙසපහානත්තා වුත්තං ‘‘එතෙන අනාගාමිමග්ගො කථිතො’’ති. යථාවමානස්සඅරහත්තමග්ගෙන නිරුද්ධත්තා වුත්තං ‘‘අස්මි…පෙ…. කථිත’’න්ති.**ඉතො**ති අරහත්තතො.

4. රාජායතනකථා

6. පාචීනකොණෙති පුරත්ථිමඅස්සෙ, පුබ්බදක්ඛිණදිසාභාගෙති අත්ථො.**රාජායතනරුක්ඛ**න්ති ඛීරිකාරුක්ඛං.**තෙන ඛොපන සමයෙනා**ති එත්ථ තසද්දස්ස විසයං පුච්ඡිත්වා දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කතරෙනසමයෙනා’’ති. නිසින්නස්ස භගවතොති යොජනා. දෙවරාජසද්දස්ස අඤ්ඤෙ පජාපතිආදයොදෙවරාජානො නිවත්තෙතුං ‘‘සක්කො’’ති වුත්තං.**තන්ති**හරීතකං. පරිභුත්තමත්තස්සෙව භගවතොති සම්බන්ධො. නිසින්නෙ භගවති.

‘‘තෙන ඛො පන සමයෙනා’’ති ඉමිනා යෙන සමයෙන භගවා රාජායතනමූලෙනිසීදි, තෙන ඛො පන සමයෙනාති අත්ථං දස්සෙති.**උක්කලජනපදතො**ති උක්කලනාමකා ජනපදම්හා. යස්මිං දෙසෙ භගවා විහරති, තං දෙසන්ති යොජනා.**එත්ථා**ති ‘‘තං දෙසංඅද්ධානමග්ගප්පටිපන්නා’’තිපදෙ.**තෙසන්ති** වාණිජානං.ඤාතිසාලොහිතසද්දානං අඤ්ඤමඤ්ඤවෙවචනත්තා ‘‘ඤාතී’’ති වුත්තෙ සාලොහිතසද්දස්සඅත්ථො සිද්ධොති දස්සෙතුං වුත්තං

‘‘ඤාතිභූතපුබ්බා දෙවතා’’ති.**සාති** දෙවතා.**නෙසන්ති** වාණිජානං.**තතොති** අපවත්තනකාරණා.**තෙති** වාණිජා. **ඉදන්ති** අපවත්තනං.**බලින්ති** උපහාරං.**තෙසන්ති** වාණිජානං. ‘‘සබ්බිමධුඵාණිතාදීහි යොජෙත්වා’’ති පදං පුබ්බාපරාපෙක්ඛං, තස්මා මජ්ඣෙඨවුත්තං.**පතිමානෙථාති** එත්ථ මාන පූජායං පෙමනෙති ධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 18 නකාරන්තධාතු) වුත්තත්තා පූජනපෙමනං නාම අත්ථතොඋපට්ඨහනන්ති ආහ ‘‘උපට්ඨහථා’’ති.**තං වොති** එත්ථ තංසද්දොපතිමානනවිසයො, වොසද්දො තීසු වොසද්දෙසු තුම්හසද්දස්ස කාරියො වොසද්දො, සො චතුත්ථ්‍යත්ථොති ආහ ‘‘තං පතිමානං තුම්හාක’’න්ති.**වොකාරොහි තිවිධො** තුම්හසද්දස්ස කාරියො, යොවචනස්ස කාරියො, පදපූරණොති. තත්ථතුම්හසද්දස්ස කාරියො පඤ්චවිධො පච්චත්තඋපයොගකරණසම්පදානසාමිවචනවසෙනාති. තත්ථතුම්හසද්දකාරියො සම්පදානවචනොඉධාධිප්පෙතො. තෙනාහ ‘‘තුම්හාක’’න්ති. ‘‘ය’’න්තිසද්දස්ස විසයො පටිග්ගහණත්ථොති ආහ ‘‘යංපටිග්ගහණ’’න්ති.**අස්සාති** භවෙය්‍ය. යො පත්තො අහොසීතියොජනා.**අස්සාති** භගවතො.**සොතිපත්තො.** සුජාතාය ආගච්ඡන්තියා එවාති සම්බන්ධො. අනාදරෙ චෙතං සාමිවචනං.**තෙනාති** අන්තරධායහෙතුනා.**අස්සාති** භගවතො.**හත්ථෙසූති** කරණත්ථෙ චෙතං භුම්මවචනං. හත්ථෙහීති හිඅත්ථො.**කිම්හීති** කෙන.

ඉතොති ආසළ්හීමාසජුණ්හපක්ඛපඤ්චමිතො.**එත්තකං කාලන්ති** එතං පමාණං එකූනපඤ්ඤාසදිවසකාලං.**ජිඝච්ඡාති** සසිතුමිච්ඡා.**පිපාසාති**පාතුමිච්ඡා.**අස්සාති** භගවතො. චෙතසා-චෙතොසද්දානංසම්බන්ධාපෙක්ඛත්තා තෙසං සම්බන්ධං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අත්තනො’’ති ච ‘‘භගවතො’’ති ච. ඉමෙහි සම්බන්ධිසද්දානමසදිසත්තා සම්බන්ධොපි අසදිසොති දස්සෙති.**අත්තනොති** චතුන්නං මහාරාජානං. සමාසොයෙව අවයවීපධානො හොති, වාක්‍යං පන අවයවපධානොයෙවාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘චතූහි දිසාහී’’ති. පාළියං ‘‘ආගන්ත්වා’’ති පාඨසෙසො යොජෙතබ්බො. ‘‘සිලාමයෙ’’ති ඉමිනා සිලාමයමෙව**සෙලාමයන්ති** අත්ථං දස්සෙති.**ඉදන්ති** ‘‘සෙලාමයෙ පත්තෙ’’ති වචනං.**යෙති** මුග්ගවණ්ණසිලාමයෙපත්තෙ.**තතොති** ඉන්දනීලමණිමයපත්තඋපනාමනතො, පරන්තිසම්බන්ධො.**තෙසන්ති** චතුන්නං මහාරාජානං. චත්තාරොපිඅධිට්ඨහීති සම්බන්ධො. **යථාති**යෙනාකාරෙන, අධිට්ඨීයමානෙති යොජනා.**එකසදිසොති** එකංසෙන සදිසො.අධිට්ඨීතෙ පත්තෙති සම්බන්ධො.**පත්තෙති** ච කරණත්ථෙභුම්මවචනං. පත්තෙන පටිග්ගහෙසීති හි අත්ථො.**පච්චග්ඝෙති**එත්ථ එකාරො ස්මිංවචනස්ස කාරියොති ආහ ‘‘පච්චග්ඝස්මි’’න්ති. පටි අග්ඝන්තිපදවිභාගං කත්වා පටිසද්දො පාටෙක්කත්ථො, ‘‘අග්ඝ’’න්ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපිමහග්ඝත්ථොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පාටෙක්කං මහග්ඝස්මි’’න්ති. ඉමිනා චත්තාරො

එකතොහුත්වා න මහග්ඝා හොන්ති, පාටෙක්කං පන මහග්ඝා හොන්තීති දස්සෙති. අථ වාසඋපසග්ගොප**චවග්ගසද්දො**අභිනවපරියායොති ආහ ‘‘අභිනවෙ’’ති.**අභිනවොති** ච අචිරතනවත්ථුස්ස නාමං. අචිරතනවත්ථුඅචිරතනත්තා අබ්භුණ්හං විය හොති, තස්මා වුත්තං‘‘**අබ්භුණ්හෙ**’’ති. ‘‘තඞ්ඛණෙ නිබ්බත්තස්මි’’න්ති ඉමිනාතමෙවත්ථං විභාවෙති.**ද්වෙවාචිකාති**පදස්ස සමාසවසෙන වතද්ධිතවසෙන ච නිප්ඵන්නභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ද්වෙ වාචා’’තිආදි.**පත්තාති** එත්ථ එකො ඉතිසද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. ඉති තස්මාද්වෙවාචිකාඉති අත්ථොති යොජනා.**තෙති** වාණිජා.**අථාති** තස්මිං කාලෙ.**තෙති** කෙසෙ.**තෙසන්ති** වාණිජානං.**පරිහරථාති** අත්තනොඅභිවාදනපච්චුට්ඨානට්ඨානන්ති පටිග්ගහෙත්වා, පරිච්ඡින්දිත්වා වා හරථාතිඅත්ථො.**තෙති** වාණිජා.**අමතෙනෙවාති**අමතෙන ඉව, අභිසිත්තා ඉවාති යොජනා.

5. බ්‍රහ්මයාචනකථා

7. භගවාඋපසඞ්කමීති සම්බන්ධො.**තස්මින්ති**අජපාලනිග්‍රොධෙ.**ආචිණ්ණසමාචිණ්ණොති** ආචරිතො සම්මාචරිතො, නඑකස්ස බුද්ධස්ස ආචිණ්ණො, අථ ඛො සබ්බබුද්ධානං ආචිණ්ණසමාචිණ්ණො, අතිආචිණ්ණොනිච්චාචිණ්ණොති අත්ථො. සඞ්ඛෙපෙන වුත්තමත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘ජානන්තිහී’’තිආදි.**ධම්මදෙසනන්ති** භගවතො ධම්මදෙසනං, ධම්මදෙසනත්ථාය වා භගවන්තං, භගවන්තං වා ධම්මදෙසනං.**තතොති** යාචනකාරණා.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.ලොකසන්නිවාසො බ්‍රහ්මගරුකො යස්මා, ඉති තස්මා උප්පාදෙස්සන්තීති යොජනා.**ඉතීති**ආදි නිගමනං.

තත්ථාතිපරිවිතක්කනාකාරපාඨෙ. ‘‘පඤ්චකාමගුණෙසු අල්ලීය’’න්තීති ඉමිනාඅල්ලීයන්ති අභිරමිතබ්බට්ඨෙන ලග්ගන්ති එත්ථාති**ආලයාපඤ්ච** කාමගුණාති වචනත්ථං දස්සෙති.**අල්ලීයන්තීති**ලග්ගන්ති. ‘‘පඤ්ච කාමගුණෙ අල්ලීයන්තී’’තිපි පාඨො, එවං සති අල්ලීයන්තිඅභිරමිතබ්බට්ඨෙන සෙවියන්තීති**ආලයාපඤ්ච** කාමගුණාතිවචනත්ථො කාතබ්බො.**අල්ලීයන්තීති** සෙවන්ති.**තෙති** පඤ්ච කාමගුණා.**‘‘යදිද’’**න්තිපදස්සයං ඉදන්ති පදවිභාගං කත්වා ‘‘ය’’න්ති ච ‘‘ඉද’’න්ති ච සබ්බනාමපදන්ති ආසඞ්කාභවෙය්‍යාති ආහ ‘‘යදිදන්ති නිපාතො’’ති. ඉමිනා තීසු ලිඞ්ගෙසු ද්වීසු ච වචනෙසුවිනාසං, විකාරං වා විසදිසං වා නඅයනත්තා නගමනත්තා අබ්‍යයං නාමාති දස්සෙති, අත්ථොපන සබ්බනාමත්ථොයෙවාති දට්ඨබ්බං.**තස්සාති** ‘‘යදිද’’න්තිනිපාතස්ස, අත්ථොති සම්බන්ධො.**ඨානන්ති** ‘‘ඨානං’’ඉතිපදං.**පටිච්චසමුප්පාදන්ති** ‘‘පටිච්චසමුප්පාදො’’ඉතිපදං. අත්ථොපි යුත්තොයෙවාති දට්ඨබ්බං.**ඉමෙසන්ති** සඞ්ඛාරාදීනං පච්චයුප්පන්නානං.**පච්චයාති** අවිජ්ජාදිකාරණා. ‘‘ඉදප්පච්චයා එවා’’ති ඉමිනා**ඉදප්පච්චයතාති** එත්ථ

තාපච්චයස්ස ස්වත්ථං දීපෙති ‘‘දෙවතා’’තිආදීසු (බු. පා. අට්ඨ. එවමිච්චාදිපාඨවණ්ණනා) විය.

සො මමස්ස කිලමථොති එත්ථ තංසද්දස්සවිසයං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යා අජානන්තානං දෙසනා නාමා’’ති, ඉමිනා ‘‘දෙසෙය්‍යං, නආජානෙය්‍යු’’න්ති ද්වින්නමෙව කිරියාපදානං තසද්දස්ස විසයභාවං දස්සෙති, නඑකස්ස කිරියාපදස්ස.**සොති** දෙසනාසඞ්ඛාතො කායවචීපයොගො, ඉමිනා වාක්‍යවිසයෙ තසද්දො උත්තරපදස්සෙව ලිඞ්ගවචනානි ගණ්හාතීති දස්සෙති, සමාසමජ්ඣෙ පන තසද්දො පුබ්බපදස්සෙව ලිඞ්ගවචනානි ගණ්හාති. තෙන වුත්තං ‘‘අවිජ්ජා ච සා පච්චයො චා’’ති (උදා. අට්ඨ. පඨමබොධිසුත්තවණ්ණනා) ච ‘‘අභිධම්මොච සො පිටකඤ්චා’’ති ච (පාරා. අට්ඨ. 1.පඨමමහාසඞ්ගීතිකථා; ධ. ස. අට්ඨ. නිදානකථා)ආදි. **කිලමථොති** කායකිලමනහෙතු. කිලමතිඅනෙනාති කිලමථො.**අස්සාති** භවෙය්‍ය.**සාති** කායවචීපයොගසඞ්ඛාතා දෙසනා.**විහෙසාති**කායවිහිංසාහෙතු. විහිංසති ඉමායාති විහෙසා. චිත්තෙන පන බුද්ධානං කිලමථො වා විහෙසාවා නත්ථි අරහත්තමග්ගෙන සමුච්ඡින්නත්තා. ‘‘පටිභංසු’’තිඑත්ථ පටීති කම්මප්පවචනීයයොගත්තා ‘‘භගවන්ත’’න්ති එත්ථ සාම්‍යත්ථෙඋපයොගවචනන්ති ආහ ‘‘භගවතො’’ති.**‘‘අනු අච්ඡරියා’’**ති ඉමිනා ‘‘න අච්ඡරියා’’ති පදවිභාගං නිවත්තෙති, පුනප්පුනං අච්ඡරියාති අත්ථො.**පටිභංසූති** එත්ථ පටිසද්දො පටිභානත්ථො, භාධාතු ඛායනත්ථොති ආහ ‘‘පටිභානසඞ්ඛාතස්ස ඤාණස්ස ගොචරා අහෙසු’’න්ති. ‘‘ගොචරා අහෙසු’’න්ති ඉමිනා ඛායනංනාම අත්ථතො ගොචරභාවෙන භවනන්ති දස්සෙති.

මෙති මම, මයා වා, අධිගතං ධම්මංපකාසිතුන්ති සම්බන්ධො. අරියමග්ගසොතස්ස **පටිපටිසොතන්**තිවුත්තෙ නිබ්බානමෙවාති ආහ ‘‘පටිසොතං වුච්චති නිබ්බාන’’න්ති.**නිබ්බානගාමින්ති** අරියමග්ගං. අරියමග්ගො හි යස්මා නිබ්බානංගමයති, තස්මා නිබ්බානගාමීති වුච්චති.**තමොඛන්ධෙනාති**එත්ථ තමසද්දො අවිජ්ජාපරියායො, ඛන්ධසද්දො රාසත්ථොති ආහ ‘‘අවිජ්ජාරාසිනා’’ති. ‘‘අජ්ඣොත්ථටා’’ති ඉමිනා**ආවුටාති** එත්ථ වුධාතු ආවරණත්ථොතිදස්සෙති.**අප්පොස්සුක්කතායාති** එත්ථ අපත්‍යූපසග්ගොඅභාවත්ථො, තාපච්චයො භාවත්ථොති ආහ ‘‘නිරුස්සුක්කභාවෙනා’’ති.

8. **ලොකෙති** සත්තලොකෙ.**මහාබ්‍රහ්මෙති**මහාබ්‍රහ්මානො.**අප්පරජක්ඛජාතිකාති** එත්ථ අප්පං රජංඅක්ඛිම්හි එතෙසන්ති අප්පරජක්ඛා, අප්පරජක්ඛා ජාති සභාවො එතෙසන්ති**අප්පරජක්ඛජාතිකාති** වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පඤ්ඤාමයෙ’’තිආදි. ‘‘පඤ්ඤාමයෙ’’ති ඉමිනා මංසමයෙති අත්ථං

නිවත්තෙති.**එතෙසන්**ති සත්තානං.**ධම්මස්සා**තිතුපච්චයයොගෙ ඡට්ඨීකම්මං. ආපුබ්බො ඤාධාතු පටිවිජ්ඣනත්ථොති ආහ ''පටිවිජ්ඣිතාරො''ති.

සංවිජ්ජති මලං එතෙසන්ති**සමලා,**පූරණකස්සපාදිකා ඡ සත්ථාරො, තෙහි. ''රාගාදීහී''ති ඉමිනා මලසරූපං දස්සෙති.**අවාපුරෙතන්**ති එත්ථ අවපුබ්බො ච ආපුබ්බො ච පුරධාතු විවරණත්ථොතිආහ ''විවර එත''න්ති. වකාරස්ස පකාරං කත්වා ''අපාපුරෙත''න්තිපි පාඨො. අමතසද්දස්ස සලිලාදයො නිවත්තෙතුං වුත්තං ''නිබ්බානස්සා''ති. ඉමෙ සත්තා සුණන්තූති සම්බන්ධො.**විමලෙනා**ති එත්ථ විසද්දො අභාවත්ථොති ආහ ''අභාවතො''ති. ඉමිනානත්ථි මලං එතස්සාති**විමලො**ති වචනත්ථං දස්සෙති. ''සම්මාසම්බුද්ධෙනා''ති ඉමිනා අඤ්ඤපදත්ථසරූපං දස්සෙති.අනුක්කමෙන මග්ගෙන බුජ්ඣිතබ්බන්ති**අනුබුද්ධ**න්තිවුත්තෙ චතුසච්චධම්මො ගහෙතබ්බොති ආහ ''චතුසච්චධම්ම''න්ති.

''සෙලමයෙ''ති ඉමිනා සිලාය නිබ්බත්තොසෙලොති වචනත්ථං දස්සෙති. ''සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙනා''ති ඉමිනාසමන්තචක්ඛුසරූපං දස්සෙති. භගවා ත්වම්පීති යොජනා. ධම්මසද්දො පඤ්ඤාපරියායොතිආහ ''ධම්මමයං පඤ්ඤාමය''න්ති. අපෙතො සොකො ඉමස්සාති**අපෙතසොකො,**භගවා. සොකං අවතරතීති**සොකාවතිණ්ණා,**ජනතා. සොකාවතිණ්ණඤ්ච ජාතිජරාභිභූතඤ්චාති චසද්දොයොජෙතබ්බො. ඉමිනා චසද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨොති දස්සෙති.

''භගවා''තිපදං ''වීරො''තිආදීසු යොජෙතබ්බං. ''වීරියවන්තතාය''තිඉමිනා වීරං යස්සත්ථීති**වීරො**ති වචනත්ථං දස්සෙති.සද්දසත්ථෙසු ආලපනපදෙසු විග්ගහො න කාතබ්බොති ඉදං ආලපනාවත්ථං සන්ධාය වුත්තං, ඉධ පන තෙසමත්ථදස්සනත්ථාය විග්ගහො වුත්තොති දට්ඨබ්බං. ''දෙවපුත්ත...පෙ....විජිතත්තා''ති ඉමිනා විජිතො මාරෙහි සංගාමො අනෙනාති**විජිතසඞ්ගාමො**ති වචනත්ථං දස්සෙති. එත්ථ ච ඛන්ධමාරොමච්චුමාරෙන සඞ්ගහිතො ද්වින්නං මාරානං එකතො විජිතත්තා. ''සත්තවාහො''තිපඨමක්ඛරෙන ච ''සත්ථවාහො''ති දුතියක්ඛරෙන ච යුත්තො. තත්ථ සත්ථවාහො වියාති**''සත්ථවාහො''**ති උපචාරෙන වුත්තෙ දුතියක්ඛරෙන යුත්තො, සත්තෙ වහතීති**සත්තවාහො**ති මුඛ්‍යතො වුත්තෙ පඨමක්ඛරෙනයුත්තො. ඉධ පන පඨමක්ඛරෙන යුත්තොති ආහ ''සත්තෙ වහතීති සත්තවාහො''ති. නත්ථි ඉණංඉමස්සාති**අණණො**භගවා.

9. **බුද්ධචක්ඛුනා**තිඑත්ථ චක්ඛු දුවිධංමංසචක්ඛුඤාණචක්ඛුවසෙන. තත්ථාපි මංසචක්ඛු දුවිධං පසාදචක්ඛුසසම්භාරචක්ඛුවසෙන.තත්ථ පසාදරූපං පසාදචක්ඛු නාම, හමුකට්ඨිපරිච්ඡින්නො මංසපිණ්ඩො සසම්භාරචක්ඛුනාම. ඤාණචක්ඛු පන පඤ්චවිධං (පටි. ම. අට්ඨ. 1.1.3) දිබ්බධම්මපඤ්ඤාබුද්ධසමන්තචක්ඛුවසෙන. තත්ථ

දිබ්බචක්ඛුඅභිඤ්ඤාඤාණංදිබ්බචක්ඛු නාම, හෙට්ඨිමමග්ගත්තයං ධම්මචක්ඛු නාම, අරහත්තමග්ගඤාණංපඤ්ඤාචක්ඛු නාම, ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තඤාණඤ්ච ආසයානුසයඤාණඤ්ච බුද්ධචක්ඛු නාම, සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං සමන්තචක්ඛු නාම. ඉධ පන ‘‘බුද්ධචක්ඛුනා’’ති වුත්තත්තායථාවුත්තද්වෙඤාණානියෙවාති ආහ ‘‘ඉන්ද්‍රිය…පෙ…. ඤාණෙන වා’’ති.**හීති** සච්චං.**යෙසන්ති** සත්තානං.**සද්ධාදීනීති** ආදිසද්දෙන වීරියසතිසමාධිපඤ්ඤින්ද්‍රියානිසඞ්ගණ්හාති.**තික්ඛානීති** තිඛිණානි.**මුදූනීති** සුඛුමතරානි.**ආකාරාති** කාරණා.ඉමානි තීණි දුකානි බාහිරත්ථසමාසවසෙන වුත්තානි. සුඛෙන විඤ්ඤාපෙතබ්බාතිසු**විඤ්ඤාපයා,**තථාදු**විඤ්ඤාපයා**තිවචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යෙ කථිතකාරණ’’න්තිආදි. පරලොකො චවජ්ජඤ්ච**පරලොකවජ්ජානි,**තානි භයතො පස්සන්තීති**පරලොකවජ්ජභයදස්සාවිනො**ති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යෙ’’තිආදි.ඉමානි ද්වෙ දුකානි කිතවසෙන වුත්තානි, ඉධ පච්ඡිමදුකෙ ‘‘න අප්පෙකච්චෙපරලොකවජ්ජභයදස්සාවිනො’’ති දුතියපදං න වුත්තං, පටිසම්භිදාමග්ගපාළියං (පටි. ම. 1.111) පන යුගළවසෙන වුත්තං. උප්පලානි එත්ථ සන්තීති**උප්පලිනී**ති වචනත්ථෙන ගච්ඡො වා ලතා වා පොක්ඛරණී වා වනං වා ‘‘උප්පලිනී’’ති වුච්චති, ඉධ පන ‘‘වන’’න්ති ආහ ‘‘උප්පලවනෙ’’ති. නිමුග්ගානෙවහුත්වාති සම්බන්ධො.**පොසයන්තීති** වඩ්ඪන්ති, ඉමිනාඅන්තොනිමුග්ගානෙව හුත්වා පොසයන්තීති**අන්තොනිමුග්ගපොසීනීති** වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘උදකෙන සම’’න්තිඉමිනා උදකෙන සමං**සමොදකං,**සමොදකං හුත්වා ඨිතානීති අත්ථංදස්සෙති. ‘‘අතික්කමිත්වා’’ති ඉමිනා**අච්චුග්ගම්මා**තිපදස්ස අතිඋග්ගන්ත්වාති අත්ථං දස්සෙති.

පටිච්ඡන්නෙන ආරොපිතාති**පාරුතා,**නපාරුතා**අපාරුතා.** අපාරුතා නාම අත්ථතො විවරණාති ආහ ‘‘විවටා’’ති**සොති** අරියමග්ගො. **හීති** සච්චං.**පච්ඡිමපදද්වයෙති** ගාථායඋත්තමපදද්වයෙ.**අයමෙවත්ථොති** අයං චක්ඛමානො එවං අත්ථොදට්ඨබ්බොති යොජනා.**හීති** විත්ථාරො.**නභාසින්ති** එත්ථ උත්තමපුරිසත්තා ‘‘අහ’’න්ති වුත්තං. ‘‘දෙවමනුජෙසු’’තිවත්තබ්බෙ එකසෙසවසෙන**‘‘මනුජෙසූ’’**ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘දෙවමනුස්සෙසූ’’ති.

6. පඤ්චවග්ගියකථා

10. **ඨානුප්පත්තියාති** කාරණෙන උප්පත්තියා. නික්කිලෙසො ජාති සභාවොඉමස්සාති**නික්කිලෙසජාතිකො.** ‘‘ඤාණ’’න්ති අවිසෙසෙනවුත්තෙපි අත්ථතො අනාවරණඤාණමෙවාති ආහ ‘‘සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණ’’න්ති.**ඉතොති** ‘‘ධම්මං දෙසෙස්සාමී’’ති පරිවිතක්කදිවසතො, හෙට්ඨාතිසම්බන්ධො. දෙවතා පන ආළාරස්ස කාලඞ්කරණමෙව ජානාති, න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙනිබ්බත්තභාවං. භගවා පන සබ්බං ජානාති, තෙන වුත්තං ‘‘ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙනිබ්බත්තො’’ති.

‘‘පරිහීනත්තා’’ති ඉමිනා**මහාජානියො**තිඑත්ථ හාධාතුයා අත්ථං දස්සෙති.**අස්සාති** ආළාරස්ස. මහතීජානිඅස්සාති ‘‘මහාජානිකො’’ති වත්තබ්බෙ කකාරස්ස යකාරං කත්වා**‘‘මහාජානියො’’**ති වුත්තං.**අක්ඛණෙ**තිබ්‍රහ්මචරියවාසාය අනොකාසෙ, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙති අත්ථො.**හියෙ‍ාති** අනන්තරාතීතාහෙ.**සොපීති** උදකොරාමපුත්තොපි. පිසද්දො ආළාරාපෙක්ඛො. තත්ථ ආළාරො කාලාමොයාවආකිඤ්චඤ්ඤායතනඣානලාභී හොති, තස්මා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ නිබ්බත්තො. උදකොරාමපුත්තො යාවනෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනඣානලාභී හොති, තස්මා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙනිබ්බත්තොතිදට්ඨබ්බං.**‘‘බහුකාරා’’**ති ච ‘‘බහූපකාරා’’ති ච පාඨස්ස ද්විධා යුත්තභාවංදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘බහුකාරාති බහූපකාරා’’ති. පෙසිතත්තභාවං මන්ති යොජනා. ඉමිනා**පහිතත්ත**න්ති එත්ථ අත්තසද්දො කායවාචකොති දස්සෙති.

11. අන්තරාසද්දෙන යුත්තත්තා ‘‘ගයං, බොධි’’න්ති එත්ථ සාමාත්ථෙ උපයොගවචනන්ති ආහ ‘‘ගයාය ච බොධිමණ්ඩස්ස චා’’ති.

ගාථායචතූසු සබ්බසද්දෙසු දුතියොස**බ්බ**සද්දො අනවසෙසත්ථො, සෙසා සාවසෙසත්ථාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සබ්බං තෙභූමකධම්ම’’න්තිආදි. වචනත්ථො සුවිඤ්ඤෙය්‍යොව. අරහත්තඵලස්සාපිතණ්හාක්ඛයත්තා වුත්තං ‘‘තණ්හාක්ඛයෙ නිබ්බානෙ’’ති.**සයං**සද්දො අත්තපරියායො, **අභිඤ්ඤාය**සද්දොතු ත්වාපච්චයන්තොති ආහ ‘‘අත්තනාව ජානිත්වා’’ති. ‘‘සබ්බං චතුභූමකධම්ම’’න්තිඉමිනා ඤාධාතුයා කම්මං දස්සෙති. ‘‘අයං මෙ ආචරියො’’ති උද්දිසනාකාරදස්සනං.

‘‘ලොකුත්තරධම්මෙ’’ති ඉමිනා ලොකියධම්මෙ පන ආචරියො (මි. ප. 4.5.11) අත්ථීති දස්සෙති.**පටිපුග්ගලො**ති එත්ථ**පටි**සද්දො පටිභාගත්ථොති ආහ ‘‘පටිභාගපුග්ගලො’’ති. සදිසපුග්ගලොනාම නත්ථීති අත්ථො.**සීතිභූතො**ති සීති හුත්වා භූතො, සීතිභාවං වා පත්තො.

කාසීනන්ති බහුවචනවසෙන වුත්තත්තාජනපදානං නාමං. ජනපදසමූහස්ස රට්ඨනාමත්තා වුත්තං ‘‘කාසිරට්ඨෙ’’ති. ‘‘නගර’’න්තිඉමිනා**පුර**සද්දො නගරපරියායොති දස්සෙති.**පටිලාභායා**ති පටිලාභාපනත්ථාය. ‘‘භෙරි’’න්ති ඉමිනා**දුන්දුභි**සද්දො භෙරිවාචකොති දස්සෙති. භෙරි හි ‘‘දුංදූ’’න්තිසද්දෙන උභි පූරණමෙත්ථාති**දුන්දුභී**තිවුච්චති. දකාරරකාරානං සංයොගං කත්වා දුන්ද්‍රුභීතිපි පාඨො අත්ථි, සො අපාඨොයෙව. ‘‘පහරිස්සාමී’’ති එත්ථ පහාරසද්දෙන**ආහඤ්ඤි**න්ති එත්ථආපුබ්බහනධාතුයා අත්ථං දස්සෙති, ස්සාමිසද්දෙන අජ්ජතනිඉංවිභත්තියා අනාගතකාලෙපවත්තභාවං, ඉතිසද්දෙන ගමනාකාරවාචකස්ස ඉතිසද්දස්ස ලොපභාවං දස්සෙති.

අනන්තජිනොති අනන්තසඞ්ඛාතස්සසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස පදට්ඨානභූතෙන අරහත්තමග්ගඤාණෙන සබ්බකිලෙසාරීනං ජිතවා, එතෙන ඵලූපචාරෙන අනන්තජිනභාවං දස්සෙති.**හුවෙය්‍ය පාවුසොති**එත්ථ ''හුවෙය්‍ය අපි ආවුසො''ති පදවිභාගං කත්වා හුධාතු සත්තත්ථවාචකො, අපිසද්දොඑවංනාමවාචකොති දස්සෙන්තො ආහ ආවුසො ''එවං නාම භවෙය්‍යා''ති. වකාරස්ස පකාරං කත්වා**''හුපෙය්‍යා''**ති පාඨොපි යුජ්ජතියෙව.

12. ''අත්ථායපටිපන්නො''ති ඉමිනා බාහුල්ලස්ස අත්ථායපටිපන්නො**බාහුල්ලිකොති** වචනත්ථං දස්සෙති.**පධානතොති** දුක්කරචරියාය පදහනතො. ''භට්ඨො''ති ඉමිනා**විබ්භන්තොති** එත්ථ විපුබ්බභමුධාතුයා අනවට්ඨානත්ථො නාමඅත්ථතො භට්ඨොති දස්සෙති.**සොතන්ති** එත්ථ සොතසද්දස්සසොතවිඤ්ඤාණාදිවාචකත්තා ''සොතින්ද්‍රිය''න්ති වුත්තං.**ඉරියායාති** එත්ථ ඉරියනං චරණං ඉරියාති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''දුක්කරචරියායා''ති.**අභිජානාථ නොති** එත්ථ**නො**සද්දො නුසද්දත්ථොති ආහ ''අභිජානාථ නු''ති.**වාක්‍යන්ති** වාචකං.**සඤ්ඤාපෙතු**න්තිපදස්සසඤ්ඤාපනාකාරං දස්සෙතුං වුත්තං ''අහං බුද්ධො''ති.

13. **ඉතොති** ''චක්ඛුකරණී''තිආදිතො.**පදත්ථතොති**පදතො ච අත්ථතො ච, පදානං අත්ථතො වා.**ඉතොති** යථාවුත්තතො.**හීති** සච්චං.**සුත්තන්තකථ**න්තිසුත්තන්තවසෙන වුත්තවචනං.

18. **දෙවතාකොටීහීති** බ්‍රහ්මසඞ්ඛාතාහි දෙවතාකොටීහි. පතිට්ඨිතස්සතස්ස ආයස්මතොති සම්බන්ධො. සාච එහිභික්ඛුඋපසම්පදාති යොජනා.

19. දුතියදිවසෙධම්මචක්ඛුං උදපාදීති සම්බන්ධො. ''දුතියදිවසෙ''තිආදි පාටිපදදිවසං උපනිධායවුත්තං.**පක්ඛස්සාති** ආසළ්හීමාසකාළපක්ඛස්ස. සබ්බෙච තෙභික්ඛූති යොජනා.**අනත්තසුත්තෙනාති**අනත්තලක්ඛණසුත්තන්තෙන (මහාව. 20; සං. නි. 3.59).

පඤ්චමියා පක්ඛස්සාති පක්ඛස්සපඤ්චමියා.**ලොකස්මි**න්ති සත්තලොකෙ.**''මනුස්සඅරහන්තොති** ඉමිනා දෙවඅරහන්තො බහූති දස්සෙති.

7. පබ්බජ්ජාකථා

31. **පොරාණානුපොරාණානන්ති** පුරාණෙ ච අනුපුරාණෙ ච භවානං.**එකසට්ඨීති** එකො ච සට්ඨී ච, එකෙන වා අධිකා සට්ඨී එකසට්ඨී.

තත්‍රාතිතෙසුඑකසට්ඨිමනුස්සඅරහන්තෙසු.**පුබ්බයොගොති** පුබ්බෙ කතොඋපායො, පුබ්බූපනිස්සයොති අත්ථො.**වග්ගබන්ධෙනාති** සමූහං කත්වා බන්ධෙන.**තෙති** පඤ්චපඤ්ඤාස ජනා.**ඛාපෙස්සාමාති** ඛය්හිස්සාම.**නීහරිංසූති**ගාමතො නීහරිංසු.**තෙසූති** පඤ්චපඤ්ඤාසජනෙසු. පඤ්ච ජනෙඨපෙත්වාති සම්බන්ධො.**සෙසාති** පඤ්චහිජනෙහි අවසෙසා.**සොති** යසො දාරකො.**තෙපීති** චත්තාරොපි ජනා.**තත්ථාති** සරීරෙ.**තෙ සබ්බෙපීති** යසස්ස මාතාපිතුහරියාහි සද්ධිං සබ්බෙපි තෙසහායකා.**තෙනාති** පුබ්බයොගෙන.

ආමන්තෙසීති කථෙසි.

32. දිබ්බෙසුවිසයෙසු භවා**දිබ්බා**ලොභපාසාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘දිබ්බානාමා’’තිආදි.**ලොභපාසාති** ලොභසඞ්ඛාතා බන්ධනා.**අසවනතාති** එත්ථ කරණත්ථෙ පච්චත්තවචනන්ති ආහ ‘‘අසවනතායා’’ති.**පරිහායන්තීති** එත්ථ කෙන පරිහායන්තීති ආහ ‘‘විසෙසාධිගමතො’’ති.**විසෙසාධිගමතොති** මග්ගඵලසඞ්ඛාතස්සවිසෙසස්ස අධිගමතො.

33. අන්තං ලාමකංකරොතීති**අන්තකොති** වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ලාමකා’’ති. ‘‘හීනසත්තා’’ති ඉමිනා අන්තකස්ස සරූපං දස්සෙති. ආමන්තනපදමෙතං.**තන්ති** රාගපාසං.**හීති** සච්චං.**සොති** මාරො පාපිමා. අන්තලික්ඛෙ චරන්තානං පඤ්චාභිඤ්ඤානම්පිබන්ධනත්තා අන්තලික්ඛෙ චරති පවත්තතීති**අන්තලික්ඛචරොති**වචනත්ථෙන රාගපාසො ‘‘අන්තලික්ඛචරො’’ති මාරෙන පාපිමතා වුත්තො.

34. **නානාජනපදතොති** එකිස්සාපි දිසාය නානාජනපදතො. ‘‘අනුජානාමි…පෙ….පබ්බාජෙථා’’තිආදිම්හි විනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා. පබ්බාජෙන්තෙනභික්ඛුනා පබ්බාජෙතබ්බොති සම්බන්ධො. යෙ පටික්ඛිත්තා පුග්ගලාති යොජනා.**පරතොති** පරස්මිං. ‘‘න භික්ඛවෙ…පෙ…. පබ්බාජෙතබ්බො’’ති පාළිං (මහාව. 89) ආදිං කත්වාති යොජනා.**තෙති**පටික්ඛිත්තපුග්ගලෙ.**සොපි චාති** සොපි ච පුග්ගලො.අනුඤ්ඤාතොයෙව පබ්බාජෙතබ්බොතිසම්බන්ධො.**තස්ස චාති** පුග්ගලස්ස ච, අථ වා තෙසඤ්ච මාතාපිතූනං.වචනවිපල්ලාසො හෙස. අනුජානනලක්ඛණං වණ්ණයිස්සාමාති සම්බන්ධො.

එවන්ති ඉමිනා වුත්තනයෙන. චසද්දොවාක්‍යසම්පිණ්ඩනත්ථො. සචෙ අච්ඡින්නකෙසො හොති ච, සචෙ එකසීමාය අඤ්ඤෙපි භික්ඛූඅත්ථි චාති අත්ථො.**අඤ්ඤෙපීති** අත්තනා අපරෙපි.**භණ්ඩූති** මුණ්ඩො, සොයෙව කම්මං.**භණ්ඩුකම්මං.තස්සාති** භණ්ඩුකම්මස්ස.**ඔකාසොති** පබ්බජ්ජාය ඛණො. ‘‘ඔකාසං න ලභතී’’ති වත්වා තස්ස කාරණං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සචෙ’’තිආදි.

අවුත්තොපීතිඑත්ථපිසද්දො වුත්තො පන කා නාම කථාති දස්සෙති.**උපජ්ඣායං උද්දිස්සපබ්බාජෙතීති** එත්ථ පබ්බජ්ජා චතුබ්බිධා තාපසපබ්බජ්ජාපරිබ්බාජකපබ්බජ්ජා සාමණෙරපබ්බජ්ජා උපසම්පදපබ්බජ්ජාති. තත්ථ කෙසමස්සුහරණං**තාපසපබ්බජ්ජා**නාම වක්කලාදිගහණතො පඨමමෙව වජිතබ්බත්තා.**ඉසිපබ්බජ්ජාතිපි** තස්සායෙව නාමං. කෙසමස්සුහරණමෙව**පරිබ්බාජකපබ්බජ්ජා**නාම කාසායාදිගහණතො පඨමමෙව වජිතබ්බත්තා.කෙසමස්සුහරණඤ්ච කාසායච්ඡාදනඤ්ච**සාමණෙරපබ්බජ්ජා**නාමසරණගහණතො පඨමමෙව වජිතබ්බත්තා.**උපසම්පදපබ්බජ්ජා**තිවිධාඑහිභික්ඛුඋපසම්පදපබ්බජ්ජා සරණගහණූපසම්පදපබ්බජ්ජාඤත්තිචතුත්ථවාචිකූපසම්පදපබ්බජ්ජාති. තත්ථ**එහිභික්ඛූපසම්පදපබ්බජ්ජායං**කෙසමස්සුහරණාදි සබ්බං එකතොවසම්පජ්ජති ''එහි භික්ඛූ''ති භගවතො වචනෙන අභිනිප්ඵන්නත්තා.**සරණගහණූපසම්පදපබ්බජ්ජා**සාමණෙරපබ්බජ්ජසදිසායෙව.කෙසමස්සුහරණඤ්ච කාසායච්ඡාදනඤ්ච සරණගහණඤ්ච**ඤත්තිචතුත්ථවාචිකූපසම්පදපබ්බජ්ජා**නාම කම්මවාචාගහණතො පඨමමෙවවජිතබ්බත්තා. තත්ථ සාමණෙරපබ්බජ්ජං සන්ධාය වුත්තං ''උපජ්ඣායං උද්දිස්සපබ්බාජෙතී''ති.**උපජ්ඣායං උද්දිස්සාති** උපජ්ඣායස්සවෙය්‍යාවච්චකරට්ඨානනියමං කත්වා. පබ්බජ්ජාකම්මෙ අත්තනො ඉස්සරියමකත්වාතිඅත්ථො. දහරෙන භික්ඛුනා කෙසච්ඡෙදනං කාසායච්ඡාදනං සරණදානන්ති තීණි කිච්චානිකාතබ්බානියෙව. කෙචි ''සරණානි පන සයං දාතබ්බානී''ති පාඨං ඉධානෙත්වා දහරෙනභික්ඛුනා සරණානි න දාතබ්බානීතිවදන්ති, තං න ගහෙතබ්බංදහරස්ස භික්ඛුත්තා, භික්ඛූනං පබ්බාජෙතුං ලභනත්තා ච. උපජ්ඣායො චෙකෙසච්ඡෙදනඤ්ච කාසායච්ඡාදනඤ්ච අකත්වා පබ්බජ්ජත්ථං සරණානියෙව දෙති, න රුහතිපබ්බජ්ජා පබ්බජ්ජාය අකත්තබ්බත්තා. කම්මවාචං සාවෙත්වා උපසම්පාදෙති, රුහතිඋපසම්පදා අපත්තචීවරානං උපසම්පදසිද්ධිතො, කම්මවිපත්තියා අභාවතො ච.**ඛණ්ඩසීමන්ති** උපචාරසීමට්ඨං බද්ධසීමං.**පබ්බාජෙත්වාති** කෙසච්ඡෙදනං සන්ධාය වුත්තං ''කාසායානිඅච්ඡාදෙත්වා''ති කාසායච්ඡාදනස්ස විසුං වුත්තත්තා. සාමණෙරස්ස සරණදානස්සඅරුහත්තා ''සරණානි පන සයං දාතබ්බානී''ති වුත්තං. පුරිසං පබ්බාජෙතුන්තිසම්බන්ධො.**හීති** සච්චං.**ආණත්තියාති** භික්ඛූනං ආණත්තියා.**යෙනකෙනචීති** ගහට්ඨපබ්බජිතෙසු යෙන කෙනචි.

''හබ්බරූපො''ති වත්වා තස්ස අත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ''සහෙතුකො''ති.**සහෙතුකොති** මග්ගඵලානං උපනිස්සයෙහි සහපවත්තො.**යසස්සීති** පරිවාරයසෙන ච කිත්තියසෙන ච සමන්නාගතො.**ඔකාසං කත්වාපීති** ඔකාසං කත්වා එව.**සයමෙවාති** න අඤ්ඤෙහි ආණාපෙතබ්බො.**එත්තොයෙවාති** දස්සනට්ඨානතොයෙව.**අස්සාති**පබ්බජ්ජාපෙක්ඛස්ස.**බජ්ජු වාති** කණ්ඩුවනං

වා. ‘‘කච්ඡුවා’’තිපි පාඨො, පාමං වාති අත්ථො.**පිළකා වාති** ඵොටා වා.**එත්තකෙනාති** එතපමාණෙනඞ්ගුලිමත්තෙන.**අනිවත්තිධම්මාති** ගිහිභාවං අනිවත්තනසභාවා.**කතඤ්ඤූති** කතස්සූපකාරස්ස ජානනසීලා.**කතවෙදිනොති** කතඤ්ඤූපකාරස්ස වෙදං පාකටං කරොන්තො.

අනියානිකකථාති යාවදත්ථං සුපිත්වායාවදත්ථං භුඤ්ජිත්වා චිත්තකෙළිං කරොන්තො අනුක්කණ්ඨිතො විහරාහීතිආදිකා කථා.නකථෙතබ්බං දස්සෙත්වා කථෙතබ්බං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අථඛ්වස්සා’’ති.**අස්සාති** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛස්ස. ආචික්ඛනාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආචික්ඛන්තෙන වා’’තිආදි.**වණ්ණ...පෙ.... වසෙනාති** වණ්ණො වසණ්ඨානඤ්ච ගන්ධො ච ආසයො ච ඔකාසො ච, තෙසං වසෙන, ආචික්ඛිතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**හීති** ඵලජොතකො, ආචික්ඛනස්ස ඵලං වක්ඛාමීති අත්ථො.**සොති** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො.**පුබ්බෙති**පුබ්බභවෙ, පබ්බජනතොපුබ්බෙ වා. කණ්ටකවෙධාපෙක්ඛොපරිපක්කගණ්ඩො විය ඤාණං පවත්තතීති යොජනා.**අස්සාති**පබ්බජ්ජාපෙක්ඛස්ස.**ඉන්දාසනීති** සක්කස්ස වජිරාවුධො. සොහි ඉන්දෙන අසීයති ඛිපීයතීති ඉන්දාසනීති වුච්චති. ඉන්දාසනි පබ්බතෙ චුණ්ණයමානාවිය සබ්බෙ කිලෙසෙ චුණ්ණයමානංයෙවාති යොජනා.**ඛුරග්ගෙයෙවාති**ඛුරස්ස කොටියමෙව. ඛුරකම්මපරියොසානෙයෙවාති අත්ථො.**හීති**සච්චං.**තස්මාති** යස්මා පත්තා, තස්මා.**අස්සාති** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛස්ස.

ගිහිගන්ධන්ති ගෙහෙ ඨිතස්ස ජනස්සගන්ධං.**අථාපීති** යදිපි අච්ඡාදෙතීති සම්බන්ධො.**අස්සාති** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛස්ස.**ආචරියොවාති** සරණදානාචරියො වා කම්මවාචාචරියො වා ඔවාදාචරියො වා.**තංයෙව වාති** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛමෙව වා.**තෙනභික්ඛුනාවාති** ආචරියුපජ්ඣායභික්ඛුනා එව.

අනාණත්තියාති ආචරියුපජ්ඣායෙහිඅනාණත්තියා. ඉමිනා ආචරියුපජ්ඣායෙහි අනාණත්තෙන යෙන කෙනචි නිවාසනාදීනි නකාතබ්බානීති දස්සෙති.**භික්ඛුනාති**ආචරියුපජ්ඣායභික්ඛුනා.**තස්සෙවාති**පබ්බජ්ජාපෙක්ඛස්සෙව.**උපජ්ඣායමූලකෙති** උපජ්ඣායමූලකෙනිවාසනපාරුපනෙ.**අයන්ති** විනිච්ඡයො.

තත්ථාති පබ්බජ්ජූපසම්පදට්ඨානෙ.**තෙසන්ති** භික්ඛූනං.**අථාති**වන්දාපනතො පච්ඡා, වන්දාපනස්ස අනන්තරා වා. ‘‘එවං වදෙහී’’ති පාළිනයනිදස්සනමුඛෙන ‘‘යමහං වදාමි, තං වදෙහී’’ති අට්ඨකථානයං නිදස්සෙති.**අථාති**තදනන්තරං.**අස්සාති** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛස්ස, දාතබ්බානීතිසම්බන්ධො.**එකපදම්පීති** තීසු වාක්‍යපදෙසු එකංවාක්‍යපදම්පි,

නවසු වා විභත්‍යන්තපදෙසු එකපදම්පි.**එකක්ඛරම්පී**ති චතුවීසතක්ඛරෙසු එකක්ඛරම්පි.

එකතොසුද්ධියාති එකස්සෙව කම්මවාචාචරියස්ස ඨානකරණසම්පත්තියාසුජ්ඣනෙන.**උභතො සුද්ධියාවා**ති උභයෙසං සරණදානාචරියසාමණෙරානංසුජ්ඣනෙන එව.**ඨානකරණසම්පද**න්ති උරආදිට්ඨානානඤ්චසංවුතාදිකරණානඤ්ච සම්පදං.**වත්තු**න්ති ඨානකරණසම්පදංවත්තුං. **නසක්කොතී**ති වත්තුං න සක්කොතීති යොජනා.

ඉමානීතිසරණානි.වසද්දො උපන්‍යාසො, පනසද්දො පදාලඞ්කාරො.**එකසම්බන්ධානී**තිඑකතො සම්බන්ධානි. අනුනාසිකන්තං කත්වා දානකාලෙ ''බුද්ධං''ඉති ''සරණං''ඉතිපදානඤ්ච ''සරණං''ඉති ''ගච්ඡාමි''ඉති පදානඤ්ච අන්තරා විච්ඡෙදමකත්වාඑකසම්බන්ධමෙව කත්වා දාතබ්බානීති වුත්තං හොති. කස්මා තිණ්ණං පදානමන්තරාබ්‍යවධානස්ස කස්සචි අක්ඛරස්ස අභාවතො.**විච්ඡින්දිත්වා**ති විච්ඡෙදං කත්වා. මකාරන්තං කත්වා දානකාලෙතිණ්ණං පදානමන්තරා එකසම්බන්ධමකත්වා විච්ඡින්දිත්වා එව කත්වා දාතබ්බානීතිවුත්තං හොති. කස්මා? තිණ්ණං පදානමන්තරා බ්‍යවධානස්ස නිස්සරස්ස මකාරස්සඅත්ථිභාවතො. අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**ත**න්ති වචනං, ''නත්ථී''තිපදෙ කත්තා, ''න වුත්ත''න්තිපදෙකම්මං.**තථා**ති ''අහං භන්තෙ බුද්ධරක්ඛිතො''තිආදිනාආකාරෙන, අවදන්තස්ස සරණං න කුප්පති, ඛුකාරදකාරාදීනං බ්‍යඤ්ජනානං ඨානකරණසම්පදංහාපෙන්තස්සෙව සරණං කුප්පතීති අධිප්පායො.

''තික්ඛත්තු''න්ති ඉමිනා සකිං වා ද්වික්ඛත්තුං වා නවට්ටතීති දීපෙති. තික්ඛත්තුතො අධිකං පන සහස්සක්ඛත්තුම්පි වට්ටතියෙව.**තත්ථා**ති තාසු පබ්බජ්ජාඋපසම්පදාසු.**පරතො**ති පරස්මිං.**සා**ති උපසම්පදා.පබ්බජ්ජා පන අනුඤ්ඤාතා එවාති සම්බන්ධො.**පරතොපී**තිපිසද්දො පුබ්බාපෙක්ඛො.**සා**ති පබ්බජ්ජා.**එත්තාවතා**ති එත්තකෙන කෙසච්ඡෙදනකාසායච්ඡාදනසරණදානෙන.**හී**ති ඵලජොතකො.

එසාති එසො සාමණෙරොති අත්ථො. ''ගතිමා''තිවත්වා තස්සත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''පණ්ඩිතජාතිකො''ති.**අථා**ති එවං සති.**අස්සා**ති සාමණෙරස්ස.**තස්මිංයෙව ඨානෙ**ති සාමණෙරභූමියං ඨිතට්ඨානෙයෙව. යථා භගවතාඋද්දිට්ඨානි, තථා උද්දිසිතබ්බානීති යොජනා.**එත**න්ති ''අනුජානාමි...පෙ.... ජාතරූප රජතපටිග්ගහණා වෙරමණී''ති වචනං.

තන්ති අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තවචනං.**යථාපාළියාවා**ති එවසද්දො සන්නිට්ඨානත්ථො, තෙන යථාපාළියාවඋද්දිසිතබ්බානි. යථාපාළිං විසජ්ජෙත්වා අඤ්ඤථා එව උද්දිසිතබ්බානීති වාදංනිවාරෙති. යථාපාළිං විසජ්ජෙත්වාඅඤ්ඤථා ''පාණාතිපාතාවෙරමණිං සික්ඛාපදං

සමාදියාමී''තිඋද්දිසන්තොපිනිද්දොසොයෙව.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තානීති** සික්ඛාපදානි.**යාවාති** යත්තකං කාලංන ජානාති, න කුසලො හොතීති සම්බන්ධො.**සන්තිකාවචරොයෙවාති**ආචරියුපජ්ඣායානං සමීපෙ අවචාරොව.**අස්සාති** සාමණෙරස්ස.**කප්පියාකප්පියන්ති** දසසික්ඛාපදවිනිමුත්තං කප්පියංපරාමාසාදිඤ්ච අකප්පියං අපරාමාසාදිඤ්ච.**තෙනාපීති**සාමණෙරෙනාපි.**නාසනඞ්ගානීති** ලිඞ්ගනාසනඅඞ්ගානි.**සාධුකං සික්ඛිතබ්බන්ති** සාධුකං අසික්ඛන්තස්ස ලිඞ්ගනාසනඤ්චදණ්ඩකම්මනාසනඤ්ච හොතීති අධිප්පායො.

10. දුතියමාරකථා

35. **මය්හන්ති**පදස්ස ''අනුප්පත්තා සච්ඡිකතා''තිපදෙසුඡට්ඨීකත්තුභාවං දස්සෙන්තො ආහ ''මයා බොති අත්ථො''ති. ''අථ වා''තිආදිනා ''මය්හ''න්තිපදස්ස ''යොනිසො මනසිකාරා, යොනිසො සම්මප්පධානා''තිපදෙසුසම්බන්ධභාවං දස්සෙති. ''යොනිසො මනසිකාරා, යොනිසො සම්මප්පධානා''ති එත්ථකාරණත්ථෙ නිස්සක්කවචනන්ති ආහ ''තෙන හෙතුනා''ති. ''පුනා''තිආදිනා ''මය්හ''න්තිපදං ''යොනිසො මනසිකාරා, යොනිසො සම්මප්පධානා''තිපදෙසු සාමයත්ථෙසාමිභාවෙන යොජෙත්වා පුන ''අනුප්පත්තා, සච්ඡිකතා''ති පදෙසු කත්තුත්ථෙසාමිභාවෙන විභත්තිවිපල්ලාසො කාතබ්බොති දස්සෙති.

11. භද්දවග්ගියකථා

36. භද්දංරූපඤ්ච චිත්තඤ්ච එතෙසමත්ථීති**භද්දකා.** වග්ගබන්ධනං**වග්ගො**උත්තරපදලොපෙන, වග්ගෙන චරන්තීති**වග්ගියා.** භද්දකා ච තෙ වග්ගියා චාති**භද්දවග්ගියා**කකාරලොපෙනාති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''භද්දවග්ගියා''තිආදි. ''වොකාරො නිපාතමත්තො''ති ඉමිනා තුම්හසද්දස්ස වයොවචනස්ස ච කාරියභාවං නිවත්තෙති.**හීති** සච්චං.**තෙති** භද්දවග්ගියා.**ඉදන්ති**පඤ්චසීලරක්ඛනං.**පුබ්බකම්මන්ති** පුබ්බෙ උපචිතංකුසලකම්මං.

12. උරුවෙලපාටිහාරියකථා

38. **පරියාදියෙය්‍යාන්ති**එත්ථ දාධාතුස්ස පරීති චආති ච උපසග්ගවසෙන අභිභවනත්ථොති ආහ ''අභිභවෙය්‍යා''න්ති.

39. **පච්ඡාපක්ඛිත්තාති**සඞ්ගීතිතො පරං පොත්ථකාරුළ්හෙහි ඨපිතාති අත්ථො.

44. ''එවංවදන්තො විය ඔණතො''ති ඉමිනා ''ආහරහත්ථො''තිපදස්ස තද්ධිතභාවං දස්සෙති.චිත්ථිණ්ණමුඛත්තා මන්දං හීනං අතිමුඛමෙතාසන්ති වචනත්ථෙන අග්ගිකපාලා**මන්දාමුඛියොති** වුච්චන්තීති ආහ ''අග්ගිභාජනානිවුච්චන්තී''ති.

51. යස්මා යොනාගදමනකාලො චිරං පතති පවත්තති, තස්මා සො**චිරපතිකො**ති වුච්චති, තස්මා චිරපතිකා පට්ඨාය අභිප්පසන්නාති යොජනා. ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘චිරකාලතො පට්ඨායා’’ති.

52. **සබ්බත්ථා**ති සබ්බෙසු ‘‘ජටාමිස්ස’’න්තිආදිපදෙසු.**ඛාරිකාජ**න්ති එත්ථ කමණ්ඩලුආදිකා තාපසපරික්ඛාරා ඛාරීතිවුච්චන්ති, ඛාරිසඞ්ඛාතෙන භාරෙන පූරිතො කාජො ඛාරිකාජොති අත්ථං එකදෙසෙනදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඛාරිභාරො’’ති.

13. බිම්බිසාරසමාගමකථා

55. **ලට්ඨී**සද්දො තරුණරුක්ඛවාචකො ‘‘අම්බලට්ඨිකාය’’න්තිආදීසු (දී.නි. 1.2), ඉධාපි තරුණතාලරුක්ඛො ලට්ඨි නාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තාලුය්‍යානෙ’’ති.**වටරුක්ඛෙ**ති නිග්‍රොධරුක්ඛෙ. එත්ථ ‘‘වට’’ඉති ඉමිනාවටරුක්ඛො බහුමූලත්තා සුට්ඨුං පතිට්ඨාතීති අත්ථෙන**සුප්පතිට්ඨො**නාමාති දස්සෙති. ‘‘රුක්ඛෙ’’ඉති ඉමිනා**චෙතිය**සද්දො චෙතියරුක්ඛෙ වත්තතීති දස්සෙති, දෙවාලයඤ්ච ථූපඤ්චනිවත්තෙති.**තස්සා**ති වටරුක්ඛස්ස.**එත**න්ති ‘‘සුප්පතිට්ඨෙ චෙතියෙ’’ති එතං නාමං. ලොකවොහාරවසෙනදසසහස්සසඞ්ඛාතෙ සඞ්ඛ්‍යාවිසෙසෙ නීහරිත්වා යුඤ්ජිතබ්බන්ති**නියුත**න්ති වචනත්ථෙනදසසහස්සං නියුතංනාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘එකනියුතං දසසහස්සානී’’ති.**‘‘නහුත’’**න්තිපි පාඨො, සො අයුත්තො නහුතසඞ්ඛාතෙනසඞ්ඛ්‍යාවිසෙසෙන මිස්සීභාවෙන පසඞ්ගත්තා.**තෙස**න්තිද්වාදසනියුතානං බ්‍රාහ්මණගහපතිකානං.

‘‘කිසසරීරත්තා’’ති ඉමිනා කිසො කො අත්තා එතෙසන්ති**කිසකා**ති වචනත්ථං දස්සෙති. කකාරො හෙත්ථ අත්තවාචකො. ‘‘ඔවාදකො’’ති ඉමිනා**ඔවදානො**ති එත්ථ යුපච්චයො කත්තුත්ථොතිදස්සෙති. ගාථාබන්ධත්තා අකාරස්ස දීඝො. ‘‘අථ වා’’තිආදිනා කිසකො හුත්වා අඤ්ඤෙඔවදානො**කිසකොවදානො**ති වචනත්ථංදස්සෙති.**ඉද**න්ති ඉදං අත්ථජාතං, අයමත්ථො වා. ත්වංපහාසීති සම්බන්ධො.**ත**න්ති තුවං.**ඉති**වුත්තං හොතීති යොජනා.

කාමිත්ථියොති එකාරලොපවසෙන සන්ධීති ආහ ‘‘කාමෙ ඉත්ථියො වා’’ති.**උපධීසූ**ති එත්ථකාමබන්ධකිලෙසඅභිසඞ්ඛාරසඞ්ඛාතෙසු චතූසු උපධීසු ඛන්ධුපධි අධිප්පෙතොති ආහ ‘‘ඛන්ධුපධීසූ’’ති.

කොචරහීති එත්ථ**කො**සද්දො ‘‘කො තෙ බලං මහාරාජා’’තිආදීසු (ජා. 2.22.1880) වියක්වසද්දත්ථොති ආහ ‘‘ක්වචරහී’’ති. නිපාතොයෙවෙස.

පදසද්දස්ස චරණපදාදයො නිවත්තෙතුංවුත්තං ‘‘නිබ්බානපද’’න්ති. ‘‘සන්තසභාවතායා’’තිආදිනා සන්තො සභාවො ඉමස්සපදස්සාති**සන්තං**.

නත්ථි උපධයො එත්ථාති**අනුපධිකං**. නත්ථි කිඤ්චනමෙත්ථාති**අකිඤ්චනං**. තීසු භවෙසු න සඤ්ජතීති**අසත්තං**. අඤ්ඤථා න භවතීති**අනඤ්ඤථාභාවී**. අඤ්ඤෙන කෙනචි න නෙතබ්බන්ති**අනඤ්ඤනෙය්‍යන්**ති වචනත්ථංදස්සෙති.**තෙනා**ති ''සන්ත''න්තිආදිපදෙන.**මෙ**ති මම, මනොති සම්බන්ධො.**එත්ථ**දෙවමනුස්සලොකෙ මෙ මනො රතො නාමාති කිං වක්ඛාමි.**ඉති**ඉමමත්ථං දස්සෙතීති යොජනා.

56. **තඤ්චා**ති සාවකභාවඤ්ච.

57. **අස්සාසකා**ති එත්ථ ආපුබ්බො සාසධාතු ආපුබ්බ සිසධාතුනා සදිසො, ''මෙ''ති ඡට්ඨීයොගත්තා ණ්වුපච්චයො ච භාවත්ථොතිආහ ''ආසිසනා''ති. ''පත්ථනා''ති ඉමිනා ආපුබ්බසිසධාතුයා අත්ථං දස්සෙති.**අස්සා**ති බිම්බිසාරරඤ්ඤො.**තත්ථා**තිරතනත්තයෙ.**නිච්ඡයගමනමෙවා**ති ''සරණ''ඉතිනිච්ඡයෙන ජානනමෙවගතො.**අත්තසන්නිය්‍යාතනන්**ති අත්තනො අත්තානං රතනත්තයෙසන්නිය්‍යාතනං. ඉමිනා අත්තසන්නිය්‍යාතන, පණිපාත, තප්පරායන, සිස්සභාවූපගමනසඞ්ඛාතෙසු චතූසු සරණගමනෙසු (දී. නි. අට්ඨ. 1.250; ම. නි. අට්ඨ. 1.56; ඛු. පා. අට්ඨ. 1.සරණගමනගමකවිභාවනා) අත්තසන්නිය්‍යාතනසරණගමනං දීපෙති.**අයන්**ති බිම්බිසාරො රාජා.**තන්**තිනියතසරණතං.**පණිපාතගමනඤ්චා**ති එත්ථ**පණී**ති කරොා. යථා හි පාදපදසද්දා දීඝරස්සවසෙන භුත්වා චරණංවදන්ති, එවං පාණිපණිසද්දා කරං වදන්ති. තස්මා වුත්තං ''**පණී**ති කරොා''ති. පතනං**පාතො,**පණිනො පාතොා**පණිපාතො**. අත්ථතොඅඤ්ජලිපණාමනන්ති වුත්තං හොති. තස්ස ගමනඤ්ච ගච්ඡන්තොති අත්ථො. ඉමිනාපණිපාතසරණගමනංදීපෙති. චසද්දො ''පාකට''න්ති එත්ථාපියොජෙතබ්බො. පාකටඤ්ච කරොන්තොති හි අත්ථො.

58. **සිඞ්ගීනික්ඛසවණ්ණොති** එත්ථ සිඞ්ගීසඞ්ඛාතො නික්ඛොසිඞ්ගීනික්ඛො, තෙන සමානො වණ්ණො එතස්සාති සිඞ්ගීනික්ඛසවණ්ණොති වචනත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ''සිඞ්ගීසුවණ්ණනික්ඛෙන සමානවණ්ණො''ති. තත්ථ ''සුවණ්ණ''ඉතිපදෙනනික්ඛසද්දස්ස සුවණ්ණත්ථං දස්සෙති, පඤ්චසුවණ්ණාදයො අත්ථෙ නිවත්තෙති. ''සමාන''ඉතිපදෙන සවණ්ණොති එත්ථ සකාරො සමානසද්දස්සෙව කාරියොති දස්සෙති.**සබ්බෙසූ**ති අබිලෙසු චක්ඛාදිඉන්ද්‍රියෙසු.**දන්තො**ති දමිතො. ඉන්ද්‍රියසංවරොති වුත්තං හොති. තමෙවත්ථං පාකටංකරොන්තො ආහ ''භගවතො හී''තිආදි.

59. ඔණීතොපත්තතො පාණි යෙනාති**ඔණීතපත්තපාණී**ති වචනත්ථං දස්සෙන්තොආහ ''පත්තතො වා''තිආදි. ''අපනීතපාණි''න්ති ඉමිනා

ඔණීතසද්දො අපනීතත්ථො, පාණිසද්දෙන ච සම්බන්ධිතබ්බොති දස්සෙති. ‘‘සල්ලක්ඛෙත්වා’’ති ඉමිනා ‘‘භගවන්ත’’න්ති ඉමං කම්මං ‘‘සල්ලක්ඛෙත්වා’’ති පාඨසෙසෙන යොජෙතබ්බන්තිදස්සෙති.**එකමන්තන්**ති එත්ථ අන්තසද්දො සමීපදෙසත්ථො, කොටිදෙසත්ථො වා හොති, උපයොගවචනඤ්ච භුම්මත්ථෙ හොතීතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘එකස්මිං පදෙසෙ’’ති. අත්ථිකපයොගෙ කරණස්ස සම්භවතො ආහ ‘‘බුද්ධාභිවාදනගමනෙන වා ධම්මස්සවනගමනෙන වා’’ති.**අප්පාකිණ්ණන්**ති එත්ථ අප්පසද්දො පටිසෙධත්ථොති ආහ ‘‘අනාකිණ්ණ’’න්ති. ‘‘අබ්බොකිණ්ණ’’න්තිපි පාඨො.**අප්පනිග්ඝොසන්**ති එත්ථ ‘‘අප්පසද්ද’’න්තිපදෙන වචනසද්දස්සගහිතත්තා ඉමිනා පාරිසෙසනයෙන නගරනිග්ඝොසසද්දොයෙව ගහෙතබ්බොති ආහ ‘‘නගරනිග්ඝොසසද්දෙන අප්පනිග්ඝොස’’න්ති. තීසු පාඨෙසු පඨමෙන පාඨෙන ජනස්ස වාතොජ**නවාතො,**තෙන විරහිතං**විජනවාතන්**තිවිකප්පං දස්සෙති. දුතියෙන ජනස්ස වාදො**ජනවාදො,**තෙනවිරහිතං**විජනවාදන්**ති විකප්පං දස්සෙති. තතියෙන ජනස්සපාතො සඤ්චරණං**ජනපාතො,**තෙන විරහිතං**විජනපාතන්**ති විකප්පං දස්සෙති. රහස්සං කරීයති එත්ථාති**රාහස්සෙය්‍යකං.** මනුස්සානං රාහස්සෙය්‍යකං**මනුස්සරාහස්සෙය්‍යකන්**ති වචනත්ථං දස්සෙති ‘‘මනුස්සාන’’න්තිආදිනා.

14. සාරිපුත්තමොග්ගල්ලාන පබ්බජ්ජාකථා

60. **‘‘තෙ**ති සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා. අගමංසු කිරාති යොජනා.**තත්‍රා**ති ගිරග්ගසමජ්ජෙ.**අථා**තිපරිචිතක්කනානන්තරං.**තස්සා**ති සඤ්චයස්ස.**පාරන්**ති පරතීරං.**එත්ථා**ති තුම්හාකංවාදෙ.**ඉදන්**ති අයං වාදො එත්තකොයෙවාති අත්ථො.**යො**ති යො කොචි. ත්වඤ්ච අහඤ්ච**අම්හෙ,**තෙසු. නාමතුම්හසද්දාතෙසු හි තීසු සද්දෙසු එකසෙසෙනකත්තබ්බෙසු පච්ඡිමස්සෙව එකසෙසො කාතබ්බො.**තෙනා**තිකතිකකරණහෙතුනා.

සංඛෙපෙන වුත්තං විත්ථාරෙන දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඉදං හී’’තිආදි.**අත්ථිකෙහී**ති අමතෙන අත්ථිකෙහි.**උපඤ්ඤාතංමග්ගන්**ති අමතස්ස මග්ගො උපගන්ත්වා ඤාතො. ඤාතො චෙව උපගතො චාති සහඋපසග්ගෙන පදං පරිවත්තිත්වා අත්ථං කථෙන්තො උපසග්ගත්ථො ච ධාතුත්ථො ච විසුංයෙවහොතීති ඤාපෙති. අත්ථිකෙහි අම්හෙහි උපඤ්ඤාතංනිබ්බානංමග්ගං මග්ගන්තො අනුබන්ධෙය්‍යාන්ති වා දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අථ වා’’තිආදි.මග්ගඵලපච්චවෙක්ඛණඤාණෙහි උපගන්ත්වා ඤාතබ්බන්ති**උපඤ්ඤාතං**නිබ්බානං.**මග්ගධාතුයා**අන්වෙසනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පරියෙසන්තො’’ති.

සාරිපුත්තොපි පඤ්හං පුච්ඡීති සම්බන්ධො.**කමණ්ඩලුතොති** කුණ්ඩිකතො. අත්තනො ච පරෙසඤ්ච අකථනෙන අන්තරෙවිවරං පටිසන්දහතීතිපටිසන්ධාරො,තං.**එත්ථාති** ‘‘න ත්‍යාහං සක්කොමී’’තිපදෙ. අධිප්පායො එවංවෙදිතබ්බොති යොජනා.**එත්තකන්ති** එත්තකං පඤ්හං.**ඉමස්සාති** පරිබ්බාජකස්ස.**අවිසයභාවන්ති**අත්තනො අවිසයභාවං.

හෙතුං පටිච්ච භවන්තීති**හෙතුප්පභවාති**වචනත්ථෙන පඤ්චක්ඛන්ධා හෙතුප්පභවා නාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘හෙතුප්පභවා නාමපඤ්චක්ඛන්ධා’’ති.**තෙනාති** ‘‘යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා’’තිපදෙන.**අස්සාති** සාරිපුත්තපරිබ්බාජකස්ස. ‘‘තෙසං හෙතු නාමසමුදයසච්ච’’න්ති ඉමිනා හිනොති එතස්මා ඵලන්ති**හෙතූ**තිවචනත්ථෙන සමුදයසච්චං හෙතු නාමාති දස්සෙති.**තඤ්චාති**සමුදයසච්චඤ්ච.**තෙසන්ති** එත්ථ තසද්දස්ස විසයං දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘උභින්නම්පි සච්චාන’’න්ති. අපවත්තිවසෙන නිරුජ්ඣති එත්ථාති**නිරොධො. තඤ්චාති** නිරොධඤ්ච.**තෙනාති** ‘‘තෙසඤ්ච යො නිරොධො’’තිපදෙන.**අස්සාති**සාරිපුත්තපරිබ්බාජකස්ස.**එත්ථාති** ඉමිස්සං ගාථායං, චතූසුසච්චෙසු වා.**නයතොති** නානන්තරිකනයතො, අවිනාභාවනයතො වා, නෙත්තිදෙසනාහාරනයතො වා. තමෙවත්ථං පාකටං කරොන්තො ආහ ‘‘නිරොධෙ හී’’තිආදි.එකදෙසසරූපෙකසෙසනයෙන වා මග්ගසච්චං ගහෙතබ්බන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අථ වා’’තිආදි.නිරොධො ච නිරොධූපායො ච**නිරොධොති** එකදෙසසරූපෙකසෙසො කාතබ්බො.**තෙසඤ්චාති** එත්ථ අවුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථෙන චසද්දෙනමග්ගසච්චං ගහෙතබ්බන්තිපි වදන්ති. අයං නයො අට්ඨකථායං න වුත්තො.**තමෙවත්ථන්ති** චතුසච්චසඞ්ඛාතං තමෙවත්ථං.**පටිපාදෙන්තොති** නිගමෙන්තො.

‘‘සචෙපී’’තිඉමිනා**යදීති** පදස්සත්ථං වණ්ණෙති. ‘‘එත්තකමෙවා’’ති ඉමිනා**තාවදෙවාති** පදස්සත්ථංවණ්ණෙති. ‘‘ඉතොඋත්තරි නත්ථී’’ති ඉමිනා එවකාරස්ස ඵලං දස්සෙති.**ඉතොති**සොතාපත්තිඵලතො.**‘‘ඉදං…පෙ…. පත්තබ්බ’’**න්ති ඉමිනා ‘‘එත්තකමෙවා’’ති පදස්ස අත්ථසරූපං දස්සෙති. ‘‘එසො එව ධම්මො’’ති ඉමිනා ‘‘එසෙවධම්මො’’තිපදස්ස අත්ථං වණ්ණෙති.**පච්චබ්‍යත්ථාති**පතිඅවපුබ්බො ඉධාතු පටිවිද්ධත්ථොති ආහ ‘‘පටිවිද්ධත්ථා’’ති.**තුම්හෙහීති** අස්සජිත්ථෙරං සන්ධායාහ. ඉමිනා ‘‘පච්චබ්‍යත්ථා’’ති එත්ථ හියාත්තනීපරස්සපදමජ්ඣිමපුරිසබහුවචනත්ථවිභත්තිංදීපෙති.**කප්පනහුතෙහීති** කප්පානං නහුතෙහි, කොටිපකොටිසතසහස්සානං සතෙහි නහුතෙහීති අත්ථො.**අබ්භතීතන්ති** අභිඅතීතං. අම්හෙහි අදිට්ඨමෙව හුත්වාඅතික්කමාපිතන්ති අත්ථො.

62. ආරම්මණභූතස්ස නිබ්බානස්ස ගම්භීරත්තා ආරම්මණිකභූතං ඤාණම්පිගම්භීරමෙවාධිප්පෙතන්ති ආහ ‘‘ගම්භීරස්ස ච ඤාණස්සා’’ති. යථා හි සඞ්ඛතවත්ථුස්සසිබ්බනත්ථාය සඞ්ඛතසූචි අධිප්පෙතාති. උපධීනං සම්මා ඛයට්ඨෙන නිබ්බානංඋ**පධිසඞ්ඛයං**නාමාති ආහ ‘‘උපධිසඞ්ඛයෙති නිබ්බානෙ’’ති.**තදාරම්මණායාති** තංනිබ්බානාරම්මණාය.**විමුත්තියාති** ඵලවිමුත්තියා.**සාවකපාරමීඤාණෙති** අග්ගසාවකපාරමීඤාණෙ.**තෙසූති** සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙසු. අඩ්ඪමාසෙන අරහත්තෙපතිට්ඨිතොති සම්බන්ධො.

අතීතෙති කප්පසතසහස්සාධිකෙඅසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යමත්ථකෙ.**තස්සාති** බුද්ධස්ස සන්තිකෙඅග්ගසාවකභාවං පත්ථෙසීති යොජනා.**අස්සමෙති** මුනීනං ඨානෙ.තඤ්හි ආ කොධං, ආ භුසො වා රාගාදයො සමෙන්ති එත්ථාති**අස්සමොති** වුච්චති, තස්මිං. පත්ථයිත්වා ච පෙසෙසීතිසම්බන්ධො.**තත්ථාති** නීලුප්පලමණ්ඩපෙ.**තෙසූති** තාපසසෙට්ඨීසු.

63. **යෙසන්ති** කුලානං. ‘‘විධවභාවායා’’ති ඉමිනා විධවාය භාවොවෙධබ්‍යන්ති වචනත්ථං දස්සෙති.**විධවාති**ච පතිසුඤ්ඤා. සා හි ධවෙන විගතාති ‘‘විධවා’’ති ච, විගතො ධවො ඉමිස්සාති ‘‘විධවා’’තිච වුච්චති.**උභයෙනාපීති**පුත්තපබ්බජ්ජපතිපබ්බජ්ජසඞ්ඛාතෙන දුවිධෙනපි.

සඤ්චයානීතිඑත්ථනිස්සයූපචාරෙන නිස්සයෙ නිස්සිතූපචාරො හොතීති ආහ ‘‘සඤ්චයස්සඅන්තෙවාසිකානී’’ති. අථ වා ණපච්චයො තස්සෙදමත්ථෙ හොතීති ආහ ‘‘සඤ්චයස්සඅන්තෙවාසිකානී’’ති.**‘‘මගධාන’’**න්ති බහුවචනවසෙන වුත්තත්තාජනපදස්ස නාමන්ති ආහ ‘‘මගධානං ජනපදස්සා’’ති.**ගිරිබ්බජන්ති** එත්ථ වජො වියාති**වජො,**ගිරි. වජසදිසො ගිරි එත්ථාතිගිරිබ්බජං පදහෙට්ඨුපරියවසෙන, නගරං. ‘‘මහාවීරියවන්තො’’ති ඉමිනා මහන්තො වීරො එතෙසං තථාගතානන්ති**මහාවීරාති** වචනත්ථං දස්සෙති.**ධම්මෙන නයමානානංකා උසූයා විජානතන්ති** එත්ථ කච්චායනනයෙන (කච්චායනෙ 277 සුත්තෙ) උසූයපයොගෙසම්පදානං හොතීති ආසඞ්කා භවෙය්‍යාති ආහ ‘‘භුම්මත්ථෙ සාමිවචනං, උපයොගත්ථෙවා’’ති.**විජානන්තානන්ති** විජානන්තෙසු තථාගතෙසු, විජානන්තෙ වා.

15. උපජ්ඣායවත්තකථා

64. **අනුපජ්ඣායකාති** එත්ථ වජ්ජාවජ්ජං උපගන්ත්වා ඣායතීති**උපජ්ඣායො,**සො නත්ථි එතෙසන්ති**අනුපජ්ඣායකාති** අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වජ්ජාවජ්ජ’’න්තිආදි. ‘‘පිණ්ඩාය චරණකපත්ත’’න්ති ඉමිනා පිණ්ඩාය උද්දිස්ස, උට්ඨහිත්වා වා තිට්ඨතිඅනෙනාති**උත්තිට්ඨො,**සොයෙව පත්තොඋ**ත්තිට්ඨපත්තොති** අත්ථං දස්සෙති. ‘‘උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍යා’’තිආදීසු (ධ. ප. 168) පන පිණ්ඩාය

චරණං ‘‘උත්තිට්ඨ’’න්ති වුච්චති.තස්මා තත්ථ පිණ්ඩාය උද්දිස්ස, උට්ඨහිත්වා වා තිට්ඨනං**උත්තිට්ඨ**න්ති වචනත්ථො කාතබ්බො. ‘‘පිණ්ඩාය චරණපත්ත’’න්තිඉදං වචනං ‘‘තස්මිඤ්හි මනුස්සා උච්ඡිට්ඨසඤ්ඤිනො’’තිපදං ලඞ්ඝිත්වා ‘‘තස්මාඋත්තිට්ඨපත්තන්ති වුත්ත’’න්තිපදෙන යොජෙතබ්බං, තස්මා පිණ්ඩායචරණකපත්තත්තා උත්තිට්ඨපත්තන්ති වුත්තන්ති වුත්තං හොති. තස්මිං මනුස්සාකිංසඤ්ඤිනොති ආහ ‘‘තස්මිඤ්හි මනුස්සා උච්ඡිට්ඨසඤ්ඤිනො’’ති. තස්මිඤ්හිතස්මිං එව උත්තිට්ඨපත්තෙ පබ්බජිතානං පරිභොගභාවෙන මනුස්සෙහිඅවසජ්ජිතබ්බත්තා, අවඡඩ්ඩෙතබ්බත්තා වා මනුස්සා උච්ඡිට්ඨසඤ්ඤිනො හොන්තීතියොජනා. පබ්බජිතානං පිණ්ඩාය චරණකපත්තත්තා උත්තිට්ඨපත්තන්ති වුත්තං, මනුස්සානං පන අවසජ්ජිතපත්තත්තා උච්ඡිට්ඨපත්තන්ති වුත්තන්ති අධිප්පායො.උත්තිට්ඨ පත්තන්තිපදං වාක්‍යමෙව, න සමාසොතිපි දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අථවා’’තිආදි. ‘‘උට්ඨහිත්වා’’ති ඉමිනා උත්තිට්ඨාති එත්ථත්වාලොපොති දස්සෙති. ‘‘ගහෙතු’’න්ති ඉමිනා පාඨසෙසං දස්සෙති.**ගෙහසිතපෙමවසෙනාති** ගෙහෙ නිස්සිතපෙමවසෙන, මෙත්තාපුබ්බඞ්ගමපෙමවසෙනාති අත්ථො. සගාරවා හුත්වා සප්පතිස්සා හුත්වාවිහරන්තාති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උපට්ඨපෙත්වා’’ති. ‘‘සභාගජීවිකා’’ති ඉමිනා**සභාගවුත්තිකාති** එත්ථ වුත්තිසද්දො ජීවිකත්ථොයෙව, නවිචරණාදයත්ථොති දස්සෙති. උපජ්ඣායභාවං සම්පටිච්ඡති එතෙහීති**උපජ්ඣායභාවසම්පටිච්ඡනානි,**තානියෙව වෙවචනානි**උපජ්ඣායභාවසම්පටිච්ඡනවෙවචනානි. තික්ඛත්තු**න්ති උක්කට්ඨවසෙනවුත්තං, සකිම්පි වට්ටතියෙව. පදස්ස වසෙන විඤ්ඤාපෙතීති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං.**එත්ථාති**උපජ්ඣායගහණට්ඨානෙ. යදිදං වාචාය වා සාවනං, යදිදං කායෙන වා අත්ථවිඤ්ඤාපනං අත්ථි, ඉදමෙව සාවනඅත්ථවිඤ්ඤාපනමෙව උපජ්ඣායගහණන්ති යොජනා.**සාධූතිසම්පටිච්ඡන**න්ති උපජ්ඣායෙනපඤ්චසු පදෙසු යස්මිංකිස්මිංචි වුත්තෙ සද්ධිවිහාරිකස්ස ‘‘සාධූ’’ති සම්පටිච්ඡනං.**තන්ති** කෙසඤ්චි වචනං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**එත්ථාති** උපජ්ඣායගහණෙ. ‘‘න සම්පටිච්ඡනංඅඞ්ග’’න්ති ඉමිනා ආයාචනදානානියෙව අඞ්ගානි නාමාති දස්සෙති. සද්ධිවිහාරිකෙනාපිඤාතුන්ති සම්බන්ධො.**ඉමිනා පදෙනාති** ‘‘සාධූ’’ති ඉමිනාපදෙන.

තත්‍රායං සම්මාවත්තනාති එත්ථතසද්දස්ස විසයං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘යං වුත්තං සම්මා වත්තිතබ්බ’’න්ති. ඉමිනාකිරියාවිසයභාවමෙව දීපෙති, න දබ්බවිසයභාවං.**අයන්ති**වුච්චමානා.**අස්සාති** සද්ධිවිහාරිකස්ස.**ධොතපාදපරිහරණත්ථායාති** ධොතස්ස පාදස්ස පංසුමක්ඛනාදීනංපරිහරණත්ථාය.**තාති** උපාහනායො.**කාලස්සෙවාති** පච්චූසකාලතොයෙව, නිස්සක්කත්ථෙ චෙතං සාමිවචනං.**තතොති** තෙහි තීහි

දන්තකට්ඨෙහි, විභත්තඅපාදානමෙතං. තෙසු වාතීසු දන්තකට්ඨෙසු.**යන්ති** යං දන්තකට්ඨං.**අථාති** තස්මිං ගහණෙ.

තතොති සීතුණ්හොදකෙහි, සීතුණ්හොදකෙසුවා.**වළඤ්ජෙතීති** පරිභුඤ්ජති.**උදකන්ති** මුඛධොවනොදකං. ‘‘වච්චකුටිතො’’ති ඉමිනා පස්සාවකුටිපිගහෙතබ්බා.**එවන්ති** සම්මජ්ජියමානෙ.**අසුඤ්ඤන්ති** ජනසද්දතො අතුච්ඡං.**ආසනන්ති** ථෙරස්ස ආසනං.**තස්මින්ති** ආසනෙ.නිසින්නස්ස ථෙරස්ස වත්තං කාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. උක්ලාපො අස්මිං දෙසෙඅත්ථීතිඋ**ක්ලාපොති** අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කෙනචි කචවරෙනසංකිණ්ණො’’ති. එත්ථ ච සඞ්කාරො උච්ඡිට්ඨො කලාපො සමූහොඋ**ක්ලාපොති** වචනත්ථෙන උක්ලාපොති වුච්චති. කචීයති බන්ධීයතිඅස්මිං දෙසෙති**කචො,**සො වරීයති ඉච්ඡීයති අනෙනාති**කචවරොති** වචනත්ථෙන කචවරොති වුච්චති.**හත්ථෙනපීති** එත්ථ පිසද්දො පිලොතිකෙනපීතිආදිං සඞ්ගණ්හාති.

එකතො කත්වාති එකතො සමානපටලං කත්වා.කස්මා සඞ්ඝාටීති ආහ ‘‘සබ්බං හී’’තිආදි. ‘‘සඞ්ඝටිතත්තා’’ති ඉමිනා සංහරිතබ්බාති**සඞ්ඝාටීති** වචනත්ථං දස්සෙති. නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තංඋපජ්ඣායං සංපාපුණාතීති යොජනා. එකෙන වා පදවීතිහාරෙනාති සම්බන්ධො. පත්තොයෙවඋණ්හභාරිකෙසු පරියාපන්නොති**පත්තපරියාපන්නො,**පත්තෙපරියාපන්නො යාගුආදිකොප**ත්තපරියාපන්නොති**පි යුජ්ජතියෙව.**භික්ඛාචාරෙති** භික්ඛාචාරට්ඨානෙ. යාගුයා වා ලද්ධායාතිසම්බන්ධො.**තස්සාති** උපජ්ඣායස්ස.**සොපත්තොති** උණ්හාදීසු පරියාපන්නො සො පත්තො.**අඤ්ඤත්‍රවාති** ආරාමාදීසු වා.**තස්සාති** උපජ්ඣායස්ස. වචනෙඅනිට්ඨීතෙති සම්බන්ධො.**ඉතො පට්ඨායාති** ‘‘න උපජ්ඣායස්සභණමානස්සා’’ති එත්ථ වුත්තනකාරතො පට්ඨාය. ඉමිනා හෙට්ඨා වුත්තෙසු ‘‘නාතිදූරෙගන්තබ්බ’’න්තිආදීසු නකාරපටිසිද්ධෙසු ආපත්ති නත්ථීති දස්සෙති.**යත්ථ කත්ථචීති** ‘‘නව උණ්හෙ චීවරංනිදහිතබ්බ’’න්තිආදීසු යෙසු කෙසුචි.**අයන්තිදුක්කටාපත්ති.හීති** සච්චං.**ආපත්තිසාමන්තාති** එත්ථ ආපත්තියා සාමන්තා ආපත්තිසාමන්තාතිඅත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආපත්තියා ආසන්න’’න්ති. ‘‘ආසන්න’’න්ති ඉමිනාසා**මන්තා**සද්දස්ස ආසන්නවෙවචනතඤ්ච උපයොගත්ථෙනිස්සක්කවචනතඤ්ච දස්සෙති. ඊදිසං වචනං භන්තෙ වත්තුං වට්ටති නාමාති යොජනා.

ගාමතොපඨමතරන්ති ගාමතො උපජ්ඣායස්ස පඨමතරං.**තෙනෙවාති** උපජ්ඣායෙනෙව. නිවත්තන්තෙන සද්ධිවිහාරිකෙනාතිසම්බන්ධො. ‘‘තින්ත’’න්ති වත්වා තමෙවත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සෙදග්ගහිත’’න්ති. ඉමිනා සෙදෙන සීදතීතිසි**න්නන්**තිඅත්ථං දස්සෙති. ‘‘අතිරෙකං කත්වා’’ති

ඉමිනා**උස්සාරෙත්වා**තිපදස්ස අධිප්පායත්ථං දස්සෙති, උද්ධං උද්ධංසාරෙත්වාති වුත්තං හොති. පච්ඡිමවාක්‍යස්ස පුබ්බවාක්‍යකාරණභාවං දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘කිං කාරණා’’ති. මජ්ඣෙ භඞ්ගස්ස දොසං ආවිකරොන්තො ආහ ‘‘සමංකත්වා’’තිආදි.**තතොති** සමං කත්වා සංහරණතො, නිච්චංභිජ්ජමානන්ති සම්බන්ධො. මජ්ඣෙ භඞ්ගතො වා, දුබ්බලන්ති සම්බන්ධො.**එතන්ති** ‘‘චතුරඞ්ගුලං කණ්ණං උස්සාරෙත්වා’’ති එතං වචනං.**යථාති** යෙනාකාරෙන සංහරියමානෙති සම්බන්ධො. චීවරභොගස්ස ඔරො අන්තො**ඔභොගොති** අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කායබන්ධන’’න්තිආදි.

යොති උපජ්ඣායො. ‘‘ගාමෙයෙවා’’ති වත්වාතමෙවත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අන්තරඝරෙ වා පටික්කමනෙ වා’’ති.**පටික්කමනෙ වාති** භොජනසාලායං වා.**තස්සාති**උපජ්ඣායස්ස. ලද්ධා භික්ඛා යෙනාති**ලද්ධභික්ඛො,**තස්සවා. පිණ්ඩපාතො හොතීති යොජනා.**තස්සාති** උපජ්ඣායස්ස.පිණ්ඩපාතො න හොතීති සම්බන්ධො.**අත්තනා ලද්ධොපීති**පිසද්දො උපජ්ඣායෙන ලද්ධොපීති අත්ථං සම්පිණ්ඩෙති.**ආහරියතූති** එත්ථ තුවිභත්ති පුච්ඡායං හොති, ආහරියතු කින්තිඅත්ථො.**කාලොති** භොජනකාලො. භුඤ්ජිත්ථාති**භුත්තො,**තස්මිං සතීති සම්බන්ධො.**උපකට්ඨොති** මජ්ඣන්හිකස්ස ආසන්නො.

අනන්තරහිතායාති එත්ථ අන්තරධායතීති**අන්තරහිතො,**තට්ටිකචම්මඛණ්ඩාදි, නත්ථි අන්තරහිතොඑතස්මිං පත්තභූමීනමන්තරෙති**අනන්තරහිතොති** අත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අනත්ථතායා’’ති. කාළවණ්ණකතා වා සුධාබද්ධා වා නිරජමත්තිකාහොතීති යොජනා.**තන්ති** පත්තං.**ධොතවාලිකායපීති** සුද්ධවාලිකායපි.**තත්ථාති**පංසුරජසක්ඛරාදීසු. පුන**තත්ථාති** පණ්ණාධාරකෙසු. ඉදං වචනංවුත්තන්ති සම්බන්ධො.**අභිමුඛෙනාති** අත්තනො අභිමුඛෙන.**සණිකන්ති** සින්නං. **අන්තෙ පනාති** චීවරස්ස කොටියං පන. නික්ඛිපන්තස්සසද්ධිවිහාරිකස්ස චීවරස්ස භොගොති යොජනා.

චුණ්ණංසන්නෙතබ්බන්ති එත්ථ චුණ්ණසමොධානෙන නෙතබ්බන්ති අත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘පිණ්ඩි කාතබ්බා’’ති. ‘‘එකස්මිං නිද්ධූමෙ ඨානෙ’’ති ඉමිනා**එකමන්තන්ති** එත්ථ එකස්මිං අන්තෙ ඨානෙති අත්ථං දස්සෙති.**ජන්තාඝරෙති** අග්ගිසාලායං. සා හි ජලති දිබ්බති අග්ගිඑත්ථාති**ජන්තා,**ජනෙති සරීරසෙදමෙත්ථාති වා**ජන්තා,**සා එව ඝරං ජන්තාඝරන්ති වුච්චති, තස්මිං. පරිපූජාවසෙනකරීයතීති**පරිකම්මන්ති** අත්ථෙන අඞ්ගාරදානාදිකං පරිකම්මංනාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පරිකම්මං නාමා’’තිආදි.

‘‘න කෙනචි ගෙලඤ්ඤෙනා’’තිආදිනා උස්සහනස්ස කාරණං දස්සෙති.**හීති** සච්චං. අගිලානෙන සට්ඨිවස්සෙන සද්ධිවිහාරිකෙනාපිකාතබ්බන්ති යොජනා.**අනාදරෙනාති** වත්තකරණස්ස අනාදරෙන.**නකාරපටිසංයුත්තෙසූති** පටිසෙධවාචකෙන නකාරෙන පටිසංයුත්තෙසු.**පදෙසූති** ‘‘න උපජ්ඣායස්ස භණමානස්ස අන්තරන්තරා කථාඔපාතෙතබ්බා’’තිආදීසු වාක්‍යෙසු.**භූමියන්ති** උපලක්ඛණවසෙනවුත්තං භිත්තියම්පි අපටිසංසිතබ්බත්තා. ‘‘පියසඞ්ඝාටඤ්ච’’ති ඉමිනා**කවාටපීළන්ති** එත්ථ පීඨසද්දෙන පියසඞ්ඝාටං වුච්චතිඋත්තරපදලොපවසෙන වා එකදෙසවොහාරවසෙන වාති දස්සෙති. ‘‘අච්ඡුපන්තෙනා’’ති ඉමිනාඅප්පටිසංසන්තෙනාති එත්ථ සංසධාතුයා අත්ථං දස්සෙති. සම්මා තායති අත්තානඤ්චපරඤ්ච අනෙනාති**සන්තානං,**තමෙව**සන්තානකන්ති** අත්ථෙන කීටකුලාවකමක්කටකසුත්තාදි සන්තානකංනාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සන්තානක’’න්තිආදි.**උල්ලොකතොති**විතානතො. තඤ්හි උද්ධං ලුචීයතෙ බන්ධීයතෙති උල්ලොකන්ති වුච්චති, චකාරස්සකකාරමකත්වා ‘‘උල්ලොච’’න්තිපි වුච්චති. තොසද්දෙන ආකාරස්ස ස්මාවචනස්සකාරියභාවං දස්සෙති.**අපහරිතබ්බන්ති** අපනෙතබ්බං.**‘‘අවහරිතබ්බ’’**න්තිපි පාඨො, හෙට්ඨා හරිතබ්බං පාතෙතබ්බන්තිඅත්ථො.

ආලොකසන්ධිභාගාතිඑත්ථ භාගසද්දස්ස ද්වන්දතො පරත්තා පුබ්බපදෙසුපි පච්චෙකංයොජෙතබ්බොති ආහ ‘‘ආලොකසන්ධිභාගා ච කණ්ණභාගා චා’’ති. තස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අන්තරබාහිරා’’තිආදි. ‘‘වාතපානකවාටකානී’’ති ඉමිනා ආලොකසන්ධිසද්දස්සවාතපානකවාටකපරියායභාවං දස්සෙති. ‘‘කොණා’’ති ඉමිනා කණ්ණසද්දස්ස කොණවෙවචනභාවංදස්සෙති.

‘‘යථා පඨම’’න්තිආදිනා පඨමපඤ්ඤත්තමෙව පඤ්ඤපෙතබ්බං, නඅඤ්ඤථාති දස්සෙති. ඉදං පතිරූපං පඨමපඤ්ඤත්තං සන්ධාය වුත්තං. පඨමපඤ්ඤත්තෙඅපතිරූපෙ අඤ්ඤථාපි පඤ්ඤපෙතබ්බං.**එතදත්ථමෙවාති**යථාපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤපෙතබ්බස්ස අත්ථාය එව. සචෙ පඤ්ඤත්තං අහොසි, එවං සතීතියොජනා.**ඉදන්ති** භිත්තිං මොචෙත්වා පඤ්ඤාපනං. කටෙසුකිළඤ්ජෙසු සාරත්තා උත්තමත්තා**කටසාරකොති**වුච්චති.**නිවත්තෙත්වාති** සංහරිත්වා.**පුරත්ථිමාති** එත්ථ යකාරලොපෙන නිද්දෙසොති ආහ ‘‘පුරත්ථිමායා’’ති.

වූපකාසෙතබ්බොති එත්ථ කසධාතුගත්‍යත්ථොති ආහ ‘‘අඤ්ඤත්ථ නෙතබ්බො’’ති. උපජ්ඣායං ගහෙත්වා අඤ්ඤත්ථගන්තබ්බොති අත්ථො.**අඤ්ඤත්ථාති** අඤ්ඤං ඨානං.**විවෙචෙතබ්බන්ති** එත්ථ දිට්ඨිගතතො උපජ්ඣායං විවෙචෙතබ්බන්තිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘විස්සජ්ජාපෙතබ්බ’’න්ති. ‘‘අඤ්ඤො වත්තබ්බො’’ති වත්වා තස්සආකාරං දස්සෙති

‘‘ථෙර’’න්තිආදිනා. සො සො භික්ඛු යාචිතබ්බොති සම්බන්ධො.**අඤ්ඤෙන දාපෙතබ්බොති** අත්තනා අඤ්ඤෙන භික්ඛුනා උපජ්ඣායස්සපරිවාසො දාපෙතබ්බොති අත්ථො.**කින්ති නු ඛොති** කෙන එවඋපායෙන දදෙය්‍යා නුඛොති අත්ථො. ඉතිසද්දො හි අවධාරණත්ථො. අට්ඨකථායපි ඉමමෙව නයංදස්සෙති ‘‘කෙන නු ඛො උපායෙනා’’ති ඉමිනා.**සබ්බත්ථා**තිසබ්බෙසු ‘‘කින්ති නු ඛො පටිකස්සෙය්‍යා’’තිආදිවාක්‍යෙසු. සත්තසු කම්මෙසුතිවිධස්ස උක්ඛෙපනීයකම්මස්ස ගරුකත්තා වුත්තං ‘‘උක්ඛෙපනීයං අකත්වා’’ති.තමෙවත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘තෙන හී’’තිආදි.

තෙනසද්ධිවිහාරිකෙන යාචිතබ්බාතිසම්බන්ධො.**සයෙ කරොන්තියෙවාති** භික්ඛූ සයෙ කම්මංකරොන්තියෙව. පුනසයෙ **කරොන්තියෙවාති** භික්ඛූ සයෙඋක්ඛෙපනීයකම්මං කරොන්තියෙව.**අථාති** තස්මිං කම්මෙ කතෙ.**ඉතීති** එවං යාවනෙන. නන්ති තං උපජ්ඣායං.

සම්පරිවත්තකන්ති එත්ථ ‘‘පිණ්ඩුක්ඛෙපක’’න්තිආදීසු (පාචි. 620) විය සම්පරිවත්තකන්තිපදංකිරියාවිසෙසනං, කපච්චයො ච විච්ඡත්ථොති ආහ ‘‘සම්පරිවත්තෙත්වාසම්පරිවත්තෙත්වා’’ති.**යදීති** යාව. යදිසද්දො හියාවපරියායො, තෙන වුත්තං ‘‘න තාව පක්කමිතබ්බ’’න්ති. යාව අප්පමත්තකම්පි රජනංගලති, න තාව පක්කමිතබ්බන්ති යොජනා.**විසභාගපුග්ගලෙනා**තිවිසභාගෙන පුග්ගලෙන කරණභූතෙන.**න උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා ගාමොපවිසිතබ්බොති** එත්ථ න අඤ්ඤෙනෙව කරණීයෙන පවිසිතබ්බො. පිණ්ඩාය පනපවිසිතබ්බොති ආසඞ්කා භවෙය්‍යාති ආහ ‘‘පිණ්ඩාය වා’’තිආදි. ‘‘අනාපුච්ඡිත්වා’’තිඉමිනා**අනාපුච්ඡාති** එත්ථ ආකාරො ත්වාපච්චයස්ස කාරියොතිදස්සෙති.**භික්ඛාචාර**න්ති භික්ඛාය චරණට්ඨානං, උපජ්ඣායෙනගන්තබ්බන්ති යොජනා.**පරිවෙණ**න්ති උපජ්ඣායස්ස පරිවෙණං.**පස්සතීති** උපජ්ඣායං පස්සති.

දස්සනත්ථාය වාති අසුභදස්සනත්ථාය වා.ඉමිනාපි වාසත්ථාය එව න ගන්තබ්බන්ති ආසඞ්කංනිවත්තෙති.**කම්ම**න්ති පක්කමනස්ස කාරණං කම්මං. අනනුජානනං සන්ධායවුත්තං ‘‘යාවතතිය’’න්ති.**තන්ති** උපජ්ඣායං.**අස්සාති** සද්ධිවිහාරිකස්ස.**‘‘නසම්පජ්ජතී’’**ති ඉමිනා සයෙ සම්පජ්ජති, න පක්කමිතබ්බාති දස්සෙති.**කෙවල**න්ති විනා උද්දෙසාදිසම්පජ්ජනෙහි. එවරූපෙ උපජ්ඣායෙනිවාරෙන්තෙපීති යොජනා. ‘‘ගෙලඤ්ඤතො’’ති ඉමිනා වුට්ඨානසද්දස්ස අවධිඅපෙක්ඛතංදස්සෙති.**අස්සාති** උපජ්ඣායස්ස.**අඤ්ඤොති** අත්තනා අඤ්ඤො.**තස්සා**තිඅඤ්ඤස්ස භික්ඛුස්ස.

16. සද්ධිවිහාරිකවත්තකථා

67. සම්මාවත්තනායංවිනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා.**උද්දෙසාදීහීති** ආදිසද්දෙන පරිපුච්ඡාදයො සඞ්ගණ්හාති.සඞ්ගහසද්දස්ස සඞ්ඛෙපගහණෙසුපි වුත්තිතො ‘‘අනුග්ගහො’’ති වුත්තං. අථ වාසම්මුඛා**සඞ්ගහො**ව පරම්මුඛා**අනුග්ගහො**ව කාතබ්බො. ආමිසෙන වා සඞ්ගහො, ධම්මෙන වා අනුග්ගහො.දිට්ඨධම්මිකත්ථාය වා සඞ්ගහො, සම්පරායිකත්ථාය වා අනුග්ගහො. ලොකියත්ථාය වාසඞ්ගහො, ලොකුත්තරත්ථාය වා අනුග්ගහො කාතබ්බො.**තත්ථා**තියං වුත්තං ‘‘උද්දෙසෙන පරිපුච්ඡාය ඔවාදෙන අනුසාසනියා’’ති. තත්ථ උද්දිසනං**උද්දෙසො**ති වචනත්ථෙන පාළිවාචනා උද්දෙසො නාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උද්දෙසොති පාළිවාචනා’’ති. ‘‘පාළියා අත්ථවණ්ණනා’’ති ඉමිනා පුනප්පුනං, සමන්තතොවා පාළියා අත්ථස්ස පුච්ඡනං**පරිපුච්ඡා**ති අත්ථංදස්සෙති.**වත්ථුස්මි**න්ති වාරිත්තවාරිත්තවත්ථුස්මිං.**ඉද**න්ති වාරිත්තං. පුන**ඉද**න්තිවාරිත්තං. ‘‘වචන’’න්ති ඉමිනා ඔවදනං**ඔවාදො**ති වචනත්ථංදස්සෙති. ඔතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං ‘‘ඉදං කරොහි, ඉදං මා කරිත්ථා’’ති වචනං**අනුසාසනී**නාමාති යොජනා. ‘‘පුනප්පුනං වචන’’න්ති ඉමිනා**අනුසාසනී**ති එත්ථ අනුසද්දස්ස නඋපච්ඡින්නත්ථං දස්සෙති. ‘‘සචෙඋපජ්ඣායස්ස පත්තො හොතී’’ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි න පකතිපත්තො හොති, අථ ඛොඅතිරිත්තපත්තො හොතීති ආහ ‘‘අතිරෙකපත්තො’’ති.**සබ්බත්ථා**ති සබ්බෙසු ‘‘සචෙ උපජ්ඣායස්ස චීවරං හොතී’’තිආදීසුපදෙසු.**අඤ්ඤොපීති** පත්තචීවරෙහි අඤ්ඤොපි.**සමණපරික්ඛාරො**ති ඡත්තුපාහනාදි සමණපරික්ඛාරො.**ඉධා**ති සද්ධිවිහාරිකවත්තෙ.**නයෙනා**තිඤායෙන.**උප්පජ්ජමානඋපායපරියෙසන**න්ති උප්පජ්ජමානස්ස, උප්පජ්ජමානත්ථාය වා උපායස්ස පරියෙසනං.**ඉතො**ති ‘‘කින්තිනු ඛො සද්ධිවිහාරිකස්ස පරික්ඛාරො උප්පජ්ජියෙථා’’ති පාළිතො.**චීවරං රජන්තෙනා**ති එත්ථ රජන්තෙන උපජ්ඣායෙනාති අත්ථො නදට්ඨබ්බො, සද්ධිවිහාරිකෙනාති අත්ථො එවාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උපජ්ඣායතො උපායංසුත්වා රජන්තෙනා’’ති.**උපජ්ඣායතො උපාය**න්ති උපජ්ඣායතොලද්ධං උපායං.

නසම්මාවත්තනාදිකථා

68. **උපජ්ඣායවත්ත**න්තිඋපජ්ඣායම්හි වත්තිතබ්බං වත්තං.**සො**ති**සද්ධිවිහාරිකො.**දුක්කටං ආපජ්ජතීති** අස්ස, සො වා දුක්කටංආපජ්ජතීති යොජනා.**පණාමෙතබ්බො**ති එත්ථ පපුබ්බ නමුධාතුඅත්ථපකරණාදිවසෙන ඉධ අපසාදනත්ථොති ආහ ‘‘අපසාදෙතබ්බො’’ති.**අධිමත්ත**න්ති අධිකප්පමාණං.**ගෙහසිතපෙම**න්ති මෙත්තාසිනෙහං.**වුත්තපටිපක්ඛනයෙනා**ති කණ්හපක්ඛෙ වුත්තෙන පටිපක්ඛෙන නයෙන.අලං **පණාමෙතු**න්ති එත්ථ

අලංසද්දස්සඅරහත්ථපටික්ඛිත්තෙසු ද්වීසු අත්ථෙසු අරහත්ථොති ආහ ‘‘යුත්තොපණ්ණාමෙතු’’න්ති.

සාතිසාරො හොතීති එත්ථ පකතිභාවංඅතික්කමිත්වා සරණං පවත්තනං**අතිසාරො,**දොසො. සංවිජ්ජති සොඑතස්සාති**සාතිසාරොති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සදොසො හොතී’’ති.තස්සත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘ආපත්තිං ආපජ්ජතී’’ති.**ආපත්තින්**ති දුක්කටාපත්තිං.**තන්ති**වත්තං.

තෙසන්ති සද්ධිවිහාරිකානං.**වත්තන්ති** බහුකානං සද්ධිවිහාරිකානං වත්තං.**සාදියනං වා…පෙ…. බාලො හොතීති** එත්ථ බාලස්ස කාරණං දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘සාදියනං වා අසාදියනං වා න ජානාතී’’ති. සාදියනස්ස වා අසාදියනස්ස වාඅජානනත්තා බාලො හොතීති වුත්තං හොති. අජානනස්ස කාරණං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘බාලොහොතී’’ති. බාලත්තා සාදියනං වා අසාදියනං වා න ජානාතීති වුත්තං හොති.**තෙසූති** බහුකෙසු සද්ධිවිහාරිකෙසු.**තස්සාති** වත්තසම්පන්නභික්ඛුස්ස.**තෙසන්ති** ඉතරෙසං සද්ධිවිහාරිකානං.

රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථුකථා

69. කිඤ්චාපිආයස්මා සාරිපුත්තො ජානාතීති යොජනා. ඉමිනා ‘‘කිං නු ඛො අජානන්තො පුච්ඡී’’තිආසඞ්කං නිවාරෙති. භගවා අනුඤ්ඤාතුකාමොහොතීති සම්බන්ධො.**පන**සද්දො ගරහත්ථො, තථා ජානන්තොපීති අත්ථො.**ලහුකන්ති** හෙතුඅන්තොගධවිසෙසනං. ලහුකත්තා පටික්ඛිපිත්වාතිවුත්තං හොති.**අස්සාති** භගවතො, අජ්ඣාසයන්ති සම්බන්ධො. ‘‘අජ්ඣාසයං විදිත්වා’’තිවචනස්ස යුත්තිං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘බුද්ධානං හී’’තිආදි.**හීති** සච්චං.**අයඤ්චා**තිසාරිපුත්තත්ථෙරො ච.**අග්ගොති** කොටිඋක්කංසො.**සෙට්ඨොති** පවරො උත්තමො.

‘‘බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙනා’’ති එත්ථ බ්‍යත්තපටිබලානංවිසෙසං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘බ්‍යත්තො නාමා’’තිආදි. තත්ථ යස්ස සාට්ඨකථංවිනයපිටකවාචුග්ගතං පවත්තති, අයං**බ්‍යත්තො**නාමාති යොජනා. **තස්මින්ති** විනයපිටකංවාචුග්ගතභික්ඛුම්හි.**යස්සාති** භික්ඛුනො.**සුග්ගහිතන්ති** සාට්ඨකථාය සුට්ඨු ගහිතං.**අයම්පීති** පිසද්දො පුරිමභික්ඛුං අපෙක්ඛති.**ඉමස්මිං අත්ථෙති** ඉමස්මිං වත්ථුම්හි, ඉමස්මිං විසයෙතිඅත්ථො. බ්‍යතිරෙකාන්වයවසෙන**පටිබලං**දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යොපනා’’තිආදි. යො පන න සක්කොතීති සම්බන්ධො. කස්මාති ආහ ‘‘කාසසොසසෙම්හාදිනාවා’’තිආදි. තත්ථ කාසො ච සොසො ච සෙම්හො ච, තෙ ආදයො යස්ස ගෙලඤ්ඤස්සාති**කාසසොසසෙම්හාදි,**ආදිසද්දෙන එළමූගාදයො සඞ්ගණ්හාති. ඔට්ඨයො චදන්තො ච ජිව්හා ච, තා ආදයො යෙසං තාලුආදීනන්ති**ඔට්ඨදන්තජිව්හාදයො,**තෙසං.**පදබ්‍යඤ්ජනෙහීති** පදඅක්ඛරෙහි.**බ්‍යඤ්ජන**සද්දො හෙත්ථ අක්ඛරවාචකො.**හාපෙතීති** ගලත්තා

හාපෙති.**අඤ්ඤථා වාචත්තබ්බ**න්ති අඤ්ඤෙන සිථිලාදිනා ආකාරෙන වා වත්තබ්බං.**අඤ්ඤථා වදතීති** අඤ්ඤෙන ධනිතාදිආකාරෙන වදති.**තබ්බිපරීතොති** තස්ස අපටිබලස්ස විපරීතො භික්ඛූති සම්බන්ධො.**තතොති** ඤානාපෙතබ්බතො.**යන්ති** යංආකාරං ධාතුකම්මමෙතං, **සඞ්සොති** කාරිතකම්මමෙතං. ඉධකාරිතකම්මං කිතො වදති.

71. **උපසම්පන්නසමනන්තරා**ති එත්ථ උපසම්පන්නස්ස සමනන්තරාති අත්ථංනිවාරෙන්තො ආහ ''උපසම්පන්නො හුත්වාව සමනන්තරා''ති. එවසද්දෙන චිරකාලංනිවත්තෙති.**උල්ලුම්පතූ**ති එත්ථඋපුබ්බලුපධාතුයා උපසග්ගවසෙන වා අත්ථාතිසයවසෙන වා ධාතූනමනෙකත්ථත්තා ඉධඋපුබ්බධරධාතුයා අත්ථෙ වත්තතීති දස්සෙන්තො ආහ**''උද්ධරතූ''**ති. උට්ඨාපෙත්වා, උක්ඛිපිත්වා වා ධරතූති අත්ථො.තමෙවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''අකුසලා''තිආදි. තත්ථ ''අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා''තිඉමිනා සහාවධිනා උතූපසග්ගස්ස අත්ථං දස්සෙති. ''කුසලෙ පතිට්ඨාපෙතූ''ති ඉමිනාසහාධාරෙන ධරධාතුස්ස අත්ථං දස්සෙති. උතූපසග්ගස්ස උක්ඛිපනත්ථං දස්සෙන්තොආහ ''සාමණෙරභාවා වා උද්ධරිත්වා''ති. ''පටිච්චා''ති ඉමිනාඋපාදායාති එත්ථ සමීපෙ ආදියිත්වාති සද්දත්ථමගගෙහෙත්වාසඞ්කෙතත්ථවසෙන පාකටත්තා තස්ස සඞ්කෙතත්ථං දස්සෙති, අධිප්පායත්ථං දස්සෙතීතිඅත්ථො.

73. **අධිට්ඨීතාති** එත්ථ අධි නිච්චවසෙන ඨාති පවත්තතීති අධිට්ඨීතාතිවචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''නිච්චප්පවත්තිනී''ති. කස්මා චත්තාරො පච්චයානිස්සයාති වුත්තාති ආහ ''යස්මා''තිආදි. ''චත්තාරො''තිආදිනා චත්තාරො පච්චයෙනිස්සාය අත්තභාවො සෙති පවත්තතීතිනිස්සායාතිඅවුත්තකම්මත්ථං දස්සෙති.

18. ආචරියවත්තකථා

75. **කින්තායන්ති**එත්ථ එකාරලොපවසෙන සන්ධිහොතීති ආහ ''කිංතෙ අය''න්ති. ''ඔවදිතබ්බොති''ඉමිනා**ඔවදියොති** එත්ථ ණ්‍යපච්චයස්ස කම්මත්ථං දස්සෙති.**''තදත්ථායා''**ති ඉමිනා ''යදිදං ගණබන්ධික''න්ති උත්තරවාක්‍යයංසද්දං දිස්වා පුබ්බවාක්‍ය තංසද්දං ඤාපෙති, තස්ස බාහුල්ලස්ස අත්ථායාතිඅත්ථො.

76. **සොති** පසූරො පරිබ්බාජකො.**තෙනාති**උදායිත්ථෙරෙන.**සහධම්මිකන්ති** සහ ධම්මෙන කාරණෙන.බ්‍යත්තො තාව පුබ්බෙ වුත්තලක්ඛණො හොතු, පටිබලො පන කථං ඤාතබ්බොති ආහ ''යොපනා''තිආදි. යො පන සක්කොතීති සම්බන්ධො.**වාති** සච්චං.**එතන්ති** පටිබලත්තං, ''පඤ්චහි…පෙ…. විනෙතු''න්තිවචනං වා.

77. **තිත්ථියපක්ඛසඞ්කන්තෙසූති** තිත්ථියසඞ්ඛාතං සාසනස්ස පටිපක්ඛංසඞ්කමන්තෙසු.**ආචාරසමාචාරසික්ඛාපනකන්ති** අතිවිය චරිතබ්බංආභිසමාචාරිකසීලං සික්ඛාපනකං. ඉමිනා ආචාරං සික්ඛාපෙතීතිආචරියොති වචනත්ථං දස්සෙති.**නාමමත්තමෙවාති** ‘‘ආචරියො’’ති වා ‘‘අන්තෙවාසිකො’’ති වානාමමත්තමෙව.**නානන්ති** උපජ්ඣායතො වා සද්ධිවිහාරිකතො වානානං.

20. පණාමනාඛමාපනාකථා

80. යං ලක්ඛණංවුත්තන්ති සම්බන්ධො. නිස්සයන්තෙවාසිකෙන කාතබ්බන්ති යොජනා.**පබ්බජ්ජාඋපසම්පදාධම්මන්තෙවාසිකෙහීති** පබ්බජ්ජන්තෙවාසිකෙන චඋපසම්පදන්තෙවාසිකෙන ච ධම්මන්තෙවාසිකෙන ච.**එතෙසන්ති**පබ්බජ්ජාඋපසම්පදාධම්මන්තෙවාසිකානං.**එතෙසූති** එතෙසු තීසුඅන්තෙවාසිකෙසු.**ආචරියස්සාති** පබ්බජ්ජන්තෙවාසිකොපබ්බජ්ජාචරියස්ස, උපසම්පදන්තෙවාසිකො උපසම්පදාචරියස්සාති අත්ථො.**සමීපෙති** නිස්සයාචරියස්ස ච ධම්මාචරියස්ස ච ආසන්නෙ.**තස්මාති** යස්මා අන්තෙවාසිකෙන ආචරියම්හි සම්මා වත්තිතබ්බං, තස්මා.**ආචරියෙනාපීති** නිස්සයපබ්බජ්ජා උපසම්පදාධම්මාචරියෙනාපි. ඔවාදාචරියො තෙසු සඞ්ගහං ගච්ඡති.**තෙසූති**චතූසු අන්තෙවාසිකෙසු.

22. නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිකථා

ආණත්තිවිනිච්ඡයො

83. ‘‘නිස්සයපටිපස්සද්ධියො’’තිසමූහාධාරො. ‘‘උපජ්ඣායොපක්කන්තො වාතිආදීසූ’’ති අවයවාධාරො. ‘‘විප්පවසිතුකාමො’’ති ඉමිනා නිරාලයභාවංදස්සෙති.**එවං ගතෙති** එවං උපජ්ඣායෙ ගතෙති යොජනා.**අඞ්කඞාපීති** අඞ්කඞස්මිම්පි කාලෙ. උපජ්ඣායෙන පවාසිතකාලෙතිඅත්ථො.**එකසම්භොගපරිභොගොති** අත්තනා වා උපජ්ඣායෙන වා එකොපච්චයසම්භොගො ච ධම්මපරිභොගො ච.**එකදිවසම්පීති** පිසද්දොගරහත්ථො, ද්විහාදිකං පන පගෙවාති අත්ථො.**පරිහාරො නත්ථීති** ආපත්තිපරිහාරො නත්ථි, ආපත්තියා පරිහරණංඅපනයනං නත්ථීති අධිප්පායො.**ලජ්ජී පෙසලොති** ලජ්ජී හුත්වාපියසීලො භික්ඛූති සම්බන්ධො.**තදහෙවාති** තස්මිංඋපජ්ඣායස්ස පක්කන්තඅහනි එව.**තථාති** යථා ‘‘උපජ්ඣායො ලහුංආගමිස්සතී’’ති පුච්ඡති, තථා ‘‘අහං ලහුං ආගමිස්සාමී’’ති වුත්තන්ති අත්ථො.**සචෙ වදතීති** සචෙ ආචරියො වදතීති යොජනා.**අස්සාති** භික්ඛුස්ස.**සභාගතන්ති**ලජ්ජීපෙසලභාවං.

යාව ආගමනාති උපජ්ඣායස්ස යාව ආගමනා.**නන්ති** උපජ්ඣායං. ‘‘වාසෙන්තියෙවා’’තිපදෙ කාරිතකම්මං.**තත්ථාති** උපජ්ඣායස්ස

ගතට්ඨානෙ.**තෙනාති** උපජ්ඣායෙන.**පවත්තීති** පවත්තනං.නදීපූරෙන වා උපද්දුතොති සම්බන්ධො. නදීපූරත්තා උදකොඝක්කනං ආගමෙති, චොරාදීනංඋපද්දුතත්තා සභායෙ පරියෙසති.**සොති** උපජ්ඣායො.

''නිස්සයපණාමනා''ති ඉමිනා ආණාපනං**ආණත්තීති** වචනත්ථෙන නිස්සයපණාමනා ආණත්තීති වුච්චතීතිදස්සෙති.**නිස්සයපණාමනාති** නිස්සයස්ස උපජ්ඣාචරියස්සපණාමනා. තස්මා පණාමිතො හොතීති සම්බන්ධො. ''ආපුච්ඡීතිආදිනා''ති එත්ථ ආදිසද්දෙන ''මා මං සුසානගමනං ආපුච්ඡී''තිආදයො සඞ්ගණ්හාති.**තෙනාති**සද්ධිවිහාරිකෙන.**ඛමාපෙතබ්බොති** තිතික්ඛාපෙතබ්බො.

තාවාති මහාථෙරෙහි, මහාථෙරානං වා පඨමං.**අඤ්ඤත්ථාති** උපජ්ඣායස්ස විහාරතො අඤ්ඤං විහාරං.**අප්පෙවාති** අපි එව නාම ඛමෙය්‍යාති යොජනා.**තත්‍රෙවාති** අඤ්ඤත්ථෙව.**දුබ්භික්ඛාදිදොසෙනාති** එත්ථ ආදිසද්දෙන ඤාතිවියොගාදිදොසොගහෙතබ්බො.**තංයෙවාති** අත්තනා වසිතං තමෙව ඨානං.**අඤ්ඤස්සාති** උපජ්ඣායතො අඤ්ඤස්ස භික්ඛුස්සාති සම්බන්ධො.ඉමිනා උපජ්ඣායෙන පරිච්චත්තත්තා උපජ්ඣායසමොධානෙ නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිනත්ථීති දීපෙති.

සමොධානවිනිච්ඡයො

ආපුච්ඡිත්වාති =00 අන්තෙවාසිකං ආපුච්ඡිත්වා.**තත්‍රාපීති**ආචරියන්තෙවාසිකෙසුපි.**කදාති** කස්මිං කාලෙ.**සායන්හෙ වා රත්තිංවාති** අජ්ජ සායන්හෙ වා රත්තිං වා.**තංඛණෙයෙවාති** තස්මිං සම්පටිච්ඡනක්ඛණෙයෙව.

සො චාති අන්තෙවාසිකො ච.**තතොති** ගාමතො.**සුගතොති** සුට්ඨු ගතො, නිස්සයො පටිප්පස්සම්භතීති අධිප්පායො.**අථාපීති** පුන චපරං. ආපුච්ඡිත්වා පක්කමනෙ විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා ආපුච්ඡිත්වා පක්කමනෙ තංදස්සෙන්තො ආහ ''ආචරියං අනාපුච්ඡා''තිආදි.**උපචාරසීමාතික්කමෙති** උපචාරසීමාය අතික්කමෙ සති, අතික්කමනහෙතුවාති යොජනා. එත්ථ ච**උපචාරසීමා**නාම පරික්ඛිත්තස්සවිහාරස්ස පරික්ඛෙපොයෙව, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානං.

සායන්හෙ වා රත්තිභාගෙ වාති අජ්ජසායන්හෙ වා රත්තිභාගෙ වා.**ස්වෙති** සුවෙ.

බහිසීමන්ති උපචාරසීමතො බහි.**තතොති** බහිසීමතො.**ද්වින්නංලෙඩ්ඩුපාතානන්ති** අන්තෙවාසිකතො ද්වින්නං ලෙඩ්ඩුපාතානං.**අතික්කමිත්වාති** උපචාරසීමතො බහි අන්තෙවාසිකසද්ධිවිහාරිකානංවසනට්ඨානතො අතික්කමිත්වා.

මුච්චිතුකාමොති අන්තෙවාසිකම්හාමුච්චිතුකාමො එව.**පණාමෙතීති** කායවාචාහි පණාමෙති.**සාලයොති** ආචරියෙ සාපෙක්ඛො. ‘‘නිරාලයො’’ති වත්වා තස්ස අත්ථංදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘න දානී’’තිආදි.**එවම්පීති** ධුරෙනික්ඛිත්තෙපි. උභින්නං ධුරනික්ඛෙපෙ සති, ධුරනික්ඛෙපහෙතු වාපටිප්පස්සම්භතීති යොජනා. පණාමිතෙන පටිපජ්ජිතබ්බන්ති සම්බන්ධො.

වුත්තමෙවත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘සචෙ හී’’තිආදි.**ආචරියන්ති** නිස්සයාචරියං. චෙතියං වා වන්දන්තං උපජ්ඣායන්තිසම්බන්ධො, මග්ගප්පටිපන්නං වා උපජ්ඣායන්ති යොජනා.**දූරත්තාති** දූරභාවතො.**උපරිපාසාදෙති**පාසාදස්ස උපරි.**තන්ති** උපජ්ඣායං. නිසින්නං උපජ්ඣායන්තිසම්බන්ධො.

සවනවසෙනසමොධානෙ විනිච්ඡයො එවංවෙදිතබ්බොති යොජනා. උපජ්ඣායස්ස සද්දන්ති සම්බන්ධො.

23. උපසම්පාදෙතබ්බපඤ්චකකථා

84. ඉදානි =01 යංලක්ඛණං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**සඞ්ඛෙපතොති** අඞ්ගානිඅනුද්ධරිත්වා සමාසතො.**තත්ථාති** යං ‘‘පඤ්චහි භික්ඛවෙඅඞ්ගෙහි සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා’’තිආදිමාහ, තත්ථ.**අගුණඞ්ගෙහීති** ගුණවිරහිතෙහි අඞ්ගෙහි.**සොති** භික්ඛු.**න උපසම්පාදෙතබ්බන්ති**එත්ථ කම්මවාචාචරියෙන හුත්වා න උපසම්පාදෙතබ්බන්ති ආසඞ්කා භවෙය්‍යාති ආහ ‘‘උපජ්ඣායෙන හුත්වා න උපසම්පාදෙතබ්බ’’න්ති.**එත්ථාති**එතෙසු පඤ්චකෙසු.**ආදීසූති** එත්ථ පුබ්බො නිදස්සනත්ථොඉතිසද්දො ලොපො හොති. ඉතිආදීසූති හි අත්ථො.**අයුත්තවසෙනාති**අනනුරූපවසෙන.**යොති** භික්ඛු.**හීති**සච්චං, යස්මා වා. පරෙ ච සමාදපෙතුන්ති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** සීලක්ඛන්ධාදිකෙ.**පරිහරතීති**පරිසං පරිස්සයතො හරති අපනෙති.**තස්සාති** භික්ඛුනො. ‘‘සීලාදීහී’’තිපදං ‘‘පරිහායතියෙවා’’තිපදෙ අපාදානං, ‘‘න වඩ්ඪතී’’තිපදෙ කරණං.**තස්මාති**ආදි ලද්ධගුණං.**තෙනාති** භික්ඛුනා.කස්මා ආපත්තිඅඞ්ගවසෙන න වුත්තන්ති ආහ ‘‘න හී’’තිආදි.**හීති** යස්මා.**තස්සෙවාති** ඛීණාසවස්සෙව.**න වදෙය්‍යාති** ඛීණාසවානං අනභිරතියා අනුප්පන්නත්තා නවදෙය්‍ය. යදි න ඛීණාසවස්සෙව උපජ්ඣායාචරියභාවො අනුඤ්ඤාතො, අථ කස්මාඛීණාසවපඤ්චකො වුත්තොති ආහ ‘‘යස්මා පනා’’තිආදි. යස්මා න පරිහායතීතිසම්බන්ධො.

අන්තග්ගාහිකායාතිසස්සතුච්ඡෙදසඞ්ඛාතං අන්තං ලාමකං ගණ්හාති, ගණ්හාපෙතීති වා අන්තග්ගාහිකා, තාය.**දිට්ඨියාති** මිච්ඡාදිට්ඨියා.**යත්තකං සුතන්ති** භික්ඛුනොවාදකසික්ඛාපදෙ (පාචි. අට්ඨ. 145-147) වුත්තං යත්තකං සුතං.**තෙනාති** සුතෙන ऋ. යං ආපත්තාදි තෙනජානිතබ්බන්ති යොජනා.

ආපත්තිංන ජානාතීති එත්ථ ආපත්තිං ආපන්නොති න ජානාතීති අත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඉදං නාමා’’තිආදි. තත්ථ ‘‘ආපන්නො’’ති ඉමිනා ‘‘ආපත්ති’’න්තිපදං ‘‘ආපන්නො’’තිපාඨසෙසෙන යොජෙතබ්බන්ති දස්සෙති.

ආභිසමාචාරිකායාති එත්ථඋභතොවිභඞ්ගපරියාපන්නසීලතො අභිවිසෙසෙන සම්මා චරිතබ්බන්ති**ආභිසමාචාරං,**ඛන්ධකපරියාපන්නං වත්තපටිපත්තිසීලං, තං ආරබ්භපඤ්ඤත්තා**ආභිසමාචාරිකා,**ඛන්ධකපරියාපන්නා සික්ඛා, තාය.**ආදිබ්‍රහ්මචාරියකායාති** එත්ථ මග්ගසඞ්ඛාතස්සබ්‍රහ්මචරියස්ස ආදි මරියාදො ආදිබ්‍රහ්මචරියො, තස්මිං පවත්තා ආදිබ්‍රහ්මචරියකා =02, උභතොවිභඞ්ගපරියාපන්නා සික්ඛා, තාය.**සෙක්ඛපණ්ණත්තියන්ති** සික්ඛිතබ්බට්ඨෙන සික්ඛා, සා එව භගවතාපඤ්ඤත්තත්තා සෙක්ඛපණ්ණත්ති. අථ වා සික්ඛනං සික්ඛා, තාය සික්ඛනත්ථාය භගවතාපඤ්ඤපියතීති සෙක්ඛපණ්ණත්ති උභතොවිභඞ්ගපරියාපන්නසික්ඛායෙව, තස්සං.**අභිධම්මෙති** එත්ථ සුත්තන්තපාළිතො අභි අතිරෙකො, අභිවිසිට්ඨො වාධම්මො අභිධම්මොති වුත්තෙ නාමරූපපරිච්ඡෙදකං අභිධම්මපිටකන්ති ආහ ‘‘නාමරූපපරිච්ඡෙදෙ’’ති.**අභිවිනයෙති** එත්ථ අභිභවිත්වාකායවාචං විනෙතීති අභිවිනයො, අභිභවිත්වා කායවාචං විනෙති එත්ථ, එතෙනාති වාඅභිවිනයොති වුත්තෙ විනයපිටකන්ති ආහ ‘‘සකලෙ විනයපිටකෙ’’ති.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු පදෙසු, සබ්බෙසං වා පදානං. අත්ථොදට්ඨබ්බොති යොජනා. ‘‘කාරණෙනා’’ති එත්ථ කාරණසද්දෙන**‘‘ධම්මතො’’**ති එත්ථ ධම්මසද්දස්ස සභාවත්ථාදයො නිවාරෙත්වාකාරණත්ථතං දීපෙති, එනසද්දෙන තොපච්චයස්ස විසෙසනත්ථං.**ඉතීති** එවං යථාවුත්තනයෙනාති අත්ථො.**චතුත්ථෙති** චතුත්ථපඤ්චකෙ. චතුත්ථපඤ්චකතො තීණි පදානි, පඤ්චමපඤ්චකතො ද්වෙ පදානි ගහෙත්වා පඤ්චකං කත්වා වුත්තං ‘‘චත්තාරොපඤ්චකා’’ති. අට්ඨසු පඤ්චකෙසූති සම්බන්ධො.

ඉති සොළසපඤ්චකවිනිච්ඡයෙ යොජනා සමත්තා.

24. උපසම්පාදෙතබ්බඡක්කකථා

85. තන්තිඋනදසවස්සපදං.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු ඡක්කෙසු.**තත්ථාති**ඡක්කෙසු. ‘‘පාතිමොක්ඛානි විත්ථාරෙනා’’ති වුත්තත්තා විභඞ්ගවසෙන ගහෙතබ්බානීතිආහ ‘‘උභතොවිභඞ්ගවසෙන වුත්තානී’’ති. මාතිකාවිභඞ්ගවසෙන සුට්ඨු විභජිතබ්බානීති**සුවිභත්තානි,**වාචුග්ගතවසෙන සුන්දරා පවත්ති එතෙසන්ති**සුප්පවත්තීනි,**සුත්තතො අනුබ්‍යඤ්ජනතො සුට්ඨුවිනිච්ඡිතබ්බානීති**සුවිනිච්ඡිතබ්බානීති** අත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘මාතිකාවිභඞ්ගවසෙනා’’තිආදි.

25. අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බවත්ථුකථා

86. **යො පනාති** යො පන අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො.**අඤ්ඤොපීති** පසූරතො අපරොපි.**ඉධාති** ඉමස්මිංසාසනෙ.**තස්මින්ති** අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බෙ.**තත්ථාති** ‘‘යො සො භික්ඛවෙ අඤ්ඤොපී’’තිආදිවචනෙ.**අයන්ති** පරිවාසො.**නග්ගපරිබ්බාජකස්සෙවාති** වත්වා තස්ස භෙදං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘ආජීවකස්ස වා අචෙලකස්ස වා’’ති. තත්ථ**ආජීවකො**උපරි එකමෙවවත්ථං උපකච්ඡකෙ පවෙසෙත්වා පරිදහති, හෙට්ඨා නග්ගො.**අචෙලකො**පන සබ්බෙන සබ්බං නග්ගොයෙව.**සොපීති** =03 නග්ගපරිබ්බාජකොපි.**වාලකම්බලාදීනන්ති** වාලෙන කතං කම්බලං, ආදිසද්දෙන කෙසකම්බලාදයොසඞ්ගණ්හාති.**අස්සාති** පරිබ්බාජකස්ස.**අඤ්ඤස්සාති** නග්ගපරිබ්බාජකතො අපරස්ස.**පණ්ඩරඞ්ගාදිකස්සාති** පණ්ඩරං සෙතවත්ථං අඞ්ගෙ සරීරෙඑතස්සත්ථීති**පණ්ඩරඞ්ගො,**ආදිසද්දෙන නීලඞ්ගාදයොසඞ්ගණ්හාති.

එවන්ති ඉමිනා කෙසමස්සුඔරොපනාදිනා.පබ්බාජෙන්තෙහි භික්ඛූහීති සම්බන්ධො.**තස්මින්ති**අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බෙ, නිසින්නෙයෙවාති යොජනා. අනාදරෙ චෙතං භුම්මවචනං.**තස්සාති** අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස.**නයිමෙති** න ඉමෙ, භික්ඛූති සම්බන්ධො.**තන්ති** අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බං.

87. ‘‘එවංඛො…පෙ…. අනාරාධකො’’ති අයං කථා මාතිකාති යොජනා.**අස්සාති**අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස.**තස්සෙවාති** තස්සායෙව මාතිකාය.**තත්ථාති** විභඞ්ගෙ.**අතිකාලෙනාති**එත්ථ භත්තකිච්චං කත්වා වත්තකරණවෙලායෙව අතිකාලො නාමාති දස්සෙන්තො ආහ‘‘වත්තකරණවෙලායමෙවා’’ති. ඉමිනා භුම්මත්ථෙ කරණවචනන්තිපිදස්සෙති.**තත්ථෙවාති** කුලසරෙසුයෙව.**අඤ්ඤදත්ථූති** එකංසෙන, ‘‘කරොන්තො’’ති ඉමිනා පාඨසෙසං දස්සෙති.එවම්පි කරොන්තො අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බොති යොජනා. ‘‘සම්පාදකො’’ති ඉමිනා**අනාරාධකොති** එත්ථ ආරාධසද්දස්ස සාධනත්ථං දස්සෙති, තොසනත්ථාදයොනිවත්තෙති.

අජ්ඣාචාරත්ථිකා විසන්ති පවිසන්ති එත්ථාති**වෙසියා,**සොභණරූපසඞ්ඛාතං වෙසං ධාරෙතීති වා**වෙසියා.** තෙන වුත්තං ‘‘සුලභජ්ඣාචාරා’’තිආදි. ආමිසොයෙවකිඤ්ජක්ඛො අප්පමත්තකට්ඨෙනාති**ආමිසකිඤ්ජක්ඛො,**විසෙසනපරපදො. අථ වා ආමිසො ච තතො අඤ්ඤො කිඤ්ජක්ඛො ච**ආමිසකිඤ්ජක්ඛං,**තස්ස සම්පදානං**ආමිසකිඤ්ජක්ඛසම්පදානං. කිඤ්ජක්ඛ**සද්දො කෙසරස්සෙව මුඛ්‍යතොවාචකො, අප්පමත්තකස්ස පන රුළ්හීවසෙන.**විධවාති** එත්ථධවසද්දො පතිනොයෙව වාචකො, න රුක්ඛවිසෙසස්සාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මතපතිකාවා’’තිආදි. ඉමෙහි පදෙහි මතවසෙන වා පවුත්ථවසෙන වා විගතො ධවො එතාසං, ධවෙන වා විගතාති**විධවාති**

වචනත්ථං දස්සෙති.**තාතිවිධවා.** යොබ්බනපත්තත්තා වා යොබ්බනාතීතත්තා වා ඵුල්ලා මහන්තා කුමාරිකාතිඵුල්ලකුමාරිකාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යොබ්බනපත්තා’’තිආදි.**පණ්ඩකාති** එත්ථ ආසිත්තපණ්ඩකාදීසු පඤ්චසු පණ්ඩකෙසුනපුංසකපණ්ඩකොවාධිප්පෙතොති ආහ ‘‘නපුංසකා’’ති.**සමානපබ්බජ්ජාති** භික්ඛුහි සමානපබ්බජ්ජා.**තතොති** විස්සාසතො.

තත්ථාති වෙසියාදීසු.**තාසන්ති** වෙසියානං.**සොතිඅඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො.සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු =04 විධවාදීසු. ගන්තබ්බතං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සචෙ පනා’’තිආදි.**තථාති** යථා ගන්තබ්බත්තං වුත්තං, තථා.

උච්චාවචානීති එත්ථ උද්ධං වයතිවඩ්ඪතීතිඋච්චං,වයතො අවගතො වියොගොතිඅවචං. උච්චඤ්ච අවචඤ්චඋච්චාවචානීතිවචනත්ථෙන මහන්තඛුද්දකත්ථොති ආහ ‘‘මහන්තඛුද්දකානී’’ති. ‘‘කම්මානී’’ති ඉමිනා ‘‘කරණීයානී’’තිපදස්ස සරූපං දස්සෙති. තංදස්සනෙන ච කත්තබ්බානීති**කරණීයානීති** වචනත්ථො කාතබ්බො.**තත්ථාති**මහන්තඛුද්දකෙසු කම්මෙසු. **තත්ථ නදක්ඛොති** එත්ථ තසද්දස්ස විසයං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘තෙසු තෙසුනවකම්මෙසූ’’ති. ‘‘උට්ඨානවීරියසම්පන්නො’’ති ඉමිනා නත්ථි අලසො කොසජ්ජංඑතස්සාති**අනලසොති** වචනත්ථං දස්සෙති.**තත්‍රාති** එත්ථ ත්‍රපච්චයො සත්තමයත්ථෙ විච්ඡාජොතකොති ආහ ‘‘තෙසු තෙසූ’’ති. ‘‘ඨානුප්පත්තිකාය වීමංසායා’’ති වුත්තවචනස්සත්ථං දස්සෙන්තොආහ ‘‘ඉදමෙව’’න්තිආදි. ‘‘තස්මිංයෙව ඛණෙ උප්පන්නපඤ්ඤායා’’ති ඉමිනා ‘‘ඨානුප්පත්තිකායා’’ති එත්ථ**ඨානසද්දො** තඞ්ඛණත්ථොතිදස්සෙති.**අලං කාතුන්ති** එත්ථඅලංසද්දො භූසනවාරණපරියත්තසඞ්ඛාතෙසු තීසු අත්ථෙසුපරියත්තත්ථොති ආහ ‘‘කාතුං සමත්ථො’’ති.

තිබ්බච්ඡන්දොති තිඛිණඡන්දො. ‘‘බලවච්ඡන්දො’’ති ඉමිනා අධිප්පායත්ථං දස්සෙති.**ලොකියසමාධිභාවනායාති** ලොකියාය අට්ඨසමාපත්තිසඞ්ඛාතායසමාධිභාවනාය.

ඉධාගතොති ඉමස්මිං සාසනෙ ආගතො.**තිත්ථායතනසාමිකස්සාති** තරන්ති උප්ලවන්ති සත්තාඋම්මුජ්ජනිමුජ්ජං කරොන්ති එත්ථාතිතිත්ථං,ද්වාසට්ඨි දිට්ඨියො. තමෙව ආයතනං දිට්ඨිගතිකානන්තිතිත්ථායතනං. අථ වා තිත්ථමෙතෙසමත්ථීතිතිත්ථිනො,තෙසමායතනං තිත්ථායතනං, තස්ස සාමිකොතිතිත්ථායතනසාමිකො, තස්ස.**තස්ස දිට්ඨියාති** එත්ථ**දිට්ඨිසද්දො** ලද්ධිපරියායොති ආහ ‘‘තස්ස සන්තකාය ලද්ධියා’’ති.කස්මා සා ලද්ධි ‘‘ඛන්තී’’ති ච ‘‘රුචී’’ති ච ‘‘ආදායො’’ති ච වුච්චතීති ආහ ‘‘ඉදානි’’තිආදි.

සායෙව ලද්ධි ඛමති චෙව රුච්චති ච ගහිතා චාති යොජනා.**තස්ස තිත්ථකරස්සාති** කත්වත්ථෙ සාමිවචනං.**තස්සාති** තිත්ථායතනසාමිකස්ස.**භඤ්ඤමානායාති** භණියමානාය.**අනභිරද්ධොති**එත්ථ අනභිරාධිතො අපරිතොසිතචිත්තොති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අපරිපුණ්ණසඞ්කප්පො, නො පග්ගහිතචිත්තො’’ති.**යදිදන්ති**යං ඉදං ‘‘අනත්තමනත්ත’’න්ති වා ‘‘අත්තමනත්ත’’න්ති වා සම්බන්ධො. ඉමිනා ‘‘ඉද’’න්තිපදස්ස අනියමං දස්සෙති.**ඉමෙති** භික්ඛූ. යඤ්චඅනත්තමනත්තන්ති යොජනා.**තස්සෙවාති**අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්සඑව අනත්තමනත්තන්ති සම්බන්ධො.**ඉදන්ති** ද්වෙ අත්තමනත්තානි, ද්වෙ අනත්තමනත්තානීතිචතුබ්බිධං ඉදං ධම්මජාතං.**සඞ්ඝාටනීයන්ති** සඞ්ඝටිතබ්බං, සන්නිචයං කාතබ්බන්ති අත්ථො. ‘‘අනාරාධකෙ’’තිආදිනා**අනාරාධනීයස්මින්ති** =05 එත්ථ න ආරාධෙති චිත්තං අනෙන කම්මෙනාති**අනාරාධනීයන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති.**ඉදන්ති** චතුබ්බිධං.**ලිඞ්ගන්ති** කාරණං.**ලක්ඛණන්ති** විහනං.**ඉතොති**අට්ඨඞ්ගතො නීහටෙනාති සම්බන්ධො.**වුත්තවිපල්ලාසෙනාති**කණ්හපක්ඛෙ වුත්තවිපරීතෙන.

සුක්කපක්ඛෙ අට්ඨඞ්ගානි සමොධානෙත්වා දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නාතිකාලෙන ගාමපවෙසනං නාතිදිවා පටික්කමන’’න්තිආදි. කණ්හපක්ඛෙපි ඉමිනා නයෙනඅට්ඨඞ්ගානි සමොධානෙතබ්බානි. ‘‘පරිතොසකො’’ති ඉමිනාආරාධකසද්දස්ස තොසනත්ථං දස්සෙති. හෙට්ඨා පන ‘‘සම්පාදකො’’තිවුත්තත්තා සාධනත්ථං දස්සෙතීති දට්ඨබ්බං.

උපසම්පදමාළකෙපීති උපසම්පාදට්ඨානෙඑකකූටයුත්තෙ අනෙකකොණෙ පතිස්සයවිසෙසෙපි. සො හි එකකූටං කත්වා අනෙකෙහි කොණෙහිමලීයති විභූසීයතීති**මාළොති** වුච්චති. ‘‘චත්තාරො මාසෙපරිවසිතබ්බ’’න්තිවචනං අසදිසූපමාය පාකටං කරොන්තො ‘‘යථා පනා’’තිආදිමාහ.**හීති** සච්චං.**අස්සාති**අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස. පරිවසන්තො අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බොති සම්බන්ධො.**අන්තරාති** චතුමාසස්ස අබ්භන්තරෙ.**කුප්පනසභාවොති** නස්සනසභාවො.**පරිග්ගණ්හාතීති** පරිච්ඡින්දිත්වා ගණ්හාති.**නාමරූපං වවත්ථපෙතීති** ‘‘ඉදං නාමං, ඉදං රූප’’න්ති වවත්ථපෙති.**ලක්ඛණන්ති** නමනරුප්පනලක්ඛණං, අනිච්චාදිලක්ඛණං වා.සොතාපත්තිමග්ගස්ස දිට්ඨිවිචිකිච්ඡාපහානං සන්ධාය වුත්තං ‘‘සමූහතානි…පෙ….සල්ල’’න්ති.**අබ්බුළ්හන්ති** ආවහියිත්ථාති අබ්බුළ්හං, උද්ධං වහියිත්ථාති අත්ථො. ආතෘපසග්ගො හි උද්ධඞ්ගමත්ථො.**තංදිවසමෙවාති** තස්මිං සොතාපත්තිමග්ගස්ස පටිලභනදිවසෙයෙව.භුම්මත්ථෙ චෙතං උපයොගවචනං.**තදහෙවාති** තස්මිංසොතාපන්නභවනඅහනි එව.

තස්සාති අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස.පාළියං පත්තස්ස අනාගතත්තා වුත්තං ‘‘පත්තම්පි තථෙවා’’ති. යථා උපජ්ඣායමූලකංචීවරං පරියෙසිතබ්බං, පත්තම්පි තථෙවාතිඅත්ථො.**ඉදන්ති** පත්තචීවරං.**ඉමස්සාති**අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස.**අඤ්ඤෙති** උපජ්ඣායතො අපරෙ.**තෙහිපීති** අඤ්ඤෙහිපි.**විලොමාති** පටිලොමා.**ආයත්තන්ති** අධීනං.**ආයත්තජීවිකත්තාති** අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස උපජ්ඣායෙනආයත්තජීවිකත්තා.**තස්සාති** උපජ්ඣායස්ස.**වචනකරොති** වචනං කරො. වාක්‍යෙපි සමාසෙපි වචනසද්දස්ස ‘‘තස්සා’’තිපදමෙව අපෙක්ඛත්තා ‘‘වචනකරො’’ති සමාසො හොති. එසෙව නයො ‘‘උපජ්ඣායෙනආයත්තජීවකත්තා’’ති එත්ථාපි.**තෙනාති** වචනකරහෙතුනා.

අග්ගිපරිචරණකාති =06 අග්ගිපූජකා. ඉමිනාඅග්ගිං පරිචරන්තීතිඅග්ගිකාති වචනත්ථං දස්සෙති.**තාපසාති** ජටාධරා. තෙ හි යස්මා ජටා ච තපො ච එතෙසමත්ථි, තස්මා ‘‘ජටිලා’’ති ච ‘‘තාපසා’’ති ච වුච්චන්ති.**එතෙති** ජටිලකා. ‘‘කිරියං න පටිබාහන්තී’’ති වුත්තවචනස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අත්ථි කම්මං, අත්ථි කම්මවිපාකො’’ති.**එතදෙව පබ්බජ්ජන්ති** එතං එවතාපසපබ්බජ්ජං.**එතෙසන්ති** ජටිලානං.**සාසනෙති** බුද්ධස්ස සාසනෙ.**තෙසන්තිඤාතීනං**, ඉමං පරිහාරන්ති සම්බන්ධො.**තෙති** ඤාතයො.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**ඤාතිසෙට්ඨස්සාති** ඤාතියෙව සෙට්ඨො, ඤාතීනං වාති ඤාතිසෙට්ඨො, තස්ස, බුද්ධස්සාති සම්බන්ධො.

26. පඤ්චාබාධවත්ථුකථා

88. **මගධෙසූති** එත්ථ බහුවචනපදෙන වුත්තත්තා ජනපදස්ස නාමන්ති ආහ ‘‘මගධනාමකෙ ජනපදෙ’’ති.**අමනුස්සානඤ්චාති** මනුස්සෙහිඅඤ්ඤසත්තානඤ්ච. උස්සන්නසද්දො ච උස්සදසද්දො ච වුඩ්ඪිප්පත්තපරියායොති ආහ ‘‘උස්සන්නා වුඩ්ඪිප්පත්තා’’ති. ‘‘ඵාතිප්පත්තා’’ති ඉමිනා තමෙවත්ථං දස්සෙති.**තෙහීති** කුට්ඨාදීහි පඤ්චහි ආබාධෙහි.

තත්ථාති කුට්ඨාදීසු පඤ්චසු ආබාධෙසු.ආබාධිකං ආභුසො බාධතී පීළෙතීතිආබාධො,අඞ්ගපච්චඞ්ගං කුටතිඡින්දතීතිකුට්ඨං. ‘‘රත්තකුට්ඨං වා’’තිආදීසු වාසද්දෙනසෙතකුට්ඨාදීනිපි සඞ්ගණ්හාති.**කිටිභ දද්දු බජ්ජුආදිප්පභෙදම්පීති** කිටිභො ච දද්දු ච බජ්ජු ච කිටිභදද්දුබජ්ජුයො, තා ආදයො යෙසං කුට්ඨානන්ති කිටිභදද්දුබජ්ජුආදයො, තෙසං පභෙදොකිටිභදද්දු බජ්ජුආදිප්පභෙදො, තම්පි. තත්ථ**කිටිභොති** කිටඉභොති පදවිභාගො කාතබ්බො. තත්ථ**කීටොති** කිමි. ඉමිනාකීටකුලාවකං ‘‘කීටො’’ති ගහෙතබ්බං, කීටො වියාති**කීටො,**කුට්ඨවිසෙසො.**ඉභොති** ගජො. ඉමිනා ගජස්ස සබලං ‘‘ඉභො’’තිගහෙතබ්බං. ඉභො වියාති**ඉභො,**කුට්ඨවිසෙසො. කීටොයෙව ඉභොකිටිභො,කුට්ඨාබාධවිසෙසො, යං ලොකෙ**‘‘කුට්ටාබාධ විසෙසො’’**ඉති

වොහරන්ති.**දද්දූති** කච්ඡු. සා හි සරීරං දංසති විදංසති, හිංසතීති වාදද්දූති වුච්චති. එකස්ස දකාරස්ස රකාරං කත්වා ‘‘දද්දූ’’තිපිපාඨො. යං ලොකෙ**‘‘ජවෙ?’’**ඉති වොහරන්ති.**ඛජ්ජූති** කණ්ඩුවනං. තඤ්හි සරීරං ඛජ්ජති ඛාදති බදති, හිංසතීතිවා ඛජ්ජූති වුච්චති. යං ලොකෙ**‘‘ඛජ්ජ’’**ඉති වොහරන්ති. ‘‘කච්ඡූ’’තිපි පාඨො, සො අපාඨො දද්දුසද්දෙන තස්ස ගහිතත්තා.**තන්ති** කුට්ඨං.**පකතිපටිච්ඡන්නට්ඨානෙ**තිපකතියා පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ, යථානිවත්ථපාරුතට්ඨානෙති අත්ථො. ඉමිනා විසෙසතොපටිච්ඡන්නං නිවත්තෙති. අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං සචෙ හොතීති යොජනා.**පකතිවණ්ණෙති** =07 පකතිඡවියං. යථා අවණ්ණා ඡවි හොති, තථාති අත්ථො.ඉදං වණ්ණවත්ථුං සන්ධාය න වුත්තං.

මෙදගණ්ඩොති මෙදො අස්මිං අත්ථීතිමෙදො**,**ගණ්ඩති ඵොටො භවතීතිග**ණ්ඩො,**මෙදොයෙව ගණ්ඩො මෙදගණ්ඩො. යං ලොකෙ ‘‘මෙදගණ්ඩොඉති වොහරන්ති.**කොලට්ඨීති** කොලං වුච්චති බදරඵලං, තස්ස අට්ඨි කොලට්ඨි.අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතෙ සතීති යොජනා.**සඤ්ඡවින්**තිසංවිජ්ජමානඡවිං, සඤ්ජාතඡවිං වා.**උණ්ණිගණ්ඩාති** උද්ධංනමන්තීති උණ්ණියො, තායෙව ගණ්ඩා උණ්ණිගණ්ඩා. යෙ ලොකෙ ‘‘උණ්ණිගණ්ඩා’’ ඉතිවොහරන්ති.**තත්ථ තත්ථාති** තස්මිං තස්මිං සරීරපදෙසෙ.**ඛීරපිළකාති** ඛීරං එත්ථ අත්ථීති ඛීරා, තා එව පිළකාඛීරපිළකා. යා ලොකෙ ‘‘ඛීරපිළකා’’ ඉති ච ඉති ච වොහරන්ති.**තාසූති** පිළකාසු. ඛීරපිළකා නාම ගණ්ඩා හොන්තීති සම්බන්ධො.**ඛරපිළකාති** ඛරසභාවා පිළකා. ඛරසභාවත්තා තෙන සත්තා මරණම්පිගච්ඡන්ති, මරණමත්තම්පි දුක්ඛං. යාලොකෙ ඉති ‘‘ඛීරපිළකා’’වොහරන්ති. පදුමකණ්ණිකා නාම ගණ්ඩා හොන්තීති සම්බන්ධො. පදුමස්ස කණ්ණිකා විය**පදුමකණ්ණිකා**. යා ලොකෙ**‘‘පදුමකණ්ණිකා’’**ඉති වොහරන්ති. සාසපබීජකා නාම ගණ්ඩාතිසම්බන්ධො. සාසපස්ස බීජං පමාණමෙතාසන්ති**සාසපබීජකා.** යාලොකෙ ‘‘සාසපබීජකා’’ ඉති වොහරන්ති.**තා සබ්බාති** සබ්බා තාපිළකා, ගණ්ඩජාතියො වා.**තාසූති** පිළකාසු, ගණ්ඩජාතීසුවා.

පදුමපුණ්ඩරීකපත්තවණ්ණන්තිපදුමංනාම රත්තං, **පුණ්ඩරීකං**නාම සෙතං, තෙසං පුප්ඵපත්තස්ස වණ්ණං විය වණ්ණමෙතස්සාති පදුමපුණ්ඩරීකපත්තවණ්ණං, සඞ්ඛකුට්ඨං. යං ලොකෙ ‘‘පදුමපුණ්ඩරීකපත්තවණ්ණං, සඞ්ඛකුට්ඨං’’ ඉති වොහරන්ති.**යෙනාති** කුට්ඨෙන. ගුන්නං සරීරං සබලං විය මනුස්සානං සරීරංසබලං හොතීති යොජනා.**තස්මින්ති** කිලාසෙ.**සොසබ්‍යාධීති** ඛයරොගො. සො හි යස්මා මංසලොහිතාදීනි සොසාපෙති, තස්මා**සොසොති** වුච්චති. යං ලොකෙ ‘‘සාංස’’ ඉති ච ‘‘සොසබ්‍යාධි’’ ඉති ච වොහරන්ති.**තස්මින්**තිසොසබ්‍යාධිම්හි.**අපමාරොති** අපස්මාරො. සො හි සාරතොඅපගතත්තා ‘‘අපමාරො’’ති වුච්චති සකාරස්ස මකාරං කත්වා. යං

ලොකෙ ‘‘අපමාර’’ ඉති ච‘‘**අරූ?**’’ඉති ච වොහරන්ති.**තත්ථා**තිද්වීසු උම්මාදෙසු. ආධාරෙ චෙතං භුම්මවචනං. දුත්තිකිච්ඡො හොතීති සම්බන්ධො.

27. රාජභටවත්ථුකථා

90. **උච්චිනථා**ති එත්ථ විධාතුයා වඩ්ඪනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වඩ්ඪෙථා’’ති.**සොතාපන්නත්තා**ති බිම්බිසාරරඤ්ඤො =08 සොතාපන්නභාවතො.**සාතෙථා**ති ජීවිතා වොරොපෙථ.**හනථා**ති පහරථ.**තතො**ති උපජ්ඣායතො. ආචරියොසෙට්ඨොති සම්බන්ධො.**තතො**ති ආචරියතො.**ඉදන්**ති වචනං, ආගතන්ති සම්බන්ධො. ආහංසු වොහාරිකා මහාමත්තාමුසාවාදෙනාති යොජනා.**අමච්චො**ති සබ්බරාජකිච්චෙසු අමා සහ‍රඤ්ඤා භවතීති අමච්චො.**අමා**සද්දො සහත්ථෙ නිපාතො. ‘‘අමා’’ති නිපාතතො භවත්ථෙ අච්චපච්චයො(මොග්ගල්ලානෙ 4.23 සුත්තෙ).**මහාමත්තො**ති මහන්තො මත්තා ඉස්සරියා එතස්සාතිමහාමත්තො.**මත්තා**සද්දො හෙත්ථ ඉස්සරියවාචකො.**සෙවකො**ති රාජානං සෙවති භජතීති සෙවකො.**භත්තවෙතනභටො**ති භත්තවෙතනානමත්ථාය භටො.**තස්සා**ති රාජභටස්ස.**පුත්තනත්තභාතුකාදයො**තිආදිසද්දෙන භාගිනෙය්‍යාදයො සඞ්ගණ්හාති.**යො පනා**ති රාජභටො පන.**නිය්‍යාතෙතී**තිඅප්පෙති.**තං ඨානන්**ති තං රාජභටට්ඨානං.**යෙන වා**ති කම්මකාරෙන වා.**යංකම්මකාරණා**තියස්ස කම්මස්ස කාරණා.**යො වා**ති රාජභටො වා.**පබ්බජස්සූ**ති පබ්බාජෙහි.

28. චොරවත්ථුකථා

91. **දිට්ඨපුබ්බො**ති අඞ්ගුලිමාලො පුබ්බෙ දිට්ඨො.**අයන්**ති චොරො.**සො**ති අඞ්ගුලිමාලො.අඤ්ඤෙසං සන්තිකා වචනං සුණන්තීති යොජනා.**තෙ**ති මනුස්සා.**උබ්බිජ්ජන්තිපී**ති කායෙන උබ්බිජ්ජන්තිපි.**උත්තසන්තිපී**ති චිත්තෙන උත්තසන්තිපි. අඞ්ගුලිමාලො භික්ඛූහි පබ්බාජිතො, නනු භගවතා පන සයං පබ්බාජිතො, අථ කස්මා ‘‘න භික්ඛවෙ’’තිවුත්තන්ති ආහ ‘‘භගවා සයං ධම්මස්සාමී’’ති.**ධම්මස්සාමී**ති ච ධම්මස්ස ඉස්සරො, ධම්මෙන වා දෙවමනුස්සානංඉස්සරො, අධිපතීති අත්ථො. භික්ඛූනං අකරණත්ථාය භික්ඛූනං සික්ඛාපදන්ති යොජනා.**තත්ථා**ති ‘‘න භික්ඛවෙ’’තිආදිවචනෙ. ‘‘ධජංබන්ධිත්වා’’තිආදිනා ධජස්ස බන්ධනං ධජබන්ධො, ධජබන්ධො වියාතිධ**ජබන්ධො,**ධජබන්ධො හුත්වා චරතීතිධ**ජබන්ධො**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**තස්මා**තියස්මා ධජබන්ධො, තස්මා.**යො**ති චොරො.**පන්ථදූහනං වා**ති පන්ථෙ දූහනං වා.**පඤ්ඤායතිවා**ති එත්ථ වාසද්දො වාක්‍යසම්පිණ්ඩනත්ථො. න කෙවලඤ්හි විචරතියෙව, අථ ඛොපඤ්ඤායති වාති අත්ථො.**ඉදන්**ති චොරකම්මං.**රජ්ජන්**ති රාජභාවං.**සො**ති රාජපුත්තො.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා.**තස්මින්**ති රාජපුත්තෙ.**පුබ්බෙ**තිපුබ්බකාලෙ.**තන්**ති චොරං.**එවන්**තිඉමිනාකාරෙන, ජානන්ති චෙති යොජනා.**අදිස්සමානා**ති අත්තානංඅපඤ්ඤායමානා. ඉදං

සන්ධිච්ඡෙදාදිචොරෙසන්ධාය වුත්තං, නඅම්බලබුජාදිචොරෙ.**පච්ඡාපීති** ඵෙය්‍යාකරණතො පච්ඡාපි.**තෙපීති** චොරෙපි.

92. **භයෙනාති** භයතො.**එතෙ පනාති** භික්ඛූ පන.**ලද්ධාභයත්තාති** රාජතො ලද්ධො අභයො ඉමෙහීති ලද්ධාභයා, තෙසංභාවො ලද්ධාභයත්තං, තස්මා.**කාරභෙදකොති** එත්ථ**කාර**සද්දො රුක්ඛවිසෙසෙ =09 ච සක්කාරෙ ච බන්ධනාලයෙ ච පවත්තති, ඉධ පන බන්ධනාලයෙති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කාරං වුච්චති බන්ධනාගාර’’න්ති.බන්ධනාගාරඤ්හි කරොන්ති තං පවෙසිතෙ ජනෙ හිංසන්ති එත්ථාති ‘‘කාරා’’ති වුච්චති.**ඉධාති** ‘‘කාරභෙදකො’’තිපදෙ. දීපබන්ධනං වා හොතූති යොජනා.ඉමෙහි පදෙහි න කෙවලං බන්ධනාගාරංයෙව කාරා නාම හොති, අථ ඛො අන්දුබන්ධනාදීනිපිකාරායෙව නාමාති දස්සෙති.**යොති** චොරො.**එතෙසූති** බන්ධනෙසු.**මුඤ්චිත්වා වා**තිරජ්ජුබන්ධනං නිබ්බෙඨෙත්වා වා. ඉමෙහි පදෙහි න කෙවලං කාරාය භින්දනතො එව කාරභෙදකොනාම හොති, අථ ඛො ඡින්දනමුඤ්චනවිවරණෙහිපි කාරභෙදකොයෙව නාමාති දස්සෙති.**දීපන්තරන්ති** බන්ධනදීපතො අන්තරං අඤ්ඤං දීපන්ති අත්ථො.චක්කවාළබන්ධනං භින්දිත්වා චක්කවාළන්තරං ගතො අට්ඨකථායං න වුත්තො.**සොති** නචොරකො.**ගාමනිගමපට්ටනාදීනීති** එත්ථ**පට්ටනන්ති** නාවාපට්ටනං, සකටපට්ටනඤ්ච.**කෙණියාති** රඤ්ඤො දාතබ්බආයෙන.**තන්තිකෙණිං**.**නිධානන්ති** නික්ඛණිත්වා ඨපිතං ධනං.**උපසංහරිත්වාති** රාජාදීනං සන්තිකං හරිත්වා.**තන්ති** කසිකම්මාදීහි සම්පාදෙත්වා ජීවන්තං.**තත්ථෙවාති** බන්ධාපිතට්ඨානෙයෙව.

93. **යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ. යො කොචි පලාතොති සම්බන්ධො. නන්ති යංකිඤ්චි ජනං, ලිඛාපෙතීති යොජනා.**පණ්ණෙ වාති** කුසෙ වා.**අස්සාති** ජනස්ස.**දණ්ඩන්ති** ධනදණ්ඩං.**ලිඛිතකොති** ලිඛිතබ්බොති ලිඛිතො, සොයෙව ලිඛිතකො.

94. යො පන කසාහිහඤ්ඤතීති සම්බන්ධො. ඉමිනා අඤ්ඤෙහි කසාහි හඤ්ඤතීති**කසාහතොති** වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘අයමෙව තෙ දණ්ඩො හොතූ’’ති ඉමිනාකතං දණ්ඩකම්මං ඉමස්සාති**කතදණ්ඩකම්මොති** වචනත්ථංදස්සෙති.**අල්ලවණොති** තින්තවණො.**සාතෙත්වාති** හනිත්වාපහරිත්වාති අත්ථො.**ගණ්ඩිගණ්ඩියොති** ථොටථොටා.**සන්නිසින්නාසූති** ගණ්ඩීසු පකතිසරීරෙන සමං නිසින්නාසු.

95. කතදණ්ඩකම්මභාවො තාව පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බො හොතු, කථං පන ලක්ඛණාහතභාවොවෙදිතබ්බොති ආහ ‘‘යස්ස පනා’’තිආදි. තත්ථ**තත්තෙනාති**තාපෙන.**ලක්ඛණන්ති** සඤ්ඤාණං.**සොති**ජනො.**භුජිස්සොති** භුජො එතස්සත්ථීති භුජිස්සො (ම. නි. ටී. 2.426). පරෙහි අපාලිතො ච අනජ්ඣොහරාපිතො ච හුත්වා සයමෙව

අත්තානං පාලනෙන ච භොජනංඅජ්ඣොහරණෙන ච සමන්නාගතොති වුත්තං හොති.**අස්සාති**ලක්ඛණාහතස්ස.**වණාති** අරුනි. තානි හි යස්මා වණන්තිගත්තානි විචුණ්ණානි කරොන්ති, තස්මා වණාති වුච්චන්ති.**රුළ්හාති** තරුණමංසෙන රුහා. තිමණ්ඩලවත්ථස්ස ලක්ඛණාහතස්සජනස්සාති සම්බන්ධො.

33. ඉණායිකවත්ථුකථා

96. **ඉණායිකොනාමාති** එත්ථඉණන්ති උද්ධාරො. සො හි යස්මා එති වුද්ධිං ගච්ඡති, තස්මා ඉණන්ති වුච්චති. තං ගණ්හාති, ධාරෙතීති වා ඉණායිකො.**යංවාති** ජනං වා ආධපෙත්වාති සම්බන්ධො.**ආධපෙත්වාති** චපෙසනත්ථාය ධනසාමිකස්ස සන්තිකෙ ඨපෙත්වාති අත්ථො.ආකාරොහි පෙසනත්ථවාචකො.**සොපීති** පිසද්දො පුරිමජනෙ අපෙක්ඛති. ‘‘ධාරෙතී’’ති ඉමිනා ආයිකපච්චයො ධාරණත්ථෙ හොතීති දස්සෙති.**අඤ්ඤෙති** මාතාපිතූහි අඤ්ඤෙ.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තෙති** අඤ්ඤෙ ඤාතකා, තං ආධපෙතුං යස්මා නඉස්සරා, තස්මා න ඉණායිකොති යොජනා.**ඉතරන්ති** නඉණායිකතොඅඤ්ඤං.**අස්සාති** ජනස්ස.**නන්ති** තංජනං.**තෙසූති** ඤාතිසාලොහිතාදීසු.**තථාරූපස්සාති** අත්තනො ඤාතිසාලොහිතස්සාති අත්ථො.ආරොචෙතබ්බාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සහෙතුකො’’තිආදි. තත්ථ**සහෙතුකොති** භබ්බො.**සොති** උපට්ඨාකො. **පටිපජ්ජතීති** පටිදදාති.**එතන්ති**
කප්පියභණ්ඩං.**අජානිත්වාති**ඉණායිකභාවමජානිත්වා.**පස්සන්තෙනාති**
ඉණායිකං පස්සන්තෙන. ‘‘අපස්සන්තස්ස ගීවා න හොතී’’ති ඉමිනා පස්සිත්වා අදස්සෙන්තස්ස ගීවා හොතීතිදස්සෙති.

පුච්ඡියමානොපීති ‘‘කිං ත්වංඉණායිකොසී’’ති පුච්ඡියමානොපි.**තන්ති** ඉණායිකං.**තත්ථාති** අඤ්ඤස්මිං දෙසෙ.**තන්තිඉණසාමිකං.සොති** ඉණසාමිකො.**අයන්තිඉණායිකො.අයන්ති** වචනා.**තත්ථාතිඉණායිකස්ස** පබ්බාජනෙ.**සාමීචීති** අනුධම්මතා.

නන්ති ඉණායිකං.**සොති** ඉණසාමිකො.**අස්සාති** ථෙරස්ස. ගීවා නහොතීති සම්බන්ධො.**අච්ඡතූති** ආසතු උපවෙසතූති අත්ථො.**සොති** ඉණායිකො.**ඊදිසොති** සහෙතුකොවත්තසම්පන්නොති අත්ථො.**අතිආරාධකොති** වත්තාචාරෙන ථෙරස්සඅතිතොසකො.

34. දාසවත්ථුකථා

97. **දාසාති** චෙටකා. තෙ හි සාමිකෙහි දුක්ඛෙ වා දුට්ඨකම්මෙ වාඅසියන්ති ඛිපීයන්තීති දාසාති වුච්චන්ති.**තත්ථාති** චතූසුදාසෙසු. ‘‘සරදාසියා පුත්තො’’ති ඉමිනා අන්තොගෙහෙ සරදාසියා කුච්ඡිම්හි ජාතොඅ**න්තොජාතොති** වචනත්ථං දස්සෙති. ධනං දත්වා කීතොධ**නක්කීතොති** වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ධනක්කීතො

නාමා''තිආදි.ධනෙන කීතො ධනක්කීතොතිවචනත්ථොපි යුත්තොයෙව.**දාසචාරිත්තන්**ති දෙසකාලවසෙන දාසානං චාරිත්තං.**තත්ථ තත්ථා**ති තස්මිං තස්මිං දෙසෙ, කාලෙ වා.

කරමරානීතො නාමාති එත්ථ**කරමරො**ති වන්දි. සො හි සත්තූනං කරෙන හත්ථෙන මරිතබ්බත්තාකරමරොති වුච්චති. කරමරභාවෙන ආනීතො කරමරානීතො. තිරොරට්ඨා ආහරන්තීති සම්බන්ධො.**උපලාපෙත්වා**ති පලොභෙත්වා වා.**තතො**ති කස්මාචිගාමතො. මනුස්සා එව**මානුස්සකානි.** ඉත්ථිපුරිසානංසාධාරණභාවෙන සාමඤ්ඤභාවතො නපුංසකලිඞ්ගවසෙන වුත්තං. පිසද්දෙන න කෙවලං ධනානියෙවආහරන්ති, අථ ඛො මානුස්සකානිපීති සම්පිණ්ඩෙති.**තත්ථා**තිමානුස්සකෙසු. එවරූපො කරමරානීතො දාසො න පබ්බාජෙතබ්බොති යොජනා.**සබ්බසාධාරණෙනා**ති බන්ධනාගාරසොධනකාලෙ සබ්බෙසං සාධාරණෙන.

දාසබ්‍යන්ති දාසස්ස භාවො දාසබ්‍යං, තං.තෙන වුත්තං ''දාසභාව''න්ති. ''සයමෙවා''ති ඉමිනාසාමංසද්දො සයමත්ථෙ නිපාතොති දස්සෙති.**භුජිස්සිත්ථියො**ති රඤ්ඤො භුජිස්සිත්ථියො.**වණ්ණදාසීහී**ති නගරසොභිනීහි. තා හි වණ්ණසම්පන්නදාසිභාවතොවණ්ණදාසීති වුච්චන්ති.**තාසන්**ති භුජිස්සිත්ථීනං.**පණ්ණන්**ති දාසිපණ්ණං.**භටිපුත්තකගණාදීනන්**ති ආදිසද්දෙන මල්ලපුත්තගණාදයොසඞ්ගණ්හාති. ඉමිනා බහුසාමිකදාසං දස්සෙති.**තෙහී**තිභටිපුත්තකගණාදීහි.**අදින්නා න පබ්බාජෙතබ්බා**ති බහුසුසාමිකෙසු එකෙනපි අදින්නා න පබ්බාජෙතබ්බා.**තෙපී**තිආරාමිකදාසෙපි. ඉමස්මිං ආරාමිකදාසපබ්බාජනෙ අට්ඨකථාවාදං දස්සෙන්තො ආහ ''මහාපච්චරිය''න්තිආදි. ''තක්ක''න්ති පදං ''ආසිත්තක''ඉති පදෙ කම්මං. ''සීසෙ''ති පදං ''ආසිත්තක''ඉති පදෙ ආධාරො. කෙසුචි ජනපදෙසු දෙසචාරිත්තවසෙන සීසෙතක්කස්ස ආසිඤ්චනං දාසානං භුජිස්සකරණන්ති අධිප්පායො. ''ආරාමිකං දෙමා''ති වචනංදාසානං භුජිස්සවචනන්ති වුත්තං හොති.**යෙන කෙනචිවොහාරෙනා**ති ''ආරාමිකං දෙමා''ති වා ''ආරාමිකදාසං දෙමා''ති වා ''කප්පියකාරකංදෙමා''ති වා යෙන කෙනචි වොහාරෙන. ද්වීසු අට්ඨකථාවාදෙසු කුරුන්දිවාදස්ස පච්ඡාවුත්තත්තා සොයෙව පමාණන්ති දට්ඨබ්බං.**දුග්ගතමනුස්සා**තිදුක්ඛං ගතමනුස්සා.**එතෙ**ති දුග්ගතමනුස්සෙ.**තං පබ්බාජෙතුං න වට්ටතී**ති මාතාපිතූනං දාසභාවං උපගතකාලෙ ජාතංපුත්තං සන්ධාය වුත්තං. අථ පන මාතාපිතරො දාසභාවං උපගතා, න පුත්තො, තංපබ්බාජෙතුං වට්ටති. ''භික්ඛුස්සා''තිපදං ''ඤාතකා වා උපට්ඨාකා වා''තිපදෙසුසාමිසම්බන්ධො, ''දෙන්තී''ති පදෙ සම්පදානං.**අස්සා**තිභික්ඛුස්ස.**ඉමන්**ති දාසං.**අභිරමිස්සතී**ති භික්ඛුභාවෙ අභිරමිස්සති.**විබ්භමිස්සතී**ති විනිවත්තෙත්වා ගිහිභාවං භමිස්සති. ඉති වත්වාදෙන්තීති සම්බන්ධො.**නිස්සාමිකදාසො**තිපරිග්ගාහකසාමිකවිරහිතො

දාසො. නිස්සාමිකස්ස දාසස්ස රාජාසාමී, තස්මා රඤ්ඤා අපරිග්ගහිතෙ අත්තනාව අත්තානං භුජිස්සං කාතුං වට්ටති.පරිග්ගහිතෙ රාජානං කාරාපෙතුං වට්ටති.**අජානන්තොති** අත්තනොදාසභාවමජානන්තො.

අනුරාධපුරාති අනුරාධනගරතොනික්ඛමිත්වාති සම්බන්ධො.**සොති** පුත්තො.**ඉධාති** රොහණෙ. මාතරං පුච්ඡිත්වාති සම්බන්ධො.**ආගම්මාති** ආගන්ත්වා.**අතිච්ඡථාති**අතික්කමිත්වා ඉච්ඡථ, ඉධ කිඤ්චි දෙය්‍යධම්මං නත්ථි, ඉදං අතික්කමිත්වාඅඤ්ඤත්ථ යාතුමිච්ඡථාති වුත්තං හොති.**තෙති** සරසාමිකා.චතූහි පච්චයෙහි පටිජග්ගන්තා වසාපෙසුන්ති යොජනා.

35. කම්මාරභණ්ඩුවත්ථුආදිකථා

98. **තුලාධාරමුණ්ඩකොති** මානභණ්ඩධාරො මුණ්ඩකො. ඉමිනා**කම්මාරභණ්ඩූති** එත්ථ කම්මාරසද්දො තුලාධාරපරියායො, භණ්ඩුසද්දො මුණ්ඩකපරියායොති දස්සෙති. තුලාධාරො හි අලඞ්කාරවිකතිකරණත්ථායකම්මං අරති ජානාතීති**කම්මාරොති** වුච්චති. මුණ්ඩකොභණ්ඩීයති ‘‘මුණ්ඩො’’ති පරිභාසීයතීති**භණ්ඩූති** වුච්චති. ‘‘සුවණ්ණකාරපුත්තො’’ති ඉමිනා තස්ස සරූපං දස්සෙති.**අපලොකෙතුන්ති** එත්ථ අපපුබ්බො ලොකසද්දො ආපුච්ඡනත්ථොති ආහ ‘‘ආපුච්ඡිතු’’න්ති. ‘‘භණ්ඩුකම්මත්ථායා’’ති ඉමිනා**භණ්ඩුකම්මායාති** එත්ථ තදත්ථෙ චතුත්ථීති දස්සෙති.**තත්‍රාති** ‘‘සඞ්ඝං අපලොකෙතු’’න්තිආදිවචනෙ.**සීමාපරියාපන්නෙති** විහාරසීමාය වා උපචාරසීමාය වා පරියාපන්නෙ.**තත්ථාති** භික්ඛූනං සන්නිපාතට්ඨානං.**එත්ථ වාති** ආපුච්ඡනෙ ච.**වත්තුංවට්ටතියෙවාති** පඤ්චසු වාක්‍යෙසු යංකිඤ්චි වාක්‍යං කථෙතුං වට්ටතියෙව.පිසද්දෙන ‘‘ඉමස්ස මුණ්ඩකම්මං ආපුච්ඡාමී’’ති වාක්‍යම්පි සඞ්ගණ්හාති.

තෙසන්තිවීසතිආදීනංභික්ඛූනං. ‘‘දහරභික්ඛු වා සාමණෙරෙ වා’’ති ඉදං ආසන්නවසෙන වුත්තං. ගිහිම්පිපෙසෙත්වා ආපුච්ඡාපෙතුං වට්ටති. කස්මා? ‘‘පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං විනා වා’’තිවුත්තත්තා.

පබ්බාජෙන්තස්ස අනාපත්තියෙව, සුපබ්බජිතොති ආහ ‘‘පබ්බාජෙන්තස්සාපි අනාපත්තී’’ති.

ආපුච්ඡිතං පගෙවාති යොජනා.**ඛණ්ඩසීමායන්ති** විහාරසීමාය වා උපචාරසීමාය වා අබ්භන්තරෙ ඨිතායංඛණ්ඩසීමායං.**යො පනාති** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො පන.**විබ්භන්තකො වාති** නවවිබ්භන්තකොවා.පබ්බජිතානං ද්වඞ්ගුලකෙසො වට්ටතීති ආහ ‘‘ද්වඞ්ගුලකෙසො වා’’ති. ද්වීහිඅඞ්ගුලීහි අතිරිත්තො කෙසො ඉමස්සාති**ද්වඞ්ගුලාතිරිත්තකෙසො.** එකසිඛාමත්තධරොපි හොතීති යොජනා.

100. **මාරබ්‍යාධිනාති** මාරණාබාධො. සො හි සත්තානං මාරණට්ඨෙන, විවිධස්සව දුක්ඛස්ස ආදහට්ඨෙන මාරබ්‍යාධීති වුච්චති.

ඉමිනාඅභිවාතකරොගෙනාති එත්ථ අභිවිසසදිසෙන වාතෙන පවත්තො රොගොඅභිවාතකරොගොති වුච්චතීති දස්සෙති. තමත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘යත්‍ර හී’’තිආදි.තත්ථ**යත්‍රාති** යස්මිං කුලෙ. සො රොගො තස්මිං කුලෙද්විපදෙ චතුප්පදෙ පඨමං ගණ්හාති, පච්ඡා ගෙහසාමිකෙ ගණ්හාතීති**ධම්මපදඅට්ඨකථායං** (ධ. ප. අට්ඨ. 1.සාමාවතීවත්ථු) වුත්තං.**තථාති** යථා අඤ්ඤො භිත්තිං වා ඡදනං වා භින්දිත්වා පලායිත්වාතිරොගාමාදිගතො වා හුත්වා මුච්චති, තථා. එත්ථ ච කුලෙ පිතාපුත්තා මුච්චිංසූතිඅත්ථො.

කාකුඩ්ඩෙපකන්ති එත්ථ කාකෙඋඩ්ඩාපෙතීති කාකුඩ්ඩෙපකො, කාකෙ වා උඩ්ඩාපෙත්වා භත්තං භුඤ්ජිතුං සක්කොතීතිකාකුඩ්ඩෙපකොති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යො වාමහත්ථෙනා’’තිආදි. තත්ථ**උඩ්ඩාපෙත්වාති** උද්ධං ආකාසං ගමනාපෙත්වා.**තන්ති** කාකුඩ්ඩෙපකං.

102. **ඉත්තර**සද්දොඅප්පමත්තකවාචකොඅනිච්චන්නපාටිපදිකොති ආහ ‘‘අප්පමත්තකො’’ති. ‘‘කතිපාහමෙවා’’ති ඉමිනා තස්සඅත්ථං දස්සෙති.

40. නිස්සයමුච්චනකකථා

103. **ඔගණෙනාති** එත්ථ ඔතථූපසග්ගො ලාමකත්ථවාචකොති ආහ ‘‘පරිහීනගණෙනා’’ති. අත්තනො වුඩ්ඪතරස්සෙව භික්ඛුස්ස සන්තිකෙ නිස්සයොගහෙතබ්බොති ආහ ‘‘සචායං වුඩ්ඪතර’’න්තිආදි. තත්ථ**අයන්ති**අබ්‍යත්තො භික්ඛු.**උපසම්පදායාති** උපසම්පාදෙත්වා.**ආයස්මතොති** ආයස්මන්තං, උපයොගත්ථෙ චෙතං සාමිවචනං. ආයස්මතො වාඔවාදන්ති යොජනා.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු.**ආපුච්ඡනෙසූති** දිසාපක්කමනාදිඅත්ථාය ආපුච්ඡනෙසු.**එත්ථාති** ඉමස්මිං නිස්සයවසනට්ඨානෙ.**තන්ති** තත්තකං සුතං.**තස්සාති**සුතස්ස.

41. රාහුලවත්ථුකථා

105. **කපිලවත්ථූති**එත්ථ**කපිලොති** කළාරවණ්ණො ඉසි වුච්චති, සො වසති එත්ථාති කපිලවත්ථු, අස්සමො. තස්මිං ඨානෙ මාපිතත්තා නගරම්පි කපිලවත්ථූති (දී. නි. අට්ඨ. 1.267; සු. නි. අට්ඨ. 2.362) වුච්චති.**අයන්ති** වක්ඛමානකථා.**සුද්ධොදනමහාරාජාති** එත්ථ**සුද්ධොදනොති** තස්ස රඤ්ඤො නාමං. අථ වා සුද්ධං ඔදනං ඉමස්සාතිසුද්ධොදනො, සොයෙව මහාරාජා සුද්ධොදනමහාරාජා. විහරති කිරාති සම්බන්ධො.**සොති** සුද්ධොදනමහාරාජා.**රාජගහන්ති**රාජගහනගරං.**සාධූති** ආයාචනත්ථෙ නිපාතො. ආයාචාමීති හි අත්ථො.**මෙති** මම, පුත්තන්ති සම්බන්ධො, අනාදරෙ වා සාමිවචනං.**සොති** අමච්චො.**සාධූති**සම්පටිච්ඡනත්ථෙ නිපාතො. එවන්ති හි අත්ථො.**අථාති**තස්මිං නිසීදනකාලෙ.**අස්සාති** පුරිසසහස්සපරිවාරස්සඅමච්චස්ස.**තතොති** යාචනකාරණා. **නන්ති**

පුරිසසහස්සපරිවාරං අමච්චං.**තත්ථෙවාති** රාජගහෙයෙව.**තෙපීති** අට්ඨදූතාපි.**තෙති** නව දූතා.

අථාති තතො පච්ඡා.**එකදිවසජාතකන්ති** එකස්මිං දිවසෙ ජාතකං.**සොති** කාළුදායීඅමච්චො.**පබ්බජිත්වාපීති**පිසද්දෙන ‘‘අපබ්බජිත්වාපී’’ති අත්ථං සම්පිණ්ඩෙති.**තථෙවාති** යථා නව දූතා සපරිවාරා අරහත්තං පාපුණිංසු, තථෙවාතිඅත්ථො.**සොති** කාළුදායී.**සම්භතෙසූති**සම්භරිතෙසු ගහෙත්වා නිට්ඨාපිතෙසූති අත්ථො.**විස්සට්ඨකම්මෙසූති** විස්සට්ඨා කම්මන්තා එතෙසන්තිවිස්සට්ඨකම්මන්තා, තෙසු.**සුපුප්ඵිතෙසූති**සුන්දරපුප්ඵසඤ්ජාතෙසු.**පටිපජ්ජනක්ඛමෙති**පටිපජ්ජනත්ථාය ඛමෙ යොග්‍යෙ. ගමනවණ්ණං සංවණ්ණෙසීති සම්බන්ධො.**සට්ඨිමත්තාහීති** (බු. වං. අට්ඨ. නිදානකථා 2) සට්ඨිපමාණාහි.**එතන්ති** එතං සංවණ්ණස්ස කාරණං කින්ති පුච්ඡි. චාරිකංපක්කමිතුං කාලොති යොජනා.**තෙන හීති** උය්‍යොජනත්ථෙ නිපාතො.භගවා පක්කාමීති සම්බන්ධො.**පරිවුතොති** පරිසමන්තතො වුතොආවුතො නිවුතො හුත්වාති සම්බන්ධො.**අතුරිතචාරිකන්ති**අජවනචාරිකං.

එවන්ති ඉමිනා නයෙන. භගවති පක්කන්තෙ වසතීති යොජනා.**නික්ඛන්තදිවසතොති** එග්ගුණපුණ්ණමියාපාටිපදදිවසතො.**උත්තමභොජනරසස්සාති** උත්තමභොජනරසෙන.**දස්සථාති** දදෙය්‍යාථ.**තෙනෙවාති** සද්ධායඋප්පාදනකාරණෙනෙව.**නන්ති** කාළුදායිං. භගවා ඨපෙසීතිසම්බන්ධො.**එතදග්ගන්ති** එසො අග්ගො.**යදිදන්ති** යො අයං.**එතදග්ගෙති**එතදග්ගට්ඨානෙ.

සාකියාපි ඛො පහිණිංසූති සම්බන්ධො.**ඤාතිසෙට්ඨන්ති** ඤාතීනං සෙට්ඨං, ඤාතියෙව වා සෙට්ඨං, භගවන්තන්තියොජනා.**නිග්‍රොධසක්කස්සාති** නිග්‍රොධනාමකස්ස සක්කස්ස.**තත්ථාති** නිග්‍රොධසක්කස්ස ආරාමෙ.**පච්චුග්ගමනන්ති** පටිමුඛං උට්ඨහිත්වා ගමනං.**තතොති** පහිණතො, පරන්ති සම්බන්ධො. රාජකුමාරෙච රාජකුමාරිකායො ච පහිණිංසූති යොජනා.**තෙසන්ති**රාජකුමාරරාජකුමාරිකානං.**තත්‍රාති** නිග්‍රොධාරාමෙ. මානො ජාතිසභාවො එතෙසන්ති**මානජාතිකා,**මානෙන, මානො වා ථද්ධොඑතෙසන්ති**මානථද්ධා. තෙති** සාකියා, ආහංසූති සම්බන්ධො.

තෙසූති සාකියෙසු.**නෙති** ඤාතයො.**වුට්ඨායාති** චතුත්ථජ්ඣානතොවුට්ඨහිත්වා.**තෙසන්ති** ඤාතීනං.**කණ්ඩම්බරුක්ඛමූලෙති** කණ්ඩනාමකෙන උය්‍යානපාලෙන රොපිමස්සඅම්බරුක්ඛස්ස ආසන්නෙ.**රාජාති** සුද්ධොදනමහාරාජා.**වොති** තුම්හාකං, පාදෙති

සම්බන්ධො.**අයන්ති** වන්දනා.**ජම්බුච්ඡායායාති**ජම්බුරුක්ඛස්ස ඡායාය. ඉති ආහාති යොජනා.

සිඛාප්පත්තොති අග්ගප්පත්තො, කොටිප්පත්තොති අත්ථො.**තතොති** නිසීදනතො, පරන්තිසම්බන්ධො.**පොක්ඛරවස්සන්ති** පදුමවනෙ වුට්ඨවස්සසදිසං.**තම්බවණ්ණන්ති** ලොහිතවණ්ණං.**තන්ති** අපතනං භගවා කථෙසීති සම්බන්ධො.

දුතියදිවසෙති කපිලවත්ථුං පත්තදිවසතොදුතියෙ දිවසෙ.**ඉන්දඛීලෙති** නගරස්ස උම්මාරෙ.**කථන්ති** කෙනාකාරෙන චරිංසු නු ඛොති යොජනා. අගමංසු කිං චරිංසුකින්ති යොජනා.**සපදානචාරන්ති** ඝරපටිපාටිඛණ්ඩනවිරහිතෙන සහපවත්තං චාරං.**තතොති** ආවජ්ජනතො, පරන්ති සම්බන්ධො.**අයමෙව වංසොති** පුබ්බබුද්ධානං අයමෙව වංසො.**අයංපවෙණීති** තස්සෙව වෙවචනං.**අනුසික්ඛන්තාති** අනුපටිභාගං සික්ඛන්තා.**නිවිට්ඨගෙහතොති** නිවාසනත්ථායවිසිතගෙහතො.**අයොාති** අධිපො සාමීති අත්ථො.**සිද්ධත්ථකුමාරොති** සබ්බලොකස්ස සිද්ධො අත්ථො අස්මිං අත්ථීතිසිද්ධත්ථො,සොයෙව කුමාරො සිද්ධත්ථකුමාරො.**සීහපඤ්ජරන්ති** වාතපානං. තඤ්හි සීහරූපං දස්සෙත්වාකතපඤ්ජරත්තා සීහපඤ්ජරන්ති වුච්චති.**දස්සනබ්‍යාවටොති**දස්සනෙ, දස්සනත්ථාය වා බ්‍යාවටො. රාහුලමාතාපි දෙවී ආරොචෙසීති සම්බන්ධො.**කපාලහත්ථොති** කපාලො හත්ථෙසු අස්ස භගවතොති කපාලහත්ථො, හුත්වාතිසම්බන්ධො.**නානාවිරාගසමුජ්ජලායාති** නානාධාතෙසු විරාගායසමුජ්ජලාය. විරොචමානං භගවන්තන්ති සම්බන්ධො.

උණ්හීසතොතිසිරොවෙඨනතො. තඤ්හි උපරිසීසෙ නහති බන්ධති, නහීයති බන්ධීයතීති වාඋණ්හීසොති වුච්චති.**නරසීහගාථාහිනාමාති** නරසීහගාථානාමකාහි. තා හි යස්මා නරොයෙව සබ්බසත්තානං සීහො සෙට්ඨො, නරානං, නරෙසු වා සීහො සෙට්ඨොති**නරසීහො,**තස්ස පකාසකාගාථා හොන්ති, තස්මා නරසීහගාථාති වුච්චන්ති.**රඤ්ඤොති** සස්සුරරඤ්ඤො, මාතුලරඤ්ඤො වා.**සංවිග්ගහදයොති** චලනචිත්තො.**සණ්ඨාපයමානොති** සුට්ඨු ඨාපයමානො.**තුරිතතුරිතන්ති** තුරිතතො තුරිතං, අතිසීඝන්ති අත්ථො.**කිං හන්තෙති** කිං කාරණා භන්තෙ.**අභුවත්ථාති** හියාත්තනීමජ්ඣිමපුරිසබහුවචනසඞ්ඛාතාය ත්ථවිභත්තියාභූධාතුස්ස ඌකාරස්ස උවාදෙසො හොති, තස්මා තුම්හෙ එවංසඤ්ඤිනො අභුවත්ථාති යොජනා.**වංසචාරිත්තමෙතන්ති** එතං පිණ්ඩාය චරණං වංසතො පවෙණිතොචාරිත්තං.**තත්ථ චාති** මහාසම්මතඛත්තියවංසෙ ච.**අයන්ති** මහාසම්මතඛත්තියවංසො.**අන්තරවීථියන්ති** වීථියා මජ්ඣෙ. ඨිතොව ආහාති සම්බන්ධො.

උත්තිට්ඨෙති උද්දිස්ස, උට්ඨහිත්වාවා පිණ්ඩාය තිට්ඨනෙ.**ධම්මං සුචරිතන්ති** සුට්ඨුචරිතබ්බං භික්ඛාචරියසඞ්ඛාතං ධම්මං.**චරෙති** චරෙය්‍ය.**ධම්මචාරීති** භික්ඛාචරියසඞ්ඛාතං ධම්මං චරණසීලො සමණො.**සුඛං සෙතීති** උපලක්ඛණවසෙන වුත්තං. සෙසඉරියාපථාපිලක්ඛණභාරවසෙන ගහෙතබ්බා සමානකිච්චත්තා. අස්මිඤ්ච ලොකෙ පරම්හි ච ලොකෙතියොජනා.

න තං දුච්චරිතං චරෙතිවෙසියාදිගොචරසඞ්ඛාතං දුට්ඨු චරිතබ්බං තං ධම්මං න චරෙය්‍ය.

එත්ථ ච පඨමගාථං අන්තරවීථියං කථෙත්වා රාජානං සොතාපත්තිඵලෙපතිට්ඨාපෙසි, දුතියගාථං පිතුනිවෙසනෙ කථෙත්වා මහාපජාපතිං සොතාපත්තිඵලෙ, රාජානංසකදාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාපෙසීති දට්ඨබ්බං.**ධම්මපාලජාතකංසුත්වාති** පුන අපරස්මිං දිවසෙ (ජා. අට්ඨ. 4.98 ආදයො; ධ. ප. අට්ඨ. 1.නන්දත්ථෙරවත්ථු) ධම්මපාලජාතකං (ජා. අට්ඨ. 4.මහාධම්මපාලජාතකවණ්ණනා)සුත්වා.**මරණසමයෙති** මරණාසන්නකාලෙ, මරණසමයසමීපෙ වා, සමීපත්ථෙ චෙතං භුම්මවචනං.

සොතාපත්තිඵලං සච්ඡිකත්වා පරිවිසීති සම්බන්ධො.**සබ්බං ඉත්ථාගාරන්ති** සබ්බො ඔරොධො. සො හි ඉත්ථීනං අගාරන්ති**ඉත්ථාගාරන්ති** වුච්චති. ඉමිනා වචනත්ථෙන අගාරමෙව මුඛ්‍යතොලබ්භති, රාජිත්ථියො පන උපචාරෙනාති දට්ඨබ්බං.**සා පනාති**රාහුලමාතා පන.**පරිජනෙනාති** පරිවාරෙන.**නන්ති** අය්‍යපුත්තං. ''රාජාන''න්තිපදං ''ගාහාපෙත්වා''තිපදෙකාරිතකම්මං, ''පත්ත''න්තිපදං තත්ථෙව ධාතුකම්මං.**රාජධීතායාති** සුප්පබුද්ධරඤ්ඤො ධීතාය.**සාති** රාජධීතා.**ගොප්ඵකෙසූති** චරණගණ්ඨීසුභගවන්තං ගහෙත්වාති යොජනා. අථ වා භගවතො ගොප්ඵකෙ ගහෙත්වාති යොජනා. එවඤ්හි සතිඋපයොගත්ථෙ භුම්මවචනන්ති දට්ඨබ්බං.

රාජාකථෙසීති සම්බන්ධො.**අනච්ඡරියන්ති** න අච්ඡරියං, අච්ඡරං පහරිතුං න යොග්‍යන්තිඅත්ථො. රාජධීතා යං අත්තානං රක්ඛි, ඉදං අනච්ඡරියන්ති යොජනා.

තංදිවසමෙවාති තස්මිං දුතියදිවසෙයෙව.**කෙසවිසජ්ජනන්ති** රාජචූළාමණිබන්ධනත්ථං කුමාරකාලෙබන්ධිතසිඛාවෙණිසඞ්ඛාතස්ස කෙසස්ස විසජ්ජනං, මොචනන්ති අත්ථො.**පට්ටබන්ධොති** අසුකො නාම රාජාති නලාටෙ සුවණ්ණමයස්ස පට්ටස්සබන්ධනං.**සරමඞ්ගලන්ති** අභිනවසරං පවෙසනමඞ්ගලං.**ආවාහමඞ්ගලන්ති** ආවාහෙ පවත්තං මඞ්ගලං.**ඡත්තමඞ්ගලන්ති** රාජඡත්තුස්සාපනකාලෙ පවත්තං මඞ්ගලං.**මඞ්ගලං වත්වාති** මඞ්ගලසංයුත්තං ධම්මකථං කථෙත්වා.**ජනපදකල්‍යාණීති** ජනපදම්හි කල්‍යාණසමන්නාගතා.**තුවට්ටං**

බොති ඛිප්පමෙව.**සොපීති**නන්දරාජකුමාරොපි.**ඉතීති**ආදි නිගමනං.**දුතියදිවසෙති** කපිලවත්ථුපත්තදිවසතො දුතියෙ දිවසෙ.ධම්මපදඅට්ඨකථායං (ධ. ප. අට්ඨ. 1.නන්දත්ථෙරවත්ථු; ථෙරගා. අට්ඨ. 1.නන්දත්ථෙරගාථාවණ්ණනා) පන ‘‘තතියදිවසෙ නන්දං පබ්බාජෙසී’’ති වුත්තං.

සත්තමෙ දිවසෙතිකපිලවත්ථුපත්තදිවසතොයෙව සත්තමෙ දිවසෙ. එතං සමණං පස්සාති යොජනා.**බ්‍රහ්මරූපවණ්ණන්ති** බ්‍රහ්මුනො රූපසඞ්ඛාතොවණ්ණො විය වණ්ණො ඉමස්සාති බ්‍රහ්මරූපවණ්ණො, තං.**අයන්ති** අයං සමණො.**තාස්සාති** තෙ අස්ස.**තෙති** නිධයො.**අස්සාති** සමණස්ස.**නන්ති** සමණං.**යාචාති** යාචාහි. අයංද්විකම්මිකධාතු.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. පුත්තොපිතුසන්තකස්ස සාමිකො, ඉති තස්මා මෙ දෙහීති යොජනා. අනුරූපං වචනන්ති සම්බන්ධො.භගවන්තං අනුබන්ධීති භගවතො පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධි.

න විසහතීති න සමත්ථෙති. අයං කුමාරොපිතුසන්තකං යං ධනං ඉච්ඡති, තන්ති යොජනා.**වට්ටානුගතන්ති**වට්ටදුක්ඛං අනුගතං.**සවිඝාතකන්ති** විඝාතකෙහි පඤ්චහිවෙරෙහි සහිතං.**අස්සාති** කුමාරස්ස.**නන්ති** කුමාරං.**අයන්ති** කුමාරො.**දායජ්ජන්ති** දායසඞ්ඛාතං මාතාපිතූනං ධනං ආදදාතීති**දායාදො,**පුත්තො, තස්ස ඉදන්ති**දායජ්ජං,**මාතාපිතූනං ධනං.

‘‘කථාහං භන්තෙ රාහුලකුමාරං පබ්බාජෙමී’’ති කස්මා ආහ, නනුආයස්මා සාරිපුත්තො බාරාණසියං තීහි සරණගමනෙහි අනුඤ්ඤාතං පබ්බජ්ජං න ජානාතීති ආහ ‘‘ඉදානී’’තිආදි. යා සා පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච අනුඤ්ඤාතාති යොජනා.**තතොති** පබ්බජ්ජාඋපසම්පදතො. උපසම්පදං පටික්ඛිපිත්වාතිසම්බන්ධො.**විමතීති** විවිධා ඉච්ඡා.**ඉමඤ්චපනත්ථන්ති**ඉමමෙව විමතිසඞ්ඛාතමත්ථං. ධම්මසෙනාපති ආහාති සම්බන්ධො. භගවතො තං අජ්ඣාසයන්තියොජනා.

‘‘අථ ඛො...පෙ.... පබ්බාජෙසී’’ති එත්ථ කිං කුමාරස්සකෙසච්ඡෙදනාදීනි සබ්බකිච්චානි ආයස්මා සාරිපුත්තොයෙව කරොතීති ආහ ‘‘මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො’’තිආදි.**ඔවාදාචරියොති**නිවාසනපාරුපනාදීසු සෙඛියවත්තෙසු, ආභිසමාචාරිකෙසු ච ඔවාදකො ආචරියො. අථ කස්මා ‘‘ආයස්මා සාරිපුත්තො රාහුලකුමාරං පබ්බාජෙසී’’ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘යස්මාපනා’’තිආදි.**තත්ථාති** තස්සං පබ්බජ්ජාඋපසම්පදායං.**න ආචරියොති** පබ්බජ්ජාචරියො ච ඔවාදාචරියො ච න ඉස්සරො.

උප්පන්නසංවෙගෙන හදයෙනාති එත්ථඉත්ථම්භූතලක්ඛණෙ කරණවචනං. උප්පන්නසංවෙගො හදයො හුත්වාති හි යොජනා.**සබ්බන්ති** සබ්බං වචනං.

තත්ථාතිපුරිමවචනාපෙක්ඛං.**අවිසෙසෙනා**ති ‘‘ධන’’න්ති වා ‘‘අඤ්ඤ’’න්ති වා ‘‘සාවජ්ජ’’න්ති වා ‘‘අනවජ්ජ’’න්ති වාවිසෙසමකත්වා සාමඤ්ඤෙන.**න ච බුද්ධාන**න්ති එත්ථ චසද්දෙනන කෙවලං අපටිරූපමෙව, අථ ඛො බුද්ධානඤ්ච න ආචිණ්ණන්ති අත්ථං දස්සෙති.**යන්**ති යං වරං.**තථා නන්දෙ**ති එත්ථතථාසද්දස්ස උපමෙයාත්ථජොතකභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යථෙව කිරා’’තිආදි. යථෙවබොධිසත්තං බ්‍යාකරිංසු, එවං නන්දම්පි රාහුලම්පි බ්‍යාකරිංසු කිරාති යොජනා.පාළියං පන යථා භගවති මෙ භන්තෙ පබ්බජිතෙ අනප්පකං දුක්ඛං අහොසි, තථා නන්දෙපබ්බජිතෙ අනප්පකං දුක්ඛං අහොසි, තථා රාහුලෙ පබ්බජිතෙ අධිමත්තං දුක්ඛං අහොසීතියොජනා.**නෙමිත්තකා**ති සුභාසුභනිමිත්තං කථෙන්තීතිනෙමිත්තකා.**පුත්තස්සා**ති ජෙට්ඨපුත්තස්සසිද්ධත්ථකුමාරස්ස.**පබ්බජ්ජායා**ති පබ්බජ්ජාහෙතුපබ්බජ්ජාකාරණා, පබ්බජ්ජානිමිත්තං වා.**තතො**ති භගවතොපබ්බජ්ජතො.**තම්පී**ති නන්දම්පි.**ඉතී**ති ඊදිසං. භගවතො පබ්බජ්ජාය මහන්තං ඉච්ඡාවිඝාතසදිසන්තිඅත්ථො.**තම්පී**ති රාහුලම්පි.**තෙනා**ති පබ්බජ්ජාහෙතුනා.**අස්සා**තිරඤ්ඤො. උප්පජ්ජීති සම්බන්ධො.**ඉතො**ති සොකුප්පත්තිතොවරයාචනතො වා.

සොති රාජා.**යත්‍ර හිනාමා**ති යො නාම. අහම්පි නාම යො යාදිසො බුද්ධමාමකො ධම්මමාමකො සඞ්ඝමාමකොසමානො, සො තාදිසො අහම්පි න සක්කොමීති යොජනා.**අඤ්ඤෙ**ති මයාඅපරෙ.**දුක්ඛ**න්ති ඤාතිවියොගදුක්ඛං.**නියානිකකාරණ**න්ති මනුස්සානං ගරහඋපවාදඅක්කොසතො නියානිකංකාරණං.

තත්ථාති‘‘අනනුඤ්ඤාතො’’තිආදිවචනෙ. ජනෙතීතිජනනී,මාතා. ජනෙතීති**ජනකො,**පිතා. ඉමිනා පොසාවනිකමාතාපිතරොනිවත්තෙති. මාතා වා මතා හොතීති යොජනා.**සො එව වා**ති පුත්තොඑව වා.**අනුඤ්ඤාතොම්හීති වදතී**ති සච්චෙන වා අලිකෙන වා ‘‘අනුඤ්ඤාතොම්හී’’ති වදති. මාතා වා සයං පබ්බජිතාති යොජනා.**පිතස්සා**ති පිතා අස්ස.**අස්සා**තිපුත්තස්ස.**විප්පවුත්ථො**ති මාතුයා කෙනචි කාරණෙනපවාසො.

චූළමාතාදීනන්තිආදිසද්දෙනමහාමාතාදීනි සඞ්ගණ්හාති.**පොසනකා**තිවඩ්ඪනකා.**තෙසුපී**ති පොසනකමාතාපිතරෙසුපි.

යං පන පුත්තං නානුජානන්තීති සම්බන්ධො.**ජීවස්සෙවා**ති තස්ස ජීවස්ස එව, පබ්බාජෙන්තස්ස වා භික්ඛුස්ස, න දෙසන්තරගමනාදීනමත්ථායාති අත්ථො.**තෙස**න්තිමාතාපිතූනං.

මහාකන්තාරොති කෙන උදකෙන තරිතබ්බොති**කන්තාරො,**නිරුදකකන්තාරොව මුඛ්‍යතො ලබ්භති,

වාළකන්තාරොචොරකන්තාරො අමනුස්සකන්තාරො දුබ්භික්ඛකන්තාරො මරුකන්තාරොති ඉමෙ පඤ්චකන්තාරා රුළ්හීවසෙන. මහන්තො කන්තාරොමහා**කන්තාරො**.

යාවතකෙති එත්ථ යාවසද්දො පමාණත්ථොති ආහ ''යත්තකෙ''ති.

42. සික්ඛාපදදණ්ඩකම්මවත්ථුකථා

106. **නාසනවත්ථූති** ලිඞ්ගනාසනාය අධිට්ඨානං, කාරණන්ති වුත්තං හොති.පච්ඡිමානං පඤ්චන්නන්ති යොජනා.**දණ්ඩකම්මවත්ථූති**දණ්ඩකම්මස්ස කාරණං.

107. **අප්පතිස්සාති** එත්ථ භික්ඛූනං වචනස්ස පටිමුඛං ආදරෙන අසවනංභික්ඛූ ජෙට්ඨකට්ඨානෙ න ඨපෙන්ති නාමාති දස්සෙන්තො ආහ ''භික්ඛූජෙට්ඨකට්ඨානෙ''තිආදි. ''සමානජීවිකා''ති ඉමිනා**අසභාගවුත්තිකාති** එත්ථ**සභාග**සද්දොසමානසද්දපරියායො, **වුත්ති**සද්දො ජීවිකපරියායොති දස්සෙති.**පරිසක්කතීති** එත්ථ සක්ක ගතියන්තිධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 16 ළකාරන්තධාතු) වුත්තත්තා පරිපුබ්බො සක්කසද්දොගත්‍යත්ථොති ආහ ''පරක්කමතී''ති.**කින්තීති** කිමෙව.**ඉති**සද්දො හෙත්ථ එවසද්දත්ථො, කෙන එව උපායෙනාති හි අත්ථො.**අක්කොසති චෙවාති** ජාතිආදීහි අක්කොසති චෙව.**භෙදෙතීති** භෙදාපෙති.**ආවරණං කාතුන්ති**එත්ථ ආවරණසද්දො නිවාරණසද්දවෙවචනොති ආහ ''නිවාරණංකාතු''න්ති.**යත්ථාති** යස්මිං පරිවෙණෙ, සෙනාසනෙ වා.**වස්සග්ගෙනාති** වස්සගණනාය.**(තස්සාති** පරිවෙණසෙනාසනස්ස.**උපචාරෙති**ආසන්නෙ).**මුඛද්වාරිකන්ති** මුඛසඞ්ඛාතෙන ද්වාරෙනඅජ්ඣොහරිතබ්බං. ''වදතොපී''ති ඉමිනා වචීපයොගෙන දුක්කටාපත්තිං දස්සෙති, ''නික්ඛිපතොපී''ති ඉමිනා කායපයොගෙන.**අනාචාරස්සාති**දණ්ඩකම්මෙ අනාචාරස්ස.**එත්තකෙ නාම දණ්ඩකම්මෙති** එත්තකෙනාම උදකාහරාපනාදිසඞ්ඛාතෙ දණ්ඩකම්මෙ.**ඉදන්ති**යාගුභත්තාදිං.**ලච්ඡසීති** ලභිස්සසි. ''එත්තකෙ නාමදණ්ඩකම්මෙ''ති වුත්තවචනස්ස යුත්තිං දස්සෙන්තො ආහ ''භගවතා හී''තිආදි.**දණ්ඩකම්මන්ති** දණ්ඩෙන්ති දමෙන්ති එතෙනාති**දණ්ඩො,**සොයෙව කත්තබ්බත්තා කම්මන්ති දණ්ඩකම්මං ආවරණාදි.**අපරාධානුරූපන්ති** වීතික්කමස්ස අපරාධස්ස අනුරූපං.**තම්පීති** උදකදාරුවාලිකාදිආහරාපණම්පි.**තඤ්චඛොති** තඤ්ච කරණං.**ඔරමිස්සතීති** කායෙන ඔරමිස්සති.**විරමිස්සතීති** වාචාය විරමිස්සති.**උණ්හපාසාණෙ වාතිආදීසු** වාසද්දෙන අඤ්ඤානිපිඅත්තතාපනපරිතාපනාදීනි කම්මානි සඞ්ගණ්හාති.

43. අනාපුච්ඡාවරණවත්ථුආදිකථා

108. **උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා**ති එත්ථ උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡිත්වා. සබ්බපථාකිං න කාතබ්බන්ති ආහ ''තුම්හාක''න්තිආදි.**දණ්ඩකම්මමස්සා**ති දණ්ඩකම්මං අස්ස.**අස්සා**ති සාමණෙරස්ස. සද්ධිං උපජ්ඣායෙන විහරන්තීතිසද්ධිවිහාරිකා. නිස්සයාචරියාදීනං අන්තෙ සමීපෙ වසන්තීතිඅන්තෙවාසිකා,උපසම්පන්නායෙව.

අපලාළෙන්තීති එත්ථ ලළ උපසෙවායන්තිධාතුපාඨෙසු වුත්තත්තා (සද්දනීතිධාතුමාලායං 18 ළකාරන්තධාතු) ඵෙරෙ ලළතො උපසෙවතොඅපගමෙන්තීති අත්ථො දට්ඨබ්බො. ඉධ පන අධිප්පායත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''තුම්හාක''න්තිආදි.**අපලාළෙතබ්බා**ති අඤ්ඤං ලළතො උපසෙවතොඅපගමෙතබ්බා. පරිසභූතෙ සාමණෙරූපසම්පන්නෙති යොජනා.**ආදීනව**න්ති දුස්සීලං නිස්සාය වසනස්සදොසං.න්හායිතුං ආගතෙන තයා ගූථමක්ඛනං කතං විය දුස්සීලං නිස්සාය විහරන්තෙන දුස්සීලංකතන්ති යොජනා. ''දුස්සීල''න්ති පදං පුරිමපච්ඡිමපදාපෙක්ඛං, තස්මා ද්වින්නංපදානං මජ්ඣෙ වුත්තං. තත්ථ පුරිමපදාපෙක්ඛකාලෙ වුත්තකම්මං, පච්ඡිමපදාපෙක්ඛකාලෙ අවුත්තකම්මං.**සො**තිසාමණෙරූපසම්පන්නො.**උපජ්ඣායං වා**ති සාමණෙරං සන්ධායවුත්තං.**නිස්සයං වා**ති උපසම්පන්නං සන්ධාය වුත්තං.

තීසුනාසනාසූති සංවාසලිඞ්ගදණ්ඩකම්මනාසනසඞ්ඛාතාසු තීසු නාසනාසු.**යො**ති සාමණෙරො.**නානාආපත්තියො**තිපාරාජිකථුල්ලච්චය පාචිත්තියාපත්තියො.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා.**කුන්ථකිපිල්ලිකම්පී**ති එත්ථ පාණබාධකෙහිසත්තෙහි කුථියති හිංසියතීති කුන්ථො, කුං පථවිං වා ධාරෙතීතිකුන්ධො.

කිමියෙව පිල්ලිකං පොතකං**කිපිල්ලිකං**මිකාරස්ස ලොපං කත්වා. පිල්ලිකසද්දො හි පොතකපරියායො. කිමීනං, කිමීසු වාපිල්ලිකං**කිපිල්ලිකං. නාසෙතබ්බතංයෙවා**ති ලිඞ්ගෙනනාසෙතබ්බභාවමෙව.**තාවදෙවා**ති තස්මිං මාරණභින්දනක්ඛණෙයෙව.**අස්සා**ති සාමණෙරස්ස.**සෙනාසනග්ගාහො චපටිප්පස්සම්භතී**ති වස්සච්ඡෙදො හොතීති අධිප්පායො.**ආකිණ්ණදොසොවා**ති ලිඞ්ගනාසනදොසෙන ච දණ්ඩකම්මනාසනදොසෙන චආකුලදොසොව.**විරජ්ඣිත්වා**ති විරාධෙත්වා.යථානිවත්ථපාරුතස්සෙව සාමණෙරස්සාති සම්බන්ධො.**තස්මා**තිසරණගමනඋපසම්පදකම්මවාචානං සදිසත්තා. භික්ඛුනා සමාදින්නං විය ඉමිනාපිසමාදින්නානෙව හොන්තීති යොජනා.**එවන්ති** එවමිජ්ඣනෙ, සමාදින්නෙ වා.**දළ්හීකරණත්ථ**න්ති සික්ඛාපදානංදළ්හීකරණත්ථං.**පතිට්ඨාපනත්ථ**න්ති සාමණෙරස්සපතිට්ඨාපනත්ථං.**ලච්ඡතී**ති ලභිස්සති. සඞ්ඝෙන

දාතබ්බොතිසම්බන්ධො.**අපලොකෙත්වාති** සඞ්ඝං ආපුච්ඡිත්වා. ඉමිනාඡින්නවස්සකං දස්සෙති.

අදින්නාදානෙ තිණසලාකමත්තෙනාපි වත්ථුනා අසමණො හොතීති යොජනා.**විප්පටිපත්තියාති** විකාරෙන පටිපජ්ජනතො.**භණතීති**භණනෙ.**ජානිත්වාති** ජානිත්වා එව. එවකාරො හෙත්ථ අජ්ඣාහරිතබ්බො, තෙනවුත්තං ‘‘න අජානිත්වා’’ති. යානි පඤ්ච සික්ඛාපදානීති යොජනා.**අස්සාති** සාමණෙරස්ස.**ඨපනත්ථායාති**සික්ඛාපදානං ඨපනත්ථාය.**අයන්ති** පාරාජිකො.**විසෙසොති** භික්ඛූනං පාචිත්තියතො විසෙසො.

පටිපක්ඛවසෙනාති ‘‘අනරහංඅසම්මාසම්බුද්ධො’’තිආදිනා ච ‘‘ද්වාක්ඛාතො’’තිආදිනා ච ‘‘දුප්පටිප්පන්නො’’තිආදිනා ච පටිවිරුද්ධවසෙන ගරහන්තො සාමණෙරො නිවාරෙතබ්බොතිසම්බන්ධො.**කණ්ඩකනාසනායාති** කණ්ඩකනාමකස්ස සාමණෙරස්සදණ්ඩකම්මනාසනාය.**තං ලද්ධින්ති** අවණ්ණභාසනදිට්ඨිං.**අච්චයන්ති** අතික්කමං, දොසං වා.**දෙසාපෙතබ්බොති** ‘‘අච්චයො මං භන්තෙ අච්චගමා’’තිආදිනාදෙසාපෙතබ්බා.**තං යුත්තන්ති** ‘‘ලිඞ්ගනාසනායනාසෙතබ්බො’’ති තං වචනං පතිරූපං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**ඉධාති** ඛන්ධකෙ, ‘‘සාමණෙරං නාසෙතු’’න්තිවචනෙ වා.

‘‘එසෙව නයො’’ති වුත්තවචනං පාකටං කරොන්තො ආහ ‘‘**සස්සතුච්ඡෙදානඤ්හී**’’තිආදි. අඤ්ඤතරදිට්ඨිකොසාමණෙරොතියොජනා.**එත්ථාති** දසසු නාසනඞ්ගෙසු.**‘‘කාම’’**න්තිපදෙන පුනරුත්තිනිරත්ථකදොසාරොපනෙන ගරහං දස්සෙති.**‘‘පනා’’**තිපදෙන තෙසං දොසානං පහානෙන සම්භාවනං දස්සෙති.අබ්‍රහ්මචාරිං සාමණෙරන්ති සම්බන්ධො.**උපසම්පාදෙතුංවට්ටතීති** උපසම්පාදනං වට්ටති. භික්ඛුනිදූසකො සාමණෙරොති සම්බන්ධො.**පබ්බජ්ජම්පීති** එත්ථපිසද්දස්සගරහත්ථභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘පගෙව උපසම්පදා’’න්ති.**එතමත්ථන්ති** එතාදිසමත්ථං.

47. පණ්ඩකවත්ථුකථා

109. දහරතරුණසද්දානං වෙවචනත්තා වුත්තං‘‘**දහරෙ…පෙ…. තරුණෙ**’’ති.**මොළිගල්ලසද්දො** ථූලසරීරවාචකො අනිප්ඵන්නපාටිපදිකොති ආහ ‘‘මොළිගල්ලෙති ථූලසරීරෙ’’ති.**හත්ථිභණ්ඩෙති** එත්ථහත්ථිසඞ්ඛාතං භණ්ඩං එතෙසන්ති හත්ථිභණ්ඩාති වුත්තෙ හත්ථිගොපකාති ආහ ‘‘හත්ථිගොපකෙ’’ති. අභිධානෙ (අභිධානප්පදීපිකායං 367 ගාථායං) පන ‘‘හත්ථිමෙණ්ඩො’’ති පාඨො අත්ථි.

පණ්ඩකොතිපණ්ඩතිවිකලභාවං ගච්ඡතීති පණ්ඩකො. සංඛෙපෙන වුත්තමත්ථං විත්ථාරෙන දස්සෙන්තො ආහ**‘‘තත්ථා’’**තිආදි. තත්ථ**යස්සා**තිපණ්ඩකස්ස.**අසුචිනා**ති සම්භවෙන.**ආසිත්තස්සා**ති ආසිඤ්චිතබ්බස්ස. ඉමිනා අසුචිනා මුඛෙආසිඤ්චිතබ්බොති**ආසිත්තො**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**අයන්ති** පණ්ඩකො.**අජ්ඣාචාර**න්තිමෙථුනජ්ඣාචාරං. ‘‘උසූයාය උප්පන්නායා’’තිඉමිනා උසූයතීති**උසූයො**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**උපක්කමෙනා**තිවායාමෙන.**බීජානී**ති අණ්ඩානි. ඉමිනා උපක්කමෙන එතස්මාබීජානි අපනීතානීති**ඔපක්කමිකො**ති වචනත්ථං දස්සෙති. පක්ඛෙපවත්තො පණ්ඩකො**පක්ඛපණ්ඩකො,**පක්ඛෙ පරිළාහවූපසමො පණ්ඩකො**පක්ඛපණ්ඩකො**ති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘එකච්චොපනා’’තිආදි. තත්ථ පුබ්බවචනත්ථෙ**පක්ඛෙ**ති කාලපක්ඛෙතිඅත්ථො දට්ඨබ්බො. පච්ඡිමවචනත්ථෙ**පක්ඛෙ**තිජුණ්හපක්ඛෙති අත්ථො දට්ඨබ්බො. ‘‘අකුසලවිපාකානුභාවෙනා’’ති පදං ‘‘පණ්ඩකොහොතී’’තිපදෙයෙව සම්බන්ධිතබ්බං.**අස්සා**ති පණ්ඩකස්ස.**නපුංසකපණ්ඩකො**ති පුරිසො විය සාතිසයං පච්චාමිත්තෙ නපුංසකෙති අභිමද්දනං කාතුං න සක්කොතීති**නපුංසකො.** න පුමා නඉත්ථීති**නපුංසකො**ති කත්වා නපුමනඉත්ථිසද්දස්සනිරුත්තිනයෙන නපුංසකකරණම්පි වදන්ති. නපුංසකොයෙව පණ්ඩකො නපුංසකපණ්ඩකො.**තෙසූ**ති පඤ්චසු පණ්ඩකෙසු.**තෙසුපී**තිඔපක්කමිකාදීසු තීසුපි. ‘‘යස්මිං පක්ඛෙ’’ති ඉමිනා පක්ඛෙ පක්ඛෙ පණ්ඩකභාවංනිවත්තෙති.**අස්සා**ති පණ්ඩකස්ස.**එත්ථා**ති පඤ්චසු පණ්ඩකෙසු.**සොපී**තිපණ්ඩකොපි.**ඉතො**ති පණ්ඩකවාරතො.**‘‘එසෙවනයො’’**ති ඉමිනා ලිඞ්ගනාසනමෙව අතිදිසති.

48. ථෙය්‍යසංවාසකවත්ථුකථා

110. **පාරිජඤ්ඤපත්තස්සා**තිපරිහායතීති පරිජානි, ඉස්සරියභොගාදි, තස්ස භාවො පාරිජඤ්ඤං, ඉස්සරියභොගාදික්ඛයො, තං පත්තොතිපාරිජඤ්ඤපත්තො, තස්ස.**‘‘පාරිජුඤ්ඤපත්තස්සා’’**තිපිඋකාරෙන සහ පාඨො අත්ථි.**ඛීණකොලඤ්ඤො**ති එත්ථ කුලෙ ජාතාකොලඤ්ඤා, ණ්‍යපච්චයො, නකාරාගමො. ඛීණා කොලඤ්ඤා අස්සාති ඛීණකොලඤ්ඤොතිවචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මාතිපක්ඛපිතිපක්ඛතො’’තිආදි. තත්ථ**මාතිපක්ඛපිතිපක්ඛතො**ති මාතුයා පක්ඛො මාතිපක්ඛො, පිතුනොපක්ඛො පිතිපක්ඛො, මාතිපක්ඛො ච පිතිපක්ඛො ච මාතිපක්ඛපිතිපක්ඛා.**එාතිං කාතු**න්ති එත්ථ එා-ධාතු වඩ්ඪනත්ථොති ආහ ‘‘වඩ්ඪෙතු’’න්ති. ‘‘පුච්ඡියමානො’’ති ඉමිනාඅ**නුයුඤ්ජියමානො**ති එත්ථ අනුත්‍යූපසග්ගවසෙන යුජසද්දොපුච්ඡනත්ථොති දස්සෙති.

ථෙය්‍යසංවාසකොති ථෙනනං ථෙය්‍යං නකාරස්සයකාරං කත්වා, ථෙය්‍යාය සංවාසකො ඉමස්සාති ථෙය්‍යසංවාසකො. එත්ථ ච න

කෙවලංවස්සගණනාදිකොයෙව සංවාසො නාම හොති, අථ ඛො ථෙය්‍යාය ලිඞ්ගගහණම්පි සංවාසොයෙව නාම.තස්මා තස්ස තිවිධභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තයො’’තිආදි. තත්ථ ලිඞ්ගං ථෙනෙතීති**ලිඞ්ගථෙනකො,**එසෙව නයො ඉතරෙසුපි. තමත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘තත්ථා’’තිආදි. තත්ථ**යොති** ථෙය්‍යසංවාසකො.**ලිඞ්ගමත්තස්සෙවාති** එත්ථ මත්තසද්දෙන සංවාසාදයොනිවත්තෙති.

විදෙසන්ති අත්තනො දෙසතො වියොගං දෙසං.විසද්දො හෙත්ථ වියොගත්ථවාචකො. අථ වා වි දූරං දෙසං. විසද්දො හෙත්ථදූරත්ථවාචකො.**මුසාති** අභූතත්ථෙ දුතියන්තනිපාතො, අභූතංවචනන්ති අත්ථො.**පටිබාහතීති** අඤ්ඤෙ නිවාරෙති.**සංවාසථෙනකො නාමාති** එත්ථ කො සංවාසො නාම, නනු එකකම්මාදිකොති ආහ ‘‘භික්ඛුවස්සගණනාදිකො’’තිආදි.**භික්ඛුවස්සගණනාදිකොති**ආදිසද්දෙන යථාවුඩ්ඪං වන්දනසාදියනං ආසනපටිබාහනං උපොසථපවාරණාදීසු සන්දිස්සනන්තිඉමානි සඞ්ගණ්හාති. ‘‘කිරියභෙදො’’ති ඉමිනා සං එකතො වසියති අනෙනාති**සංවාසොති** වචනත්ථෙන කිරියභෙදො සංවාසො නාමාති දස්සෙති.**ඉමස්මිං අත්ථෙති** ඉමස්මිං වත්ථුම්හි, ඉමස්මිං ඨානෙති අත්ථො.ඉමිනා පාරාජිකාදිට්ඨානෙ පන එකකම්මාදිකො සංවාසො නාමාති දස්සෙති.

‘‘ලිඞ්ගස්සචෙව සංවාසස්ස වා’’ති ඉමිනා**උභයථෙනකොති** එත්ථ උභයසරූපං දස්සෙති.

එත්ථාතිථෙය්‍යසංවාසකට්ඨානෙ.**රාජ...පෙ.... භයෙහි වාති**එත්ථ භයසද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො. රාජභයෙන ච දුබ්භික්ඛභයෙන ච කන්තාරභයෙන චරොගභයෙන ච වෙරිභයෙන වාති හි අත්ථො.**චීවරගහණත්ථන්ති**චීවරාහරණත්ථං, අයමෙව වා පාඨො.**වාසද්දො** හෙත්වත්ථං වාසම්පදානත්ථං වා සම්පිණ්ඩෙති. අයං ගාථා විභත්තියා උප්පටිපාටිත්තාභග්ගරීතිසඞ්ඛාතා අලඞ්කාරදොසා න මුත්තා.**ලිඞ්ගන්ති**සමණලිඞ්ගං.**ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ.

නාධිවාසෙතීති න සම්පටිච්ඡති.**යාවාති** යත්තකං කාලං, අයං පනෙත්ථ යොජනා – ඉධ යො රාජ...පෙ.... භයෙන වාචීවරගහණත්ථං වා ලිඞ්ගං ආදියති, සො සුද්ධමානසො හුත්වා යාව සංවාසං නාධිවාසෙති, තාව එසො ‘‘ථෙය්‍යසංවාසකො නාමා’’ති න වුච්චතීති.

තත්‍රාති තාසු ගාථාසු.**ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ.**එවන්ති** ලිඞ්ගෙගහියමානෙ.**තස්මින්ති** ජනෙ.**අනොසරිත්වාවාති** අනොක්කමිත්වාව.**ලිඞ්ගංඅපනෙත්වාති** සයං ගහිතං සමණලිඞ්ගං විනාසෙත්වා.**පබ්බජිතාලයන්ති** පබ්බජිතඡායං.**පුබ්බෙති**සංවාසථෙනකෙ.

සබ්බපාසණ්ඩියභත්තානීති සබ්බානිපාසණ්ඩං උද්දිස්ස දින්නානි භත්තානි.

සත්තෙ වහතීතිසත්තවාහො. විරමිතබ්බන්තිවෙරං,තං පවත්තෙතීතිවෙරිකො. කායෙන පරිහරිතබ්බානීතිකායපරිහාරියානි.තන්ති තුවං.හීනායාවත්තභාවන්ති හීනාය ගිහිභාවායආවත්තභාවං.

උප්පබ්බජිත්වාති පබ්බජවියොගං කත්වා.**තමත්ථන්ති** උප්පබ්බජිතසඞ්ඛාතමත්ථං.**අස්සාති** මහාසාමණෙරස්ස.

මහන්තො වාති එත්ථවාසද්දො ගරහත්ථො. පගෙව දහරොති දස්සෙති. අබ්‍යත්තො හොතීතියොජනා.**සොති** සාමණෙරො.

වච්ඡගොරක්ඛාදීනීතිඑත්ථවච්ඡොති තරුණගොණො. සො හිමාතුසන්තිකෙ වසතීතිවච්ඡො. මාතුයා වියොගකාලෙ වා වස්සතීතිවච්ඡොති වුච්චති. ඉමිනා දම්මගවජරග්ගවාපි සාමඤ්ඤතො ගහිතා.ගොවුච්චති ඛෙත්තභූමි. වච්ඡො ච ගො ච**වච්ඡගවා,**තෙසං රක්ඛනං වච්ඡගොරක්ඛො, සො ආදි යෙසංකසිකම්මාදීනන්ති වච්ඡගොරක්ඛාදීනි. ''සූපසම්පන්නො''ති ඉමිනාගහට්ඨම්පි සචෙ උපසම්පාදෙති, සූපසම්පන්නොති දස්සෙති.**අනුපසම්පන්නකාලෙයෙවාති** සාමණෙරකාලෙයෙව.**විනයවිනිච්ඡයෙති** විනයෙ වුත්තස්ස ථෙය්‍යසංවාසකස්ස විනිච්ඡයෙ.**ථෙය්‍යසංවාසකො හොති**ලිඞ්ගස්ස අපනීතත්තා.

ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතිසලිඞ්ගෙ ඨිතත්තා.**අයම්පි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති**කාසායෙ සඋස්සාහත්තා.**ථෙය්‍යසංවාසකො හොති**කාසායෙ ධුරස්ස නික්ඛිත්තත්තා.

ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතිසලිඞ්ගෙ ඨිතත්තා.**නෙව ථෙය්‍යසංවාසකො හොති**කාසායෙ සඋස්සාහත්තා.**මෙථුනසෙවනාදීහී**තිආදිසද්දෙන පාණාතිපාතාදයො සඞ්ගණ්හාති.**ථෙය්‍යසංවාසකො හොති**කාසායෙ ධුරස්ස නික්ඛිත්තත්තා.**ඔවට්ටිකන්ති** අධොවට්ටෙන කරණං.**රක්ඛතිතාවාති** තාව රක්ඛති වීමංසනෙන නිවාසිතත්තා.**ලිඞ්ගන්ති** සමණලිඞ්ගං.**ථෙය්‍යසංවාසකොහොති**ගිහිලිඞ්ගස්ස සම්පටිච්ඡිතත්තා.

වීමංසති වා සම්පටිච්ඡති වා රක්ඛතියෙවඔදාතවත්ථස්ස අන්තොකාසායභාවතො. ''භික්ඛුනියාපි එසෙව නයො''ති වුත්තමෙවත්ථංවිභාවෙන්තො ආහ ''සාපී''තිආදි.

වුඩ්ඪපබ්බජිතො සාමණෙරොති සම්බන්ධො.**පාළියම්පීති** පන්තියම්පි. සෙනො මංසපෙසිං ගහෙත්වා ගච්ඡති වියභත්තපිණ්ඩෙ පත්තං

උපනාමෙත්වා ගහෙත්වා ගච්ඡති.**ථෙය්‍යසංවාසකොන** **හොති**වස්සානං අගණනත්තා.

48. තිත්ථියපක්කන්තකකථා

110. පක්කමතීති**පක්කන්තො,** ‘‘පවිට්ඨො’’ති ඉමිනාකමුධාතුයා පදවික්ඛෙපත්ථං දස්සෙති, ඉච්ඡාකන්තිඅත්ථෙ නිවත්තෙති.**සොති** තිත්ථියපක්කන්තකො.**තත්‍රාති**තිත්ථියපක්කන්තකෙ. උපසම්පන්නො භික්ඛු ගච්ඡතීති සම්බන්ධො.**තෙසන්ති** තිත්ථියානං. ‘‘තිත්ථියො භවිස්සාමී’’ති පුබ්බෙවලද්ධිගහිතත්තා වුත්තං ‘‘ලිඞ්ගෙ ආදින්නමත්තෙ’’ති.**කුසචීරාදීනීති** එත්ථ**කුසො**වුච්චති සලාකා.**චීරොති** පන්ති, ආවලීති අත්ථො. කුසෙ රජ්ජුනා ආවුනිත්වාකතො චීරො**කුසචීරො,**සො ආදි යෙසං තානීති කුසචීරාදීනි.ආදිසද්දෙන ඵලකචීරාදයො සඞ්ගණ්හාති. කුසතිණෙහි කතො චීරො**කුසචීරො**තිපි වදන්ති.**නග්ගොති** අචෙලකො.**ආජීවකොති** අචෙලකවතමාදායජීවතීති ආජීවකො.**තෙසන්ති** ආජීවකානං. ඔවදිතො හුත්වාති සම්බන්ධො.

කින්ති කිං වතං.**លුඤ්චාපෙතීති** අපනයාපෙති.**මොරපිඤ්ඡාදීනීති** එත්ථ**පිඤ්ඡං**වුච්චතිපක්ඛො. සො හි පිඤ්ඡති ආකාසෙ ගච්ඡති අනෙනාති පිඤ්ඡන්ති වුච්චති. පිඡිගතියන්ති ධාතුපාඨො. මොරස්ස පිඤ්ඡං මොරපිඤ්ඡං, තං ආදි යෙසං තානීතිමොරපිඤ්ඡාදීනි. ආදිසද්දෙන උලූකපිඤ්ඡාදයො සඞ්ගණ්හාති.**යාව නසම්පටිච්ඡතීති** යාව ලද්ධිං න සම්පටිච්ඡති.**නන්ති** වීමංසමානං භික්ඛුං.**ලද්ධීති**තිත්ථියලද්ධි.**රක්ඛතීති** තිත්ථියපක්කන්තකතො රක්ඛති.ලද්ධියා අභාවෙන තිත්ථියපක්කන්තකො න හොතීති අධිප්පායො.**අච්ඡින්නචීවරොති** එත්ථ ආකාරො කොධත්ථො, අඞ්ඩත්ථො වා හොති, ඡිද්දසද්දො දූසනත්ථො හොති. තස්මා ආකොධෙන අඞ්ඩෙන වා ඡිද්දො දූසිතොති**අච්ඡිද්දොති** අත්ථො දට්ඨබ්බො. ‘‘අච්ඡින්නො’’තිපි පාඨො.අච්ඡිද්දං චීවරමෙතස්සාති අච්ඡිද්දචීවරො.**තිත්ථායතනන්ති** තිත්ථීනං නිවාසට්ඨානං, තිත්ථියානංඋපස්සයන්ති අත්ථො.

49. තිරච්ඡානගතවත්ථු

111. දෙවසම්පත්තිසදිසං ඉස්සරියසම්පත්තිං අනුභවන්තොපි සො නාගො කස්මා නාගයොනියාඅට්ටීයතීති ආහ‘‘**කිඤ්චාපි**’’තිආදි.

තත්ථකිඤ්චාපි අනුභොතීති සම්බන්ධො.**කිඤ්චාපිසද්දො** හෙත්ථ සම්භාවනාජොතකො, පනසද්දොගරහත්ථජොතකො.**කුසලවිපාකෙනාති** අහෙතුකකුසලවිපාකෙන.**තස්සාති** නාගස්ස.**සජාතියාති** සමානජාතියානාගියා.**උදකසඤ්චාරිමණ්ඩූකභක්ඛන්ති** උදකෙ සඤ්චරණසීලංමණ්ඩූකසඞ්ඛාතං භක්ඛං පාතුභවතීති යොජනා.**සොති** නාගො.**අට්ටීයතීති** අරමණං පීළියති.**හරායතීති**එත්ථ හරෙධාතු

ලජ්ජනත්ථොති ආහ ‘‘ලජ්ජතී’’ති. එකාරන්තො ධාතු භූවාදිගණිකො (සද්දනීතිධාතුමාලායං 16 රකාරන්තධාතු).**ජිගුච්ඡතීති** එත්ථ ගුපධාතුයා කම්මං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අත්තභාව’’න්ති. ‘‘තස්ස භික්ඛුනො’’තිපදස්ස ‘‘නික්ඛන්තෙ’’තිපදෙන යොජිතබ්බත්තා භුම්මත්ථෙ සාමිවචනන්ති ආහ ‘‘තස්මිංභික්ඛුස්මි’’න්ති. අථ වා**තස්ස භික්ඛුනොති** සාමියොගත්තා ‘‘නික්ඛන්තෙ’’ති එත්ථ භාවත්ථෙ මානපච්චයොති ආහ ‘‘නික්ඛමනෙ’’ති. ඉමිනානික්ඛන්තෙති එත්ථ න අන්තපච්චයො, මානපච්චයස්සෙව අන්තභාවං කත්වා වුත්තොතිදස්සෙති.**විස්සට්ඨයොති** සතිවිස්සජ්ජිතො.**තස්මින්ති** භික්ඛුම්හි.**කපිමිද්ධවසෙනෙවාති** කපිනො මිද්ධවසෙන එව. අථ වා කපිමිද්ධවසෙනනිද්දායන්තො ඉව නිද්දායන්තොති යොජනා.**පටිනිපජ්ජීති** පුනනිපජ්ජි.**විස්සරමකාසීති**එත්ථවිසද්දො විරූපත්ථජොතකො, සරසද්දො සද්දවාචකොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘විරූපංමහාසද්දමකාසී’’ති.

‘‘අකාරස්ස ලොපං කත්වා’’ති ඉමිනා**තුම්හෙබොත්ථාති** එත්ථ ‘‘තුම්හෙ බො අත්ථා’’ති පදවිභාගං කත්වා ඔකාරතො පරස්සඅකාරස්ස ලොපං දස්සෙති. ‘‘අකාරස්සාලොප’’න්තිපි පාඨො. එවඤ්හි සති අකාරස්ස අලොපංකත්වාති අත්ථො දට්ඨබ්බො. ඉමිනා ‘‘තුම්හෙ බො අත්ථා’’ති පදච්ඡෙදං කත්වා අකාරෙපරෙ ඔකාරස්ස වකාරං කත්වා තුම්හෙ බ්වත්ථා’’ති පාඨො දස්සිතො. කස්මා ඉමස්මිංධම්මවිනයෙ අවිරුළ්හිධම්මාති ආහ ‘‘ඛාන…පෙ…. අභබ්බත්තා’’ති. ‘‘භවථා’’ති ඉමිනා**අත්ථාති** එත්ථ අසධාතු සත්තත්ථවාචකො ථවිභත්තීතිදස්සෙති.**සජාතියාති** එත්ථ සමානා ජාති එතිස්සාති සජාතීතිවුත්තෙ නාගී එවාති ආහ ‘‘නාගියා එවා’’ති.**මනුස්සිත්ථිආදීති** එත්ථ ආදිසද්දෙනතිරච්ඡානගතිත්ථිපෙතිත්ථිදෙවිත්ථියො සඞ්ගණ්හාති. ‘‘ද්වෙමෙ භික්ඛවෙපච්චයා’’ති දෙසනා සාවසෙසදෙසනාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘එත්ථ වා’’ති.**එත්ථාති** තිරච්ඡානගතවත්ථුම්හි.**අභිණ්හන්ති** අභික්ඛණං පුනප්පුනන්ති අත්ථො.

තිරච්ඡානගතොති එත්ථ කිංඅපායපරියාපන්නො දුග්ගතිඅහෙතුකපටිසන්ධිකොවාධිප්පෙතොති ආහ ‘‘නාගො වාහොතූ’’තිආදි.

50. මාතුඝාතකාදිවත්ථුකථා

112. **නික්ඛන්තින්ති** එත්ථ ‘‘ඉමස්ස පාපකම්මස්සා’’තිඡට්ඨීයොගත්තා භාවත්ථෙ තිපච්චයොති ආහ ‘‘නික්ඛමන’’න්ති.**අපවාහනන්ති** අපායපටිසන්ධිවහනතො අපගමනං.**යෙනාති** මනුස්සභූතෙන යෙන ජීවිතා වොරොපිතාති සම්බන්ධො.**මනුස්සිත්ථිභූතාති** මනුස්සිත්ථී හුත්වා භූතා, මනුස්සිත්ථිභාවං වා භූතා පත්තා. ඉමිනා තිරච්ඡානගතිත්ථිආදයො නිවත්තෙති. ‘‘ජනිකා’’ති ඉමිනා පොසාවනිකමාතාදයො නිවත්තෙති.**සයම්පීති**එත්ථ පිසද්දො න කෙවලං මාතායෙව, අථ බො

පුත්තෙනාපීති දස්සෙති.**සතාති** සන්තෙන. මනුස්සජාතිකෙනෙව සතා මනුස්සජාතිකො එව හුත්වාවොරොපිතාති යොජනා. අනන්තරෙ භවෙ ඵලං නිබ්බත්තෙතීති**ආනන්තරියං,**මාතුඝාතකකම්මං, තෙන ජාතිසාමඤ්ඤම්පි අජනිකංඝාතෙන්තො ච ජනිකම්පි ජාතිභෙදං ඝාතෙන්තො ච න අනන්තරිකො හොති, තස්ස පබ්බජ්ජා චඋපසම්පදා ච න වාරිතාති දස්සෙන්තො ආහ ''යෙන පනා''තිආදි. තත්ථ පොසෙති වද්ධෙතීතිපොසාපනියා, සා එව**පොසාවනිකා**පකාරස්ස වකාරං, යකාරස්ස චකකාරං කත්වා, පොසාවනිකා ච සා මාතා චෙති**පොසාවනිකමාතා.අස්සාති**පුත්තස්ස. ඉදං පදං පුබ්බාපරාපෙක්ඛං. තත්ථපුබ්බපදෙ භාවසම්බන්ධො, පච්ඡිමපදෙ සාමිසම්බන්ධො. සබ්බථා එසෙව නයො හොතීති ආහ ''සචෙපි''තිආදි.**වෙසියාති** උපලක්ඛණවසෙන වුත්තං. යාය කායචි ඉත්ථියා පුත්තස්සාපි ගහෙතබ්බත්තා. ''අයං මෙපිතා''ති අජානනමෙව හි පමාණං.**අනෙනාති** ඉමිනා පුත්තෙන. ''පිතුඝාතකොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡතී''ති ඉමිනා මාතුඝාතකෙපි ''අයං මෙ මාතා''තිඅජානිත්වා ඝාතෙන්තොපි මාතුඝාතකොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡතීති දස්සෙති.

114. සඞ්ඛෙපෙනවුත්තමත්ථං විත්ථාරෙන දස්සෙන්තො ආහ ''මනුස්සජාතියං හී''තිආදි.**අපබ්බජිතන්ති** ගිහිභූතං.**පබ්බජ්ජාවස්සාති** එත්ථ වසද්දෙන උපසම්පදාපි වාරිතාති දස්සෙති.**අස්සාති** අරහන්තඝාතකස්ස.**අවසෙසන්ති**අරහන්තතො අවසෙසං.**අස්සාති** අරියඝාතකස්ස.**ආනන්තරියො න හොතීති**රච්ඡානගතත්තා පනස්ස පබ්බජ්ජා වාරිතාතිඅත්ථො නෙතබ්බො.**එත්ථාති** මාතුඝාතකාදිකම්මෙසු.**වධායාති** තදත්ථෙ චතුත්ථීති ආහ ''වධත්ථායා''ති. ''මාරෙතු''න්තිඉමිනා ''වධත්ථායා''ති එත්ථ හනධාතු හිංසනත්ථොති දස්සෙති. ''නීයන්තී''ති ඉමිනා**ඔනීයන්තීති** එත්ථ ඔකාරූපසග්ගො ධාත්වත්ථානුවත්තකොතිදස්සෙති. යං පන වචනං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. තස්ස වචනස්ස අත්ථොති යොජනා.**''සචා ච ඉති අයං නිපාතො වුත්තො''**ති ඉමිනා භයපීළිතත්තා චනිරුත්තීසු අකුසලත්තා ච දවාභණනෙන රවාභණනෙන අයං නිපාතො චොරෙහි වුත්තොති දස්සෙති.**''සචෙ ච ඉච්චෙව වා පාඨො''**ති ඉමිනා තෙහි තථා වුත්තෙපිසඞ්ගීතිකාලෙ වා පොත්ථකාරුළ්හකාලෙ වා යථාභූතං සඞ්ගීතත්තා, පොත්ථකාරුළ්හත්තාච යථාභූතො පාඨො අත්ථීති දස්සෙති.**තත්ථාති** තෙසු පදෙසු.නිද්ධාරණෙ භුම්මං.**තස්සාති** ''සචජ්ජ මය''න්ති පාඨස්ස. ''සචෙ අජ්ජ මය''න්ති ඉමිනා එකාරලොපසන්ධිං දස්සෙති. ''සචෙජ්ජ මය''න්තිඅකාරලොපසන්ධිනාපි පාඨො අත්ථි.

115. **පකතත්තන්ති** පකතියා සීලසඞ්ඛාතො අත්තා සභාවො එතිස්සාතිපකතත්තා, තං. කායසංසග්ගෙන භික්ඛුනීනං පාරාජිකත්තා වුත්තං ''සීලවිනාසංපාපෙතී''ති. අනිච්ඡමානංයෙව භික්ඛුනින්ති සම්බන්ධො.

ඉච්ඡමානන්තිඔදාතවත්ථවසනං ඉච්ඡමානං. යස්මා අභික්ඛුනී හොති, තස්මාභික්ඛුනීදූසකො න හොතීති යොජනා. සීලවිපන්නං භික්ඛුනින්ති සම්බන්ධො.

යොදෙවදත්තො සඞ්ඝං භින්දති විය, භින්දතීති යොජනා.**උද්ධම්මන්ති** ධම්මතො විරහිතං.**උබ්බිනයන්ති** විනයතො විරහිතං.**චතුන්නංකම්මානන්ති** අපලොකනාදීනං චතුන්නං කම්මානං.

යො දෙවදත්තො ලොහිතං උප්පාදෙති විය, උප්පාදෙතීති යොජනා.**දුට්ඨචිත්තෙනාති** එත්ථ න යංකිඤ්චි දුට්ඨචිත්තං දුට්ඨචිත්තංනාම, අථ ඛො වධකචිත්තන්ති ආහ ‘‘වධකචිත්තෙනා’’ති.**සරීරෙති**සරීරබ්භන්තරෙ. තථාගතස්ස හි අභෙජ්ජකායත්තා පරූපක්කමෙන චම්මච්ඡෙදං කත්වාලොහිතස්ස උප්පාදනං නාම නත්ථි. යො පන ජීවකො ඵාසුං කරොති විය, ඵාසුං කරොතීතියොජනා.**ලොහිතඞ්චාති** පූතිලොහිතඞ්ච.

54. උභතොබ්‍යඤ්ජනකවත්ථුකථා

116. **උභතොබ්‍යඤ්ජනකොති** එත්ථ බාහිරත්ථසමාසං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඉත්ථිනිමිත්තුප්පාදනකම්මතො වා’’තිආදි. තත්ථ ‘‘ඉත්ථි…පෙ…. කම්මතො වා’’තිඉමිනා උභයසරූපං දස්සෙති. උභතො කම්මතො පවත්තන්ති පාඨසෙසො යොජෙතබ්බො.**බ්‍යඤ්ජනන්ති** නිමිත්තං.**අස්සාති**ජනස්ස.**කරොතිපි කාරෙතිපීති** එත්ථ කරධාතුයාසුද්ධකම්මකාරිතකම්මානි දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පුරිසනිමිත්තෙනා’’තිආදි. තත්ථ ‘‘වීතික්කම’’න්ති ඉමිනා සුද්ධකම්මං දස්සෙති, ‘‘පර’’න්ති ඉමිනා කාරිතකම්මංදස්සෙති.**සමාදපෙත්වාති** උය්‍යොජෙත්වා. තස්ස දුවිධභාවංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘දුවිධො’’තිආදි. තත්ථ ඉත්ථිභාවෙන ලක්ඛිතො උභතොබ්‍යඤ්ජනකො**ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකො.** එස නයො ඉතරත්ථාපි.

තත්ථාති දුවිධෙසු උභතොබ්‍යඤ්ජනකෙසු.**ඉත්ථිනිමිත්තන්ති** ඉත්ථියා අඞ්ගජාතං. එසෙව නයො ‘‘පුරිසනිමිත්ත’’න්ති එත්ථාපි.**පාකටං පටිච්ඡන්නන්ති**සභාවතො පාකටං පටිච්ඡන්නං. පුන**පටිච්ඡන්නං පාකටන්ති**රාගවසෙන පටිච්ඡන්නංපාකටං.**පරංගණ්හාපෙතීති** පරමෙව ගණ්හාපෙතීති අත්ථො.**ඉදන්ති**කාරණං.**එතෙසන්ති** ද්වින්නං උභතොබ්‍යඤ්ජනකානං.**කුරුන්දියං පන වුත්තං,**කිං වුත්තන්ති යොජනා.**තත්ථාති** උභතොබ්‍යඤ්ජනකෙ.**විචාරණක්කමොති**වීමංසනානුක්කමො. ‘‘තත්ථ විචාරක්කමො’’තිපි පාඨො. විචාරණක්කමොධම්මසඞ්ගහට්ඨකථාය වෙදිතබ්බො, ඉධ පන කිං වෙදිතබ්බන්ති ආහ ‘‘ඉදම්ධවෙදිතබ්බ’’න්ති. තත්ථ**ඉදන්ති** නපබ්බජ්ජූපසම්පදකාරණං.**ඉධාති** ඉමිස්සං විනයට්ඨකථායං.

55. අනුපජ්ඣායකාදිවත්ථුකථා

117. **තෙන ඛො පන සමයෙනාති** එත්ථ තසද්දස්ස අනියමනිද්දෙසභාවංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘යෙන සමයෙනා’’ති.**සික්ඛාපදං අපඤ්ඤත්තංහොතීති** ‘‘න භික්ඛවෙ අනුපජ්ඣායකො උපසම්පාදෙතබ්බො’’තිසික්ඛාපදං අපඤ්ඤත්තං හොති. ‘‘උපජ්ඣායවිරහිත’’න්ති ඉමිනාඅනුපජ්ඣායකන්ති එත්ථ අකාරස්ස විරහත්ථං දස්සෙති.උපජ්ඣායවිරහිතං උපසම්පදාපෙක්ඛන්ති සම්බන්ධො.‘‘**එව**’’න්තිආදිනා දොසං දස්සෙති.**උපජ්ඣංඅගාහාපෙත්වාති** ‘‘උපජ්ඣායො මෙ භන්තෙ හොහී’’ති (මහාව. 65; මහාව. අට්ඨ. 64) උපජ්ඣං අගාහාපෙත්වා. උපසම්පාදෙන්තස්ස කාරකසඞ්ඝස්සාති යොජනා.**කම්මං පනාති** උපසම්පදකම්මං පන. ‘‘එසෙව නයො’’ති ඉමිනාඋපසම්පාදෙන්තස්ස ආපත්ති, කම්මං පන න කුප්පතීති වචනං අතිදිසති.

56. අපත්තකාදිවත්ථුකථා

118. යො පිණ්ඩොහත්ථෙසු ලබ්භතීති යොජනා.**තදත්ථායාති** තස්ස පිණ්ඩස්සඅත්ථාය.**සෙය්‍යථාපි තිත්ථියාති** එත්ථ සෙය්‍යථාපිසද්දොඋපමත්ථො, තිත්ථියසද්දො ආජීවකනාමකෙ තිත්ථියෙ හොතීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යථාපිආජීවකනාමකා තිත්ථියා’’ති. තස්මා ආජීවකසඞ්ඛාතෙ තිත්ථියෙ උපමං කත්වාඋජ්ඣායන්තීති ආහ ‘‘සූපබ්‍යඤ්ජනෙහී’’තිආදි.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තෙති** ආජීවකා.**කම්මං පන නකුප්පතීති** පත්තචීවරෙසු අසන්තෙසුපි කම්මවාචාය‘‘පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවර’’න්ති පරිකිත්තිතත්තා කම්මං නකුප්පතීති අධිප්පායො.

යාචිතකෙනාති එත්ථ යාචිතො හුත්වා ගහිතොයාචිතකොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යාචිත්වා ගහිතෙනා’’ති. ‘‘ඊදිසෙන හී’’තිආදිනා දොසං දස්සෙති.**තස්මාති** යස්මාආපත්ති හොති, තස්මා.**තස්සාති** උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස.**නිරපෙක්ඛෙහි** ආචරියුපජ්ඣායාදීහීති යොජනා.**නිස්සජ්ජිත්වාති** බ්‍රහ්මදෙය්‍යෙන නිස්සජ්ජිත්වා.අනධිට්ඨානුපගානං පත්තචීවරානං අපත්තචීවරත්තා වුත්තං ‘‘අධිට්ඨානුපගංපත්තචීවර’’න්ති.**පණ්ඩුපලාසන්ති** සමණුද්දෙසභාවාපෙක්ඛං.සො හි රුක්ඛිවසෙන පණ්ඩුපලාසොති වුච්චති. අථ වා යථා පණ්ඩුපලාසො න හරිතො, නාපිසුක්ඛො හොති, එවං සොපි පබ්බජාපෙක්ඛො න ගිහී හොති, නාපි සාමණෙරො, තස්මාසමණුද්දෙසභාවාපෙක්ඛො ‘‘පණ්ඩුපලාසො’’ති වුච්චති.

වසන්තස්ස පණ්ඩුපලාසස්සාති සම්බන්ධො.**අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතන්ති** භික්ඛූහි අනාමසිතබ්බග්ගං පිණ්ඩපාතං.**සාමණෙරභාගසමකොති** සාමණෙරෙහි ලද්ධෙන භාගෙන සමං පවත්තො.**අස්සාති** පණ්ඩුපලාසස්ස.

සාමණෙරස්ස සබ්බංපටිජග්ගනකම්මං කාතුං වට්ටති විය, අස්ස කාතුං වට්ටතීති යොජනා.

57. හත්ථච්ඡින්නාදිවත්ථුකථා

119. හත්ථච්ඡින්නාදිවත්ථුසුහත්ථා ඡින්නා යස්සාතිහ**ත්ථච්ඡින්නො**තිආදිවචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''යස්සා''තිආදි.**මණිබන්ධෙ**ති පකොට්ඨන්තෙ. සො හි යස්මා එත්ථ මණිසඞ්ඛාතංඅලඞ්කාරවිකතිං බන්ධති, තස්මා මණිබන්ධොති වුච්චති.**කප්පරෙ**ති කපොණියං. සා හි පරෙසං පිට්ඨීසු කපති හිංසති අනෙනාති ''කප්පරො''ති වුච්චති. යස්ස හත්ථා ඡින්නා හොන්ති, අයං හත්ථච්ඡින්නො නාමාතියොජනා. එසෙව නයො සෙසෙසුපි. එකො වා පාදොති යොජනා. හෙට්ඨා ''එකො වා ද්වෙ වාහත්ථා''ති එත්ථාපි එසෙව නයො.**චතූසු හත්ථපාදෙසු ද්වෙවා**ති එකො හත්ථො, එකො පාදොති ද්වෙවා.**කණ්ණා**ති සද්දග්ගහා. තෙ හි කණ්ණති සවති එතෙහීති කණ්ණාතිවුච්චන්ති.**කණ්ණබද්ධෙ**ති කණ්ණච්ඡිද්දස්ස ආබද්ධෙ.**සඞ්ඝාටෙතු**න්ති සඞ්ඝටනං කාතුං, ආබන්ධනං කාතුන්තිඅත්ථො.**අජපදකෙ**ති අජපදසණ්ඨානෙ ඨානෙ.**නාසා**ති ඝානානි. තානි හි නාසති අබ්‍යත්තසද්දං කරොති එතාහීතිනාසාති වුච්චන්ති.**නාසිකා**ති නාසායෙව.**සණ්ඨාපෙතු**න්ති සුට්ඨු ඨපෙතුං, පකතියා ඨපෙතුන්ති අත්ථො.**නඛසෙස**න්ති නඛොයෙව සෙසො ඡින්නඞ්ගුලිතොති නඛසෙසො, තං. අග්ගෙපුරෙ උට්ඨහතීති**අඞ්ගුට්ඨො**. ''වුත්තනයෙනෙවා''ති ඉමිනා ''නඛසෙසං අදස්සෙත්වා''ති වචනං අතිදිසති.**කණ්ඩරනාමකා**තිමහාසිරනාමකා. තෙ හි කං සරීරං ධාරෙන්තීති**කණ්ඩරා**තිවුච්චන්ති ධකාරස්ස ඩකාරං කත්වා.**යෙසූ**ති කණ්ඩරෙසු, නිද්ධාරණෙ භුම්මං.

යස්ස වග්ගුලිපක්ඛකා විය අඞ්ගුලියො සම්බන්ධො හොන්ති, අයං**ඵණහත්ථකො**නාමාති යොජනා.**එත**න්තිඵණහත්ථකං. ජළඞ්ගුලාදයොපි ඵණහත්ථකෙයෙව සඞ්ගහෙතබ්බාති ආහ ''යස්සපි ඡඅඞ්ගුලියො''තිආදි. යස්සපි ඡ අඞ්ගුලියො හොන්ති, අයම්පි ඵණහත්ථකො නාමඋපචාරෙන.

ඛුජ්ජොති එත්ථ ඛුජ්ජො සරීරොයස්සත්ථීති ඛුජ්ජොති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''ඛුජ්ජසරීරො''ති. කස්මාඛුජ්ජොති ආහ ''උරස්ස වා''තිආදි. යස්ස පන වඞ්කං, අයම්පි ඛුජ්ජො නාමාති යොජනා.**වඞ්ක**න්ති ව කුටිලං.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා.**බ්‍රහ්මුජුගත්තො**ති උජුං ගත්තං උජුගත්තං, බ්‍රහ්මුනො උජුගත්තං විය උජුගත්තං ඉමස්ස මහාපුරිසස්සාති බ්‍රහ්මුජුගත්තො, මහාපුරිසො.

සංඛෙපෙන වුත්තමත්ථං විත්ථාරෙන දස්සෙන්තො ආහ**''ජඞ්ඝවාමනස්ස හී''**තිආදි.**යෙස**න්තිඋභින්නං කායානං.**භූතාන**න්ති අමනුස්සානං

පිසාචකපෙතානං.අත්තභාවො හොති වියාති යොජනා.**පරිවටුමොති** පරිසමන්තතොවට්ටුලසරීරො.

ගලගණ්ඩීතිඑත්ථ ගලෙ ගණ්ඩො යස්සත්ථීති ගලගණ්ඩීති වචනත්ථං දස්සෙන්තොආහ ‘‘යස්සා’’තිආදි.**එතන්ති** ‘‘ගලගණ්ඩී’’ති එතං වචනං.**තත්ථාති** ගලගණ්ඩිපබ්බාජනෙ.**යන්ති**වචනං.

සිපදීති එත්ථ සිථිලං පදං ඉමස්සාතිසිපදීති වුත්තෙ භාරපාදොයෙව ගහෙතබ්බොති ආහ ‘‘භාරපාදො වුච්චතී’’ති. භාරං පාදංයස්සාති**භාරපාදො.** එතෙ ද්වෙ ථූලපාදරොගීසු වත්තන්තීතිදට්ඨබ්බං.**සඤ්ජාතපිළකොති** සඤ්ජාතඵොටො.**උපනාහන්ති** භුසං බන්ධනං.**උදකආවාටෙති**උදකෙන පුණ්ණායං කාසුයං.**උදකවාලිකායාති** උදකතින්තෙන මරුනා.යථා සිරා පඤ්ඤායන්ති, එවං මිලාපෙතුන්ති යොජනා.**ඊදිසන්ති**සිරාපඤ්ඤායනජඞ්ඝතෙලනාළිකසභාවං.**තථාති** යථා පබ්බජ්ජාකාලෙකරොති, තථා කත්වාති අත්ථො.

පාපරොගීති එත්ථ පාපරොගස්ස සරූපංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අරිස’’ඉතිආදි. තත්ථ අරිසො ච භගන්දරො ච පිත්තඤ්ච සෙම්හො චකාසො ච සොසො චාති ද්වන්දො, තෙ ආදයො යෙසං තෙති අරිස…පෙ…. සොසාදයො. ආදිසද්දෙනහෙට්ඨා වුත්තෙ ආබාධෙ සඞ්ගණ්හාති. තත්ථ පිත්තසෙම්හසද්දෙහි තංසමුට්ඨානො රොගොගහෙතබ්බො. ‘‘නිච්චාතුරො’’ති ඉමිනා පාපරොගීති එත්ථ මන්තුත්ථෙ පවත්තස්සඊපච්චයස්ස නිච්චයොගත්ථං දස්සෙති.

පරිසදූසනොති එත්ථ**ඉති**සද්දො නාමපරියායො, පරිසදූසනො නාමාති හි අත්ථො. යො අත්තනොවිරූපතාය පරිසං දූසෙති, අයං පරිසදූසනො නාමාති යොජනා. ඡසරීරදොසං ආදිං කත්වාපරිසදූසනභාවං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘අතිදීඝො වා’’තිආදි.**අතිදීඝොවාති** එත්ථ න කෙවලං පරෙසං ද්වඞ්ගුලාදිමත්තදීඝො, අථ බොදිගුණාදිදීඝොවාධිප්පෙතොති ආහ ‘‘අඤ්ඤෙස’’න්තිආදි.**නාභිපදෙසොති** අත්තනො නාභිපදෙසො. යථා හි අතිදීඝෙ පරවචනෙනඅතිදීඝස්ස සරූපං වෙදිතබ්බං, තථා අතිරස්සාදීසුපි අතිරස්සසරූපන්ති දට්ඨබ්බං.**මහොදරොති** මහාඋදරො.**කප්පසීසො වාති**හත්ථිසීසොවිය යුගසීසො වා.**කප්පසද්දො** හෙත්ථ යුගත්ථවාචකො.**කණ්ණිකකෙසොවාති** කණ්ණිකසදිසෙහි කෙසෙහි සමන්නාගතො. ‘‘ජාතිපලිතෙහී’’ති ඉමිනා ජරාවාතෙනපහතං පලිතං නිවත්තෙති.**පකතිතම්බකෙසොති** එත්ථ පකතිසද්දෙනකෙනචි පයොගෙන තම්බකෙසං නිවත්තෙති.**ආවට්ටසීසොති**පුනප්පුනං වට්ටතීති ආවට්ටො, කෙසාවට්ටො, සො එතස්ස සීසෙ අත්ථීති ආවට්ටසීසො.**උද්ධග්ගෙහීති** උද්ධං කොටීහි.**ජාලබද්ධෙනවියාති** ජාලෙන බද්ධෙන ඉව.

සම්බද්ධභමුකො වාතිඅඤ්ඤමඤ්ඤසම්බද්ධභමුකො වා.**මක්කටභමුකොති** මක්කටස්ස භමුවියභමු එතස්සාති මක්කටභමුකො.**වාසිකොණෙනාති** තච්ඡනීකොටියා.**විසමවක්කලොති** එත්ථ චක්කාකාරෙන ලාති පවත්තති, චක්කාකාරං වාලාති ගණ්හාතීතිවක්කලො. **කෙකරොති** වලිරො. සො හි කුච්ඡිතංකරොතීති කෙකරොති වුච්චති.**කක්කටස්සෙවාති** කක්කටස්ස ඉව.**මූසිකකණ්ණොති** ආඛුකණ්ණො.**ජතුකකණ්ණොති** වග්ගුලිකණ්ණො.**අවිද්ධකණ්ණොති** අච්ඡිද්දකණ්ණො.**හීතිසච්චං**, යස්මා වා.**සොති** අවිද්ධකණ්ණො. කණ්ණෙ භගන්දරොඑතස්සාති**කණ්ණභගන්දරො,**සොයෙව කණ්ණභගන්දරිකො. ගණ්ඩොකණ්ණෙ එතස්සාති**ගණ්ඩකණ්ණො. පග්ඝරිතපුබ්බෙනාති**පග්ඝරිතපූයෙන. ටඞ්කිතො කණ්ණො යස්සාති**ටඞ්කිතකණ්ණො.ගොභත්තනාළිකායාති** ගුන්නං භත්තපානත්ථං කතාය නාළිකාය. බිළාරක්ඛි වියඅතිපිඞ්ගලං අක්ඛි එතස්සාති**අතිපිඞ්ගලක්ඛි.** මධුවණ්ණොවිය පිඞ්ගලං අක්ඛි එතස්සාති**මධුපිඞ්ගලක්ඛි.නිප්පඛුමක්ඛීති** එත්ථ**පඛුමං**වුච්චති අක්ඛිම්හිජාතං ලොමං. තඤ්හි අක්ඛිනො පක්ඛද්වයෙ ජාතත්තා පඛුමන්ති වුච්චති. නත්ථි පඛුමංඅක්ඛිම්හි එතස්සාති නිප්පඛුමක්ඛි. අස්සුපග්ඝරණං අක්ඛිම්හා එතස්සාති**අස්සුපග්ඝරණක්ඛි**. පුප්ඵං සඤ්ජාතං යස්ස අක්ඛිනොති**පුප්ඵිතං.** පුප්ඵිතං අක්ඛි යස්සාති**පුප්ඵිතක්ඛි. අක්ඛිපාකෙනාති** අක්ඛිනො දලපරියන්තෙසු පච්චනකෙනරොගෙන.

චිපිටනාසිකොති අනුන්නතනාසිකො.**සුකතුණ්ඩසදිසායාති** සුවානං මුඛෙන සදිසාය.

පටඞ්ගමණ්ඩූකස්සෙවාතිපටඞ්ගනාමකස්ස මණ්ඩූකස්ස මුඛනිමිත්තං ඉව මුඛනිමිත්තංයෙවාතියොජනා.**උක්ඛලිමුඛවට්ටිසදිසෙහීති** උක්ඛලියා මුඛවට්ටිනාසදිසෙහි.**භෙරිචම්මසදිසෙහීති** භෙරියා මුඛෙ නහිතචම්මෙනසදිසෙහි.**එළමුඛොති** එළාය නිච්චපග්ඝරිතං මුඛමෙතස්සෙතිඑළමුඛො.**උප්පක්කමුඛොති** උප්පක්කං කුථිකං මුඛමෙතස්සාතිඋප්පක්කමුඛො.**සඞ්ඛතුණ්ඩකොති** සඞ්ඛස්ස තුණ්ඩෙන සදිසොඔට්ඨො එතස්සාති සඞ්ඛතුණ්ඩකො.

අට්ඨකදන්තසදිසෙහීති අට්ඨකනාමකස්සනඞ්ගලස්ස දන්තෙහි සදිසෙහි. දන්තෙ පිදහිතුන්ති සම්බන්ධො.**දන්තන්තරෙති** දන්තවිවරෙ, දන්තමජ්ඣෙ වා.**කලන්දකදන්තො වියාති** කාළකානං දන්තො විය.

මහාහනුකොති මහන්තො හනු එතස්සාතිමහාහනුකො.**චිපිටහනුකොති** අනුන්නතහනුකො.**නිම්මස්සුදායීකොති** නත්ථි මස්සු ච දායී ච එතස්සාතිනිම්මස්සුදායීකො.**භට්ඨඅංසකූටොති** භට්ඨො පතිතො අංසකූටොඉමස්සාති භට්ඨඅංසකූටො.**ගොධාගත්තොති** ගොධාය ගත්තං වියගත්තං ඉමස්සාති ගොධාගත්තො. **සබ්බංපෙතන්ති** සබ්බම්පි එතං

‘‘කච්ඡුගත්තො’’තිආදිවචනං.**එත්ථා**ති ‘‘කච්ඡුගත්තො’’තිආදිවචනෙ. විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොතියොජනා.

හත්ථච්ඡින්නාදිවත්ථුකථාවණ්ණනා

හත්ථකටිකොති හත්ථා පන්නා කටිඑතස්සාති හත්ථකටිකො. අච්චුග්ගතෙහි ආනිසදමංසෙහීති සම්බන්ධො.**වාතණ්ඩිකොති** වාතෙන පූරිතො අණ්ඩකොසො එතස්සාති වාතණ්ඩිකො.**සඞ්ඝට්ටනජාණුකොති** අන්තො නතත්තා අඤ්ඤමඤ්ඤං සඞ්ඝට්ටනං ජාණුඑතස්සාති සඞ්ඝට්ටනජාණුකො.**විකටොති** තිරියගමනපාදො.උපඞ්ඝපිණ්ඩිකස්ස අත්ථං සහ භෙදෙන දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සො දුවිධො’’තිආදි. තත්ථදුවිධො සො උපඞ්ඝපිණ්ඩිකො සමන්නාගතොති යොජනා. අථ වා සො උපඞ්ඝපිණ්ඩිකො හෙට්ඨාඔරුළ්හාහි මහන්තීහි ජඞ්ඝපිණ්ඩිකාහි සමන්නාගතො වා උපරි ආරුළ්හාහි මහන්තීහිජඞ්ඝපිණ්ඩිකාහි සමන්නාගතො වාති දුවිධොති යොජනා.**පිට්ඨිකපාදොති** පිට්ඨියං උට්ඨිතො පාදො එතස්සාති පිට්ඨිකපාදො.**ගණ්ඩිකඞ්ගුලි වාති** ගණ්ඩෙන උට්ඨිතො අඞ්ගුලිඑතස්සාති ගණ්ඩිකඞ්ගුලි.**සබ්බොපෙසා**තිඑස සබ්බොපි ජනො. පරිසං දූසෙතීති**පරිසදූසනො.**

පුබ්බාදීහීතිආදිසද්දෙන චක්ඛුපසාදස්සඅන්තරායකරානි අඤ්ඤානිපි වත්ථූනි ගහෙතබ්බානි. ද්වීහි වා අක්ඛීහි, එකෙන වාඅක්ඛිනාති යොජනා.**උභයම්පීති** ද්වින්නං අට්ඨකථාචරියානංඋභයම්පි වචනං. පාළියං ‘‘අන්ධං පබ්බාජෙන්තී’’ති අවත්වා ‘‘කාණංපබ්බාජෙන්තී’’ති වුත්තත්තා ‘‘පරියායෙනා’’ති වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායඤ්හි ‘‘ජච්චන්ධො’’ති ඉමිනා ද්වෙඅක්ඛිකාණං සන්ධාය වුත්තං.**කුණීති** කුණනං සංකොචනං කුණං, තමෙතස්සත්ථීති කුණී.**ඛඤ්ජොති** ඛඤ්ජති ගතිවෙකල්ලභාවෙන පවත්තතීති ඛඤ්ජො.**කුණ්ඩපාදකොති** එත්ථ**කුණ්ඩො**තිඛඤ්ජස්සෙව නාමං. ඛඤ්ජො හි කුඩති ගමනං පටිහනතීති කුණ්ඩොති වුච්චති. කස්මාකුණ්ඩපාදකො? කස්මා පිට්ඨිපාදමජ්ඣෙන චඞ්කමන්තොති ආහ ‘‘මජ්ඣෙසංකුටිතපාදත්තා’’ති. ඉමිනා හි කුණ්ඩපාදස්ස ච පිට්ඨිපාදමජ්ඣෙන චඞ්කමනස්ස චහෙතුං දස්සෙති. එසෙව නයො අනන්තරවාක්‍යෙපි.**සබ්බොපෙසා**තිඑස සබ්බොපි ජනො.

පක්ඛහතොති එත්ථ එකො පක්ඛො හතො විනාසොඑතස්සාති පක්ඛහතොති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘එකො හත්ථො වා’’තිආදි. ‘‘පක්ඛපාතො’’තිපි පාඨො, සො අපාඨොයෙව.**පක්ඛ**සද්දො හිකොට්ඨාසවාචකො, න පඞ්ගුලපරියායො, **පීඨසප්පී වුච්චතී**තිපීඨෙන සප්පති ගච්ඡති සීලෙනාති පීඨසප්පී වුච්චති. ‘‘ජිණ්ණභාවෙන දුබ්බලො’’තිඉමිනා ජීරණං ජරා, තාය දුබ්බලො**ජරාදුබ්බලො**ති වචනත්ථංදස්සෙති.**බලවා හොතීති** ආගන්තුකරොගානමභාවෙන බලවා හොති, ‘‘වචීභෙදො නප්පවත්තතී’’ති ඉමිනා මුඛමත්තමෙව ගච්ඡති පවත්තති, න වචීභෙදො එත්ථජනෙතිමූගොති දස්සෙති. යස්ස වචීභෙදොන

පවත්තති, අයං මූගො නාමාති යොජනා.**මම්මනන්ති** ඛලිතවචනං.යො එකමෙව අක්ඛරං චතුපඤ්චක්ඛත්තුං වදති, තස්සෙතමධිවචනං.

බධිරොති සුතිහීනො. සො හි හනනංසොතපසාදස්ස නාසනං වධො, තං ඊරති ගච්ඡතීති බධිරොති වුච්චති. යො සබ්බෙන සබ්බං නසුණාති, අයං බධිරො නාමාති යොජනා. ඉමිනා නට්ඨපසාදතං දස්සෙති. **උභයදොසවසෙනාති** උපලක්ඛණවසෙන වුත්තං අන්ධමූගබධිරපබ්බාජනෙතිදොසවසෙනපි වුත්තත්තා.**තෙති** හත්ථච්ඡින්නාදයොද්වත්තිංසජනෙ. ඔසාරණං අපත්තො පුග්ගලො අත්ථි, තං පුග්ගලං සඞ්ඝො ඔසාරෙති චෙතියොජනා.**ඔසාරෙතීති** සඞ්ඝෙ පවෙසෙති.

58. අලජ්ජීනිස්සයවත්ථුකථා

120. ‘‘අලජ්ජීනං ඔවාද’’න්ති පාඨසෙසෙන යොජිතෙ සාම්‍යත්ථෙ සාමිවචනම්පි යුජ්ජතෙව. තංනයං අදස්සෙත්වා ‘‘උපයොගත්ථෙ සාමිවචන’’න්ති වුත්තං. ‘‘භික්ඛූහි සභාගත’’න්තිඉමිනා භික්ඛූහි සමානො සීලාදිගුණසඞ්ඛාතො භාගො ඉමස්සාතිභික්ඛුසභාගො,තස්ස භාවොභික්ඛුසභාගතන්ති වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘ලජ්ජිභාව’’න්ති ඉමිනාභාවපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති.**නවට්ඨානන්ති** අභිනවට්ඨානං.ගතෙන භික්ඛුනාති සම්බන්ධො.

ථෙරොති නිස්සයදායකො ථෙරො.**ගහෙතුකාමොති** නිස්සයං ගහෙතුකාමො.**ආචාරන්ති** නිස්සයපටිපන්නස්ස ආචාරං.**තදහෙවාති** තස්මිං ගතඅහනි එව. ආභොගස්ස කතත්තා, අරුණුග්ගමනස්ස චඅජානනත්තා වුත්තං ‘‘අනාපත්තී’’ති. අරුණුග්ගමනං අජානන්තොපි ආභොගස්ස අකතත්තාවුත්තං ‘‘අරුණුග්ගමනෙ දුක්කට’’න්ති. ‘‘ද්වෙ තීණි දිවසානී’’ති පදෙන චතු පඤ්ච ඡදිවසානිපි ගහෙතබ්බානි ලක්ඛණහාරනයෙන අනිස්සිතෙන වසිතබ්බභාවෙන සමානඵලත්තා. තෙනාහ ‘‘සත්තාහං වසිස්සාමී’’ති.**ලද්ධපරිහාරොති** ලද්ධො පරිහාරොආපත්තිඅපනයනං යෙනාති ලද්ධපරිහාරො.

59. ගමිකාදිනිස්සයවත්ථුකථා

121. ‘‘කරණීයනිස්සයො’’ති ඉමිනා නිස්සයගහණං**නිස්සයො**උත්තරපදලොපවසෙන, සො කරණීයො ඉමස්සාති**නිස්සයකරණීයො**තිවිසෙසනපරනිපාතභාවං දස්සෙති.**නිස්සයංඅලභමානෙනාති** එත්ථ කිං නිස්සයස්ස අලභනං නාමාති ආහ ‘‘අත්තනා’’තිආදි.**වුත්ථපුබ්බන්ති**වසිතපුබ්බං.**එකරත්තං වසන්තෙනාපීතිපි**සද්දොද්විරත්තාදිකෙ කා නාම කථාති දස්සෙති. විස්සමන්තො වා සත්ථං පරියෙසන්තො වාහුත්වාති යොජනා.**නාවාය ගච්ඡන්තස්සාති** නාවායඅද්ධානමග්ගං පටිපන්නස්ස.

යාචියමානෙනාති එත්ථබහුකත්තුපසඞ්ගත්තා වුත්තං ‘‘තෙන ගිලානෙනා’’ති. ‘‘මානෙනා’’ති ඉමිනායාචිතුමසක්කුණෙය්‍යතාදීනි නිවත්තෙති.

ඵාසු හොතීති එත්ථ ආවාසසප්පායාදිවසෙනඵාසු හොතීති ආසඞ්කා භවෙය්‍යාති ආහ ‘‘සමථවිපස්සනානං පටිලාභවසෙනා’’ති.**හීති** සච්චං.**ඉමං පරිහාරන්ති** ඉමංඵාසුවිහාරපරිහාරං. ථාමගතාය විපස්සනායාති යොජනා. සමථො වා තරුණො හොතීති යොජනා.**එතස්සෙවාති** තරුණසමථවිපස්සනිකස්සෙව භික්ඛුනො.**තස්ස නිස්සායාති** එත්ථ තස්ස ඔවාදං නිස්සායාති යොජනා. අථ වාඋපයොගත්ථෙ සාමිවචනං. තං නිස්සයදායකං නිස්සායාති හි අත්ථො. යත්තකො කාලොආසළ්හීපුණ්ණමා අත්ථි, තත්තකං කාලන්ති යොජනා. ‘‘ආසළ්හීපුණ්ණමා’’ති එත්ථ ‘‘යාවා’’ති නිපාතපයොගත්තා අභිවිධිඅවධ්‍යත්ථෙ නිස්සක්කවචනං දට්ඨබ්බං.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ.

122. පාළියං**ගොත්තෙනපීති** එත්ථපිසද්දෙන නකෙවලං නාමෙනෙව, අථ ඛො ගොත්තෙනපි සාවෙතුන්ති දස්සෙති. තස්මා ‘‘ආයස්මතොපිප්පලිස්සා’’ති නාමං සාවෙත්වාතිපි ‘‘ආයස්මතො මහාකස්සපස්සා’’ති ගොත්තංසාවෙත්වාපි අනුසාවෙතබ්බං. තෙන වුත්තං ‘‘මහාකස්සපස්සා’’තිආදි. ඉමිනා ‘‘කොනාමොතෙ උපජ්ඣායො? උපජ්ඣායො මෙ භන්තෙ ආයස්මා මහාකස්සපො නාමා’’තිආදීසු ගොත්තම්පිනාමෙනෙව සඞ්ගහිතන්ති සිද්ධං හොති.

123. **එකානුසාවනෙ**තිපදස්සසමානාධිකරණබාහිරත්ථසමාසභාවං නිවත්තෙන්තො ආහ ‘‘එකතො අනුසාවනෙ’’ති. තත්ථ**එකතොති** එකක්ඛණෙ, එකපහාරෙන වා. වක්ඛති හි ‘‘එකක්ඛණෙ’’ති ච ‘‘එකපහාරෙනෙවා’’ති ච. ඉමිනා එකතො අනුසාවනමෙතෙසන්ති**එකානුසාවනාති** අසමානාධිකරණබාහිරත්ථසමාසං දස්සෙති.**එකෙනාති** එකෙන අනුසාවනාචරියෙන.**එකස්සාති**එකස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස. ‘‘එකක්ඛණෙ’’ති ඉමිනා ‘‘එකතො’’ති පදස්ස අත්ථංදස්සෙති. ‘‘උපසම්පාදෙතු’’න්ති ද්වින්නං උපසම්පදාපෙක්ඛානං උපසම්පාදෙතුං.

පුරිමනයෙනෙවාති ‘‘එකෙන එකස්ස, අඤ්ඤෙනඉතරස්සා’’තිආදිනා පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව.**එකතොඅනුසාවනෙ කාතුන්ති** ‘‘එකෙන එකස්ස, අඤ්ඤෙන අඤ්ඤස්ස, ඉතරෙන ඉතරස්සා’’ති එවං තීහි ආචරියෙහි තිණ්ණංඋපසම්පදාපෙක්ඛානං එකක්ඛණෙ අනුසාවනෙ කාතුං.**තඤ්ච ඛොති**එත්ථ තසද්දස්ස ‘‘අනුසාවනෙ කාතු’’න්ති පදස්සෙව අත්ථවිසයතං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අනුසාවනකිරිය’’න්ති.**ද්වෙ වා තයො වාති** එත්ථ වාසද්දොඅනියමවිකප්පත්ථො. සචෙ එකෙනාචරියෙන ද්වෙ අනුසාවෙති,

‘‘අයං බුද්ධරක්ඛිතො ච අයංධම්මරක්ඛිතො චා’’ති අනුසාවෙතබ්බා. සචෙ තයො අනුසාවෙති, ‘‘අයං බුද්ධරක්ඛිතො චඅයං ධම්මරක්ඛිතො ච අයං සඞ්ඝරක්ඛිතො චා’’ති අනුසාවෙතබ්බා. යථා එකෙනාචරියෙනද්වෙ වා තයො වා එකතො අනුසාවෙතබ්බා, එවං ද්වීහි වා තීහි වා ආචරියෙහි එකොඅනුසාවෙතබ්බොතිපි වදන්ති. එකෙන උපජ්ඣායෙන කරණභූතෙන, එකො උපජ්ඣායො හුත්වාති වාඅත්ථො. ‘‘එකපහාරෙනෙවා’’ති ඉමිනා**‘‘එකතො’’**ති පදස්ස අත්ථංදස්සෙති.**ද්වෙ තිස්සො කම්මවාචා**ති ද්වීහි ආචරියෙහිද්වෙ, තීහි ආචරියෙහි තිස්සො කම්මවාචා. එකෙන උපජ්ඣායෙන අනුසාවනෙ එකො වා ද්වෙ වාතයො වා ආචරියා වට්ටන්ති, නානුපජ්ඣායෙන අනුසාවනෙ පන නානාචරියා එව වට්ටන්තීතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘සචෙ පනා’’තිආදි.**තිස්සත්ථෙරො**තිකම්මවාචාචරියභූතො තිස්සත්ථෙරො. **සුමනත්ථෙරස්සා**ති උපජ්ඣායභූතස්ස සුමනත්ථෙරස්ස.**ඉදන්**ති නානුපජ්ඣායෙන එකස්සාචරියස්සානුසාවනං.**එස පටික්ඛෙපො**ති ‘‘න ත්වෙව නානුපජ්ඣායෙනා’’ති එසොපටික්ඛෙපො.

63. උපසම්පදාවිධිකථා

126. තං **උපජ්ඣන්**ති තං උපජ්ඣායං. ‘‘උපජ්ඣා’’ති ච ‘‘උපජ්ඣායො’’ති චහි අත්ථතො එකං, බ්‍යඤ්ජනමෙව නානං යථා ‘‘සභා සභාය’’න්ති. එත්ථ උපජ්ඣාසද්දොරාජාදිගණො (රූපසිද්ධි 599 සුත්තෙ; සද්දනීති 1140 සුත්තෙ), උපජ්ඣායසද්දොපුරිසාදිගණො. සභාසද්දො ඉත්ථිලිඞ්ගො, සභායසද්දො පුල්ලිඞ්ගො වා නපුංසකලිඞ්ගොවා.**‘‘විත්ථායන්තී’’**ති සද්දො නාමධාතූති ආහ ‘‘විත්ථද්ධගත්තා හොන්තී’’ති. විත්ථසද්දො හි දබ්බවාචකත්තා නාමසද්දො, විකාරෙන ථද්ධො ගත්තො එතෙසන්ති**විත්ථා,**ද්ධකාරස්ස ලොපංකත්වා, තතො ආයපච්චයො හොති.**යන්**ති යං අන්තරායජාතං.**තව සරීරෙ**ති තුය්හං කායෙ. ‘‘නිබ්බත්ත’’න්ති ඉමිනා ‘‘ජාත’’න්තිඑත්ථ ජනධාතුයා ජනනත්ථං දස්සෙති, ‘‘විජ්ජමාන’’න්ති ඉමිනා ජනීධාතුයාපාතුභාවත්ථං දස්සෙති.**සන්තන්**ති සංවිජ්ජමානං.**ඉතිආදි**කථෙතබ්බන්ති යොජනා.

64. චත්තාරොනිස්සයාදිකථා

128. **උපසම්පන්නසමනන්තරමෙවා**තිඋපසම්පන්නොහුත්වා සමනන්තරමෙව, න කාලන්තරෙති අත්ථො.**එකපොරිසා**තිඑත්ථ පොරිසසද්දො උපරි විත්ථතෙ භුජපමාණෙ ච පොසපමාණෙ ච වත්තති. පුරිසස්ස පමාණා**පොරිසා,**පමාණත්ථෙ ණපච්චයො.**ඡායා**තිආතපාභාවො.**මෙතබ්බා**ති පමෙතබ්බා. ‘‘වස්සානො’’තිආදි**‘‘උතුපමාණං ආචික්ඛිතබ්බ’’**න්ති එත්ථ ආචික්ඛණාකාරදස්සනං.උතුනො පමාණන්ති අත්ථං නිවාරෙන්තො ආහ ‘‘එත්ථ වා’’තිආදි. අරති පුනප්පුනංගච්ඡතීති**උතු,** පමීයති සංවච්ඡරොපරිච්ඡිජ්ජියති අනෙනාති**පමාණං.** යත්තකෙහි දිවසෙහිඅපරිපුණ්ණොති සම්බන්ධො.**යස්සා**ති දිවසභාගස්ස. යො

උතුඅපරිපුණ්ණො, තස්ස උතුනොති පාඨසෙසො යොජෙතබ්බො. ‘‘උතුපමාණං ආචික්ඛිතබ්බං, දිවසභාගො ආචික්ඛිතබ්බො’’ති පදානං අපරම්පි අත්ථවිකප්පං දස්සෙන්තො ආහ**‘‘අථ වා’’**තිආදි. තත්ථ**අයං නාම උතූ**ති අයංඋතු වස්සානො නාමාති වා හෙමන්තො නාමාති වා ගිම්හො නාමාති වා.**පුබ්බන්හොති** අහස්ස පුබ්බො පුබ්බන්හො. තත්ථ පච්ඡිමනයොවපාසංසතරො. කස්මා? පුරිමනයෙ උතුපරිපුණ්ණෙ දිවසභාගාචික්ඛණස්ස අභාවා, පච්ඡිමනයෙපන පරිපුණ්ණං වා අපරිපුණ්ණං වා උතුපමාණං ආචික්ඛිතබ්බං. උපසම්පන්නදිවසභාගොව ‘‘පුබ්බන්හො’’ති වා ‘‘සායන්හො’’ති වා ආචික්ඛිතබ්බො.**සංගීතී**ති එත්ථ සං එකතො කත්වා ගායිතබ්බා කථෙතබ්බාති සංගීතිතිවචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඉදමෙව සබ්බං එකතො කත්වා’’තිආදි. තත්ථ**කි**න්ති කිං උතුං.**ඉදං නාමා**ති ඉදං නාමඋතුං.**වදෙය්‍යාසී**ති ආගන්තුකානං වුඩ්ඪනවකභාවාදිඤාපනත්ථංකථෙය්‍යාසි.

129. **දුතිය**න්ති සහායං භික්ඛුං වා සාමණෙරං වා පුරිසං වා.**අකරණීයානී**ති උපසම්පන්නෙහි අකත්තබ්බානි.**පණ්ඩුපලාසොති** එත්ථ**පණ්ඩු**තිසෙතපීතමිස්සො වණ්ණො, **පලාස**සද්දො පණ්ණවාචකො, න හරිතවාචකො, නාපි කිංසුකදුමවාචකොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පණ්ඩුවණ්ණො පණ්ණො’’ති.**පණ්ඩුපලාසොති** සමාසොපි බ්‍යාසොපි යුත්තොයෙව. සමාසකාලෙ පණ්ඩුයස්සත්ථීති පණ්ඩු, සොයෙව පලාසො පණ්ඩුපලාසොති කාතබ්බො. පුප්ඵඵලාදිං බන්ධතීති**බන්ධන**න්ති වචනත්ථෙන බන්ධනසද්දො වණ්ටපරියායොති ආහ ‘‘වණ්ටතො’’ති.**පුථුසිලා**ති (ම. නි. අට්ඨ. 3.60) එත්ථපුථුසද්දො මහන්තපරියායොති ආහ ‘‘මහාසිලා’’ති.

130. **තස්සා**තිඋක්ඛෙපනීයකම්මාරහස්ස භික්ඛුනො.**සාමග්ගී**ති සඞ්ඝසාමග්ගී.**තෙනා**තිඋක්ඛෙපනීයකම්මාරහෙන භික්ඛුනා.**සම්භොගෙ**ති ආමිසෙන චධම්මෙන ච සම්භොගහෙතු. එත්ථ සහසෙය්‍යාපිසඞ්ගහිතාආපත්තිභාවතො.**අනාපත්තී**ති අනුක්ඛිත්තකභාවතොපාචිත්තියාපත්තියා අනාපත්ති, අලජ්ජිලක්ඛණාභාවතො දුක්කටෙන අනාපත්තීතිදට්ඨබ්බං.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

ද්වාසත්තතිඅධිකවත්ථුසතපටිමණ්ඩිතස්ස මහාඛන්ධකස්ස

අත්ථවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

2. උපොසථක්ඛන්ධකං

68. සන්නිපාතානුජානනාදිකථා

132. උපොසථක්ඛන්ධකෙ තරන්ති ඔතරන්ති එත්ථාති**තිත්ථං,**උදකතිත්ථං, තිත්ථං වියාති**තිත්ථං,**ලද්ධීති ආහ ‘‘තිත්ථංවුච්චති ලද්ධී’’ති. ලද්ධි හි බහුනං ලද්ධිකානං ඔතරණට්ඨානත්තා තිත්ථං නාම.**අඤ්ඤන්ති** සාසනිකලද්ධිතො අඤ්ඤං.**එතෙසන්ති** පරිබ්බාජකානං.**ඉතොති** ඉමස්මාසාසනිකලද්ධිතො.**යන්ති** යං ධම්මජාතං.**තෙසන්ති** අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං.**තෙලභන්තීති** එත්ථ තසද්දො මනුස්සවිසයොති ආහ ‘‘තෙ මනුස්සා’’ති.**මූගසූකරාති** එත්ථ ථූලසරීරස්ස සූකරස්ස සද්දමත්තස්සාපි අභාවතොමූගසූකරො නාමාති ආහ ‘‘ථූලසරීරසූකරා’’ති.

135. **අස්සාති** භික්ඛුනො.**සොතිසම්පජානමුසාවාදො.කින්ති** කිං ආපත්ති.**දුක්කටන්ති** පදස්ස දුක්කටං කම්මන්ති ආසඞ්කා භවෙය්‍යාති ආහ ‘‘දුක්කටාපත්තී’’ති. සා ච ඛො දුක්කටාපත්ති මුසාවාදලක්ඛණෙන න හොතීති යොජනා. කෙනහොතීති ආහ ‘‘භගවතො පන වචනෙනා’’ති.**වචනෙනාති** ච ‘‘සම්පජානමුසාවාදෙ කිං හොති? දුක්කටංහොතී’’ති (මහාව. 135) වචනෙන.**අකිරියසමුට්ඨානාති** ආවිකත්තබ්බාය ආපත්තියාඅකරණෙන අකිරියසමුට්ඨානා.

මනුජෙනාති මනුස්සෙන.**වාචාති** වාචාය. යකාරස්ස හි ලොපො.**ගිරන්තිසද්දං.පරෙති** අඤ්ඤෙපුග්ගලෙ.**වාචසිකන්ති** වාචාතො සමුට්ඨිතං. අයං පනෙත්ථ යොජනා – භික්ඛුකෙනචි ආසන්නෙ ඨිතෙන මනුජෙන වාචාය අනාලපන්තො හොති, පරෙ දූරෙ ඨිතෙ පුග්ගලෙ සන්ධායගිරං මහාසද්දං නො ච භණෙය්‍ය, එවම්පි වාචසිකමෙව ආපජ්ජෙය්‍යාති.

අන්තරායිකොති එත්ථ කරොත්‍යත්ථෙණිකපච්චයොති ආහ ‘‘අන්තරායකරො’’ති. ‘‘කිමත්ථායා’’ති ඉමිනා**කිස්සාති** එත්ථ තදත්ථෙ චතුත්ථීති දස්සෙති, හෙත්වත්ථෙපියුජ්ජතෙව.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු ‘‘දුතියස්ස ඣානස්සඅධිගමායා’’තිආදීසු.**ඉතීතිආදි** නිගමනං.**උද්දෙසතො වාති** ‘‘සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො’’තිආදිඋද්දෙසතො ච.**නිද්දෙසතො වාති** ‘‘පාතිමොක්ඛන්තිආදිමෙත’’න්තිආදිනිද්දෙසතො ච.

136. **දෙවසිකන්ති** එත්ථ ණිකපච්චයො විච්ඡත්ථෙ හොතීති ආහ ‘‘දිවසෙදිවසෙ’’ති.**තතියෙ ච සත්තමෙ ච පක්ඛෙති** එකස්ස උතුනොඅට්ඨසු පක්ඛෙසු තතියෙ ච සත්තමෙ ච පක්ඛෙ. ‘‘වචනතො’’ති පදං ‘‘වට්ටතී’’ති පදෙඤාපකහෙතු.**තථාරූපෙ පච්චයෙති** තථාරූපෙ විකතිවාරිත්තසඞ්ඛාතෙපච්චයෙ.**අනුවත්තිතබ්බන්ති** අනුමතිං වත්තිතබ්බං.**වචනතොපීති** පිසද්දො පුබ්බෙ ඤාපකහෙතුං

සම්පිණ්ඩෙති.**එතන්ති** ‘‘යස්මිං තස්මිං චාතුද්දසෙ වා පන්නරසෙ වා උද්දිසිතුංවට්ටතී’’ති වචනං.

71. සීමානුජානනකථා

138. **නිමිත්තා කිත්තෙතබ්බා**ති නිමිත්තානි කිත්තෙතබ්බානි.නිකාරස්ස හි ආකාරො.**නිමිත්තං කතො**ති එසො පබ්බතො නිමිත්තංකතොති යොජනා. එසෙව නයො පරතොපි. ‘‘එසෙව නයො’’ති ඉමිනා ‘‘පුරත්ථිමාය දිසාය කිංනිමිත්තං? පාසාණො භන්තෙ, එසො පාසාණො නිමිත්ත’’න්ති අත්ථං අතිදිසති. එසෙව නයොසෙසෙසුපි. කෙවලංපන වනඋදකෙසු ‘‘එතං වනං, එතං උදක’’න්තිවත්තබ්බං. නදියං ‘‘එසා නදී’’ති වත්තබ්බා.**එත්ථ පනා**තිඑතිස්සං උත්තරායං අනුදිසායං පන.**හී**ති ඵලජොතකො.**තත්ථා**ති ‘‘නිමිත්තා කිත්තෙතබ්බා’’ති වචනෙ.**සීමමණ්ඩල**න්ති සීමබිම්බං.**සම්බන්ධන්තෙනා**ති පුරිමනිමිත්තෙන පච්ඡිමනිමිත්තංසම්බන්ධන්තෙන. ඉමිනා එකන්තරිකාදිවසෙන නිමිත්තකිත්තනං න වට්ටති නිමිත්තෙනපිනිමිත්තානං සම්බන්ධාභාවතොති දස්සෙති. පුරිමනිමිත්තෙන පච්ඡිමනිමිත්තස්සසම්බන්ධෙ සති අජ්ජ එකං නිමිත්තං කිත්තෙත්වා ස්වෙ එකං නිමිත්තංකිත්තෙත්වාති එවං කාලන්තරෙපි නිමිත්තං කිත්තෙත්වා සම්මනිතුං වට්ටතීතිවදන්ති.

පබ්බතොතිඑත්ථපබ්බං වුච්චති එළු, තං එතස්මිං අත්ථීති**පබ්බතො**. වාලිකරාසිස්ස සුද්ධපංසුපබ්බතපසඞ්ගත්තා වුත්තං ‘‘වාලිකරාසි පන න වට්ටතී’’ති.**ඉතරොපී**ති වාලිකරාසිතො අඤ්ඤොපි තිවිධො පබ්බතො.**හත්ථිප්පමාණතො**ති අඩ්ඪට්ඨමරතනහත්ථිපමාණතො.**චතූසු දිසාසූ**ති විහාරස්ස චතූසු දිසාසු.**චතූහි වාතීහි වා**ති එත්ථ වාසද්දෙන තතො අධිකානිපි ගහෙතබ්බානි. එකෙන වානිමිත්තෙනාති යොජනා.**ඉතො**ති පබ්බතනිමිත්තතො.**තස්මා**ති යස්මා එකෙන නිමිත්තෙන න වට්ටති, තස්මා.**තන්**ති පබ්බතං.**තස්මා**ති එකස්සෙවනිමිත්තස්ස කිත්තිතත්තා. යො පබ්බතො අත්ථි, තං පබ්බතන්ති යොජනා.**අන්තො**ති පබ්බතස්ස අන්තො.

තතියභාගං **වා**ති එත්ථ වාසද්දෙන පඨමභාගොපිඑකදෙසොපි ගහෙතබ්බො.**තස්සා**ති තත්තකස්ස පදෙසස්ස.තතියභාගාදිතො අපරං සබ්බපබ්බතං අන්තොකත්වා සම්මතං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සචෙ’’තිආදි.

පාසාණනිමිත්තෙඑවං විනිච්ඡයොවෙදිතබ්බොති යොජනා. පසති ඝනභාවෙන බන්ධතීති**පාසාණො**. අයගුළොපි පාසාණසඞ්ඛමෙව ගච්ඡති තෙන තස්ස සදිසත්තා.**අයගුළොපී**ති එත්ථ පිසද්දෙන තම්බකංසවට්ටලොහසුවණ්ණරජතාදයොපිසඞ්ගණ්හාති.**යො කොචී**ති සිලාපවාළමණිආදීසු යො කොචි.ද්වත්තිංසපලගුළපිණ්ඩපරිමාණතා සණ්ඨානතො ගහෙතබ්බා, න තුලිත්වා ගණනවසෙන.බුද්දකතරො පාසාණොතියොජනා. යො පිට්ඨිපාසාණො වා යොඋට්ඨිතපාසාණො වාති

යොජනා කාතබ්බා – උත්තරවාක්‍ය තසද්දස්සඅනියමනිද්දෙසවචනත්තා**''පාසාණසඞ්ඛංයෙවා''**ති එත්ථ එවකාරෙන ''න පබ්බතසඞ්ඛ''න්ති අත්ථං දස්සෙති.**මහතොපිට්ඨීපාසාණස්සා**ති ආයාමවිත්ථාරුබ්බෙධතො මහන්තස්ස පිට්ඨීපාසාණස්සසක්කස්ස පණ්ඩුකම්බලපිට්ඨීපාසාණස්ස විය.**තන්තිපිට්ඨීපාසාණං.න වට්ටතී**ති කිත්තෙතුං න වට්ටති.**හී**ති ලද්ධදොසජොතකො.**තන්තිපිට්ඨීපාසාණං.සීමායා**ති සීමතො.**විහාරොපී**ති න කෙවලං නිමිත්තමෙව, විහාරොපි. පිට්ඨීපාසාණො නකිත්තෙතබ්බොති සම්බන්ධො.**කිත්තෙත්වා**ති එත්ථ ''පිට්ඨීපාසාණ''න්ති යොජෙතබ්බං.

වනනිමිත්තෙඑවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොතියොජනා. වනියති මයූරකොකිලාදීහි සත්තෙහි සම්භජියතීති**වනං**,වනන්ති සම්භජන්ති එත්ථාති වා**වනං**. තචො එව සාරොඑතෙසන්ති**තචසාරො,**තාලනාළිකෙරාදයො. ආදිසද්දෙන වෙණුආදයොසඞ්ගණ්හාති. අන්තො සාරො එතෙසන්ති**අන්තොසාරා,**සාකසාලාදයො. ආදිසද්දෙන ඛදිරාදයො සඞ්ගණ්හාති.**අන්තොසාරමිස්සකාන**න්ති අන්තොසාරෙහි රුක්ඛෙහි මිස්සකානං.**රුක්ඛානං වනන්ති** එත්ථ අවයවඅවයවිභාවෙන සම්බන්ධොවෙදිතබ්බො. ඉමිනා**තිණවනං රුක්ඛවනන්ති** එත්ථ ''තිණානංවන''න්ති වා ''රුක්ඛානං වන''න්ති වාඅත්ථං දස්සෙති.තිණමෙව වනං, රුක්ඛොයෙව වනන්ති අත්ථොපි යුජ්ජතෙව. චත්තාරො වා පඤ්ච වාරුක්ඛාති**චතුපඤ්චරුක්ඛා,**තෙ මත්තං පමාණමෙත්ථාති**චතුපඤ්චරුක්ඛමත්ත**ංවනං, **තතො**ති**චතුපඤ්චරුක්ඛමත්තතො.**එකදෙසන්ති** වනස්ස එකදෙසං.**වනමජ්ඣෙ**ති වනස්ස වෙමජ්ඣෙ, වනස්සූපරීති අත්ථො. රුක්ඛන්තරෙසූඑව හි විහාරං කරොන්ති.**එකදෙසන්ති** වනස්ස එකදෙසං.**තත්ථා**ති වනෙ. ''යීතවන''න්ති පදං ''කිත්තෙත්වා''ති පදෙඅවුත්තකම්මං, ''න කිත්තෙතබ්බ''න්ති පදෙ වුත්තකම්මං.

රුක්ඛනිමිත්තෙඑවං විනිච්ඡයොවෙදිතබ්බොති යොජනා. රුක්ඛියති එලාදිකාමෙහි සංවරියති රක්ඛියතීති**රුක්ඛො,**මහියං රුහතීති වා**රුක්ඛො.ජීවමානකො**ති ලොකවොහාරවසෙන මූලඞ්කුරාදිහරිතසඞ්ඛාතජීවමානකො. **පරිණාහතො**ති විසාලභාවතො.**සූචිදණ්ඩකපමාණො**ති සූචියා ලෙඛනියා දණ්ඩභූතවෙළුපමාණො. සො වෙළුකනිට්ඨඞ්ගුලිපමාණොති දට්ඨබ්බො.**තතො**ති අට්ඨඞ්ගුලුබ්බෙධසූචිදණ්ඩකපමාණපරිණාහරුක්ඛතො. **වංසනළකසරාවාදීසූ**ති වංසො ච නළකො ච සරාවො ච වංසනළකසරාවා, තෙ ආදයොයෙසං කපාලාදීනන්ති වංසනළකසරාවාදයො, තෙසු.**තතො**ති වංසාදිතො.**තංඛණම්පී**ති තස්මිං නිමිත්තක්ඛණෙපි.**අකාරණ**න්ති අපමාණං.**එත**න්තිනවමූලසාඛානිග්ගමනං.**වත්තුං වට්ටතී**ති සාමඤ්ඤනාමෙනපිවිසෙසනාමෙනපි වත්තුං වට්ටති. ඉමිනා පබ්බතාදීසුපි

‘‘පබ්බතො’’ති සාමඤ්ඤනාමෙනපි ‘‘වඩ්ඪකපබ්බතො වෙපුල්ලපබ්බතො’’ති විසෙසනාමෙනපි වත්තුං වට්ටතීති දස්සෙති.

මග්ගනිමිත්තෙඑවං විනිච්ඡයොවෙදිතබ්බොති යොජනා. මග්ගියති පථිකෙහි, මග්ගමූල්හෙහි වා අන්වෙසියතීති**මග්ගො.** යො යාදිසො ජඞ්ඝමග්ගො වා සකටමග්ගො වා විනිවිජ්ඣිත්වාද්වෙ **තීණි** ගාමන්තරානි ගච්ඡති, සො තාදිසො ජඞ්ඝමග්ගො වා සකටමග්ගො වා වට්ටතීතියොජනා.**උක්කමිත්වා**ති පක්කමිත්වා. යො ජඞ්ඝමග්ගො ඔතරති, සො න වට්ටතීති යොජනා.**අවළඤ්ජා**ති අපරිභොගා. ගමනං ජනෙතීති**ජඞ්ඝො.** ජණ්ණුගොප්ඵකානං මජ්ඣපදෙසො. සහ අත්ථෙනපණියධනෙනාති**සත්ථො,**ජඞ්ඝෙන විචරන්තො සත්ථොති**ජඞ්ඝසත්ථො.** සකති සමත්ථෙති භාරං වහිතුන්ති**සකටො,**තෙන විචරන්තො සත්ථොති**සකටසත්ථො.** ජඞ්ඝසත්ථො ච සකටසත්ථො ච ජඞ්ඝසකටසත්ථා, තෙහි.**හීති**සච්චං, යස්මා වා.**එතන්ති** නිමිත්තං.

කොණන්ති විහාරකොණං. ගතං පන මග්ගන්තියොජනා.**පරභාගෙති** විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ගච්ඡන්තෙහි චතූහිමග්ගෙහි පරභාගෙ.**දසසු නාමෙසූති** සතිපට්ඨානට්ඨකථාදීසුආගතෙසු ‘‘මග්ගො පන්ථො පථො පජ්ජො’’තිආදීසු, අභිධානාදීසු (දී. නි. අට්ඨ. 2.373; ම. නි. අට්ඨ. 1.106) චආගතෙසු ‘‘මග්ගො පන්ථො පථොඅද්ධා’’තිආදීසු දසසු මග්ගනාමෙසු.**යෙන කෙනචි නාමෙනාති**ඉමිනාපබ්බතාදීසුපි ‘‘පබ්බතො ගිරි සෙලො අද්දි නගො අචලොසිලුච්චයො සිඛරී භූධරො’’තිආදීසු අනෙකෙසු නාමෙසු යෙන කෙනචි නාමෙන කිත්තෙතුංවට්ටතීති දස්සෙති.

වම්මිකනිමිත්තෙඑවං විනිච්ඡයොවෙදිතබ්බොති යොජනා. උපචිකාහි වමියති, සරබූසරගොලිකාදයො සත්තෙ වමතීති වා**වම්මිකො. තංදිවසජාතොති** තස්මිං නිමිත්තකිත්තිතදිවසෙ ජාතො.**තතොති** අට්ඨඞ්ගුලුබ්බෙධගොවිසාණපමාණවම්මිකතො.

නදීනිමිත්තෙඑවං විනිච්ඡයොවෙදිතබ්බොති යොජනා. නදති සන්දතීති නදී, නදන්තො එති ගච්ඡතීති වා**නදී. යස්සාති** නදියා, සොතන්ති සම්බන්ධො. ‘‘අන්වද්ධමාස’’න්තිආදිනා එකපක්ඛෙ තික්ඛත්තුං එකමාසෙ ඡක්ඛත්තුංවස්සන්තභාවං දීපෙති. විගතමත්තෙ සතීති සම්බන්ධො. ‘‘ඊදිසෙ’’ති ඉමිනා ‘‘අන්වද්ධමාස’’න්තිආදිඅත්ථං අතිදිසති.**තිමණ්ඩලන්ති**හෙට්ඨා ජාණුමණ්ඩලං, උපරි නාභිමණ්ඩලන්ති තිමණ්ඩලං.**යත්ථකත්ථචීති** තිත්ථෙ වා අතිත්ථෙ වා. උදකෙන තෙමියතීති යොජනා, තින්තියතීතිඅත්ථො. න කෙවලං නිමිත්තෙයෙව අයං නදී හොති, අථ ඛො නදීපාරගමනාදිකෙපීති ආහ ‘‘භික්ඛුනියා’’තිආදි. ඉදං ‘‘නදීපාරගමනෙපී’’ති පදෙනෙව සම්බන්ධිතබ්බං.

යා පනාති නදී පන, ගතාති යොජනා.**තන්ති** නදිං.**වතින්ති** පාළිං.**රුක්ඛපාදෙති** රුක්ඛස්ස මූලෙ. උදකඤ්ච ආවරණං අජ්ඣොත්ථරිත්වාපවත්තතියෙවාති යොජනා.**යථාති** යෙනාකාරෙන. අපවත්තමානා හොතීතිසම්බන්ධො.

දුබ්බුට්ඨිකාලෙති ගිම්හසදිසෙදුබ්බුට්ඨිකාලෙ. ‘‘නිරුදකභාවෙනා’’ති ඉමිනා ‘‘ආවරණභාවෙනා’’ති විසෙසනං නිවත්තෙති.**සාති** උදකමාතිකා. සම්පාදෙන්තී හුත්වා නිච්චං පවත්තතීතියොජනා.**නිමිත්තං කාතුං න වට්ටතීති** මනුස්සෙහි නීහටත්තා, සයඤ්ච අගමනත්තා න වට්ටති.**යා පනාති** උදකමාතිකා පන.**මූලෙති** පඨමකාලෙ. කාලන්තරෙන නදී හොතීති සම්බන්ධො.**තන්ති** උදකමාතිකං.

උදකනිමිත්තෙඑවංවිනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. උදති පසවතීති**උදකං**. භූමිගතමෙව උදකන්ති සම්බන්ධො.**තඤ්චාති** භූමිගතඋදකඤ්ච.ආවාට…පෙ…. සමුද්දාදීසු ඨිතංඅපවත්තනකඋදකන්ති යොජනා.**උක්ඛෙපිමන්ති** උක්ඛිපිත්වා ගහිතං.**තන්ති** වචනං.**සූකරඛතායපීති** සූකරෙහි ඛතායවාපියාපි.**තංඛණඤ්ඤෙවාති** තස්මිං නිමිත්තෙකිත්තනක්ඛණෙයෙව. ආවාටොයෙව ඛුද්දකට්ඨෙන**ආවාටකං.** **තන්ති**නිමිත්තසඤ්ඤාකරණං.**කාතුඤ්චාති** සයං කාතුඤ්ච.**කාරාපෙතුඤ්චාති** පරෙහි කාරාපෙතුඤ්ච. කස්මා ලාභසීමායං න වට්ටති? ලාභසීමා හි අඤ්ඤෙසං පීළනං කරොතීති. ඉති ඉමමත්ථං නයතො දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සමානසංවාසකසීමා’’තිආදි.**එත්ථාති** සමානසංවාසකසීමායං.

අට්ඨදිසං සන්ධාය අට්ඨ නිමිත්තානි වුත්තානීති දට්ඨබ්බං.**සාති** සීමා. එකෙන වා නිමිත්තෙනාති යොජනා. තිණ්ණංනිමිත්තානං කිත්තනෙ නිමිත්තානං ඨිතදිසං සල්ලක්ඛෙත්වා ‘‘පුරත්ථිමායදිසායා’’තිආදිනා කිත්තෙතබ්බං. නිමිත්තානං සතකිත්තනෙ සීමාය අට්ඨදිසංසල්ලක්ඛෙත්වා එකිස්සායපි දිසාය බහුනිමිත්තානි කිත්තෙතබ්බානි.**සිඞ්ඝාටකසණ්ඨානාති** තිණ්ණං මග්ගානං සමාගමට්ඨානෙසිඞ්ඝාටකසණ්ඨානා, තිකොණා නාම හොතීති අධිප්පායො.**චතුරස්සාති** සමචතුරස්සා.**සිඞ්ඝාටකසණ්ඨානාති** චතුන්නං මග්ගානං සමොධානට්ඨානෙසිඞ්ඝාටකසණ්ඨානා. අඩ්ඪචන්දමුදිඞ්ගාදිසණ්ඨානා පන නිමිත්තානං ඨිතසණ්ඨානෙනහොතීති දට්ඨබ්බා.**තන්ති** සීමං. බන්ධිතුකාමෙහිනිස්සඤ්චාරසමයෙ බන්ධිතබ්බාති සම්බන්ධො.**බද්ධසීමවිහාරානන්ති** බද්ධා සීමා එතෙසූති**බද්ධසීමා,**තෙ එව විහාරාති බද්ධසීමවිහාරා, තෙසං.**දිසාචාරිකභික්ඛූනන්ති** දිසාසු චාරිකභික්ඛූනං.**තත්ථාති** තස්මිං එකගාමඛෙත්තෙ, භික්ඛූනං පෙසෙතබ්බන්තිසම්බන්ධො.**එකජ්ඣන්ති** එකතො.**අඤ්ඤානිපීති** සීමබන්ධගාමඛෙත්තතො අඤ්ඤානිපි.**මහාපදුමත්ථෙරොපන** ආහාති යොජනා.**තතොතිතෙහි** නානාගාමඛෙත්තෙහි.**ආගන්තබ්බන්ති** සාමීචිදස්සනවසෙනවුත්තං. තෙනාහ ‘‘ආගමනම්පි අනාගමනම්පි

වට්ටතී''ති. එකසීමභාවතො වුත්තං ''අන්තොනිමිත්තගතෙහි ආගන්තබ්බ''න්ති.

එවං සන්නිපතිතෙසු සන්තෙසු සීමා බන්ධිතබ්බාති සම්බන්ධො.**පරියන්තං කත්වා**ති හෙට්ඨිමපරියන්තං කත්වා.

පබ්බජ්ජූපසම්පදාදීනන්තිඑත්ථ භණ්ඩුකම්මාපුච්ඡනං (මහාව. අට්ඨ. 98; වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 144) සන්ධාය පබ්බජ්ජාගහණං වුත්තං.**ඛණ්ඩසීමා**තිවිහාරපච්චන්තං ඛණ්ඩිතං විය ඡින්දිතං විය පවත්තා සීමා ඛණ්ඩසීමා.**තන්ති** ඛණ්ඩසීමං.**වත්තං ජානිතබ්බ**න්තිඑත්ථ වත්තං විත්ථාරෙන්තො ආහ ''සචෙ හී''තිආදි.**සීම**න්තිඛණ්ඩසීමං.**යථා**ති යෙනාකාරෙන බන්ධියමානෙති සම්බන්ධො.තස්සා පමාණං දස්සෙන්තො ආහ ''සා''තිආදි.**සා**ති ඛණ්ඩසීමා.අබ්භානකම්මෙ සද්ධිංකම්මාරහෙන වීසති භික්ඛූ සන්ධායවුත්තං ''එකවීසති භික්ඛූ''ති.**තතො**ති එකවීසතිභික්ඛුතො.**ගණ්හන්තීපී**ති එත්ථ පිසද්දො සහස්සතො ඔරං පන පගෙවාතිදස්සෙති. සහස්සතො අධිකං ගණ්හන්තීපි විහාරපච්චන්තෙ ඛණ්ඩිතෙ ඛණ්ඩසීමායෙව නාම.**තන්ති** ඛණ්ඩසීමං.

තත්‍රාති ඛණ්ඩසීමමහාසීමාසු ආධාරෙභුම්මං.**අථා**ති අනන්තරං.**එව**න්තිඉමාය අවිප්පවාසකම්මවාචාය සම්මනියමානෙ.**හී**ති ඵලජොතකො.**සීම**න්ති සමානසංවාසකසීමං.**නසක්ඛිස්සන්තී**ති පඨමං අවිප්පවාසං අසමූහනිත්වා සීමං සමූහනිතුං නසක්ඛිස්සන්ති.**සීමන්තරිකපාසාණා**ති ද්වින්නං සීමානංඅන්තරෙ වෙමජ්ඣෙ ඨපිතා පාසාණා.**චතුරඞ්ගුලපමාණාපී**තිපිසද්දො එකඞ්ගුලිපමාණාපි වට්ටතීති දස්සෙති.

සමන්තාති ඛණ්ඩසීමාය සමන්තා.**අනුපරියායන්තෙහී**ති අනුක්කමෙන ඛණ්ඩසීමපරියායන්තෙහි භික්ඛූහීතිසම්බන්ධො.**තතො**ති තෙහි සීමන්තරිකපාසාණෙහි, ද්වින්නංසීමානං නිමිත්තානි පඨමං කිත්තෙත්වා පච්ඡා තාසු යං ඉච්ඡන්ති, තංබන්ධිතබ්බභාවං දස්සෙන්තො ආහ ''සචෙ පනා''තිආදි. යථිච්ඡිතං බන්ධිතුංවට්ටන්තොපි පොරාණාචිණ්ණං දස්සෙතුං වුත්තං ''එවං සන්තෙපී''තිආදි.**උභින්නම්පී**ති ද්වීසු සීමාසු ඨිතානං උභින්නම්පි කම්මන්තිසම්බන්ධො.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා.

චසද්දො වාක්‍යාරම්භජොතකො. එසා සීමා නාමාති යොජනා.**තත්ථා**ති පිට්ඨිපාසාණාදීසු පඤ්චසු ඨානෙසු.**නිමිත්තපාසාණා යථාඨානෙ න තිට්ඨන්තී**ති පිට්ඨිපාසාණස්සුපරිනිමිත්තපාසාණං ඨපිතමත්තං සන්ධාය වුත්තං. පිට්ඨිපාසාණං පන විජ්ඣිත්වානිමිත්තපාසාණං තත්ථ නිඛණිත්වා යථා ඨානා න චාවෙන්ති, තථා ඨපෙන්ති. එවං සන්තෙයථාඨානෙ තිට්ඨන්තියෙවාතිදට්ඨබ්බං.**නසීමා**ති සීමාය පථවිසන්ධාරකං උදකං පරියන්තංකත්වා ගතත්තා සීමා න ඣායති.

කුටිගෙහෙපීති එත්ථ කුටීති ච ගෙහන්ති ච අගාරස්සෙව නාමං. අගාරඤ්හි සීතාදිදුක්ඛස්ස කුටනට්ඨෙන ඡින්දනට්ඨෙන වනානාදබ්බසම්භාරස්ස ගහණට්ඨෙන ච කුටිගෙහන්ති වුච්චති. කුටි එව ගෙහං කුටිගෙහං, තස්මිම්පි.**භිත්තිං අකිත්තෙත්වාති** ඉදං ඉට්ඨකදාරුමයංභිත්තිං සන්ධාය වුත්තං. සචෙ සිලාමයා භිත්ති නිමිත්තූපගා භවෙය්‍ය, භිත්තිපිකිත්තෙතබ්බා.**අන්තො කරිත්වාති** කුටිගෙහස්ස භිත්තියා වාඅන්තො කත්වා.**පමුඛෙති** කුටිගෙහස්ස ආලින්දෙ.**නිබ්බොදකපතනට්ඨානෙති** නිග්ගලිත්වා උදකස්ස පතනට්ඨානෙ. එවංසම්මතාය සීමායාති යොජනා.

''කුට්ටංඅකිත්තෙත්වා''ති ඉදංපුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.**අන්තොති** ලෙණස්ස, කුට්ටස්ස වාඅන්තො.**ඔකාසෙති** එකවීසතියා භික්ඛූනං ඔකාසෙ.**එවන්ති** ඉමිනාකාරෙන සම්මනියමානෙ.**අන්තොති** භිත්තියා අන්තො.

හෙට්ඨා න ඔතරතීති හෙට්ඨා ආකාසතලත්තා නඔතරති. නනු ථම්භෙ අනුසාරිත්වා ඔතරණෙන භවෙය්‍ය, කස්මා න ඔතරතීති? ථම්භානමුපරිඑකවීසතියා භික්ඛූනං ඔකාසාභාවතොති දට්ඨබ්බං. හෙට්ඨා ඔතරණාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ''සචෙ පනා''තිආදි.**තුලානන්ති** ථම්භානමුපරි තිරියවසෙනඨිතානං රුක්ඛවිසෙසානං.**උට්ඨහිත්වාති** භූමිතොඋට්ඨහිත්වා.**තුලාරුක්ඛෙහීති** තුලාසඞ්ඛාතෙහි රුක්ඛෙහි. ''එකසම්බන්ධො''ති ඉමිනා න කෙවලං තුලාරුක්ඛෙහෙව එකසම්බන්ධො, චතූසු දිසාසුචතුන්නං භිත්තීනං අඤ්ඤමඤ්ඤම්පි සම්බන්ධොති දස්සෙති.**හෙට්ඨාපි ඔතරතීති** භිත්තීනමුපරි එකවීසතියා භික්ඛූනංඔකාසපහොනකත්තා වුත්තං.**සචෙ ථම්භමත්ථකෙ...පෙ.... හොතීති**ඉමිනා බහූහි ථම්භෙහි කතපාසාදස්ස එකෙකස්මිං ථම්භමත්ථකෙ එකවීසතියා භික්ඛූනංඔකාසෙ සති හෙට්ඨා ඔතරතීති දස්සෙති.**නියූහකාදීසූ**තිනාගදන්තකාදීසු. ආදිසද්දෙන භිත්තිබිලාදයො සඞ්ගණ්හාති.**භිත්තිචාති** ඉට්ඨකදාරුමයා භිත්ති ච. සචෙ සිලාමයා භිත්තිචථම්භා ච හොන්ති, කිත්තෙතබ්බා.**භිත්තිලග්ගෙති**භිත්තීසු ලග්ගෙ, භිත්තීනං වා ලග්ගට්ඨානෙ.**හෙට්ඨාපාසාදස්සාති** හෙට්ඨාපාසාදෙ ''ඨිත''ඉති පදෙ සම්බන්ධො.හෙට්ඨාපාසාදස්ස වා ථම්භානන්ති යොජනා. හෙට්ඨා සම්මතාය සීමාය උපරි ආරොහනාකාරංදස්සෙන්තො ආහ ''සචෙ පනා''තිආදි.**නිබ්බොදකපතනට්ඨානෙති**ඡදනකොටියං.

තත්ථාති තස්මිං තලෙ. පිට්ඨිපාසාණෙසීමං බන්ධන්ති විය බන්ධන්තීති යොජනා.**තෙනෙවපරිච්ඡෙදෙනාති** තෙනෙව තලපරිච්ඡෙදෙන.**තාලමූලපබ්බතෙපීති** එත්ථ තාලමූලං නාම හෙට්ඨා මහන්තං හුත්වාඅනුපුබ්බෙන තනුකං හොති, තෙන සදිසෙ පබ්බතෙපි.**විතානසණ්ඨානොති** උල්ලොචස්ස සණ්ඨානො. චතූසු දිසාසුනිග්ගතසාඛරුක්ඛසණ්ඨානො වා ඛුජ්ජරුක්ඛසණ්ඨානො වා හොති.

යථා පබ්බතොවිතානසණ්ඨානො හොති, එවං**මුදිඞ්ගසණ්ඨානොවා** හොතිපණවසණ්ඨානො වාති යොජනා. තත්ථ මුදිඞ්ගො මජ්ඣෙ ථූලො හොති, මූලෙ ච අන්තෙ ච තනුකො.පණවො මජ්ඣෙ තනුකො හොති, මූලෙ ච අග්ගෙ ච ථූලො. තෙසං සණ්ඨානො මුදිඞ්ගසණ්ඨානො වාපණවසණ්ඨානො වා.**හෙට්ඨා වාති** මුදිඞ්ගසණ්ඨානස්සපබ්බතස්ස හෙට්ඨා වා.**මජ්ඣෙ වාති** පණවසණ්ඨානස්ස මජ්ඣෙවා.**ද්වෙ කූටානීති** ද්වෙ සිඛරානි.**කූටන්තරන්ති** කූටානං මජ්ඣං.**විනිත්වාවාති** ඉට්ඨකසිලාහි විනිත්වා වා.**පූරෙත්වා වාති**පංසුවාලිකාහි පූරෙත්වා වා.

සප්පඵණසදිසොතිසප්පස්ස ඵණෙන සදිසො, ඛුජ්ජො පබ්බතොති අත්ථො.**ආකාසපබ්භාරන්ති** භිත්තියා අපරික්ඛිත්තං ආකාසසඞ්ඛාතංපබ්භාරං.**සීමප්පමාණොති** සද්ධිං අන්තොසුසිරෙනසීමප්පමාණො.**අග්ගකොටින්ති** අග්ගසඞ්ඛාතං කොටිං. සචෙ පනපබ්බතස්ස හෙට්ඨා අන්තොලෙණං හොතීති සම්බන්ධො.**උපරිමස්සාති** අන්තොලෙණස්ස උපරි ඨිතස්ස.**පාරතොති** බාහිරතො.**අස්සාති** පබ්බතස්සබහීති සම්බන්ධො.**ඔරතොති** අන්තතො. ලෙණං හොතීති සම්බන්ධො.කිත්තකං මහන්තන්ති ආහ ‘‘සීමාපරිච්ඡෙදමතික්කමිත්වා ඨිත’’න්ති. කිත්තකංඛුද්දකන්ති ආහ ‘‘සබ්බපච්ඡිමසීමාපරිමාණ’’න්ති.**තන්ති**ඛුද්දකං ලෙණං. **අතිඛුද්දකන්ති**සබ්බපච්ඡිමසීමාපරිමාණාභාවතො අතිඛුද්දකං.**තතොති**උපරිසීමතො.**බහීති** සීමතො බහි.**‘‘යදිසීමප්පමාණං, සීමා හොතියෙවා’’**ති ඉමිනා යදි න සීමප්පමාණං, න සීමා හොතියෙවාතිදස්සෙති.

තන්ති ඛණ්ඩසීමං.**පූරෙත්වාති** ඉට්ඨකමත්තිකාදීහි පූරෙත්වා.**අට්ටං බන්ධිත්වාති** අට්ටාලකං බන්ධිත්වා.**උමඞ්ගනදීති** එත්ථ උකාරො ඔකාරවිපරීතො, තස්මා පථවියං ඔතරිත්වාපවිසිත්වා මඞ්ගති ගච්ඡතීති**උමඞ්ගාති** අත්ථො දට්ඨබ්බො.උමඞ්ගාච සා නදී චෙති**උමඞ්ගනදී. තත්ථාති** උමඞ්ගනදියං.**හෙට්ඨාපථවිතලෙ ඨිතොති** සීමාය හෙට්ඨාපථවිතලෙ ඉද්ධියාඨිතො.

සීමාමාළකෙති ඛණ්ඩසීමාය මාළකෙ.**වටරුක්ඛොති** නිග්‍රොධරුක්ඛො.**තතොති**වටරුක්ඛතො.**නිග්ගතපාරොහොති** පවද්ධංච හුත්වා රුක්ඛොආරොහති අනෙනාති**පාරොහො,**එකො මූලවිසෙසො. නිග්ගතො පාරොහොනිග්ගතපාරොහො.**මහාසීමං සොධෙත්වාති** එත්ථ සොධනං නාමමහාසීමගතානං භික්ඛූනං හත්ථපාසානයනං, සීමතො වා බහිකරණං.**බහිද්ධාති** ද්වීහි සීමාහි බහිද්ධා. ‘‘බහිට්ඨා’’තිපි පාඨො. බහිඨිතා කාතබ්බාති අත්ථො.**අනාහච්චාති** මහාසීමාය පථවීතලං වාතත්ථජාතරුක්ඛාදීනි වා න ආහනිත්වා.**එවන්ති** යථාඛණ්ඩසීමාය, එවං තථාති අත්ථො.**සීමාමාළකෙති**ඛණ්ඩසීමාමාළකෙ.

සීමාමාළකෙති ද්වින්නං සීමානං අඞ්ගණෙ.**සීමාමාළකස්සාති** කම්මස්ස කතට්ඨානස්ස සීමාමාළකස්ස.**වෙහාසට්ඨිතසාඛායාති** කම්මස්ස අකතට්ඨානෙ සීමාමාළකෙඋට්ඨිතාය වෙහාසෙ ඨිතාය සාඛාය.**තස්සාති** භික්ඛුනො පාදා වානිවාසනපාරුපනං වාති සම්බන්ධො.**පුරිමනයෙපීති** ''සීමාමාළකෙවටරුක්ඛො හොතී''තිආදිනා වුත්තෙ පුරිමනයෙපි.**තත්‍රාති**පුරිමනයෙ.**උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං න වට්ටතීති** ද්වීහිසීමාහි උට්ඨිතරුක්ඛස්ස සාඛා වා තතො නිග්ගතපාරොහො වා ද්වීසු සීමාසු පථවීතලං වාතත්ථ ජාතරුක්ඛාදීනි වා ආහච්ච ඨිතත්තා උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං න වට්ටති.**ආනෙතබ්බොති** එත්ථ ද්විකම්මිකාය නිධාතුයා අපධානකම්මස්සෙවවුත්තත්තා''භික්ඛූ''ති පධානකම්මං අජ්ඣාහරිතබ්බං. **අබ්භුග්ගච්ඡතීති** අබ්භං ආකාසංඋග්ගච්ඡති.**තත්‍රාති** පබ්බතෙ. කස්මා ආනෙතබ්බොති ආහ ''බජ්ඣමානායෙව හී''තිආදි. තත්ථ**බජ්ඣමානායෙවාති**කම්මවාචාය බජ්ඣමානායෙව. ඉමිනා අබද්ධසීමා පමාණරහිතං දෙසං ඔතරතීති දස්සෙති.**යංකිඤ්චීති** යංකිඤ්චි පබ්බතාදි.**යත්ථකත්ථචීති** යස්මිං කස්මිංචි ඨානෙ.**එකසම්බන්ධෙනාති**බද්ධසීමාය එකසම්බන්ධෙන.**ඉතීති** තස්මා ආනෙතබ්බොතියොජනා.

140. තීණියොජනානි**තියොජනං**. ''පමාණ''න්ති ඉමිනා**පරම**සද්දස්ස අතිරෙකඋත්තමත්ථෙ නිවත්තෙති.**එතිස්සාති** සීමාය. සම්මනන්තෙන භික්ඛුනාති සම්බන්ධො. කොණතොමිනිතං කොණන්ති යොජනා.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**ආපත්තිඤ්චාති** දුක්කටාපත්තිඤ්ච.

පාරයතීති අජ්ඣොත්ථරති. ''කිතකාභිධෙය්‍යාලිඞ්ගා''ති (කච්චායනසාරෙ 45 ගාථායං) වචනතො අභිධෙය්‍යභූතං සීමංසන්ධාය ඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන**පාරා**ති වුත්තං.**නදියාති** උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං. නදින්ති හි අත්ථො. නදිංඅජ්ඣොත්ථරමානං සීමන්ති සම්බන්ධො.**එත්ථාති**නදිපාරසීමායං.**යත්ථස්සාති** එත්ථ යත්ථ අස්සාති පදවිභාගංදස්සෙන්තො ආහ ''යත්ථ නදියා''තිආදි. ''නදියා''ති ඉමිනා යංසද්දස්ස විසයංදස්සෙති.**ධුවනාවාති** එත්ථ ධුවසද්දො නිච්චත්ථොති ආහ ''නිච්චසඤ්චරණනාවා''ති. ඉමිනා ධුවෙන නිච්චෙන සඤ්චරණනාවා**ධුවනාවාති** වචනත්ථං දස්සෙති.**අස්සාති**හොති, භවෙය්‍ය වා. නාවාය පමාණං දස්සෙන්තො ආහ ''යා''තිආදි. තත්ථ**යාති** නාවා.**පාජනපුරිසෙනාති** එත්ථ පාජනංනාම එකො නාවාය ගමනූපකරණවිසෙසො. සො හි පජති නාවා ගච්ඡති අනෙනාති**පාජනන්ති** වුච්චති. ජකාරස්ස චකාරං කත්වා**පාචනන්**තිපි යුජ්ජතෙව. තස්ස ගාහකෙන පුරිසෙන සද්ධින්ති අත්ථො.සා නාවා නීතාති සම්බන්ධො.**උද්ධං වා අධො වාති** නදියාපටිසොතං වා හෙට්ඨාසොතං වා.**ථෙනෙහි වාති** චොරෙහි වා.කිඤ්චාපි හටා, පන තථාපි අවස්සං ලබ්භනෙය්‍යා, ධුවනාවාව හොතීති යොජනා.**වාතෙන වාති** මාලුතෙන වා ''ඡින්න''ඉති සම්බන්ධො.**වීචීහීති**

පටුන

තරඞ්ගෙහි. තරඞ්ගො හිවිචිත්තාකාරෙන විනොති වඩ්ඪතීති වීචීති වුච්චති. කිඤ්චාපිනදීමජ්ඣං නීතා, පන තථාපි අවස්සං ආහරිතබ්බා, ධුවනාවාව හොතීති යොජනා.**ඕගතෙ**ති**ඔ**තරිත්වා ගතෙ.**ඵලං උස්සාරිතා**තිඵලං උක්ඛිපිත්වා සාරිතා පාපිතා නාවාපීති සම්බන්ධො.**විසඞ්ඛතපදරා**ති සඞ්ඛතවිරහිතඵලකා වා.**ධුවනාවාවහොතී**ති නිමිත්තකිත්තනකාලෙ නිච්චසඤ්චරණනාවත්තා ධුවනාවාව හොතීතිඅධිප්පායො.**තත්‍රා**ති ‘‘ධුවනාවා’’තිවචනෙ.**නිමිත්තං වා සීමා වා කම්මවාචාය ගච්ඡතී**ති එත්ථ කිඤ්චාපි ననිමිත්තං කම්මවාචාය ගච්ඡති, සීමාය පන අවිනාභාවතොවුත්තං ‘‘කම්මවාචාය ගච්ඡතී’’ති.**තස්මා**ති යස්මාව නාවායආගච්ඡන්තාපි භගවතා අනුඤ්ඤාතා, තස්මා.

යත්ථාති නදිපාරසීමසම්මනනට්ඨානෙ.**රුක්ඛසඞ්ඝාටමයො**ති රුක්ඛසමූහෙන කතො.**පදරබද්ධො**ති ඵලකෙහි බද්ධො.**සඤ්චරණයොග්ගො**ති සඤ්චරණක්ඛමො. පාළියං ‘‘අස්සා’’ති ඨානෙඅට්ඨකථායං ‘‘අත්ථී’’ති වුත්තත්තා ‘‘අස්සා’’තිපදස්ස හොතීති අත්ථොයෙවදට්ඨබ්බො.**තංඛණඤ්ඤෙවා**ති තස්මිංනිමිත්තකිත්තක්ඛණෙයෙව. රුක්ඛං ඡින්දිත්වා කතොති සම්බන්ධො.**එකපදිකසෙතූ**ති එකෙන පදෙන ගමනයොග්ගො එකපදිකො, සොයෙව සෙතූතිඑකපදිකසෙතු. අකප්පියසෙතුං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සචෙ පනා’’තිආදි.**තෙනා**ති සෙතුනා. සඤ්චරිතුං න සක්කා හොතීති යොජනා.

යත්ථාති යස්මිංනදිපාරසීමසම්මනනට්ඨානෙ.**අභිමුඛතිත්ථෙයෙවා**ති සීමායඅභිමුඛතිත්ථෙ එව. ධුවනාවා වා ධුවසෙතු වා අභිමුඛතිත්ථතො ඊසකං උද්ධං ආරොහන්තොපිඅධො ඔරොහන්තොපි කප්පතීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සචෙ’’තිආදි.**ඊසක**න්ති එකඋසභ ද්විඋසභාදිවසෙන මනං අප්පමත්තං.**උද්ධං වා**ති අභිමුඛතිත්ථතො උපරි වා.**අධොවා**ති තතො හෙට්ඨා වා.**ගාවුතමත්තබ්භන්තරෙ**තිගාවුතපමාණස්ස ඨානස්ස අබ්භන්තරෙ.

සහනිමිත්තකිත්තනවිධිනා සම්මනිතබ්බවිධිං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඉමඤ්ච පනා’’තිආදි. ද්වීසු තීරෙසු ඨාතුමසක්කුණෙයයත්තා වුත්තං ‘‘එකස්මිංතීරෙඨත්වා’’ති.**තතො**ති නිමිත්තතො.**අත්තානන්**ති නිමිත්තකිත්තනං විනයධරං සන්ධාය වුත්තං.**පරික්ඛිපන්තෙනා**ති පරියායන්තෙන.**තස්සා**ති තත්තකස්ස පරිච්ඡෙදස්ස.**සම්මුඛට්ඨානෙ**ති අධොසොතෙ නදිතීරෙ ඨිතස්ස නිමිත්තස්සසම්මුඛට්ඨානෙ.**තතො**ති නිමිත්තතො.**තස්සා**ති තත්තකස්ස පරිච්ඡෙදස්ස. සම්මුඛා නදිතීරෙ නිමිත්තංඅත්ථීති සම්බන්ධො.**සඞ්ඝටෙතබ්බ**න්ති සම්බන්ධිතබ්බං.**අථා**ති නිමිත්තකිත්තනතො පච්ඡා. ‘‘සබ්බනිමිත්තානං අන්තොඨිතෙ භික්ඛූ හත්ථපාසගතෙ කත්වා’’ති ඉදං සබ්බං එකං ගාමඛෙත්තං බ්‍යාපෙත්වාසම්මනිතභාවං සන්ධාය වුත්තං. සචෙ සකලං ගාමඛෙත්තං අබ්‍යාපෙත්වා එකදෙසෙ සම්මනිතංහොති, නිමිත්තතො බහි ඨිතෙ භික්ඛූපි

හත්ථපාසගතෙ කත්වා සම්මනිතබ්බා.**කම්මන්ති** සීමසම්මුතිකම්මං. ‘‘ඨපෙත්වා නදි’’න්තිවචනස්සකාරණං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නදී පන බද්ධසීමසඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡතී’’ති.

දීපකො හොතීති එත්ථ**දීපොති** අන්තරදීපො. සො හි යස්මා ජලමජ්ඣෙ දිප්පති, යස්මා වද්විධා ආපො එත්ථ සන්දති, තස්මා දීපොති වුච්චති, සොයෙව ඛුද්දකට්ඨෙන**දීපකො.** කකාරො හිඛුද්දකත්ථවාචකො.**තන්ති** දීපකං.**අත්තනාති** විනයධරෙන.**ඔරිමන්තෙ ච පාරිමන්තෙ චාති** අධොසොතෙ නදිතීරෙ ඨිතස්සනිමිත්තස්ස සම්මුඛෙ ඔරිමන්තෙ ච පාරිමන්තෙ ච. පරතීරෙ නිමිත්තං කිත්තෙත්වාතිසම්බන්ධො. කිස්ස සම්මුඛට්ඨානෙ නිමිත්තන්ති ආහ ‘‘නදියා ඔරිමතීරෙ නිමිත්තස්සසම්මුඛට්ඨානෙ’’ති.**තතොති** නිමිත්තතො. සම්මුඛා නිමිත්තංඅත්ථීති සම්බන්ධො.**පාරිමන්තෙ ච ඔරිමන්තෙ චාති** පරතීරෙඋපරිසොතෙ ඨිතස්ස නිමිත්තස්ස සම්මුඛෙ පාරිමන්තෙ ච ඔරිමන්තෙ ච.**පඨමකිත්තිතනිමිත්තෙනාති** ඔරිමතීරෙ උපරිසොතෙ පඨමං කිත්තිතෙනනිමිත්තෙන. එකා සීමා ඉමස්සාති**එකසීමො,**දීපකො. ‘‘තීරද්වයඤ්චා’’ති පදමපෙක්ඛිත්වා ‘‘එකසීම’’න්ති සම්බන්ධිතබ්බං.වච්චමනපෙක්ඛිත්වා ‘‘එකසීමා’’තිපි නිච්චඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන පාඨො අත්ථි.

උද්ධං වා අධො වාති එත්ථ වාසද්දොඅනියමවිකප්පත්ථො.**අථාති** තස්මිං අධිකතරෙ සතීති යොජනා.**විහාරසීමපරිච්ඡෙදනිමිත්තස්ස උජුකමෙවාති** සචෙ දීපකො අධොඅධිකතරො හොති, ඔරිමතීරෙ අධොසොතෙ ඨිතස්ස විහාරසීමපරිච්ඡෙදනිමිත්තස්ස උජුකමෙව. **සිඛරන්ති** සිඞ්ගං. තඤ්හි සිඛං මත්ථකංරාති ගණ්හාතීති සිඛරන්ති වුච්චති.**තතොති** දීපකස්සපාරිමන්තනිමිත්තතො. පරතීරනිමිත්තානි කිත්තෙත්වාති සම්බන්ධො. අයං දීපකස්සවිහාරසීමපරිච්ඡෙදතො අධො අධිකතරෙ විනිච්ඡයො. උද්ධං අධිකතරෙපි ඉමිනානුසාරෙනවෙදිතබ්බොති සො න දස්සිතො.**පබ්බතසණ්ඨානාති** පබ්බතෙන සමංඨානං එතිස්සාති පබ්බතසණ්ඨානා.

උද්ධම්පි අධොපීති පිසද්දොසමුච්චයත්ථො.**උභොපි සිඛරානීති** උද්ධං සිඛරං, අධොසිඛරන්ති උභොපි සිඛරානි.**මුදිඞ්ගසණ්ඨානාති** මූලෙ ච අග්ගෙච තනුකස්ස මජ්ඣෙ ථූලස්ස මුදිඞ්ගස්ස සණ්ඨානා.

සබ්බපඨමෙන නයෙනාති උද්ධං අධිකනයස්ස, අධො අධිකනයස්ස, උද්ධංඅධොඅධිකනයස්ස චාති සබ්බෙසං නයානං පඨමෙන විහාරසීමදීපකානංසමෙන නයෙන.**පණවසණ්ඨානාති** මූලෙ ච අග්ගෙ ච ථූලස්සමජ්ඣෙතනුකස්ස පණවස්ස සණ්ඨානා.

72. උපොසථාගාරාදිකථා

141. **අනුපරිවෙණියන්**ති එත්ථ අනුසද්දස්ස විච්ඡත්ථං, පරිවෙණසද්දස්ස ච ලිඞ්ගවිපල්ලාසභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘තස්මිං තස්මිංපරිවෙණෙ’’ති. පරිවෙණසද්දො හි නපුංසකලිඞ්ගො, ඉධ පන ලිඞ්ගවිපල්ලාසං කත්වාඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන වුත්තං. ‘‘සඞ්කෙතං අකත්වා’’ති ඉමිනාඅසඞ්කෙතෙනාතිපදස්ස කිරියාවිසෙසනත්තංදීපෙති. ‘‘කම්මවාචායා’’ති ඉමිනාසමූහනිත්වාති පදස්ස කරණංදස්සෙති.

142. **යතො**ති එත්ථ තොපච්චයස්ස කාරණත්ථෙ පවත්තභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යස්මා’’ති. ‘‘හත්ථපාසෙ’’ති ඉමිනා හත්ථපාසතො බහි නිසින්නෙ අකතොවස්ස උපොසථොහොතීති දස්සෙති.**අස්සා**ති භික්ඛුනො.**වත්ථුවසෙනා**ති අට්ඨුප්පත්තිවසෙන. උපොසථස්ස පමුඛස්සඅබ්භොකාසෙ වා මාළකාදීසු වාති සම්බන්ධො.**නිමිත්තුපගා වාඅනිමිත්තුපගා වා**ති හෙට්ඨා අට්ඨසු නිමිත්තෙසු වුත්තා නිමිත්තුපගා වාඅනිමිත්තුපගා වා පබ්බතාදයො වා අඤ්ඤෙ වා කිත්තෙතබ්බා.

පඨමතරංන ආගච්ඡති, දුක්කටන්ති උපොසථෙ ඝොසියමානෙ පඨමතරං න ආගච්ඡති, දුක්කටං. විහාරස්ස මජ්ඣෙ හොතීති යොජනා.**එත්ථා**ති පොරාණකෙආවාසෙ.**තත්ථා**ති පොරාණකෙ ආවාසෙ.**අසම්බාධො**ති සඞ්ඝස්ස නිසජ්ජට්ඨානපහොනකො.**තත්ථා**ති පච්ඡා උට්ඨිතෙ ආවාසෙ.

සබ්බෙසං නිසජ්ජට්ඨානන්ති යොජනා.**තත්ථා**ති ථෙරස්ස විහාරෙ.**සො**ති ථෙරස්සවිහාරො.**එත්ථා**ති තුම්හාකං විහාරෙ. සබ්බෙසං ඔකාසොනත්ථීති සම්බන්ධො.**තත්ථා**ති තං අසුකං නාම ආවාසං. ‘‘වට්ටතී’’ති වත්තබ්බන්ති යොජනා.**තස්සා**ති ථෙරස්ස.

74. අවිප්පවාසසීමානුජානනකථා

143. **අන්ධකවින්දං නාමා**ති තස්ස ගාමස්ස නාමං.**ත**න්ති අන්ධකවින්දං.**ථෙරො**තිමහාකස්සපත්ථෙරො.**තතො**ති අන්ධකවින්දතො. ඉමිනා ‘‘අන්ධකවින්දා’’ති එත්ථ නිස්සක්කත්ථෙ නිස්සක්කවචනන්ති දස්සෙති.**උපොසථ**න්ති තදත්ථෙ උපයොගවචනං. උපොසථත්ථායාති හි අත්ථො.අන්ධකවින්දා රාජගහං ආගමනස්ස කාරණං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘රාජගහං හී’’තිආදි. තත්ථහීති යස්මා. අන්ධකවින්දා විහාරං අන්තො කත්වා ‘‘අට්ඨාරස මහාවිහාරා’’ති වුත්තං.**නෙස**න්ති අට්ඨාරසන්නංමහාවිහාරානං.**සඞ්ඝස්ස සාමග්ගිදානත්ථ**න්ති එත්ථසඞ්ඝස්ස සාමග්ගිදානං අත්තනො උපොසථකිච්චං සිද්ධං. තස්මා පාළියං ‘‘උපොසථංආගච්ඡන්තො’’ති වුත්තං. ‘‘සිප්පිනියං නාමා’’ති ඉමිනානදිංතරන්තොති එත්ථ නදියා නාමං දස්සෙති.**මනං වූළ්හො**තිඑත්ථමනන්ති නිපාතො ඊසකත්ථොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඊසක’’න්ති. ‘‘අප්පමත්ත’’න්ති ඉමිනා ‘‘ඊසක’’න්තිපදස්ස අත්ථං

දස්සෙති. ‘‘චූළ්හභාවො’’ති ඉමිනා භාවපච්චයෙන විනා භාවත්ථොඤාතබ්බොතිදස්සෙති.**චණ්ඩෙනාති** බරෙන.**තත්ථාති** නදියං.**අමනසිකරොන්තොති** ‘‘චණ්ඩසොත’’න්ති ආභොගංඅකරොන්තො.**න පනවූළ්හොති** න පන මහාවූළ්හො.**උදකබ්භාහතානීති** උදකෙනඅභිආහතානි.**අස්සාති** ථෙරස්ස.**අල්ලානීති** තින්තානි.

144. **පුරිමකම්මවාචාති** ‘‘සම්මතා සා සීමා සඞ්ඝෙන තිචීවරෙනඅවිප්පවාසා’’ති පුරෙ වුත්තා කම්මවාචා.**අයමෙවාති** ‘‘ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්චා’’තිපදං පක්ඛිපිත්වා අනුපඤ්ඤත්තා අයමෙවකම්මවාචා.**අයන්ති** පච්ඡිමකම්මවාචා.**භියස්මා** භික්ඛුනිසඞ්ඝො අන්තොගාමෙ වසති, තස්මා පුරිමායෙවවට්ටතීති යොජනා.**යදි එවන්ති** යදි භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස අයංපච්ඡිමකම්මවාචා වට්ටනං සියා භවෙය්‍ය, එවං සතීති යොජනා.**සොති** භික්ඛුනිසඞ්ඝො.**එතාය කම්මවාචායාති**පච්ඡිමකම්මවාචාය.**න ලභෙය්‍යාති** අන්තොගාමෙ වසනත්තාතිචීවරපරිහාරං න ලභෙය්‍ය. කිං න ලභතියෙවාති ආහ ‘‘අත්ථි චස්ස පරිහාරො’’ති.**අස්සාති** භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස.**ද්වෙපිසීමායොති** සමානසංවාසකසීමා ච අවිප්පවාසසීමා චාති ද්වෙපි සීමායො.**තත්ථාති** භික්ඛුභික්ඛුනීසු.**තස්සාති**භික්ඛූනං සීමාය.**එසෙව නයොති** භික්ඛුනීනං සීමංඅජ්ඣොත්ථරිත්වාපි අන්තොපවිසිත්වාපි භික්ඛූනං සීමාය සම්මනෙ එසෙව නයො.**එතෙති** භික්ඛුභික්ඛුනියො. සාමඤ්ඤත්තා හි පුල්ලිඞ්ගෙනවුත්තං.**එත්ථ චාති** ‘‘ඨපෙත්වා ගාමඤ්චගාමූපචාරඤ්චා’’තිපදෙ ච. සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො, කස්මා? ගාමෙන නිගමනගරානංඑකලක්ඛණත්තා.

පරික්ඛෙපොකාසොති පරික්ඛෙපාරහොකාසො.**තෙසූති** ගාමගාමූපචාරෙසු.**පරිහාරන්ති**චීවරවිප්පවාසආපත්තිඅපනයනං. ‘‘ඉතී’’තිආදි නිගමනං.**එත්ථාති**සමානසංවාසකඅවිප්පවාසසීමාසු.**අත්තනො ධම්මතායාති** අත්තනොසභාවෙන.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තස්සාති**අවිප්පවාසසීමාය.**විසුන්ති** සමානසංවාසකසීමතො පාටෙක්කං.**තත්ථාති** ද්වීසු සීමාසු.**අවිප්පවාසායාති** අවිප්පවාසසීමාය.**තන්ති**ගාමං.**සාති** අවිප්පවාසසීමා.**සම්මතායසීමායාති**අවිප්පවාසසීමාය සම්මතාය සතියාති සම්බන්ධො.සම්මතතො පච්ඡාති වා යොජනා.**නිවිසතීති** නිවාසත්ථාය විසතිපවිසති.**සොපීති** ගාමොපි.**සීමසඞ්ඛ්‍යංයෙවාති** අවිප්පාසසීමවොහාරමෙව. අධිට්ඨිතතෙචීවරිකාභික්ඛූ පරිහාරං ලභන්තීති අධිප්පායො. යථා පච්ඡා නිවිට්ඨො ගාමො සීමසඞ්ඛ්‍යංයෙවගච්ඡති, එවන්ති යොජනා. ‘‘පවිසිස්සාමා’’ති ගෙහානි කතානි, ‘‘පවිසිස්සාමා’’තිආලයොපි අත්ථීති යොජනා.**ආලයොපීති** අපෙක්ඛොපි.**අපවිට්ඨාති** ගෙහානි අපවිට්ඨා.**ගෙහමෙවඡඩ්ඩෙත්වාති** ගෙහං ඡඩ්ඩෙත්වා එව. ඉමිනා ගෙහෙ

ඡඩ්ඩිතෙ සබ්බංඡඩ්ඩිතමෙවාති දස්සෙති. පවිට්ඨං වා අගතං වා එකම්පි කුලං අත්ථීසචෙති යොජනා. එත්ථ ච ‘‘එකම්පි කුලං පවිට්ඨං වා’’ති ඉදං නවගාමංසන්ධාය වුත්තං. ‘‘එකම්පි කුලං අගතං වා’’ති ඉදං පොරාණකගාමං සන්ධායාතිදට්ඨබ්බං.

තත්‍රාති ‘‘වත්තං ජානිතබ්බ’’න්තිවචනෙ.**අවිප්පවාසසීමාය**න්ති මහාසීමාය. සා එව හි යස්මාඅවිප්පවාසකම්මවාචාය බහුලපයොජනා හොති, තස්මා අවිප්පවාසසීමාති වුච්චති.**ඉතරායාති** අවිප්පවාසසීමාය.**තත්ථාති** තාසුද්වීසු සීමාසු.**නිරාසඞ්කට්ඨානෙසු** **යත්වා**තිචෙතියඞ්ගණාදීනං ඛණ්ඩසීමාය අනොකාසත්තා වුත්තං. ඛණ්ඩසීමඤ්හි සම්මනන්තාචෙතියඞ්ගණාදිට්ඨානං පහාය අඤ්ඤස්මිං විවිත්තොකාසෙ විහාරපච්චන්තං ඛණ්ඩිත්වාසම්මනන්ති.**සමූහනිතු**න්ති අවිප්පවාසසීමං සමූහනිතුං.**පටිබන්ධිතුං න සක්ඛිස්සන්**තෙවාති අවිප්පවාසංයෙවජානිත්වා ඛණ්ඩසීමාය අඤ්ඤාතත්තා පටිබන්ධිතුං න සක්ඛිස්සන්තෙව.**සීමසම්භෙද**න්ති ඛණ්ඩසීමඅවිප්පවාසසීමානං සම්භෙදං.**සාසනන්තරධානෙන වා**ති සත්ථු ආණාය අන්තරධානෙන වා.**සාධුකං පනා**ති නික්කඞ්ඛං පන.

76. ගාමසීමාදිකථා

147. උපොසථකම්මස්ස විසුං ගහිතත්තා සෙසකම්මවසෙන සමානසංවාසකතා ගහෙතබ්බාගොබලිබද්දනයෙන වා පාරිසෙසනයෙන වා.**තන්**තිසමානසංවාසඑකූපොසථභාවං. ‘‘අපරිච්ඡින්නායා’’ති ඉමිනා**අට්ඨපිතායා**ති එත්ථ ඨපධාතුයා අධිප්පායත්ථං දස්සෙති.**ගාමං වා නිගමං වා**ති එත්ථ නගරං කෙන සඞ්ගහිතන්ති ආහ ‘‘ගාමග්ගහණෙන චෙත්ථා’’තිආදි. තත්ථ**එත්ථා**ති ‘‘ගාමං වානිගමං වා’’ති පාඨෙ, ගාමග්ගහණෙනාති සම්බන්ධො. අථ වා**එත්ථා**ති ගාමනිගමනගරෙසු, නගරම්පීති සම්බන්ධො. ගාමාදීනංපරිච්ඡෙදං විත්ථාරෙන දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තත්ථා’’තිආදි. තත්ථ**තත්ථා**ති ගාමනිගමනගරෙසු.**ගාමභොජකා**ති ගාමංභුඤ්ජන්තීති ගාමභොජකා.**බලි**න්ති කරං. සො හි තං නිස්සායගාමභොජකා බලන්ති ජීවන්ති අනෙනාති බලීති වුච්චති. යම්පි එකං පදෙසංපරිච්ඡින්දිත්වා දෙතීති යොජනා.**ගාමඛෙත්තෙ**ති රඤ්ඤො ආණාබිපියති එත්ථාති**ඛෙත්තං,**ගාමොයෙව ඛෙත්තං ගාමඛෙත්තං, තස්මිං.**අයම්පී**ති අයං පදෙසොපි.**සොපී**ති පදෙසොපි. විසුංගාමො නාමාති යොජනා. සොපි විසුංගාමො ගාමසීමාහොතියෙවාති යොජනා. විසුං පරිච්ඡින්දිත්වා දින්නො ගාමො**විසුංගාමො. තස්මා**ති යස්මා විසුං ගාමො හොති, තස්මා.**සා වා**ති විසුංගාමසීමා ච.**ඉතරා**තිවිසුංගාමසීමතො අඤ්ඤා පකතිගාමනගරනිගමසීමා චාති යොජනා.

එවන්ති‘‘අසම්මතායභික්ඛවෙ’’තිආදිනා පාඨෙන.**තන්**ති සීමපරිච්ඡෙදං.**අපරිච්ඡින්නෙ**ති රාජූහි අපරිච්ඡින්නෙ. ‘‘අටවිපදෙසෙ’’ති

ඉමිනානත්ථි ගාමො එත්ථාති**අගාමකොති** වචනත්ථස්ස සරූපං දස්සෙති.**විජ්ඣාටවිසදිසෙති** විගතං අග්ගිනො ඣායනමෙත්ථාති විජ්ඣා, චොරාදයො මනුස්සෙ ආභුසො ටවන්ති පීළයන්ති එත්ථාති**ආටවි**. විජ්ඣා ච සා ආටවි චෙති**විජ්ඣාටවි,**තාය සදිසෙවිජ්ඣාටවිසදිසෙ. එත්ථ පුරිමනයෙ ගාමාදීහි ආසන්නො වා හොතු, අනාසන්නො වා තෙහිඅපරිච්ඡින්නො අටවිපදෙසො ගහෙතබ්බො. පච්ඡිමනයෙ දූරො මනුස්සානං අනාගමනපථොආටවිපදෙසො ගහෙතබ්බොති අයමෙතෙසං විසෙසො.**අස්සාති**භික්ඛුනො.**සමන්තාති** සමන්තතො.**අයංසීමාති** අයං සත්තබ්භන්තරසීමා.**තත්ථාති** සත්තසුඅබ්භන්තරෙසු. සමන්තා ඨිතස්ස වා නිසින්නස්ස වා අබ්භන්තරෙ අන්තොකොට්ඨාසෙජාතං අබ්භන්තරං අට්ඨවීසහත්ථපමාණං.

යාකාචි නදී අසීමාව හොතීති සම්බන්ධො.**නදීසීමලක්ඛණපත්තාති** නදීසීමලක්ඛණං පත්තා. ඉමිනාසීමලක්ඛණං අපත්තා නදී බන්ධියමානා සීමාව හොතීති දස්සෙති. සාවධාරණෙන ‘‘අත්තනොසභාවෙනෙවා’’ති ඉමිනා භික්ඛූනං බන්ධනභාවෙනාති අත්ථං නිවත්තෙති.**එත්ථාති** නදියං.**එත්ථාති**ජාතස්සරසමුද්දෙසු.**යෙන කෙනචීති** අන්තමසො තිරච්ඡානගතෙනපියෙන කෙනචි. ඛණිත්වා අකතොසයංජාතොතිසම්බන්ධො. ඉදංහෙතුඅන්තොගධවිසෙසනං. ඛණිත්වා අකතත්තාති හි අත්ථො.**සයංජාතොති** සයමෙව ජාතොති එවකාරො යොජෙතබ්බො. තෙන වුත්තං ‘‘යෙනකෙනචි ඛණිත්වා අකතො’’ති.**සොබ්භොති** සං උභොති පදවිභාගොකාතබ්බො. තත්ථ සංසද්දො සමන්තත්ථවාචකො, උභසද්දො පූරණත්ථවාචකො. තස්මාසමන්තතො ආගතෙන උදකෙන උභති පූරති එත්ථාති**සොබ්භොති**වචනත්ථො කාතබ්බො. තෙන වුත්තං ‘‘සමන්තතො ආගතෙන උදකෙන පූරිතො තිට්ඨතී’’ති.

තත්ථාති නදීසමුද්දජාතස්සරෙසු, ආධාරෙභුම්මං.**යං**සද්දො ඨානවිසයොති ආහ ‘‘යං ඨාන’’න්ති.**මජ්ඣිමස්සාති** ථාමමජ්ඣිමස්ස. වක්ඛති හි ‘‘ථාමමජ්ඣිමෙනා’’ති. ‘‘සමන්තතො’’ති ඉමිනා**සමන්තාති** එත්ථ නිස්සක්කත්ථෙනිස්සක්කවචනන්ති දස්සෙති. ‘‘උදකුක්ඛෙපෙනා’’ති ඉමිනා**උදකුක්ඛෙපාති** එත්ථ කරණත්ථෙ නිස්සක්කවචනන්ති දස්සෙති. උදකංඋක්ඛිපිත්වා ඛිපියති එත්ථාති**උදකුක්ඛෙපො**. ‘‘පරිච්ඡින්න’’න්ති ඉමිනා පාඨසෙසං දස්සෙති.**අක්ඛධුත්තාති** එත්ථ**අක්ඛොති** පාසකො. සොහි අකති කුටිලං ගච්ඡති අනෙනාති අක්ඛොති වුච්චති, ධවන්ති මරියාදමතික්කම්මකීළාදිපසුතං ගච්ඡන්තීති**ධුත්තා,**අක්ඛෙසු ධුත්තාඅක්ඛධුත්තා. **දාරුගුළන්ති** සාරදාරුමයංගුළං. ‘‘වාලුකං වා’’ති ඉමිනා ‘‘උදකුක්ඛෙපා’’ති එත්ථ උපලක්ඛණං දස්සෙති.**යත්ථාති** යස්මිං පදෙසෙ.**අයන්ති** පදෙසො.**තස්සාති** උදකුක්ඛෙපස්ස.

එත්ථාති නදීසමුද්දජාතස්සරෙසු.**මුඛද්වාරන්ති** සමුද්දාදීනං මුඛසඞ්ඛාතං ද්වාරං.**සබ්බත්ථාති** සබ්බාය නදියං. ථෙරවාදං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යංපනා’’තිආදි. ‘‘යොජනං…පෙ…. වට්ටතී’’ති යං පන වචනං මහාසුමත්ථෙරෙන වුත්තන්තියොජනා.**තත්‍රාපීති** යොජනනදියම්පි.පටික්ඛිත්තාකාරං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘භගවතා හී’’තිආදි.**නදියාපමාණන්ති** නදියා ගම්භීරපමාණමෙව, න ආයාමවිත්ථාරපමාණන්ති අත්ථො. ‘‘න යොජනංවා අද්ධයොජනං වා’’ති වචනම්පි ඉදමෙව සන්ධාය වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. කිඤ්චාපිආයාමවිත්ථාරපමාණං න වුත්තං, පභවතො පන යාව මුඛද්වාරා ආයාමවිත්ථාරවසෙන කම්මංකාතුං පහොනකනදීයෙව ගහෙතබ්බාති දට්ඨබ්බා. යා නදීති සම්බන්ධො.**ඉමස්ස සුත්තස්සාති** ‘‘තිමණ්ඩල’’න්තිආදිකස්ස ඉමස්සසුත්තස්ස.**පභවතොති** සමුදාගමතො.**එත්ථාති** නදියං. සබ්බෙහි භික්ඛූහි ඨපෙතබ්බොති සම්බන්ධො.**තතොති** එකඋදකුක්ඛෙපතො.

කිත්තකා පරිපුණ්ණා හොතීති ආහ ‘‘සමතිත්ථිකා’’ති. තිත්ථෙන සමංපරිපූරතීතිසමතිත්ථිකා. **උදකසාටිකං නිවාසෙත්වාපීති**පිසද්දො ‘‘අනිවාසෙත්වාපී’’ති දස්සෙති. උදකසාටිකං අනිවාසෙන්තොපි වත්ථෙනඅවිනාභාවතො අඤ්ඤං නිවාසෙත්වාති අත්ථො ගහෙතබ්බො. නාවාය ඨත්වා කරියමානෙ කිංගච්ඡන්තියාපි නාවාය කාතුං වට්ටතීති ආහ ‘‘ගච්ඡන්තියා පනා’’තිආදි. ‘‘කස්මා’’තිආදිනා කාරණං දස්සෙති.**හීති** යස්මා.**තන්ති** උදකුක්ඛෙපමත්තං. එවං සති…පෙ…. අනුසාවනා හොති, තස්මාගච්ඡන්තියා නාවාය කාතුං න වට්ටතීති යොජනා. ‘‘තස්මා’’තිආදිනා ලද්ධගුණංදස්සෙති. න කෙවලං නාවායමෙවාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අන්තොනදිය’’න්තිආදි.

රුක්ඛස්සාති අන්තොනදියං ජාතස්සරුක්ඛස්ස. සාඛා වා පතිට්ඨිතාති සම්බන්ධො.**සීමං වාසොධෙත්වාති** විහාරසීමගාමසීමාසු ඨිතානං හත්ථපාසානයනබහිකරණවසෙන සීමං වාසොධෙත්වා. ජාතරුක්ඛස්ස පවිට්ඨසාඛාය වා පාරොහෙ වාති සම්බන්ධො.**අස්සාති** බහිනදීතීරෙ ජාතරුක්ඛස්ස.**තත්ථාති** ඛාණුකෙ.

තස්සාති පාසාණදීපකස්ස.**පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරෙති** පුබ්බෙ නදීනිමිත්තට්ඨානෙ ‘‘අන්වද්ධමාස’’න්තිආදිනා(මහාව. අට්ඨ. 138) වුත්තප්පකාරෙ.**සොති** පාසාණදීපකො. පුන**සොති** පාසාණදීපකොයෙව.**හීති** සච්චං, යස්මාවා.

ආවරණන්තිපාළිං.**තන්ති** ආවරණං. ආවරණෙන වා කොට්ඨකබන්ධෙන වා හෙතුභූතෙන, පච්ඡිජ්ජතීති සම්බන්ධො. කොචි ආවරණප්පදෙසො අජ්ඣොත්ථරියතීති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** ආවරණප්පදෙසෙ.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. ‘‘හෙට්ඨාපාළි බද්ධා’’ති ඉදං නදිං විනාසෙත්වා

තළාකකරණාකාරදස්සනං.**එත්ථා**ති නදියං, තළාකෙ වා.**ඡඩ්ඩිතමොදක**න්ති තළාකරක්ඛනත්ථං එකෙන වාරිමග්ගෙන ඡඩ්ඩිතංඋදකං.**දෙවෙ අවස්සන්තෙ**ති දුබ්බුට්ඨිකාලත්තාවස්සන්තකාලෙපි දෙවෙ අවස්සන්තෙ.**සා**ති නදිතො නීහටමාතිකා.**කාලන්තරෙනා**ති අඤ්ඤෙන කාලෙන.**උප්පතිත්වා**ති ගාමනිගමානං උපරි පතිත්වා.**පවත්තතී**ති පුබ්බෙ වුත්තපකාරෙ වස්සකාලෙ චත්තාරො මාසෙඅබ්භොච්ඡින්නා සන්දති.**විහාරසීම**න්ති විහාරසම්බන්ධංබද්ධසීමං.

සමුද්දෙපීති පිසද්දො නදිමපෙක්ඛති.**තත්ථා**ති පදෙසෙ.**ඔතරිත්වා**තිහෙට්ඨා තරිත්වා. ''ඔසරිත්වා''තිපි පාඨො, අයමෙවත්ථො.**සණ්ඨහන්තී**ති උදකෙන සමං තිට්ඨන්ති.**සො**ති පදෙසො.**උදකන්තතො**ති උදකකොටිතො.**තත්ථා**ති සමුද්දෙ.**බාධතී**ති පීළයති.**තෙසූ**ති නාවාඅට්ටකෙසු.**තන්**තිපිට්ඨිපාසාණං.**ඌමියො**ති වීචියො. තා හි පරංපරාවසෙනඋග්ගන්ත්වා සවිඤ්ඤාණකාවිඤ්ඤාණකෙ මියන්ති හිංසන්ති, අන්තො පක්ඛිපන්තීති වාඌමියොති වුච්චන්ති.**තත්ථා**ති පිට්ඨිපාසාණෙ.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා. උදකෙනෙව පිට්ඨිපාසාණො ඔත්ථරීයතීතියොජනා.**සො**ති දීපකපබ්බතො. ''දූරෙ''ති වත්වා තස්ස පමාණංදස්සෙන්තො ආහ ''මච්ඡවධානං අනාගමනපථෙ''ති.**මච්ඡවධාන**න්තිකෙවට්ටානං. තෙ හි යස්මා මච්ඡෙ හනන්ති, තස්මා මච්ඡවධාති වුච්චන්ති. ''මච්ඡබන්ධාන''න්තිපි පාඨො. මච්ඡෙ බන්ධන්තීතිමච්ඡබන්ධාති වචනත්ථො කාතබ්බො.**අනාගමනපථෙ**ති යත්ථ ගන්ත්වා තදහෙව පච්චාගන්ත්වා න ආගමනපථීකෙදෙසෙ. නත්ථි ආගමනපථො එත්ථාති**අනාගමනපථො,**දෙසො. තස්මිං ''අගමනපථෙ''තිපි පාඨො, සො අයුත්තො. කස්මා? අගමනපථස්ස නාධිප්පෙතත්තා. ගන්ත්වාහි පුන අනාගමනපථොයෙවාධිප්පෙතො.**තෙස**න්ති මච්ඡවධානං.**ගමනපරියන්තස්සා**ති ගමනකොටියා. **ඔරතො**ති ඔරභාගෙ ඨිතො දීපකො වා පබ්බතො වාති යොජෙතබ්බො.**තත්ථා**ති ඔරභාගෙ ඨිතෙසු දීපකපබ්බතෙසු.**ඔත්ථරිත්වා**ති පකතිඋදකෙන ඔත්ථරිත්වා.**තත්ථා**ති ඔත්ථරිත්වා ඨිතෙ සමුද්දෙ.

කරොන්තෙහිපි කාතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**යත්ථා**ති යස්මිං සරෙ.**අය**න්ති අයං සරො, නජාතස්සරො හොති. අයං සරො ගාමඛෙත්තසඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡතීති යොජනා.**තත්ථා**ති සරෙ.**යත්ථ පනා**තියස්මිං සරෙ පන.**තස්සා**ති ජාතස්සරස්ස.**තත්ථා**ති පදෙසෙ. සචෙ ගම්භීරං උදකං හොතීති යොජනා.**තත්ථා**ති අට්ටකෙ.**එත්ථා**ති ජාතස්සරෙ, ඨිතෙසු පිට්ඨිපාසාණදීපකෙසූති යොජනා.**පහොනකජාතස්සරො**තිසඞ්ඝකම්මං කාතුං පහොනකො ජාතස්සරො. ''සුක්ඛතී''ති වත්වා තදෙව සමත්ථෙතුංවුත්තං ''නිරුදකො''ති.**තත්ථා**ති ජාතස්සරෙ. සචෙනිරුදකමත්තෙන ගාමඛෙත්තං ගච්ඡති. කදා ගච්ඡතීති ආහ ''සචෙ පනෙත්ථා''තිආදි. තත්ථ**එත්ථා**ති ජාතස්සරෙ.**පොක්ඛරණීආදීනී**ති එත්ථ ආදිසද්දෙන උදකමාතිකාදයො

සඞ්ගණ්හාති.යදා භණන්ති, තදාති පාඨසෙසො යොජෙතබ්බො. ‘‘තං ඨාන’’න්ති වුත්තෙපි න භණනට්ඨානමෙවගහෙතබ්බං, ‘‘එත්ථා’’ති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා සබ්බොයෙව ජාතස්සරො ගහෙතබ්බො. නකෙවලං අජාතස්සරමත්තං හොති, අථ ඛො ගාමඛෙත්තන්ති ආහ ‘‘ගාමසීමාසඞ්ඛ්‍යමෙවගච්ඡතී’’ති.

නන්ති ජාතස්සරං.**පූරෙත්වාති** මත්තිකාදීහි පූරෙත්වා.**පාළින්ති** ආවරණං.**සබ්බමෙව නන්ති** සකලමෙවතං ජාතස්සරං.**ලොණීපීති** පිසද්දෙන න කෙවලං සොබ්භොයෙවජාතස්සරසඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති, අථ ඛො ලොණීපීති දස්සෙති.**උදකට්ඨානොකාසෙති** උදකස්ස ඨානෙ ඔකාසෙ.

148. **සීමාය සීමං සම්භින්දන්තීති** එත්ථ ‘‘සීමාය සීම’’න්ති පදානංසම්බන්ධාපෙක්ඛත්තා තෙසං සම්බන්ධං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘අත්තනො පරෙස’’න්ති. ‘‘බද්ධසීම’’න්ති ඉමිනා ‘‘සීම’’න්ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි විසෙසතො බද්ධසීමායෙවගහෙතබ්බාති දස්සෙති. තමෙවත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘සචෙහී’’තිආදි.**සංසට්ඨවිටපාති** අඤ්ඤමඤ්ඤංආසන්නත්තා සංසට්ඨො විටපො එතෙසන්ති සංසට්ඨවිටපා. ‘‘සංසට්ඨවිටපා’’ති ඉදංඋපලක්ඛණමත්තං, මූලානිපි සංසට්ඨානියෙවාති දට්ඨබ්බං.**තෙසූති** ද්වීසු රුක්ඛෙසු.**විහාරසීමා වාති**පොරාණකවිහාරසීමා ච.**අන්තො කත්වාති** සීමාය අන්තො කත්වා.අථ පච්ඡාති එත්ථ ‘‘පච්ඡා’’ති ඉමිනා අථසද්දස්සත්ථං දස්සෙති. එවං කෙ අකංසූතිආහ ‘‘එවං ඡබ්බග්ගියා අකංසූ’’ති.**තෙනාති** කරණෙන.

අජ්ඣොත්ථරණාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පරෙස’’න්තිආදි.**තස්සාති** බද්ධසීමාය.**පදෙසන්ති** භික්ඛුභිකම්මං කාතුං පහොනකං එකදෙසං. අන්තමසො එකස්සපි භික්ඛුනො ඨත්වා අධිට්ඨානුපොසථංකාතුං පහොනකං පදෙසං. කම්මං කාතුං අප්පහොනකපදෙසං අන්තො කරිත්වා බන්ධන්තා**සීමාය සීමං සම්භින්දන්ති**නාම.**සීමායඋපචාරොති** පච්ඡා බන්ධිතබ්බාය සීමාය උපචාරො.**‘‘වඩ්ඪන්තොසීමාසඞ්කරං කරොතී’’**ති ඉමිනා සචෙ අවඩ්ඪනකො පාසාණො හොති, ද්වින්නම්පිසීමානං නිමිත්තං කාතුං වට්ටතීති දස්සෙති.

77. උපොසථභෙදාදිකථා

149. පන්නරසිකස්සපුබ්බකිච්චස්ස පාළියං ආගතත්තාචාතුද්දසිකස්සෙව පුබ්බකිච්චං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අජ්ජුපොසථො චාතුද්දසො’’ති.

‘‘අධම්මෙන වග්ග’’න්තිආදීසු විනිච්ඡයො එවං වෙදිතබ්බොතියොජනා.අධම්මෙන **වග්ගන්ති** එත්ථඅධම්මංනාම එකස්මිං විහාරෙ චතුන්නං භික්ඛූනංසුත්තුද්දෙසඋපොසථමකත්වා පාරිසුද්ධිඋපොසථකරණඤ්ච තිණ්ණංපාරිසුද්ධිඋපොසථමකත්වා සුත්තුද්දෙසකරණඤ්ච.**වග්ගං**නාමසබ්බෙව අසන්නිපතිත්වා එකස්ස

ඡන්දපාරිසුද්ධිහරණං. ඡන්දපාරිසුද්ධි නාමසඞ්ඝමජ්ඣංයෙව ආගච්ඡති, න ගණමජ්ඣං, න පුග්ගලස්ස සන්තිකං.**අධම්මෙන සමග්ගන්ති** එත්ථ**අධම්මං**වුත්තනයමෙව.**සමග්ගං**නාම සබ්බෙසං සන්නිපතනං.**ධම්මෙන වග්ගන්ති** එත්ථ**ධම්මං**නාමචතුන්නං සුත්තුද්දෙසඋපොසථකරණඤ්ච තිණ්ණං පාරිසුද්ධිඋපොසථකරණඤ්ච.**වග්ගං**වුත්තනයමෙව.

78. පාතිමොක්ඛුද්දෙසකථා

150. **ඉමං**නිදානන්තිපාතිමොක්ඛස්ස ඉමං නිදානං.**සුතා ඛො පනාති** එත්ථසුයයිත්ථාති**සුතා,**සුයාස්සන්තීති වා**සුතා,**පාරාජිකුද්දෙසාදයො. සුතා ච සුතා ච**සුතාති** සරූපෙකසෙසො කාතබ්බො.**අවසෙසන්ති**නිදානුද්දෙසාදිතො අවසෙසං පාරාජිකුද්දෙසාදි.**සුතෙනාති**සුතසද්දෙන. ''අත්ථෙ අසම්භවතො සද්දෙ වුත්තවිධානං හොතී''ති හි පරිභාසතො ''සුතෙනා''ති එත්ථ සද්දොව ගහෙතබ්බො.**තෙන නයෙනාති** තෙනනිදානුද්දෙසනයෙන.

අටවිමනුස්සභයන්ති අටවියං නිවසන්තස්සමනුස්සස්ස භයං, වනචරකභයන්ති අත්ථො.**රාජන්තරායොති**ආදීසුපි එවං විසෙසො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**දවදාහොති** දායං දහතීතිදවදාහො ආකාරස්ස රස්සං, යකාරස්ස ච වකාරං කත්වා.**නන්තිභික්ඛුං**. එකං වා භික්ඛුන්ති යොජනා.**පඨමො වා උද්දෙසොති**නිදානුද්දෙසො.**එත්ථාති** පඤ්චසු උද්දෙසෙසු.**යස්මින්ති** උද්දෙසෙ.**සොපීති** උද්දෙසොපි.**සුතෙනෙව සාවෙතබ්බොති** සුතපදෙනෙව සඞ්ඝස්ස සාවෙතබ්බොතිඑවසද්දො ''න විත්ථාරෙනා''ති දස්සෙති.

අනජ්ඣිට්ඨාති එත්ථ උපසග්ගවසෙනඉසුධාතුස්ස ඉච්ඡාකන්තිතො අඤ්ඤමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''අනාණත්තා, අයාචිතාවා''ති. එත්ථ ''අනාණත්තා''ති ඉදං ථෙරෙන අනාණත්තභාවං සන්ධාය වුත්තං. ''අයාචිතා''ති ඉදං සම්මුතිලද්ධෙන නවකෙන අයාචිතභාවං සන්ධායවුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.**එත්ථාති** ''අනජ්ඣිට්ඨා ධම්මංභාසන්තී''ති වචනෙ.**ධම්මජ්ඣෙසකෙති** ධම්මකථනත්ථායඅජ්ඣෙසතීති ධම්මජ්ඣෙසකො, තස්මිං. ආපුච්ඡිත්වා වා තෙන සඞ්ඝත්ථෙරෙන යාචිතොහුත්වා වාති යොජනා.**වාරපටිපාටියාති** වාරානුක්කමෙන.**දෙහීති වාති** එත්ථ ඉති-වා-සද්දො ''භණ'' ඉතිපදෙන ච ''කථෙහි''ඉතිපදෙන ච යොජෙතබ්බො. ''භණ'' ඉති වා ''කථෙහි''ඉති වා ''දෙහි''ඉති වා වත්තබ්බාතියොජනා. **තීහිපි විධීහීති**ඔසාරණකථනසරභඤ්ඤසඞ්ඛාතෙහි තීහි සජ්ජනෙහි. එත්ථ ච සුත්තස්ස ඔසාරියතෙඋච්චාරියතෙ**ඔසාරණං,**අත්ථස්ස කථියතෙ**කථනං,**සුත්තස්ස ච තදත්ථස්ස ච සරෙන භණියතෙ**සරභඤ්ඤං.** **ඔසාරෙහීති** සුත්තං උච්චාරෙහි.**කථෙහීති** අත්ථං කථෙහි.**සරභඤ්ඤන්ති**සුත්තස්ස ච තදත්ථස්ස ච සරෙන භණනං.**නන්තිසද්ධිවිහාරිකං.සජ්ඣායං අධිට්ඨහිත්වාති** ''සජ්ඣායංකරොමී''ති අධිට්ඨහිත්වා.**එත්ථාති** අජ්ඣෙසනට්ඨානෙ.

නිස්සිතකෙති සද්ධිවිහාරිකාදයො.**සොති** සඞ්ඝත්ථෙරො, ‘‘වත්තබ්බො’’තිපදෙ කම්මං, ‘‘වදති’’තිආදීසුපදෙසු කත්තා.**ආරද්ධන්ති** සඞ්ඝෙන ආරද්ධං.**ඨපෙත්වාති** ධම්මසවනං ඨපෙත්වා.**ඔසාරෙත්වාති** පඨමං සුත්තං ඔසාරෙත්වා.**පුනකථෙන්තෙනාති** පච්ඡා අත්ථං කථෙන්තෙන.**අට්ඨපෙත්වායෙවවාති** සුත්තස්ස ච අත්ථස්ස ච අන්තරා අට්ඨත්වා එව වා.**කථෙතබ්බන්ති** අත්ථජාතං කථෙතබ්බං.**කථෙන්තස්ස…පෙ…. නයොති** පඨමං අත්ථං කථෙත්වා පුන සුත්තඤ්චඅත්ථඤ්ච සරෙන භණන්තස්ස පුන ආගතෙපි එසෙව නයොති අත්ථො.

උපනිසින්නකථායපීති සමීපෙ නිසින්නෙනකථායපි.**තෙනාති** සඞ්ඝත්ථෙරෙන.**වත්තුංවට්ටතීති** විසෙසෙත්වා වත්තුං වට්ටති.**තෙනාති**මනුස්සෙහි ජානනභික්ඛුනා. සඞ්ඝත්ථෙරො භණති, තුණ්හී වා හොතීති සම්බන්ධො. ‘‘පුච්ඡන්තී’’ති වුත්තෙති යොජනා.**අනුමොදනාදීසුපීති**ආදිසද්දෙන ධම්මකථාදයො සඞ්ගණ්හාති.සඞ්ඝත්ථෙරො අනුජානාතීති සම්බන්ධො.**සබ්බත්ථාති**සබ්බෙසු විහාරඅන්තරසරෙසු.

සජ්ඣායන්ති සයං ඉස්සරෙන අයනං උච්චාරණං, කෙනචි අනජ්ඣිට්ඨො සයං අධිඉස්සරෙන අයනං උච්චාරණන්ති අත්ථො.**ථෙරොති** සද්ධිවිහාරො ථෙරො.**විස්සමිස්සාමීති** ඛෙදවිරහිතං ගමිස්සාමි.**ආපුච්ඡිතබ්බන්ති** පඨමථෙරම්පි පුන ආගතත්ථෙරම්පිආපුච්ඡිතබ්බං. එකෙන සඞ්ඝත්ථෙරෙන අනුඤ්ඤාතෙනාති සම්බන්ධො.**අඤ්ඤස්මින්ති** අනුඤ්ඤාතත්ථෙරතො අඤ්ඤස්මිං ථෙරෙතිසම්බන්ධො.**තන්ති** පුන ආගතං ථෙරං.**අත්තානංසම්මනිතබ්බන්ති** එත්ථ පච්චත්තෙ උපයොගවචනන්ති ආහ ‘‘අත්තාසම්මනිතබ්බො’’ති. කිං සම්මතෙන පරිසං අනොලොකෙත්වාපුච්ඡිතබ්බොති ආහ ‘‘පුච්ඡන්තෙන පනා’’තිආදි.

153. **මෙති** මය්හං.**ඉතොති** පුග්ගලතො, උප්පන්නොති සම්බන්ධො.**පුරම්භාකන්ති** පදස්ස පුරෙඅම්භාකන්ති පදච්ඡෙදං කත්වා පුරෙසද්දො පඨමත්ථොති ආහ ‘‘පඨමං අම්භාක’’න්ති.**පටිකච්චෙවසද්දො** පගෙවපරියායො, ‘‘පඨමතරමෙවා’’ති ඉමිනා තස්සඅත්ථං දස්සෙති.**භූතමෙවාති** විජ්ජමානමෙව, තථමෙව වා.

82. අධම්මකම්මපටික්කොසනාදිකථා

154. **අධම්මකම්මන්ති** අභූතකම්මං.**පටික්කොසිතුන්ති** එත්ථ කුසධාතු අපනයනත්ථොති ආහ ‘‘වාරෙතු’’න්ති.**දිට්ඨීන්ති** ලද්ධිං.**තෙසන්ති** චතුන්නං පඤ්චන්නං.**යථාති**යෙනාකාරෙන භණියමානෙති යොජනා.**න සුණන්තීති** අඤ්ඤෙ භික්ඛූ නසුණන්ති.**ථෙරාධීනන්ති** ථෙරෙන අධීනං ආබන්ධන්ති

අත්ථො.**ථෙරායත්ත**න්ති ථෙරෙන ආයත්තං, ථෙරස්ස සන්තකන්ති අත්ථො.**එත්ථා**ති පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙ.

83. පාතිමොක්ඛුද්දෙසකඅජ්ඣෙසනාදිකථා

155. **නවවිධඤ්චා**ති දිවසවසෙන තිවිධං, කාරකවසෙන තිවිධං, කත්තබ්බාකාරවසෙන තිවිධඤ්චාති නවකොට්ඨාසඤ්ච, නවපකාරඤ්ච වා.**චතුබ්බිධ**න්ති ‘‘අධම්මෙන වග්ග’’න්තිආදිකං චතුබ්බිධං.**දුවිධ**න්ති භික්ඛුභික්ඛුනීවසෙන දුවිධං.**නවවිධ**න්ති භික්ඛුපාතිමොක්ඛෙ පඤ්චවිධං, භික්ඛුනිපාතිමොක්ඛෙචතුබ්බිධන්ති නවවිධං.**එත්ථා**ති ‘‘යො තත්ථ භික්ඛුබ්‍යත්තො පටිබලො’’ති පාඨෙ.**සුවිසදා**ති සුට්ඨු බ්‍යත්තා, සුද්ධා වා.**එත්තකම්පී**ති පිසද්දො ගරහායං, අධිකෙ කා නාමකථාති දස්සෙති.

සාමන්තා ආවාසාති එත්ථ උපයොගත්ථෙනිස්සක්කවචනන්ති ආහ ‘‘සාමන්තං ආවාස’’න්ති.**යොසක්කොතී**ති බහූසු නවෙසු යො සක්කොති.

84. පක්ඛගණනාදිඋග්ගහණානුජානනකථා

156. **කතිනංපූරණී**ති කතිනං තිථීනං පූරණී.**කො දිවසො**තිකිත්තකො දිවසො.**අය්‍යායත්ත**න්ති අයොහි භික්ඛූහිආයත්තං ආබද්ධං.**සංහරිත්වා**ති පුන සලාකං සංහරිත්වා. අයංපාඨො කෙසුචි අට්ඨකථාපොත්ථකෙසු නත්ථි.**කාලවතො**ති එත්ථවන්තුපච්චයො ස්වත්ථොති ආහ ‘‘කාලස්සෙවා’’ති. එවසද්දො පන සම්භවතො යුජ්ජියති.**පගෙවා**ති පාතොව.

158. **සායම්පී**ති සායන්හෙපි. පිසද්දෙන අඤ්ඤම්පි සරණකාලංසම්පිණ්ඩෙති.

159. **ආණාපෙතු**න්ති එත්ථ අනාණාපෙතබ්බභික්ඛු අපනෙත්වාආණාපෙතබ්බභික්ඛු දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘කිඤ්චි කම්ම’’න්තිආදි. සදාකාලමෙව කිඤ්චිකම්මං කරොන්තොති යොජනා.**ධම්මකථිකාදීසු**තිආදිසද්දෙනගණවාචකාදයො සඞ්ගණ්හාති.**වාරෙනා**ති පරියායෙන.**සම්මුඤ්චනි**න්ති යට්ඨිසම්මුඤ්චනිං වා මුට්ඨිසම්මුඤ්චනිංවා. සමං, සුට්ඨු වා මුඤ්චති සොධෙති ඉමායාතිසම්මුඤ්චනී,තාලුජො පඨමො.**තම්පී**ති සාඛාභඞ්ගම්පි.

160. **වුත්තනයෙනෙවා**ති සම්මජ්ජනෙ වුත්තනයෙනෙව.**පුනආහරිතබ්බානී**ති සඞ්ඝිකාවාසං ආසනානි පුන ආහරිතබ්බානි.**තට්ටිකායොපී**ති වෙණුආදිමයා තට්ටිකායොපි.

161. **කපල්ලිකා වා**ති කපාලෙසු පරියාපන්නා පදීපකපාලා වා.**ත**න්ති තෙලාදිං.**පරියෙසිතබ්බානී**තිඅනවජ්ජපරියෙසනෙන පරියෙසිතබ්බානි.

86. දිසංගමිකාදිවත්ථුකථා

163. **සංගහෙතබ්බොති**ආදීනං චතුන්නං කිරියාපදානං විසෙසං දස්සෙන්තො ආහ ''සංගහෙතබ්බො''තිආදි. සංගහසද්දස්ස සඞ්ඛෙපගහණෙසුපි වත්තනතො ඉධ ''අනුග්ගහත්ථෙ''ති දස්සෙතුං පාළියං වුත්තං ''අනුග්ගහෙතබ්බො''ති. තෙන වුත්තං ''තථාකරණවසෙනා''ති.**උපලාපෙතබ්බොති**සඞ්ඛෙන බහුස්සුතො භික්ඛු භික්ඛූහි උපගන්ත්වා ලාපෙතබ්බොකථාපෙතබ්බො.**උපට්ඨාපෙතබ්බොති** සඞ්ඛෙන බහුස්සුතො භික්ඛුභික්ඛූහි උප අච්චනෙන පූජනෙන ඨාපෙතබ්බො. ''සබ්බෙසං දුක්කට''න්ති වත්වා තදෙවසමත්ථෙතුං වුත්තං ''ඉධ නෙව ථෙරා, න දහරා මුච්චන්තී''ති.**තෙනාති** බහුස්සුතෙන භික්ඛුනා.**එවම්පිසතීති** එවං අසාදියනෙපි සති.**සායං පාතන්ති** සායඤ්චපාතො ච සායංපාතං.**උපට්ඨානන්ති**උපට්ඨානට්ඨානං, උපට්ඨානත්ථාය වා.**තෙනාති** බහුස්සුතෙන භික්ඛුනා.**තෙසන්ති**මහාථෙරානං.**අස්සාති** බහුස්සුතස්ස භික්ඛුනො.**සද්ධිංචරාති** අත්තනා සද්ධිං චරන්තීති සද්ධිංචරා.**අථාපීති** යදිපි. එකො වා වත්තසම්පන්නො වදතීති යොජනා. එසො චඅහඤ්චාතිමයං. නාමතුම්හඅම්හසද්දෙසු හි එකසෙසෙනකත්තබ්බෙසු පරොව ගහෙතබ්බො. විහරන්තූති වදන්තීති යොජනා.

සො ආවාසො ගන්තබ්බොති එත්ථ කිමත්ථායගන්තබ්බො, කිං අනුදිවසං ගන්තබ්බොති ආහ ''උපොසථකරණත්ථාය අන්වද්ධමාසංගන්තබ්බො''ති.**සො ච බොති** ආවාසො.**උතුවස්සෙයෙවාති** හෙමන්තගිම්හෙයෙව. උතුවස්සෙයෙව ගන්තබ්බොතිඅත්ථස්ස ඤාතබ්බභාවං දස්සෙන්තො ආහ ''වස්සානෙ පනා''තිආදි.**යන්ති** කම්මං.**තත්ථාති** ''වස්සංවසන්තී''තිආදිවචනෙ.**සොති** පාතිමොක්ඛුද්දෙසකො භික්ඛු.**අඤ්ඤස්මින්ති** අපරස්මිං පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙ.**මාසද්වයන්ති** සාවණමාසපුණ්ණමිතො යාව අස්සයුජපුණ්ණමී, තාවමාසද්වයං වසිතබ්බං. ඉදං පුරිමවස්සං උපගන්ත්වා පච්ඡිමිකාය පක්කමනාදිං සන්ධායවුත්තං. සචෙ පච්ඡිමිකං උපගන්ත්වා අනන්තරමෙව පක්කමනාදිං කරොති, මාසත්තයම්පිවසිතබ්බං.

87. පාරිසුද්ධිදානකථා

164. **යෙන කෙනචි අඞ්ගපච්චඞ්ගෙන විඤ්ඤාපෙතීති** පටිවචනංනිච්ඡාරෙතුමසක්කොන්තො යෙන කෙනචි අඞ්ගපච්චඞ්ගෙන විඤ්ඤාපෙති.**උභයථාති** උභයෙහි කායවාචාසඞ්ඛාතෙහි ආකාරෙහි. කායවාචාහිවිඤ්ඤාපෙතීති සම්බන්ධො.**සබ්බෙති** අගිලා ගිලානා.**හත්ථපාසෙති**සඞ්ඝස්ස හත්ථපාසම්හි.**සචෙ දූරෙ හොන්තීති** සචෙ බහූ ගිලානා අඤ්ඤමඤ්ඤං දූරෙ හොන්ති.**තං දිවසන්ති** තස්මිං සඞ්ඝඅප්පහොනකදිවසෙ.

තත්ථෙව පක්කමතීති එත්ථනිස්සක්කත්ථෙ ථපච්චයොති ආහ ''තතොවා''ති, පාරිසුද්ධිහාරට්ඨානතො එවාති අත්ථො. ''ගච්ඡතී''ති ඉමිනා කමුධාතුයා පදවික්ඛෙපත්ථං දස්සෙති, ''කත්ථචී''ති ඉමිනාතස්ස කම්මං.**සාමණෙරො පටිජානාතී**තිආදීසුපටිජානනාකාරත්ථස්ස ඉතිසද්දස්ස ලොපභාවං දස්සෙන්තො ආහ ''සාමණෙරො අහ''න්ති එවංපටිජානාතී''තිආදි.**භූතංයෙවාති** විජ්ජමානංයෙව.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු ''සික්ඛං පච්චක්ඛාතකොපටිජානාතී''තිආදීසු.

සබ්බන්තිමෙනපරිච්ඡෙදෙන චතුන්නංභික්ඛූනන්ති සම්බන්ධො.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු ''සඞ්ඝප්පත්තො විබ්භමතී''තිආදීසු.**එත්ථාති**පාරිසුද්ධිහරණෙ.**බහූනම්පීති** එත්ථ පිසද්දෙන එකෙනඑකස්සාපි, බහූහි එකස්සාපි, බහූහි බහූනම්පි ආහටා පාරිසුද්ධි ආහටාව හොතීතිදස්සෙති.**සොති** පාරිසුද්ධිහාරකො භික්ඛු.**යෙසන්ති** භික්ඛූනං.**තස්සෙවාති**පාරිසුද්ධිහාරකස්සෙව.**ඉතරා පනාති** ඉතරෙසං පාරිසුද්ධි පන.**බිළාලසඞ්ඛලිකාති** එත්ථ**බිළාලො**තිආඛුභුජො. සො හි බිළාසයං ආඛුං ගණ්හිතුං අලති සමත්ථෙතීති බිළාලොති වුච්චති.**සඞ්ඛලිකාති** එතං සත්තානං බන්ධනූපකරණවිසෙසස්ස නාමං. බිළාලස්සසඞ්ඛලිකා තෙන සම්බන්ධසම්බන්ධිභාවෙන සම්බන්ධත්තාතිබිළාලසඞ්ඛලිකා. ඉදංඋපලක්ඛණමත්තං යෙසං කෙසඤ්චි සඞ්ඛලිකාය ගහෙතබ්බත්තා. තාය සදිසා බිළාලසඞ්ඛලිකාපාරිසුද්ධීති අත්ථො. ඉදං පනෙත්ථ ඔපම්මසංසන්දනං – යථා සඞ්ඛලිකාය පඨමං වලයංදුතියංයෙව වලයං පාපුණාති, න තතියං, එවමෙව පඨමං දින්නා පාරිසුද්ධි දුතියමෙවපාපුණාති, න තතියන්ති.

ආගන්ත්වාති සඞ්ඝස්ස හත්ථපාසංආගන්ත්වා. පාළියං**සුත්තො න ආරොචෙතී**තිආදීසු හෙත්වත්ථෙපච්චත්තවචනං. සුත්තෙන නාරොචෙතීති හිඅත්ථො.**පාරිසුද්ධිහාරකස්ස අනාපත්තීති** එත්ථ ආපත්තීති අන්වයත්ථංඅත්ථාපත්තිතො දස්සෙන්තො ආහ ''සචෙ…පෙ…. ආපජ්ජතී''ති.**අස්සාති** භික්ඛුස්ස.**උභින්නම්පී**තිපාරිසුද්ධිදායකස්ස, තංහාරකස්ස චාති උභින්නම්පි.

88. ඡන්දදානකථා

165. ඡන්දදානෙපි විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**උපොසථො කතොහොතීති** පාරිසුද්ධිදායකස්ස ච සඞ්ඝස්ස ච උපොසථො කතො හොති.**අඤ්ඤන්ති** උපොසථකම්මතො අඤ්ඤං. යං පන කම්මන්ති සම්බන්ධො.**කම්මම්පීති** උපොසථකම්මතො අඤ්ඤං කම්මම්පි. එත්ථ චතුද්දසුපොසථෙ අත්තනො ච සඞ්ඝස්ස ච සචෙ උපොසථකම්මං හොති, පාරිසුද්ධියෙව දාතබ්බා.අථ අඤ්ඤං කම්මං හොති, ඡන්දොයෙව දාතබ්බො. යදි උපොසථකම්මඤ්ච අඤ්ඤකම්මඤ්චහොති, පාරිසුද්ධි ච ඡන්දො ච දාතබ්බො. තං සන්ධාය වුත්තං ''තදහුපොසථෙපාරිසුද්ධිං දෙන්තෙන ඡන්දම්පි දාතු''න්ති.**සීමාය වා**තිබද්ධසීමාය වා.**අච්ඡිතුන්ති** උපවෙසිතුං.

‘‘ආස උපවෙසනෙ’’තිහි ධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 16 සකාරන්තධාතු) වුත්තං.**සාමග්ගී වාති** කායසාමග්ගී වා.

167. **සරතිපි උපොසථං, නපි සරතීති** එත්ථ පිසද්දස්ස අනියමවිකප්පත්ථංදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘එකදා සරති, එකදා න සරතී’’ති. ‘‘එකන්ත’’න්ති ඉමිනානෙව **සරතීති** එත්ථ එවසද්දස්සසන්නිට්ඨානත්ථං දස්සෙති.**කම්මං නකොපෙතීති** සම්මුතිලද්ධොපි අලද්ධොපි උම්මත්තකො කම්මං න කොපෙති.

91. සඞ්ඝුපොසථාදිකථා

168. ‘‘සම්මජ්ජිත්වා’’ති පදමපෙක්ඛිත්වා**සො දෙසොති** එත්ථ ‘‘උපයොගත්ථෙ පච්චත්තවචන’’න්ති වුත්තං.**එතන්ති** ‘‘සොදෙසො සම්මජ්ජිතබ්බො’’තිආදිවචනං.**තෙනාති** තෙන හෙතුනා.අට්ඨකථාචරියා ‘‘සම්මජ්ජනී…පෙ…. වුච්චති’’ ඉති ආහූති යොජනා.

සම්මජ්ජනීතිසම්මජ්ජනකරණං.**පදීපොති** පදීපුජ්ජලනං.**උදකන්ති** උදකට්ඨපනං.**ආසනෙනාති**ආසනපඤ්ඤාපනෙන. ‘‘ඉතී’’ති අජ්ඣාහරිතබ්බං.**උපොසථස්සාති**නවවිධස්ස උපොසථස්ස පුබ්බකරණන්ති සම්බන්ධො.**එතානීති**චත්තාරි කම්මානි.**වුච්චතීති** කථීයති. ඉදං ‘‘එතානී’’තිකම්මස්ස ච ‘‘පුබ්බකරණ’’න්ති ආකාරස්ස ච අභෙදත්තා ආසන්නං ආකාරමපෙක්ඛිත්වාඑකවචනවසෙන වුත්තං. ‘‘අක්ඛාතානී’’ති ඉදං පන ‘‘ඉමානි චත්තාරී’’තිකම්මමපෙක්ඛිත්වා බහුවචනවසෙන වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානන්තිඡන්දක්ඛානඤ්ච පාරිසුද්ධික්ඛානඤ්ච උතුක්ඛානඤ්ච.**භික්ඛුගණනාති** භික්ඛූ ගණෙත්වා අක්ඛානං.**ඔවාදොති** භික්ඛුනීහි යාචිතස්ස ඔවාදස්ස අක්ඛානං.**එතානීති** එතානි පඤ්ච.**පුබ්බකරණතොපච්ඡාති** පුබ්බකරණස්ස කරණතො පච්ඡා. එත්ථ ච ‘‘පුබ්බකරණතො පච්ඡාකත්තබ්බානී’’ති ඉදං කත්තබ්බාකාරස්සෙව විසෙසනං, න අත්ථස්ස. අයං පන විසෙසො –සඞ්ඝසන්නිපාතතො පුබ්බභාගෙ කත්තබ්බත්තා**පුබ්බකරණං**නාම, උපොසථකරණතො පුබ්බභාගෙ කත්තබ්බත්තා**පුබ්බකිච්චං**නාමාති.

උපොසථොති උපොසථදිවසො.**යාවතිකා ච භික්ඛූති** යත්තකා භික්ඛූ.**කම්මපත්තාති** උපොසථකම්මස්ස පත්තා යුත්තා අනුරූපා. තාවතිකාභික්ඛූ හත්ථපාසං අවිජහිත්වා එකසීමායං ඨිතා ච හොන්තීති යොජනා.**සභාගාපත්තියොති** වත්ථුසභාගා ආපත්තියො.**වජ්ජනීයාති** වජ්ජෙතබ්බා.**පුග්ගලාති**ගහට්ඨාදිපුග්ගලා.**තස්මින්ති** තස්මිං උපොසථසීමමාළකෙ.එතානි චත්තාරීති පාඨසෙසො.

ආගතෙහිතෙහි භික්ඛූහීති යොජනා.**පන්නරසොපීති** පිසද්දෙන න කෙවලං පාළියං ආගතනයෙනෙව අධිට්ඨාතුංවට්ටති, අථ ඛො ‘‘අජ්ජ මෙ උපොසථො පන්නරසො’’තිපීති දස්සෙති.

92. ආපත්තිපටිකම්මවිධිකථා

169. භගවතා...පෙ....කාතබ්බොති ඉදං වෙදිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. ‘‘යස්ස සියා ආපත්තීතිආදිවචනෙනෙවචා’’තිආදිහෙතුත්තයෙන ‘‘න සාපත්තිකෙන උපොසථො කාතබ්බො’’ති යථාරුතං අපඤ්ඤත්තම්පිඅත්ථතො සිද්ධමෙවාති දස්සෙති. හෙතුත්තයං ‘‘වෙදිතබ්බ’’න්තිපදෙන යොජෙතබ්බං.**ථුල්ලච්චයාදීසූති** ආදිසද්දෙනපාචිත්තියපාටිදෙසනීයදුක්කටදුබ්භාසිතාපත්තියො සඞ්ගණ්හාති.**‘‘තං පටිදෙසෙමී’’**ති ඉදං සුවුත්තමෙව හොතීති සම්බන්ධො.**තන්ති** ආපත්තිං.**තුම්හමූලෙති** තුම්හංසන්තිකෙ. නිග්ගහිතලොපඤ්හි වාක්‍යමෙව, න සමාසො. ‘‘තුම්හ’’ ඉති ච ‘‘තුය්හ’’ ඉතිච නවකත්ථෙරානං වත්තබ්බාකාරදස්සනමත්තමෙව, න ඉච්ඡිතත්ථවිපත්තිදස්සනං.**වුත්තම්පීති** පිසද්දෙන න කෙවලං පාළිනයෙනෙව සුවුත්තං, ඉමිනානයෙනපි සුවුත්තන්ති දස්සෙති. ‘‘පස්සසී’’ති ඉදඤ්ච වත්තබ්බන්ති සම්බන්ධො.වත්තබ්බාකාරං පන සුවිඤ්ඤෙය්‍යං. ‘‘ආම පස්සාමී’’ති ඉදං පන සුවුත්තමෙව හොතීතිසම්බන්ධො.**වුත්තම්පීති** පිසද්දො පාළිනයං සම්පිණ්ඩෙති.**ආයතිං සංවරෙය්‍යාසීති** එත්ථ පන වත්තබ්බොති සම්බන්ධො.ගරුසු බහුවචනස්ස කත්තබ්බත්තා වුත්තං ‘‘සංවරෙය්‍යාථා’’ති. එවං වුත්තෙනආපත්තිදෙසකෙනාති සම්බන්ධො.

තත්‍රාති ‘‘යදා නිබ්බෙමතිකො’’ති පාඨෙ.සූරියෙ මෙසච්ඡන්නෙ සතීති යොජනා. තෙන භික්ඛුනා වත්තබ්බන්ති සම්බන්ධො, **වත්ථුං කිත්තෙත්වාති** භොජනසඞ්ඛාතං වත්ථුං කිත්තෙත්වා.**තාති** ආපත්තියො.

සභාගා ආපත්තීති එත්ථ ද්වීසුවත්ථුසභාගආපත්තිසභාගාසු වත්ථුසභාගාව අධිප්පෙතාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යං ද්වෙපිජනා’’තිආදි. යං ආපත්තින්ති සම්බන්ධො. සමානො භාගො එතාසන්ති**සභාගා. දෙසෙතුං වට්ටතීති** ආපත්තිසභාගාපි වත්ථුවිසභාගත්තාදෙසෙතුං වට්ටති.**සුදෙසිතාවාති** ආපත්තිතො භික්ඛුවුට්ඨාතියෙවාති අධිප්පායො. අඤ්ඤං දුක්කටන්ති සම්බන්ධො.**පනසද්දො** ගරහත්ථජොතකො සුදෙසිතාය ගරහාකාරෙන පවත්තත්තා.කිඤ්චාපි සුදෙසිතාව, පන තථාපීති යොජනා.**තන්ති** දුක්කටං.**නානාවත්ථුකන්ති** දෙසනාපටිග්ගහණවසෙන නානාවත්ථුකං.

170. සභාගොයෙවවත්තබ්බො, න විසභාගො.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තස්සාති** විසභාගස්ස.**ඉතොති** සඞ්ඝසන්නිපාතතො.

95. අනාපත්තිපන්නරසකාදිකථා

172. **තෙන ජානිංසූති** එත්ථජානනාකාරදස්සනත්ථං ‘‘සීමං ඔක්කන්තාති වා ඔක්කමන්තීති වා’’ති වුත්තං.**ඔක්කන්තාති වා**ති පවිසිත්ථ ඉති වා.**තෙසන්ති** චතුන්නං වා අතිරෙකානං වා භික්ඛූනං.**වග්ගා සමග්ගසඤ්ඤිනොති** එත්ථ කස්මා වග්ගා, කස්මාසමග්ගසඤ්ඤිනොති ආහ ‘‘තෙස’’න්තිආදි. තත්ථ**තෙසන්ති**අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං.**සීමං ඔක්කන්තත්තාති** සීමංපවිසිතත්තා, වග්ගා හුත්වාති සම්බන්ධො. සමග්ගො ඉති සඤ්ඤා සමග්ගසඤ්ඤා, සාඑතෙසමත්ථීති**සමග්ගසඤ්ඤිනො.**

175. **කුක්කුච්චපකතාති** පදස්ස ‘‘ඉච්ඡාපකතො’’ති පදෙන සමානභාවංදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘යථා’’තිආදි.**පුබ්බභාගෙති** උපොසථකම්මතොපුබ්බභාගෙ.**සන්නිට්ඨානං කත්වාපීති** කප්පතෙවාතිසන්නිට්ඨානං කත්වාපි. ‘‘අභිභූතා’’ති ඉමිනා**පකතාති** එත්ථපපුබ්බකරධාතුයා උපසග්ගවසෙන අභිභවනත්ථං දස්සෙති.

176. යථාහෙට්ඨා වග්ගාවග්ගසඤ්ඤීපන්නරසකාදීසු දුක්කටං වුත්තං, එවමකත්වා කස්මා ‘‘ථුල්ලච්චය’’න්ති ආහ ‘‘අකුසලබලවතාය’’ති.

100. සීමොක්කන්තිකපෙය්‍යාලකථා

177. ආවාසිකෙනආගන්තුකපෙය්‍යාලෙ සබ්බං වෙදිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. වෙදිතබ්බාකාරං සහඋපමාය දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යථා’’තිආදි. ආගන්තුකෙනආවාසිකපෙය්‍යාලෙ පන ආනෙතබ්බන්තිසම්බන්ධො.**පුරිමපෙය්‍යාලෙති** ආවාසිකෙනආගන්තුකපෙය්‍යාලෙ.ආගන්තුකෙනආගන්තුකපෙය්‍යාලෙ පන යොජෙතබ්බොති සම්බන්ධො. එත්ථ ච**පෙය්‍යාලන්ති** සදිසනයස්ස ච තංජානනඤාණස්ස ච පාතබ්බං රක්ඛනං**පෙය්‍යං,**පෙය්‍යං, පෙය්‍යො වා, පෙය්‍යාය වා අලතිසමත්ථෙතීති පෙය්‍යාලන්ති වචනත්ථො කාතබ්බො.

178. ආවාසිකානංචාතුද්දසො හුත්වා කස්මා ආගන්තුකානං පන්නරසොති ආහ ‘‘යෙස’’න්තිආදි. තත්ථ**යෙසන්ති** ආගන්තුකානං.**තිරොරට්ඨතොති** ආවාසිකානං රට්ඨස්ස අඤ්ඤරට්ඨතො.**තිරොජනපදතොති**එකරට්ඨෙපි අඤ්ඤජනපදතො.**චාතුද්දසිකං අකංසූති** සඤ්ඤානානත්තවසෙන චාතුද්දසිකං අකංසු.**අනුවත්තිතබ්බන්ති** අනුමතිං වත්තිතබ්බං.**න පටික්කොසිතබ්බන්ති** ‘‘න චාතුද්දසො’’ති වත්වා න වාරිතබ්බං.**න අකාමාති** එත්ථ කමුධාතු ඉච්ඡත්ථො, කරණත්ථෙ චනිස්සක්කවචනන්ති ආහ ‘‘න අනිච්ඡාය දාතබ්බා’’ති.

101. ලිඞ්ගාදිදස්සනකථා

179. ‘‘ආවාසිකානං ආකාර’’න්ති ඉමිනා**ආවාසිකාකාර**න්ති පදස්සඡට්ඨීසමාසං දස්සෙති.**සබ්බත්ථා**ති සබ්බෙසු ‘‘ආවාසිකලිඞ්ග’’න්තිආදීසු.**යෙනා**තිසුපඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨාදිනා, ගණ්හතීති සම්බන්ධො.**තෙස**න්තිආවාසිකානං.**ආචාරසණ්ඨාන**න්ති ආචාරසණ්ඨිතිං. සොසුපඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨාදිකො**ආකාරො**නාමාති යොජනා.**ය**න්ති සුපඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨාදිං, ගමයතීති සම්බන්ධො.**තත්ථ තත්ථා**ති තස්මිං තස්මිං ඨානෙ. ලීනෙ ආවාසිකෙති සම්බන්ධො.තං සුපඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨාදි**ලිඞ්ගං**නාමාති යොජනා. ‘‘අදිස්සමානෙ’’ති ඉමිනා ලීනෙති පදස්ස අත්ථං දස්සෙති. ‘‘ජානාපෙතී’’ති ඉමිනා**ගමයතී**ති පදස්ස ඤාණත්ථං දස්සෙති.**ය**න්ති සුපඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨාදිං.**තෙ**තිආවාසිකා. තං සුපඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨාදි**නිමිත්තං**නාමාතියොජනා.**යෙනා**ති සුපඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨාදිනා.**තෙ**ති ආවාසිකා උද්දිසියන්ති, සො සුපඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨාදිකො**උද්දෙසො**නාමාති යොජනා. ඉමෙහි පදෙහි ආකිරියන්ති පකාසියන්තිඑතෙනාති**ආකාරො,**ලීනෙ ගමයති බොධෙතීති**ලිඞ්ගං**. නිමියන්ති පරිච්ඡිජ්ජ ඤායන්ති එතෙනාති**නිමිත්තං,**උද්දිසියන්ති අපදිසියන්ති එතෙනාති**උද්දෙසො**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**සබ්බමෙත**න්ති ‘‘ආවාසිකාකාර’’න්තිආදි එතං සබ්බං.**යථායොග**න්ති පාළියං යොගානුරූපං.**තත්ථා**තිආගන්තුකාකාරාදීසු. ‘‘අම්හාකං ඉද’’න්ති න ඤාතබ්බන්ති අඤ්ඤාතං, තදෙව**අඤ්ඤාතකං,**නිසීදනාදි. ‘‘අම්හාකං ඉද’’න්ති අජානනං නාම අත්තනොඅසන්තකත්තා, අඤ්ඤෙසමෙව සන්තකත්තා හොතීති ආහ ‘‘අඤ්ඤෙසං සන්තක’’න්ති.**උදකනිස්සෙක**න්ති සිඤ්චනවිරහිතං උදකං.**බහුවචනස්සා**ති ‘‘ධොතාන’’න්ති එත්ථ ඡට්ඨීබහුවචනස්ස.**එකවචන**න්ති ‘‘ධොතස්සා’’ති එකවචනං. පච්ඡිමපාඨෙ මලං ධුනාති අනෙනාති**ධොතං,**ධොතඤ්ච තංඋදකඤ්චෙති**ධොතඋදකං,**තමෙව නිස්සෙකං ධොතඋදකනිස්සෙකං.

180. **සමානසංවාසකදිට්ඨී**න්ති පදස්ස ඉතිලොපසමාසං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සමානසංවාසකා එතෙති දිට්ඨී’’න්ති.**එතෙ**ති ආවාසිකාභික්ඛූ. ‘‘ලද්ධි’’න්ති ඉමිනාන **පුච්ඡන්තී**ති පදස්සකම්මංදස්සෙති.**නානාසංවාසකභාව**න්තිතෙසං ලද්ධිනානාසංවාසකභාවං. ‘‘මද්දිතු’’න්ති ඉමිනා**නාභිවිතරන්තී**ති එත්ථ අභිසද්දස්සත්ථං දස්සෙති. ‘‘අභිභවිතු’’න්ති ඉමිනා ච තදෙවත්ථං දස්සෙති. නානාසංවාසකභාවස්ස මද්දනං නාමලද්ධිනිස්සජ්ජාපනන්ති ආහ ‘‘තං දිට්ඨිං න නිස්සජ්ජාපෙන්තී’’ති.

103. නගන්තබ්බගන්තබ්බවාරකථා

181. **සභික්ඛුකා**ති පදස්ස සංවිජ්ජන්ති භික්ඛූ එතස්මිංආවාසෙතිසභික්ඛුකොති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යස්මිං

ආවාසෙ''තිආදි.**යන්ති** ආවාසං.**තදහෙවාති** තදහුපොසථෙ එව.ඉමිනා සචෙ සක්කොති, තදහෙව ගන්තුං, සො ගන්තබ්බොති දස්සෙති. ''අකත්වා''ති ඉමිනාකත්වා පන ගන්තබ්බොති දස්සෙති.**''අඤ්ඤත්‍රා''**ති නිපාතො ''විනා''ති නිපාතස්ස පරියායොති ආහ ''විනා''ති. අත්තචතුත්ථෙන වා අත්තපඤ්චමෙන වාසඞ්ඝෙන ගන්තුං වට්ටතීති යොජනා. එත්ථ ච**''අත්තචතුත්ථෙනවා''**ති ඉදං උපොසථකම්මං සන්ධාය වුත්තං. ''අත්තපඤ්චමෙන වා''ති ඉදංපවාරණාකම්මං සන්ධාය වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.**විහාරෙති**විහාරසීමාය මහාසීමායන්ති අත්ථො. ඉදඤ්හි විහාරසීමානං අභෙදෙන වුත්තං.**සීමාපීති** ඛණ්ඩසීමාපි.**න ගන්තබ්බාති**සඞ්ඝස්ස ගරුකත්තා න ගන්තබ්බා.**එත්ථාති** ඛණ්ඩසීමාදීසු.**තස්සාති** භික්ඛුස්ස.**ගන්තුංවට්ටතීති** ගණුපොසථට්ඨානතො ගන්තුං වට්ටති, සඞ්ඝුපොසථට්ඨානතො පන නවට්ටතියෙවාති දට්ඨබ්බං. විස්සට්ඨඋපොසථා ආවාසාපි අඤ්ඤං ගන්තුං වට්ටතීතියොජනා.**ආරඤ්ඤකෙනාපීති** අරඤ්ඤෙ එකකෙන නිවාසෙනපි.**තත්ථාති** අඤ්ඤවිහාරෙ.**උපොසථන්ති**සඞ්ඝුපොසථඤ්ච ගණුපොසථඤ්ච.

182. **යන්ති** ආවාසං.**තත්ථාති** තං ආවාසං. ගන්තුංසක්කොමි ඉති ජානෙය්‍යාති යොජනා.**තත්ථාති** තස්මිං ආවාසෙ.ඉමිනා නෙව කතොතිසම්බන්ධො. නෙව කතො භවිස්සති ඉතිජානෙය්‍යාති යොජනා.

105. වජ්ජනීයපුග්ගලසන්දස්සනකථා

183. **හත්ථපාසුපගමනමෙවාති** උපොසථසඞ්ඝාදීනං හත්ථපාසස්ස උපගමනමෙව. ඉදංපාරිවාසියපාරිසුද්ධිදානං නාම න වට්ටතීති යොජනා.**තස්සාති**පාරිවාසියපාරිසුද්ධිදානස්ස.**අනුපොසථෙති** එත්ථ අකාරස්සඅඤ්ඤත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ''ති. තත්ථ**අඤ්ඤස්මින්ති** ද්වීහි උපොසථෙහි අඤ්ඤස්මිං. යා සඞ්ඝසාමග්ගීකරියති, තථාරූපින්ති යොජනා.**කොසම්බකභික්ඛූනන්ති**කොසම්බියං නිවාසීනං භික්ඛූනං. සාමග්ගී විය යා සාමග්ගීතියොජනා. ''ඨපෙත්වා''ති ඉමිනා**අඤ්ඤත්‍රාති** නිපාතස්ස අත්ථංදස්සෙති.**යෙ පනාති** භික්ඛූ පන සමග්ගා හොන්තීතිසම්බන්ධො.**උපොසථෙයෙවාති** උපොසථදිවසෙයෙව.

ඉති උපොසථක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

3. වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකං

107. වස්සූපනායිකානුජානනකථා

184. වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකෙ ''අනනුඤ්ඤාතො''ති ඉමිනා**අපඤ්ඤත්තොති** එත්ථ ඤාධාතුයා අනුජානනත්ථං දස්සෙති, ''අසංවිහිතො''ති ඉමිනා ඤාධාතුයා ඨපනත්ථං.**තෙධාති** තෙ ඉධ.ඉධසද්දො

සාසනඤ්ච ලොකඤ්ච දෙසඤ්ච පදපූරණඤ්ච උපාදායවත්තති, ඉධ පන පදපූරණෙති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඉධසද්දො නිපාතමත්තො’’ති. සංහනනං**සඞ්ඝාතො,**විනාසොති අත්ථො. ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙති ‘‘විනාස’’න්තිඉමිනා.**සකුන්තක**සද්දො සකුණපරියායොති ආහ ‘‘සකුණා’’ති.**සකුණා**ති ච විහඞ්ගමා. තෙ හි ආකාසෙ ගන්තුං සක්කොන්තීති සකුණාතිවුච්චන්ති.**සංකසායිස්සන්තී**ති එත්ථ ‘‘සං කසෙඅච්ඡනෙ’’ති ධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 16 සකාරන්තධාතු) වුත්තත්තාසංපුබ්බො කසෙධාතු අච්ඡනත්ථොති ආහ‘‘වසිස්සන්තී’’ති.එකාරන්තොයං ධාතු.**නිබද්ධවාසන්ති** නිච්චවාසං.**වස්සානනාමකෙ**ති වස්සානඋතුනාමකෙ. වස්සානස්ස චතුමාසත්තා ‘‘තෙමාසෙ’’ති වුත්තං.**වස්සූපනායිකා**ති එත්ථ නීධාතුගමනත්ථොති ආහ ‘‘වස්සූපගමනානී’’ති.**අපරජ්ජු**ති පුණ්ණමිතොඅපරං අහන්ති අපරජ්ජු, අහත්ථෙ ජ්ජුපච්චයො, අත්ථතො පාටිපදදිවසො. අයංඅපරජ්ජුසද්දො පඨමන්තනිපාතො.**අස්සා**ති ආසළ්හීපුණ්ණමියා.අසමානාධිකරණවිසයො බාහිරත්ථසමාසොයං, අතික්කන්තාය සතියාති යොජනා.**අපරස්මිං දිවසෙ**ති පාටිපදදිවසෙ.**අස්සා**තිසාවණමාසපුණ්ණමියා.**තස්මා**ති යස්මා ච අපරජ්ජුගතා, යස්මාච මාසගතා, තස්මා. ‘‘අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ’’ති ඉමිනා පාළියං අපරජ්ජුගතාය ආසළ්හියාඅනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ පුරිමිකා උපගන්තබ්බාති අත්ථං දස්සෙති.**ආසළ්හියා**ති ආසළ්හීපුණ්ණමියා. පච්ඡිමනයෙපි මාසගතාය ආසළ්හියාඅනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ පච්ඡිමිකා උපගන්තබ්බාති අත්ථොදට්ඨබ්බො.**ආසළ්හියා**තිආසළ්හීපුණ්ණමියා සමීපෙ පවත්තත්තා ආසළ්හීසඞ්ඛාතාය සාවණපුණ්ණමියාති අත්ථො.පාටිපදදිවසෙයෙව වස්සං උපගන්තබ්බන්ති සම්බන්ධො.**සකිංවා**තිආදීසු වාසද්දො අනියමවිකප්පත්ථො.**නිච්ඡාරෙත්වා**ති නිච්චාරෙත්වා, උච්චාරෙත්වාති අත්ථො.අවුට්ඨක්ඛරසඤ්ඤොගෙහි පරො ක්වචි වුට්ඨත්තමාපජ්ජති ‘‘නික්ඛමතී’’තිආදීසු විය.තස්මා පරස්ස චකාරස්ස ඡකාරං කත්වා ‘‘නිච්ඡාරෙත්වා’’ති වුත්තං.

108. වස්සානෙචාරිකාපටික්ඛෙපාදිකථා

185. **ආපත්ති වෙදිතබ්බා**ති අනපෙක්ඛගමනෙන උපචාරාතික්කමෙ සාපෙක්ඛගමනෙනඅඤ්ඤත්ථ අරුණුට්ඨාපනෙ ආපත්ති වෙදිතබ්බා.**විහාරගණනාය ආපත්තියොවෙදිතබ්බා**ති එත්ථ වස්සූපනායිකදිවසෙ වස්සං අනුපගන්තුකාමතාචිත්තෙනවිහාරං අතික්කමෙය්‍ය, විහාරගණනාය ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. තමෙවත්ථං විත්ථාරෙන්තොආහ ‘‘සචෙ හී’’තිආදි.**තං දිවසන්ති** තස්මිං වස්සූපගමනදිවසෙ.**සතං ආපත්තියො**ති එත්ථ**සත**න්තිසඞ්ඛ්‍යාපධානත්තා එකවචනන්ති සද්දසත්ථෙසු වුත්තං. **එකා එව ආපත්තී**ති අත්තනො විහාරස්ස අතික්කමනෙයෙව එකා එවආපත්ති. කෙනචි අන්තරායෙන අනුපගතෙනාති සම්බන්ධො.

වස්සනාමො ඉමස්සත්ථිති**වස්සොති**වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වස්සනාමක’’න්ති. ‘‘පඨමං මාස’’න්ති ඉමිනා අඤ්ඤපදස්සසරූපං දස්සෙති.**පඨමං මාසන්ති** චතූසු වස්සමාසෙසු පඨමංමාසං.**උක්කඩ්ඪිතුකාමොති** උපරි කඩ්ඪිතුකාමො.**ආසළ්හීමාසමෙව,**න සාවණමාසන්ති අත්ථො.**ජුණ්හ**සද්දො චන්දපභායුත්තො මාසොති ආහ ‘‘මාසෙ’’ති.චන්දපභායුත්තො මාසොති ආහ ‘‘මාසෙ’’ති. චන්දපභායුත්තො හි මාසො ජොතති දිප්පතීති**ජුණ්හොති** වුච්චති. තස්මා ‘‘මාසෙ’’ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපිපුණ්ණමියුත්තො මාසොව ගහෙතබ්බො.**කාචි පරිහානි** නාමාතිකිඤ්චි සීලාදීනං හායනං නාම.**අඤ්ඤස්මිම්පිති**වස්සූපගමනතො අඤ්ඤස්මිම්පි.**ධම්මිකෙති** ධම්මෙනයුත්තෙ.

109. සත්තාහකරණීයානුජානනකථා

187. සත්තාහකරණීයෙසු එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. ‘‘සත්තාහකරණීයෙනා’’ති පදස්සසත්තමීසමාසඤ්ච අනීයසද්දස්ස කම්මත්ථඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සත්තාහබ්භන්තරෙයං කත්තබ්බ’’න්ති. තත්ථ ‘‘සත්තාහබ්භන්තරෙ’’ති ඉමිනාසත්තමීසමාසං දස්සෙති, ‘‘කත්තබ්බ’’න්ති ඉමිනා කම්මත්ථං. ‘‘සත්තාහබ්භන්තරෙ’’ති ඉමිනා සත්තාහස්ස අබ්භන්තරං**සත්තාහන්ති** උත්තරපදලොපං දස්සෙති.**පහිතෙගන්තුන්ති** එත්ථ පහිතෙසද්දස්ස කත්තුකම්මානි දස්සෙතුං වුත්තං‘‘භික්ඛුආදීහි දූතෙ’’ති. තත්ථ ‘‘භික්ඛුආදීහී’’ති ඉමිනා කත්තාරං දස්සෙති, ‘‘දූතෙ’’ති ඉමිනා කම්මං.**සත්තාහන්ති** එත්ථඋත්තරපදලොපඤ්ච භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අන්තොසත්තාහෙයෙවා’’ති.**තත්ථෙවාති** තස්මිංපහිතට්ඨානෙයෙව. ‘‘න උට්ඨාපෙතබ්බො’’ති ඉමිනා ‘‘සත්තාහෙයෙවා’’ති එත්ථඑවසද්දස්ස ඵලං දස්සෙති.

189. රසොඑතස්මිං අත්ථීතිරසවතීති වුත්තෙ භත්තගෙහං ගහෙතබ්බන්තිආහ ‘‘භත්තගෙහං වුච්චතී’’ති.**භත්තගෙහන්ති** භත්තපචනගෙහං.**පුරායං සුත්තන්තොති** එත්ථ පුරා අයන්ති පදච්ඡෙදං කත්වාපුරාසද්දොයාවපරියායොති ආහ ‘‘යාව අයං සුත්තන්තො’’ති. **නපලුජ්ජතීති** එත්ථ ලුජධාතු විනාසත්ථොති ආහ ‘‘නවිනස්සතී’’ති.**පරිසඞ්ඛතන්ති** පරිසඞ්ඛරිතබ්බං.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු පහිතෙසු.**ඉමිනාවකප්පියවචනෙනාති** ඉමිනා එව කප්පියෙන තිවාක්‍යසඞ්ඛාතෙන වචනෙන.**එතෙසන්ති** එතෙසං තිණ්ණං වාක්‍යානං.**වෙවචනෙනාති** ‘‘යඤ්ඤඤ්ච යජිතුං, සුත්තඤ්ච උග්ගණ්හිතුං, සමණෙ වදස්සිතු’’න්ති පරියායෙන.**සත්තසූති** උපාසක උපාසිකභික්ඛුභික්ඛුනී සික්ඛමාන සාමණෙර සාමණෙරී සඞ්ඛාතාසු සත්තසු.

110. පඤ්චන්නං අප්පහිතෙපි අනුජානනකථා

193. **පහෙව පහිතෙති** ඉමිනා ''අපහිතෙපි ගන්තබ්බ''න්ති එත්ථපිසද්දස්ස සම්භාවනත්ථං දස්සෙති. පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං සන්තිකංගන්තබ්බභාවස්ස කාරණං විභජිත්වා දස්සෙන්තො ආහ ''භික්ඛු ගිලානො හොති''තිආදි.**දසහීති** ''සඞ්ඝො කම්මං කත්තුකාමො හොති, කතං වා සඞ්ඝෙනකම්මං හොති''ති ඉදං අඞ්ගං එකං කත්වා දසහි.**නවහීති**පරිවාසාරහං අපනෙත්වා නවහි.**චතූහීති**ගිලානඅනභිරතිකුක්කුච්චදිට්ඨිගතඋප්පන්නසඞ්ඛාතෙහි චතූහි. ඉති ඉමෙහි ඡහීතියොජනා.**සාමණෙරස්සපි ඡහීති** එත්ථ ඡන්නං සරූපංවිත්ථාරෙත්වා දස්සෙන්තො ආහ ''ආදිතො''තිආදි. තං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.**සාමණෙරියාසන්තිකං** පඤ්චහි ගන්තබ්බන්ති යොජනා.**පරතොති** පරස්මා, පරස්මිං වා. අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තන්තිසම්බන්ධො. යෙ ඤාතකා වා යෙ අඤ්ඤාතකා වා අත්ථි, තෙසම්පීති යොජනා.**තන්ති** වචනං.

112. පහිතෙයෙවඅනුජානනකථා

199. **භික්ඛුගතිකොති**භික්ඛු එව ගති පතිට්ඨාඑතස්සාති භික්ඛුගතිකොති වුත්තෙ භික්ඛුනිස්සිතකො පුරිසොති ආහ ''භික්ඛූහිසද්ධිං වසනකපුරිසො''ති.**පලුජ්ජතීති** විනස්සති.**භණ්ඩං ඡෙදාපිතන්ති** එත්ථ භණ්ඩසද්දො පරික්ඛාරත්ථො එව, නමූලධනත්ථොති ආහ''දබ්බසම්භාරභණ්ඩ''න්ති.**ඡෙදාපිතන්ති** චුරාදිගණිකධාතුං ''ඡින්දාපිත''න්තිරුධාදිගණිකධාතුයා වණ්ණෙති.**දජ්ජාහන්ති** එකාරලොපසන්ධීතිආහ ''දජ්ජෙ අහ''න්ති. ''දජ්ජෙහ''න්තිපි පාඨො. එවඤ්හි සති අකාරලොපසන්ධි.**දජ්ජෙති** දදෙය්‍යං, දදාමි වා.**සඞ්ඝකරණීයෙනාති** සඞ්ඝස්ස කාතබ්බෙන කිච්චෙන. තමත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ''යංකිඤ්චි''තිආදි. තත්ථ යංකිඤ්චි කාතබ්බන්ති යොජනා.**චෙතියඡත්තවෙදිකාදීසූති** චෙතියස්ස ඡත්තෙ ච වෙදිකාය ච. ආදිසද්දෙනසුධාලිම්පාදයො සඞ්ගණ්හාති.**තස්සාති** සඞ්ඝකරණීයස්ස.නිප්ඵාදනත්ථං ගන්තබ්බන්ති සම්බන්ධො.

එත්ථාති වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකෙ. ''අනිමන්තිතෙනා''ති පදං ''ගන්තු''න්ති පදෙ භාවකත්තා.**ගන්තුන්ති** ගමිතුං, ගමනං වා ''න වට්ටතී''ති පදෙ කත්තා.**පඨමංයෙවාති** ධම්මස්සවනතො පඨමමෙව. සන්නිපතිතබ්බං ඉති කතිකා කතාහොතීති යොජනා.**භණ්ඩකන්ති** චීවරාදිභණ්ඩකං.**ගන්තුං න වට්ටතීති** සයමෙව ගන්තුං න වට්ටතීති අත්ථොදට්ඨබ්බො. තෙන වුත්තං ''සචෙ පනා''තිආදි.**තත්ථාති** තංවිහාරං. ''වට්ටතී''ති ඉමිනා වස්සච්ඡෙදො ච ආපත්ති ච න හොතීති දස්සෙති.**අත්ථායපීති** පිසද්දෙන ''භණ්ඩකං ධොවිස්සාමී''ති අත්ථංඅපෙක්ඛති.**නන්ති** අන්තෙවාසිකං.**වට්ටතීති** ආචරියස්ස ආණාය සත්තාහෙ අනතික්කන්තෙ වට්ටති, වස්සච්ඡෙදො ච

ආපත්ති ච න හොති. සත්තාහෙ අතික්කන්තෙ වස්සච්ඡෙදොව හොති, නආපත්තීති අධිප්පායො.

113. අන්තරායෙ අනාපත්තිවස්සච්ඡෙදකථා

201. **අවිදූරෙ**ති ආසන්නෙ.**තත්ථා**ති ගාමෙ.**සත්තාහවාරෙනා**ති සත්තාහෙ එකවාරෙන.**අරුණොඋට්ඨාපෙතබ්බො**ති විහාරෙ අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො.**තත්‍රෙවා**ති ගාමෙයෙව.**මයන්**ති භික්ඛූසන්ධාය වුත්තං. පුන**මයන්**ති මනුස්සෙ සන්ධාය වුත්තං.**තෙසංයෙවා**ති වස්සච්ඡෙදභික්ඛූනං එව.**තන්**ති සලාකභත්තාදිං.**වස්සග්ගෙනා**තිවස්සගණනාය.

වස්සාවාසිකන්තිවස්සාවාසානං දාතබ්බං චීවරං.**තත්ථා**තිතස්මිං විහාරෙ. යෙසං පාපිතන්තිසම්බන්ධො.**විහාරෙ**ති වුට්ඨිතගාමවිහාරෙ. උපනික්ඛිත්තකං භණ්ඩන්තිසම්බන්ධො.**ඉධා**ති භික්ඛුනො නිවාසට්ඨානෙ. යංචීවරාදිවෙභඞ්ගියභණ්ඩං අත්ථි, තන්ති යොජනා.**තත්ථෙවා**තිවුට්ඨිතගාමවිහාරෙ එව.**ඉතො**ති ඛෙත්තවත්ථුආදිතො.කප්පියකාරකානං හත්ථෙති සම්බන්ධො.**තදුප්පාදෙපී**තිතස්ස විහාරස්ස දින්නඛෙත්තවත්ථුආදිතො උප්පාදෙ පච්චයෙපි. ‘‘තත්ථෙව ගන්ත්වාඅපලොකෙත්වා භාජෙතබ්බ’’න්ති වචනස්ස යුත්තිං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සඞ්ඝිකඤ්හී’’තිආදි.**අන්තොවිහාරෙ වා**ති අන්තොසීමාය වා.**උභයත්ථා**ති අන්තොසීමබහිසීම සඞ්ඛාතෙසු ද්වීසු ඨානෙසු ඨිතංවෙභඞ්ගියභණ්ඩන්ති සම්බන්ධො.

114. සඞ්ඝභෙදෙ අනාපත්තිවස්සච්ඡෙදකථා

202. **භින්නො**ති එත්ථ තපච්චයස්ස අතීතත්ථෙ අයුත්තභාවං දස්සෙන්තොආහ ‘‘භින්නෙ සඞ්ඝෙ කරණීයං නත්ථී’’ති.**යො පනා**ති සඞ්ඝොපන. ඉදං ‘‘භිජ්ජිස්සතී’’තිපදෙ කත්තා, ‘‘ආසඞ්කිතො’’තිපදෙ කම්මං. ‘‘භිජ්ජිස්සතී’’ති ඉමිනා**භින්නො**ති එත්ථ තපච්චයස්සඅනාගතත්ථෙ පවත්තභාවං දස්සෙති.**භික්ඛුනීහි සඞ්ඝොභින්නො**ති එත්ථ කිං භික්ඛුනීහි සඞ්ඝො භින්නොති දට්ඨබ්බොති ආහ ‘‘නභික්ඛුනීහි සඞ්ඝො භින්නොති දට්ඨබ්බො’’ති.එතන්තිභික්ඛුනීහි අභින්නභාවං.**එතා පනා**ති භික්ඛුනියො පන.**තන්ති**සඞ්ඝං.එතන්ති ‘‘සම්බහුලාහිභික්ඛුනීහි සඞ්ඝො භින්නො’’ති වචනං.

115. වජාදීසු වස්සූපගමනකථා

203. ‘‘ගොපාලකානං නිවාසට්ඨාන’’න්ති ඉමිනා ගොපාලකා ගාවො විය වජෙ නිවසන්තීතිදස්සෙති.

උපකට්ඨසද්දො ආසන්නපරියායොති ආහ ‘‘ආසන්නායා’’ති.**තත්ථා**ති කුටිකායං.**ඉධා**ති ඉමිස්සං කුටිකායං. අවිභාරත්තා ‘‘ඉධා’’ති’’සාමඤ්ඤවසෙනවුත්තං.**තික්ඛත්තුන්**ති ඉදං උක්කට්ඨවසෙන

වුත්තං.ෙඨ්ඨා හි ‘‘සකිං වා ද්වික්ඛත්තුං වා තික්ඛත්තුං වා’’ති (මහාව. අට්ඨ. 184) වුත්තත්තා සකිම්පි වට්ටතීති දට්ඨබ්බං.**තම්පීති**සාලාසඞ්ඛෙපෙන ඨිතසකටම්පි. ‘‘ආලයො’’ති ඉමිනා ‘‘ඉධ වස්සංඋපෙමී’’ති වචීභෙදො න කාතබ්බොති දස්සෙති.**ආලයොති** ච සත්ථෙ ‘‘ඉධ වස්සං වසිස්සාමී’’ති චිත්තස්ස අල්ලීයනං.**මග්ගපටිපන්නෙයෙව සත්ථෙති** අනාදරෙ භුම්මවචනං.**තත්ථෙවාති** සත්ථෙයෙව. සත්ථො අතික්කමතීති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** පත්ථිතට්ඨානෙ.**විප්පකිරතීති**විසුං විසුං ගච්ඡති. සචෙ අගාමකෙ ඨානෙ විප්පකිරති, පුරිමංගාමං සන්නිවත්තිතබ්බං. න අඤ්ඤගාමං ගන්තබ්බං.**තතොති**ගාමතො.

උපගන්තබ්බන්ති ‘‘ඉධ වස්සං උපෙමී’’තිතික්ඛත්තුං වත්වා උපගන්තබ්බං.**තත්ථෙවාති** සමුද්දෙයෙව.**කූලන්ති** තීරං. තඤ්හි කූලති උදකං ආවරතීති**කූලන්ති** වුච්චති.**අයඤ්චාති** නාවායංවස්සූපගමනභික්ඛු.**අනුතීරමෙවාති** අනුක්කමෙන, අනුසාරෙන වාතීරමෙව.**අඤ්ඤත්ථාති** පඨමලද්ධගාමතො අඤ්ඤස්මිං ඨානෙ.**තත්ථෙවාති** පඨමලද්ධගාමෙයෙව.

ඉතීතිආදි නිගමනං.**පවාරෙතුඤ්ච ලභතීති** එත්ථ චසද්දො වාක්‍යසම්පිණ්ඩනත්ථො.**පුරිමෙසු ච පනාති** එත්ථ චසද්දො බ්‍යතිරෙකත්ථො, පනසද්දොවිසෙසත්ථජොතකො.**අනාපත්ති හොතීති** අනාපත්තිමත්තමෙවහොති.

116. වස්සං අනුපගන්තබ්බට්ඨානකථා

204. **රුක්ඛසුසිරෙයෙවාති** රුක්ඛස්ස විවරෙ එව. විවරඤ්හි සු සං ඉරතිගච්ඡතීති**සුසිරොති** වුච්චති.**පදරච්ඡදනන්ති** ඵලකෙහි ඡාදිතං.**පවිසනද්වාරන්ති** පවිසනනික්ඛමනද්වාරං. පවිසනඤ්ච නික්ඛමනඤ්ච**පවිසනන්ති** විරූපෙකසෙසෙන කාතබ්බං.**ඛාණුමත්ථකෙති** ඛාණුනො උපරි.**විටභීති** විටංඅඤ්ඤමඤ්ඤවෙධනං අපති ගච්ඡතීති විටපො, පකාරස්ස භකාරං, ඉත්ථිලිඞ්ගජොතකඊපච්චයඤ්ච කත්වා විටභීති වුච්චති.**තත්ථාති** අට්ටකෙ.**යස්සාති** භික්ඛුනො, නත්ථීති සම්බන්ධො.**පඤ්චන්නං ඡදනානන්ති**තිණපණ්ණඉට්ඨකාසිලාසුධාසඞ්ඛාතානං (චූළව. 303) පඤ්චන්නං ඡදනානං. ඉදඤ්චයෙභුය්‍යවසෙන වුත්තං පදරච්ඡදනාදීනම්පි ගහිතත්තා.**ද්වාරබන්ධනන්ති** ද්වාරෙන බන්ධිතබ්බං.**ඡවකුටිකාති** ඡවානං සයනට්ඨානෙ සුසානෙ කතා කුටිකා ඡවකුටිකාතිවුච්චති.**ටඞ්කිතමඤ්චාදීති**ආදිසද්දෙනටඞ්කිතපීඨං සඞ්ගණ්හාති.**තත්ථාති**ඡවකුටියං.**අඤ්ඤං කුටිකන්ති** ඡවකුටිතො අඤ්ඤං කුටිකං.**ආවරණන්ති** භිත්තිං.**ද්වාරන්ති**පවිසනනික්ඛමනද්වාරං.**ඡත්තකුටිකා නාමෙසාති** එසා ඡත්තෙනකතා කුටිකා නාම. මහන්තෙන කපල්ලෙන කුටිකං කත්වාති සම්බන්ධො.

117. අධම්මිකකතිකාකථා

205. **අඤ්ඤාපීති** ‘‘අන්තරාවස්සං න පබ්බාජෙතබ්බ’’න්ති කතිකායඅඤ්ඤාපි. කතිකා හොතීතිසම්බන්ධො.**තස්සාති** අධම්මිකකතිකාය.**වුත්තනන්තිවතුත්ථපාරාජිකවණ්ණනායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.226) වුත්තං.

118. පටිස්සවදුක්කටාපත්තිකථා

207. **පටිස්සවෙ ආපත්ති දුක්කටස්සාති** එත්ථ කිංවස්සාවාසපටිස්සුතෙයෙව දුක්කටාපත්ති හොතීති ආහ ‘‘න කෙවල’’න්තිආදි.**එතස්සෙවාති** වස්සාවාසස්සෙව.**එවමාදිනාපීති** පිසද්දො ‘‘පටිස්සවෙ’’ති එත්ථ යොජෙතබ්බො. ‘‘පටිස්සවෙපී’’ති හි අත්ථො.**තස්ස තස්සාති** කම්මස්ස.**තඤ්ච ඛොති** තඤ්ච දුක්කටං විසංවාදනපච්චයා හොතීති යොජනා.**පඨමම්පීති** පිසද්දො ‘‘පච්ඡාපී’’ති පදං සම්පිණ්ඩෙති.පඨමම්පි හි පාචිත්තියං, පච්ඡාපි දුක්කටන්ති අත්ථො.

සො තදහෙව අකරණීයොතිආදීසු එවං විනිච්ඡයොවෙදිතබ්බොති යොජනා.**පුරිමිකා ච න පඤ්ඤායතීති** එත්ථ පුරෙභවා පුරිමා, සා එව පුරිමිකා, පාටිපදතිථි. නානාසීමාය ද්වීසු ආවාසෙසු වස්සංඋපගච්ඡන්තස්ස දුතියෙ ‘‘වසිස්සාමී’’ති පඨමාවාසස්ස උපචාරතො නික්ඛන්තමත්තෙපඨමසෙනාසනග්ගාහස්ස පස්සම්භනං සන්ධාය වුත්තං ‘‘පුරිමිකා ච න පඤ්ඤායතී’’ති.**අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වාති** වස්සං උපගමනවිහාරෙ අරුණංඅනුට්ඨාපෙත්වා.**තදහෙවාති** තස්මිං වස්සූපගමනඅහනි එව, **පක්කන්තස්සාපීති** සම්බන්ධො.**පිසද්දස්ස** ගරහත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘කො පන වාදො’’තිආදි.**ආලයොති** චිත්තස්සඅල්ලීයනං.**අසතියාති** සතිපමුට්ඨෙන.**වස්සංන උපෙතීති** ‘‘ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 184) වචීභෙදං කත්වා වස්සං න උපෙති.

සත්තාහන්තිසත්තාහෙන, අනාගතායාති සම්බන්ධො.**නවමිතොති** පුබ්බකත්තිකමාසස්ස ජුණ්හපක්ඛනවමිතො, පච්ඡිමකත්තිකමාසස්ස ජුණ්හපක්ඛනවමිතො වා.**මා වා ආගච්ඡතු, අනාපත්තීති** වස්සංවුත්ථත්තා මා වා ආගච්ඡතු, අනාපත්තීති අත්ථො.

ඉති වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

4. පවාරණාක්ඛන්ධකං

120. අඵාසුකවිහාරකථා

209. පවාරණාක්ඛන්ධකෙ**අල්ලාපොති** එත්ථආතුපසග්ගස්ස ආදිකම්මත්ථං, ලපධාතුයා ච කථනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පඨමවචන’’න්ති. ආදිතො, ආදිම්හි වා ලපනං කථනං, ලපති අනෙනාති

වා**අල්ලාපොසංයොගෙ** පරෙ රස්සො. සං පුන ලපනං, ලපති වා අනෙනාති**සල්ලාපො. හත්ථවිලඞ්ඝකෙනාති** එත්ථ විපුබ්බො ලසිධාතුඋක්ඛිපනත්ථොති ආහ ‘‘හත්ථුක්ඛෙපකෙනා’’ති.**පසුසංවාසන්ති**එත්ථ**පසූති** සබ්බචතුප්පදා. තෙ හි අඤ්ඤමඤ්ඤං පසන්තිබාධන්ති, මනුස්සාදීහි වා පසීයන්ති බාධීයන්තීති පසවොති වුච්චන්ති.**පසූනං විය සංවාසන්ති** පසූනං සංවාසො විය සංවාසොති**පසුසංවාසො,**තං පසුසංවාසං. තමත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘පසවොපිහී’’තිආදි.**තථාති** යථා න කරොන්ති, තථාති අත්ථො.**එතෙපීති** භික්ඛවොපි.**තස්මාති** යස්මාඅකංසු, තස්මා.**නෙසන්ති** භික්ඛූනං.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු එළකසංවාසසපත්තසංවාසෙසු.**මූගබ්බතන්ති** මූගස්ස වතං විය වතන්ති මූගබ්බතං, සුඤ්ඤවචනවතන්ති අත්ථො.**තිත්ථියසමාදානන්ති** තිත්ථියෙහිසමාදාතබ්බං.**වතසමාදානන්ති** සමාදාතබ්බං වතං.**අඤ්ඤමඤ්ඤානුලොමතාති** එත්ථ තාසද්දස්ස භාවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අනුලොමභාවො’’ති. ඉමිනා ‘‘දෙවතා’’තිආදීසු (සං. නි. අට්ඨ. 1.1.1; ඛු. පා. අට්ඨ. 5.එවමිච්චාදිපාඨවණ්ණනා; සු. නි. අට්ඨ. 2.අඞ්ගලසුත්තවණ්ණනා) විය තාපච්චයස්සසවත්ථං ‘‘ජනතා’’තිආදීසු (පෙ. ව. අට්ඨ. 460) විය සමූහත්ථඤ්ච නිවත්තෙති. ‘‘අඤ්ඤමඤ්ඤං වත්තු’’න්ති වචනස්ස යුත්තිංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘වදන්තු ම’’න්තිආදි. වදන්තං භික්ඛුං වත්තුන්ති යොජනා. ‘‘ආපත්තීහිවුට්ඨානභාවො’’ති ඉමිනා**ආපත්තිවුට්ඨානතාති** පදස්සපඤ්චමීසමාසඤ්ච තාපච්චයස්ස භාවත්ථඤ්ච දස්සෙති. ‘‘විනය’’න්තිආදිනා පුරතොකත්වා කරණං**පුරෙක්ඛාරො,**තස්ස භාවො**පුරෙක්ඛාරතා,**විනයං පුරෙක්ඛාරතා**විනයපුරෙක්ඛාරතාති** වචනත්ථං දස්සෙති. එත්ථ පුරසද්දස්සඑකාරත්තං සද්දසත්ථෙසු (මොග්ගල්ලානබ්‍යාකරණෙ 5.134 සුත්තෙ) වදන්ති. තස්සයුත්තිං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වදන්තුම’’න්තිආදි (මොග්ගල්ලානබ්‍යාකරණෙ 5.134 සුත්තෙ).

210. **සබ්බසඞ්ගාහිකාති** ‘‘සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යා’’ති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තාසබ්බෙසං තෙවාචිකාදීනං සඞ්ගාහකා.**ඤත්තීති** ඤාපෙති සඞ්ඝංඑතාය වචනායාති ඤත්ති. සබ්බසඞ්ගාහිකභාවංවිත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘එවඤ්හි වුත්තෙ’’තිආදි.**තෙවාචිකන්ති** තිස්සො වාචාඑතස්සාති තෙවාචිකං, තීහි වාචාහි කත්තබ්බන්ති වා තෙවාචිකං. එසෙව නයො සෙසෙසුපි.**සමානවස්සිකන්ති** සමානං වස්සං එතෙසන්ති සමානවස්සා, තෙහිකත්තබ්බන්ති සමානවස්සිකං.**අඤ්ඤන්ති**ද්වෙවාචිකඑකවාචිකං.

211. **අච්ඡන්තීති** එත්ථ ආසධාතුයා උපවෙසනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නිසින්නාව හොන්තී’’ති. ‘‘න උට්ඨහන්තී’’ති ඉමිනා එවඵලං දස්සෙති.**තදමන්තරාති** එත්ථ ‘‘තදන්තරා’’ති වත්තබ්බෙ වාචාසිලිට්ඨවසෙනමකාරාගමං කත්වා වුත්තන්ති ආහ ‘‘තදන්තරා’’ති. තස්ස අත්තනො පවාරිතකාලස්සඅන්තරා.**‘‘යාව පවාරෙන්තී’’**ති පදස්ස නියමත්ථං

දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘තාවතකං කාල’’න්ති.**යාවාති** නිපාතස්ස පයොගත්තා ‘‘තදමන්තරා’’ති එත්ථ අභිවිධිඅවධ්‍යත්ථෙ පඤ්චමීවිභත්ති හොතීති දට්ඨබ්බං.

121. පවාරණාභෙදකථා

212. **චාතුද්දසිකායාති** භණ්ඩනකාරකෙහි උපද්දුතත්තා පච්චුක්කඩ්ඪිතායපුබ්බකත්තිකමාසස්ස කාළපක්ඛචාතුද්දසිකාය. ‘‘අජ්ජ පවාරණා පන්නරසී’’තිපුබ්බකිච්චං කාතබ්බන්ති යොජනා.

පවාරණාකම්මෙසූතිනිද්ධාරණෙ භුම්මං, ‘‘අධම්මෙන වග්ගං පවාරණාකම්ම’’න්තිආදීසුසම්බන්ධිතබ්බං.**අධම්මෙන වග්ගන්ති** එත්ථඅධම්මංනාම සඞ්ඝො හුත්වාපි සඞ්ඝපවාරණමකත්වා ගණපවාරණාය කරණං, ගණො හුත්වාපි ගණපවාරණමකත්වා සඞ්ඝපවාරණාය කරණඤ්ච. වග්ගං නාම එකසීමායංවසන්තානම්පි සබ්බෙසං එකතො අසන්නිපතනං.

අධම්මෙන සමග්ගන්ති එත්ථ අධම්මංවුත්තනයමෙව.**සමග්ගං**නාම සබ්බෙසං එකතො සන්නිපතනං.

ධම්මෙන වග්ගන්ති එත්ථ**ධම්මං**නාම සඞ්ඝො හුත්වා සඞ්ඝපවාරණාය කරණං, ගණො හුත්වාගණපවාරණාය කරණඤ්ච.**වග්ගං**වුත්තනයමෙව.**ධම්මෙන සමග්ගං**සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.**ඉති**සද්දො පරිසමාපනත්ථො.

213. **එවං දින්නායාති** එවං පාළියං වුත්තනයෙනෙව දින්නාය.**පවාරෙතබ්බන්ති** වස්සංවුත්ථපවාරණායපවාරෙතබ්බං.**තිස්සොති** තිස්සනාමකො.දිට්ඨෙන වා වදතූති සම්බන්ධො.**තන්ති** තිස්සනාමකංභික්ඛුං. සඞ්ඝො අනුකම්පං උපාදාය වදතූති යොජනා.**වුඩ්ඪතරොති** පවාරණාදායකො තංහාරකතො වුඩ්ඪතරො.**හීති** ලද්ධගුණො.**තෙනාති** පවාරණාහාරකෙන.**තස්සාති** පවාරණාදායකස්ස.

ඉධාපි චාති ඉමස්මිං පවාරණාක්ඛන්ධකෙපිච. අපිසද්දො උපොසථක්ඛන්ධකං අපෙක්ඛති.**අවසෙසකම්මත්ථායාති** පවාරණාකම්මතො අවසෙසානං කම්මානමත්ථායහොතීති සම්බන්ධො. පවාරණාය ආහටාය සතියාති යොජනා.**තස්සචාති** පවාරණාදායකස්ස ච.**සබ්බෙසන්ති** පවාරණාදායකස්සච සඞ්ඝස්ස චාති සබ්බෙසං.**අඤ්ඤං පන කම්මන්ති**පවාරණාකම්මතො අඤ්ඤං කම්මං පන.**තෙන පන භික්ඛුනාති**පවාරණාදායකෙන භික්ඛුනා පන. එත්ථ ච තදහුපවාරණාය අත්තනො ච සඞ්ඝස්ස ච සචෙපවාරණාකම්මමෙව හොති, පවාරණායෙව දාතබ්බා. අථ අඤ්ඤමෙව කම්මං හොති, ඡන්දොයෙවදාතබ්බො. යදි පවාරණාකම්මඤ්ච අඤ්ඤකම්මඤ්ච හොති, පවාරණා ච ඡන්දො ච

දාතබ්බො. තං සන්ධාය වුත්තං ‘‘තදහු පවාරණාය පවාරණං දෙන්තෙන ඡන්දම්පිදාතු’’න්ති (මහාව. 213). **තෙනාති** දානහෙතුනා.

218. **අජ්ජ මෙ පවාරණාති** එත්ථ පාළිනයතො අඤ්ඤං අට්ඨකථානයං දස්සෙන්තොආහ ‘‘සචෙ’’තිආදි.

219. **වුත්තනයමෙවාති** උපොසථක්ඛන්ධකෙ (මහාව. අට්ඨ. 169) වුත්තනයමෙව.

222. **පුන පවාරෙතබ්බන්ති** එත්ථ න කෙවලං පවාරණායෙව පුන කාතබ්බා, පුබ්බකිච්චාදීනිපි පුන කාතබ්බානීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පුනපුබ්බකිච්ච’’න්තිආදි.

228. **එසෙව නයොති** ‘‘අජ්ජ පවාරණා පන්නරසී’’ති පුබ්බකිච්චං අතිදිසති.**අස්සාති** වචනස්ස.**ඤත්තින්ති** ‘‘සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො අජ්ජ පවාරණා’’ති ඤත්තිං.**පච්ඡිමෙහීති** පච්ඡිමවස්සං උපගතෙහි භික්ඛූහි.**උපොසථග්ගෙති** උපොසථස්ස ගණ්හනට්ඨානෙ ගෙහෙ.**ද්වෙ ඤත්තියොති** පවාරණාඤත්ති ච උපොසථඤත්ති වාති ද්වෙඤත්තියො.**ඉදඤ්චාති** ඉදං වක්ඛමානං පන.**එත්ථාති** පුරිමිකපච්ඡිමිකභික්ඛූනං සංසග්ගට්ඨානෙ.**පුරිමිකාය උපගතෙහීති** විභත්තඅපාදානං අනුමෙය්‍යවිසයඅපාදානං, ථොකතරාති සම්බන්ධො, සහාදියොගො වා, සමසමාති සම්බන්ධො.**සමසමාති** සමෙන, සමතො වා සමා සමසමා, අතිරෙකසමාති අත්ථො. කිඤ්චිඌනං වා අධිකං වා නත්ථීති අධිප්පායො.**ඉතීති** ඉදංලක්ඛණං.

සොතිපච්ඡිමිකොභික්ඛු.ඉතරෙනාති පච්ඡිමිකෙන.**තෙසන්ති** පුරිමිකානං.**එකෙනාති** පුරිමිකෙන.**එකස්සාති** පච්ඡිමිකස්ස. පුන**එකෙනාති** පච්ඡිමිකෙන. ‘‘එකස්සා’’ති අනුවත්තෙතබ්බො, පුරිමිකස්සාති අත්ථො. පුරිමවස්සූපගතෙහි අධිකතරාති සම්බන්ධො.**ථොකතරෙහීති** පච්ඡිමවස්සූපගතෙහි ථොකතරෙහි පුරිමවස්සූපගතෙහීතියොජනා.

කත්තිකායාති පච්ඡිමකත්තිකාය.**චාතුමාසිනියා පවාරණායාති** චතුන්නං මාසානං පූරණියා පවාරණාය.**පවාරණාඤත්තිං ඨපෙත්වාති** සමසමාහුත්වාපිපවාරණාදිවසත්තා පවාරණාඤත්තිං ඨපෙත්වා.**තෙහීතිපච්ඡිමිකෙහි.ඉතරෙහීති** පුරිමිකෙහි.**තෙසන්ති** පච්ඡිමිකානං.**ථොකතරා** වාතිඑකාදිනා ථොකතරා වා.**තෙසන්ති** පුරිමිකානං.**තෙහීති** පච්ඡිමිකෙහි.

233. **සඞ්ඝසාමග්ගියාති** එත්ථ කීදිසී සඞ්ඝසාමග්ගී වෙදිතබ්බාති ආහ ‘‘කොසම්බකසාමග්ගීසදිසාව වෙදිතබ්බා’’ති.**එත්ථාතිසාමග්ගීපවාරණායං.අප්පමත්තකෙති** පත්තචීවරාදිං

පටිච්චඋප්පන්නෙ අප්පමත්තකෙ විවාදෙ.**පවාරණායමෙවාති**පවාරණාදිවසෙයෙව. කස්මිං දිවසෙ සාමග්ගීපවාරණා කාතබ්බාති ආහ ‘‘සාමග්ගීපවාරණ’’න්තිආදි.**පඨමපවාරණ**න්තිපුබ්බකත්තිකපුණ්ණමිං.**යාව කත්තිකචාතුමාසිනී පුණ්ණමා**තිඅයං අවධි අනභිවිධිඅවධි නාම. කස්මා? කත්තිකචාතුමාසිනිපුණ්ණමිං ඨපෙත්වා අන්තොයෙවගහෙතබ්බත්තා.**එත්ථන්තරෙ**ති එතස්මිං ද්වින්නංපුණ්ණමිනමන්තරෙ අට්ඨවීසතිපමාණෙ දිවසෙ කාතබ්බා.**තතො**තිඑත්ථන්තරසඞ්ඛාතා අට්ඨවීසදිවසතො.

140. ද්වෙවාචිකාදිපවාරණාකථා

234. **ඤත්තිං ඨපෙන්තෙනාපී**තිපිසද්දො න කෙවලංපවාරෙන්තෙන එව ද්වෙවාචිකං පවාරෙතබ්බං, අථ ඛො ඤත්තිං ඨපෙන්තෙනාපිද්වෙවාචිකඤත්තියෙව ඨපෙතබ්බාති දස්සෙති.**එත්ථ වා**ති ‘‘සමානවස්සිකං පවාරෙතු’’න්ති පාඨෙ ච.**සමානවස්සිකා**තිගණනවසෙන සමානං වස්සං එතෙසන්ති සමානවස්සිකා, සමානෙ වස්සෙ උපසම්පාදෙන්තීති වාසමානවස්සිකා.**එකතො**ති එකස්මිං ඛණෙ, එකපහාරෙන වා.

141. පවාරණාට්ඨපනකථා

236. සබ්බංසඞ්ඝණ්හාතීති**සබ්බසඞ්ගාහිකං.** පුග්ගලස්ස ඨපනං**පුග්ගලිකං. තත්ථා**ති ද්වීසු පවාරණාට්ඨපනෙසු. සබ්බසඞ්ගාහිකෙ ඨපිතා හොතීති සම්බන්ධො. යාව රෙකාරො අත්ථි, තාවාති යොජනා. භාසියිත්ථාති**භාසිතා.** ලපියිත්ථාති**ලපිතා.** න පරියොසියිත්ථාති**අපරියොසිතා.එත්ථන්තරෙ**ති එතස්මිං සුකාරරෙකාරානං අන්තරෙ.**එකපදෙපී**තිපිසද්දො එකක්ඛරෙපීති අත්ථංසම්පිණ්ඩෙති.**ඨපිතා**ති ‘‘සුණාතු මෙ භන්තෙසඞ්ඝො, ඉත්ථන්නාමො පුග්ගලො සාපත්තිකො, තස්ස පවාරණංඨපෙමී’’ති ඤත්තියා ඨපිතා.**යාකාරෙ**ති ‘‘පවාරෙය්‍යා’’තිඑත්ථ යාකාරෙ.**තතො**ති යාකාරතො. පුග්ගලිකට්ඨපනෙ පනඅට්ඨපිතා හොතීති සම්බන්ධො.**සංකාරතො**ති ‘‘සඞ්ඝංභන්තෙ’’ති එත්ථ සංකාරතො.**සබ්බපච්ඡිමො**ති තීසු වාරෙසුතතියවාරෙ සබ්බෙසං අක්ඛරානං පච්ඡිමො ටිකාරො අත්ථීති යොජනා.**එත්ථන්තරෙ**ති එතස්මිං සංකාරටිකාරානං අන්තරෙ.**තස්මා**ති යස්මා පරියොසිතා හොති, තස්මා. ‘‘එසෙව නයො’’තිවුත්තවචනං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘එතාසුපි හී’’තිආදි. තත්ථ**එතාසුපී**ති ද්වෙවාචිකඑකවාචිකසමානවස්සිකාසුපි. පිසද්දොතෙවාචිකමපෙක්ඛති.**ඨපනඛෙත්ත**න්ති ඨපනස්ස භූමි.**ඉති**සද්දො පරිසමාපනත්ථො.

237. **අනුයුඤ්ජියමානො**ති එත්ථ අනුයුඤ්ජසද්දො පුච්ඡනත්ථොති ආහ ‘‘පුච්ඡියමානො’’ති.**පරතො**ති පරස්මිංයෙව ඛන්ධකෙති (මහාව. 237)

අත්ථො.අලං **භික්ඛු මා භණ්ඩනන්තිආදීනීති** එත්ථආදිසද්දෙන ‘‘මා කලහං, මා විවාද’’න්තිවචනානි සඞ්ගණ්හාති, වචනානි වත්වාඔමද්දිත්වාති යොජනා.**වචනෙනොමද්දනාති** වචනෙනෙව ඔමද්දනා.**හීති** සච්චං.**ඉධාති** ඉමස්මිංපවාරණාට්ඨපනට්ඨානෙ.**අනුද්ධංසිතං පටිජානාතීති** එත්ථපටිජානනාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අමූලකෙන පාරාජිකෙන අනුද්ධංසිතො අයං මයා’’ති. ‘‘ලිඞ්ගනාසනායා’’ති ඉමිනා දණ්ඩකම්මනාසනසංවාසනාසනානි නිවත්තෙති.

238. එතන්ති ‘‘අසුකා ආපත්තී’’ති වචනං.**කලහස්සමුඛ**න්ති කලහස්ස උපායො.

143. වත්ථුට්ඨපනාදිකථා

239. චොරාඅගමංසු කිරාති සම්බන්ධො. පොක්ඛරණිතො නීහරිත්වාති සම්බන්ධො.**සොති** භික්ඛු, එවමාහාති සම්බන්ධො.**වුත්ථෙනාති** වසන්තෙන, යෙන කෙනචි කතන්ති සම්බන්ධො.**තං පුග්ගලන්ති** වත්ථුකතං තං පුග්ගලං.**එත්ථාති** ‘‘වත්ථුං ඨපෙත්වා සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යා’’ති පාඨෙ. ඉමිනා වත්ථුනා අපදිසාහීති සම්බන්ධො.**නන්ති** පුග්ගලං.**අනුවිජ්ජිත්වාති**අනුයුඤ්ජිත්වා, පුච්ඡිත්වාති අත්ථො.

එකොභික්ඛු පූජෙසි, පිවීති සම්බන්ධො.**තස්සාති** භික්ඛුස්ස.**තදනුරූපොති**තෙසං පූජනපිවනානං අනුරූපො.**සොති** චොදකො භික්ඛු.**තං ගන්ධ**න්ති තං සරීරගන්ධං. යං පුග්ගලන්ති යොජනා.**ඨපෙසීති** පවාරණාය ඨපෙසි.**අයමස්සාති** අයංදොසො අස්ස පුග්ගලස්ස.

ඉදානෙව නන්ති එත්ථ ‘‘න’’න්ති පදං ‘‘පුග්ගල’’න්ති පදෙන යොජෙතබ්බං. නං පුග්ගලන්ති හි අත්ථො.**උභය**න්ති වත්ථුඤ්ච පුග්ගලඤ්චාති උභයං.**කල්ලංවචනායාති** යුත්තං කථෙතුං. කස්මා කල්ලං වචනායාති යොජනා. පවාරණතො පුබ්බෙ, පච්ඡා වාති සම්බන්ධො. ඉති තස්මා කල්ලං වචනායාති යොජනා.**ඉදඤ්හි උභය**න්ති වත්ථුපුග්ගලසඞ්ඛාතං ඉදමෙව උභයං. පවාරණායපුබ්බෙති යොජනා.**උක්කොටෙන්තස්සාති** චාලෙන්තස්ස.

144. භණ්ඩනකාරකවත්ථුකථා

240. **චතුත්ථපඤ්චමාති** ඡසු පක්ඛෙසු පොට්ඨපාදමාසස්සජුණ්හපක්ඛකාළපක්ඛසඞ්ඛාතා චතුත්ථපඤ්චමා.**තතියොති**සාවණමාසස්ස කාළපක්ඛො තතියො.**තතියචතුත්ථපඤ්චමා වාති**එත්ථ**තතියොති** සාවණමාසස්ස කාළපක්ඛො.**චතුත්ථොති** පොට්ඨපාදමාසස්ස ජුණ්හපක්ඛො.**පඤ්චමොති** තස්සෙව කාළපක්ඛො. ‘‘තතිය…පෙ…. පඤ්චමා වා’’ති පදානි ‘‘ද්වෙ වා තයො වා’’ති පදෙහි යථාක්කමං යොජෙතබ්බානි.**චතුත්ථෙ වාකතෙති**

චතුත්ථපක්ඛෙ වා පන්නරසිභාවෙන කතෙ.**ද්වෙචාතුද්දසිකාති** තතියපක්ඛෙ ච චාතුද්දසියා සද්ධිං ද්වෙ චාතුද්දසිකා.**ඉමෙති** භණ්ඩනකාරකා.**තෙති**භණ්ඩනකාරකා.

අසංවිහිතාති එත්ථඅකාරස්ස විරහත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සංවිදහනවිරහිතා’’ති. තත්ථ**සංවිදහනවිරහිතාති** සංවිදහනරක්ඛවිරහිතා.**ආගමනජානනත්ථායාති** භණ්ඩනකාරකානං ආගමනස්ස ජානනත්ථාය.**කිලන්තත්ථාති** තුම්හෙ කිලන්තා භවථ. ‘‘සම්මොහං කත්වා’’තිඉමිනා**වික්ඛිත්වාති** පදස්ස වික්ඛෙපංකත්වාති අත්ථං දස්සෙති.**නො චෙ ලභෙථාති** එත්ථ කිමත්ථාය නලභෙථාති ආහ ‘‘බහිසීමං ගන්තු’’න්ති. ‘‘භණ්ඩනකාරකානං…පෙ…. හොන්ති’’ති ඉමිනාඅලභනස්ස කාරණං දස්සෙති.**යන්ති** ආගමං පුණ්හං.**කොමුදියා චාතුමාසිනියාති** පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමායං. සා හිකුමුදානමත්ථිතාය කොමුදී, චතුන්නං වස්සිකානං මාසානං පූරණත්තා චාතුමාසිනීතිවුච්චති. තදා හි කුමුදානි සුපුප්ඵිතානි හොන්ති, තස්මා කුමුදානං සමූහා, කුමුදානිඑව වා**කොමුදා,**තෙ එත්ථ අත්ථීති**කොමුදීති** වුච්චති, කුමුදවතීති වුත්තං හොති. **අවස්සං පවාරෙතබ්බන්ති** ධුවං පවාරෙතබ්බං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තන්ති** කොමුදිංචාතුමාසිනිං.

145. පවාරණාසඞ්ගහකථා

241. **අඤ්ඤතරො ඵාසුවිහාරොති** එත්ථ ඵාසුවිහාරො නාම කොති ආහ ‘‘තරුණසමථොවා තරුණවිපස්සනා වා’’ති. ඉමිනා තරුණසමථවිපස්සනා ඵාසුං විහරති අනෙනාති**ඵාසුවිහාරොති** දස්සෙති.**පරිබාහිරාභවිස්සාමාති** එත්ථ කස්මා ඉමම්හා ඵාසුවිහාරා පරිබාහිරා භවිස්සන්තීති ආහ ‘‘අනිබද්ධරත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානාදිභාවෙනා’’තිආදි. තත්ථ**අනිබද්ධරත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානාදිභාවෙනාති**අනිබද්ධදිවාට්ඨානාදිභාවෙන හෙතුභූතෙන, අසක්කොන්තාති සම්බන්ධො. ආදිසද්දෙනඅනිබද්ධචඞ්කමාදයො සඞ්ගණ්හාති. ‘‘ඡන්දදානං පටික්ඛිපති’’ති ඉමිනා ‘‘සබ්බෙහෙවඑකජ්ඣං සන්නිපතිතබ්බ’’න්ති වාක්‍යස්ස අඤ්ඤත්ථාපොහනං දස්සෙති.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. ඉමෙසු තීසු ඡන්දදානං න වට්ටති, තස්මාපටික්ඛිපතීති යොජනා. අයං පවාරණාසඞ්ගහො නාම න දාතබ්බොති යොජනා.තරුණසමථවිපස්සනාලාභී එකපුග්ගලො වා හොතූති යොජනා. ‘‘එකස්සපි දාතබ්බොයෙවා’’තිඉමිනා අයං පවාරණාසඞ්ගහො එකස්ස දින්නොපි සබ්බෙසං දින්නො හොතීති දස්සෙති.පවාරණාසඞ්ගහෙ දින්නෙ සතීති යොජනා.**ආගන්තුකාති**සට්ඨිවස්සාපි ආගන්තුකා.**තෙසන්ති** දින්නපවාරණාසඞ්ගහානං.**අන්තරාපීති** කොමුදියා චාතුමාසිනියා අන්තරාපි.

ඉති පවාරණාක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

5. චම්මක්ඛන්ධකං

147. සොණකොළිවිසවත්ථුකථා

242. චම්මක්ඛන්ධකෙ**ඉස්සරියාධිපච්චන්**ති එත්ථ ඉස්සරස්ස භාවො**ඉස්සරියං,**අධිපතිනො භාවො**ආධිපච්චං,**ඉස්සරියඤ්ච ආධිපච්චඤ්ච, තෙහි සමන්නාගතං ඉස්සරියාධිපච්චන්ති අත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ''ඉස්සරභාවෙන ච අධිපතිභාවෙන ච සමන්නාගත''න්ති. ''රාජභාව''න්තිඉමිනා**රජ්ජන්**ති එත්ථ රඤ්ඤො භාවො රජ්ජන්ති වචනත්ථංදස්සෙති. ''රඤ්ඤා කත්තබ්බකිච්ච''න්ති ඉමිනා රඤ්ඤො ඉදං**රජ්ජන්**ති වචනත්ථං දස්සෙති. ''**කොළිවීසොති** ගොත්ත''න්ති ඉදංඅට්ඨකථාවාදවසෙන වුත්තං, අපදානෙ පන තස්ස ජාතක්ඛණෙ පිතරාකොටිවීසධනස්ස දින්නත්තා ''කොළිවීසො නාමා''ති වුත්තං. වුත්තඤ්හි තත්ථ

''ජාතපුත්තස්ස මෙ සුත්වා, පිතු ඡන්දො අයං අහු;
දදාමහං කුමාරස්ස, වීසකොටී අනූනකා''ති.

ඉමිනා පාළිනයෙන ''කොටිවීසො''ති වත්තබ්බෙ ''චක්කවාළ''න්තිආදීසු විය ටකාරස්ස ළකාරං කත්වා**කොළිවීසොති** වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.**අඤ්ජනවණ්ණානීති** අඤ්ජනස්ස වණ්ණො විය වණ්ණො එතෙසන්තිඅඤ්ජනවණ්ණානි. ලොමානි ජාතානි හොන්තීති සම්බන්ධො.**සොති**සොණො. ථපෙසි කිරාති සම්බන්ධො.**තෙහීති**අසීතිසහස්සපුරිසෙහි.**පණ්ණසාලන්**ති පණ්ණෙන ඡාදිතං, තෙන චපරික්ඛිත්තං සාලං.**උණ්ණපාවාරණන්**ති උණ්ණමයංඋත්තරාසඞ්ගං.**පාදපුඤ්ඡනිකන්**ති පාදං පුඤ්ඡති සොධෙතිඅනෙනාති පාදපුඤ්ඡනියං, තදෙව පාදපුඤ්ඡනිකං.**සබ්බෙවාති**සොණෙන සහ අසීතිසහස්සපුරිසා එව.**තස්ස චාති** සොණස්ස ච.**පුබ්බයොගොති** පුබ්බූපායො.

අසීතිගාමිකසහස්සානීති එත්ථ ගාමෙසුවසන්තීති ගාමිකා, තෙසං අසීතිසහස්සානි අසීතිගාමිකසහස්සානීති අත්ථං දස්සෙන්තොආහ ''තෙසූ''තිආදි. තත්ථ ''කුලපුත්තාන''න්ති ඉමිනා වසන්ත්‍යත්ථෙ පවත්තස්සණිකපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති. ''අසීතිසහස්සානී''ති ඉමිනාසද්දන්තරොපි අසීතිසහස්සසද්දානං සමාසභාවං දස්සෙති.**කෙනචිදෙවාති** එත්ථ ''කෙනචි ඉවා''ති පදවිභාගං කත්වා දකාරොපදසන්ධිමත්තො, ඉවසද්දො උපමත්ථොති ආහ ''කෙනචි කරණීයෙන වියා''ති. අථ වා ''නපනා''තිආදිනා එවඵලස්ස දස්සිතත්තා ''කෙනචි එවා''ති පදච්ඡෙදං කත්වා එවත්ථොපියුජ්ජතෙවාති දට්ඨබ්බං.**අස්සාති** බිම්බිසාරරඤ්ඤො.**තස්සාති** සොණස්ස. දස්සනාය අඤ්ඤත්‍ර කිඤ්චි කරණීයං න අත්ථීතියොජනා.**රාජාති** බිම්බිසාරො රාජා, සන්නිපාතාපෙසීතිසම්බන්ධො.**දිට්ඨධම්මිකෙ** අත්ථෙති

එත්ථදිට්ඨධම්මසද්දො ඉධලොකත්ථො, ඉකසද්දො හිතත්ථෙ පවත්තොති ආහ ‘‘ඉධලොකහිතෙ’’ති. ‘‘අම්හාක’’න්ති ඉමිනා**‘‘සො නො භගවා’’**ති එත්ථනොසද්දො අම්හසද්දකාරියොති දස්සෙති. අම්හාකං සො භගවාති යොජනා.**සම්පරායිකෙ**ති පරලොකහිතෙ.

‘‘ජානාපෙමී’’ති ඉමිනා**‘‘පටිවෙදෙමී’’**තිඑත්ථ විදධාතුයා ඤාණත්ථං දස්සෙති.**පටිකායනිමුජ්ජිත්වා**ති එත්ථ පටිකාසද්දො අඩ්ඪෙන්දුපාසාණවාචකොති ආහ ‘‘අඩ්ඪචන්දපාසාණෙ’’ති. සො හි පටති අඩ්ඪභාවං ගච්ඡතීතිපටිකාති වුච්චති. පටිකාසද්දොයං අත්ථරණවිසෙසෙපි වත්තති.**යස්සදානී**ති එත්ථයසද්දස්ස විසයං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තෙසං හිතකරණීයත්ථස්සා’’ති. ඉමිනා අයං යංසද්දොන තංසද්දාපෙක්ඛොති දස්සෙති. අථ වා**යස්සා**ති යො අස්ස.අස්ස තෙසං හිතකරණීයත්ථස්ස යො කාලො අත්ථි, තං කාලං භගවා ජානාතීති යොජනා.**තෙස**න්ති අසීතිගාමිකසහස්සානං.**පච්ඡායාය**න්ති එත්ථ පකාරො පච්චන්තත්ථවාචකොති ආහ ‘‘විහාරපච්චන්තෙ ඡායාය’’න්ති.**සම්මනාහරන්තී**ති සංපුනප්පුනං මනසාගතං අභිමුඛං හරන්තීති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පුනප්පුනංමනසිකරොන්තී’’ති. ‘‘පසාදවසෙනා’’ති ඉමිනා ‘‘කොධවසෙනා’’තිආදීනි පටික්ඛිපති. ‘‘පුනවිසිට්ඨතර’’න්ති ඉමිනා**භියොසො මත්තාය**ාති නිපාතස්සඅත්ථං දස්සෙති.

සොණස්ස පබ්බජ්ජාකථා

243. ‘‘මක්ඛිතො’’තිඉමිනා ඵුරති විප්ඵාරති බ්‍යාපෙතීතිඵුටොති වුත්තෙ ඵුරධාතුයා විප්ඵාරණං නාම මක්ඛිතත්ථොතිදස්සෙති.**යත්ථා**ති යස්මිං ඨානෙ. ඉමිනා ගාවො ආහනන්තිඑත්ථාතිගවාඝාතනන්ති අත්ථං දස්සෙහි.**තන්තිස්සරෙ**ති තන්තියා ගුණස්ස සරෙ.**වාදනකුසලො**ති වාදනෙ කුසලො.**ඛරමුච්ඡිතා**තිඛරෙන මුච්ඡිතා. ‘‘සරසම්පන්නා’’ති ඉමිනා සරො එතිස්සමත්ථීතිසරවතී,**වීණා**ති දස්සෙති.**කම්මඤ්ඤා**තිඑත්ථ කම්මසද්දතො ඛමත්ථෙ ඤ්ඤපච්චයොති ආහ ‘‘කම්මක්ඛමා’’ති.**මන්දමුච්ඡනා**ති මන්දෙන මුච්ඡනා.**සමෙගුණෙ**ති එත්ථසමොනාම මජ්ඣිමො, ගුණොනාම මුඛ්‍යතො වීණාය ජියා, උපචාරතො සරොති ආහ ‘‘මජ්ඣිමෙසරෙ’’ති.**වීරියසමථ**න්ති එත්ථ වීරියඤ්ච සමථො චාති අත්ථංපටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘වීරියසම්පයුත්තං සමථ’’න්ති.ඉමිනා වීරියෙන සම්පයුත්තංසමථං**වීරියසමථ**න්ති දස්සෙති. ‘‘වීරියං සමථෙන යොජෙහී’’තිඉමිනා වීරියෙන සමථං යොජෙහීති අත්ථොපි දස්සිතොති දට්ඨබ්බං.**ඉන්ද්‍රියානඤ්ච සමත**න්ති එත්ථ සද්ධාදීනි පඤ්චින්ද්‍රියානෙවගහෙතබ්බානි, න අඤ්ඤානීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සද්ධාදීනං ඉන්ද්‍රියාන’’න්ති. ‘‘සමභාව’’න්ති ඉමිනා තාපච්චයො භාවත්ථෙ හොතීති දස්සෙති.**තත්ථා**ති ‘‘ඉන්ද්‍රියානං සමත’’න්තිපාඨෙ, සද්ධාදීසුඉන්ද්‍රියෙසු වා.**තත්ථ** ච **නිමිත්තං ගණ්හාහී**ති එත්ථභාවෙනභාවලක්ඛණෙ ථපච්චයො හොතීති ආහ ‘‘තස්මිං සමථෙ

සතී''ති. ආදාසෙ සති මුඛබිම්බෙනකත්තුභූතෙන උප්පජ්ජිතබ්බං ඉව, තස්මිං සමථෙ සති යෙන නිමිත්තෙන කත්තුභූතෙනඋප්පජ්ජිතබ්බන්ති යොජනා. සමථස්ස නිමිත්තං**සමථනිමිත්තං,**ඉන්ද්‍රියානං සමභාවො. එසෙව නයො සෙසෙසුපි.සමථනිමිත්තාදීනි චත්තාරි එකසෙසෙන වා සාමඤ්ඤනිද්දෙසෙන වා ''නිමිත්ත''න්තිවුච්චති.

244. **අඤ්ඤංබ්‍යාකරෙය්‍යන්**ති එත්ථ අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තො අත්තානං ''අරහාඅහ''න්ති ජානාපෙතීති ආහ ''අරහා අහ''න්ති ජානාපෙය්‍යා''න්ති.**ඡඨානානී**ති එත්ථ ඨානසද්දො කාරණත්ථොති ආහ ''ඡ කාරණානී''ති. ''පටිවිජ්ඣිත්වා''තිආදිනා**අධිමුත්තො**ති පදස්ස අධිප්පායත්ථං දස්සෙති. සද්දත්ථො පනඅධිමුච්චතීති**අධිමුත්තො**ති දට්ඨබ්බො. අරහත්තංවුච්චතීති සම්බන්ධො.**හී**ති විත්ථාරො.**අසම්මොහතොතී**ති එත්ථ ආකාරත්ථවාචකො**ඉති**සද්දො පුබ්බපදෙසුපි යොජෙත්වා ''නෙක්ඛමං ඉතිවුච්චතී''තිආදිනා යොජනා කාතබ්බා.

''පටිවෙධරහිත''න්ති ඉමිනා**කෙවලංසද්ධාමත්තකන්**ති එත්ථ මත්තසද්දස්ස නිවත්තෙතබ්බත්ථං දස්සෙති.**පටිවෙධපඤ්ඤාය**ාති මග්ගපඤ්ඤාය. ''අසම්මිස්ස''න්ති ඉමිනාකෙවලසද්දස්ස අසම්මිස්සත්ථං දස්සෙති.**පටිචයන්**ති එත්ථපටිසද්දො අනුපච්ඡින්නත්ථො, චිධාතු වඩ්ඪනත්ථොති ආහ ''පුනප්පුනං කරණෙනවඩ්ඪී''න්ති, මග්ගපටිවෙධෙන වීතරාගත්තායෙවාති සම්බන්ධො.**තන්නින්නමානසොයෙවා**ති තස්මිං ඵලසමාපත්තිවිහාරෙ නින්නමානසොඑව.

ලාභසක්කාරසිලොකන්ති එත්ථ ලභනං**ලාභො,**සුට්ඨු කරණං**සක්කාරො,**සිලොකනංවණ්ණභණනං**සිලොකො,**ලාභො ච සක්කාරො ච සිලොකො චලාභසක්කාරසිලොකන්ති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''චතුපච්චයලාභඤ්චා''තිආදි.**තෙසංයෙවා**ති චතුන්නං පච්චයානමෙව. ''සීලඤ්ච වතඤ්චා''ති ඉමිනා**සීලබ්බත**න්තිපදස්ස ද්වන්දවාක්‍යං දස්සෙති.

භුසසද්දස්ස කලිඞ්ගරත්ථංපටික්ඛිපන්තො ආහ ''බලවන්තො''ති ''ඛීණාසවස්සා''ති ඉමිනා**නෙවස්සා**ති එත්ථ තසද්දස්ස විසයං දස්සෙති. ''ගහෙත්වා''තිඉමිනා**පරියාදියන්තී**ති එත්ථ පරිපුබ්බආපුබ්බදාධාතුයාගහණත්ථං දස්සෙති.**හී**ති සච්චං. කිලෙසා කරොන්තීතිසම්බන්ධො.**තෙසන්**ති කිලෙසානං.**ආනෙඤ්ජප්පත්තන්**ති එත්ථ ඉඤ්ජනං කම්පනං ඉඤ්ජං, න ඉඤ්ජංඅනෙඤ්ජං, තමෙව ආනෙඤ්ජං, තං පත්තන්ති ආනෙඤ්ජප්පත්තන්ති අත්ථං දස්සෙන්තොආහ ''අචලනප්පත්ත''න්ති.**වයඤ්චා**ති**ච**සද්දො අවුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථොති ආහ ''වයම්පිඋප්පාදම්පී''ති.

උපාදානක්ඛයස්සාති එත්ථ උපාදානක්ඛයංඅධිමුත්තස්සාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උපයොගත්ථෙ සාමිවචන’’න්ති. ‘‘උප්පාදඤ්චවයඤ්චා’’ති ඉමිනාආයතනුප්පාදන්තිඑත්ථ උප්පාදසද්දෙන වයොපි අවිනාභාවතො ගහෙතබ්බොති දස්සෙති.**සම්මාති** නිපාතො ඤායත්ථොති ආහ ‘‘හෙතුනා නයෙනා’’ති.**සන්තචිත්තස්සාති** එත්ථ සන්තසද්දස්ස භෙදාදීසුපි පවත්තත්තාඉධ නිබ්බුතත්ථෙ වත්තතීති ආහ ‘‘නිබ්බුතචිත්තස්සා’’ති.**අනුනයපටිඝෙහීති** අනු පුනප්පුනං ආරම්මණෙ චිත්තං නෙතීතිඅ**නුනයො,**රාගො, ආරම්මණෙ පටිහඤ්ඤතීතිප**ටිඝො,**දොසො, අනුනයො ච පටිඝො ච අනුනයපටිඝා, තෙහි. ඉට්ඨෙ අනුනයො, අනිට්ඨෙ පටිඝො හොතීති සම්බන්ධො දට්ඨබ්බො.

148. දිගුණාදිඋපාහනපටික්ඛෙපකථා

245. **අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තීති** එත්ථ අඤ්ඤසද්දො සබ්බනාමසුද්ධනාමවසෙනදුවිධො. තෙසු ඉධ සුද්ධනාමං, තං පන බාලෙ ච දාරකෙ ච අරහත්තෙ ච පවත්තති, ඉධ පනඅරහත්තෙති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අරහත්තං බ්‍යාකරොන්තී’’ති.**යෙනාති** සභාවෙන.**අරහාති ඤායතීති** අරහාඉතිඅත්ථො ඤායති.**සොති** සභාවො.**සුත්තවණ්ණනාතොයෙවාති** අඞ්ගුත්තරට්ඨකථාතො එව.**න උපනීතොති** න උපරි නීතො.**එකච්චෙමොඝපුරිසාති** එකච්චෙසද්දො අඤ්ඤෙපරියායො, මොඝසද්දො තුච්ඡවෙවචනොති ආහ ‘‘අඤ්ඤෙ පන තුච්ඡපුරිසා’’ති. ‘‘හසමානා වියා’’ති ඉමිනාහ**සමානකංමඤ්ඤෙති** එත්ථ මඤ්ඤෙසද්දො වියත්ථොති දස්සෙති.**අසන්තමෙවාති** අවිජ්ජමානංයෙව.**එකපලාසිකන්ති** එත්ථ පලාසසද්දො පණ්ණවාචකො. පටලං නාම පණ්ණං වියහොති, තස්මා ‘‘එකපටල’’න්ති වුත්තං.**අසීතිසකටවාහෙති** එත්ථඅසීති පදං සකටපදෙන සම්බන්ධං කත්වා අසීතිසකටෙහි වහිතබ්බෙති අත්ථො දට්ඨබ්බො. ‘‘ද්වෙ සකටභාරා එකො වාහො’’ති ඉමිනා වාහානං චත්තාලීසභාවං දස්සෙති.**සත්තහත්ථිකඤ්ච අනීකන්ති** එත්ථ අනීකස්ස සරූපං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඡ හත්ථිනියො චා’’තිආදි. සත්තන්නං හත්ථීනං සමූහොස**ත්තහත්ථිකං.** සත්තඅනීකත්තා එකූනපඤ්ඤාසහත්ථිනො හොන්ති. තෙසුසත්ත හත්ථිනො, ද්වාචත්තාලීසහත්ථිනියො හොන්ති.**ද්විගුණාති** එත්ථ ගුණසද්දො පටලත්ථොති ආහ ‘‘ද්විපටලා’’ති.**ගුණඞ්ගුණූපාහනාති** එත්ථ ද්විගුණතිගුණානං විසුං ගහිතත්තාපාරිසෙසතො ගුණඞ්ගුණභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘චතුපටලතො පට්ඨාය වුච්චතී’’ති.**ගුණඞ්ගුණූපාහනාති** පටලපටලා උපාහනා, බහුපටලා උපාහනාති අත්ථො.උකාරෙන සහ යොජෙත්වා ගකාරො සජ්ඣායිතබ්බො ච ලිඛිතබ්බො ච. ඉදානි පොත්ථකෙසු පනඋකාරො න දිස්සති.

149. සබ්බනීලිකාදිපටික්ඛෙපකථා

246. **සබ්බාච නීලිකාති** සබ්බාච උපාහනායො නීලිකා, සබ්බට්ඨානෙසුනීලමෙතාසන්තිස**බ්බනීලිකා**තිපි කාතබ්බො.**තත්ථ වාති**

තෙසු නීලිකාදීසු ච. උම්මාරපුප්ඵස්ස වණ්ණො වියවණ්ණො එතිස්සාතිඋම්මාරපුප්ඵවණ්ණා. එවං සෙසෙසුපි.**අද්දාරිට්ඨකවණ්ණා**ති එත්ථ**අද්දො**ති අල්ලො.**අරිට්ඨො**ති ඵෙණිලරුක්ඛොවා කාකො වා, තස්මා අද්දො අල්ලො අරිට්ඨො ඵෙණිලරුක්ඛො, කාකො වාති අද්දාරිට්ඨො, තදෙව අද්දාරිට්ඨකො, අද්දාරිට්ඨකස්ස වණ්ණො විය වණ්ණො එතිස්සාතිඅද්දාරිට්ඨකවණ්ණා. **එතාසූ**තිසබ්බනීලිකාදීසු.**පුඤ්ජිත්වා**ති පරිමජ්ජිත්වා.**අප්පමත්තකෙනාපී**තිපිසද්දො සම්භාවනෙ.සබ්බනීලාදිකෙ භින්නෙ කා නාම කථාති අත්ථො.

‘‘යාසං වද්ධායෙව නීලා’’ති ඉමිනා නීලකා වද්ධිකා එතාසන්ති**නීලකවද්ධිකා**ති ඡට්ඨීබාහිරත්ථසමාසං දස්සෙති.**වද්ධිකා**ති ච නද්ධි. සා හි උපාහනතලතො වද්ධයතීති වද්ධිකාති වඋපාහනතලං බන්ධති ඉමායාති වද්ධිකාති ච වුච්චති.**සබ්බත්ථා**ති සබ්බෙසු පීතකවද්ධිකාදීසු.**එතායොපී**ති නීලකවද්ධිකාදිකා උපාහනායොපි.**තලෙ**ති උපාහනාය තලෙ. ‘‘බල්ලකං බන්ධිත්වා’’ති ඉමිනා බල්ලකෙනබන්ධිතබ්බාති**බල්ලකබද්ධා**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**යොනකඋපාහනා**ති යොනකජාතීනං මනුස්සානං උපාහනා.**පලිගුණ්ඨෙත්වා**ති පරිසමන්තතො වෙඨෙත්වා. ‘‘උපරි…පෙ….ජඞ්ඝ’’න්ති ඉමිනා පුටබද්ධතො විසෙසං දස්සෙති.**තූලපිචුනා**ති තූලසඞ්ඛාතෙන පිචුනා. ‘‘තිත්තිරපත්තසදිසා’’ති ඉමිනාතිත්තිරස්සපත්තං විය**තිත්තිරපත්තිකා**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**තිත්තිරො**ති ච එකො සකුණවිසෙසො.**කණ්ණිකට්ඨානෙ**ති ද්වින්නං වද්ධිකානං එකතො සමාගමට්ඨානෙ. ‘‘මෙණ්ඩ…පෙ…. කතා’’ති ඉමිනා මෙණ්ඩස්ස විසාණෙන සදිසා වද්ධිකා එතාසන්ති**මෙණ්ඩවිසාණවද්ධිකා**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**තථෙවා**ති යථා මෙණ්ඩඅජසිඞ්ගසණ්ඨානෙ වද්ධෙ යොජෙත්වා කතා, තථෙවාති අත්ථො. ‘‘විච්ඡිකා…පෙ…. කතා’’ති ඉමිනා විච්ඡිකාය අළො**විච්ඡිකාළො,**සො විය වද්ධිකා එතාසන්ති**විච්ඡිකාළිකා**ති වචනත්ථං දස්සෙති. අළසද්දො ‘‘අළච්ඡින්නො’’තිආදීසු (මහාව. 119) අඞ්ගුට්ඨවාචකො, ඉධ පන නඞ්ගුට්ඨවාචකො, තස්මා වුත්තං ‘‘නඞ්ගුට්ඨසණ්ඨානෙ’’ති.**තලෙසූ**ති උපාහනායතලෙසු. ‘‘මොර…පෙ…. සිබ්බිකා’’ති ඉමිනා මොරපිඤ්ඡෙහි පරිසමන්තතො, පරික්ඛිපිත්වාවා සිබ්බිතා**මොරපිඤ්ඡපරිසිබ්බිතා**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**චිත්‍රා උපාහනායො**ති එත්ථ චිත්‍රසද්දො විචිත්‍රත්ථොති ආහ ‘‘විචිත්‍රා’’ති.**එතාසූ**ති බල්ලකබද්ධාදීසු.**වළඤ්ජෙතබ්බා**ති පරිභුඤ්ජිතබ්බා. වළජි පරිභොගෙති ධාතුපාඨො (සද්දනීතිධාතුමාලායං 15 ජකාරන්තධාතු). තාලුජො තතියො.**තෙසුපනා**ති බල්ලකාදීසු පන.**සතිසන්තෙසූ**ති යොජනා.සීහචම්මෙන පරික්ඛිපිතබ්බාති**සීහචම්මපරික්ඛතා**තිවචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පරියන්තෙසූ’’තිආදි.**පක්ඛිබිළාලො**ති තුලියො. සො හි පක්ඛයුත්තත්තා චබිළාලමුඛසදිසමුඛත්තා ච පක්ඛිබිළාලොති වුච්චති.

ඉමිනාලුවකචම්මපරික්ඛතාති එත්ථ ලූවකසද්දො පක්ඛිබිළාලපරියායොතිදස්සෙති. ‘‘උලූකචම්මපරික්ඛතා’’තිපි පාඨො.**එතාසුපීති**සීහචම්මපරික්ඛතාදීසුපි. යා කාචි උපාහනායොති සම්බන්ධො.

247. **ඔමුක්කන්ති** එත්ථ අවත්‍යූපසග්ගස්ස වියොගත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පටිමුඤ්චිත්වා අපනීත’’න්ති. පුරාණං ගුණඞ්ගුණූපාහනන්ති අත්ථො.

151. අජ්ඣාරාමෙ උපාහනපටික්ඛෙපකථා

248. ‘‘යෙනසිප්පෙනා’’තිආදිනා අභි අධිකං ජීවන්ති අනෙනාති**අභිජීවනං,**කිංතං? සිප්පන්ති අත්ථං දස්සෙති.**තස්සාති** සිප්පස්ස. **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ. යංසද්දො වචනවිපල්ලාසොති ආහ ‘‘යෙතුම්හෙ’’ති.**හීති** සච්චං.**යංනිපාතොති** යංඉති නිපාතො යදිසද්දස්ස අත්ථෙ පවත්තතීති යොජනා.**ආචරියා එවාති** එවසද්දෙන ආචරියමත්තභාවං පටික්ඛිපති.**හීති** සච්චං.**සොති** අවස්සිකො.**තන්ති** ඡබ්බස්සං.**නිස්සාය වච්ඡතීති**අවස්සිකස්ස චතුවස්සකාලෙ ඡබ්බස්සස්ස දසවස්සිකත්තා තං නිස්සාය වසති.උපජ්ඣායමත්තං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උපජ්ඣායස්සා’’තිආදි.**මහන්තතරාති** අත්තනො වුඩ්ඪතරා. උපජ්ඣායස්ස මත්තංපමාණමෙතෙසන්ති**උපජ්ඣායමත්තා.**

249. පාදතොනික්ඛන්තෙන ඛීලසදිසෙන මංසෙන පවත්තො ආබාධොපා**දඛීලාබාධොති**වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පාදතො’’තිආදි. පාදතො නික්ඛන්තන්ති සම්බන්ධො.

251. **තිණපාදුකාති**ආදීසු තිණෙන කතා පාදුකා තිණපාදුකාති වචනත්ථාදිංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘යෙන කෙනචි තිණෙනා’’තිආදි. තං සුවිඤ්ඤෙය්‍යාමෙව. ‘‘භූමියංසුප්පතිට්ඨිතාති’’ආදිනා න සඞ්කමිතබ්බාති**අසඞ්කමනීයාති**අත්ථං දස්සෙති.

252. **අඞ්ගජාතෙනෙවාති** අත්තනො අඞ්ගජාතෙන එව.**අඞ්ගජාතන්ති** ගාවීනං අඞ්ගජාතං.**ඔගාහෙත්වාති** එත්ථ ඔත්‍යූපසග්ගො දළ්හත්ථොති ආහ ‘‘දළ්හංගහෙත්වා’’ති.

153. යානාදිපටික්ඛෙපකථා

253. **ඉත්ථීයුත්තෙනාති** එත්ථ රූළීවසෙන ධෙනුපි ඉත්ථී නාමාති ආහ ‘‘ධෙනුයුත්තෙනා’’ති.**පුරිසන්තරෙනාති** එත්ථ පුරිසො එවඅන්තරො අඤ්ඤො එත්ථාති**පුරිසන්තරං**යානං. පුරිසන්තරො නාමඅත්ථතො සාරථීති ආහ ‘‘පුරිසසාරථිනා’’ති, යානෙනාති යොජනා.**ගඞ්ගාමහියායාති** එත්ථ ගඞ්ගා ච මහී ච ගඞ්ගාමහී, තත්ථ කීළිකාගඞ්ගාමහියාති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ගඞ්ගාමහීකීළිකායා’’ති. තත්ථ හිඉත්ථිපුරිසා යානෙහි උදකකීළං කීළන්ති.**පුරිසයුත්තංහත්ථවට්ටකන්ති** එත්ථ ‘‘අනුජානාමිභික්ඛවෙ

පුරිසයුත්තඤ්ච හත්ථවට්ටකඤ්චා''ති දස්සෙන්තො ආහ ''එත්ථා''තිආදි.තත්ථ**පුරිසයුත්තන්ති** පුරිසෙන යුඡ්ජිතබ්බන්තිපුරිසයුත්තං යානං.**හත්ථවට්ටකන්ති** හත්ථෙනවට්ටෙතබ්බන්ති හත්ථවට්ටකං යානං.**යානුග්ඝාතෙනාති** යානස්ස උල්ලඞ්ඝිත්වා ගමනෙන. හනධාතු හිගත්‍යත්ථො. තමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''යානං අභිරුහන්තස්සා''තිආදි. ''තප්පච්චයා''ති ඉමිනා යානුග්ඝාතෙනාති එත්ථ හෙත්වත්ථෙ කරණවචනන්ති දස්සෙති.**පීඨකසිවිකන්ති**පීඨෙන සහ කතං සිවිකං.**පටපොටලිකන්ති** පටමයං පොටලිකං.

154. උච්චාසයනමහාසයනපටික්ඛෙපකථා

254. උච්චංආසයනංඋ**ච්චාසයනං.** මහන්තං ආසයනං**මහාසයනං.** ආසන්දිආදීසු එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**පමාණාතික්කන්තාසනන්ති** දීඝාසනං. තඤ්හි ආගම්ම සදති නිසීදතීතිඑත්ථ, ආයතං වා සුට්ඨුං දදාතීති**ආසන්දීති** වුච්චති.**වාළරූපානීති** සීහබ්‍යග්ඝාදිවාළරූපානි. පාදෙසු වාළරූපානිපරිච්ඡින්දිත්වා අඞ්කීයති ලක්ඛීයතීති**පල්ලඞ්කො.ගොනකොති** ගවති දීඝලොමෙහි උග්ගච්ඡති එත්ථාති ගොනකො.**කොජවොති** කුයං භූමියං ජවති ගච්ඡතීති කොජවො.**තස්සාති** ගොනකස්ස. ලොමානි චතුරඞ්ගුලාධිකානි හොන්ති කිරාතියොජනා.**වානචිත්‍රඋණ්ණාමයත්ථරණොති** වානෙන සිබ්බනෙනසඤ්ජාතං චිත්‍රරූපමෙත්ථාති වානචිත්‍රං, උණ්ණාය නිබ්බත්තොඋ**ණ්ණාමයො,**සොයෙව අත්ථරණො උණ්ණාමයත්ථරණො, වානචිත්‍රඤ්ච තංඋණ්ණාමයත්ථරණො චෙති වානචිත්‍රඋණ්ණාමයත්ථරණො.**සෙතත්ථරණොති** සෙතත්ථීකෙහි සෙවීයතීති සොතො, සොයෙව අත්ථරණොසෙතත්ථරණො. ඉමිනා අත්ථෙන පටති සෙතභාවං ගච්ඡතීති**පටිකාති**කාතබ්බං. පටිකාසද්දොයං අඞ්ඩෙන්දුපාසාණෙපි පවත්තති.**ඝනපුප්ඵකොති** ඝනං කඨිනං පුප්ඵමෙත්ථාති ඝනපුප්ඵකො. ඉමිනාඝනපුප්ඵසඞ්ඛාතං පටලමෙත්ථ අත්ථීති**පටලිකාති** දස්සෙති.**සොති** අත්ථරණො.**ආමලකපටොති**ආමලකපුප්ඵං දස්සෙත්වා කතො පටො.**තූලිකාති** තූලං පූරෙත්වාකතා තූලිකා.**විකතිකාති**සීහබ්‍යග්ඝාදිරූපෙහි (දී. නි. අට්ඨ. 1.15) විචිත්තාකාරෙන කරීයතීති විකතිකා.**දීඝනිකායට්ඨකථායං ''උද්දලොමීති** උභතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණං.**එකන්තලොමීති** එකතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණ''න්ති වුත්තං. ඉධ පන**''උද්දලොමීති** එකතො උග්ගතලොමං උණ්ණාමයත්ථරණං, **එකන්තලොමීති** උභතො උග්ගතලොමං උණ්ණාමයත්ථරණ''න්ති වුත්තං.තස්මා ද්වෙ අට්ඨකථායො අඤ්ඤමඤ්ඤං විසදිසා හොන්ති. එත්ථ දීඝනිකායට්ඨකථානයෙනවචනත්ථං කරිස්සාමි. උට්ඨිතං ද්වීහි පක්ඛෙහි, ද්වීසු වා දසාසඞ්ඛාතංලොමමෙත්ථාති**උද්දලොමී.** නිග්ගහිතාගමං කත්වා ''උන්දලොමී''තිපි පාඨො, අයමෙවත්ථො. එකස්මිං අන්තෙ දසාසඞ්ඛාතං

ලොමමෙත්ථාති**එකන්තලොමී**ති.**කොසෙය්‍යකට්ටිස්සමය**න්ති එත්ථ**කොසෙය්‍ය**න්ති කොසියසුත්තං.**කට්ටිස්ස**න්ති කට්ටිස්සනාමකං වාකං. ඉමිනා කොසෙය්‍යඤ්චකට්ටිස්සඤ්ච**කට්ටිස්සානී**ති විරූපෙකසෙසං කත්වාකට්ටිස්සෙහිපකතං අත්ථරණං කට්ටිස්සන්ති අත්ථං දස්සෙති.**සුද්ධකොසෙය්‍ය**න්ති රතනඅපරිසිබ්බිතං සුද්ධකොසෙය්‍යං.ඉමිනා සුද්ධකට්ටිස්සම්පි වට්ටතීති දස්සෙති.

සොළස නාටකිත්ථියො ඨත්වා නච්චං කරොන්ති එත්ථාති**කුත්තක**න්ති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''සොළසන්න''න්තිආදි.**අජිනචම්මෙහී**ති අජිනමිගචම්මෙහි, කතඉති සම්බන්ධො.**පවෙණී**ති දුපට්ටතිපට්ටාදීහි පරංපරවසෙන කතත්තා ''පවෙණී''තිවුච්චති. අජිනචම්මානි හි සුඛුමතරානි, තස්මා දුපට්ටතිපට්ටාදීනි කත්වාපවෙණිවසෙන කතානි. තස්මා වුත්තං ''අජිනපවෙණී''ති. ''කදලිමිගචම්මං නාමා''ති ඉමිනාතස්ස චම්මං කදලිමිගඉති ගහෙතබ්බං උත්තරපදලොපවසෙන වා උපචාරෙන වාති දස්සෙති.**පවර**සද්දො උත්තමත්ථොති ආහ ''උත්තමපච්චත්ථරණ''න්ති.**ත**න්ති කදලිමිගපවරපච්චත්ථරණං.**සඋත්තරච්ඡද**න්ති එත්ථ සකාරො සහසද්දකාරියොති දස්සෙන්තො ආහ ''සහ උත්තරච්ඡදෙනා''ති. ''උපරී''ති ඉමිනා උත්තරසද්දස්ස සෙට්ඨාදයො නිවත්තෙති. ''සද්ධි''න්ති ඉමිනා සහසද්දස්ස තුල්‍යත්ථං නිවත්තෙති. ''සෙත…පෙ…. නවට්ටතී''ති ඉමිනා රත්තවිතානං හෙට්ඨා කප්පියපච්චත්ථරණෙ සතිපි න වට්ටතීතිදස්සෙති. කස්මා? රත්තවිතානස්ස අකප්පියත්තා.**උභතොලොහිතකූපධාන**න්ති එත්ථ උභසරූපං දස්සෙතුං වුත්තං ''සීසූපධානඤ්ච පාදූපධානඤ්චා''ති. සීසො උපගන්ත්වා තිට්ඨති එත්ථාති**උපධානං,**උප භුසං වා සුඛං ධාරෙතීති**උපධානං,**බිබ්බොහනං. සචෙ පමාණයුත්තං, තං උපධානං වට්ටතීති යොජනා.

155. සබ්බචම්මපටික්ඛෙපාදිකථා

255. **දීපිපොතකො**ති දීපිපොතො වියාති දීපිපොතකො වච්ඡො.**භිත්තිදණ්ඩකාදීසූ**ති භිත්තිසම්බන්ධෙසු දණ්ඩකාදීසු.ආදිසද්දෙන භිත්තිථම්භාදයො සඞ්ගණ්හාති.

256. යො නසක්කොති අනුපාහනො ගාමං පවිසිතුං, සො ගිලානො නාමාති යොජනා.

157. සොණකුටිකණ්ණවත්ථුකථා

257. **එතෙනා**ති ''කුරරඝරෙ''ති පාඨෙන.**අස්සා**තිමහාකච්චානස්ස.**පපාතනාමකෙ**ති යස්මා මහාතටො එත්ථ අත්ථි, තස්මා පපාතනාමකො හොති.**එතෙනා**ති ''පපාතකෙ පබ්බතෙ''තිපාඨෙන.**අස්සා**ති මහාකච්චානස්ස. කොටිඅග්ඝනකං

පිළන්ධනංකණ්ණෙ එතස්සත්ථීතිකුටිකණ්ණොති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කොටිඅග්ඝනකං පනා’’තිආදි. පිළන්ධති අනෙනාතිපිළන්ධනං,අලඞ්කාරො. දන්තජො චතුත්ථක්ඛරො. ‘‘පසාදජනක’’න්ති ඉමිනාපසාදං ජනෙතීතිපාසාදිකොති වචනත්ථං දස්සෙති.පසාදනීයන්ති පසාදිතබ්බං, පසාදිතුං අරහන්ති අත්ථො.අත්ථවචනන්ති අත්ථො වුච්චති අනෙනාති අත්ථවචනං. පාළියං ඉදානිපොත්ථකෙසු ‘‘පසාදනීය’’න්ති පාඨො නත්ථි. ‘‘පාසාදික’’න්තිපදස්ස පුබ්බෙ ‘‘දස්සනීය’’න්ති පාඨොයෙව අත්ථි.උත්තමදමථසමථන්තිඑත්ථදමථසද්දස්ස ඤාණත්ථඤ්ච ඉන්ද්‍රියසංවරත්ථඤ්ච සමථසද්දස්ස සමාධත්ථඤ්චචිත්තූපසමත්ථඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උත්තමං දමථඤ්චා’’තිආදි. චසද්දෙනද්වන්දවාක්‍යං දස්සෙති.විසූකායිකවිප්ඵන්දිතානන්තිවිසූකාය පටිපක්ඛාය පවත්තානං දිට්ඨිචිත්තසඞ්ඛාතානං විවිධචලනානං. ‘‘වීරියින්ද්‍රිය’’න්ති ඉමිනායතින්ද්‍රියන්ති එත්ථයතසද්දො වීරියවාචකොතිදස්සෙති.නාගන්ති එත්ථ නත්ථි ආගු පාපමෙතස්සාති නාගොති වචනත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආගුවිරහිත’’න්ති කිං දිවසතො පට්ඨායාති ආහ ‘‘මම පබ්බජ්ජාදිවසතොපට්ඨායා’’ති. කණ්හා මත්තිකා උත්තරි එත්ථාතිකණ්හුත්තරාති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කණ්හමත්තිකුත්තරා’’ති. ‘‘උපරී’’ති ඉමිනා උත්තරසද්දස්ස අත්ථං දස්සෙති. ‘‘ගුන්නං බුරෙහී’’ති ඉමිනාගුන්නං ඛුරකණ්ටකසදිසත්තාගොකණ්ටකානාමාති දස්සෙති. තෙගොකණ්ටකෙ රක්ඛිතුන්ති සම්බන්ධො. එවං ඛරා භූමි හොතීති යොජනා.එතෙහීති එරගූආදීහි චතූහි තිණෙහි.තන්තිඑරගූතිණං.තෙනාති මොරගූතිණෙන. ජන්තුස්ස වණ්ණොතිසම්බන්ධො.සෙනාසනං පඤ්ඤපෙසීති එත්ථ කිං නාම සෙනාසනංපඤ්ඤපෙසීති ආහ ‘‘භිසිං වා කටසාරකං වා පඤ්ඤපෙසී’’ති. පඤ්ඤපෙත්වා ච පන සොණස්සආරොචෙසි. කිං ආරොචෙසීති ආහ ‘‘ආවුසො’’තිආදි. සත්ථා වසිතුකාමොති සම්බන්ධො.

258. ‘‘තස්සසොණස්සා’’ති ඉමිනාපටිභාතු තන්ති එත්ථ ‘‘ත’’න්තිපදංසාම්‍යත්ථෙ උපයොගවචනන්ති දස්සෙති.තන්ති තව.අට්ඨකවග්ගිකානීති අට්ඨපමාණො, අට්ඨසමූහො වා වග්ගො එතෙසන්තිඅට්ඨකවග්ගිකානි. කාමසුත්තාදීනි (සු. නි. 772 ආදයො) සොළස සුත්තානි.යොති පුග්ගලො, සමන්නාගතොති සම්බන්ධො.අරියොපීති පිසද්දො න කෙවලං සුචිසමන්නාගතොයෙව පාපෙ න රමති, අථ ඛොඅරියොපීති දස්සෙති. ‘‘පටිභාතු ත’’න්ති පාඨතො යාව ‘‘සුචීති වුත්ත’’න්ති පාඨාකෙසුචියෙව අට්ඨකථාපොත්ථකෙසු අත්ථි.අයං ඛවස්සාතිඑත්ථඅස්සසද්දො ආඛ්‍යාතොති ආහ ‘‘භවෙය්‍යා’’ති.පරිදස්සෙසීති පඤ්ච වරානි පරිච්ඡින්දිත්වා දස්සෙසි. යං වචනංමෙ උපජ්ඣායො ජානාපෙති, තස්ස වචනස්ස අයං කාලො භවෙය්‍යාති යොජනා.

259. **විනයධරපඤ්චමෙනාති** එත්ථ උපජ්ඣායපඤ්චමෙනාති අත්ථංපටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘අනුස්සාවනාචරියපඤ්චමෙනා’’ති.**උපාහනකොසකොති** උපාහනාය පක්ඛිපනොකාසො කොසකො. එළකචම්මඅජචම්මෙසුඅකප්පියං නාම නත්ථි. මිගචම්මෙ පන කිඤ්චි වට්ටති, න කිඤ්චි වට්ටති. තං විභජිත්වා දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මිගචම්මෙ’’තිආදි.**එතෙසංයෙවාති** එණිමිගාදීනං ඡන්නමෙව.**අඤ්ඤෙසං පනාති** ඡහි මිගෙහි අවසෙසානං පන. තෙසං චම්මං නවට්ටතීති සම්බන්ධො.

ගාථායං මක්කටො ච කාළසීහො ච සරභො ච කදලිමිගො ච කෙචි යෙ වාළමිගාඅත්ථි, තෙ චාති යොජනා.**තෙසන්ති** මක්කටාදීනං.

තත්ථාති ගාථාය, මක්කටාදීසු වා. ‘‘සීහබ්‍යග්ඝඅච්ඡතරච්ඡා’’ති ඉමිනා වාළමිගානං සරූපං දස්සෙති. එත්තකායෙවවාළමිගාති ආහ ‘‘න කෙවල’’න්තිආදි.**එතෙසංයෙවාති**සීහබ්‍යග්ඝඅච්ඡතරච්ඡානමෙව. න චම්මං න වට්ටතීති සම්බන්ධො.**යෙසන්ති** ඡන්නං එණිමිගාදීනං.**තෙති** ඡඑණිමිගාදිකෙ.**හිසච්චං** සබ්බෙසං එතෙසං වාළමිගානං චම්මං නවට්ටතීති යොජනා.**ආහරිත්වා වා න දින්නන්ති** ආහරිත්වා වාහත්ථෙ වා පාදමූලෙ වා ඨපෙත්වා න දින්නං. ‘‘ගණනං න උපෙතී’’ති ඉමිනා ගණනංඋපගච්ඡතීතිගණනූපගන්ති අත්ථං දස්සෙති.**අධිට්ඨිතඤ්චාති** අධිට්ඨිතං පන.**යදාතියස්මිං** කාලෙ.**තතොති** කාලතො.

ඉති චම්මක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

6. භෙසජ්ජක්ඛන්ධකං

160. පඤ්චභෙසජ්ජාදිකථා

260. භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ සරදකාලෙ උප්පන්නොසාරදිකොති අත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘සරදකාලෙ උප්පන්නෙනා’’ති. ‘‘පිත්තාබාධෙනා’’ති ඉමිනා ආබාධස්සසරූපං දස්සෙති. පිත්තාබාධස්ස කාරණං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘තස්මිං හී’’තිආදි.**තෙනාති** හෙතුනා.**තෙසන්ති** භික්ඛූනං.**කොට්ඨබ්භන්තරගතන්ති** කොට්ඨස්ස අබ්භන්තරං ගතං.අන්තස්ස අන්තො පවිසනං හොතීති අධිප්පායො.**ආහාරත්ථන්**තිආහාරස්ස කිච්චං, ආහාරෙන වා කත්තබ්බං කිච්චං.

261. **නච්ඡාදෙන්තීති** තානි භෙසජ්ජානි භොජනානි නච්ඡාදෙන්ති. කස්මා? භොජනානං අජීරණත්තා. ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නජීරන්තී’’ති. නච්ඡාදත්තා න වාතරොගං පටිප්පස්සම්භෙතුංසක්කොන්ති. එත්ථ ච ‘‘න ජීරන්තී’’ති ඉමිනා නච්ඡාදනස්ස කාරණං දස්සෙති. ‘‘නවාත…පෙ…. සක්කොන්තී’’ති ඉමිනා තස්සෙව ඵලං දස්සෙතීති දට්ඨබ්බං. ‘‘සිනිද්ධානී’’ති ඉමිනා සිනිහන්තීතිසෙනෙහිකානීති

අත්ථංදස්සෙති.**හත්තච්ඡන්නකෙනාති** එත්ථ හත්තස්ස අච්ඡන්නකංනාම හත්තස්සඅරොචිකං හත්තස්ස රුචියා අනුප්පාදකන්ති ආහ ‘‘හත්තාරොචකෙනා’’ති.

262. **අච්ඡවසන්ති**ආදීසු විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. පාළියං ‘‘පටිග්ගහිතං නිප්පක්කං සංසට්ඨ’’න්ති පදානං කිරියාවිසෙසනං කත්වා ‘‘පරිභුඤ්ජිතු’’න්ති පදෙන සම්බන්ධිතබ්බභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘කාලෙපටිග්ගහිතන්ති ආදීසූ’’තිආදි.**තෙලපරිභොගෙනපරිභුඤ්ජිතු**න්ති එත්ථ කිත්තකං කාලං තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති ආහ ‘‘සත්තාහකාල’’න්ති.

161. මූලාදිභෙසජ්ජකථා

263. **මූලභෙසජ්ජාදිවිනිච්ඡයොපී**ති පිසද්දො අච්ඡවසන්තිආදීසුවිනිච්ඡයං අපෙක්ඛති.**ඉධා**ති භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ.**යං** **යන්ති** විනිච්ඡයං.**පිසනසිලා**ති පිසතිඑත්ථාති**පිසනා,**සායෙව සිලාති පිසනසිලා. ඉමිනා අචලං හුත්වානිසීදතීති**නිසදො**ති අත්ථං දස්සෙති.**පිසනපොතකො**ති පිසති අනෙනාති පිසනො, සොයෙව පොතකොති පිසනපොතකො, ඉමිනානිසදතො පොතකොති**නිසදපොතකො**ති අත්ථං දස්සෙති.**හිඞ්ගුජාතියො**ති හිඞ්ගුකුලානි.

සාමුද්දන්ති එත්ථ සමුද්දෙසන්තිට්ඨතීති සාමුද්දන්ති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සමුද්දතීරෙ’’තිආදි. ‘‘තීරෙ’’ති ඉමිනා සමුද්දෙති එත්ථ සත්තමීවිභත්තියා සමීපත්ථෙ පවත්තභාවංදස්සෙති.**පකතිලොණ**න්ති සභාවලොණං, න දබ්බසම්භාරෙහිසද්ධිං පචිතන්ති අත්ථො. ‘‘පබ්බතෙ උට්ඨහතී’’ති ඉමිනා සින්ධුනාමකෙ පබ්බතෙඋට්ඨහතීති**සින්ධව**න්ති අත්ථං දස්සෙති. උබ්භිතො භූමිතොඊරති උග්ගච්ඡතීති**උබ්භිර**න්ති වචනත්ථං දස්සෙන්තොආහ ‘‘භූමිතො අඞ්කුරං උට්ඨහතී’’ති. ඉමිනා අට්ඨකථානයෙන ඔට්ඨජොතතියක්ඛරොයෙව යුජ්ජති, පොත්ථකෙසු පන චතුත්ථක්ඛරොයෙව දිස්සති. ‘‘උබ්භිද’’න්තිපි පාඨො.**බිල**න්ති කොට්ඨාසො. තස්මාදබ්බසම්භාරෙහි බිලෙහි සද්ධිං පචිතං බිලන්ති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘දබ්බසම්භාරෙහි සද්ධිං පචිත’’න්ති. අභිධානෙ පන (අභිධානෙ 461 ගාථායං) ‘‘බිලාල’’න්ති පාඨො අත්ථි.**ත**න්ති බිලං.

264. අස්සාදීනංකායගන්ධො විය කස්සචි කායගන්ධො හොතීති යොජනා.**තස්සාපී**ති භික්ඛුනොපි. පිසද්දෙන කණ්ඩුවාබාධභික්ඛුආදයොපිසම්පිණ්ඩෙති. ඡකණසද්දස්ස අස්සාදීනං මලෙපි පවත්තනතො වුත්තං ‘‘ගොමය’’න්ති.**පාකතිකචුණ්ණම්පී**ති අපක්කරජනචුණ්ණම්පි.**එතම්පී**ති පාකතිකචුණ්ණම්පි.

තන්ති ආමකමංසං, න ඛාදීති සම්බන්ධො.**තන්ති** ආමකලොහිතං වා, න පිවීති සම්බන්ධො.**අමනුස්සොති** මනුස්සසදිසො භූතො.**තන්ති**ආමකමංසලොහිතං.

265. **''අඤ්ජන''**න්ති නාමං සාමඤ්ඤන්ති ආහ ''අඤ්ජනන්තිසබ්බසඞ්ගාහකවචනමෙත''න්ති.**සබ්බසඞ්ගාහකවචනන්තිසබ්** බෙසං අඤ්ජනානං සඞ්ගාහකවචනං.**එතන්ති** ''අඤ්ජන''න්තිඑතං වචනං. අඤ්ජති චක්ඛුං මක්ඛෙති අනෙනාති**අඤ්ජනං,**අඤ්ජති චක්ඛුං ඛ්‍යත්තං කරොතීති වා**අඤ්ජනං,**තාලුජොතතියක්ඛරො.**කපල්ලන්ති** කපල්ලෙ පවත්තං. කපාලඤ්හිදීපසිඛාය උපරි නිකුජ්ජිත්වා තත්ථ පවත්තං මසි ''කපල්ල''න්ති වුච්චති. තමත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ''දීපසිඛතො ගහිතමසී''ති.**අඤ්ජනූපපිසනෙහීති**එත්ථ අඤ්ජනෙහි සද්ධිං උපනෙතුං පිසිතබ්බන්ති අඤ්ජනූපපිසනන්ති වචනත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ''අඤ්ජනෙන සද්ධිං එකතො පිසිතෙහී''ති. ''එකතො''ති ඉමිනා ''සද්ධි''න්ති පදස්සෙව අත්ථං දස්සෙති.**හීති** සච්චං.යංකිඤ්චි අඤ්ජනූපපිසනං චුණ්ණං න න වට්ටතීති යොජනා. අථ වා න වට්ටති න හොති, වට්ටතියෙවාති යොජනා. ඉමස්මිං නයෙ ''න වට්ටතී''ති ආඛ්‍යාතපදංකිරියාන්තරාපෙක්ඛත්තා කත්තා හොති. ආඛ්‍යාතෙසුපි හි කත්තුත්තඤ්චකම්මත්තඤ්ච ලබ්භති.**චන්දනන්ති**ආදීනිසුවිඤ්ඤෙය්‍යානෙව.

අට්ඨිමයන්තිපදස්ස අතිබ්‍යාපිතදොසං පටික්ඛිපන්තො ආහ ''මනුස්සට්ඨිංඨපෙත්වා''ති.**සලාකට්ඨානියන්ති** එත්ථ සලාකා තිට්ඨන්තිඑත්ථාති සලාකට්ඨානියන්ති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''යත්ථා''තිආදි. තත්ථ**යත්ථාති** යස්මිං සුසිරදණ්ඩකාදිකෙ.**සලාකන්ති** අඤ්ජනිසලාකං.**ඔදහන්තීති**ඨපෙන්ති.**අංසබද්ධකොති** අංසෙ බද්ධති අනෙනාති අංසබද්ධකො.**යමකනත්ථුකරණින්ති** නත්ථු කරීයති ඉමායාති නත්ථුකරණී, යමකානත්ථුකරණී යමකනත්ථුකරණී.

267. තං සබ්බංතෙලපාකන්ති සම්බන්ධො. ''අති විය ඛිත්තමජ්ජානී''ති ඉමිනා අති විය ඛිපීයන්තිපක්ඛිපීයන්තීති අතිඛිත්තානි, තානියෙව මජ්ජානි අතිඛිත්තමජ්ජානීති වචනත්ථංදස්සෙති.

පණ්ණසෙදන්තිපණ්ණෙහි සෙදං.**අඞ්ගාරානන්ති**අඞ්ගාරෙහි.**තත්ථාති** තෙසු පංසුවාලිකාදීසු.**වාතහරණපණ්ණානීති** වාතස්ස අපනයනානි උද්දාලාදීනි පණ්ණානි.**තත්ථාති** තෙසු පණ්ණෙසු.**නානාපණ්ණභඞ්ගකුථිතන්ති** නානාපණ්ණානියෙව භඤ්ජිතබ්බට්ඨෙනනානාපණ්ණභඞ්ගං, තෙන කුථිතං නානාපණ්ණභඞ්ගකුථිතං.**උණ්හොදකස්සාති** උණ්හොදකෙන.**තත්ථාති**උදකකොට්ඨකෙ.

පබ්බෙ පබ්බෙති එළම්හි එළම්හි.**යෙනාති** පජ්ජෙන. තං පජ්ජං අභිසඞ්ඛරිතුන්ති යොජනා. ''පාදානං සප්පායභෙසජ්ජ''න්ති ඉමිනා පාදස්ස හිතං පජ්ජන්ති වචනත්ථං දස්සෙති.**තිලකක්කෙනාති** එත්ථ කක්කසද්දස්ස චුණ්ණවාචකත්තා ''පිට්ඨෙහී''ති වුත්තං. කබළෙන පක්ඛිපනං**කබළිකං**. සත්තුපිණ්ඩස්ස හත්තකබළසදිසත්තා**සත්තුපිණ්ඩ**න්තිවුත්තං.**ආණී වියාති** ඛීලා විය.**ඛාරෙනාති** ලොණසක්ඛරිකමයෙන ඛාරෙන. විකාසං රුන්ධතීතිවි**කාසිකං,**තෙලරුන්ධනපිලොතිකං.**වණකම්ම**න්ති වණස්ස, වණෙ වා කම්මං.

268. සප්පදට්ඨකාලෙයෙව කිං සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති ආහ ''න කෙවල''න්තිආදි.**ඉදන්ති** මහාවිකටං, පරිභුඤ්ජිකබ්බන්ති සම්බන්ධො. **අඤ්ඤෙසු පනාති** සප්පදට්ඨතො අඤ්ඤෙසුපන. සචෙ භූමිපත්තො ගූථො හොති, පටිග්ගහෙතබ්බොති යොජනා.

269. **වසීකරණපානකසමුට්ඨිතරොගොති** කන්තිභාවසඞ්ඛාතං වසං කරොති අනෙනාතිවසීකරණං, භෙසජ්ජං, පිවතෙ පානං, තංයෙව පානකං, වසීකරණස්ස පානකං වසීකරණපානකං, තෙනසමුට්ඨිතො රොගො වසීකරණපානකසමුට්ඨිතරොගො. ඉමිනා**ඝරදින්නකාබාධොති** එත්ථ ඝරණියා දින්නෙන වසීකරණපානකෙන සමුට්ඨිතොආබාධො ඝරදින්නකාබාධොති වචනත්ථං දස්සෙති. සීතාය ආලොළෙතබ්බන්ති**සීතාලොළං,**උදකං. සීතාසද්දො නඞ්ගලලෙඛාසඞ්ඛාතං ඵාලපද්ධතිංමුඛ්‍යතො වදති, ඵාලපද්ධතිකරෙ ඵාලෙ ලග්ගමත්තිකං උපචාරතො වදති. තෙන වුත්තං ''සීතාය ආලොළෙතබ්බ''න්ති. අට්ඨකථායම්පි තමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''නඞ්ගලෙනා''තිආදි.

විපක්කගහණිකොති විසෙසෙන පාචාපනගහණිකො.**මුත්තහරීතක**න්ති එත්ථ ''මුත්ත''න්ති සාමඤ්ඤතොවුත්තෙපි ගොමුත්තමෙව ගහෙතබ්බන්ති දස්සෙන්තො ආහ ''ගොමුත්තපරිභාවිතංහරීතක''න්ති. ඉමිනා මුත්තෙන පරිභාවිතං හරීතකං මුත්තහරීතකන්ති වචනත්ථංදස්සෙති.**තණ්ඩුලකසටොති** තණ්ඩුලධොවනොදකකසටො ධොතසිනිද්ධො, **සොව**මුග්ගපචිතපානීයොති යොජනා. ''මංසරසෙනා''ති ඉමිනා මංසරසොමංසෙන පටිච්ඡාදෙතබ්බන්ති**පටිච්ඡාදනීය**න්ති වුච්චතීතිදස්සෙති.

163. ගුළාදිඅනුජානනකථා

272. **හීති**සච්චං.**පක්කත්තාති** මුග්ගානං පක්කභාවතො.**තෙති**මුග්ගා.

274. **අකප්පියකුටියන්ති** අකප්පියකුටියා අන්තො.**අස්සාති** භික්ඛුනො න වට්ටතීති සම්බන්ධො.**තම්පීති** උණ්හයාගුම්පි. පිසද්දෙන පගෙව ආමිසං පචිතුන්තිදස්සෙති.**උත්තණ්ඩුලභත්ත**න්ති පක්කතණ්ඩුලතො වියොගොතිඋත්තණ්ඩුලො, උකාරො හි වියොගත්ථවාචකො,

අපක්කතණ්ඩුලොති අත්ථො. උත්තණ්ඩුලමයංභත්තන්ති උත්තණ්ඩුලභත්තං. සකිං කුටීතෙසු ඛීරතක්කාදීසු අග්ගිං දාතුංවට්ටතීති යොජනා. බිළාලාදීනංසත්තානං සමූහො රුළ්හීවසෙන**උක්කපිණ්ඩකොති** වුච්චතීති ආහ ‘‘බිළාලමූසිකගොධාමඞ්ගුසා’’ති.විසාසාදභාවෙන නිහතමානත්තා කායවාචං දමෙතීති**දමකො**විසාසාදොතිආහ ‘‘විසාසාදා’’ති.

276. **තතො නීහටන්ති** එත්ථ තසද්දස්ස විසයං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යත්ථා’’තිආදි.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ.**නීහටන්ති** නීහරිත්වා හරිතං.

278. **වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨන්ති** එත්ථ වනෙ තිට්ඨතීති**වනට්ඨො,**පොක්ඛරෙ තිට්ඨතීති**පොක්ඛරට්ඨොති** වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වනෙ වෙවා’’තිආදි. ‘‘පදුමිනිගච්ඡෙ’’ති ඉමිනා පොක්ඛරසද්දො පදුමවාචකොති දස්සෙති. යස්ස බීජංඅඞ්කුරං න ජනෙති, තං ඵලං**අබීජං**නාමාති යොජනා.

167. සත්ථකම්මපටික්ඛෙපකථා

279. දුක්ඛෙනරූපතීති**දුරොපයොති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘දුක්ඛෙන රුහතී’’ති.**සත්ථකම්මං වා වත්ථිකම්මං වාති** එත්ථ සත්ථෙන කාතබ්බංකම්මං**සත්ථකම්මං,**වත්ථිපීළනං කාතබ්බං කම්මං**වත්ථිකම්මන්ති** වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යථාපටිච්ඡන්නෙ’’තිආදි. ‘‘සූචියා වා’’තිආදිනා සත්ථකම්මන්ති එත්ථ ‘‘සත්ථ’’න්තිපදං උපලක්ඛණමත්තන්ති දස්සෙති. ‘‘සත්ථෙන වා’’ති පදං ‘‘ඡින්දනං වා ඵාලනංවා’’තිපදෙහි යොජෙතබ්බං. ‘‘සූචියා වා කණ්ටකෙන වා සත්තිකාය වා’’තිපදානි ‘‘විජ්ඣනංවා’’ති පදෙන යොජෙතබ්බානි. ‘‘පාසාණසක්ඛලිකාය වා නඛෙන වා’’ති පදානි ‘‘ලෙඛනං වා’’තිපදෙන යොජෙතබ්බානි.**එතන්ති** සත්ථෙන ඡින්දනාදිකම්මං.**එත්ථ වාති** සත්ථකම්මවත්ථිකම්මෙසු.**තත්ථ පනාති** සම්බාධෙ පන.**තෙනාති**ඛාරාදිනා. වච්චමග්ගෙ යාය භෙසජ්ජමක්ඛිතාදානවට්ටියාඛාරකම්මං වා කරොන්ති, යාය වෙළුනාළිකාය තෙලං වා පවෙසෙන්ති, සාභෙසජ්ජමක්ඛිතාදානවට්ටි වා සා වෙළුනාළිකා වා වට්ටතියෙවාති යොජනා.

280. **තංදිවසන්ති** තස්මිංදිවසෙ. කිඤ්චි සත්ථන්ති යොජනා.**ඉමායාති** සුප්පියායඅඤ්ඤං කිඤ්චි අදෙය්‍යං කිම්පි භවිස්සතීති යොජනා.**යත්‍රනාමාති** එත්ථ ත්‍රපච්චයො කාරණත්ථෙ හොතීති ආහ ‘‘යස්මා නාමා’’ති. ‘‘වීමංසී’’ති ඉමිනා**පටිවෙක්ඛීති** එත්ථ පටිඅවපුබ්බොඉක්ඛධාතු වීමංසනත්ථොති දස්සෙති.**අසුකමංසන්ති** අසුකංමංසං, අසුකස්ස වා සත්තස්ස මංසං.

169. හත්ථිමංසාදිපටික්ඛෙපකථා

281. අරඤ්ඤකොකානාමාති සසබිළාලාදයො සත්තෙ ඛාදනත්ථාය කුකති ආදදාතීති**කොකො**අරඤ්ඤෙ ජාතො කොකො**අරඤ්ඤකොකො, සුනඛසදිසාති** ගාමසුනඛෙනසදිසා.**තෙසන්ති** අරඤ්ඤකොකානං.**යොපනාති**

පටුන

සුනඛො පන, උප්පන්නොති සම්බන්ධො.**ගාමසුනඛියාති** සාම්‍යත්ථෙ සාමිවචනං.**කොකෙනාති** සහාදියොගෙ කරණවචනං. තානි පදානි ‘‘සංයොගෙනා’’ති පදෙනයොජෙතබ්බානි.**තස්සාති** සුනඛස්ස.

එත්ථාති මනුස්සමංසාදීසු.**සජාතිකතායාති** සමානජාතිකභාවතො.**අනුපද්දවත්ථායාති** අනුපද්දවත්ථං, පටික්ඛිත්තානීතිසම්බන්ධො.**ආපත්තීති** මනුස්සමංසෙ ථුල්ලච්චයෙන, සෙසෙදුක්කටෙන ආපත්ති.**උද්දිස්ස කතං පනාති** භික්ඛුංඋද්දිස්ස කතමංසං පන.

170. යාගුමධුගොළකාදිකථා

282. **එකකොති** එත්ථ එකතො අසහායත්ථෙ කපච්චයොති ආහ ‘‘නත්ථි මෙදුතියො’’ති.**සොති** බ්‍රාහ්මණො.**වයංකත්වාති** පරිබ්බයං කත්වා, පටියාදාපෙසි කිරාති යොජනා.**අනුමොදනගාථායාති** අනුමොදනපකාසකාය ගාථාය. ‘‘පත්ථයතං ඉච්ඡත’’න්තිපදානං අලමත්ථපයොගෙ සම්පදානත්තා වුත්තං ‘‘අලමෙව දාතුන්ති ඉමිනා සම්බන්ධො’’ති.**සොයෙව ගහෙතබ්බොති** ‘‘දාතු’’න්තිභාවස්ස කත්තුභාවෙන සො එවපායො ගහෙතබ්බොති අත්ථො.

283. යායාගු පවාරණං ජනෙති, සා යාගු**භොජ්ජයාගු**නාමාති යොජනා.**යන්ති** කාලං. ‘‘ආදිං කත්වා’’ති ඉමිනා**යදග්ගෙනාති** එත්ථ අග්ගසද්දො ආද්‍යත්ථො කිරියාවිසෙසනත්ථෙකරණවචනන්තිදස්සෙති. ‘‘සග්ගනිබ්බත්තකපුඤ්ඤ’’න්ති ඉමිනා**සග්ගාති** එත්ථ ඵලූපචාරං දස්සෙති.**සොති** ගුළො.

284. **තථාරූපෙනාති** තථාසභාවෙන. ගුළස්ස අනුරූපසභාවෙනාති අත්ථො.

173. පාටලිගාමවත්ථුකථා

285. යථා සබ්බංසන්ථතං හොති, එවං තථා සබ්බසන්ථරිසන්ථතන්ති යොජනා.

286. **සුනිධො ච වස්සකාරො චාති** එත්ථ චකාරෙහි ද්වන්දවාක්‍යං දස්සෙති.**ආයමුඛපච්ඡින්දනත්ථන්ති** සුඛිකමුඛස්ස පච්ඡෙදනත්ථං. ‘‘සරවත්ථූනී’’ති ඉමිනා වත්ථුසද්දස්ස කාරණදබ්බත්ථෙ පටික්ඛිපිත්වා භූගෙහදත්ථංදීපෙති. තා දෙවතා නාමෙන්ති කිරාති යොජනා.**යථානුරූපන්ති** යංයං භොගබලානුරූපං.**ලොකෙති** සත්තලොකෙ.**සද්දොති** කිත්තිඝොසො.**තෙනෙවාති** තෙනසද්දස්ස අබ්භුග්ගතහෙතුනා එව. ‘‘ඔසරණට්ඨානං නාමා’’ති ඉමිනා**අරියං ආයතනන්ති** එත්ථ ආයතනසද්දො සමොසරණට්ඨානත්ථොති දස්සෙති.යත්තකං කයවික්කයට්ඨානං නාමාති සම්බන්ධො. ‘‘වාණිජානං...පෙ.... කයවික්කයට්ඨානංනාමා’’ති ඉමිනා වණිජා පතන්ති සන්නිපතන්ති එත්ථාතිව**ණිප්පතොති** වචනත්ථං දස්සෙති.

‘‘වණිජපතො’’ති වත්තබ්බෙජකාරලොපොති දට්ඨබ්බො. පාළියං ‘‘තෙස’’න්ති පාඨසෙසස්ස අජ්ඣාහරිතබ්බභාවංදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘තෙසං අරියායතනවාණිජපථාන’’න්ති.**තෙසන්ති** ච සාමාත්ථෙ සාමිවචනං, නිද්ධාරණත්ථෙ වාවිභත්තඅපාදානත්ථෙ වා.**ඉදන්ති** පුරං. **පුටභෙදනන්ති** එත්ථ පුටං භින්දන්ති එත්ථාති**පුටභෙදනන්ති** වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘භණ්ඩිකභෙදනට්ඨාන’’න්ති. ‘‘සමුච්චයත්ථො වාසද්දො’’ති වුත්තවචනංවිත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘තත්‍ර හී’’තිආදි. තත්ථ**තත්‍රා**තිපාටලිපුත්තෙ, තීසු වා අග්ගිඋදකමිථුභෙදෙසු. ‘‘අඤ්ඤමඤ්ඤභෙදා’’ති ඉමිනා**මිථුභෙදා**ති එත්ථ මිථුසද්දස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤවෙවචනභාවං දස්සෙති.උළුම්පකුල්ලසද්දානං අත්ථෙ සමානෙපි කරණවිසෙසං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උළුම්ප’’න්තිආදි. උළු වුච්චති උදකං, තතො පාති රක්ඛතීති**උළුම්පො.** කං වුච්චති උදකං, තස්මිං උලති ගච්ඡතීති**කුල්ලො.**

අණ්ණවන්ති එත්ථ අණ්ණවො නාම කිංසමුද්දස්ස නාමන්ති ආහ ‘‘අණ්ණව’’න්තිආදි. ‘‘අණ්ණව’’න්ති එතං නාමංඋදකට්ඨානස්ස අධිවචනන්ති යොජනා. අණ්ණො වුච්චති උදකං, තං එතස්මිංඅත්ථීති**අණ්ණවො.** සරසද්දස්සඅකාරාදිම්හි ච කණ්ඩෙ ච පවත්තනතො වුත්තං ‘‘සරන්ති ඉධ නදී අධිප්පෙතා’’ති.**ඉධා**ති ඉමිස්සං ගාථායං.**ඉදන්ති**අත්ථජාතං.

යෙති අරියා.**තෙති**අරියා, තරන්තීතිසම්බන්ධො.**විසජ්ජපල්ලලානීති** එත්ථවිසජ්ජසද්දො ත්වාපච්චයන්තො, පල්ලලසද්දො නින්නට්ඨානවාචකොති ආහ ‘‘විසජ්ජ...පෙ.... නින්නට්ඨානානී’’ති. අයං පන ජනො කුල්ලං බන්ධතීති යොජනා. තිණ්ණාමෙධාවිනො ජනා ඉති වුත්තං හොතීති යොජනා.

287. **අනනුබොධා**ති එත්ථ කාරණත්ථෙ නිස්සක්කවචනන්ති ආහ ‘‘අබුජ්ඣනෙනා’’ති.**සන්ධාවිතං සංසරිතන්ති** එත්ථතපච්චයස්ස කම්මත්ථං සන්ධාය වුත්තං ‘‘මයා ච තුම්හෙහි චා’’ති. ඉමිනාකත්තුත්ථෙ සාමිවචනන්ති දස්සෙති. ‘‘අථ වා’’තිආදිනා තපච්චයස්ස භාවත්ථංදස්සෙති.**සංසිතන්ති** එත්ථ සරධාතුයා රකාරො ලොපොති ආහ ‘‘සංසරිත’’න්ති. ‘‘තණ්හාරජ්ජු’’ති ඉමිනා භවතො භවං නෙතීති**භවනෙත්තීති** වචනත්ථෙන තණ්හාරජ්ජු භවනෙත්ති නාමාතිදස්සෙති.

289. වණ්ණවත්ථාලඞ්කාරානිසාමඤ්ඤවසෙන ‘‘නීලා’’ති වුත්තානීති ආහ ‘‘නීලාති ඉදං සබ්බසඞ්ගාහක’’න්ති.**තත්ථා**ති ‘‘නීලා’’තිආදිපාඨෙ.**තෙසන්ති** ලිච්ඡවීනං. පකතිවණ්ණා නීලා නහොන්තීති යොජනා.**එතන්ති** ‘‘නීලා’’තිආදිවචනං.**පටිවත්තෙසීති** එත්ථ වතුධාතු උපසග්ගවසෙන වා අත්ථාතිසයවසෙන වාපහරණත්ථොති ආහ

‘‘පහාරෙසී’’ති. ‘‘සජනපද’’න්ති ඉමිනා**සාහාර**න්ති එත්ථ ආහාරසද්දො ජනපදත්ථොති දස්සෙති. ජනපදො හියස්මා නගරස්ස පරිවාරභාවෙන ආහරිතබ්බො, ඉමස්මා ච රාජපුරිසා බලිං ආහරන්ති, තස්මාආහාරොති වුත්තො. සජනපදං වෙසාලිං දජ්ජෙය්‍යාථාති යොජනා.**අඞ්ගුලිංඵොටෙසු**න්ති එත්ථ ඵුටධාතු සඤ්චලනත්ථොති ආහ ‘‘අඞ්ගුලිං චාලෙසු’’න්ති.**ඉත්ථිකායා**ති ඉත්ථියෙව පුරිසතො ඛුද්දකට්ඨෙන ඉත්ථිකා, තාය.

178. සීහසෙනාපතිවත්ථුකථා

290. **ධම්මස්ස ච අනුධම්ම**න්ති එත්ථ ධම්මසද්දො කාරණත්ථොති ආහ ‘‘කාරණස්ස අනුකාරණ’’න්ති. ‘‘පරෙහී’’ති පදං ‘‘වුත්ත’’ඉති පදෙ කත්තා. ‘‘වුත්තකාරණෙනා’’තිපදං ‘‘සකාරණො’’තිපදෙ කරණං. කොචි අප්පමත්තකොපි තුම්හාකංවාදොති යොජනා. ‘‘විඤ්ඤූහී’’ති පදං ‘‘ගරහිතබ්බ’’ඉති පදෙ කත්තා. ‘‘ගරහිතබ්බකාරණ’’න්ති පදං ‘‘න ආගච්ඡතී’’ති පදෙ කම්මං. **අනබ්භක්ඛාතුකාමා**ති එත්ථ අභිත්‍යූපසග්ගො අභිභවනත්ථොආපුබ්බො ඛාධාතු පකථනත්ථොති ආහ ‘‘අභිභවිත්වා න ආචික්ඛිතුකාමා’’ති.

293. **අනුවිච්චකාර**න්ති එත්ථ අනුවිච්චසද්දො විචධාතුත්වාපච්චයන්තොති ආහ ‘‘අනුවිචිත්වා’’ති. ‘‘චින්තෙත්වා’’ති ඉමිනා විචධාතුයාඤාණත්ථං දස්සෙති. ‘‘කාතබ්බ’’න්ති ඉමිනා කාතබ්බන්ති**කාර**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති.**පටාක**න්තිධජපටාකං. ‘‘ආහිණ්ඩෙය්‍යු’’න්ති ඉමිනා**පරියායෙය්‍යු**න්තිඑත්ථ පරිපුබ්බආපුබ්බ යාධාතුයා ගත්‍යත්ථං දස්සෙති. පාළියං ‘‘පරිහරෙය්‍යු’’න්තිපි පාඨො.**ආහිණ්ඩෙය්‍යු**න්තිආහිණ්ඩන්ති. මුද්ධජො තතියක්ඛරො. **ඔපානභූත**න්ති එත්ථ ඔපානො විය භූතො ඔපානභූතොති අත්ථං දස්සෙන්තොආහ ‘‘පටියත්තඋදපානො විය ඨිත’’න්ති. ‘‘උදපානො’’ති ඉමිනා ඔපානසද්දො උදපානත්ථොතිදස්සෙති. උදපානො හි සබ්බෙ ජනා ඔසරිත්වා පිවන්ති එත්ථාති**ඔපානො**ති වුච්චති.**ඉමෙස**න්ති නිගණ්ඨානං.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා. සම්පත්තානං දානං දාතබ්බමෙව, තස්මා මා උපච්ඡින්දිත්ථාති යොජනා.**උද්දිස්සා**තිත්වාපච්චයන්තසද්දො ‘‘කත’’න්ති උත්තරපදෙන සමාසොති ආහ ‘‘උද්දිසිත්වාකත’’න්ති. එසෙව නයො**‘‘පටිච්චකම්ම’’**න්ති එත්ථාපි.

294. පටිච්චකම්මන්ති එතං නාමං නිමිත්තකම්මස්ස අධිවචනන්ති යොජනා.**යො**ති යො කොචි ජනො. වධකස්ස පාණඝාතකම්මං හොති විය, තස්සාපිහොතීති යොජනා.න **ජීරන්තී**ති එත්ථ ජරධාතු ගත්‍යත්ථොති ආහ ‘‘න ගච්ඡන්තී’’ති.

179. කප්පියභූමිඅනුජානනකථා

295. **බහාරාමකොට්ඨකෙති** එත්ථ සමීපත්ථෙ භුම්මවචනන්ති ආහ ‘‘බහාරාමකොට්ඨකසමීපෙති ආරාමකොට්ඨකස්ස බහි සමීපෙති අත්ථො’’ති.**අච්ඡන්තීති** වසන්ති.**එතන්ති** ‘‘පච්චන්තිම’’න්ති එතං වචනං.**ධුරවිහාරොපීති**පධානවිහාරොපි.**තත්ථ තත්ථාති** තස්මිං තස්මිං ඨානෙ.**අනුපගෙයෙවාති** පාතොයෙව.**ඔරවසද්දන්ති**උච්චරවසඞ්ඛාතං සද්දං.**කපිලසුත්තපරියොසානෙති**සුත්තනිපාතෙ (සු. නි. අට්ඨ. 2.කපිලසුත්තවණ්ණනා) සඞ්ගහිතස්ස කපිලසුත්තස්සපරියොසානෙ. පඤ්චසතානං කෙවට්ටපුරිසානන්ති සම්බන්ධො.

උස්සාවනන්තිකාදීසුඑවං විනිච්ඡයොවෙදිතබ්බොති යොජනා. යො විහාරො කරියතීති සම්බන්ධො. භූමියා ගති විය ගති එතෙසන්ති**භූමිගතිකා.** පතිට්ඨාපෙන්තෙහි බහූහි භික්ඛූහිපතිට්ඨාපෙතබ්බොතිසම්බන්ධො. නිච්ඡාරෙන්තෙහි භික්ඛූහීතියොජනා.**සයන්ති** භික්ඛූ.**තං පනාති** ‘‘සඞ්ඝස්ස කප්පියකුටිං අධිට්ඨාමී’’ති වචනං පන.**අවත්වාපීතිපිසද්දො** තථා ‘‘වත්වාපී’’තිඅත්ථං සම්පිණ්ඩෙති.**අට්ඨකථාසූති**මහාඅට්ඨකථාදීසු තීසු අට්ඨකථාසු.**එත්ථාති** උස්සාවනන්තිකකුටියං. ‘‘සමකාලං වට්ටතී’’ති වචනංදළ්හීකරොන්තො ආහ ‘‘සචෙ හී’’තිආදි.**වචනෙති** ‘‘කප්පියකුටිංකරොමා’’ති වචනෙ.**තස්මින්ති** ථම්භෙ.**තෙනෙවාති** අකතභාවෙනෙව.**හීති** සච්චං.**එත්ථාති** බහූසු.

යතොති ඉට්ඨකසිලාමත්තිකාපිණ්ඩතො.**වුත්තනයෙනෙවාති** ‘‘බහූහි සම්පරිවාරෙත්වා කප්පියකුටිං කරොමා’’තිවුත්තනයෙනෙව.**ඉට්ඨකාදයොති** ‘‘කප්පියකුටිං කරොමා’’තිඅධිට්ඨාතබ්බඉට්ඨකාදයො. අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**තථාති** යථා අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තං, තථා. ථම්භාදීනිඋක්ඛිපිත්වා පතිට්ඨාපනඤ්ච ‘‘කප්පියකුටිං කරොමා’’ති සාවනඤ්ච අන්තංපරියොසානමෙතිස්සාති**උස්සාවනන්තිකා.**

තාසූති ද්වීසු ගොනිසාදිකාසු.**යත්ථාති** කුටියං. නෙව ආරාමො පරික්ඛිත්තො හොතීති සම්බන්ධො. පුන**යත්ථාති** කුටියං.**අයන්ති** කුටි.**උභයත්ථාපීති** ආරාමවිහාරගොනිසාදිකාසු ද්වීසුපි. බහුතරංපරික්ඛිත්තොපි පරික්ඛිත්තොයෙව නාමාති යොජනා.**එත්ථාති**උපඩ්ඪපරික්ඛිත්තබහුතරපරික්ඛිත්තආරාමෙ. ගාවො පවිසිත්වා යථාසුඛං නිසීදන්තිඑත්ථාති**ගොනිසාදා**ගොසාලා. ගොනිසාදා වියාති**ගොනිසාදිකා**කුටි.

මනුස්සා වදන්තීති සම්බන්ධො.**එසාති**කුටි.**වුත්තෙපීතිපිසද්දෙ,** ‘‘කප්පියකුටිං දෙමා’’ති වාක්‍යං අපෙක්ඛති. අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තන්තිසම්බන්ධො. යස්මා වට්ටති, තස්මාති යොජනා.**තෙසන්ති**සෙසසහධම්මිකදෙවමනුස්සානං.**තෙහීති**සෙසසහධම්මික

දෙවමනුස්සෙහි. පුනපි වුත්තං, කිං වුත්තන්ති ආහ ‘‘භික්ඛුස්ස…පෙ….හොතී’’ති.**අපීති** තදඤ්ඤෙසං.**තන්ති**වචනං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. සඞ්ඝස්ස සන්තකමෙව වාභික්ඛුස්ස සන්තකමෙව වාති යොජනා. ඉති තස්මා සුවුත්තන්ති සම්බන්ධො. ගහපතීනංසන්තකං**ගහපති**කුටි. ‘‘කම්මවාචං සාවෙත්වා’’ති ඉදංඋපලක්ඛණමත්තං කම්මවාචමවත්වා අපලොකනෙනපි කප්පියත්තා. කම්මවාචායවා අපලොකනෙන වා සම්මනිතබ්බාති**සම්මුති**කුටි. ඉතිසද්දො පරිසමාපනත්ථො.

යං ආමිසං වුත්ථං, සබ්බං තං ආමිසන්තියොජනා. අකප්පියභූමියංසහසෙය්‍යප්පහොනකෙ ගෙහෙ වුත්ථං ඨපිතන්ති සම්බන්ධො. යං පන සඞ්ඝිකං වා පුග්ගලිකංවා අත්ථීති යොජනා.**තෙසංයෙවාති** භික්ඛුභික්ඛුනීනමෙව. එකරත්තම්පි ඨපිතං යං සන්තකං අත්ථීති යොජනා.**තන්ති** සඞ්ඝිකාදි.**තත්ථාති**අකප්පියභූමියං සහසෙය්‍යප්පහොනකගෙහෙ.**එතන්ති**අන්තොවුත්ථඅන්තොපක්කසඞ්ඛාතං යාවයාමකාලිකං, ‘‘න කප්පතී’’ති බ්‍යතිරෙකස්සඅන්වයං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සත්තාහකාලිකං පනා’’තිආදි.

තත්‍රාති පුරිමවචනාපෙක්ඛං. තත්‍ර වචනෙතිහි අත්ථො. සාමණෙරා දෙතීති සම්බන්ධො. යංකිඤ්චි තණ්ඩුලාදිකං ආමිසන්ති යොජනා.**මුඛසන්නිධි නාමාති** ආපත්තියා මුඛො උපායො සන්නිධි නාමාතිඅත්ථො.**තත්ථාති** මහාපච්චරියං, මුඛසන්නිධිඅන්තොවුත්ථෙසුවා. භික්ඛු පචිත්වා පරිභුඤ්ජතීති සම්බන්ධො.**ආමිසසංසට්ඨන්ති** ආමිසෙන සංසග්ගං.

ජහිතවත්ථුකාති ජහිතං වත්ථු එතාසන්තිජහිතවත්ථුකා. උස්සාවනන්තිකා කතාති සම්බන්ධො.**සාති**උස්සාවනන්තිකා.**යො යොති** ථම්භො වා භිත්තිපාදො වා.ඉට්ඨකාදීහි කතා උස්සාවනන්තිකාති යොජනා.**චයස්සාති**අධිට්ඨානස්ස.**යෙහි පන ඉට්ඨකාදීහීති**ආදිසද්දෙනථම්භසිලාමත්තිකායො සඞ්ගණ්හාති.**තදඤ්ඤෙසූති** තෙහිඅධිට්ඨිතඉට්ඨකාදීහි අඤ්ඤෙසු.

පාකාරාදිපරික්ඛෙපෙතිඋපචාරසීමාපරිච්ඡින්නස්ස ආරාමස්ස පාකාරාදිනා පරික්ඛෙපෙ කතෙ.**පාකාරාදීති** ආදිසද්දෙන වතිං සඞ්ගණ්හාති.**කප්පියකුටිං ලද්ධුං වට්ටතීති** ගොනිසාදිකාය අභාවෙන සෙසාසුතීසු කප්පියකුටීසු යංකිඤ්චි කප්පියකුටිං ලද්ධුං වට්ටතීතිඅත්ථො.**තත්ථ තත්ථාති** තස්මිං තස්මිං ඨානෙ.**ඉතරා පනාති** උස්සාවනන්තිකගොනිසාදිකාහි අඤ්ඤා.**ද්වෙති** උභො ගහපතිසම්මුතියො, ජහිතවත්ථුකාව හොන්තීතිසම්බන්ධො.**පක්ඛපාසකමණ්ඩලන්ති** ද්වෙ පක්ඛෙ අපතනත්ථායපසති බන්ධතීති පක්ඛපාසකො, **මණ්ඩලන්ති**

ඡදනකොටිගොපානසීනංඋපරි ඨපිතකට්ඨවිසෙසො, පක්ඛපාසකො ච මණ්ඩලඤ්ච පක්ඛපාසකමණ්ඩලං.

යත්‍රාති යස්මිං ඨානෙ.**අනුපසම්පන්නස්ස දත්වාති** අනපෙක්ඛවිස්සජ්ජනෙනඅනුපසම්පන්නස්ස දත්වා. චීවරවිකප්පනං විය සාපෙක්ඛවිස්සජ්ජනම්පි වට්ටතීතිවදන්ති.**තත්‍රාති** පුරිමවචනාපෙක්ඛං.**සොති** කරවීකතිස්සත්ථෙරො, පස්සිත්වා පුච්ඡීති සම්බන්ධො.**ථෙරොති** මහාසිවත්ථෙරො.**ලුඛදිවසෙති**අසිනිද්ධදිවසෙ.**තතොති** බ්‍රවනතො, පරන්ති සම්බන්ධො.**නන්ති** මහාසිවත්ථෙරං.**පමුඛෙති** ගබ්භස්සපමුඛෙ.**තන්ති** සබ්බිකුම්භිං.**බහීති** විහාරස්ස බහි.**සොති**මහාසිවත්ථෙරො.

180. මෙණ්ඩකගහපතිවත්ථුකථා

296. ‘‘බහිද්වාරෙ’’තිඑත්ථ කස්ස බහිද්වාරෙති ආහ ‘‘ධඤ්ඤාගාරස්සබහිද්වාරෙ’’ති.**ආළකථාලිකන්ති** එත්ථ ආළකතණ්ඩුලපචනකංගණ්හකථාලි ආළකථාලි, තාය පචිතං භත්තං ආළකථාලිකන්ති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආළකතණ්ඩුලපචනකථාලික’’න්ති.**බ්‍යඤ්ජනභණ්ඩිකන්ති**බ්‍යඤ්ජනපරික්ඛාරිකං, බ්‍යඤ්ජනපරිවාරකන්ති අත්ථො. ඉමිනා**සූපභිඤ්ජනකන්ති** එත්ථ සූපසද්දො බ්‍යඤ්ජනවාචකො, භිඤ්ජනකසද්දොභණ්ඩිකපරියායොති දස්සෙති.**දාසකම්මකරපොරිසන්ති** එත්ථදාසපොරිසා ච කම්මකරපොරිසා ච දාසකම්මකරපොරිසං, සමාහාරද්වන්දො පුබ්බපදෙඋත්තරලොපො, ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘දාසපුරිසෙ ච කම්මකරපුරිසෙ චා’’ති.පොරිසසද්දොපි පුරිසසද්දෙන සමානො ‘‘පුරිසො එව පොරිසො’’ති අත්ථෙන.**ධුවභත්තෙනාති** එත්ථධුවසද්දොනිච්චපරියායොති ආහ ‘‘නිච්චකාල’’න්ති. දුය්හෙන ඛීරෙනාති සම්බන්ධො. ‘‘මෙණ්ඩකවත්ථුස්මිං පනා’’ති පාඨතො පට්ඨාය යාව ‘‘ඛණඤ්ඤෙව දුය්හෙනා’’තිපාඨා කෙසුචියෙව අට්ඨකථාපොත්ථකෙසු අත්ථි.**එත්ථාති** මෙණ්ඩකවත්ථුම්හි.**ගොරසෙති**ගවයෙහි නිබ්බත්තෙ ඛීරදධිතක්කනවනීතසබ්බිසඞ්ඛාතෙ රසෙ.**පාථෙය්‍යන්ති** පථස්ස හිතං පාථෙය්‍යං.**ඤත්වාති** පාථෙය්‍යමිච්ඡතීති ඤත්වා.**භික්ඛාචාරවත්තෙන වාති** අඤ්ඤාතකඅපවාරිතට්ඨානතොභික්ඛාචාරවත්තෙන වා.**යාචිත්වාපීති**පිසද්දො පගෙව භික්ඛාචාරවත්තෙනාති දස්සෙති. යත්තකෙනපාථෙය්‍යෙනාති සම්බන්ධො.

182. කෙණියජටිලවත්ථුකථා

300. **කාජෙහීති** එත්ථ කාජස්ස ගණනං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පඤ්චහිකාජසතෙහී’’ති. එකෙන කාජෙන ද්වින්නං කුටානං ගහිතත්තා වුත්තං ‘‘කුටසහස්ස’’න්ති.**වොති** තුම්හෙ. සුට්ඨු පසන්නොති සම්බන්ධො.

තත්ථාති ‘‘අට්ඨ පානානී’’ති පාඨෙ, අට්ඨසු පානෙසු වා. ‘‘අම්බෙහි කතපාන’’න්ති ඉමිනා මජ්ඣෙලොපසමාසං දස්සෙති.**තත්ථාති** ආමපක්කෙසු. කරොන්තෙන කාතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**ආදිච්චපාකෙනාති** ආදිච්චහෙතුනා පචනෙන.**පුරෙභත්තමෙව කප්පතීති** භික්ඛුනා සයං කතත්තා පුරෙභත්තමෙවකප්පති. තෙන වුත්තං ‘‘අනුපසම්පන්නෙහී’’තිආදි. කතං අම්බපානන්ති සම්බන්ධො.**සබ්බපානෙසූති** ජම්බුපානාදීසු සබ්බෙසු පානෙසු.

තෙසූතිජම්බුපානාදීසු සත්තසු පානෙසු.**පන**සද්දොවිසෙසත්ථජොතකො.**ජම්බුඵලෙහීති** ආමෙහි වා පක්කෙහි වාජම්බුඵලෙහි.**අට්ඨිකෙහීති** අට්ඨි අස්මිමත්ථීති අට්ඨිකංඵලං.**ජාතිරසෙනාති** යථාජාතෙන රසෙන. ඉමිනාමධුසක්ඛරකප්පුරාදීහි න යොජෙතබ්බොති දස්සෙති.**තං පනාති**මධුකපානං පන.**මුද්දිකාති** මුද්දිකඵලානි.**සාලූකෙති** කන්දෙ.**සත්තන්නං ධඤ්ඤානංඵලරස**න්ති තණ්ඩුලධොවනොදකං. ‘‘පක්කඩාකරස’’න්ති ඉමිනා අපක්කඩාකරසංවට්ටතීති දීපෙති.**හීති** සච්චං, විත්ථාරො වා.**රසොති** පක්කරසො. පටිග්ගහෙත්වා ඨපිතසබ්බිආදීහි පක්කානංයාවජීවිකානං පත්තානං රසොති යොජනා. පක්කං යාවජීවිකපත්තරසන්ති සම්බන්ධො.**යාවකාලිකපත්තානම්පීති**පිසද්දො පගෙවයාවජීවිකපත්තානන්ති දස්සෙති.**යංපානන්ති** යං මධුකපුප්ඵරසපානං.**සොති** මධුකපුප්ඵරසො.**තෙනාති** මධුකපුප්ඵෙන. යතො කාලතො පට්ඨාය මජ්ජං න කරොන්ති, තතොති යොජනා.**උච්ඡුරසොති**කසටො පච්ඡාභත්තං වට්ටතිසත්තාහකාලිකත්තා.**ඉමෙ චත්තාරො රසාති**ඵලපත්තපුප්ඵඋච්ඡුරසසඞ්ඛාතා ඉමෙ චත්තාරො රසා.**අග්ගිහුත්තමුඛාති** යඤ්ඤා අග්ගිහුතමුඛා, අග්ගිහුතසෙට්ඨාතිඅත්ථො.

183. රොජමල්ලාදිවත්ථුකථා

301. **සඞ්කරමකංසූති** එත්ථ සඞ්කරසද්දස්ස යුද්ධත්ථාදීසු පවත්තනතොඉධ පටිඤ්ඤාතත්ථෙති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කතිකමකංසූ’’ති.**කතික**න්ති පටිඤ්ඤාතසඞ්ඛාතං කතිකං.**උළාරංඛොති** එත්ථ උළාරසද්දො සෙට්ඨවාචකො.**සෙට්ඨ**න්ති චසුන්දරමෙවාති ආහ ‘‘සුන්දරං ඛො තෙ ඉද’’න්ති.තෙතිතුය්හං.**‘‘බහුකතො’’**ති පදස්ස කතබහුමානොති අත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘පසාදබහුමානෙනා’’ති. ‘‘පිට්ඨමයංඛාදනීය’’න්ති ඉමිනා**පිට්ඨඛාදනීය**න්ති එත්ථ මයසද්දලොපං දස්සෙති.

303. **පටිභානෙය්‍යකාති** එත්ථ පටිභානෙ නියුත්තා පටිභානෙය්‍යකාතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘පටිභානසම්පන්නා’’ති. ‘‘නිද්දොසසිප්පා’’ති ඉමිනා**පරියොදාතසිප්පාති** එත්ථ පරිසමන්තතො ඔදාතං සිප්පං එතෙසන්තිපරියොදාතසිප්පාති අත්ථං දස්සෙති. සිප්පත්ථිකෙහි සියති

සෙවියතීතිසිප්පං,සිප්පිකානං හිතාය සෙති පවත්තතීති වා**සිප්පං,**ඔට්ඨජො පඨමක්ඛරො.**නාළියාවාපකෙනාති** පදස්ස ද්වන්දභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නාළියා චෙවආවාපකෙන චා’’ති. ඉමිනා යකාරො පදසන්ධිමත්තොති දස්සෙති. ‘‘නාළියා වාපසිබ්බකෙනා’’තිපි පාඨො, සො අපාඨොයෙව. කො ආවාපකො නාමාති ආහ**‘‘ආවාපකො නාම යත්ථා’’**තිආදි. තත්ථ**යත්ථාති** යස්මිං ථවිකෙ. ඉමිනා ආහරිත්වා යථාලද්ධං වපන්තිපක්ඛිපන්ති එත්ථාති**ආවාපකොති** වචනත්ථං දස්සෙති. වපබීජනික්ඛෙපෙති ධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 15 පකාරන්තධාතු) වුත්තං. ඉධ පනපක්ඛිපනෙති දට්ඨබ්බො. තෙන වුත්තං ‘‘පක්ඛිපන්ති’’ති.**පරිහරිතුමෙවාති** පරිග්ගහෙත්වාහරිතුමෙව.**වෙතනන්ති** භතිං.**යොති** භික්ඛු.**තං වාති** පරිහරිතබ්බුරභණ්ඩංවා.**අඤ්ඤං වාති** අඤ්ඤස්ස සන්තකං වා.

304. **ඉදන්ති** දසමභාගදානං.**දස කොට්ඨාසෙති** දසපටිවීසෙ.

185. චතුමහාපදෙසකථා

305. **ඉදං න කප්පතීතිආදීති** ‘‘ඉදං න කප්පති’’තිආදයො ඉමෙ චත්තාරොමහාපදෙසෙති යොජනා. අපස්සයං කත්වා දිසියන්ති එත්ථාති**අපදෙසා**ඔකාසා, අපස්සයං කත්වා දිසියන්ති එතෙහීති වා**අපදෙසා**කාරණා, ‘‘මහන්තා අපදෙසා**මහාපදෙසා.තඤ්චාති** මහාපදෙසසඞ්ඛාතං තඤ්ච සුත්තං, ගහෙත්වාති යොජනා.**පරිමද්දන්තාති** පුනප්පුනං මද්දන්තා, උපපරික්ඛන්තාති අත්ථො.**ඉදන්ති** කාරණං.**තන්ති**නවමහාඵලඅපරණ්ණං.**තානීති** බුද්දකඵලපානානි.**හීති** සච්චං.

තෙසන්ති ඡන්නං චීවරානං.**තත්ථාති** ඡසු අනුලොමචීවරෙසු. ‘‘පාණකෙහි සඤ්ජාතවත්ථ’’න්ති ඉමිනාකොසෙය්‍යවත්ථභාවං දස්සෙති.**ද්වෙ පටාති** චීනපටසොමාරපටා.දුකූලං සාණස්ස අනුලොමන්ති යොජනා.

තෙසංයෙවාති ද්වින්නං පත්තානමෙව.**තෙසංයෙවාති** තිණ්ණං තුම්බානමෙව.**තෙසංයෙවාති** ද්වින්නං කායබන්ධනානමෙව.**සෙතච්ඡත්තන්ති** සෙතෙහි වත්ථෙහි කතං ඡත්තං.**තෙසංයෙවාති** තිණ්ණං ඡත්තානමෙව.

සම්භින්නරසන්ති සංසග්ගරසං. එත්ථභිජ්ජිත්ථාති**භින්නොති** වචනත්ථෙන භිදිධාතුද්විධාකරණසඞ්ඛාතො භෙදත්ථො හොති, ධාත්වත්ථබාධකෙන සංත්‍යූපසග්ගෙන භිදිධාතුයාභෙදත්ථං බාධෙත්වා සංසග්ගත්ථවාචකො හොතීති දට්ඨබ්බං.**ජල්ලිම්පීති** තචම්පි.**සකලෙනෙවාති**ජල්ලියා එව. පායාසෙන අසංසට්ඨං යං සබ්බීති යොජනා.**තානීති**තක්කොලජාතිඵලාදීනි.**යට්ඨිමධුකාදීසුපීති**මධුලට්ඨිකාදීසුපි.

‘‘ලට්ඨිමධුකාදීසුපී’’ති වා පාඨො, සො අපාඨොයෙව.**යං** **යන්ති** වත්ථු.**යථාති** යෙනාකාරෙන, ධොවියමානෙ තච්ඡියමානෙති සම්බන්ධො.

සම්භින්නරසන්තිවත්වා තමෙවත්ථංදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘සංසට්ඨ’’න්ති.**සභාවන්ති** යාවකාලංකප්පියසභාවං. **තස්මාති** යස්මා උපනෙති, තස්මා.**තෙනාති** සත්තාහකාලිකෙන.**තදහුපටිග්ගහිතන්ති** තදහෙව පටිග්ගහිතං. ද්වීහපටිග්ගහිතෙනසත්තාහකාලිකෙනාති සම්බන්ධො.

එත්ථාති කාලිකසංසග්ගෙ.**ආපත්තියො වෙදිතබ්බාති** යථාක්කමං ආපත්තියො වෙදිතබ්බා.**සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිං භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ.

ඉති භෙසජ්ජක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

7. කඨිනක්ඛන්ධකං

187. කඨිනානුජානනකථා

306. කඨිනක්ඛන්ධකෙ**පාවෙය්‍යකාති** එත්ථ පාවාරට්ඨෙ නිවසන්තීතිපාවෙය්‍යකාති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පාවාරට්ඨවාසිනො’’ති.**තත්ථාති** පාවානාමකෙ රට්ඨෙ. එකො පිතා එතෙසන්ති**එකපිතුකා.** තෙ ච තෙ භාතරො චෙති**එකපිතුකභාතරො,**තෙසං.**එතන්ති** ‘‘පාවෙය්‍යකා’’ති එතං නාමං.**තෙසූති** පාවෙය්‍යකෙසු. ‘‘ධුතඞ්ගසමාදානවසෙනා’’ති විසෙසනස්ස බ්‍යවච්ඡෙදභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘නඅරඤ්ඤවාසමත්තෙනා’’ති. විසෙසනඤ්හි දුවිධං බ්‍යවච්ඡෙදං, තප්පාකටිකරණඤ්චාති.**තෙසන්ති** පාවෙය්‍යකානං. පිණ්ඩපාතිකාදිභාවෙපීති සම්බන්ධො.**පිසද්දො** ආරඤ්ඤකං අපෙක්ඛති.**එතන්ති** ‘‘සබ්බෙ ආරඤ්ඤකා’’තිආදි එතං වචනං.**ඉමෙපනාති** පාවෙය්‍යකා පන.**උදකසංගහෙති** එත්ථ උදකෙනසංගහෙතබ්බන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උදකෙන සංගහිතෙ’’ති. ‘‘ථලෙ ච නින්නෙ චා’’ති ඉමිනා ‘‘උදකසංගහෙ’’ති පදස්ස සරූපං දස්සෙති.

උදකචික්ඛල්ලොති උදකෙන ලොළිතොචික්ඛල්ලො උදකචික්ඛල්ලො.**ඔකපුණ්ණෙහීති** එත්ථ ඔකසද්දොඋදකවෙවචනොති ආහ ‘‘උදකපුණ්ණෙහී’’ති. උදකඤ්හි උචයති සමවායභාවෙන පවත්තතීතිඔකන්තිවුච්චති.**තෙසන්ති** පාවෙය්‍යකානං.**සනානීති**නිරන්තරානි.**තෙසූති** චීවරෙසු.**තෙනාති** චීවරානං සනත්තා, උදකස්ස ච න පග්ඝරණත්තා. භගවතා ‘‘අපිච්චදමානා ඵාසුකං වස්සං වසිත්ථා’’ති පුච්ඡියමානාපි තෙ භික්ඛූ යථාපුච්ඡිතංඅවත්වා කස්මා ඵාසුකපදං අපනෙත්වා‘‘අවිවදමානා වස්සංවසිම්හා’’ති අවොචුන්ති ආහ ‘‘අවිවදමානා වස්සං වසිම්හාති එත්ථා’’තිආදි.**උක්කණ්ඨිතතාය වාති** එත්ථවසද්දො ‘‘ඵාසුතාය අභාවෙනා’’ති එත්ථාපි යොජෙතබ්බො. සෙනාසනඵාසුතාය අභාවෙන ච භගවතොදස්සනාලාභෙන උක්කණ්ඨිතතාය

චාති හි අත්‍ථො.**අනමතග්ගියකථ**න්ති සංයුත්තනිකායෙ අනමතග්ගියසුත්තන්තකථං (සං.නි. 2.135). සබ්බෙව තෙ පාවෙය්‍යකා භික්ඛූති යොජනා.**තන්ති**අනමතග්ගියකථං.**තතොති** ධම්මකථනතො, පරන්ති සම්බන්ධො. භගවාආමන්තෙසීති සම්බන්ධො.**එකං චීවර**න්ති සඞ්ඝාටිං.**සන්තරුත්තරෙනාති** සහ අන්තරෙනාති සන්තරං, සන්තරඤ්ච තංඋත්තරඤ්චෙති සන්තරුත්තරං, තෙන.**අස්සූති** භවෙය්‍යුං.අභවිස්සංසූති හි අත්‍ථො. සත්තමීවිභත්තිකාලාතිපත්තිවිභත්තීනං සමානත්‍ථභාවොසද්දසත්‍ථෙසු වුත්තොයෙව.**ච**සද්දො උපන්‍යාසත්‍ථො. එසකඨිනත්‍ථාරො නාමාති යොජනා. අනුජානිතුකාමො හුත්වාති සම්බන්ධො.

තත්‍ථාති ''අනුජානාමිභික්ඛවෙ''තිආදිපාඨෙ.**වො**කාරස්ස නිපාතමත්තෙ සති කථමත්‍ථොභවිස්සතීති ආහ ''අත්‍ථතකඨිනානන්ති අත්‍ථො''ති. අත්‍ථතකඨිනානං භික්ඛූනන්තිසම්බන්ධො. ලද්ධගුණං දස්සෙන්තො ආහ ''එවඤ්හී''තිආදි.**හි**සද්දො ලද්ධගුණජොතකො.**පරතොති** පරම්හි. ''සො තුම්හාක''න්ති වා ''සො වො''ති වා අවත්වා ''සො නෙසං භවිස්සතී''තිවුත්තත්තා**වො**-කාරො නිපාතමත්තොති අධිප්පායො. ''වොතිසාමිවචනමෙවෙත''න්ති ඉමිනා**වො**තුම්හාකන්ති අත්‍ථංදස්සෙති. එවං සති ''පරතො සො නෙස''න්ති එත්‍ථ කථමත්‍ථො භවිස්සතීති ආහ ''සොනෙසන්ති එත්‍ථ පනා''තිආදි. යෙ තුම්හෙ අත්‍ථතකඨිනා, තෙසං තුම්හාකන්ති යොජනා.**කඨින**සද්දො ථිරත්‍ථවාචකො අනිප්ඵන්නපාටිපදිකො. අනාමන්තචාරාදිකානං පඤ්චානිසංසානං අන්තොකරණසමත්‍ථභාවෙථිරන්ති අත්‍ථො.

තත්‍ථාති අනාමන්තචාරාදීසුපඤ්චානිසංසෙසු.**අනාමන්තචාරොති** එත්‍ථ චරණං චාරො, අනාමන්තෙත්වා චාරො අනාමන්තචාරොති දස්සෙන්තො ආහ ''අනාමන්තෙත්වා චරණ''න්ති. ''අසමාදාය චරණ''න්ති ඉමිනා**අසමාදානචාරොති** එත්‍ථ පුබ්බපදෙත්වාපච්චයස්ස අනාදෙසං කත්වා අසමාදානචාරොති වුත්තන්ති දස්සෙති.**යාවදත්‍ථචීවර**න්ති එත්‍ථ ආකාරලොපෙන සන්ධීති ආහ ''යාවතා චීවරෙනඅත්‍ථො''ති. ''යාවදත්‍ථචීවර''න්තිපි පාඨො, එවං සති දකාරො පදසන්ධිමත්තො.යාවසද්දො පරිච්ඡෙදත්‍ථවාචකො, න අභිව්‍යාපත්‍ථවාචකො. අත්‍ථසද්දෙන සමාසො හොති.**යො ච තත්‍ථ චීවරුප්පාදොති** එත්‍ථ තත්‍ථසද්දස්ස විසයංදස්සෙන්තො ආහ ''කඨිනත්‍ථාරසීමාය''න්ති.**තත්‍රුප්පාදෙනාති** තත්‍ර කඨිනත්‍ථාරසීමායං උප්පාදෙන මූලෙන. ''චීවරං උප්පජ්ජතී''තිඉමිනා**චීවරුප්පාදොති** එත්‍ථ චීවරමෙව උප්පාදො චීවරුප්පාදොතිවිසෙසනපරපදත්තං දස්සෙති.

කෙති කිත්තකා. ඉදං ''ගණවසෙනා''ති වචනංසන්ධාය වුත්තං. අථ වා**කෙති** කින්නාම වුත්‍ථවස්සා. ඉදං ''වුත්‍ථවස්සවසෙනා''ති වචනං

සන්ධාය වුත්තං. සතසහස්සම්පි ජනා ලභන්තීති යොජනා.**පිසද්දෙන** තතො අධිකම්පි ලභන්තීති දස්සෙති.**ඡින්නවස්සා වාති** පුරිමිකාය උපගන්ත්වා ඡින්නවස්සා වා.**අඤ්ඤස්මිං විහාරෙති** කඨිනත්ථාරවිහාරතො අපරස්මිං විහාරෙ. සබ්බෙඡින්නවස්සාදිකා භික්ඛූ පුරිමිකාය වස්සූපගතානං භික්ඛූනං ගණපූරකා හොන්තීතියොජනා.**ඉතරෙසංයෙවාති** පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වාපඨමපවාරණාය පවාරිතානමෙව.**පරිපුණ්ණවස්සොති** පරිපුණ්ණොවීසතිවස්සො, අච්ඡින්නවස්සො වා.**සොති** සාමණෙරො.**ඉති එත්ථාපීති** එවං එතෙසු තීසු වාරෙසුපි.

කෙන දින්නං කඨිනචීවරං වට්ටතීති යොජනා. යෙන කෙනචි දින්නං චීවරංවට්ටතීති සම්බන්ධො.**තන්ති** වත්තං.**අජානන්තොති** අජානනහෙතු. හෙත්වත්ථෙහිඅන්තපච්චයො.**තස්සාති** කඨිනදායකස්ස.**එවන්ති** ඉමිනා වක්ඛමානනයෙන. අඤ්ඤතරපහොනකං වත්ථන්තිසම්බන්ධො.**තස්සාති** කඨිනචීවරස්ස. එත්තකා නාම සූචියොවට්ටතීති සම්බන්ධො. ඉති ආචික්ඛිතබ්බන්ති යොජනා.

කඨිනත්ථාරකෙනාපි වත්තං ජානිතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**පිසද්දො** කඨිනදායකං අපෙක්ඛති. වත්තං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘තන්තවායගෙහතො හී’’තිආදි.**ආහතසන්තානෙනෙවාති** ආහතසන්තතියාඑව.**ඛලිමක්ඛිතසාටකොති** අහතසාටකො. සො හි ඛලෙන තක්කෙනකඤ්ජිකෙන මක්ඛිතසාටකත්තා ‘‘ඛලිමක්ඛිතසාටකො’’ති වුච්චති.**කඨිනත්ථාරසාටකන්ති** කඨිනත්ථාරත්ථාය දින්නං සාටකං.**තදහෙවාති** තස්මිං දින්නඅහනි එව.**තස්මින්ති** පඨමං දින්නෙ කඨිනත්ථාරසාටකෙ.**අඤ්ඤානි වාති** කඨිනසාටකතො අඤ්ඤානි ච. වසද්දෙන න කඨිනසාටකමෙවආහරති, අඤ්ඤානි වාති දස්සෙති.**යොති** කඨිනදායකො.**ඉතරොති** පඨමං කඨිනදායකො.**යථා තථාඔවදිත්වාති** තව සන්තකතො එතස්ස සන්තකං සඞ්ඝස්ස බහුපකාරං, සඞ්ඝස්සබහුපකාරත්තං තයාපි ඉච්ඡිතබ්බං, එවමිච්ඡන්තස්ස බහුපුඤ්ඤන්ති යෙන තෙනාකාරෙනඔවදිත්වා.

කෙන භික්ඛුනාති සම්බන්ධො. යස්ස සඞ්ඝො කඨිනචීවරං දෙති, තෙනභික්ඛුනා අත්ථරිතබ්බන්ති යොජනා. කස්ස භික්ඛුස්සාති සම්බන්ධො. යොජිණ්ණචීවරො හොති, තස්ස දාතබ්බන්තියොජනා. මහතී පරිසාඑතස්සාතිමහාපරිසොථෙරො. ‘‘නවකතරො සක්කොති, තස්සදාතබ්බ’’න්ති වචනස්ස අනෙකන්තභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අපි චා’’තිආදි.**අපි චාති** එකන්තෙන.**තදත්ථායාති** තස්සජිණ්ණචීවරස්ස අත්ථාය.**අස්සාති** භික්ඛුස්ස.**පෙලවොති** විරළො.**තෙනාපීති**කඨිනත්ථාරකෙනාපි.**තන්ති** විධිං.**දානකම්මවාචාති** දානකාරණකම්මවාචා.

එවං දින්නෙ පන කඨිනෙ නිට්ඨාපෙතබ්බානීති යොජනා.**එකෙනාපීති**පිසද්දෙන පගෙව බහූහි පනාතිදස්සෙති.**බුද්ධප්පසත්ථ**න්ති බුද්ධෙහි පසත්ථං. අතීතෙකප්පසතසහස්සමත්ථකෙති යොජනා.**තස්සා**ති පදුමුත්තරස්ස. කඨිනං ගණ්හි කිරාති යොජනා.**තන්ති**කඨිනං, සත්ථා අකාසීති සම්බන්ධො.

කතපරියොසිතං කඨිනං කිං කාතබ්බන්ති ආහ ‘‘කතපරියොසිතංපනා’’තිආදි. කඨිනං ගහෙත්වා අත්ථරිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. ‘‘තෙන කඨිනත්ථාරකෙනභික්ඛුනා’’ති පදං ‘‘වචනීයො’’ති පදෙ සුද්ධකත්තා, ‘‘අනුමොදාපෙතබ්බ’’න්ති පදෙකාරිතකත්තා. කිං වචනීයොති ආහ ‘‘අත්ථතං…පෙ…. අනුමොදථා’’ති. ‘‘තෙහි අනුමොදකෙහිභික්ඛූහී’’ති පදං ‘‘වචනීයො’’ති පදෙ අවුත්තකත්තා, ‘‘අනුමොදාපෙතබ්බ’’න්ති පදෙකාරිතකම්මං අවුත්තකම්මං, වා. ‘‘කඨින’’න්ති ධාතුකම්මං වා වුත්තකම්මං වාඋපනෙතබ්බං. කිං වචනීයොති ආහ ‘‘අත්ථතං…පෙ…. අනුමොදාමා’’ති.**ඉතරෙහිවා**ති අනුමොදකෙහි ච.**සබ්බෙසන්ති**අත්ථාරකඅනුමොදකානං.**හීති** සච්චං.**එතන්ති** සබ්බෙසං අත්ථතභාවං, ‘‘ද්වින්නං…පෙ…. අනුමොදකස්සවා’’ති වචනං වා.

එවං කඨිනෙ අත්ථතෙ සති පනාති යොජනා.**යෙනා**ති භික්ඛුනා.**අවිචාරෙත්වාවා**ති ‘‘කඨිනත්ථාරකස්ස දෙමා’’ති වා ‘‘සඞ්ඝස්ස දෙමා’’ති වා අවිචාරෙත්වා එව.**සෙසචීවරානිපීති** කඨිනත්ථාරචීවරතො සෙසචීවරානිපි. සඞ්ඝෙනදාතබ්බානීති සම්බන්ධො. ‘‘අපලොකෙත්වා’’ති ඉමිනා කම්මවාචාය කිච්චාභාවංදස්සෙති.**වස්සාවාසිකඨිතිකායා**ති වස්සාවාසකාලෙ පවත්තායඨිතිකාය.**ගරුභණ්ඩ**න්ති මඤ්චබිබ්බොහනාදිගරුභණ්ඩං.**එකසීමායා**ති එකාය උපචාරසීමාය.

308. **යථා** චාති එත්ථයථාසද්දො යංසද්දත්ථො.යෙන විධිනාති හි අත්ථො.**මහාභූමික**න්ති මහාවිසයං.චතුවීසතිආකාරවන්තතාය මහාවිත්ථාරිකන්ති වුත්තං හොති.**තතො**ති අනත්ථතලක්ඛණතො.**පරිවාරෙපීති**පිසද්දො න ඉධ එවාති දස්සෙති.

තත්ථාති චතුවීසතියා ආකාරෙසු.**උල්ලිඛිතමත්තෙනා**ති එත්ථ පමාණස්ස උග්ගහණත්ථං නඛාදීහිලිඛනං උල්ලිඛිතං, උල්ලිඛිතං මත්තං පමාණං උල්ලිඛිතමත්තන්තිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘දීඝතො ච පුථුලතොච පමාණගහණමත්තෙනා’’ති.තමෙවත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘පමාණං හී’’තිආදි. දස්සෙන්තො හුත්වා උල්ලිඛතීතියොජනා.**පඤ්චක**න්ති පඤ්චපමාණං, පඤ්චසමූහං වා ඛණ්ඩං.**වා**සද්දෙන අඤ්ඤානිපි තෙරසකාදීනි සඞ්ගණ්හාති.**මොසසුත්තකාරොපනමත්තෙනා**ති මොසසුත්තස්ස චීවරස්සූපරිආරොපනමත්තෙන.**දීඝසිබ්බිතමත්තෙනා**ති දීඝතොසිබ්බිතමත්තෙන.**මුද්දියපට්ටබන්ධනමත්තෙනා**තිමුද්දියපට්ටස්ස

බන්ධනමත්තෙන.**ද්වෙ චිමිලිකායොති** ද්වෙපිලොතිකායො.**පඨමචිමිලිකාති** කඨිනචිමිලිකතො අඤ්ඤා අත්තනොපකතිචිමිලිකා සටෙත්වා ඨපිතා හොතීති යොජනා. ‘‘තං පඨමචිමිලික’’න්ති පාඨසෙසංඅජ්ඣාහරිත්වා කඨිනසාටකස්ස කුච්ඡිචිමිලිකං කත්වාති ඉමිනා සම්බන්ධිතබ්බං.**පකතිචීවරස්සාති** අත්තනො පකතිචීවරස්ස.**පකතිපට්ටබන්ධචීවරන්ති** පකතිපට්ටෙන බන්ධචීවරං.**පිට්ඨිඅනුවාතාරොපනමත්තෙනාති** දීඝතො අනුවාතස්ස චීවරස්සූපරිආරොපනමත්තෙන. දීඝානුවාතඤ්හි පාරුපනකාලෙ පිට්ඨියං ඨිතත්තා පිට්ඨිඅනුවාතන්තිවුච්චති.**කුච්ඡිඅනුවාතාරොපනමත්තෙනාති** පුථුලතො අනුවාතස්සචීවරස්සූපරි ආරොපනමත්තෙන. පුථුලානුවාතඤ්හි පාරුපනකාලෙ කුච්ඡියං ඨිතත්තාකුච්ඡිඅනුවාතන්ති වුච්චති.**ආගන්තුකපට්ටාරොපනමත්තෙනාති**ආගන්තුකපට්ටස්ස චීවරස්සූපරි ආරොපනමත්තෙන.**වා**තිඅථවා.

සාරුප්පන්ති සමණානුච්ඡවිකං.**පරිකථායාති** පරියායෙන උප්පාදිතාය කථාය.**අතිඋක්කට්ඨං වට්ටතීති** අතිඋක්කට්ඨං එව වට්ටති.**ඔතිණ්ණසදිසමෙවාති** ඔතිණ්ණෙන වත්ථෙන සදිසමෙව කඨිනචීවරන්තිසම්බන්ධො.**තත්ථාති** දුවිධෙසු සන්නිධීසු.**තදහෙවාති** තස්මිං දින්නඅහනි එව.

රත්තිනිස්සග්ගියෙනාතිරත්තිඅතික්කන්තං හුත්වා නිස්සග්ගියෙන.**අඤ්ඤෙනාති**චීවරතො අඤ්ඤෙන.**සමණ්ඩලිකතන්ති** සහමහාමණ්ඩලඅඩ්ඪමණ්ඩලෙන කතං.

309. එවංචතුවීසතිආකාරං අනත්ථතලක්ඛණං දස්සෙත්වා ඉදානි සත්තරසාකාරං අත්ථතලක්ඛණංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අහතෙනා’’තිආදි. තත්ථ පරිභොගං න හනිත්ථ නගච්ඡිත්ථාති**අහතං,**පරිභොගෙන න හනිතබ්බං නහිංසිතබ්බන්ති වා**අහතන්ති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අපරිභුත්තෙනා’’ති. ‘‘අහතසදිසෙනා’’ති ඉමිනා**අහතකප්පෙනාති**එත්ථ**කප්ප**සද්දො සදිසත්ථොති දස්සෙති.**පාපණිකෙනාති** එත්ථ පසාරිතො ආපණො පාපණො, තස්මිං පතිතං පාපණිකන්තිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආපණද්වාරෙ පතිත’’න්ති. ‘‘පිලොතික’’න්ති ඉමිනා ණිකපච්චයස්සසරූපං දස්සෙති.**වුත්තවිපල්ලාසෙනෙවාති** වුත්තෙහි ‘‘නිමිත්තකතෙනා’’තිආදීහි විපල්ලාසෙන එව.**තත්ථාති**පරිවාරෙ. **හීති** සච්චං, යස්මා වා.**ඉධාති** කඨිනක්ඛන්ධකෙ. අවුච්චමානෙන තෙන වචනෙන පරිභායතීතිසම්බන්ධො.

310. **තත්ථාති** ‘‘කථඤ්ච භික්ඛවෙ උබ්භතං හොති කඨින’’න්තිආදිපාඨෙ.ජනෙත්තියො මාතරොති යොජනා. ඉමිනා ධම්මෙන පුත්තෙ මානෙතීති**මාතා,**ධම්මෙන පුත්තෙහි මානියතීති වා**මාතා,**සා විය හොන්තීති**මාතිකා**තිදස්සෙති.**කඨිනුබ්භාරන්ති** ච**කඨිනුද්ධාරන්ති** ච අත්ථතො

සදිසං.**එතා**තිඑතා පදජාතියො.**තාසූ**ති අට්ඨසු මාතිකාසු.**අස්සා**ති කඨිනුබ්භාරස්ස.

188. ආදායසත්තකකථා

311. **න පච්චෙස්ස**න්ති එත්ථ පතීත්‍යූපසග්ගස්ස පුනත්ථං, ඉධාතුයා චගත්‍යත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘න පුන ආගමිස්ස’’න්ති. එවං පක්කමතො ඡිජ්ජතීතිසම්බන්ධො.

එතඤ්චාති පක්කමනන්තිකං, කඨිනුද්ධාරඤ්ච.**තාහ**න්ති තෙ අහං.**තෙ**ති තුය්හං.

අඤ්ඤන්ති අත්තනො විහාරතො අඤ්ඤං.**එවං හොතී**ති එසො පරිවිතක්කො හොති.**සො**ති ආවාසපලිබොධො. ආදිච්චබන්ධුනා වුත්තොති යොජනා.

ද්වෙ පලිබොධා එකතො ඡිජ්ජන්තීති සම්බන්ධො.**අපුබ්බං අචරිම**න්ති එකපහාරෙනෙව. සො පලිබොධූපච්ඡෙදො කස්මාවිත්ථාරතො න වුත්තොති ආහ ‘‘සො පනා’’තිආදි.**සො පනා**තිපලිබොධූපච්ඡෙදොපන. න වුත්තොති සම්බන්ධො.**එත්ථා**ති ඉමස්මිං කඨිනුබ්භාරෙ. කස්මා අයං කඨිනුද්ධාරො**‘‘නාසනන්තිකො’’**ති වුත්තොති ආහ ‘‘යස්මා’’තිආදි.**තස්සා**ති භික්ඛුනො.

ආසාවච්ඡෙදිකෙ ඡිජ්ජතීති සම්බන්ධො.**අයංපනා**ති ආසාවච්ඡෙදිකො කඨිනුද්ධාරො පන. අනෙකපභෙදො හොතීති සම්බන්ධො.**තස්සා**ති භික්ඛුස්ස.**වුත්තො**ති අයංආසාවච්ඡෙදිකො කඨිනුද්ධාරො වුත්තොති යොජනා.**එත්ථ පනා**තිඉමස්මිං පන ඨානෙ.**තත්ථා**ති සීමාතික්කන්තිකෙ.

312-325. **එවන්තිආදි** නිගමනං.**සත්තකෙ**තිඅට්ඨසු මාතිකාසු ආසාවච්ඡෙදතො සෙසෙ සත්තපමාණෙ, සත්තසමූහෙ වා.**තෙයෙවා**ති සත්තකෙ එව.**තතො**ති වාරතො.**යෙ යෙ**ති කඨිනුද්ධාරා.**ඉතරෙහී**තිආසාවච්ඡෙදතො අඤ්ඤෙහි. යෙ පලිබොධා වුත්තාති සම්බන්ධො. ආවාසො වජීයති අනෙනාති**වත්ත**න්ති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යෙනචිත්තෙනා’’තිආදි.**ත**න්ති චිත්තං. ‘‘එසෙව නයො’’ති ඉමිනාආවාසො වමීයති අනෙනාති**වන්තං**. ආවාසතො මුච්චති අනෙනාති**මුත්ත**න්ති වචනත්ථං අතිදිසති.**සබ්බත්ථා**ති සබ්බස්මිං කඨිනක්ඛන්ධකෙ.

ඉති කඨිනක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

8. චීවරක්ඛන්ධකං

202. ජීවකවත්ථුකථා

326. චීවරක්ඛන්ධකෙ පදක්ඛිණසද්දස්ස අපසබ්‍යත්ථං පටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘ඡෙකාකුසලා’’ති.**අභිසටාති** එත්ථ සරධාතුයා ගතිචින්තාසු ඉධගත්‍යත්ථෙති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අභිගතා’’ති.**අභිගතාති**අභිමුඛං ගන්තබ්බා. නනු පාළියං‘‘**අත්ථිකානං අත්ථිකානංමනුස්සාන**’’න්ති වුත්තං, කස්මා පන ‘‘අත්ථිකෙහි අත්ථිකෙහිමනුස්සෙහී’’ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘කරණත්ථෙ පනා’’තිආදි. ඉමිනා ඡට්ඨීකත්තා නාමතතියාකත්තුනා සමානොයෙවාති දස්සෙති. නිගමෙ වසතීති**නෙගමොති** වුත්තෙ කුටුම්බියගණො නෙගමො නාමාති ආහ ‘‘කුටුම්බියගණො’’ති.

327. නගරෙනිවසන්තීති**නාගරා**. දත්වා, වුට්ඨාපෙසුන්ති සම්බන්ධො.**ආරාමුය්‍යානවාහනාදීති** එත්ථ**ආදි**සද්දෙන අඤ්ඤානි උපභොගපරිභොගානි සඞ්ගණ්හාති.**ගණිකට්ඨානෙති** ගණිකාය ඨානෙ.**ගණිකාති** වනගරසොභිනී. සා හි අත්ථිකෙන ජනගණෙන අභිගන්තබ්බාතිග**ණිකා**තිවුච්චති.**පටිසතෙන චාති** එත්ථ**ච**සද්දො අවධාරණත්ථො. රත්තිං ගමනස්ස පටිනිධිසඞ්ඛාතෙන සතෙනඑවාති හි අත්ථො.**ගිලානන්ති** එත්ථ භාවපච්චයෙන විනාපිභාවත්ථො ඤාතබ්බොති ආහ ‘‘ගිලානභාව’’න්ති. ‘‘ජානාපෙය්‍ය’’න්ති ඉමිනා**පටිවෙදෙය්‍යන්ති** එත්ථ විදධාතුයා ඤාණත්ථං දස්සෙති.**කත්තරසුප්පෙති** එත්ථ**කත්තර**සද්දොජිණ්ණපරියායොති ආහ ‘‘ජිණ්ණසුප්පෙ’’ති. සුපන්ති සුනබාදයො එත්ථාති**සුප්පං,**කත්තරං සුප්පං කත්තරසුප්පං.

328. **තන්ති** ජීවකං. අඤ්ඤෙ රාජදාරකා වදන්ති කිරාති සම්බන්ධො. නත්ථිමාතා එතස්සාති**නිම්මාතිකො. යථාචාති**ආදීසු යථා පෙසන්ති, තථාති යොජනා.**ච**සද්දොසම්පිණ්ඩනත්ථො. න කෙවලං වදන්තියෙව, අථ ඛො න කොචි කිඤ්චි පෙසෙතීති හි අත්ථො.**අඤ්ඤෙසන්ති** ජීවකතො අඤ්ඤෙසං.**තස්සාති** ජීවකස්ස.**ඉතීති** එවං.**සොති** ජීවකො.**තං සබ්බන්ති** ‘‘නිම්මාතිකොනිප්පිතිකො’’ති වදනඤ්ච පණ්ණාකාරස්ස අපෙසනඤ්චාති තං සබ්බං.

යංනූනාති සාධු වත. අහං වජ්ජසිප්පංසික්ඛෙය්‍යං සාධු වතාති යොජනා.**තස්සාති** ජීවකස්ස.**එතදහොසීති** එතං අහොසි, පරිවිතක්කො අහූති අත්ථො.**පරූපඝාතපටිසංයුත්තානීති** පරං උපගන්ත්වා, උප භුසෙන වා හනනෙනපටිසංයුත්තානි.**මෙත්තාපුබ්බභාගන්ති** සිප්පස්සපුබ්බභාගෙ පවත්තා මෙත්තා එතස්සාති මෙත්තාපුබ්බභාගං. ඉති අහොසීති යොජනා.පුරිමචින්තාය අනෙකන්තභාවතො එකන්තභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අපි චා’’තිආදි.**අපි චාති** එකන්තෙන.**අයන්ති** ජීවකො.**ඉතොති** භද්දකප්පතො.**අයන්ති** උපාසකො. **චතුපරිසන්තරෙති** චතුපරිසමජ්ඣෙ.**පත්ථතගුණන්ති** පත්ථරිතගුණං.**ඨානන්තරන්ති** ඨානභෙදං,

අහම්පීති න අයංඋපාසකොයෙව, අහම්පීති අත්ථො.**භගවාති** ආලපනපදමෙතං.**පත්ථනන්ති** ඉච්ඡිතවරං.**චොදියමානොපීති**උයොජියමානොපි.**පිසද්දෙන** පුරිමචින්තනමපෙක්ඛති.**එසාති** එසො ජීවකො.

329. **දිසාපාමොක්ඛොති** පදස්ස දිසාසු පාමොක්ඛො දිසාපාමොක්ඛොතිවචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''සබ්බදිසාසූ''තිආදි.**තස්මිඤ්චසමයෙති** ජීවකස්ස තස්මිං චින්තනසමයෙ ච, ආගමංසූති සම්බන්ධො.**තෙති** වාණිජෙ, පුච්ඡීති සම්බන්ධො.**කුතොති** නගරතො.**තක්කසීලතොති**තක්කසීලනගරතො.**තත්ථාති** තක්කසීලෙ.**ආමාති** සම්පටිච්ඡනත්ථෙ නිපාතො, ආම අත්ථීති හි අත්ථො.**තෙති** වාණිජා.**තථාති** යථා ජීවකො ආහ, තථාඅකංසූති අත්ථො.**සොති** ජීවකො.**පිතරන්ති** අභයරාජකුමාරං.**තෙහීති**වාණිජෙහි.

තන්ති ජීවකං, පුච්ඡීති සම්බන්ධො.**සොති** ජීවකො. කස්මා තාත ත්වං ඉධාගතො අසි පනාති පුච්ඡීතියොජනා.**තතොති** පුච්ඡතො.**සොති** ජීවකො.සික්ඛිතුං ආගතො අම්හීති යොජනා.**බහුඤ්ච ගණ්හාතීති**ආදීසුසො කිඤ්චි කම්මං අකත්වා සිප්පස්සෙව සික්ඛිතත්තා බහුඤ්ච ගණ්හාතීති ආහ ''යථා''තිආදි. තත්ථ යථා සික්ඛන්තියෙව, එවං තථා සො න සික්ඛතීති යොජනා.**සො පනාති** ජීවකො පන, කරොති සික්ඛතීති සම්බන්ධො.**එකං කාලන්ති** එකස්මිං කාලෙ. එවං සන්තෙ කස්මා සො බහුඤ්චගණ්හාතීති ආහ ''එවං සන්තෙපී''තිආදි.**මෙධාවිතායාති** ඛිප්පංගහණධාරණපඤ්ඤතාය, බහුඤ්ච සිප්පන්ති සම්බන්ධො. අස්ස ජීවකස්ස ගහිතඤ්ච සිප්පංන සම්මුස්සතීති යොජනා.

යත්තකංසිප්පං ආචරියො ජානාති, තත්තකං අයංජීවකො ජානාතීති යොජනා.**යන්ති** සිප්පං.**අයන්ති** ජීවකො, භවිස්සතීති සම්බන්ධො.**නන්ති** ජීවකං.**යථාති** යෙනාකාරෙන.**කම්මවිපාකන්ති** කම්මවිපාකජං රොගං. ''න''න්ති පදං ''සික්ඛාපෙසී''ති පදෙ කාරිතකම්මං, ''භෙසජ්ජයොජන''න්තිපදංධාතුකම්මං.**භෙසජ්ජයොජනන්ති** භෙසජ්ජෙන රොගස්ස යොජනං.**සො පනාති** ජීවකො පන.**ඉමිනාති** ජීවකෙනන උග්ගහිතං, උග්ගහිතන්ති සම්බන්ධො.**එකෙන ද්වාරෙනාති**චතූසු ද්වාරෙසු එකෙන ද්වාරෙන.**ආහිණ්ඩන්තොති** විචරන්තො.**පරිත්තං පාථෙය්‍යන්ති** එත්ථ පරිත්තසද්දස්සආරක්ඛනත්ථෙපි පවත්තනතො ඉධ අප්පත්ථෙ පවත්තතීති දස්සෙන්තො ආහ ''අප්පමත්තක''න්ති. කස්මා අප්පමත්තකං පාථෙය්‍යං අදාසීති යොජනා.**තස්සාති** දිසාපාමොක්ඛස්ස.**අයන්ති**ජීවකො, ලභිස්සතීති සම්බන්ධො.**තතොති** ලභනතො.**ඛීණෙ පාථෙය්‍යොති** පාථෙය්‍යො ඛීණෙ සතීති යොජනා.

203. සෙට්ඨිභරියාදිවත්ථුකථා

330. **යා නාමාති** යා නාම සරණී.**කිම්පි මායන්ති**එත්ථ එකාරලොපසන්ධීති ආහ ‘‘කිම්පි මෙ අය’’න්ති. ඉමිනා යකාරාදෙසසන්ධිංනිවත්තෙති, ‘‘මායාය’’න්තිපි පාඨො, එවං සති ආදෙසසන්ධියෙව, න ලොපසන්ධි. අයං සරණීමෙ කිඤ්චි දෙය්‍යධම්මං කිම්පි දස්සතීති යොජනා.**තස්සචාති** සබ්බිස්ස ච, **කතස්සාති**පි පාඨො.**රොගූපසමස්ස චාති** මම රොගස්ස උපසමස්ස ච, ඉමෙහි පදෙහි**සංයමස්සාති** පදස්ස අත්ථං දස්සෙති. ‘‘උපකාර’’න්ති ඉමිනාඋ**පජානාමීති** එත්ථ උපසද්දස්ස අත්ථං දස්සෙති.**අධිප්පායොති** සරණියා ආසයො.

331. ‘‘සබ්බාලඞ්කාරං තුය්හං හොතූ’’ති ඉදං වචනං රාජා සභාවතො ආහ, උදාහු **කිඤ්චිචින්තෙත්වාති** ආහ ‘‘රාජා’’තිආදි. තත්ථ**ඉමන්ති** අලඞ්කාරං.**පමාණයුත්තෙති** කාරණානුරූපෙ.**නන්තිජීවකං**.**නාටකානම්පීති** පඤ්චසතිකානං නාටකානම්පි.**සොපීති** ජීවකොපි.**තෙසන්තිඅභයකුමාරනාටකානං**.**මෙති** මය්හං, න පතිරූපන්ති සම්බන්ධො.**අයිකානන්ති** මාතාමහීනං. කතස්ස මෙ උපකාරන්ති යොජනා.ඉමිනා අධිකාරො ච උපකාරො ච අත්ථතො සදිසන්ති දස්සෙති. රාජා පසන්නො දත්වා ආහාතිසම්බන්ධො.

205. රාජගහසෙට්ඨිවත්ථුකථා

332. **ඉරියාපථසම්පරිවත්තනෙනාති**ඉරියාපථස්සපුනප්පුනං පරිවත්තනෙන. තීහි සත්තාහෙහි නිච්චලස්සනිපන්නස්ස අස්ස සෙට්ඨිස්ස මත්ථලුඞ්ගන්ති යොජනා. අප්පෙවනිපජ්ජෙය්‍යාති යොජනා.**නන්ති** සෙට්ඨිං.**තෙනෙවාති** තෙනෙව කාරණෙන. සීසං ඵාලෙතීති**සීසච්ඡවීති** වුත්තෙ සීසපටිච්ඡාදනචම්මන්ති ආහ ‘‘සීසචම්ම’’න්ති.**තස්සාති** සෙට්ඨිස්ස.**තීහි සත්තාහෙනාති** එත්ථ පුබ්බපදෙන පච්ඡිමපදං ගුණිත්වාගහෙතබ්බන්ති ආහ ‘‘තීහි පස්සෙහි එකෙනෙකෙන සත්තාහෙනා’’ති.

333. **ජනං නීහරාපෙත්වාති** ජනං අපක්කමාපෙත්වා.

207. පජ්ජොතරාජවත්ථුකථා

334. **විච්ඡිකස්ස ජාතොති** විච්ඡිකස්ස කාරණා ජාතො, විච්ඡිකං පටිච්චජාතොති අත්ථො. සබ්බි ච භෙසජ්ජං විච්ඡිකානං පටිකූලං හොතීති යොජනා.**පඤ්ඤාසයොජනිකාති** එත්ථ ණිකපච්චයස්ස ගන්තුං සමත්ථත්ථෙපවත්තභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ගන්තුං සමත්ථො හොතී’’ති.**අස්සරඤ්ඤොති** චන්දපජ්ජොතනාමකස්ස අස්ස රඤ්ඤො.**හත්ථිනීයෙවාති** භද්දවතිකා නාම හත්ථිනීයෙව.**වීසයොජනසතන්ති** වීසාධිකං යොජනසතං.

භුඤ්ජිතුං නිසින්නස්ස එකස්ස කුලපුත්තස්ස ද්වාරෙති යොජනා.**තස්සාති** කුලපුත්තස්ස, ආරොචෙසීති සම්බන්ධො.**සොති** කුලපුත්තො, ‘‘ආහරා’’ති ආණාපෙසීති සම්බන්ධො.**ඉතරොති** පුරිසො.**තන්ති** පත්තං.**යත්ථ යත්ථාති** යස්මිං යස්මිං භවෙ. තත්ථ තත්ථ වාහනසම්පන්නොහොමීති යොජනා.**සොති** පුරිසො. පජ්ජොතො නාම අයං රාජා ජාතොතියොජනා.

සබ්බිං පායෙත්වාති ඉදංඋපලක්ඛණමත්තන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සබ්බිඤ්ච පායෙත්වා’’තිආදි. සබ්බිඤ්චපායෙත්වා, පරිචාරකානං ආහාරාචාරෙ විධිඤ්ච ආචික්ඛිත්වාති අත්ථො.**ඔලුම්පෙත්වාති** ලුපිධාතුඔදහනත්ථොති ආහ ‘‘ඔදහිත්වා’’ති.**විරෙචෙසීති** උද්ධඤ්ච අධො ච විරෙචෙසි.

208. සිවෙය්‍යකදුස්සයුගකථා

335. **සිවයිකන්ති** සිවා ජම්බුකා කුණපඛාදනත්ථාය ආගන්ත්වා තිට්ඨන්තිඑත්ථාති**සිවථිකං**,තදෙව**සිවයිකං**,ඉමිනා සිවයිකායං උප්පන්නං සිවෙය්‍යකං යිකසද්දස්ස ලොපං කත්වාති දස්සෙති.**තත්ථාති** උත්තරකුරූසු.**තන්ති** මතං.**හත්ථිසොණ්ඩකසකුණාති** හත්ථිලිඞ්ගවිහඞ්ගමා. තෙ හි හත්ථිනොසොණ්ඩො විය සොණ්ඩො එතෙසු අත්ථීතිහ**ත්ථිසොණ්ඩකා,**තෙ චතෙ සකුණා චෙති හත්ථිසොණ්ඩකසකුණාතිවුච්චන්ති.**රඤ්ඤො ආහරන්තීති** රඤ්ඤො අත්ථාය, සන්තිකං වා ආහරන්ති.**ඉදන්ති** සිවෙය්‍යකං දුස්සයුගං. සිවිරට්ඨෙ වායිතං**සිවෙය්‍යකන්ති** ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අථවා’’තිආදි.**තෙනාති** කාරණෙන. ‘‘සිවෙය්‍යකන්ති...පෙ.... වදන්තී’’ති පොරාණා ආහූතියොජනා.

209. සමත්තිංසවිරෙචනකථා

336. **කිංපනාති** එත්ථ කිංසද්දො අනියමත්ථො. ලූඛො කිං, න ලූඛො කින්තිහි අත්ථො. ‘‘සිනෙහපානං පන තෙමෙතී’’ති ච ‘‘කරොතී’’ති ච සම්බන්ධො.**සබ්බත්ථාති** සකලකායෙ.**සිරාති** කණ්ඩරා.**අයන්ති** ජීවකො.**ඔළාරිකදොසහරණත්ථන්ති** ඔළාරිකස්ස දොසස්ස අපනයනත්ථං.**පකතත්තෙති** පකතිසඞ්ඛාතෙ සභාවෙ සතීති සම්බන්ධො. භගවා හන්තෙතියොජනා.**කුතොති** කස්ස සන්තිකා. වට්ටති නු ඛොති චින්තෙසීතියොජනා.**තතොති** චින්තනතො.**සොණොති**කොළිවීසසොණො, භුඤ්ජතීති සම්බන්ධො.**තතොති** සොණස්සසන්තිකා.**තස්සාති** සොණස්ස.**සොති**සොණො.**ථෙරස්සාති** මොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස. ඉදං ‘‘පත්ත’’න්තිපදෙ සාමී, ‘‘අදාසී’’ති පදෙ සම්පදානං. අඤ්ඤං පිණ්ඩපාතන්තිසම්බන්ධො.

රාජාපි ඛො භුඤ්ජිතුකාමො අහොසීති සම්බන්ධො. යඤ්ච සුජාතාඅදාසි, යඤ්ච පරිනිබ්බානකාලෙ චුන්දො කම්මාරපුත්තො, භාජනගතෙසුද්වීසුයෙව

තෙසු පිණ්ඩපාතෙසු දෙවතා ඔජං පක්ඛිපන්තීති යොජනා.**අඤ්ඤෙසූති** ද්වීහි පිණ්ඩපාතෙහි අඤ්ඤෙසු.**ඉච්ඡන්ති** රුචිං.**සොති** බිම්බිසාරො රාජා.**තවෙවාති** තුය්හමෙව.**තන්ති** භගවතොවචනං. රාජා අකාසීති සම්බන්ධො.**තෙති**අසීතිකුලපුත්තසහස්සා.**එතදත්ථමෙවාති** සොණස්ස අරහත්තෙපතිට්ඨාපනත්ථමෙව, න රඤ්ඤො අනුග්ගහත්ථන්ති අධිප්පායො.

210. වරයාචනකථා

337. කතංභත්තකිච්චං යෙනාති**කතභත්තකිච්චො,**තස්මිං සතීතිසම්බන්ධො.**වුත්තනයෙනෙවාති** රාහුලවත්ථුම්හි (මහාව.අට්ඨ. 105) වුත්තනයෙනෙව.**ඉදං වත්ථුන්ති** ඉදං සිවෙය්‍යකංවත්ථං, උප්පන්නන්ති සම්බන්ධො. ‘‘තාවා’’ති අජ්ඣාහරිතබ්බො.**එත්ථන්තරෙති** එතස්මිං වත්ථුප්පන්නකාලමජ්ඣෙ. කොචි භික්ඛූතිසම්බන්ධො.**තෙනාති** පංසුකූලිකහෙතුනා.**අයන්ති** ජීවකො.**ගහපතිචීවරන්ති** එත්ථගහපතීනං චීවරන්ති අත්ථං පටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘ගහපතීහි දින්නං චීවර’’න්ති. **වත්ථදානානිසංසපටිසංයුත්තායාති** ‘‘වත්ථදො හොති වණ්ණදො’’තිආදිකාය (සං. නි. 1.42) වත්ථදානස්ස ආනිසංසෙනපටිසංයුත්තාය. විච්ඡාවසෙන වුත්තො ‘‘ඉතරීතරෙනා’’ති සබ්බනාමසද්දො අනියමත්ථොතිආහ ‘‘අප්පග්ඝෙනපි මහග්ඝෙනපි යෙන කෙනචී’’ති.**පාවාරොති**උත්තරාසඞ්ගො. සො හි පාරුපනත්ථාය වරියති ඉච්ඡියතීති පාවාරොති වුච්චති. ‘‘කප්පාසාදිභෙදො’’ති ඉමිනා තස්ස සරූපං දස්සෙති.**පකතිකොජවමෙවාති** පකතියා භික්ඛූනං සාරුප්පං කොජවමෙව.සොළසනාටකිත්ථීනං ඨත්වා නච්චයොග්‍යත්තා මහතී පිට්ඨි එතස්සාති**මහාපිට්ඨියං,**තමෙව කොජවං**මහාපිට්ඨියකොජවං**. තස්ස කිර ලොමානි චතුරඞ්ගුලාධිකානිහොන්ති.

211. කම්බලානුජානනාදිකථා

338. **කාසිනන්ති** කාසීනං ජනපදානං, කාසිරට්ඨෙ නිවාසීනං ජනානං වා.**පසෙනදිස්සාති** පච්චුට්ඨං, පටිපක්ඛං වා සෙනං ජිනාතීතිපසෙනදිජකාරස්ස දකාරං කත්වා.**එසාති** එසොකාසිරාජා. ‘‘සහස්ස’’න්තිඉමිනා**කාසිස**ද්දස්ස සඞ්කෙතසඞ්ඛ්‍යං දස්සෙති.**තංඅග්ඝනකොති** තෙන කාසිනා අග්ඝනකො. කස්මා අඩ්ඪකාසීති (ථෙරීගා.අට්ඨ. 25) වුත්තොති ආහ ‘‘අයං පනා’’තිආදි.**අයන්ති**කම්බලො.**පනාති** කාරණත්ථජොතකො. යස්මාති හි අත්ථො.

339. භඤ්ජිතබ්බං බොමාදීනි පඤ්ච සුත්තානි මිස්සිත්වා අවමද්දිතබ්බන්ති**භඞ්ගන්ති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘භඞ්ගං නාමා’’තිආදි.**වාකමයමෙවාති** භඞ්ගනාමකෙන වාකෙන නිබ්බත්තමෙව.

340. තෙති භික්ඛූ, සල්ලක්ඛිංසු කිරාති සම්බන්ධො.**එතස්සාති** පදස්ස, අත්ථන්ති සම්බන්ධො.**නඅච්ඡිංසූති** න ආසිංසු, න වසිංසූති අත්ථො.**නාකාමාති**එත්ථ කමුධාතු ඉච්ඡත්ථො යකාරලොපොති ආහ ‘‘න අනිච්ඡායා’’ති.**දාතබ්බොති** භාගො දාතබ්බො.**උපචාරෙති**සුසානස්ස සමීපෙ. ‘‘අකාමා භාගං දාතු’’න්ති වචනස්ස අනෙකන්තභාවං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘යදි පනා’’තිආදි.**ඉධාති** ඉමං සුසානං. ‘‘සම්පත්තාගණ්හන්තූ’’ති දෙන්තීති යොජනා.**යෙනාති** භික්ඛුනා.**සදිසා ඔක්කමිංසූති** එත්ථ සදිසසද්දො සමපරියායොති ආහ ‘‘සමංඔක්කමිංසූ’’ති.**සමන්ති** භාවනපුංසකො. සමානදිසායාති වාදස්සෙන්තො ආහ ‘‘එකදිසාය වා’’ති. එත්ථ පන යකාරලොපො දට්ඨබ්බො.**බහිමෙවාති** සුසානතො බහි එව.**කතිකන්ති** කතෙනපවත්තං සඞ්ගරං.

213. චීවරපටිග්ගාහකසම්මුතිකථා

342. ‘‘යොන ඡන්දාගතිං ගච්ඡතී’’තිආදීසු එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොතියොජනා. ඤාතකාදීනං චීවරන්ති සම්බන්ධො.**එකච්චස්මි**න්තිජනෙ.**වා**සද්දො විකප්පත්ථො. එතෙසු තීසු අඤ්ඤතරෙන කාරණෙනඡන්දාගතිං ගච්ඡති නාමාති හි අත්ථො. ආගතස්සාපි චීවරන්ති සම්බන්ධො**පි**සද්දො ගරහත්ථො. පගෙව පච්ඡා ආගතස්සාති හි අත්ථො.**අවමඤ්ඤ**න්ති උඤ්ඤාතං.**වොති** තුම්හාකං.නත්ථි කින්ති යොජනා. මුට්ඨාසති එතස්සාති**මුට්ඨස්සති**. ආගතානම්පි චීවරන්ති සම්බන්ධො.**පි**සද්දො සම්භාවනත්ථො. පගෙව පඨමං ආගතානන්ති හි අත්ථො. එතංචීවරපටිග්ගාහකට්ඨානං නාමාති යොජනා.**සන්තසන්තො වා**තිබෙදබෙදො වා.**ඉදඤ්චිදඤ්චාති** ඉදඤ්ච ඉදඤ්ච චීවරං.**තස්මාති** යස්මා ච ගච්ඡති, යස්මා ච ජානාති, තස්මා.**යොති** භික්ඛු. සක්කොතීති සම්බන්ධො. එවරූපො භික්ඛුසම්මනිතබ්බොති යොජනා.

අපලොකනෙනපීති ‘‘ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුංචීවරපටිග්ගාහකං කාතුං සඞ්ඝං අපලොකෙමී’’ති අපලොකනෙනපි, සම්මනිතුන්ති සම්බන්ධො.**යත්ථ පනාති** යස්මිං පන ධුරවිහාරෙ.

‘‘ගහිතට්ඨානෙයෙවා’’ති ඉමිනා**තත්ථෙවාති**එත්ථ තසද්දස්ස විසයං දස්සෙති. ‘‘ඡඩ්ඩෙත්වා’’ති ඉමිනා**උජ්ඣිත්වාති** එත්ථ උධධාතුයා විස්සජ්ජනත්ථං දස්සෙති.**චීවරපටිග්ගාහක**න්ති පදස්ස චීවරං පටිග්ගණ්හාතීතිචීවරපටිග්ගාහකොති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යො’’තිආදි. තත්ථ යො පටිග්ගණ්හාති, සො චීවරපටිග්ගාහකො නාමාති යොජනා. ‘‘චීවරපටිසාමක’’න්ති ඉමිනා චීවරං ගහිතට්ඨානතොනීහරිත්වා භණ්ඩාගාරෙ දහති ඨපෙතීති**චීවරනිදහකොති** අත්ථංදස්සෙති. යො න ඡන්දාතිං ගච්ඡතීතිආදීසු**එත්ථ**එතෙසු ච ඉතොපරඤ්චාති යොජනා.

214. භණ්ඩාගාරසම්මුතිආදිකථා

343. යො විහාරොවා යො අඩ්ඪයොගො වා හොති, සො විහාරාදිකො සම්මනිතබ්බොති යොජනා. ‘‘ආරාමිකසාමණෙරාදීහී’’ති පදං විවිත්තත්ථෙ අපාදානං, කරණම්පි යුජ්ජති.පච්චන්තසෙනාසනං පන න සම්මනිතබ්බං චොරාදිඋපද්දවත්තා.**විහාරමජ්ඣෙයෙවාති** භණ්ඩාගාරවිහාරමජ්ඣෙයෙව.

යස්සාති භණ්ඩාගාරස්ස. ඉදං පදං ‘‘ඡදනාදීසූ’’ති පදෙ සාමී, ‘‘නත්ථී’’ති පදෙ සම්පදානං. **යස්ස පනාති** භණ්ඩාගාරස්ස පන.**යත්ථකත්ථචීති**යස්මිං කස්මිංචි ඨානෙ.**යෙනාති** පතිතහෙතුනා. මූසිත්වා ඛාදතීතිමූසිකො. ආදිසද්දෙන ගොධාමඞ්ගුසාදයො සඞ්ගණ්හාති. උප භුසං, උපගුහිත්වා වා චිනන්තීතිඋපචිකා. **තන්ති** ඔවස්සනාදිං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**එවන්තිආදිනිගමනං**.

චීවරපටිග්ගාහකාදීහීති ආදිසද්දෙනචීවරනිදහකභණ්ඩාගාරිකෙ සඞ්ගණ්හාති.**තත්ථාති** තෙසු.චීවරපටිග්ගාහකෙන න ගණ්හිතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**තාවාති**චීවරනිදහකභණ්ඩාගාරිකානං, තෙහි වා පඨමං.**යං යන්ති** චීවරං.**තථෙවාති** යථා විසුං විසුං කත්වා ගණ්හති, තථෙව.**චීවරනිදහකෙනාපීති** පිසද්දො න කෙවලං පටිග්ගාහකෙනෙව, අථ ඛොනිදහකෙනපීති සම්පිණ්ඩෙති.**තථෙවාති** යථා නිදහකො ආචික්ඛති, තථෙව.**තතොති** තෙහි චීවරෙහි, විභත්තඅපාදානං, තෙසු චීවරෙසු වානිද්ධාරණං.**තදෙවාති** සඞ්ඝෙන වුත්තචීවරමෙව.

ඉතීතිආදි නිගමනං. භගවතා අනුඤ්ඤාතොතිසම්බන්ධො.**භණ්ඩාගාරන්ති** භණ්ඩස්ස ඨපනොකාසං අගාරං.**භණ්ඩාගාරිකොති** භණ්ඩාගාරෙ නියුත්තො.**බාහුල්ලිකතායාති** පච්චයබාහුල්ලෙන නියුත්තභාවත්ථං. එවං සන්තෙකිමත්ථාය අනුඤ්ඤාතොති ආහ ‘‘අපි වා’’තිආදි. අනුග්ගහාය අනුඤ්ඤාතොති සම්බන්ධො.**හීති** විත්ථාරො. නෙව ජානෙය්‍යුන්ති යොජනා. ද්වෙ ද්වෙ වාචීවරෙති සම්බන්ධො.**සඞ්ගහං කාතුන්ති** සඞ්ඝෙන සඞ්ගහංකාතුං.

න වුට්ඨාපෙතබ්බොති එත්ථඅත්ථුද්ධාරවසෙන අඤ්ඤෙපි අවුට්ඨාපනීයෙ දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අඤ්ඤෙපී’’තිආදි.**හීති** විත්ථාරො.**තත්ථාති** චතූසු. සඞ්ඝොපන දෙතීති සම්බන්ධො.**උපකාරතාය වාති** සඞ්ඝස්ස උපකාරතාය ච.එත්ථ ච පුරිමෙසු තීසු එකොයෙව හෙතු, පච්ඡිමෙ පන ද්වෙ හෙතවොති දට්ඨබ්බං.

සම්මුඛීභූතෙනාති අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස මුඛෙසංවිජ්ජමානො, සන්නිපතිතො වා**සම්මුඛො,**සම්මුඛො හුත්වාභූතො**සම්මුඛීභූතො.** භූසද්දයොගත්තා අකාරස්සීකාරො හොති, අන්තොඋපචාරසීමායං ඨිතො සඞ්ඝො. තමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අන්තොඋපචාරසීමායං ඨිතෙනා’’ති.**කොලාහලන්ති**

බහුජනෙහිසන්නිපතිත්වා එකතො කතං අබ්‍යත්තසද්දං. තදාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ''අම්භාක''න්තිආදි. ''චීවරභාජකෙසූ''තිආදිනා අගතිගමනාකාරං දස්සෙති, තංසුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.**තුලාභූතොති** තුලාය සදිසො හුත්වා භූතො, තුලාය සදිසභාවං පත්තො වා.**මජ්ඣත්තොති** මජ්ඣෙ ඨිතො අත්තාසභාවො එතස්සාති මජ්ඣත්තො.

ඉදන්තිචීවරං.සනන්ති නිරන්තරං.**තනුකන්තිවිරළං**. එත්ථ ''උච්චිනිත්වා''ති ඉමිනා වත්ථස්ස පමාණෙන උච්චිනනං දස්සෙති. ''තුලයිත්වා''ති ඉමිනා අග්ඝෙන තුලනං දස්සෙති.**වණ්ණාවණ්ණංකත්වාති** වණ්ණඤ්ච අවණ්ණඤ්ච ඛුද්දකඤ්ච පමාණං, මහන්තඤ්ච පමාණංකත්වාති අත්ථො. එකච්චානි චීවරානි අප්පග්ඝානි හොන්ති, එකච්චානි මහග්ඝානීතිවුත්තං හොති.**දසදසඅග්ඝනකන්ති** දසහි දසහි කහාපණෙහිඅග්ඝනකං.**යන්ති** චීවරං, **බන්ධිත්වාති** නවග්ඝනකං එකග්ඝනකෙන, අට්ඨග්ඝනකඤ්චද්විඅග්ඝනකෙන බන්ධිත්වාති අත්ථො.**සමෙ පටිවීසෙති**සමපමාණෙ පටිවීසෙ ඨපෙත්වා, ඉමිනා ''වණ්ණාවණ්ණ''න්ති එත්ථ**වණ්ණ**සද්දො පමාණත්ථොති දීපෙති.**දස දසභික්ඛූති** ඉදං උපලක්ඛණවසෙන වුත්තං අඤ්ඤෙනාකාරෙනාපි ගණෙතුංසක්කුණෙය්‍යත්තා.**භණ්ඩිකන්ති** චීවරභණ්ඩෙන නියුත්තංපුටං.**කුසොති** සලාකදණ්ඩො.

අත්තිස්සරාති අත්තනාව අත්තානංඉස්සරා. අඤ්ඤෙසං වත්තපටිපත්තින්ති සම්බන්ධො.**උපඩ්ඪභාගොති** භික්ඛූනං ලද්ධභාගතො උපඩ්ඪො භාගො.**යෙ පනාති** සාමණෙරා පන.**සමභාගොති** භික්ඛූනංභාගෙන සමො භාගො.**ඉදඤ්චාති** ''උපඩ්ඪපටිවීස''න්ති වචනඤ්ච, කථිතන්ති සම්බන්ධො.**සමකමෙවාති** භික්ඛුසාමණෙරානංසමපමාණමෙව.**තත්‍රුප්පාදවස්සාවාසිකන්ති** තස්මිං විහාරෙඋප්පාදෙන මූලෙන උප්පාදිතං වස්සාවාසිකං.**ඵාතිකම්මන්ති**වඩ්ඪනකම්මං ''යත්තකෙන විනයාගතෙන සම්මුඤ්ජනිබන්ධනාදිනා හත්ථකම්මෙන විහාරස්සඌනතා න හොති, තත්තකං කත්වාති අත්ථො.**එතන්ති** ඵාතිකම්මංකත්වා ගහණං. **හීති** සච්චං.**එත්ථාති** තත්‍රුප්පාදවස්සාවාසිකගහණෙ.**සබ්බෙසන්ති** අගිලානං භික්ඛුසාමණෙරානං.**භණ්ඩාගාරිකචීවරෙපීති** භණ්ඩාගාරෙ ඨපිතෙ අකාලචීවරෙපි. පිසද්දෙනතත්‍රුප්පාදවස්සාවාසිකමපෙක්ඛති. සාමණෙරා උක්කුට්ඨිං කරොන්තීති සම්බන්ධො.**අපහරිතකන්ති** හරිතවිරහිතං.**රඩ්ගජල්ලින්ති** රජනච්ඡවිං.**එතන්ති**උක්කුට්ඨිකරණතො සමභාගදානං, වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**යෙචාති** සාමණෙරා ච.**විරජ්ඣිත්වා කරොන්තීති**කත්තබ්බකාලෙසු අකත්වා යථිච්ඡිතක්ඛණෙ කරොන්ති.**තෙති**සාමණෙරෙ.**සමපටිවීසො දාතබ්බොති** ''කරිස්සාමා''තිපටිඤ්ඤාතමත්තෙන සමො පටිවීසො දාතබ්බො.

‘‘සකං භාගං දාතු’’න්ති ඉදං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. කිං සන්ධායවුත්තන්ති ආහ ‘‘භණ්ඩාගාරතො…පෙ…. සන්ධායා’’ති.**පහතායා**තිපහරිතබ්බාය, පහනිතබ්බාය වා.**තස්මා**ති යස්මා සන්ධායවුත්තං, තස්මා.**අනීහටෙසූ**ති භණ්ඩාගාරතො අනීහරිතෙසු.**ඉමස්ස භික්ඛුනො**ති උත්තරිතුකාමස්ස ඉමස්ස භික්ඛුනො.**තුලායා**ති මානෙන.

තෙසූති සාටකෙසු, එකො සාටකොති යොජනා.සබ්බෙසු පාතිතෙසූති සම්බන්ධො.**එත්තකෙනා**තිද්වාදසඟ්ඝනකෙන.**තං සුත්වා**ති භික්ඛූනංතං වචනං සුත්වා.**සබ්බත්ථා**ති සබ්බස්මිං සඞ්ඝගණසන්තකෙ.අනුප්පදානෙන ඛිපියති පක්ඛිපියතීති**අනුක්ඛෙප**න්තිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අනුක්ඛෙපං නාමා’’තිආදි. යත්තකං අග්ඝන්ති සම්බන්ධො. තත්තකෙනඅග්ඝෙන අග්ඝනකෙති යොජනා.**විකල්ලකා**ති විකලස්ස භාවොවිකල්ලං, චීවරපුග්ගලානං අපභොනකභාවො, තදෙව විකල්ලකා. ‘‘තත්ථා’’ති පාඨසෙසො, තෙසුද්වීසු විකල්ලකෙසූති අත්ථො.**අත්ථී**ති සංවිජ්ජන්ති, නිපාතොයං. ඡින්දන්තෙහි ච දාතබ්බානීති සම්බන්ධො.**දාතබ්බානී**ති ච ඡින්දිතබ්බානි. දාසද්දො හි අවඛණ්ඩනත්ථො.**දාතු**න්ති අවඛණ්ඩිතුං.**එව**න්තිආදිනිගමනං.**එත්ථා**ති එතෙසු විකල්ලකෙසු.**ත**න්ති චීවරං. **අථා**තිතොසිතතො පරං.**තත්ථා**ති එකස්ස භික්ඛුනො කොට්ඨාසෙ.**සාමණක**න්ති සමණස්ස අනුරූපං.**යො**තිභික්ඛු.**තෙනා**ති පරික්ඛාරෙන.**ඉදම්පී**ති අඤ්ඤං සාමණකස්ස පරික්ඛාරස්ස ඨපනම්පි. පිසද්දෙනපුරිමං වත්ථඡින්දනමපෙක්ඛති.

වග්ගන්ති සමූහං. අට්ඨ වා නව වාභික්ඛූ හොන්තීති යොජනා.**තෙස**න්ති අට්ඨන්නං වා නවන්නංවා.**එව**න්තිආදි නිගමනං. අයං අපභොනකභාවොති යොජනා. පුනචීවරස්සෙව විකල්ලකභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අථවා’’තිආදි. එත්ථ පුරිමනයෙ චීවරස්ස චපුග්ගලස්ස ච විකල්ලකං හොති, පච්ඡිමෙ චීවරස්සෙවාති අයමෙතෙසං විසෙසො.

215. චීවරරජනකථා

344. **ගිහිපරිභුත්තං පනා**ති ගිහිනා පරිභුත්තං වත්ථං පන, කිඤ්චිඵලන්ති සම්බන්ධො.

සීතුදකාති සීතං උදකං. ලිඞ්ගවිපල්ලාසොහි අයං.**උත්තරාළුම්ප**න්ති එත්ථ උත්තර උළුම්පන්තිපදච්ඡෙදං කත්වා අකාරතො උකාරස්ස ලොපං කත්වා, පුබ්බසරස්ස ච දීඝං කත්වා ‘‘උත්තරාළුම්ප’’න්ති වුච්චති.**උත්තරාළූ**ති උත්තරඋදකං.**උළු**සද්දො හි උදකවාචකො, තං පාති රක්ඛතීති උත්තරාළුම්පං.තස්ස සරූපං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වට්ටාධාරක’’න්ති.**රජන**න්තිරජනඡල්ලිං.**හී**ති
ඵලජොතකො.**රජන**න්තිරජනුදකං.**හී**ති විත්ථාරො.**ඵෙණො**තිරජනබින්දු.**න විසරතී**ති න පග්ඝරති.**රජනාළුඩ්ක**න්ති එත්ථාපි පුරිමනයෙනෙව පදසිද්ධි

වෙදිතබ්බා.**රජනඋළුඞ්කන්ති** රජනසඞ්ඛාතස්ස උදකස්ස ගහණත්ථාය කරියතීතිරජනඋළුඞ්කං. දණ්ඩකෙන නියුත්තං ථාලකං**දණ්ඩකථාලකන්ති**දස්සෙන්තො ආහ ''තමෙව සදණ්ඩක''න්ති.**රජනකුණ්ඩන්ති**රජනපක්ඛිපනං මහාඝටං.**අඤ්ඤත්‍රාති** අඤ්ඤං ඨානං.**පත්ථින්නසද්දො** ථද්ධපරියායොති ආහ ''ථද්ධ''න්ති.**දන්තකාසාවානීති** එත්ථ දන්තසද්දෙන තස්ස වණ්ණො ගහෙතබ්බො, සොළසෙසමත්ථීති දන්තානි, දන්තානි චතානි කාසාවානි චෙතිදන්තකාසාවානි, තමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''දන්තවණ්ණානී''ති. දන්තවණ්ණානිකාසාවානි ධාරෙන්තීති සම්බන්ධො.

216. ඡින්නකචීවරානුජානනකථා

345. **දීඝමරියාදබද්ධන්ති**දීඝෙන මරියාදෙන බද්ධං.**චතුක්කසණ්ඨානන්ති** චතුන්නං මග්ගානං සමොධානසණ්ඨානං.**උස්සහසි ත්වන්ති** එත්ථ උපුබ්බො සහධාතු සමත්ථත්ථොති ආහ ''සක්කොසි ත්ව''න්ති. පපුබ්බො පන අභිභවනත්ථො හොති ''පසහතී''තිආදීසු.**යො නාමාති** යො ආනන්දො ආජානිස්සති නාම, සො ආනන්දො පණ්ඩිතොතියොජනා. ''කුසී''ති එතං නාමං අධිවචනන්ති යොජනා.**අනුවාතාදීනන්ති** ආදිසද්දෙන පරිභණ්ඩාදීනි සඞ්ගණ්හාති. ''අඩ්ඪකුසී''ති එතන්ති යොජනා.

ගීවෙය්‍යකන්ති එත්ථ ගීවායංසුත්තසංසිබ්බිතං ගීවෙය්‍යකන්ති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''ගීවාවෙඨනට්ඨානෙ''තිආදි. ''ආගන්තුකපට්ට''න්ති ඉමිනා එය්‍යකපච්චයස්ස සරූපංදස්සෙති. එසෙව නයොජඞ්ඝෙය්‍යකන්ති එත්ථාපි.**එතං නාමන්ති** ''ගීවෙය්‍යකං, ජඞ්ඝෙය්‍යක''න්ති එතං නාමං.**ඉතීති** එවං.**එතන්ති** ''අනුවිවට්ට''න්තිආදි එතං. ''අනුවිවට්ට''න්ති එතං නාමන්ති යොජනා.**විවට්ටස්සාති** මජ්ඣිමඛණ්ඩකස්ස.**බාහන්තන්ති** එත්ථ බාහාය උපරි ඨපිතා අන්තා බාහන්තාති වචනත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ''බාහාය''තිආදි.**තෙසන්ති** උභින්නමන්තානං.**එතන්ති** ''බාහන්ත''න්ති එතං.

217. තිචීවරානුජානනකථා

346. ''උක්ඛිත්තභණ්ඩිකභාවං ආපාදිතෙ''ති ඉමිනාඋ**බ්භණ්ඩිතෙති**එත්ථ උක්ඛිත්තං භණ්ඩං උබ්භණ්ඩං, උබ්භණ්ඩභාවං ඉතා ආපාදිතාති උබ්භණ්ඩිතාතිවචනත්ථං දස්සෙති. තෙ උබ්භණ්ඩිතෙ භික්ඛූ අද්දසාති යොජනා.**භිසිසඞ්ඛෙපෙනාති** භිසියං පක්ඛෙපෙන, පවෙසෙනාති අත්ථො, භිසිආකාරෙනාති වුත්තං හොති.**තත්ථාති** දක්ඛිණාගිරිං.ගච්ඡන්තා තෙ භික්ඛූති යොජනා. ''අට්ඨපමාණාසූ''ති ඉමිනා**අන්තරට්ඨකාසූති** එත්ථ කපච්චයො පමාණත්ථෙ හොතීති දස්සෙති, කෙසුචි පොත්ථකෙසු පමාණසද්දො න දිස්සති, ගළිතොති දට්ඨබ්බො. රත්තීසූතිසම්බන්ධො.**භගවන්තන්ති** එත්ථ සම්පදානත්ථෙඋපයොගවචනන්ති ආහ ''භගවතො''ති.**සීතාලුකාති** එත්ථ

සීතං පකතිඑතෙසන්ති සීතාලුනො, තෙයෙව**සීතාලුකා**තිවචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සීතපකතිකා’’ති. යෙ කුලපුත්තාපකතියාව සීතෙන කිලමන්ති, තෙ සීතාලුකා නාමාති යොජනා.**එකච්චියන්ති** එත්ථ එකච්චසද්දො එකපරියායොති ආහ ‘‘එකංපට්ට’’න්ති. ඉමිනා එකොයෙව එකච්චොති කත්වා සකත්ථෙ අච්චපච්චයොති දස්සෙති. ‘‘පට්ට’’න්ති ඉමිනා එකච්චෙන නියුත්තං එකච්චියන්ති වචනත්ථං කත්වානියුත්තත්ථෙ පවත්තස්ස ඉයපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති.**ඉතීති** එවං. භගවා අනුජානාතීති සම්බන්ධො.**ඉතරෙති** සඞ්ඝාටිතො ඉතරෙ උත්තරාසඞ්ගඅන්තරවාසකෙ.

218. අතිරෙකචීවරාදිකථා

348. **අච්ඡුපෙය්‍යන්ති** එත්ථ**අච්ඡි**වුච්චතිනෙත්තමණ්ඩලං, තං වියාති අච්ඡි ඡිද්දො, තස්මිං උපගන්තබ්බං උපනෙතබ්බන්තිඅච්ඡුපෙය්‍යං. ‘‘ලග්ගාපෙය්‍ය’’න්ති ඉමිනා අධිප්පායත්ථං දස්සෙති.**එත්ථාති** පංසුකූලෙ.**සබ්බමිදන්ති** ‘‘දිගුණං සඞ්ඝාටි’’න්තිආදිකං සබ්බං ඉදං වචනං.**උද්ධරිත්වාති** අපනෙත්වා.**සංසිබ්බිතන්ති** අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්බන්ධිත්වා සිබ්බිතං.

351. **සොවග්ගිකන්ති** එත්ථ සුන්දරානි අග්ගානි රූපාදීනි එත්ථාතිසග්ගො, පුබ්බපදෙ උකාරස්ස ලොපො, උකාරස්ස උවාදෙසෙ ‘‘සුවග්ගො’’ති සිජ්ඣති.සුවග්ගපත්තහෙතුකං සොවග්ගිකං, දානං, තමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සග්ගපත්තහෙතුක’’න්ති. ‘‘අපනෙති’’ති ඉමිනානුදධාතුයාඅපනයනත්ථං දස්සෙති.**අනාමයාති** එත්ථ ආමයසද්දොරොගපරියායොති ආහ ‘‘අරොගා’’ති. නත්ථි ආමයො එතිස්සාති අනාමයා.

353. **ඣානලාභිනොති** ඣානලාභීනං පුථුජ්ජනානං කාමච්ඡන්දනීවරණස්සවික්ඛම්භනත්තා වුත්තං.

356. සමොධානවසෙනදස්සියිත්ථාති**සන්දිට්ඨො**. සමොධානවසෙන භජියිත්ථාති**සම්භත්තො**. අභිමුඛං ලපිත්ථාති**ආලපිතො.ඉමෙහීති** ඉමෙහි ද්වීහි.

221. පච්ඡිමවිකප්පනුපගචීවරාදිකථා

359. **කතපංසුකූලොති**කතො පංසුකූලො. ඉමිනා**‘‘පංසුකූලතො’’**ති පදස්ස විසෙසනපරපදත්තං දස්සෙති.**අග්ගළාරොපනෙනාති** අග්ගළස්ස ආරොපනෙන. ‘‘සුත්තෙනෙවා’’ති එත්ථඑවසද්දෙනපිලොතිකං නිවත්තෙති.**අඤ්ඡිත්වාඅඤ්ඡිත්වාති** ආකඩ්ඪිත්වා ආකඩ්ඪිත්වා.**අභිධාතුහි** ආකඩ්ඪනත්ථො. ‘‘සඞ්ඝාටිකොණො දීඝො’’ති ඉමිනා**විකණ්ණොති**එත්ථ විසමො කණ්ණො විකණ්ණොති කත්වා කණ්ණසද්දස්ස කොණත්ථං දස්සෙති.**තතොති** ගළනතො.**ලුජ්ජන්තීති** වලිංගණ්හන්ති.**අට්ඨපදකන්ති** පදස්ස අට්ඨපදෙන සිබ්බිතංඅට්ඨපදකන්ති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ

‘‘අට්ඨපදකච්ඡින්නෙන පත්තමුඛංසිබ්බිතු’’න්ති. තත්ථ**අට්ඨපදකච්ඡින්නෙන පත්තමුඛංසිබ්බිතු**න්ති අට්ඨපදලිඛනෙන තත්ථ තත්ථ ගබ්භං දස්සෙත්වා පත්තමුඛංසිබ්බිතුං. ‘‘අට්ඨපදකච්ඡන්නෙනා’’තිපි පාඨො, අට්ඨඵලකාකාරෙනාති අත්ථො.

360. ‘‘ආගන්තුකපත්තම්පි දාතු’’න්ති ඉමිනා**අන්වාදිකන්**තිපදස්ස අනුපච්ඡා ආගන්තුකභාවෙන දීයතීති අන්වාදිකන්ති වචනත්ථං දස්සෙති.චතුත්ථක්ඛරෙනපි පාඨො, අනුපච්ඡා ආගන්තුකභාවෙන ධීයති ඨපීයතීති**අන්වාධිකන්**ති කාතබ්බො.**ඉදං පනා**තිඅන්වාධිකං පන.

361. **සෙසඤාතීනන්**ති මාතාපිතූහි සෙසඤාතීනං.**විනිපාතෙතියෙවා**ති විනස්සන්තො නිපාතෙතියෙව.

362. ‘‘වස්සිකො’’ති සඞ්කෙතීයති ගණ්හීයතීති**වස්සිකසඞ්කෙතන්**ති වුත්තෙ චත්තාරො මාසාති ආහ ‘‘චත්තාරොමාසෙ’’ති.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා. ආරඤ්ඤකස්ස භික්ඛුනොතිසම්බන්ධො.**තෙනා**ති ආරඤ්ඤකෙන භික්ඛුනා.

222. සඞ්ඝිකචීවරුප්පාදකථා

363. **අඤ්ඤත්ථා**ති දින්නට්ඨානතො අඤ්ඤත්ථ. හටානිපි චීවරානි තුය්හෙවසන්තකානීති යොජනා.**තෙසන්**ති චීවරානං.**අඤ්ඤෙ**ති එකකවස්සාවාසිකතොඅඤ්ඤෙ. පඤ්චමාසෙතං සබ්බං තස්සෙව භික්ඛුනො හොතීති සම්බන්ධො.**යන්**තිචීවරං, තං සබ්බං චීවරන්ති සම්බන්ධො.**යම්පී**තිචීවරම්පි.**සො**ති භික්ඛු, ගණ්හාතීති සම්බන්ධො.**වස්සාවාසත්ථායා**ති වස්සං ආවාසස්ස භික්ඛුනො අත්ථාය.**ඨපිතඋපනික්ඛෙපතො**ති වෙයාවච්චකරෙහි වඩ්ඪිං පයොජෙත්වාඨපිතඋපනික්ඛෙපතො.**තත්‍රුප්පාදතො**ති තස්මිං විහාරෙඋප්පාදතො නාළිකෙරආරාමාදිතො.**ඉදන්**ති වක්ඛමානං.**එත්ථා**ති ‘‘තස්සෙව තානි චීවරානි යාව කඨිනස්ස උබ්භාරායා’’තිවචනෙ.**යන්**ති චීවරං.**පන**සද්දොවිසෙසත්ථජොතකො.**ඉදන්**ති පදාලඞ්කාරමත්තං.**ඉධා**ති ඉමස්මිං විහාරෙ. අභිලාපමත්තන්තිපි වදන්ති.**අනත්ථතකඨිනස්සාපී**තිපිසද්දො පගෙවඅත්ථතකඨිනස්සාති දස්සෙති. **පඤ්චමාසෙ**ති අච්චන්තසංයොගත්ථෙ උපයොගවචනං.**තතො**ති පඤ්චමාසතො. අතීතවස්සෙ වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්ස ඉදංවස්සාවාසිකං දෙති කිං? උදාහු අනාගතවස්සෙති යොජනා.**පිට්ඨිසමයෙ**ති ගිම්හානං පඨමදිවසතො පට්ඨාය යාව අස්සයුජපුණ්ණමී, තාව පිට්ඨිසමයෙ.

වස්සානතොති වස්සානමාසතො.**එත්ථා**ති එතෙසු චීවරෙසු. කෙචි භික්ඛූති සම්බන්ධො.**තමත්ථන්**ති තස්ස සඞ්ඝිකචීවරස්ස කාරණං.**තත්ථෙවා**ති ගතට්ඨානෙ එව.**එසා**තිසඞ්ඝිකචීවරහාරකො භික්ඛු.**තත්‍රා**ති විහාරාදීසු.**නන්**ති චීවරහාරකං භික්ඛුං.

වත්තං විත්ථාරෙත්වා දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තෙන හී’’තිආදි. තෙනභික්ඛුනා භාජෙතබ්බානීති සම්බන්ධො.**තස්සෙවා**තිඅධිට්ඨහන්තස්සෙව.

එකෙකං භාගන්ති සම්බන්ධො. එත්ථ ඨානෙ අහමෙව අස්මීති යොජනා.**දුග්ගහිතානි හොන්තී**ති සඞ්ඝිකානෙව හොන්තීති අධිප්පායො.**මය්හමෙවිමානි චීවරානී**ති ඉස්සරවසෙන ගහණෙ දුග්ගහිතානි.**මය්හෙතානි පාපුණන්තී**ති අනිස්සරවසෙන ගහණෙ සුග්ගහිතානීතිවිසෙසො.

පාතිතෙ කුසෙති එත්ථ තපච්චයස්සපච්චුප්පන්නකාලිකභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘එකකොට්ඨාසෙ’’තිආදි.**ගහිතමෙවා**ති එකකොට්ඨාසෙපාතිතස්සකුසදණ්ඩස්ස වසෙන ‘‘ඉමස්සිද’’න්ති එකකොට්ඨාසෙ විදිතෙ සබ්බෙසං විදිතත්තාගහිතමෙවාති අධිප්පායො.

ඉතොවාති සචීවරහත්ථතොව.**විසුං සජ්ජියමානෙ**ති චීවරෙ ච හත්ථෙ ච විසුං සජ්ජියමානෙ.

යථා පුරිමෙසු ද්වීසු වත්ථූසු ‘‘අදංසූ’’ති වුත්තං, තථා අවත්වාකස්මා ඉධ ‘‘දෙන්තී’’ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘සණිකං සණිකං දෙන්තියෙවා’’ති. සණිකංසණිකං දෙන්තෙ දානකිරියාය අනුපච්ඡින්නත්තා ‘‘දෙන්තී’’ති පච්චුප්පන්නවසෙනවුත්තන්ති අධිප්පායො.**පච්ඡින්නදානත්තා**තිපච්ඡින්නදානකිරියභාවතො. ඉදං පන වත්ථු උප්පන්නන්ති සම්බන්ධො.**ඉමෙ ච ථෙරා**ති නිලවාසිආදයො විනයධරපාමොක්ඛා ඉමෙ ච ථෙරා.

223. උපනන්දසක්‍යපුත්තවත්ථුකථා

364. **එත්ථා**තිඋපනන්දවත්ථුම්හි.**තස්සා**ති උපනන්දස්ස.**ගාමකාවාසිනො**තිගාමකෙ ආවාසිනො.**අයන්**ති උපනන්දො.**මුඛරො**ති මුඛං ඛරං එතස්සාති මුඛරො ඛකාරලොපො, අථ වා මුඛංඑතස්සත්ථීති මුඛරො මන්තුත්ථෙ පවත්තො රපච්චයො නින්දත්ථවාචකො.**ලහුකාපත්තී**ති දුක්කටාපත්ති.**තස්සෙවා**තිගහිතභික්ඛුස්සෙව. ධුරනික්ඛෙපෙ සතීති යොජනා.

එකස්ස පුග්ගලස්සත්ථාය අධිප්පියතෙ ඉච්ඡියතෙති**එකාධිප්පායො,**එකපුග්ගලපටිවීසො, තෙනාහ ‘‘එකපුග්ගලපටිවීසමෙවා’’ති.**යථා යථා**ති යෙන යෙනාකාරෙන.**යො**ති පටිවීසො. ‘‘තථා තථා’’ති අජ්ඣාහරිතබ්බො.**තත්ථා**ති ‘‘ඉධ පනා’’තිආදිවචනෙ. එකෙකස්මිං ආවාසෙති සම්බන්ධො.වාසද්දො අඤ්ඤෙපි ද්වීහද්වීහාදිවාරෙ සඞ්ගණ්හාති.**යන්**ති පටිවීසං.**එකො පුග්ගලො**ති එකොනිච්චාවාසො පුග්ගලො.**එවන්**ති උපඩ්ඪෙ දියාමානෙ.**යත්ථ වා පනා**ති

එත්ථ යසද්දස්ස විසයං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘එවංපුරිමස්මි’’න්ති. පුරිමස්මිං ආවාසෙති සම්බන්ධො. **තතොති** එත්ථ තසද්දස්ස විසයං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘බහුතරංවසිතවිහාරතො’’ති.**ඉදඤ්චාති** ‘‘අමුත්‍ර උපඩ්ඪො චීවරපටිවීසොදාතබ්බො’’ති වචනඤ්ච.**එකසීමවිහාරෙහීති** එකිස්සංඋපචාරසීමායං ඨිතෙහි විහාරෙහි.**නානාසීමවිහාරෙති**නානාඋපචාරසීමායං ඨිතෙ විහාරෙ.**සෙනාසනග්ගාහො**තිපුරිමඋපචාරසීමායං සෙනාසනග්ගාහො.**තත්ථාති**පස්සම්භනවිහාරෙ.**සෙසන්ති** චීවරතො සෙසං.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු විහාරෙසු.**අන්තොසීමගතස්සාති** අන්තොඋපචාරසීමායං ගතස්ස, භික්ඛුනොතිසම්බන්ධො. චීවරං සෙනාසනග්ගාහස්සෙව පාපුණාති, සෙසං පන ආමිසභෙසජ්ජාදිසබ්බංඅඤ්ඤවිහාරතො ආගන්ත්වා අන්තොසීමගතස්ස පාපුණාතීති අධිප්පායො.

224. ගිලානවත්ථුකථා

365. **මඤ්චකෙ නිපාතෙසුන්ති** එත්ථ මඤ්චකෙ නිපාතනං නාම මඤ්චකෙනිපජ්ජාපනන්ති ආහ ‘‘මඤ්චකෙ නිපජ්ජාපෙසු’’න්ති.**මුත්තකරීසකිලිට්ඨන්ති** මුත්තකරීසෙහි කිලිට්ඨං.**යොති** යො කොචි.**මන්ති** මමං. තමත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඔවාදානුසාසනීකරණෙනා’’ති. මම ඔවාදස්ස ච අනුසාසනියා ච කරණෙනාතිඅත්ථො.**එත්ථාති** ‘‘යො භික්ඛවෙ මංඋපට්ඨහෙය්‍යා’’තිආදිපාඨෙ. සුත්තස්ස නෙය්‍යත්ථත්තා අගහෙතබ්බත්ථං දස්සෙන්තොආහ ‘‘භගවතො වා’’තිආදි.**යස්සාති** ගිලානස්ස.**උපජ්ඣායාදයොති** එත්ථ ආදිසද්දෙනආචරියසද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකසමානුපජ්ඣායකසමානාචරියකසඞ්ඛාතෙපඤ්ච ජනෙ සඞ්ගණ්හාති. එකචාරිකො වා හොතීති සම්බන්ධො.**සඞ්ඝත්ථෙරොපීති**පිසද්දො පගෙවඅඤ්ඤෙසන්ති දස්සෙති.

366. **අභික්කමන්තං වාති** එත්ථ අභිමුඛං කමතීති අභික්කමන්තොති වුත්තෙවඩ්ඪනත්ථොති ආහ ‘‘වඩ්ඪන්තං වා’’ති. ආබාධං නාවිකරොතීති සම්බන්ධො. ඉමිනාඅන්තපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති. ඉදං නාම භොජනන්ති සම්බන්ධො.**සංවිධාතුන්ති** එත්ථ සංවිපුබ්බො ධාධාතු කරධාත්වත්ථො, කරධාතු චසබ්බධාත්වත්ථො, තස්මා වුත්තං ‘‘භෙසජ්ජං යොජෙතු’’න්ති. **අස්සාති** ගිලානුපට්ඨාකස්ස. අන්තරසද්දස්ස මජ්ඣත්ථාදයොපටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘කාරණං වුච්චති’’ති.

225. මතසන්තකකථා

367. **කාලඞ්කතෙති** එත්ථ කරණං කතන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කාලකිරියායා’’ති.**අපලොකෙත්වාති** ‘‘ඉත්ථන්නාමො භන්තෙභික්ඛු

කාලඞ්කතො, තස්ස තිචීවරඤ්ච පත්තඤ්ච ගිලානුපට්ඨාකානං දාතුං සඞ්ඝංඅපලොකෙමී''ති අපලොකෙත්වා.

369. **ගිලානුපට්ඨාකලාභෙ**ති ගිලානුපට්ඨාකානං ලභිතබ්බෙ.

සබ්බෙපි භික්ඛූති සම්බන්ධො.**තත්ථා**තිතස්මිං කාලඞ්කතෙ. කිං වදන්ති? ''සබ්බෙපි…පෙ…. සාමිනො''ති වදන්තීති යොජනා.ද්වීසු වාදෙසු පච්ඡිමවාදො අට්ඨකථාචරියෙන රුච්චතීති වදන්ති.**යන්ති** යං වත්ථු. ''යං අත්ථි, තං දාතබ්බ''න්ති වුත්තමෙවත්ථංආවිකරොන්තො ආහ ''අඤ්ඤස්මිං…පෙ…. දාතබ්බ''න්ති.**තන්ති**පරික්ඛාරං.

සමකොති සමං පමාණමෙතස්ස භාගස්සාති සමකො.**සංවිදහනමත්තමෙවාති** ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොහීති සජ්ජනමත්තමෙව.**ජෙට්ඨකභාගොති** දිගුණභාගො.

යො පනාති භික්ඛු පන.**එත්ථාති** බහූසු භික්ඛූසු.**යෙනාති** යෙනකෙනචි, දින්නං පටියාදිතන්ති සම්බන්ධො.**එකදිවසම්පීති**පිසද්දො පගෙව ද්වීහාදිකෙති දස්සෙති.**සොපීති** පිසද්දො නකෙවලං බහුදිවසං උපට්ඨාකොයෙව, අථ ඛො සොපීති දස්සෙති.**සමීපන්ති** ගිලානස්ස සන්තිකං.**ආගච්ඡතීති**සමීපමාගච්ඡති.

පච්චාසීසායාතිභාගස්ස පච්චාසීසාය. ''පුන ආගන්ත්වා ජග්ගිස්සාමී''ති ඉමිනා ''පුන ආගන්ත්වා න ජග්ගිස්සාමී''ති ගච්ඡන්තස්ස න දාතබ්බන්ති දස්සෙති.**ධුරං නික්ඛිපිත්වාති** උපට්ඨහනෙ ධුරං නික්ඛිපිත්වා.

මාතුගාමොපි හොතූති යොජනා.**තස්සභික්ඛුනොති** කාලඞ්කතස්ස තස්ස භික්ඛුනො. සචෙපි සහස්සං අග්ඝති, ගිලානුපට්ඨාකානංයෙවදාතබ්බන්ති යොජනා.**අඤ්ඤන්ති** පත්තචීවරතො අඤ්ඤං.**තෙති**ගිලානුපට්ඨාකා.**අවසෙසන්ති** පත්තචීවරතො අවසෙසං.**තතොති** බහුකම්හග්ඝතො.**තිචීවරපරික්ඛාරොතිති**ණ්ණං චීවරානං පරිවාරො.**සබ්බඤ්චෙතන්ති** සබ්බමෙව එතංපරික්ඛාරං.**ලභතීති** ගිලානුපට්ඨාකො ලභති.

සොති කාලඞ්කතො.**කස්සචීති** ගහට්ඨස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා.**තස්සෙවාති** දින්නගාහකස්සෙව.**රුච්චියාඑවාති** කාමා එව.**තත්ථ තත්ථ සඞ්ඝස්සෙවාති** තස්මිංතස්මිං විහාරෙ ඨිතස්ස සඞ්ඝස්සෙව. ඉදං විහාරෙ ඨපිතපරික්ඛාරෙ සන්ධාය වුත්තං.සචෙ ගාමෙ වා අරඤ්ඤෙ වා ඨපිතා හොන්ති, සකලොව සඞ්ඝො ඉස්සරො. කස්මා? සඞ්ඝස්සෙවදායජ්ජභාවතො.**බහූනම්පීති** තීහි පට්ඨාය බහූනම්පි.ඊදිසවචනං උපනිධාය සාසනෙපි එකො ද්වෙ බහූති තීණි වචනානි අත්ථෙ දිස්සන්ති, සද්දෙපන ද්විවචනබහුවචනානං විසෙසාභාවතො ද්විවචනං නත්ථීති

දට්ඨබ්බං.**අදින්නමෙවාති** අත්තනොයෙව අසන්තකත්තා, අඤ්ඤෙසම්පි සාධාරණත්තාච අදින්නමෙව. සචෙ සබ්බෙ මතා අනුමතියා දෙන්ති, සුදින්නමෙව.**තන්ති** සන්තකං.**තෙසූති** තෙසුසබ්බෙසු.

227. කුසචීරාදිපටික්ඛෙපකථා

371. ‘‘අක්කනාළමය’’න්ති ඉමිනා අක්කනාළෙන නිබ්බත්තං**අක්කනාළන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති.**මකචිමයොති** එත්ථ මකචිසද්දෙන**පොත්ථක**සද්දස්ස ගන්ථාදයො අත්ථෙ නිවත්තෙති. මයසද්දෙනපුරිමනයෙනෙව නිබ්බත්තතද්ධිතං දස්සෙති.**සෙසානී**තිඅක්කනාළපොත්ථකෙහි සෙසානි කුසචීරාදීනි.**තෙසූති**කුසචීරාදීසු.

372. **තිපට්ටචීවරස්ස වාති** ඉදං ද්විපට්ටචීවරස්ස මජ්ඣෙ දානං සන්ධායවුත්තං.**තෙසන්ති** සබ්බනීලකාදීනං.**කඤ්චුකන්ති** වාරණං. තඤ්හි කචියති කායෙ බන්ධියතීති කඤ්චුකොතිවුච්චති.**වෙඨනෙපීති** උණ්හීසෙපි. තඤ්හි යස්මා යෙන සීසෙවෙඨීයති, තස්මා වෙඨනන්ති වුච්චති.**රුක්ඛඡල්ලිමය**න්තිඑත්ථ රුක්ඛඡල්ලිසද්දෙන**තිරීට**සද්දස්ස වක්කලත්ථංදස්සෙති. වක්කලඤ්හිනිවසනානංඅඞ්ගපච්චඞ්ගං තිරොභාවං පටිච්ඡන්නභාවං එති ගච්ඡති අනෙනාති වා රුක්ඛංතිරොපටිච්ඡන්නං හුත්වා එති පවත්තතීති වා**තිරීට**න්තිවුච්චති. අභිධානෙ (අභිධානප්පදීපිකායං 442 ගාථායං) පන**තරීට**න්ති තකාරෙ ඉකාරවිරහිතො පාඨො අත්ථි.**පාදපුඤ්ජනන්ති** පාදො පුඡියති සොධියති අනෙනාති පාදපුඤ්ජනං, තාලුජො තතියක්ඛරො.

374. **සන්තෙ පතිරූපකෙ ගාහකෙති** එත්ථ පතිරූපකො නාම පක්කමන්තස්සභික්ඛුනො සන්දිට්ඨසම්භත්තො. ඉමිනා පතිරූපකෙ ගාහකෙ අසති අදත්වා සඞ්ඝෙන භාජිතෙසුභාජිතමෙවාති දස්සෙති.**සත්ත ජනා**තිපක්කමන්තඋම්මත්තකඛිත්තචිත්තවෙදනට්ටා චත්තාරො, උක්ඛිත්තකා තයොති සත්තජනා.

230. සඞ්ඝෙ භින්නෙ චීවරුප්පාදකථා

376. **සඞ්ඝො භිජ්ජතීති** එත්ථ ද්විකොට්ඨාසවසෙන භිජ්ජනමෙවාධිප්පෙතං, න අඤ්ඤන්ති ආහ ‘‘ද්වෙ කොට්ඨාසා’’ති. එකස්මිං පක්ඛෙ චීවරානි දෙන්තීති යොජනා.ද්විපක්ඛං සන්ධාය**‘‘සකලස්ස සඞ්ඝස්සා’’**ති වුත්තං.**එතන්ති** චීවරං.**තස්සෙව චීවර**න්තිතස්ස කොට්ඨාසස්ස චීවරමෙව.**යත්ථාති** යස්මිං දෙසෙ.**දක්ඛිණොදකං පමාණන්ති** දක්ඛිණොදකමෙව පමාණං, න දෙය්‍යධම්මො.තස්මා දක්ඛිණොදකං පටිග්ගණ්හන්තා, දෙය්‍යධම්මස්ස සාමිනො හොන්තීතිඅධිප්පායො. උභොහිපි පක්ඛෙහීති යොජනා.**පරසමුද්දෙති**ජම්බුදීපෙ. සො හි සීහළදීපතො

සමුද්දස්ස පාරත්තා පරසමුද්දොති වුච්චති.**ඉතරො පක්ඛොති** දක්ඛිණොදකස්ස ච චීවරස්ස ච ලද්ධපක්ඛතො ඉතරොඅලද්ධො පක්ඛො.

232. අට්ඨචීවරමාතිකාකථා

379. ඉදානිආහාති සම්බන්ධො.**පුග්ගලාධිට්ඨානනයෙනාති** ‘‘සීමායදෙතී’’ති කත්තුවාචකෙන කිරියාපදෙන දායකපුග්ගලසඞ්ඛාතකත්තුනො අධිට්ඨානවසෙනවුත්තත්තා පුග්ගලාධිට්ඨානෙන නයෙන.**එත්ථාති**එතාසු අට්ඨසු මාතිකාසු. අට්ඨමා මාතිකාති යොජනා.**තත්ථාති** අට්ඨසු මාතිකාසු.**සබ්බත්ථාති**සබ්බෙසු ‘‘කතිකාය දෙතී’’තිආදීසු.

සීමාය…පෙ…. භාජෙතබ්බන්තිආදිම්හිමාතිකානිද්දෙසෙ පන එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**සීමායදෙතීති** එත්ථ පන්නරස සීමා වෙදිතබ්බාති සම්බන්ධො.

තත්ථාතිපන්නරසසුසීමාසු. උපචාරසීමා පරිච්ඡින්නා හොතීති සම්බන්ධො. එත්තකං ඨානන්තිපරික්ඛෙපාරහට්ඨානස්ස එකන්තෙන අවුත්තත්තා එකන්තෙන පරික්ඛෙපාරහට්ඨානංදස්සෙන්තො ආහ‘‘**අපිචා**’’තිආදි. ධුවසන්නිපාතතො වාබ්පිතානන්ති සම්බන්ධො. ‘‘පරියන්තෙ’’ති පදං පුබ්බාපරාපෙක්ඛං. තස්මා තීසුනිස්සක්කපදෙසු යොජෙතබ්බං.**සා පනාති** උපචාරසීමා පන.භික්ඛූසු වඩ්ඪන්තෙසු ආවාසොපි වඩ්ඪතීති මනසිකත්වා වුත්තං ‘‘භික්ඛූසුවඩ්ඪන්තෙසූ’’ති. සබ්බෙසං භික්ඛූනන්ති සම්බන්ධො.**වුත්තමෙවාති** සීමකථායං (මහාව. අට්ඨ. 138, 144) වුත්තමෙව.

අපිච ඛොති එත්ථ අපිසද්දොපුච්ඡත්ථවාචකො. කෙහි ඨපිතාති හි අත්ථො. රාජරාජමහාමත්තා ඨපෙන්තීති සම්බන්ධො.**ලාභසීමාති** ලාභස්ස මරියාදො.**යන්තියො** ලාභො.**එත්ථන්තරෙති** එතස්මිං ගාවුතාදිඅන්තරෙ.**ලාභසීමා නාමාති** ලාභෙන පරිච්ඡින්නා සීමා නාම.**තත්ථාති** බහූසු ජනපදෙසු.**අන්තරදීපා චාති**මහාදීපතො අඤ්ඤදීපා ච, ඛුද්දකදීපාති අධිප්පායො.

එත්ථෙව සීමායාති ඛණ්ඩසීමාය එව.**තෙසංයෙවාති** ඛණ්ඩසීමගතානංයෙව. එවත්ථඵලං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අඤ්ඤෙස’’න්තිආදි. රුක්ඛෙ වා පබ්බතෙ වා ඨිතස්ස වා හෙට්ඨා පථවීමජ්ඣගතස්ස වාභික්ඛුස්සාති යොජනා. ඉමිස්සා උපචාරසීමාය ඨිතස්සාති සම්බන්ධො.**සමානසංවාසසීමායාති** මහාසීමාය.**ඛණ්ඩසීමසීමන්තරිකාසූති** ඛණ්ඩසීමායඤ්ච ද්වින්නං සීමානංසීමන්තරිකායඤ්ච. තත්ථ ද්වින්නං ගාමට්ඨානම්පි පාපුණාති. අවිප්පවාසසීමායදින්නං ගාමට්ඨානං න පාපුණාති ‘‘ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්චා’’තිවුත්තත්තා.

ජම්බුයාලක්ඛිතො දීපොජම්බුදීපො. තම්බො ලොහිතො පාණි හත්ථො එතෙසන්තිතම්බපාණිනො. විජයකුමාරාදයො සත්තසතා ජනා. තෙසං නිවාසොතම්බපණ්ණි,සොයෙව දීපොතිතම්බපණ්ණිදීපො,තස්මිං. සබ්බෙසං භාගන්ති සම්බන්ධො.තත්‍රෙවාති ජම්බුදීපෙයෙව.එවන්තිආදිනිගමනං.

යො පන භණතීති සම්බන්ධො.තතොති කථනතො, පරන්ති සම්බන්ධො.නන්ති මහාසිවත්ථෙරං.තියොජනාපීති පිසද්දො තතො ඌනාපි හොතීති දස්සෙති.සබ්බංපෙතන්ති සබ්බංපි එතං ලාභගණ්හනාදිං. ඉති ආහංසූතියොජනා.

කතිකානං යථිච්ඡිතකතෙන පවත්තත්තා බහු හොති, තස්මා ඉධඉච්ඡිතකතිකං දස්සෙතුං වුත්තං ''සමානලාභකතිකායා''ති. තත්‍රාති ''කතිකාය දෙතී''ති පාඨෙ. සන්නිපතිතෙහි භික්ඛූහිභාජෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො.තස්සාති විහාරස්ස.බුද්ධාධිවුත්ථොති බුද්ධෙන අධි ඉස්සරවසෙන වසියිත්ථාතිබුද්ධාධිවුත්ථො.එත්තාවතාති එත්තකෙන සාවනමත්තෙන.නිසින්නොවාති නිසින්නො එව හොති, නිසින්නො ඉව වා.තස්මිං විහාරෙපීති තස්මිං පොරාණකාදිවිහාරෙපි.එවමෙවාති ''අයං පොරාණකො විහාරො තෙන නවවිහාරෙන සද්ධිං සමානලාභංකාතුං සඞ්ඝස්ස රුච්චතී''තිආදිනා එවමෙව.ඉධාතිපොරාණකවිහාරෙ.තස්මින්ති නවවිහාරෙ.එවන්ති යථා එකෙන විහාරෙන සද්ධිං එකො විහාරො කාතබ්බො, එවං තථාතිඅත්ථො.

භික්ඛාපඤ්ඤත්තියාති එත්ථ භික්ඛාපඤ්ඤපියති නිච්චවසෙන ඨපියති එත්ථාති භික්ඛාපඤ්ඤත්තීති දස්සෙන්තො ආහ ''අත්තනො පරිච්චාගපඤ්ඤාපනට්ඨානෙ''ති.තස්සාති ''යත්ථසඞ්ඝස්ස ධුවකාරා කරියන්තී''තිපාඨස්ස. අත්ථො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා.යත්ථ වාති යස්මිං වා ඨානෙ.අනෙනාතිචීවරදායකෙන. සලාකභත්තාදීනි වා නිබද්ධානි කාරිතානීති සම්බන්ධො.යෙන පනාති චීවරදායකෙන පන.සකලොපි විහාරොතිසකලොපි සආරාමො විහාරො.තත්ථාති චීවරදායකෙ.ඉමෙති පාකවත්තස්ස වත්තනට්ඨානාදයො විහාරා. ධුවෙනකරියන්තීතිධුවකාරාවිහාරා.සොති චීවරදායකො.යත්ථාති යස්මිං ඨානෙ.සබ්බත්ථාති සබ්බෙසු බහූසු විහාරෙසු.

තෙහීති බහුතරෙහි භික්ඛූහි.ධුවකාරෙසූති නිද්ධාරණෙ භුම්මං.එකත්ථාති එකස්මිං ධුවකාරෙ. ''සචෙ භික්ඛුගණනාය ගණ්හථාතිවදතී''ති ඉමිනා සචෙ න වදති, භික්ඛුගණනාය භාජෙත්වා ගණ්හිතුං න වට්ටතීතිදස්සෙති, විහාරගණනාය ගණ්හිතුං වට්ටතීති අධිප්පායො.තථාති යථා ''භික්ඛුගණනාය ගණ්හථා''ති වදති, තථාති අත්ථො.එත්ථාති භාජෙතබ්බවත්ථූසු.තන්තිමජ්ඣිමපියකං, පුච්ඡිත්වා දාතබ්බන්ති

පටුන

සම්බන්ධො.**පුච්ඡිත්වාති** දායකං පුච්ඡිත්වා, **වදතීති** දායකො වදති.**සඞ්ඝස්සාපීති**පිසද්දො න දායකස්සෙවාති දස්සෙති.

උපචාරසීමායං ඨිතෙන සඞ්ඝෙන භාජෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො. **සීමට්ඨස්සාති** උපචාරසීමායං ඨිතස්ස.**අසම්පත්තස්සාපීති** භාජනට්ඨානං අසම්පත්තස්සාපි.**අලසජාතිකාති** කොසජ්ජජාතිකා.**ථෙරිකාති**පබන්ධවසෙන ඨියතෙ**ථීති,**සායෙව**ථිතිකා.** අථ වා ‘‘ඨිතට්ඨානතො පට්ඨාය දාතබ්බ’’න්ති අට්ඨකථායං (මහාව. අට්ඨ. 379) වුත්තත්තා තිට්ඨති පබන්ධවසෙන එත්ථාති**ථීති,**සායෙව**ථිතිකාති** වචනත්ථො කාතබ්බො.**ථිතිකං ඨපෙත්වාති** වීසතිවස්සසඞ්ඛාතං ථිතිකං ඨපෙත්වා.**තෙසන්ති** ථෙරානං.

සම්පත්තසම්පත්තානන්ති භාජනට්ඨානංසම්පත්තසම්පත්තානං. අත්තනො විහාරද්වාරෙ වා අත්තනො අන්තොවිහාරෙයෙව වාතියොජනා.**සීමාති** උපචාරසීමා. ථෙරාසනං ආරුළ්හෙ සතීති යොජනා.**වස්සග්ගෙනාති** වස්සගණනාය.

පාටෙක්කන්ති පච්චෙකං. සබ්බානෙවචීවරානීති සම්බන්ධො. දුබ්භාසිතදුග්ගහිතානමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ගතගතට්ඨානෙසඞ්ඝිකානෙව හොන්තී’’ති.**එකන්ති** දසසු වත්ථෙසු එකං.

වත්ථස්සෙව පුප්ඵං වා වලි වා අත්ථීති යොජනා.**තෙනාති** පුප්ඵවලිනා.**එකං තන්තන්ති** එකංසුත්තං.**තත්ථාති** තෙසු ථිතිකාය ඨානාට්ඨානෙසු. ද්වීහිපිගහෙතබ්බං ථිතිකාය අභාවතො.

භික්ඛුඅත්තනො සන්තකං යං චීවරන්තියොජනා.**පංසුකූලිකානම්පි වට්ටතීති** ‘‘සඞ්ඝස්ස දෙමා’’ති වා ‘‘තුය්හං දෙමා’’ති වා අවත්වා ‘‘භික්ඛූනං දෙම, ථෙරානං දෙමා’’ති වුත්තත්තාපංසුකූලිකානම්පි වට්ටති. භික්ඛුථෙරා නාම හි න අත්තනායෙව හොන්ති, අඤ්ඤෙපි බහූ, තස්මා වට්ටති. ‘‘සඞ්ඝස්සා’’ති වුත්තෙ අත්තනා එකන්තෙන සඞ්ඝොයෙව, තස්මා ‘‘සඞ්ඝස්සා’’ති වුත්තෙපි න වට්ටති, පගෙව ‘‘තුය්හ’’න්ති වුත්තෙ.

තතොති බහුවත්ථතො.**ගහෙතුං න වට්ටතීති** පංසුකූලිකානං ගහෙතුං න වට්ටති.

යන්ති වත්ථං.**තත්ථාති** පරික්ඛාරෙසු.**සුත්තන්ති**තන්තං.

එවං අන්තොසීමං පවිසිත්වා ‘‘සඞ්ඝස්ස දෙමා’’ති දින්නෙවිනිච්ඡයං දස්සෙත්වා බහිසීමාය දින්නෙ තං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සචෙ පනා’’තිආදි.**එකබද්ධා වාති** ද්වාදසහත්ථමනතික්කමිත්වා එකතොබද්ධා ච.**යෙ පනාති** භික්ඛූ පන.

උභතොසඞ්ඝස්ස දෙතීති එත්ථ චතුන්නංවාක්‍යානං වසෙන වුත්තෙපි උභතොසඞ්ඝස්ස දෙතියෙව නාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උභතොසඞ්ඝස්ස දම්මීති වුත්තෙපී’’තිආදි.**උභතොසඞ්ඝග්ගහණෙනගහිතත්තා**ති පුග්ගලස්ස උභතොසඞ්ඝග්ගහණෙන ගහිතත්තා. ‘‘එසෙව නයො’’ති ඉමිනාඑකවීසතිපටිවීසෙ කත්වා එකො චෙතියස්ස දාතබ්බොති නයං අතිදිසති.**පාපුණනකොට්ඨාසොනාම** නත්ථි චෙතියස්ස උභතොසඞ්ඝග්ගහණෙනඅගහිතත්තා.

තත්ථාතිඋභතොසඞ්ඝපුග්ගලචෙතියෙසු. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

පුබ්බෙති බුද්ධස්ස භගවතො ධරමානකාලෙ.**තදා**ති යදා බුද්ධො භගවා ධරති, තදා.**පටිමංවා**ති පටිබිම්බං වා. තඤ්හි භගවතා පටි සදිසං මානීයතීති පටිමාති වුච්චති.**චෙතියං වා**ති ථූපං වා. සො හි දෙවමනුස්සෙහි චිතිතබ්බං, පූජෙතබ්බං, ඉට්ඨකාදීහි වා චිනිතබ්බන්ති චෙතියන්ති වුච්චති.**තත්ථා**ති දෙය්‍යධම්මෙසු.**යන්ති**කිරියාපරාමසනං. යංදෙන්තීති යොජනා.**තත්ථා**ති තස්මිං දානෙ. අනියමවාචකස්ස ‘‘යො’’ති සබ්බනාමස්සඅත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පබ්බජිතො වා ගහට්ඨො වා’’ති.**වත්තංකත්වා පරිභුඤ්ජිතුන්**ති පුබ්බකාලඅපරකාලකිරියානං විකාරවසෙන අනියතත්තාවුත්තං ‘‘භුඤ්ජිත්වා පච්ඡාපි වත්තං කාතු’’න්ති.

‘‘දූරම්පි හරිත්වා පූජෙතබ්බ’’න්ති ඉමිනා ජඞ්ඝපෙසනිකකම්මං නහොතීති දස්සෙති. හරන්තස්ස භික්ඛුනොති සම්බන්ධො.**ගච්ඡතො**ති අනාදරෙ සාමිවචනං.**තන්**තිසඞ්ඝස්ස ආභටභත්තං.

වස්සංවුත්ථසඞ්ඝස්සාති වස්සංවසිත්ථාති වස්සංවුත්ථො. අලුත්තකිතන්තසමාසොයං, සොයෙව සඞ්ඝොවස්සංවුත්ථසඞ්ඝො, තස්ස.**යාවතික**සද්දො යත්තකපරියායොතිආහ ‘‘යත්තකා’’ති.**දිසාපක්කන්තස්සාපී**ති අඤ්ඤං දිසංපක්කන්තස්සපි, දාතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**වදන්තී**තිඅට්ඨකථාචරියෙහි අපරෙ ආචරියා වදන්ති.**එතන්**ති වචනං.

සම්පත්තානන්ති දින්නට්ඨානංසම්පත්තානං.**සබ්බෙසන්**ති යත්ථ කත්ථචි වුත්ථවස්සානංසබ්බෙසං.**තත්‍රා**ති විහාරෙ.**තත්‍රා**ති තස්මිං වදනෙ සති, තෙසු භික්ඛූසු වා. වස්සං වසන්තීති**වස්සංවසන්තා,**තෙසං.**චීවරමාසෙ**තිචීවරෙන ලක්ඛිතෙ පච්ඡිමකත්තිකමාසෙ.

හෙමන්තස්ස පච්ඡිමො දිවසොතිඵග්ගුණපුණ්ණමීසඞ්ඛාතො හෙමන්තස්ස පච්ඡිමො දිවසො.**වස්සාවාසික**න්ති වස්සං ආවසන්තානං දාතබ්බං චීවරං.ආරොපෙතබ්බාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අතීතවස්සාවාසස්සා’’තිආදි. තත්ථ**අතීතවස්සාවාසස්සා**ති අතීතවස්සං, අතීතවස්සෙ වා ආවාසස්සසඞ්ඝස්ස.**තන්**ති චීවරං.

ඨපෙත්වාති විහාරෙ ඨපෙත්වා.**සම්පත්තානන්ති** ඉමං ඨානං සම්පත්තානං.**ඉතොති** චීවරදානකාලතො.**තෙති** අන්තොවස්සෙවුත්ථභික්ඛූ.

ආදිස්සාතිපදස්සත්වාපච්චයන්තභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආදිසිත්වා’’ති. අයමත්ථො වෙදිතබ්බොතියොජනා.**තත්‍රාති** ‘‘යාගුයා වා’’තිආදිපාඨෙ.**අජ්ජතනාය වාති** අජ්ජ භවානං පුඤ්ඤානං අත්ථායවා.**තෙසන්ති** නිමන්තකානං, පවිට්ඨානංභික්ඛූනන්ති සම්බන්ධො.**යෙහි නිමන්තිතෙහීති**නිමන්තිතෙහි යෙහි භික්ඛූහි. යෙසං වා පත්තන්ති සම්බන්ධො.**තෙසංන පාපුණාතීති** සබ්බෙසං තෙසං න පාපුණාති, කස්මා? අනිමන්තිතත්තා.**තෙසං න පාපුණන්ති,**කස්මා? නිමන්තිතගෙහං අපවිට්ඨත්තා.**සොති** දායකො.

පුබ්බෙපීති ඉතො පුබ්බෙපි.**අස්සාති** දායකස්ස.**වාසෙත්වාති**වාසාපෙත්වා.**සොති** දායකො.**යොතිභික්ඛු,** වසතීති සම්බන්ධො.**තානීති** භෙසජ්ජානි.**ඉදන්ති** චීවරං.

‘‘අන්තෙවාසිකානඤ්චා’’ති පදෙන සද්ධිවිහාරිකාපි ගහෙතබ්බාඋද්දෙසාදිවසෙන අන්තෙ වසනසීලත්තා.**උද්දෙසං ගහෙතුං ආගතො වගහෙත්වා ගච්ඡන්තො වාති** ඉමෙ අන්තෙ අවසනසීලාපි රුළ්හීවසෙන**අන්තෙවාසිකා**නාම. ඉමිනා නිස්සයං ගහෙතුං ආගතො ච ථෙරස්ස සන්තිකෙනිස්සයං ගහිතපුබ්බො ච**අන්තෙවාසිකො**නාමාති දස්සෙති.වත්තං කත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි ගහෙත්වා විචරන්තානං සබ්බෙසංඋද්දෙසන්තෙවාසිකානං පාපුණාතීති යොජනා. ඉමිනාසද්ධිවිහාරිකනිස්සයන්තෙවාසිකඋපසම්පදන්තෙවාසිකපබ්බජ්ජන්තෙවාසිකාපි ගහෙතබ්බාතෙසම්පි නිබද්ධචාරිකභික්ඛුභාවතො.**සබ්බත්ථාති**සබ්බස්මිං චීවරක්ඛන්ධකෙ.

ඉති චීවරක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

9. චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකං

234. කස්සපගොත්තභික්ඛුවත්ථුකථා

380. චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ**ගග්ගරාය පොක්ඛරණියාති** එත්ථගග්ගරසද්දස්ස නාමසද්දභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ගග්ගරනාමිකාය ඉත්ථියා’’ති. ඉමිනාගග්ගරසද්දො ගග්ගරඉති නාමං පවත්තිනිමිත්තං කත්වා ඉත්ථිදබ්බං වදතීතිදස්සෙති.**තන්තිපටිබද්ධොති** තන්තියා පටිබද්ධො. ‘‘උස්සුක්කම්පිඅකාසි යාගුයා’’තිආදීසු එවං විනිච්ඡයොවෙදිතබ්බොති යොජනා. **තස්ස භික්ඛුනොති**කස්සපගොත්තනාමකස්ස තස්ස භික්ඛුනො.**තත්ථෙවාති**වාසභගාමෙයෙව.

382. අධම්මෙනවග්ගකම්මං කරොන්තීතිආදීනං නානාකරණන්ති සම්බන්ධො.

236. ඤත්තිවිපන්නකම්මාදිකථා

385. **අඤ්ඤත්‍රාපි ධම්මාති** එත්ථ**ධම්මා**ති උපයොගත්ථෙ නිස්සක්කවචනමෙතන්ති ආහ ''අඤ්ඤත්‍ර ධම්ම''න්ති. ''අඤ්ඤත්‍රා''තිනිපාතපයොගෙ දුතියාතතියාපඤ්චමීසු අඤ්ඤතරස්ස සම්භවතො උපයොගවචනම්පි හොති. තස්මාවුත්තං ''අයමෙව වා පාඨො''ති. ''භූතෙන වත්ථුනා''ති ඉමිනා ධම්මසද්දස්සසච්චත්ථං දස්සෙති. ''එසෙව නයො''ති ඉමිනා සද්දසභාවමෙව සන්ධාය අතිදිසති, නඅත්ථං. තෙන වුත්තං ''එත්ථ පනා''තිආදි.**සත්ථුසාසනන්ති**සත්ථු ආණා.**සත්ථුආණා**නාම ඤත්තිඅනුසාවනානං සම්පදාති ආහ ''ඤත්තිසම්පදා අනුසාවනසම්පදා වා''ති. ''පටිකුට්ඨඤ්චෙව කතඤ්චා''ති ඉමිනා**පටිකුට්ඨකතන්ති** පදස්ස ද්වන්දවාක්‍යං දස්සෙති.පටිකුසිතබ්බන්ති**පටිකුට්ඨං,**කත්තබ්බන්ති**කතං,**කම්මං. තමෙවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''යං අඤ්ඤෙසු''තිආදි.තත්ථ**යන්ති** කම්මං.

387. **පාළියාති** විනයපාළියා.**යන්ති** කම්මං, නකරියතීති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** අට්ඨකථායං.**සො ච බොති** සො ච විත්ථාරො, ආගතොති සම්බන්ධො. කස්මාඤත්තිදුතියඤත්තිචතුත්ථකම්මානමෙව වසෙන ආගතො, නනු ඤත්තිඅපලොකනකම්මවසෙනපි ආගතෙනභවිතබ්බන්ති ආහ ''යස්මා පනා''තිආදි. ඤත්තිදුතියඤත්තිචතුත්ථෙසු හාපනං වාඅඤ්ඤථා කරණං වා අත්ථි විය ඤත්තිකම්මෙ නත්ථීති යොජනා. ඤත්තිකම්මෙඤත්තිට්ඨපනතො අඤ්ඤකිච්චස්ස අසම්භවතො හාපනං වා අඤ්ඤථා කරණං වා නත්ථීතිඅධිප්පායො.**තානීති** ඤත්තිකම්මඅපලොකනකම්මානි.**සබ්බෙසම්පි කම්මානන්ති** සබ්බෙසම්පි චතුන්නං කම්මානං.**පරතොති** පරස්මිං පරිවාරාවසානෙ (පරි. අට්ඨ. 482).

237. චතුවග්ගකරණාදිකථා

388. යදිදංකම්මන්ති යොජනා.**තෙසන්ති** සඞ්ඝානං.**කම්මප්පත්තොති** එත්ථ කම්මෙන, කම්මස්ස වා පත්තොතිඅත්ථං පටික්ඛිපන්තො ආහ ''කම්මං පත්තො''ති. ''සබ්බකම්මෙසු කම්මපත්තො''තිපාළිනයෙන ''කම්මෙසු පත්තො''ති අත්ථොපි යුජ්ජති. ලොකවොහාරවසෙන ''කම්මෙන කම්මස්ස වා පත්තො''ති අත්ථොපි යුජ්ජතෙව.

389. **පරිසතොති** පරිසකාරණා.**තත්ථාති** ''චතුවග්ගකරණඤ්චෙ භික්ඛවෙ''තිආදිපාඨෙ, චතුවීසතිපුග්ගලෙසු වා.**කම්මනානාසංවාසකොති** උක්ඛෙපනීයකම්මකතො.**ලද්ධිනානාසංවාසකොති** උක්ඛිත්තානුවත්තකො. ''හුත්වා''ති ඉමිනා ''භික්ඛුනීචතුත්ථො''තිආදීසු චතුවීසතියා ඨානෙසු කිරියාවිසෙසනභාවං දස්සෙති.භික්ඛුනී චතුත්ථී එතස්සාති භික්ඛුනීචතුත්ථො, චතුවග්ගො සඞ්ඝොතිආදිනා වචනත්ථොකාතබ්බො.

393. **පරිවාසාදීති**ආදිසද්දෙන මූලායකස්සනමානත්තඅබ්භානානිසඞ්ගණ්හාති.**තෙසන්ති** පරිවාසාදිකම්මානං.**පරතොති** පරස්මිං චූළවග්ගෙ (චූළව. අට්ඨ. 75 ආදයො).

394. **පටිකුට්ඨකතකම්මස්සාති** පටිකුට්ඨස්ස හුත්වා කතස්ස කම්මස්ස.**පකතත්තස්සාති** එත්ථ පකතිසීලසඞ්ඛාතො අත්තා සභාවොඑතස්සාති පකතත්තොති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''අවිපන්නසීලස්සා''ති. සඞ්ඝාදිසෙසංඅනාපජ්ජන්තස්සාපි අවිපන්නසීලත්තා වුත්තං ''පාරාජිකං අනජ්ඣාපන්නස්සා''ති.ඉමිනා සඞ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජන්තොපි පකතත්තොයෙවාති දස්සෙති. සොපි හි ඉධඅවිපන්නසීලො නාම, අඤ්ඤත්ථ පන සඞ්ඝාදිසෙසස්ස සීලවිපත්තිභාවතො තං ආපජ්ජන්තොපිවිපන්නසීලොයෙව නාම.**ආනන්තරිකස්සාති** එත්ථඅනන්තරසද්දස්ස සම්බන්ධඤ්ච ණිකපච්චයස්ස අත්ථඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ''අත්තනොඅනන්තරං නිසින්නස්සා''ති. තත්ථ ''අත්තනො''ති ඉමිනා අනන්තරසද්දස්සසම්බන්ධං දස්සෙති. ''නිසින්නස්සා''ති ඉමිනා ණිකපච්චයස්ස අත්ථංදස්සෙති.

239. ද්වෙනිස්සාරණාදිකථා

395. **වත්ථුතොති**වත්ථුකාරණා.**තත්ථාති** ''ද්වෙමා භික්ඛවෙ''තිආදිපාඨෙ. ''සන්ධාය වුත්ත''න්තිඉමිනා ''අප්පත්තො''තිආදිසුත්තස්ස නෙයත්ථභාවං දස්සෙති.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තන්ති**පබ්බාජනීයකම්මං. **පුනතන්ති** පබ්බාජනීයකම්මමෙව. එසභික්ඛු අප්පත්තොති සම්බන්ධො. කස්මා අප්පත්තොති ආහ ''යස්මා''තිආදි.**ආවෙණිකලක්ඛණෙනාති** අවිනා හුත්වා පවත්තෙන ලක්ඛණෙන. අත්තනාඅවිනා හුත්වා අත්තනො සන්තකෙන විසුං භූතෙන ලක්ඛණෙනාති වුත්තං හොති. යදිඅප්පත්තො, කස්මා සුනිස්සාරිතොති ආහ ''යස්මා පනස්සා''තිආදි.**අස්සාති** භික්ඛුස්ස, කරෙය්‍යාති සම්බන්ධො. තං චෙ සඞ්ඝොතජ්ජනීයකම්මාදිවසෙන නිස්සාරෙති, සුනිස්සාරිතොති සම්බන්ධො. **සොති** භික්ඛු. යස්මා අනුඤ්ඤාතා, තස්මා සුනිස්සාරිතොති යොජනා. කිත්තකෙන අඞ්ගෙන අනුඤ්ඤාතාති ආහ ''එකෙනපිඅඞ්ගෙනා''ති.

396. **ඔසාරණාති** එත්ථ ඔත්‍යූපසග්ගවසෙන සරධාතු පවෙසනත්ථොති ආහ ''පවෙසනා''ති.**තත්ථාති** ''ඔසාරණා''තිආදිපාඨෙ.**ඔසාරෙතීති** එත්ථ අබ්භානාදිවසෙන පවෙසනං පටික්ඛිපන්තො ආහ ''උපසම්පදකම්මවසෙනා''ති.**සහස්සක්ඛත්තුම්පීති**පිසද්දො ගරහත්ථො. එකවාරාදිකෙ පන කා නාම කථාති දස්සෙති.**සාතිසාරාති** සදොසා.**තථාති** යථාආචරියුපජ්ඣායා සාතිසාරා, තථා. සෙසො කාරකසඞ්ඝො සාතිසාරොති සම්බන්ධො. ''හත්ථච්ඡින්නාදයො පන ද්වත්තිංස සුඔසාරිතා''ති වුත්තත්තා අන්ධමූගබධිරානංඅපබ්බජිතානම්පි උපසම්පදා රුහතීති දට්ඨබ්බං.**තෙති**හත්ථච්ඡින්නාදයො ද්වත්තිංස.

397. **අභූතවත්ථුවසෙනාති** අසච්චවත්ථුවසෙන, අසංවිජ්ජමානවත්ථුවසෙන වා.**තත්ථාති** ‘‘ඉධ පන භික්ඛවෙ’’තිආදිපාඨෙ.**පටිනිස්සජ්ජිතාති** එත්ථ තපච්චයස්ස කම්මත්ථෙ පවත්තභාවංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘පටිනිස්සජ්ජිතබ්බා’’ති.

241. උපාලිපුච්ඡාකථා

400. **තත්ථාති**උපාලිපඤ්හෙසු. තස්සපාපියසිකාදීහිසද්ධිං එකා පුච්ඡා කතාති යොජනා. භික්ඛූනම්පි වාරෙති සම්බන්ධො. පිසද්දෙන ‘‘නකෙවලං උපාලිපඤ්හෙසුයෙව යොජෙතබ්බානි, අථ ඛො භික්ඛූනං වාරෙපී’’ති දස්සෙති.

242. තජ්ජනීයකම්මකථා

407. ‘‘ඉධ පනභික්ඛවෙ භික්ඛු භණ්ඩනකාරකො’’තිආදි වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** ‘‘ඉධ පන භික්ඛවෙ’’තිආදිපාඨෙ.**අනපදානොති** එත්ථ අපපුබ්බො දාසද්දො අවඛණ්ඩනත්ථොති ආහ ‘‘අපදානංවුච්චති පරිච්ඡෙදො’’ති. නත්ථි අපදානං අවඛණ්ඩනං ආපත්තිපරියන්තො එතස්සාතිඅනපදානොති වචනත්ථො කාතබ්බො. සායෙව පාළි වුත්තාති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** තස්සං පාළියං. කිඤ්චි අත්ථවිනිච්ඡයං පාළිඅනුසාරෙනවිදිතුං න සක්කා න හොතීති යොජනා.

ඉති චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

10. කොසම්බකක්ඛන්ධකං

271. කොසම්බකවිවාදකථා

451. කොසම්බකක්ඛන්ධකෙඅයමනුපුබ්බිකථා එවං වෙදිතබ්බාති යොජනා.විනයං පාළිතො ච, තදත්ථතො ච ධාරෙතීතිවිනයධරො,තථාසුත්තන්තං ධාරෙතීති**සුත්තන්තිකො. තෙසූති** ද්වීසුභික්ඛූසු. සුත්තන්තිකො භික්ඛු නික්ඛමීති සම්බන්ධො.**ආචමනඋදකාවසෙසන්ති** ආචමෙති ධොවති අනෙනාති**ආචමනං,**තමෙව උදකං ආචමනඋදකං, තමෙව අවසෙසං ආචමනඋදකාවසෙසං, අවසෙසආචමනඋදකන්ති අත්ථො.**තං භික්ඛුන්ති** සුත්තන්තිකංභික්ඛුං.**එත්ථාති** ආචමනඋදකාවසෙසට්ඨපනෙ. ‘‘සචෙ හොති, දෙසෙස්සාමී’’ති ඉමිනා අත්තනො සුබ්බචභාවඤ්ච සික්ඛාකාමතඤ්ච දස්සෙති.**තෙති** තයා, කථන්ති සම්බන්ධො. අථ වා තෙති තුය්හං, නත්ථීතිසම්බන්ධො. අසඤ්චිච්ච අසතියා කතත්තා අනාපත්තිපක්ඛොපිභවෙය්‍යාති ආහ ‘‘නත්ථි ආපත්තී’’ති. එත්ථ පන ආපත්තියෙව.**සොති** සුත්තන්තිකො.

විනයධරොපීති විනයධරො පන, ආරොචෙසීතිසම්බන්ධො.**ආපජ්ජමානොපීති** පිසද්දො ගරහත්ථො.**තෙති**

විනයධරස්ස නිස්සිතකා, ආහංසූති සම්බන්ධො.**තස්සාති** සුත්තන්තිකස්ස.**තෙති**සුත්තන්තිකස්ස නිස්සිතකා, ආරොචෙසුන්ති සම්බන්ධො.**සොති** සුත්තන්තිකො.**මුසාවාදීති** අභූතතො, අභූතං වා වචනං වදනසීලො.**එසොති** විනයධරො.**තෙති** සුත්තන්තිකස්ස නිස්සිතකා, ආහංසූති සම්බන්ධො.**තතොති** කලහවඩ්ඪනකාරණා. විනයධරො අකාසීති සම්බන්ධො.

453. ''න තාවභින්නො''ති ඉමිනා**භින්නොති** එත්ථ තපච්චයස්සඅවස්සම්භාවියත්ථෙ අනාගතකාලිකතං දස්සෙති. තමෙවත්ථං සහ උපමාය දස්සෙන්තො ආහ ''අපිචා''තිආදි.**තන්ති** සඞ්ඝං. ''භිජ්ජිස්සතී''ති ඉමිනාභිජ්ජිස්සතීති**භින්නොති** වචනත්ථං දස්සෙති.**සො ච ඛොති** සඞ්ඝො. කලහවසෙන භිජ්ජිස්සතීති සම්බන්ධො.**සම්භමඅත්ථවසෙනාති** සංවෙගඅත්ථවසෙන. සම්භමසද්දො හි තීසුඅත්ථෙසු වත්තති ගාරවෙ, භීතියං, සංවෙගෙ චාති. ඉධ පන සංවෙගෙ වත්තති.භික්ඛුසඞ්ඝස්ස භින්නෙ සංවෙගඅත්ථවසෙනාති අධිප්පායො. ඉදං හෙට්ඨා කථිතාය ''භයෙකොධෙ පසංසාය''න්ති ගාථාය (පාරා. අට්ඨ. 1.15) වසද්දෙන සම්පිණ්ඩිතං සම්භමඅත්ථංසන්ධාය වුත්තන්තිදට්ඨබ්බං.**එත්ථාති** ''භින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො භින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො''තිපාඨෙ.**ආමෙඩිතන්ති** ආ පුනප්පුනං භයාදිපීළිතත්තා මෙඩෙනඋම්මාදෙන ඉතං කථිතං ආමෙඩිතං.

454. **භීති** විත්ථාරො. භගවා වදෙය්‍යාති සම්බන්ධො. උක්ඛිපන්තිඅපනෙන්තීති**උක්ඛෙපකා.** උක්ඛිත්තමනුවත්තන්තීති**උක්ඛිත්තානුවත්තකා.** **එතෙසන්ති** උක්ඛිත්තානුවත්තකානං. පුන**එතෙසන්ති** උක්ඛෙපකානං.**පක්ඛොති**සභා.**තන්තිමෙවාති** පාළිමෙව, බ්‍යාපාරමෙව වා.

455. **යොති** භික්ඛු. චිත්තං උප්පාදෙතීති සම්බන්ධො.**තුම්හෙති** ධම්මවාදිනො සන්ධාය වුත්තං.**කිංභණථාති** කිං වචනං භණථ. ඉති පුච්ඡිත්වාතිසම්බන්ධො.**තෙසඤ්චාති** ධම්මවාදීනඤ්ච.**ඉතරෙසඤ්චාති** අධම්මවාදීනඤ්ච.**ඉමෙති**අත්තනො පක්ඛෙ ඉමෙ භික්ඛූ.**තෙසන්ති** අධම්මවාදීනං.**''කම්මං කොපෙතී''**ති ''නානාසංවාසකචතුත්ථො චෙ භික්ඛවෙ කම්මංකරෙය්‍ය, අකම්මං, න ච කරණීය''න්ති වචනතො (මහාව. 389) කම්මං කොපෙති.**ඉතරෙසම්පීති** ධම්මවාදීනම්පි. ධම්මවාදීනං පක්ඛෙ නිසීදිත්වාඅධම්මවාදීනං ලද්ධිං ගණ්හන්තොපි ධම්මවාදීනං නානාසංවාසකො හොතියෙව, අයං නයොවුත්තනයස්ස අත්ථතො සිද්ධොති කත්වා ඉධ න වුත්තො.**එවන්ති**ආදි නිගමනං.**යොති** භික්ඛු, පවිසතිගණ්හාතීති සම්බන්ධො. නිසින්නො හුත්වාති යොජනා.**ඉමෙති**අත්තනො පක්ඛෙ ඉමෙ භික්ඛූ.**ඉතරෙති** පරපක්ඛෙ ඉතරෙ භික්ඛූ.**තෙසන්ති** ධම්මවාදීනං.**යත්ථ තත්ථ වා පනපක්ඛෙති** යස්මිං කස්මිංචි

වා ධම්මවාදීනං පක්ඛෙ.**ඉමෙධම්මවාදිනොති ගණ්හාතීති** තංතංපක්ඛගතෙ භික්ඛූ යාථාවතො වා අයාථාවතො වා ''ඉමෙ ධම්මවාදිනො''ති ගණ්හාති.

456. කායෙන කතංකම්මං**කායකම්මං,**වචියා කතං කම්මං**වචීකම්මං**. තත්ථ කායකම්මං උපදංසෙන්තා භික්ඛූ පහරන්තාඋපදංසෙන්ති. වචීකම්මං උපදංසෙන්තා භික්ඛූ ඵරුසං වදන්තා උපදංසෙන්ති. තෙනවුත්තං ''කායෙන පහරන්තා''තිආදි.**උපදංසෙන්තීති**පවත්තෙන්ති. ''කොධවසෙනා''ති ඉමිනා පෙමවසෙනාති අත්ථං නිවත්තෙති.**අධම්මියානීති** අධම්මෙන කත්තබ්බානි. ''කිච්චානී''ති ඉමිනාඉයපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති.**අසම්මොදිකාති** එත්ථයකාරලොපොති ආහ ''අසම්මොදිකායා''ති. ''කථායා''ති ඉමිනා අසම්මොදං ජනෙතීතිඅසම්මොදිකාති කත්වා ණිකපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති.**උපචාරංමුඤ්චිත්වාති** එත්ථ උපචාරො නාම අඤ්ඤමඤ්ඤං පහරන්තානං හත්ථස්සපාපුණනට්ඨානං, තං මුඤ්චිත්වාති අත්ථො.**ආසනන්තරිකායාති**එත්ථ එකං ආසනං අන්තරං බ්‍යවහිතං ඉමිස්සා නිසින්නකිරියායාති ආසනන්තරිකාතිදස්සෙන්තො ආහ ''එකෙකං ආසනං අන්තර''න්ති. ''කත්වා''ති ඉමිනා කිරියාවිසෙසනභාවංදස්සෙති.

457-8. අයංඅස්ස භික්ඛුනො අධිප්පායො කිරාති යොජනා.**එතෙති** කොධාභිභූතෙ භික්ඛූ. භගවා පන කථෙසීති සම්බන්ධො. ''අනත්ථොඅතො''ති ඉමිනා**අනත්ථතොති** පදස්සඔකාරලොපසන්ධිං දස්සෙති. තෙසං පදානමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''එතස්මා''තිආදි. ''අථවා''තිආදිනා ''අනත්ථදො''ති වත්තබ්බෙ ''සුගතො''තිආදීසු විය ද-කාරස්ස ත-කාරංකත්වා**අනත්ථතොති** වුත්තන්ති දස්සෙති.**අනත්ථදොති** අනත්ථං දදාතීති අනත්ථදො.

464. **පුථුසද්දොති** එත්ථ පුථුසද්දො මහන්තපරියායොති ආහ ''මහා''ති.**අස්සාති** භණ්ඩනකාරකස්ස ජනස්ස.**සමජනොති** එත්ථ සමසද්දො සදිසපරියායොති ආහ ''එකසදිසො''ති, තුල්‍යාධිකරණසමාසොයං. භණ්ඩනකාරකො අයං ජනොති යොජනා.**තත්ථාති** භණ්ඩනකාරකෙසු ජනෙසු. අඤ්ඤම්පි එකං ඉදං කාරණන්තිසම්බන්ධො.**න මඤ්ඤිත්ථාති** කොචි එකොපි න මඤ්ඤිත්ථාතියොජනා. ඉමිනා**අමඤ්ඤරුන්ති** එත්ථ ආවිභත්තියා ''රු''න්තිආදෙසො දස්සිතො.

පරිමුට්ඨාති පරිමුට්ඨා සති එතෙසන්තිපරිමුට්ඨාති දස්සෙන්තො ආහ ''පරිමුට්ඨසතිනො''ති. අට්ඨක්ඛරගාථායං ''පඤ්චමං ලහුසබ්බත්ථා''ති වුත්තත්තා පඤ්චමස්ස රාකාරස්ස රස්සො හොති. තෙන වුත්තං ''රාකාරස්ස රස්සාදෙසො කතො''ති.**කථං භාණිනොති** වාචං භාණිනො.**මුඛායාමන්ති** එත්ථ ආයාමසද්දො විත්ථාරපරියායො, විත්ථාරොච නාම පසාරණන්ති ආහ ''පසාරෙතු''න්ති. සම්පදානත්ථජොතකෙන තුංපච්චයෙනසම්පදානත්ථෙ උපයොගවචනන්ති දස්සෙති.**නීතාති**කම්මවාචකස්ස කිතස්ස අප්පධානකම්මං දස්සෙන්තො ආහ ''ඉමං

නිල්ලජ්ජභාව''න්ති.ද්විකම්මකධාතුභාවතො ''අත්තනො''ති පධානකම්මම්පි අජ්ඣාහරිතබ්බං.**තන්ති** කලහං. ''ජාන''න්ති පදෙන ''විදූ''ති පදස්ස අත්ථඤ්චවාක්‍යඤ්ච දස්සෙති. විදන්ති ජානන්තීති**විදූ**ති වචනත්ථොකාතබ්බොති අධිප්පායො.**සාදීනවො**තිආදීනවෙන දොසෙන සහ පවත්තො.**අයන්ති** කලහො.

යෙච තං උපනය්හන්තීති එත්ථ තසද්දස්ස විසයං දස්සෙතුං වුත්තං ''ආඝාත''න්ති.**යෙති** ජනා. **උපනය්හන්ති** උපනහන්තිබන්ධන්ති.**සනන්තනොති** එත්ථ සනන්තනසද්දො පුරාණපරියායොතිආහ ''පොරාණො''ති.

''අඤ්ඤෙ''ති ඉමිනා**පරෙති** එත්ථපරසද්දස්ස පච්ඡාභාගත්ථාදයො නිවාරෙති.**මයමෙත්ථ යමාමසෙති**එත්ථ එතසද්දස්ස විසයං දස්සෙන්තො ආහ ''සඞ්ඝමජ්ඣෙ''ති. යමුධාතු උපයමනත්ථොසෙකාරො නිපාතමත්තොති ආහ ''උපයමාමා''ති. ''සතතං සමිතං මච්චුසන්තිකං ගච්ඡාමා''තිඉමිනා''න ජානන්තී''ති පදස්ස ආකාරං දස්සෙති.**තත්ථාති** මහාජනකායෙ යෙ පණ්ඩිතාති යොජනා.**එවංහීති** එවමෙව. ජානන්තා තෙ පණ්ඩිතා පටිපජ්ජන්තීති යොජනා. මෙධන්තාහිංසන්තා ගච්ඡන්ති පවත්තන්තීති**මෙධගා**කලහා. කෙචිමෙධධාතුතො ණ්වුපච්චයං වදන්ති, තෙසං මතෙන මෙධකාති පඨමක්ඛරෙන පාඨො භවෙය්‍ය.

තෙසම්පීතිබ්‍රහ්මදත්තදීඝාවුකුමාරානම්පි.**සඞ්ගතීති** සමාගමො.**වොති** තුම්හාකං. යෙසං තුම්හාකං නෙව මාතාපිතූනං අට්ඨීනිඡින්නානි, න පාණා හතා, න ගවස්සධනානි හටානි. තෙසං තුම්හාකං කස්මා සඞ්ගති නහොතීති යොජනා.

සබ්බානි පරිස්සයානීති එත්ථ**සබ්බානීති** වුත්තකාරණඤ්ච ලිඞ්ගවිපල්ලාසඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ''පාකටපරිස්සයෙ ච පටිච්ඡන්නපරිස්සයෙ චා''ති. ''අභිභවිත්වා''ති ඉමිනා**අභිභුය්‍යා**ති පදස්ස ත්වාපච්චයන්තභාවං දස්සෙති.**තෙනාති** නිපකෙන සහායෙන.

රාජාවාති එත්ථ රාජා ඉවාති පදවිභාගංකත්වා රාජසද්දස්ස උපලක්ඛණවසෙන මහාජනක, අරින්දමරාජානො ච ඉවසද්දස්සඔපම්මත්ථජොතකඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ''යථා''තිආදි. රට්ඨවිජිතසද්දාඅඤ්ඤමඤ්ඤපරියායා. විසෙසනවිසෙස්‍යානං කාමාචාරතො ගම්‍යමානත්තා වුත්තං ''විජිතංරට්ඨ''න්ති. ''මාතඞ්ගො අරඤ්ඤෙ නාගො ඉවා''ති ඉමිනාපදවිභාගංදස්සෙති. තෙසං පදානං අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''මාතඞ්ගොති හත්ථී වුච්චතී''තිආදි. ''හත්ථී වුච්චතී''ති ඉමිනා මහන්තො අඞ්ගො සරීරමෙතස්සාති**මාතඞ්ගොති** වචනත්ථෙන හත්ථී මාතඞ්ගො නාමාති දස්සෙති.මහන්තසද්දස්ස මාතාදෙසො.**නාගසද්දො** උරගෙ ච හත්ථිම්හි චනාගරුක්ඛෙ ච උත්තමෙ ච නාමපඤ්ඤත්තියඤ්චාති පඤ්චසු

අත්ථෙසු වත්තති, ඉධඋත්තමත්ථෙති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නාගොති මහන්තාධිවචනමෙත’’න්ති.**මාතඞ්ගරඤ්ඤෙවාති** එත්ථ ඉවසද්දස්ස ඔපම්මත්ථජොතකභාවංදස්සෙත්වා අත්ථයොජනං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යථා හී’’තිආදි. ‘‘යථා ච පාලිලෙය්‍යකො’’තිඉමිනා මාතඞ්ගනාගස්ස සරූපං උපලක්ඛණෙන දස්සෙති.

275. පාලිලෙය්‍යකගමනකථා

467. **පාලිලෙය්‍යකන්ති** පලිලවනසණ්ඩෙ වසන්තහත්ථිනාගං. ‘‘හත්ථී’’ති ච ‘‘නාගො’’ති ච ද්වින්නං සද්දානං පරියායභාවෙන වුත්තත්තා අධිකත්ථොති ආහ ‘‘මහාහත්ථී’’ති. පුරතො පුරතො ගච්ඡන්තෙහි තෙහි හත්ථිආදීහි ඡින්නගග්ගානීතියොජනා.**ඔභග්ගොභග්ගන්ති** භඤ්ජිත්වා අධොපාතිතංඔභග්ගන්තිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘භඤ්ජිත්වා භඤ්ජිත්වාපාතිත’’න්ති. ‘‘උච්චට්ඨානතො’’ති ඉමිනා අවතඋපසග්ගස්ස අධොත්ථං නයෙනදස්සෙති.**එතස්සාති** හත්ථිනාගස්ස.**තෙති** හත්ථිආදයො.**තෙහීති** හත්ථිආදීහි.පිවන්තෙහි තෙහීති යොජනා.**කද්දමොදකානීති** කද්දමෙනසංසට්ඨානි උදකානි.

ඊසාදන්තස්සාති එත්ථ ඊසාය සදිසො දන්තොඉමස්සාති ඊසාදන්තොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘රථීසාසදිසදන්තස්සා’’ති. ‘‘රථීසා’’තිඉමිනා නඞ්ගලීසං නිවත්තෙති.**යදෙකොති** යං එකො. යංසද්දොකාරණත්ථොති ආහ ‘‘යස්මා’’ති.**අස්ස නාගස්සාති**හත්ථිනාගස්ස.**නාගෙනාති** බුද්ධනාගෙන.

යථාභිරන්තන්තිඑත්ථ කිත්තකං කාලං රමතීති ආහ ‘‘තෙමාස’’න්ති.**එත්තාවතාති** එත්තකෙන තෙමාසවිහරණෙන. පත්ථටා අහොසීති සම්බන්ධො.**සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිං ජම්බුදීපතලෙ.

‘‘කොසම්බිනිවාසිනො’’ති ඉමිනා කොසම්බියං නිවසන්තීති**කොසම්බකාති** වචනත්ථං දස්සෙති.

276. අට්ඨාරසවත්ථුකථා

471. ‘‘ලද්ධිග්ගහණ’’න්ති ඉමිනා ආදීයතෙ**ආදායොති** වචනත්ථංදස්සෙති.

475. **තං දිවසමෙවාති** තස්මිං සඞ්ඝසාමග්ගිකරණදිවසෙයෙව.

476. **න මූලා මූලං ගන්ත්වාති** මූලතො මූලං න ගන්ත්වාව. ‘‘අත්ථතොඅපගතා’’ති ඉමිනා අත්ථතො අපෙතා**අත්ථාපෙතාති** වචනත්ථංදස්සෙති. ‘‘බ්‍යඤ්ජනමත්තං උපෙතා’’ති ඉමිනා බ්‍යඤ්ජනමත්තං උපෙතා උපගතා**බ්‍යඤ්ජනුපෙතාති** වචනත්ථං දස්සෙති.

477. අත්ථෙසු ජාතෙසූති එත්ථ ජාතසද්දො උප්පන්නපරියායොති ආහ ‘‘විනයඅත්ථෙසු උප්පන්නෙසූ’’ති. තඤ්ච පදං ‘‘සඞ්ඝස්ස කිච්චෙසූ’’තිආදීසුසබ්බපදෙසු යොජෙතබ්බං.**මහත්ථිකොති** මහන්තො උපකාරසඞ්ඛාතොඅත්ථො ඉමස්සාති මහත්ථිකොති දස්සන්තො ආහ ‘‘මහාඋපකාරො’’ති.

අනානුවජ්ජො පඨමෙනාති එත්ථ පඨමසද්දොතාවපරියායොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තාවා’’ති.**සීලතොති**සීලෙන.**උපෙක්ඛිතාචාරොති** උපපත්තිතොඉක්ඛිතාචාරො. ‘‘අපෙක්ඛිතාචාරො’’තිපි පාඨො.**උපපරික්ඛිතාචාරොති** උපපරික්ඛිතො ආචාරො එතස්සාතිඋපපරික්ඛිතාචාරො.

විසය්හාති එත්ථ විපුබ්බො සහධාතුඅභිභවනත්ථො, ත්වාපච්චයො ච හොතීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අභිභවිත්වා’’ති.**අනපගතන්ති** කාරණතොඅනපෙතං. භණන්තො භික්ඛූතිසම්බන්ධො. තමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යස්මා හී’’තිආදි.**සොති** භික්ඛු, න භාපෙතීති සම්බන්ධො. ‘‘උසූයායා’’ති ඉමිනාදොසාගතිගමනස්ස ගහිතත්තා ‘‘අගතිගමනවසෙනා’’ති ඉමිනා පාරිසෙසනයෙනඅවසෙසඅගතිගමනමෙවාධිප්පෙතං.**සොති** භික්ඛු.**ඡම්භති චෙවාති** ඡම්භති චෙව, ථද්ධං කරොති චෙවාති අත්ථො.**වෙධති චාති** කම්පති ච.**යො චාති** භික්ඛුපන.**ඊදිසොති** උසූයාය වා අගතිගමනෙන වා භණනසඞ්ඛාතො එදිසො නහොති.

කිඤ්ච භියොයාති නිපාතසමුදායො, තතොවුත්තතො අතිරෙකං කථෙතබ්බං කිං පනාති අත්ථො. තස්සා ගාථාය අත්ථො වෙදිතබ්බොතියොජනා.**යොති** භික්ඛු.**හීති** සච්චං.**කාලාගතන්තිඑත්ථ** ගහෙතබ්බකාලඤ්චසත්තමීතප්පුරිසසමාසඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කථෙතබ්බයුත්තකාලෙ ආගත’’න්ති.**වචොති** පදං න වචනපධානං, වචනවන්තපුග්ගලොයෙව පධානන්ති දස්සෙන්තොආහ ‘‘වදන්තො’’ති.

ආචෙරකම්හි ච සකෙති එත්ථ ආචරියස්ස එසොආචෙරකො,සස්ස අත්තනො එසො**සකොති**වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අත්තනො ආචරියවාදෙ’’ති. ගාථාභාවතො ආචරියසද්දස්සආචෙරාදෙසො කාතබ්බො. ‘‘වාදෙ’’ති ඉමිනා ඉදමත්ථෙ පවත්තස්ස ණිකපච්චයස්ස සරූපංදස්සෙති.**අලං පමෙතුන්ති** එත්ථ අලංසද්දො සමත්ථත්ථො, පමසද්දොතුලනත්ථොති ආහ ‘‘තුලයිතුං සමත්ථො’’ති.**කථෙතවෙතිඑත්ථ** තවෙසද්දො අඤ්ඤත්ථ යෙභුයොන භාවවාචකො, ඉධ පන කම්මවාචකොති ආහ ‘‘කථෙතබ්බෙ’’ති.**විරද්ධට්ඨානකුසලොති** විරද්ධට්ඨානෙකුසලො.

අයං ගාථා වුත්තාති සම්බන්ධො.**තන්ති**කථෙතබ්බං.**අයං හෙත්ථත්ථො**ති අයං එව එත්ථ ගාථායං අත්ථොතියොජනා. ‘‘ගච්ඡන්ති’’ති ඉමිනා**වජන්තී**ති එත්ථ වජධාතුයාගතාත්ථං දස්සෙති. ‘‘අත්තනො ආචරියවාද’’න්ති ඉමිනා ‘‘සකං ආදාය’’න්ති පදස්සඅත්ථං දස්සෙති. ආචරියවාදොහි ආදාතබ්බතො ගහෙතබ්බතො**ආදාය**න්ති වුත්තො.**තදනුරූප**න්ති තස්සවත්ථුස්ස අනුරූපං. බ්‍යාකරමානො භික්ඛූති සම්බන්ධො.**අට්ඨහිදූතඞ්ගෙහී**ති ‘‘සොතා ච හොති, සාවෙතා ච, උග්ගහෙතා ච, ධාරෙතා ච, විඤ්ඤාතා ච, විඤ්ඤාපෙතා, ච කුසලො ච සහිතාසහිතස්ස, නො ච කලහකාරකො’’ති (චූළව. 347; අ. නි. 8.16) එවං වුත්තෙහි අට්ඨහි දූතස්සඅඞ්ගෙහි. කස්සදූතෙය්‍යාකම්මන්ති ආහ ‘‘සඞ්ඝස්සා’’ති. දූතස්ස එතානි**දූතෙය්‍යානි,**තානියෙව කම්මානි**දූතෙය්‍යකම්මානි,**තෙසු.**ඉද**න්තිඅත්ථජාතං, වුත්තං හොතීති යොජනා. අථ වා**ඉද**න්ති අයමත්ථො.**වුත්තං හොතී**ති වුත්තො හොති. පච්ඡිමනයෙලිඞ්ගවිපල්ලාසොති දට්ඨබ්බො. ආනෙත්වා හවන්ති පූජෙන්තීති**ආහවා**දායකා, තෙසං ආහුනං. ආනෙත්වා හුනිතබ්බං පූජෙතබ්බන්ති**ආහුති,**තං ආහුතිං.**සඞ්ඝස්සකිච්චෙසූ**ති නිද්ධාරණෙ භුම්මං. තෙන වුත්තං ‘‘තස්ස තස්සකිච්චස්සා’’ති.**කරවචො**ති එත්ථ ‘‘වචොකරො’’ති වත්තබ්බෙගාථාභාවතො පදවිපරියායවසෙන ‘‘කරවචො’’ති වුත්තොති ආහ ‘‘වචනං කරොන්තො’’ති. ‘‘වචනකරණෙනා’’ති ඉමිනා ‘‘**නතෙන මඤ්ඤතී’’**ති එත්ථතසද්දස්ස විසයං දස්සෙති.

ආපජ්ජමානො භික්ඛු ආපත්ති හොතීති යොජනා.**තස්සා චා**ති එත්ථ ස්මාවචනස්ස ස්සාදෙසො කාතබ්බො.**යථා**ති යෙනාකාරෙන, විනයකම්මාකාරෙනාති අත්ථො.**යෙසූ**ති යත්තකෙසු වත්ථූසු. උභයෙ එතෙ විභඞ්ගාති සම්බන්ධො.**අස්සා**ති භික්ඛුස්ස.**ආපත්තිවුට්ඨානපදස්සා**ති පදසද්දො කාරණත්ථො, භුම්මත්ථෙසාමිවචනො ච හොතීති ආහ ‘‘ආපත්තිවුට්ඨානකාරණෙ’’ති. ‘‘කුසලො’’ති ඉමිනා ඡෙකොපණ්ඩිතො, කුච්ඡිතං පාපං විදති ජානාතීති**කොවිදො**තිවචනත්ථෙන කොවිදො නාමාති දස්සෙති.

ආචරන්තොභික්ඛු ගච්ඡතීති යොජනා. ‘‘වත්ත’’න්ති ඉමිනා**ඔසාරණං තන්**ති එත්ථ තසද්දස්ස විසයංදස්සෙති. ‘‘යා’’ති ඉමිනා**එතම්පී**ති එත්ථ එතසද්දස්සඅනියමනිද්දෙසභාවං දස්සෙති.**සබ්බත්ථා**ති සබ්බස්මිංකොසම්බකක්ඛන්ධකෙ.

ඉති කොසම්බකක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

මහාවග්ගවණ්ණනාය

යොජනා සමත්තා.

ජාදිලඤ්ජිතනාමෙන, නෙකානං වාචිතො මයා;
මහාවග්ගඛන්ධකස්ස, සමත්තො යොජනානයොති.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

පාචිත්‍යාදියොජනා

චූළවග්ගයොජනා

මහාවග්ගඛන්ධකස්සෙවං, කත්වාන යොජනානයං;
අධුනා චූළවග්ගස්ස, කරිස්සං යොජනානයං.

1. කම්මක්ඛන්ධකං

1. තජ්ජනීයකම්මකථා

1. චූළවග්ගස්සපඨමෙ කම්මක්ඛන්ධකෙ එවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා. ‘‘චූළවග්ගස්සා’’ති පදං ‘‘කම්මක්ඛන්ධකෙ’’ති පදෙ අවයවිසම්බන්ධො.**තාවාති** පාරිවාසිකක්ඛන්ධකාදිතො, පාරිවාසික්ඛන්ධකාදීනං වා පඨමං. චෙවසද්දො ච චසද්දො ච ‘‘පණ්ඩුකලොහිතකා’’තිපදස්ස අසමාහාරද්වන්දවාක්‍යං දීපෙන්ති. නිස්සයානං නාමං නිස්සිතෙසු උපචාරවසෙනතෙසං සද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකාපි පණ්ඩුකලොහිතකනාමායෙව හොන්තීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තෙසං නිස්සිතකාපී’’තිආදි. පිසද්දෙන උපචාරත්ථං සම්පිණ්ඩෙති. ‘‘සුට්ඨුබලව’’න්ති ඉමිනා**බලවාබලවන්ති** ද්වින්නං සද්දානංපරියායභාවෙන වුත්තත්තා අතිසයත්ථොති දස්සෙති. ‘‘බලවබලව’’න්ති වත්තබ්බෙවාචාසිලිට්ඨවසෙන දීඝං කත්වා එවං වුත්තං.**පටිවදථාති**පටිවිජ්ජන්නට්ඨානෙ කථෙථ. ඉමිනා**පටිමන්තෙථාති** එත්ථමන්තධාතුයා ගුත්තභාසනත්ථං දස්සෙති. අත්ථෙසු කරණභාසනකිච්චෙසු අලං සමත්ථාතිඅලමත්ථා, තෙසං විසෙසෙනාති**අලමත්ථතරාති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සමත්ථතරා’’ති.

අධම්මකම්මද්වාදසකකථා

4. අසම්මුඛාකතන්තිආදීසු එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. සම්මුඛෙහිවිරහිතා**අසම්මුඛාති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සඞ්ඝධම්මවිනයපුග්ගලසම්මුඛානං විනා කත’’න්ති. ‘‘අප්පටිපුච්ඡිත්වා’’තිඉමිනා**අප්පටිපුච්ඡාති** එත්ථ ත්වාපච්චයස්සාකාරභාවංදස්සෙති.**තස්සෙවාති** චුදිතකස්සෙව.**අදෙසනාගාමිනියාති** එත්ථ අකාරස්ස අඤ්ඤත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පාරාජිකා…පෙ…. වා’’ති.**එත්ථාති** තජ්ජනීයකම්මෙ.**නව පදාති** නවසු පදෙසු, නිද්ධාරණෙ චෙතං පච්චත්තවචනං. පුරිමකෙසුතීසු තිකෙසු වුත්තෙසු නවසු පදෙසූති යොජනා. ‘‘එකෙක’’න්ති පදෙන සම්බන්ධිතබ්බං.**ඉමෙහීති** ඉමෙහි ද්වීහි පදෙහි.**ද්වාදසතිකාති** පුරිමෙහි තීහි තිකෙහි නව තිකෙ මිස්සෙත්වා ද්වාදස.**සුක්කපක්ඛෙසුපීති** පටිසෙධවිරහවසෙන සුක්කෙසු පක්ඛෙසුපි.

6. ‘‘පබ්බජිතාන’’න්ති ඉමිනා ගිහීනං අනනුලොමිකතං නිවත්තෙති.**සහසොකිතාදීහීති** ආදිසද්දෙන සහනන්දිං සඞ්ගණ්හාති. ඉමස්මිං ඨානෙසබ්බඅට්ඨකථාපොත්ථකෙසු ‘‘න උපසම්පාදෙතබ්බන්ති උපජ්ඣායෙන හුත්වා නඋපසම්පාදෙතබ්බ’’න්ති පාඨතො පට්ඨාය යාව ‘‘න

සම්පයොජෙතබ්බන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤංයොජෙත්වා කලහො න කාරෙතබ්බො''ති පාඨො අත්ථි, තාව අට්ඨාරසසම්මාවත්තනවත්තානංසංවණ්ණනාපාඨො ලිඛිතො, සො පාඨො ඉමස්මිං ඨානෙ න ලිඛිතබ්බො. කස්මා? පාළික්කමානුප්පත්තාභාවතො, අට්ඨකථායමෙව ''අට්ඨාරස සම්මාවත්තනවත්තානිපාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ වණ්ණයිස්සාමා''ති වක්ඛමානත්තා, යථාවචනඤ්චපාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ (චූළව. අට්ඨ. 76) සංවණ්ණිතත්ථා ච. තස්මා සො පාඨො නපොරාණපාඨො හොති, පච්ඡා පක්ඛිත්තපාඨොති දට්ඨබ්බො.

තිණ්ණංභික්ඛවෙ භික්ඛූනන්තිආදිවුත්තන්ති සම්බන්ධො.**එකෙකෙනාපීති** තීසු අධිගෙසුඑකෙකෙනාපි. ඉමිනා අවයවවාක්‍යනිබ්බත්තිවසෙන කම්මාරහභාවං දස්සෙති.**හීති** සච්චං. නියස්සස්ස විසෙසෙන අභිණ්හාපත්තිකත්තං අධිගංඉති වුත්තන්ති යොජනා. එත්ථ ආකාරවාචකොඉතිසද්දොලුත්තනිද්දිට්ඨොති දට්ඨබ්බං. එසෙව නයො අනන්තරෙපි. තජ්ජීයති අනෙනවිනයකම්මෙනාති**තජ්ජනීයං,**තමෙව කම්මං**තජ්ජනීයකම්මං**. ''නිස්සාය තෙ වත්ථබ්බ''න්ති නියස්සීයති බාලොභජාපීයති අනෙන විනයකම්මෙනාති**නියස්සං,**දිවාදිගණිකත්තාසකාරස්ස ද්වෙභාවො හොති ''නස්සං වස්ස''න්තිආදීසු විය, නියස්සමෙව කම්මං**නියස්සකම්මං**. ගාමාදිතො පබ්බාජීයති අනෙන විනයකම්මෙනාති**පබ්බාජනීයං,**තමෙව කම්මං**පබ්බාජනීයකම්මං.තීසූති** භණ්ඩනකාරකඅභිණ්හාපත්තිකකුලදූසකවසෙන තිවිධෙසු අධිගෙසු. යෙන කෙනචිඅධිගෙනාති සම්බන්ධො. යදි සබ්බානි කම්මානි කාතුං වට්ටතීති යොජනා. එවං සතිචම්පෙයාක්ඛන්ධකෙ (මහාව. 400 ආදයො) වුත්තං ඉදං වචනං විරුජ්ඣතීති සම්බන්ධො.**වචනත්ථනානත්තතොති** වචනස්ස ච අත්ථස්ස ච නානාභාවතො.තමෙවත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ''තජ්ජනීයකම්මාරහස්සාති ඉමස්ස හී''තිආදි. තත්ථ ''තිණ්ණං භික්ඛවෙ''තිආදිවචනස්ස අධිගසම්භවො අත්ථොති යොජනා.**තස්මාති** යස්මා න විරුජ්ඣති, තස්මා. සඞ්ඝෙන කතං හොතීතිසම්බන්ධො. ඉමිනා ලක්ඛණෙන තජ්ජනීයාදිකම්මාරහස්ස තස්ස භික්ඛුස්සාති යොජනා.එවං කම්මසන්නිට්ඨානත්ථං දස්සෙත්වා අධිගසම්භවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''යස්සපනා''තිආදි. තත්ථ**යස්සාති** භික්ඛුස්ස, අත්ථීතිසම්බන්ධො.**භණ්ඩනකාරකාදීසූ**තිආදිසද්දෙනඅභිණ්හාපත්තිකකුලදූසකානි සඞ්ගණ්හාති. ආකඞ්ඛමානො සඞ්ඝො කරෙය්‍යාති සම්බන්ධො.**කම්මාරහ**න්ති කම්මස්ස, කම්මෙ වා අරහං.**එත්ථාති** කම්මක්ඛන්ධකෙ.**පුබ්බෙනාති**පුබ්බෙ වුත්තෙන චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙන.**අපර**න්ති අපරෙවුත්තං කම්මක්ඛන්ධකං.**සමෙතීති** සමං ගච්ඡති.

තත්ථාති කම්මෙසු, තජ්ජනීයකම්මෙතිසම්බන්ධො, අධිගෙසු වා, භණ්ඩනකාරකවසෙනාති සම්බන්ධො.**අථඛොති** තථා වුත්තාපීති අත්ථො.**කරොන්තෙන**කම්මවාචාවාචකෙනාති සම්බන්ධො.**හීති** ඵලජොතකො.**භූතෙන වත්ථුනාති** තච්ඡෙන වත්ථුනා.**අඤ්ඤස්සකම්මස්සාති** තජ්ජනීයකම්මතො අඤ්ඤස්ස කම්මස්ස. කස්මා බාලස්සඅබ්‍යත්තස්ස ආපත්තිබහුලස්සතජ්ජනීයකම්මං කාතබ්බන්තියොජනා.**ඉදම්පීති** තජ්ජනීයකම්මම්පි.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු කම්මෙසු.

නප්පටිප්පස්සම්භෙතබ්බඅට්ඨාරසකාදිකථා

8. **පන්නලොමාති** පතිතමානලොමා.**එතන්ති** වත්තං.**නෙත්ථාරන්ති** එත්ථ අවුට්ඨක්ඛරසංයොගෙ පරස්සතකාරස්ස ථකාරො හොති, තස්මා දුතියක්ඛරෙන පාඨො යුත්තො.**යෙනාති** වත්තෙන.**නිස්සාරණාති**නිස්සාරණතො. දස වා දිවසානි, පඤ්ච වා දිවසානි පූරෙතබ්බන්ති යොජනා.**හීති** සච්චං.**එත්තකෙනාති** එතප්පමාණෙනදසපඤ්චදිවසෙන.

2. නියස්සකම්මකථා

11. **අපිස්සු භික්ඛූ පකතාති** එත්ථ නිපාතානමනෙකත්ථත්තා ඉධඅපිස්සුසද්දො නිච්චත්ථො හොති. පකතසද්දො ''කුක්කුච්චපකතා''තිආදීසු (පාරා.අට්ඨ. 1.තතියසඞ්ගීතිකථා; පාචි. අට්ඨ. 438) අභිභවනත්ථො, ඉධ පන බ්‍යාවටත්ථොතිදස්සෙන්තො ආහ ''නිච්චං බ්‍යාවටා හොන්තී''ති.

3. පබ්බාජනීයකම්මකථා

27. **එත්ථාති** අස්සජිපුනබ්බසුකවත්ථුම්හි.**කායිකොති** එත්ථ කායෙන කීළතීති කායිකොති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''කායකීළා වුච්චතී''ති. ''එසෙව නයො''ති ඉමිනා වාචාය කීළතීති**වාචසිකො,**කායිකො ච වාචසිකො **චකායිකවාචසිකොති** වචනත්ථං අතිදිසති. එත්ථ ච පච්ඡිමවචනත්ථොසමාහාරද්වන්දො, සමාහාරද්වන්දෙපි කත්ථචි පුල්ලිඞ්ගමිච්ඡන්ති සද්දවිදූ ''ධම්මවිනයො''තිආදීසු (විභ. අට්ඨ. 509) විය. කායද්වාරපඤ්ඤත්තසික්ඛාපදංවීතික්කමතීති**කායිකොති** වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''කායද්වාරෙ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවීතික්කමො වුච්චතී''ති. කායෙනපඤ්ඤත්තසික්ඛාපදං වීතික්කමෙතීති**කායිකොති** වචනත්ථොපියුජ්ජතෙව. ''උපහනනං වුච්චතී''ති ඉමිනා උපහනනං උපඝාතං, තමෙව**උපඝාතික**න්තිවචනත්ථං දස්සෙති. ''නාසන''න්ති ඉමිනා හනධාතුයා හිංසනත්ථං දස්සෙති. පටික්ඛිත්තවෙජ්ජකම්මාදිවසෙනතෙලපචනඅරිට්ඨපචනාදීනි කායිකො මිච්ඡාජීවො නාමාති යොජනා. ඉමිනා මිච්ඡාජීවස්සසරූපං දස්සෙති.

4. පටිසාරණීයකම්මකථා

33. සුධම්මවත්ථුස්මිං එවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා. අනපලොකෙත්වාති එත්ථ අපපුබ්බොලොකසද්දො ආපුච්ඡනත්ථොති ආහ ‘‘න ආපුච්ඡිත්වා’’ති.

34. **කින්තිකිං** නාම ඛාදනීයභොජනීයං.**වොති** තුම්හෙහි.**ගහපතීති** ආලපනපදං. ථෙරානංඅත්ථායාති සම්බන්ධො.**පටියත්තන්ති** පටියාදිතං. ‘‘එතංඅවොචා’’ති ඉමිනාඑතදවොචාති එත්ථ නිග්ගහිතාදෙසසන්ධිංදස්සෙති.**යදිදන්ති** සද්දො ‘‘තිලසංගුළිකා’’ති පදෙනයොජිතත්තා ඉත්ථිලිඞ්ගොති ආහ ‘‘යා අය’’න්ති.**තිලසක්ඛලිකාති** තිලෙන සංසට්ඨා සක්ඛලිකා. ‘‘සා නත්ථී’’ති ඉමිනාඋත්තරවාක්‍ය යංසද්දස්ස පුබ්බවාක්‍ය තංසද්දාපෙක්ඛතං දස්සෙති. එකො පුරිසොතිසම්බන්ධො.**පූවියොති** පූවං, පූවෙන වා කයවික්කයො.**තෙනාති** කාරණෙන.**නන්ති** ගහපතිං.**ථෙරොති** සුධම්මත්ථෙරො.**යදෙව කිඤ්චීති**එත්ථ කිඤ්චි එව යං වචනන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කිඤ්චිදෙව තිලසංගුළිකාවචන’’න්ති.**ඉදන්ති** ඉමං අත්ථං.**සොතිකුක්කුටපොතකො.කාකවස්සිතන්ති** කාකස්ස වස්සිතං, නෙවඅකාසීති සම්බන්ධො.**තයාපීති** පිසද්දො කුක්කුටපොතකංඅපෙක්ඛති. නෙව භික්ඛුවචනං වුත්තං, න ගිහිවචනං වුත්තං, ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙතීතියොජනා.

අධම්මකම්මාදිද්වාදසකකථා

39. පුරිමෙහිකම්මෙහීති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** අඞ්ගෙසු. යථාපරිසක්කියමානෙ ගිහිනො ලාභං න ලභන්තීති යොජනා. පරිපුබ්බො සක්කධාතුපරක්කමත්ථොති ආහ ‘‘පරක්කමන්තො’’ති.**තත්ථාති**අනත්ථාදීසු. **අත්ථභඞ්ගොති** ගිහීනංඅත්ථස්ස භඞ්ගො.**අවසනන්ති** ගිහීනං අවසනං.**ගිහීනන්ති** එත්ථ සාම්‍යත්ථෙ සාමිවචනන්ති ආහ ‘‘ගිහීනංසන්තිකෙ’’ති. යථා කරියමානෙ සච්චො හොති, එවං න කරොතීති යොජනා.**එකඞ්ගෙනාපීති** පිසද්දො සම්භාවනත්ථො, තතො අධිකෙහි අඞ්ගෙහි කානාම කථාති දස්සෙති.**එත්ථාති** පටිසාරණීයකම්මෙ. පටිමුඛංඅත්තනො දොසං සරාපෙතබ්බං අනෙන විනයකම්මෙනාති**පටිසාරණීයං,**තමෙව කම්මං පටිසාරණීයකම්මං.

5. ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛෙපනීයකම්මකථා

46. **සංසට්ඨාති** එත්ථ සංසධාතුයා කථනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආරොචෙථා’’ති.තුම්හෙ සංසථ, කථෙථාති අත්ථො.

50. **භණ්ඩනකාරකො හොතීති**ආදි කාරණූපචාරවසෙන වුත්තොති ආහ ‘‘භණ්ඩනාදිපච්චයා’’තිආදි. භණ්ඩනකාරකාදි කාරණං, තෙන ආපන්නා

ආපත්ති ඵලං, තස්සාඅදස්සනෙ උක්ඛෙපනීයකම්මං කාතබ්බන්ති අධිප්පායො.**තස්සා**ති ආපත්තියා.

51. **එත්ථා**තිඋක්ඛෙපනීයකම්මෙ.**තත්ථා**ති තෙචත්තාළීසවත්තෙසු.**අනුද්ධංසෙතබ්බො**ති එත්ථ ධංසධාතුයා ගත්‍යත්ථං පටික්ඛිපන්තො ආහ ''න චොදෙතබ්බො''ති. ''රජොනුද්ධංසති''තිආදීසු (බු. වං. 2.101) හි ධංසධාතුගත්‍යත්ථෙ වත්තති. ''න භික්ඛු භික්ඛුනී''ති එත්ථ සොයෙව භික්ඛු තෙහෙවභික්ඛුනීති අත්ථං නිවාරෙන්තො ආහ ''අඤ්ඤො භික්ඛු අඤ්ඤෙහි භික්ඛුනී''ති. නගිහිද්ධජොති එත්ථ ගිහීනං ධජොගිහිද්ධජොති වුත්තෙඔදාතවත්ථාදීනීති ආහ ''ඔදාතවත්ථානී''තිආදි.**නතිත්ථියාදිපදත්තය**න්ති ''න තිත්ථියා සෙවිතබ්බා, භික්ඛූ සෙවිතබ්බා, භික්ඛුසික්ඛාය සික්ඛිතබ්බ''න්ති පදානං තයං. ''න අපසාදෙතබ්බො''ති ඉමිනා **නආසාදෙතබ්බො**ති එත්ථ ආපුබ්බසදධාතුයා අපපුබ්බසදධාතුයාසමානභාවං දස්සෙති.**''අන්තො වා බහි වා**ති'' එත්ථ කස්සඅන්තො වා බහි වාති ආහ ''විහාරස්සා''ති. සෙසං සබ්බංවත්තන්තියොජනා.**ඉමිනා**ති ආපත්තියා අදස්සනෙඋක්ඛෙපනීයකම්මෙන.

65. **තස්සා**ති ආපත්තියා.**ඉධා**ති පාපිකායදිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ කතෙ උක්ඛෙපනීයකම්මෙ. ආපත්තිඅදස්සනාදීසුඋද්ධරිත්වා ඛිපීයති අපනීයති අනෙන විනයකම්මෙනාතිඋ**ක්ඛෙපනීයං,**තමෙව කම්මංඋ**ක්ඛෙපනීයකම්මං**.

ඉති කම්මක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

2. පාරිවාසිකක්ඛන්ධකං

1. පාරිවාසිකවත්තකථා

75. පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ**පාරිවාසිකා**ති පදස්ස පරිවාසංපරිවසන්තීති පාරිවාසිකාති දස්සෙන්තො ආහ ''පරිවාසං පරිවසන්තා''ති.**තත්ථා**ති ''පරිවාසං පරිවසන්තා''ති තද්ධිතවාක්‍යෙ.**තෙසූ**ති චතුබ්බිධෙසු පරිවාසෙසු.**තිත්ථියපරිවාසො**ති තිත්ථියානං පරිවාසො, තිත්ථියානං වා දාතබ්බොපරිවාසො, තිත්ථියෙහි වා පරිවසිතබ්බො පරිවාසො තිත්ථියපරිවාසො.**අප්පටිච්ඡන්නපරිවාසො**ති අප්පටිච්ඡන්නො පරිවාසොඅප්පටිච්ඡන්නපරිවාසො.**තත්ථා**ති අප්පටිච්ඡන්නපරිවාසෙ.**ය**න්ති වචනං.**අයං පනා**ති අයංපටිච්ඡන්නපරිවාසො පන.**ඉධා**තිපාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ.**සෙසා**තිඅප්පටිච්ඡන්නපරිවාසතො සෙසා.**තයො**තිඅප්පටිච්ඡන්නපරිවාසාදයො තයො, දාතබ්බාති සම්බන්ධො. කස්ස දාතබ්බාති ආහ ''යෙනා''තිආදි.**ආපන්නා චෙවා**ති ආපජ්ජිතබ්බා චෙව.**තෙසූ**ති තිවිධෙසු පරිවාසෙසු.**එතෙ පනා**ති තයොපන.**ඉධා**ති පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ.**තස්මා**ති යස්මා ඉධ අධිප්පෙතා, තස්මා.**එතෙසූ**ති තිවිධෙසු පරිවාසෙසු.

පකතත්තානං භික්ඛුනන්ති එත්ථඅධිප්පෙතපකතත්තෙ දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඨපෙත්වා’’තිආදි.**මූලායපටිකස්සනාරහාදීනම්පීති** එත්ථ ආදිසද්දෙනමානත්තාරහමානත්තචාරිකඅබ්භානාරහාදයො සඞ්ගණ්හාති. පිසද්දෙන පකතිපකතත්තංඅපෙක්ඛති.**තෙති** පකතත්තා. යං අභිවාදනාදිං කරොන්තීතියොජනා.**සාදියන්තීති** එත්ථ සාදියනං නාමසම්පටිච්ඡනන්ති ආහ ‘‘සම්පටිච්ඡන්තී’’ති.**තත්ථාති**අභිවාදනාදීසු, නිද්ධාරණෙ චෙතං භුම්මවචනං.**සාමීචිකම්මන්ති** එතං ආභිසමාචාරිකස්ස අධිවචනන්ති යොජනා.**අභිවාදනාදීනීති** අභිවාදනපච්චුට්ඨානඅඤ්ජලිකම්මානි.**බීජනවාතදානාදිනොති** බීජනියා පහරිතෙන පවත්තස්ස වාතස්ස දානාදිනො.**ආසනාභිහාරන්ති** එත්ථ අභිහරණං අභිහාරො, ආසනස්ස අභිහාරොආසනාභිහාරොති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආසනස්ස අභිහරණ’’න්ති. පඤ්ඤාපනම්පිඅභිහරිත්වා පඤ්ඤාපිතත්තා අභිහාරොයෙව නාමාති ආහ ‘‘පඤ්ඤාපනමෙව වා’’ති. ‘‘පාදධොවනඋදක’’න්ති ඉමිනා පාදස්ස ධොවනං උදකං**පාදොදකන්ති**වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘පාදට්ඨපනක’’න්ති ඉමිනා පාදස්ස ඨපනකං පීඨං**පාදපීඨන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘පාදඝංසනං වා’’ති ඉමිනා පාදස්සඝංසනං කථලිකං**පාදකථලිකන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති.සද්ධිවිහාරිකානම්පි අභිවාදනාදින්ති සම්බන්ධො. පිසද්දෙන අඤ්ඤෙසංසාදියන්තස්ස කා නාම කථාති දස්සෙති.**තෙති** සද්ධිවිහාරිකා.**සද්ධාපබ්බජිතාති** සද්ධාය පබ්බජිතා.**කුලපුත්තාති** ජාතිකුලපුත්තා, ආචාරකුලපුත්තා ච. කරොන්ති, ආපුච්ඡන්තියෙවාති සම්බන්ධො. වාරිතම්පි අසාදියනං නාමාති ආහ ‘‘වාරිතකාලතොපට්ඨාය අනාපත්තී’’ති.**මිථු යථාවුඩ්ඪන්ති** එත්ථමිථුසද්දො අඤ්ඤමඤ්ඤපරියායො, යථාසද්දො යංසද්දපරියායො, විච්ඡත්ථො වාති ආහ ‘‘අඤ්ඤමඤ්ඤං යො යො වුඩ්ඪො’’ති. අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්හි මිථති සඞ්ගමං කරොතීතිමිථූති වුච්චති.**තෙන තෙනාති** භික්ඛුනා, ‘‘සාදිතු’’න්ති පදෙ භාවකත්තා. සාදිතුං අනුජානාමීති සම්බන්ධො.

‘‘වුඩ්ඪපටිපාටියා’’ති ඉමිනා වුඩ්ඪානං පටිපාටිය**ථාවුඩ්ඪන්ති** චතුත්ථීඅබ්‍යයීභාවං දස්සෙති. පුරිමපදෙ පනපඨමාඅබ්‍යයීභාවො.**පාළියාති** පන්තියා.**තත්ථෙවාති** සඞ්ඝනවකට්ඨානෙ එව.**පවාරණායපීති**පිසද්දෙන න කෙවලං උපොසථෙයෙව, අථඛො පවාරණායපීති දස්සෙති. සඞ්ඝෙන භාජියමානන්ති සම්බන්ධො.

ඔණොජනන්ති අවනුදතෙ ඔණොජනං. අවපුබ්බොනුදධාතු නකාරස්ස ණකාරං, දකාරස්ස ච ජකාරං කත්වා ඔණොජනන්ති වුච්චති. නුදධාතුඅපනයනත්ථො, තෙන වුත්තං ‘‘විස්සජ්ජනං වුච්චතී’’ති.**උද්දෙසභත්තාදීනීති**ආදිසද්දෙන සලාකභත්තාදීනි සඞ්ගණ්හාති.**අස්සාති** පාරිවාසිකස්ස.**තානීති**ද්වෙ තීණි උද්දෙසභත්තාදීනි.**හෙට්ඨාති** අත්තනො හෙට්ඨා.**ගාහෙථාති** නවකතරෙ

භික්ඛූ ගාහාපෙථ.**හත්තපච්චාසාති** හත්තමෙව පච්චාසා හත්තපච්චාසා, පච්චාසාහත්තන්ති අත්ථො. ''විස්සජ්ජෙතබ්බානී''ති ඉමිනා අවනුදිතබ්බන්ති**ඔණොජනන්ති** අත්ථං දස්සෙති.**එවන්ති** ගහෙත්වා විස්සජ්ජමානෙති යොජනා.**තානීති** උද්දෙසහත්තාදීනි.**යදි පන නගණ්හාතීති** සචෙ සඞ්ඝතො වස්සග්ගෙන න ගණ්හාති.**නවිස්සජ්ජෙතීති** සචෙ අඤ්ඤස්ස න විස්සජ්ජෙති.**ඔදිස්සාති** උද්දිසිත්වා.**තස්සාති**පාරිවාසිකස්ස.**හීති** යස්මා. සඞ්ඝනවකට්ඨානෙ නිසින්නස්සතස්සාති යොජනා.**හත්තග්ගෙති** හත්තස්ස ගහණට්ඨානෙ.**සොති** පාරිවාසිකො, මා කිලමිත්ථාති සම්බන්ධො.**ඉදන්ති** ඔණොජනං.**අස්සාති** පාරිවාසිකස්ස, අනුඤ්ඤාතන්ති සම්බන්ධො.

ආගතාගතෙහි භික්ඛූහීති සම්බන්ධො.**චතුස්සාලහත්තන්ති** චතුමුඛා සාලා චතුස්සාලා භොජනසාලා, තත්ථපටිපාටියා දින්නං හත්තං චතුස්සාලහත්තං.**එතන්ති**චතුස්සාලහත්තං.**පාළියාති** භික්ඛූනං පාළියා.**ඔසක්කිත්වාති** හෙට්ඨා සක්කිත්වා.**හත්ථපාසෙති** හත්තදායකස්ස හත්ථපාසෙ.**සෙනොති** කුලලො. ''ආරාමිකසමණුද්දෙසෙහී''ති පදං ''ආහරාපෙතු''න්තිපදෙ කාරිතකම්මං.**සයමෙවාති** පාරිවාසිකෙන අනාණත්තො හුත්වාසයමෙව.**මහාපෙළහත්තෙපීති** මහතියං පෙළායං පක්ඛිපිත්වාදින්නෙ හත්තෙපි.**යත්ථ පනාති** පරිවිසට්ඨානෙ පන.

76. තත්‍රායංසම්මාවත්තනාති එත්ථ තසද්දස්ස අනියමනිද්දෙසභාවං දස්සෙන්තො ආහ ''ඉදානි යා අයංසම්මාවත්තනා වුත්තා''ති. සම්මා වත්තිතබ්බං එතායාති**සම්මාවත්තනා. තත්ථාති** සම්මාවත්තනායං.**නඋපසම්පාදෙතබ්බන්ති** එත්ථ ආචරියෙන හුත්වා කම්මවාචාසාවනම්පිඋපසම්පාදනමෙවාති ආහ ''ආචරියෙන හුත්වාපි කම්මවාචා න සාවෙතබ්බා''ති.**අඤ්ඤස්මිං අසතීති** අත්තනා අඤ්ඤස්මිං කම්මවාචාවාචකෙ අසති. නනිස්සයො දාතබ්බොති එත්ථ ආගන්තුකානමෙව නිස්සයො න දාතබ්බො, නදින්නනිස්සයානම්පීති දස්සෙන්තො ආහ ''ආගන්තුකානං නිස්සයොන දාතබ්බො''තිආදි, යෙහිපි භික්ඛූහි ගහිතොති සම්බන්ධො.

අඤ්ඤොසාමණෙරොති පකතත්තකාලෙ උපජ්ඣං දත්වා ගහිතසාමණෙරෙහි අඤ්ඤොසාමණෙරො.**ආධිපච්චට්ඨානභූතාති** සබ්බසම්මුතීනංඅධිපතිභාවස්ස ඨානභූතා.**පටිබලස්සාති** භික්ඛුනියො ඔවදිතුංපටිබලස්ස. ඉමිනා ලද්ධසම්මුතිකෙන ආණත්තො අලද්ධසම්මුතිකොපි ගරුධම්මෙහි වාඅඤ්ඤෙහි වා භික්ඛුනියො ඔවදිතුං ලභතීති දස්සෙති. ආගතා භික්ඛුනියො වත්තබ්බාතිසම්බන්ධො.**වොති** තුම්හාකං.**සොතිභික්ඛු.වොති** තුම්හාකං, දස්සතීති සම්බන්ධො.

සුක්කවිස්සට්ඨියාතිසුක්කවිස්සට්ඨිආපත්තිකාරණා. කායසංසග්ගාදිගරුකාපත්ති නාපජ්ජිතබ්බාති

යොජනා.ආපත්තික්ඛන්ධවසෙන ආපත්තිවත්ථූනං පාපිට්ඨභාවඤ්ච පාපිට්ඨතරභාවඤ්චවිත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘සත්තසු හී’’තිආදි.**පාපිට්ඨතරා**තිදුබ්භාසිතාපත්තිතො දුක්කටාපත්ති පාපිට්ඨතරා.**තාසන්**තිසත්තන්නං ආපත්තීනං.**පුරිමනයෙනෙවා**ති පුරිමානං ආපත්තීනංනයෙනෙව.**භෙදො**ති වත්ථූනං විසෙසො. එවං ආපත්තික්ඛන්ධවසෙනආපත්තිවත්ථූනං පාපිට්ඨපාපිට්ඨතරභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි සික්ඛාපදවසෙන තෙසං තංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘පණ්ණත්තිවජ්ජසික්ඛාපදෙ පනා’’තිආදි.**උභයම්පී**ති වත්ථුආපත්තිසඞ්ඛාතං උභයම්පි.

කම්මන්ති එත්ථ කාරණභූතස්ස කම්මස්සනාමං කාරියභූතායං කම්මවාචායං උපචාරවසෙන කාරියභූතා කම්මවාචා කම්මන්ති වුච්චතීතිආහ ‘‘පරිවාසකම්මවාචා වුච්චතී’’ති. කම්මස්මිං සති, කම්මෙන වා වචිතබ්බාති**කම්මවාචා**ති වචනත්ථො කාතබ්බො.**කසිකම්මන්**ති කසිසඞ්ඛාතං කම්මං.**ගොරක්ඛකම්මන්**ති ගොරක්ඛසඞ්ඛාතං කම්මං. ‘‘කම්මං කත’’න්තිඉමිනා කම්මං කරොන්තීති**කම්මිකා**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**තෙ**ති කම්මිකා භික්ඛූ, න ගරහිතබ්බාති සම්බන්ධො.

වචිතබ්බං අනෙන දොසෙනාති**වචනීයං,**සංවිජ්ජති වචනීයං අස්සාති**සවචනීයං,**තං න කාතබ්බන්තිඅත්ථො. තමෙවත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘පලිබොධත්ථාය හී’’තිආදි. යාව න තංඅධිකරණං වූපසන්තං හොති, තාව ඉමම්හා ආවාසා එකපදම්පි මාපක්කාමීති යොජනා.**තෙ**ති තුය්හං.

අනුවාදොති එත්ථ අනුසාසනවසෙන අඤ්ඤෙවදතීති අනුවාදොති වුත්තෙ ජෙට්ඨකට්ඨානන්ති ආහ ‘‘විහාරෙ ජෙට්ඨකට්ඨානං නකාතබ්බ’’න්ති. ජෙට්ඨකට්ඨානං සරූපෙන දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙනවා’’තිආදි.**මෙ**ති මය්හං.**තන්**තිතවං.**න චොදෙතබ්බො**ති එත්ථ කෙන න චොදෙතබ්බොති ආහ ‘‘වත්ථුනා වා ආපත්තියා වා’’ති.**න සාරෙතබ්බො**ති නසරාපෙතබ්බො.**න භික්ඛූහිසම්පයොජෙතබ්බන්**ති එත්ථ භික්ඛූහි අත්තනා කලහවසෙන නසම්පයොජෙතබ්බන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අඤ්ඤමඤ්ඤං යොජෙත්වා කලහො නකාරෙතබ්බො’’ති.

සඞ්ඝත්ථෙරෙන භුත්වාති සඞ්ඝත්ථෙරෙනභොන්තෙනපීති අත්ථො. පුරතො අගන්තබ්බෙ සමානෙ කිං පච්ඡතො ගන්තබ්බන්ති ආහ ‘‘ද්වාදසහත්ථ’’න්තිආදි.**ආසනපරියන්තො**ති ආසනමෙව පරියන්තොලාමකොති ආසනපරියන්තො, තදත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සඞ්ඝනවකාසනං වුච්චතී’’ති.**ස්වාස්සා**ති සො අස්ස.**සො**තිආසනපරියන්තො.**අස්සා**ති පාරිවාසිකස්ස.**තත්ථා**ති ආසනපරියන්තෙ.**අයන්**තිපාරිවාසිකො, න ලභතීති

සම්බන්ධො.**ගහිතාවසෙසාති** ගහිතාහිසෙය්‍යාහි අවසෙසා.**මඞ්ගුලගූථහරිතාති** මඞ්ගුලානං ගූථෙහිපූරිතා.**අස්සාති** පාරිවාසිකස්ස. රජෙහි හතා නාසිතා භූමිඑත්ථාතිරජොහතභූමි. **ජතුකමූසිකහරිතාති** ජතූහි ච මූසිකාහි චපූරිතා.**පණ්ණසාලාති** පණ්ණෙහි ඡාදිතා සාලා.**අස්සාති** පාරිවාසිකස්ස. සබ්බෙපි ආවාසාති යොජනා.**එතෙහීති** පකතත්තෙහි.**තෙසූති** ආවාසෙසු.**යන්ති** ආවාසං.**පච්චයන්ති**වස්සාවාසිකලාභං.**එකපස්සෙති** භික්ඛූනං පාළියං අට්ඨත්වාඑකස්මිං පස්සෙ.

අස්සාති පාරිවාසිකස්ස, දෙන්තීතිසම්බන්ධො.**සො එවාති** ආසනාදිපරියන්තො එව.ඤාතිපවාරිතට්ඨානෙ නිමන්තිතෙනාති සම්බන්ධො.**තත්ථාති**තං කුලං.**සංවිධායාති** සංවිදහිත්වා.**අස්සාති** කුලස්ස, භවෙය්‍ය වා.

හරායමානෙනාති ලජ්ජමානෙන.**යෙනාපීති** පාරිවාසිකෙනපි.**සමාදින්නන්ති**ආරඤ්ඤිකධුතඞ්ගසමාදින්නං.**තථාති** යථා ආරඤ්ඤිකඞ්ගං නසමාදාතබ්බං, තථා.**පිණ්ඩපාතිකධුතඞ්ගම්පීති** පිසද්දොආරඤ්ඤිකඞ්ගං අපෙක්ඛති.**යො පනාති** පාරිවාසිකො පන.

අනාරොචෙන්තස්ස මෙති යොජනා. අනාරොචෙන්තෙ සතීති වා යොජනා. ‘‘ඉමිනා කාරණෙනා’’ති ඉමිනා**තප්පච්චයාති** එත්ථපච්චයසද්දො කාරණත්ථො, නිස්සක්කවචනඤ්ච කාරණත්ථෙ හොතීති දස්සෙති. සොරත්තිච්ඡෙදො එව පච්චයො**තප්පච්චයොති** වචනත්ථො කාතබ්බො. ‘‘සාමණෙරෙහී’’ති පදං ‘‘පවාපෙත්වා’’ති පදෙ කාරිතකම්මං. එත්ථාපි පකතියානීහරාපෙත්වාපි විහාරෙ පචාපෙත්වාපි භුඤ්ජන්තස්ස පටිසෙධො නත්ථි. කස්මා? ‘‘තප්පච්චයා’’ති වුත්තත්තා.**ගාමෙති** මහාගාමෙ, සබ්බකාලංඅනෙකසතෙහි භික්ඛූහි අවිවිත්තෙ ගාමෙති අත්ථො.**ගාමකාවාසන්ති** ගාමොයෙව ඛුද්දකට්ඨෙන ගාමකො, තස්මිං කාරිතො ආවාසොගාමකාවාසො, තං.

ගතෙනආගන්තුකපාරිවාසිකෙනාති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** කිස්මිඤ්චි විහාරෙ, සබ්බෙ භික්ඛූතිසම්බන්ධො.**තත්ථ තත්ථාති** තස්මිං තස්මිං ඨිතට්ඨානෙ. නඑකච්චෙ පස්සති, අපස්සිතත්තා නාරොචෙති, රත්තිච්ඡෙදොව හොතීති අධිප්පායො.

එකස්ස වා බහූනං වා ආගන්තුකානන්ති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** ‘‘ආගන්තුකස්ස ආරොචෙතබ්බ’’න්ති පදෙ.**වුත්තනයෙනෙවාති** ‘‘ආගන්තුකෙන ආරොචෙතබ්බ’’න්ති පදෙවුත්තනයෙනෙව. තං වුත්තනයමාවිකරොන්තො ආහ ‘‘සචෙ’’තිආදි.**තෙසම්පීති** ආගන්තුකානම්පි.**තස්සාති**පාරිවාසිකස්ස.**අජානන්තස්සෙවාති** අනාදරෙ චෙතං සාමිවචනං.**අයඤ්ච පනාති** පාරිවාසිකො ච.**ගතකාලෙති** ආගන්තුකානං ගතකාලෙ.**යෙපීති**ආගන්තුකාපි.**ඔක්කමිත්වාති** ඔසරිත්වා,

පවිසිත්වාතිඅත්ථො.**අයඤ්චාති** පාරිවාසිකො ච, ජානාතීති සම්බන්ධො.**නෙසන්ති** ආගන්තුකානං.**යොපීති**ආගන්තුකොපි.**අස්සාති**පාරිවාසිකස්ස.**අඤ්ඤාතත්තා**ති ආගතභාවස්ස අජානිතත්තා. ''අබ්භාන''න්තිපදං ''කරොතී''ති පදෙ කම්මං, ''හොතී''ති පදෙ කත්තා.**අධිකාරත්තියොති** ආපත්තිපටිච්ඡන්නරත්තිතො අධිකා රත්තියො.**අයන්ති** පාරිවාසිකවත්තපටිපදා.**අපණ්ණකපටිපදාති** අවිරද්ධපටිපදා, එකංසපටිපදාති අත්ථො.

ගච්ඡන්තම්පි භික්ඛුන්ති සම්බන්ධො.**සාවෙතුන්ති** සුණාපෙතුං.**විසයාවිසයෙනාති**ආරොචෙතුං දෙසාදෙසෙන. කරවීකතිස්සත්ථෙරො ආහාති සම්බන්ධො.

''උපොසථදිවසෙ''ති **ඉමිනාඋපොසථෙති** එත්ථඋපොසථසද්දස්ස පාතිමොක්ඛුද්දෙසාදයො අත්ථෙ නිවත්තෙති.**පවාරණායපීති** පවාරණදිවසෙපි.**ගන්තුන්ති**භික්ඛුස්ස ඨිතට්ඨානං ගන්තුං.**දූතෙනාපීති** එත්ථඅනධිප්පෙතදූතං පටික්ඛිපිත්වා අධිප්පෙතදූතං දස්සෙතුං වුත්තං ''අනුපසම්පන්නං…පෙ…. ආරොචාපෙතබ්බ''න්ති.

සුඤ්ඤවිහාරොති භික්ඛුහිවිවිත්තවිහාරො.**යත්ථාති** යස්මිං ආවාසෙ.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**තත්ථාති**සුඤ්ඤවිහාරෙ. දසවිධන්තරායෙ සති පන ගන්තබ්බමෙවාති යොජනා.**නානාසංවාසකෙහීති** කම්මනානාසංවාසකලද්ධිනානාසංවාසකෙහි.

81. ආවාසාදීනංසරූපං දස්සෙන්තො ආහ ''ආවාසො නාමා''තිආදි.**තතියපදෙනාති** ''ආවාසෙ වා අනාවාසෙ වා''ති තතියපදෙන.**එතෙසූති** ආවාසාදීසු.**ඡදනතොති** ඡදනකොටිතො.**අන්තොආවාසෙති**භිත්තිපරිච්ඡින්නෙ අන්තොආවාසෙ.**අවිසෙසෙනාති** ''උක්ඛිත්තකො''තිවා ''පාරිවාසිකො''ති වා විසෙසං අකත්වාසාමඤ්ඤෙන.**උදකපාතෙනාති** ඡදනතො උදකං පතති එත්ථාති උදකපාතො, තෙන.**පඤ්චවණ්ණච්ඡදනබද්ධට්ඨානෙසූති** පඤ්චපමාණෙන ඡදනෙනබද්ධට්ඨානෙසු එතෙසු ආවාසෙසූති සම්බන්ධො. පාරිවාසිකස්ස ච උක්ඛිත්තකස්ස චපකතත්තෙන සද්ධිං වාරිතන්ති යොජනා.**නානුපචාරෙපීති**පිසද්දෙන එකූපචාරෙ පන කා නාම කථාති දස්සෙති. **එත්ථාති** එකච්ඡන්නෙ ආවාසාදිකෙ, සචෙ නිපජ්ජතීති සම්බන්ධො.**තස්මින්ති** සට්ඨිවස්සෙපි පාරිවාසිකෙ.

වුට්ඨාතබ්බං, නිමන්තෙතබ්බොති එත්ථකිං අත්තනො වුඩ්ඪතරං පකතත්තං දිස්වා වුට්ඨාතබ්බං, නිමන්තෙතබ්බොති ආහ ''තදහුපසම්පන්නම්පී''තිආදි.**ඔබුද්ධන්ති** පලිබුද්ධං.**එකාසනෙති** එත්ථ එකසද්දො සමානපරියායොති ආහ ''සමානවස්සිකාසනෙ''ති,

සමානවස්සිකානං ආසනෙති අත්ථො.**ඡමායංනිසින්නෙ**ති එත්ථ ඡමාසද්දො භූමිපරියායොති ආහ ''භූමියං නිසින්නෙ''ති.**ඉතරෙනා**ති පාරිවාසිකෙන. සහායෙන සද්ධිං චඞ්කමති වියාතියොජනා. ''එකස්මිං චඞ්කමෙ''ති ඉමිනා එකචඞ්කමසද්දස්ස තුල්‍යාධිකරණසමාසවාක්‍යංදස්සෙති.

ඡමායං චඞ්කමන්තන්ති එත්ථ භුම්මත්ථෙඋපයොගවචනන්ති ආහ ''ඡමායං චඞ්කමන්තෙ''ති.**අයං පනා**තිවක්ඛමානො පන.**එත්ථා**ති ''ඡමායං චඞ්කමන්තෙ''ති පාඨෙ.**චඞ්කමන්තෙ**ති පකතත්තෙ චඞ්කමන්තෙ.**නචඞ්කමිතබ්බ**න්ති පාරිවාසිකෙන න චඞ්කමිතබ්බං. කො පන වාදොඉට්ඨකාචයසම්පන්නෙ වෙදිකාපරික්ඛිත්තෙ ඉතිඅත්ථොති යොජනා.**පබ්බතන්තරවනන්තරගුම්බන්තරෙසූ**තිපබ්බතමජ්ඣවනමජ්ඣගුම්බමජ්ඣෙසු, පබ්බතවිවරවනවිවරගුම්බවිවරෙසු වා.**උපචාර**න්ති ද්වාදසහත්ථං උපචාරං.

82. **ඉතරො**ති නවකො.**අස්සා**ති නවකස්ස.**න වත්තභෙදෙ දුක්කට**න්ති අඤ්ඤාතත්තා න වත්තභෙදෙ දුක්කටං.එසෙව නයො සබ්බත්ථ.**අපච්ඡාපුරිම**න්ති අපච්ඡා අපුරිමං, එකපහාරෙනාති අත්ථො. සමවස්සා ද්වෙ පාරිවාසිකාති යොජනා. ද්වින්නං පාරිවාසිකානංඑකතො වසනදොසං දස්සෙන්තො ආහ ''සචෙ හි ද්වෙ''තිආදි.**නෙස**න්ති ද්වින්නං පාරිවාසිකානං.**එත්ථා**ති පාරිවාසිකාදීසු පඤ්චසු භික්ඛූසු.මූලායපටිකස්සනාරහාදයො චත්තාරොති යොජනා.

පරිවාසදානාදීනීති ආදිසද්දෙනමූලායපටිකස්සනමානත්තදානඅබ්භානානි සඞ්ගණ්හාති.**එතෙස්වෙවා**ති පරිවාසදානාදීසු එව.**අය**න්තිපාරිවාසිකො.

83. ''අථඛො ආයස්මා උපාලී''තිආදිවචනස්ස අනුසන්ධිං දස්සෙන්තො ආහ ''ඉමංපනා''තිආදි. රහොගතස්ස උපාලිත්ථෙරස්සාති යොජනා. අථ වා අනාදරෙසාමිවචනං කත්වා උපාලිත්ථෙරස්ස රහොගතස්සාති යොජනා කාතබ්බා.**එත්ථා**ති පාරිවාසිකවත්තෙ.**සො**තිඋපාලිත්ථෙරො.**අස්සා**ති උපාලිත්ථෙරස්ස.**තත්ථා**ති තීසු රත්තිච්ඡෙදෙසු.**ය්වාය**න්ති යො අයං, එකතො වාසොති සම්බන්ධො. සො වාසො සහවාසොනාමාති යොජනා.**විප්පවාසො**ති එත්ථ පකතත්තෙන විප්පයුත්තොහුත්වා වාසොති දස්සෙන්තො ආහ ''එකකස්සෙව වාසො''ති.**ආගන්තුකාදීන**න්ති ආදිසද්දෙන ආවාසිකා ගහෙතබ්බා.

84. **තත්ථ තත්ථා**ති තං තං ඨානං.**ද්වීසුපදෙසූ**ති ද්වීසු වාක්‍යසඞ්ඛාතෙසු පදෙසු.**එකෙනෙකෙනපී**ති එකෙන එකෙන වාක්‍යපදෙනපි. පරිවසියිත්ථාතිපරිවුත්ථො, පරිවුත්ථො පරිවාසො එතස්සාති**පරිවුත්ථපරිවාසො,**තස්ස.**හී**ති සච්චං.**එසා**ති එසො භික්ඛූති සම්බන්ධො.**සුද්ධන්තෙ**ති සුද්ධකොට්ඨාසෙ.**දුක්ඛස්සා**ති වට්ටදුක්ඛස්ස.**අන්ත**න්ති අවසානං, විනාසං වා.

2. මූලායපටිකස්සනාරහවත්තකථා

86. නවකතරංමූලායපටිකස්සනාරහං ඨපෙත්වාති යොජනා. ඉමෙසං පඤ්චන්නං පකතත්තා එවාති සම්බන්ධො.**නෙසන්ති**මූලායපටිකස්සනාරහමානත්තාරහමානත්තචාරිකඅබ්භානාරහානං චතුන්නං, මූලායපටිකස්සනාරහාදිලක්ඛණන්ති සම්බන්ධො.**එත්ථාති**මූලායපටිකස්සනාරහස්ස වත්තෙ.**ඉතොති** මූලායපටිකස්සනාරහස්සවත්තතො.

87. යථෙවපාරිවාසිකො ගණපූරකො න හොති, එවං එතෙපි න හොන්තීති යොජනා.

4. මානත්තචාරිකවත්තකථා

92. **ඌනෙගණෙති** එත්ථ ගණොනාම ගණභොජනසික්ඛාපදෙ (පාචි. 217 ආදයො) විය හොතීති ආහ ‘‘චත්තාරො වා අතිරෙකාවා’’ති.**සබ්බත්ථාති** පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ.

ඉති පාරිවාසිකක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

3. සමුච්චයක්ඛන්ධකං

1. සුක්කවිස්සට්ඨිකථා

සමුච්චයක්ඛන්ධකෙ**තත්ථාති** චතුබ්බිධෙසු මානත්තෙසු. යං මානත්තං දියාති, ඉදංඅප්පටිච්ඡන්නමානත්තං නාමාති යොජනා. එසෙව නයො අනන්තරවාකොයසුපි.**පටිච්ඡන්නාය ආපත්තියාති** හෙත්වත්ථෙ කරණවචනං, කාරණත්ථෙනිස්සක්කවචනං වා.**අද්ධමාසන්ති** පන්නරසදිවසකාලං.**ඔධායාති** සමූහං කත්වා. ‘‘එකතො කත්වා’’ති ඉමිනා ‘‘ඔධායා’’තිපදස්ස අත්ථං දස්සෙති.**තෙසූති** චතුබ්බිධෙසු මානත්තෙසු.**ඉදන්ති** මානත්තං.**අප්පටිච්ඡන්නාය…පෙ….වචනතොති** ඤාපකහෙතු. එතෙන අප්පටිච්ඡන්නාය ආපත්තියා දාතබ්බං මානත්තං**අප්පටිච්ඡන්නමානත්තන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති.**තන්ති** අප්පටිච්ඡන්නමානත්තං.**ඉධාති**ඉමිස්සං පාළියං.**තතුත්තරීති** තතො තීහිපි උත්තරි.නානාවත්ථූනි එතාසන්ති**නානාවත්ථුකායො. තාසන්ති**නානාවත්ථුකානං.

මාළකසීමායමෙවාති සීමමාළකෙ එව, සීමඞ්ගණෙඑවාති අත්ථො.**තත්ථෙවාති** මාළකසීමායමෙව.

වෙදයාමහන්ති වෙදයාමි අහං. මමමානත්තචරභාවං සඞ්ඝං ජානාපෙමීති අත්ථො.**වෙදයතීති මන්ති**ජානාපෙති, ඉති මං සඞ්ඝො ධාරෙතූති අධිප්පායො.**වුත්තනයෙනෙවාති** පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ වුත්තනයෙනෙව.**නික්ඛිපිතබ්බන්ති** ‘‘මානත්තං නික්ඛිපාමි, වත්තංනික්ඛිපාමී’’ති නික්ඛිපිතබ්බං.**මාළකතොති** සීමඞ්ගණතො.**සොපීති**

සහ ගච්ඡන්තොපි. ‘‘මාළකෙ නාරොචිත’’න්තිඉමිනා යස්ස මාළකෙ ආරොචිතං, තස්ස අනාරොචෙත්වාපිනික්ඛිපිතබ්බන්ති දස්සෙති. ආරොචෙන්තෙන වත්තබ්බන්ති සම්බන්ධො.

විසභාගෙහි සහ වසන්තස්ස වත්තස්ස දුප්පූරිතත්තාවුත්තං‘‘සභාගා භික්ඛූ වසන්තී’’ති.**චතූහි, පඤ්චහි** වාතිවාසද්දෙන තතො අතිරෙකම්පි සඞ්ගණ්හාති.**පරික්ඛෙපාරහට්ඨානතොති** චීවරක්ඛන්ධකෙ (මහාව. අට්ඨ. 379) වුත්තපරික්ඛෙපාරහට්ඨානතො. ‘‘ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා’’ති ඉදං විහාරෙභික්ඛූනංසජ්ඣායාදිසද්දසවනූපචාරපහානත්ථං වුත්තං. සවෙසවනූපචාරතො න මුච්චති, තතො අතිරෙකම්පි අතික්කමිතබ්බං.**ඔක්කම්මාති** මග්ගපටිපන්නානං භික්ඛූනංවචනසද්දසවනූපචාරපහානත්ථං ඔක්කමිත්වා. ‘‘ගුම්බෙන වා වතියා වා’’තිදස්සනූපචාරපහානත්ථං වුත්තං. ඉධ උපචාරො නාම යත්ථ ඨත්වා පස්සති සුණාති, සොයෙවදෙසො.**අඤ්ඤෙහීති** චතූහි පඤ්චහි වා භික්ඛූහි අඤ්ඤෙහි.**එසාති** එසො මානත්තචාරිකො.

‘‘ද්වාදසහත්ථං උපචාරං ඔක්කමිත්වා’’ති ඉමිනා අනොක්කමිත්වාඅජානන්තස්සෙව ගච්ඡති, නත්ථි රත්තිච්ඡෙදොපීති දස්සෙති. එත්ථ දිට්ඨරූපානංසුතසද්දානං ද්වාදසහත්ථූපචාරතො බහි ඨිතානම්පි ආරොචෙතබ්බං. අදිට්ඨාසුතානම්පිඅන්තො ද්වාදසහත්ථූපචාරගතානං ආරොචෙතබ්බන්ති දට්ඨබ්බං.**සතිකරණීයෙති** ඉදං ගන්තුස්ස කාරණදස්සනත්ථං වුත්තං. අසති කරණීයෙපි ගන්තුංවට්ටති.**සොපීති** එකො භික්ඛුපි. ‘‘තස්ස සන්තිකෙආරොචෙත්වා’’ති ඉමිනා අනාරොචනෙ වත්තභෙදදුක්කටං හොතීති දස්සෙති. එකස්ස සන්තිකෙආරොචෙත්වා නික්ඛිපියමානෙ කිං ඌනෙ ගණෙ චරණදොසො වා විප්පවාසො වා න හොතීති ආහ ‘‘අයඤ්චා’’තිආදි. තත්ථ**අයඤ්චාති** මානත්තචාරිකො පන.යස්මා කාරණා වසි, තෙන කාරණෙනාති යොජනා.**භික්ඛූනඤ්ච අත්ථිභාවංසල්ලක්ඛෙත්වාති** පකතත්තාගතකාලෙ තස්ස අනාරොචෙත්වාව ගච්ඡන්ති, තස්මාභික්ඛූනඤ්ච ද්වාදසහත්ථූපචාරෙ අත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වාති අත්ථො. එත්ථ ච ‘‘ගණස්ස ආරොචෙත්වා’’ති ඉමිනා ඌනෙ ගණෙ චරණදොසාභාවං දස්සෙති. ‘‘භික්ඛූනඤ්චඅත්ථිභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා’’ති ඉමිනා විප්පවාසදොසාභාවං දස්සෙති.**යන්ති** පුබ්බෙ අනාරොචිතං යං භික්ඛුං. **අයන්ති** පඨමං පස්සිතබ්බස්ස ආරොචෙත්වා නික්ඛිපනං. ‘‘නික්ඛිත්තවත්තස්ස පරිහාරො’’ති ඉමිනා අනික්ඛිත්තවත්තෙ අන්තොඋපචාරගතානංසබ්බෙසං ආරොචෙතබ්බන්ති දස්සෙති.

අයන්ති මානත්තචාරිකො, ඨිතොතිසම්බන්ධො.**තෙනාපීති** මානත්තචාරිකෙනපි, යාචිතබ්බන්තියොජනා.**සොති** අනික්ඛිත්තවත්තො භික්ඛු.**තත්‍රාති** ‘‘සො අබ්භෙතබ්බො’’ති වචනෙ. අයං අබ්භානවිධි

වුත්තොතියොජනා.**අයඤ්චාති** අබ්භානවිධි ච.**තාසන්ති** ආපත්තීනං.**එවන්ති**ආදි නිගමනං.පටිච්ඡන්නමානත්තං පන දාතබ්බං හොතීති සම්බන්ධො. ''පටිච්ඡන්නායා''තිආදිනාපටිච්ඡන්නාය ආපත්තියා දාතබ්බං මානත්තං**පටිච්ඡන්නමානත්ත**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති.**නන්ති** පටිච්ඡන්නමානත්තං.

2. පරිවාසකථා

102. **තස්සාති** පටිච්ඡන්නමානත්තස්ස.**සමොධානෙත්වාති** ඉධෙව පරිවාසකථායං සමොධානෙත්වා.**ඉධෙව**පරිවාසකථායං දස්සයිස්සාමාති යොජනා. ඉධෙවසද්දො හිපුබ්බාපරාපෙක්ඛො.

ඉධඅධිප්පෙතං පරිවාසං විත්ථාරෙත්වාදස්සෙන්තො ආහ ''අයං හී''තිආදි. ඉධ අධිප්පෙතො පරිවාසො නාම තිවිධො හොතීති යොජනා.**තත්ථාති** තිවිධෙසු පරිවාසෙසු. ''යථාපටිච්ඡන්නායආපත්තියා''ති වචනං විත්ථාරෙන්තො ආහ ''කස්සචි හී''තිආදි. යථා උදායිත්ථෙරස්සඑකාහපටිච්ඡන්නා අයං ආපත්ති හොති, තථා කස්සචි එකාහපටිච්ඡන්නා ආපත්ති හොතීතියොජනා. යථා ච පරතො ආගතා උදායිත්ථෙරස්සෙව ආපත්ති හොති, තථා කස්සචිද්විහාදිපටිච්ඡන්නා ආපත්ති හොතීති යොජනා. ඉමිනා වුත්තනයානුසාරෙන පරතොපි නයොනෙතබ්බො.**තස්මාති** යස්මා එකාහාදිපටිච්ඡන්නාඑකාදිආපත්ති හොති, තස්මා ජානිතබ්බොති යොජනා.

පටිච්ඡන්නභාවං විත්ථාරෙන්තො ආහ ''අයං හී''තිආදි.**තත්ථාති** ''දසහාකාරෙහී''ති පාඨෙ. ආපත්තිඉති සඤ්ඤා එතස්සාති**ආපත්තිසඤ්ඤී. පහුචාති** සමත්ථො ච. පපුබ්බො හූධාතු සමත්ථත්ථෙ හොති.

තත්ථාති තස්සං මාතිකායං.**යන්ති** ආපත්තිං.**සොපි** **චාති** භික්ඛුපි ච.**තත්ථාති** තස්සං ආපත්තියං.**අයන්ති**භික්ඛු.**තත්ථාති** ආපත්තියං.**අලජ්ජිපක්ඛෙ තිට්ඨතීති** ''සඤ්චිච්ච ආපත්තිං පරිගූහතී''ති (පරි. 359) වුත්තපක්ඛෙ ඨිතත්තා අලජ්ජිපක්ඛෙ තිට්ඨති.

පකතත්තොති එත්ථ ''පාරාජිකංඅනජ්ඣාපන්නො''ති අත්ථං පටික්ඛිපන්තො ආහ ''තිවිධං උක්ඛෙපනීයකම්මං අකතො''ති.**එතන්ති** අප්පටිච්ඡන්නභාවං, ''ආපජ්ජති…පෙ…. කුසලෙහිවින්තිතා''ති වචනං වා.

ගාථාය ''සාවසෙස''න්ති ඉමිනා පාරාජිකං නිවත්තෙති.**ගරුකන්ති** එත්ථ සඞ්ඝාදිසෙසමෙව අධිප්පෙතන්ති දස්සෙති.**අනාදරියන්ති** සික්ඛාපදෙ අනාදරියං.**වජ්ජන්ති** දුක්කටං. උක්ඛිත්තකෙන කරණභූතෙන.

යස්සාති භික්ඛුස්ස, නත්ථීතිසම්බන්ධො.**භීරුකජාතිකතායාති** භීරුකසභාවතාය. පබ්බතවිහාරෙවසන්තස්ස යස්ස භික්ඛුනොති

යොජනා.**පබ්බතවිහාරෙ**තිපබ්බතස්ස තලෙ, අන්තරෙ වා කාරිතෙ විහාරෙ.**එතස්මි**න්තිඑතාදිසෙ. අන්තරායෙ සතියෙවාති යොජනා. තස්ස අච්ඡන්නාව හොතීති යොජනා.**අනන්තරායිකසඤ්ඤාය ඡාදයතො අච්ඡන්නාවා**ති අනන්තරායිකසඤ්ඤායඡාදෙන්තස්සාපි එකන්තෙන අන්තරායිකත්තා අච්ඡන්නාවාති අධිප්පායො.

අස්සාතිභික්ඛුස්ස.**හනුකවාතො**ති හනුකස්සගෙලඤ්ඤකරො වාතො.**විජ්ඣතී**ති හනුකං විජ්ඣති.**ඉමිනා**ති භික්ඛුනා. පහුසඤ්ඤිනො ඡාදිතාපි එකන්තෙන අපහුත්තාඅච්ඡාදිතාව හොති.

ඡාදෙතුකාමො වාති එත්ථ ඉදං චතුක්කංවෙදිතබ්බං ඡාදෙතුකාමො ඡාදෙති, ඡාදෙතුකාමො නච්ඡාදෙති, අච්ඡාදෙතුකාමො ඡාදෙති, නච්ඡාදෙතුකාමො නච්ඡාදෙතීති. තත්ථ පඨමපදං සන්ධාය වුත්තං ''ඉදංඋත්තානත්ථමෙවා''ති. එවං සෙසාසුපි මාතිකාසු චතුක්කං වෙදිතබ්බං. චතූසු චතුක්කෙසු පඨමපදෙ එව ඡන්නා හොති, න සෙසපදෙසු.අනුත්තානත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''සචෙ පනා''තිආදි.**පුරෙභත්තෙවා**ති පුරෙභත්තං වා, භත්තතො, භත්තස්ස වා පුරෙති**පුරෙභත්තං**. අබ්‍යයීභාවසමාසෙ සත්තමීවිභත්තියා අමිතිකාරියස්සඅනිච්චභාවතො වුත්තං ''පුරෙභත්තෙ''ති. එසෙව නයො ''පච්ඡාභත්තෙ''ති එත්ථාපි.දුතියපදස්ස අත්ථං දස්සෙත්වා තතියපදස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''යස්සපනා''තිආදි. අභික්ඛුකෙ ඨානෙ වසන්තස්ස යස්ස භික්ඛුස්සාති යොජනා. ආගමෙන්තස්සගච්ඡන්තස්සාති අනාදරෙ චෙතානි සාමිවචනානි.

චතුත්ථපදස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''යො පනා''තිආදි. තත්ථ**යො පනා**ති භික්ඛු පන, ආවි කරොතීති සම්බන්ධො.**සභාග**න්ති අවෙරිං.**අය**න්ති භික්ඛු.උපජ්ඣායො ඉති වා ආචරියො ඉති වාති යොජනා.**ලජ්ජායා**තිලජ්ජනිමිත්තං, ලජ්ජකාරණා, ලජ්ජහෙතු වා.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා, **ඉධා**ති ආපත්තිආරොචනට්ඨානෙ.**අවෙරිසභාගස්සා**ති අවෙරී හුත්වා සභාගස්ස.

පකාසෙතුකාමොති අඤ්ඤෙසං පකාසෙතුකාමො.**උපජ්ඣායස්සාපී**ති පිසද්දෙන අඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ කා නාමකථාති දස්සෙති.**තත්ථා**ති ආපත්තිආරොචනට්ඨානෙ.**සභාගසඞ්ඝාදිසෙස**න්ති වත්ථුසභාගසඞ්ඝාදිසෙසං.**සුද්ධස්සා**ති වත්ථුසභාගසඞ්ඝාදිසෙසතො සුද්ධස්ස. ආවිකරණාකාරංදස්සෙන්තො ආහ ''ආවිකරොන්තො වා''තිආදි.**ඉති ඉමානී**තිආදිනිගමනං.

තතොති ජානිතබ්බතො, පරන්ති සම්බන්ධො.**එකාහපටිච්ඡන්නා**ති එකාහෙන පටිච්ඡන්නා. යාව චුද්දසදිවසානි, තාව දිවසවසෙන යොජනා කාතබ්බාති යොජනා.**පක්ඛපටිච්ඡන්න**න්ති පක්ඛෙන

පටිච්ඡන්නං.**අතිරෙකපක්ඛපටිච්ඡන්න**න්ති පක්ඛතො අතිරෙකෙන පටිච්ඡන්නං.

සංවච්ඡරපටිච්ඡන්නන්තිසංවච්ඡරෙන පටිච්ඡන්නං.**තතො වා**තිඅතිරෙකසට්ඨිසංවච්ඡ රතො වා.**භියොපී**ති අතිරෙකම්පි.

තතොතිතීහිආපත්තීහි.**පර**න්ති අතිරෙකං.**ගණනවසෙනා**ති ආපත්තිගණනවසෙන.**වත්ථුකිත්තනවසෙනවා**ති ආපත්තීනං වත්ථුකිත්තනවසෙන වා.**නාමමත්තවසෙනවා**ති ‘‘සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තියො’’ති එවං නාමස්සෙව වසෙන වා. එත්ථ හිමත්තසද්දො අවධාරණත්ථො, තෙන වත්ථුං නිවත්තෙති.

තත්ථාති ‘‘නාමමත්තවසෙනා’’ති පදෙ.**සජාතිසාධාරණ**න්ති සස්ස අත්තනො ජාති සජාති, තාය සාධාරණංසජාතිසාධාරණං. සබ්බෙසං, සබ්බෙහි වා ආපත්තීහි සාධාරණං**සබ්බසාධාරණං. තත්ථා**ති දුවිධෙසු නාමෙසු.**සබ්බසාධාරණනාමවසෙනාපී**ති එත්ථ පිසද්දො ‘‘අහං භන්තෙ සම්බහුලාසඞ්ඝාදිසෙසා ආපජ්ජිං එකාහපටිච්ඡන්නායො’’ති එවං සජාතිසාධාරණනාමවසෙනපි ‘‘අහංභන්තෙ සම්බහුලා සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං එකාහපටිච්ඡන්නායො’’ති එවංඋභයසාධාරණවසෙනපි වත්තුං වට්ටතීති දස්සෙති.**හී**ති සච්චං.සබ්බම්පි පරිවාසාදිකං ඉදං විනයකම්මන්ති යොජනා. වසති ආපත්ති එත්ථතදායත්තවුත්තිතායාති**වත්ථු**. ගො වුච්චති වචනං වා ඤාණංවා, තං තායතීති**ගොත්තං**.

තත්ථාති වත්ථාදීසු චතුබ්බිධෙසු.**තත්ථා**ති තෙසු වචනෙසු.**සුක්කවිස්සට්ඨිංකායසංසග්ගන්තිආදිනා වචනෙනාපී**ති එත්ථ ආදිසද්දෙන දුට්ඨුල්ලාදිවචනානිසඞ්ගණ්හාති.**ඉධ පනා**ති ඉමස්මිං පන ඨානෙ.**යො යො**ති තිස්සො වා ඵුස්සො වා ආපන්නො හොති.

එවං ආරොචෙතබ්බන්ති එවං වක්ඛමානනයෙනආරොචෙතබ්බන්ති යොජනා. කිං ආරොචෙතබ්බං? ‘‘අහං භන්තෙ...පෙ.... සඞ්ඝො ධාරෙතු’’ ඉතිආරොචෙතබ්බන්ති යොජනා.

වෙදයාමහන්ති වෙදයාමි අහං. මමපාරිවාසිකභාවං සඞ්ඝං, සඞ්ඝස්ස වා ජානාපෙමීති අත්ථො.**වෙදයතීති**ම**න්ති වෙදයති ඉති මං. පාරිවාසිකභාවං සඞ්ඝං, සඞ්ඝස්ස වා ජානාපෙතීති මංසඞ්ඝො ධාරෙතූති අත්ථො. එත්ථ බහූසු අට්ඨකථාපොත්ථකෙසු ‘‘තිණ්ණං වා අතිරෙකානං වාආරොචෙන්තෙන ආයස්මන්තො ධාරෙන්තූ’’ති පාඨො අත්ථි. කෙසුචිඅට්ඨකථාපොත්ථකෙසු ‘‘තිණ්ණං ආරොචෙන්තෙන ආයස්මන්තො ධාරෙන්තූ’’ති එත්තකොයෙවපාඨො අත්ථි. හෙට්ඨා මානත්තකථායම්පි එවමෙව අත්ථි. තත්ථ ‘‘අතිරෙකාන’’න්තිඉමිනා තීහි අතිරෙකානං ආරොචෙන්තෙන සඞ්ඝං

අපෙක්ඛිත්වා සචෙ එකවචනවසෙනවත්තුකාමො හොති, ‘‘මං සඞ්ඝො ධාරෙතූ’’ති වත්තබ්බං. අථසම්බහුලෙ භික්ඛූ අපෙක්ඛිත්වා සචෙ බහුවචනවසෙන වත්තුකාමො හොති, යථා තිණ්ණං, එවං ‘‘මං ආයස්මන්තො ධාරෙන්තූ’’ති වත්තබ්බන්ති දස්සෙති. ඉදඤ්ච සද්දසත්ථවසෙනෙවවුත්තං, න විනයකම්මවිපත්තිවසෙනාති දට්ඨබ්බං.

‘‘විහාරෙයෙව රත්තිපරිග්ගහො’’ති ඉමිනා අන්තොඋපචාරසීමායම්පිපරිවසිතබ්බභාවං දස්සෙති.**උපචාරසීම**න්ති පරික්ඛිත්තස්සවිහාරස්ස පරික්ඛෙපං, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානං.**එසා**ති පාරිවාසිකො භික්ඛු.**අස්සා**තිආගතස්ස භික්ඛුනො.

තතොති ආපත්තිපටිච්ඡන්නදිවසතො.**කුක්කුච්චවිනොදනත්ථායා**ති ආපත්තිපටිච්ඡන්නදිවසෙන සමංපරිවසිතබ්බං නුඛො, න නුඛොති කුක්කුච්චස්ස විනොදනත්ථාය.**පරිවුත්ථත්තා**ති පරිවසිතත්තා.**සො**තිපරිවුත්ථො භික්ඛු.**ඉද**න්ති දාතබ්බමානත්තං.**ත**න්ති පටිච්ඡන්නමානත්තං.**ඡාරත්ත**න්තිඡරත්තියො සමාහටාති ඡාරත්තං, සමාහාරෙ දිගු. ‘‘ඡරත්ත’’න්ති වත්තබ්බෙසුඛුච්චාරණත්ථං ඡකාරස්ස දීඝං කත්වා එවං වුත්තං, අච්චන්තසංයොගෙ චෙතංඋපයොගවචනං.

අප්පටිච්ඡන්නාපත්තිං දාතුං වට්ටතීති සම්බන්ධො. ඉමිනාහෙට්ඨා වුත්තං පටිච්ඡන්නමානත්තං ඉමස්මිං පටිච්ඡන්නමානත්තෙ සමොධානෙත්වාපිදාතුං වට්ටතීති දස්සෙති. එවං සන්තෙපි මූලමානත්තං පටිච්චපටිච්ඡන්නමානත්තන්ති වුච්චති. කථං දාතුං වට්ටතීති යොජනා.

අස්සාති මානත්තං යාචන්තස්ස.**තදනුරූප**න්ති තස්ස යාචනස්ස අනුරූපං.**සචෙපටිච්ඡන්නා ද්වෙ**ති එත්ථ**ද්වෙ**ති නිදස්සනමත්තංතතො අතිරෙකම්පි ගහෙතබ්බත්තා.**සබ්බත්ථා**ති සබ්බෙසුඑකබහූසු.**තදනුරූපමෙවා**තිතස්සමානත්තදානස්ස අනුරූපමෙව.**ඉධ පනා**ති පටිච්ඡන්නමානත්තෙපන.**ඉතී**තිආදි නිගමනං. යං මානත්තං දියාතීති යොජනා.**එත්ථා**ති පටිච්ඡන්නමානත්තෙ.

අවසෙසාතිඅප්පටිච්ඡන්නපරිවාසපටිච්ඡන්නපරිවාසෙහි අවසෙසා.**තත්ථා**ති අවසෙසෙසු ද්වීසු පරිවාසෙසු. අධම්මිකමානත්තචාරාවසානෙඅනුඤ්ඤාතපරිවාසොති සම්බන්ධො. කිස්මිං වත්ථුස්මිං අනුඤ්ඤාතොති ආහ ‘‘ඉමස්මිංවත්ථුස්මි’’න්ති.**එසා**ති සුද්ධන්තො, දාතබ්බොතිසම්බන්ධො.**එත**න්ති ජානනාජානනං.

තත්ථාතිද්වීසුසුද්ධන්තෙසු, චූළසුද්ධන්තොති වුච්චතීති සම්බන්ධො.**යො**ති භික්ඛු, වදතීති සම්බන්ධො.**ආරොචිතදිවසතො**ති ආපත්තිආරොචිතදිවසතො.

තන්ති චූළසුද්ධන්තං, පරිවසන්තෙනපරිවසිතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**අග්ගහෙසීති** පරිවාසංඅග්ගහෙසි.**අඤ්ඤන්ති** ගහිතමාසතො අඤ්ඤං. ‘‘පරිවාසදානකිච්චං නත්ථී’’ති ඉමිනා පරිවාසගහණකිච්චම්පි නත්ථීති දස්සෙතිගණ්හන්තස්සෙව දාතබ්බත්තා, දෙන්තස්සෙව ගහෙතබ්බත්තා වා.**උද්ධම්පි ආරොහතීති** පරිවාසගහණකාලතො අඤ්ඤම්පි කාලංපරිවසිතබ්බත්තා උද්ධම්පි ආරොහති.**හෙට්ඨාපි ඔරොහතීති**පරිවාසගහණකාලතො ඌනම්පි කාලං පරිවසිතබ්බත්තා හෙට්ඨාපි ඔරොහති.**ඉදන්ති** ආරොහනොරොහනං.**තස්සාති**සුද්ධන්තපරිවාසස්ස. එකමෙව පටිච්ච ද්වෙ, තිස්සො, සම්බහුලා වා භවන්තීති ආහ ‘‘එකං විනා සම්බහුලානං අභාවතො’’ති.

එවං චූළසුද්ධන්තං දස්සෙත්වා මහාසුද්ධන්තං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යො පනා’’තිආදි.**තන්ති** මහාසුද්ධන්තං.**යාව**යත්තකො උපසම්පදදිවසො හොති, **තාව**තත්තකං කාලන්ති යොජනා.**උද්ධං නාරොහතීති** උද්ධංආරොහනකාලස්ස අභාවතො උද්ධං න ආරොහති.**එත්ථාති**සුද්ධන්තපරිවාසෙ.**අයං සුද්ධන්තපරිවාසො නාමාති**නිගමනං.

තත්ථාතිතිවිධෙසුසමොධානපරිවාසෙසු. ‘‘ඔධුනිත්වා සමොදහිත්වා දාතබ්බපරිවාසො’’ති ඉමිනා ඔධුනිත්වාසමොධානෙත්වා දාතබ්බොපරිවාසො**ඔධානසමොධානොති** වචනත්ථං දස්සෙති, ‘‘පරිවාසො’’ති ඉමිනාතද්ධිතණපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති. එත්ථ ච අවධුනියතෙ, අවධුනිතබ්බන්ති වා**ඔධානං**,සං එකතො ඔදහීයතෙ සම්පිණ්ඩීයතෙ, උදහියති සම්පිණ්ඩියතීතිවා**සමොධාන**න්ති අවයවවචනත්ථො කාතබ්බො. ‘‘මක්ඛෙත්වා’’තිඉමිනා ධුධාතුයා පප්පොටනධංසනධොවනානි දස්සෙති.**සොති**ඔධානසමොධානො, ආගතොති සම්බන්ධො.

එත්ථාති ඔධානසමොධානෙ.**යොති** භික්ඛු, පටිච්ඡාදෙතීති සම්බන්ධො. පරිවසන්තො වාමානත්තාරහො වා මානත්තං චරන්තො වා අබ්භානාරහො වා යො භික්ඛූති යොජනා. ‘‘පුරිමායආපත්තියා’’ති පදං ‘‘සමා වා’’ති පදෙ සහාදියොගො. ‘‘ඌනතරා’’තිපදෙ විභත්තිඅපාදානං, අනුමෙය්‍යවිසයඅපාදානං වා. ‘‘අදිවසෙ කත්වා’’ති ඉමිනා**ඔධුනිත්වාති** එත්ථ ධුධාතුයා යථාවුත්තත්ථෙයෙව දස්සෙති.**ඌනකපක්ඛපටිච්ඡන්නාති** පක්ඛතො ඌනකෙන පටිච්ඡන්නා.**එතෙනුපායෙනාති** පක්ඛෙ වුත්තෙන එතෙන උපායෙන.

තත්ථාති මූලාපත්තිතොඅතිරෙකපටිච්ඡන්නෙ.**ආවි කාරාපෙත්වාති** මූලාපත්තිතොඅන්තරාපත්තියා පටිච්ඡන්නභාවං ආවි

කාරාපෙත්වා.**එත්ථා**තිආපත්තිපටිච්ඡන්නෙ.**පමාණ**න්ති කාරණං.**යාති** ආපත්ති.**තත්ථා**ති මූලභාවෙනකත්තබ්බායං මූලිආපත්තියං.**ඉතර**න්ති මූලිභාවෙන කත්තබ්බංමූලාපත්තිං.**සමොධායා**ති සමොදහිත්වා. පක්ඛිපිත්වාතිඅත්ථො.

එකා වා යා ආපත්ති සබ්බචිරපටිච්ඡන්නා හොතීති යොජනා.**සබ්බචිරපටිච්ඡන්නායො**ති සබ්බාසං ආපත්තීනං චිරෙනපටිච්ඡන්නායො.**තාසන්**ති ආපත්තීනං.**අග්ඝෙනා**ති පරිච්ඡෙදෙන. අග්ඝසද්දො හෙත්ථ පරිච්ඡෙදත්ථවාචකො.අභිධානෙ (අභිධානප්පදීපිකායං 1048 ගාථායං) වුත්තං ''අග්ඝො මූලෙ ච පූජනෙ''ති.එත්ථ ''මූලෙ වා''ති පදස්ස මූලපරිච්ඡෙදෙති අත්ථො දට්ඨබ්බො. තමෙවත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ''තාසං රත්තිපරිච්ඡෙදවසෙනා''ති. ඉමෙහිපදෙහිඅග්ඝෙන රත්තිපරිච්ඡෙදෙන සමොධානෙත්වා දාතබ්බො පරිවාසොඅ**ග්ඝසමොධානො**ති වචනත්ථං දස්සෙති. එත්ථ ච ''සබ්බචිරපටිච්ඡන්නායො''ති වුත්තත්තා කිඤ්චාපි කොටිඅත්ථවාචකො තතියක්ඛරෙනපාඨො යුත්තො විය දිස්සති. තථාපි සො පාඨො න ගහෙතබ්බො. කස්මා? බහුසුපාළිපොත්ථකෙසු, අට්ඨකථාපොත්ථකෙසු ච අලිඛිතත්තා. බහූසු හි පොරාණපොත්ථකෙසුචතුත්ථක්ඛරෙන පාඨොයෙව ලිඛිතො, තස්මා සො පාඨොයෙව ගහෙතබ්බො, න අඤ්ඤොතිදට්ඨබ්බං.**සොති** අග්ඝසමොධානො. ආගතොයෙවාති සම්බන්ධො.

යස්ස පනාති භික්ඛුස්ස, පටිච්ඡන්නාතිසම්බන්ධො.**සබ්බ**න්ති සකලං. ආපත්තිසහස්සගාථාය –

දසසතං ආපත්තියො රත්තිසතං ඡාදයිත්වානාති යොජනා. ඉමිනා නයෙනපිඅ**ග්ඝසමොධානො**ති එත්ථ අග්ඝසද්දස්ස චතුත්ථක්ඛරෙනපාඨස්ස යුත්තභාවො වෙදිතබ්බො. අග්ඝෙන දසරත්තිපරිච්ඡෙදෙන සමොධාය දාතබ්බොඅ**ග්ඝසමොධානො.**

යොපරිවාසො නානාවත්ථුකායො ආපත්තියොඑකතො කත්වා දියාති, අයං පරිවාසො මිස්සකසමොධානො නාමාති යොජනා. එත්ථ වත්ථුවසෙනමිස්සකා ආපත්තියො සමොධානෙත්වා දාතබ්බො පරිවාසො**මිස්සකසමොධානො**ති වචනත්ථො කාතබ්බො.**තත්‍රා**ති මිස්සකසමොධානෙ.**තදනුරූපායා**තිතස්ස යාචනස්ස අනුරූපාය.

එත්ථ චාති මිස්සකසමොධානෙ ච, කාතුංවට්ටතීති සම්බන්ධො.

''පක්ඛමානත්තඤ්ච...පෙ.... කථයිස්සාමා''තියං වචනං වුත්තං, තස්ස වචනස්ස ඔකාසොති යොජනා.**තං පනා**තිපක්ඛමානත්තං පන. ''අඩ්ඪමාසමෙව දාතබ්බ''න්ති ඉමිනා පක්ඛමෙව දාතබ්බං

මානත්තං**පක්ඛමානත්තන්**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**හීති** සච්චං.**තං පනාති** පක්ඛමානත්තං පන, දාතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**අත්තනො සීමන්**ති අත්තනොවිහාරසීමං, මහාසීමන්ති අත්ථො.**සොධෙත්වාති** සබ්බාසංහත්ථපාසනයනවසෙන, ඡන්දාරහානං ඡන්දනයනවසෙන, සීමතොබහිකරණවසෙනව සොධෙත්වා.**චතුවග්ගගණන්**ති චතුවග්ගසඞ්ඝං.**ගණොති** චෙත්ථ සඞ්ඝොයෙවාධිප්පෙතො.

තත්‍රාති ''යොජනා කාතබ්බා''ති වචනෙ.**මුඛමත්තදස්සනන්**ති උපායමත්තදස්සනං, ආදිමත්තදස්සනං වා. ''ආපන්නාය භික්ඛුනියා''ති පදං ''එවමස්ස වචනීයො''ති පදෙ කත්තා, ''යාචාපෙත්වා''ති පදෙ කාරිතකම්මං. ''බ්‍යත්තාය භික්ඛුනියා''ති පදං ''ඤාපෙතබ්බො''ති පදෙ කාරිතකත්තා, ''සඞ්ඝො''ති පදං තත්ථෙව කාරිතකම්මං. ''එතංකාරණ''න්ති ධාතුකම්මං අජ්ඣාහරිතබ්බං. තබ්බපච්චයෙන කාරිතකම්මමෙව වුත්තං.ඤාපෙතබ්බාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ''සුණාතු මෙ''තිආදි.

නික්ඛිත්තවත්තන්ති කරණත්ථෙ චෙතංඋපයොගවචනං. නික්ඛිත්තවත්තෙනාති හි අත්ථො.**තත්ථෙවාති**මාළකසීමායමෙව.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**අස්සාති** මානත්තචාරිකාය භික්ඛුනියා.**තත්‍රාති** තස්මා කත්තබ්බවිනයකම්මභාවතොති අත්ථො.**නොති** අම්හාකං, සන්තිකන්ති සම්බන්ධො. චතූහිපකතත්තභික්ඛුනීහි නිසීදිතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**ගාමූපචාරතො ද්වෙලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වාති** ඉදං භික්ඛුනීවිහාරූපචාරාතික්කමං සන්ධායවුත්තං.**විහාරූපචාරතොපීති** භික්ඛුවිහාරූපචාරතොපි.**තත්ථාති** භික්ඛුනීනං නිසින්නට්ඨානං. කුරුන්දිමහාපච්චරීසු පනවුත්තන්ති සම්බන්ධො.**විහාරස්ස චාති** භික්ඛුවිහාරස්සච. ගාමස්ස උපචාරං මුඤ්චිතුං වට්ටතීති න වුත්තන්ති යොජනා. තස්මා ගාමූපචාරෙපිනිසීදිතුං වට්ටතීති අධිප්පායො.

තාය භික්ඛුනියා ආරොචෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො.

තත්ථෙවාති භික්ඛුනීනංනිසීදනට්ඨානෙයෙව.**ඨානන්**ති භික්ඛූනං ඨානං.**එතීති** ආගච්ඡති.**පගෙවාති** පාතොයෙව.**තායාති** මානත්තචාරිනියා.

අනික්ඛිත්තවත්තාය පන භික්ඛුනියාති සම්බන්ධො.**අජානනපච්චයාති** අජානනකාරණා.**තන්**ති වචනං.**පාරිවාසිකවත්තාදීනන්**ති ආදිසද්දෙනආගන්තුකවත්තපූරණනිස්සයපටිප්පස්සද්ධාදයො සඞ්ගණ්හාති. **යුත්තතරං දිස්සතීති** යුත්තතරං හුත්වා දිස්සති. ඉමිනාඅනික්ඛිත්තවත්තභික්ඛුනා විය භික්ඛුනියාපි අන්තොඋපචාරසීමගතානංයෙව ආරොචෙතබ්බං, න ගාමෙ ඨිතානම්පිගන්ත්වා ආරොචෙතබ්බන්ති දීපෙති.**උපොසථෙති** උපොසථදිවසෙ. එසෙව නයො පවාරණායපි.**දෙවසිකන්**ති දිවසෙ

දිවසෙ.**තස්මිං ගාමෙ**තිභික්ඛුනීනං වසනගාමෙ.**අඤ්ඤත්‍රාති** භික්ඛුනීනං වසනගාමතොඅඤ්ඤස්මිං ගාමෙ.**තත්‍රාති** භික්ඛුනීනං වසනගාමං.**දස්සෙත්වාති** භික්ඛුනීනං දස්සෙත්වා.**තායාති** මානත්තචාරිනියා.**විහාරන්ති**භික්ඛුනං විහාරං.**උපචාරසීමායාති** උපචාරසීමතො බහීතිසම්බන්ධො.**අයන්ති** මානත්තචාරිනී.

වීසති ගණො ඉමස්සාති**වීසතිගණො,**සඞ්ඝො, තස්මිං. මානත්තං චරමානා භික්ඛුනීති යොජනා.**ඉදං පක්ඛමානත්තං නාමාති** ඉදං පුබ්බවචනස්ස නිගමවසෙන පරවචනස්ස කථනත්ථාය වුත්තන්තිදට්ඨබ්බං.

තත්ථාති තිවිධෙසු මානත්තෙසු. යදෙතංමානත්තං අනුඤ්ඤාතන්ති සම්බන්ධො.**පරතොති** පරස්මිං.පරිවාසං පරිවසන්තස්ස මූලායපටිකස්සිතස්ස උදායිත්ථෙරස්ස අනුඤ්ඤාතන්තිසම්බන්ධො.**ආපජ්ජිත්වාති** ආපජ්ජනතො.**ඉදන්ති** මානත්තං වුච්චතීති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**ඔධානසමොධානන්ති**ඉත්ථ වචනත්ථො හෙට්ඨා වුත්තොයෙව.**තම්පීති** කුරුන්දියංවුත්තවචනම්පි.

තන්ති අග්ඝසමොධානමිස්සකසමොධානං, ඤාතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**එත්තාවතාති** එතපරිමාණෙනවචනක්කමෙන, ''අයඤ්හි ඉධ අධිප්පෙතො පරිවාසො නාමා''ති (චූළව. අට්ඨ. 102) වචනතොපට්ඨාය යාව ''යොජෙත්වා ඤාතබ්බ''න්ති වචනං, තාව වචනක්කමෙනාති අත්ථො. ''තෙන හිභික්ඛවෙ...පෙ.... දස්සෙස්සාමා''ති යං වචනං වුත්තන්ති යොජනා. ''අත්ථතො''ති ඉමිනාසද්දොපි ගහෙතබ්බො අවිනාභාවතො.

පටිච්ඡන්නපරිවාසකථා

102. යා පාළිවුත්තාති සම්බන්ධො.

108. **තතොති** පාළිතො.**තං ආපත්තින්ති** තංඅන්තරාපත්තිං.**අස්සාති** භික්ඛුස්ස. නික්ඛිත්තවත්තොභික්ඛූති සම්බන්ධො, හුත්වාති වා.**සොතිභික්ඛු,** ඨිතො හුත්වාති සම්බන්ධො.**තස්සාආපත්තියාති** තස්සා අන්තරාපත්තියා.**පටිච්ඡන්නාහොතීති** අන්තරාපත්තිපි පටිච්ඡන්නා හොති. **තස්මිම්පීති** මූලාය පටිකස්සනෙපි.**මක්ඛිතාති** පිසිතා, ධංසිතා වා. මක්ඛියන්ති පිසියන්ති, ධංසියන්තීති වා**මක්ඛිතා,**පරිවුත්ථදිවසා.**තතොති** පාළිතො පරන්ති සම්බන්ධො. පරතොපි එසෙව නයො.**එවන්තිආදි** නිගමනං. පටිච්ඡන්නවාරෙ දස්සිතා හොන්තීතිසම්බන්ධො.

සමොධානපරිවාසකථා

125. **තතොති** පටිච්ඡන්නවාරතො, පරං දස්සිතන්ති සම්බන්ධො.**එත්ථ චාති** එතස්මිං වාරෙ ච.**යස්මාති**යස්මා කාරණා, යෙන කාරණෙන වා.**තෙනෙවාති** තෙනෙව කාරණෙන, තස්මා කාරණා වා, ''මූලාය...පෙ....

දෙතූ''ති වුත්තන්ති යොජනා. තස්මා සබ්බෙමක්ඛිතාව හොන්තීති යොජනා.**තතොති** වාරතො පරංනිට්ඨාපිතන්ති සම්බන්ධො.

අග්ඝසමොධානපරිවාසකථා

134. **තතොති** වාරතො පරං දස්සිතොති සම්බන්ධො.**තතොති** වාරතො පරං පාළි ඨපිතාති සම්බන්ධො. ලජ්ජීධම්මෙ වාඋප්පන්නෙති සම්බන්ධො.**යන්ති** කම්මං.**තතොති** වාරතො පරං තථෙව පාළි ඨපිතාති සම්බන්ධො.

138. **තතොති** වාරතො පරං පුරිමනයෙනෙව පාළි ඨපිතාති සම්බන්ධො.

සුද්ධන්තපරිවාසාදිකථා

156. **තතොති** වාරතො පරං සුද්ධන්තපරිවාසො දස්සිතොති සම්බන්ධො.

160. **තතොති** පාළිතො පරං පාළි ඨපිතාති සම්බන්ධො.

165. **තත්ථාති** පාළියං.**අන්තරා**...පෙ....**අප්පටිච්ඡන්නායොති**ආදීසු අත්ථො දට්ඨබ්බොති සම්බන්ධො.

166. **පච්ඡිමස්මිංආපත්තික්ඛන්ධෙති** එත්ථ ආපත්තික්ඛන්ධස්ස භෙදභාවතො කිං ''පච්ඡිමස්මිං ආපත්තික්ඛන්ධෙ''ති වුත්තන්ති ආහ ''එකොව සොආපත්තික්ඛන්ධො''ති. අථ කස්මා ''පච්ඡිමස්මිංආපත්තික්ඛන්ධෙ''ති වුත්තන්ති ආහ ''පච්ඡා ඡාදිතත්තාපනා''තිආදි. එත්ථ**පන**සද්දො ගරහත්ථවාචකො, තථාපීති හිඅත්ථො. එකොපි ආපත්තික්ඛන්ධො පච්ඡා ඡාදිතත්තා පච්ඡිමස්මිංආපත්තික්ඛන්ධෙති වුත්තන්ති අධිප්පායො.

180. ''වවත්ථිතා සම්භින්නා''ති එතං වචනන්ති යොජනා.

8. ද්වෙභික්ඛුවාරඑකාදසකාදිකථා

181. **තතොති** පාළිතො පරං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** පාළියං.**මිස්සකන්ති** එත්ථ කෙහිමිස්සකන්ති ආහ ''ථුල්ලච්චයාදීහි මිස්සක''න්ති.

184. **තතොති** පාළිතො පරං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** ''ඉධ පන භික්ඛවෙ''තිආදිපාඨෙ.**තඤ්චාති** ''ඉධ පන භික්ඛවෙ''තිආදිවචනඤ්ච ඉතො පුබ්බෙ අවුත්තංසබ්බං වචනඤ්චාති යොජනා.

ඉති සමුච්චයක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

4. සමථක්ඛන්ධකං

1. සම්මුඛාවිනයකථා

186-7. සමථක්ඛන්ධකෙ එවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**ඡමාතිකාපදානීති** වාක්‍යම්පි සමාසොපි යුත්තොයෙව.**තත්ථ**සමාසො පන අසමාහාරදිගුයෙව. ‘‘නික්ඛිපිත්වා’’ති පදං ‘‘වුත්තො’’ති පදෙ පුබ්බකාලකිරියාවිසෙසනං, තුල්‍යත්ථො වා.**විත්ථාරොති** විභඞ්ගො.**තත්ථාති** විභඞ්ගෙ.**සඤ්ඤාපෙතීති** එත්ථ සඤ්ඤං කත්වා ජානාපෙතීති අත්ථංපටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘පරිතොසෙත්වා ජානාපෙතී’’ති. ඉමිනා සංපුබ්බො ඤාධාතුපරිතොසනත්ථං අන්තොකත්වා අවබොධනත්ථො හොතීති දස්සෙති.**කාරණපතිරූපකානීති** කාරණස්ස පටිභාගානි.**නිජ්ඣාපෙතීති** එත්ථ ඣෙධාතු ඔලොකනත්ථොතිආහ ‘‘ඔලොකෙතී’’ති.**යථාති** යෙනාකාරෙන, කරියමානෙතිසම්බන්ධො.**සොති** ධම්මවාදී. පරතොපි එසෙවනයො. ‘‘පුනප්පුන’’න්ති ඉමිනා**අනුපෙක්ඛතීති** එත්ථඅනුසද්දො න උපච්ඡින්නත්ථොති දස්සෙති.**පෙක්ඛතිඅනුපෙක්ඛතීති** එත්ථ ඉක්ඛධාතු ‘‘දස්සෙති අනුදස්සෙතී’’ති එත්ථ දිසධාතුයාසදිසත්ථොති ආහ ‘‘දස්සෙති…පෙ…. පරියායවචනානී’’ති.**තෙසඤ්ඤෙවාති** ‘‘පෙක්ඛති අනුපෙක්ඛතී’’ති පදානඤ්ඤෙව.**පරියායවචනානීති** වෙවචනසද්දා අත්ථෙ පරිබ්‍යත්තිං අයන්තිගච්ඡන්ති ඉමෙහීති**පරියායානි,**තානියෙව වචනානිපරියායවචනානි.**සොති** අධම්මවාදී.**මොහෙත්වාති** ධම්මවාදීපුග්ගලාදිං මොහාපෙත්වා.

188. ධම්මවාදීපුග්ගලො දස්සෙතීති සම්බන්ධො.**අමොහෙත්වාති**අධම්මවාදීපුග්ගලාදිං අමොහාපෙත්වා, අවිපරීතං ජානාපෙත්වාති අත්ථො.

2. සතිවිනයකථා

195. පරම්මුඛංවිනෙති විනාසෙතීති**විනයො,**පරම්මුඛං විනෙති විනාසෙතිඅනෙනාති වා**විනයො,**විනයකම්මං.සඞ්ඝධම්මවිනයපුග්ගලසම්මුඛානං දාතබ්බො විනයො**සම්මුඛාවිනයො.පඤ්චිමානීති** එත්ථ පඤ්චන්නං සරූපං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සුද්ධස්සා’’තිආදි.අනුවදිතස්ස දානන්ති සම්බන්ධො.**එතානීති** පඤ්ච අඞ්ගානි. ‘‘එකෙකඅඞ්ගවසෙන න ලබ්භන්තී’’ති ඉමිනා සමුදායවාක්‍යනිබ්බත්තිභාවතොපඤ්චඞ්ගවසෙනෙව ලබ්භන්තීති දස්සෙති.**දෙසනාමත්තමෙවෙතන්ති** ‘‘පඤ්චිමානී’’ති එතං වචනං දෙසනාමත්තමෙව, නඅවයවවාක්‍යනිබ්බත්තිවචනන්ති අධිප්පායො.**ධම්මන්**තිභූතං.**එත්ථාති** ‘‘පඤ්චිමානි භික්ඛවෙ’’තිආදිවචනෙ.**තත්ථ වාති** ‘‘පඤ්චිමානි භික්ඛවෙ’’තිආදිවචනෙ ච.**අනුවදන්තීති** එත්ථ අනුද්ධංසනෙන වදන්තීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘චොදෙන්තී’’ති. අයං පන සතිවිනයො දාතබ්බොති සම්බන්ධො.**අනාගාමිනොපීති** පිසද්දො සම්භාවනෙ, සකදාගාමිආදිකෙ පන

කා නාම කථාතිදස්සෙති.**සො ච බොති** සතිවිනයො ච.**චොදියමානෙයෙවාති** චොදියමානස්සෙව, අයමෙව වා පාඨො.**තස්මින්ති** සතිවිනයස්මිං දින්නෙති සම්බන්ධො. අචොදිතත්තාකථා න රුහතීති ආහ ‘‘චොදෙන්තොපි’’තිආදි.**ආපජ්ජතීති** චොදකො ආපජ්ජති. චොදනාදිඅසාරුප්පෙ විනෙති විනාසෙතීති**විනයො,**විනෙති විනාසෙති අනෙනාති වා**විනයො,**විනයකම්මං. සතිවෙපුල්ලපත්තස්ස දාතබ්බො විනයො**සතිවිනයො.**

3. අමූළ්හවිනයකථා

196. **භාසිතපරිකන්තන්ති**එත්ථභාසිතපරිකන්තසද්දානං කරණාපෙක්ඛත්තා විසුං කරණං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වාචාය භාසිතං, කායෙන පරිකන්ත’’න්ති. ‘‘පරික්කමෙත්වා කත’’න්ති ඉමිනා පරිකමතීති**පරිකන්තං,**පරිකන්තං හුත්වා කතං**පරිකන්තන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති.**පරික්කමෙත්වාති** අතික්කමිත්වා.**සරතායස්මාති** එත්ථ උකාරලොපසන්ධිං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සරතුආයස්මා’’ති. ‘‘එවරූපියා ආපත්තියා’’ති ඉමිනා**ආපජ්ජිතාති**එත්ථ තුපච්චයයොගභාවතො කම්මත්ථඡට්ඨියාපි සම්භවභාවං දස්සෙති. තුපච්චයයොගෙකම්මත්ථඡට්ඨී අනිච්චං හොති, තස්මා පාළියං ‘‘එවරූපියා ආපත්තියා’’තිකම්මත්ථඡට්ඨීභාවෙන අවත්වා ‘‘එවරූපිං ආපත්ති’’න්ති කම්මත්ථදුතියාභාවෙනවුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.**තස්සාති** ‘‘ආපජ්ජිත්වා’’තිපාඨස්ස. ‘‘පඨමං පච්ඡා’’ති පදෙහි අධිප්පායත්ථං දස්සෙති. චොදකස්ස කථං විනෙතිවිනාසෙතීති**විනයො,**චොදකස්ස කථං විනෙති විනාසෙති අනෙනාති වා**විනයො.** පඨමං මූළ්හභාවං උපගන්ත්වා පච්ඡා අමූළ්හස්සදාතබ්බො විනයො**අමූළ්හවිනයො.**

4. පටිඤ්ඤාතකරණකථා

200. පටිජානියතෙ, පටිජානනං වා**පටිඤ්ඤා,**තාය කාරෙතබ්බං.

5. යෙභුය්‍යසිකාකථා

202. **යෙභුය්‍යසිකාති** එත්ථ යෙභුය්‍යෙන පවත්තා යෙභුය්‍යසිකා, ධම්මවාදීනං යෙභුය්‍යතාසම්පාදිකා කිරියාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යස්සාකිරියාය’’තිආදි. තත්ථ**යස්සා කිරියායාති** යස්සායෙභුය්‍යතාසම්පාදිකාය කිරියාය.**එසාති** යෙභුය්‍යතාසම්පාදිකාකිරියා.

204. **ඔරමත්තකන්ති**එත්ථ ඔරසද්දො ච මත්තසද්දොච සමූහං කත්වා පරිත්තවාචකො අප්පමත්තවාචකොති ආහ ‘‘පරිත්තං අප්පමත්තක’’න්ති. ‘‘භණ්ඩනමත්තමෙවා’’ති ඉමිනා න මහන්තං විවාදාධිකරණං හොතීති දස්සෙති. **න ච ගතිගතන්ති** එත්ථ චිරකාලභාවං න වගතන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ද්වෙ තයො…පෙ…. අවිනිච්ඡිත’’න්ති.**තත්ථ තත්ථෙවාති** තස්මිං තස්මිං විවාදාධිකරණජාතආවාසෙ එව, න වසරිතසාරිතපදානං

සුද්ධකාරිතකිරියභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සයං සරිතං වා අඤ්ඤෙහිසාරිතං වා න හොති’’ති.**තෙහි භික්ඛූහීති** විවාදකාරකෙහිභික්ඛූහි. ‘‘සලාකං ගාහෙන්තො’’ති ඉමිනා ‘‘ජානාතී’’ති පදස්ස කත්තාරං දස්සෙති.**ඉමිනා නීහාරෙනාති** ඉමිනා කාරණෙන.**අපිනාමාති** ඉමිනා**අප්පෙවනාම**සද්දො අපිනාමපරියායොතිදස්සෙති.**අස්සූති** භවෙය්‍යුං. ඉමිනා ‘‘පාළියං අධම්මවාදීබහුතරා භවෙය්‍යුං, අප්පෙව නාම සාධූ’’ති යොජනානයං දස්සෙති. ‘‘අයමස්ස අජ්ඣාසයොහොතී’’ති ඉමිනා පාඨසෙසං දස්සෙති.**අස්සාති** සලාකගාහස්ස.**ද්වීසුපීති** ‘‘ජානාති සඞ්ඝො භිජ්ජිස්සතී’’ති ච ‘‘අප්පෙවනාම සඞ්ඝො භිජ්ජෙය්‍යා’’ති ච ද්වීසුපි පදෙසු.

‘‘අධම්මෙන ගණ්හන්තී’’ති එත්ථ ‘‘ගණ්හන්තී’’ති කිරියාපදස්ස අධම්මවාදිනො එව කත්තා නාමාති ආහ ‘‘අධම්මවාදිනො’’ති. ‘‘ද්වෙ ධම්මවාදිනො’’ති ඉමිනා ‘‘වග්ගා ගණ්හන්තී’’ති එත්ථ ‘‘ගණ්හන්තී’’ති කිරියාපදස්ස ධම්මවාදිනො එව කත්තා නාමාති දස්සෙති.**න ච යථාදිට්ඨියා ගණ්හන්තීති** එත්ථ ධම්මවාදිනො හුත්වාධම්මවාදිසලාකං අග්ගහෙත්වා අධම්මවාදිසලාකස්ස ගහණං න ච යථාදිට්ඨියා ගණ්හන්තිනාමාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ධම්මවාදිනො හුත්වා’’තිආදි.**පටිවත්තෙත්වාති** ඉමමෙවත්ථං පටිසෙධෙත්වා. ‘‘පරිවත්තෙත්වා’’තිපි පාඨො, හෙට්ඨුපරියායං කත්වාති අත්ථො.**තෙති** ධම්මවාදිනො.**එත්ථාති**සමථක්ඛන්ධකෙ.

6. තස්සපාපියසිකාකථා

207. **අසුචීති** එත්ථ නත්ථි සුචීනි කායවචීකම්මානි එතස්සාති අසුචීතිවචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අසුචීහි කායවචීකම්මෙහි සමන්නාගතො’’ති. එසෙව නයො**අලජ්ජීති** එත්ථාපි.**සානුවාදොති** එත්ථ අනුවාදඋපවාදසද්දානං පරියායත්තා වුත්තං ‘‘සඋපවාදො’’ති.**ඉති පඤ්චාති** ඉමානි පඤ්ච අඞ්ගානි.**එත්ථාති** තස්සපාපියසිකකම්මෙ.**ඉදන්තිකම්මං** වුච්චතීති සම්බන්ධො.**හීති** විත්ථාරො. යො පුග්ගලොපාපියොති යොජනා.**පාපුස්සන්නතායාති** ලාමකුස්සන්නතාය.ඉමිනා අයඤ්ච පාපො අයඤ්ච පාපො, අයම්මෙසං විසෙසෙන පාපොති**පාපියොති** ච පාපානං අතිසයෙන පාපොති**පාපියොති** ච වචනත්ථො දස්සිතො.**තස්සාති**පුග්ගලස්ස. ඉමිනා තස්ස පාපියස්ස කත්තබ්බං**තස්සපාපියසිකං,**තමෙව කම්මං**තස්සපාපියසිකකම්ම**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති. කෙසුචි පොත්ථකෙසුයකාරෙ ද්වෙභාවො අත්ථි, සො අයුත්තොයෙව. ‘‘යෙභුය්‍යසිකා’’ති එත්ථ යකාරෙද්වෙභාවස්ස දස්සනතො එත්ථාපි ද්වෙභාවො යුත්තො භවෙය්‍යාති ලිඛන්තීතිදට්ඨබ්බං.

7. තිණවත්ථාරකාදිකථා

212. **කක්ඛළතාය වාළතායාති** එත්ථ කක්ඛළස්ස භාවො කක්ඛළතා, වාළස්සභාවො වාළතාතිවචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කක්ඛළභාවාය චෙවවාළභාවාය වා’’ති. ඉමිනා තාපච්චයස්ස සමූහත්ථඤ්ච ස්වත්ථඤ්ච

පටික්ඛිපති. ‘‘කක්ඛළතාය වාළතායා’’ති බ්‍යඤ්ජනතොයෙව නානං, න අත්ථතො.**භෙදායාති** එත්ථ අඤ්ඤස්ස භෙදං පටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘සඞ්ඝභෙදායා’’ති.**ගිලානෙපීති** පිසද්දො අඤ්ඤෙ පන කා කථාතිදස්සෙති.**තත්ථෙවාති** අධිකරණවූපසමට්ඨානෙයෙව. ‘‘එකතො’’තිඉමිනාඑ**කජ්ඣ**න්ති පදස්ස ‘‘එකතො’’ති පදෙන සමානත්‍ථං දස්සෙති, එකසද්දතො ජ්ඣපච්චයො ච තොපච්චයො ච විසෙසො, ‘‘තිණවත්ථාරකසදිසත්තා’’ති ඉමිනාසදිසූපචාරං දස්සෙති. තිණෙහි අවත්ථරිතබ්බන්ති**තිණවත්ථාරං,**ගූථමුත්තං, තිණවත්ථාරමිව**තිණවත්ථාරකං.** එත්ථ අධිකරණමෙව මුඛ්‍යතො ලබ්භති, සමථො පනඑලූපචාරතො, සදිසත්ථෙ කපච්චයො. තමෙවත්ථං පාකටං කරොන්තො ආහ**‘‘යථාහී’’**තිආදි. ඝට්ටියමානං ගූථං වා මුත්තං වාති යොජනා. ‘‘ඝට්ටියමාන’’න්තිපදං හෙතුඅන්තොගධවිසෙසනං, ‘‘බාධතී’’ති ඉමිනාසම්බන්ධිතබ්බං.සුප්පටිච්ඡාදිතස්ස පන අස්ස ගූථමුත්තස්සාති යොජනා. ‘‘සුප්පටිච්ඡාදිතස්සා’’ති පදම්පි හෙතුඅන්තොගධවිසෙසනමෙව, ‘‘න බාධතී’’ති ඉමිනාසම්බන්ධිතබ්බං. යං අධිකරණං සංවත්තතීති සම්බන්ධො.**මූලානුමූලන්ති** මූලඤ්ච අනුමූලඤ්ච මූලානුමූලං.**තන්ති** අධිකරණං.**ඉමිනා කම්මෙනාති**තිණවත්ථාරකකම්මෙන. ගූථං තිණෙහි පටිච්ඡන්නං සුවූපසන්තං හොති විය තිණවත්ථාරකෙනපටිච්ඡන්නං සුවූපසන්තං හොතීති යොජනා.**ඉතීති** තස්මා.

213. **ථුල්ලවජ්ජන්ති** එත්ථ ථුල්ලච්චයස්සාපි ථුල්ලවජ්ජත්තා ඉධපාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසමෙවාධිප්පෙතන්ති ආහ ‘‘පාරාජිකඤ්චෙව සඞ්ඝාදිසෙසඤ්චා’’ති.**ගිහිපටිසංයුත්තන්ති** එත්ථ ගිහීනං පටිසංයුත්තංගිහිපටිසංයුත්තන්ති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ගිහීන’’න්තිආදි. ‘‘හීනෙනා’’ති පදං ‘‘ඛුංසනවම්භන’’ ඉති පදෙනෙව සම්බන්ධිතබ්බං.**ධම්මිකපටිස්සවෙසූති** නිමිත්තත්ථෙ භුම්මවචනං.

214. කම්මවාචාපරියොසානෙ වුට්ඨිතා හොන්තීති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** අධිකරණවූපසමට්ඨානෙ.**අඤ්ඤාවිහිතාපීති** අධිකරණවිනිච්ඡයතො අඤ්ඤස්මිං ඨානෙ චිත්තංආවිහිතාපි ඨපිතාපි.**උපසම්පදමණ්ඩලතොති**උපසම්පදසීමබිම්බතො, **යෙ පනාති** භික්ඛූ පන, දිට්ඨාවිකම්මංකරොන්තීති වා අනාගතාති වා නිසින්නාති වා සම්බන්ධො.**තෙහිවාති** අධිකරණං විනිච්ඡිනන්තෙහි භික්ඛූහි වා.**තත්ථාති** අධිකරණවිනිච්ඡිතට්ඨානං.**ඡන්දංදත්වාති** ඡන්දං සඞ්ඝස්ස දත්වා.**පරිවෙණාදීසූති**ආදිසද්දෙන ආවාසාදයො සඞ්ගණ්හාති.**තෙති** භික්ඛූ.

8. අධිකරණකථා

215. **විපච්චතායාති**එත්ථ විකාරභාවෙන පතතිපවත්තතීති**විපච්චං,**චිත්තදුක්ඛං, තදෙව**විපච්චතා,**තදත්ථායාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘චිත්තදුක්ඛත්ථා’’න්ති. ‘‘ඵරුසවචන’’න්ති

ඉමිනා**වොහාරසද්දො** වචනපරියායොති දස්සෙති.**යො තත්ථා**ති එත්ථතසද්දස්ස විසයං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තෙසු අනුවදන්තෙසූ’’ති. යො උපවාදොති යොජනා. ‘‘අනුවදනා’’තිඑතං පදන්ති යොජනා.**ආකාරදස්සනන්**ති අනුවදනස්ස ආකාරදස්සනං, දස්සනහෙතු වා. ‘‘පුනප්පුන’’න්ති ඉමිනා**අනුසම්පවඞ්කතා**ති එත්ථඅනුසද්දස්ස න උපච්ඡින්නත්ථං දස්සෙති.**තත්ථෙවා**තිඅනුවදනෙ එව.**සම්පවඞ්කතා**ති සම්මා පකාරෙනනින්නපොනපබ්භාරතා.**අබ්භුස්සහනතා**ති එත්ථ අතිරෙකංඋස්සාහනතාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කස්මා’’තිආදි.**අනුබලප්පදානන්**ති එත්ථ පුනප්පුනං බලස්ස පදානන්ති දස්සෙන්තොආහ ‘‘පුරිමවචනස්සා’’තිආදි.

කිච්චයතාති එත්ථ ‘‘මාපණ්ඩිච්චය’’න්තිආදීසු (ජා. 2.22.1) විය බ්‍යඤ්ජනවඞ්ඪනවසෙන යකාරාගමොති ආහ ‘‘කිච්චමෙව කිච්චය’’න්ති. ‘‘උභයංපෙතං සඞ්ඝස්සෙව අධිවචන’’න්ති ඉමිනාකිච්චකරණීයසද්දො කත්තුවාචකොති දස්සෙති, සඞ්ඝො හි කරොතීති වචනත්ථෙන**කිච්චො**ති ච**කරණීයො**ති ච වුච්චති. තස්සභාවො, **කිච්චයතා කරණීයතා**ති වුත්තෙ සඞ්ඝකම්මංයෙව ලබ්භති.තෙන වුත්තං ‘‘උභයංපෙතං සඞ්ඝකම්මස්සෙව අධිවචන’’න්ති. යදි කම්මවාචකො භවෙය්‍ය, ‘‘කත්තබ්බන්ති කිච්චං, කරණීය’’න්ති වුත්තෙයෙව සඞ්ඝකම්මස්ස ලභනතො තාපච්චයොස්වත්ථො භවෙය්‍ය. එවඤ්හි සති කිච්චයස්ස භාවො**කිච්චයතා**කරණීයස්ස භාවො**කරණීයතා**ති වචනත්ථො න කත්තබ්බො භවෙය්‍ය, කතො ච, තස්මා න කම්මවාචකොති දට්ඨබ්බං.**තස්සෙවා**තිසඞ්ඝකම්මස්සෙව.**තත්ථා**ති අපලොකනාදීසු චතූසු කම්මෙසු.**සීමට්ඨකසඞ්ඝන්**ති ‘‘උපචාරසීමාදීසු ඨිතං සඞ්ඝං.**සොධෙත්වා**ති එත්ථ සොධනං නාම සීමට්ඨකසඞ්ඝස්ස හත්ථපාසනයනං, ඡන්දාරහානං ඡන්දස්ස ආහරණං, සීමතො බහිකරණං. තමෙවත්ථං එකදෙසතො දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා’’ති. අපලොකෙති ආපුච්ඡති අනෙනාති**අපලොකනං,**තංයෙව කම්මං**අපලොකනකම්මං.වුත්තනයෙනෙවා**ති ‘‘සීමට්ඨකසඞ්ඝං සොධෙත්වා’’තිආදිනා වුත්තනයෙනෙව. ‘‘සුණාතු මෙ’’තිආදිනා සඞ්ඝගණපුග්ගලෙ ඤාපෙති එතායාති**ඤත්ති,**සායෙව කම්මං**ඤත්තිකම්මං,**ඤත්තියෙව දුතියං**ඤත්තිදුතියං,**තමෙව කම්මං**ඤත්තිදුතියකම්මං**. එත්ථ කිඤ්චාපි ඤත්ති පඨමං ඨපිතා, කම්මවාචායෙව දුතියාහොති, ‘‘ඵස්සපඤ්චමා’’තිආදීසු (ධාතු. 316) විය පන පටිලොමවසෙන වොහාරං කත්වා ‘‘ඤත්තිදුතියා’’ති වුත්තං.**ඵස්සපඤ්චමා**ති එත්ථ කිඤ්චාපි ධම්මසඞ්ගණියං (ධ. ස. 1 ආදයො) ‘‘ඵස්සො හොති, වෙදනා හොති, සඤ්ඤා හොති, චෙතනා හොති, චිත්තංහොතී’’ති ඵස්සං පඨමං වුත්තං, පටිලොමවසෙන පන වොහාරං කත්වා ‘‘ඵස්සපඤ්චමා’’තිධාතුකථායං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. එසෙව නයො ඤත්ති චතුත්ථකම්මෙපි.**එකාය ච අනුසාවනාය**ාති ඤත්තිතො අනුපච්ඡා සාවෙතබ්බාති**අනුසාවනා,**තාය, **තීහි ච අනුසාවනාහී**තිඤත්තිතොඅනු පච්ඡා,

පුනප්පුනං වා තික්ඛත්තුං සාවෙතබ්බාති**අනුසාවනා,**තාහි.**තත්ථාති** චතූසුකම්මෙසු.

අපලොකෙත්වාවාති එත්ථ එවඵලං දස්සෙන්තොආහ ‘‘ඤත්තිකම්මාදිවසෙන න කාතබ්බ’’න්ති.**ඤත්තිකම්මම්පීති** පිසද්දෙන න කෙවලං අපලොකනකම්මමෙව, අථ ඛොඤත්තිකම්මම්පීති දස්සෙති.**ඤත්තිදුතියකම්මං පනාති**එත්ථ පනසද්දො විසෙසත්ථජොතකො, පක්ඛන්තරජොතකො වා.**තත්ථාති** ද්වීසු කම්මෙසු.**ගරුකානීති**අලහුකානි.**අවසෙසානීති** ඡහි කම්මෙහි අවසෙසානි, එවරූපානිලහුකකම්මානීති සම්බන්ධො. ‘‘අවසෙසා’’තිපි පාඨො, සම්මුතියොති සම්බන්ධො.**අපලොකෙත්වාපීති** පිසද්දො ඤත්තිදුතියකම්මවාචං සාවෙත්වාපීතිසම්පිණ්ඩෙති. අඤ්ඤත්ථාපොහනං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඤත්තිකම්මඤත්තිචතුත්ථකම්මවසෙන පන න කාතබ්බමෙවා’’ති. ඤත්තිචතුත්ථකම්මංකාතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** සමථක්ඛන්ධකෙ.

විත්ථාරතො පන ආගතොයෙවාති සම්බන්ධො.**එතෙසන්ති** චතුන්නං කම්මානං. යං පන අත්ථජාතං අනුත්තානන්තිසම්බන්ධො.**තත්ථාති** චතූසු කම්මෙසු.**තන්ති** අත්ථජාතං.**එවන්ති** එවංකම්මවග්ගෙයෙව වණ්ණියමානෙ.**හීති** ලද්ධගුණජොතකො.**සුවිඤ්ඤෙය්‍යාති** සුඛෙන විඤ්ඤාතබ්බා.

216. **පාළිවසෙනෙවාති** න අට්ඨකථාවසෙනාති අධිප්පායො.

220. **යෙනාති** චිත්තුප්පාදෙන. ඉමිනා විවදන්ති අනෙනාති**විවාදොති** වචනත්ථං දස්සෙති.**සමථෙහි වාති**වසද්දො සම්පිණ්ඩනත්ථො. තෙනන කෙවලං විවාදොයෙව, අථ ඛොඅධිකරණඤ්චාති සම්පිණ්ඩෙති, අථ වා**සමථෙහි වාති** සමථෙහි එව.ඉමිනා සමථෙහි අධිකරීයති වූපසමීයතීති**අධිකරණන්ති** වචනත්ථංදස්සෙති. විවාදොයෙව අධිකරණං**විවාදාධිකරණං. එවමාදිනානයෙනාති** ආදිසද්දෙන අනුද්ධංසනෙන වදන්ති අනෙන චිත්තුප්පාදෙනාති**අනුවාදොති**ආදයො වචනත්ථෙ සඞ්ගණ්හාති.

222. **සන්ධායභාසිතවසෙනාති** ලොකවජ්ජං සන්ධාය භාසිතස්ස වචනස්ස වසෙන.සන්ධායභාසිතත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘යස්මිං හී’’තිආදි. තත්ථ පඨවිඛණනාදිකෙයස්මිං ආපත්තාධිකරණෙතියොජනා.**තස්මින්ති** කුසලචිත්තඞ්ගෙ ආපත්තාධිකරණෙ.**තස්මාති** යස්මා න සක්කා වත්තුං, තස්මා.**ඉදන්ති** ‘‘නත්ථි ආපත්තාධිකරණං කුසල’’න්ති වචනං, වුත්තන්තිසම්බන්ධො. සන්ධාය අවුත්තං දස්සෙත්වා සන්ධාය වුත්තං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඉදං පනසන්ධාය වුත්ත’’න්ති. තත්ථ**ඉදං පනාති** කාරණං පනසන්ධායාති සම්බන්ධො. යං

ආපත්තාධිකරණන්ති යොජනා. ‘‘ලොකවජ්ජ’’න්ති පදෙතුල්‍යාධිකරණං. ලොකස්මිං, ලොකෙහි වා වජ්ජෙතබ්බන්ති**ලොකවජ්ජං.තන්ති** ආපත්තාධිකරණං.**තත්ථා**ති ආපත්තාධිකරණෙ.**විකප්පො**ති විවිධා කප්පනං, විවිධතක්කො වා.**යං පනා**ති ආපත්තාධිකරණං පන. ‘‘පණ්ණත්තිවජ්ජ’’න්ති පදෙතුල්‍යාධිකරණං. භගවතො පඤ්ඤත්තියා හෙතුභූතාය වජ්ජෙතබ්බන්ති**පණ්ණත්තිවජ්ජං. තන්ති** ආපත්තාධිකරණං, අකුසලං හොතීතිසම්බන්ධො.**කිඤ්චී**ති අප්පමත්තකං, ආපත්තානාපත්තිංඅජානන්තස්ස ආපජ්ජනතොති සම්බන්ධො.**තස්මා**ති යස්මාඅබ්‍යාකතං හොති, තස්මා.**තත්ථා**ති පණ්ණත්තිවජ්ජභූතෙආපත්තාධිකරණෙ. ‘‘ආපත්තාධිකරණං…පෙ…. කුසල’’න්ති ඉදං වචනං වුත්තන්ති යොජනා.

යදි කුසලචිත්තො ආපජ්ජති, අථ නනු ආපත්තාධිකරණං කුලලන්තිවත්තබ්බො භවෙය්‍යාති ආහ ‘‘සචෙ පනා’’තිආදි.**යන්ති**ආපත්තාධිකරණං. ‘‘ඉදං වුච්චති…පෙ…. කුසල’’න්ති වදෙය්‍ය සචෙති යොජනා. එළකලොමඤ්චපදසොධම්මඤ්ච එළකලොමපදසොධම්මානි, තානි ආදීනි යෙසං තානීති**එළකලොමපදසොධම්මාදීනි,**තානි සමුට්ඨානානි යාසන්ති**එළකලොමපදසොධම්මාදිසමුට්ඨානා,**තාසංආපත්තීනම්පීති සම්බන්ධො.**තත්ථා**තිඑළකලොමපදසොධම්මාදිසමුට්ඨානාසු ආපත්තීසු.**ආපත්තියාඅඞ්ග**න්ති ආපත්තියා කාරණං. එවං ආපත්තියා අනඞ්ගං දස්සෙත්වා තස්සායෙවඅඞ්ගං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කායවචීවිඤ්ඤත්තිවසෙන පනා’’තිආදි. තත්ථ**චලිතප්පවත්තාන**න්ති චලිතෙන හෙතුභූතෙන පවත්තානං. අථ වා චලිතො චකායො, පවත්තා ච වාචාති**චලිතප්පවත්තා,**තාසංචලිතප්පවත්තානං කායවාචානං.**තඤ්චා**ති කායවාචානංඅඤ්ඤතරඤ්ච.**අබ්‍යාකත**න්ති එත්ථ ඉතිසද්දොපරිසමාපනත්ථො.

අයමත්ථො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා.**තෙනා**තිචිත්තෙන. ‘‘ඉදං…පෙ…. සද්ධි’’න්ති ඉමිනා**සඤ්ජානන්තො**තිඑත්ථ සංසද්දස්ස සුන්දරත්ථං සහ ආකාරෙන දස්සෙති. ‘‘වීතික්කම…පෙ….කප්පෙත්වා’’ති ඉමිනා**චෙච්චා**ති පදස්ස අත්ථං සහ විසෙසනෙනදස්සෙති. ‘‘උපක්කමවසෙන…පෙ…. පෙසෙත්වා’’ති ඉමිනා**අභිවිතරිත්වා**ති පදස්ස අත්ථං දස්සෙති. පාළියංයංසද්දොවීතික්කමවිසයොති ආහ ‘‘යං ආපත්තාධිකරණං වීතික්කම’’න්ති. ‘‘ආපජ්ජතී’’තිඉමිනා පාඨසෙසං දස්සෙති. එවං වීතික්කමතො තස්ස භික්ඛුනොති යොජනා.

අබ්‍යාකතවාරෙපීතිපිසද්දො අකුසලවාරං අපෙක්ඛති.**තස්සා**තිචිත්තස්ස.**අජානන්තො**තිආදීනං පදානමත්ථො

අකුසලචාරෙවුත්තපටිපක්ඛවසෙන වෙදිතබ්බො. යං ආපත්තාධිකරණන්තිආදීනං පදානමත්ථො අකුසලචාරෙනසදිසොයෙව.

224. **අයං විවාදො නො අධිකරණ**න්තිආදීසු එවමත්ථො වෙදිතබ්බොතිසම්බන්ධො.

9. අධිකරණවූපසමනසමථකථා

228. **චතුවග්ගකරණෙ කම්මෙ**ති සීමසම්මුතිආදිකම්මෙ.**පඤ්චවග්ගකරණෙ**ති පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු උපසම්පදාදිකම්මෙ.**දසවග්ගකරණෙ**ති මජ්ඣිමෙසු ජනපදෙසු උපසම්පදකම්මෙ.**වීසතිවග්ගකරණෙ**ති අබ්භානකම්මෙ.**කම්මප්පත්තා**ති කම්මස්ස පත්තා යුත්තා අනුරූපා.

230. **සම්පටිච්ඡිතබ්බ**න්තිපටිග්ගණ්හිතබ්බං.සම්පටිච්ඡිත්වා ච පන අතික්කාමෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**භණ්ඩක**න්ති චීවරාදිභණ්ඩකං.**මානනිග්ගහත්ථායා**ති භණ්ඩනජාතානං මානස්ස නිග්ගහත්ථාය.**කතිපාහ**න්ති කතිපයාහං, ද්වීහතීහන්ති අත්ථො.

231. **අනන්තානි චෙව භස්සානී**ති එත්ථ අනන්තසද්දො අපරිමාණසද්දෙනඅත්ථතො එකොති ආහ ‘‘අපරිමාණානී’’ති. ‘‘වචනානී’’ති ඉමිනා**භස්ස**සද්දො වචනපරියායොති දස්සෙති.**උබ්බාහිකාය සම්මනිතබ්බො**ති කෙන සම්මනිතබ්බොති ආහ ‘‘අපලොකෙත්වා වා’’තිආදි. ඉමිනාඅපලොකනකම්මෙන වා ඤත්තිදුතියකම්මෙන වා සම්මනිතබ්බොති දස්සෙති. අනන්තානිභස්සානි ධම්මකථිකං උද්ධරිත්වා බාහති පටිසෙධෙති ඉමාය සම්මුතියාති**උබ්බාහිකා,**තාය. එවං සම්මතෙහි පන භික්ඛූහි විනිච්ඡිතබ්බන්තිසම්බන්ධො. විසුං නිසීදිත්වා තස්සායෙව පරිසාය නිසීදිත්වා වාති යොජනා.**අඤ්ඤෙහී**ති සම්මතභික්ඛූහි අඤ්ඤෙහි.

233. **තත්‍රස්සා**ති එත්ථ තත්‍ර අස්සාති පදවිභාගං කත්වා තසද්දොපරිසවිසයො පසිද්ධවිසයො, අස්සසද්දො ආඛ්‍යාතිකොති ආහ ‘‘තස්සං පරිසතිභවෙය්‍යා’’ති. ‘‘නෙව සුත්තං ආගත’’න්ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි ‘‘නොසුත්තවිභඞ්ගො’’ති වක්ඛමානත්තා මාතිකං සන්ධාය වුත්තන්ති ආහ ‘‘න මාතිකාආගතා’’ති.**විනයොපී**ති ඛන්ධකවිනයොපි. පිසද්දෙනසුත්තවිභඞ්ගං අපෙක්ඛති.**බ්‍යඤ්ජනච්ඡායායා**ති එත්ථඡායාසද්දො පටිබිම්බෙ ච පභාය ච හොතීති ආහ ‘‘බ්‍යඤ්ජනමත්තමෙවා’’ති, බ්‍යඤ්ජනපටිබිම්බිකබ්‍යඤ්ජනපභාවන්තභූතං අත්ථංඅග්ගහෙත්වා බ්‍යඤ්ජනපටිබිම්බබ්‍යඤ්ජනපභාමත්තමෙවගහෙත්වාති අධිප්පායො. ‘‘පටිසෙධෙතී’’ති ඉමිනා**පටිබාහ**සද්දො පටිසෙධත්ථොයෙව, න මද්දනත්ථොති දස්සෙති.පටිබාහනාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ජාතරූපරජතඛෙත්තවත්ථුපටිග්ගහණාදීසූ’’තිආදි.**කින්ති** කෙන

කාරණෙන, කස්මා කාරණා වා.**ඉමෙති** ජාතරූපාදිපටිග්ගාහකෙ භික්ඛූ.**කාරෙථාති** තුම්හෙකාරෙයයාථ. එයයාථස්ස හිථාදෙසො. පුච්ඡායං සත්තමීවිභත්ති හොති.**සුත්තෙ**තිසුත්තන්තපිටකෙ. අපරො ධම්මකථිකො වදතීති සම්බන්ධො.**ඉමෙසන්ති** ඔලම්බෙත්වා නිවාසෙන්තානං.**එත්ථාති** ඔලම්බෙත්වා නිවාසනෙ.

234. **බහුතරා භික්ඛූති** එත්ථ ද්විගුණතිගුණාදිනා අධිකා එව බහුතරානාමාති ආහ ''එකෙනපි අධිකා බහුතරාවා''ති. ''කො පන වාදො''තිආදිනා ''එකෙනපී''ති එත්ථපිසද්දස්ස ගරහත්ථං දස්සෙති.

තිවිධසලාකග්ගාහකථා

235. **සඤ්ඤත්තියාති** එත්ථ සඤ්ඤාපනං සඤ්ඤත්ති, තදත්ථායාතිදස්සෙන්තො ආහ ''සඤ්ඤාපනත්ථායා''ති. ගූහිතබ්බොතිගූළ්හො,සොයෙවගූළ්හකො,සලාකග්ගාහොකාතබ්බොති සම්බන්ධො. විවරිතබ්බොති**විවටො,**සොයෙව**විවටකො**. සස්ස අත්තනො කණ්ණසමීපෙ ජප්පියති කථියතීති**සකණ්ණජප්පො,**සොයෙව**සකණ්ණජප්පකො**. ''නිමිත්තසඤ්ඤං ආරොපෙත්වා''ති ඉමිනා**වණ්ණාවණ්ණායොකත්වා**ති එත්ථ වණ්ණසද්දො සණ්ඨානවාචකොති දස්සෙති. සුසණ්ඨානදුසණ්ඨානාසලාකායො කත්වාති අත්ථො.**තතොති** විසභාගකරණතො පරංගහෙතබ්බොති සම්බන්ධො. සබ්බාපි තා සලාකායොති යොජනා.**කත්වාති** පක්ඛිපනං කත්වා.**වුත්තනයෙනාති** ''අලජ්ජුස්සන්නායා''තිආදිනා වුත්තනයෙන. ''යාවතතිය''න්ති ඉමිනා**පච්චුක්කඩ්ඪිතබ්බන්ති** එත්ථ පුනප්පුනං උද්ධංකඩ්ඪිතබ්බන්ති අත්ථං දස්සෙති.**අතිරෙකජාතෙ**තිඅධම්මවාදීහි අතිරෙකතො ජාතෙ සතීති සම්බන්ධො.**යාවතතියම්පීති** පිසද්දො තතො ඌනෙ එකද්වෙවාරෙ පන කා නාම කථාතිදස්සෙති.

සකණ්ණජප්පකෙ පන එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. සවෙසඞ්ඝත්ථෙරො ගණ්හාතීති සම්බන්ධො.**සොති** සඞ්ඝත්ථෙරො.**වයොඅනුප්පත්තාති** පච්ඡිමවයං අනුප්පත්තා.**එතන්ති** අධම්මවාදිසලාකං.**අස්සාති**සඞ්ඝත්ථෙරස්ස.**ඉතරා සලාකා**තිඅධම්මවාදිසලාකාහි අඤ්ඤා ධම්මවාදිසලාකා.**සොති**සඞ්ඝත්ථෙරො.**තන්ති** ධම්මවාදිසලාකං.**තතොති** නෙව අවබුජ්ඣනකාරණා.**වුත්තනයමෙවා**තිගූළ්හකෙ වුත්තනයමෙව. විවටො අත්ථො ඉමස්සාති**විවටත්ථො**.

තස්සපාපියසිකාවිනයකථා

238. **පාරාජිකසාමන්තංනාමාති** පාරාජිකස්ස ආසන්නං නාම.**අදින්නාදානාදීසූති** ආදිසද්දෙන මනුස්සවිග්ගහඋත්තරිමනුස්සධම්මපාරාජිකෙ

සඞ්ගණ්හාති.**නිබ්බෙඨයමානන්ති** වෙඨනරහිතං, තමෙනං භික්ඛුන්ති සම්බන්ධො.ඉමිනා**නිබ්බෙඨෙන්තන්ති** එත්ථ අන්තසද්දොමානසද්දපරියායොති දස්සෙති.**අතිවෙඨෙතීති** එත්ථ කෙහිඅතිවෙඨෙතීති ආහ ‘‘ඉඞ්ඝායස්මාතිආදිවචනෙහී’’ති.**තෙනාති**චොදකෙන.**මන්ති** මමං.**ආහාති** චුදිතකොආහ.**එතස්සාති** අවජානනපටිජානනාදිකාරකස්ස පාපියස්සපුග්ගලස්ස.**සීලවා භවිස්සතීති** පාපියො පුග්ගලො සචෙ සීලවාභවිස්සති.**පටිප්පස්සද්ධින්ති** පාපියභාවතොපටිප්පස්සම්භනං.**නො චෙති** සීලවා නො භවිස්සති චෙ.**තථා නාසිතොති** තෙන තස්ස පාපියසිකකම්මකරණෙන නාසං ගතො භවිස්සති.**සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිං සමථක්ඛන්ධකෙ.

ඉති සමථක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

5. *ඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකං*

ඛුද්දකවත්ථුකථා

243. ඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකෙ**මුට්ඨිකමල්ලාති** මුට්ඨිකෙනමථන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤං හිංසන්තීති මුට්ඨිකමල්ලා. ඉමිනා පාළියං පදස්ස හෙට්ඨුපරියංදස්සෙති.**ගාමමුදවාති** එත්ථ ඡවිරාගමණ්ඩනානුයුත්තෙන මුදොමොදනං එතෙසමත්ථීතිමුදවා,ගාමෙ වසන්තා මුදවාගාමමුදවාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඡවිරාගමණ්ඩනානුයුත්තානාගරිකමනුස්සා’’ති. ‘‘වණ්ණවා අහෙසු’’න්තිආදීසු(පාරා. 193; පාචි. 67) විය වචනං දට්ඨබ්බං.**ථම්භෙති** එත්ථ න යත්ථකත්ථචි ථම්භො හොති, අථ ඛො න්හානතිත්ථෙ නිඛණිත්වා ඨපිතථම්භොයෙවාති ආහ ‘‘න්හානතිත්ථෙ නිඛණිත්වා ඨපිතත්ථම්භෙ’’ති.

ඉට්ඨකාසිලාදාරුකුට්ටානන්තිඉට්ඨකාකුට්ටසිලාකුට්ටදාරුකුට්ටානං.**අට්ඨපදාකාරෙනාති**අට්ඨපදඵලකාකාරෙන.**රාජියොති** ලෙඛායො.**තත්ථාති** අට්ටානෙ, ආකිරිත්වාති සම්බන්ධො.**ගන්ධබ්බහත්ථකොති**ගන්ධබ්බානං වීණාහත්ථොවියාති ගන්ධබ්බහත්ථකො. දාරූහි කතත්තා වුත්තං ‘‘දාරුමයහත්ථෙනා’’ති.**තෙනාති** ගන්ධබ්බහත්ථෙන, ගහෙත්වාති සම්බන්ධො.**කුරුවින්දකපාසාණචුණ්ණානීති** එවංනාමකස්ස පාසාණස්ස චුණ්ණානි.**තන්ති** කතගුළිකකලාපකං, ගහෙත්වාති සම්බන්ධො.**විග්ගය්හාති** අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස සරීරෙ දළ්හං ගහෙත්වාතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අඤ්ඤමඤ්ඤං සරීරෙන සරීර’’න්ති.**මකරදන්තකෙති** මකරනාමකස්ස මච්ඡස්ස දන්තසදිසෙ දන්තෙ.**මල්ලකමූලසණ්ඨානෙනාති** ඛෙළපටිග්ගහපාදසණ්ඨානෙන.**ගිලානස්සාපීති** පිසද්දො අගිලානස්ස පගෙවාති දස්සෙති.

244. **දන්තෙති** මකරදන්තෙ. අකතං මල්ලකංඅ**කතමල්ලකං.කපාලඛණ්ඩං** **වාති** වාසද්දො සමුච්චයත්ථො. කාසවුල්ලවිරහිතත්තා වත්ථවට්ටිඋ**ක්කාසිකා**නාම. නත්ථි කාසං වුල්ලමෙතිස්සාතිඋ**ක්කාසා,**සා එවඋ**ක්කාසිකා. යස්සකස්සචීති** ගිලානාගිලානස්ස වා ජරාදුබ්බලතරුණබලවස්ස වා.**පිට්ඨීන්ති** පිට්ඨියං, අයමෙව වා පාඨො. පාණිතලස්ස පුථුට්ඨානංපු**ථුපාණි,**තෙන කතංපු**ථුපාණිකං,**හත්ථපරිකම්මං, තෙන වුත්තං ‘‘හත්ථපරිකම්මං වුච්චතී’’ති.**සබ්බෙස**න්ති න්හායන්තානං වා අන්හායන්තානං වා සබ්බෙසං.

245. **කණ්ණතො**ති කණ්ණච්ඡිද්දතො. මුත්තොලම්බකාදිවල්ලිසදිසත්තාව**ල්ලිකා**නාම.**පලම්බකසුත්ත**න්තිපරිමුඤ්චිත්වා ලම්බියති අනෙනාති පලම්බකං, තමෙව සුත්තං පලම්බකසුත්තං.**වලය**න්ති නියුරං.

246. ද්වීහිමාසෙහි නියුත්තංදු**මාසිකං. ද්වෙ**අඞ්ගුලානි එතස්සාතිදු**වඞ්ගුලං,**කෙසො.උ**භයෙනපී**තිදුමාසිකදුවඞ්ගුලසඞ්ඛාතෙන උභයෙනපි. අයම්පිඋක්කට්ඨපරිච්ඡෙදොව වුත්තොති යොජනා.**තතො**තිදුමාසිකදුවඞ්ගුලතො.

ඔසණ්ඨෙන්තීති එත්ථ ඔලිඛිත්වා සමංපතිට්ඨාපෙන්තීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඔලිඛිත්වා සන්නිසීදාපෙන්තී’’ති.**දන්තමයාදීසූ**ති ආදිසද්දෙන අට්ඨිමයාදයො සඞ්ගණ්හාති.**හත්ථඵණෙනා**ති හත්ථසඞ්ඛාතෙන ඵණෙන.**චික්ඛල්ලෙනා**ති චික්ඛල්ලසදිසෙන නියාසෙන.**උදකතෙලෙනා**ති එත්ථ උදකඤ්ච තෙලඤ්චාති ච උදකසඞ්ඛාතෙන තෙලෙනාති චඅත්ථං නිවත්තෙන්තො ආහ ‘‘උදකමිස්සකෙන තෙලෙනා’’ති. ඉමිනා උදකෙන මිස්සකං තෙලංඋ**දකතෙල**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති.**උට්ඨලොමෙ**ති උට්ඨිතලොමෙ.**හත්ථංතෙමෙත්වා**ති හත්ථං උදකතෙලෙන තෙමෙත්වා.**උණ්හාභිතත්තරජොකිණ්ණසිරානම්පී**ති උණ්හෙන අභිතත්තො ච රජෙහිඔකිණ්ණසිරො ච උණ්හාභිතත්තරජොකිණ්ණසිරා, අථ වා උණ්හෙන අභිතත්තො සිරො එතෙසන්තිඋණ්හාභිතත්තසිරා, රජෙහි ඔකිණ්ණො සිරො එතෙසන්ති රජොකිණ්ණසිරා, උණ්හාභිතත්තසිරා ච රජොකිණ්ණසිරා චඋණ්හාභිතත්තරජොකිණ්ණසිරා, පුබ්බපදෙ උත්තරපදලොපො, තෙසම්පි.**අල්ලහත්ථෙනා**ති අද්දහත්ථෙන, අයමෙව වා පාඨො.

247. යෙසුකංසපත්තාදීසු මුඛනිමිත්තං පඤ්ඤායති, සබ්බානි තානි කංසපත්තාදීනිපීති යොජනා.**යත්ථ කත්ථචී**ති යස්මිං කස්මිංචි ආදාසෙ වා උදකපත්තෙ වාතිසම්බන්ධො.**සඤ්ඡවි නු ඛො**ති සඤ්ජාතා ඡවි නු ඛො, අහංජිණ්ණො අම්හි නු ඛො, නොති යොජනා.

මුඛං ආලිම්පන්තීති එත්ථ කෙහිආලිම්පන්තීති ආහ ‘‘විප්පසන්නඡවිරාගකරෙහි මුඛලෙපනෙහී’’ති. ‘‘මනොසිලායා’’ති ඉමිනාමනොසිලා **එවමනොසිලිකාති** දස්සෙති.**තානීති** ලඤ්ඡනානි.**හරිතාලාදීහිපීති**පිසද්දෙන න කෙවලං මනොසිලිකාය එව, අථ ඛො හරිතාලාදීහිපීති දස්සෙති.

248. **නහික්ඛමෙ නච්චංවාති**ආදීසු එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**නිච්චාපෙන්තස්ස වාති** පරෙහි නච්චාපෙන්තස්ස වා.**සාධුගීතන්ති** සුන්දරං අනිච්චතාදිපටිසංයුත්තං ගීතං, සජ්ජනානංවා. දන්තගීතම්පි න වට්ටතීති සම්බන්ධො.**යන්ති** ගීතං.**පුබ්බභාගෙති** ගායනතො පුබ්බභාගෙ.**ගායාපෙන්තස්සාපීති** පරෙහි වා ගායාපෙන්තස්සාපි.**යං පනාති** කිරියාපරාමසනං. යං පහරති, **තත්ථ**පහරණෙ අනාපත්තීති යොජනා.**සබ්බන්ති** අඛිලං නච්චගීතවාදිතං.**පස්සතොති** පස්සන්තස්ස ච සුණන්තස්ස ච. සවනම්පි හිඑකසෙසෙන වා සාමඤ්ඤනිද්දෙසෙන වා පස්සනෙනෙව සඞ්ගහිතං.**විහාරතොති** අනච්චඅගීතඅවාදිතට්ඨානවිහාරතො.**විහාරන්ති** නච්චගීතවාදිතට්ඨානවිහාරං.**අසනසාලායාති** ගාමෙ ඨිතාය අසනසාලාය.

249. **සරකිරියන්ති** සරස්ස කිරියං. ඉමිනා**සරකුත්තින්ති** එත්ථ සරස්ස කරණං සරකුත්තීති වචනත්ථං දස්සෙති.අලද්ධං සමාධින්ති සම්බන්ධො.**පච්ඡිමා ජනතාති** එත්ථසමූහං අවයවං විනා සමූහස්ස අවයවිනො අභාවා තාපච්චයො ස්වත්ථොපි හොතීති ආහ ‘‘පච්ඡිමො ජනො’’ති.**තං තං වත්තන්ති** සුත්තන්තවත්තාදිංතං තං වත්තං.**අක්ඛරානි විනාසෙත්වාති** අඤ්ඤථාවත්තබ්බානි අක්ඛරානි අඤ්ඤථා වදනෙන ච දීඝාදීනි රස්සාදිවදනෙන ච විනාසෙත්වා.**ධම්මෙ පනාති** එත්ථ සද්දො**පන**විසෙසජොතකො. ගීතතො විසෙසොව වෙදිතබ්බොති හි අත්ථො.**සුත්තන්තවත්තන්ති** සුත්තන්තස්ස උච්චාරණං වත්තං. එසෙව නයො ‘‘ජාතකවත්තං ගාථාවත්ත’’න්ති එත්ථාපි.**තන්ති** වත්තං.යදි පන තං විනාසෙත්වා අතිදීඝං කාතුං න වට්ටති, එවං සති යථා සුත්තන්තවත්තාදීනිහොන්ති, තථා කථං දස්සෙතබ්බානීති ආහ ‘‘චතුරස්සෙන වත්තෙනා’’තිආදි. තත්ථ**චතුරස්සෙනවත්තෙනාති** පරිපුණ්ණෙන උච්චාරණවත්තෙන.**පරිමණ්ඩලානීති** සමන්තතො මණ්ඩලානි බිම්බානි පුණ්ණානීති අත්ථො. ‘‘සරෙන භණිත’’න්ති ඉමිනා**සරභඤ්ඤන්ති** එත්ථ සරෙනභණිතබ්බන්ති සරභඤ්ඤන්ති වචනත්ථං දස්සෙති. සරභඤ්ඤෙ කිර අත්ථීති සම්බන්ධො. **තරඞ්ගවත්ථාදීනං** උච්චාරණවිධානානි (වජිර. ටී. චූළවග්ග 249; සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.249; වි. වි. ටී. චූළවග්ග 2.248-9) එතරහි නත්ථී.**ද්වත්තිංසවත්තානීති** වසඞ්ඛ්‍යාමත්තමෙව අත්ථි, න සඞ්ඛෙ‍්‍යයායං. තස්මා ටීකාසු (සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.249; වජිර. ටී. චූළවග්ග. 249) ‘‘තරඞ්ගවත්තාදීනං උච්චාරණවිධානානිනට්ඨපයොගානී’’ති වුත්තං.**අත්ථීති** සංවිජ්ජන්ති. අයඤ්හිඅත්ථිසද්දො නිපාතො.**තෙසූති**

ද්වත්තිංසවත්තෙසු.**යන්ති** වත්තං. උච්චාරණවිධානානි නට්ඨපයොගානිපි තෙසං සබ්බෙසංසාමඤ්ඤලක්ඛණං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සබ්බෙස’’න්තිආදි. තත්ථ**සබ්බෙසන්ති** ද්වත්තිංසවත්තානං, ලක්ඛණන්ති සම්බන්ධො. ‘‘අවිනාසෙත්වා’’ති වත්වා තමෙවත්ථං පාකටං කරොන්තො ආහ ‘‘විකාරං අකත්වා’’ති.තත්ථ**විකාරකරණං**නාම යත්තකාහි මත්තාහි අක්ඛරං පරිපුණ්ණංහොති, තතො අධිකමත්තායුත්තං කත්වා කථනං, තථා අකත්වා සමණසාරුප්පෙන චතුරස්සෙනනයෙන පවත්තනංයෙව ලක්ඛණන්ති අත්ථො.

බාහිරලොමිං උණ්ණින්ති එත්ථ ‘‘බාහිරලොමි’’න්ති පදං භාවනපුංසකන්ති ආහ ‘‘උණ්ණලොමානි බහි කත්වා’’ති. ‘‘උණ්ණපාවාර’’න්ති ඉමිනා**උණ්ණින්ති** එත්ථ උත්තරපදලොපංදස්සෙති. අථ වා පාවාරපදෙන උණ්ණා එතස්ස අත්ථීති**උණ්ණී**තිකත්වා තද්ධිතපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති. ‘‘තථා ධාරෙන්තස්ස දුක්කට’’න්තිවචනස්ස අත්ථාපත්තිනයං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ලොමානි අන්තො කත්වා පාරුපිතුංවට්ටතී’’ති.

251. **අඞ්ගජාතං ඡින්දන්තස්සෙවාති** අඞ්ගජාතමෙව ඡින්දන්තස්සාතියොජනා. අථ වා අඞ්ගජාතං ඡින්දන්තස්ස ථුල්ලච්චයමෙවාති යොජනා. අහිකීටදට්ඨාදීසුනිමිත්තභූතෙසු ඡින්දන්තස්සාති යොජනා.

252. **උප්පන්නා හොතීති** පටිලාභවසෙන උප්පන්නා හොති. උප්පන්නභාවංපාකටං කරොන්තො ආහ ‘‘සො’’තිආදි. තත්ථ**සොති** රාජගහකොසෙට්ඨී, කීළතීති සම්බන්ධො.**තස්සාති** සෙට්ඨිස්ස. ඉදංපදං ‘‘ජාලෙ’’ති පදෙ සාම්‍යත්ථඡට්ඨී, ‘‘උප්පන්නා හොතී’’ති පදෙ සම්පදානං.**තන්ති** චන්දනගණ්ඨිං.**අස්සාති**සෙට්ඨිස්ස. ඉදං පදං ‘‘පුරිසා’’ති පදෙ සාම්‍යත්ථඡට්ඨී, ‘‘අදංසූ’’ති පදෙසම්පදානං.**විකුබ්බනිද්ධීති** විවිධං, විකාරංවා කුබ්බනවසෙන පවත්තා ඉද්ධි (පටි. ම. 3.12-16; විසුද්ධි. 2.369-373). **අධිට්ඨානිද්ධීති**අධිට්ඨානවසෙන පවත්තා ඉද්ධි (පටි. ම. 3.12-16; විසුද්ධි. 2.369-373).

ගිහී උපනාමෙන්තීති සම්බන්ධො.**බ්‍යඤ්ජනංකත්වාති** බ්‍යඤ්ජනං පක්ඛිපනං කත්වා.**තන්ති**සුවණ්ණතට්ටිකාදිං.**ආමසිතුම්පීති** පිසද්දො පගෙවපටිග්ගණ්හිතුන්ති දස්සෙති.**සඞ්ඝිකපරිභොගෙන වාතිවා**සද්දො පනසද්දත්ථො. සඞ්ඝිකපරිභොගෙන පනාති හි අත්ථො.**ගිහිවිකටානි වාතිවා**සද්දොසම්පිණ්ඩනත්ථො. ගිහිවිකටානි භාජනානිපි වට්ටන්තීති හි අත්ථො.කංසලොහවට්ටලොහානං සභාගත්තා වුත්තං ‘‘කංස…පෙ…. සඞ්ගහිතො’’ති.

253. ‘‘ලිඛිතු’’න්ති එතං වුත්තන්ති යොජනා.**පකතිමණ්ඩලන්ති**එත්ථ කිං මකරදන්තමත්තම්පි අච්ඡින්නමණ්ඩලන්ති ආහ ‘‘මකරදන්තච්ඡින්නකමණ්ඩලමෙවා’’ති.

254. **පහරිත්වාති** ආවට්ටනතො අඤ්ඤමඤ්ඤං පහරිත්වා. තයො පත්තෙ උපරූපරිඨපෙතුං වට්ටතීති සම්බන්ධො.**භූමිආධාරකොනාම** භූමියාආසන්නො දන්තාදීහි කතො වලයාධාරකො.**දාරුආධාරකොනාම** එකදාරුනාකතො ආධාරකො.**දණ්ඩාධාරකොනාම** චතුදණ්ඩතො පට්ඨාය බහූහිදණ්ඩෙහි කතො ආධාරකො.**තත්ථාති** හමකොටිසදිසදාරුආධාරකතිදණ්ඩකාධාරෙසු.**ගහෙත්වා එවාති** පත්තං ගහෙත්වා එව, එකමෙව ඨපෙතබ්බං ඉති වුත්තන්ති යොජනා.

තත්ථෙවාති මිඩ්ඪන්තෙයෙව.**විත්ථිණ්ණායාති** විත්ථාරාය.**බාහිරපස්සෙති** කුට්ටස්ස බාහිරපස්සෙ.**කතායාති** කුට්ටස්ස පීඨභාවත්ථං කතාය.**එත්ථාති** පරිභණ්ඩන්තෙ.

යංවත්ථං පත්ථරිත්වා පත්තො ඨපියතීතිවත්ථං**චොළකං**නාමාති යොජනා.**තස්මිංපනාති** චොළකෙ පන.**යත්ථාති** යස්සං වාලිකායං.**න දූස්සතීති** පත්තො න දූස්සති.**පත්තමාළකන්ති** පත්තස්ස ඨපනත්ථාය කතං අට්ටං.**භණ්ඩකුක්ඛලිකාති** පත්තාදිභණ්ඩකානං පක්ඛිපනා උක්ඛලිකා.**යත්ථ කත්ථචීති** භිත්තිඛීලාදිකෙ යස්මිං කස්මිංචි.**ලග්ගෙන්තස්සාති** පත්තං ථවිකාය ලග්ගෙන්තස්ස. නිසීදනසයනත්ථංවා කතං හොතූති යොජනා.**අඤ්ඤෙනාති** පත්තතො අඤ්ඤෙන.**අට්ටකඡන්නෙනාති** අට්ටපතිරූපෙන, අට්ටකසදිසෙනාති අත්ථො.**තත්ථාති** අට්ටකඡන්නෙන ඨපිතෙ මඤ්චපීඨෙ. අංසෙ බද්ධියති අනෙනාති**අංසබද්ධො,**සොයෙව**අංසබද්ධකො,**තෙනලග්ගෙත්වාති සම්බන්ධො. ඡත්තෙ ඨපෙතුං න වට්ටතීති සම්බන්ධො. හත්තෙන පූරොහ**ත්තපූරො,**පත්තො. බන්ධිත්වා ඨපිතෙ ඡත්තෙ වා අට්ටකංකත්වා ඨපිතෙ ඡත්තෙ වාති යොජනා. යො කොචි හත්තපූරොපි තුච්ඡපත්තොපීතිසම්බන්ධො.

255. **යස්සාති**භික්ඛුනො. හත්ථෙ පත්තො අත්ථි, සො එව භික්ඛු**පත්තහත්ථො**න හොති, අපිච ඛො පන හත්ථෙ වාපිට්ඨිපාදෙ වා යත්ථ කත්ථචි සරීරාවයවෙ පත්තස්මිං සතීති යොජනා. එසෙව නයොඅනන්තරවාක්‍යෙපි. ඉමෙහි වාක්‍යෙහි ‘‘පත්තහත්ථො’’ති ච ‘‘කවාටං පණාමෙතු’’න්ති චඋපලක්ඛණමත්තමෙවාති දස්සෙති. සූචිං වා අවාපුරිතුන්ති සම්බන්ධො.**කුඤ්චිකාය වාති**වාසද්දො ‘‘සරීරාවයවෙනා’’ති පදං අපෙක්ඛති.

ලාබුකටාහන්ති ලම්බතීතිලාබු,ලාබුයා කටාහං ලාබුකටාහං. ‘‘තාවකාලික’’න්ති ඉමිනා එකවාරමෙවතෙන ආමිසං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිත්වා ඡඩ්ඩෙතබ්බන්ති දස්සෙති.**ඝටිකපාලන්ති** භාජනකපාලං.**අභුං**

මෙතිඅවඩ්ඪී මය්හං, උප්පජ්ජිත්ථාති අත්ථො. ‘‘අහු මෙ’’ති (ම. නි. අට්ඨ. 2.149; ම.නි. ටී. 2.149) වත්තබ්බෙ නිග්ගහිතාගමවසෙන එවං වුත්තං.**උත්‍රාසවචනන්ති** උත්‍රාසෙන වචනකාරණං පදං.**දින්නකමෙවාති** පරෙහි දින්නකමෙව ආමිසන්ති සම්බන්ධො.

චම්බෙත්වාතිමුඛෙනචම්බෙත්වා.**අපවිද්ධාමිසානීති** ඡඩ්ඩිතානි ආමිසානි.**එතෙසූති** චලකාදීසු.**අනුච්ඡිට්ඨංසුද්ධපත්තන්ති** නත්ථි උච්ඡිට්ඨො එත්ථාති**අනුච්ඡිට්ඨො,**සුද්ධපත්තො, තං.**උච්ඡිට්ඨහත්ථෙනාති** උච්ඡිට්ඨො එත්ථ අත්ථීති උච්ඡිට්ඨො, සොයෙව හත්ථො උච්ඡිට්ඨහත්ථො, තෙන. වාමහත්ථෙන ආසිඤ්චිත්වාති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** සුද්ධපත්තෙ.**එත්තාවතාපීති**එත්තකෙන
එකඋදකගෙණ්ඩුසගහණමත්තෙනාපි.**සොති** සුද්ධපත්තො.**හත්ථං පනාති** උච්ඡිට්ඨහත්ථම්පි. පනසද්දො හෙත්ථසම්පිණ්ඩනත්ථො. යං අට්ඨිං වා යං චලකං වාති යොජනා.**තත්ථාති** මච්ඡමංසඵලාදීසු.**තන්ති**අට්ඨිචලකං.**යං පනාති** අට්ඨිචලකාදිං පන, පටිබාදිතුකාමොතිසම්බන්ධො, පුන බාදිතුකාමොති අත්ථො.**තත්ථෙවාති** පත්තෙඑව.**කත්වාති** ඨපනං කත්වා. යං කිඤ්චි අට්ඨිකණ්ටකාදින්තිසම්බන්ධො.

256. **සත්ථකවෙඨනකන්ති** සත්ථකස්ස වෙඨනකරණං. පිප්ඵලිකං වාදණ්ඩසත්ථකං නාමාති යොජනා. පිප්ඵාලෙති එතායාති**පිප්ඵලි,**සායෙව**පිප්ඵලිකං. අඤ්ඤම්පීති** පිප්ඵලිකතො අඤ්ඤම්පි.යංකිඤ්චි දණ්ඩං යොජෙත්වා කතසත්ථකං වා දණ්ඩසත්ථකං නාමාති යොජනා. ඉමිනා දණ්ඩෙනයොජිතං සත්ථකං**දණ්ඩසත්ථකන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති.

මලග්ගහිතාති අයමලග්ගහිතා.**කිණ්ණෙනාති** මදිරාදිබීජෙන කිණ්ණෙන.**තෙනාති** පාසාණචුණ්ණසඞ්ඛාතෙන සරිතකෙන.**මක්ඛෙතුන්ති** සූචිං මක්ඛෙතුං. මක්ඛිතමධුසිත්ථකං තං සරිතකංපරිභිජ්ජතීතියොජනා.**මධුසිත්ථකපිලොතිකන්ති** මධුසිත්ථකෙන මක්ඛිතං පිලොතිකං.**තත්ථාති** නිස්සෙණියං. යාය රජ්ජුයා කඨිනෙ බන්ධන්ති, සා රජ්ජු**කඨිනරජ්ජු**නාමාති යොජනා.**තත්ථාති**දීඝස්ස භික්ඛුනො පමාණෙන කතෙ කඨිනෙ.**දණ්ඩකෙති**කඨිනදණ්ඩකම්හි.**තස්සාති** දීඝස්ස භික්ඛුනො පමාණෙන කතස්සකඨිනස්ස.**ඉතරස්ස භික්ඛුනොති** දීඝභික්ඛුතො ඉතරස්සරස්සභික්ඛුනො.

දණ්ඩකඨිනපමාණෙන කතස්ස කටසාරකස්සාති යොජනා. ‘‘දුගුණකරණ’’න්තිඉමිනා**පිදලකන්ති** දුගුණකරණසඞ්ඛාතස්ස කිරියාවිසෙසස්සනාමන්ති දස්සෙති.**විනන්ධනරජ්ජුන්ති**විසෙසෙන නහියති බන්ධියති එතායාති විනන්ධනා, සායෙව රජ්ජු විනන්ධනරජ්ජු, තමෙවත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ‘‘විනන්ධිතුං රජ්ජු’’න්ති.**විනන්ධනසුත්තකන්ති** එත්ථාපි

එසෙව නයො.**තෙනසුත්තකෙනා**ති විනන්ධනසුත්තකෙන.**තත්‍ථා**තිබුද්දකනිස්සෙණියං කාචි සුත්තන්තරිකායොති සම්බන්ධො.**පමාණසඞ්ඝාකරණ**න්ති සුත්තන්තරිකපමාණස්ස සඞ්ඝාකරණං.කාළසුත්තෙන සඞ්ඝාකරණං විය හලිද්දිසුත්තෙන සඞ්ඝාකරණන්ති යොජනා.**අඞ්ගුලියා පටිග්ගණ්හන්තී**ති එත්‍ථ ''පටිග්ගණ්හන්තී''තිපදස්ස ''අඞ්ගුලියා''ති කරණස්සෙව වුත්තත්තා කම්මස්ස අවුත්තත්තා තස්සකම්මං දස්සෙතුං වුත්තං ''සූචිමුඛ''න්ති.**අඞ්ගුලිකොසක**න්ති අඞ්ගුලිකඤ්චුකං.

257. **පාතිවඩ්කොටකාදි**න්ති එත්‍ථ**පාති**නාමපටිග්ගහසණ්ඨානෙන කතො සූචිආදිහණ්ඩට්ඨපනො භාජනවිසෙසො.**ආකිරිත්වා**ති පක්ඛිපිත්වා.**ඔධුනිත්වා**තිපප්ඵොටෙත්වා.**සනදණ්ඩක**න්ති නිරන්තරදණ්ඩකං.**අන්තොකත්වා**ති කඨිනස්ස අන්තොකත්වා.

258. **විනන්ධිත්වා**ති චොළකෙන විනන්ධිත්වා.

259. අපරිස්සාවනකස්සෙව භික්ඛුනොති යොජනා. යො පන යාවතීති සම්බන්ධො.**මජ්ඣෙදණ්ඩකෙ**ති දණ්ඩකස්ස මජ්ඣෙ.**උදක**න්ති අකප්පියඋදකං.**තන්**ති උදකං.**යන්**ති පරිස්සාවනං. උදකං පරිසුද්ධං හුත්වා සවති ගච්ඡතිපවත්තති අනෙනාති**පරිස්සාවනං**. යං උදකෙ ඔත්‍ථරිත්වා සටෙනඋදකං ගණ්හන්ති, තං**ඔත්‍ථරකං**නාමාති යොජනා. තමෙවත්‍ථංවිත්‍ථාරෙන්තො ආහ ''තං හී''තිආදි.**තන්**ති පරිස්සාවනං, බන්ධිත්වාති සම්බන්ධො.**තෙසූ**ති චතූසු ඛාණුකෙසු.**සබ්බපරියන්තෙ**ති සබ්බපරිස්සාවනස්ස පරියන්තෙ මොචෙත්වාතිසම්බන්ධො.**ඔත්‍ථරිත්වා**ති ඔගාහෙත්වා.**චීවරකුටිකා**ති චීවරෙන කතා කුටිකා, සා මකසානං පරිත්තාණත්‍ථංකතත්තා**මකසකුටිකා**ති වුච්චති.

260. **සෙම්හාදිදොසුස්සන්නකායා**තිසෙම්හාදිදොසෙහිඋස්සන්නකායා.**අග්ගළත්‍ථම්භො**ති කවාටත්‍ථම්භො.**යත්‍ථා**ති අග්ගළත්‍ථම්භෙ.**තත්‍ථා**තිද්වාරබාහාය.**තත්‍ථා**ති අග්ගළපාසකෙ.**ධූමොනික්ඛමති එතෙනා**ති**ධූමනෙත්තො,**ඡිද්දො. තෙන වුත්තං ''ධූමනික්ඛමනඡිද්ද''න්ති. ''ගන්ධෙහී''ති ඉමිනා ''වාසෙතු''න්ති පදස්ස කරණං දස්සෙති. ''උදකට්ඨපනට්ඨාන''න්ති ඉමිනා**උදකට්ඨාන**න්ති එත්‍ථ උදකස්ස ඨපනං ඨානං උදකට්ඨානන්තිමජ්ඣෙපදලොපසමාසං දස්සෙති.**තත්‍ථා**ති උදකට්ඨානෙ.**කොට්ඨකො**ති එත්‍ථ න යත්‍ථ කත්‍ථචි, යස්ස කස්සචි වා කොට්ඨකොහොති, අපි ච ඛො පන ද්වාරෙ එව, ද්වාරස්සෙව වා කොට්ඨකොති ආහ ''ද්වාරකොට්ඨකො''ති.

261. **පරිකම්මන්ති** පිට්ඨිආදිපරිකම්මං. පටිච්ඡාදියති ඉමායාතිපටිච්ඡාදි,වත්ථමෙව පටිච්ඡාදිවත්ථපටිච්ඡාදි. **උදකං න හොතීති** එත්ථ පානොදකං නිවත්තෙන්තො ආහ ‘‘න්හානොදකං න හොතී’’ති.

262. පණ්ණිකානංතුලං විය උදකඋබ්බාහනකතුලන්ති යොජනා.**දීඝවරත්තාදීහීති**ආදිසද්දෙන රජ්ජු ආදයො සඞ්ගණ්හාති.**අරහත්ථඝටියන්තං**නාමචක්කසණ්ඨානං අනෙකාරං අරෙ අරෙ ඝටානිබන්ධිත්වා එකෙන වා ද්වීහි වා පරිබ්භමියමානං යන්තං. අරසඞ්ඛාතෙසු හත්ථෙසු ඝටාබන්ධිතබ්බා එත්ථාති**අරහත්ථඝටි,**තමෙව යන්තංඅරහත්ථඝටියන්තං.**චම්මභාජනන්ති** චම්මමයං භාජනං.**අපරික්ඛිත්තා හොතීති** චන්දනිකා අපාකාරා හොති. උදකපුඤ්ජනංවට්ටතීති සම්බන්ධො.**තස්මින්ති** උදකපුඤ්ජනෙ. ‘‘උදකපුඤ්ජනී’’තිපි පාඨො. එවං සති තාය උදකපුඤ්ජනියාති අත්ථො.**පච්චුද්ධරිතුන්ති** අපනෙතුං.

263. ආ සමන්තතොවිද්ධං පක්ඛපාසකමෙත්ථාති**ආවිද්ධපක්ඛපාසකං. මණ්ඩලෙති**කණ්ණිකමණ්ඩලම්හි. කතං කූටඤ්ච ඡදනඤ්ච එත්ථාති**කතකූටච්ඡදනං,**ජන්තාඝරං, තස්ස.**එතන්ති** ‘‘නිල්ලෙඛජන්තාඝර’’න්ති එතං නාමං. ‘‘චත්තාරො මාසෙ’’ති ඉමිනා**‘‘චතුමාස’’**න්ති දිගුසමාසස්ස වාක්‍යං දස්සෙති.

264. **නමතකන්ති** එත්ථ හෙට්ඨා වුත්තනමතකතො (චූළව. අට්ඨ. 256) විසෙසංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘එළකලොමෙහී’’තිආදි.**අවායිමන්ති** වායිත්වාන කතං.**චම්මඛණ්ඩපරිහාරෙනාති** චම්මඛණ්ඩං වියඅධිට්ඨානවිකප්පනඅපනයනෙන, පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති අත්ථො.**පෙළායාති** අට්ඨංසාදිආකාරෙන කතායමඤ්ජූසාය.**එතන්ති** ‘‘ආසිත්තකූපධාන’’න්ති එතං නාමං.**දාරුමයාපීති** පිසද්දො න තම්බලොහරජතමයා එවාති දස්සෙති.**එත්ථෙවාති** මළොරිකායමෙව.**ආධාරකසඞ්ඛෙපගමනතොති**ආධාරකෙ සඞ්ඛෙපං ගමනතො.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. පුබ්බෙ පත්තරක්ඛනත්ථං ආධාරකොඅනුඤ්ඤාතො, ඉදානි භුඤ්ජනත්ථන්ති දට්ඨබ්බං. එකො භික්ඛු ගච්ඡතීති සම්බන්ධො.**සෙසකන්ති** ගහෙතබ්බඵලපූවෙහි සෙසකං.**තස්මිංඛණෙති** තස්මිං භුඤ්ජනක්ඛණෙ.

265. **එකෙකෙනපි අඞ්ගෙනාති** පිසද්දො සම්භාවනත්ථො, තතො පන අධිකෙහිඅඞ්ගෙහි පගෙවාති හි අත්ථො. සමන්නාගතස්ස උපාසකස්ස නික්කුජ්ජිතුන්තිසම්බන්ධො.**තස්සාති** උපාසකස්ස.**නගහෙතබ්බොති** සඞ්ඝෙන න ගහෙතබ්බො. අසුකස්ස උපාසකස්සාති සම්බන්ධො.**උක්කුජ්ජනකාලෙති** පත්තස්ස උක්කුජ්ජනකාලෙ.**යාචාපෙත්වාති** පත්තනිකුජ්ජිතෙන උපාසකෙන යාචාපෙත්වා.**හත්ථපාසන්ති** සඞ්ඝස්ස හත්ථපාසං.

268. **පුරක්ඛත්වාති** එත්ථ පුරසද්දස්ස අග්ගත්ථභාවඤ්ච කරසද්දස්සඛාදෙසභාවඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අග්ගතො කත්වා’’ති.**සොති**බොධිරාජකුමාරො, සන්ථරීති සම්බන්ධො.**ලච්ඡාමීති**ලභිස්සාමි, එස බොධිරාජකුමාරො පුත්තලාභාය අභබ්බොති යොජනා. අක්කමනෙ දොසංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘යදී’’තිආදි.**පච්ඡාති** අක්කමනතො පච්ඡා.**අයන්ති** භගවා.**ඉදන්ති** කාරණං.**තාවාති** සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිතො, සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා වා පඨමං.**පරිභවතොති** ගිහීනං පරිභවතො.

මඞ්ගලත්ථායාති අරොගාදිකස්ස මඞ්ගලස්සඅත්ථාය.**ධොතපාදකන්ති** එත්ථ ධොතෙහි පාදෙහි අක්කමනට්ඨානෙඅත්ථරිතං ධොතපාදකන්ති වචනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ධොතපාදකං නාමා’’තිආදි. තත්ථ ‘‘පච්චත්ථරණං අත්ථත’’න්ති ඉමිනා ‘‘ධොතපාදක’’න්ති එත්ථ ණිකපච්චයස්සඅත්ථරිතත්ථෙ පවත්තභාවං දස්සෙති.

269. **පදුමකණ්ණිකාකාරන්ති** පදුමකණ්ණිකසණ්ඨානං. කතං පාදසංඝසනංකතකංනාමාති යොජනා.**තන්ති** කතකං, පටික්ඛිත්තමෙවාති සම්බන්ධො. පොත්ථකෙසු තංසද්දො ගලිතොති දට්ඨබ්බො.**බාහුල්ලිකානුයොගත්තාති**පච්චයබහුලභාවායඅනුයොගත්තා.**පාසාණඵෙණකොපීති** පාසාණඅබ්බුදම්පි.**බීජනීති** චතුරස්සබීජනී.**තන්ති** විධූපනං, කතං හොතූති සම්බන්ධො. ඉධාපි තංසද්දො ගලිතො. වෙළුදන්තවිලීවෙහි වා මොරපිඤ්ඡෙහිවා චම්මවිකතීහි වා කතං හොතූති යොජනා. සබ්බං විධූපනන්ති සම්බන්ධො. පාළියං**තාලවණ්ටන්ති** සහ වණ්ටෙන කතං තාලං තාලවණ්ටං, තාලසද්දෙන තංමයාමණ්ඩලබීජනී ගහෙතබ්බා විකාරීවිකාරභාවෙන සම්බන්ධත්තා.**මකසබීජනීති**මකසානං පලායනකබීජනී, දන්තමයවිසාණමයදණ්ඩකාපි මකසබීජනී වට්ටතීති යොජනා. ‘‘වාකමයබීජනියා’’ති පදං ‘‘සඞ්ගහිතා’’ති පදෙ ආධාරො, කරණං වා.

270. **යස්සාති** භික්ඛුස්ස චක්ඛුං වා දුබ්බලං හොතීති යොජනා.**අඤ්ඤොති** කායඩාහාදීහි ආබාධෙහි අඤ්ඤො, කොචි ආබාධො වාඋප්පජ්ජතීති යොජනා. ‘‘වස්සෙ පනා’’ති පදං ‘‘චීවරගුත්තත්ථ’’න්ති පදෙ එවසම්බන්ධිතබ්බං.**චීවරගුත්තත්ථන්ති** චීවරස්සවස්සතෙමනතො ගුත්තත්ථං, වාළමිගචොරභයෙසු සන්තෙසූති සම්බන්ධො. තාලපණ්ණාදිනාඑකෙන පණ්ණෙන කතං ඡත්තං**එකපණ්ණච්ඡත්තං. සබ්බත්ථෙවාති**සබ්බෙසු එව ගාමාරඤ්ඤෙසු.

‘‘අසි අස්සා’’ති ඉමිනා**අසිස්සාති**පදස්ස අනවකාසවිධිං දස්සෙති.**අසීති** ඛග්ගො.**අස්සාති** චොරස්ස, අසීති සම්බන්ධො.**විජ්ජොතලතීති** එත්ථ අලපච්චයො රූපසිද්ධිමත්තොවාති ආහ ‘‘විජ්ජොතතී’’ති.

‘‘චතුහත්ථොයෙවා’’ති ඉමිනා පමාණයුත්තොති පදස්ස අත්ථංදස්සෙති.**තතොති** චතුහත්ථතො.**සබ්බෙසන්ති** ගිලානාගිලානානං. ‘‘සක්කා පනා’’ති පදං ‘‘නවට්ටතී’’ති පදෙ කත්තා, ‘‘දාතබ්බා’’ති පදෙ කම්මං. සම්මන්නිත්වාව දාතබ්බා, නවිනා සම්මුතියාති අධිප්පායො.

273. **ආගතන්ති** උදරියතො නික්ඛමිත්වා ආගතං.**උග්ගාරන්ති** ගලතො උග්ගාරං හොජනන්ති සම්බන්ධො.**සන්ධාරෙත්වාති** පතිට්ඨාපෙත්වා. අසන්ධාරිතමෙව හුත්වාතිසම්බන්ධො.

යන්තිඛාදනීයභොජනීයං, පතිතන්ති සම්බන්ධො.**තන්ති** ඛාදනීයභොජනීයං, ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුන්ති සම්බන්ධො.**ඉදන්ති** වචනං.

274. **කුබ්බං කරිස්සාමීති** එත්ථ කරියති උච්චාරියතීති කුබ්බන්තිවුත්තෙ සද්දොති ආහ ‘‘සද්දං කරිස්සාමී’’ති.**සද්දන්ති** ‘‘අයං මං භික්ඛු විප්පකරොතී’’ති උච්චාසද්දං.**නඛාදීහීති**ආදිසද්දෙන මුඛකුට්ටෙ සඞ්ගණ්හාති.**අනුරක්ඛනත්ථන්ති** අනුද්දයෙන පාලනත්ථං.**නඛච්ඡෙදනන්ති**නඛං ඡින්දති අනෙනාති නඛච්ඡෙදනං, සත්ථකාදි.වීසතිමට්ඨන්ති එත්ථ වීසතියා නඛානං මට්ඨං වීසතිමට්ඨන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වීසතිපි නඛෙ’’තිආදි.**ලිඛිතමට්ඨෙති** ලිඛිතෙ හුත්වාමට්ඨෙ.**කාරාපෙන්තීති** නහාපිතෙ කාරාපෙන්ති.**නඛතොති** නඛතො වා නඛන්තරතො වා.**අපකඩ්ඪිතුන්ති** කඩ්ඪිත්වා අපනෙතුං.

275. **ඛුරකොසකන්ති**ඛුරස්ස ඨපනකං.**කත්තරියාති** කන්තියති ඡින්දියති ඉමායාති කත්තරි, අයොමයො එකොඋපකරණවිසෙසො, තාය. ‘‘ඡෙදාපෙන්තී’’ති ඉමිනා**කප්පාපෙන්තීති**එත්ථ කප්පසද්දස්ස විධාත්ථං අධිප්පායෙන දස්සෙති.**මස්සුංවඩ්ඪාපෙන්තීති** එත්ථ මස්සුං වඩ්ඪෙත්වා රුහාපෙන්තීති අත්ථංපටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘මස්සුං දීඝං කාරාපෙන්තී’’ති.**එළකමස්සූති** එළකස්ස විය මස්සූති එළකමස්සු. ‘‘ගොලොමික’’න්තිවුච්චතීති සම්බන්ධො. ‘‘චතුකොණ’’න්ති ඉමිනා**චතුරස්සන්ති** එත්ථ අංසසද්දො කොණත්ථොති දස්සෙති.චතුරස්සන්ති එත්ථ හි ‘‘චතුරංස’’න්ති වත්තබ්බෙ නිග්ගහිතස්ස ලොපං කත්වාපරස්ස සකාරස්ස ද්වෙභාවං කත්වා ‘‘චතුරස්ස’’න්ති වුත්තං.**ලොමසංහරණන්ති** ලොමානං අපනයනං.**ලොමරාජිට්ඨපනන්ති** ලොමලෙඛාඨපනං.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු, මස්සුකප්පනාදීසූති සම්බන්ධො.**ගණ්ඩවණරුධිආබාධපච්චයාති** ගණ්ඩො ච වණො ච රුධි ච ගණ්ඩවණරුධයො, තෙයෙව ආබාධා ගණ්ඩවණරුධිආබාධා, තෙසං පච්චයා.**වණොති** මහන්තොවණො.**රුධීති** ඛුද්දකො වණො.**සක්ඛරාදීහීති** සක්ඛරමධුසිත්ථකෙහි.**සණ්ඩාසොති** සුට්ඨු ලොමං ඩංසතීති සණ්ඩාසො.**යන්ති** ලොමං, යීතන්ති සම්බන්ධො. කත්ථ යීතන්ති ආහ ‘‘හමුකායවා’’තිආදි. කිං හුත්වා යීතන්තිආහ – ‘‘උග්ගන්ත්වාවිහච්ඡං යීත’’න්ති, විහච්ඡං හුත්වා යීතන්ති යොජනා.

විසෙසෙන සොභණං **භක්ඛතීතිවිභච්ඡො,**අසොභණො. ‘‘විගච්ඡ’’න්තිපි පාඨො, විරූපංගච්ඡති, ගමයතීති **වාවිගච්ඡො.** තත්ථ පුරිමපාඨොයෙවමූලපාඨොති දට්ඨබ්බොති. පලිතං වා අපලිතං වා තාදිසං ලොමන්ති යොජනා.

277. **කංසපත්ථරිකාති** එත්ථ කංසආපණෙ පත්ථරන්ති පසාරෙන්තීතිකංසපත්ථරිකාති වුත්තෙ කංසභණ්ඩවාණිජා ගහෙතබ්බාති ආහ ‘‘කංසභණ්ඩවාණිජා’’ති.වාසිදණ්ඩාදීනං අපාතනත්ථං බන්ධති අනෙන ලොහෙනාති**බන්ධනං,**තමෙව මත්තං අප්පන්ති බන්ධනමත්තං.

278. **නික්ඛමන්තෙනාති** ආරාමතො නික්ඛමන්තෙන.**යත්ථාති** යස්මිං ඨානෙ. ‘‘සරිත්වා’’ති ඉමිනා අසරිත්වා පිණ්ඩායචරිතබ්බන්ති දස්සෙති.**බහුරජ්ජුකන්ති** බහූ රජ්ජුයොඑතස්සාති බහුරජ්ජුකං. ඉමිනා කලාපෙන බහුරජ්ජූනං සමූහෙන කත්තබ්බන්ති**කලාපුකන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති, ඉකාරස්සුකාරො.**දෙඩ්ඩුභකන්ති** එත්ථ දෙඩ්ඩුභසද්දෙන තස්ස සීසං ගහෙතබ්බංඑකදෙසූපචාරෙන, දෙඩ්ඩුභං වියාති දෙඩ්ඩුභකං, සදිසත්ථෙ කපච්චයො හොති. තෙන වුත්තං ‘‘උදකසප්පසීසසදිස’’න්ති. ‘‘මුරජවට්ටිසණ්ඨාන’’න්ති ඉමිනා මුරජසද්දෙනමුරජවට්ටි ගහෙතබ්බා තස්ස විකාරත්තා, තෙන සදිසං**මුරජන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති.**වෙඨෙත්වාති**බහුරජ්ජුකෙ එකතො වෙඨෙත්වා.**මද්දවීණ**සද්දොපාමඞ්ගපරියායො. මද්දවීණං වියාති**මද්දවීණං.** තෙන වුත්තං ‘‘පාමඞ්ගසණ්ඨාන’’න්ති. ‘‘පගෙව බහූනී’’ති ඉමිනා ‘‘එකම්පී’’ති එත්ථ පිසද්දස්සසම්භාවනත්ථං දස්සෙති.**මච්ඡකණ්ටකවායිමාති** මච්ඡකණ්ටකංවිය දස්සෙත්වා වායිමා.**කුඤ්ජරච්ඡිකාදිභෙදාති** වාරණඅච්ඡිකාදිභෙදා. වාරණො හි කුං භූමිංජරාපෙතීති**කුඤ්ජරොති** (වි. ව. අට්ඨ. 31; අ. නි. ටී. 1.1.2) ච කුඤ්ජෙ නිකුඤ්ජෙ රමතීති**කුඤ්ජරොති** ච වුච්චති. තස්සඅච්ඡි වියාති**කුඤ්ජරච්ඡිකං,**තං ආදි යෙසං තානීතිකුඤ්ජරච්ඡිකාදීනි, තෙසං භෙදාති**කුඤ්ජරච්ඡිකාදිභෙදා.** ආදිසද්දෙන ගොණච්ඡිකාදයො සඞ්ගණ්හාති. ‘‘කුඤ්චිකාකොසකසණ්ඨාන’’න්ති ඉමිනාසූකරස්ස අන්තං විය**සූකරන්තකන්ති**අත්ථං දස්සෙති. සූකරස්ස හි අන්තං කුඤ්චිකාකොසකං විය මජ්ඣෙ සුසිරො හොති.**සූකරන්තකං අනුලොමෙතීති** සූකරන්තකෙන අනුලොමෙති.**දසාසුයෙවාති** කායබන්ධනස්ස අන්තෙසුයෙව.**එත්ථාති** දසාසු. ‘‘චතුන්නං උපරි න වට්ටතී’’ති ඉමිනා මුරජදසා තතොඋපරි වට්ටතීති දස්සෙති.**වෙඨෙත්වාති** රජ්ජුං වත්ථෙනවෙඨෙත්වා.**මුද්දිකසණ්ඨානෙනාති** වරකසීසසණ්ඨානෙන.**එවං සිබ්බිතාති** එවං සිබ්බියමානා.**හීතිඵලජොතකො.පාසන්තොති** පාසකොටි.

280. ඔලම්බකංකත්වා නිවත්ථං**හත්ථිසොණ්ඩකංනාමාති** යොජනා.**චොළිකඉත්ථීනන්ති** චොළරට්ඨෙ නිවාසීනං ඉත්ථීනං. හත්ථියා

සොණ්ඩොවිය හත්ථිසොණ්ඩකං නිවත්ථං. මච්ඡවාලං වියාතිමච්ඡවාලකං. චත්තාරො කණ්ණා එතස්ස නිවත්ථස්සාතිචතුකණ්ණකං. තාලවණ්ටං වියාතිතාලවණ්ටකං. සතං වලිනො එතස්සනිවත්ථස්සාතිසතවලිකං. ''අනෙකක්ඛත්තු''න්ති ඉමිනා ''සතවලික''න්ති එත්ථ සතසද්දස්ස අනෙකත්ථවාචකතං දස්සෙති. ''වාමදක්ඛිණපස්සෙසුවා''ති ඉමිනා පුරිමනිවත්ථං කටිතො පට්ඨාය හෙට්ඨා නිවත්ථං නාමාති දස්සෙති.

සංවල්ලිත්වා නිවත්ථංසංවල්ලියං. මල්ලො ච කම්මකාරො චමල්ලකම්මකාරා,තෙ ආදයො යෙසං තෙතිමල්ලකම්මකාරාදයො. ආදිසද්දෙන ධුත්තාදයො සඞ්ගණ්හාති. යම්පි නිවත්ථංනිවාසෙන්ති, සබ්බං තං නිවත්ථං න වට්ටතීති යොජනා. එකං වා කොණන්ති සම්බන්ධො.කොණෙති අන්තරවාසකස්ස කොණෙ. ''තථා''ති ඉමිනා ''එකං වාද්වෙ වා කොණෙ උක්ඛිපිත්වා අන්තරවාසකස්ස උපරි ලග්ගෙන්තී''ති අත්ථං අතිදිසති.අන්තොකාසාවස්ස දස්සෙත්වාති සම්බන්ධො. ද්වෙ නිවාසෙන්තෙන අගිලානෙනාති යොජනා.සගුණන්ති අන්තොකාසාවෙන බහිකාසාවං සමානගුණං කත්වා.ඉතීතිආදි නිගමනං.යඤ්චාති යංනිවත්ථඤ්ච.ඉධාති ඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකෙ. යඤ්චසෙඛියවණ්ණනායං (පාචි. අට්ඨ. 576 ආදයො) පටික්ඛිත්තන්ති සම්බන්ධො. සබ්බං තංනිවත්ථන්ති යොජනා. නිබ්බිකාරං කත්වාති සම්බන්ධො.උභොකණ්ණෙති හෙට්ඨා යීතෙ උභො කණ්ණෙ උපරිච යීතෙ උභො කණ්ණෙ.තන්ති පරිමණ්ඩලපාරුපනං.

තත්ථාති ''ගිහිපාරුත''න්ති වචනෙයංකිඤ්චි අඤ්ඤථාපාරුතං අත්ථීති සම්බන්ධො.තස්මාතියස්මාගිහිපාරුතං නාම, තස්මා, පරිමණ්ඩලං පාරුපිතබ්බන්තිසම්බන්ධො. ''යථා පාරුපන්ති, යථා ච ඨපෙන්තී''තිආදිනා යොජනා කාතබ්බා.තස්සෙවාති දීඝසාටකස්සෙව.තස්සෙවාතිසාටකස්සෙව.පාළිකාරකොති පාළිං ගණ්හන්තං වා වාචෙන්තං වාකාරකො.තථාති යථා පාරුපන්ති, තථා.

281. කුහිඤ්චියානං ගච්ඡතො රඤ්ඤොති යොජනා. ''පරික්ඛාරභණ්ඩවහනමනුස්සා''ති ඉමිනා තෙ මනුස්සාමුණ්ඩං සීසං චොළකෙන වෙඨෙන්තීතිමුණ්ඩවෙඨීනොනාමාතිදස්සෙති.අධිප්පායොති උජ්ඣායන්තානංමනුස්සානමධිප්පායො.අන්තරාකාජන්ති එත්ථ අන්තරාසද්දොමජ්ඣත්ථවාචකොති ආහ ''මජ්ඣෙ''ති. ''ලග්ගෙත්වා''තිආදිනා කාජස්ස අන්තරෙලග්ගෙත්වා වහිතබ්බං අන්තරාකාජන්ති වචනත්ථං දස්සෙති.

282. ''චක්ඛූනංහිත''න්ති ඉමිනාඅචක්ඛුස්සන්ති එත්ථ ස්සපච්චයොචක්ඛුසද්දතො හිතත්ථෙ හොතීති දස්සෙති.පමාණඞ්ගුලෙනාතිවඩ්ඪකීනං පමාණයුත්තෙන අඞ්ගුලෙන.

283. ‘‘තිණචුණ්ණාදීසු’’ති ඉමිනාදායං **ආලිම්පෙන්තීති** එත්ථදායසද්දො වනවාචකොති දස්සෙති. ‘‘අග්ගිං දෙන්තී’’ති ඉමිනා ආපුබ්බො ලිපිධාතුඋපසග්ගවසෙන අග්ගිදානත්ථොති දස්සෙති.**පරිත්තන්ති** එත්ථසමන්තතො තායති අනෙනාති පරිත්තන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අප්පහරිතකරණෙන වා පරිඛාඛණෙනවා පරිත්තාණ’’න්ති.**එත්ථාති** පරිත්තකරණෙ.**දාතුං ලබ්භතීති** සයං දාතුං ලබ්භති.**හරිතුන්ති** අපනෙතුං. පත්තං වා අපත්තං වා අග්ගින්තිසම්බන්ධො.**තථාති** අග්ගිදානාදිනා ආකාරෙන. උදකෙනනිබ්බාපෙන්තෙන භික්ඛුනාති සම්බන්ධො.

284. **සතිකරණීයෙති** එත්ථකරණීයසද්දො කිච්චපරියායොති ආහ ‘‘සුක්ඛකට්ඨාදිග්ගහණකිච්චෙ’’ති. ‘‘සුක්ඛකට්ඨාදිග්ගහණ’’ ඉති පදෙන කිච්චසරූපං දස්සෙති. ‘‘පුරිසප්පමාණ’’න්තිඉමිනා**පොරිසියන්ති** එත්ථ ණියපච්චයො පමාණත්ථෙ හොතීතිදස්සෙති. පුරිසප්පමාණං නාම උපරි බාහුද්වයතතස්ස පුරිසස්ස පමාණං. දිස්වා වාහුත්වා වා දිස්වාති යොජනා.**අතිඋච්චම්පීති** පිසද්දොසම්භාවනත්ථො. නීචං පන රුක්ඛං පගෙවාති හි අත්ථො.

285. **කල්‍යාණවාක්කරණාති** එත්ථ කරියති උච්චාරියතීති**කරණො,**සද්දො, වාචායෙව කරණොවා**ක්කරණො,**කල්‍යාණො වාක්කරණො එතෙසන්ති කල්‍යාණවාක්කරණාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මධුරසද්දා’’ති.**වෙදං වියාති** සුතිං විය.**වාචනාමග්ගන්ති** වාචනාය උපායං.**සකාති**සම්මාසම්බුද්ධසඞ්ඛාතස්සසස්ස අත්තනො එසා සකා. තෙනවුත්තං ‘‘සම්මාසම්බුද්ධෙනා’’ති. සම්මාසම්බුද්ධෙන හි මාගධනිරුත්තියා එවධම්මො භාසිතො, තස්මා සා මාගධනිරුත්ති සකා නාමාති වුච්චති.**නිරුත්තීති** අත්ථං නීහරිත්වා වුච්චතෙ ඉමායසද්දපඤ්ඤත්තියාතිනිරුත්ති, වචධාතුස්ස වකාරස්ස උකාරො, සබ්බවොහාරො ලබ්භති. ඉධ පන ‘‘සකායා’’තිවුත්තත්තා මාගධවොහාරො එව. තෙන වුත්තං ‘‘මාගධවොහාරො’’ති. ‘‘සභාවනිරුත්තී’’තිපිපාඨො. එවඤ්හි සති සබ්බසත්තානං සභාවෙන පවත්තා මූලභාසාභූතා මාගධනිරුත්තියෙව.

286. ලොකායතංනාම තිත්ථියසත්ථන්ති සම්බන්ධො.**ඉමිනාව කාරණෙනාති** ‘‘සෙතො කාකො, කස්මා? අට්ඨීනං සෙතත්තා. රත්තො බකො, කස්මා? ලොහිතස්සරත්තත්තා’’ ඉති (ම. නි. අට්ඨ. 2.223; සං. නි. අට්ඨ. 3.5.1080; අ. නි. 10.69-70) ඉමිනා එව කාරණෙන.

288. **අන්තරාඅහොසීති**එත්ථ අන්තරසද්දො බ්‍යවධානත්ථොති ආහ ‘‘අන්තරිතා අහොසි පටිච්ඡන්නා’’ති. තෙනසද්දෙන ධම්මකථා බ්‍යවධානා අහොසීති අත්ථො.

289. **ආබාධප්පච්චයාති** එත්ථ ආබාධස්ස භෙසජ්ජසඞ්ඛාතො පච්චයොආබාධපච්චයොති දස්සෙන්තො ආහ ''යස්සා''තිආදි. ඉමිනා ආබාධොයෙව පච්චයොආබාධපච්චයොති අත්ථං පටික්ඛිපති.

293. දුක්කටවත්ථු නාම අකප්පියවොහාරාදිනා මාලාවච්ඡරොපනාදි, පාචිත්තියවත්ථු නාමමාලාවච්ඡරොපනාදිඅත්ථාය පථවීඛණනාදි.**පහරණීති** පහරති ඉමායාතිපහරණී.**එතන්ති** ''පහරණී''ති එතං නාමං. යස්ස කස්සචිආවුධසඞ්ඛාතස්ස ලොහභණ්ඩස්සාති සම්බන්ධො.**තන්ති**ආවුධසඞ්ඛාතං ලොහභණ්ඩං.**වුත්තමෙවාති** ''කතකං නාමපදුමකණ්ණිකාකාර''න්තිආදිනා (චූළව. අට්ඨ. 269) වුත්තමෙව.**ධනියස්සෙවාති** ධනියස්ස එව. අඤ්ඤෙසඤ්හි කතායසබ්බමත්තිකාමයකුටියා අපාකටත්තා වුත්තං ''ධනියස්සෙවා''ති. අථ වා ධනියස්සසබ්බමත්තිකාමයකුටි ඉවාති යොජනා.**සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිංඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකෙ.

ඉති ඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

6. සෙනාසනක්ඛන්ධකං

විහාරානුජානනකථා

294. සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ**අපඤ්ඤත්තං හොතී**තිඑත්ථ න ඤපධාතු හොති, අපිච ඤාධාතුයෙව, සො ච ඛො අනුජානනත්ථොති ආහ ''අනනුඤ්ඤාතංහොතී''ති. ඉමිනා ඤාධාතුස්ස අවබොධනාදයො අත්ථෙ නිවත්තෙති, අනුජානනත්ථංයෙවදස්සෙති. අඩ්ඪයොගාදීනං විසුං ගහිතත්තා විහාරසද්දෙන පාරිසෙසතො අවසෙසාවාසොවගහෙතබ්බොති ආහ ''අඩ්ඪයොගාදිමුත්තකො අවසෙසාවාසො''ති.**සුවණ්ණවඞ්කගෙහන්ති** සුවණ්ණවඞ්කඡදනෙන ඡාදිතං ගෙහං.**ඉට්ඨකාගුහාති** ඉට්ඨකායකතා ගුහා. එසෙව නයොසෙසෙසුපි.**ආගතස්ස ච අනාගතස්ස චාති** එත්ථ චසද්දෙනද්වන්දවාක්‍යං දස්සෙති. ආගච්ඡතීති**ආගතො,**න ආගතො**අනාගතො,**සඞ්ඝො. ආගතො ච අනාගතො ච**ආගතානාගතො,**සමාහාරද්වන්දො පුංලිඞ්ගො, තස්ස. ''අප්පටිහතචාරස්සා''ති ඉමිනා චතූසු දිසාසු අප්පටිහතචාරො**චාතුද්දිසොති** වචනත්ථං දස්සෙති.

295. අනුමොදනගාථාසු එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**උතුවිසභාගවසෙනාති** සීතඋණ්හානං උතූනං විසභාගවසෙන.**සංඵුසිතකවාතොති** සහ උදකබින්දුනා ආගතො වාතො. එත්ථ හි සංසද්දොසහත්ථො, ඵුසිතසද්දො උදකබින්දුවාචකො.**උජුකමෙසවුට්ඨියොඑවාති** වාතෙන අපහරිතත්තා උජුකං පතිතා මෙසවුට්ඨියො එව. පාළියං**තතොති** එත්ථ තොපච්චයො පච්චත්තත්ථෙ වත්තති. සො විහාරොති හිඅත්ථො.**වාළමිගානි චාති** වාළමිගෙ

ච. ලිඞ්ගවිපල්ලාසො හෙස.**එතානි සබ්බානීති** ‘‘සීත’’න්තිආදීනි සබ්බානි සත්ත පදානි.**යොජෙතබ්බානීති** සො විහාරො සීතං පටිහනති...පෙ.... වුට්ඨියොපටිහනතීති යොජෙතබ්බානීති අත්ථො.

‘‘විහාරෙනා’’ති ඉමිනා පාළියං**තතොති** එත්ථතොපච්චයො කත්තුත්ථෙ හොතීති දස්සෙති, තෙන විහාරෙනාති අත්ථො.**පටිහඤ්ඤතීති** පටිහනීයති.**සුඛත්ථන්ති**එත්ථ උත්තරපදලොපොති ආහ ‘‘සුඛවිහාරත්ථ’’න්ති. ‘‘ලෙණත්ථඤ්ච සුඛත්ථඤ්චා’’තිපදද්වයං ‘‘හොති’’ති පාඨසෙසෙන යොජෙතබ්බං. විහාරදානං ලෙණත්ථඤ්ච සුඛත්ථඤ්චහොතීති හි අත්ථො.**ඉදන්ති** අයං අධිප්පායො.**වුත්තන්ති** වුත්තො. විහාරදානං සුඛත්ථඤ්ච හොතීති යොජනා.ඣායිතුං විපස්සිතුඤ්ච යං සුඛං අත්ථීති සම්බන්ධො.**තදත්ථන්ති** තස්ස සුඛස්ස අත්ථාය.**පරපදෙනපීති** ‘‘ඣායිතුඤ්ච විපස්සිතු’’න්ති පදද්වයතොපරං ඨිතෙන ‘‘විහාරදාන’’න්ති පදෙනපි.**ඉධාති** ඉමස්මිං විහාරෙ.**විහාරදානන්ති**විහාරස්ස දානං, දාතබ්බවිහාරං වා, වණ්ණිතන්ති සම්බන්ධො.**වුත්තන්ති** සංයුත්තනිකායෙ වුත්තං. සාධකපාළියං යො උපස්සයංදදාති, සො ච**සබ්බදදොස**බ්බෙසං බලාදීනංදදො හොතීති යොජනා.**සො චාති** එත්ථ චසද්දොඅවධාරණත්ථො. සො එවාති හි අත්ථො.

‘‘විහාරෙ’’ති ඉමිනා**වාසයෙත්ථාති** එත්ථඑතසද්දස්ස විසයං දස්සෙති.**වාසයෙති** වාසෙය්‍ය.**තෙසං අන්නඤ්චාති** එත්ථ ‘‘තෙස’’න්ති පදං ‘‘අනුච්ඡවිය’’න්තිපාඨසෙසෙන යොජෙතබ්බන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තෙසං අනුච්ඡවිය’’න්ති. තත්ථඅනුච්ඡවියං අන්නඤ්ච අනුච්ඡවියානි වත්ථානි චාති යොජනා. අථ වා**තෙසන්ති** භුම්මත්ථෙ සම්පදානවචනන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තෙසූ’’ති, භික්ඛූසූති අත්ථො.**උජුභූතෙසූති** එත්ථසම්පදානත්ථෙ භුම්මවචනං කත්වා උජුභූතානං තෙසං භික්ඛූනං දදෙය්‍යාති අත්ථොපියුජ්ජතෙව. ‘‘අකුටිලචිත්තෙසූ’’ති ඉමිනා ‘‘උජුභූතෙසූ’’ති එත්ථ උජුසද්දස්සඅකුටිලත්ථඤ්ච භූතසද්දෙන බාහිරත්ථසමාසඤ්ච දස්සෙති. උජුභූතං චිත්තමෙතෙසන්ති**උජුභූතාති** වචනත්ථො කාතබ්බො.**නිදහෙය්‍යාති** නිබණ්ඩිත්වා ඨපෙය්‍ය. ‘‘න චිත්තපසාදංවිරාධෙත්වා’’ති ඉමිනා**විප්පසන්නෙන චෙතසාති** එත්ථඑවත්ථඵලං වා අඤ්ඤත්ථාපොහනං වා දස්සෙති.**හීති** ඵලජොතකො.එවං විප්පසන්නචිත්තස්ස තස්ස විහාරදායකස්ස තෙ භික්ඛූ ධම්මං දෙසෙන්තීතියොජනා.

296. **ආවිඤ්ඡනඡිද්දන්ති** අඞ්ගුලිං අව පවෙසෙත්වා අඤ්ඡති ආකඩ්ඪතිඑත්ථ, එතෙනාති වා**ආවිඤ්ඡනං**. අවපුබ්බො අඡිධාතු, උපසග්ගඅකාරස්ස දීඝං කත්වා, ධාතුඅකාරස්ස ච ඉකාරං කත්වා ‘‘ආවිඤ්ඡන’’න්තිවුත්තං, තමෙව ඡිද්දං ආවිඤ්ඡනඡිද්දං.**ආවිඤ්ඡනරජ්ජුන්ති** කවාටච්ඡිද්දෙ අව පවෙසෙත්වා අඤ්ඡතිආකඩ්ඪති

ඉමායාති**ආවිඤ්ඡනා,**සායෙව රජ්ජූතිආවිඤ්ඡනරජ්ජු. කාචි රජ්ජු න න වට්ටතීති යොජනා. අථ වා න වට්ටති න හොති, වට්ටතියෙවාති යොජනා.**තීණි තාලානීති** එත්ථ තාලසද්දොකුඤ්චිකාපරියායොති ආහ ''තිස්සො කුඤ්චිකායො''ති. ඉමිනා තාලසද්දස්සරුක්ඛතූරියවිසෙසෙ නිවත්තෙති.**යං** **යන්ති** උපකරණං.**තස්සාති** යන්තකස්ස.**වෙදිකාවාතපානන්**තිවාතං පිවති අනෙනාති**වාතපානං,**වෙදිකාය කතං වාතපානංවෙදිකාවාතපානං.**චක්කලිකන්**ති එත්ථ චක්කාකාරෙන අලතිපවත්තතීති**චක්කලං,**චොළකපාදපුඤ්ජනං. තෙන බන්ධිතබ්බන්ති**චක්කලිකන්**ති දස්සෙන්තො ආහ''චොළකපාදපුඤ්ජනං බන්ධිතු''න්ති. ''වාතපානප්පමාණෙන භිසිංකත්වා''ති ඉමිනා වාතපානපමාණෙන කතා භිසි**වාතපානභිසී**තිවචනත්ථං දස්සෙති.

297. ''උච්චකම්පි ආසන්දික''න්ති වචනතො වට්ටතීති වෙදිතබ්බොති සම්බන්ධො. එකතොභාගෙනදීඝපීඨං අට්ඨඞ්ගුලපාදකමෙව වට්ටතීති යොජනා. තතො අධිකං නවට්ටතීති අධිප්පායො.**පමාණාතික්කන්තොපීති** පිසද්දොපමාණයුත්තො පන පගෙවාති දස්සෙති.**සත්තඞ්ගොති** තීසු දිසාසුඅපස්සයො, චත්තාරො පාදාති සත්ත අඞ්ගානි එතස්සාති සත්තඞ්ගො.**අයම්පීති** පිසද්දො ආසන්දිකං අපෙක්ඛති. එළකපාදපීඨං නාමවුච්චතීති සම්බන්ධො. එළකස්ස පාදො විය පාදො එත්ථාති**එළකපාදං,**තමෙව **පීඨංඑළකපාදපීඨං.ආමලකවණ්ණිකපීඨන්**ති ආමලකාය වණ්ණො සණ්ඨානො ආමලකවණ්ණො, තෙන යොජිතංආමලකවණ්ණිකං, තදෙව පීඨං ආමලකවණ්ණිකපීඨං. ''ආකාරෙනා''ති ඉමිනා වණ්ණසද්දස්සසණ්ඨානත්ථං දස්සෙති.**ඉමානීති** පීඨානි.**එත්ථාති** පීඨෙ.**මුඤ්චපබ්බජමයන්**තිමුඤ්ජෙන ච පබ්බජෙන ච කතං.

මනුස්සානන්ති වඩ්ඪකීමනුස්සානං.**ජීවිසංරක්ඛනත්ථායාති** ජීවියා විනාසනතො සුට්ඨු රක්ඛනත්ථාය.**සිම්බලිරුක්ඛාදීනන්**තිආදිසද්දෙන තූලනිබ්බත්තකෙ සබ්බරුක්ඛෙසඞ්ගණ්හාති.**ඛීරවල්ලිආදීනන්**තිආදිසද්දෙනතූලනිබ්බත්තකා සබ්බා ලතායො සඞ්ගණ්හාති.**පොටකීතිණාදීනන්**තිආදිසද්දෙන තූලනිබ්බත්තකා සබ්බා තිණජාතියොසඞ්ගණ්හාති.**තීහීති** රුක්ඛලතාපොටකීහි. නනු භූතගාමානංඅනෙකත්තා එතෙහි තීහි මුත්තො භූතගාමො අත්ථි, කස්මා පන සබ්බභූතගාමා සඞ්ගහිතාහොන්තීති ආහ ''රුක්ඛවල්ලිතිණජාතියො හී''තිආදි. තත්ථ හි යස්මා නත්ථි, තස්මාසඞ්ගහිතා හොන්තීති යොජනා.**තස්මාති** යස්මා නත්ථි, තස්මා. සබ්බම්පි එතං තූලන්ති යොජනා. බිබ්බොහනෙ ලොමම්පි වට්ටතීති සම්බන්ධො.**ලොමම්පීති** පිසද්දෙන තූලං අපෙක්ඛති.**යංකිඤ්චි පුප්ඵන්**ති සබ්බං පුප්ඵං. පත්තං පාපුණිත්වාසුද්ධං තමාලපත්තමෙව න වට්ටති, අවසෙසංසබ්බං පත්තංසුද්ධම්පි වට්ටතීති

අධිප්පායො.**පඤ්චවිධන්ති**උණ්ණචොළවාකතිණපණ්ණවසෙන පඤ්චපකාරං.

‘‘උපඩ්ඪකායපමාණානී’’ති ඉමිනා**අද්ධකායිකානීති** එත්ථ අද්ධස්ස කායස්ස පමාණෙන කතානි**අද්ධකායිකානීති** අත්ථං දස්සෙති. යෙසු බිබ්බොහනෙසු කටිතොපට්ඨාය යාව සීසං උපදහන්ති, තානි බිබ්බොහනානි අද්ධකායිකානි නාමාති යොජනා.**යස්සාති** බිබ්බොහනස්ස. විත්ථාරතො මුට්ඨිරතනං හොතීතිසම්බන්ධො. ඉමිනා යත්ථ සහ ගීවාය සකලං සීසං ඨපෙතුං සක්කා, තස්ස මුට්ඨිරතනංවිත්ථාරපමාණන්ති දස්සෙති. ‘‘තීසු කණ්ණෙසු ද්වින්නං කණ්ණාන’’න්ති ඉදංබිබ්බොහනස්ස උභොසු අන්තෙසු ඨපෙතබ්බචොළපමාණං සන්ධාය වුත්තං. ඉදං පනබිබ්බොහනස්ස උභොසු අන්තෙසු ඨපිතචොළස්ස කොටියා කොටිං ආහච්ච ද්විගුණං කතංතිකණ්ණං හොති, තෙසු තීසු කණ්ණෙසු ද්වින්නං කණ්ණානමන්තරං විදත්ථි චතුරඞ්ගුලංහොති, මජ්ඣට්ඨානං කොටිතො කොටිමාහච්ච මුට්ඨිරතනං හොති, ඉදං පන බිබ්බොහනංතිකණ්ණං හොති. වට්ටං වා චතුරස්සාදිං වා කත්වා සිබ්බිතංයථා කොටිතො කොටි විත්ථාරතො පුථුලට්ඨානං මුට්ඨිරතනං හොති, එවංසිබ්බිතබ්බං. ඉතො අධිකං න වට්ටති, ඌනං පන වට්ටතියෙව.**සීසූපධානන්ති** සීසං උපදහන්ති ඨපෙන්ති එත්ථාති සීසූපධානං.**බිබ්බොහනානීති** විසෙසෙන, විසෙසං වා සුඛං වහන්තීති බිබ්බොහනානි.**උපරීති** බිබ්බොහනානං උපරි. යානි පන කප්පියතූලානි සන්තීතියොජනා.**මහන්තම්පීති** පිසද්දො ඛුද්දකං පන පගෙවාතිදස්සෙති. විනයධරඋපතිස්සත්ථෙරො පන ආහාති සම්බන්ධො. ‘‘විනයධර’’ ඉති පදෙනඵුස්සදෙවත්ථෙරතො විසෙසං දස්සෙති.**අකප්පියතූලං වාතිභිසියං** අකප්පියතූලං වා. බිබ්බොහනෙ හි අකප්පියතූලං නාම නත්ථි.

පඤ්චභිසියොති එත්ථ වාක්‍යභාවඤ්චඅසමාහාරදිගුභාවඤ්ච පටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘පඤ්චහි උණ්ණාදීහි පූරිතා භිසියො’’ති.ඉමිනා පඤ්චහි උණ්ණාදීහි පූරිතා භිසියො පඤ්චභිසියොති වචනත්ථං දස්සෙති. අත්ථතොපන වාක්‍යම්පි අසමාහාරදිගුපි යුජ්ජතෙව. කස්මා පඤ්චගණනා හොතීතිආහ ‘‘තූලගණනාය හී’’තිආදි.**හියස්මා**තූලගණනාය එතාසං ගණනා වුත්තා, තස්මා පඤ්චභිසියො හොන්තීති යොජනා.**තත්ථාති** උණ්ණාදීසු පඤ්චසු. උණ්ණග්ගහණෙන ගහිතන්තිසම්බන්ධො.**කම්බලමෙවාති** උණ්ණාමයං කම්බලමෙව. උණ්ණාය, උණ්ණං වා පක්ඛිපිත්වා කතා භිසි**උණ්ණාභිසි**. එසෙව නයො**චොළභිසි**ආදීසු.

පමාණනියමොති එත්තකා පමාණාති පමාණස්සනියමො. මඤ්චෙ අත්ථරිතබ්බා භිසි**මඤ්චභිසි. එතාසන්ති**මඤ්චභිසිආදීනං. යං එතං තූලන්ති යොජනා.**සූරකෙපීති**චම්මමයභිසියම්පි.**එතෙනාති** කුරුන්දියං වුත්තවචනෙනසිද්ධං හොතීති සම්බන්ධො.

මඤ්චභිසින්ති මඤ්චෙ අත්ථරිතබ්බංභිසිං. ''අත්ථරණත්ථාය සංහරන්තීති යුජ්ජතී''ති ඉමිනා ''අත්ථරන්තී''ති එත්ථකාරියූපචාරෙන අත්ථො ගහෙතබ්බොති දස්සෙති. අත්ථරණාය හි සංහරණං කාරණං නාම, අත්ථරණං කාරියං නාම.**උපරී**ති භිසිඡවියා උපරි.**ඵුසිතානී**ති බින්දූනි.**භිත්තිකම්ම**න්තිභිත්තියං නානාවණ්ණෙහි රාජිකරණං විය කත්තබ්බං කම්මං.

298. **''ඉක්කාස''**න්ති නාමං නියාසසිලෙසානං නාමන්ති ආහ ''රුක්ඛනියාසං වා සිලෙසං වා''ති. ''කුණ්ඩකමිස්සකමත්තික''න්ති ඉමිනාකුණ්ඩකෙන මිස්සකා මත්තිකා**කුණ්ඩකමත්තිකා**ති වචනත්ථංදස්සෙති.**සාසපපිට්ඨ**න්ති සාසපචුණ්ණං. ''බින්දු බින්දුහුත්වා''ති ඉමිනා**අච්චුස්සන්නංහොතී**ති එත්ථ කාරණූපචාරං දස්සෙති. අච්චුස්සන්නඤ්හි කාරණං හොති, ''බින්දු බින්දු හුත්වා''ති ඨානං කාරියං හොති. ''පුඤ්ජිතු''න්ති සොධෙතුං.**ගණ්ඩුප්පාදගූථමත්තික**න්ති මහිලතාය ගූථමයං මත්තිකං.ඉමිනා**ලණ්ඩමත්තික**න්ති එත්ථ ලණ්ඩසද්දො ගූථපරියායොතිදස්සෙති.

299. **න භික්ඛවෙ පටිභානචිත්ත**න්ති එත්ථ ''ඉත්ථිරූපකංපුරිසරූපක''න්ති පාළියං වුත්තත්තා කිං ඉත්ථිපුරිසරූපමෙව න වට්ටතීති ආහ ''නකෙවල''න්තිආදි. තිරච්ඡානරූපම්පි කාතුං වා ''කරොහී''ති වත්තුං වා නවට්ටතීති සම්බන්ධො.**ද්වාරපාල**න්තිද්වාරපාලරූපං.**පසාදනීයානී**ති පසාදෙතබ්බානි, පසාදෙතුංඅරහානීති අත්ථො.

300. **එකඞ්ගණා**ති අවිහාරට්ඨානෙන සමානභූමිභාගා.**මුණ්ඩච්ඡෙදනගබ්භො**ති මුණ්ඩෙන ඡාදෙතබ්බො ගබ්භො.

තත්ථාති විජ්ඣිතබ්බරුක්ඛෙ. ''කත''න්ති ඉමිනා**කුලඞ්කපාදක**න්ති එත්ථ ණිකපච්චයස්සඅත්ථං දස්සෙති. තං ආහරිමං භිත්තිපාදං පතිට්ඨාපෙතුන්ති සම්බන්ධො.**වස්සපරිත්තාණත්ථ**න්ති වස්සොදකපරිත්තාණත්ථං. ''මද්දිතමත්තික''න්ති ඉමිනා**උද්දසුධ**න්ති එත්ථසුධාසද්දස්ස ලෙපනසුධං දස්සෙති, භොජනසුධං නිවත්තෙති.

පමුඛන්ති විහාරස්ස පමුඛං.**ය**න්ති පදෙසං, හනන්තීති සම්බන්ධො. තස්ස කතපදෙසස්සාති යොජනා.**''පසාන''න්තිපි වුච්චතී**ති දීඝවසෙන ''පසාන''න්තිපිවුච්චති. ඉමිනා පුරිමපාඨෙ රස්සභාවං දීපෙති.**''පකුට්ට''න්තිපිපාඨො**ති සසංයොගවසෙන ''පකුට්ට''න්තිපි පාඨො. ඉමිනා පුරිමපාඨෙ නිසංයොගභාවංදස්සෙති.**වංස**න්ති වෙළුං.**තතො**තිවංසතො. ''ඔසාරෙත්වා කත''න්ති ඉමිනා ඔසාරෙත්වා කතං**ඔසාරක**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති. ''ඡදනපමුඛ''න්ති

ඉමිනාණිකපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති.**චක්කලයුත්තො**ති චක්කලෙනයුත්තො.

301. **පානීයදානභාජන**න්ති පානීයං දෙති අනෙනාති පානීයදානං, තමෙව භාජනංපානීයදානභාජනං. ‘‘උළුඞ්කො ච ථාලකඤ්චා’’ති ඉමිනා ද්වෙ පානීයසඞ්ඛස්ස අනුලොමානීතියොජනා.

303. **ද්වාරථකනක**න්ති ද්වාරං ථකෙති අනෙනාති ද්වාරථකනකං. ගාමද්වාරෙසුද්වාරථකනකං විය චක්කලයුත්තං ද්වාරථකනකන්ති යොජනා.

305. **අස්සතරිරථා**තිඅස්සානං විසෙසෙන, අතිසයෙනවාති**අස්සතරො,**අථ වා පකතිඅස්සෙ තරති අතික්කමතීතිඅස්සතරො, සො එතෙසු රථෙසු යුඡ්ජිතබ්බොති අස්සතරී, තෙයෙව රථාති අස්සතරිරථාතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අස්සතරයුත්තා රථා අස්සතරිරථා’’ති. තත්ථ ‘‘අස්සතරයුත්තා’’තිඉමිනා**‘‘අස්සතරී’’**ති පදස්ස අස්සත්ථිතද්ධිතං දස්සෙති.**ආමුත්තමණිකුණ්ඩලා**ති පදස්ස ‘‘සතං කඤ්ඤාසහස්සානී’’ති පදෙන සම්බන්ධිතබ්බත්තා වුත්තං ‘‘ආමුත්තමණිකුණ්ඩලානී’’ති. ඉමිනා නිකාරස්ස ආකාරො හොතීති දස්සෙති. කණ්ණෙසුආමුත්තං මණිකුණ්ඩලං එතාසන්ති**ආමුත්තමණිකුණ්ඩලා**කඤ්ඤායො.

ඛන්ධපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතොති අත්ථං පටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතො’’ති.**සීතිභූතො**ති එත්ථකිලෙසාතපානං අභාවෙනෙව සීතිභූතො, න අඤ්ඤෙසන්ති ආහ ‘‘කිලෙසාතපාභාවෙනා’’ති. ‘‘කිලෙසූපධිඅභාවෙනා’’ති ඉමිනා**නිරූපධී**ති එත්ථඛන්ධූපධිඅභිසඞ්ඛාරූපධිඅභාවෙනාති අත්ථං පටික්ඛිපති.

ආසත්තියොති එත්ථ පුනප්පුනං විසයෙසු, භවෙසු වා සඤ්ජන්තීති ආසත්තියොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘රූපාදීසූ’’තිආදි.**පත්ථනායො**ති තණ්හායො. ඉමිනා ආසත්තීනං සරූපං දස්සෙති. ‘‘ඡින්දිත්වා’’ති ඉමිනා**ඡෙත්වා**ති එත්ථ ඡෙධාතුයාඡෙදනත්ථං දස්සෙති.**විනෙය්‍යහදයෙ දර**න්ති එත්ථ ‘‘විනෙය්‍යා’’ති පදස්ස ත්වාපච්චයන්තභාවඤ්ච හදයසද්දස්ස චිත්තවාචකභාවඤ්චදරථසරූපඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘චිත්තෙ කිලෙසදරථං විනෙත්වා’’ති. තත්ථ ‘‘චිත්තෙ’’ති ඉමිනා හදයසද්දස්සත්ථං දස්සෙති, ‘‘කිලෙස’’ ඉති පදෙන දරථසරූපං, ‘‘විනෙත්වා’’ති ඉමිනා ත්වාපච්චයන්තභාවං දස්සෙති.**වයකරණ**න්ති පරිබ්බයමූලං. තඤ්හි වයං කරියති අනෙනාති වයකරණන්තිවුච්චති. ඉමිනා වයස්ස කරණං වයායිකං, කරණත්ථෙ ආයිකපච්චයො, වයායිකමෙව**වෙය්‍යායික**න්ති අත්ථං දස්සෙති.

307. **ආදෙය්‍යවාචො**ති එත්ථ ආදියිතබ්බාති**ආදෙය්‍යා,**සා වාචා එතස්සාති ආදෙය්‍යවාචොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තස්ස වචන’’න්තිආදි. තත්ථ**තස්සා**ති

අනාථපිණ්ඩිකස්ස.**සධනාති** සංවිජ්ජමාන ධනා, අත්තනො වා ධනවන්තො.**මන්දධනාති** අප්පධනා.**අදාසීති**අනාථපිණ්ඩිකො අදාසි.**ඉතීති** එවං, දත්වා කත්වාතිසම්බන්ධො.**සොති** අනාථපිණ්ඩිකො, අගමාසීති සම්බන්ධො.

කහාපණෙහිසන්ථරීති සම්බන්ධො. කොටියාකරණභූතාය, ආධාරභූතාය වා.**පටිපාතෙත්වාති** පටිහනාපෙත්වා. තත්ථ තස්මිං ඨානෙ යෙ රුක්ඛා වා යා පොක්ඛරණියො වාතිට්ඨන්තීති යොජනා.**තෙසන්ති** තාසං රුක්ඛපොක්ඛරණීනං.සාමඤ්ඤෙඤ්හි අපෙක්ඛිත්වා පුල්ලිඞ්ගවසෙන වුත්තං.**පරික්ඛෙපපමාණන්ති** පරිණාහස්ස පමාණං.**අස්සාති** අනාථපිණ්ඩිකස්ස.

එවං බහුධනං චජන්තස්සාපි ගහපතිනොති යොජනා.**කොට්ඨකං මාපෙසීති** එත්ථ අඤ්ඤෙ කොට්ඨකෙ පටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘ද්වාරකොට්ඨකපාසාද’’න්ති.

විහාරාදයොති එත්ථ ආදිසද්දෙන පාළියංආගතෙ පරිවෙණාදයො චුද්දස උපකරණෙ සඞ්ගණ්හාති. අම්හාකං භගවතො විහාරකාරාපනපසඞ්ගෙනසත්තන්නම්පි බුද්ධානං විහාරකාරාපනං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘විපස්සිස්සා’’තිආදි.තත්ථ විපස්සිස්ස භගවතො විහාරං (දී. නි. අට්ඨ. 2.12) කාරාපෙසීති සම්බන්ධො.තිගාවුතප්පමාණං භූමිං සුවණ්ණයට්ඨීසන්ථරෙන කිණිත්වා විහාරං කාරාපෙසීති යොජනා.එසෙව නයො පරතොපි. අට්ඨකරීසප්පමාණා භූමි උසභෙන දසඋසභප්පමාණා යට්ඨීයාද්විසතයට්ඨීප්පමාණා හොතීති දට්ඨබ්බං. ‘‘එවං අනුපුබ්බෙන පරිහායන්තී’’තිවත්වා සබ්බජනං සංවෙජෙන්තො ආහ ‘‘සම්පත්තියො හී’’තිආදි. තත්ථ යස්මාසම්පත්තියො පරිහායන්ති, තස්මා අලමෙව සබ්බසම්පත්තීසු විරජ්ජිතුං, අලං එවසබ්බසම්පත්තීහි විමුච්චිතුන්ති යොජනා. ‘‘සබ්බසම්පත්තීසූ’’ති පදඤ්හි ‘‘විමුච්චිතු’’න්ති පදෙන විභත්තිපරිණාමං කත්වා සම්බන්ධිතබ්බං.

308. ඛණ්ඩඵුල්ලසද්දානං අධිකරණභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඛණ්ඩන්ති ජින්නොකාසො.ඵුල්ලන්ති ඵලිතොකාසො’’ති. තත්ථ ‘‘ජින්නොකාසො’’ති ඉමිනා ඛණ්ඩති ජිජ්ජතිඑත්ථාති**ඛණ්ඩ**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘ඵලිතොකාසො’’තිඉමිනා ඵුල්ලති ඵලති එත්ථාති**ඵුල්ල**න්ති වචනත්ථංදස්සෙති.**පටිසඞ්ඛරිස්සතීති** එත්ථ පාටිසද්දස්සපාකතිකත්ථභාවං, සඞ්ඛරිස්සතිසද්දස්ස ච කරධාතුයා නිප්ඵන්නභාවං දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘පාකතිකං කරියතී’’ති.

310. **ථෙරොති**සාරිපුත්තත්ථෙරො, ආගච්ඡතීතිසම්බන්ධො.**ඉදන්ති** ගිලානපටිජග්ගනාදි.**අස්සාති** ථෙරස්ස.**අග්ගාසනන්ති**ආදීසුඅග්ගසද්දො පඨමත්ථොපි උත්තමත්ථොපි යුජ්ජති. තෙන වුත්තං

‘‘ථෙරාසන’’න්තිආදි.**අන්තරා සත්ථීනන්ති** එත්ථ**අන්තරාති** භුම්මත්ථෙ නිස්සක්කවචනං. සත්ථිසද්දො චතුරූසඞ්ඛාතො පාදවාචකොති ආහ ‘‘චතුන්නං පාදානං අන්තරෙ’’ති.

315. පතිට්ඨාපෙසීතිඑත්ථ කං වයං කත්වාපතිට්ඨාපෙසීති ආහ ‘‘අට්ඨාරසකොටිපරිච්චාගං කත්වා’’ති.**එවන්ති**ආදි නිගමනං.

ආසනප්පටිබාහනාදිකථා

316. විප්පකතභොජනෙනාති එත්ථ විප්පකතසද්දො අනිට්ඨිතපරියායොති ආහ ‘‘අනිට්ඨිතෙ භොජනෙ’’ති. පකිරියිත්ථ, පකිරියිස්සතෙ වා**පකතං,**න පකතං**විප්පකතන්ති** විග්ගහොකාතබ්බො, අත්ථතො පන ‘‘කරියමානො අනිට්ඨිතො’’ති වුත්තං හොති.**එත්ථාති** ඨානෙ.**අතිසමීපන්ති**භුඤ්ජමානස්ස භික්ඛුස්ස අතිආසන්නං.**තස්සාති**භුඤ්ජමානස්ස භික්ඛුස්ස.**පිවිත්වා වාති** යාගුං පිවිත්වාවා.**ඛාදිත්වා වාති** ඛජ්ජකං ඛාදිත්වා වා.**රිත්තහත්ථම්පීති** තුච්ඡහත්ථම්පි. පිසද්දෙන ආමිසහත්ථං පනපගෙවාති දස්සෙති.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**සොති** රිත්තහත්ථො භික්ඛු.

ආපත්තින්ති දුක්කටාපත්තිං.**යන්ති** විප්පකතභොජනං භික්ඛුං.**සොතිපච්ඡා** ආගතො භික්ඛු.**අයඤ්ච භික්ඛූති** විප්පකතභොජනොඅයඤ්ච භික්ඛු.**තෙනාති** විප්පකතභොජනෙන නවකෙන වා වුඩ්ඪතරෙනවා භික්ඛුනා. කිං නවකෙන වුඩ්ඪතරං ආණාපෙතුං වට්ටතීති ආහ ‘‘වුඩ්ඪතරං හී’’තිආදි.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**සොති**වුඩ්ඪතරො භික්ඛු.**තතොති** උදකං ආහරාපෙතුං ආණත්තිතො.**යන්ති** කම්මං.

යොති භික්ඛු. ‘‘එවරූපස්සා’’ති පදෙනතස්ස නියමනං වෙදිතබ්බං. කාසස්ස බෙළමල්ලකං ඨපෙතබ්බං. භගන්දරඅතිසාරානංවච්චකපාලං ඨපෙතබ්බං. අඤ්ඤෙසං අඤ්ඤානි ඨපෙතබ්බානි හොන්ති.තෙන වුත්තං ‘‘බෙළ...පෙ.... හොන්තී’’ති.**යස්මිංති** යස්මිංගිලානෙ. යොපි භෙසජ්ජං කරොතීති සම්බන්ධො.**ලෙසකප්පෙනාති**එත්ථ ලෙසකප්පසද්දානං අත්ථතො එකත්තා වුත්තං ‘‘අප්පකෙනසීසාබාධාදිමත්තෙනා’’ති.**භික්ඛු ගණෙත්වාති** එත්ථ ගණංඤත්වාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පරිච්ඡෙදං ඤත්වා’’ති. තත්ථ ‘‘පරිච්ඡෙද’’න්ති ඉමිනාගණසද්දස්ස අධිප්පායත්ථං දස්සෙති. ‘‘ඤත්වා’’ති ඉමිනා ඉධාතුයා අත්ථංදස්සෙති.

සෙනාසනග්ගාහකථා

318. සෙය්‍යාති කායපසාරණසඞ්ඛාතං සයනකිරියං පටික්ඛිපිත්වාසෙනාසනසඞ්ඛාතං සෙය්‍යං දස්සෙන්තොආහ ‘‘මඤ්චට්ඨානානී’’ති. ‘‘සෙය්‍යාපරිච්ඡෙදෙනා’’ති ඉමිනා**සෙය්‍යග්ගෙනාති**එත්ථඅග්ගසද්දස්ස පූජනත්ථං පටික්ඛිපිත්වා

පරිච්ඡෙදනත්ථං දීපෙති. එත්ථ චඅග්ගසද්දස්ස චතුත්ථක්ඛරෙන යුත්තභාවො හෙට්ඨා සමුච්චයක්ඛන්ධකවණ්ණනා (චූළව.අට්ඨ. 102) යොජනාය වුත්තොයෙව.**කාලන්ති**සෙය්‍යාපටිග්ගහණස්ස කාලං.**ගාහියමානාති** ගාහාපියමානා. ''අතිරෙකානි අහෙසු''න්ති ඉමිනා**උස්සාරයිංසූති** එත්ථඋද්ධං සාරයිංසු ගච්ඡිංසු පවත්තිංසූති අත්ථං දස්සෙති.**අතිරෙකානීති** ච භික්ඛුපරිච්ඡෙදතො සෙය්‍යාපරිච්ඡෙදානි අතිරෙකානි.**අනුභාගන්ති** එත්ථ අනු පච්ඡා දාතබ්බො භාගො අනුභාගොතිදස්සෙන්තො ආහ ''පුන අපරම්පි භාගං දාතු''න්ති.**අතිමන්දෙසූති**ආදිවචනෙන කිඤ්චිමන්දෙසු භික්ඛූසු එකෙකස්සභික්ඛුනො ද්වෙ තිස්සො සෙය්‍යා දාතබ්බා. යතො කිඤ්චිමන්දෙසු භික්ඛූසු ද්වෙතයො විහාරා දාතබ්බාති අත්ථොපි ගහෙතබ්බො.**තත්ථාති** ''නඅකාමා දාතබ්බො''ති වචනෙ. අනුභාගෙ ගහිතෙති යොජනා. යෙන අනුභාගො ච පඨමභාගො ච ගහිතො, සො භික්ඛූති යොජනා.

''උපචාරසීමතො බහී''ති ඉමිනා**නිස්සීමෙති**එත්ථ සීමතො බහි නික්ඛන්තං, නිසින්නං වා නිස්සීමන්ති අත්ථං දස්සෙති.උපචාරසීමාය ආවාසවඩ්ඪනවසෙන අතිවිත්ථාරත්තා වුත්තං ''දූරෙ ඨිතස්සාපී''ති.**උතුකාලෙපීති**හෙමන්තගිම්හකාලෙපි.තස්මිඤ්හි කාලෙ සීතඋණ්හඋතු තිබ්බො හොති, තස්මා තස්සෙව විසෙසෙන උතුකාලොති නාමංපාකටං හොති. තෙන වුත්තං ''හෙමන්තගිම්හකාලෙපී''ති. පිසද්දෙන වස්සකාලංඅපෙක්ඛති. පුරිමවස්සූපනායිකදිවසෙ ගාහො**පුරිමකො,**පච්ඡිමවස්සූපනායිකදිවසෙ ගාහො**පච්ඡිමකො.**

අන්තරා ද්වීහි වස්සූපනායිකදිවසෙහි මුත්තෙ කාලෙ ගාහො**අන්තරාමුත්තකො. එකස්මිං විහාරෙති** එකිස්සං විහාරසීමායං.**සෙනාසනසාමිකාති** සෙනාසනදායකා, දෙන්තීති සම්බන්ධො.**තන්ති** සෙනාසනං. ආවාසිකා න ඔලොකෙන්තීති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** සෙනාසනෙ.**පලුජ්ජන්තම්පීති**විනස්සන්තම්පි. භගවා ආහාති සම්බන්ධො.**තස්සාති**සෙනාසනස්ස.**අපරජ්ජූති** අපරස්මිං අහනි අපරජ්ජු.**ගතායාති** අතික්කමිතාය.**පවාරණාය ගතාය**පවාරණදිවසෙ අතික්කමිතෙ සති අපරජ්ජු අන්තරාමුත්තකො ගාහෙතබ්බොති යොජනා.

තන්ති අන්තරාමුත්තකං.**ගාහෙන්තෙනාති** ගාහාපෙන්තෙන.**තෙනාති**ගණ්හන්තෙන.**අට්ඨමාසෙති** චත්තාරො හෙමන්තමාසෙ, චත්තාරො චගිම්හමාසෙති අට්ඨමාසෙ. කදාචි පඤ්ච ගිම්හමාසෙති නවමාසෙ වා.**ඛණ්ඩං වාති** ජින්නට්ඨානං වා.**ඵුල්ලං වාති** ඵලිතට්ඨානං වා.**පටිසඞ්ඛරිතබ්බන්ති** පාකතිකංකාතබ්බං.**දිවසං ඛෙපෙත්වාති** පරිවෙණෙ දිවසං ඛෙපෙත්වා.**තත්ථාති** ගහිතසෙනාසනෙ.**රත්තින්දිවන්ති** රත්තිච දිවො චරත්තින්දිවං, සමාහාරද්වන්දො, අච්චන්තසංයොගෙ චෙතං උපයොගවචනං.**න ලබ්භතීති** සඞ්ඝත්ථෙරෙන න ලබ්භති.**ඉදන්ති** සෙනාසනං.

අන්තරාමුත්තකගාහෙන අගහෙතබ්බසෙනාසනං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යස්මිංපනා’’තිආදි.**තෙමාසච්චයෙන තෙමාසච්චයෙනාති** තිණ්ණං මාසානංඅතික්කමෙන තිණ්ණං මාසානං අතික්කමෙන.**හීති** සච්චං, යස්මාවා.**යස්මිං පනාති** සෙනාසනෙ පන.**සකිදෙවාති** එකවාරමෙව.**අයන්ති** එසා කථා.

තත්ථාති දුවිධෙසු සෙනාසනග්ගාහෙසු.**උතුකාලන්ති** උතුකාලෙ ආගච්ඡන්තීති සම්බන්ධො. තෙසං තදාවදාතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**අකාලො නාමාති**උට්ඨාපනස්ස අකාලො නාම නත්ථි. එකං වා මඤ්චට්ඨානං වාඨපෙතබ්බන්ති යොජනා. එකො වා ථෙරො ආගච්ඡතීති යොජනා.**උබ්භණ්ඩිකාති** උක්ඛිත්තභණ්ඩිකා.

බහුසූති තයො ආදිං කත්වා බහුසුභික්ඛූසු.**පහොතීති** එකෙකස්ස භික්ඛුස්ස පහොති.**තත්ථාති** පරිවෙණෙ.**තස්සෙවාති**පරිවෙණසාමිකස්සෙව.**එවං අපහොන්තෙසූති** එවං පරිවෙණග්ගෙසනඅපහොන්තෙසු.**පාසාදග්ගෙනාති** විහාරසඞ්ඛාතස්ස පාසාදස්සපරිච්ඡෙදෙන.**ඔවරකග්ගෙනාති** ගබ්භස්ස පරිච්ඡෙදෙන.**සෙය්‍යග්ගෙනාති** චතුපඤ්චහත්ථප්පමාණාය සෙය්‍යාය පරිච්ඡෙදෙන.**මඤ්චට්ඨානෙනාති** ද්විහත්ථවිත්ථාරස්ස චතුහත්ථආයාමස්සමඤ්චස්ස ඨානෙන. එකමඤ්චට්ඨානස්ස ද්වින්නං පීඨකානං ඨානත්තා වුත්තං ‘‘එකපීඨකට්ඨානවසෙනා’’ති. ඉදං නිසීදිතුං සක්කුණෙය්‍යවසෙන වුත්තං. සචෙ න සක්කානිසීදිතුං, න දාතබ්බං. තෙන වුත්තං ‘‘භික්ඛුනො පන ඨිතොකාසමත්තං නගාහෙතබ්බ’’න්ති.**එතන්ති** ඨිතොකාසමත්තං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. එකමඤ්චට්ඨානස්ස තිණ්ණං ජනානංඑකපීඨකට්ඨානභාවෙන අපහොන්තත්තා වුත්තං ‘‘එකං මඤ්චට්ඨානං වා තිණ්ණං ජනානංදාතබ්බ’’න්ති.**හීති** සච්චං. ‘‘සීතසමයෙ’’ති ඉමිනාඋණ්හසමයෙපි සබ්බදිවසං අජ්ඣොකාසෙ වසිතුං න සක්කාති දීපෙති. පරිළාහසමයෙ පන සක්කාසබ්බරත්තිං අජ්ඣොකාසෙ වසිතුං. කිඤ්චාපි සක්කා, සීතුණ්හකාලෙ පන න දාතබ්බත්තාපරිළාහසමයෙපි න දාතබ්බන්ති වෙදිතබ්බං. එකමඤ්චට්ඨානෙ වා එකපීඨකට්ඨානෙ වාතිණ්ණං ජනානං නිසීදනාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මහාථෙරෙනා’’තිආදි. තත්ථ මහාථෙරෙනවත්තබ්බන්ති සම්බන්ධො.**නිද්දාගරුකොති** නිද්දායගරුකාරකො.**සීතං අනුදහතීති** සීතං මං පීළෙති.**තෙනාති** මහාථෙරෙන.**දුතියත්ථෙරෙනාපීති**පිසද්දො මහාථෙරං අපෙක්ඛති.**වුත්තනයෙනෙවාති** ‘‘උක්කාසිත්වා’’තිආදිනා වුත්තනයෙනෙව.**එවන්තිආදි** නිගමනං.ජම්බුදීපෙ පන එකච්චෙ භික්ඛූ ගාහෙන්තීති සම්බන්ධො. කිඤ්චිදෙව මඤ්චට්ඨානංවා පීඨට්ඨානං වාති යොජනා.**අයන්තිආදිපුරිමවචනස්ස** නිගමනවසෙන පච්ඡිමවචනස්ස කථනත්ථාය වුත්තවචනං.

වස්සාවාසෙසෙනාසනග්ගාහො එවං වෙදිතබ්බොතියොජනා.**ආගන්තුකවත්ත**න්ති ආගන්තුකස්ස වත්තං.**අඤ්ඤත්ථා**ති අඤ්ඤස්මිං ඨානෙ. ගන්ත්වා වසිතුකාමෙනආගන්තුකෙනාති යොජනා.**වස්සූපනායිකදිවසමෙවා**ති වස්සංඋපගමනදිවසෙයෙව.**තත්ථා**ති අඤ්ඤං ඨානං. නගන්තබ්බකාරණංදස්සෙන්තො ආහ ''වසනට්ඨානං වා හී''තිආදි.**හී**ති යස්මා.**තත්‍රා**ති අඤ්ඤස්මිං ඨානෙ.**තෙනා**තිසම්බාධඅසම්පජ්ජනකාරණා.**තස්මා**ති යස්මා න ඵාසුංවිහරෙය්‍ය, තස්මා.**තං විහාර**න්ති යස්මිං වසිතුකාමො, තංවිහාරං.**තත්ථා**ති විහාරෙ, වසන්තො සුඛං වසිස්සතීතිසම්බන්ධො.**උද්දෙසත්ථිකො**ති උද්දෙසං අත්ථිකො, උද්දෙසෙනවා.**කම්මට්ඨානසප්පායත**න්ති කම්මට්ඨානෙන, කම්මට්ඨානස්ස වා සප්පායභාවං.

තත්ථාති අඤ්ඤවිහාරං. ගච්ඡන්තෙනසට්ටෙතබ්බොති සම්බන්ධො. සට්ටෙතබ්බාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ''න තත්ථා''තිආදි.තත්ථ**තත්ථා**ති සකට්ඨානෙ. කිං න වත්තබ්බාති ආහ ''තුම්හෙ''තිආදි. සලාකභත්තාදීනි වා යාගුඛජ්ජකාදීනි වා නත්ථි න විජ්ජන්තීතියොජනා. උපොසථාගාරස්ස පරික්ඛාරොති සම්බන්ධො. තුම්හාකං විහාරස්ස ඉදං තාළඤ්චෙවඉමං සූචිඤ්ච සම්පටිච්ඡථාති යොජනා.**ගමියවත්ත**න්තිගමිකානං භික්ඛූනං වත්තං. ''දහරෙහී''ති පදං ''උක්ඛිපාපෙත්වා''ති ච ''ගාහාපෙත්වා''ති ච පදද්වයෙ කාරිතකම්මං, ''පත්තචීවරභණ්ඩිකායො''ති පදං ''උක්ඛිපාපෙත්වා''ති පදෙ ධාතුකම්මං, ''තෙලනාළිකත්තරදණ්ඩාදීනී''ති පදං ''ගාහාපෙත්වා''ති පදෙ ධාතුකම්මමෙව.**අත්තානංදස්සෙන්තෙනා**ති අත්තානං මනුස්සානං පකාසෙන්තෙන.**විතක්ක**න්ති පච්චයබාහුල්ලිකවිතක්කං. ''සපරිවාර''න්ති පදං ''ගච්ඡන්තඤ්වා''ති පදෙ කිරියාවිසෙසනං. එවඤ්හි සති සපරිවාරං ගච්ඡන්තඤ්වාතිසම්බන්ධො.**''න''**න්ති පදෙ පන කාරකවිසෙසනං. එවඤ්හි සතිසපරිවාරං නං භික්ඛුන්ති සම්බන්ධො. ''දිස්වා''ති පදෙ ච කිරියාවිසෙසනමෙව.එවඤ්හි සති ගච්ඡන්තඤ්ච නං භික්ඛුං සපරිවාරං දිස්වාති සම්බන්ධො. මනුස්සාවදන්තීති සම්බන්ධො.**තෙසූ**ති මනුස්සෙසු. එකොපණ්ඩිතමනුස්සොති සම්බන්ධො. අයං කාලො වස්සූපනායිකකාලො නාමාති යොජනා.**යත්ථා**ති ඨානෙ.**තස්සා**ති එකස්සපණ්ඩිතමනුස්සස්ස, වචනන්ති සම්බන්ධො. තෙ මනුස්සා යාචන්තීති සම්බන්ධො. **අඤ්ඤත්ථා**ති අඤ්ඤං ඨානං. මෙජ්ජන්තිඅඤ්ඤමඤ්ඤං සිනෙහන්තීති**මිත්තා.** සුඛදුක්ඛෙසු අමා සහවත්තන්තීති**අමච්චා.** මිත්තායෙව අමච්චාති**මිත්තාමච්චා,**තෙ.**සම්මන්තයිත්වා**තිසමං, සම්මා වා මන්තයිත්වා.**ඉධෙවා**ති ගාමෙ එව, විහාරෙ එවවා. කස්මා සාදිතුං වට්ටති, නනු සබ්බමෙතං අකප්පියඤ්ච සාවජ්ජඤ්වාති ආහ''සබ්බඤ්හෙතං කප්පියඤ්චෙව අනවජ්ජඤ්වා''ති. හි යස්මා එතංසබ්බං කප්පියඤ්ච අනවජ්ජඤ්ච, තස්මා සබ්බං සාදිතුං වට්ටතීති යොජනා.කුරුන්දියං පන

වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**උභයම්පී**තිමහාඅට්ඨකථාකුරුන්දීසු වුත්තවචනවසෙන උභයම්පි එතං වචනන්ති සම්බන්ධො.

ආවාසිකවත්තං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘පටිකච්චෙව හී’’තිආදි. තත්ථ**පටිකච්චෙවා**ති ආගන්තුකානං ආගතතො පඨමමෙව.**පධානසරවිහාරමග්ගො**ති පධානසරමග්ගො ච විහාරමග්ගො ච.**මුද්දවෙදිකායා**ති චෙතියස්ස හම්මියවෙදිකාය. කස්මා ඉදම්පිසබ්බං කාතබ්බන්ති ආහ ‘‘වස්සං වසිතුකාමා හී’’තිආදි.**හී**තිසච්චං, යස්මා වා. වස්සං වසිතුකාමා සුඛං වසිස්සන්තීති සම්බන්ධො.කතපරිකම්මෙහි ආවාසිකෙහීති සම්බන්ධො. යතො කුලතො පකතියා ලබ්භති, තස්මිං කුලෙවස්සාවාසිකං පුච්ඡිතබ්බන්ති යොජනා.**න දින්නපුබ්බ**න්තිපුබ්බෙ න දින්නං.**හී**ති යස්මා.**උපද්දුතා**ති උපගන්ත්වා, භුසං වා පීළිතා.**තත්ථා**ති මනුස්සෙසු.**යෙ**ති මනුස්සා.**වස්සාවාසිකෙ ගාහිතෙ**ති වස්සාවාසිකෙ සෙනාසනෙ ගාහාපියමානෙ.**ගාහිතභික්ඛූන**න්ති ගාහාපිතභික්ඛූනං.**වස්සාවාසික**න්ති වස්සං ආවසන්තානං දාතබ්බං චීවරං.**ගාහණකාලො**ති ගාහාපනකාලො.**උපකට්ඨො**තිආසන්නො.**ඡාතකාදීහී**ති ආදිසද්දෙන රොගාදයො සඞ්ගණ්හාති.**ය**න්ති චීවරං.**තතො**ති චීවරතො.**ත**න්ති වචනං.**තදනුරූපෙනා**ති තෙසංමනුස්සානං වචනස්සානුරූපෙන.**තෙසං තෙස**න්ති මනුස්සානං, වස්සාවාසිකං චීවරන්ති සම්බන්ධො.

යස්සාති භික්ඛුනො.**සො**ති භික්ඛු. ඉති වදන්තීති යොජනා.**ත**න්ති චීවරං.**පටික්කම්මා**තිපටික්කමිත්වා. විහාරතො අපසක්කිත්වාති අත්ථො.**තත්‍රා**තිගාමෙ.**උපනික්ඛෙපං ඨපෙත්වා**ති කප්පියවත්ථුං වාඅකප්පියවත්ථුං වා ආරාමිකාදීනං හත්ථෙ උපනික්ඛෙපං ඨපෙත්වා.**විහාරෙ**ති විහාරස්ස, විහාරෙ වස්සං වසන්තස්ස වා.**අපුච්ඡිත්වාපී**ති පිසද්දෙන‘‘පුච්ඡිත්වාපී’’ති අත්ථං දස්සෙති.**තෙස**න්තිකුලානං.**වත්ත**න්තිජග්ගනාදිවත්තං.**තෙස**න්ති කුලානං.**ආගතඤ්ච**තන්ති තං පංසුකූලිකං ආගතඤ්ච වදන්තීති සම්බන්ධො.**තෙනා**ති පංසුකූලිකෙන.**දාතුං න ඉච්ඡන්තී**තිසඞ්ඝස්ස ආචික්ඛන්තෙපි සඞ්ඝස්ස දාතුං න ඉච්ඡන්ති.**සභාගොභික්ඛූ**ති අත්තනා සභාගො භික්ඛු.**එත**න්තිවස්සාවාසිකං. පංසුකූලිකස්ස න වට්ටති, කස්මා? ගහපතිචීවරත්තා.**ඉතී**තිආදි නිගමනං.**සද්ධාදෙය්‍යො**ති සද්ධායදාතබ්බෙ වස්සාවාසිකලාභවිසයෙ.

තත්‍රුප්පාදෙති තස්මිං විහාරෙඋප්පජ්ජනකලාභවිසයෙ.**භණ්ඩපටිච්ඡාදන**න්තිපටිච්ඡාදනචීවරභණ්ඩං. චීවරභණ්ඩමෙව හි යස්මා අනෙන සරීරං පටිච්ඡාදියති, තස්මාභණ්ඩපටිච්ඡාදනන්තිවුච්චති.**ගාහෙථා**ති භික්ඛූහි ගාහාපෙථ.**ගාහෙතබ්බ**න්ති භික්ඛූහි ගාහාපෙතබ්බං.**වත්ථුපනා**ති සාටකතො අඤ්ඤං කප්පියං වා අකප්පියං වා වත්ථු පන. කස්මාවට්ටතියෙව, නනු

අකප්පියවත්ථු න වට්ටතීති ආහ ‘‘කප්පියකාරකානඤ්හි’’තිආදි. තත්ථහියස්මා අනුඤ්ඤාතං, තස්මා වට්ටතියෙවාති යොජනා.දින්නවත්ථුතො උප්පන්නන්ති සම්බන්ධො.

යන්ති වත්ථු දින්නන්ති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** කප්පියකාරකානං හත්ථෙ දින්නවත්ථූසු.**තන්ති** වත්ථු උපනාමෙන්තෙහීති සම්බන්ධො. ගරුභණ්ඩං හොති, ගරුභණ්ඩත්තා අඤ්ඤෙසු පච්චයෙසු න උපනාමෙතබ්බන්ති අධිප්පායො.**පුග්ගලවසෙනෙවාති** ‘‘භික්ඛූ චීවරෙන කිලමන්ති, එත්තකං නාමතණ්ඩුලභාගං භික්ඛූනං චීවරං කාතුං රුච්චති සඞ්ඝස්සා’’තිආදිනා පුග්ගලංපරාමසිත්වා පුග්ගලවසෙනෙව.**සඞ්ඝවසෙනාති** ‘‘සඞ්ඝො චීවරෙනකිලමතී’’තිආදිනා සඞ්ඝවසෙන න කාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. එවං පුග්ගලවසෙනඅපලොකනකම්මස්ස අකත්තබ්බතං දස්සෙත්වා ඉදානි වත්ථුවසෙන තස්සෙව අකත්තබ්බතංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ජාතරූපරජතවසෙනාපී’’තිආදි.**කප්පියභණ්ඩවසෙනාති** චීවරතණ්ඩුලෙහි අවසෙසස්ස කප්පියභණ්ඩස්සවසෙන. චීවරතණ්ඩුලානඤ්හි විසුං ගහිතත්තා ‘‘කප්පියභණ්ඩවසෙනා’’ති එත්ථ තෙහිඅවසෙසො කප්පියභණ්ඩොව ගහෙතබ්බො.**තං පනාති** අපලොකනකම්මංපන. කත්තබ්බාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඉදානී’’තිආදි.**සුභික්ඛන්ති** සමිද්ධභික්ඛං.**සුලභපිණ්ඩන්තිසුඛෙන** ලභපිණ්ඩං. ද්වීහිපදෙහි අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස කාරණං දස්සෙති, සුභික්ඛත්තා සුලභපිණ්ඩං, සුලභපිණ්ඩත්තාසුභික්ඛන්ති වුත්තං හොති.

එවං චීවරපච්චයං සල්ලක්ඛෙත්වා සෙනාසනං සල්ලක්ඛෙතබ්බන්තිසම්බන්ධො.**කාලෙති** ගාහාපනස්ස කාලෙ.**වුත්තන්ති** මහාඅට්ඨකථාය වුත්තං. කස්මා ද්වෙසම්මන්නිතබ්බා, නනු එකම්පි සම්මන්නිතුං වට්ටතීති ආහ ‘‘එවඤ්හී’’තිආදි. තත්ථහි යස්මා ගාහෙස්සති, තස්මා ද්වෙ සම්මන්නිතබ්බාති යොජනා. එකෙන හිසම්මුතිලද්ධෙන සක්කා පරං ගාහාපෙතුං, අත්තනා පන අත්තනො පාපෙතුං න සක්කා, තස්මා ද්වීසු සම්මතෙසු නවකො වුඩ්ඪස්ස, වුඩ්ඪො ච නවකස්සාති උභො අඤ්ඤමඤ්ඤංගාහෙස්සන්තීති අධිප්පායො.**සම්මන්නිතබ්බාති** එකතොසම්මන්නිතබ්බා.**අට්ඨපි සොළසපීති** එත්ථ පිසද්දෙන තතොඅධිකම්පි එකතො සම්මන්නිතුං වට්ටතීති දීපෙති. සත්තසතිකක්ඛන්ධකෙඋබ්බාහිකසම්මුතියං (චූළව. 456) අට්ඨපි ජනා එකතොව සම්මතාති වචනඤ්චෙත්ථ සාධකං.නිග්ගහකම්මමෙව හි සඞ්ඝො සඞ්ඝස්ස න කරොතීති දට්ඨබ්බං.**තෙසන්ති** අට්ඨසොළසජනානං, සම්මුති වට්ටතියෙවාති සම්බන්ධො.කින්ති සල්ලක්ඛෙතබ්බන්ති ආහ ‘‘චෙතියඝර’’න්තිආදි.

ආසනඝරන්තිපටිමාඝරං. මග්ගපොක්ඛරණීනං සමීපෙ කතා සාලායො උපචාරවසෙනවුච්චන්ති ‘‘මග්ගො’’ති ච ‘‘පොක්ඛරණී’’ති ච. තා හි

සාලායො උපචාරසීමබ්භන්තරගතෙගාමාභිමුඛමග්ගෙ ච අන්තොඋපචාරසීමායං ඛණිතා යත්ථ කත්ථචි පොක්ඛරණියො ච කරීයන්ති, ඉති සල්ලක්ඛෙතබ්බන්ති යොජනා. අසෙනාසනං දස්සෙත්වා සෙනාසනං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘විහාරො’’තිආදි.**රුක්ඛමූලන්ති** ඡන්නකවාටබද්ධරුක්ඛමූලං.එසෙව නයො වෙළුගුම්බෙපි. ගාහෙන්තෙන ච ගාහෙතබ්බානීති සම්බන්ධො.**සඞ්ඝිකොති** තත්‍රුප්පාදො.**තෙසූති** ද්වීසුචීවරපච්චයෙසු.**යන්ති** චීවරපච්චයං.**තස්සාති** චීවරපච්චයස්ස.**ඨිතිකතොති**පබන්ධවසෙන ඨිතට්ඨානතො.**ඉතරොති** පඨමං ගහිතචීවරපච්චයතොඉතරො.

අප්පතායාතිඅප්පභාවතො, ගාහියමානෙති සම්බන්ධො.**පරිවෙණග්ගෙනාති** පරිවෙණපරිච්ඡෙදෙන.**ලභන්තීති** පරිවෙණසාමිකා භික්ඛූ ලභන්ති.**තන්ති** පරිවෙණං.**විජටෙත්වාති** විජටංකත්වා, ද්වෙ වා තයො වා කොට්ඨාසෙ කත්වාති අත්ථො.**පක්ඛිපිත්වාති** භාගකොට්ඨාසං පක්ඛිපිත්වා.**නඑවං කාතබ්බන්ති** යථා මහාසුමත්ථෙරො ආහ, තථා න කාතබ්බන්ති අත්ථො.අකාතබ්බකාරණං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මනුස්සා හි’’තිආදි.**තත්ථාති** පරිවෙණෙ, පවිසිතබ්බං ඉති ආහාති යොජනා.**එත්ථාති** එතස්මිං ගාහණට්ඨානෙ.**පටික්කොසතීති** පටිසෙධෙති. පටික්කොසනාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මාආවුසො’’තිආදි. ඉති වුත්තං, ඉති පටික්කොසතීති යොජනා. එකො හි ඉතිසද්දොලුත්තනිද්දිට්ඨො.**තස්සාති** මහාථෙරස්ස.**සඞ්ගහන්ති** භික්ඛූනං සඞ්ගහං.**තන්ති**මහාථෙරං.

එවං වත්තබ්බන්ති එවං වක්ඛමානනයෙනවත්තබ්බං. පච්චයං ධාරෙථ, ඉති වත්තබ්බන්ති යොජනා. පාපුණාති ආවුසො ඉතිවුත්තෙති යොජනා. ‘‘ගහිතං හොතී’’ති ඉමිනා ‘‘ගණ්හථ, ගණ්හාමී’’තිපච්චුප්පන්නකාලවසෙන වුත්තත්තා ගහිතං හොතීති දස්සෙති. අතීතඅනාගතකාලවසෙනඅගහිතභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සචෙ පනා’’තිආදි.**සතුප්පාදමත්තන්ති** ගහණෙ සතියා උප්පාදනමත්තං.**එත්ථාති** සෙනාසනපච්චයගහණට්ඨානෙ.

යොපීති යම්පි. උපයොගත්ථෙ චෙතංපච්චත්තවචනං, යම්පි පච්චයං විස්සජ්ජෙතීති යොජනා.**පච්චයන්ති** ච චීවරපච්චයං.**අයම්පීති**අයම්පි පච්චයො. පිසද්දො මහාලාභපරිවෙණෙ පච්චයං සම්පිණ්ඩෙති.**තස්මිංයෙව පරිවෙණෙති** තස්මිං පංසුකූලිකෙන ගහිතපරිවෙණෙ එව.**අඤ්ඤස්සාති** පංසුකූලිකතො අඤ්ඤස්ස භික්ඛුස්ස. පංසුකූලිකො ‘‘අහං වසාමී’’ති සෙනාසනං ජග්ගිස්සති. ඉතරො ‘‘අහං පච්චයං ගණ්හාමී’’ති සෙනාසනංජග්ගිස්සතීති යොජනා.**ද්වීහි කාරණෙහීති** වසනගහණවසෙනද්වීහි කාරණෙහි. පංසුකූලිකෙ ගණ්හන්තෙති සම්බන්ධො.**ඉධාති** සෙනාසනෙ.**තෙනාති**පංසුකූලිකෙන.**හෙට්ඨාති** සෙනාසනස්සහෙට්ඨා, ඨිතං අඤ්ඤං භික්ඛුන්ති

සම්බන්ධො.**තෙනාති**පංසුකූලිකෙන, කිඤ්චි වචනන්ති සම්බන්ධො. වුත්ථවස්සස්සපංසුකූලිකස්සාති යොජනා.**වට්ටතීති** පංසුකූලිකස්ස වට්ටති.**තස්මිං සෙනාසනෙති** පංසුකූලිකෙන ගහිතසෙනාසනෙ.**යෙසං පනාති** මනුස්සානං පන.**තෙසන්ති**මනුස්සානං.

ථූපං කත්වාති චෙතියං කත්වා.**තස්සාති** ථූපස්ස.**තෙන භික්ඛුනාති**වස්සාවාසිකං ගාහකභික්ඛුනා.**තන්ති** භොජනසාලං. ගාහෙතුංවට්ටතීති සම්බන්ධො.**සබ්බමිදන්ති** සබ්බං ඉදං වචනං.

පාටිපදඅරුණතොතිවස්සූපනායිකදිවසසඞ්ඛාතස්ස පාටිපදස්ස අරුණුග්ගමනතො.**විතක්කචාරිකොති** ''කත්ථ නු ඛො වසිස්සාමී''තිආදිනා විතක්කෙනචරණෙ අනුයුත්තො.**සෙනාසනං යාවතීති** සෙනාසනග්ගාහාපකං සෙනාසනංයාවති.**ගහිතන්ති** සඞ්ඛෙන ගහිතං.**යත්ථාති** ඨානෙ. වස්සූපගතෙහි වත්තබ්බාති සම්බන්ධො.පුනප්පුනං, සමං වා චෙතියඞ්ගණාදිං මුඤ්චන්ති සොධෙන්ති ඉමාහීති**සම්මුඤ්චනියො**. මුචිධාතු සොධනත්ථෙ යුපච්චයො කරණත්ථෙ හොති.තාලුජො පඨමක්ඛරො. සුලභා ච දණ්ඩකා, එකෙකෙන ද්වෙ තිස්සො යට්ඨිසම්මුඤ්චනියොබන්ධිතබ්බා. සුලභා ච සලාකා, ඡපඤ්චමුට්ඨිසම්මුඤ්චනියො බන්ධිතබ්බාති අත්ථො.**පඤ්ච පඤ්ච උක්කාති** අරඤ්ඤවිහාරෙසු පරිස්සයවිජානනත්ථංපඤ්ච පඤ්ච අග්ගිඋක්කා කොට්ටෙතබ්බා ඡින්දිතබ්බාති අත්ථො.

''නිබද්ධවත්තං ඨපෙත්වා''ති එත්ථ අකත්තබ්බවත්තංදස්සෙන්තො ආහ ''වත්තං කරොන්තෙහි වා''තිආදි. තත්ථ වත්තං කරොන්තෙහි ච එවරූපංඅධම්මිකවත්තං න කාතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**භිසච්චං**, සබ්බෙව එතෙ උද්දෙසාදයො පපඤ්චාති යොජනා. පපඤ්චෙන්ති සංසාරෙ චිරං ඨපෙන්තීති**පපඤ්චා. මූගබ්බතන්ති** මූගානං වතං, මූගෙහි කත්තබ්බං වා, මූගෙන විය වා අමූගෙහි කත්තබ්බං වතං. එවං අකාතබ්බවත්තං දස්සෙත්වා ඉදානිකාතබ්බවත්තං දස්සෙන්තො ආහ ''පරියත්තිධම්මො නාමා''තිආදි.**තිවිධම්පීති** පරියත්තිපටිපත්තිපටිවෙධවසෙන තිප්පකාරම්පි.අවයවපරියත්තිධම්මොපි අවයවිපරියත්තිධම්මං, අවයවිපරියත්තිධම්මොවා අවයවපරියත්තිධම්මං පතිට්ඨාපෙති, තස්මා පරියත්තිධම්මොඅත්තනාපි අත්තානං පතිට්ඨාපෙසීති වෙදිතබ්බං.**උද්දිසථාති**පරියත්තිං උද්දිසථ.**සොධෙත්වා...පෙ.... උපසම්පාදෙථාති** එත්ථසොධනං නාම සබ්බෙසං ආචාරකුලපුත්තානං උපපරික්ඛනං.**සොධෙත්වානිස්සයං දෙථාති** එත්ථ සොධනං නාම භික්ඛුසභාගතං උපපරික්ඛනං.**භීති** සච්චං.**කුලපුත්තොති**ආචාරකුලපුත්තො. යත්තකානි ධුතඞ්ගානි සමාදියිතුං සක්කොථාති යොජනා.**අන්තොවස්සං නාමෙතන්ති** භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනමෙතං. එතස්මිංඅන්තොවස්සෙති හි අත්ථො, භවිතබ්බන්තිආදීසුසම්බන්ධිතබ්බං.**සකලදිවසන්ති**සකලදිවසම්හි,

අප්පමත්තෙහීති සම්බන්ධො.**එකචාරිකවත්තන්**ති එකකෙන චරිතබ්බං වත්තං.**හස්සෙති** වචනෙ.**දසවත්ථුකකථ**න්තිඅප්පිච්ඡතාදිදසවත්ථුක කථං.

විග්ගාහිකපිසුණඵරුසවචනානීති විග්ගහංකලහං ජනෙතීති විග්ගාහිකං, විග්ගාහිකවචනඤ්ච පිසුණවචනඤ්ච ඵරුසවචනඤ්චවිග්ගාහිකපිසුණඵරුසවචනානි. මනසිකාරබහුලා විහරථ ඉති ඔවදිතබ්බාති යොජනා.**දන්තකට්ඨඛාදනවත්තන්**ති හෙට්ඨා අදින්නාදානවණ්ණනායං වුත්තංදන්තකට්ඨඛාදනෙ, දන්තකට්ඨඛාදනස්ස වා වත්තං. ''පත්තං ඨපිකාය පක්ඛිපන්තෙන නකථෙතබ්බ''න්ති ඉමිනා කථෙන්තෙ පමාදෙන පත්තො භිජ්ජෙය්‍යාති පත්තස්සගුත්තත්ථාය කථනං නිවාරෙති.**ආචික්ඛිතබ්බා**ති ඉතිසද්දොපරිසමාපනත්ථො.

කොචි දායකොති සම්බන්ධො.**ආගන්තුකොභික්ඛූ**ති චීවරග්ගාහිතතො පච්ඡා ආගතො ආගන්තුකො භික්ඛු.**සඞ්ඝත්ථෙරො**ති ආවාසිකසඞ්ඝත්ථෙරො.**පඨමභාගන්**ති පුබ්බෙ ගාහිතං පඨමභාගං, **පරිවත්තෙත්වා**ති පුබ්බෙ ගාහිතභාගෙන පච්ඡා දාතබ්බංවස්සාවාසිකං පරිවත්තෙත්වා. ආගන්තුකස්ස වස්සග්ගෙන පත්තට්ඨානෙ ආගන්තුකස්සදාතබ්බන්ති යොජනා. ''ආගන්තුකස්සා''ති පදං පුබ්බාපරං අපෙක්ඛති. තස්මාද්වින්නං පදානං මජ්ඣෙ වුත්තං.**පඨමවස්සූපගතා**තිපඨමවස්සූපනායිකදිවසෙ වස්සූපගතා. ''ද්වෙ තීණි චත්තාරී''ති වචනස්ස වා බහූනංභික්ඛූනං වා බ්‍යාපනත්ථාය ''ලද්ධං ලද්ධ''න්ති විච්ඡාවසෙන වුත්තං.**තෙන පනා**ති ආගන්තුකෙනපන. පඨමවස්සූපගතෙහිඅප්පකෙ ලද්ධෙ පච්ඡිමවස්සූපනායිකදිවසෙ දාතබ්බානං වස්සාවාසිකානං බහුකෙපි අයංනයො ඤාතබ්බොති කත්වා න වුත්තො.

ද්වීසුපීති පඨම දුතියවසෙන ද්වීසුපි.වස්සූපගතා භික්ඛූ භික්ඛාය කිලමන්තා වදන්තීති සම්බන්ධො.**ඉධා**ති ඨානෙ.**වසන්තා**ති එකතො වසන්තා.ද්වෙ භාගා හොම සාධු වතාති යොජනා.**සාධු වතා**ති එකංසෙනසුන්දරා භවෙය්‍යුන්ති අත්ථො.**යෙසන්**ති භික්ඛූනං.**තත්ථා**ති ඤාතිපවාරිතට්ඨානෙසු.**පවාරණායා**තිපවාරණාදිවසෙ.**තෙසූ**ති භික්ඛූසු.**යෙ**ති භික්ඛූ.**තත්ථා**තිඤාතිපවාරිතට්ඨානෙසු. කස්මා අපලොකෙත්වා දාතබ්බං, නනු තෙ සාදියන්තීති ආහ ''සාදියන්තාපි හී''තිආදි. තත්ථ**හී**ති යස්මා. ''නෙවවස්සාවාසිකස්ස සාමිනො''ති ඉමිනා තෙසං වස්සච්ඡින්නතං දීපෙති.**නෙව අදාතුං ලභන්තී**ති පඨමමෙව කතිකවත්තස්ස කතත්තා අදාතුං නෙවලභන්ති, සබ්බෙසං නො අම්හාකන්ති යොජනා.**ඉධා**ති ඨානෙ.**තන්**ති කතිකවත්තං. එකො භික්ඛූති සම්බන්ධො.**තෙසන්**ති භික්ඛූනං.**තත්ථා**තිසභාගට්ඨානෙ. වසිත්වා ආගතානං තෙසං භික්ඛූනන්තියොජනා. නලබ්භතී ඉති වුත්තන්ති යොජනා.**ඉමෙසන්**තිවස්සාවාසිඅප්පත්තකානං

එකච්චානං.**ගාහිතසදිසමෙවාති**වස්සාවාසිකස්ස ගාහිතෙන සදිසමෙව.**තෙසමෙවාති**එකච්චානමෙව.

පක්කන්තොපීති අඤ්ඤං ඨානංපක්කමන්තොපි.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. තෙන භික්ඛුනා කතංපානීයඋපට්ඨපනාදිකම්මං**භතිනිවිට්ඨං**භතියා ඨිතන්ති යොජනා.අපලොකනකම්මං කත්වා ගාහිතං සඞ්ඝිකන්ති සම්බන්ධො.**සඞ්ඝිකන්ති** තත්‍රුප්පාදං සන්ධාය වුත්තං.**විබ්භන්තොපීති** පිසද්දො පගෙව ඡින්නවස්සොති දස්සෙති.**පච්චයවසෙනෙවාති** සද්ධාදෙය්‍යපච්චයවසෙන.**වදන්තීති** කෙචි වදන්ති.

දිසංගමිකො භික්ඛු විබ්භමතීති සම්බන්ධො.**මනුස්සෙති** වස්සාවාසිකදායකමනුස්සෙ.**සම්මුඛාති** ආවාසිකස්ස සම්මුඛා.**සම්පටිච්ඡාපෙත්වාති** ‘‘සුට්ඨු දස්සාමා’’ති පටිච්ඡාපෙත්වා.**යස්ස ගාහිතන්ති** යස්ස භික්ඛුනො සෙනාසනං ගාහිතං.**සෙනාසනසාමිකස්සාති** සෙනාසනදායකස්ස පුත්තධීතාදයොතිසම්බන්ධො.**සෙනාසනෙ දෙමාති** සෙනාසනස්සදෙම.**තත්ථාති** සෙනාසනෙ. එකමෙව වත්ථං දාතබ්බං. කස්මා? පුග්ගලස්ස අදත්වා සෙනාසනස්සෙව දාතබ්බත්තා.**වස්සාවාසිකඨිතිකායාති** වස්සාවාසිකගාහිතස්ස ඨිතිකාය.**එසෙව නයොති** සෙනාසනස්සෙව දින්නත්තා එසෙව නයො.**තස්සෙව හොන්තීති** පුග්ගලස්සෙව දින්නත්තා තස්සෙවහොන්ති.

දුතියො ථෙරාසනෙ ගාහිතො හොතීති සම්බන්ධො. පඨමභාගස්ස සාමණෙරස්සගාහිතත්තා වුත්තං ‘‘වරභාගං සාමණෙරස්ස දත්වා’’ති.**උභොපීති** ද්වෙ ථෙරසාමණෙරෙපි.**සයමෙවාති**දායකො සයමෙව.**යන්ති** වස්සාවාසිකං.**යස්සාති** ථෙරස්ස වා සාමණෙරස්ස වා.

ඉතොති වුත්තනයතො.**දහරසාමණෙරස්සාති** තරුණස්ස සාමණෙරස්ස.**සොති** සරසාමිකො.**නන්ති** පත්තජනං.**යස්සාති** භික්ඛුනො.**තෙසන්ති** මනුස්සානං.**යථාභූතං ආචික්ඛිතබ්බන්ති** විබ්භමකාලඞ්කතකාරණං යථාභූතංආචික්ඛිතබ්බං.**සුද්ධපංසුකූලිකායෙවාති** අඤ්ඤෙහි අමිස්සාසුද්ධා පංසුකූලිකායෙවාති.**ඉදං නෙවාසිකවත්ත**න්තිනිගමනං.

උපනන්දවත්ථුකථා

319. **අයමත්ථොති** අයං වක්ඛමානො අත්ථො, එවං වෙදිතබ්බොති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** ගාමකෙ. **තන්ති** සෙනාසනං, ගණ්හන්තෙනෙවාති සම්බන්ධො.**ඉධාති** සාවත්ථියං.**මුත්තන්ති** තෙ සෙනාසනංමුඤ්චිතං හොති.**තත්‍රාපීති** ගාමකෙපි.**උභයත්ථාති** සාවත්ථියං, ගාමකෙ වාති උභයත්ථ.

එත්ථාති උපනන්දවත්ථුස්මිං.**කථන්ති** කෙන පකාරෙන පටිප්පස්සම්භති.**ඉධාති** සාසනෙ. එකච්චො ගණ්හාතීති සම්බන්ධො.**තත්‍රාපීති**

සාමන්තවිහාරෙපි. **තස්සාති** භික්ඛුස්ස.**ඉධාති** සෙනාසනෙ.**ආලයමත්තන්ති** චිත්තුප්පාදමත්තං.**ඉච්චස්සාති** ඉති අස්ස, එවං අස්ස භික්ඛුස්සාති අත්ථො.**සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිං ‘‘ගහණෙන ගහණ’’න්තිආදිකෙ චතුක්කෙ. යොපන ගච්ඡතීති සම්බන්ධො.**උපචාරසීමාතික්කමෙ**තිනිමිත්තත්ථෙ චෙතං භුම්මවචනං, භාවෙන භාවලක්ඛණෙ වා.**තත්ථාති** අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ පච්චාගච්ඡති, වට්ටති, සෙනාසනග්ගාහො න පටිප්පස්සම්භතීති අධිප්පායො.

320. **යොති** භික්ඛු.**මහන්තතරො වා දහරතරො** වාතිඅත්තනො මහන්තතරො වා දහරතරො වා හොති. සො භික්ඛු තිවස්සන්තරො නාමාති යොජනා.එකස්ස භික්ඛුනො තිණ්ණං වස්සානමන්තරෙ ඨිතො තිවස්සන්තරො අඤ්ඤො භික්ඛු.**තත්ථාති** භික්ඛුසු.**ඉමෙ සබ්බෙ**තිතිවස්සන්තරද්විවස්සන්තරසමානවස්සිකෙ ඉමෙ භික්ඛූ, ලභන්තීති සම්බන්ධො.**යං තිණ්ණං පහොතීති** මඤ්චපීඨවිනිමුත්තං යං ආසනං තිණ්ණං සුඛංනිසීදිතුං පහොති, තථාරූපෙ ආසනෙපි ද්වෙ ද්වෙ හුත්වා නිසීදිතුං ලභන්තීති යොජනා.අපිසද්දෙන මඤ්චපීඨානි අපෙක්ඛති. ඉදං පච්ඡිමදීඝාසනං.**අනුපසම්පන්නෙනාපීති** පිසද්දො පගෙව උපසම්පන්නෙනාතිදස්සෙති.

හත්ථිකුම්භෙති හත්ථිසිරොපිණ්ඩෙ.ඉමිනා හත්ථිසද්දෙන හත්ථිකුම්භො ගහිතො අවයවූපචාරෙන වා උත්තරපදලොපෙන වාතිදස්සෙති. හත්ථී වියාති හත්ථී, භූමිභාගො, හත්ථිම්හි පතිට්ඨිතො පාදසඞ්ඛාතො නඛොඉමස්සාති**හත්ථිනඛකො,**පාසාදො. එතං ‘‘හත්ථිනඛකො’’ති නාමංඑවංකතස්ස පාසාදස්ස නාමන්ති යොජනා. ‘‘සුවණ්ණරජතාදිවිචිත්‍රානී’’ති පදං ‘‘කවාටානිමඤ්චපීඨානි තාලවණ්ටානී’’ති සබ්බපදෙසු යොජෙතබ්බං. යංකිඤ්චි චිත්තකම්මකතංඅත්ථි, සබ්බං වට්ටතීති යොජනා. පාසාදස්ස දෙමාති සම්බන්ධො.**පාටෙක්කන්ති** පාසාදතො විසුං.**පටිග්ගහිතමෙවාති** සබ්බං පටිග්ගහිතමෙව හොති. ගොනකාදීනි අට්ඨාරසඅත්ථරණානි පරිභුඤ්ජිතුන්ති සම්බන්ධො.**ගිහිවිකටනීහාරෙනාති** ගිහීහි විසෙසෙන යථාකාමං කරියතීතිගිහිවිකටං,ගිහිසන්තකං. ‘‘ගිහිවිකට’’න්ති නීහාරො අභිනීහාරොගිහිවිකටනීහාරො, තෙන.**ලබ්භන්තීති** නිසීදිතුමෙව ලබ්භන්ති.**තත්‍රාපීති** ධම්මාසනෙපි.

අවිස්සජ්ජියවත්ථුකථා

321. **එතානී**තිගරුභණ්ඩානි.**තත්ථාති** රාසිවසෙන පඤ්චසු සරූපවසෙන පඤ්චවීසතියාගරුභණ්ඩෙසු. ආගන්ත්වා, ආභුසො වා රමන්ති එත්ථාති**ආරාමො.තෙසංයෙවාති** පුප්ඵාරාමඵලාරාමානමෙව. ‘‘ඨපිතොකාසො’’ති ඉමිනා වත්ථුසද්දස්සභූමිභෙදත්ථං දස්සෙති. වසති ආරාමො පතිට්ඨහති එත්ථාති**ආරාමවත්ථු. තෙසු වාති** එත්ථ වාසද්දෙන නවභූමිභාගතො අඤ්ඤස්සපොරාණභූමිභාගස්සපි ආරාමවත්ථුභාවං

විකප්පෙති. විසෙසෙන චතුඉරියාපථෙ හරති පවත්තෙතීති**විහාරො. තස්සාති** විහාරස්ස.**චතුන්නං මඤ්චානන්ති** නිද්ධාරණත්ථෙ සාමිවචනං. අඤ්ඤතරො මඤ්චොනාමාති යොජනා. එසෙව නයො සෙසෙසුපි. ''ලොහෙන කතා කුම්භී''ති ඉමිනා**ලොහකුම්භීති** එත්ථ මජ්ඣෙලොපසමාසං දස්සෙති. ලොහමයා කුම්භී**ලොහකුම්භීති** වචනත්ථොපි යුජ්ජතෙව. ''එසෙව නයො''ති ඉමිනාලොහෙන කතං**භාණකං,**ලොහෙන කතො**වාරකො,**ලොහෙන කතං**කටාහන්ති** අත්ථං අතිදිසති.**එත්ථාති** භාණකවාරකකටාහෙසු.**අරඤ්ජරොති**අතිමහන්තත්තා අරං ඛිප්පං ජරති විනාසෙතීති අරඤ්ජරො. අථ වා ජලං ගණ්හිතුං අලන්තිඅරඤ්ජරො ලකාරානං රකාරෙ කත්වා.

ගාථාවසෙන නිගමනං දස්සෙන්තො ආහ ''එව''න්තිආදි. තත්ථ එවංපකාසයීති සම්බන්ධො. ද්වෙ ගරුභණ්ඩානි**ද්විසඞ්ගහානි**හොන්ති, **තතියං**ගරුභණ්ඩං චතුසඞ්ගහං හොති, **චතුත්ථං**ගරුභණ්ඩං නවකොට්ඨාසං හොති, **පඤ්චමං**ගරුභණ්ඩං අට්ඨභෙදනං හොති, **ඉති**ඉමිනා පකාරෙන**පඤ්චනිම්මලලොචනොනාථො** පඤ්චහි රාසීහි**පඤ්චවීසවිධං**ගරුභණ්ඩං පකාසයීති යොජනා.

තත්‍රාති ගරුභණ්ඩෙ.**හීති** විත්ථාරො. සබ්බම්පි ඉදං ගරුභණ්ඩං අවිස්සජ්ජියන්තිවුත්තන්ති යොජනා.**ඉධාති** ඉමස්මිං වත්ථුස්මිං. පරිවාරෙපන ආගතන්ති සම්බන්ධො.

පඤ්ච රාසයො මහෙසිනා වුත්තාති යොජනා.**එත්ථාති** පරිවාරෙ.

තත්‍රාති''පරිවත්තනවසෙනා''ති වචනෙ. ඉදං ගරුභණ්ඩං උපනෙතුන්තිසම්බන්ධො. නිච්චං තිට්ඨන්තීති**ථාවරා,**ථාධාතුවරපච්චයො, ථාකාරස්ස ථාකාරො. ඉමිනා ආරාමආරාමවත්ථුවිහාරවිහාරවත්ථූනි ගහෙතබ්බානි.අවිස්සජ්ජියඅවෙභඞ්ගියත්තා ගරු අලහුකං භණ්ඩං**ගරුභණ්ඩං.** ඉමිනා මඤ්චාදීනි එකවීසති ගරුභණ්ඩානි ගහෙතබ්බානි.**ථාවරෙති**ආධාරෙ භුම්මං, පරියාපන්නන්ති සම්බන්ධො. අථ වා නිද්ධාරණෙ භුම්මං, ථාවරෙසූතිහි අත්ථො, ඛෙත්තන්තිආදීසු සම්බන්ධිතබ්බං. ඛිපතිපුබ්බණ්ණබීජමෙත්ථාති**ඛෙත්තං.** වසතිඅපරණ්ණබීජං පතිට්ඨාති එත්ථාති**වත්ථු,**තලෙ භූමිභාගෙ එකතොවා ද්වීහි වා තීහි වා ඨානෙහි ආවරණං කරීයති එත්ථාති**තළාකො,**සරො. කස්සකානං මතෙන කත්තබ්බාති**මාතිකා.** ආරාමෙනපරිවත්තෙතුන්ති සම්බන්ධො. කානි පරිවත්තෙතුන්ති ආහ ''ඉමානි චත්තාරිපි''ති.**පිසද්දො** අවයවසම්පිණ්ඩනො.

තත්‍රාති ''පරිවත්තෙතුං වට්ටතී''තිවචනෙ.**දූරෙති** සඞ්ඝාරාමතො දූරට්ඨානෙ.**යම්පීති** නාළිකෙරඵලම්පි.**හරන්තීති**සඞ්ඝස්ස හරන්ති.**අඤ්ඤෙසන්ති** සඞ්ඝතො අඤ්ඤෙසංමනුස්සානන්ති සම්බන්ධො.**තෙති** මනුස්සා. සඞ්ඝෙනසම්පටිච්ඡිතබ්බොති

සම්බන්ධො.**රුච්චතී**තිසඞ්ඝස්සාරාමෙන මනුස්සානමාරාමං, මනුස්සානමාරාමෙන වා සඞ්ඝස්සාරාමං පරිවත්තෙතුංරුච්චියති ඉච්ඡීයති. භික්ඛූනං ආරාමොති සම්බන්ධො.**අයන්ති**මනුස්සානමාරාමො.**බුද්දකොති** සඞ්ඝාරාමතො බුද්දකො.**ආයන්ති** අයති ආයසාමිකො ධනෙන වඩ්ඪිං ගච්ඡති අනෙනාති ආයො, තං.**සමකමෙවාති** සමප්පමාණමෙව, ආයං සචෙ දෙතීති සම්බන්ධො.පමාණත්ථෙ කපච්චයො. මනුස්සානං රුක්ඛාති සම්බන්ධො. අතිරෙකං සඞ්ඝස්ස දෙමාතිසම්බන්ධො.**ජානාපෙත්වාති** ''සඞ්ඝෙ දින්නං මහප්ඵල''න්ති (ම. නි. 3.376) සඞ්ඝස්ස දින්නදානස්ස ආනිසංසං මනුස්සානං ජානාපෙත්වා. ඵලධාරිනොහොන්ති නනූති යොජනා.**එවන්ති**ආදි නිගමනං.**එතෙනෙව නයෙනාති** යෙන නයෙන ආරාමො ආරාමෙන පරිවත්තෙතබ්බො, එතෙනෙවනයෙන. මහන්තෙන වා ඛුද්දකෙන වා ආරාමවත්ථුනා වාති යොජනා. ආරාමආරාමවත්ථුවිහාරවිහාරවත්ථූනි පරිවත්තෙතබ්බානීති සම්බන්ධො.

උභොපීතිගෙහපාසාදවසෙන උභොපි.**තත්ථාති** ගෙහෙ.**ඉදං පනාති** පාසාදසඞ්ඛාතං ගෙහං, මනුස්සානං ගෙහන්ති සම්බන්ධො.මහග්ඝෙන වා අප්පග්ඝෙන වා විහාරවත්ථුනා වාති යොජනා.විහාරවිහාරවත්ථුආරාමආරාමවත්ථූනි පරිවත්තෙතබ්බානීති සම්බන්ධො.**එවන්ති**ආදි නිගමනං.

ගරුභණ්ඩෙන ගරුභණ්ඩපරිවත්තනෙ එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොතියොජනා.**පංසවාගාරකෙසූති** පංසුකීළනත්ථාය කතෙසු අගාරකෙසු.**කප්පියමඤ්චාති** සඞ්ඝගණපුග්ගලානං කප්පියාසුවණ්ණරජතාදීහි අකතා මඤ්චා. විහාරස්ස පන සුවණ්ණරජතමයාදිකාපි කප්පියා මඤ්චාදාතබ්බාති සම්බන්ධො.**බහිසීමායාති** උපචාරසීමතො බහි.**තත්ථාති** සඞ්ඝත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානෙ.**තත්ථාති** තස්ස භික්ඛුනො වසනට්ඨානෙ.**''මහග්ඝෙනා''**ති වුත්තවචනං නියමෙන්තො ආහ ''සතග්ඝනකෙන වාසහස්සග්ඝනකෙන වා''ති.**මඤ්චසතන්ති** මඤ්චබහුං.**එතෙසුපීති** පීඨභිසිබිබ්බොහනෙසුපි.**තත්ථාති** පීඨභිසිබිබ්බොහනෙසු. කප්පියං පීඨාදීති සම්බන්ධො.**අකප්පියං වා මහග්ඝං කප්පියං වාති** කප්පියෙන වාමහග්ඝකප්පියෙන වා පරිවත්තෙත්වාති සම්බන්ධො. ''වුත්තවත්ථූනී''තිපදං ''පරිවත්තෙත්වා''ති පදෙ අවුත්තකම්මං, ''ගහෙතබ්බානී''තිපදෙ වුත්තකම්මං, පුබ්බාපරාපෙක්ඛපදං.

පසතමත්තඋදකගණ්හකානිපීති එත්ථ පසතො නාමකුඤ්චිතපාණි.**සීහළදීපෙති** සීහං ලාති ගණ්හාතීති**සීහළො**ලකාරස්ස ළකාරං කත්වා, සීහබාහුනාමකො රාජා, තස්සපුත්තත්තා විජයකුමාරොපි සීහළො නාම, තෙන ආදිම්හි නිවාසභාවෙන ගහිතත්තා දීපොසීහළදීපොනාම, තස්මිං. පාදං ගණ්හාතීතිපාදගණ්හනො,සොයෙවපාදගණ්හනකො. **පාදොනාමාති**

‘‘පාදගණ්හනකො’’ති එත්ථ පාදො නාම. යො ලොහවාරකො මගධනාළියාපඤ්චනාළිමත්තං ගණ්හාති, සො ලොහවාරකො පාදො නාමාති යොජනා. ඉමිනා පමාණස්ස නාමංපමාණවන්තෙ උපචාරතො වොහාරනයං දස්සෙති.**තතො**තිපඤ්චනාළිමත්තගණ්හනකවාරකතො.**ඉමානී**ති ලොහකුම්භීආදීනි.

භිඞ්ගාර…පෙ…. කටච්ඡුආදීනීති භිඞ්ගාරො ච පටිග්ගහො ච උළුඞ්කො ච දබ්බිච කටච්ඡු ච පාති ච තට්ටකො ච සරකො ච සමුග්ගො ච අඞ්ගාරකපල්ලො ච ධූමකටච්ඡු ච**භිඞ්ගාර…පෙ…. ධූමකටච්ඡුයො,**තා ආදි යෙසං තානීති**භිඞ්ගාර…පෙ…. කටච්ඡුආදීනි**. ආදිසද්දෙන අඤ්ඤානි උපකරණානිගහෙතබ්බානි.**භාජනීයානී**ති භාජෙතබ්බානි.**කංසලොහාදී**තිආදිසද්දෙන වට්ටලොහං සඞ්ගණ්හාති.**වට්ටලොහං** **නාම**පීතලොහං.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා.**පාරිහාරියන්**ති සඞ්ඝිකපරිභොගං පරිහරිත්වාඅපනෙත්වා පුග්ගලිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජනං, ‘‘අත්තසන්තක’’න්ති වා පරිග්ගහෙනහරිත්වා භුඤ්ජනං න වට්ටති.**ගිහිවිකටනීහාරෙනෙවා**ති ‘‘ගිහිවිකට’’න්ති අභිනීහාරෙනෙව.

අඤ්ඤස්මිම්පි කප්පියලොහභණ්ඩෙ පරියාපන්නා අඤ්ජනීති යොජනා.අථ වා**කප්පියලොහභණ්ඩෙ**ති නිද්ධාරණෙ භුම්මං, ‘‘අඤ්ජනී’’තිආදිනා සම්බන්ධිතබ්බං.**සූචී**තිචීවරාදිසිබ්බනකා සූචි.**පණ්ණසූචී**ති පණ්ණෙ ලිඛනා සූචි.**අඤ්ඤම්පී**ති අඤ්ජනිආදිතො අඤ්ඤම්පි. ධූමනෙත්තඤ්චඵාලඤ්ච දීපරුක්ඛො ච දීපකපල්ලකො ච ඔලම්බකදීපො ච**ධූමනෙත්ත…පෙ….ඔලම්බකදීපා.** ඉත්ථීපුරිසතිරච්ඡානගතසඞ්ඛාතානි රූපානි එතෙසු අත්ථීති**ඉත්ථීපුරිසතිරච්ඡානගතරූපකානි**. ධූමනෙත්ත…පෙ…. ඔලම්බකදීපා ච තෙඉත්ථීපුරිසතිරච්ඡානගතරූපකානි චෙති**ධූමනෙත්ත…පෙ….රූපකානි,**විසෙසනපරනිපාතො. තානි වා අඤ්ඤානි වා භිත්තිච්ඡදනකවාටාදීසුඋපනෙතබ්බානි ලොහභණ්ඩානීති සම්බන්ධො.**ලොහබිලක**න්තිලොහමයං ආණිං.**පරිහරිත්වා**ති ‘‘අත්තනො සන්තක’’න්තිපරිග්ගහෙන හරිත්වා, සඞ්ඝිකපරිභොගගිහිවිකටානි වා අපනෙත්වා.**ඛීරපාසාණමයානී**ති ඛීරවණ්ණෙන පාසාණෙන කතානි.

සුවණ්ණඤ්චරජතඤ්ච හාරකූටඤ්චජාතිඵලිකඤ්ච**සුවණ්ණ…පෙ…. ජාතිඵලිකානි,**තෙහි කතානි භාජනානි**සුවණ්ණ…පෙ…. භාජනානි. සබ්බ**න්ති සුවණ්ණරජතාදිසබ්බං.**වට්ටතී**ති සඞ්ඝගණපුග්ගලානං වට්ටති.

වාසිආදීසුඑවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොතියොජනා, නිද්ධාරණෙ වා භුම්මං. යාය වාසියා න සක්කාති සම්බන්ධො.**තතො**ති වාසිතො.**මහත්තරී**සද්දොමහන්තපරියායො අනිප්ඵන්නපාටිපදිකො.

මහත්තරී වාසීති සම්බන්ධො.**වෙජ්ජානන්ති** භිසක්කානං.**සිරාවෙධනඵරසූපීති** පිසද්දෙන තතො මහන්තං පන පගෙවාති දස්සෙති. යාපන කුඨාරී ආවුධසඞ්ඛෙපෙන කතාති සම්බන්ධො. අථ වා ආවුධසඞ්ඛෙපෙන කතා යා පන කුඨාරීඅත්ථීති යොජනා.**අනාමාසාති** අනාමසිතබ්බා, අනාමාසාරහාතිඅත්ථො.**චතුරඞ්ගුලමත්තොපීති** පිසද්දො තතො අධිකො පනපගෙවාති දස්සෙති. නිඛණිත්වා ඛාදතීතිනි**ඛාදනං**. චතුරස්සංමුඛමෙතස්සාතිච**තුරස්සමුඛං**. දොණිසදිසං මුඛමෙතස්සාති**දොණිමුඛං**. සම්මුඤ්චනිදණ්ඩවෙධනම්පි නිඛාදනං දණ්ඩබද්ධං හොතිවෙති යොජනා. දණ්ඩෙන බන්ධිතබ්බන්ති**දණ්ඩබද්ධං,**දණ්ඩංබද්ධමෙතස්සාති වා දණ්ඩබද්ධං. ‘‘අදණ්ඩක’’න්ති වත්වා තස්සෙවත්ථං දස්සෙතුංවුත්තං ‘‘ඵලමත්තමෙවා’’ති. නත්ථි දණ්ඩමෙතස්සාති**අදණ්ඩකං.යන්ති** නිඛාදනං.**පරිහරිතුන්ති** පුග්ගලිකභාවෙනපරිග්ගහෙත්වා හරිතුං, සඞ්ඝිකභාවං අපනෙතුං වා. සිඛරම්පි නිඛාදනෙනෙව සඞ්ගහිතංලක්ඛණභාරනයෙන සමානකිච්චභාවතො.**සිඛරන්ති** යෙනපරිබ්භමිත්වා ඡින්දන්ති, යෙහි මනුස්සෙහි දින්නානීති සම්බන්ධො.**තෙති** මනුස්සා, වදන්තීති සම්බන්ධො.**නොති** අම්හාකං.**පාකතිකෙති** පකතියා ඨිතෙ, යථා පඨමං ඨිතා හොන්ති, තථා කරිස්සාමාති අත්ථො.**සවෙආහරන්තීති** සචෙ ආයාචනං අකත්වා හරන්ති.**අනාහරන්තාපීති** පුන අනාහරන්තාපි.

කම්මාරො ච තට්ටකාරො ච චුන්දකාරො ච නළකාරො ච මණිකාරො චපත්තබන්ධකො ච**කම්මාර...පෙ.... පත්තබන්ධකා,**තෙසං. අධිකරණී චමුට්ඨිකො ච සණ්ඩාසො ච තුලා ච**අධිකරණී...පෙ.... තුලා.සඞ්ඝෙදින්නකාලතොති** සඞ්ඝස්ස දින්නකාලතො. තිපුං ඡින්දති අනෙනාති**තිපුච්ඡෙදනං,**තමෙව සත්ථකං**තිපුච්ඡෙදනසත්ථකං**. මහාකත්තරිඤ්ච මහාසණ්ඩාසඤ්චමහාපිප්ඵිලිකඤ්ච ඨපෙත්වාති යොජනා. කස්මා ඨපිතානීති ආහ ‘‘මහාකත්තරිආදීනි ගරුභණ්ඩානී’’ති. තත්ථ යස්මා මහාකත්තරිආදීනි ගරුභණ්ඩානි, තස්මා ‘‘ඨපෙත්වා මහාකත්තරි’’න්ති ආදි මයා වුත්තන්ති යොජනා.

වල්ලිආදීසුඑවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොතියොජනා.**වෙත්තවල්ලිආදිකාති** වෙත්තසඞ්ඛාතවල්ලිආදිකා.**අඩ්ඪබහුප්පමාණාති** එත්ථ –

‘‘බ්‍යාමො සහකරා බාහු, ද්වෙපස්සද්වයවිත්ථතා’’ති. –

අභිධානෙ (අභිධානප්පදීපිකායං 269 ගාථායං) වුත්තත්තා බාහු නාමඉධ බ්‍යාමොව අධිප්පෙතො. තස්මා ද්වීසු පස්සෙසු විත්ථතානං බ්‍යාමසඞ්ඛාතානංසහකරානං ද්වින්නං බාහූනං අඩ්ඪොතිඅඩ්ඪබාහු,තස්සපමාණමෙතස්සාති**අඩ්ඪබාහුප්පමාණාති**

වචනත්ථො කාතබ්බො, දීඝතො ද්විහත්ථා වල්ලීති වුත්තං හොති.**තත්ථජාතකා**තිතිස්සං සඞ්ඝස්ස භූමියං ජාතකා.**රක්ඛිතගොපිතා**ති සඞ්ඝෙනසයං රක්ඛිතා, පරෙහි ගොපිතා. ඉමිනා අරක්ඛිතඅගොපිතා ගරුභණ්ඩං න හොතීති දස්සෙති.**සා**ති වල්ලි. අතිරෙකා හොතීති සම්බන්ධො.**උපනෙතුන්ති** තං වල්ලිං උපනෙතුං. සුත්තඤ්ච මකචිවාකඤ්චනාළිකෙරහීරඤ්ච චම්මඤ්ච**සුත්ත...පෙ.... චම්මානි,**තෙහි කතා**සුත්ත...පෙ.... චම්මමයා**. රජ්ජුකා වා යොත්තානි වා ගරුභණ්ඩංහොතීති සම්බන්ධො.**එකවට්ටා වා ද්විවට්ටා වා**ති එත්ථවාසද්දෙන තිවට්ටාදිං සඞ්ගණ්හාති. අවට්ටෙත්වා දින්නං සුත්තඤ්ච අවට්ටෙත්වාදින්නා මකචිවාකනාළිකෙරහීරා වාති යොජනා.

යො කොචි වෙළූති සම්බන්ධො.**සොපී**තිවෙළුපි වට්ටතීති සම්බන්ධො. පිසද්දෙන වල්ලිං අපෙක්ඛති.**ඉදමෙත්ථා**ති ඉදං සබ්බං එත්ථ වෙළුම්හි, වෙළූසු වා ඉදන්තිසම්බන්ධො.**සමකං**වාති ගහිතවෙළුනා සමප්පමාණං වා.**අතිරෙකං වා**ති තතො අතිරෙකං වා.**තංඅග්ඝනක**න්ති තස්ස වෙළුනො අග්ඝනාරහං.**ඵාතිකම්ම**න්ති
වඩ්ඪිකම්මං.**තත්ථෙවා**තිගණ්හනට්ඨානෙව.**ගමනකාලෙ**ති
ගණ්හනට්ඨානතො අඤ්ඤත්ථගමනකාලෙ. ''පහිණිත්වා දාතබ්බො''ති ඉමිනා සයං වා ආගන්ත්වා දාතබ්බොති අත්ථොපිලක්ඛණහාරනයෙන ගහෙතබ්බො සමානකිච්චත්තා.

මුඤ්ජපබ්බජසද්දෙනමුඤ්ජපබ්බජතිණානංපාළියං විසුං ගහිතත්තා තිණසද්දෙන තානි ඨපෙත්වා පාරිසෙසඤායෙන අවසෙසතිණමෙවගහෙතබ්බන්ති දස්සෙන්තො ආහ ''මුඤ්ජං පබ්බජඤ්ච ඨපෙත්වා''තිආදි. සමානඵලත්තාලක්ඛණහාරනයෙන පණ්ණම්පි තිණෙනෙව සඞ්ගහිතන්ති දස්සෙන්තො ආහ ''යත්ථා''තිආදි.තත්ථ**යත්ථා**ති යස්මිං ඨානෙ, **ඉතී**තිඑවං. තිණඤ්ච ගරුභණ්ඩං හොතීති සම්බන්ධො.**තත්ථජාතකං වා**තිතස්මිං සඞ්ඝාරාමෙ ජාතකං වා.**බහාරාමෙ**ති සඞ්ඝාරාමතො බහි.**තම්පී**ති තිණම්පි. පිසද්දෙන වල්ලිවෙළු අපෙක්ඛති.**අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණොපී**ති දීඝතො අට්ඨඞ්ගුලපමාණොපි. **රිත්තපොත්ථකො**ති අලිඛිතත්තා තුච්ඡොමකචිවත්ථාදිකොපි පණ්ණමයොපි පොත්ථකො. ඉදඤ්ච පණ්ණපසඞ්ගෙන වුත්තං.

පඤ්චවණ්ණා වාතිනීලපීතලොහිතොදාතමඤ්ජිට්ඨවසෙන පඤ්චවණ්ණනා වා.**තම්පී**තිමත්තිකම්පි. පිසද්දෙන වල්ලිවෙළුතිණානි අපෙක්ඛති.

දාරුභණ්ඩෙ එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. රක්ඛිතගොපිතො යොකොචි දාරුභණ්ඩකො අත්ථීති යොජනා. මහාඅට්ඨකථායං පන වුත්තොති සම්බන්ධො.

තත්‍රාති මහාඅට්ඨකථායං, ''තෙන ඛො පනසමයෙනා''ති පාළියං වා.**ඉමෙසූති** ආසන්දිකාදීසු.**එත්ථාති** පීඨෙසු, පලාලපීඨෙනාති සම්බන්ධො.**බ්‍යග්ඝචම්මඔනද්ධන්ති** බ්‍යග්ඝචම්මෙන අවනද්ධං.**වාළරූපපරික්ඛිත්තන්ති** වාළරූපෙහි පරිවාරිතං.**රතනපරිසිබ්බිතන්ති** රතනසුත්තෙන සමන්තතො සිබ්බිතං.

එතෙසුපීති චඞ්කඵලකාදීසුපි. ''සඞ්ඛථාලකංපන භාජනීය''න්ති පාඨස්සානන්තරං ''තථා''ති පාඨො අත්ථි, සො එත්ථ න යුජ්ජති, පරතො පන ''යෙන කෙනචි කතං ගරුභණ්ඩමෙවා''ති පාඨස්සානන්තරං යුජ්ජති. තත්ථ හි යථායෙන කෙනචි කතං ගරුභණ්ඩමෙව හොති, තථා ථම්භතුලාසොපානඵලකාදීසු දාරුමයං වා පාසාණමයංවා යංකිඤ්චි ගෙහසම්භාරරූපං ගරුභණ්ඩමෙවාති අත්ථො.

සබ්බන්ති සකලංඋදකතුම්බපාදකථලිකමණ්ඩලං.**එතෙසුපීති** ආධාරකාදීසුපි.**තථා ථම්භතලාති** එත්ථ තථාසද්දෙන 'ගරුභණ්ඩමෙවා''තිපදං අතිදිසති.**සඞ්ඝෙ දින්නන්ති**සඞ්ඝස්ස දින්නං.**භූමත්ථරණන්ති** භූමියං අත්ථරිතබ්බං.**තම්පීති** එළකචම්මම්පි.

උදුක්ඛලං ගරුභණ්ඩමෙවාති සම්බන්ධො. එසෙව නයොමුසලන්තිආදීසුපි.**එතෙසූති** මඤ්චපාදාදීසු.**අනුඤ්ඤාතවාසියාති** භාජනත්ථාය අනුඤ්ඤාතවාසියා.**ධමකරණොති** එත්ථ ''සඞ්ඛං ධමති, සඞ්ඛධමකො''තිආදීසු වියනිස්සංයොගපාඨොයෙව යුජ්ජති. තස්මා ධමති වාතෙන පවත්තතීතිධමො,වාතහෙතුකො සද්දො, ධමං කරොතීතිධමකරණොති වචනත්ථො කාතබ්බො.**සබ්බමෙතන්ති** අනුඤ්ඤාතවාසිදණ්ඩාදිකං එතං සබ්බං.**තතොති** අනුඤ්ඤාතවාසිදණ්ඩාදිකතො, මහන්තතරං වාසිදණ්ඩාදිකංගරුභණ්ඩන්ති යොජනා.

යථාජාතමෙවාතියථාපවත්තමෙව.**තෙහීති** හත්ථිදන්තාදීහි, ''කත''ඉති පදෙන සම්බන්ධිතබ්බං.**තච්ඡිතනිට්ඨිතොපීති**තච්ඡිතකම්මෙන නිට්ඨිතොපි.

මත්තිකාභණ්ඩෙ එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා, උපභොගො චපරිභොගො ච**උපභොගපරිභොගං,**සමාහාරද්වන්දො. ඉදං පදං ''ඝටපිධානාදිකුලාලභාජන''න්ති පදෙනෙව සම්බන්ධිතබ්බං.**ථුපිකාතීති** එත්ථ ඉතිසද්දො ඉමසද්දත්ථො. ඉදං සබ්බං සඞ්ඝස්සදින්නකාලතො පට්ඨාය ගරුභණ්ඩන්ති යොජනා. ''අනතිරිත්තපමාණො''ති විසෙසනපදං''ඝටකො''ති විසෙසාපදෙනෙව සම්බන්ධිතබ්බං.**එත්ථාති**මත්තිකාභණ්ඩෙ, ආධාරෙ වා නිද්ධාරණෙ වා ත්ථ පච්චයො. මත්තිකාභණ්ඩෙ කුණ්ඩිකාභාජනීයකොට්ඨාසං භජති, එවං ලොහභණ්ඩෙපීති යොජනා.**එත්ථාති**ගරුභණ්ඩවිනිච්ඡයෙ.

නවකම්මදානකථා

323. **භණ්ඩිකාට්ඨපනමත්තෙනාති** එත්ථ භණ්ඩිකාට්ඨපනං නාමභණ්ඩිකයොජනන්ති ආහ ‘‘කපොතභණ්ඩිකයොජනමත්තෙනා’’ති.**අස්සාති** භික්ඛුස්ස.**විතකධූමොති** විතකෙඋට්ඨිතො ධූමො.**එතස්සෙවාති** භික්ඛුස්සඑව විහාරොති සම්බන්ධො.**ධූමකාලෙති**ධූමස්ස උට්ඨිතකාලෙ. ‘‘අපලොකෙත්වා’’ති ඉමිනා ධූමකාලෙ අපලොකිතං**ධූමකාලිකං.** ධූමකාලිකං හුත්වාති අත්ථයොජනං කත්වා පාළියං ‘‘පරියොසිතවිහාර’’න්ති පදෙන සම්බන්ධිතබ්බභාවං දස්සෙති.**කතපරියොසිතවිහාරන්ති** කතපරියොසිතො විහාරො ඉමස්ස නවකම්මස්සාතිකතපරියොසිතවිහාරං. ඉදං නවකම්මං දෙන්තීති සම්බන්ධො. යාව ගොපානසියො න ආරොහන්ති, තාව විප්පකතො නාමාති යොජනා.**තතොති** ගොපානසිආරොහනතො.**කඤ්චිදෙව සමාදපෙත්වා කාරෙස්සතීති** විහාරසාමිකොයෙව කඤ්චිභික්ඛුංසමාදපෙත්වා කාරෙස්සති. පඤ්චහත්ථෙ විහාරෙති සම්බන්ධො. **ඡවස්සිකං**නවකම්මන්ති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** අඩ්ඪයොගෙ.**සොති** අඩ්ඪයොගො. මහල්ලකං නියාමෙත්වා දස්සෙන්තො ආහ ‘‘දසහත්ථෙඑකාදසහත්ථෙ’’ති. දසවස්සිකං වා එකාදසවස්සිකං වා නවකම්මන්ති සම්බන්ධො.**තතොති** ද්වාදසහත්ථතො. ලොහපාසාදසදිසෙපි පාසාදෙති සම්බන්ධො.**තතොති** ද්වාදසවස්සිකනවකම්මතො.

නවකම්මිකොති නවකම්මෙ යුත්තපයුත්තො.**උතුකාලෙති** හෙමන්තගිම්හකාලෙ.**පටිබාහිතුන්ති** අඤ්ඤෙසං සම්පත්තභික්ඛූනං පටිසෙධෙතුං.**ආවාසසාමිකස්සාති** ආවාසදායකස්ස.**තස්සාති**ආවාසසාමිකස්ස.**වංසෙති** අන්වයෙ.**තෙති** තව.**සොති** ආවාසසාමිආදිකො. භික්ඛූහිජග්ගිතබ්බොතිසම්බන්ධො.**තෙපීති**ඤාතිඋපට්ඨාකාපි.**තස්මිම්පීති** සඞ්ඝිකපච්චයෙපි. බහූආවාසෙති සම්බන්ධො. එකං ආවාසන්ති යොජනා.

එකං වා ආවාසන්ති සම්බන්ධො.**තතොති**විසජ්ජිතාවාසෙහි, උප්පන්නානීති සම්බන්ධො. කුරුන්දියං පන වුත්තං, කින්තිවුත්තන්ති යොජනා.**එකං මඤ්චට්ඨානං ගහෙත්වාති** එකංමඤ්චට්ඨානං පුග්ගලිකභාවෙන ගහෙත්වා.**තිභාගන්ති**තතියභාගං. අයමෙව වා පාඨො.**එත්ථාති** නට්ඨවිහාරෙ.**පුග්ගලිකමෙවාති** පුග්ගලිකං එව, පුග්ගලිකං ඉව වා.**ජග්ගාති** ජග්ගාහි.**හීති**එලජොතකො.**එවං ජග්ගිතො පනාති** එවං ජග්ගිතොවිහාරො පන.**තස්මින්ති** ජග්ගන්තෙ.**සද්ධිවිහාරිකාදීනං දාතුකාමො හොතීති** සඞ්ඝස්ස භණ්ඩට්ඨපනං වානවකානං වසනට්ඨානං වා අදත්වා අත්තනොයෙව සද්ධිවිහාරිකාදීනං දාතුකාමො හොති.**සද්ධිවිහාරිකාදීනං දාතුං ලබ්භතීති** සබ්බවිහාරං පුග්ගලිකභාවෙනඅග්ගහෙත්වා එකදෙසස්සෙව ගහිතත්තා සද්ධිවිහාරිකාදීනං දාතුං ලබ්භතීති අත්ථො.ජග්ගාපෙතබ්බො ඉති

වුත්තන්ති යොජනා. එත්ථ ‘‘වුත්ත’’න්ති පාඨො අත්ථි, සොඅපාඨොයෙව ‘‘කුරුන්දියං පන වුත්ත’’න්ති පදස්ස ආකාරත්තා.

අඤ්ඤං ඉදම්පි ච වක්ඛමානවචනං තත්ථෙව කුරුන්දියං වුත්තන්තියොජනා. කින්ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘ද්වෙ භික්ඛූ’’තිආදි. ද්වෙ භික්ඛූ කරොන්තීතිසම්බන්ධො.**යෙනාති** භික්ඛුනා.**සොයෙවසාමීති** යෙන සා භූමි පඨමං ගහිතා, සොයෙව සාමීති අත්ථො.**පතිරූපෙ ඨානෙති** පතිරූපෙ සෙනාසනට්ඨානෙ.**තන්ති** පුග්ගලිකකරණං. යං පන වයකම්මන්ති යොජනා. එත්ථ ච**වයකම්ම**න්ති තස්මිං විහාරෙ කතස්ස කම්මස්ස මූලං. විහාරස්සමූලං දාතබ්බන්ති වුත්තං හොති.**තස්සාති** සඞ්ඝිකංකරොන්තස්ස.**තත්ථෙවාති** කතවිහාරෙ එව.**කතාවාසෙති** සමීපත්ථෙ භුම්මවචනං, කතාවාසසමීපෙති වුත්තං හොති.**ඡායූපගඵලූපගාති** ඡායං උපගච්ඡන්තා ච ඵලං උපගච්ඡන්තා ච, ඡායාඵලානි උපහරන්තාති අත්ථො.**අපලොකෙත්වාති** සඞ්ඝංඅපලොකෙත්වා.**සාමිකාති** රුක්ඛසාමිකා.**හාරෙතබ්බාති** අපනෙතබ්බා.

‘‘සඞ්ඝිකවල්ලිමත්තම්පි අග්ගහෙත්වා’’ති ඉමිනා සඞ්ඝිකංගහෙත්වා සඞ්ඝිකාය භූමියා සචෙ විහාරං කරොති, සඞ්ඝිකමෙවාති දස්සෙති.ද්විභූමකතිභූමකාදීසු පාසාදෙසු උපඩ්ඪභාගං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පාසාදො චෙවහොති’’තිආදි. උපරි පාසාදොති සම්බන්ධො.**සොති** විහාරකාරකොභික්ඛු, තස්ස හෙට්ඨාපාසාදොති සම්බන්ධො.**විහාරෙ**තිසඞ්ඝිකවිහාරෙ, විහාරසමීපෙති අත්ථො.**අකතට්ඨානෙ**තිවයපමුඛානං අකතපුබ්බට්ඨානෙ.**වයං වා පමුඛං වා**තිසඞ්ඝිකවිහාරස්ස වයං වා පමුඛං වා.**බහිකුට්ටෙ**තිකුට්ටස්ස, කුට්ටතො වා බහි.**තස්සාති** වයපමුඛකාරකස්සභික්ඛුස්ස හොතීතිසම්බන්ධො. **විසමං**පබ්බතකන්දරාදින්ති සම්බන්ධො.**අපදෙති** සූකරස්ස අකාරණෙ.**කතං හොතීති** වයංවා පමුඛං වා කතං හොති.**තත්ථාති** වයපමුඛෙසු, සඞ්ඝොඅනිස්සරො ඉති වුත්තන්ති යොජනා.

වරසෙය්‍යං ගහෙතුන්ති සම්බන්ධො.

පුන ආගන්ත්වාති පක්කමිත්වා පුනආගන්ත්වා.**තස්සාති** නවකම්මගාහකස්ස භික්ඛුස්ස.**එතන්ති** සෙනාසනං.

අඤ්ඤත්‍රපරිභොගපටික්ඛෙපාදිකථා

324. **නාතිහරන්තීති** එත්ථ අතිසද්දො හරණත්ථො, හරසද්දොපරිභුඤ්ජනත්ථොති ආහ ‘‘අඤ්ඤත්‍ර හරිත්වා න පරිභුඤ්ජන්තී’’ති. යං මඤ්චපීඨාදීතියොජනා.**තත්ථාති** උන්දියමහාවිහාරෙ.**තන්ති** මඤ්චපීඨාදිං.**තස්මාති** යස්මාඅනුජානාති, තස්මා.**තන්ති** මඤ්චපීඨාදිං.**අඤ්ඤත්‍රාති** අඤ්ඤං විහාරං.**අරොගන්**තිඅනට්ඨාජිණ්ණත්තා අරොගං.**තස්මිං විහාරෙ**තිඋන්ද්‍රියවිහාරෙ.**තස්මින්ති** උන්ද්‍රියවිහාරෙ.**තතොති**

උන්ද්‍රියවිහාරතො.**සුයොජිතානී**තිසුට්ඨු යොජිතානි. මූලදානං වා පටිපාකතිකං වා නත්ථීති අධිප්පායො.**ඡඩ්ඩිතවිහාරතො**ති භික්ඛූහි අනපෙක්ඛෙන ඡඩ්ඩිතසඞ්ඝිකවිහාරතො චපුග්ගලෙන සාපෙක්ඛෙන ඡඩ්ඩිතපුග්ගලිකවිහාරතො ච.**ආවාසිකකාලෙ**ති ආවාසිකානං ඨිතකාලෙ.**තතො**තිඡඩ්ඩිතවිහාරතො.

ඵාතිකම්මත්ථායාති එත්ථ ඵාතිසද්දොවඩ්ඪනත්ථොති ආහ ‘‘වඩ්ඪිකම්මත්ථායා’’ති.**එත්ථා**ති ‘‘ඵාතිකම්මත්ථායා’’ති පාඨෙ.

චක්කලිකන්ති චක්කාකාරෙන ලාතිපවත්තතී, චක්කාකාරං වා ලාති ගණ්හාතීතිචක්කලං,තදෙවචක්කලිකං,පාදපුඤ්ඡනං, ‘‘කම්බලාදීහි වෙඨෙත්වා කත’’න්තිඉමිනා තස්ස කරණාකාරං දස්සෙති.**යෙහී**ති පාදෙහි. **උදකන්**ති සෙනාසනස්ස තින්තකං උදකං.උදකං න පඤ්ඤායතීති යොජනා. සඋපාහනෙන අක්කමිතුං න වට්ටතීති යොජනා.

සුධාභූමියන්ති සුධාය ලිත්තායං භූමියං.**පරිභණ්ඩභූමියන්**ති ගොමයකසාවපරිභණ්ඩභූමියං.**පාදා**ති මඤ්චපාදා.**තස්මින්**ති චොළකෙ.**ඨපෙන්තස්සා**ති මඤ්චපාදෙ ඨපෙන්තස්ස.**තත්ථා**ති තෙසු භික්ඛූසු. **නෙවාසිකා**ති නිබද්ධං වසන්තීති නෙවාසිකා.**ඨපෙන්තී**ති මඤ්චපාදෙ ඨපෙන්ති.**තථෙවා**තියථා නෙවාසිකා වළඤ්ජන්ති, තථෙව ආගන්තුකෙහි වළඤ්ජිතුං වට්ටතීති අත්ථො.

සෙතභිත්ති වාති එත්ථ වාසද්දෙනනීලභිත්තිආදයො සම්පිණ්ඩෙති. ‘‘ද්වාරම්පි වාතපානම්පී’’තිආදිනා සාමඤ්ඤතොවුත්තත්තා ද්වාරවාතපානාදයො අපරිකම්මකතාපි න අපස්සයිතබ්බා. කෙනචි වාවත්ථාදිනාති සම්බන්ධො.

‘‘හුත්වා’’ති ඉමිනා ‘‘ධොතපාදකා’’ති පදස්ස ‘‘නිපජ්ජිතු’’න්තිපදෙ කිරියාවිසෙසනභාවං දස්සෙති, ‘‘භික්ඛූ’’ති පදෙ කාරකවිසෙසනභාවං නිවත්තෙති.කස්මිං ඨානෙ නිපජ්ජිතුං කුක්කුච්චායන්තීති ආහ ‘‘ධොතෙහි පාදෙහිඅක්කමිතබ්බට්ඨානෙ’’ති. ‘‘අක්කමිතබ්බට්ඨානස්සෙතං අධිවචන’’න්ති ඉමිනා ‘‘ධොතපාදකෙ’’ති පාඨස්ස ධොතො පාදො තිට්ඨති එත්ථ ඨානෙතිධොතපාදකං,තස්මිං ධොතපාදකෙති අත්ථං දස්සෙති.**එතන්**ති ‘‘ධොතපාදකෙ’’ති නාමං.**‘‘පච්චත්ථරිත්වා’’**ති එත්ථ කෙන පච්චත්ථරිත්වාති ආහ ‘‘පච්චත්ථරණෙනා’’ති. ‘‘අත්තනො සන්තකෙනා’’ති ඉමිනා සඞ්ඝිකෙන පච්චත්ථරණෙනපච්චත්ථරණං පටික්ඛිපති.**නිද්දායතොපී**ති නිද්දායකාරණාපි, සංකුටිතෙති සම්බන්ධො. අථ වා**නිද්දායතොපී**තිනිද්දායන්තස්සපි. ‘‘සරීරාවයවො’’ති පදෙ සාම්‍යත්ථඡට්ඨී, ‘‘ආපත්තියෙවා’’ති පදෙසම්පදානං. ලොමෙසු ඵුසන්තෙසූති සම්බන්ධො. ‘‘පරිභොගසීසෙනා’’ති ඉමිනා පරිභොගංඅකත්වා කෙනචි කම්මෙන සරීරාවයවෙන ඵුසන්තස්ස අනාපත්තීති දස්සෙති. හත්ථතලෙනඵුසිතුං

පාදතලෙන ඵුසිතුං වා අක්කමිතුං වාති යථාලාභයොජනා දට්ඨබ්බා. ‘‘පරිභොගසීසෙනා’’ති පදස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මඤ්චපීඨංනීහරන්තස්සා’’තිආදි.

සඞ්ඝභත්තාදිඅනුජානනකථා

325. ‘‘සඞ්ඝස්සභත්ත’’න්ති ඉමිනා**සඞ්ඝභත්ත**න්ති පදස්ස ඡට්ඨීසමාසං දස්සෙති. සඞ්ඝස්ස අත්ථායආභතං භත්තං කාතුං න සක්කොන්තීති යොජනා. උද්දෙසභත්තන්තිආදීසු එවමත්ථොවෙදිතබ්බොති යොජනා. ‘‘උද්දෙසෙන ලද්ධභික්ඛූනං භත්තං කාතු’’න්ති ඉමිනාඋද්දෙසෙන ලද්ධභික්ඛූනං කාතබ්බං භත්තං**උද්දෙසභත්ත**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති.**තථෙවාති** යථා සඞ්ඝතො උද්දිසිත්වා ලද්ධභික්ඛූ, තථෙව.**පරිච්ඡින්දිත්වාති** ‘‘එකං වා’’තිආදිනා පරිච්ඡින්දිත්වා.**තෙස**න්ති ලද්ධභික්ඛූනං. ඉමිනා නිමන්තෙත්වාලද්ධභික්ඛූනං කාතබ්බං භත්තං**නිමන්තනභත්ත**න්තිවචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘සලාකායො ඡින්දිත්වා’’ති ඉමිනා සලාකායො ඡින්දිත්වාකාතබ්බං භත්තං**සලාකභත්ත**න්ති වචනත්ථංදස්සෙති. පක්ඛිකන්ති උපොසථිකන්ති පාටිපදිකන්ති එවංනියාමෙත්වාති යොජනා. පඤ්චමීආදීසු පක්ඛෙසු කාතබ්බං**පක්ඛිකං**. උපොසථෙ කාතබ්බං**උපොසථිකං**. පාටිපදෙ කාතබ්බං**පාටිපදිකං,**තමෙව භත්තං**පාටිපදිකභත්තං. උද්දෙසභත්තං නිමන්තන**න්ති එත්ථ ඉතිසද්දොආද්‍යත්ථො, උද්දෙසභත්තං නිමන්තනන්තිආදිං ඉමං වොහාරං පත්තානීති හි අත්ථො.උද්දෙසභත්තාදීනියෙව අනුජානනමකත්වා කස්මා සඞ්ඝභත්තම්පි අනුජානාතීති ආහ ‘‘යස්මා පනා’’තිආදි. තත්ථ යස්මා සක්ඛිස්සන්තීති සම්බන්ධො.**තෙති** මනුස්සා.**තම්පීති** සඞ්ඝභත්තම්පි.පිසද්දෙන උද්දෙසභත්තාදීනි අපෙක්ඛති.

සඞ්ඝභත්තාදීනං විත්ථාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තත්ථා’’තිආදි.තත්ථ**තත්ථාති** ‘‘සඞ්ඝභත්තං උද්දෙසභත්ත’’න්තිආදිපාඨෙ, එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා, සඞ්ඝභත්තාදීසු වා නිද්ධාරණෙ භුම්මං, භුඤ්ජන්තානං අම්හාකං අජ්ජ දස ද්වාදස දිවසා අහෙසුන්ති යොජනා.**අඤ්ඤතොති** අඤ්ඤස්මා ඨානා.**තත්ථාති**සඞ්ඝභත්තෙ.**වත්තබ්බාති** මනුස්සා වත්තබ්බා.**තන්ති** සඞ්ඝභත්තං, ධාතුකම්මං, ‘‘අම්හාක’’න්ති කාරිතකම්මං.**තන්ති** සඞ්ඝභත්තං.

උද්දෙසභත්තකථා

අයං නයො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා. රඤ්ඤා වා පහිතෙති සම්බන්ධො.**සචෙ අත්ථීති** සචෙ ඨිතිකා අත්ථි.**උද්දෙසකෙනාති** භත්තුද්දෙසකෙන. **න අතික්කාමෙතබ්බ**න්ති උද්දෙසභත්තං න අතික්කාමෙතබ්බං.**තෙ පනාති** පිණ්ඩපාතිකා පන.**ඨිතිකංඨපෙත්වාති** ඨිතිකං ඨිතට්ඨානෙ ඨපෙත්වා මුඤ්චිත්වාති අත්ථො.**තෙස**න්ති මහාථෙරානං.**යොජනන්තරිකවිහාරතොපීති** යොජනෙන බ්‍යවධානෙ

ඨිතවිහාරතොපි.**ඨිතට්ඨානතොති** ඨිතිකාය ඨිතට්ඨානතො.**අසම්පත්තානම්පීති** හත්තුද්දෙසට්ඨානං අසම්පත්තානම්පි.**වඩ්ඪිතා නාම සීමාති** උපචාරසීමා වඩ්ඪිතා නාම.**සඞ්ඝනවකස්ස දින්නෙපීති** යාව දුතියභාගො න දාතබ්බො, තාවසඞ්ඝනවකස්ස දින්නෙපි.**වස්සග්ගෙනාති** ගණියතීති ගං, වස්සමෙව ගං**වස්සග්ගං,**තෙන වස්සග්ගෙන, වස්සගණනායාතිවුත්තං හොති. යදි ''වස්සග්සෙනා''ති චතුත්ථක්ඛරෙන පාඨො භවෙය්‍ය, එවං සතිවස්සපරිච්ඡෙදෙනාති අත්ථො දට්ඨබ්බො, අයමෙව යුත්තතරො.

එකස්මිං විහාරෙති එකිස්සං විහාරසීමායං.**තස්මිංයෙව හත්තුද්දෙසට්ඨානෙති** එත්ථ එවසද්දෙනඅඤ්ඤස්මිං ඨානෙ ගාහණං පටික්ඛිපති.**එකොති** එකො දායකො.**තෙනාති** පහිතභික්ඛුනා.**සො අත්ථොතිසො** හෙතු.**තංදිවසන්ති** තස්මිං පහිතදිවසෙ.**පමුස්සතීති** සතිපවාසෙන මුස්සති.**භොජනසාලායාති** හත්තුද්දෙසට්ඨානසඞ්ඛාතාය භොජනසාලාය. යාපකතිට්ඨිතිකාති යොජනා. ''එකාබද්ධාහොන්තී''ති වුත්තවචනස්සඅත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''අඤ්ඤමඤ්ඤං ද්වාදසහත්ථන්තරං අවිජහිත්වා''ති.**නවං ඨිතික**න්ති හත්තුද්දෙසට්ඨානෙ ඨපිතපකතිට්ඨිතිකතො අඤ්ඤංනවං ඨිතිකං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**එතන්ති** උද්දෙසභත්තං. ''ස්වෙ''ති නියාමෙත්වා වුත්තත්තාදුතියදිවසෙ න ලබ්භති.

කොචීති දායකො.**සකවිහාරෙඨිතිකාවසෙනෙව ගාහෙතබ්බන්ති** යං විහාරං ගච්ඡන්ති, තත්ථ අපවිට්ඨත්තාසකවිහාරෙ ඨිතිකාවසෙනෙව ගාහෙතබ්බං. දින්නං පන භත්තං ගාහෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**සම්පත්තානන්ති** දින්නට්ඨානං සම්පත්තානං.**තත්ථාති** දින්නට්ඨානං, සම්පත්තානංයෙවාති සම්බන්ධො.**තස්ස විහාරස්සාති** පවිට්ඨවිහාරස්ස.**තස්මිංතස්මිං ඨානෙති** ගාමද්වාරවීථිචතුක්කසඞ්ඛාතෙ තස්මිං තස්මිං ඨානෙ.**අන්තොඋපචාරගතාන**න්ති එත්ථ අන්තොඋපචාරො නාමද්වාදසහත්ථබ්භන්තරං.

ගාමද්වාරූපචාරවීථිචතුක්කූපචාර සරූපචාරෙසුතීසු සරූපචාරස්ස විසෙසං දස්සෙන්තො ආහ ''සරූපචාරො චෙත්ථා''තිආදි.**එත්ථාති**තීසු උපචාරෙසු. සරූපචාරො වෙදිතබ්බොති සම්බන්ධො. එකොඋපචාරො එත්ථාති**එකූපචාරං**සරං.**ඉමෙසන්ති** චතුන්නං සරානං.**තත්ථාති** චතූසුසරෙසු. එකකුලස්ස යං සරන්ති සම්බන්ධො.**එකවළඤ්ජන්ති**එකද්වාරෙන සමානපරිභොගං.**තත්ථාති** එකූපචාරෙ.

යං පන එකං සරං කතන්ති සම්බන්ධො.**සුඛවිහාරත්ථායාති** කලහං විච්ඡින්දිත්වා සුඛවිහාරත්ථාය.**තස්මිං තස්මිං ඨානෙති** භිත්තියා පරිච්ඡින්නෙ තස්මිං තස්මිංඨානෙ.

යස්මිං පන සරෙ නිසීදාපෙන්තීති සම්බන්ධො. යම්පි නිවෙසනන්තියොජනා.

යො පන උද්දෙසලාභො උප්පජ්ජති, සො පාපුණාතීති යොජනා. කිඤ්චාපිදිස්සන්ති, තථාපීති යොජනා.

යො පනාති භික්ඛු පන, ලභතීති සම්බන්ධො.**අඤ්ඤස්මින්**ති අත්තනා අඤ්ඤස්මිං.**තෙනාති** උද්දෙසභත්තං ලභන්තෙන භික්ඛුනා.

කාලං පටිමානෙන්තෙසූති භොජනකාලංපටිමානෙන්තෙසු භික්ඛූසු, නිසින්නෙසූති සම්බන්ධො. කොචිමනුස්සො වදතීති සම්බන්ධො. සඞ්ඝුද්දෙසපත්තං දෙථ ඉති වාතියොජනා. ‘‘එසෙව නයො’’ති ඉමිනා පත්තස්ස ඨානෙ භික්ඛුං පක්ඛිපිත්වා වුත්තෙඅතිදිසති.

එත්ථාති උද්දෙසභත්තෙ, එවංවචනෙ වා.**පෙසලොති** පියසීලො.**තෙනාති**උද්දෙසකෙන. කින්ති ජානාතීති ආහ ‘‘දසවස්සෙන ලද්ධ’’න්ති.**තස්සාති** උද්දෙසකස්ස, වචනන්ති සම්බන්ධො.**අප්පසද්දාති** සණිකසද්දා. ‘‘අපසද්දා’’තිපි පාඨො, නිස්සද්දාතිඅත්ථො.**සබ්බනවකස්සාති** සබ්බෙසං භික්ඛූනං නවකස්ස.**ඣායායපි පුච්ඡියමානායාති** අනාදරෙ භුම්මවචනං, සාමිවචනං වා.**න ලභතීති** පාපුණාපිතත්තා න ලභති.**නිසින්නස්සාපිනිද්දායන්තස්සාපීති** අනාදරෙ සාමිවචනං, භික්ඛුස්ස නිසින්නස්සාපිනිද්දායන්තස්සාපීති අත්ථො.**හීති** සච්චං. එතංභාජනීයභණ්ඩංනාමාති යොජනා.**තත්ථාති** ‘‘සම්පත්තස්සෙව පාපුණාතී’’ති වචනෙ.**උපචාරෙනාති**ද්වාදසහත්ථූපචාරෙන.**තස්මින්ති** අන්තොපරික්ඛෙපෙ.

කොචි උපාසකො පහිණාතීති සම්බන්ධො.**පණීතභොජනානන්ති** පණීතභොජනෙහි.**උදකස්සාති**උදකෙන, පූරෙත්වාති සම්බන්ධො. ආගතා මනුස්සාති සම්බන්ධො.**යෙනාති** භික්ඛුනා.**යන්ති** වත්ථු.**තිචීවරපරිවාරන්ති** තිචීවරෙන පරිවාරිතං, තිචීවරපරිවාරවන්තං වාඋද්දෙසභත්තන්ති අත්ථො.**හිසච්චං** අස්ස භික්ඛුස්සපුඤ්ඤවිසෙසො ඊදිසොති යොජනා. නනු උදකංපිස්ස පුඤ්ඤවිසෙසං, කස්මා අඤ්ඤංඋද්දෙසභත්තං ලභතීති ආහ ‘‘උදකං පනා’’තිආදි.

ගහෙත්වා ආගතා තෙ මනුස්සාති යොජනා.**තෙසන්ති** මහාථෙරාදීනං.**දහරසාමණෙරෙහීති**දහරෙහි සාමණෙරෙහි, ලද්ධෙසූති සම්බන්ධො.

තත්ථාති උද්දෙසභත්තෙ.**පුරතොති** මහාථෙරානං පුරතො.**පත්තෙති**සඞ්ඝුද්දෙසපත්තෙ, අගාහිතෙයෙවාති සම්බන්ධො. ආහටම්පි උද්දෙසභත්තන්තිසම්බන්ධො.

එකො වදතීති සම්බන්ධො.**සොති** මනුස්සො, භණතීති සම්බන්ධො. යථා තෙ රුච්චති, තථා වත්වා ආහරාති යොජනා.**විස්සට්ඨදූතො නාමාති** අත්තනො රුචිං විස්සජ්ජිත්වා තස්සරුචියා විස්සට්ඨො දූතො නාම.**පටිපාටිපත්තං වාති** සඞ්ඝතොපටිපාටියා ලද්ධං පත්තං වා, ඉදං නිමන්තනභත්තං සන්ධාය වුත්තං.**යං ඉච්ඡතීති** විස්සට්ඨදූතො යං ඉච්ඡති.**සොති** බාලො, න වත්තබ්බොති සම්බන්ධො. පුච්ඡාසභාගෙන වදෙය්‍යාතිසම්බන්ධො.**තතොති** වදනකාරණා.

කූටට්ඨිතිකානාමාති අඤ්ඤෙහි උද්දෙසභත්තෙහි මිස්සෙත්වා උජුකට්ඨිතිකායපවත්තිත්වා කූටෙන පවත්තා ඨිතිකා නාම හොති. තමෙවත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘රඤ්ඤොවා හී’’තිආදි.**එකචාරිකභත්තානීති** පති එකං කත්වාචරිතබ්බානි භක්ඛිතබ්බානීති එකචාරිකානි, අඤ්ඤෙහි උද්දෙසභත්තෙහි අමිස්සෙත්වාපති එකං කත්වා භක්ඛිතබ්බානීති වුත්තංහොති, තානියෙවභත්තානි එකචාරිකභත්තානි. එකච්චෙ භික්ඛූ ගතාති සම්බන්ධො.**තෙසූති** එකච්චෙසු භික්ඛූසු.**තඞ්ඛණංයෙවාති** තස්මිං නිසින්නක්ඛණෙයෙව. පුන**තඞ්ඛණංයෙවාති** තස්මිං ගාහණක්ඛණෙයෙව. ‘‘පණීතභත්ත’’න්ති වුත්තෙ ‘‘කතිවස්සතො පට්ඨායා’’ති වදන්ති, ‘‘එත්තකවස්සතො නාමා’’ති වුත්තෙති යොජනා.**ගාහිතෙති** ඨිතිකං අජානන්තෙහි ආගන්තුකෙහි පත්තෙ ගාහිතෙ.ආගතෙහිපි ඨිතිකං ජානනකභික්ඛූහීති සම්බන්ධො. එසෙව නයො පරතොපි.**භික්ඛූයෙව ආගච්ඡන්තූති** පත්තං අග්ගහෙත්වා භික්ඛූයෙවආගච්ඡන්තූති අධිප්පායො.

නෙති ඨිතිකං අජානන්තෙ ආගන්තුකෙ.**රාජා භොජෙත්වාති** රාජා අත්තනො ගෙහෙ භොජෙත්වා.**නෙසන්ති** ආගන්තුකානං, පත්තෙපීති සම්බන්ධො.**යංආභටන්ති** යං භත්තං අභුඤ්ජිත්වා ආභටං.**තං නගාහෙතබ්බන්ති** තං භත්තං ඨිතිකාය න ගාහෙතබ්බං ථොකත්තා.**නෙසන්ති** ආගන්තුකානං.**ගීවා හොතීති** ඉණංහොති. ඉණං නාම පටිදාතබ්බසභාවො හොති, තස්මා පටිදාතබ්බන්ති අධිප්පායො.**එත්ථාති** ඨිතිකං අජානිත්වා භුත්තට්ඨානෙ.**තාවනිසීදිතබ්බන්ති** තාව ආගමෙත්වා නිසීදිතබ්බං. පත්තට්ඨානෙන ගාහණම්පිගීවාසදිසොති පුරිමථෙරස්ස මති භවෙය්‍ය. එවඤ්හි සති ද්වින්නං ථෙරානං වාදොසදිසොයෙව.

එකො පිණ්ඩපාතොති සම්බන්ධො.**තථාරූපොතිති**චීවරපරිවාරො සතග්ඝනකො.**අයන්ති** පිණ්ඩපාතො. ඉති වුත්තංඅට්ඨකථාසු.

එකො භික්ඛූති සම්බන්ධො.**අන්තරාභට්ඨකොති** උද්දෙසභත්තස්ස අන්තරෙ වෙමජ්ඣෙ භස්සතිගලතීති අන්තරාභට්ඨකො. පරිපුණ්ණවස්සො යො පන සාමණෙරොති යොජනා. තස්සඋපසම්පජ්ජිතසාමණෙරස්ස ඨිතිකා අතික්කන්තාති සම්බන්ධො.**සොති** උද්දෙසභත්තපත්තො

භික්ඛු.**සමීපෙති**අත්තනො සමීපෙ.**තඤ්චෙ පෙය්‍යාය හරන්තීති** තං පත්තංපත්තහාරකා පෙය්‍යාය හරන්ති චෙ.**ගීවා හොතීති** පත්තදාපකස්සගීවා හොති.**සො භික්ඛූති** සමීපෙ නිසින්නො සො භික්ඛු.**අස්සාති** පත්තදාපකස්ස. ''අය''න්ති පොත්ථකෙසු පාඨො අත්ථි, සොන සුන්දරො.**තතොති** උද්දෙසභත්තසරතො. ''සුභටො''ති වචනස්සඅත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''හත්තස්ස දින්නත්තා ගීවා න හොතී''ති.

සාදියනකොතිඋද්දෙසභත්තසාදියනකො, හොතීති සම්බන්ධො. දසභිපි පත්තෙහි හත්තංආහරාපෙත්වාති යොජනා.**භික්ඛුදත්තියං නාමාති** භික්ඛුනාදත්තියං නාම.**සො භික්ඛූති** සාදියනකො සො භික්ඛු.**තෙ භික්ඛූති** පිණ්ඩපාතිකෙ තෙ භික්ඛූ. එථ හන්තෙ මය්හං සහායාහොථ ඉති වත්වාති සම්බන්ධො.**තස්සාති** උපාසකස්ස.**තත්ථාති** උපාසකස්ස ඝරෙ.**තස්සෙවාති**සාදියනකස්සෙව.**ඉතරෙති** නවපිණ්ඩපාතිකා.**නෙසන්ති** දසන්නං භික්ඛූනං.**තස්සභික්ඛුනොති** සාදියනකස්ස භික්ඛුනො.**භුත්තාවීනන්ති**භුත්තවන්තානං.

තෙති නවපිණ්ඩපාතිකා, වුත්තාගච්ඡන්තීති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** උපාසකස්ස ඝරෙ.**තත්‍රාති** දසසු භික්ඛූසු. මධුරෙන සරෙන අනුමොදනං කරොන්තස්සඑකස්ස ධම්මකථං සුත්වාති යොජනා.**අකතභාගො නාමාති** පුබ්බෙ නකරියිත්ථාති අකතො, සොයෙව භාගො කොට්ඨාසොති අකතභාගො, ආගන්තුකභාගො නාමාතිඅත්ථො.

එකො උපාසකො දෙතීති සම්බන්ධො.**ඉමන්ති**ඛාදනීයභොජනීයං. පත්තසාමිකස්ස දාතබ්බන්ති යොජනා.**ඨපෙත්වාති** පකතියා ඨපෙත්වා. ''සබ්බො සඞ්ඝො භුඤ්ජතූ''ති වත්වාව කිඤ්චි අවත්වා ච ගතෙපි පඨමමෙව ''සබ්බං සඞ්ඝිකං පත්තං දෙථා''ති වුත්තත්තාභාජෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං.

පාතියා ආහරිත්වාති සම්බන්ධො.**එකෙකංආලොපන්ති** එකෙකස්ස භික්ඛුස්ස එකෙකං ආලොපං.**අච්ඡතීති** වසති.**කස්ස තෙති** කස්ස අත්ථායතයා, ආනීතන්ති යොජනා. ''එකෙන භික්ඛුනා''ති පදං ''ගාහෙතබ්බ''න්ති පදෙකාරිතකම්මං, ''හත්ත''න්ති ධාතුකම්මං තබ්බපච්චයො වදති.

කිං ආහරීයතීති අවත්වාති කිං වත්ථු තයාආහරීතීති උපාසකං අපුච්ඡිත්වා. ''කිං ආහරිස්සසී''තිපි පාඨො, කිං වත්ථුං ත්වංආහරිස්සසීති අත්ථො. සපරිවාරාය යාගුයා ච මහග්ඝානං ඵලානඤ්ච පණීතානං ඛජ්ජකානඤ්චතථා ආවෙණිකා ඨිතිකා කාතබ්බාති යොජනා. **එකා එවඨිතිකාති** සමානා එව ඨිතිකා.**තථා පාණීතස්සාති** එත්ථතථාසද්දෙන ''එකා එව ඨිතිකා වට්ටතී''ති පදං අතිදිසති.

ඉති උද්දෙසභත්තකථාය යොජනා සමත්තා.

නිමන්තනභත්තකථා

නිමන්තනංපුග්ගලිකං සඞ්ඝිකඤ්චාතිදුවිධං. තත්ථ පුග්ගලිකං සන්ධාය වුත්තං ‘‘පුග්ගලිකං චෙ සයමෙව ඉස්සරො’’ති. ‘‘එත්තකෙ භික්ඛූ සඞ්ඝතො උද්දිසථා’’තිආදීනි අවත්වා ‘‘එත්තකානං භික්ඛූනංභත්තං ගණ්හථා’’ති නිමන්තෙත්වා දින්නං සඞ්ඝිකං**නිමන්තනං**නාම.**එත්ථා**ති නිමන්තනෙ.**පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටතී**ති ‘‘භික්ඛ’’න්ති කප්පියවොහාරෙනවුත්තත්තා පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති.**පටිපාටියා**තිසඞ්ඝතො ලද්ධපටිපාටියා. ආගතමනුස්සො වදතීති සම්බන්ධො.**විච්ඡින්දිත්වා**ති ‘‘තුම්හෙ ච ගච්ඡථා’’ති වචනංවිච්ඡින්දිත්වා.

නිමන්තනභත්තසරතොති නිමන්තනභත්තස්සදින්නසරතො. එකො ආහරතීති සම්බන්ධො.**පූරෙත්වා**ති භත්තස්සපූරෙත්වා.**තන්**ති භත්තං.**ඉධාපී**තිනිමන්තනෙපි.

තතොති වදනකාරණා. ‘‘සො භික්ඛූ’’ති පදං ‘‘අස්සා’’ති පදෙ පකතිකත්තා, ‘‘ජිගුච්ඡනීයො’’ති පදං තත්ථෙව විකතිකත්තා.**අස්සා**ති භවෙය්‍ය, හොති වා. ‘‘පත්තත්ථාය ආගතොම්හී’’තිවදන්තස්ස තස්ස පත්තො දාතබ්බොති යොජනා.**භත්තාහරණකපත්ත**න්ති භත්තං ආහරති අනෙනාති භත්තාහරණකො, සොයෙවපත්තො භත්තාහරණකපත්තො, තං.**පටිපාටිභත්ත**න්ති පටිපාටියාලද්ධං භත්තං.

ආලොපභත්තට්ඨිතිකතොති එකෙකආලොපෙනලද්ධස්ස භත්තස්ස ඨිතිකතො.**ආලොපසඞ්ඛෙපෙනා**ති එකෙකස්මිංආලොපෙ තංසංඛිපනෙන. අයං නයො උද්දෙසභත්තතො විසෙසො.**කස්ස තෙආභත**න්ති කස්ස අත්ථාය තයා ආභතන්ති යොජනා.**සඞ්ඝස්ස මෙභත්ත**න්ති සඞ්ඝස්ස අත්ථාය මයා භත්තං ආභතං.**ථෙරානං මෙභත්ත**න්ති ථෙරානං මයා භත්තං ආභතං.

උපාසකොපහිණාතීති සම්බන්ධො.**ඉමෙ තයො ජනා**ති සඞ්ඝත්ථෙරො ච ගන්ථධුතඞ්ගවසෙන අභිඤ්ඤාතො චභත්තුද්දෙසකො චාති ඉමෙ තයො ජනා.**පුච්ඡිතු**න්ති ‘‘කිංසඞ්ඝතො ගණ්හාමි, උදාහු යෙ ජානාමි, තෙහි සද්ධිං ආගච්ඡාමී’’ති පුච්ඡිතුං.ආරුළ්හියිත්ථාති**ආරුළ්හා. අත්තනවමෙහී**ති අත්තා නවමොඑතෙසන්ති අත්තනවමා, තෙහි භික්ඛූහීති සම්බන්ධො.**හීතියස්මා.එතෙ භික්ඛූ**ති සඞ්ඝත්ථෙරාදයො තයො එතෙ භික්ඛූ.**තෙනා**ති ගන්ථධුතඞ්ගාදීහි අනභිඤ්ඤාතෙන භික්ඛුනාපටිපජ්ජිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. නිස්සිතකෙ වා, යෙ භික්ඛූ ජානාථ, තෙ භික්ඛූ වාගහෙත්වාතියොජනා. අත්තනා අඤ්ඤො ගාමො ගන්තබ්බොතිසම්බන්ධො.**සොයෙව ගාමො**ති නිමන්තනගාමොයෙව.

තත්‍රාති අසනසාලායං.**උස්සවාදීසූ**ති ඡණාදීසු. ආදිසද්දෙන අඤ්ඤෙන කෙනචි කාරණෙනමනුස්සානං බහුසන්නිපාතං සඞ්ගණ්හාති.**තදා**ති

තස්මිංනිමන්තනකාලෙ.**සන්නිපාතට්ඨානතොති** භික්ඛූනංසන්නිපාතට්ඨානතො.**යථාසත්තීති** සත්තියා අනුරූපං, සත්තිංඅනතික්කමිත්වාති අත්ථො. එත්ථ ච සත්තිසද්දස්ස කුන්තසඞ්ඛාතස්ස සත්ථස්සපිවාචකත්තා තං පටික්ඛිපන්තො ආහ ''යථාබල''න්ති.

සඞ්ඝත්ථෙරො වා ආගච්ඡන්තීති සම්බන්ධො.බහුකත්තාරමපෙක්ඛිත්වා ''ආගච්ඡන්තී''ති බහුවචනවසෙන වුත්තං.**එකවාරන්ති** එකස්මිං දිවසෙ, ආගමනදිවසෙති අත්ථො.**පටිබද්ධකාලතොති** තත්ථෙව සකට්ඨානෙ වාසස්ස නිබද්ධකාලතො.**දුතියවාරෙති** දුතියදිවසෙ.**අභිනවආගන්තුකාවාති** අනාගමනපුබ්බා අභිනවා ආගන්තුකාව.**තත්‍රාති** තස්මිං පත්තට්ඨානෙ.**තෙසන්ති**අභිනවආගන්තුකානං.**එත්ථාති** අනාගතපුබ්බට්ඨානෙ.

සබ්බත්ථාති සබ්බෙසුසකට්ඨානආගන්තුකට්ඨානෙසු.**තෙනාති** අතිලාභිනා භික්ඛුනා.**අවිසෙසෙත්වාති** විසෙසමකත්වා.

සලාකභත්තකථා

සලාකභත්තංපන එවං වෙදිතබ්බන්ති යොජනා. ''වචනතො''ති පදං ''දාතබ්බා''ති පදෙ ඤාපකහෙතු.**සලාකාය** **වාති**කුසදණ්ඩෙ වා.**අසුකස්ස නාමාති** අසුකස්ස නාම උපාසකස්ස.**උපනිබන්ධිත්වාති** ලිඛිත්වා, ඡින්දිත්වාති අත්ථො. ''ඔපුඤ්ජිත්වා''ති පදස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''පුනප්පුනං හෙට්ඨුපරියවසෙනආලොළෙත්වා''ති. හත්තුද්දෙසකෙන දාතබ්බාති සම්බන්ධො.

න බහුකාති අප්පකා.**ගාමවසෙනපීති** යෙභුයොයන සමානලාභගාමවසෙනපි. පිසද්දෙන කුලංඅපෙක්ඛති. ගාහෙන්තෙන ගාහිතානෙවාති සම්බන්ධො. සට්ඨිසලාකභත්තානි හොන්තීතියොජනා.**තෙසන්ති** ද්වින්නං තිණ්ණං සලාකභත්තානං.

තන්ති බහුසලාකභත්තගාමං.**තං පනාති** එකසලාකභත්තං පන.**එතෙසූති**භික්ඛූසු.**නිග්ගහෙනාති**දූරත්තාඅනිච්ඡන්තස්සපි එකස්ස නිග්ගහෙන.**තන්ති** සලාකභත්තං.**ඔරිමගාමෙති** ඔරභාගෙ ඨිතෙ ගාමෙ.**ගාහිතසඤ්ඤායාති** ගාහිතා ඉති සඤ්ඤාය.**පුන විහාරංආගන්ත්වාති** පුන විහාරං අනාගන්ත්වා ඔරිමගාමෙ සලාකභත්තානි පඨමං ගහෙත්වාපච්ඡා විහාරං ආගන්ත්වා අත්තනො පාපෙත්වා භුඤ්ජිතුම්පි වට්ටති. කස්මා පුනවිහාරො ආගන්තබ්බො, නනු අගාහිතොපි අත්තනො පත්තත්තා ගහෙත්වා භුඤ්ජිතුංවට්ටතීති ආහ ''න හී''තිආදි.**හියස්මා** බහිසීමාය සඞ්ඝලාභොගාහෙතුං න ලබ්භති, තස්මා විහාරො ආගන්තබ්බොති යොජනා.**එකබාහවසෙනවාති** එකාය සරපාළිසඞ්ඛාතාය බාහායවසෙන වා.**වීථිආදීසුවාති** වීථිබාහකුලෙසු ච, නිද්ධාරණෙ භුම්මං.**යත්ථාති**යස්මිං

ඨානෙ. සලාකාසු**අසති**අසන්තාසූති යොජනා.**උද්දිසිත්වාපීති** ‘‘අසුකගාමස්ස සලාකභත්තානි තුය්හංපාපුණන්තී’’ති ගාමාදීනි උද්දිසිත්වාපි.

තමෙවත්ථංවිත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘තෙනහී’’තිආදි. තත්ථ**තෙනාති** සලාකදායකෙන භික්ඛුනා.ගාහෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**වාරගාමෙති** අතිදූරත්තා වාරෙනගන්තබ්බෙ ගාමෙ.**තත්‍රාති** තං ගාමං.

අතිරෙකගාවුතෙති ගාවුතතො අතිරෙකෙ ඨානෙ.**තංදිවසන්ති** තස්මිං සලාකභත්තගහණදිවසෙ. යො න ගච්ඡති, තස්ස න දාතබ්බාති යොජනා.**හීති** යස්මා.**තීණි පන දිවසානීති** අච්චන්තසංයොගෙ වෙතං උපයොගවචනං.**තන්ති** ඔරිමවාරගාමසලාකං. දණ්ඩකම්මං පන කින්ති ගාල්හංකාතබ්බන්ති ආහ ‘‘සට්ඨිතො වා පණ්ණාසතො වා න පරිහාපෙතබ්බ’’න්ති.**විහාරවාරොති** විහාරස්ස රක්ඛනත්ථාය වාරො.**විහාරවාරිකස්සාති** විහාරං වාරෙන, වාරං ගහෙත්වා වා රක්ඛතීතිවිහාරවාරිකො, තස්ස දාතබ්බාති සම්බන්ධො.**විහාරගොපකාති**විහාරං ගොපෙන්තීති විහාරගොපකා.**අඤ්ඤුපත්ථන්ති**පසාදඤ්ඤුපත්ථං.**අඤ්ඤෙසු කුලෙසු දාතබ්බාති** අඤ්ඤෙසංකුලානං යාගුආදයො දාතබ්බා.

වාරං ගාහෙත්වාති අඤ්ඤෙහි වාරංගාහාපෙත්වා.**තෙසන්ති** විහාරවාරිකානං.**සලාකාති** පකතිකත්තාරං අපෙක්ඛිත්වා ‘‘භවන්තී’’ති බහුවචනවසෙනවුත්තං.**ඵාතිකම්මමෙවාති** විහාරරක්ඛනත්ථාය සඞ්ඝෙනදාතබ්බඵාතිකම්මමෙව.**අඤ්ඤම්පීති** පිසද්දෙන න කෙවලංඵාතිකම්මමෙව, අඤ්ඤම්පීති දස්සෙති.**අතිරෙකඋත්තරිභඞ්ගස්සාති** අතිරෙකං උත්තරිභඞ්ගමෙතස්සාතිඅතිරෙකඋත්තරිභඞ්ගං, තස්ස.

සලාකා ලද්ධාති සලාකා එව ලද්ධා.**තංදිවසන්ති** තස්මිං සලාකලද්ධදිවසෙ.**එකස්සෙවාති**එකෙකස්සෙව.**විජටෙත්වාති** තානි ද්වෙ තීණි එකවාරිකභත්තානි විජටං නිගුම්බංකත්වා.

එකසම්භොගාති එකතො සම්භොගා. ගාහෙන්තෙනදාතුන්ති සම්බන්ධො.**සම්මුඛීභූතස්සාති** උපචාරසීමායංඨිතස්ස යස්ස කස්සචි, පාපෙත්වාති යොජනා.**රසසලාකන්ති**උච්ඡුසලාකං. ‘‘රසාලසලාක’’න්තිපි පාඨො, අයමෙවත්ථො. ඛුද්දකවිහාරෙ ගාහෙතබ්බවිධානංදස්සෙත්වා මහාආවාසෙ තං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මහාආවාසෙ’’තිආදි.

‘‘තක්කසලාකම්පි…පෙ…. දාතුං වට්ටතී’’තිඉදං ඛුද්දකවිහාරං සන්ධාය වුත්තං, තෙන වුත්තං ‘‘මහාආවාසෙ’’තිආදි.**භෙසජ්ජාදිසලාකායොති** එත්ථ ආදිසද්දෙන ගන්ධමාලාසලාකායොසඞ්ගණ්හාති.**එත්ථාති** සලාකාසු.**අග්ගභික්ඛමත්තන්ති** අග්ගතො දාතබ්බං භික්ඛාමත්තං.**තාදිසානි භත්තානීති** අග්ගභික්ඛාමත්තසභාවානි භත්තානි.**නො චෙති** තාදිසානි

හත්තානි බහූනි නො වෙ හොන්ති.**ලද්ධා වා අලද්ධා වා**ති ලභිත්වා වා අලභිත්වා වා.

සලාකාසු ගාහිතාසූති අඤ්ඤාසු සලාකාසුගාහිතාසු.**සමීපෙ ඨිතස්සා**ති හත්ථං අපසාරෙත්වා සමීපෙඨිතස්ස.**අස්සා**ති භික්ඛුස්ස.**අයංසලාකා**ති ''අයං තස්ස සලාකා''ති ඨපෙතුං වට්ටති.**අධම්මිකා**ති කතිකා අධම්මයුත්තා.**අනාගතස්සදෙථා**ති අනාගතස්ස භික්ඛුස්ස සලාකං දෙථ.

සොති හත්තුද්දෙසකො, වදෙය්‍යාතිසම්බන්ධො. මයා මය්හං පාපිතන්ති සම්බන්ධො.**තත්ථා**තිගාමෙ. භුඤ්ජෙය්‍යාථ ඉති වදෙය්‍ය, වට්ටතීති යොජනා.**තත්ථෙවා**ති අසනසාලායමෙව.**තත්‍රා**ති තස්මිංගාමෙ.**විහාරං ආනෙත්වා**ති විහාරං සලාකහත්තං ආනෙත්වා.**සලාකග්ගාහණකාලෙ**ති සලාකාය භික්ඛූහි ගාහාපනකාලෙ.

තත්ථාති තස්මිං දිසාභාගෙ.**අඤ්ඤෙනා**ති අත්තනා අඤ්ඤෙන, ලද්ධා හොතීති සම්බන්ධො.**තෙන පනා**ති ගමිකතො ඉතරෙන.**තස්මි**න්තිගමිකෙ. උපචාරසීමං අනතික්කන්තෙයෙවාති යොජනා.

තත්ථාති ඡඩ්ඩිතවිහාරෙ.**තෙසූ**ති ආවාසිකෙසු භික්ඛූසු, ගතෙසූති සම්බන්ධො.**සොවා**ති ආගන්තුකො එව. යො පන ගච්ඡතීති සම්බන්ධො.**ත**න්ති සලාකහත්තං, න පාපුණාතීති සම්බන්ධො.

පුඤ්ඤෙනාතිපුඤ්ඤස්මා.**තා ච ඛො පනා**ති සලාකායො පන.**පච්ඡිං පනා**ති සලාකපච්ඡිං පන.**තත්ථා**ති පච්ඡියං.**එත්තොවා**තිආකිරණට්ඨානතොව.**එක**න්ති එකංසලාකං.**වත්තබ්බ**න්ති සලාකදායකෙන වත්තබ්බං.

භික්ඛූ ගතාති සම්බන්ධො.**තත්ථා**තිඅඤ්ඤස්මිං විහාරෙ. මහාථෙරොපි ගච්ඡතීති සම්බන්ධො. ගතවිහාරෙ අභුඤ්ජිත්වාවගොචරගාමං අනුප්පත්තෙහිභික්ඛූහි පත්තා න දාතබ්බාති යොජනා.**විහාරට්ඨකං හත්ත**න්ති විහාරෙ ඨිතං හත්තං.

පක්ඛිකහත්තාදිකථා

යන්ති හත්තං දියාතීති සම්බන්ධො.චාතුද්දසීපඤ්චද්දසීපඤ්චමීඅට්ඨමීති අභිලක්ඛිතෙසූති යොජනා.**කම්මප්පසුතෙහී**ති කම්මූපචයෙහි. ඉමෙහි පායෙහි පක්ඛෙසු දාතබ්බං**පක්ඛික**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති.**ත**න්ති පක්ඛිකහත්තං. ''හොති''ති පදෙ වුත්තකත්තා, ''ගාහෙත්වා''ති පදෙ ධාතුකම්මං, ''භුඤ්ජිතබ්බ''න්ති පදෙ වුත්තකම්මං.**සබ්බෙස**න්ති භික්ඛූනං.**යෙස**න්තිභික්ඛූනං.**මන්දා**ති අප්පා.**ත**න්තිසලාකහත්තං.**පණීතං දෙන්තී**ති පණීතං කත්වා දෙන්ති.**ලූඛහත්ත**න්ති අසිනිද්ධහත්තං.

යං භත්තං අත්තනා භුඤ්ජති, තදෙව දියාතීති යොජනා. ඉමිනාඋපොසථෙ දාතබ්බං**උපොසථිකන්**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**උපොසථෙ**ති උපොසථදිවසෙ. එත්ථ ච පඤ්චද්දසියං සවෙ දායකා ‘‘පක්ඛික’’න්ති වත්වා දෙන්ති, **පක්ඛිකං නාම**. අථ ‘‘උපොසථික’’න්ති වත්වා දෙන්ති, **උපොසථිකං**නාමාති විසෙසො.**පාටිපදෙ**ති පාටිපදදිවසෙ.**උපොසථකම්මෙනා**ති උපොසථකම්මෙන හෙතුභූතෙන. ‘‘පාටිපදෙදිය්‍යනකදාන’’න්ති ඉමිනා පාටිපදෙ දාතබ්බං**පාටිපදික**න්තිවචනත්ථං දස්සෙති.**තම්පි උභය**න්ති උපොසථිකපාටිපදිකවසෙනඋභයම්පි තං භත්තං.**ඉති ඉමානී**ති එත්ථ ඉමසද්දෙනඉතිසද්දස්ස ඉමසද්දත්ථභාවො දස්සිතො හොති.**සත්තපිභත්තානී**ති ඉමස්මිං සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ ආගතානි සඞ්ඝභත්තාදීනි සත්තපිභත්තානි.

අපරානිපි චත්තාරි භත්තානීති සම්බන්ධො.**තත්ථා**ති චතූසු භත්තෙසු. ‘‘ආගන්තුකානං දින්න’’න්තිආදිනා**ආගන්තුකභත්ත**න්ති පදස්ස චතුත්ථීමජ්ඣෙලොපසමාසං දස්සෙති.අඤ්ඤත්ථ පන ‘‘ආගන්තුකස්ස අත්ථාය ආභත’’න්තිආදිනා ඡට්ඨීමජ්ඣෙලොපසමාසංදස්සෙති.**එත්ථා**ති චතූසුභත්තෙසු.**සබ්බෙස**න්ති භික්ඛූනං. එකො ආගන්තුකො නිසීදතීතිසම්බන්ධො.**තෙනා**ති පඨමආගන්තුකෙන.

යොතිආගන්තුකො.**ආගන්ත්වාපී**ති පිසද්දො ගරහත්ථො, පච්ඡා පන පගෙවාතිඅත්ථො. තෙන ගණ්හිතබ්බන්ති යොජනා. ‘‘ආගතදිවසෙයෙවා’’ති ඉමිනා න දුතියදිවසාදීසුභුඤ්ජිතබ්බන්ති දස්සෙති.

කත්ථචීති කිඤ්චි ඨානං.**තන්**ති ආගන්තුකභත්තං.**නිබන්ධාපිතන්**තිනිච්චං ඨපිතං.**අසනසාලාය**න්ති අන්තොගාමෙ අසනසාලායං.**අසතී**ති අසන්තෙසු.

ආවාසිකොපීති පිසද්දො න ගමිකොයෙවාතිදස්සෙති. යථා ආගන්තුකභත්තං ද්වෙ වා තීණි වා සත්ත වා දිවසානි ලබ්භති, එවං ඉදංගමියභත්තං න ලබ්භතීති යොජනා.**පන්ථ**න්ති මග්ගං.**රුන්ධන්තී**ති පිදහන්ති. උදකං වා රුන්ධතීති සම්බන්ධො.**එතෙ උපද්දවෙ**ති චොරාදයො එතෙ උපද්දවෙ.**ඔඞ්ඩෙත්වා**ති ඨපෙත්වා.

එතස්සාති මහාගිලානස්ස. පුන**එතස්සා**ති අනාගතස්ස මහාගිලානස්ස.**සප්පායභොජන**න්ති ගිලානානං සප්පායභොජනං.**මිස්සකයාගු**න්ති නානාතණ්ඩුලෙ මිස්සෙත්වා පචිතං යාගුං.**න කුප්පතී**ති න විකාරං කරොති.

ඉදම්පීති ගිලානුපට්ඨාකභත්තම්පි.**තත්ථා**ති තස්මිං කුලෙ.**අස්සා**තිගිලානස්ස.**එවං දින්නානී**ති එවං වක්ඛමානනයෙන දින්නානිහොන්ති.**පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටතී**ති

‘‘භික්ඛ’’න්තිකප්පියවොහාරෙන වුත්තත්තා පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති.**නවට්ටතීති** ‘‘භත්ත’’න්ති අකප්පියවොහාරෙන වුත්තත්තා න වට්ටති.

අපරානිපි **තීණි** භත්තානීති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** තීසු භත්තෙසු.**ධුරභත්තන්ති**එත්ථ ධුරසද්දස්ස ධුවසද්දෙන අත්ථතො සදිසත්තා නිච්චත්ථොති ආහ ‘‘නිච්චභත්තංවුච්චතී’’ති.**තන්ති** ධුරභත්තං.**තත්ථාති** දුවිධෙසු. ‘‘සඞ්ඝිකෙ’’ති පාඨසෙසො යොජෙතබ්බො.**පුග්ගලිකෙපීතිපි**සද්දො ‘‘සඞ්ඝිකෙ’’තිපදං අපෙක්ඛති.**පච්ඡාති** පඨමං ‘‘භික්ඛං ගණ්හථා’’තිවුත්තවචනතො, වුත්තවචනස්ස වා පරං.

කුටිංකත්වා දාතබ්බං භත්තං**කුටිභත්තන්ති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කුටිභත්තං නාමා’’තිආදි.**යන්ති** භත්තං, නිබන්ධාපිතන්ති සම්බන්ධො, සෙනාසනවාසිනොභික්ඛූති සම්බන්ධො.**යං පනාති** භත්තං පන, දින්නන්තිසම්බන්ධො.**තස්සෙවාති** පුග්ගලස්සෙව.**තස්මින්ති** පුග්ගලෙ.

වාරෙන, වාරං ගහෙත්වා වා දින්නං භත්තං**වාරභත්තන්ති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වාරභත්තං නාමා’’තිආදි.**තම්පීති** වාරභත්තම්පි. නිගමනවසෙන සම්පිණ්ඩෙත්වාදස්සෙන්තො ආහ**‘‘ඉති ඉමානි වා’’**තිආදි.

අට්ඨකථායන්ති මහාඅට්ඨකථායං, වුත්තානීති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** චතූසු භත්තෙසු. විහාරෙඋප්පන්නං භත්තං**විහාරභත්තන්ති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘විහාරභත්තං නාමා’’තිආදි.**තත්රුප්පාදභත්තන්ති** තස්මිංවිහාරෙ දින්නඛෙත්තවත්ථුආදීහි උප්පාදභත්තං.**තන්ති**විහාරභත්තං.**යථාති** යෙනාකාරෙන, පටිග්ගහියමානෙතිසම්බන්ධො. අට්ඨන්නං සමූහො, අට්ඨ පරිමාණානි යස්සාති වා**අට්ඨකො,**තස්ස දින්නං භත්තං අට්ඨකභත්තං. එවං**චතුක්කභත්තන්ති** එත්ථාපි. තමෙවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අට්ඨන්නං භික්ඛූනං දෙමා’’තිආදි.**මහාභිසඞ්ඛාරිකෙනාති**සබ්බිනොනීතාදීහි මහන්තො අභිසඞ්ඛාරො මහාභිසඞ්ඛාරො, සො එතස්ස අත්ථීතිමහාභිසඞ්ඛාරිකො, තෙන අතිරසකපූවෙන පත්තෙ පක්ඛිපිත්වාති සම්බන්ධො. ‘‘ඨපෙත්වාදින්න’’න්ති ඉමිනා ගූහිත්වා දාතබ්බං**ගුළ්හකං,**තමෙවභත්තං**ගුළ්හකභත්තන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති.

ඉධාති ඉමස්මිං ලොකෙ. එකච්චෙ මනුස්සාදෙන්තීති සම්බන්ධො. ‘‘භික්ඛුපරිච්ඡෙදජානනත්ථං ගුළකෙ දෙන්තී’’ති ඉමිනා ගුළකෙනභික්ඛූ ගණෙත්වා දාතබ්බං භත්තං**ගුළකභත්තන්ති** වචනත්ථංදස්සෙති. එත්ථ ච පුරිමනයෙ ළකාරෙ හකාරසංයොගො අත්ථි, පච්ඡිමනයෙ නත්ථීතිදට්ඨබ්බං. ගුළපිණ්ඩගණනාය භික්ඛුගණනං ජානාති.**ඉතීති**ආදිනිගමනං. චීවරභාජනීයං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.

සබ්බිආදීසු භෙසජ්ජෙසූති නිද්ධාරණෙභුම්මං, ‘‘සබ්බිස්සා’’ති පදං ‘‘කුම්භසතම්පී’’ති පදෙ නිස්සිතසම්බන්ධො.

පච්ඡාආගතානං දාතබ්බමෙවාති දුතියභාගෙ අදාතබ්බෙයෙව පච්ඡා ආගතානංදාතබ්බමෙව.**සබ්බසන්නිපාතට්ඨානෙයෙවාති** සබ්බෙසංභික්ඛූනං සන්නිපාතට්ඨානෙව. භාජනීයභණ්ඩං නාම භාජනට්ඨානං සම්පත්තස්සෙවපාපුණාති, න අසම්පත්තස්ස. සබ්බසන්නිපාතට්ඨානෙ ච යෙභුය්‍යෙන සම්පත්තො හොති, තෙන වුත්තං ‘‘සබ්බසන්නිපාතට්ඨානෙයෙවා’’ති.

යථාඨිතංයෙවාති කිඤ්චි අභාජෙත්වායථාඨිතංයෙව. ‘‘දුග්ගහිත’’න්ති වත්වා තදත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තං ගතගතට්ඨානෙසඞ්ඝිකමෙව හොතී’’ති.**ආවජ්ජෙත්වාති** පරිණාමෙත්වා.**තම්පීති** ථාලකෙපක්ඛිත්තං සබ්බිම්පි.**පීනන්ති** ඝනභාවෙන තිට්ඨතීති ථීනං, ඝනන්ති වුත්තං හොති.**වුත්තපරිච්ඡෙදතොති** ‘‘දස භික්ඛූ, දසෙව වසබ්බිකුම්භා’’ති වුත්තපරිච්ඡෙදතො.

ගාථායංපාළින්ති විනයපාළිං.**අට්ඨකථඤ්චෙවාති** තස්සා අට්ඨකථඤ්චෙව.**විචක්ඛණොති** විවිධං අත්ථං චක්ඛති පස්සතීති විචක්ඛණො.**එවන්ති** යථාවුත්තනයෙන. තත්‍රායං යොජනා – එවං විචක්ඛණො භික්ඛුපාළිං, අට්ඨකථඤ්චෙව ඔලොකෙත්වා අප්පමත්තොව හුත්වා සඞ්ඝිකෙ පච්චයෙභාජයෙති.

ඉති පච්චයභාජනීයකථාය යොජනා සමත්තා.

උපඩ්ඪභාගොති භික්ඛූනං ලද්ධභාගතොඋපඩ්ඪො භාගො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ඉති සෙනාසනක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

7. සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකං

ඡසක්‍යපබ්බජ්ජාකථා

330. සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකෙ**අභිඤ්ඤාතා අභිඤ්ඤාතාති** එත්ථඅභිපුබ්බො ඤාතසද්දො පාකටත්ථොති ආහ ‘‘පාකටා පාකටා’’ති.**කාළුදායිප්පභූතයොති** කාළුදායිආදයො. පරිවාරෙහි සද්ධිං දස දූතා චඅඤ්ඤෙ ච බහූ ජනා සක්‍යකුමාරා නාමාති යොජනා.**අම්හෙසූති**සක්‍යකුලසඞ්ඛාතෙසු අම්හෙසු, නිද්ධාරණෙ භුම්මං. ඉමිනා පාඨසෙසංදස්සෙති. ‘‘කුලතො’’ති ඉමිනා**‘‘කුලා’’**ති එත්ථනිස්සක්කත්ථෙ නිස්සක්කවචනන්ති දස්සෙති.**සරාවාසත්ථන්ති** එත්ථ සරෙ ආවසන්තානං මනුස්සානං කිච්චන්තිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘සරාවාසෙ ය’’න්තිආදි. තත්ථයන්තියංකිඤ්චි.**උදකං නින්නෙතබ්බන්ති** එත්ථ උදකං

නීහරිත්වානෙතබ්බං අපනෙතබ්බන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යථා උදකං සබ්බට්ඨානෙසු සුසං හොතී’’ති.**සුසන්ති** සුක්ඛං.**තිණානී**තිසස්සදූසකානි තිණානි. ‘‘උද්ධරිතබ්බානී’’ති ඉමිනා**නිද්ධාපෙතබ්බ**න්ති එත්ථ ධුධාතුයා පප්ඵොටනධංසනත්ථෙ දස්සෙති. **භුසාති** සස්සනාළදණ්ඩා, තෙහි මිස්සාපලාලා**භුසිකා. ඔපුණාපෙතබ්බ**න්ති එත්ථ පුණධාතුයාඅවකිරණත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අපනෙතබ්බ’’න්ති.**ත්වඤ්ඤෙවසරාවාසත්ථෙන උපජානාති** එත්ථ**සරාවාසත්ථෙනා**තිඋපයොගත්ථෙ කරණවචනං.**උපජානාති** උපත්‍යූපසග්ගොධාත්වත්ථානුවත්තකො, හිවිභත්ති ච ලොපො හොති, තෙන වුත්තං ‘‘ත්වඤ්ඤෙවසරාවාසත්ථං ජානාහී’’ති.**අහන්ති** භද්දියකුමාරනාමකො අහං.**තයාති** අනුරුද්ධකුමාරනාමකෙන තයා. ‘‘සද්ධිංපබ්බජිස්සාමී’’ති ඉමිනා පාඨසෙසං දස්සෙති.**සෙසන්ති** ‘‘සද්ධිං පබ්බජිස්සාමී’’ති වචනං.

331. **නිප්පාතිතාති** එත්ථ නික්ඛමිත්වා ගමාපිතාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නික්ඛාමිතා’’ති.**මානස්සිනොති** එත්ථ මානං සයන්තිනිස්සයන්තීති මානස්සිනොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මානස්සයිනො’’ති.

332. **යස්සන්තරතො න සන්ති කොපාති** එත්ථ අන්තරසද්දො චිත්තවාචකො, තොපච්චයො ච සත්තම්‍යත්ථවාචකොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යස්ස චිත්තෙ’’ති. කස්මා කොපාන සන්තීති ආහ ‘‘තතියමග්ගෙන සමූහතත්තා’’ති. අනාගාමිමග්ගෙන දොසස්ස සමූහතත්තායස්ස ඛීණාසවස්ස චිත්තෙ කොපා න සන්තීති අධිප්පායො.**ඉතිභවාභවතඤ්ච වීතිවත්තොති** එත්ථ අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යස්මා පනා’’තිආදි.තත්ථ යස්මා පන වුච්චති, තස්මා එවමත්ථො දට්ඨබ්බොති යොජනා. විභවොති පාපං වුච්චතීති සම්බන්ධො. නනු පාළියං ‘‘විභවො’’තිනත්ථි, ‘‘අභවො’’ති එව අත්ථි, අථ කස්මා ‘‘විභවොති අභවො’’ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘විභවොති ච අභවොති ච අත්ථතො එකමෙවා’’ති. ඉමිනා සද්දතොයෙව නානන්ති දස්සෙති. යාඑසා භවාභවතා වුච්චතීති සම්බන්ධො. ‘‘අනෙකප්පකාරා’’ති ඉමිනා ඉතිසද්දස්සපකාරත්ථං දස්සෙති. චතූහිපි මග්ගෙහි වීතිවත්තොති සම්බන්ධො.**තස්සාති** ඛීණාසවස්ස.

333. **අහිමෙඛලිකාති** මෙඛලා විය මෙඛලිකා, අහිමෙව මෙඛලිකා අහිමෙඛලිකා.තමෙවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අහිං කටියං බන්ධිත්වා’’ති.

334. **සම්මන්නතීති** එත්ථ ‘‘සම්මානෙතී’’ති චුරාදිගණිකධාතුවසෙනවත්තබ්බෙ දිවාදිගණිකධාතුවසෙන වුත්තන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සම්මානෙතී’’ති.අචින්තෙයොහි පාළිනයො.**සම්මානෙතීති** සම්මානං කරොති.**යන්ති** කම්මං.**සොති** සත්ථා. ඉමිනායං **තුමොති** එත්ථ**තුමො**තිරූළ්හීසද්දො ඉධ ‘‘සො’’ති සබ්බනාමසද්දෙන සදිසත්ථොති දස්සෙති.

පකාසනීයකම්මාදිකථා

336. ‘‘බෙළසදිසා’’තිඉමිනා මිච්ඡාජීවෙන උප්පන්නපච්චයානංසදිසූපචාරෙන බෙළභාවං දස්සෙති. තස්මා බෙළා වියාති**බෙළෙො,**මිච්ඡාජීවපච්චයා, බෙළෙ අසති භක්ඛති අජ්ඣොහරතීති**බෙළාසකොති** වචනත්ථො කාතබ්බො. එතරහි පාළියං, අට්ඨකථායඤ්ච**‘‘බෙළාපකස්සා’’**ති ඔට්ඨජෙන පඨමක්ඛරෙන පාඨො අත්ථි.

340. **පත්ථද්ධෙනාති** එත්ථ භූසො ථද්ධො පත්ථද්ධො, බාළ්හථද්ධොතිඅත්ථො. තෙන වුත්තං ‘‘නිච්චලෙනා’’ති.**පොත්ථකරූපසදිසෙනාති**එත්ථ පොත්ථකරූපං නාම වත්ථදන්තාදිමයං, තෙන සදිසො පොත්ථකරූපසදිසො, තෙන.

342. **රාජඤ්ඤාතකානාමාති**එත්ථ රඤ්ඤා ජානියන්ති ‘‘අම්හාකං ගරූ’’ති**රාජඤ්ඤාතා,**තෙයෙව**රාජඤ්ඤාතකාති** අත්ථො දට්ඨබ්බො. තදත්ථං අධිප්පායෙනදස්සෙන්තො ආහ ‘‘රාජා අම්හෙ ජානාතී’’තිආදි.**පහට්ඨකණ්ණවාලොති** පහට්ඨො කණ්ණො ච වාලො ච එතස්සාතිපහට්ඨකණ්ණවාලො.**බන්ධනිච්චලෙති** රජ්ජුවල්ලීහි බන්ධොවිය නිච්චලෙ, පහට්ඨකණ්ණවාලෙති සම්බන්ධො. ‘‘කත්වා’’ති ඉමිනා ‘‘අභිධාවී’’ති පදෙකිරියාවිසෙසනභාවං දස්සෙති.

දුක්ඛඤ්හි කුඤ්ජර නාගමාසදොති එත්ථකුඤ්ජරසද්දස්ස ආමන්තනපදභාවං ආවිකරොන්තො ආහ ‘‘හො කුඤ්ජරා’’ති. නාගසද්දස්සඅභිනාගහත්ථිනාගෙසු පවත්තනතො වුත්තං ‘‘බුද්ධනාග’’න්ති.**ආසදොති** පදස්ස ආකොධෙන සදනං උපගමනං ආසදොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වධකචිත්තෙන උපගමනං නාමා’’ති.**දුක්ඛන්ති** එතරහි චආයතිඤ්ච දුක්ඛකාරණං.**දුක්ඛං හීති** හිසද්දො පදපූරණමත්තං, අථ වා දුක්ඛමෙවාති අත්ථො. ‘‘බුද්ධනාගං ඝාතකස්සා’’ති ඉමිනා නාගං හනතීති**නාගහතොති** වචනත්ථං දස්සෙති.

පටිකුටියොව ඔසක්කීති එත්ථ තථාගතස්සපටිමුඛං කුටෙන ගමනමෙතස්සාති**පටිකුටියො,**පටිකුටියො එවහුත්වා ඔසක්කීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තථාගතාභිමුඛොයෙව පිට්ඨිමෙහි පාදෙහිඔසක්කී’’ති. ‘‘න ජානාතී’’ති ඉමිනා ලක්ඛ දස්සනඞ්කෙසූති ධාතුපාඨෙසු (පාණිනී 1539 සද්දනීතිධාතුමාලායං 18 දකාරන්තධාතු) වුත්තෙසු අත්ථෙසු ඉධ දස්සනත්ථොතිදස්සෙති.**න ලක්ඛිතබ්බොති** අඤ්ඤෙහි සප්පුරිසෙහි නලක්ඛිතබ්බොති අත්ථො. එත්ථ ණ්‍යපච්චයො කත්තුකම්මෙසු හොති, යකාරස්ස කකාරංකත්වා**අලක්ඛිකොති** වුත්තං.

343. ‘‘භුඤ්ජිතබ්බභොජන’’න්තිඉමිනා**තිකභොජනන්ති** එත්ථ යුපච්චයස්ස කම්මත්ථභාවං දස්සෙති.**තන්ති** තිකභොජනං.**යථාධම්මොති** ‘‘ගණභොජනෙපාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 209) වුත්තාය මාතිකාවිභඞ්ගපාළියා

අනුරූපං. **පඤ්චවත්ථුයාචනකථාති** පඤ්ච වත්ථූනියාචනස්ස කථා.**ආයුකප්පන්ති** අවීචිමහානිරයෙ ආයුකප්පංසන්ධාය වුත්තං. අවීචිමහානිරයෙ ආයුකප්පො නාම එකො අන්තරකප්පොතිජිනාලඞ්කාරටීකාදීසු (මි. ප. 4.1.3; කථා. අට්ඨ. 654-657; ඉතිවු. අට්ඨ. 18; සාරත්ථ. ටී. චූළවග්ග 3.343; අ. නි. ටී. 3.662) වුත්තො. ‘‘එකොඅසඞ්ඛෙය්‍යකප්පො’’ති සම්මොහවිනොදනාදීසු (විභ. අට්ඨ. 809; ම. නි. අට්ඨ. 3.128; වි. වි. ටී. 1.410; වජිර. ටී. පාරාජිකණ්ඩ 410) වුත්තො.**සෙට්ඨං පුඤ්ඤන්ති** මහන්තං පුඤ්ඤං. ඉමිනා**බ්‍රහංපුඤ්ඤන්ති** බ්‍රහසද්දො මහන්තත්ථොති දස්සෙති. බ්‍රහවුද්ධියන්ති ධාතුපාඨෙසු (පාණිනී 735; සද්දනීතිධාතුමාලායං 16 හකාරන්තධාතු)වුත්තත්තා බ්‍රහසද්දො මහන්තවාචකො හොති. බ්‍රහධාතුතො අපච්චයං කත්වා**‘‘බ්‍රහා’’**තිපි, මපච්චයං කත්වා ‘‘බ්‍රහ්මා’’තිපි පාඨො අත්ථි.**ආයුකප්පමෙවාති** සග්ගෙසු ආයුකප්පමෙව.

සඞ්ඝභෙදකථා

344. **සොති** දෙවදත්තො, ගතො කිරාති සම්බන්ධො.**තත්ථෙවාති** විහාරසීමායමෙව.**ආවෙණිකන්ති**භික්ඛුසඞ්ඝතො ආවෙණිකං.

345. **ආගිලායතීති** එත්ථ ආතියූපසග්ගො අභිභවනත්ථො, ගිලෙධාතුබාධනත්ථොති ආහ ‘‘වෙදනාභිභූතා බාධතී’’ති.**තන්ති** පිට්ඨිං.පරස්ස චිත්තං ආදිසිත්වා දෙසයති එතායාති**ආදෙසනා,**සා එවපාටිහාරියං**ආදෙසනාපාටිහාරියං**. අනුසාසති එතායාති**අනුසාසනී,**ඉමමෙවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘එවම්පි තෙ’’තිආදි.

346. **මමානුකුබ්බන්ති** එත්ථ අනුතියූපසග්ගො අනුකිරියත්ථො කරධාතුඅන්තපච්චයො ගච්ඡන්තාදිගණොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මමානුකිරියං කුරුමානො’’ති. ‘‘දුක්ඛිතො’’ති ඉමිනා**කපණොති** එත්ථ කපධාතු හිංසනත්ථොතිදස්සෙති.**මහාවරාහස්සාති** වරාහසද්දස්ස සූකරත්ථංපටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘මහානාගස්සා’’ති. ‘‘පථවි’’න්ති ඉමිනා**මහිංවිකුබ්බතොති** එත්ථ මහීසද්දස්ස එවංනාමකං මහානදිංපටික්ඛිපති. ‘‘පදාලෙන්තස්සා’’ති ඉමිනා කරධාතුයාවිතියූපසග්ගවසෙන පදාලනත්ථං දස්සෙති.**භිසංඝසමානස්සාති** එත්ථ මානසද්දොකත්වත්ථොති ආහ ‘‘භිසං ඝසන්තස්සා’’ති.**ඝසන්තස්සාති**භක්ඛන්තස්ස. නදීනාමකං තං පොක්ඛරණින්ති යොජනා. ඉමිනා**නදීසුජග්ගතොති** එත්ථ නදී නාම පොක්ඛරණීති දස්සෙති.**ජග්ගතොති** හත්ථියූථං පාලෙන්තස්ස.

347. ‘‘සුතාතිසොතා’’ති ඉමිනා පාළියා ද්විධාභාවං දස්සෙති. ‘‘නිස්සන්දෙහො’’ති ඉමිනා**අසන්දිද්ධොති** එත්ථ දිහධාතුං දස්සෙති, දිසධාතුංනිවත්තෙති.

350. **බුද්ධසහස්සෙනපීති** පිසද්දො ගරහත්ථො, පගෙව එකෙන බුද්ධෙනාතිදස්සෙති.

‘‘සත්තො’’ති ඉමිනා කොචිසද්දස්ස පධානපදං දස්සෙති.**අට්ඨාති** ආඛ්‍යාතපදස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඨිතො’’ති.දෙවදත්තොති මෙ සුතන්ති එත්ථ ‘‘මෙ’’ති පදං භගවන්තං සන්ධාය වුත්තන්ති ආහ ‘‘භගවතා’’ති.**තදෙවාති** සුතමෙව.**ඉදන්ති** ‘‘දෙවදත්තොති මෙ සුත’’න්ති වචනං.**අනුවිනාතීති** අනුවඩ්ඪෙති. ‘‘පත්වා’’ති ඉමිනා**ආසජ්ජනන්ති** එත්ථ සදධාතුයා ගත්‍යත්ථං, කිරියාවිසෙසනඤ්චදස්සෙති.**අවීචිනිරයං පත්තොති** එත්ථ ඉදානි න දෙවදත්තොඅවීචිනිරයං පත්තො හොති, ආයතිං පන අවීචිනිරයෙ අවස්සම්භාවියත්තා ‘‘අවීචිනිරයංපත්තො’’ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘ආසංසායං අතීතවචන’’න්ති.**ආසංසායන්ති** අවස්සම්භාවියත්ථෙ. හෙස්මා හි උදයි මහාති එත්ථ**හෙස්මා**සද්දො භයානකපරියායොති ආහ ‘‘භයානකො’’ති.

උපාලිපඤ්හාකථා

351. **එකතොති** එත්ථ තොපච්චයස්ස සත්තම්‍යත්ථෙ පවත්තභාවං දස්සෙන්තොආහ ‘‘ධම්මවාදීපක්ඛෙ’’ති. ‘‘අනුනයන්තො’’ති ඉමිනා**අනුස්සාවෙතීති**එත්ථ අනුසද්දස්ස අත්ථංදස්සෙති.**අනුනයන්තොති** පුනප්පුනං නයන්තො. සාවනාකාරංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘න තුම්හාකංයෙවා’’තිආදි. අයං අධම්මො වා අයං අවිනයො වා ඉදංඅසත්ථුසාසනං වා යදි භවෙය්‍යාති යොජනා. ‘‘බොධෙතී’’ති ඉමිනා**සාවෙතීති** එත්ථ සුධාතුයා අත්ථං දස්සෙති. ‘‘අනුස්සාවෙත්වා’’තිඉමිනා ‘‘අනුස්සාවෙති, සලාකං ගාහෙතී’’ති එත්ථ අනුස්සාවනකිරියා පුබ්බභාගෙපවත්තා, සලාකග්ගාහකිරියා පච්ඡාභාගෙති දස්සෙති.

එත්තාවතාති එත්තකෙනඅනුස්සාවනසලාකග්ගාහමත්තෙන. න පන සඞ්ඝො භින්නො හොති, අනුස්සාවෙත්වාසලාකං ගාහෙත්වා ආවෙණිකං සඞ්ඝකම්මෙ කතෙයෙව සඞ්ඝො භින්නොහොතීති අධිප්පායො.

එත්ථ ඨත්වා කස්සචි චොදකස්ස අනුයොගො සියාති යොජනා. කින්තිසියාති ආහ ‘‘එවං දෙවදත්තො’’තිආදි. තත්ථ**එවන්ති** පකතත්තෙසඞ්ඝෙ භින්දෙ සතීති අත්ථො.**කථන්ති** කෙනාකාරෙන. පුන**කථන්ති** කස්මා කාරණා.**රඤ්ඤොති**අජාතසත්තුරඤ්ඤො, කාරිතකම්මං.**‘‘සාතාපිතත්තා’’**තිබිම්බිසාරරාජානං සාතාපිතත්තා.**තත්ථාති** ‘‘භික්ඛු බොඋපාලී’’තිආදිවචනෙ, ඨත්වා පරිහාරං වදාමාති යොජනා.**විරද්ධත්තාති** විරාධිතත්තා. තමත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘තෙනහී’’තිආදි. තත්ථ**තෙන හීති** උය්‍යොජනත්ථෙ නිපාතො.**එවඤ්හීති** එවමෙව.**තස්සාති** දෙවදත්තස්ස.**කුමාරො පනාති** අජාතසත්තුකුමාරො පන,

කතමත්තෙයෙව න වුත්තාතිසම්බන්ධො.**තස්සාති** දෙවදත්තස්ස.**තස්මාති** යස්මා සඞ්ඝභෙදතො පුබ්බෙ රුහිතුප්පාදකම්මංකරොන්තස්සාපි පච්ඡා අභබ්බභාවො රොපිතො, තස්මා.

භෙදකරවත්ථූසු එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.ධම්මාධම්මාදීනං සුත්තන්තවිනයපරියායෙන විසෙසං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සුත්තන්තපරියායෙනා’’තිආදි. තත්ථ**සුත්තන්තපරියායෙනා**තිසුත්තන්තදෙසනාය, සුත්තන්තදෙසනානයතොති වුත්තං හොති.**තථාති** තතො අඤ්ඤථා.

තත්ථාතිද්වීසුධම්මාධම්මෙසු.**එවං අම්හාකන්ති** එවං කරියමානෙ අම්හාකං.එවං සුත්තන්තපරියායෙන ධම්මාධම්මානං විසෙසං දස්සෙත්වා ඉදානි විනයපරියායෙන තෙසංතං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘විනයපරියායෙන පනා’’තිආදි. භූතෙන වත්ථුනා කාතබ්බන්තිසම්බන්ධො. එවං ‘‘අභූතෙන වත්ථුනා’’ති එත්ථාපි.

එවං ද්වින්නං පරියායානං වසෙන ධම්මාධම්මදුකස්ස විසෙසංදස්සෙත්වා ඉදානි විනයාවිනයදුකස්ස විසෙසං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සුත්තන්තපරියායෙනා’’තිආදි. තත්ථ සුත්තන්තනයෙන රාගාදයොවිනෙතීති**විනයො,**විනයනයෙන කායං වාචං විනෙතීති**විනයොති** වචනත්ථො කාතබ්බො.

එවං ද්වින්නං පරියායානං වසෙන විනයාවිනයදුකස්ස විසෙසංදස්සෙත්වා ඉදානි භාසිතාභාසිතදුකස්ස විසෙසං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සුත්තන්තපරියායෙනචත්තාරො සතිපට්ඨානා’’තිආදි. තත්ථ ‘‘අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො’’ති ඉදං වචනං තථාගතෙනභාසිතං ලපිතන්ති යොජනා.

එවං ද්වින්නං පරියායානං වසෙන භාසිතාභාසිතදුකස්ස විසෙසංදස්සෙත්වා ඉදානි ආචිණ්ණානාචිණ්ණදුකස්ස විසෙසං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සුත්තන්තපරියායෙන දෙවසික’’න්තිආදි. තත්ථ ‘‘දෙවසික’’න්ති පදං ‘‘සමාපජ්ජනං, වොලොකන’’න්ති තීසුයෙව පදෙසු යොජෙතබ්බං.**අට්ඨුප්පත්තිවසෙනාති** කාරණුප්පත්තිවසෙන. කාරණඤ්හි අරති ඵලංඑතස්මාති**අත්ථොති** වුච්චති, අත්ථස්ස උප්පත්තිඅත්ථුප්පත්ති, සායෙව අට්ඨුප්පත්ති ත්ථකාරස්ස ට්ඨකාරං කත්වා, අට්ඨුප්පත්තියා වසො අට්ඨුප්පත්තිවසො, තෙන. ඉදං පදං ‘‘සුත්තන්තදෙසනාජාතකකථා’’ති ද්වීහිපි පදෙහි යොජෙතබ්බං.**ඉදන්ති**ඵලසමාපත්තිසමාපජ්ජනාදි.**ආචිණ්ණන්ති** ආ බන්ධිතං, පුනප්පුනං වා උපචිතං වඩ්ඪිතං, පගුණං වා.**චාරියපක්කමනන්ති** චාරියත්ථං පක්කමනං.

එවං ද්වින්නං පරියායානං වසෙනආචිණ්ණානාචිණ්ණදුකස්ස විසෙසං දස්සෙත්වා ඉදානි පඤ්ඤත්තදුකස්ස විසෙසංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘සුත්තන්තපරියායෙන චත්තාරො සතිපට්ඨානා’’තිආදි. තංභාසිතාභාසිතදුකසදිසමෙව. එවං ද්වින්නං සුත්තන්තවිනයපරියායානං වසෙන පඤ්චන්නංදුකානං විසෙසො දස්සිතො.

ආපත්තානාපත්තිදුකෙ ‘‘න මොචනාධිප්පායස්සා’’ති පාඨස්සඅනන්තරෙ පච්ඡිමවාකාෙ ඨිතො ආදිසද්දො ආනෙතබ්බො. ඉති ආදිනා නයෙනාති හි අත්ථො.**තත්ථ තත්ථා**ති තස්මිං තස්මිං සික්ඛාපදෙ. ඉදං පදංපච්ඡිමවාකාෙපි අනුවත්තෙතබ්බං.

ලහුකගරුකදුකෙ**පඤ්චාපත්තික්ඛන්ධා**තිථුල්ලච්චයපාචිත්තියපාටිදෙසනීයදුක්කටදුබ්භාසිතවසෙන පඤ්ච ආපත්තිරාසයො.**ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා**ති පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසවසෙන ද්වෙආපත්තිරාසයො.

සාවසෙසානාවසෙසදුකෙ ඡ ආපත්තික්ඛන්ධාති පාරාජිකාපත්තිතො අවසෙසාඡ ආපත්තිරාසයො.

දුට්ඨුල්ලාදුට්ඨුල්ලදුකෙ ලහුකගරුකදුකසදිසමෙව. අයං පන විසෙසො – ගරුකාපත්තිදු**ට්ඨුල්ලා**නාම, ලහුකාපත්තිඅදු**ට්ඨුල්ලා**නාමාති එවං විනයපරියායවසෙනෙවචතුන්නං දුකානං විසෙසො දස්සිතො.

එත්ථාති ‘‘අධම්මං ධම්මොතිදීපෙන්ති’’තිආදිවචනෙ.**චතුන්නං සඞ්ඝකම්මාන**න්තිඅපලොකනාදිවසෙන චතුන්නං සඞ්ඝකම්මානං.**කරොන්තෙහි**හෙතුභූතෙහි, හෙත්වත්ථෙ චෙතං කරණවචනං.

තත්ථාති ‘‘තෙ ඉමෙහී’’තිආදිවචනෙ.**අපකස්සන්තී**ති එත්ථ කසධාතුස්ස ගත්‍යත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පරිසං ආකඩ්ඪන්තී’’ති.**විජටෙන්තී**ති විජටං කරොන්ති, විසුං කරොන්තීති අත්ථො.**එකමන්තං උස්සාදෙන්තී**තිඑකස්මිං අන්තෙ උස්සදං කරොන්ති.**අවපකස්සන්තී**ති එත්ථද්වින්නං උපසග්ගානං වසෙන අතිවියත්ථො දට්ඨබ්බොති ආහ ‘‘අති වියආකඩ්ඪන්තී’’ති. අතිවියත්ථං ආවිකරොන්තො ආහ ‘‘යථා විසංසට්ඨාවහොන්ති, එවං කරොන්තී’’ති.**යථා**තියෙනාකාරෙන කරියමානෙති සම්බන්ධො. ‘‘විසු’’න්ති ඉමිනා**ආවෙණි**සද්දො ‘‘විසු’’න්තිඅත්ථවාචකො අනිප්ඵන්නපාටිපදිකොතිදස්සෙති.**වත්ථූසූ**ති හෙදකරවත්ථූසු.**ඉමංගණ්හථා**ති ඉමං වාදං ගණ්හථ.**විසු**න්ති ආවෙණිං.ඉමස්මිං ඛන්ධකෙ වුත්තවචනං පරිවාරපාළියා සංසන්දෙන්තො ආහ ‘‘පරිවාරෙ පනා’’තිආදි.තත්ථ**පඤ්චහි ආකාරෙහී**ති ‘‘කම්මෙන උද්දෙසෙන වොහරන්තොඅනුස්සාවනෙන සලාකග්ගාහෙනා’’ති (පරි. 458) එවං පඤ්චහි කාරණෙහි.**තස්සා**ති පරිවාරෙ වුත්තවචනස්ස.**ඉධා**තිඉමස්මිං සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකෙ, වුත්තෙන ඉමිනා

සඞ්ඝභෙදලක්ඛණෙනාති යොජනා. ‘‘අත්ථතො නානාකරණං නත්ථී’’ති ඉමිනා සද්දතො නානාකරණං අත්ථීති දීපෙති.**අස්සාති** සඞ්ඝභෙදලක්ඛණස්ස. තං පන නානාකරණාභාවන්ති යොජනා.**තත්ථෙවාති** පරිවාරෙ එව.**සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිං සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකෙ.

ඉති සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

8. වත්තක්ඛන්ධකං

1. ආගන්තුකවත්තකථා

357. වත්තක්ඛන්ධකෙ**ආරාම**න්ති උපචාරසීමංසන්ධාය වුත්තන්ති ආහ ‘‘උපචාරසීමසමීප’’න්ති. ‘‘ගහෙත්වා’’ති පදස්ස ‘‘උපාහනා’’තිකම්මං පාකටං, කරණං පන අපාකටං. තස්මා කරණං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උපාහනදණ්ඩකෙනගහෙත්වා’’ති. ඉමිනා ‘‘හත්ථෙනා’’ති කරණං නිවත්තෙති.**පටික්කමන්තීති** එත්ථ පවිසන්තීති ච අපක්කමන්තීති ච අත්ථංපටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘සන්නිපතන්තී’’ති.**උපාහනා…පෙ….පුච්ඡිතබ්බාති** එත්ථ ‘‘පුච්ඡිතබ්බා’’ති පදස්ස සහ කම්මෙනපුච්ඡිතබ්බාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කතරස්මිං ඨානෙ’’තිආදි. තත්ථ ‘‘කතරස්මිං…පෙ….වොළක’’න්ති ඉමිනා පුච්ඡිතබ්බාකාරං දස්සෙති. ‘‘ආවාසිකා භික්ඛූ’’ති ඉමිනා කම්මංදස්සෙති. ‘‘පත්ථරිතබ්බ’’න්ති ඉමිනා**විස්සජ්ජෙතබ්බ**න්ති එත්ථ සජධාතුයා වජනත්ථංපටික්ඛිපති.**ගොචරො පුච්ඡිතබ්බොති** එත්ථගොචරසද්දො භික්ඛාචාරසද්දෙන අත්ථතො එකන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘භික්ඛාචාරොපුච්ඡිතබ්බො’’ති. භික්ඛාය චරන්ති එත්ථාති**භික්ඛාචාරො,**ගොචරගාමො.**යත්ථාති** යස්මිං ගාමෙ. ‘‘කි’’න්තිආදිනා**පානීයං පුච්ඡිතබ්බ**න්තිආදීසු පුච්ඡිතබ්බාකාරං දස්සෙති.**කං කාල**න්ති කස්මිං කාලෙ.

බහි නික්ඛමන්තස්සාති විහාරතො බහිනික්ඛමන්තස්ස.**නිල්ලොකෙතබ්බොති** ඔලොකෙතබ්බො. ‘‘යදිසක්කොතී’’ති ඉමිනා**සචෙ උස්සහතීති** එත්ථ සචෙසද්දොයදිපරියායො, උස්සහතිසද්දො සක්කොති පරියායොති දස්සෙති. සක්කොන්තස්සවිහාරසොධනවත්තෙති සම්බන්ධො.

2. ආවාසිකවත්තකථා

359. ආවාසිකවත්තෙ එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා. සබ්බං කාතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**තස්සාති** වුඩ්ඪතරස්ස ආගන්තුකස්ස. ‘‘පණ්ඩිතො’’තිආදිනාසචෙ බාලො ‘‘සම්මජ්ජාහි තාව චෙතියඞ්ගණ’’න්ති න වදති, සම්මජ්ජනිංනික්ඛිපිත්වා තස්ස වත්තමෙව කාතබ්බන්ති දස්සෙති.**භෙසජ්ජමෙවකාතබ්බ**න්ති සභාවධාරණෙන වුත්තත්තා බාලො ‘‘කරොහි තාව භෙසජ්ජ’’න්තිඅවදන්තොපි භෙසජ්ජමෙව කාතබ්බං.

‘‘පණ්ඩිතො හී’’තිආදිනා පන ආගන්තුකස්සවත්තබ්බභාවමත්තමෙවදස්සෙති. පාළිමුත්තකවත්තං දස්සෙන්තොආහ**‘‘අපිචා’’**තිආදි.**බීජනෙනා**තිබීජනියා. ‘‘බීජන’’න්ති හි නපුංසකලිඞ්ගො, ‘‘බීජනී’’ති ඉත්ථිලිඞ්ගො. ‘‘බීජිතබ්බො’’ති ච ‘‘බීජිතබ්බ’’න්ති ච ඉමිනා අට්ඨකථාවචනෙන බීජියති අනෙනාති**බීජනං,**බීජියති එතායාති**බීජනී**තිවචනත්ථො කාතබ්බො.**අස්සා**ති වුඩ්ඪතරආගන්තුකස්ස.**මක්ඛෙතබ්බා**ති අඤ්ජෙතබ්බා.**හී**තිසච්චං.**එත්ථා**ති උපාහනපුඤ්ජනෙ.**කත්ථා**ති කස්මිං විහාරෙ. පුච්ඡිතෙන ආවාසිකෙනාති සම්බන්ධො.

‘‘අත්තනො සන්තිකං…පෙ…. න ලභතී’’ති ඉමිනා අත්තානං සන්ධායඅනාගච්ඡන්තොපි අත්තනො සන්තිකං සම්පත්තස්ස ආගන්තුකස්ස වත්තං අකාතුං නලභතීති දස්සෙති.

3. ගමිකවත්තකථා

360. ගමිකවත්තෙඑවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**තත්ථා**ති සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ. තං සබ්බං පටිසාමෙත්වාති සම්බන්ධො.යත්ථ යෙසු පාසාණපිට්ඨීපාසාණත්ථම්භෙසු උපචිකා නාරොහන්ති, තස්සං පාසාණපිට්ඨීයංවා තෙසු පාසාණත්ථම්භෙසු වා යං කතසෙනාසනං අත්ථි, තං අනාපුච්ඡන්තස්සාපිඅනාපත්තීති යොජනා. චතූසු පාසාණෙසූතිආදි වුත්තන්ති සම්බන්ධො, උපචිකානංඋප්පත්තිට්ඨානෙ කතෙති සම්බන්ධො.**අයන්ති** ආනිසංසො.ඔවස්සකගෙහෙ පන ඨපිතානං මඤ්චපීඨානන්ති සම්බන්ධො.

4. අනුමොදනවත්තකථා

362. **ඉද්ධං අහොසී**ති එත්ථ ඉධධාතුයා වඩ්ඪනත්ථං පටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘සම්පන්නං අහොසී’’ති. සඞ්ඝත්ථෙරෙ නිසින්නෙති සම්බන්ධො. අනුථෙරෙඅනුමොදනත්ථාය නිසින්නෙති යොජනා. සඞ්ඝත්ථෙරෙන අජ්ඣිට්ඨෙයෙපීති සම්බන්ධො.අනුමොදකො වදතීති සම්බන්ධො. අනු පුනප්පුනං, පච්ඡා වා දායකෙ ධම්මකථාය මොදෙතීති**අනුමොදකො.** ‘‘ගච්ඡථා’’ති සචෙ වදති අනුමොදකොති යොජනා.**තස්සා**ති අනුමොදකස්ස. මනුස්සා කාරෙන්තීති සම්බන්ධො. ‘‘එකෙනා’’ති පදං ‘‘කාරෙන්තී’’ති පදෙ කාරිතකම්මං.**තස්සා**තිකාරිතභික්ඛුස්ස.**අනුමොදනතො**ති අනුමොදනකාරණා.**උපනිසින්නකථා**ති උපසමීපෙ නිසින්නානං කථීයති එතායාතිඋපනිසින්නකථා.**අනුමොදනායා**ති අනුමොදනත්ථාය.**අජ්ඣිට්ඨොවා**ති සයං අජ්ඣිට්ඨො එව.**එත්ථා**ති අනුමොදනවත්ථුස්මිං. ‘‘සඤ්ජාතවච්චො’’ති ඉමිනා වච්චොසඤ්ජාතො ඉමස්සාතිවච්චිතොති කත්වා සඤ්ජාතත්ථෙ ඉතපච්චයොති දස්සෙති.

5. භත්තග්ගවත්තකථා

364. **භත්තග්ගවත්තෙ**තිභත්තං ගණ්හන්තිඑත්ථාති භත්තග්ගං, පරිවිසනට්ඨානං. තස්මිං කත්තබ්බං වත්තං භත්තග්ගවත්තං, තස්මිං භත්තග්ගවත්තෙ එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොතියොජනා.මනුස්සානං පරිවිසනට්ඨානං නාම යත්ථ මනුස්සා සපුත්තදාරා ආවසිත්වාභික්ඛූභොජෙන්ති. ‘‘අතිඅල්ලීයිත්වා’’ති ඉමිනා**අනුපඛජ්ජාති** එත්ථ බදධාතුස්ස හිංසනං නාම අතිඅල්ලීයනන්තිදස්සෙති.**ආසනෙසු සතී**ති ආසනෙසු සන්තෙසු. නිසීදන්තස්සනවකස්සාති සම්බන්ධො.**ආපජ්ජතී**ති ආපත්තිං ආපජ්ජති.ආපුච්ඡිතෙ අනනුජානන්තො ථෙරො ආපජ්ජතීති යොජනා.**සඞ්ඝාටි**න්ති පාරුතසඞ්ඝාටිං.

පත්තධොවනඋදකන්ති භුඤ්ජනත්ථායපත්තානං ධොවනඋදකං.**ගහෙතබ්බ**න්ති හත්ථෙන ගහෙතබ්බං.

යථා ගණ්හියමානෙති යොජනා.**මත්තායා**තිපමාණාය.**සබ්බිආදීසු එවා**ති එවසද්දො අජ්ඣාහරිතබ්බො.**සබ්බිආදීසූ**ති සබ්බිතෙලඋත්තරිභඞ්ගෙසු, නිද්ධාරණෙ භුම්මං.**ය**න්ති සබ්බිආදිකං.**අප්පහොතී**තිසබ්බෙසං භික්ඛූනං නප්පහොති.**ත**න්ති සබ්බිආදිකං, සම්පාදෙහීති සම්බන්ධො. තාදිසං සබ්බිආදිකන්ති සම්බන්ධො.

යං භත්තග්ගන්ති යොජනා.**හත්ථධොවනඋදක**න්ති භුත්තාවීනං හත්ථස්ස ධොවනඋදකං.**අන්තරා**ති භොජනස්ස මජ්ඣෙ.**පිපාසිතෙනා**තිපිවිතුං ඉච්ඡන්තෙන.**ගලෙ**ති කණ්ඨෙ.

නිවත්තන්තෙනාති එත්ථ කස්මා ඨානානිවත්තන්තෙනාති ආහ ‘‘භත්තග්ගතො’’ති. කථං කෙනාකාරෙන නිවත්තිතබ්බන්ති යොජනා.කස්මා නවකෙහි භික්ඛූහි පඨමතරං නිවත්තිතබ්බන්ති ආහ ‘‘සම්බාධෙසු හී’’තිආදි.**නික්ඛමනොකාසො**ති පඨමතරං නික්ඛන්තොකාසො.**පටිපාටියා**ති වුඩ්ඪපටිපාටියා.**ධුරෙ**තිගෙහද්වාරස්ස සමීපෙ. ධුරසද්දො හි ඉධ සමීපවාචකො. නවකා අන්තොගෙහෙ වෙ නිසින්නාහොන්තීති යොජනා.**අන්තරෙනා**ති භික්ඛූනං විවරෙන, මජ්ඣෙනවා.**විරළායා**ති තනුකාය.

6. පිණ්ඩචාරිකවත්තකථා

366. පිණ්ඩචාරිකවත්තෙඑවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.කප්පාසං වා ගහෙත්වාතිසම්බන්ධො.**යඤ්චා**ති යඤ්ච කිඤ්චි වත්ථුං, ගහෙත්වාති සම්බන්ධො.**කරොන්තී යීතා වා**ති කරොන්තී හුත්වා යීතා වා.**ත**න්ති කම්මං.**න ච භික්ඛාදායිකායා**තිඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන වුත්තත්තා ඉත්ථියා එව මුඛං න උල්ලොකෙතබ්බන්ති අත්ථංපටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘ඉත්ථී වා හොතු’’තිආදි. ‘‘භික්ඛාදානසමයෙ’’ති ඉමිනාඅඤ්ඤස්මිං සමයෙ ඔලොකෙන්තොපි නත්ථි දොසොති දස්සෙති. එකස්මිං කාලෙ

භික්ඛායදදමානාය සබ්බකාලම්පි න ඔලොකෙතබ්බන්ති අනිච්ඡිතත්ථං පටික්ඛිපති.

7. ආරඤ්ඤිකවත්තකථා

368. ආරඤ්ඤිකවත්තෙ එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**සෙනාසනාඔතරිතබ්බ**න්ති එත්ථ අරඤ්ඤෙ රුක්ඛමූලාදීසු නිසින්නස්ස විහාරාභාවතොසෙනාසනං නාම වසනට්ඨානං සන්ධාය වුත්තන්ති ආහ ‘‘වසනට්ඨානතොනික්ඛමිතබ්බ’’න්ති.

පත්තං ථවිකාය පක්ඛිපිත්වාති එත්ථ කථංපත්තො ථවිකාය පක්ඛිපිතබ්බොති ආහ ‘‘සචෙ බහි’’තිආදි. තත්ථ පත්තොපක්ඛිපිතබ්බොති සම්බන්ධො.**ධොවිත්වා කත්වාති** පදෙසු ‘‘පත්තං වොදක’’න්ති විභත්තිපරිණාමං කත්වා සම්බන්ධිතබ්බං.**තම්පීති** වෙළුනාළිකම්පි.**සමීපෙති**ආරඤ්ඤකස්ස සෙනාසනස්ස සමීපෙ. යථා ච ආරඤ්ඤකස්ස අරණිසහිතං ඉච්ඡිතබ්බං, එවංකන්තාරං පටිපන්නස්සාපි අරණිසහිතං ඉච්ඡිතබ්බන්ති යොජනා.**ගණවාසිනොති** ගණෙන සහ වාසිනො, ආරඤ්ඤකස්සාති සම්බන්ධො.**තෙනාති** අරණිසහිතෙන. ‘‘නක්ඛත්තානෙව නක්ඛත්තපදානී’’ති ඉමිනාඅස්සයුජාදිනක්ඛත්තානෙව (අභිධානප්පදීපිකායං 58-60 ගාථාසු) දිසාභාගජානනස්ස, වසමයජානනස්ස ච කාරණත්තා**නක්ඛත්තපදානි** **නාමා**තිදස්සෙති.

8. සෙනාසනවත්තකථා

369. සෙනාසනවත්තෙඑවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**ද්වාරං නාමා**ති මහාද්වාරං.**මහාවළඤ්ජ**න්ති මහන්තෙහි ජනෙහි පරිභුඤ්ජිතබ්බං.**තත්ථා**ති ද්වාරෙ.**ආපුච්ඡිත්වාවා**තිවුඩ්ඪං ආපුච්ඡිත්වාව, සභාගස්ස වුඩ්ඪතරස්සාති සම්බන්ධො.**වට්ටතියෙවාති** යථාසුඛං විහරිතුං වට්ටතියෙව.**පරිවත්තිතබ්බ**න්ති පරිමුඛං වත්තිතබ්බං.

9. ජන්තාඝරවත්තාදිකථා

371. ජන්තාඝරවත්තෙඑවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**බහිජගතී**ති බහිආලින්දො.

373. ආචමනවත්ථුස්මිං එවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**නීහරිත්වාති** උදකං නීහරිත්වා.**ආචමිතබ්බ**න්ති ධොවිතබ්බං. ‘‘ආපුබ්බො චමු ධොවනෙ’’ති හිධාතුපාඨෙසු වුත්තං.**ඉදං අතිවිචවට**න්ති ඉදං ඨානං අතිවිචවටං, නකෙනචි පටිච්ඡන්නන්ති අත්ථො.**උදකං අලභන්තස්සෙවාති** උදකංඅලභන්තෙයෙව.

374. වච්චකුටිවත්තෙ එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**අය**න්ති දන්තකට්ඨං ඛාදතො වච්චකරණං.**සබ්බත්ථෙවාති** සබ්බස්මිං එව ඨානෙ. ‘‘න එරුසෙන කට්ඨෙනා’’තිඑත්ථ න කෙවලං ඛරකට්ඨමෙව,

ඵාලිතකට්ඨාදයොපි ඡවිඅවලෙඛනකට්ඨා එරුසායෙව නාමාතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඵාලිතකට්ඨෙන වා’’තිආදි.**පවිට්ඨස්සා**තිවච්චකුටිං පවිට්ඨස්ස.

සබ්බසාධාරණට්ඨානන්ති සබ්බෙසංභික්ඛූනං, සබ්බෙහි වා සාධාරණං වච්චකුටිසඞ්ඛාතං ඨානං.**තත්‍රාති** තස්මිං සබ්බසාධාරණෙ ඨානෙ.**නිබද්ධගමනත්ථායාති** අත්තනො නිබද්ධගමනත්ථාය කතං යං ඨානං වා යංපුග්ගලිකට්ඨානං වා හොතීති යොජනා.

උහතාති එත්ථ උපුබ්බො හදධාතූතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘උහදිතා’’ති. ‘‘හද කරීසොස්සග්ගෙ’’ති ධාතුපාඨෙසු (පාණිනී 977 ධාතුපාඨෙ; සද්දනීතිධාතුමාලායං 15 දකාරන්තධාතු) වුත්තත්තා වච්චකූපතො බහිකරීසස්ස ඔස්සජ්ජනන්ති ආහ ‘‘බහි වච්චමක්ඛිතා’’ති.**ධොවිතබ්බාති** උදකෙන ධොවිතබ්බා.**එතම්පීති**උදකස්ස අවිජ්ජමානම්පි.**සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිංවත්තක්ඛන්ධකෙ.

ඉති වත්තක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

9. පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකං

1. පාතිමොක්ඛුද්දෙසයාචනකථා

383. පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකෙ**නන්දිමුඛියාරත්තියාති** එත්ථ නන්දියති තුසියතීති නන්දි, ඉකාරන්තොයං නපුංසකලිඞ්ගො.‘‘නන්දිසෙනො (ජා. අට්ඨ. 3.4.1) නන්දිවිසාලො’’තිආදීසු ඉකාරන්තොයං පුල්ලිඞ්ගොහොති, ඉධ පන මුඛං අපෙක්ඛිත්වා ඉකාරන්තො නපුංසකලිඞ්ගො හොති. අරුණුට්ඨිතකාලෙඔදාතදිසාමුඛතාය නන්දි මුඛං එතිස්සං රත්තියන්ති නන්දිමුඛී, රත්ති, තායනන්දිමුඛියා රත්තියා, තෙන වුත්තං ‘‘අරුණුට්ඨිතකාලෙපි හි නන්දීමුඛා විය රත්තිඛායතී’’ති.**අන්තොපූතින්ති** එත්ථ කායස්ස අන්තොකුණපපූතින්ති අත්ථං පටිපක්ඛිපන්තො ආහ ‘‘අත්තචිත්තසන්තානෙ’’තිආදි. ‘‘කිලෙසවස්සනවසෙනා’’ති ඉමිනා උදකවස්සනවසෙනාති අත්ථං පටික්ඛිපති.**අවස්සුතන්ති** තින්තං, කිලින්නන්ති අත්ථො.**කසම්බුජාතන්ති** එත්ථ**කසම්බූ**තිසඞ්කාරො. සො හි සම්මුඤ්ජනියා කසියමානෙ විලෙඛියමානෙ සම්බති සද්දං කරොතීති**කසම්බු,**තං විය ජාතන්ති කසම්බුජාතන්ති අත්ථො දට්ඨබ්බො.අට්ඨකථායං පන අධිප්පායවසෙන ‘‘ආකිලිට්ඨජාත’’න්ති වුත්තං, අතිවියකිලිට්ඨජාතන්ති අත්ථො. ‘‘ආකිණ්ණදොසතාය කිලිට්ඨජාත’’න්තිපි පාඨො.**‘‘යාව බාහාගහණාපි නාමා’’ති**ඉමිනා පාඨෙන දස්සෙතීති සම්බන්ධො.**හීති** පදපූරණමත්තං.**තෙනාති**මොඝපුරිසෙන. ‘‘යාවා’’ති නිපාතපයොගත්තා ‘‘බාහාගහණාපී’’ති එත්ථ පඤ්චමීවිභත්තිඅවධිඅත්ථෙ හොති.**නාම-**සද්දො ගරහත්ථජොතකො, තස්ස පයොගත්තා ‘‘ආගමෙස්සතී’’ති එත්ථ අතීතත්ථෙ අනාගතවචනං (සද්දනීතිසුත්තමාලාය 893

සුත්තෙ).ආගමෙස්සතිනාමාති යොජනා.**ආගමෙස්සතී**ති‍ර්සං අධිවාසෙස්සති. ‘‘ආතො ගමුර්සමධිවාසනෙ’’ති හි ධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 18 මකාරන්තධාතු) වුත්තං.

384. **න ආයතකෙනෙව පපාතොති** එත්ථ දීඝෙනෙව පපාතොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නපඨමමෙව ගම්භීරො’’ති. ආයතසද්දො හි දීඝපරියායො. ‘‘න ආයතකෙන ගීතස්සරෙන ධම්මොගායිතබ්බො’’තිආදීසු (චූළව. 249) විය පපාතො දීඝෙන තීරස්ස ආදිම්හි න හොතීතිවුත්තං හොති.**පඨමමෙවා**ති තීරස්ස ආදිම්හියෙව. ‘‘අනුපුබ්බෙන ගම්භීරො’’ති ඉමිනා ‘‘න පඨමමෙව ගම්භීරො’’ති වචනස්ස අධිප්පායත්ථංදස්සෙති.**ඨිතධම්මො**ති තීරස්ස අන්තොයෙව ඨිතසභාවො. **වෙලං නාතිවත්තතී**ති එත්ථ වෙලාසද්දස්සතීරමරියාදත්ථෙසු පවත්තභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඔසක්කනකන්දරං මරියාදවෙල’’න්ති.තත්ථ ‘‘ඔසක්කනකන්දර’’ඉති පදෙන තීරත්ථං දස්සෙති, ‘‘මරියාද’’ ඉති පදෙනමරියාදත්ථං. කෙන උදකෙන දරිතබ්බොති**කන්දරො,**උදකෙනඔසක්කනො කන්දරො එත්ථාති**ඔසක්කනකන්දරං,**තීරං.ඔසක්කනකන්දරභූතඤ්ච මරියාදභූතඤ්ච වෙලං තීරං නාතික්කමතීති අත්ථො.**තීරං වාහෙතී**ති එත්ථ වහධාතුයා පාපුණනත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තීරංඅප්පෙතී’’ති. තත්ථ**අප්පෙතී**ති පාපුණාපෙති. ‘‘උස්සාරෙතී’’ති ඉමිනා පාළියං ‘‘ථලං උස්සාරෙතී’’ති පදෙන ‘‘තීරං වාහෙතී’’ති පදස්සඅත්ථං දස්සෙතීති අත්ථො දස්සිතො.**උස්සාරෙතී**තිඋද්ධරිත්වා ගමාපෙති.**අඤ්ඤාපටිවෙධො**ති එත්ථ ආජානාති, ආජානිත්ථාති වා**අඤ්ඤං**අරහත්තමග්ගො වා අරහත්තඵලං වා, තස්ස පටිවිජ්ඣනං අඤ්ඤාපටිවෙධො, සුඛුච්චාරණත්ථං මජ්ඣෙධ දීඝො, අඤ්ඤාපටිවෙධො නාමඅරහත්තුප්පත්තියෙව හොති. තෙන වුත්තං ‘‘අරහත්තුප්පත්තී’’ති.

385. **ඡන්නමතිවස්සතී**ති උදානපාළියා සන්ධායභාසිතපාළිභාවං දස්සෙන්තොආහ ‘‘ආපත්ති’’න්තිආදි. තත්ථ**ඉද**න්ති ‘‘ඡන්නමතිවස්සතී’’ති වචනං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**එත**න්ති නවාපත්තිආපජ්ජනං සන්ධායාති සම්බන්ධො.

4. පාතිමොක්ඛසවනාරහකථා

386. **පුරෙවා පච්ඡා** වාතිඤත්තිතො පුරෙ වා පච්ඡා වා.**ඛෙත්තෙ**තිපාතිමොක්ඛට්ඨපනස්ස ඛෙත්තෙ. ඛෙත්තං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තස්මා’’තිආදි.**රෙකාරං භණතී**ති ඡත්තිංසත්‍යක්ඛරෙසු රෙ-කාරං ඤත්තිට්ඨපනකො භණති.**ඉද**න්ති පඤ්චතිංසත්‍යක්ඛරානං උච්චාරණට්ඨානං.**වුත්තෙ**ති ඤත්තිට්ඨපනකෙන වුත්තෙ. ‘‘සුණාතු මෙ’’ති වචනෙඅනාරද්ධෙයෙවාති යොජනා.

5. ධම්මිකාධම්මිකපාතිමොක්ඛට්ඨපනකථා

387. **තෙන පුග්ගලෙනාති** තෙන චුදිතකෙන පුග්ගලෙන.**සාවිපත්තීති** සීලවිපත්තිආදිසඞ්ඛාතා සා විපත්ති.**සඤ්ඤාඅමූලිකවසෙනාති** ‘‘කතා’’ ඉති සඤ්ඤාය අමූලිකවසෙන.**කතඤ්චාති** එකන්තෙන කතඤ්ච.**අකතඤ්චාති**එකන්තෙන අකතඤ්ච.

කොපෙතුකාමතාය නෙව ආගච්ඡතීති සම්බන්ධො.**තෙනාති** අනාගමනාදිකාරණෙන.**ආපජ්ජතීති**පාතිමොක්ඛට්ඨපනකො ආපජ්ජති.**ඉච්චස්සාපීති** ඉති එවං අස්සපාතිමොක්ඛට්ඨපනකස්සාපි. **පච්චාදියතීති** පති ආදියති, ‘‘අකතං කම්මං, පුන කාතබ්බංකම්ම’’න්තිආදිනා පුන ආදීයති, පුන ආරභතීති අත්ථො.

6. ධම්මිකපාතිමොක්ඛට්ඨපනකථා

388. **මග්ගපටිපාදනාදීසූති** මග්ගස්මිං පටිපාදනාදීසු. ආදිසද්දෙනවෙය්‍යාවච්චතෙන අවහාරාදයො සඞ්ගණ්හාති.**ආකාරාදිසඤ්ඤාති**ආකාරසඤ්ඤා ලිඞ්ගසඤ්ඤා නිමිත්තසඤ්ඤා.**තන්ති** පරිසඞ්කංසන්ධායාති සම්බන්ධො.

7. අත්තාදානඅඞ්ගකථා

398. **අත්තාදානං ආදාතුකාමෙනාති** එත්ථ කිං අත්තාදානන්ති ආහ ‘‘සාසනංසොධෙතුකාමො’’තිආදි. ඉමිනා පරං චොදෙතුං අත්තනා ආදාතබ්බං අධිකරණං**අත්තාදානන්ති** වුච්චතීති දස්සෙති.**අකාලොඉමං අත්තාදානංආදාතුන්ති** එත්ථ අකාලං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘රාජභය’’න්තිආදි. තත්ථ**වස්සාරත්තොති** වස්සකාලො. සො හි වස්සො අතිවිය රඤ්ජති එත්ථකාලෙති වස්සාරත්තොති වුච්චති. වස්සාරත්තොපි අධිකරණවූපසමත්ථං ලජ්ජීපරිසායදූරතො ආනයනස්ස දුක්කරත්තා අකාලො නාම.**ඉතීති** අයංරාජභයාදිකාලොති අත්ථො.**විපරීතොති** රාජභයාදීනං අභාවකාලො.

අභූතං ඉදං අත්තාදානන්ති එත්ථඅභූතසද්දො අවිජ්ජමානපරියායොති ආහ ‘‘අසන්තමිද’’න්ති, ඉදං අත්තාදානංඅවිජ්ජමානන්ති අත්ථො. මයා ගහිතොති සම්බන්ධො. සීලවා පුග්ගලොති යොජනා.**යන්ති** අත්තාදානං සංවත්තතීති සම්බන්ධො.**ඉදන්ති** අත්තාදානං.

න ලභිස්සාමි සන්දිට්ඨෙ, ලභිස්සාමිසන්දිට්ඨෙති එත්ථ ‘‘න ලභිස්සාමි, ලභිස්සාමී’’ති ඉදං කිං සන්ධායවුත්තන්ති ආහ ‘‘අප්පෙකදා හී’’තිආදි. තත්ථ**අප්පෙකදාති**අපි එකදා.**හිසද්දො** විත්ථාරජොතකො.**එවරූපාති** සන්දිට්ඨසම්භත්තසභාවා.**තන්ති** උපත්ථම්භකභික්ඛුලභනං සන්ධායාති සම්බන්ධො. ‘‘නලභිස්සාමී’’ති ඉදං වචනං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.

කොසම්බකානං භණ්ඩනාදි භවති විය භණ්ඩනාදි භවිස්සතීති යොජනා.**පච්ඡාපි අවිප්පටිසාරකරං භවිස්සතීති** එත්ථ කෙසංඅවිප්පටිසාරකරං භවති විය පඤ්චඞ්ගසම්පන්නාගතං අත්තාදානංආදියතො පච්ඡාපි අවිප්පටිසාරකරං භවතීති ආහ ''සුභද්දංවුඩ්ඪපබ්බජිත''න්තිආදි. තත්ථ**පඤ්චසතිකසඞ්ගීතින්**තිපඤ්චසතෙහි මහාකස්සපාදීහි කත්තබ්බං සඞ්ගීතිං. මහාකස්සපත්ථෙරස්ස පච්ඡාසමනුස්සරණකරං හොති ඉව හොතීති යොජනා. එසෙව නයො සෙසෙසුපි.**සමනුස්සරණකරන්**ති සම්මොදවසෙන පුනප්පුනං අනුස්සරණස්ස කරං.ඉමිනා ''අවිප්පටිසාරකර''න්ති පදස්ස අත්ථං දස්සෙති.**පච්ඡාපීති** එත්ථ පිසද්දස්ස අවුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ''සාසනස්ස වා''තිආදි. තත්ථ සාසනස්ස ච සස්සිරිකතායාතිසම්බන්ධො. විගතඋපක්කිලෙසචන්දිමසූරියානං විය සාසනස්ස ච සස්සිරිකතායසංවත්තතීති අධිප්පායො.

8. චොදකෙන පච්චවෙක්ඛිතබ්බධම්මකථා

399. ''අච්ඡිද්දෙනඅප්පටිමංසෙනා''තිආදීසු එවමත්ථො වෙදිතබ්බොතියොජනා. ඡිද්දසප්පටිමංසං පඨමං දස්සෙත්වා විපරීතවසෙන අච්ඡිද්දඅප්පටිමංසංදස්සෙන්තො ආහ ''යෙනා''තිආදි. තත්ථ යෙන කතානීති සම්බන්ධො. **ඡිජ්ජතීතිඡිද්දො,**පටි පුනප්පුනං මසියති ආමසියතීති**පටිමංසො,**නිග්ගහිතාගමො, භාවප්පධානොයං කම්මනිද්දෙසො. සහපටිමංසෙනාති**සප්පටිමංසො,**කායසමාචාරො.**විපරීතොති** විපරිවත්තවසෙන ඉතො පවත්තො, කායසමාචාරොති අත්ථො.**අමූලකානුද්ධංසනාදීහීති** ආදිසද්දෙන දුට්ඨුල්ලවාචාදයොසඞ්ගණ්හාති.

මෙත්තං නු ඛො මෙ චිත්තන්ති එත්ථඅප්පනාභාවප්පත්තං මෙත්තචිත්තමෙවාධිප්පෙතන්ති දස්සෙන්තො ආහ ''පලිබොධෙඡින්දිත්වා''තිආදි. තත්ථ**පලිබොධෙති** ආවාසපලිබොධාදිකෙපලිබොධෙ. ''වික්ඛම්භනවසෙන විහතාඝාත''න්ති ඉමිනා අප්පනාභාවප්පත්තංමෙත්තචිත්තමෙව දස්සෙති.**ඉදං පනාවුසො කත්ථ වුත්තංභගවතාති** එත්ථ ඉදංසද්දකිංසද්දානං විසයං දස්සෙන්තො ආහ ''ඉදං සික්ඛාපදංකතරස්මිං නගරෙ''ති.

9. චොදකෙන උපට්ඨාපෙතබ්බකථා

400. **''කාලෙන වක්ඛාමී''**තිආදීසු චොදනාය කාලඅකාලාදිං දස්සෙන්තො ආහ ''එකො එක''න්තිආදි. තත්ථ**එකොති** එකකො චොදකො.**එකන්ති** එකකං චුදිතකං. සඞ්ඝමජ්ඣෙ...පෙ.... අසනසාලාදීසු වාපරිවාරිතක්ඛණෙ වාති යොජනා. තත්ථ ''සඞ්ඝමජ්ඣෙ...පෙ.... අසනසාලාදීසූ''ති ඉමිනාඨානාභාවං දස්සෙති, ''උපට්ඨාකෙහි පරිවාරිතක්ඛණෙ''ති ඉමිනා කාලාභාවං දස්සෙති.ඉමෙහි පදෙහි ඨානම්පි

කාලෙන සඞ්ගහෙත්වා ‘‘කාලෙනවක්ඛාමී’’තිවුත්තන්ති දස්සෙති.**තච්ඡෙනාති** සච්චෙන.**හම්භොති** නිපාතො පච්ඡිමපදෙසු පච්චෙකං යොජෙතබ්බො. හම්භොමහල්ලක, හම්භො පරිසාවචර, හම්භො පංසුකූලික, හම්භො ධම්මකථිකාති හි අත්ථො.**ඉදන්ති** කම්මං.**කාරණනිස්සිතන්**තිමහල්ලකභාවකාරණාදීසුනිස්සිතං. ‘‘භන්තෙ’’ති නිපාතොපිපච්චෙකං යොජෙතබ්බො. එත්ථ ච ‘‘හම්භො’’ති නිපාතෙන ලොකවොහාරවසෙන අනාදරස්සපකාසකත්තා ඵරුසෙන වදති නාම, ‘‘භන්තෙ’’ති නිපාතෙන සාදරස්ස පකාසකත්තා සණ්හෙනවදති නාම.**කාරණනිස්සිතං කත්වාති** ඉමස්මිං වීතික්කමෙ අයංනාම දොසොති කාරණනිස්සිතං කත්වා. ‘‘මෙත්තචිත්තං උපට්ඨපෙත්වා’’ති ඉමිනාමෙ**ත්තචිත්තොති** පදස්ස ‘‘වක්ඛාමී’’ති පදෙ කිරියාවිසෙසනභාවංදස්සෙති.**නො දොසන්තරොති** එත්ථ අන්තරසද්දස්සචිත්තවාචකභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘න දුට්ඨචිත්තො’’ති. ‘‘හුත්වා’’ති ඉමිනාකිරියාවිසෙසනභාවං දස්සෙති.

10. චොදකචුදිතකපටිසංයුත්තකථා

401. **අජ්ඣත්තන්ති** එත්ථ අත්තසද්දස්ස චිත්තවාචකභාවඤ්චසත්තමීවිභත්තියාපි අමාදෙසභාවඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අත්තනො චිත්තෙ’’ති.**උප්පාදෙත්වාති** ඉමිනා ‘‘මනසිකරිත්වා’’ති පදස්ස අධිප්පායත්ථංදස්සෙති.**කාරුඤ්ඤතාති** එත්ථ ද්වීසුණ්‍යපච්චයතාපච්චයෙසු එකස්සෙව භාවවාචකත්තා එකො ස්වත්ථොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කරුණාභාවො’’ති. තත්ථ කරුණස්ස පුග්ගලස්ස භාවො**කාරුඤ්ඤං,**තදෙව**කාරුඤ්ඤතා**. අථ වා කරුණොඑව පුග්ගලො කාරුඤ්ඤං, තස්ස භාවො කාරුඤ්ඤතාති වචනත්ථො කාතබ්බො.**ඉමිනාති** ‘‘කාරුඤ්ඤතා’’ති පදෙන.**කරුණඤ්චාති** අප්පනාපත්තං කරුණඤ්ච.**කරුණාපුබ්බභාගඤ්චාති** අප්පනාපත්තාය කරුණාය පුබ්බභාගෙපරිකම්මූපචාරවසෙන පවත්තං කාමාවචරකරුණඤ්ච.**ද්වීහිපීති** ‘‘හිතෙසිතා, අනුකම්පිතා’’ති ද්වීහිපි පදෙහි.**මෙත්තඤ්චාති** අප්පනාපත්තමෙත්තඤ්ච.**මෙත්තාපුබ්බභාගඤ්චාති** අප්පනාපත්තාය මෙත්තාය පුබ්බභාගෙපරිකම්මූපචාරවසෙන පවත්තං කාමාවචරමෙත්තඤ්ච.**සුද්ධන්තෙති** සුද්ධෙ කොට්ඨාසෙ.**පටිඤ්ඤංආරොපෙත්වාති** චුදිතකං පටිඤ්ඤං ආරොපෙත්වා.**යෙ එතෙති** ‘‘කාරුඤ්ඤතා’’තිආදිනා නයෙන යෙ එතෙ පඤ්ච ධම්මා වුත්තාති යොජනා. ඉමිනා**ඉමෙ පඤ්ච ධම්මෙති** එත්ථ ඉමසද්දස්ස අනියමනිද්දෙසභාවංදස්සෙති.

සච්චෙච අකුප්පෙ චාති එත්ථ සච්චසද්දස්ස විරතිසච්චපරමත්ථසච්චානිපටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘වචීසච්චෙ චා’’ති. ‘‘අකුප්පනතාය’’ති ඉමිනා නකුපස්ස භාවො**අකුප්පන්ති** කත්වා ණ්‍යපච්චයස්සභාවත්ථං දස්සෙති.**භූති** සච්චං, විත්ථාරො වා.න **පරො**

සච්චෙතබ්බොති න පරො කුජ්ඣාපෙතබ්බො.**සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිං පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකෙ.

ඉති පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

10. භික්ඛුනික්ඛන්ධකං

මහාපජාපතිගොතමීවත්ථුකථා

402. භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ කස්මා පටික්ඛිපතීති චොදනං දස්සෙත්වා තස්සා ආභොගංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘නනු’’තිආදි. ‘‘කාම’’න්තිආදිනා අභ්‍යුපගමපරිහාරවසෙනවිස්සජ්ජෙති. තත්ථ**කාමං**සද්දො අනුග්ගහත්ථො, **පන**සද්දො ගරහත්ථො, පන තථාපි පටික්ඛිපතීති සම්බන්ධො.**තන්ති** මහාපජාපතිං ගොතමිං. යාචිතෙන හුත්වා අනුඤ්ඤාතන්ති යොජනා.**අයන්ති** පබ්බජ්ජා.**භද්දකංකත්වාති** ලද්ධකං කත්වා, මනාපං කත්වාති අත්ථො.

403. **කුම්භථෙනකෙහීති** එත්ථ කුම්භෙ දීපං ජාලෙත්වා තෙනාලොකෙනථෙනෙන්තීති**කුම්භථෙනකාති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කුම්භෙ දීපංජාලෙත්වා’’තිආදි.

නාළිමජ්ඣගතන්ති සස්සනාළස්ස මජ්ඣෙගතං.**ගණ්ඨීන්ති** එථං. ‘‘කණ්ඩ’’න්තිපි පාඨො, දණ්ඩන්තිඅත්ථො.**යෙනාති** පාණකෙන. අයඤ්හි යංසද්දොතංසද්දානපෙක්ඛොති දට්ඨබ්බො.

අන්තොරත්තභාවොති අන්තොලොහිතභාවො.**එතමත්ථන්ති** එතං වක්ඛමානං අත්ථං.**ආළියාති** ආවරණාය.**අබද්ධායපීති** පිසද්දොඅනුග්ගහත්ථො, බද්ධාය පන පගෙවාති අත්ථො.**කිඤ්චීති**අප්පමත්තකං.**යන්ති** උදකං.**තම්පීති** උදකම්පි. පිසද්දො අබද්ධාය යීතං කිඤ්චි උදකංඅපෙක්ඛති. යෙ ඉමෙ ගරුධම්මා පඤ්ඤත්තාති යොජනා.**පටිකච්චෙවාති** පගෙව, පඨමමෙවාති අත්ථො.**තෙසූති** ගරුධම්මෙසු. අපඤ්ඤත්තෙසු සන්තෙසුපීති යොජනා.**පඨමං වුත්තන්තිආදි** වුත්තං, වස්සසහස්සමෙව ඨස්සති ඉතිඉමමත්ථං දස්සෙතීති යොජනා.**‘‘වස්සසහස්ස’’න්ති** ච එතංවචනං වුත්තන්තිසම්බන්ධො.**තතොතිවස්සසහස්සතො.පරියත්තිධම්මොපීති** පිසද්දොපටිවෙධසද්ධම්මං අපෙක්ඛති. ද්වීසු සද්ධම්මෙසු ඨිතෙසු පටිපත්තිසද්ධම්මොඨිතොයෙවාති කත්වා න වුත්තං.**තානියෙවාති**පඤ්චවස්සසහස්සානියෙව. පරියත්තියා සති පටිවෙධො න හොතීති නාපි වත්තබ්බොතියොජනා.**ලිඞ්ගන්ති** සමණවෙසං, සමණාකාරන්ති අත්ථො.

භික්ඛුනීඋපසම්පදානුජානනකථා

404. **ඉමාය අනුපඤ්ඤත්තියාති** මහාපජාපතියාඅට්ඨගරුධම්මපටිග්ගහණූපසම්පදං උපනිධාය අයං

පඤ්ඤත්ති අනුපඤ්ඤත්ති නාම, තායඅනුපඤ්ඤත්තියා උපසම්පාදෙතුන්ති අත්ථො.**මහාපජාපතියාසද්ධිවිහාරිනියො කත්වාති** මහාපජාපතිං උපජ්ඣං කත්වා පඤ්චසතා සාකියානියොතස්සා සද්ධිවිහාරිනියො කත්වාති අත්ථො.**ඉතීති** තස්මාඅහෙසුන්ති සම්බන්ධො.**ඉමිනා ඔවාදෙනාති** භගවතො ඉමිනාඔවාදෙන.

410. **එතිස්සාති** එතිස්සා භික්ඛුනියා.**තන්තිකම්මං.අඤ්ඤස්මින්ති** අඤ්ඤස්මිං කම්මෙ.**අඤ්ඤන්ති** රොපිතබ්බකම්මතො අඤ්ඤං කම්මං.

411. **කද්දමොදකෙනාති** කද්දමෙන ආලුළිතෙන උදකෙනෙව.**කද්දමාදීසුපීති** පීසද්දො ‘‘යෙන කෙනචී’’ති එත්ථ යොජෙතබ්බො. යෙනකෙනචිපීති හි අත්ථො.**සන්නිපතිත්වාති** භික්ඛුනිසඞ්ඝෙනසන්නිපතිත්වා.**අපසාදනීයන්ති** අපසාදෙතබ්බං කම්මං.**එත්තාවතාති** එත්තකෙන සාවනමත්තෙන.**අවන්දියොති** න වන්දෙතබ්බො, වන්දිතුං න අරහොති අත්ථො.**තතොති** තික්ඛත්තුං සාවෙතබ්බතො. **නවන්දන්තීති** භික්ඛුනියො න වන්දන්ති.**දිස්වාපීති** තං භික්ඛුං දිස්වාපි.**තෙනභික්ඛුනාති** අපසාදනීයං දස්සෙන්තෙන භික්ඛුනා, ඛමාපෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**විහාරෙයෙවාති** භික්ඛූනං විහාරෙයෙව.**තෙනභික්ඛුනාති** උපසඞ්කමිතබ්බෙනභික්ඛුනා, වත්තබ්බන්ති සම්බන්ධො.**තතොති** වත්තබ්බකාලතො.**සොති** අපසාදනීයං දස්සෙන්තො භික්ඛු.**එත්ථාති** භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ.**කම්මවිභඞ්ගෙති** පරිවාරාවසානෙ කම්මානං විභඞ්ගට්ඨානෙ (පරි.අට්ඨ. 495-496).

ඔභාසන්තීති අව හීනෙන භාසන්තීතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අසද්ධම්මෙන ඔභාසන්තී’’ති. ‘‘භික්ඛුනීහි සද්ධිංසම්පයොජෙන්තී’’ති එත්ථ කම්මකරණෙ දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පුරිසෙ අසද්ධම්මෙනා’’ති.එත්ථ ‘‘පුරිසෙ’’ති ඉමිනා කම්මං දස්සෙති, ‘‘අසද්ධම්මෙනා’’ති ඉමිනා කරණං.**විහාරප්පවෙසනෙති** භික්ඛූනං විහාරප්පවෙසනෙ.**ඔවාදං ඨපෙතුන්ති** එත්ථ ඔවාදට්ඨපනාකාරං දස්සෙන්තොආහ ‘‘න භික්ඛුනුපස්සය’’න්තිආදි.**ඔවාදත්ථායාති** ඔවාදපටිග්ගහණත්ථාය.**මාකරිත්ථාති** මා කරෙය්‍යාථ.

416. **ගිහිදාරිකායොති** ගිහිභූතා දාරිකායො බන්ධන්ති වියාති යොජනා.**ඝනපට්ටකෙනාති** ඝනභූතෙන පට්ටෙන නියුත්තෙන.**එකපරියකන්ති** එත්ථ එකවාරං කටියං පරික්ඛිපිත්වා කතං කායබන්ධනංඑකපරියකන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘එකවාරං පරික්ඛිපනක’’න්ති. තත්ථ**පරික්ඛිපනකන්ති** කටියං පරික්ඛිපනාරහං.

විලීවෙනාති එත්ථ බහුත්ථෙ එකවචනන්ති ආහ ‘‘සණ්හෙහි විලීවෙහී’’ති. ‘‘කතපට්ටෙනා’’ති ඉමිනා පාළියං ‘‘කතෙනා’’ති පාඨසෙසංදස්සෙති.**සෙතවත්ථපට්ටෙනාති** සෙතවත්ථෙන කතෙන

පට්ටෙන.**කතවෙණියා**ති කතාය වෙණියා. ඉමිනා දුස්සෙන කතා වෙණි**දුස්සවෙණී**ති වචනත්ථං දස්සෙති. එසෙව නයො පුරිමපච්ඡිමපදෙසුපි.**චොළකාසාව**න්ති චොළමෙව කසාවෙන රත්තත්තා චොළකාසාවං.

අට්ඨිල්ලෙනාති අද්දෙන අට්ඨිනා. ''ගොජඞ්ඝට්ඨිකෙ''ති ඉමිනා අට්ඨිනො සම්බන්ධං දස්සෙති.**හත්ථංකොට්ටාපෙන්තී**ති එත්ථ හත්ථං නාම අග්ගබාහමෙවාධිප්පෙතං, න කප්පරතොපට්ඨායාති දස්සෙන්තො ආහ ''අග්ගබාහ''න්ති.**පිට්ඨිහත්ථ**න්ති හත්ථපිට්ඨිං.**පිට්ඨිපාද**න්ති පාදපිට්ඨිං.

417. **වුත්තනයානෙවා**තිඡබ්බග්ගියානංමුඛලිම්පනාදීසු (චූළව. අට්ඨ. 247) වුත්තනයානෙව.**අඞ්ගදෙසෙ**ති සරීරප්පදෙසෙ.**ගණ්ඩප්පදෙසෙ**ති කපොලප්පදෙසෙ.**සාලොකෙතිට්ඨන්තී**ති එත්ථ සංවිජ්ජති ආලොකො එත්ථාති**සාලොක**න්ති කත්වා ද්වාරං ගහෙතබ්බං. තෙන වුත්තං ''ද්වාරංවිවරිත්වා''ති.**වුට්ඨාපෙන්තී**ති උපසම්පාදෙන්ති.**සූනං ඨපෙන්තී**ති එත්ථ සූනාසද්දො මංසපරියායොති ආහ ''මංසංවික්කිණන්ති''ති.**තෙනා**ති දාසෙන. ඉදං පදං ''කාරෙන්ති''තිපදෙ කාරිතකම්මං. ''හරිතකඤ්චෙව පක්කඤ්චා''ති ඉමිනා**හරිතකපක්කික**න්ති පදස්ස ද්වන්දවාක්‍යං දස්සෙති. තත්ථ**හරිතක**න්ති හරිතමෙව පණ්ණං.**පක්ක**න්තිසෙදිතං පණ්ණං.

418. **කථිතායෙවා**ති චීවරක්ඛන්ධකෙ කථිතායෙව.

419. **පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයො**ති පාළියං වුත්තවිනිච්ඡයතො මුත්තොවිනිච්ඡයො. පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයං විත්ථාරෙන්තො ආහ**''සචෙහී''**තිආදි. යො කොචි කාලං කරොන්තො වදතීති සම්බන්ධො.**මමච්චයෙනා**ති මම අතික්කමෙන.**අඤ්ඤස්සා**තිවුත්තෙහි උපජ්ඣායාදීහි අඤ්ඤස්ස. **තෙස**න්ති උපජ්ඣායාදීනං.**න හොතී**තිපරික්ඛාරො න හොති.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා.**අච්චයදාන**න්ති අච්චයෙන හොතූති දානං. **නරුහතී**ති පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං පබ්බජිතස්ස වා ගහට්ඨස්ස වායස්ස කස්සචි අච්චයදානං තෙසං න රුහති, සඞ්ඝස්සෙව රුහතීති අධිප්පායො. ගිහීනං පනඅච්චයදානන්ති සම්බන්ධො.**රුහතී**ති ගිහීනං පබ්බජිතස්ස වාගහට්ඨස්ස වා යස්ස කස්සචි අච්චයදානං තෙසං රුහති, තෙසංයෙව සන්තකො හොතීතිඅධිප්පායො.

420. **පුරාණමල්ලී**ති එත්ථ මල්ලස්ස භරියා මල්ලී, පුරාණෙ මල්ලීපුරාණමල්ලීති දස්සෙන්තො ආහ ''පුරාණෙ''තිආදි. ''ගිහිකාලෙ''ති ඉමිනා ''පුරාණෙ''තිඑත්ථ ණපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති.**මල්ලස්සා**තිමුට්ඨිමල්ලස්ස.**පුරිසබ්‍යඤ්ජන**න්ති එත්ථ**බ්‍යඤ්ජන**සද්දො නිමිත්තපරියායොති ආහ ''පුරිසනිමිත්ත''න්ති.**චිත්ත**න්ති රාගචිත්තං.

421. **යන්තියං** වත්ථු, **අග්ගන්ති** පඨමභාගං.**අසප්පායන්ති**අත්තනො අසප්පායං.

හියොයාති අතීතානන්තරාහනි.**අඤ්ඤස්මින්ති** භික්ඛුනීහි අඤ්ඤස්මිං. ''භික්ඛුනීහී''ති පදං ''පටිග්ගාහාපෙත්වා''ති පදෙ කාරිතකම්මං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.

426. ''භොජනකාල''න්ති ඉමිනා ''කාලං වීතිනාමෙසු''න්ති එත්ථ කාලවිසෙසං දස්සෙති.

පුරෙති ආදිම්හි.**තාසන්ති** අට්ඨන්නං භික්ඛුනීනං.**අබ්භන්තරිමාති** අබ්භන්තරෙ පරියාපන්නා.**අඤ්ඤාති** අට්ඨහි භික්ඛුනීහි අඤ්ඤා. නවකතරා හොතීති සම්බන්ධො. ''ඨපෙත්වා හත්තග්ග''න්ති ඉමිනා**අඤ්ඤත්ථ සබ්බත්ථ යථාවුඩ්ඪං න පටිබාහිතබ්බන්ති** එත්ථ අඤ්ඤසද්දස්ස අපාදානං දස්සෙති.**අඤ්ඤස්මින්ති** එත්ථ ස්මිංවචනෙන ත්ථපච්චයස්ස අත්ථංදස්සෙති. ''චතුපච්චයභාජනීයට්ඨානෙ''ති ඉමිනා සරූපං දස්සෙති.

430. **දූතෙනපි උපසම්පාදෙතුන්ති** එත්ථ කිං සබ්බථා දූතෙන උපසම්පදාවට්ටතීති ආහ ''දූතෙන...පෙ.... වට්ටතී''ති. යෙන කෙනචි අන්තරායෙනාති සම්බන්ධො, අසතිඅන්තරායෙ න වට්ටතීති අධිප්පායො. කම්මවාචාපරියොසානෙ උපසම්පන්නාව හොතීතිසම්බන්ධො.**තාවදෙවාති** උපසම්පන්නක්ඛණෙයෙව.

431. **නවකම්මම්පීති**පිසද්දො උදොසිතඋපස්සයෙඅපෙක්ඛති.

432. **තස්සාති** තස්සා ඉත්ථියා.**යාව සො දාරකොවිඤ්ඤුතං පාපුණාතීති** එත්ථ කථං විඤ්ඤුභාවො ගහෙතබ්බොති ආහ ''යාවබාදිතු''න්තිආදි.

ඨපෙත්වා සාගාරන්ති එත්ථ සකාරොසහසද්දකාරියො, අගාරන්ති ච සෙය්‍යාගාරන්ති දස්සෙන්තො ආහ ''සහාගාරසෙය්‍යමත්තංඨපෙත්වා''ති. යථා අඤ්ඤස්මිං පුරිසෙ පටිපජ්ජිතබ්බං, එවං තථාති යොජනා. ''අඤ්ඤස්මි''න්ති ඉමිනා පාළියං**අඤ්ඤෙ පුරිසෙති** එත්ථස්මිංවචනස්ස සබ්බනාමතො එකාරාදෙසොදස්සිතො, තංදස්සනෙන චකච්චායනෙ (කච්චායනෙ 110 සුත්තෙ) සබ්බනාමතො ස්මිංවචනස්ස එකාරාදෙසනිසෙධනංඅනිච්චන්ති දස්සෙති.

434. **''යදෙව සා විබ්භන්තා''**ති ඉමිනා දස්සෙතීති සම්බන්ධො. ''යස්මා''ති ඉමිනා**යදෙවාති** එත්ථ යංසද්දස්ස කාරණත්ථංදස්සෙති. ඔදාතානි වත්ථානි නිවත්ථාති සම්බන්ධො. ''තස්මායෙවා''ති ඉමිනා**තදෙවාති** පදස්ස කාරණත්ථමෙව දස්සෙති. ''නසික්ඛාපච්චක්ඛානෙනා''ති ඉමිනා

එවත්ථඵලං දස්සෙති.**සා පුනඋපසම්පදං න ලභතීති** සා විබ්භන්තා භික්ඛුනී පුන උපසම්පදං න ලභති.

පබ්බජ්ජම්පි න ලභතීතිතිත්ථායතනසඞ්කන්තා භික්ඛුනී පබ්බජ්ජම්පි න ලභති, පගෙව උපසම්පදං.

පාදෙ සම්බාහන්තාති භික්ඛුනීනං පාදෙසම්බාහන්තා.**කෙසෙති** භික්ඛුනීනං කෙසෙ.**තත්‍රාති** ''කුක්කුච්චායන්තා න සාදියන්තී''ති වචනෙ. එකෙ ආචරියාවදන්තීති සම්බන්ධො. සාරත්තා හොන්තීති යොජනා.**එත්ථාති**පුරිසානං අභිවාදනාදීසු.**ඉදන්ති** පුරිසානං අභිවාදනාදි, ''අනුඤ්ඤාත''න්ති පදෙ වුත්තකම්මං ''වට්ටතී''ති පදෙ වුත්තකත්තා. අථ වාඔදිස්ස අනුඤ්ඤාතං ඉදං පුරිසානං අභිවාදනාදි වට්ටතීති යොජනා. එවඤ්හි සති ''ඔදිස්ස අනුඤ්ඤාත''න්ති පදං හෙතුඅන්තොගධවිසෙසනං, ඔදිස්ස අනුඤ්ඤාතත්තාවට්ටතීති අධිප්පායො.**තන්ති** අට්ඨකථාසු වුත්තවචනං.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.

435. **පල්ලඞ්කෙන නිසීදන්තීති** එත්ථ ආසනපල්ලඞ්කං පටික්ඛිපන්තො ආහ ''පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසීදන්තී''ති. තත්ථ**ආභුජිත්වාති** ආබන්ධිත්වා.**කූපොති**වච්චකූපො.**උපරීති** කූපතොඋපරි. ''සබ්බදිසාසු පඤ්ඤායතී''ති ඉමිනා පටිච්ඡන්නමෙව අත්ථි, න උපරි ඡන්නන්තිදස්සෙති.

436. **කුණ්ඩකන්ති** කණං.**එත්ථාති**භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ.

ඉති භික්ඛුනික්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

11. පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකං

1. ඛුද්දානුඛුද්දකසික්ඛාපදකථා

441. පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකෙ''චත්තාරි...පෙ.... ඛුද්දකානී''ති එවමාදිවුත්තන්ති සම්බන්ධො.**පරියායෙනාති** කාරණෙන.**ධූමකාලිකන්ති** එත්ථ ධූමස්ස කාලො ධූමකාලො, ධූමස්ස උට්ඨිතකාලොතිඅත්ථො. සො එතස්සත්ථීතිධූ**මකාලිකං,**සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තං.ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''යාවා''තිආදි.

443. ඉදන්ති ''කතමානි පන භන්තෙ ඛුද්දානුඛුද්දකානි සික්ඛාපදානී''තිඅපුච්ඡනං.**''තයා''**ති ඉමිනා**ඉදං**තෙති එත්ථ තෙසද්දස්ස ''තුය්හං, තවා''ති අත්ථෙ පටික්ඛිපති.**ආපත්තින්ති** දුක්කටාපත්තිං.**හීති**සච්චං, යස්මා වා.**තෙති** ථෙරා. ''සඞ්ඝො...පෙ.... නසමුච්ඡින්දතී''ති එතං වචනං අනුස්සාවිතන්ති යොජනා. ''දෙසෙහි තං ආවුසොදුක්කට''න්ති ඉදම්පි ච වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**ථෙරොපනාති** ආනන්දත්ථෙරො පන ආහාති සම්බන්ධො.**තත්ථාති**අපුච්ඡනෙ.**යථාති** යෙනාකාරෙන.**චතූසුඨානෙසූති**

‘‘භගවතො වස්සිකසාටිකං අක්කමිත්වා සිබ්බෙසී’’තිආදීසු වත්‍ථුසු ඨානෙසු.**එත්ථා**ති පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකෙ.

ඉති පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

12. සත්තසතිකක්ඛන්ධකං

දසවත්ථුකථා

447. සත්තසතිකක්ඛන්ධකෙව**ඩ්ඪෙන්තිකටසි**න්ති එත්ථ කටසීසද්දො සුසානභූමිවාචකොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පුනප්පුනංකළෙවරං නික්ඛිපමානා භූමිං වඩ්ඪෙන්තී’’ති. තත්ථ**කළෙවරන්ති** දෙහං. තඤ්හි කළෙ අඩ්ගපච්චඩ්ගානං අවයවෙසම්පිණ්ඩෙත්වා වරියති ඉච්ඡියතීති**කළෙවරන්ති** වුච්චති.එවං ඝොරං කටසිං වඩ්ඪෙන්තාව පුනබ්භවං ආදියන්තීති යොජනා.

454. **පාපකංනො ආවුසොකතන්ති** එත්ථනොසද්දො අම්හසද්දකාරියො, ඡට්ඨීකත්තා ච හොතීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආවුසො අම්හෙහි පාපකං කත’’න්ති.

455. ‘‘පියවචන’’න්ති ඉමිනා**කතමෙන ත්වං භූමි-විහාරෙනා**ති එත්ථ**භූමි**සද්දො පියවාචකො රුළ්හීසද්දොති දස්සෙති. ‘‘ආමන්තෙතී’’ති ඉමිනා ආලපනපදන්ති දස්සෙති. ආවුසො භූමීති අත්ථො.**කුල්ලවිහාරොනා**ම මෙත්තාවිහාරො, සො ච හෙට්ඨිමඣානත්තයෙයුත්තත්තා උත්තානවිහාරොති ආහ ‘‘උත්තානවිහාරෙනා’’ති.

457. **සාවත්ථියාති** සාවත්ථිනගරෙ.**සුත්තවිභඩ්ගෙති** පදභාජනීයෙ. පටික්ඛිත්තභාවං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘තත්‍ර හී’’තිආදි.**තත්‍රාති** සුත්තවිභඩ්ගෙ, පටික්ඛිත්තංහොතීති සම්බන්ධො.**තත්‍රාති** ‘‘සන්නිධිකාරකෙඅසන්නිධිකාරකසඤ්ඤී’’තිආදිවචනෙ. එකෙ ආචරියා එවං මඤ්ඤන්තීති යොජනා. කින්තිමඤ්ඤන්තීති ආහ ‘‘යො පන භික්ඛූ’’තිආදි. අලොණකං යම්පි ආමිසන්ති යොජනා.**තෙනාති** පුරෙපරිග්ගහිතලොණෙන.**තන්**තිආමිසං.**තදහුපටිග්ගහිතමෙවාති** තස්මිං අහනි පටිග්ගහිතමෙව.**තස්මාති** යස්මා තදහුපටිග්ගහිතමෙව, තස්මා.**වදතොති** වදන්තස්ස, භගවතො වචනෙනාති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** අලොණකාමිසපරිභුඤ්ජනෙ, දුක්කටෙන භවිතබ්බං ඉතිමඤ්ඤන්තීති යොජනා.**තෙති** එකෙ ආචරියා.**දුක්කටෙනපීති** පිසද්දෙන පගෙව පාචිත්තියෙනාති දස්සෙති.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**එත්ථාති**යාවජීවිකයාවකාලිකෙසු. යාවජීවිකං න තදහුපටිග්ගහිතං, යාවකාලිකමෙවතදහුපටිග්ගහිතන්ති යොජනා. තදහුපටිග්ගහිතඤ්ච යාවකාලිකන්ති සම්බන්ධො. තංදුක්කටං තුම්හෙ යදිමඤ්ඤථාති යොජනා.**යාවජීවිකමිස්සන්ති** ලොණසඞ්ඛාතෙන යාවජීවිකෙන සංසට්ඨං.**බ්‍යඤ්ජනමත්තන්ති** විකාලෙ න කප්පතීති බ්‍යඤ්ජනමත්තං.

එත්ථාති ‘‘යාවකාලිකෙනභික්ඛවෙ’’තිආදිවචනෙ (මහාව. 305) තදහුපටිග්ගහිතං යාවජීවිකන්ති යොජනා.යාවකාලිකස්ස ගති විය ගති එතස්සාතියා**වකාලිකගතිකං.** තස්මා දුක්කටං න හොතීති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** පුරෙපටිග්ගහිතලොණෙන ආමිසපරිභුඤ්ජනෙ. තදහුපටිග්ගහිතංයාවකාලිකෙන සම්භින්නරසං යාවජීවිකන්ති යොජනා.**තන්**තියථාවුත්තං යාවජීවිකං, විකාලභොජනපාචිත්තියා එව කාරණං හොතීති යොජනා.**එවන්**ති තථා, අජ්ජ පටිග්ගහිතම්පි යාවජීවිකන්ති සම්බන්ධො.අපරජ්ජු පටිග්ගහිතෙන යාවකාලිකෙනාති යොජනා.**තන්**තියාවජීවිකෙන සම්මිස්සං යාවකාලිකං, අජානන්තොපීති සම්බන්ධො.**ඉදන්**ති යථාවුත්තං යාවකාලිකං.**තතො**තිසන්නිධිභොජනපාචිත්තියතො.**හී**ති සච්චං. ‘‘සාවත්ථියාසුත්තවිභඞ්ගෙ’’ති ඉදං බ්‍යාකරණං පරිසුද්ධන්ති යොජනා.

‘‘රාජගහෙ උපොසථසංයුත්තෙ’’ති ඉදං වචනං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**උපොසථසංයුත්**තෙති උපොසථෙන සම්බන්ධෙ උපොසථක්ඛන්ධකෙ. කිංසන්ධාය වුත්තන්ති ආහ ‘‘න භික්ඛවෙ…පෙ…. දුක්කටස්සාති (මහාව. 141) එතංසන්ධායා’’ති.**අතිසාරෙ**ති අතික්කමිත්වා සරණෙ ගමනෙපවත්තනෙති අත්ථො. නිමිත්තත්ථෙ චෙතං භුම්මං. ‘‘චම්පෙය්‍යකෙවිනයවත්ථුස්මි’’න්ති ඉදං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. ‘‘චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙආගත’’න්ති ඉමිනා චම්පෙය්‍යෙ ආගතං**චම්පෙය්‍යකන්**තිවචනත්ථං දස්සෙති.

ධම්මිකන්ති භූතෙන පවත්තං.සුත්තවිභඞ්ගෙ**හි**යස්මා ආගතන්ති සම්බන්ධො.**දසායෙවාති** දසායමෙව, ආධාරෙ චෙතං භුම්මං.**විදත්ථිමත්තාති** විදත්ථිපමාණා.**දසායවිනාති** දසං වජ්ජෙත්වා.**තං පමාණන්**තිවිදත්ථිත්තයසඞ්ඛාතං තං පමාණං කරොන්තස්ස වුත්තපාචිත්තියං ආපජ්ජතීතිසම්බන්ධො. ‘‘තං අතික්කාමයතො ඡෙදනකං පාචිත්තිය’’න්ති (පාචි. 533) ඉදං වචනංආගතමෙව හොතීති යොජනා.**සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිංසත්තසතිකක්ඛන්ධකෙ.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

සත්තසතිකක්ඛන්ධකවණ්ණනාය

යොජනා සමත්තා.

ද්විවග්ගසඞ්ගහාතිමහාවග්ගචූළවග්ගවසෙන ද්වීහි වග්ගෙහි සඞ්ගහිතා.**ද්වාවීසතිපභෙදනාති** මහාවග්ගෙදස, චූළවග්ගෙද්වාදසාති එවං ද්වාවීසතිපකාරා.**පඤ්චක්ඛන්ධදුක්ඛප්පහායිනොති** පඤ්චක්ඛන්ධසඞ්ඛාතං දුක්ඛංපජහනසීලස්ස, භගවතොති සම්බන්ධො.**ආසාපීති** ඉච්ඡාපි. අයංපනෙත්ථ යොජනා-පඤ්චක්ඛන්ධදුක්ඛප්පහායිනො භගවතො සාසනෙ

ද්විවග්ගසඞ්ගහාද්වාවීසතිපභෙදනා යෙ ඛන්ධකා භගවතා වුත්තා, තෙසං ඛන්ධකානං එසා වණ්ණනා අන්තරායංවිනා යථා සිද්ධා, එවං තථා පාණීනං කල්‍යාණා ආසාපි සිජ්ඣන්තූති.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

චූළවග්ගසංවණ්ණනාය

යොජනා සමත්තා.

ජාදිලඤ්ජිතනාමෙන, නෙකානං වාචිතො මයා;
චූළවග්ගඛන්ධකස්ස, සමත්තො යොජනානයොති.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

පාචිත්‍යාදියොජනා

පරිවාරවග්ගයොජනා

චූළවග්ගඛන්ධකස්සෙවං, කත්වාන යොජනානයං;
අධුනා පරිවාරස්ස, කරිස්සං යොජනානයං.

සොළසමහාවාරො

පඤ්ඤත්තිවාරයොජනා

එවං ද්වාවීසතිඛන්ධකානං සංවණ්ණනං කත්වා ඉදානි ‘‘පරිවාරො’’තිසඞ්ගහමාරූළ්හස්ස විනයස්ස සංවණ්ණනං කරොන්තො අයමාචරියො පඨමං තාවඅනුසන්ධිදස්සනමුඛෙන පටිඤ්ඤං කාතුකාමොආහ ‘‘විසුද්ධපරිවාරස්සා’’තිආදි. තත්ථ**විසුද්ධපරිවාරස්සා**තිවිසුද්ධාය චතුපරිසාය පරිවාරිතස්ස, අථවා විසුද්ධෙන චතුපරිසසඞ්ඛාතෙන පරිවාරෙනසමන්නාගතස්ස භගවතොති සම්බන්ධො. පරිවාරෙ හි විසුද්ධෙ තෙන පරිවාරිතො, තංපරිවාරිතො වා භගවාපි විසුද්ධොයෙව නාම හොති. ඉමිනා සංවණ්ණියමානස්ස ‘‘පරිවාරො’’ති සඞ්ගහමාරූළ්හස්ස දෙසෙතබ්බධම්මස්ස අනුරූපෙන දෙසකභූතස්ස භගවතොථොමනං කතං හොති.**ධම්මක්ඛන්ධසරීරස්සා**තිසීලාදිධම්මක්ඛන්ධසඞ්ඛාතෙන සරීරෙන සමන්නාගතස්ස, ඉමිනා සංවණ්ණිතානංඛන්ධකානමනුරූපෙන භගවතො ථොමනං කතං හොති. පකති හෙසාචරියානං යදිදංදෙසෙතබ්බධම්මානුරූපෙන දෙසකස්ස ථොමනා (සාරත්ථ. ටී. 1.ගන්ථාරම්භකථා; විසුද්ධි.මහාටී. 1.1). **අනන්තරා**ති අනන්තරෙ කාලෙ.

යොතිවිනයො.**පුබ්බාගත**න්ති පුබ්බෙ වුත්තෙසු විභඞ්ගඛන්ධකෙසු ආගතං.**නය**න්ති සද්දඅත්ථවිනිච්ඡයනයසඞ්ඛාතං සබ්බං නයං.**හිත්වා**ති වජ්ජෙත්වා.**අනුත්තානත්ථවණ්ණන**න්ති අනුත්තානානං පදානමත්ථවණ්ණනං. අයංපනෙත්ථ යොජනා – විසුද්ධපරිවාරස්ස ධම්මක්ඛන්ධසරීරස්ස භගවතො සාසනෙඛන්ධකානමනන්තරා ‘‘පරිවාරො’’ති යො විනයො සඞ්ගහං සමාරූළ්හො, තස්ස විනයස්සපුබ්බාගතං නයං හිත්වා ඉදානි අනුත්තානත්ථවණ්ණනං කරිස්සාමීති.

1. තත්ථ**තත්ථා**ති ‘‘තස්ස අනුත්තානත්ථවණ්ණනං කරිස්සාමී’’ති යොපරිවාරසඞ්ඛාතො විනයො සංවණ්ණෙතබ්බභාවෙන වුත්තො, තත්ථ.**සඞ්ඛෙපත්ථො**ති සමාසත්ථො. යං තෙනාති එත්ථ තසද්දස්සඅනියමනිද්දෙසභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යො සො’’ති. තත්ථ**යො**තිඅනියම නිද්දෙසො, තස්ස ‘‘තෙනා’’ති නියමනං දට්ඨබ්බං.**සො**තිපදාලඞ්කාරො. ද්වීසු හි සබ්බනාමෙසු යෙභුය්‍යෙන පුබ්බමෙව පධානං, පච්ඡිමං පනවචනාලඞ්කාරං. යො සො භගවා

පඤ්ඤපෙසීති සම්බන්ධො.**චිරට්ඨිතිකත්ථ**න්ති චිරං පඤ්චවස්සසහස්සකාලං ඨිතිකත්ථාය, ''යාචිතො''ති ච ''පඤ්ඤපෙසී''ති ච සම්බන්ධො. ධම්මසෙනාපතිනා යාචිතොති සම්බන්ධො.යාචිතො හුත්වා පඤ්ඤපෙසීති යොජනා. තෙන භගවතා පඤ්ඤත්තන්ති සම්බන්ධො. ''ජානතාපස්සතා''ති ද්වින්නං පදානං කම්මමෙව දස්සෙන්තො ආහ ''තස්ස තස්සා''තිආදි.තත්ථ**''පඤ්ඤත්තිකාල''**න්ති ඉමිනා ''ජානතා''ති පදස්සකම්මං දස්සෙති, **''දස අත්ථවසෙ''**ති ඉමිනා ''පස්සතා''තිපදස්ස කම්මං.

එවං කම්මදස්සනෙන යොජනානයං දස්සෙත්වා ඉදානි කරණදස්සනෙනඅපරම්පි යොජනානයං දස්සෙන්තො ආහ**''අපිචා''**තිආදි. ''පුබ්බෙනිවාසාදීහි''තිආදිසද්දෙන දිබ්බචක්ඛුස්ස විසුං ගහෙතබ්බත්තාඉද්ධිවිධදිබ්බසොතපරචිත්තවිජානනානි ගහෙතබ්බානි. ඉමෙහි පදෙහි ''ජානතා, පස්සතා''තිද්වින්නං පදානං පඤ්චන්නං ලොකියඅභිඤ්ඤානමෙවකරණභාවං දස්සෙති.**තීහි විජ්ජාහී**තිපුබ්බෙනිවාසදිබ්බචක්ඛුආසවක්ඛයඤාණසඞ්ඛාතාහි තීහි විජ්ජාහි.**ඡහි වා පන අභිඤ්ඤාහී**ති සහ ආසවක්ඛයඤාණෙනපඤ්චලොකියාභිඤ්ඤාසඞ්ඛාතාහි ඡහි අභිඤ්ඤාහි.**සබ්බත්ථා**තිසබ්බෙසු තීසු කාලෙසු, පඤ්චසුපි ඤෙය්‍යධම්මෙසු.**සමන්තචක්ඛුනා**ති අනාවරණසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණසඞ්ඛාතෙනසමන්තචක්ඛුනා.**පඤ්ඤායා**ති සබ්බඤ්ඤුතපඤ්ඤාය.**තිරොකුට්ටාදී**ති ආදිසද්දෙන තිරොපබ්බතාදයො සඞ්ගණ්හාති.**මංසචක්ඛුනා**ති පසාදචක්ඛුනා.**පටිවෙධපඤ්ඤායා**ති මග්ගපඤ්ඤාය.**දෙසනාපඤ්ඤායා**ති සබ්බඤ්ඤුතපඤ්ඤාය. සබ්බඤ්ඤුතපඤ්ඤායෙව හිඅත්ථතො දෙසනාපඤ්ඤා නාම. තෙන වුත්තං ''තස්සා පඤ්ඤාය තෙජසා. අභිධම්මකථාමග්ගං, දෙවානං සම්පවත්තයී''ති (ධ. ස. අට්ඨ. ගන්ථාරම්භකථා 5). ඉමෙහි පදෙහි අවත්ථාවසෙනවිසුං විසුං ද්වින්නං පදානං කරණසම්භවං දස්සෙති.**අරහතා**තිඅරීනං අරානඤ්ච හතත්තා, පච්චයාදීනඤ්ච අරහත්තා අරහතා.**සම්මාසම්බුද්ධෙනා**ති සම්මා සාමඤ්ච සබ්බධම්මානං බුද්ධත්තාසම්මාසම්බුද්ධෙන, තෙන භගවතාති සම්බන්ධො.**කෙනාහත**න්තිතං පඨමං පාරාජිකං කෙන ආහතං, ඉති සඞ්ඛෙපත්ථොති යොජනා.

2. පුච්ඡාවිසජ්ජනෙ පන එවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**යං තෙන...පෙ....පාරාජික**න්ති ඉදං පදං පච්චුද්ධරණමත්තමෙවාති සම්බන්ධො.පතිඋද්ධරණමත්තමෙව, න අත්ථදස්සනන්ති අත්ථො.**එත්ථා**තිඑතෙසු පදෙසු.**එකා පඤ්ඤත්තී**ති එකා පඨමපඤ්ඤත්ති.**අනුපඤ්ඤත්තියො**ති පච්ඡා ඨපිතා පඤ්ඤත්තියො.

එත්තාවතාති එත්තකෙන ‘‘එකා පඤ්ඤත්ති, ද්වෙ අනුපඤ්ඤත්තියො’’ති වචනමත්තෙන විස්සජ්ජිතා හොන්තීති සම්බන්ධො. තතියංපුච්ඡන්ති සම්බන්ධො. කස්මා අනුප්පන්නපඤ්ඤත්ති තස්මිං නත්ථීති ආහ ‘‘අයංහී’’තිආදි. තත්ථහියස්මා අඤ්ඤත්‍ර නත්ථි, තස්මානත්ථීති යොජනා. ‘‘අනුප්පන්නෙ දොසෙ පඤ්ඤත්තා’’ති ඉමිනා අනුප්පන්නෙ දොසෙපඤ්ඤපෙතබ්බාති**අනුප්පන්නපඤ්ඤත්තීති** වචනත්ථංදස්සෙති.**සාති** අනුප්පන්නපඤ්ඤත්ති.**තස්මාති** යස්මා අඤ්ඤත්‍ර නත්ථි, තස්මා.**සබ්බත්ථපඤ්ඤත්තීති** එත්ථ සබ්බස්මිං පදෙසෙ පඤ්ඤත්තිසබ්බත්ථපඤ්ඤත්තීති අලුත්තසමාසං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මජ්ඣිමදෙසෙ චෙවා’’තිආදි. ‘‘මජ්ඣිමදෙසෙ චෙව පච්චන්තිමජනපදෙසු චා’’ති ඉමිනා ‘‘සබ්බත්ථා’’ති පදස්ස සරූපංදස්සෙති. පදෙසපඤ්ඤත්තිං අපනෙත්වා සබ්බත්ථපඤ්ඤත්තිං පාරිසෙසනයෙන දස්සෙන්තොආහ ‘‘විනයධරපඤ්චමෙනා’’තිආදි. තත්ථ**විනයධරපඤ්චමෙනාති** අනුස්සාවනාචරියපඤ්චමෙන.**එත්ථෙවාති** මජ්ඣිමදෙසෙයෙව.**එතෙහීති** චතූහිසික්ඛාපදෙහි.**සෙසානීති** චතූහි සික්ඛාපදෙහි සෙසානි.

සාධාරණපඤ්ඤත්තීතිඑත්ථ සාධාරණා නාම භික්ඛුභික්ඛුනීනමෙවාති ආහ ‘‘භික්ඛූනඤ්චෙවභික්ඛුනීනඤ්චා’’ති.**ඉදං පනාති** පඨමපාරාජිකං පන, පඤ්ඤත්තන්ති සම්බන්ධො.**විනීතකථාමත්තමෙවාති**විනීතවත්ථුපකාසකං කථාමත්තමෙව.**තාසන්ති** භික්ඛුනීනං.**බ්‍යඤ්ජනමත්තමෙවාති** ‘‘සාධාරණා’’ති ච ‘‘උභතො’’ති චබ්‍යඤ්ජනමත්තමෙව.**එත්ථාති**සාධාරණපඤ්ඤත්තිඋභතොපඤ්ඤත්තිපදෙ.

‘‘නිදානෙ අනුපවිට්ඨ’’න්ති ඉමිනා**‘‘නිදානොගධ’’**න්ති පදස්ස සත්තමීසමාසඤ්චඔගධසද්දස්ස අනුපවිට්ඨත්ථඤ්ච දස්සෙති. ඔගාළ්හො හුත්වා ධරතිතිට්ඨතීතිඔගධං. නනු නිදානොගධෙ සති ‘‘පඨමෙන උද්දෙසෙනා’’තිවත්තබ්බං, කස්මා ‘‘දුතියෙන උද්දෙසෙනා’’ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘නිදානොගධ’’න්ති.**නිදානපරියාපන්නම්පි සමානන්ති** නිදානපරියාපන්නංසමානම්පීති යොජනා.**පිසද්දො** ගරහත්ථො, පගෙව දුතියෙඋද්දෙසෙ පරියාපන්නෙති දස්සෙති. ‘‘සීලවිපත්තිආදීන’’න්ති වචනං විත්ථාරෙන්තො ආහ**‘‘පඨමා හී’’**තිආදි.

ද්වඞ්ගිකෙනාති කායචිත්තසඞ්ඛාතෙනද්වඞ්ගිකෙන. නනු ‘‘එකෙන සමුට්ඨානෙනා’’ති වුත්තත්තා ‘‘කායතොයෙවා’’තිවත්තබ්බං, අථ කස්මා ‘‘කායතො ච චිත්තතො ච සමුට්ඨාතී’’ති වුත්තන්ති ආහ ‘‘එත්ථහී’’තිආදි.**එත්ථාති** ‘‘එකෙන සමුට්ඨානෙනා’’ති වචනෙ.**චිත්තන්ති** සෙවනචිත්තං.**ආපන්නොසීතිත්වං** ආපන්නො අසීති යොජනා.**ආම ආපන්නොම්හීති** ආම අහංආපන්නො අම්හීති යොජනා.**තාවදෙවාති** තස්මිංපටිජානක්ඛණෙයෙව.**තං පුග්ගලන්ති** පාරාජිකමාපන්නං තංපුග්ගලං.**තප්පච්චයාති** තස්ස පාරාජිකමාපන්නස්ස කාරණා. ‘‘න

කතමෙන සමථෙන සම්මතී''ති යං පන වචනං වුත්තන්ති යොජනා.**තන්ති** වචනං, වුත්තන්ති සම්බන්ධො.

වුත්තමාතිකා පඤ්ඤත්තීතිවුත්තමාතිකාසඞ්ඛාතා පඤ්ඤත්ති විනයො නාමාති යොජනා. මාතිකා හි යස්මා පඤ්ඤපීයතිසඞ්ඛෙපෙන ඨපීයති, පකාරං ජානාපෙති වා, තස්මා**පඤ්ඤත්තීති**වුච්චති. ''පදභාජනං වුච්චතී''තිඉමිනා විත්ථාරෙන භාජීයතිඑතායාති**විභත්තීති** දස්සෙති.**වීතික්කමොති** කායවාචාවීතික්කමො. සො හි න සංවරති කායවාචං නපිදහතීති**අසංවරොති** වුච්චති.**යෙසංවත්තතීති** එත්ථ වත්තතිකිරියාය කත්තාරං දස්සෙන්තො ආහ ''විනයපිටකඤ්චඅට්ඨකථා චා''ති.**පගුණාති** වාචුග්ගතා.**තෙති** තෙ පුග්ගලා, ධාරෙන්තීති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**එතස්සාති**පඨමපාරාජිකස්ස.**කෙනාභතන්ති** එත්ථ භරධාතුයාධාරණපොසනත්ථෙසු (පාණිනී 108 ධාතුපාඨෙ) ධාරණත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''කෙනආනීත''න්ති. ''පරම්පරාය ආනීත''න්ති ඉමිනා**පරම්පරාභතන්ති** පදස්ස තතියාසමාසං දස්සෙති. අථවා ''කෙනාභත''න්ති පුච්ඡාය අනුරූපං යකාරලොපවසෙන වාක්‍යන්ති දස්සෙති.

3. **උපාලි දාසකො** **චෙවාති**ආදිකා ගාථායො කිමත්ථං කෙහි ඨපිතාති ආහ ''ඉදානී''තිආදි.**තන්ති** පරං පරං.**තත්ථාති** තාසු ගාථාසු.**යන්ති** වචනං.**ඉමිනා නයෙනාති** පඨමපාරාජිකස්ස පුච්ඡාවිසජ්ජනෙ වුත්තෙන ඉමිනානයෙන.

ඉති මහාවිභඞ්ගෙ පඤ්ඤත්තිවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

කතාපත්තිවාරාදිවණ්ණනා

157. **ඉතොති** පඤ්ඤත්තිවාරතො, පරං වුත්තා සත්ත වාරා උත්තානත්ථාඑවාති යොජනා.**කතාපත්තිවාරොති** ''කතාපත්තී''ති පදෙනලක්ඛිතො වාරො. එසෙව නයො සෙසෙසුපි.**තදනන්තරොති** තෙසංසත්තන්නං වාරානං අනන්තරෙ වුත්තො.**සමුච්චයවාරොති** සංඑකතො ආපත්තිවිපත්තිආදයො උච්චියන්ති සම්පිණ්ඩියන්ති එත්ථාති සමුච්චයො, සොයෙවවාරො සමුච්චයවාරො.

188. **තතොති** තෙහි අට්ඨහි වාරෙහි, පරං වුත්තාති සම්බන්ධො. පච්චයවසෙනවුත්තො එකො පඤ්ඤත්තිවාරොති යොජනා.**පච්චයවසෙනාති**පච්චයසද්දස්ස වසෙන.**තස්සාති** පච්චයස්ස.**තෙපීති** අට්ඨවාරාපි.**ඉතීති**ආදි නිගමනං.**තතොති** මහාවිභඞ්ගතො, පරංආගතාති සම්බන්ධො. එවං ඉමෙ ද්වත්තිංස වාරාති යොජනා.**හීති**සච්චං, යස්මා වා.**එත්ථාති** ද්වත්තිංසවාරෙසු.

සමුට්ඨානසීසවණ්ණනා

257. **තදනන්තරායාති** තෙසං ද්වත්තිංසවාරානං අනන්තරං වුත්තායසමුට්ඨානකථාය එවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**අනත්තා ඉතිනිච්ඡිතාති** අනත්තාත්වෙව විනිච්ඡිතා. ඉමිනා**අනත්තා ඉතිනිච්ඡයාති** එත්ථ විධාතුයා විනිච්ඡයත්ථං දස්සෙති. ''අනිච්චාකාරාදීහී''තිඉමිනා**සභාගධම්මානන්ති** එත්ථ අනිච්චාකාරාදීහි සමානො භාගොඑතෙසන්ති**සභාගා,**තෙයෙව ධම්මා**සභාගධම්මාති** වචනත්ථං දස්සෙති.**නාමමත්තම්පීති** අනිච්චාදිනාමමත්තම්පි.**පි**සද්දෙන පගෙව නාමිකො අනිච්චාදිසභාවොති දස්සෙති.**න පඤ්ඤායතීති** න ඛායති. ඉමිනා**න ඤායතීති**එත්ථ ඤාධාතුයා ඛායනත්ථං දස්සෙති.**දුක්ඛහානින්ති** එත්ථදුක්ඛං ජහාතීති**දුක්ඛහානීති** දස්සෙන්තොආහ ''දුක්ඛඝාතන''න්ති. දුක්ඛං හනතීති**දුක්ඛඝාතනො,**සද්ධම්මො, තං.**''ඛන්ධකා යා චමාතිකා''ති** වත්තබ්බෙ සුඛුච්චාරණත්ථාය රස්සවසෙන පාඨො අත්ථීති ආහ ''ඛන්ධකා ය ච මාතිකා''ති.**සමුට්ඨානං නියතොකතන්ති** (සං.නි. 1.216) එත්ථ ''සමුට්ඨානං නියතකත''න්ති වත්තබ්බෙ ''පරොසහස්ස''න්තිආදීසුවිය ඔකාරාගමවසෙන ''සමුට්ඨානනියතොකත''න්ති වුත්තන්ති ආහ ''සමුට්ඨානංනියතකත''න්ති.**එතෙනාති** ''සමුට්ඨානං නියතොකත''න්ති පාඨෙන.**පච්චෙතබ්බොති** පති එතබ්බො, පටිමුඛං ඤාතබ්බොති අත්ථො.**අඤ්ඤෙහීති** තීහි සික්ඛාපදෙහි අඤ්ඤෙහි සික්ඛාපදෙහි.

තත්ථාති සම්භෙදනිදානවචනෙසු.සම්භෙදවචනෙන පච්චෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං.තානි තීණි සික්ඛාපදානි ඨපෙත්වාති සම්බන්ධො.**පඤ්ඤත්තිදෙසසඞ්ඛාතන්ති** පඤ්ඤත්තිට්ඨානභූතදෙසසඞ්ඛාතං. ''ඉමානි තීණී''ති ඉමිනා ''දිස්සන්තී''ති කිරියාය කත්තාරං දස්සෙති. ''පඤ්ඤායන්තී''ති ඉමිනා දිසධාතුයා ඛායනත්ථං දස්සෙති.**තත්ථාති** සමුට්ඨානනියමසම්භෙදනිදානසඞ්ඛාතෙසුතීසු, නිද්ධාරණෙ භුම්මං.**ඉතරං පනාති**සමුට්ඨානනියමසම්භෙදෙහි අඤ්ඤං පන.

ආළවීති ආළවියං. සක්කෙසු භග්ගෙසු චාතිඑත්ථ ජනපදනාමත්තා බහුවචනවසෙන වුත්තං.

ද්වීසු විභඞ්ගෙසු පඤ්ඤත්තං යං සික්ඛාපදං උද්දිසන්තීතියොජනා. ''විභඞ්ගෙසූ''ති ඉමිනා**විභඞ්ගෙති** එත්ථසුකාරලොපොති දස්සෙති.**තස්සාති** සික්ඛාපදස්ස.**යථාඤායන්ති** යුත්තියා අනුරූපං.**තන්ති**සමුට්ඨානං.**මෙ සුණාථාති** මම සන්තිකා සුණාථ.**ඉතීති** අයමත්ථො.

කඨිනන්ති පඨමකඨිනසමුට්ඨානං.**අනනුඤ්ඤාතාය සද්ධින්ති** අනනුඤ්ඤාතසමුට්ඨානෙන සද්ධිං.**සදිසා ඉධ දිස්සරෙති** එත්ථඉධසද්දොඅත්ථපකරණවසෙන උභතොවිභඞ්ගවිසයොති ආහ ''ඉධ උභතොවිභඞ්ගෙ''ති. ''සදිසානී''ති ඉමිනා**සදිසාති** එත්ථ

නිකාරස්සාකාරාදෙසො දස්සිතො. ‘‘දිස්සන්තී’’ති ඉමිනා**දිස්සරෙ**ති එත්ථ අන්තිසද්දස්සරෙකාරො (නිරුත්තිදීපනියං 570 සුත්තෙ) දස්සිතො.

සමුට්ඨානසීසො

පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානවණ්ණනා

258. කිමත්ථං‘‘මෙථුනං සුක්කසංසග්ගො’’තිආදිවචනං වුත්තන්ති ආහ ‘‘ඉදානී’’තිආදි. තත්ථ**තත්ථා**ති ‘‘මෙථුනංසුක්කසංසග්ගො’’තිආදිවචනෙ.**සමුට්ඨානසීස**න්තිසමුට්ඨානානං, සමුට්ඨානෙසු වා සීසං.**සෙසානී**ති පඨමපාරාජිකතොසෙසානි පඤ්චසත්තති සික්ඛාපදානි.**තෙනා**ති පඨමපාරාජිකෙන. ‘‘සුක්කසංසග්ගො’’තිආදිවචනං සංවණ්ණෙන්තො ආහ ‘‘තත්ථා’’තිආදි. තත්ථ**තත්ථා**ති ‘‘සුක්කසංසග්ගො’’තිආදිවචනෙ.

බුද්ධකවණ්ණනාවසානෙති බුද්ධකට්ඨකථායඅවසානෙ.

ලිඞ්ගවිපරියායොති ලිඞ්ගවිපල්ලාසො.**කායමානසිකා කථා**ති එත්ථ කායමානසෙසු පවත්තා කායමානසිකාතිවුත්තෙ සමුට්ඨානාති ආහ ‘‘කායචිත්තසමුට්ඨානා කථා’’ති.

දුතියපාරාජිකසමුට්ඨානවණ්ණනා

259. ඉදංසමුට්ඨානං එකං සමුට්ඨානසීසන්ති සම්බන්ධො. ‘‘අදින්නාදාන’’න්ති ඉමිනා**අදින්න**න්ති එත්ථ සමුදායනාමෙඑකදෙසවොහාරොති දස්සෙති.**සෙසානී**ති දුතියපාරාජිකතො සෙසානිඑකූනසත්තති සික්ඛාපදානි.**තෙනා**ති දුතියපාරාජිකෙන.**තත්ථා**ති ‘‘විග්ගහුත්තරී’’තිආදිවචනෙ.**විග්ගහුත්තරී**තිආදිපදානං බ්‍යඤ්ජනෙ ආදරමකත්වා අත්ථමෙවදස්සෙතුං වුත්තං ‘‘මනුස්සවිග්ගහඋත්තරිමනුස්සධම්මසික්ඛාපදානී’’ති.**අනියතා දුතියිකා**ති ආපත්තිං අපෙක්ඛිත්වා පාළියංඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන වුත්තං, අට්ඨකථායං පන සික්ඛාපදං අපෙක්ඛිත්වානපුංසකලිඞ්ගවසෙන දුතියන්ති වුත්තං.

සමුට්ඨානා තිකා කථාති එත්ථ ‘‘තිකසමුට්ඨානා’’ති වත්තබ්බෙ පදවිපරියායවසෙන තකාරස්ස දීඝවසෙන සමුට්ඨානා තිකාතිවුත්තන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තිකසමුට්ඨානා කථා’’ති.

සඤ්චරිත්තසමුට්ඨානවණ්ණනා

260. ‘‘සඤ්චරී’’තිඉදං තාව සඤ්චරිත්තං නාම එකසමුට්ඨානසීසං, සෙසානි තෙන සදිසානි.

විභඞ්ගෙ ආගතෙන ‘‘රිඤ්චන්තී’’ති (පාරා. 576) පදෙනඑළකලොමධොවාපනසික්ඛාපදං උපලක්ඛිත්වා වුත්තන්ති ආහ ‘‘විභඞ්ගෙ රිඤ්චන්තිඋද්දෙසන්ති ආගත’’න්ති.

‘‘යාව ද්වාරකොසා අග්ගළට්ඨපනාය’’ ඉති (පාචි. 135-136) ච ‘‘අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරං දදෙය්‍ය’’ඉති (පාචි. 169) ච ‘‘චීවරංසිබ්බෙය්‍ය’’ඉති (පාචි. 176-177) ච වුත්තසික්ඛාපදත්තයන්ති යොජනා.

‘‘සමණචීවරෙන වා’’ති එවං වචනං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. ‘‘සමණචීවරංදදෙය්‍යා’’ති ඉදං (පාචි. 917) වචනං සන්ධායාති සම්බන්ධො.

සමනුභාසනාසමුට්ඨානවණ්ණනා

261. **භෙදන්ති**ඉදං සමනුභාසනං නාම එකංසමුට්ඨානසීසං, සෙසානි තෙන සදිසානි.

කථිනසමුට්ඨානවණ්ණනා

262. **උබ්භතන්ති** ඉදං කථිනසමුට්ඨානං නාම එකං සමුට්ඨානසීසං, සෙසානිතෙන සදිසානි.

ආවසථෙන සද්ධින්ති ආවසථසද්දෙනසද්ධිං.

එළකලොමසමුට්ඨානවණ්ණනා

263. **‘‘එළකලොමා’’**ති ඉදං එළකලොමසමුට්ඨානං නාම එකං සමුට්ඨානසීසං.**ඉතොති** යථාවුත්තතො.**පාළින්ති**මාතිකාපාළිං.**විරජ්ඣිත්වාති** පුබ්බාපරතො විරාධෙත්වා.**යථාති** යෙනාකාරෙන. **පනසද්දො** අනුග්ගහත්ථො. කිඤ්චාපි ලිඛන්ති, පන තථාපීති යොජනා.**එවන්ති** තථාකාරෙන.**අත්ථානුක්කමොති**අත්ථස්ස අනුක්කමො.

‘‘අභික්ඛුකාවා සෙන වා’’ති එතං වචනං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. ‘‘අභික්ඛුකෙ ආවාසෙ වස්සං වසෙය්‍යා’’ති (පාචි. 1047) ඉදං වචනං සන්ධායාතිසම්බන්ධො.**‘‘භික්ඛුනී’’**තිආදිනා වුත්තානීති සම්බන්ධො.ආදිසද්දෙන ‘‘සික්ඛමානා ච සාමණෙරී ගිහිනියා’’ති පාඨං සඞ්ගණ්හාති.

පදසොධම්මසමුට්ඨානවණ්ණනා

264. **පදන්ති** ඉදං පදසොධම්මසමුට්ඨානං නාම එකං සමුට්ඨානසීසං, සෙසානිතෙන සදිසානි. ‘‘තථා අත්ථඞ්ගතෙන වා’’ති එතං වචනං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. ‘‘අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ ඔවදෙය්‍යා’’ති (පාචි. 154-155) ඉදං වචනං සන්ධායාතිසම්බන්ධො. අනොකාසො ච…පෙ…. සන්ධාය වුත්තන්ති (පාචි. 1219-1221) එත්ථාපි එසෙවනයො.

අද්ධානසමුට්ඨානවණ්ණනා

265. **අද්ධානන්ති**ඉදං අද්ධානසමුට්ඨානං නාම එකංසමුට්ඨානසීසං, සෙසානි තෙන සදිසානි.

ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානවණ්ණනා

266. **ථෙය්‍යසත්ථ**න්ති ඉදං ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානං නාම එකංසමුට්ඨානසීසං, සෙසානි තෙන සදිසානි.**“බ්‍යූහෙන සත්තමා”**තිඉදං වචනං වුත්තන්ති යොජනා.**තදනන්තරමෙවා**ති තස්සසික්ඛාපදස්ස අනන්තරමෙව, “ආගත”ඉති සම්බන්ධො.

ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානවණ්ණනා

267. ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානෙ සමුට්ඨානසීසං නත්ථි, සබ්බානි එකදස සික්ඛාපදානිසම්පිණ්ඩෙත්වා ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානානීති වුත්තානි.**එව**න්තිආදි නිගමනං.**තෙස**න්ති තෙසංසික්ඛාපදානං. **සම්භින්නසමුට්ඨාන**න්ති සංසග්ගසමුට්ඨානං.**තිවිධ**න්ති භූතාරොචනචොරිවුට්ඨාපනඅනනුඤ්ඤාතසමුට්ඨානවසෙනතිප්පකාරං.**ත**න්ති නියතසමුට්ඨානං, හොතීති සම්බන්ධො. පුන**ත**න්ති නියතසමුට්ඨානං, දස්සෙතුන්ති සම්බන්ධො. පුන**ත**න්ති වචනං.**නෙත්තිධම්මානුලොමික**න්ති එත්ථ කායවාචං නෙති විනෙතීති**නෙත්ති,**කායවාචං නෙති විනෙති එත්ථ, එතායාති වා**නෙත්ති. ධම්මො**ති පාළි. සා හි යස්මා අත්ථං ධාරෙති, තස්මාධම්මොති වුච්චති. නෙත්තියෙව ධම්මො**නෙත්තිධම්මො,**තස්සඅනුලොමිකං නෙත්තිධම්මානුලොමිකං. තෙන වුත්තං “විනයපාළිධම්මස්සඅනුලොම”න්ති.

ඉති සමුට්ඨානසීසවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

අන්තරපෙය්‍යාල කතිපුච්ඡාවාරවණ්ණනා

271. ඉදානිවුත්තොති සම්බන්ධො. “ඉදානී”ති පදෙන සම්බන්ධත්තාවුත්**තො**ති එත්ථතපච්චයොපච්චුප්පන්නකාලිකොති දට්ඨබ්බො.

තත්ථාතිමාතිකායං, පුච්ඡාසු වා.**ආගතාපත්තිපුච්ඡා**ති ආගතාපත්තියා පුච්ඡා.**හී**ති විසෙසජොතකො, හි විසෙසං වක්ඛාමීති අත්ථො.**එත්ථා**ති “කති ආපත්තික්ඛන්ධා”ති දුතියපදෙ. “රාසිවසෙනා”තිඉමිනා**ඛන්ධ**සද්දස්ස රාසත්ථං දස්සෙති.**විනීතවත්ථූනී**ති එත්ථ විනීතසද්දො විනයපරියායොති ආහ “විනයපුච්ඡා”ති. නනු විනීතවිනයසද්දානං සද්දතො නානත්තා අත්ථතොපි නානං, කස්මාපන “විනයපුච්ඡා”ති වුත්තන්ති ආහ “විනීතං…පෙ…. එක”න්ති.**ඉද**න්ති පදත්තයං.**අත්ථතො එක**න්තිඅත්ථතොයෙව එකං, න සද්දතො.**විනීතවත්ථූනී**තිආපත්තිවිනයකාරණත්තා විනීතවත්ථූනි.**යෙසූ**ති අගාරවෙසු.**සතී**ති සන්තෙසු. එත්ථ ච යෙසු සති ආපත්තියො න හොන්ති, අසති හොන්තීති වාක්‍යම්පි අවුත්තසිද්ධිනයෙන ගහෙතබ්බං.**යෙසූ**ති ගාරවෙසු.**තෙ**ති අගාරවගාරවෙ. යස්මාපන නත්ථීති සම්බන්ධො.**විපත්තිභාවපුච්ඡා**තිවිපත්තිභාවස්ස පුච්ඡා. පුච්ඡීයති ඉමායාතිපුච්ඡා. **විවාදමූලානිඅනුවාදමූලානී**ති ඉමා පුච්ඡායො මූලපුච්ඡාති

සම්බන්ධො. පොත්ථකෙසු ‘‘ඉමානී’’ති නිකාරෙන සහ පාඨො අත්ථි, සො අපාඨොයෙව.**මූලපුච්ඡාති** පුච්ඡියන්ති ඉමාහීති පුච්ඡා, මූලානං පුච්ඡාමූලපුච්ඡා. ‘‘අධිකරණ’’න්තිආදීසු‘‘වුත්තං’’ ඉති සම්බන්ධො.**තෙසංයෙවාති** අධිකරණානංයෙව. අයමෙත්ථ මාතිකා.

නිද්දෙසෙ**මාතිකායාති** පාතිමොක්ඛෙ.**විභඞ්ගෙති** පදභාජනියං, ආගතවසෙන වුත්තාති යොජනා. අයමෙත්ථනිද්දෙසො.

පටිනිද්දෙසෙ**ආරතීති**ආදිපදානං වචනත්ථංදස්සෙන්තො ආහ**‘‘ආරකා’’**තිආදි. තත්ථ ‘‘ආරකා’’ති ඉමිනා**ආරතීති** එත්ථ ආඋපසග්ගස්ස අත්ථං දස්සෙති.**එතෙහීති** ආපත්තික්ඛන්ධෙහි, ආරකාති සම්බන්ධො. ‘‘රමතී’’ති ඉමිනාතිපච්චයො කත්වත්ථෙ හොතීති දස්සෙති.**රතීති** රමනං. ඉමිනාතිපච්චයො භාවත්ථෙපි හොතීති දස්සෙති.**විනාති** එතෙහිආපත්තික්ඛන්ධෙහි විනා. ඉමිනා**විරතීති** එත්ථවිත්‍යූපසග්ගස්ස අත්ථං දස්සෙති.**පච්චෙකන්ති** පති එකං, **පටිසද්දො** විච්ඡත්ථජොතකො, විසුං විසුන්ති අත්ථො. ඉමිනා**පටිවිරතීති** එත්ථ පටිත්‍යූපසග්ගස්ස අත්ථං දස්සෙති.විරති පටිවිරතීති එත්ථාපි තිපච්චයො භාවත්ථෙපි වෙදිතබ්බො. **වෙරන්ති** අනත්ථකරත්තා විරමිතබ්බන්ති විරං, තදෙව වෙරං, රාගාදිඅකුසලධම්මා. තෙ හි වෙරහෙතුත්තා වෙරන්ති වුච්චන්ති.**එතායාති** විරතියා. ඉමිනා**අකිරියාති** එත්ථරිරියපච්චයො කරණත්ථෙ හොතීති දස්සෙති. යං ආපත්තික්ඛන්ධකරණන්ති යොජනා.**තස්සාති** ආපත්තික්ඛන්ධකරණස්ස.**පටිපක්ඛතොති** විරුද්ධභාවතො. ඉමිනා**අකරණන්ති** එත්ථ අකාරො විරුද්ධත්ථොති දස්සෙති.**ආපත්තික්ඛන්ධඅජ්ඣාපත්තියාති** ආපත්තික්ඛන්ධානංඅතික්කමිත්වා ආපජ්ජනස්ස. ‘‘වෙලනතො’’ති ඉමිනා වෙලතීතිවෙලා**,**වෙලනං වා වෙලාති වචනත්ථෙ දස්සෙති.**නියානන්ති** මග්ගං. මග්ගො හි නිබ්බානං ආරම්මණකරණවසෙන යාතිගච්ඡතීති**නියානන්ති** වුච්චති. ‘‘බන්ධතී’’ති ඉමිනාසිධාතුයා බන්ධනත්ථං දස්සෙති. ‘‘නිවාරෙතී’’ති ඉමිනා බන්ධධාතුයා අධිප්පායත්ථං.**එතන්ති** ‘‘සෙතූ’’ති නාමං.**තංසෙතුන්ති** ආපත්තික්ඛන්ධසඞ්ඛාතං තං සෙතුං. එත්ථ කෙසුචි පොත්ථකෙසු ‘‘සොසෙතූ’’ති ච ‘‘එතාය පඤ්ඤත්තියා’’ති ච පාඨො අත්ථි, සො අපාඨොයෙව.

බුද්ධෙ අගාරවාදීසුඑවං විනිච්ඡයොවෙදිතබ්බොති යොජනා.**යොති** යො කොචි, න ගච්ඡතීතිආදීසුසම්බන්ධො.**ධරමානෙති** තිට්ඨමානෙ, සංවිජ්ජමානෙති අත්ථො.**උපට්ඨානන්ති** උපට්ඨානට්ඨානං, උපට්ඨානත්ථං වා.**එතස්සාති** යස්ස කස්සචි ගහට්ඨස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා.**ධම්මස්සවනන්ති** ධම්මස්සවනට්ඨානං, ධම්මස්සවනත්ථං වා.**ධම්මස්සවනග්ගන්ති** ධම්මස්සවනං ගණ්හන්ති එත්ථාතිධම්මස්සවනග්ගො, ධම්මසවනමණ්ඩපො.

අථ වා ධම්මස්සවනං ගණ්හාතීතිධම්මස්සවනග්ගො, ධම්මස්සවනට්ඨානෙසමාගමජනො, තංධම්මස්සවනග්ගං.**චිත්තීකාරන්**ති අපචායනාකාරං.වික්ඛිත්තො වා අනාදරො වා හුත්වා නිසීදතීති යොජනා.**කායපාගබ්බියන්**ති භුසං ගරති අඞ්ගෙ පීළෙති අනෙනාති**පගබ්බො,**අතිමානො, ඔට්ඨජො තතියක්ඛරො. පගබ්බස්ස භාවොපාගබ්බියං, කායෙන පාගබ්බියං කායපාගබ්බියං (වජිර. ටී. පරිවාර 271; සාරත්ථ. ටී.පරිවාර 3.271; වි. වි. ටී. පරිවාර 2.271 සං. නි. අට්ඨ. 2.2.146; අ. නි. අට්ඨ. 3.6.82-84; සු. නි. අට්ඨ. 1.144), කායානාචාරං.**තිස්සොසික්ඛා**ති අධිසීලසික්ඛාදිකා තිස්සො සික්ඛා. පමජ්ජනං**පමාදො,** සතිවිප්පවාසොති ආහ ‘‘පමාදෙ වසතිවිප්පවාසෙ’’ති.**ආමිසපටිසන්ධාරන්**ති ආමිසෙන අත්තනො, පරෙසඤ්ච අන්තරස්ස පටිසන්දහනං ආමිසපටිසන්ධාරො, තථා ධම්මපටිසන්ධාරො.

272. **සත්ථරිපි** **අගාරවොති**ආදීනං අත්ථොති සම්බන්ධො. ‘‘අනීචවුත්තී’’තිආදිනා**අප්පතිස්සො**ති පදස්සඅධිප්පායත්ථං දස්සෙති, සද්දත්ථො පනෙවං වෙදිතබ්බො, පටිමුඛං ආදරෙන සත්ථුවචනංඅසුණන්තො අප්පතිස්සො නාමාති.**අජ්ඣත්තං වා**ති එත්ථනියකජ්ඣත්තාදීසු චතූසු නියකජ්ඣත්තභාවඤ්ච සත්තමීවිභත්තියා අමාදෙසභාවඤ්චදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අත්තනො සන්තානෙ වා’’ති. ‘‘අත්තනො පක්ඛෙ වා’’ති ඉමිනා අත්තනොචිත්තසන්තානෙති අත්ථං පටික්ඛිපති.**තත්‍ර තුම්හෙ**තිඑත්ථ තසද්දස්ස විසයං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තස්මිං අජ්ඣත්තබහිද්ධාභෙදෙ’’ති.**සපරසන්තානෙ**ති අත්තපරසන්තානෙ.**පහානායා**තිඑත්ථ භාධාතුයා කරණඤ්ච ආයසද්දස්ස තදත්ථභාවඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මෙත්තාභාවනාදීහි නයෙහි පහානත්ථ’’න්ති.**මෙත්තාභාවනාදීහී**තිආදිසද්දෙන කරුණාභාවනාදිං සඞ්ගණ්හාති.**තන්**ති විවාදමූලං. ‘‘අප්පවත්තිභාවායා’’ති ඉමිනා**අනවස්සවායා**ති එත්ථ අවපුබ්බ සුධාතුයා පවත්තනත්ථංදස්සෙති.

සන්දිට්ඨිපරාමාසීති එත්ථ සස්සඅත්තනො ඉදං සං, සං දිට්ඨිං පරතො ආමසතීති සන්දිට්ඨිපරාමාසීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සකමෙව දිට්ඨිං පරාමසතී’’ති. ‘‘ය’’න්තිආදිනා පරාමසනාකාරං දස්සෙති.**ආධානග්ගාහී**ති එත්ථ ආභුසො ධීයතෙ ආධානන්ති වචනත්ථෙන**ආධාන**සද්දො දළ්හපරියායොති ආහ ‘‘දළ්හග්ගාහී’’ති. දළ්හංගණ්හාතීති**දළ්හග්ගාහී**.

273. අනුවාදමූලනිද්දෙසො කිඤ්චාපි සමානොති යොජනා.**අථ ඛො**ති තථාසමානොපි, අයමෙත්ථ විසෙසොති සම්බන්ධො. විවදන්තානං පුග්ගලානන්ති යොජනා.**තථා විවදන්තා**ති තෙනාකාරෙන විවදන්තා, අනුවදන්තීති සම්බන්ධො. ‘‘අසුකං නාම විපත්තිං ආපන්නො’’ති වුත්තමෙවත්ථං ආපත්තියා සල්ලක්ඛෙත්වාදස්සෙන්තො ආහ ‘‘පාරාජිකං ආපන්නොසී’’තිආදි. **එත්ථා**ති අනුවාදමූලෙ.**විසෙසො**ති විවාදමූලතො

විසෙසො. විවදන්තානං කොධූපනාහාදීනිවිවාදමූලානි, අනුවදන්තානං අනුවාදමූලානීති වුත්තං හොති.

274. **මෙත්තං කායකම්මං නාමාති** එත්ථ මෙත්තා එතස්සත්ථීති මෙත්තං, කායකම්මං, මෙත්තචිත්තසහගතං කායකම්මන්ති වුත්තං හොති. තෙන වුත්තං ''මෙත්තචිත්තෙන කතං කායකම්ම''න්ති. සම්මුඛපරම්මුඛානං විත්ථාරං දස්සෙන්තොආහ ''තත්ථා''තිආදි. තත්ථ**තත්ථාති** තෙසුසම්මුඛපරම්මුඛෙසු.**කායකම්මං නාමාති** මෙත්තං කායකම්මංනාම. ථෙරානං දානඉති සම්බන්ධො.**උභයෙහිපීති** නවකත්ථෙරෙහිපි.**තෙසූති** නවකත්ථෙරෙසු.**අවමඤ්ඤන්**තිඅවමානං. අත්තනො දුන්නික්ඛිත්තානං පටිසාමනං විය පටිසාමනන්ති යොජනා. ''මෙත්තාකායකම්මසඞ්ඛාතො''ති ඉමිනා**අයම්පි ධම්මොති**එත්ථ ධම්මසරූපං දස්සෙති.**පිසද්දො** උපරි වක්ඛමානෙ ධම්මෙඅපෙක්ඛති. ''සරිතබ්බො''ති ඉමිනා**අනීය**සද්දො කම්මවාචකොතිදස්සෙති.**සතිජනකොති** සබ්‍රහ්මචාරීනං සතිජනකො. තස්ස පදස්සඅධිප්පායං දස්සෙන්තො ආහ ''යො න''න්තිආදි. තත්ථ**යොති**පුග්ගලො.**නන්ති** මෙත්තං කායකම්මං. තං පුග්ගලංඅනුස්සරන්තීති සම්බන්ධො.**යෙසන්ති** සබ්‍රහ්මචාරීනං.**තෙති** සබ්‍රහ්මචාරිනො. පසන්නචිත්තා හුත්වාති සම්බන්ධො. ''පියං කරොතී''ති ඉමිනා**පියකරණොති** පදස්ස පියං කරොතීතිපියකරණොති වචනත්ථං දස්සෙති. එසෙව නයො**ගරුකරණොති** එත්ථාපි. ''සඞ්ගහෙතබ්බභාවාය''ති ඉමිනා**සඞ්ගහායාති** පදස්සභාවප්පධානකම්මනිද්දෙසභාවං දස්සෙති. සඞ්ගහෙතබ්බොතිස**ඞ්ගහො,**තදත්ථාය.**තෙහීති**සබ්‍රහ්මචාරීහි. ''සමග්ගභාවාය''ති ඉමිනා සමග්ගස්ස භාවො**සාමග්ගීති** වචනත්ථං දස්සෙති.

පග්ගය්හ වචනන්ති පග්ගහෙත්වා වචනං.**විහාරෙති** ආධාරෙ භුම්මං, ථෙරෙ අසන්තෙති යොජනා.**තන්ති** ථෙරං කදා ආගමිස්සති නුඛොති යොජනා.**මමායනවචනන්ති** මමායනාකාරෙන පවත්තං වචනං.**මෙත්තාසිනෙහසිනිද්ධානීති** මෙත්තාසඞ්ඛාතෙන සිනෙහෙන සිනෙහිතානි.**නයනානීති** චක්ඛූනි. ''අප්පාබාධො''ති ඉමිනා**අරොගොති** පදස්සෙව අත්ථංදස්සෙති.නිච්චාබාධෙන වා අරොගො, ආගන්තුකාබාධෙන අප්පාබාධො, අජ්ඣත්තාබාධෙන වා අරොගො, බහිද්ධාබාධෙන අප්පාබාධො, කායාබාධෙන වා අරොගො, චිත්තාබාධෙන අප්පාබාධො.**සමන්නාහරණන්**ති පුනප්පුනං මනසිකරණං.

න පුග්ගලං පටිවිභජිත්වා භුඤ්ජතීති යොජනා. තදත්ථංවිත්ථාරෙන්තො ආහ**''යො හී''**තිආදි. තත්ථ**යොති** පුග්ගලො, භුඤ්ජතීති සම්බන්ධො. ''එත්තකං...පෙ....භුඤ්ජිස්සාමී''ති ඉමිනා ආමිසපටිවිභත්තභොගිභාවං දස්සෙති. ''එත්තකං වා අසුකස්සව...පෙ.... භුඤ්ජිස්සාමී''ති ඉමිනා පුග්ගලපටිවිභත්තභොගිභාවං දස්සෙති.**අයන්ති** පුග්ගලො.**ආභතන්ති**

ගාමාදිතොආනීතං.**අදාතුම්පීති** පිසද්දෙන දාතුම්පිවට්ටතීති දස්සෙති. දානඤ්හි නාම න කස්සචි වාරිතං.**සබ්බෙසන්ති** දුස්සීලසීලවන්තානං.**වුත්තන්ති** අට්ඨකථායං (දී. නි. අට්ඨ. 2.141; ම. නි. අට්ඨ. 2.492; අ. නි. අට්ඨ. 3.6.11) වුත්තං.**විචෙය්‍යාතිවිචිනිත්වා.දාතුම්පීති** පිසද්දෙන අවිචිනිත්වා සාමඤ්ඤතොදාතුම්පි වට්ටතීති සම්පිණ්ඩෙති. නනු එවං සති පුග්ගලවිභාගො කතො නාම හොති, කස්මා විචෙය්‍ය දාතුං වට්ටතීති ආහ ''න හී''තිආදි.**හීතියස්මා.එතෙති** ගිලානාදයො. ඉදං පදං විචිනිත්වාති පදෙකම්මං, ''දෙන්තෙනා''ති පදෙ සම්පදානං.**හීති** සච්චං.**ඉති අයන්ති** ඉති මනසිකත්වා අයං සාරණීයධම්මපූරකො.

අඛණ්ඩානීතිආදීසු පඨමං තාවඛණ්ඩඡිද්දසබලකම්මාසානි දස්සෙත්වා තෙසං පටිපක්ඛවසෙන අඛණ්ඩාදීනි දස්සෙන්තොආහ ''යස්සා''තිආදි. තත්ථ**යස්සාති** භික්ඛුස්ස, සික්ඛාපදං භින්නන්ති සම්බන්ධො.**සත්තසුආපත්තික්ඛන්ධෙසූති** ආධාරෙ භුම්මං, සික්ඛාපදන්ති සම්බන්ධො.ආපත්තිඤ්හි පටිච්ච සික්ඛාපදස්ස පඤ්ඤත්තත්තා ආපත්ති තස්ස විසයො හොති.**ආදිම්හි වා අන්තෙ වාති** සික්ඛාපදානං ආදිම්හි වා අන්තෙවා.**වා**සද්දො අනියමවිකප්පත්ථො. සික්ඛාපදෙ භින්නෙආපත්තිසම්භවතො වුත්තං ''සික්ඛාපදං භින්න''න්ති.**ඛණ්ඩංනාමාති** ඡින්නං නාම.**වෙමජ්ඣෙති** සික්ඛාපදානංවෙමජ්ඣෙ.**භින්නන්ති** සික්ඛාපදං භින්නං.**ඡිද්දං නාමාති** විවරං නාම. ද්වෙ තීණි සික්ඛාපදානීති සම්බන්ධො.**සබලං නාමාති** චිත්‍රං නාම.**භින්නානීති** සික්ඛාපදානි භින්නානි.**කම්මාසංනාමාති** විචිත්‍රං නාම. එත්ථච එකස්මිං ඨානෙ එකෙනවිසභාගවණ්ණෙන චිත්‍රං සබලං නාම, නානාඨානෙ නානාවණ්ණෙන විචිත්‍රං කම්මාසං නාමාතිඅයමෙතෙසං විසෙසො. ඛණ්ඩාදීනං විපරිවත්තනවසෙන අඛණ්ඩාදීනි දස්සෙන්තො ආහ ''යස්සපනා''තිආදි.**අභින්නානිසීලානීති** අභින්නානිසික්ඛාපදසීලානි.**තානි පනාති** සීලානි පන.**''එතානී''ති** පදං පදාලඞ්කාරමත්තං.**භුජිස්සභාවකරණතොති** තණ්හාදාසබ්‍යතො මොචෙත්වා භුජිස්සකරණභාවතො.ඉමිනා ''භුජිස්සභාවකරණානී''ති වත්තබ්බෙ උත්තරපදලොපවසෙන එවං වුත්තන්තිදස්සෙති. භුජිස්සානීති වුච්චන්තීති සම්බන්ධො.**විඤ්ඤූහීති** බුද්ධාදීහි සප්පුරිසෙහි.**උපචාරසමාධිං අප්පනාසමාධිං වාති** එත්ථ**වා**සද්දො සමුච්චයත්ථො. උපචාරසමාධිඤ්ච අප්පනාසමාධිං චාති හිඅත්ථො. ''සංවත්තයන්තී''ති ඉමිනා**සමාධිසංවත්තනිකානීති**එත්ථ අනීයසද්දො බහුලං කත්තුවාචකොති දස්සෙති.**සීලසාමඤ්ඤගතොති** එත්ථ සමානස්ස භාවො සාමඤ්ඤං, තං ගතොතිසාමඤ්ඤගතො, සීලෙන සාමඤ්ඤගතො සීලසාමඤ්ඤගතො, හුත්වා විහරතීති යොජනා. තෙන වුත්තං ''සමානභාවූපගතසීලො විහරතී''ති.

යායංදිට්ඨීති එත්ථ ''දිට්ඨී''ති සාමඤ්ඤගතස්සාපි සද්දස්ස ''අරියා''ති සද්දන්තරසන්නිධානෙන විසෙසවිසයත්තා සම්මාදිට්ඨීති ආහ

‘‘මග්ගසම්පයුත්තා සම්මාදිට්ඨී’’ති. ‘‘මග්ගසම්පයුත්තා’’ති ඉමිනාලොකියසම්මාදිට්ඨිං පටික්ඛිපති.**නිද්දොසාති**විසුද්ධත්තා, උත්තමත්තා වා නිද්දොසා. ඉමිනා**අරිය**සද්දොනිද්දොසත්ථවාචකො අනිප්ඵන්නපාටිපදිකොති දස්සෙති.**නියාතීති** නිබ්බානං යාති. ඉමිනා අනීයසද්දො බහුලංකත්තුවාචකොති දස්සෙති. යො තථාකාරී හොති, තක්කරස්සාති යොජනා.**තථාකාරීති** තාය මග්ගසම්පයුත්තාය සම්මාදිට්ඨියා කාරී හොති.ඉමිනා තාය සම්මාදිට්ඨියා කරොතීති**තක්කරොති** වචනත්ථංදස්සෙති.**දුක්ඛක්ඛයායාති** එත්ථ ඛීයනං ඛයො, දුක්ඛස්සඛයො දුක්ඛක්ඛයො, තදත්ථායාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සබ්බදුක්ඛස්ස ඛයත්ථ’’න්ති.**සෙසන්ති** වුත්තවචනතො සෙසං වචනං.

ඉති කතිපුච්ඡාවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

ඛන්ධකපුච්ඡාවාරො

පුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා

320. **උපසම්පදක්ඛන්ධක**න්තිමහාඛන්ධකං. ‘‘නිදානෙන ච නිද්දෙසෙන ච සද්ධි’’න්ති ඉමිනා සහ නිදානෙනාති**සනිදානං,**සහ නිද්දෙසෙනාති**සනිද්දෙස**න්තිවචනත්ථං දස්සෙති. එත්ථ**නිදානෙනාති**සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිදෙසසඞ්ඛාතෙන නිදානෙන.**නිද්දෙසෙනාති**පුග්ගලාදිනිද්දෙසෙන.**තත්ථාති** උපසම්පදක්ඛන්ධකෙ.**සමුක්කට්ඨපදානන්ති** එත්ථ සමුක්කට්ඨසද්දො උත්තමපරියායොති ආහ ‘‘උත්තමානී’’ති.**පදානීති** ‘‘න භික්ඛවෙ ඌනවීසතිවස්සොපුග්ගලො උපසම්පාදෙතබ්බො’’ති (පාචි. 402-403; මහාව. 124) ආදිනා නයෙන වුත්තානිපදානි. ඉමෙහි පදෙහි ‘‘සමුක්කට්ඨානි පදානිසමුක්කට්ඨපදානී**’’ති වචනත්ථං දස්සෙති.**ඉතීති** අයමත්ථො. කස්මා පනෙත්ථ ‘‘සමුක්කට්ඨපදානං කතිආපත්තියො’’ති පදානමෙව සාමිවසෙන නිද්දෙසො කතො, නනු ආපත්තියො නාම පුග්ගලානඤ්ඤෙවහොන්තීති ආහ**‘‘යෙන යෙන හී’’**තිආදි.**හීති** යස්මා. යෙන යෙන පදෙන පඤ්ඤත්තාති සම්බන්ධො.**සා සාති** ආපත්ති.**ද්වෙ ආපත්තියොති** එත්ථද්වින්නං ආපත්තීනං සරූපං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පාචිත්තියං, දුක්කට’’න්ති.

නස්සන්තෙතෙතිනස්සන්තු එතෙ.**විනස්සන්තෙතෙති**විනස්සන්තු එතෙ භික්ඛූති අත්ථො.**තෙහීති** භික්ඛූහි.**වදතොති** වදන්තානං. සෙසෙසු උපොසථකරණෙසූති සම්බන්ධො. ‘‘දුක්කටාපත්තියෙවා’’ති ඉමිනා**එකා ආපත්තීති** එත්ථඅත්ථපකරණාදිවසෙන දුක්කටාපත්තියෙවාති දස්සෙති.

පවාරණක්ඛන්ධකෙපීතිපිසද්දො උපොසථක්ඛන්ධකං අපෙක්ඛති.

චම්මසංයුත්තෙපීති චම්මෙන සංයුත්තංකත්වා දෙසිතෙ ඛන්ධකෙපි, චම්මක්ඛන්ධකෙපීති අත්ථො.**පි**සද්දො පවාරණක්ඛන්ධකං

අපෙක්ඛති.**භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙපී**තිපිසද්දොචම්මක්ඛන්ධකං අපෙක්ඛති.**සමන්තා**ති අඞ්ගජාතස්සසමන්තතො.

තත්ථාතිකඨිනක්ඛන්ධකෙ.**චීවරසංයුත්තෙ**තිචීවරක්ඛන්ධකෙ.

චම්පෙය්‍යකෙති චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ.**සමුච්චයක්ඛන්ධකෙසුපී**ති පිසද්දො චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකංඅපෙක්ඛති.

සමථක්ඛන්ධකෙ ඉමා ද්වෙ ආපත්තියො හොන්තීති යොජනා. එසෙව නයොසෙසෙසුපි.**ඛුද්දකවත්ථුකෙ**ති ඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකෙ.**ගරුභණ්ඩවිස්සජ්ජනෙ**ති ගරුභණ්ඩස්ස විස්සජ්ජනෙ.

සඞ්ඝභෙදෙති සඞ්ඝභෙදක්ඛන්ධකෙ. ''සමාචාරං පුච්ඡිස්සන්ති වුත්තෙ වත්තක්ඛන්ධකෙ''ති ඉමිනා**සමාචාර**සද්දෙන වත්තක්ඛන්ධකං ගහෙතබ්බන්ති දස්සෙති.**සා**ති දුක්කටාපත්ති. ''තථා''ති පදෙන ''එකාදුක්කටාපත්තියෙවා''ති පදං අතිදිසති. ''පාතිමොක්ඛට්ඨපනෙ''ති ඉමිනා පාළියං**ඨපනං පුච්ඡිස්ස**න්ති එත්ථ ''පාතිමොක්ඛ''න්තිආදිපදස්ස ලොපංදස්සෙති.**පඤ්චසතිකසත්තසතිකෙසූ**තිපඤ්චසතිකක්ඛන්ධකසත්තසති කක්ඛන්ධකෙසු.**ආරොපිතො**ති එත්ථරූපධාතුයා ද්විකම්මිකත්තා, න්‍යාදිගණත්තා ච ''ධම්මො''ති පධානකම්මමෙව වුත්තං, න ''සඞ්ගහ''න්ති අපධානකම්මං. තෙන වුත්තං ''ධම්මො සඞ්ගහ''න්ති.**තත්ථා**ති පඤ්චසතිකසත්තසතිකෙසු.

ඉති ඛන්ධකපුච්ඡාවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

එකුත්තරිකනයො

එකුත්තරිකනයො එකකවාරවණ්ණනා

321. එවංඛන්ධකපුච්ඡාය වණ්ණනං කත්වා ඉදානි එකුත්තරිකනයස්ස තංකරොන්තො ආහ ''ආපත්ති…පෙ…. නයෙ''ති. තත්ථ එකුත්තරිකනයෙ එවං විනිච්ඡයොවෙදිතබ්බොති යොජනා. ''ඡ ආපත්තිසමුට්ඨානානී''ති ඉමිනා සමුට්ඨානානි ආපත්තිංකරොන්තීති අත්ථෙන**ආපත්තිකරා**නාමාති දස්සෙති.**එතෙසන්**ති ඡන්නං ආපත්තිසමුට්ඨානානං.**හී**ති යස්මා, ආපජ්ජතීතිසම්බන්ධො.**සික්ඛාපදෙ චා**ති මාතිකාසික්ඛාපදෙ ච.**ලහුකාආපත්තී**ති එත්ථ අප්පසාවජ්ජත්තා න ලහුකා නාම හොති, ලහුකෙන පනවිනයකම්මෙනාති ආහ ''ලහුකෙන විනයකම්මෙන විසුජ්ඣනතො''ති.**පඤ්චවිධා**ති ථුල්ලච්චයාදිවසෙන පඤ්චපකාරා.**කෙනචී**ති ලහුකෙන වා ගරුකෙන වා කෙනචි ආකාරෙන. සංවිජ්ජති ගිහිභාවතොඅවසෙසො සමණභාවො එතිස්සාති**සාවසෙසා,**පටිපක්ඛවසෙන**අනවසෙසා. ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා**ති පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසවසෙන ද්වෙආපත්තික්ඛන්ධා.

''කරොන්තී''ති ඉමිනා**අන්තරායිකා**තිඑත්ථ ණිකපච්චයස්ස අත්ථං දස්සෙති. අන්තරායිකා ආපත්තියො සබ්බථා අන්තරායිකාහොන්තීති ආහ ''අන්තරායිකං ආපන්නස්සාපී''තිආදි. දෙසෙත්වා සුද්ධිපත්තස්සාතිසම්බන්ධො.**ලොකවජ්ජාති** ලොකෙහි වජ්ජෙතබ්බා.**පණ්ණත්තිවජ්ජාති** භගවතො පණ්ණත්තියා වජ්ජෙතබ්බා.**යන්ති** යං ආපත්තිං ආපජ්ජතීති සම්බන්ධො.**කරොන්තොති** කිරියමානතො. එත්ථ හි මානසද්දස්ස අන්තාදෙසො. ඉමිනාකරණං**කිරිය**න්ති භාවත්ථං දස්සෙති.**ආපජ්ජතීති** පුග්ගලො ආපජ්ජති. සා ආපත්ති කිරියතො සමුට්ඨිතානාමාති යොජනා. කා ආපත්ති වියාති ආහ ''පාරාජිකාපත්ති වියා''ති. එසෙව නයොඅනන්තරවාකොස්‍යුපි.

පුබ්බාපත්තීති එත්ථ පුබ්බසද්දොපඨමත්ථොති ආහ ''පඨමං ආපන්නාපත්තී''ති. ''ආපන්නා''ති පදෙන මජ්ඣෙලොපං දස්සෙති.**පච්ඡා ආපන්නාපත්තීති** වත්තභෙදදුක්කටාපත්ති.**මූලවිසුද්ධියාති** මූලෙ කායචි ආපත්තියා අමිස්සත්තා විසුද්ධියාආපත්තියා. කුරුන්දියං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**ඉදම්පීති**කුරුන්දියං වුත්තවචනම්පි.**පිස**ද්දෙනපුරිමං මහාඅට්ඨකථාවචනං අපෙක්ඛති.**එකෙන පරියායෙනාති** එකෙනකාරණෙන.

යාති ආපත්ති, දෙසිතා හොතීති සම්බන්ධො.අයං දෙසිතා ගණනූපිකා නාමාති යොජනා. යා දෙසිතා හොති, අයං අගණනූපිකා නාමාති යොජනා.**සඋස්සාහෙනෙවාති** පුනපි ආපජ්ජිස්සාමීති සහ උස්සාහෙනෙව.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. ''ගණනං න උපෙතී''තිඉමිනා ගණනං න උපගච්ඡතීති**අගණනූපිකා**තිවචනත්ථං දස්සෙති. අට්ඨමෙ වත්ථුස්මිං පූරණෙති සම්බන්ධො. ඉදං පාළියංඅට්ඨවත්ථුකපූරණවසෙන භික්ඛුනීනං ආගතත්තා භික්ඛුනියො සන්ධාය වුත්තං.භික්ඛූනම්පි දුතියපාරාජිකට්ඨානෙ ලබ්භතියෙව.

ථුල්ලවජ්ජාති එත්ථ ථුල්ලං වජ්ජංඑතිස්සාති ථුල්ලවජ්ජාති දස්සෙන්තො ආහ ''ථුල්ලදොසෙ පඤ්ඤත්තා''ති. යා ධම්මිකස්ස පටිස්සවස්ස අසච්චාපනෙ ආපත්ති අත්ථි, සා ච ගිහිපටිසංයුත්තාතියොජනා.**පඤ්චානන්තරියකම්මාපත්තීති** පඤ්චහිආනන්තරියකම්මෙහි ආපන්නා පාරාජිකාපත්ති.**සුදින්නත්ථෙරාදීති** ආදිසද්දෙන ධනියත්ථෙරාදයො සඞ්ගණ්හාති.**ආදිකම්මිකොති** ආදිකම්මං කරොන්තො, තස්මිං නියුත්තො වා.**මක්කටිසමණාදීති** ආදිසද්දෙන වජ්ජිපුත්තකාදයොසඞ්ගණ්හාති. යො කදාචි කරහචි ආපත්තිං ආපජ්ජති, සොඅ**ධිච්චාපත්තිකො**නාමාති යොජනා. පරතොපි එසෙව නයො.

''චොදෙතී''ති ඉමිනා චොදෙතීති**චොදකො**තිවචනත්ථං දස්සෙති. ''චොදිතො''ති ඉමිනා චොදිතබ්බොතිචුදිතො,සොයෙව**චුදිතකොති** වචනත්ථංදස්සෙති.**පඤ්චදසසූති** පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකෙවුත්තෙසු

පඤ්චදසධම්මෙසු.**තෙනාති** අධම්මචොදකෙන, චොදිතොතිසම්බන්ධො. පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 401) වුත්තෙ සච්චෙ ච අකුප්පෙ චඅතිට්ඨන්තොපි අධම්මචුදිතකොයෙව නාම, සො පන ධම්මචොදකෙන චොදිතෙයෙව කුප්පන්තොඅධම්මචුදිතකො නාම, අධම්මචොදකෙන චොදිතෙ පන කුප්පන්තොපි අධම්මචුදිතකො නාම නහොති, තස්මා ඉධ න වුත්තො. ‘‘සමන්නාගතො’’ති ඉමිනා නියතා එතස්ස සන්තීතිනියතොති වචනත්ථං දස්සෙති.

ආපජ්ජිතුං භබ්බාතිභබ්බාපත්තිකා. කෙනචි කම්මෙන අකතොපි අනුක්ඛිත්තකොයෙව නාම, සො පන උක්ඛිත්තකොති සඞ්කාභාවතො ඉධන වුත්තො.**අයන්ති** තජ්ජනීයාදිකම්මකතො භික්ඛු.**හීති** යස්මා, න කොපෙතීති සම්බන්ධො.**ලිඞ්ගදණ්ඩකම්මසංවාසනාසනාහීති** ලිඞ්ගනාසනෙනච දණ්ඩකම්මනාසනෙන ච සංවාසනාසනෙන ච.**යෙනාති** භික්ඛුනා.**සොති** නානාසංවාසකො.ද්වින්නං නානාසංවාසකානංවිසෙසො හෙට්ඨා (පාචි. අට්ඨ. 428) වුත්තොයෙව. ඨපනං ජානිතබ්බන්ති එත්ථ කිං ඨපනං නාමාති ආහ ‘‘පාතිමොක්ඛට්ඨපන’’න්ති.

ඉති එකකවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

එකුත්තරිකනයො දුකවාරවණ්ණනා

322. දුකෙසුඅචිත්තකා ආපත්තීති සම්බන්ධො.**භූතාරොචනාපත්තීති**පාචිත්තියාපත්ති.**අභූතාරොචනාපත්තීති**පාරාජිකථුල්ලච්චයාපත්ති.**පදසොධම්මාදිකාති**ආදිසද්දෙනඋත්තරිඡපඤ්චවාචා සඞ්ගහිතා.**මඤ්චපීඨාදීනන්ති**ආදිසද්දෙනභිසිආදයො සඞ්ගණ්හාති.**අනාපුච්ඡාගමනාදීසූති** ආදිසද්දෙනඅනුද්ධරිත්වා ගමනං සඞ්ගණ්හාති.**සපුග්ගලොති** සොඅත්තසඞ්ඛාතො පුග්ගලො සපුග්ගලො.**පරපුග්ගලොති** පරොපුග්ගලො පරපුග්ගලො.**ගරුකන්ති** සඞ්ඝාදිසෙසං.**ලහුකන්ති** පාචිත්තියං. පුන**ගරුකන්ති**පාරාජිකං. පුන**ලහුකන්ති** පාචිත්තියමෙව.

අඞ්ගුලිමත්තම්පීතිපිසද්දෙන කෙසග්ගමත්තම්පීති අත්ථං සම්පිණ්ඩෙති.**තන්ති** මඤ්චපීඨං. ගමියො ආපජ්ජති නාමාති සම්බන්ධො.

‘‘ආදියන්තො ආපජ්ජති නාමා’’තිආදිනා**අත්ථාපත්ති ආදියන්තො ආපජ්ජතීති** පාළියං ආදියන්තො හුත්වාආපජ්ජති ආපත්ති අත්ථීති යොජනානයං දස්සෙති. එවඤ්හි සති**‘‘ආපජ්ජතී’’**ති ආඛ්‍යාතපදං ‘‘අත්ථී’’ති කිරියන්තරංඅපෙක්ඛිත්වා කත්තා හොතීති දට්ඨබ්බං. අථ වා ආදියන්තො පුග්ගලො යං ආපත්තිංආපජ්ජති, සා ආපත්ති අත්ථීති යොජනා. එසෙව නයො අඤ්ඤෙසුපි.**මූගබ්බතාදීනීති** ආදිසද්දෙන ගොවතකුක්කුරවතාදීනි සඞ්ගණ්හාති.පාරිවාසිකාදයො ආපජ්ජන්තීති සම්බන්ධො.

තජ්ජනීයාදිකම්මකතා වා පුග්ගලාති යොජනා.**අසමාදියන්තාආපජ්ජන්තීති** අසමාදියන්තා හුත්වා ආපජ්ජන්ති.**තෙති** පුග්ගලෙ.**කරොන්තො ආපජ්ජති** **නාමාති**කරොන්තො හුත්වා ආපජ්ජති නාමාති යොජනා. එවං**දෙන්තො ආපජ්ජතිනාමාති**ආදීසුපි.

එකරත්තඡරත්තසත්තාහදසාහමාසාතික්කමෙසූති ''එකරත්තම්පිතිචීවරෙන විප්පවසෙය්‍යා''ති (පාරා. 475-476) ච ''ඡාරත්තපරමං තෙන භික්ඛුනා තෙනචීවරෙන විප්පවසිතබ්බ''න්ති (පාරා. 653) ච ''සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකංපරිභුඤ්ජිතබ්බ''න්ති(පාරා. 622-623) ච ''දසාහපරමංඅතිරෙකචීවරං ධාරෙතබ්බ''න්ති (පාරා. 462-463) ච ''මාසපරමං නික්ඛිපිතබ්බ''න්ති (පාරා. 499-500) ච වුත්තකාලාතික්කමෙසු.

ඉමං පන ආපත්තිං ආපජ්ජති නාමාති සම්බන්ධො.

යස්මිං පක්ඛෙ නිසින්නොති යස්මිංපක්ඛෙ සයං නිසින්නො.**තෙසන්ති** අත්තනො පක්ඛෙනිසින්නානං, නානාසංවාසකන්ති සම්බන්ධො.**යෙසන්ති**සකපක්ඛෙ නිසින්නානං.**කම්මං කොපෙතීති** නානාසංවාසකත්තාකම්මං කොපෙති.**ඉතරෙසන්ති** පරපක්ඛෙ නිසින්නානං. හත්ථපාසංඅනාගතත්තා කම්මං කොපෙතීති යොජනා. ''එසෙව නයො''ති වුත්තවචනං විත්ථාරෙන්තො ආහ**''යෙසං හී''**තිආදි.**යෙසන්ති**සකපක්ඛෙ වා පරපක්ඛෙ වා නිසින්නානං යෙසං භික්ඛූනං.**සොති**භික්ඛු.**ආපජ්ජිතබ්බතොති** ආපජ්ජිතබ්බභාවතො. ඉමිනාපුග්ගලෙන ඡහි සමුට්ඨානෙහි ආපජ්ජිතබ්බාති**ආපත්තියොති**වචනත්ථං දස්සෙති.**කම්මෙන වා සලාකග්ගාහෙන** වාති එත්ථඋද්දෙසො කම්මෙ ලක්ඛණහාරනයෙන සඞ්ගහං ගච්ඡති, වොහාරානුස්සාවනා සලාකග්ගාහෙතිදස්සෙන්තො ආහ**''උද්දෙසො චෙව...පෙ.... එක''**න්ති.**පුබ්බභාගාති** සඞ්ඝභෙදස්ස පුබ්බභාගෙ පවත්තා.**පමාණන්ති** සඞ්ඝභෙදස්ස කාරණං.

අද්ධානහීනො නාමාති එත්ථ අද්ධානසද්දොකාලපරියායොති ආහ ''ඌනවීසතිවස්සො''ති.**ථෙය්‍යසංවාසකාදයොති**ආදිසද්දෙනතිත්ථියපක්කන්තකභික්ඛුනීදූසකපඤ්චානන්තරියා සඞ්ගහෙතබ්බා. අට්ඨඅභබ්බපුග්ගලාකරණදුක්කටකා නාම හොන්තීති යොජනා. එත්ථකත්තබ්බන්ති**කරණං,**කම්මං, දුට්ඨු කත්තබ්බන්ති**දුක්කටං,**කම්මමෙව. කරණං දුක්කටමෙතස්සාති**කරණදුක්කටකො.** විසෙසනපරනිපාතො ''අග්‍යාහිතො''තිආදීසු විය.තදෙවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''දුක්කටකිරියා''තිආදි.**නො වයාචතීති** එත්ථ යාචධාතුයා පධානකම්මං දස්සෙන්තො ආහ ''උපසම්පද''න්ති, ''සඞ්ඝ''න්ති අපධානකම්මමානෙතබ්බං.**තෙපිටකොති** තිපිටකංවාචුග්ගතවසෙන ධාරකො.**ආණායපීති** පිසද්දො ''මතෙනපී''තිඅත්ථං

සම්පිණ්ඩෙති.**යාවන්තස්සෙවාති** නිස්සයං ආචරියංයාවන්තස්සෙව. යං වත්ථුං අජ්ඣාචරන්තො ආපත්තිං ආපජ්ජති, තං වත්ථු**සාතිසාරං**නාමාති යොජනා.

උපසාතිකාති එත්ථ උපහනන්තීති උපසාතා, තෙයෙව උපසාතිකාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උපසාතා’’ති.**තත්ථාති**ද්වීසු උපසාතිකෙසු.**ද්වෙ වෙනයිකාති** එත්ථ විනයෙන සිද්ධාවෙනයිකාති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘විනයසිද්ධා’’ති. ‘‘ද්වෙඅත්ථා’’ති ඉමිනා ණිකසද්දස්ස සරූපං දස්සෙති. පඤ්ඤත්තානුලොමං නාම දට්ඨබ්බන්ති සම්බන්ධො.**පච්චයසාතොති** පච්චයස්ස සාතො. ඉමිනා**සෙතුසාතොති** එත්ථ සෙතුසද්දො පච්චයවාචකොති දස්සෙති.**චිත්තස්සාපීති** පිසද්දො පගෙව කායවාචානන්ති දස්සෙති.**ඉතිපීති** පිසද්දො දුතියත්ථසම්පිණ්ඩනො. ‘‘පමාණෙනා’’ති ඉමිනා**මත්තකාරිතාති** එත්ථ මත්තසද්දො පමාණත්ථොති දස්සෙති. ‘‘කරණ’’න්ති ඉමිනා**කාරිතාති** තද්ධිතභාවං කිතභාවෙන දස්සෙතිසභාගත්තා.**කායද්වාරිකන්ති** කායද්වාරෙ පවත්තං ආපත්තිං.ඉමිනා**ආපජ්ජතීති** පදස්ස කම්මං දස්සෙති.**කායෙනෙව වුට්ඨාතීති** කායසාමග්ගියා දානත්තා කායෙනෙව වුට්ඨාති.**සීසමක්ඛනාදීති** ආදිසද්දෙන පාදමක්ඛනාදිං සඞ්ගණ්හාති.

තන්ති භාරං. ‘‘නිත්ථරිතුං වීරියංආරභතී’’ති ඉමිනා වහනාකාරං දස්සෙති. ථෙරො සමානොති යොජනා. නවහනාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අනුජානාමී’’තිආදි. ‘‘කුක්කුච්චායිත්වා කරොතී’’ති ඉමිනා කුක්කුච්චසද්දස්සනාමධාතුං දස්සෙති. ‘‘දිවා ච රත්තො වා’’ති ඉමිනා අභිණ්හංආසවවඩ්ඪනං දස්සෙති.**තත්ථ තත්ථාති** තෙසු තෙසුවිභඞ්ගක්ඛන්ධකෙසු.

ඉති දුකවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

එකුත්තරිකනයො තිකවාරවණ්ණනා

323. තිකෙසුභගවති තිට්ඨන්තෙ යං ආපත්තිං ආපජ්ජති, සා ආපත්ති අත්ථීති යොජනා.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු පදෙසු. විත්ථාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තත්ථා’’තිආදි. තත්ථ**තත්ථාති** තිකෙසු, විත්ථාරො එවංවෙදිතබ්බොති යොජනා.**ලොහිතුප්පාදාපත්තීති**අනුලොමපාරාජිකාපත්ති.
‘‘ආවුසොවාදෙනා’’ති ‘‘ආවුසො’’ති වොහාරෙන.**වොති** තුම්හෙහි.

කාලෙති පුරෙභත්තකාලෙ.**විකාලෙති** පච්ඡාභත්තකාලෙ. අවසෙසං ආපත්තින්ති සම්බන්ධො.**දසවස්සොම්හීති** අහං දසවස්සො අම්හි.**නවොති** පඤ්චවස්සඅපරිපුණ්ණො.**මජ්ඣිමොති**පඤ්චවස්සතො පට්ඨාය යාව දසවස්සඅපරිපුණ්ණො.**කුසලචිත්තොආපජ්ජතීති** කුසලචිත්තො හුත්වා ආපජ්ජති.**අබ්‍යාකතචිත්තොති** සුපන්තස්ස භවඞ්ගචිත්තං සන්ධාය

වුත්තං.**යන්ති** ආපත්තිං.**සබ්බන්ති**ආපත්තිං, ආපජ්ජතීති සම්බන්ධො. දුක්ඛවෙදනාසමඞ්ගී හුත්වා ආපජ්ජතීති යොජනා.**යන්ති** ආපත්තිං.

තයො පටික්ඛෙපාති එත්ථ පටික්ඛෙපස්සසාමිකං දස්සෙන්තො ආහ ''බුද්ධස්ස භගවතො''ති.**කිලෙසසල්ලෙඛනකපටිපත්තියාති**කිලෙසංසල්ලිඛති තනුං කරොතීති කිලෙසසල්ලෙඛනකා, සායෙව පටිපත්ති කිලෙසසල්ලෙඛනකපටිපත්ති, තාය.

පරිසං උපට්ඨාපෙන්තො බාලොති සම්බන්ධො. පරිසං උපට්ඨාපෙන්තොපණ්ඩිතො වාති සම්බන්ධො. අවසෙසං ආපත්තින්ති යොජනා.**කාළෙති** කාළපක්ඛෙ.**ජුණ්හෙති**ජුණ්හපක්ඛෙ.

කත්තිකපුණ්ණමාසියාතිපච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමාසියා. කුරුන්දියං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.සුවුත්තකාරණං දස්සෙන්තො ආහ ''චාතුමාස''න්තිආදි.**හීතියස්මා**, පරියෙසන්තො ච නිවාසෙන්තො ච භික්ඛූති යොජනා.

වත්ථුන්ති මෙථුනධම්මාදිවත්ථුං.

පටිච්ඡාදෙති එතායාති**පටිච්ඡාදී**තිකරණත්ථොපි යුජ්ජති. විත්ථාරං දස්සෙන්තො ආහ ''ද්වාරං පිදහිත්වා''තිආදි.**එතදෙවාති** පරිකම්මමෙව.**උභයත්ථාති** උභයෙසුජන්තාඝරපටිච්ඡාදිඋදකපටිච්ඡාදීසු.**සබ්බන්ති** අභිලංපරිකම්මාදිං.**නියාන්තීති** නිලීයිත්වා යන්ති. ඉමිනාවහ**න්තීති** එත්ථ වහධාතු ගත්‍යත්ථොති දස්සෙති.**අබ්භමහිකාධූමරජරාහුවිමුත්තන්ති** අබ්භෙන ච මහිකාය ච ධූමෙන චරජෙන ච රාහුනා ච විමුත්තං.**තෙසූති** අබ්භාදීසු.**තථාති** යථා චන්දමණ්ඩලං විරොචති, තථා සූරියමණ්ඩලං.

කරණීයෙන හුත්වාති සම්බන්ධො.

කප්පෙන්තොති කරොන්තො. ආගන්තුකොආපජ්ජතීති සම්බන්ධො.**අනජ්ඣිට්ඨොති** අනජ්ඣෙසිතොහුත්වාති සම්බන්ධො. තිණවත්ථාරකසමථෙ**කායෙන වුට්ඨාති**කායසාමග්ගියා දානත්තා.

ආගාළ්හාය චෙතෙය්‍යාති ආගාළ්හසද්දොදළ්හපරියායොති ආහ ''දළ්හභාවාය''ති. ආ භුසො ගාහියතෙ**ආගාළ්හො,**ගාළ්හො බාළ්හො දළ්හොති අත්ථතො එකං.**චෙතෙය්‍යාති** පකප්පෙය්‍ය.න **පූරයතොති** නපූරයන්තස්ස.**අලජ්ජී ච හොති බාලො ච අපකතත්තො චාති** එත්ථබාලමත්තඅපකතත්තමත්තෙන කම්මං න කාතබ්බං, ආපත්තිවසෙනෙව පන කාතබ්බන්තිදස්සෙන්තො ආහ ''බාලො''තිආදි.

තත්ථ බාලො න ජානාතීති සම්බන්ධො.**අයන්ති** බාලො.**එත්තාවතාති** එත්තකෙනඅජානනමත්තෙන. බාලභාවමූලකං ආපත්තින්ති සම්බන්ධො.**ද්වෙආපත්තික්ඛන්ධෙති** පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසවසෙනද්වෙආපත්තිරාසයො.**තෙසන්ති** තිණ්ණං පුග්ගලානං, කාතබ්බන්තිසම්බන්ධො.

කායිකො දවො නාමාති කායිකො පරිහාසො නාම.**මුඛාලම්බරකරණාදිභෙදොති** මුඛෙන ආලම්බරනාමකතූරියකිච්චස්සකරණාදිභෙදො. **ද්වීහිපි ද්වාරෙහීති**කායවචීවසෙන ද්වීහිපි ද්වාරෙහි.**කායද්වාරෙපඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවීතික්කමොති** කායද්වාරෙ පඤ්ඤත්තස්සකායසංසග්ගාදිසික්ඛාපදස්ස වීතික්කමො.**වචීද්වාරෙපඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවීතික්කමොති** වචීද්වාරෙ පඤ්ඤත්තස්සදුට්ඨුල්ලවාචාදිසික්ඛාපදස්ස වීතික්කමො.**කායිකෙනඋපඝාතිකෙනාති** එත්ථ උපඝාතිකං නාම අසික්ඛනන්ති ආහ ''අසික්ඛනෙනා''ති.කස්මා අසික්ඛනං උපඝාතං නාමාති ආහ ''යො හී''තිආදි. තත්ථ**යොති** පුග්ගලො.**තන්ති** කායද්වාරෙපඤ්ඤත්තසික්ඛාපදං.**නන්ති** එවමෙව. හි යස්මා උපඝාතෙතීතිසම්බන්ධො. වෙජ්ජකම්මෙන සමන්නාගතොති සම්බන්ධො. සාසනඋග්ගහණආරොචනාදිනාවාචසිකෙන මිච්ඡාජීවෙනාති යොජනා.

''මා භණ්ඩනං කරී''ති ඉමිනා ''මා''තිපටිසෙධස්ස ''කරී''ති පාඨසෙසෙන සම්බන්ධිතබ්බභාවං දස්සෙති.**නවොහරිතබ්බන්ති** එත්ථ විපුබ්බඅවපුබ්බ-හරධාතු කථනත්ථොති ආහ ''න කිඤ්චිවත්තබ්බ''න්ති.**හීති** සච්චං.**බීජනග්ගාහාදිකෙති** ආදිසද්දෙන ධම්මජ්ඣෙසනාදිං සඞ්ගණ්හාති.**ඔකාසකම්මං කාරෙන්තස්සාති** එත්ථ ''ඔකාස''න්ති ච ''ඔකාසකම්ම''න්ති ච සදිසන්ති ආහ ''ඔකාසං කාරෙන්තස්සා''ති.**නආදාතබ්බන්ති** න ගණ්හිතබ්බං. තමෙවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''යත්ථගහෙත්වා''තිආදි.

යන්ති විනයං.**සොති** භික්ඛු.**සොති** විනයො.**තස්සාති** භික්ඛුස්ස.**ඉදන්ති** කම්මං.**අඤ්ඤං පුච්ඡාති** මයා අඤ්ඤං භික්ඛුං පුච්ඡාහීති යොජනා.**ඉතීති** එවං.**සොති** තීහඞ්ගෙහිසමන්නාගතො භික්ඛු.**අස්සාති** තීහඞ්ගෙහි සමන්නාගතස්ස. **නසාකච්ඡිතබ්බොති** න සහ කථෙතබ්බො.

''ලද්ධි''න්ති ඉමිනා**ඉදමප්පහායාති**එත්ථ ඉදංසද්දස්ස විසයං දස්සෙති. ''අවිජහිත්වා''ති ඉමිනා හාධාතු ත්වාපච්චයොතිදස්සෙති.**සුද්ධං බ්‍රහ්මචාරින්ති** එත්ථ සබ්බථාකිලෙසසුද්ධො ඛීණාසවොව ගහෙතබ්බොති ආහ ''ඛීණාසවං භික්ඛු''න්ති. ''පාතබ්‍යභාව''න්ති ඉමිනා**පාතබ්‍යතන්ති** එත්ථ තාපච්චයොභාවත්ථෙ හොතීති දස්සෙති. ''පටිසෙවන''න්ති ඉමිනා

පාතබ්‍යසද්දොයථාකාමපරිභුඤ්ජනත්ථොති දස්සෙති. **ගතිවිසොධනන්ති** දුග්ගතිතො සුගතියා විසුජ්ඣනං. ‘‘අකුසලානි චෙව මූලානි චා’’ති ඉමිනා අකුසලසද්දස්ස චමූලසද්දස්ස ච තුල්‍යාධිකරණභාවං දස්සෙති. තස්මා අකුසලසඞ්ඛාතානි මූලානි**අකුසලමූලානීති** තුල්‍යාධිකරණසමාසො කාතබ්බො.**දුච්චරිතානීති** එත්ථ දුසද්දස්ස දුට්ඨුවිරූපත්ථභාවංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘දුට්ඨු චරිතානි, විරූපානි වා චරිතානී’’ති.**විරූපානීති** විකාරසභාවානි. ‘‘කරණභූතෙනා’’ති ඉමිනා ‘‘කත්තුභූතෙනා’’ති අත්ථං පටික්ඛිපති.**තත්ථ තත්ථාති**තස්මිං තස්මිං ඛන්ධකෙ.

ඉති තිකවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

එකුත්තරිකනයො චතුක්කවාරවණ්ණනා

324. චතුක්කෙසුඑවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**තිණවත්ථාරකසමථට්ඨානන්ති** තිණවත්ථාරකසමථෙනඅධිකරණවූපසමිතට්ඨානං.**පරස්ස කම්මවාචායාති** පරස්සකරණභූතාය කම්මවාචාය.**තතොති** චතුක්කතො.**පරෙසූති** අඤ්ඤෙසු චතුක්කෙසු එවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**තමෙවාති** කායද්වාරිකමෙව. පුන**තමෙවාති**වචීද්වාරිකමෙව. ආපජ්ජිතබ්බාපත්තිඤ්ච සහාගාරසෙය්‍යාපත්තිඤ්චාති යොජනා.**ජග්ගන්තොති** ජාගරන්තො.

අචිත්තකො ආපජ්ජති නාමාති ‘‘අචිත්තකොභික්ඛු ආපජ්ජති නාමා’’ති වා ‘‘අචිත්තකො හුත්වා ආපජ්ජති නාමා’’ති වා යොජනාකාතබ්බා.**සභාගන්ති** වත්ථුසභාගං.**තඤ්චාති** අඤ්ඤතරං තඤ්ච ආපත්තිං.**ඉතීති**එවං.

කම්මෙනාති සමනුභාසනකම්මෙන.**කම්මෙන වුට්ඨාතීති** කම්මෙන එව වුට්ඨාති.

සොති ගිහිපරික්ඛාරො, ආහටො හොතීතිසම්බන්ධො.**අවාපුරණන්ති** කුඤ්චිකං.**අන්තොති** භණ්ඩාගාරස්ස අන්තො.

සම්මුඛාවුට්ඨාතීති සම්මුඛා එව වුට්ඨාති.

සයිතාය එව භික්ඛුනියාති යොජනා.**ඉදන්ති**සහාගාරසෙය්‍යාපත්තිං, පටිච්චාති සම්බන්ධො.**එතන්ති** ‘‘ලිඞ්ගපාතුභාවෙනා’’ති වචනං, වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**උභින්නම්පීති** භික්ඛුභික්ඛුනීනම්පි. **ලිඞ්ගපටිලාභෙනාති** ඉත්ථිලිඞ්ගපටිලාභෙන.**පඨමන්ති** ආදිකප්පකාලෙ. ‘‘පඨමං උප්පන්නවසෙනා’’ති ඉමිනා පුරෙඋප්පන්නං**පුරිමන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘සෙට්ඨභාවෙනා’’ති ඉමිනා පුරභාවෙන සෙට්ඨභාවෙන උප්පන්නං**පුරිමන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘පුරිසලිඞ්ග’’න්ති ඉමිනාඉමපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති.**පුරිසකුත්තපුරිසාකාරාදීති**ආදිසද්දෙන පුරිසනිමිත්තාදයො

සඞ්ගණ්හාති. යානි ඡචත්තාලීස සික්ඛාපදානීති යොජනා.ඉමිනා වුත්තනයානුසාරෙන දුතියචතුක්කෙපි අත්ථො වෙදිතබ්බො.**තෙහීති** තිංසාධිකෙහි සතසික්ඛාපදෙහි.

මහාපදෙසාති විනයෙ (මහාව. 305) ආගතාමහාපදෙසා. කස්මා මහාපදෙසා ''සාමුක්කංසා''ති වුච්චන්තීති ආහ**''තෙ හී''**තිආදි. තත්ථ**තෙති** චත්තාරොමහාපදෙසා, වුච්චන්තීති සම්බන්ධො. ''සය''න්ති ඉමිනා**සාමුක්කංසාති** එත්ථ සංසද්දස්ස සයමත්ථං දස්සෙති. ''උක්ඛිපිත්වා''ති ඉමිනා**උක්කංස**සද්දො උක්ඛිපනත්ථොතිදස්සෙති. ''ඨපිතත්තා''ති ඉමිනා සයං උක්කංසිත්වා ඨපිතා**සාමුක්කංසාති** වචනත්ථං දස්සෙති. ''අජ්ඣොහරණීයපරිභොගා''ති ඉමිනාබාහිරපරිභොගං නිවත්තෙති.**උදකං පනාති** කෙනචි අසංසග්ගංපසන්නොදකං පන.**කාලෙති** සප්පදට්ඨකාලෙ. ''පඤ්ච වා දස වාසීලානී''ති ඉමිනා පඤ්ච වා දස වා සීලානි උපාසකසීලන්ති දස්සෙති.

තත්ථ චාති විහාරෙ ච.**උභොපීති** ආගන්තුකාවාසිකවසෙන උභොපි.**අසාධාරණන්ති** ද්වීහි අසාධාරණං.**ආපත්තින්ති** භික්ඛුනීහියෙව සාධාරණං ආපත්තිං.**ගමියචතුක්කෙපීති**පිසද්දොආගන්තුකචතුක්කං අපෙක්ඛති.**වත්ථුනානත්තතාවාති**මෙථුනාදිවත්ථුනානත්තතා එව.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**සාති** ආපත්ති.**තථාති** යථා කායසංසග්ගෙ, තථාලසුණඛාදනෙති යොජනා.**එත්ථාති** වත්ථුනානත්තතාදිචතුක්කෙ. **චත්තාරි පාරාජිකානීති**භික්ඛුපාතිමොක්ඛෙ ආගතානි. විසුං ආපජ්ජන්තෙසුපි එසෙව නයොති සම්බන්ධො.

පුරිමචතුක්කෙතිවත්ථුනානත්තතාදිචතුක්කෙ. යො පඨමො පඤ්හොති යොජනා.**ඉධාති**වත්ථුසභාගතාදිචතුක්කෙ.**යො චාති** යො ච පඤ්හො.**තත්ථාති** වත්ථුනානත්තතාදිචතුක්කෙ. තතියචතුත්ථෙසු පඤ්හෙසූතිසම්බන්ධො.

''සද්ධිවිහාරිකස්සා''ති පදං ''කත්තබ්බ''ඉති පදෙසම්පදානං.

ගරුකන්ති පාරාජිකං.**ලහුකන්ති** ථුල්ලච්චයං වා දුක්කටං වා.

අට්ඨන්නංභික්ඛුනීනං පටිපාටියානිසීදිතබ්බතො වුත්තං ''නවමභික්ඛුනිතො''ති.**පච්චුට්ඨානාරහාති** පටිමුඛං උපට්ඨාතුං අරහා.**අවිසෙසෙන චාති** ''භික්ඛූ''ති වා ''භික්ඛුනී''ති වා විසෙස, මකත්වා සාමඤ්ඤෙන ච. ''ආසනාරහචතුක්කස්සා''ති පදං ''පඨමපද''න්ති පදෙඅවයවිසම්බන්ධො.

අසාධාරණන්ති භික්ඛූහි අසාධාරණං.**විකාලෙ කප්පතීති** තදහුවිකාලෙ කප්පති.**කාලාතීතන්ති** කාලයාමසත්තහාතීතං.

යාවකාලිකාදිත්තයඤ්චඅකප්පියමංසඤ්ච උග්ගහිතකඤ්ච අපටිග්ගහිතකඤ්චාති යොජනා.

ගුණඞ්ගුණූපාහනඤ්ච ධුවන්හානඤ්ච චම්මත්ථරණඤ්චගුණඞ්ගුණූපාහනධුවන්හානචම්මත්ථරණානි.**ඉමානි චත්තාරීති**පඤ්චවග්ගෙන ගණෙන උපසම්පදදානාදීනි.**ඉධාති** පච්චන්තිමෙසුජනපදෙසු.**ඉධාති** මජ්ඣිමෙසු.**ඉදන්ති**චතුබ්බිධං වත්ථු.**දීපෙතුම්පීති** දීපනම්පි. තුංපච්චයො හිකත්වත්ථජොතකො. එසෙව නයො**දීපෙතුං පනාති** එත්ථාපි. සෙසංඅනුඤ්ඤාතකන්ති සම්බන්ධො.**උභයත්ථපීති**පච්චන්තිමමජ්ඣිමවසෙන උභයත්ථාපි.

ඡන්දපාරිසුද්ධිඅක්ඛානං එකං කත්වා**''චත්තාරො''**ති වුත්තං.**චත්තාරොපුබ්බකිච්චාති** ලිඞ්ගවිපල්ලාසො, ''චත්තාරි පුබ්බකිච්චානී''ති හිඅත්ථො. එවං වුත්තානි ඉමානි චත්තාරීති සම්බන්ධො. එවං ආගතා සම්මුතියොතිසම්බන්ධො.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු චතුක්කෙසු.

ඉති චතුක්කවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

එකුත්තරිකනයො පඤ්චකවාරවණ්ණනා

325. පඤ්චකෙසු''පඤ්ච පුග්ගලා නියතා''ති එතං ආනන්තරියානමෙව ගහණන්තියොජනා. පඤ්ච ඡෙදන කා ආපත්තියො නාම වෙදිතබ්බාති සම්බන්ධො. යා විකප්පනාවුත්තාති යොජනා.**උස්සඞ්කිතොති** උට්ඨහිත්වා සඞ්කිතො.**පරිසඞ්කිතොති** පුනප්පුනං සඞ්කිතො. අකුප්පොඅරහත්තඵලසඞ්ඛාතො ධම්මො ඉමස්සාති**අකුප්පධම්මො,**ඛීණාසවො. ඛීණාසවො සමානොපි උස්සඞ්කිතො චෙව පරිසඞ්කිතො චාති යොජනා.**පරිහරිතබ්බාති** අපනෙතබ්බා.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**එතෙසූති** අගොචරෙසු.**ථූපචීවරන්ති** එත්ථ ථූපං පරික්ඛිපිත්වා කතං චීවරං ථූපචීවරන්තිදස්සෙන්තො ආහ ''වම්මික''න්තිආදි. වම්මිකො හි ථූපයති උද්ධං ආරොහතීතිථූපොති වුච්චති. **න්හානට්ඨානෙති** සබ්බෙසං න්හානට්ඨානෙ. තඤ්හි උදකෙනකායංඅභිසිඤ්චති එත්ථාති**අභිසෙකන්**ති වුච්චති. අභිසෙකෙඡඩ්ඩිතං**ආභිසෙකිකං,**චීවරං. තෙන වුත්තං ''ඡඩ්ඩිතචීවර''න්ති.**හතපටියාභතන්ති** එත්ථ හරධාතුයාපොසනත්ථං පටික්ඛිපිත්වා ධාරණත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''සුසානං නෙත්වා පුනආනීතක''න්ති. තත්ථ ''සුසාන''න්ති ඉමිනා කම්මං දස්සෙති, ''පුනා''ති ඉමිනාපටිසද්දස්ස අත්ථං දස්සෙති. ඉමෙහි පදෙහි සුසානං හතං හුත්වා ගෙහංපටිආහරිතබ්බන්ති**හතපටියාහතන්**ති වචනත්ථං දස්සෙති, යකාරොපදසන්ධිකරො. පාළියං, අට්ඨකථායඤ්ච පොත්ථකෙසු ''ගතපටියාගත''න්තිකණ්ඨජතතියක්ඛරෙන පාඨො අත්ථි, සො අසුන්දරො.

කායො පඨමං, වාචා දුතියං, කායවාචා තතියං, ඉදං සන්ධාය**''තතියෙනා''**ති වුත්තං.**තත්ථෙවාති**අන්තරපෙය්‍යාලෙ එව.

අදින්නන්ති එත්ථ අකාරස්සනකාරියභාවඤ්ච තපච්චයස්ස කම්මවාචකභාවඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අඤ්ඤෙන නදින්න’’න්ති. තත්ථ ‘‘අඤ්ඤෙනා’’ති ඉමිනා තපච්චයස්ස කම්මවාචකභාවං දස්සෙති, නකාරෙන අකාරස්ස කාරියං දස්සෙති. කෙන කාරණෙන අවිදිතන්ති ආහ ‘‘පටිග්ගණ්හාමීතිචෙතනාය අභාවෙනා’’ති.**අවිදිතන්ති** අපාකටං.**නටසමජ්ජාදිදානන්ති** නටසමජ්ජාදීනංසබ්බෙසංදානං.**උසභවිස්සජ්ජනන්ති** උසභස්ස විස්සජ්ජනං. ඉදංඋපලක්ඛණවසෙන වුත්තං. සබ්බාසම්පි පන මනුස්සාමනුස්සානං ඉත්ථීනං මෙථුනරතිවසෙනපුරිසානං දානම්පි ගහෙතබ්බං.**ඉත්ථීදානන්ති** එත්ථාපි යාසංකාසඤ්චි ඉත්ථීනං යෙසං කෙසඤ්චි පුරිසානං දානං ගහෙතබ්බං.**පටිභානචිත්තකම්මදානන්ති** මෙථුනසෙවනපටිභානචිත්තකම්මදානං.**ලොකස්සාති** ලොකෙන.**කථෙතුකම්‍යතාති**කථෙතුකාමතා. ‘‘න සුප්පටිවිනොදයා’’ති ඉමිනා දුක්ඛෙන පටිවිනොදෙතබ්බාති**දුප්පටිවිනොදයා,**පටිවිනොදෙතුං න සුකරාති දස්සෙති.**උපායෙනාති** යුත්තියා.

ඵුස්සදෙවත්ථෙරො අට්ඨාසි කිරාති සම්බන්ධො.**එකංසන්ති** භුම්මත්ථෙ චෙතං උපයොගවචනං. එකස්මිං අංසෙති හිඅත්ථො.**බුද්ධාරම්මණන්ති** බුද්ධගුණාරම්මණං.**මාරොති** දෙවපුත්තමාරො, ගතොති සම්බන්ධො.**ගොමයන්ති** ගොමීළ්හං.**ජරග්ගවොති** ජරගොණො.**තාදිසමෙවාති** ගොමයවිප්පකිරණසභාවමෙව.**විප්පකාරන්ති** විසෙසපකාරෙන කරණං.**වඞ්කපාදන්ති** කුටිලපාදං.**පරිකසන්තොති**පරිච්ඡෙදං කත්වා විලෙඛන්තො.**විගච්ඡපුරිසොති** විකාරං, විරූපං වා ගතපුරිසො. ‘‘විහච්ඡපුරිසො’’තිපි පාඨො, විසෙසෙන සොභණං හක්ඛපුරිසොතිඅත්ථො. අයමෙව පාඨො අභිධානාදීසු (අභිධානප්පදීපිකායං 102 ගාථායං) දිස්සති.**සමන්තාති** කටඅන්ධකාරවිහාරස්සසමන්තතො.මාරො සියා නු ඛොති යොජනා. න අසක්ඛිං ඉති ආහාති යොජනා.**දිට්ඨපුබ්බොති** පුබ්බෙ දිට්ඨො.**මහානුභාවොති** දෙවිද්ධියා මහානුභාවො.**ඉඞ්සාති** උය්‍යොජනත්ථෙ නිපාතො, උය්‍යොජෙමීති අත්ථො.**අත්තභාවන්ති** තව අත්තභාවං.**තාදිසංරූපන්ති** බුද්ධස්ස භගවතො අත්තභාවසදිසං රූපං.**තංසරික්ඛකන්ති** තෙන රූපෙන සදිසං. පතිරූපමෙව සදිසට්ඨෙනපතිරූපකං,න එකංසසදිසං රූපං කිඤ්චි සදිසරූපන්ති අත්ථො.**සකත්තභාවන්ති** සස්ස එසො සකො, සොයෙව අත්තභාවො සකත්තභාවො, තං.**අයන්ති** මාරො.**කථන්ති**කෙන කාරණෙන භගවා න සොභති නු ඛො, සොභතියෙවාති අත්ථො. තදෙවසමත්ථෙතුං වුත්තං ‘‘සබ්බසො වීතරාගදොසමොහො’’ති.**වඤ්චිතොම්හීති** අහං වඤ්චිතො අම්හි.**කිංඅත්ථීති** කිං නාම අත්ථි, මම වඤ්චනචිත්තං නත්ථීති අධිප්පායො. දහරභික්ඛුපටිලභතීතිආදිනා සම්බන්ධිතබ්බං.

දහරභික්ඛු අට්ඨාසීති සම්බන්ධො. සඞ්කාරඡඩ්ඩනිං පච්ඡින්තිසම්බන්ධො. සඞ්කාරං ඡඩ්ඩෙති ඉමායාති**සඞ්කාරඡඩ්ඩනී. තිස්සදත්තත්ථෙරො** නාම **පුච්ඡීති** සම්බන්ධො.**නාවාතොති**පොතතො.**පඤ්හාසහස්සන්ති** සමථවිපස්සනාකම්මට්ඨානෙසුපුච්ඡාසහස්සං.**පුච්ඡීති** දහරං පුච්ඡි.**පරිච්ඡින්දීති** තස්මිං දිවසෙ කාතබ්බවත්තං නිට්ඨපෙසීතිඅත්ථො.**යොනකවිසයතොති** යොනකලොකතො.**අට්ඨකප්පෙ අනුස්සරීති** චෙතියඞ්ගණං දිස්වා චිත්තස්ස පසීදනතොපුබ්බෙනිවාසඤාණෙන අට්ඨ කප්පෙ අනුස්සරි.

එකො භික්ඛු ගතොති සම්බන්ධො.**දෙවතාපුප්ඵහත්ථා අට්ඨංසූති** මනුස්සවෙසං ගහෙත්වා අට්ඨංසු. තෙන වුත්තං ‘‘කතරගාමවාසිකාත්ථා’’ති. තුම්හෙ කතරස්මිං ගාමෙ වසනසීලා අත්ථ භවථාති යොජනා.**ඉධෙවාති** ඉමස්මිංයෙව ඨානෙ.**යීතාම්හාති** මයං යීතා අම්හාති යොජනා.

අයං කථාති අයං වක්ඛමානකථා. කිංඅමච්චපුත්තො පාසාදිකො නු ඛොති යොජනා.**නෙති**අමච්චපුත්තඅභයත්ථෙරෙ. ඤාතකා අගමංසූති සම්බන්ධො. ථෙරමාතාපි පහිණීති සම්බන්ධො.**පි**සද්දෙන ඤාතකෙ අපෙක්ඛති. පහිණාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පුත්තො මෙ’’තිආදි. අමච්චපුත්තො ආරුළ්හොති සම්බන්ධො. අභයත්ථෙරො ආහාතිසම්බන්ධො.**තෙනාති** අමච්චපුත්තෙන.**යුගග්ගාහන්ති** යුගස්ස ගාහං. ‘‘මහල්ලකත්ථෙරස්සසම්මට්ඨට්ඨානෙ කචවරං ඡඩ්ඩෙත්වා’’ති වචනං ආවි කරොන්තො ආහ**‘‘අතීතත්තභාවෙ කිරා’’**තිආදි. අමච්චපුත්තො ඡඩ්ඩෙසීතිසම්බන්ධො.

තන්ති සම්මජ්ජනවත්තං.**තත්‍රාති** ‘‘සත්ථුසාසනං කතං හොති’’තිවචනෙ. ආයස්මා සාරිපුත්තොනිසීදි කිරාති සම්බන්ධො. භගවා පච්චාගඤ්ඡීතිසම්බන්ධො.**පාදානීති** පාදස්ස අක්කමනට්ඨානානි, පාදචෙතියානීති අත්ථො.ථෙරො නිසීදීති සම්බන්ධො. ජණ්ණුකෙහි පතිට්ඨාය ‘‘පාදචෙතියංවන්දිත්වා’’ති පාඨසෙසො අජ්ඣාහරිතබ්බො. මෙ නිසින්නභාවං මෙසත්ථා අඤ්ඤාසි වතාති යොජනා. මෙසද්දො හි පුබ්බපරාපෙක්ඛො.**චොදනන්ති** දොසාරොපනං.**කාරෙස්සාමීති** දසබලංකාරෙස්සාමි. භගවා ආහාති සම්බන්ධො.**ගතොසීති** ත්වං ගතොඅසි, විචරන්තස්ස තුය්හං න පතිරූපන්ති යොජනා.**තතොති**චොදනකාලතො.

එත්තකො විනිච්ඡයො උපලබ්භතීති සම්බන්ධො.**භාසපරියන්තන්ති** වචනපරිච්ඡෙදං.**අයන්ති**කථා. එත්තකං වචනන්ති සම්බන්ධො.**ගය්හූපගන්ති**ගහෙතබ්බභාවං උපගමනං, ගණ්හිතුං ඛමනීයන්ති අත්ථො.**තානීති**ද්වෙ මූලානි. පුන**තානීති** සමුදයභූතානි ඡආපත්තිසමුට්ඨානානි.**වත්ථුන්ති** මෙථුනාදිවත්ථුං.**ඉතිපීති**පිසද්දො පඨමනයං අපෙක්ඛති. එත්ථපඨමනයෙ මූලෙන සමුදයස්ස පායතො

අභෙදො හොති, පච්ඡිමනයෙ පන සබ්බථා භෙදො හොති. තස්මාපච්ඡිමනයොයෙව යුත්තතරොති දට්ඨබ්බො. ‘‘වූපසම්මතී’’ති ඉමිනා ‘‘නිරුජ්ඣතී’’තිපදස්ස සමුච්ඡෙදනිරොධං දස්සෙති.**වුට්ඨානෙනා**තිපරිවාසාදිවිනයකම්මෙන.

තෙත්තිංසමූලානං සරූපං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘විවාදාධිකරණස්ස ද්වාදසමූලානී’’තිආදි. එකං මූලන්ති සම්බන්ධො.**තානී**ති තෙත්තිංසමූලානි.**පරතො**ති පරස්මිං. ‘‘අට්ඨාරසභෙදකරවත්ථූනී’’තිආදිනා අධිකරණානං සමුට්ඨානං දස්සෙති. චත්තාරි සඞ්ඝකිච්චානිනිස්සාය උප්පජ්ජතීති යොජනා.**ඉදන්ති** වත්ථු.**සත්තන්නං නිදානන්ති** සත්තන්නං ආපත්තික්ඛන්ධානංපඤ්ඤත්තිට්ඨානසඞ්ඛාතං නිදානං.**එත්ථා**ති ඨානෙ.**පඤ්ඤත්තිං න ජානාතී**ති එත්ථ ‘‘අනුපඤ්ඤත්තිං න ජානාතී’’තිවක්ඛමානත්තා පඨමපඤ්ඤත්ති ගහෙතබ්බාති ආහ ‘‘පඨමපඤ්ඤත්තිං න ජානාතී’’ති.**අනුපඤ්ඤත්තී**ති එත්ථ අනුසද්දො නඋපච්ඡින්නත්ථොති ආහ ‘‘පුනප්පුනං පඤ්ඤත්තිං න ජානාතී’’ති. පච්ඡාත්ථොපි යුජ්ජතෙව පඨමපඤ්ඤත්තිතොපච්ඡා පඤ්ඤත්තත්තා.**අනුසන්ධිවචනපථ**න්ති එත්ථඅනුසන්ධීනං වසෙන වචනපථන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කථානුසන්ධිවිනිච්ඡයානුසන්ධිවසෙනවත්ථු’’න්ති.**ඤත්තිකිච්ච**න්ති ඤත්තියා කිච්චං. ඉමිනා**ඤත්තියා**ති එත්ථ සාම්‍යත්ථෙසාමිවචනං. කරධාතුසම්බන්ධෙ කරණවචනම්පි යුජ්ජතෙව.**කරණ**න්ති එත්ථ ච යුපච්චයස්ස කම්මත්ථභාවඤ්ච දස්සෙති. නකෙවලං ඤත්තිකම්මෙ එව ඤත්තිකිච්චං න ජානාති, අථ ඛොඤත්තිදුතියඤත්තිචතුත්ථකම්මෙසුපි න ජානාතීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඤත්තිදුතියඤත්තිචතුත්ථකම්මෙසූ’’තිආදි.**පුබ්බෙඨපෙතබ්බා**ති ඤත්ති නාම කම්මවාචාය පුබ්බෙ ඨපෙතබ්බාති න ජානාති. ඉමිනානපුබ්බකුසලභාවං දස්සෙති. ‘‘පච්ඡා’’ති ඉමිනා නඅපරකුසලභාවං දස්සෙති.**පි**සද්දෙන පඨමනයං අපෙක්ඛති. ‘‘කාලං න ජානාතී’’ති ඉමිනා**අකාලඤ්ඤූ**ති පදස්ස විග්ගහවාක්‍යං දස්සෙති. කාලං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අනජ්ඣිට්ඨො’’තිආදි.

‘‘ධුතඞ්ගෙආනිසංසං අජානිත්වා’’ති ඉමිනාමන්දමොමූහානං ඵලං දස්සෙති.**පාපිච්ඡො**ති එත්ථ පාපිච්ඡොනාම පච්චයලාභස්ස පත්ථනාති ආහ ‘‘පච්චයලාභං පත්ථයමානො’’ති. කායවිවෙකො චචිත්තවිවෙකො ච උපධිවිවෙකො ච**කායචිත්තඋපධිවිවෙකං,**සමාහාරද්වන්දො, පුබ්බපදෙසු උත්තරපදලොපො.**එතස්සා**තිආරඤ්ඤිකස්ස. ඉමිනා ඉමාය අත්ථො**ඉදමත්ථො,**සොඑතස්සත්ථීති**ඉදමත්ථී**ති වචනත්ථං දස්සෙති.**අප්පිච්ඡඤ්ඤෙවා**තිආදීසුඑවසද්දානංඡඩ්ඩෙතබ්බත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘න අඤ්ඤං කිඤ්චි ලොකාමිස’’න්ති.

නවවිධන්ති දිවසවසෙන තිවිධං, තථාකත්තබ්බාකාරවසෙන, තථා කාරකවසෙනාති නවවිධං උපොසථං.

කායදුච්චරිතාදි යස්මා න පසාදං සංවත්තෙති, න පසාදාය වාසංවත්තති, තස්මා**අපාසාදිකන්ති** වුච්චති. තෙන වුත්තං ‘‘අපාසාදිකන්ති කායදුච්චරිතාදි අකුසල’’න්ති.**වෙලංඅතික්කම්මාති** භොජනාදිකාලං අතික්කමිත්වා. ඉමිනා**අතිවෙලන්ති** එත්ථ අතිසද්දස්ස අතික්කමනත්ථඤ්ච ‘‘අතිවෙල’’න්ති පදස්ස ‘‘විහරතො’’ති පදෙ කිරියවිසෙසනභාවඤ්ච දස්සෙති. අප්පංකාලන්ති යොජනා. අවතරණං**ඔතාරොති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඔතරණ’’න්ති.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු පඤ්චකෙසු.

ඉති පඤ්චකවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

එකුත්තරිකනයො ඡක්කවාරවණ්ණනා

326. ඡක්කෙසුඑවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**ඉතීති**එවං. ඉමා ඡ සාමීචියොති යොජනා.**තත්ථාති** ඡසු ආකාරෙසු.**සතිසම්මොසෙනාති** සතියා විප්පවාසෙන.

තත්ථාති චුද්දසසු පරමෙසු.**තතොති** ඡක්කතො.**එකං අපනෙත්වාති** යංකිඤ්චිඑකං අපනෙත්වා.**සෙසෙසූති** ඡහි පරමෙහි සෙසෙසු අට්ඨසු පරමෙසු.**අඤ්ඤානිපි ඡක්කානීති** පඨමඡක්කතො අඤ්ඤානිපි අට්ඨඡක්කානි.

ඡ ආපත්තියොති තීණි ඡක්කානීති ‘‘ඡආපත්තියො’’ති වුත්තානි තීණි ඡක්කානීති යොජනා. වුත්තද්වයංඑකං කත්වා.**න්හානෙති** න්හානසික්ඛාපදෙ.**ඡක්කද්වයන්ති** ආදායසමාදායවසෙන ඡක්කද්වයං.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු ඡක්කෙසු.

ඉති ඡක්කවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

එකුත්තරිකනයො සත්තකවාරවණ්ණනා

327. සත්තකෙසුඡසු සාමීචීසු පක්ඛිපිත්වාති සම්බන්ධො.**තත්ථෙවාති**සමථක්ඛන්ධකෙ එව.

චම්පෙය්‍යකෙති චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ.**‘‘අසද්ධම්මා’’ති** පදස්ස භෙදනිස්සිතතුල්‍යනිස්සිතසමාසංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අසතං ධම්මා’’තිආදි. තත්ථ ‘‘අසතං ධම්මා’’ති ඉමිනාභෙදනිස්සිතසමාසං දස්සෙති, ‘‘අසන්තො වා ධම්මා’’ති ඉමිනා තුල්‍යනිස්සිතසමාසංදස්සෙති.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු සත්තකෙසු. සෙසංසුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ඉති සත්තකවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

එකුත්තරිකනයො අට්ඨකවාරවණ්ණනා

328. අට්ඨකෙසුඅට්ඨානිසංසාදීනං දෙසනාකාරදෙසනට්ඨානානි දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නමය’’න්තිආදි. තත්ථ ‘‘න මයං…පෙ…. කරිස්සාමා’’ති ඉමිනා දෙසනාකාරං දස්සෙති, ‘‘කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ’’ති ඉමිනා දෙසනට්ඨානං දස්සෙති.**තම්පීති** දුතියඅට්ඨකම්පි.

තෙරසකෙ වුත්තාති සම්බන්ධො.**කුලානිදූසෙතීති** එත්ථ ‘‘දූසෙතී’’ති කිරියාපදස්ස කරණං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පුප්ඵෙනවා’’තිආදි. ඉමෙහි අට්ඨහි දූසෙතීති යොජනා. ‘‘ලාභෙනා’’තිආදිනා**‘‘අට්ඨහි අසද්ධම්මෙහී’’**ති එත්ථ අසද්ධම්මසරූපං දස්සෙති.**සාරාගොති** සංරාගො, භුසං රජ්ජනන්ති අත්ථො.**පටිවිරොධොති** දොසො. සො හි යස්මා අලාභාදීසු පටිවිරුජ්ඣති, තස්මාපටිවිරොධොති වුච්චති.**පාළියන්ති** විනයපාළියං.

පාණන්තිආදිකා ද්වෙ ගාථායොද්වාදසක්ඛරෙන බන්ධිතා. පඨමගාථාය තතියපාදෙ චරියසද්දෙනයුත්තත්තා එකක්ඛරො අධිකො. අයං පනෙත්ථ යොජනා – පාණං**න හනෙන** ඝාතෙය්‍ය, ආදින්නඤ්ච**න ආදියෙන**ගණ්හෙය්‍ය, **මුසා**විතථවචනං**න භාසෙන**කථෙය්‍ය, **මජ්ජපො**මජ්ජපානං න ච සියා, **අබ්‍රහ්මචරියා**මෙථුනා විරමෙය්‍ය, රත්තිං විකාලභොජනං නභුඤ්ජෙය්‍ය.

මාලං න ධාරෙ න ධාරෙය්‍ය, ගන්ධඤ්ච න ආචරෙ, සන්ථතෙ මඤ්චෙ ඡමායඤ්ච සයෙථ. එතඤ්හි උපොසථං අට්ඨඞ්ගිකං උපොසථං ඉති දුක්ඛන්තගුනා බුද්ධෙනපකාසිතන්ති ආහු පණ්ඩිතාති.

සඞ්ඝභෙදකෙති සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකෙ.**තාසංයෙවාති** භික්ඛුනීනමෙව. ‘‘උපාසිකා අට්ඨ වරානි යාචතී’’ති එවංසාමඤ්ඤවචනස්සාපි අත්ථපකරණාදිනා විසෙසවිසයො හොතීති ආහ**‘‘විසාඛා’’**ති. සා හි විවිධා පුත්තනත්තුසඞ්ඛාතා සාඛාඑතිස්සාත්ථීතිවිසාඛාති වුච්චති.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු අට්ඨකෙසු. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ඉති අට්ඨකවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

එකුත්තරිකනයො නවකවාරවණ්ණනා

329. නවකෙසු**අචරිතිආදීනීති** ආදිසද්දෙන ‘‘චරති, චරිස්සතී’’තිආදීනි (දී. නි. 3.340; අට්ඨ. නි. 9.29-30) සඞ්ගණ්හාති.**තං කුතෙත්ථ ලබ්භාති** එත්ථතන්තිඅනත්ථචරණං, කොපකරණං වා.**කුතොති** කෙන කාරණෙන.**එත්ථාති** එතස්මිං අනත්ථචරකපුග්ගලෙ.**ලබ්භාති** ලද්ධා, සක්කා ලද්ධුං න ලබ්භා එවාති අත්ථො. නවන්නංවා භික්ඛූනං කාරණාති යොජනා.**තණ්හන්ති** ද්වීසුඑසනතණ්හාඑසිතතණ්හාසු එසනතණ්හං.**පටිච්චාති** ආරබ්භ.**පරියෙසනාති** පුනප්පුනං එසනා.**ලාභොති**රූපාදිආරම්මණලාභො.**විනිච්ඡයොති**ඤාණතණ්හාදිට්ඨිවිත

ක්කවසෙන චතුබ්බිධො විනිච්ඡයො. චතුබ්බිධො හි ධම්මො ‘‘එත්තකං මය්හං භවිස්සති’’තිආදිනා විනිච්ඡිනතී අනෙනාති විනිච්ඡයොති වුච්චති.**ඡන්දරාගොති** බලවරාගො.**අජ්ඣොසානන්ති** ‘‘අහං මම’’න්ති බලවසන්නිට්ඨානං, **පරිග්ගහොති** තණ්හාදිට්ඨිවසෙන පරිච්ඡින්දිත්වා ගහණං.**මච්ඡරියන්ති** පරෙසං සාධාරණභාවස්ස අසහනතා.**ආරක්ඛාති** ද්වාරපිදහනමඤ්ජූසගොපනාදිවසෙන ආහුසො රක්ඛනං.**ආරක්ඛාධිකරණන්ති**ආරක්ඛකාරණා, භෙත්වත්ථෙ වෙතං පච්චත්තවචනං.දණ්ඩාදානාදීසු පරනිසෙධනත්ථං දණ්ඩස්ස ආදානං**දණ්ඩාදානං**. තථා එකතොධාරාදිනො සත්ථස්ස ආදානං**සත්ථාදානං. කලහොති**කායකලහොපි වාචාකලහොපි.**විග්ගහොති**විරුද්ධවසෙන ගහණං.**විවාදොති** විරුද්ධවසෙනවදනං. ‘‘තුවං තුව’’න්ති අනාදරවසෙන වදනං**තුවංතුවං වාදො,**පෙසුඤ්ඤවසෙන වදනං**පෙසුඤ්ඤවාදො,**මුසාවසෙන වදනං**මුසාවාදො,**දණ්ඩාදානඤ්ච සත්ථාදානඤ්ච කලහො ච විග්ගහො ච විවාදොච තුවංතුවංවාදො ච පෙසුඤ්ඤවාදො ච මුසාවාදො ච**දණ්ඩාදාන...පෙ....මුසාවාදා. මුසාවාදාති** එත්ථවාදසද්දො ‘‘තුවංතුව’’න්ති ච ‘‘පෙසුඤ්ඤ’’න්ති ච එත්ථාපි යොජෙතබ්බො. ‘‘අහං සෙය්‍යොහමස්මී’’තිපවත්තමානාදයොති යොජනා.**අධිට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය නවිකප්පෙතබ්බානීති** අධිට්ඨානවිකප්පනං එකතො න කාතබ්බං, අධිට්ඨිතෙ නවිකප්පෙතබ්බන්ති අධිප්පායො. පරිණතං ලාභං පරිණාමෙතීති සම්බන්ධො.

එතෙසංයෙවදානානන්ති එතෙසංයෙව අධම්මිකානං දානානං.**සඞ්ඝස්ස නින්නන්ති** සඞ්ඝස්ස නතං, නාමිතං වා ලාභන්තිසම්බන්ධො. සඞ්ඝස්ස නමති, නාමියතීති වා**නින්නං.තෙසංයෙවාති** තෙසංයෙව තිණ්ණං ධම්මිකදානානං. තයො තයො දානපටිග්ගහපරිභොගෙසම්පිණ්ඩෙත්වා නවකො ගහෙතබ්බො.**තත්ථෙවාති** සමථක්ඛන්ධකෙඑව.**ඔවාදවග්ගස්සාති** භික්ඛුනොවාදවග්ගස්ස.**තත්ථෙවාති** ඔවාදවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ එව.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු නවකෙසු.

ඉති නවකවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

එකුත්තරිකනයො දසකවාරවණ්ණනා

330. දසකෙසුඅට්ඨානෙ **වා පනාති** අකාරණෙ වා පන.**තත්ථාති** නවකෙසු. ‘‘නත්ථි දින්නන්තිආදිවසෙනා’’ති ආදිසද්දෙන ‘‘නත්ථි යිට්ඨං නත්ථි හුත’’න්තිආදයො (ධ. ස. 1221; ම. නි. 94.225; 3.91, 116; සං. නි. 3.210; අ. නි. 10.176) නව නත්ථිකා සඞ්ගහෙතබ්බා.**‘‘සස්සතො ලොකොති ආදිවසෙනා’’**තිආදිසද්දෙන (දී. නි. 1.31; ම. නි. 1.269) ‘‘අසස්සතො ලොකො’’තිආදයො (ම. නි. 1.269) නව අන්තග්ගාහිකෙ සඞ්ගණ්හාති.**විපරීතා සම්මත්තාති** දසහි මිච්ඡත්තෙහි විපරීතා දසසම්මත්තා

සම්මාදිට්ඨි සම්මාසඞ්කප්පො සම්මාවාචා සම්මාකම්මන්තොසම්මාආජීවො සම්මාවායාමො සම්මාසති සම්මාසමාධි සම්මාඤාණං සම්මාවිමුත්තීති.

දස ආදීනවා නිද්දිට්ඨාති සම්බන්ධො.**උන්දූරක්ඛායිත**න්ති මූසිකෙන ඛාදිතං. එත්ථ හි ඛෙධාතු ඛාදනත්ථොහොති.**අග්ගිදඩ්ඪ**න්ති අග්ගිනා දඩ්ඪං.**එතෙසූ**ති එතෙසු දසසු පංසුකූලෙසු.**උදකසාටිකං වාසංකච්චිකං වා**ති භික්ඛුනීනං උදකසාටිකංවා සංකච්චිකංවා. එත්ථ**වා**සද්දො අනියමවිකප්පත්ථො.

පණ්ණසන්ථාරොතිණ්ණසන්ථාරෙන සඞ්ගහිතො.**සබ්බත්ථා**ති සබ්බෙසු දසකෙසු.

ඉති දසකවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

එකුත්තරිකනයො එකාදසකවාරවණ්ණනා

331. එකාදසකෙසු**තිණපාදුකා**ති මුඤ්ජපබ්බජෙහි අවසෙසාතිණමයපාදුකා.**කට්ඨපාදුකසඞ්ගහමෙවා**ති කට්ඨපාදුකෙ සඞ්ගහංඑව.**තම්බලොහමයෙන වා දාරුමයෙන වා**ති**වා**සද්දො අනියමවිකප්පත්ථො.**''නසිඅනිමිත්තා''**තිආදයො භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ (චූළව. 423) නිද්දිට්ඨා.**තෙ සබ්බෙ**ති සබ්බෙ තෙ ගණ්ඨිකවිධා.**නග්ගෙනා**ති අචෙලකෙන.**තෙ සබ්බෙ**ති සබ්බෙතෙ අවන්දියපුග්ගලා.**පුබ්බෙ**ති දසකෙ.**කම්මවග්ගෙ**ති අවසානෙ කම්මවග්ගෙ.

සො භික්ඛු යං න නිගච්ඡෙය්‍ය, එතං න නිගතං අට්ඨානං අනවකාසොතියොජනා. එවඤ්හි සතියංසද්දො කිරියාපරාමසනො හොති, අථ වා යංයෙන කාරණෙන න නිගච්ඡෙය්‍ය, එතං කාරණං අට්ඨානන්ති යොජනා. අනධිගතං සමාධින්තියොජනා.**සද්ධම්මාස්සා**ති සද්ධම්මා අස්ස. අස්සඅක්කොසකපරිභාසකස්ස භික්ඛුස්ස සද්ධම්මා න වොදායන්ති න පරියොදපෙන්තීතිඅත්ථො.**රොගාතඞ්ක**න්ති රොගසඞ්ඛාතං ආතඞ්කං.**නිරයං උපපජ්ජතී**ති නිරයම්හි උපපජ්ජති.**''උපපජ්ජතී''**ති එත්ථ උපඉති කම්මප්පවචනීයඋපසග්ගෙන යුත්තත්තා ''නිරය''න්ති එත්ථ භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනං දට්ඨබ්බං.**එත්ථ**එතස්මිං අඞ්ගුත්තරපාළියං (අ. නි. 11.6).

ආසෙවිතායාති එත්ථ ආතූපසග්ගොආදිකම්මත්ථොති ආහ ''ආදිතො පට්ඨාය සෙවිතායා''ති. ''නිප්ඵාදිතායා''තිඉමිනා**භාවිතායා**ති එත්ථ භූසද්දො සත්තත්ථොති දස්සෙති, ''වඩ්ඪිතායා''ති ඉමිනා වඩ්ඪනත්ථොති දස්සෙති.**බහුලීකතායා**ති එත්ථ බහුලං නාම අත්ථතො පුනප්පුනන්ති ආහ ''පුනප්පුනං කතායා''ති.**සුයුත්තයානසදිසායා**ති සුට්ඨුයුත්තෙන යානෙන සදිසාය. ඉමිනා**යානීකතායා**ති එත්ථ නයංකිඤ්චි යානං විය කතං හොති, අථ ඛො ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ ආරොහනීයත්තාසුයුත්තයානං විය කතං හොතීති දස්සෙති. යථා කරියමානෙ පතිට්ඨා හොතීති යොජනා.**වත්ථුකතායා**ති එත්ථ

වත්ථුසද්දො පතිට්ඨත්ථොති දස්සෙති. වසතිපතිට්ඨහතිඑත්ථාතිවත්ථූති වචනත්ථො කාතබ්බො.**අනුට්ඨිතායාති** එත්ථඅනුසද්දොනඋපච්ඡින්නත්ථො, ඨාධාතු උප්පජ්ජනත්ථොති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අනු අනුපවත්තිතායා’’ති. ‘‘සමන්තතො’’ති ඉමිනා**පරිචිතායාති** එත්ථ**පරිසද්දො** සමන්තත්ථොති දස්සෙති. ‘‘අභිවඩ්ඪිතායා’’තිඉමිනා**චි**ධාතු වඩ්ඪනත්ථොති දස්සෙති.**සමාරද්ධායාති** පරිපුණ්ණං ආරාධිතාය.**රාධ**ධාතු හි සාධනත්ථො හොති. ‘‘වසීභාවං උපනීතායා’’ති ඉමිනා තදත්ථංඅධිප්පායෙන දස්සෙති.**‘‘න පාපකං සුපිනං පස්සතී’’**තිවචනස්ස අත්ථාපත්තිනයං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘භද්‍රකං පනා’’තිආදි.**වුද්ධිකාරණභූතන්ති** වුද්ධියා කාරණභූතං සුපිනන්ති සම්බන්ධො.**දෙවතා රක්ඛන්තීති** එත්ථ සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපිආරක්ඛදෙවතායෙව ගහෙතබ්බාති ආහ ‘‘ආරක්ඛදෙවතා’’ති. ආරක්ඛදෙවතා නාම භුම්මදෙවාදයො.**ඛිප්පන්ති** භාවනපුංසකං. ඉමිනා**තුවටංචිත්තන්ති** එත්ථ තුවටසද්දො ඛිප්පපරියායොති දස්සෙති.**උත්තරිමප්පටිවිජ්ඣන්තොති** එත්ථ ‘‘උත්තරි’’න්ති පදස්සඅවධිපෙක්ඛත්තා තස්ස අවධි ච උත්තරිසද්දස්ස ඉධ අරහත්තවාචකභාවඤ්ච විධධාතුයාසච්ඡිකරණත්ථඤ්ච දස්සෙන්තො ආහ**‘‘මෙත්තාඣානතො’’**තිආදි.තත්ථ ‘‘මෙත්තාඣානතො’’ති ඉමිනා අවධිං දස්සෙති, ‘‘අරහත්ත’’න්ති ඉමිනා ‘‘උත්තරි’’න්ති පදස්ස සරූපත්ථං දස්සෙති, ‘‘අසච්ඡිකරොන්තො’’ති ඉමිනාවිධධාතුයා සච්ඡිකරණත්ථං දස්සෙති.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසුඑකාදසකෙසු.

ඉති එකාදසකවාරවණ්ණනාපරියොසානාය

එකුත්තරිකවණ්ණනාය

යොජනා සමත්තා.

උපොසථාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනා

332. විස්සජ්ජනෙ එවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා. කායසාමග්ගී ආදි නාමාති යොජනා.**ඔසාරණකිරියාති** කථනකිරියා.**ඡන්දපවාරණංආහරිත්වාති** ඡන්දඤ්ච පවාරණඤ්චආහරිත්වා.**පවාරණාකථාති** ‘‘සඞ්ඝං භන්තෙ පවාරෙමී’’තිආදිකා (මහාව. 210) පවාරණාකථා. තජ්ජනීයකම්මාදීසු වත්ථු නාම කිං? පුග්ගලො නාම කොති ආහ ‘‘වත්ථු නාමා’’තිආදි. තත්ථ**යෙන වත්ථුනාති**භණ්ඩනකාරකාදිනා යෙන වත්ථුනා කරණභූතෙන, හෙතුභූතෙන වා. **යෙනාති** පුග්ගලෙන කත්තුභූතෙන, කතන්ති සම්බන්ධො. ‘‘තස්සාතස්සා කම්මවාචායා’’ති පදං ‘‘අවසානවචන’’න්ති පදෙ අවයවිසම්බන්ධො.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු විස්සජ්ජනෙසු.

ඉති උපොසථාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනවණ්ණනාය යොජනා

සමත්තා.

අත්ථවසපකරණවණ්ණනා

334. **අත්ථවසපකරණෙති** අවයවිආධාරො.**දසඅත්ථවසෙතිආදීසූති** අවයවාධාරො.**යන්ති** වචනං.**උපරිමං උපරිමං පදන්ති** ''සඞ්ඝඵාසුතායා''තිආදිකං උත්තරුත්තරිවුත්තං පදං.**හෙට්ඨිමස්ස හෙට්ඨිමස්ස පදස්සාති** ''සඞ්ඝසුට්ඨුතායා''තිආදිකස්ස අධො අධො වුත්තස්ස පදස්ස.

යදෙතං පදසතං වුත්තන්ති යොජනා.**තත්ථාති**තස්මිං පදසතෙ, නිද්ධාරණෙ භුම්මං, **අත්ථසතන්ති**අභිධෙය්‍යසතං.**ධම්මසතන්ති**අභිධානසතං, පාළිසතන්ති අත්ථො. ''අත්ථසතං ධම්මසත''න්ති පදානං අත්ථන්තරවිකප්පං දස්සෙන්තො ආහ**''අථ වා''**තිආදි. තත්ථ යෙ දස අත්ථවසෙ පටිච්ච පඤ්ඤත්තං, තෙසංදසඅත්ථවසානන්ති යොජනා, යෙ දස අත්ථවසෙ පුබ්බෙ වණ්ණිතා, තෙසං දසඅත්ථවසානන්තියොජනා. පඨමපාරාජිකවණ්ණනායං (පාරා. අට්ඨ. 1.39) වණ්ණිතාති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** ''සඞ්ඝසුට්ඨුතායා''තිආදිපාඨෙ.**සුට්ඨුදෙවාති** සුට්ඨු මහාරාජ. හි යස්මා ආණාබලභොගබලඉස්සරියබලෙහි දිබ්බති, තස්මාදෙ**වොති** වුච්චති.**යො වාති** ගහට්ඨොවා පබ්බජිතො වා, සම්පටිච්ඡතීති සම්බන්ධො.**තස්මාති**යස්මා හිතාය සුඛාය හොති, තස්මා. ආනිසංසං දස්සෙත්වා පඤ්ඤපෙස්සාමීතිසම්බන්ධො. අභිභවිත්වා න පඤ්ඤපෙස්සාමීති යොජනා.**ඉධාති** අත්ථවසපකරණෙ.**තදත්ථජොතකානන්ති**සොයෙව අත්ථො තදත්ථො, තස්ස ජොතකා තදත්ථජොතකා, තෙසං. ඉදානි වෙදිතබ්බානීතිසම්බන්ධො. අත්ථං ජොතෙන්තීති**අත්ථජොතකා,**සද්දා.නීහරිත්වා, නියමෙත්වා වා අත්ථො වුච්චතෙ ඉමාහි සද්දපඤ්ඤත්තීහීති**නිරුත්තියො.**

අත්ථසතන්ති ගාථායං අත්ථවසෙ පකරණෙඅත්ථසතං වෙදිතබ්බන්තිආදිනා යොජනා කාතබ්බා.**ඉති හීති** ඉතිඑව.**හිසද්දො** හි එවසද්දත්ථො.**ඉදන්ති** ''අත්ථසත''න්තිආදිවචනං, වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**එතන්ති** යථාවුත්තං අත්ථං පටිච්චාති සම්බන්ධො.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

මහාවග්ගවණ්ණනාය

යොජනා සමත්තා.

පඨමගාථාසඞ්ගණිකං

සත්තනගරෙසු පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවණ්ණනා

335. **එකංසන්ති**එත්ථ භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනන්තිආහ ''එකස්මිං අංසෙ''ති.**දසනඛසමොධානසමුජ්ජලන්ති** දසන්නංනඛානං සමූහෙන සුට්ඨු උජ්ජලං. එත්ථ ''සමුජ්ජල''න්ති ඉමිනා**අඤ්ජලින්ති** පදස්ස ආදරෙන, අභිමුඛං වා ජලති දිබ්බතීති අඤ්ජලීතිඅත්ථං දස්සෙති.**ආසීසමානරූපොවාති** එත්ථ ආසීසමානරූපො එවාතිඅත්ථං පටික්ඛිපන්තො ආහ ''පච්චාසීසමානරූපො වියා''ති. එත්ථ ''වියා''ති ඉමිනා ''ආසීසමානො ඉවා''ති පදවිභාගං කත්වා**ඉව**සද්දොඋපමත්ථජොතකොති දස්සෙති.**කිස්සාති** එත්ථ කරණත්ථෙඡට්ඨීවිභත්ති හොතීති ආහ ''කෙන කාරණෙනා''ති.**ඉධාති** මමනිසින්නට්ඨානං. ''ආගතො''ති ඉමිනා**ඉධමාගතොති** එත්ථ මකාරොපදසන්ධිකරමත්තොති දස්සෙති.**අස්සාති** උපාලිස්සවිස්සජ්ජෙසීති සම්බන්ධො.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසුපඤ්හෙසු.**ඉතීති** එවං.

තත්ථාති විස්සජ්ජනෙ.**භද්දකො තෙ උම්මඞ්ගොති** එත්ථ**උම්මඞ්ග**සද්දො පඤ්හවාචකොති ආහ ''භද්දකා තෙ පඤ්හා''ති. තත්ථ**තෙති** තව. කස්මාපඤ්හා ''උම්මඞ්ගො''ති වුච්චතීති ආහ ''පඤ්චා හී''තිආදි.**හියස්මා** උම්මඞ්ගොති වුච්චති, තස්මා පඤ්හා උම්මඞ්ගො නාමාති යොජනා. ''උම්මුජ්ජිත්වා ඨිතත්තා''ති ඉමිනා උම්මුජ්ජතීති**උම්මඞ්ගොති** වචනත්ථං දස්සෙති. මුජධාතු උකාරස්ස අකාරො, අවිජ්ජන්ධකාරසඞ්ඛාතා උදකතො උම්මුජ්ජතීති අත්ථො.**''තග්ඝා''**ති නිපාතස්ස තස්මා කාරණාති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ**''යස්මා''**තිආදි. ''සම්පටිච්ඡනත්ථෙ''ති ඉමිනා**තග්ඝ**සද්දො සාධුඅත්ථොති දස්සෙති, තග්ඝ සාධූති අත්ථො.**තීණියෙවාති** ''සමාදහිත්වා විසිබ්බෙන්තී''ති එකං, ''සාමිසෙනා''තිඑකං, ''සසිත්ථක''න්ති එකන්ති ඉමානි තීණියෙව.

චතුවිපත්තිවණ්ණනා

336. **යං තං පුච්ඡිම්හාති** එත්ථ නිග්ගහිතතො පරං අකාරලොපොති ආහ ''යංතං අපුච්ඡිම්හා''ති. තත්ථ**යන්ති**පඤ්හං.**තන්ති** තුවං. ''ත්ව''න්තිපි පාඨො, අයමෙවත්ථො.**තං තදෙවාති** තං තං එව පඤ්හං.**අඤ්ඤථාති** අඤ්ඤං ආකාරං.

යෙ දුට්ඨුල්ලා සා සීලවිපත්තීති එත්ථනනු සීලවිපත්තිං පුච්ඡන්තො පඤ්හො නත්ථි, කස්මා පන ''සා සීලවිපත්තී''තිවිස්සජ්ජනං වුත්තන්ති ආහ ''කිඤ්චාපී''තිආදි.**එතන්ති** ''යෙ දුට්ඨුල්ලා සා සීලවිපත්තී''ති වචනං. තමෙවත්ථං විත්ථාරෙන්තො ආහ ''චතුසුහී''තිආදි.**වත්වාති** සංඛෙපෙන වත්වා.

තිස්සන්නං විපත්තීනන්තිසීලවිපත්තිතො අවසෙසානං තිස්සන්නං විපත්තීනං.**තත්ථාති** ''ථුල්ලච්චය''න්තිආදිවචනෙ.

‘‘අබ්භාචික්ඛන්තී’’ති පදස්ස කත්තාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘වදන්තා’’ති. ‘‘තථාහ’’න්තිආදිනා වදනාකාරං දස්සෙති.

‘‘අයං ඡහී’’ති ඉමිනා**අයං** **සාති** එත්ථ**සා**සද්දො පදාලඞ්කාරොති දස්සෙති.**එත්තාවතාති** එත්තකෙන ‘‘ථුල්ලච්චය’’න්තිආදිවචනමත්තෙන.විස්සජ්ජිතං හොතීති සම්බන්ධො.

ඡෙදනකාදිවණ්ණනා

337. **කතිඡෙදනකානී**තිආදිපුච්ඡානං අනුසන්ධිපුච්ඡාභාවං දස්සෙන්තො ආහ**‘‘යස්මා පනා’’**තිආදි. පුච්ඡා හි අනුසන්ධිඅනනුසන්ධිවසෙනදුවිධා. තත්ථ විස්සජ්ජනෙන අනුසන්ධිවසෙන පුච්ඡා**අනුසන්ධිපුච්ඡා**නාම, විස්සජ්ජනමනපෙක්ඛිත්වා යථාකාමපුච්ඡා**අනනුසන්ධිපුච්ඡා**නාම. තාසං විත්ථාරො නෙත්තිඅට්ඨකථාදීසුගහෙතබ්බො. ඉධාපි ‘‘එකාදස යාවතතියකා’’ති විස්සජ්ජනෙන අනුසන්ධානත්තාඅනුසන්ධිපුච්ඡා නාම. යස්මා පන විස්සජ්ජිතොති සම්බන්ධො.**සඞ්ඛාවසෙනාති** එකාදසා’’ති සඞ්ඛාය සත්තියා, ආයත්තෙන වා.**සඞ්ඛානුසන්ධිවසෙනෙවාති** ‘‘කතී’’ති සඞ්ඛාය අනුසන්ධිවසෙන එව.**තෙසන්ති** පඤ්හානං.**තත්ථාති** ‘‘ඡෙදනකානී’’තිආදිපාඨෙ.**ඉදමෙවාති** ඉදං එව වචනං.**අපුබ්බ**න්ති පුබ්බෙ න වුත්තං, අපොරාණං නවන්ති අත්ථො.**යං පනෙතන්**ති යං පන එතං වචනං. ‘‘සොළසා’’ති ඉමිනා**සොදසාති** එත්ථ දකාරස්ස ළකාරං කත්වා ‘‘සොළසා’’ති පාඨොපියුජ්ජතීති දස්සෙති.**ජානන්ති පඤ්ඤත්තාති** එත්ථ ‘‘එවංවත්වා’’ති පාඨසෙසං අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ජාන’’න්තිඑවං වත්වා පඤ්ඤත්තා’’ති.**තෙති** ‘‘ජාන’’න්ති පඤ්ඤත්තා සික්ඛාපදාති අත්ථො.**එවන්**තිවක්ඛමානනයෙන.**පවිසෙයාාතීති** එත්ථ**ඉති**සද්දො පරිසමානත්ථො. ඉති වෙදිතබ්බොති යොජනා.

අසාධාරණාදිවණ්ණනා

338. **පුරිම පඤ්හන්**ති ‘‘කති ඡෙදනකානී’’තිආදිපඤ්හානං පුරෙ වුත්තංපඤ්හං.**තත්ථාති** ‘‘වීසං ද්වෙ සතානී’’තිආදිපාඨෙ.**‘‘ද්වෙඅනියතෙහී’’**ති පදස්ස අසමාහාරදිගුවාක්‍යං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ද්වීහි අනියතෙහී’’ති.**‘‘සද්ධි’’**න්ති ඉමිනා සහාදියොගෙකරණවචනන්ති දස්සෙති.

ගාථායං ‘‘ධොවනඤ්ච සික්ඛාපද’’න්තිආදිනා යොජනා කාතබ්බා.**ද්වෙ ලොමාති** ද්වෙ එළකලොමසික්ඛාපදානි.

‘‘සකලො’’තිආදිකාය අඩ්ඪතෙය්‍යගාථාය යොජනාසුවිඤ්ඤෙය්‍යාව.

සඞ්ඝම්භාදස නිස්සරෙති එත්ථ ‘‘සඞ්ඝම්හා නිස්සාරීයතී’’ති (පාචි. 680, 730) එවං වුත්තා දසාති යොජනානයං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සඞ්ඝම්හා

නිස්සාරීයතී''තිආදි.**තත්ථාති** භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ.**තථාති**යථා ඛුද්දකා, තථාති අත්ථො.**ඉතීති** එවං.

තෙසන්ති පාරාජිකානං. කණ්හසප්පාදයොදුරාසදා විය දුරාසදා හොන්තීති යොජනා.**''දුරූපගමනාති** ඉමිනාසදධාතුයා ගත්‍යත්ථං දස්සෙති.**දුරාසජ්ජනාති** දුක්ඛෙනආසජ්ජිතබ්බා, ආසජ්ජිතුං න සුකරාති අත්ථො.**සමූපමාති**සමඋපමා. සමූපමාකාරං දස්සෙන්තො ආහ**''යථා''**තිආදි.

සාධාරණන්ති අට්ඨහි පාරාජිකෙහි සාධාරණං.එකෙකස්ස පාරාජිකස්සාති සම්බන්ධො.**අවිරුළ්හී භවන්තිතෙති** එත්ථ උපමානොපමෙය්‍යානං පාකටභාවං කත්වා යොජනානයං දස්සෙන්තො ආහ ''යථාඑතෙ''තිආදි.**අවිරුළ්හිධම්මාති** අවිරුළ්හීසභාවා.**පකතිසීලභාවෙනාති** පකතියා සීලවන්තභාවෙන, **''පකතිසීලාභාවෙනා''**තිපි පාඨො, පකතිසීලස්ස අභාවෙන, අභාවහෙතූතිඅත්ථො.**එත්තාවතාති** එත්තකෙන ''අට්ඨෙවපාරාජිකා''තිආදිවචනමත්තෙන, දස්සිතං හොතීති සම්බන්ධො.**විභත්තියොති** පාරාජිකාදිවසෙන විභජිතබ්බාති විභත්තියොති.**තත්ථාති** ''තෙවීසති සඞ්ඝාදිසෙසා''තිආදිපාඨෙ. **සබ්බසඞ්ගාහිකවචනන්ති** සබ්බෙසං තිණ්ණං සමථානං, සබ්බාසංවා ආපත්තීනං සමථානං සඞ්ගාහිකවචනං.**''ද්වීහි සමථෙහී''**තිසම්මුඛාවිනයෙන ච පටිඤ්ඤාතකරණෙන චාති ද්වීහි සමථෙහි.

එතන්ති ''ද්වෙ උපොසථා ද්වෙ පවාරණා''තිවචනං.**විභජනානීති** විභජිතබ්බානං විභජනකිරියාය අවිනාභාවතොභාවවසෙන වුත්තං, තස්මා විභජිතබ්බාති**විභත්තියො**තිවචනත්ථො කාතබ්බො. අපරාපි ඉමා විභත්තියො හොන්තීති යොජනා. හෙට්ඨා වුත්තස්ස ''විභත්තිමත්තදස්සනෙනෙව චෙතං වුත්තං, න සමථෙහි වූපසමනවසෙනා''ති වචනස්සඅත්ථනයතො අඤ්ඤං අත්ථනයං දස්සෙන්තො ආහ**''අථවා''**තිආදි, ''ඉමාපි විභත්තියො''ති පදං ''නිස්සායා''ති පදෙ අවුත්තකම්මං. නිස්සාය ආපජ්ජන්තීති සම්බන්ධො.**තාති** ආපත්තියො.**වුත්තප්පකාරෙහෙවාතිතීහි** සමථෙහීති වුත්තපකාරෙහෙව.**තංමූලිකානන්ති** තෙ එවඋපොසථාදයො මූලමෙතාසන්ති තංමූලිකා, තාසං. ඉමිනා කාරියූපචාරෙන වුත්තනයං දස්සෙති.**තා විභත්තියොති** උපොසථාදිවිභත්තියො.

පාරාජිකාදිආපත්තිවණ්ණනා

339. එවංවිස්සජ්ජෙත්වාති සම්බන්ධො. යදිදං ආපත්තිපාරාජිකං නාමාති යොජනා.**ආපත්තිපාරාජිකන්ති** ආපත්තිසඞ්ඛාතං පාරාජිකං.''පරාජයමාපන්නො''ති ඉමිනා සාසනතො පුග්ගලං පරාජෙතීති**පාරාජිකන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති. ණ්‍යාපච්චයො හෙතුකත්වත්ථවාචකො, යකාරස්ස කකාරො.**චුතොති** චවකො.**පරද්ධොති** විරද්ධො.**භට්ඨොති** පතිතො.**නිරඞ්කතොති** සඞ්සම්භා

අපසාරිතො.**අනීහතෙතස්මිං පුග්ගලෙති** තස්මිං පුග්ගලෙ සඞ්ඝම්හා නීහරිත්වා න හරිතෙ, අනපනීතෙති අත්ථො. ‘‘උපොසථපවාරණාදිභෙදො’’ති ඉමිනා සංවාසසරූපං දස්සෙති. බ්‍යඤ්ජනෙආදරමකත්වා ‘‘එතං ආපත්තී’’ති වුත්තං.**අයං හීති** අයං එවංවක්ඛමානො.**එත්ථාති** ගාථායං.**තෙනතස්මාති** එත්ථ ‘‘තස්මා’’ති පදෙන ‘‘තෙනා’’ති පදස්ස කාරණත්ථංදස්සෙති.

එත්ථාති දුතියගාථායං. ආදිම්හි චෙවඉච්ඡිතබ්බොති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං.**එත්ථාති** පරිවාසදානාදීසු චතූසු කම්මෙසු. ‘‘සඞ්ඝො’’තිආදිවචනත්ථොතිපදභින්නාධිකරණබාහිරත්ථසමාසො හොති, චෙවසද්දවසද්දෙහි ආදිසෙසපදානංඋභයපදත්ථපධානභාවං දස්සෙති, ‘‘ඉච්ඡිතබ්බො’’ති පදං කාරකානං කිරියාපෙක්ඛත්තාකිරියත්ථාය පක්ඛිත්තං.**අස්සාති** ආපත්තියා, ඉමිනාඅඤ්ඤපදං දස්සෙති. ඉච්ඡිතබ්බත්ථෙ අපච්චයං කත්වා තද්ධිතන්තිපි වදන්ති.ලහුකනයො පනෙස. අයං පනෙත්ථගරුකනයො – ආදි ච සෙසො ච**ආදිසෙසා,**සඞ්ඝො ආදිසෙසෙසු අස්සා ඉච්ඡිතබ්බොති**සඞ්ඝාදිසෙසොති**.

අනෙකංසිකතංපදන්ති එත්ථපදන්ති සික්ඛාපදං.අනෙකංසෙන කතං**අනෙකංසිකත**න්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘යස්මා ඉදංසික්ඛාපදං අනෙකංසෙන කත’’න්ති. යස්මා කතං, තස්මා අනියතොති පවුච්චතීති යොජනා.**තත්ථාති** අනියතෙ.**යත්ථාති**සික්ඛාපදෙ.**සොපීති** සික්ඛාපදධම්මොපි.

අච්චයෙසූති දොසෙසු. තෙ හි නිද්දොසංඅතික්කම්ම අයන්ති ගච්ඡන්ති පවත්තන්තීති**අච්චයා**තිවුච්චන්ති.**තෙනාති** අච්චයෙන.**ථූලොති** ඔළාරිකො. ‘‘ථූලත්තා’’ති ඉමිනා**‘‘තෙනෙත’’**න්ති එත්ථ තෙනසද්දස්ස කාරණත්ථං දස්සෙති.අච්චයස්ස ථූලත්තාති සම්බන්ධො.**එතන්ති** ආපත්තිධම්මං.ඉමාය ගාථාය අඤ්ඤෙසං ලහුකාපත්තීනං ථූලො අච්චයොථුල්ලච්චයොති වචනත්ථං දස්සෙති. ද්වෙභාවෙ සති සංයොගපරත්තාරස්සො හොතීති දට්ඨබ්බං.

‘‘නිස්සජ්ජිත්වා දෙසෙතබ්බතො’’ති ඉමිනා නිස්සජ්ජනං**නිස්සග්ගො,**ආපත්තිදෙසනතො පුබ්බභාගෙ කත්තබ්බස්සවිනයකම්මස්සෙතමධිවචනං, සො එතස්සත්ථීති**නිස්සග්ගිය**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති.

කුසලධම්මසද්දෙන කුසලචිත්තමෙව ගහෙතබ්බන්ති ආහ ‘‘කුසලධම්මසඞ්ඛාතං කුසලචිත්ත’’න්ති. ‘‘කුසලචිත්තං පාතෙතී’’ති ඉමිනා චිත්තංපාතෙතීති**පාචිත්තිය**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති. එත්ථ‘‘චිත්තපාතිය’’න්ති වත්තබ්බෙ පදවිපරියායං කත්වා, තකාරස්ස ච ලොපං කත්වා ‘‘පාචිත්තිය’’න්ති වුත්තං. අචින්තෙයෝ‍යා හි පාළිනයො.

ඤාපච්චයොහෙතුකත්වත්ථවාචකො. නනු ''පාතෙති කුසලං ධම්ම''න්ති ඉමිනාව ''පාචිත්තිය''න්තිපදස්ස නිබ්බචනං සිද්ධං, කස්මා පන ''අපරජ්ඣති චිත්තසම්මොහනට්ඨානා''න්තිවුත්තන්ති ආහ ''යං පනා''තිආදි. යස්මා හොතීති සම්බන්ධො.

පාටිදෙසනීයාසු නිබ්බචනමෙව අදස්සෙත්වා කස්මා ''භික්ඛුඅඤ්ඤාතකො සන්තො''තිආදි වුත්තන්ති ආහ ''වුත්තගාරය්හභාවකාරණදස්සනත්ථමෙවා''ති. ''පටිදෙසෙතබ්බතො''ති ඉමිනා අඤ්ඤාපත්තිදෙසනානයතො ''ගාරය්හ''න්තිආදිනා පටි විසුංවත්වා දෙසෙතබ්බාති**පාටිදෙසනීයා**ති නිබ්බචනං දස්සෙති.

දුක්කටන්තිඑත්ථ දුසද්දො දුට්ඨුඅත්ථො ච විරූපත්ථො ච හොතීති දස්සෙන්තොආහ ''දුට්ඨු කතං, විරූපං වා කත''න්ති.**ත**න්ති කම්මං.**තං පනෙත**න්ති දුක්කටං, බලිතන්ති සම්බන්ධො.**අස්සා**ති දුක්කටස්ස. තස්සත්ථො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා.**හී**ති විත්ථාරො. යං පාපන්ති යොජනා.**යදී**තිඅථ.**යදි**සද්දො හි අථපරියායො.**ඉදම්පී**ති ඉදම්පි කම්මං, පාපන්ති සම්බන්ධො.

''ලපිත''න්ති ඉමිනා**දුරාභට්ඨ**න්තිඑත්ථ භාසධාතුයා කථනත්ථං දස්සෙති.**ය**න්ති වචනං.**කිඤ්ච භියො**ති තතො අතිරෙකං කථෙතබ්බවචනං කිඤ්චාති අත්ථො.**සංකිලිට්ඨඤ්ච යං පද**න්ති එත්ථ චකාරො පිසද්දත්ථො ''පද''න්ති එත්ථ යොජෙතබ්බො, **යං**සද්දො කාරණත්ථොති ආහ ''සංකිලිට්ඨං යස්මා තම්පි පද''න්ති.**තම්පි පද**න්තිතම්පි වචනං.**පද**සද්දො හි වචනවාචකො. තම්පි වචනං යස්මාසංකිලිට්ඨං හොතීති යොජනා. කථං සංකිලිට්ඨං හොතීති යොජනා. ''යස්මා''ති පදෙන**යං**සද්දො කාරණත්ථොති දස්සෙති.**න**න්තිපදං.**''එතං ඉති වුච්චතී''**ති සංවණ්ණෙතබ්බපදං. ''දුබ්භාසිතන්ති එතං වුච්චතී''ති සංවණ්ණනාපදං.**එත**න්තිඑතං පදං, එතං වචනන්ති අත්ථො.

එත්ථාති සෙඛියගාථාය.**ඉද**න්ති ආපත්තීනං නිබ්බචනදීපකං වචනං, වුත්තන්ති සම්බන්ධො.කස්ස දීපනත්ථං වුත්තන්ති ආහ ''සඞ්ගහිතස්ස අත්ථස්ස දීපනත්ථ''න්ති.

තත්ථාති ''ඡන්නමතිවස්සතී''තිආදිවචනෙ.**ගෙහ**න්ති පකතිගෙහං. ඉදං පන ගෙහන්ති යොජනා. විත්ථාරෙන්තොආහ ''මූලාපත්තිඤ්හී''තිආදි. ''අවිවට''න්ති වත්වා තස්සත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං ''සුච්ඡන්න''න්ති.**විවට**න්ති අච්ඡන්නං. නාතිවස්සනභාවංවිත්ථාරෙන්තො ආහ ''මූලාපත්තිඤ්හී''තිආදි. විවරන්තො භික්ඛු නාපජ්ජතීතිසම්බන්ධො.**සුද්ධන්තෙ**ති සුද්ධකොට්ඨාසෙ. ''තස්මා''ති ච ''තෙනා''ති ච යෙභුයොන අත්ථතො එකං, තස්මා වුත්තං ''තෙන

කාරණෙනා''ති.**එවඤ්චෙතං විවටන්ති** එවං එතං ඡන්නං චෙ විවටන්ති යොජනා.

පරිපාතියමානානන්ති අභිභූයමානානං. ''රුක්ඛාදිගහනං අරඤ්ඤ''න්ති ඉමිනා**පවනන්ති** පදස්සඅරඤ්ඤපරියායතං දස්සෙති. ගතිසද්දස්ස භවභෙදාදිඅත්ථං පටික්ඛිපිත්වාපටිස්සරණත්ථෙ හොතීති දස්සෙන්තො ආහ''පටිස්සරණං හොතී''ති.**තන්ති** පවනං.**තෙති** මිගා.**''අස්සසන්තී''**ති පදෙන ''පස්සසන්තී''ති අත්ථොපි ගහෙතබ්බොඅවිනාභාවතො, ආනාපානං කරොන්තීති අත්ථො.**ආකාසොති** අජටාකාසො.**පක්ඛීනන්ති** විහඞ්ගමානං. ''සබ්බෙසං සඞ්ඛතධම්මාන''න්තිඉමිනා**ධම්මානන්ති** එත්ථ සඞ්ඛතධම්මොයෙව ගහෙතබ්බොතිදස්සෙති. ''විනාසොවා''තිඉමිනා**විභවසද්දො** විනාසවාචකොති දස්සෙති.**තෙසන්ති** සබ්බෙසම්පි සඞ්ඛතධම්මානං.**ගතීති** පතිට්ඨා. කස්මා විභවො ධම්මානං ගති හොතීති ආහ ''නහි''තිආදි.**හීති** යස්මා.**තෙති**සබ්බෙපි සඞ්ඛතධම්මා.**විනාසන්ති** විභවං.**සුචිරම්පීති** අසීතිවස්සාදිකාලම්පි.**නිබ්බානංඅරහතො ගතීති** සංවණ්ණෙතබ්බපදං. ''ඛීණාසවස්සා''ති ඉමිනා**අරහතොති** පදස්ස අත්ථං දස්සෙති. ''අනුපාදිසෙසනිබ්බානධාතූ''තිඉමිනා**''නිබ්බාන''**න්ති පදස්ස ඉධ අධිප්පෙතනිබ්බානංදස්සෙති. ගාථාය තෙ තෙ අත්ථා සංගහෙත්වා ගණියන්ති එත්ථාති**ගාථාසඞ්ගණිකං**.

ඉති පඨමගාථාසඞ්ගණිකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

අධිකරණභෙදං

උක්කොටනභෙදාදිවණ්ණනා

340. අධිකරණභෙදෙඑවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා. දස්සෙතුං ආහාති සම්බන්ධො.**ද්වෙසමථෙති** එත්ථ ද්වින්නං සමථානං සරූපං දස්සෙන්තො ආහ ''සම්මුඛාවිනයඤ්චයෙභුය්‍යසිකඤ්චා''ති. ''පටිසෙධෙතී''ති ඉමිනා**උක්කොටෙතීති**එත්ථ කුටධාතුයා ඡෙදනත්ථං අත්ථතො දස්සෙති. ඡෙදනං නාම අත්ථතො සමථපටිසෙධනන්තිඅත්ථො.

341. ද්වාදසසුඋක්කොටෙසූති නිද්ධාරණෙ භුම්මං.**අකතං කම්මන්තිආදයොති**එත්ථ ආදිසද්දෙන ''දුක්කටං කම්මං, පුන කාතබ්බං කම්ම''න්ති ද්වෙ උක්කොටාසඞ්ගහෙතබ්බා.**අනිහතං කම්මන්තිආදයොති** එත්ථ ආදිසද්දෙන ''දුන්නිහතං, පුන නිහනිතබ්බ''න්ති ද්වෙ උක්කොටා සඞ්ගහෙතබ්බා.**අවිනිච්ඡිතන්තිආදයොති** එත්ථ ආදිසද්දෙන ''දුවිනිච්ඡිතං, පුනවිනිච්ඡිතබ්බ''න්ති ද්වෙඋක්කොටා සඞ්ගහෙතබ්බා.**අවූපසන්තන්තිආදයොති** එත්ථ ආදිසද්දෙන ''දුවූපසන්තං, පුනවූපසමෙතබ්බ''න්ති ද්වෙ උක්කොටා සඞ්ගහෙතබ්බා.**අපිචාති**සාමඤ්ඤතො පන.

තත්ථ ජාතකන්ති එත්ථ තසද්දස්ස විසයංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘යස්මිංවිහාරෙ’’ති. යස්මිංවිහාරෙ උප්පන්නංහොතීති සම්බන්ධො. අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස අත්තෙසු, අත්තානං වාපටිපක්ඛං අත්ථයන්ති ඉච්ඡන්තීතිඅත්තපච්චත්ථිකා.**පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයෙනෙවාති** පාළියං ආගතෙහි සමථෙහි මුත්තකෙනධම්මදෙසනාමත්තවිනිච්ඡයෙනෙව.**ඉදන්ති** අධිකරණං.**යෙනාපි විනිච්ඡයෙනාති** පාළිමුත්තකෙන යෙනාපි විනිච්ඡයෙන.

අඤ්ඤොති නෙවාසිකෙහි අඤ්ඤො විනයධරොපුච්ඡතීති සම්බන්ධො.**තෙහි චාති** නෙවාසිකෙහි ච.

එතස්සාති විනයධරස්ස.**අයන්ති** විනයධරො.**තත්ථාති** තං ගාමං.**අඤ්ඤමඤ්ඤං වා සඤ්ඤාපෙන්තීති** අත්තපච්චත්ථිකා අඤ්ඤමඤ්ඤං වාසඤ්ඤාපෙන්ති.**තෙ භික්ඛූති** තෙ අත්තපච්චත්ථිකා භික්ඛූ.**නිජ්ඣාපෙන්තීති** සඤ්ඤාපෙන්ති.**උක්කොටෙති යොති** යො උක්කොටෙති.**එතෙ**තිඅත්තපච්චත්ථිකෙ භික්ඛූ, දිස්වාති සම්බන්ධො.**තත්ථාති**ගාමං.**තත්ථෙවාති** අන්තරාමග්ගෙ එව.

තත්ථෙවාති ගාමමෙව.**තත්ථෙවාති** තස්මිංයෙව ඨානෙ.**තත්ථගතන්ති** තං ගාමං ගතං.

‘‘එසෙව නයො’’ති ඉමිනා පාචිත්තියමෙව අතිදිසති.

සඞ්ඝෙන...පෙ.... අධිකරණෙ වදන්තොපීති සම්බන්ධො. යං පනෙතංආපත්තිවුට්ඨානං නාම හොතීති යොජනා.**එතන්ති**ආපත්තිවුට්ඨානං.**වදන්තොපීති**පිසද්දො න කෙවලං තිණවත්ථාරකං උක්කොටෙන්තොයෙව උක්කොටෙති නාම, අථ ඛො වදන්තොපීති දස්සෙති.

ඡන්දාගතිං ගච්ඡන්තොතිආදීසුඅගතිගමනාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘විනයධරො හුත්වා’’තිආදි. අත්ථාය උක්කොටෙන්තොතිසම්බන්ධො.**තස්සාති** අනත්ථං චරන්තස්ස. මන්දො පනඋක්කොටෙති නාමාති සම්බන්ධො. එකො බලවනිස්සිතො ච හොතීති සම්බන්ධො.**ගහනමිච්ඡාදිට්ඨීන්ති**ගහනසදිසංමිච්ඡාදිට්ඨිං පවනසදිසං මිච්ඡාදිට්ඨීන්ති අත්ථො.**බලවන්තෙවාති** එත්ථවසද්දො සබ්බකම්මෙසු යොජෙතබ්බො.**නිස්සිතත්තාති** එකස්ස නිස්සිතත්තා.**බලවනිස්සිතො වාති** එත්ථාපි ච සද්දො සබ්බකත්තූසු යොජෙතබ්බො.**තස්සාති** විසමාදිනිස්සිතස්ස.

සොති සාමණෙරො.**මඞ්කුභූතාත්ථාති** මඞ්කූ හුත්වා භූතා, මඞ්කුං වා පත්තා අත්ථභවථාති අත්ථො.**තෙති** පරාජයභික්ඛූ.**තස්සාති** සාමණෙරස්ස.**සොති** සාමණෙරො.**තෙති**

පරාජයභික්ඛු.**තන්**තිසාමණෙරං.**සොති** දහරො.**තතොති** සන්නිපාතකාරණා.**භියොයා**තිඅනන්තරාතීතාහෙ.**ඉතීති** එවං වදෙති.**සොති** දහරො. ඉදං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තන්ති යොජනා.**ගච්ඡාති** ගච්ඡාහි.**ඉතීති** එවංවත්තබ්බොති යොජනා.

සඞ්ඝෙන සද්ධිං අධිකරණං විනිච්ඡිනිත්වා පරිවෙණගතං එකංභික්ඛුන්ති යොජනා.**කිස්සාති** කෙන කාරණෙන. එවං ඉමිනාකාරෙනවිනිච්ඡිතබ්බං නනූති යොජනා.**සොති** විනිච්ඡයකාරකො භික්ඛු.ඡන්දදායකො සුවිඤ්ඤෙයොයායෙව.

අධිකරණනිදානාදිවණ්ණනා

342. **කිංනිදානන්**තිආදීසු ඡසු පදෙසු සමාසභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කිංනිදානමස්සා’’තිආදි.**අස්සාති** විවාදාධිකරණස්ස. ‘‘කිංනිදාන’’න්ති පදානං සතිපි සමාසභාවෙ බ්‍යඤ්ජනන්තපකතිකත්තා ‘‘කි’’න්තිනිග්ගහිතන්තභාවෙන උච්චාරණං කාතබ්බං.**සබ්බානෙතානී**තිසබ්බානි නිදානන්තිආදීනි එතානි පදානි.**වෙවචනානී**තිඑකස්මිංයෙව ‘‘කාරණ’’න්ති අත්ථෙ විවිධානි වචනානි**විවචනානි,**තානියෙව**වෙවචනානි**. අථ වා විවිධංවචනමෙතස්සත්ථස්සාති විවචනං, කාරණසඞ්ඛාතො අත්ථො, අභිධෙය්‍යාභිධානභාවෙනසම්බන්ධත්තා විවචනස්ස එතානි**වෙවචනානි,**පදානි.

‘‘අට්ඨාරසභෙදකරවත්ථුසඞ්ඛාතො’’ති ඉමිනා විවාදසරූපං දස්සෙති.**විවාදන්ති** අට්ඨාරසභෙදකරවත්ථුසඞ්ඛාතං විවාදං.**එතන්ති** ‘‘විවාදනිදාන’’න්තිඑතං වචනං.**අස්සාති** අනුවාදාධිකරණස්ස.**ඉදම්පීති** ‘‘අනුවාදනිදාන’’න්ති වචනම්පි.**අස්සාති** ආපත්තාධිකරණස්ස.**එතන්ති** ‘‘ආපත්තිනිදාන’’න්ති වචනං. කිච්චමෙවබ්‍යඤ්ජනවඩ්ඪනවසෙන**කිච්චයන්ති** වුත්තං.**අස්සාති** කිච්චාධිකරණස්ස. සමනුභාසනාදීනංඋප්පජ්ජනකකිච්චානන්ති සම්බන්ධො.**එතන්ති** ‘‘කිච්චයනිදාන’’න්ති වචනං. **එකපදයොජනාති** එකෙන**‘‘නිදාන’’**න්ති පදෙන යොජනා.**සබ්බපදානී**තිසබ්බානි සමුදයාදීනි පදානි.

නවන්නන්ති ජාතිවසෙන ඡන්නං හෙතූනං නවසුඅන්තොගධත්තා තිකවසෙනෙතං වුත්තං.**බ්‍යඤ්ජනමත්තන්**තිහෙතුපච්චයවසෙන බ්‍යඤ්ජනමෙව.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**එත්ථාති** තතියපුච්ඡාවිස්සජ්ජනෙ.

343. **ද්වාදස මූලානීති** එත්ථ ද්වාදසන්නං මූලානං සරූපං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කොධඋපනාහයුගළකාදීනී’’තිආදි. එත්ථ (විභ. 833, 944) ආදිසද්දෙන මක්ඛපළාසයුගළ ඉස්සාමච්ඡරියයුගළ මායාසාඨෙය්‍යයුගළපාපිච්ඡමිච්ඡාදිට්ඨියුගළසන්දිට්ඨිපරාමාසිආධානග්ගාහිදු

ජ්පටිනිස්සග්ගියුගළවසෙන පඤ්ච යුගළානිසඞ්ගණ්හාති.**අජ්ඣත්තසන්තානප්පවත්තානී**තිනියකජ්ඣත්තසන් තානෙ පවත්තානි.

අට්ඨාරසභෙදකරවත්ථූනං සමුට්ඨානභාවං නිබ්බචනෙන පකාසෙන්තො ආහ ''තං හී''තිආදි.**තන්**ති අනුවාදාධිකරණං, සමුට්ඨාතීතිසම්බන්ධො. එත්ථ ච ''එතෙසූ''ති ඉමිනා අධිකරණභාවං දස්සෙති. ''එතෙහී''ති ඉමිනාකරණභාවං දස්සෙති.**තෙනා**ති කාරණෙන.**අස්සා**ති විවාදාධිකරණස්ස.**එතානී**තිඅට්ඨාරසභෙදකරවත්ථූනි.**සබ්බත්ථා**ති සබ්බෙසං අධිකරණානංසබ්බෙසු සමුට්ඨානෙසු.

344. එකෙනඅධිකරණෙන කිච්චාධිකරණෙනාති ඉදං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**එතානී**ති අධිකරණානි.**එකංසතො**ති එකංසෙන, එකකොට්ඨාසෙනාති අත්ථො.**හී**ති සච්චං, යස්මා වා.

සාවසෙසාපත්ති සම්මති විය අනවසෙසාපත්ති න සම්මතීති යොජනා.කස්මා න සම්මතීති ආහ ''න හී''තිආදි.**හී**ති යස්මා.**සා**ති අනවසෙසා ආපත්ති.**තතො**තිඅනවසෙසාපත්තිතො. එත්ථච ''න සක්කා දෙසෙතු''න්ති ඉමිනාදෙසනාගාමිනියා අභාවං දීපෙති. ''න සක්කා...පෙ.... පතිට්ඨාතු''න්ති ඉමිනාවුට්ඨානගාමිනියා අභාවං දීපෙති.

349. **තතො**ති නයතො.**යත්ථ සතිවිනයො**තිආදිකා ජයමකපුච්ඡාති සම්බන්ධො.**තාසන්**ති පුච්ඡානං.**පකාසිතො**ති පාකටො.

351. **ද්වින්නම්පි සමථානන්**ති සම්මුඛාවිනයසතිවිනයවසෙනද්වින්නම්පි සමථානං.**යස්මා**ති යෙන කාරණෙන න සක්කාතිසම්බන්ධො. පත්තවට්ටීනං නානාකරණන්ති සම්බන්ධො.**තෙසන්**ති සම්මුඛාවිනයසතිවිනයානං නානාකරණන්ති සම්බන්ධො. අයංපනෙත්ථ යොජනා – යස්මා කදලික්ඛන්ධෙ පත්තවට්ටීනං නානාකරණං විනිබ්භුජ්ජිත්වාදස්සෙතුං න සක්කා විය තෙසං නානාකරණං විනිබ්භුජ්ජිත්වා දස්සෙතුං න සක්කාති.**තෙනා**ති කාරණෙන.**සබ්බත්ථා**තිසබ්බෙසු විස්සජ්ජනෙසු.

සත්තසමථනිදානවණ්ණනා

352. **අස්සා**තිසම්මුඛාවිනයස්ස.**තත්ථා**ති ''නිදානනිදානො''ති පාඨෙ.**ඉදන්**තිසම්මුඛාවතුක්කං.**ලද්ධුපවාදො**ති ලද්ධො පරෙසං උපවාදොයෙනාති ලද්ධුපවාදො, ඛීණාසවො.**යස්ස වා**ති යස්ස වසන්තිකෙති සම්බන්ධො.**උභින්නන්**ති දෙසකපටිග්ගාහකානංද්වින්නං.

353. නනුපුච්ඡායං ''සත්තන්නං සමථාන''න්ති වුත්තං, කස්මා පන විස්සජ්ජනායංසම්මුඛාවිනයස්ස සමුට්ඨානං න වුත්තන්ති ආහ ''කිඤ්චාපී''තිආදි. තත්ථ කිඤ්චාපිවුත්තන්ති යොජනා.

එත්ථ**කිඤ්චාපි**සද්දො සම්භාවනත්ථො, **පන**සද්දො ගරහත්ථො. තථා වුත්තම්පීති යොජනා.**කම්මසඞ්ගහාභාවෙනාති** කම්මෙ සඞ්ගහස්ස අභාවෙන.**තත්ථාති** තස්මිං ‘‘කම්මස්ස කිරියා’’තිආදිපාඨෙ. කම්මං කරීයතිඉමායාති කිරියා, ඤත්ති. තෙන වුත්තං ‘‘කම්මස්ස කිරියාති ඤත්ති වෙදිතබ්බා’’ති.කරියතෙ ඨපියතෙ**කරණං**. සයං උපගමියතෙ**උපගමනං**. අජ්ඣෙසනෙන පරං උපගමාපියතෙ**අජ්ඣුපගමනං**. අධිවාසියතෙ**අධිවාසනා**. අප්පටික්කොසියතෙ**අපටික්කොසනා**. ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තොආහ ‘‘කරණන්ති තස්සායෙවා’’තිආදි.**එතන්ති** කම්මං.**මෙති** මය්හං. ඛමුධාතුපයොගෙ සම්පදානත්ථෙසම්පදානවචනං. අථ වා මෙති මයා. කත්වත්ථෙ කරණවචනං, සාමිවචනං වා.**ඛමතීති** කත්තුරූපසදිසං කම්මරූපං. රූපඤ්හි කත්තුරූපසදිසංකම්මරූපං ‘‘ඛමති සඞ්ඝස්සා’’තිආදීසු (මහාව. 127) විය. කම්මරූපසදිසං කත්තුරූපං ‘‘උපාසකො සීලං සමාදියතී’’තිආදීසු (පට්ඨා. 1.1.423) විය. එත්ථ කම්මත්ථෙ පවත්තොයපච්චයො ලොපොති දට්ඨබ්බං.

සත්තසමථනානාත්ථාදිවණ්ණනා

354. මාතාපුත්තාදීනං අයං විවාදොති යොජනා. ‘‘විරුද්ධවාදත්තා’’ති ඉමිනා වදනං වාදො, විරුද්ධො වාදො**විවාදොති** නිබ්බචනං දස්සෙති.**අධිකරණීයතායාති** වූපසමිතතාය. ඉමිනා අධිකරියති සමථෙහි වූපසමියතීති**අධිකරණන්ති** වචනත්ථං දස්සෙති.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු අධිකරණභෙදෙසු.

ඉති අධිකරණභෙදවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

දුතියගාථාසඞ්ගණිකං

චොදනාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා

359. දුතියගාථාසඞ්ගණියංචොදනා නාම කිං දස්සෙත්වා චොදනාති ආහ ‘‘වත්ථුඤ්ච ආපත්තිඤ්ච දස්සෙත්වා චොදනා’’ති. දොසං සරාපෙතීති**දොසසාරණා. සඞ්ඝසන්නිපාතොති** සඞ්ඝස්ස සන්නිපතනං. ඉමිනා**සඞ්ඝොති** එත්ථ උත්තරපදලොපං දස්සෙති.**මතිකම්මන්ති** එත්ථ මතිසද්දො ඉච්ඡත්ථොති ආහ ‘‘වුච්චතිමන්තග්ගහණ’’න්ති.**තන්ති** මතිකම්මං.

‘‘තෙන චුදිතකපුග්ගලෙනා’’ති පදං ‘‘සාරණත්ථායා’’ති පදෙකාරිතකම්මං.**තස්ස පුග්ගලස්සාති** තස්ස චුදිතකස්සපුග්ගලස්ස, ඉමිනා ‘‘නිග්ගහත්ථායා’’ති පදස්ස කම්මං දස්සෙති.**තත්ථාති** තස්මිං අධිකරණවිනිච්ඡයට්ඨානෙ.**පරිග්ගහණත්ථායාති** පරි වීමංසිත්වා ගහණත්ථාය.**ධම්මා-ධම්මන්**තිභූතාභූතං. ‘‘විනිච්ඡයසන්නිට්ඨාපනත්ථ’’න්ති ඉමිනා පාළියං පාඨසෙසං දස්සෙති.

මා ඛො පටිසන්ති එත්ථ**පටිස**සද්දො කොපපරියායොති ආහ ‘‘කොපං මා ජනයී’’ති. ‘‘චුදිතකෙ චාවොදකෙ වා’’ති ඉමිනා ‘‘සඞ්ඝෙ’’ති ආධාරං පටික්ඛිපති.**සචෙඅනුවිජ්ජකො තුවන්**ති එත්ථ**අනුවිජ්ජක**සද්දොවිනයධරපරියායොති ආහ ‘‘විනයධරො’’ති. විනයධරො හි යස්මා චොදකචුදිතකානං වචනංඅනුමිනිත්වා වත්ථුආපත්තාදිවසෙන විදති, තස්මා**අනුවිජ්ජකො**ති වුච්චති.

විරුද්ධං ගාහං සංවත්තෙතීති**විග්ගාහිකං**. ‘‘න ත්ව’’න්තිආදිනා ණිකපච්චයස්ස සරූපං දස්සෙති.**යායා**ති කථාය. සුත්තාදීනං සරූපං දස්සෙන්තො ආහ**‘‘සුත්තං නාමා’’**තිආදි.

අනුයුඤ්ජනවත්තන්ති අනුයුඤ්ජනස්ස, අනුයුඤ්ජනෙ වා වත්තං. කුසලෙන බුද්ධිමතාති එත්ථ**කුසල**සද්දො ඡෙකපරියායො, **බුද්ධිමන්තු**සද්දො පණ්ඩිතපරියායොති ආහ ‘‘ඡෙකෙන පණ්ඩිතෙනා’’ති. ‘‘ඤාණපාරමිප්පත්තෙනා’’ති ඉමිනා**බුද්ධිමතා**ති එත්ථ නකෙවලං ඤාණසාමඤ්ඤං, අථ ඛො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණන්ති දස්සෙති.**අයන්**ති එසො යථාවුත්තො අත්ථො.**අයං පනා**තිඑසො වක්ඛමානො පන.**එත්ථා**ති ඉමාසු ගාථාසු. සචෙ ත්වංඅනුවිජ්ජකො හොසීති යොජනා. යං පන අනුයොගවත්තං කතං සුපඤ්ඤත්තං සබ්බසික්ඛාපදානංඅනුලොමන්ති යොජනා.**තන්**ති අනුයොගවත්තං.**ඉතී**ති අයං සාධිප්පායසඞ්ඛෙපවණ්ණනා.**අත්තනො**ති අනුවිජ්ජකස්ස.**සම්පරායෙ**තිපරලොකෙ.**යො**ති අනුවිජ්ජකො.**තන්**තිඅනුයොගවත්තං. **ගතින්**ති සුගතිං.**හිතන්**ති චොදකචුදිතකානං හිතං.**ගවෙසන්තො**තිඤාණෙන එසන්තො. ඉමිනා හිතං එසන්තොති**හිතෙසී**ති වචනත්ථංදස්සෙති.**මෙත්තඤ්චා**ති අප්පනාපත්තං මෙත්තඤ්ච.**මෙත්තාපුබ්බභාගඤ්චා**ති අප්පනාමෙත්තාය පුබ්බභාගෙ පවත්තංපරිකම්මඋපචාරමෙත්තඤ්ච. තව භාරෙ සඞ්ඝෙන කතෙ එවාති යොජනා.

යොති අනුවිජ්ජකො.**එතෙසන්**ති චොදකචුදිතකානං. ‘‘භාසිත’’න්ති ඉමිනා**වොහාර**සද්දො භාසිතපරියායොති දස්සෙති.**තන්**ති සහසා වොහාරං.

අනුසන්ධිතන්තිඑත්ථ විනිච්ඡයානුසන්ධිං පටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘කථානුසන්ධිවුච්චතී’’ති. කථාය අනුරූපං සන්දහනං**කථානුසන්ධි.පටිඤ්ඤානුසන්ධිතෙනා**ති එත්ථ පටිඤ්ඤාසද්දඅනුසන්ධිසද්දානංතුල්‍යාධිකරණතො අඤ්ඤං භින්නාධිකරණං දස්සෙන්තො ආහ**‘‘අථවා’’**තිආදි. ලජ්ජිං පුග්ගලන්ති සම්බන්ධො.**තත්ථා**ති ගාථායං.**වත්තානුසන්ධිනා**තිආචාරසඞ්ඛාතෙන වත්තෙන අනුසන්ධිනා අස්ස අලජ්ජිස්ස වත්තෙන සද්ධිං යා පටිඤ්ඤාසන්ධියතීති යොජනා.

ජානන්තො ආපජ්ජතීති ජානන්තො හුත්වාආපජ්ජති. ඉමිනා**සඤ්චිච්චා**ති පදස්ස සඤ්චෙතෙත්වාතිඅත්ථං දස්සෙති. වීතික්කමචෙතනාය සද්ධිං

වෙතෙත්වාති අත්ථො. ‘‘න දෙසෙති නවුට්ඨාති’’ති ඉමිනා**පරිගූහතීති** එත්ථ පරිගූහනං නාම අත්ථතොන දෙසනං න වුට්ඨානන්ති දස්සෙති.

යන්ති ‘‘සඤ්චිච්ච ආපත්තිංආපජ්ජති’’ති වචනං.**තුම්හෙහීති** පරිහාරකාරකෙහි.**සච්චන්ති** තථං අවිතථං.**අහම්පීති**චොදකොපි.**පිසද්දෙන** පරිහාරකං සම්පිණ්ඩෙති.**නන්ති** ‘‘සඤ්චිච්චා’’තිආදිවචනං.**තන්තිතුවං**, ත්වං වා.

පුබ්බාපරන්ති එත්ථ පුබ්බෙ කථෙතබ්බං**පුබ්බං,**අපරම්හි කථෙතබ්බං**අපරං,**පුබ්බඤ්ච අපරඤ්ච පුබ්බාපරන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පුරෙ’’තිආදි. ‘‘තස්මිංපුබ්බාපරෙ’’ති ඉමිනා පාළියං**පුබ්බපරස්සාති** එත්ථභුම්මත්ථෙ සාමිවචනන්ති දස්සෙති.

ද්වීහීතිපාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසවසෙන ද්වීහි.**පඤ්චහීති** ථුල්ලච්චයාදිවසෙන පඤ්චහි.**මිච්ඡාදිට්ඨියාති** ‘‘නත්ථි දින්න’’න්තිආදිනා (ධ. ස. 1221) දසවත්ථුකාය මිච්ඡාදිට්ඨියා.**අන්තග්ගාහිකදිට්ඨියාති** ‘‘සස්සතො ලොකො’’තිආදිනා (දී. නි. 1.31; ම. නි. 1.269) දසවත්ථුකායඅන්තග්ගාහිකදිට්ඨියා.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසුදුතියගාථාසඞ්ගණිකෙසු.

ඉති දුතියගාථාසඞ්ගණිකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

චොදනාකණ්ඩං

අනුවිජ්ජකකිච්චවණ්ණනා

360-1. ඉදානිආරද්ධන්ති සම්බන්ධො. එකො භික්ඛු එකෙන මාතුගාමෙනාති යොජනා.**සොති** පස්සන්තො භික්ඛු.**තන්තිනික්ඛමන්තං** පවිසන්තං වා භික්ඛුං.**ඉතරොති** චුදිතකො.**තස්සාති** චොදකස්ස.**න උපෙතීති** නඋපගච්ඡති.**න පටිජානාතීති** න පටිස්සවං කරොති.**එත්ථාති** මාතුගාමෙන නික්ඛමන්තපවිසන්තට්ඨානෙ.**යන්ති** කම්මං.**තෙනාති** චොදකෙන.**තස්සාති** චොදකස්ස වචනෙනාති සම්බන්ධො.**ඉතරොති** චුදිතකො.**අසුද්ධපරිසඞ්කිතොති**අසුද්ධාය අට්ඨානෙ උප්පන්නාය පරිසඞ්කාය පරිසඞ්කිතො. තදත්ථං දස්සෙති ‘‘අමූලකපරිසඞ්කිතො’’ති ඉමිනා.**තස්ස පුග්ගලස්සාති**චුදිතකස්ස පටිඤ්ඤායාති සම්බන්ධො.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසුඅනුවිජ්ජකකිච්චෙසු.

ඉති අනුවිජ්ජකකිච්චවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

චොදකපුච්ඡාවිස්සජ්ජනා

362-3. **සච්චෙ ච අකුප්පෙ චාති** පධානං සම්බන්ධට්ඨානං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘පතිට්ඨාතබ්බ’’න්ති. ‘‘ය’’න්තිආදිනා සච්චෙ පතිට්ඨාතබ්බභාවං දස්සෙති.**යන්ති** කම්මං. ‘‘න වා’’තිආදිනා අකුප්පෙ

පතිට්ඨාතබ්බභාවංදස්සෙති.**ඔතිණ්ණඤ්චාති** විනිච්ඡයං ඔතිණ්ණඤ්ච. ‘‘වචන’’න්ති ඉමිනා ඔතිණ්ණානොතිණ්ණසරූපං දස්සෙති.**තත්‍රාති** පුරිමවචනාපෙක්ඛං. ‘‘ඔතිණ්ණානොතිණ්ණංජානිතබ්බ’’න්ති වචනෙති හි අත්ථො.**චොදකස්සපමාණන්**ති ‘‘ධම්මො’’ති වා ‘‘අධම්මො’’ති වා ‘‘බාලො’’ති වා ‘‘පණ්ඩිතො’’තිවා චොදකස්ස පමාණං.**චුදිතකස්ස පමාණන්**ති ධම්මචුදිතකො නුඛො, නොති චුදිතකස්ස පමාණං.**අනුවිජ්ජකස්ස පමාණන්**තිසක්කා නු ඛො විනිච්ඡිතුං, නොති අනුවිජ්ජකස්ස පමාණං. අනුවිජ්ජකො වත්තබ්බොතිසම්බන්ධො.**යෙන ධම්මෙනා**තිආදීසු ධම්මාදීනං සරූපංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ධම්මොති භූතං වත්ථු’’තිආදි. එතෙන ධම්මෙන ච එතෙන විනයෙන ච එතෙනසත්ථුසාසනෙන චාති යොජනා. තස්මා අනුවිජ්ජකෙන වූපසමෙතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**එත්ථා**ති අනුවිජ්ජකස්ස පටිපජ්ජිතබ්බට්ඨානෙ.

අවඤ්ඤන්තිඅවජානනං.**ඉමෙ**ති ථෙරා. ‘‘ඛතත්තා’’ති ඉමිනාඅත්තනාව අත්තා ඛඤ්ඤතීති**ඛතො**ති වචනත්ථං දස්සෙති.උපහනියන්තීති**උපහතානි,**උපහතානි ඉන්ද්‍රියානි අනෙනාති**උපහතින්ද්‍රියො**. ‘‘පඤ්ඤාය අභාවතො’’ති ඉමිනා**දුම්මෙධො**ති එත්ථ දුසද්දො අභාවත්ථො, මෙධාසද්දොපඤ්ඤාපරියායොති දස්සෙති. නත්ථි මෙධා එතස්සාති**දුම්මෙධො**ති නිබ්බචනං කාතබ්බං. ඛතො…පෙ…. දුම්මෙධො සොඅනුවිජ්ජකො උපගච්ඡතීති යොජනා.**තස්මා**ති යස්මා උපගච්ඡති, තස්මා වුත්තන්ති සම්බන්ධො.**තස්සා**ති පාඨස්ස, ගාථායවා. විත්ථාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘චුදිතකචොදකෙසු හී’’තිආදි.**උභොපෙතෙ**ති උභොපි එතෙ ආමිසපුග්ගලනිස්සයෙ.**ධම්මො**ති සාසනධම්මො.**ඉතී**ති අයමත්ථො.

උපකණ්ණකං ජප්පතීති එත්ථ කණ්ණස්සසමීපං උපකණ්ණං, තදෙව උපකණ්ණකන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘එවං කථෙහී’’තිආදි. ‘‘කණ්ණමූලෙ’’ති ඉමිනා උපකණ්ණකන්ති එත්ථ උපසද්දස්ස සමීපත්ථං දස්සෙති.**මන්තෙතී**ති කථෙති. ඉමිනා ජප්පධාතුයා කථනත්ථං දස්සෙති.**ජිම්හං පෙක්ඛතී**ති එත්ථ ජිම්හසද්දො කුටිලවාචකො, කුටිලං නාමඅත්ථතො ඉධ දොසොති ආහ ‘‘දොසමෙවා’’ති.

කථානුසන්ධීති චුදිතකඅනුවිජ්ජකානං කථායඅනුසන්ධි.**විනිච්ඡයානුසන්ධී**ති අනුවිජ්ජකෙන කතස්සආපත්තානාපත්තිවිනිච්ඡයස්ස අනුසන්ධි.**සබ්බත්ථා**තිචොදනාකණ්ඩෙ.

ඉති චොදනාකණ්ඩවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

චූළසඞ්ගාමං

අනුවිජ්ජකස්ස පටිපත්තිවණ්ණනා

365. චූළසඞ්ගාමෙසමාගමනංසඞ්ගාමො,සමාගමෙන්ති සන්නිපතන්ති එත්ථාති වාසඞ්ගාමොති වචනත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ''සඞ්ගාමො වුච්චති…පෙ…. සඞ්ඝසන්නිපාතො''ති. සන්නිපතනංසන්නිපාතො,සන්නිපතන්තිඑත්ථ දෙසෙති වාසන්නිපාතො, සඞ්ඝස්ස සන්නිපාතොසඞ්ඝසන්නිපාතො. සඞ්ගාමයුද්ධෙති ධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 18 මකාරන්තධාතු) වුත්තං. තත්ථයුද්ධං නාම අත්ථතො අධිකරණවිනිච්ඡයොති ගහෙතබ්බං. තදත්ථං වින්ථාරෙන්තො ආහ ''තත්‍ර හී''තිආදි. තත්ථ**තත්‍රා**ති තස්මිං සඞ්ගාමෙ, සමොසරන්තීති සම්බන්ධො.**අත්තපච්චත්ථිකා**ති අත්තනොපටිපක්ඛං අත්ථයන්ති.**උද්ධම්ම**න්ති ධම්මතො වියොගං.දීපෙන්තා හුත්වාති යොජනා. කෙ වියාති ආහ ''වජ්ජිපුත්තකා වියා''ති. සො භික්ඛුපවත්තෙතීති සම්බන්ධො.**ලද්ධි**න්ති උද්ධම්මාදිවාදං.**තත්ථා**ති සඞ්ගාමෙ.**අවචරතී**තිඔගාහෙත්වා චාරෙති පවත්තෙති. තමෙවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''අජ්ඣොගාහෙත්වාවිනිච්ඡයං පවත්තෙතී''ති. එත්ථ ''අජ්ඣොගාහෙත්වා''ති ඉමිනාඅවත්‍යූපසග්ගස්ස ඔගාහත්ථං දස්සෙති. ''විනිච්ඡයංපවත්තෙතී''ති ඉමිනා චරධාතුස්ස කාරිතන්තොගධත්තා සහකාරිතකම්මෙන පවත්තනත්ථංදස්සෙති. ඉමිනා සඞ්ගාමෙ අවචරතීතිසඞ්ගාමාවචරොතිනිබ්බචනං දස්සෙති. කො වියාති ආහ ''යසත්ථෙරො වියා''ති.**මානද්ධජ**න්ති කෙතුකම්‍යතාපච්චුපට්ඨානමානසඞ්ඛාතං ධජං.**රජොහරණසමෙනා**ති එත්ථ රජං හරති අපනෙති අනෙනාති**රජොහරණං**,පාදපුඤ්ජනං, තෙන සමෙනාති දස්සෙන්තො ආහ ''පාදපුඤ්ජනසමෙනා''ති. පාදං පුඤ්ජති සොධෙති අනෙනාති**පාදපුඤ්ජනං**,තෙන සමොපාදපුඤ්ජනසමො,තෙන.සමාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ''යථා''තිආදි. රජොහරණස්ස නෙව රාගො හොතීති සම්බන්ධො.**යථාපතිරූප**න්ති පතිරූපස්ස අනුලොමං, පතිරූපානතික්කන්තන්ති අත්ථො. අකථෙන්තෙන නිසීදිතබ්බන්ති සම්බන්ධො.**සාමං වා ධම්මො**ති එත්ථ ධම්මො නාම කොති ආහ ''කප්පියාකප්පියනිස්සිතා වා''තිආදි. රූපාරූපපරිච්ඡෙදො ච සමථාචාරො චවිපස්සනාචාරො ච ඨානචත්තඤ්ච නිසජ්ජවත්තඤ්ච, ආදිසද්දෙන වඞ්කමවත්තාදීනිසඞ්ගණ්හාති. චුද්දසමහාවත්තාදීනං ''කප්පියාකප්පියනිස්සිතා''ති පදෙන ගහිතත්තාවත්තසද්දෙන ඨානවත්තාදීනි එව ගහෙතබ්බානි, ආදිසද්දෙන වඞ්කමවත්තාදීනිගහෙතබ්බානි.**පරො වා අජ්ඣෙසිතබ්බො**ති යොවා සො වා කොචිඅජ්ඣෙසිතබ්බොති ආහ ''යො''තිආදි. ඉමිනාන යො වා සො වා කොචිඅජ්ඣෙසිතබ්බො, සමත්ථොයෙව පන අජ්ඣෙසිතබ්බොති වා දස්සෙති. ''ආවුසො''තිආදිනාවත්තබ්බාකාරං දස්සෙති.**අරියොවා තුණ්හීභාවො**ති එත්ථ න කෙවලං කථෙතුං අසමත්ථවසෙන තුණ්හීභාවො,

කම්මට්ඨානමනසිකාරවසෙන පනාති ආහ ‘‘කම්මට්ඨානමනසිකාරවසෙන තුණ්හීභාවො’’ති.අරියානං එසො**අරියො,**තුණ්හීභාවො. ‘‘නාවජානිතබ්බො’’ති ඉමිනා**නාතිමඤ්ඤිතබ්බො**ති පදස්ස අතික්කම්ම න මඤ්ඤිතබ්බොතිදස්සෙති.

උපජ්ඣායොති චොදකචුදිතකානං උපජ්ඣායො.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු ‘‘න ආචරියොපුච්ඡිතබ්බො’’තිආදිපදෙසු. කුලමෙව ජාතිනාමගොත්තවසෙන අයන්ති අපදිසියතීති**කුලපදෙසො. අත්‍රස්සාති** එත්ථ අත්‍ර අස්සාති පදච්ඡෙදං කත්වාඅත්‍රසද්දො පුග්ගලවිසයො, අස්සසද්දො ආඛ්‍යාතිකොති ආහ ‘‘අත්‍ර පුග්ගලෙ’’තිආදි.තත්ථ ‘‘භවෙය්‍යා’’ති ඉමිනා අස්සසද්දස්ස සබ්බනාමත්තඤ්ච ‘‘භවතී’’තිවත්තමානිකභාවඤ්ච පටික්ඛිපති.**පරිසානුවිධායකෙනාති** පරිසායඅනුමතං කරොන්තෙන. ඉමිනා**නො පරිසකප්පිකෙනාති** එත්ථ**කප්පසද්දො** විඤ්ඤත්ථොති දස්සෙති.**යන්තිවචනං.න හත්ථමුද්දාති** මුදන්ති එතායාති**මුද්දා,**සක්ඛරමඞ්ගුලියං හත්ථස්ස මුද්දා අවයවිඅවයවවසෙනසම්බන්ධත්තාති**හත්ථමුද්දා.** තස්සා විකාරො ‘‘හත්ථමුද්දා’’ති ගහෙතබ්බොති ආහ ‘‘හත්ථවිකාරො’’ති.

‘‘අත්ථං අනුවිධියන්තෙනා’’ති එත්ථ**අත්ථන්ති** විනිච්ඡයත්ථං.**අනුවිධියන්තෙනාති** සල්ලක්ඛෙන්තෙන. ඉති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘විනිච්ඡයපටිවෙධමෙව සල්ලක්ඛෙන්තෙනා’’ති.**සන්නිපාතමණ්ඩලෙති** සන්නිපාතාය පරිසාය සමූහෙ, සන්නිපාතමණ්ඩලස්ස මජ්ඣෙති අත්ථො.**න වීතිහාතබ්බන්ති**එත්ථ වීතිහරණං නාම අත්ථතො හාපනන්ති ආහ ‘‘න විනිච්ඡයො හාපෙතබ්බො’’ති.**දුරුත්තවාචන්ති** චොදකචුදිතකානං දුරුත්තවාචං.**හිතපරිසකිනාති** එත්ථ හිතං පරි එසතීති හිතපරිසකො, කරුණා චකරුණාපුබ්බභාගො ච, සො එතස්සත්ථීති**හිතපරිසකී,**පුග්ගලො, තෙන හිතපරිසකිනා. තමෙවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘හිතෙසිනා හිතගවෙසිනා’’ති. **කරුණාති** අප්පනාපත්තා කරුණා.**කරුණාපුබ්බභාගොති** අප්පනාපත්තාය කරුණාය පුබ්බභාගෙ පවත්තාපරිකම්මඋපචාරකරුණා.**පදද්වයෙපීති** ‘‘හිතානුකම්පිනාකාරුණිකෙන භවිතබ්බං. හිතපරිසකිනා අසම්ඵප්පලාපිනා භවිතබ්බ’’න්ති පදද්වයෙපි.අයං අධිප්පායො වෙදිතබ්බොති යොජනා. ‘‘අසුන්දරවචන’’න්ති ඉමිනා**අසුරුත්තන්ති** එත්ථ සුන්දරං උත්තං**සුරුත්තං,**න සුරුත්තං අසුරුත්තන්ති වචනත්ථං දස්සෙති.**පරිග්ගහෙතබ්බොති** පරිවීමංසිත්වා ගහෙතබ්බො.

තස්සාති අධම්මචොදකස්ස.**අනොසටං වත්ථුන්ති** එත්ථ ‘‘චොදකචුදිතකෙහි වුත්ත’’න්ති පදංඅධිකාරවසෙන වෙදිතබ්බං. එත්ථ ච**අනොසටන්ති** විනිච්ඡයංඅනොසටන්ති අත්ථො. කිං

පග්ගණ්හිතබ්බොතිආහ ‘‘නනුත්‍ව’’න්තිආදි.**අනුයොගවත්තන්ති** ‘‘කාලෙනවක්ඛාමී’’තිආදිනා (චූළව. 399; පරි. 362, 437) වුත්තං, ‘‘සච්චෙ ච අකුප්පෙ චා’’ති (චූළව. 401) ච වුත්තං අනුයුඤ්ජනවත්තං. තඤ්හි යස්මා අනෙන වත්තෙන චොදකොචුදිතකං, චුදිතකො වා චොදකං අනුයුඤ්ජති, චොදකෙන චුදිතකො, චුදිතකෙන වා චොදකොඅනුයුඤ්ජියති, තස්මාඅනුයොගවත්තන්ති වුච්චති.**කථාපෙත්වාති** චොදකචුදිතකෙහෙව කථාපෙත්වා.**තස්සාති** චොදකස්ස වා චුදිතකස්ස වා, **සාරජ්ජන්ති** භයං.**තෙති** තව.**වත්වාපීති** මුඛෙන වත්වාපි.**පිසද්දෙනකායවිකාරං** දස්සෙත්වාපීති සම්පිණ්ඩෙති. ‘‘අනුයොගවත්ත’’න්ති ධාතුකම්මං, ‘‘සොභික්ඛූ’’ති කාරිතකම්මං අජ්ඣාහරිතබ්බං, තං කම්මං තබ්බපච්චයො වදති.**අසුචි විභාවෙතබ්බොති** එත්ථ නත්ථි සුචි සීලමෙතස්සාති**අසුචීති** වුත්තෙ අලජ්ජීති ආහ ‘‘අලජ්ජී’’න්ති. උජු සීලවාකායවඞ්කාදිරහිතො හොතීති යොජනා. එත්ථ ච කායවඞ්කාදිරහිතො හොතීති ඉමිනා උජුනො කාරණංදස්සෙති. කායවඞ්කාදිරහිතත්තා උජු හොතීති අධිප්පායො.**සොති** භික්ඛු.**මද්දවෙනෙවාති** මුදුභාවෙනෙව.**උපචරිතබ්බොති** කථෙතබ්බො. ඉමිනාඋජුමද්දවෙනාති පදස්ස සම්බන්ධට්ඨානං පාඨසෙසං දස්සෙති.**යොති** භික්ඛු.**අයමෙවාති** එවසද්දෙන නධම්මගරුකො, පුග්ගලගරුකො, ධම්මෙසු ච පුග්ගලෙසු ච න මජ්ඣත්තොති වෙදිතබ්බොතිදස්සෙති.

366. තෙනව පන අනුවිජ්ජකෙනාති යොජනා.**සුත්තාදීසූති** ආදිසද්දෙන විනයඅනුලොම පඤ්ඤත්තඅනුලොමිකානිසඞ්ගහෙතබ්බානි. සුත්තං සංසන්දනත්ථාය හොතීති යොජනා. කෙසං සංසන්දනත්ථායාති ආහ ‘‘ආපත්තානාපත්තීනං සංසන්දනත්ථ’’න්ති. ඔපම්මං අත්ථදස්සනත්ථාය හොතීති යොජනා.එසෙව නයො සෙසෙසුපි.**පච්චෙකට්ඨායිනො අවිසංවාදකට්ඨායිනොති**එත්ථ පච්චෙකස්මිං තිට්ඨන්ති සීලෙනාති**පච්චෙකට්ඨායිනො,**අවිසංවාදකෙ තිට්ඨන්ති සීලෙනාති**අවිසංවාදකට්ඨායිනොති** දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඉස්ස…පෙ…. යීතා’’ති. ‘‘ඉස්සරියාධිපච්චජෙට්ඨකට්ඨානෙ’’ති ඉමිනා පච්චෙකසරූපං දස්සෙති.**තෙති** සඞ්ඝෙන අනුමතා පුග්ගලා.

කිමත්ථං ‘‘විනයො සංවරත්ථායා’’තිආදි වුත්තන්ති ආහ ‘‘ඉදානී’’තිආදි. ඉදානි දස්සෙතුං ආහාති සම්බන්ධො. යෙ මන්දා මන්දබුද්ධිනොහුත්වා එවං වදෙය්‍යුන්ති යොජනා. අථ වා මන්දා මන්දබුද්ධිනො යෙ පුග්ගලා එවංවදෙය්‍යුන්ති යොජනා. සකලාපි විනයපඤ්ඤත්ති උපනිස්සයො හොතීති සම්බන්ධො. ඉමිනා ‘‘සංවරත්ථායා’’තිආදීසු ‘‘අනුපාදාපරිනිබ්බානත්ථායා’’තිපරියොසානෙසු තෙරසවාක්‍යෙසු ‘‘උපනිස්සයො හොතී’’ති පාඨසෙසො අජ්ඣාහරිතබ්බොති දස්සෙති. ‘‘පච්චයො’’ති ඉමිනා ‘‘උපනිස්සයො’’ති පදස්ස උපනිස්සයපච්චයොතිඅත්ථං දස්සෙති.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු ද්වාදසවාක්‍යෙසු. විසෙසංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අපිචෙත්ථා’’තිආදි.

තත්ථ**අපිචවිසෙසංවක්ඛාමීති** යොජනා.**එත්ථාති** ''අවිප්පටිසාරත්ථායා''තිආදීසු.**තන්ති** සුඛං.තරුණවිපස්සනා නාම කස්ස අධිවචනන්ති ආහ ''උදයබ්බයඤාණස්සෙතමධිවචන''න්ති. නනු ''විරාගො''ති එත්ථ චතුබ්බිධස්ස අරියමග්ගස්ස ගහිතත්තා ''විමුත්තී''තිඑත්ථාපි චතුබ්බිධං ඵලංගහෙතබ්බං, කස්මා පන ''විමුත්තීති අරහත්තඵල''න්තිවුත්තන්ති ආහ ''චතුබ්බිධොපි හී''තිආදි.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**අපච්චයපරිනිබ්බානත්ථායාති**අසඞ්ඛතපරිනිබ්බානත්ථාය. නත්ථෙත්ථ හි පරිනිබ්බානෙ කොචි පච්චයො, තස්මාඅපච්චයපරිනිබ්බානන්ති වුච්චති.**තන්ති**විමුත්තිඤාණදස්සනං.**තස්මිංඅනුප්පත්තෙති** තස්මිංවිමුත්තිඤාණදස්සනෙඅනුක්කමෙන පත්තෙ.**අවස්සන්ති** ධුවං එකන්තෙනාති අත්ථො.**එතදත්ථාති** එසො අනුපාදා පරිනිබ්බානසඞ්ඛාතො අත්ථො පයොජනංඉමිස්සා කථායාති එතදත්ථා.**කථාති** අත්ථස්ස කථා.**මන්තනාති** ධම්මස්ස මන්තනා.**එතදත්ථාඋපනිසාති** එත්ථ උපනිසාසද්දො පච්චයවාචකොති ආහ ''පරංපරපච්චයතාපී''ති.පරංපරපච්චයො හි යස්මා එත්ථ පරංපරඵලං උපගන්ත්වා නිසීදති, තස්මා**උපනිසාති** වුච්චති. ''විනයො සංවරත්ථායා''තිආදිකා අයංපරංපරපච්චයතාපීති යොජනා.**සොතාවධානන්ති** ඔගාහෙත්වා ධියතෙඨපියතෙ**අවධානං,**සොතස්ස අවධානං සොතාවධානං.**ඉමං කථන්ති** ''විනයො සංවරත්ථායා''තිආදිං ඉමං කථං. යං ඤාණංඋප්පජ්ජති, තම්පි එතදත්ථන්ති යොජනා.**යදිදං අනුපාදාචිත්තස්සාති** එත්ථ ''යදිද''න්ති නිපාතො ''විමොක්ඛො''ති පදමපෙක්ඛිත්වායො අයන්ති අත්ථං වදති.**අනුපාදාති** එත්ථ ''සයංඅභිඤ්ඤා''තිආදීසු (මහාව. 11) විය යකාරලොපො හොති, තස්ස පදස්ස කරණං පන ''චතූහිඋපාදානෙහී''ති වෙදිතබ්බං. ඉති ඉම මත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''යො අයං චතූහි උපාදානෙහිඅනුපාදියිත්වා''ති. එත්ථ චතූහි උපාදානෙහි අනුපාදියිත්වා චිත්තස්සඅරහත්තඵලසඞ්ඛාතො යො අයං විමොක්ඛො අත්ථි, සොපි එතදත්ථාය හොතීති යොජනා. ''අරහත්තඵලසඞ්ඛාතො''ති ඉමිනා ''විමොක්ඛො''ති පදස්ස අත්ථං දස්සෙති.අරහත්තඵලඤ්හි යස්මා විරුද්ධෙහි, විසෙසෙන වා සබ්බකිලෙසෙහි මුච්චිත්ථ, තස්මා**විමොක්ඛොති** වුච්චති. ''අපච්චයපරිනිබ්බානත්ථාය එවා''තිඉමිනා**එතදත්ථායාති** පදස්ස අත්ථං දස්සෙති.

367. වත්ථුං**...පෙ.... න ජානාතීති** එත්ථාති යොජනා කාතබ්බා.**තස්මාති** යස්මා සම්බන්ධො, තස්මා.**එත්ථාති** ඉමාසු ගාථාසු.**සමෙන චාති** එත්ථ ''සමෙනා''ති පදං ''අඤ්ඤාණෙනා''ති අත්ථස්ස වාචකං රුළ්හීපදන්ති දස්සෙන්තො ආහ ''තෙනෙව පුබ්බාපරං අජානනස්ස සමෙන අඤ්ඤාණෙනා''ති. පාළියං කෙන කාරණෙන කතාකතං නජානාතීති ආහ ''සමෙනා''ති. සමෙන පුබ්බාපරස්ස අඤ්ඤාණෙන කතාකතං නජානාතීති අත්ථො.**එවන්ති**ආදි නිගමනං. යං පනෙතං වචනං වුත්තන්ති යොජනා.

‘‘තත්ථා’’ති ච ‘‘ආකාරඅකොවිදො’’ති ච ආධාරාධෙය්‍යානමභෙදො හොති, තස්මා අවයවී ආධාරො, අවයවොආධෙය්‍යොති දට්ඨබ්බං. ආකාරසද්දො ඉඞ්ගිතත්ථොති ආහ ‘‘කාරණාකාරණෙ’’ති.කාරණඅකාරණසඞ්ඛාතෙ ඉඞ්ගිතෙති අත්ථො.**ආකාරස්සා**තිභුම්මත්ථෙ සාමිවචනං. ආකාරස්මින්ති හි අත්ථො.

තථෙවාති යථා වත්ථුආදීනි න ජානාති, තථෙව.**ඉතී**ති එවං.**ය්වායන්**ති යො අයංභික්ඛු. ‘‘භයෙනා’’ති ඉමිනා**භයා**ති එත්ථ කාරණත්ථෙනිස්සක්කවචනන්ති දස්සෙති. භයා භයෙන ගච්ඡතීති යොජනා. එසෙව නයොස**ම්මොහෙන මොහා ගච්ඡතී**ති එත්ථාපි.**ඡන්දා**ති ඡන්දෙන.**දොසා**ති දොසෙන. අත්තනාඤාතුං අසමත්ථතාය න සඤ්ඤත්තියා කුසලොති ආහ ‘‘පරං සඤ්ඤාපෙතුං අසමත්ථතායා’’ති.කස්මා නිජ්ඣත්තියා ච අකොවිදොති ආහ ‘‘කාරණා…පෙ…. තායා’’ති. ‘‘පරිසායලද්ධත්තා’’ති ඉමිනා ලද්ධො පරිසසඞ්ඛාතො පක්ඛො යෙනාති**ලද්ධපක්ඛො**ති වචනත්ථං දස්සෙති. සචෙ තාදිසකො භික්ඛු හොති, සොභික්ඛු ‘‘අපටික්ඛො’’ති වුච්චතීති යොජනා. එසෙව නයො හෙට්ඨාපි. ‘‘නපටික්ඛිතබ්බො’’ති ඉමිනා පටිමුඛං න ඉක්ඛිතබ්බොති**අපටික්ඛො**ති වචනත්ථං දස්සෙති. ‘‘න ඔලොකෙතබ්බො’’ති ඉමිනාඉක්ඛධාතුයා දස්සනත්ථං දස්සෙති.

ඉති චූළසඞ්ගාමවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

මහාසඞ්ගාමං

වොහරන්තෙන ජානිතබ්බාදිවණ්ණනා

368-74. මහාසඞ්ගාමෙ එතෙනෙව නයෙන වෙදිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. වත්ථුසඞ්කමනාකාරංදස්සෙත්වා අවජානනපටිජානනාකාරං දස්සෙන්තො ආහ‘‘යොපනා’’තිආදි. යො පන වදතීති සම්බන්ධො.**එසෙවා**ති එසො එව, අවජානනපටිජානනභික්ඛූති අත්ථො.

375. **නීලාදිවණ්ණාවණ්ණවසෙනා**ති නීලාදිවණ්ණවසෙන චආරොහායත්ථාදිඅවණ්ණවසෙන ච. සඤ්චරිත්තංයස්මා අනෙනසික්ඛාපදෙන ධනං අනුපදීයති, තස්මා**ධනමනුප්පදාන**න්තිවුච්චති.**පුබ්බපයොගො**ති පුබ්බෙ පයුජ්ජිතබ්බො.

අගතිඅගන්තබ්බවණ්ණනා

379. **බහුජනඅහිතාය පටිපන්නො හොතී**ති පාළිං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘විනයධරෙනහී’’තිආදි. තත්ථ**විනයධරෙනා**ති අනුවිජ්ජකෙන, විනිච්ඡිතෙතිසම්බන්ධො.**ඔවාදූපජීවිනියො**ති භික්ඛූනං ඔවාදං උපනිස්සායජීවිනියො.**උපාසකාපී**ති රතනත්තයං පටිස්සරණන්ති උපාසකාපි.**දායකාපී**ති භික්ඛූනං පච්චයදායකාපි.**තෙසන්**ති උපාසකාදීනං.**තථෙවා**ති යථාඋපාසකාදයො ද්විධා භිජ්ජන්ති,

තථෙව.**තතොති** ආරක්ඛදෙවතාභිපරන්ති සම්බන්ධො.**තෙනාති** ද්විධාකාරණෙන.

382. **ගහනනිස්සිතොති** එත්ථ ගහනසද්දො දිට්ඨිපරියායොති ආහ ‘‘මිච්ඡාදිට්ඨිඅන්තග්ගාහිකදිට්ඨිසඞ්ඛාතං ගහන’’න්ති.

393. **තස්ස අවජානන්තොති** එත්ථ ‘‘තස්සා’’ති පදං ‘‘වචන’’න්ති පාඨසෙසෙනසම්බන්ධිතබ්බන්ති ආහ ‘‘තස්ස වචන’’න්ති.**තස්සාතිනවකස්ස.තන්ති** නවකං.

394. **‘‘යංඅත්ථායා’’ති** එසො සද්දො සමාසොති ආහ ‘‘යදත්ථායා’’ති.**‘‘තං අත්ථ’’න්ති** එසො සද්දො ලිඞ්ගවිපල්ලාසොති ආහ ‘‘සොඅත්ථො’’ති.**අත්ථසද්දො** හි පුල්ලිඞ්ගො, පාළියංන **පරිහාපෙතබ්බන්ති** එත්ථාපි ලිඞ්ගවිපල්ලාසො වෙදිතබ්බො.**සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිං මහාසඞ්ගාමෙ.

ඉති මහාසඞ්ගාමවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

කඨිනභෙදං

කඨිනඅත්ථතාදිවණ්ණනා

403. **කඨිනෙඛන්ධකෙති** කඨිනක්ඛන්ධකෙ.**පුබ්බෙති**කඨිනක්ඛන්ධකෙ.

404. **පයොගස්සාති** එත්ථ පයොගො නාම කොති ආහ ‘‘චීවරධොවනාදිනො’’තිආදි.එත්ථ ආදිසද්දෙන විචාරණඡෙදනබද්ධනසිබ්බනරජනකප්පබින්දුආදියනානි ච පුබ්බකරණානිසඞ්ගණ්හාති. උදකාහරණාදිකො යො පයොගො කරීයතීති යොජනා.**අනන්තරොනාම** අතීතානන්තරඅනාගතානන්තරවසෙන දුවිධො, ඉධඅනාගතානන්තරොයෙව අධිප්පෙතොති ආහ ‘‘අනාගතවසෙනා’’ති. උදකාහරණාදිපයොගෙ හි උප්පන්නෙපච්ඡා ධොවනාදිපුබ්බකරණස්ස උප්පත්තිතො තප්පයොගස්ස අනාගතවසෙනෙව පච්චයො.**සමනන්තරපච්චයෙනාති** එත්ථසංසද්දොසුට්ඨුඅත්ථොති ආහ ‘‘සුට්ඨු අනන්තරපච්චයෙනා’’ති. ‘‘ආසන්නතර’’න්ති ඉමිනාසුට්ඨුභාවං දස්සෙති. ‘‘පයොගස්සා’’ති පදං ‘‘ආධාරභාව’’න්ති පදෙ සාමී, ‘‘පච්චයාහො**න්ති’’**ති පදෙ සම්පදානං. ‘‘නිස්සය’’න්ති පදං ‘‘ආධාරභාව’’න්ති පදෙන සංවණ්ණෙති. ‘‘උපෙතෙනා’’ති ඉමිනාඋපසද්දස්ස උපගමනත්ථං දස්සෙති, බලවත්ථං පටික්ඛිපති.**පඨමන්ති** පයොගතො, පයොගස්ස වා තාව. ඉමිනා**පුරෙජාතපච්චයෙනාති** එත්ථ පුරෙසද්දො පඨමත්ථොති දස්සෙති.**පච්ඡාති** පයොගතො, පයොගස්ස වා පරං.**අපුබ්බංඅචරිමන්ති** එකපහාරෙන. ඉමිනා සහජාතසද්දස්ස අත්ථං දස්සෙති.

එවං පුච්ඡිත්වාති සම්බන්ධො.**යන්ති**ධම්මජාතං. ඉදානි ආහාති සම්බන්ධො.**යස්සාති** පයොගාදිකස්ස.**තදෙවාති** ධම්මජාතමෙව.**තස්සාති** ''පුබ්බකරණං පයොගස්සා''තිආදිවචනස්ස අත්ථො එවං වෙදිතබ්බොති යොජනා. ''පයොගස්සකතමෙ ධම්මා''තිආදි යං වචනං වුත්තං, තත්ථ විස්සජ්ජනං මයා වුච්චතෙති යොජනා.ඉමිනා පාළියං අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බභාවං දස්සෙති. චතූහි පච්චයෙහි පච්චයාකාරංවිත්ථාරෙන්තො ආහ ''පයොගස්ස හී''තිආදි. පයොගස්ස පුබ්බකරණං පච්චයො හොතීතිසම්බන්ධො.**උද්දිට්ඨධම්මෙසූති** ''අනන්තරපච්චයෙනපච්චයො''තිආදිනා උද්දිට්ඨෙසු ධම්මෙසු පුරෙජාතපච්චයො පනෙසාතිසම්බන්ධො. අථ වා**උද්දිට්ඨධම්මෙසූති** පුබ්බකරණවසෙනඋද්දිට්ඨෙසු ධොවනාදිධම්මෙසු එකධම්මම්පීති සම්බන්ධො.**නලභතීති** උදකාහරණාදිපයොගස්ස පුබ්බෙ න ලභති.**අයන්ති**උදකාහරණාදිපයොගො.**පච්ඡාජාතපච්චයං පන ලභතීති**උදකාහරණාදිපයොගොපච්ඡාජාතපච්චයං ලභති. කස්මා ලභතීති ආහ ''පච්ඡා උප්පජ්ජනකස්ස හී''තිආදි.**පච්ඡාති** පයොගස්ස, පයොගතො වා පරං. හි යස්මා කයිරති, තස්මා ලභතීති යොජනා. සහජාතපච්චයං පන න ලභතීතිසම්බන්ධො.**මාතිකාපලිබොධානිසංසසඞ්ඛාතෙති**අට්ඨමාතිකාද්වෙපලිබොධපඤ්චානිසංසසඞ්ඛාතෙ.**අඤ්ඤෙොති**පන්නරසහි ධම්මෙහි අඤ්ඤෙො.**පයොගාදීසූති**ආදිසද්දෙනපුබ්බකරණපච්චුද්ධාරඅධිට්ඨානානි සඞ්ගණ්හාති.**එතෙනුපායෙනාති** එතෙන යථාවුත්තඋපායෙන.

පුබ්බකරණනිදානාදිවිභාගවණ්ණනා

406-7. ද්වික්ඛත්තුං පුච්ඡිතත්තා ''පුච්ඡාද්වය''න්ති වුත්තං. හෙතුපච්චයානං සරූපංදස්සෙන්තො ආහ ''ඡ චීවරානී''ති. කස්මා වෙදිතබ්බානීති ආහ ''පුබ්බපයොගාදීනඤ්හී''තිආදි.**හීති** යස්මා.**තානියෙවාති** ඡ චීවරානි එව. එවසද්දො පච්ඡාපි යොජෙතබ්බො, තානිඑවාති අත්ථො.**හීති** සච්චං, පුබ්බකරණාදීනි න අත්ථීතියොජනා.

408. ''ඉමායසඞ්ඝාටියා''තිආදිනා වචීභෙදාකාරං දස්සෙති. කථිනත්ථාරකෙන යස්මා පච්චුද්ධාරො චඅධිට්ඨානඤ්ච කරීයති, තස්මා**කිරියාති** වුච්චති. තෙනවුත්තං ''පච්චුද්ධාරො චෙව අධිට්ඨානඤ්චා''ති.

411. වත්ථුවිපන්නාදීනං සරූපං දස්සෙන්තො ආහ ''අකප්පියදුස්සං හොතී''තිආදි. විනාසං, විකාරං වා පජ්ජතීති**විපන්නං,**වත්ථුමෙව විපන්නං**වත්ථුවිපන්නං**.

කථිනාදිජානිතබ්බවිභාගවණ්ණනා

412. **තෙසඤ්ඤෙව ධම්මානන්ති** එත්ථ ධම්මානං සරූපං දස්සෙන්තො ආහ ''යෙසු රූපාදිධම්මෙසූ''ති. තත්ථ**රූපාදිධම්මෙසූති**වණ්ණගන්ධාදීසු

සුද්ධට්ඨකරූපකලාපධම්මෙසු.**සතීති** සන්තෙසු.**තෙසන්ති** රූපාදීනංධම්මානං. ‘‘සමොධාන’’න්ති ඉමිනා**සඞ්ගහොති** පදස්ස අත්ථංදස්සෙති. ‘‘මිස්සීභාවො’’ති ඉමිනා**සමවායොති** පදස්ස අත්ථංදස්සෙති. අවයවධම්මානං සං එකභාවස්ස ගහණංසඞ්ගහො. අවයවධම්මානං සමං අයනං පවත්තනං**සමවායො. බහූසු ධම්මෙසූති**බහූසු පරමත්ථපඤ්ඤත්තිධම්මෙසු.**නාමමත්තන්ති**නාමපඤ්ඤත්තිමත්තං.**පුබ්බෙති** කථිනක්ඛන්ධකෙ.

‘‘කාරණෙහී’’තිඉමිනා**ආකාරසද්දො** කාරණත්ථොති දස්සෙති.**යන්ති**වචනං.

416. **උප්පජ්ජන්තීති** කථිනුද්ධාරා උප්පජ්ජන්ති.**කින්ති** කිං අත්ථජාතං. සබ්බෙපි කථිනුද්ධාරාති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං, යස්මා වා.**එත්ථාති**කථිනුද්ධාරෙසු.**පුරිමා ද්වෙති** අන්තරුබ්භාරසහුබ්භාරවසෙනපුරිමා ද්වෙ.**එතෙසඤ්චාති** පුරිමානං ද්වින්නඤ්ච.**ඉතරෙති** අවසෙසා කථිනුද්ධාරා.**තෙසුපීති**ඉතරෙසු කථිනුද්ධාරෙසු.**සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිංකථිනවිනිච්ඡයෙ.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

පඤ්ඤත්තිවග්ගවණ්ණනාය

යොජනා සමත්තා.

උපාලිපඤ්චකං

අනිස්සිතවග්ගවණ්ණනා

417. උපාලිපඤ්හෙසු ‘‘කති හි නු ඛො භන්තෙ’’ති පුච්ඡාය සම්බන්ධො නත්ථීති කස්සචිමඤ්ඤනං නිවාරෙන්තො ආහ ‘‘අය සම්බන්ධො’’ති.**ථෙරොති**උපාලිත්ථෙරො, පුච්ඡීති සම්බන්ධො.**ඉමෙසන්ති** පඤ්චකානංතන්තින්ති සම්බන්ධො. කෙසං අත්ථාය තන්තිං ඨපෙස්සාමීති ආහ ‘‘නිස්සායවසනකාරීනං අත්ථායා’’ති. වසනකාරීනං භික්ඛූනන්ති සම්බන්ධො.**තෙසන්ති** පඤ්හානං.

ආපන්නොකම්මකතොති එත්ථ ‘‘ආපන්නො’’ති පදං ‘‘කම්මකතො’’ති පදස්සකාරණදස්සනන්ති ආහ ‘‘ආපත්තිං ආපන්නො, තප්පච්චයාව සඞ්ඝෙන කම්මං කතං හොතී’’ති.**තප්පච්චයාවාති** තංආපත්තිආපන්නසඞ්ඛාතා කාරණා එව.

තප්පටිප්පස්සම්භනවග්ගවණ්ණනා

420. **අයන්ති**කම්මකතො භික්ඛු, න වත්තතීතිසම්බන්ධො.**අනුලොමවත්තෙති** කතකම්මස්ස අනුලොමෙ

වත්තෙ.**අස්සාති** භික්ඛුස්ස.**සරජ්ජුකොති**සහ කම්මසඞ්ඛාතාය රජ්ජුයාති සරජ්ජුකො.

421. සමග්ගෙහිභික්ඛූහීති සම්බන්ධො.**හීති** සච්චං.**අච්චයං දෙසාපෙත්වාති** අඤ්ඤමඤ්ඤං දොසං දෙසාපෙත්වා.**තිණවත්ථාරකසමථං වාති**වාසද්දොඅත්ථන්තරවිකප්පො.**තත්‍ර චෙති** එත්ථතසද්දො කම්මවිසයො, **චෙසද්දොසචෙපරියායොති** ආහ ‘‘සචෙ තාදිසෙ කම්මෙ’’ති.**දිට්ඨාවිකම්මම්පිකත්වාති** දිට්ඨාවිකම්මං කත්වාපීති යොජනා.**පිසද්දෙන** අකත්වාපීති සම්පිණ්ඩෙති.**යත්‍රපනාති** කම්මෙ පන.**තත්ථාති** කම්මෙ.**පක්කමිතබ්බන්ති** සඞ්ගාමාවචරෙන පක්කමිතබ්බං.

422. **උස්සිතමන්තීති** එත්ථ උස්සිතං මන්තී උස්සිතමන්තීතිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ලොභ…පෙ…. භාසිතා’’ති. තත්ථ ‘‘ලොභදොස මොහමානුස්සන්නං වාච’’න්තිඉමිනා උස්සිතපදස්ස අත්ථං දස්සෙති. ‘‘භාසිතා’’ති ඉමිනා ‘‘මන්තී’’ති පදස්සඅත්ථං දස්සෙති.**නිස්සිතජප්පීති** එත්ථ අඤ්ඤනිස්සිතංජප්පමෙතස්සාති නිස්සිතජප්පීති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අත්තනො’’තිආදි. එත්ථ**ජප්පන්ති** වචනං. ජප්ප වචනෙති හි ධාතුපාඨෙසු වුත්තං.**උස්සදයුත්තන්ති** ලොභාදිඋස්සදයුත්තං, වචනන්ති සම්බන්ධො.**එවමඤ්ඤන්ති** එවං අත්තනා අඤ්ඤං.**කථානුසන්ධිවචනෙති** චොදකචුදිතකානං කථාය අනුසන්ධිවචනෙ. එත්ථ ‘‘වචනෙ’’ති ඉමිනා ‘‘භාසානුසන්ධී’’ති එත්ථ භාසසද්දො වචනපරියායොති දස්සෙති.

උස්සාරෙතීති උද්ධං ගමාපෙති. ඉමිනාඋස්සාදෙති උපරි ගමාපෙතීති**උස්සාදෙතාති** වචනත්ථං දස්සෙති.එත්ථ හි දකාරරකාරා සදිසත්ථා. තෙ හි ද්වෙ අක්ඛරා කදාචිකත්ථචි සදිසත්ථා හොන්ති.**අවසාරෙතීති** හීනභාවං ගමාපෙති.ඉමිනා අවසාදෙති අධොභාවං ගමාපෙතීති**අවසාදෙතාති** වචනත්ථංදස්සෙති. ‘‘අපසාදෙතා’’තිපි පාඨො, උපසග්ගමත්තමෙව නානං.**සම්ඵඤ්චබහුං භාසතීති** එත්ථ සම්ඵසද්දො නිරත්ථකකථාවචනොති ආහ ‘‘නිරත්ථකකථ’’න්ති.නිරත්ථකකථා හි යස්මා සං හිතසුඛං ඵලති විනාසෙති, තස්මා සම්ඵන්ති වුච්චති. ඵාධාතූති ච ඵලධාතූති ච ධාතුපාඨෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 16 ලකාරන්තධාතු)වුත්තං.

භාරෙ අනාරොපිතෙති ‘‘තව භාරො’’ති සඞ්ඝෙනභාරෙ අනාරොපිතෙ.**අජ්ඣොත්ථරිත්වාති** අභිභවිත්වා. ඉමිනා**පසය්හ පවත්තාති** එත්ථපසය්හසද්දස්ස අභිභවනත්ථං දස්සෙති.**අනධිකාරෙති**අනධිපච්චට්ඨානෙ. ‘‘කථෙතා’’ති ඉමිනා වතුධාතුයා කථනත්ථං දස්සෙති.**අනොකාසකම්මං කාරෙත්වාති** එත්ථ නකාරස්ස අයුත්තයොගභාවතොයුත්තට්ඨානං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඔකාසකම්මං අකාරෙත්වා’’ති.**යස්සාති** යා අස්ස. අස්ස භික්ඛුනො අත්තනො යා දිට්ඨී අත්ථීතියොජනා, අථවා අත්තනො යා දිට්ඨී භවෙය්‍යාති

යොජනා.**තන්**තිදිට්ඨිං. ‘‘කථෙතා’’ති ඉමිනා**බ්‍යාකතාති** එත්ථ වි ආපුබ්බකරධාතුයා කථනත්ථං දස්සෙති.

වොහාරවග්ගවණ්ණනා

424. ‘‘නෙවදෙසනාය න වුට්ඨානෙනා’’ති ඉදං පාරාජිකාපත්තිං සන්ධාය වුත්තං.**දොසානුරූපන්**ති වත්ථුසඞ්ඛාතස්ස දොසස්ස අනුරූපං.

පයොගං න ජානාතීති එත්ථ සචෙ පයොගො මූලෙනවිසදිසො හුත්වා භින්නො හොති, එවං සති මූලපයොගන්ති න වත්තබ්බන්ති ආහ ‘‘අධිකරණානං හී’’තිආදි.**හීති** සච්චං, යස්මා වා. මූලමෙවපයොගා නාම හොන්ති, න අඤ්ඤන්ති අධිප්පායො.

කාතබ්බන්තිනජානාතීති කාතබ්බං ඉති කම්මස්ස කරණං න ජානාතීති යොජනා.**වත්ථූති** භණ්ඩනකලහාදිවත්ථු, නියස්සාදීනං වත්ථූති සම්බන්ධො. **චතුන්නන්ති**තජ්ජනීයනියස්සපබ්බාජනීයපටිසාරණීයවසෙන චතුන්නං.**යාවතීති**සඞ්ඝං කම්මස්ස වූපසමං යාවති.

වත්ථුන්ති එත්ථ ආපත්තික්ඛන්ධානමෙවවත්ථුන්ති ආහ ‘‘සත්තන්නං ආපත්තික්ඛන්ධාන’’න්ති.පදෙසපඤ්ඤත්තිසබ්බත්ථපඤ්ඤත්තිසාධාරණප ඤ්ඤත්තිඅසාධාරණපඤ්ඤත්තිඑකතොපඤ්ඤ- ත්තිඋභතොපඤ්ඤත්තිවසෙන ඡන්නං පඤ්ඤත්තීනං පඤ්ඤත්තියං පවිට්ඨත්තා වුත්තං ‘‘තිවිධං පඤ්ඤත්ති’’න්ති. ‘‘හෙට්ඨුපරියං කත්වා පදං යොජෙතී’’ති ඉමිනා**පදපච්චාභට්ඨන්ති** එත්ථ පදානං හෙට්ඨුපරියවසෙන පටිනිවත්තිත්වාආහස්සනං ගළනං වුතං පදපච්චාභට්ඨන්ති අත්ථං දස්සෙති.

විනයෙති එත්ථ න කෙවලං පාළියංයෙව, අථ ඛොඅට්ඨකථායම්පීති ආහ ‘‘විනයපාළියඤ්චෙව අට්ඨකථායඤ්චා’’ති.

ඤත්තිංන ජානාතීති එත්ථ ඤත්තිභෙදං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සඞ්ඛෙපතො’’තිආදි.**තත්ථාති** දුවිධාසු ඤත්තීසු.**කම්මඤත්තීති** අනුස්සාවනකම්මස්ස ඨානෙ ඨිතා ඤත්ති.අනුස්සාවනකම්මං නත්ථි, සයමෙව අනුස්සාවනකම්මට්ඨානෙ ඨිතාති අත්ථො.**කම්මපාදඤත්තීති** අනුස්සාවනකම්මස්ස පාදභූතා මූලභූතා ඤත්ති.**නවසු ඨානෙසූති** ඔසාරණාදීසු නවසු ඨානෙසු.**ද්වීසු ඨානෙසූති** ඤත්තිදුතියඤත්තිචතුත්ථවසෙන ද්වීසු ඨානෙසු, කම්මපාදඤත්තියා කරණං න ජානාතීති සම්බන්ධො. ය්වායං චතුබ්බිධො සමථොති යොජනා.**තන්ති** චතුබ්බිධං සමථං.**ඤත්තියාති**සාමොත්ථෙ සාමිවචනං. යං අධිකරණං වූපසමතීති සම්බන්ධො.**තස්සාති** අධිකරණස්ස. තං වූපසමං න ජානාතීති සම්බන්ධො.

සුත්තං න ජානාතීති එත්ථසුත්තසද්දස්ස කදාචි කත්ථචි මාතිකායඤ්ච සුත්තන්තපිටකෙ ච පවත්තනතො ඉධඋභතොවිභඞ්ගෙති ආහ ‘‘උභතොවිභඞ්ග’’න්ති.**විනයං න ජානාතීති**එත්ථ විනයසද්දස්ස සකලෙ විනයපිටකෙ වත්තමානස්සාපි සුත්තන්ති එත්ථඋභතොවිභඞ්ගස්ස ගහිතත්තා ඉධ ඛන්ධකපරිවාරාව ගහෙතබ්බාති ආහ ‘‘ඛන්ධකපරිවාරං නජානාතී’’ති.

විනයං න ජානාතීති එත්ථ විනයපිටකස්ස ගහෙතබ්බත්තා වුත්තං ‘‘ඨපෙත්වා විනයපිටක’’න්ති.**සුත්තන්තිකෙ චත්තාරොමහාපදෙසෙති** (දී. නි. 2.187 ආදයො; අ. නි. 4.180) බුද්ධාපදෙසසඞ්ඝාපදෙසසම්බහුලත්ථෙරාපදෙසඑකත්ථෙරාපදෙසවසෙනච ත්තාරො මහාපදෙසෙ.**එත්ථාති** පඤ්චකෙ.**යන්ති** වචනං.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසුපඤ්චකෙසු.

ඉති

අනිස්සිතවග්ග-නප්පටිප්පස්සම්භනවග්ග-වොහාරවග්ගවණ්ණනාය

යොජනා සමත්තා.

දිට්ඨාවිකම්මවග්ගවණ්ණනා

425. දිට්ඨාවිකම්මවග්ගෙ**දිට්ඨාවිකම්මාති** එත්ථ ආවි කරීයතෙ**ආවිකම්මං,**දිට්ඨීනං ආවිකම්මං**දිට්ඨාවිකම්ම**න්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘දිට්ඨීනං ආවිකම්මානී’’ති. ‘‘ලද්ධිපකාසනාන’’න්ති ඉමිනා**දිට්ඨී**සද්දො ලද්ධිපරියායො, **ආවිකම්ම**සද්දො පකාසනපරියායොති දස්සෙති.**එතන්ති** ‘‘දිට්ඨාවිකම්මා’’ති නාමං. අදෙසනාගාමිනී නාම අත්ථතොගරුකන්ති ආහ ‘‘ගරුකාපත්තියා’’ති.**ලහුකායපීති** පිසද්දොගරහත්ථො. ලහුකායපි දෙසිතාය දිට්ඨාවිකම්මං අධම්මිකං හොති, පගෙව ගරුකායාතිඅත්ථො.

යථා…පෙ…. හොතීති යථා ආවිකතෙ චතූහි පඤ්චහි එකීභූතෙහි ආවිකතා හොතීතියොජනා.**චතූහි පඤ්චහීති** අන්තිමපරිච්ඡෙදදස්සනං. තතොඅතිරෙකෙහිපි එකතො දෙසෙතුං න වට්ටති, දෙසිතා ච ආපත්ති න වුට්ඨාති, දෙසනාපච්චයාදුක්කටඤ්ච හොති. ‘‘චතූහි පඤ්චහී’’ති අන්තිමපරිච්ඡෙදස්ස දස්සිතත්තා ද්වීහිතීහි පන එකතො දෙසෙතුං වට්ටතීති දට්ඨබ්බං.**මනොමානසෙනාති**එත්ථ මනොසද්දෙන මානසසද්දස්ස රාගඅරහත්තෙසුපි පවත්තනතො තදත්ථෙ පටික්ඛිපිත්වාචිත්තෙ එව වත්තතීති දස්සෙති. තෙන වුත්තං ‘‘මනසඞ්ඛාතෙන මානසෙනා’’ති. ඉමිනාමනභූතං මානසං**මනොමානස**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති.

සමානසංවාසකස්සාපීතිපිසද්දො සමානසංවාසකස්සපි නානාසීමාය ඨිතස්ස සන්තිකෙ ආවිකම්මංඅධම්මිකං හොති, පගෙව නානාසංවාසකස්සාති දස්සෙති.**මාළකසීමායාති** ඛණ්ඩසීමාය

අඩ්ගණෙ.**අවිප්පවාසසීමායා**තිමහාසීමාය, ඨිතස්සාපිසන්තිකෙති සම්බන්ධො. පිසද්දෙන ‘‘ඛණ්ඩසීමාය ඨිතස්සපී’’ති අත්ථංසම්පිණ්ඩෙති.

430. **න පරියත්ත**න්ති න සමත්ථං. ඉමිනා**නාල**න්ති එත්ථ අලංසද්දො පරියත්තත්ථොව, නාරහභූසනවාරණත්ථොතිදස්සෙති.**ඉධාපී**ති පඤ්චකෙපි. පිසද්දෙන පුරිමපඤ්චකංඅපෙක්ඛති. ‘‘සාසනතො’’ති ඉමිනා චුධාතුයා අපාදානං දස්සෙති. ‘‘කාමො’’ති ඉමිනාඅධිප්පායසද්දො කාමපරියායොති දස්සෙති.

432. **මන්දත්තා මොමූහත්තා**ති එත්ථ ත්තපච්චයස්ස භාවත්ථෙ, පඤ්චමීවිභත්තියා ච කාරණත්ථෙ පවත්තභාවං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘මන්දභාවෙනමොමූහභාවෙනා’’ති.**පරිභවා**ති එත්ථ පරිභවකාමාති අත්ථංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘පරිභවං ආරොපෙතුකාමො හුත්වා’’ති.**අඤ්ඤබ්‍යාකරණෙසුපී**ති අරහත්තබ්‍යාකරණෙසුපි.**සබ්බත්ථා**ති දිට්ඨාවිකම්මවග්ගෙ.**ය**න්ති වචනං.

ඉති දිට්ඨාවිකම්මවග්ගවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

මුසාවාදවග්ගවණ්ණනා

444. ධම්මපධානංධම්මාධිට්ඨානං සන්ධාය ‘‘පාරාජිකං ගච්ඡතීති පාරාජිකගාමී’’ති සුද්ධකත්තුවසෙනවුත්තං, පුග්ගලපධානං පුග්ගලාධිට්ඨානං සන්ධාය ‘‘පාරාජිකං ගච්ඡති අනෙන, ගමාපෙතීති වා පාරාජිකගාමී’’ති කරණහෙතුකත්තුවසෙනපි වත්තබ්බං. විත්ථාරංදස්සන්තො ආහ ‘‘තත්ථා’’තිආදි. තත්ථ**තත්ථා**ති ‘‘මුසාවාදො පාරාජිකගාමී’’තිආදිපාඨෙ, එවං විත්ථාරොවෙදිතබ්බොති සම්බන්ධො. තෙසු ‘‘මුසාවාදො පාරාජිකගාමී’’තිආදීසු වා, නිද්ධාරණෙභුම්මං.

අදස්සනෙනාති එත්ථ කස්ස අදස්සනෙනාතිආහ ‘‘විනයධරස්සා’’ති. විත්ථාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කප්පියාකප්පියෙසු හී’’තිආදි.**ත**න්ති විනයධරං.**අස්සවනෙනා**ති එත්ථකෙසං වචනං අස්සවනෙනාති ආහ ‘‘එකවිහාරෙපී’’තිආදි.**එකවිහාරෙපී**ති විනයධරෙන එකවිහාරෙපි. පිසද්දෙන නානාවිහාරෙ පනපගෙවාති දස්සෙති.**උපට්ඨාන**න්තිඋපට්ඨානත්ථං, උපට්ඨානට්ඨානං වා. වුච්චමානං අඤ්ඤෙසං වචනංඅසුණන්තො හුත්වා වාති යොජනා.**පසුත්තකතා**ති එත්ථයකාරලොපොති ආහ ‘‘පසුත්තකතාය’’ති.**පසුත්තකභාවෙනපී**තිපිසද්දො අඤ්ඤම්පි අදස්සනාදිකාරණං සම්පිණ්ඩෙති.**තථාසඤ්ඤී**ති එත්ථ තථාසද්දො කොවිසයොති ආහ ‘‘අකප්පියෙ...පෙ....ආපජ්ජන්තො’’ති.**එකරත්තාතික්කමාදිවසෙනා**ති ආදිසද්දෙනඡාරත්තාතික්කමාදිං සඞ්ගණ්හාති.**සබ්බත්ථා**තිමුසාවාදවග්ගෙ.

ඉති මුසාවාදවග්ගවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

භික්ඛුනොවාදවග්ගවණ්ණනා

450. භික්ඛුනිවග්ගෙ**අලාභායාති** එත්ථ ලභධාතුයා කම්මං, සම්පදානවචනස්ස ච තදත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘චතුන්නං පච්චයානං අලාභත්ථායා’’ති. ‘‘වායමතී’’ති ඉමිනා**පරිසක්කතීති** එත්ථ සක්කධාතුයාසමත්ථත්ථං පටික්ඛිපිත්වා වායමත්ථං දස්සෙති.**කලිසාසනන්ති** පාපපරාජයආණං.**නීහරණත්ථායාති**නිද්ධරිත්වා අපනයනත්ථාය.

451. ‘‘කම්ම’’න්ති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා ‘‘සත්තන්නං කම්මානං අඤ්ඤතර’’න්ති.

454. **නසාකච්ඡාතබ්බොති**එත්ථ කො නාම කථාමග්ගො න සාකච්ඡාතබ්බො, නනු විනයොයෙවාති ආහ ‘‘කප්පියා…පෙ.…කථාමග්ගො’’ති. ‘‘න කථෙතබ්බො’’ති ඉමිනා කච්ඡසද්දස්ස කථධාතුයා නිප්ඵන්නභාවංදීපෙති. කස්මා පන පඨමපඤ්චකෙ ‘‘න අසෙක්ඛෙනා’’ති පටික්ඛිපිත්වා දුතියපඤ්චකෙ ‘‘අසෙක්ඛෙනා’’තිආදි වුත්තන්ති ආහ ‘‘යස්මා පනා’’තිආදි. ඉතරො පුථුජ්ජනො නකථෙතීති යොජනා.

න අත්ථපටිසම්භිදාපත්තොති එත්ථ අත්ථොනාම අට්ඨකථායෙවාධිප්පෙතාති ආහ ‘‘අට්ඨකථායා’’ති. ‘‘පභෙදගතඤාණප්පත්තො’’ති ඉමිනාඅත්ථාදීසු පති විසුං සම්භිජ්ජතීති**පටිසම්භිදා,**පඤ්ඤා, තං පත්තොති**පටිසම්භිදාපත්තො.** අත්ථෙපටිසම්භිදාපත්තො අත්ථපටිසම්භිදාපත්තොති දස්සෙති. ‘‘පාළිධම්මෙ’’ති ඉමිනා**ධම්මපටිසම්භිදාපත්තොති** එත්ථ ධම්මසරූපං දස්සෙති.**වොහාරනිරුත්තියන්ති** පඤ්ඤත්තිනිරුත්තියං. ඉමිනා**නිරුත්තිපටිසම්භිදාපත්තොති** එත්ථ නිරුත්තිසරූපං දස්සෙති.**පටිභානපටිසම්භිදාපත්තොති** එත්ථ පටිභානං නාමහෙට්ඨිමඤාණත්තයමෙවාති ආහ ‘‘අත්ථපටිසම්භිදාදීනි ඤාණානී’’ති, **තෙසූති** ඤාණෙසු, යං යං විමුත්තං**යථාවිමුත්තං,**චිත්තං.**පච්චවෙක්ඛිතාති**පුනප්පුනං ඔලොකිතා.**සබ්බත්ථාති** භික්ඛුනිවග්ගෙ.

ඉති භික්ඛුනොවාදවග්ගවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

උබ්බාහිකවග්ගවණ්ණනා

455. උබ්බාහිකවග්ගෙ**අත්ථකුසලොති**ආදිපදානං භෙදනිස්සිතසමාසංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘අට්ඨකථාකුසලො’’තිආදි.**ආචරියමුඛතොති**ආචරියවදනතො, ආචරියසම්මුඛෙ වා, **සිථිලධනිතාදීති** ආදිසද්දෙනදීඝරස්සාදීනි (පරි. අට්ඨ. 485; වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 252) සඞ්ගණ්හාති.**අක්ඛරපරිච්ඡෙදෙති** එත්තකො සිථිලො, එත්තකො ධනිතොතිආදිනාඅක්ඛරපරිච්ඡෙදෙ.

ඉමිනා**බ්‍යඤ්ජනකුසලොති** එත්ථබ්‍යඤ්ජනසද්දො අක්ඛරපරියායොති දස්සෙති.**නපුබ්බාපරකුසලොති** එත්ථ පුබ්බාපරො නාම පුරිමානං චතුන්නඤ්චෙව කථාය චපුබ්බාපරොති ආහ ‘‘අත්ථපුබ්බාපරෙ’’තිආදි.

කොධනොතිආදීනි වුත්තානීති සම්බන්ධො. යස්මා න සක්කොතීතියොජනා.**පසාරෙතාති** එත්ථ සරධාතු උපසග්ගවසෙන වෙචිත්තවාචකොතිආහ ‘‘මොහෙතා’’ති.

ඉති උබ්බාහිකවග්ගවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

අධිකරණවූපසමවග්ගවණ්ණනා

457. අධිකරණවූපසමවග්ගෙ සඞ්ඝගරු නාම කොති ආහ ‘‘ධම්මඤ්ච...පෙ.... සඞ්ඝගරු නාම හොතී’’ති.**තානීති** චීවරාදීනි.

458. **පඤ්චහුපාලිආකාරෙහීති** එත්ථ ආකාරසද්දො කාරණත්ථොති ආහ ‘‘පඤ්චහිකාරණෙහී’’ති.**කම්මෙනාති**ආදීසු කම්මාදීනං සරූපං දස්සෙන්තොආහ ‘‘අපලොකනාදීසූ’’තිආදි.**උපපත්තීහීති** යුත්තීහි. මය්හංඋච්චාකුලා පබ්බජිතභාවඤ්ච බහුස්සුතභාවඤ්ච තුම්හෙ ජානාථාති යොජනා. මාදිසොනාම...පෙ.... තුම්හාකං යුත්තං නනූති යොජනා.**කණ්ණමූලෙති**කණ්ණසමීපෙ.**අනුස්සාවනෙනාති** අනුසමීපෙ සාවාපනෙන.**තෙසන්ති** භික්ඛූනං.**අනිවත්තිධම්මෙති**අනිවත්තනසභාවෙ.**සලාකග්ගාහෙනාති** අත්තනො සලාකායගාහාපනෙන.

එත්ථාති කම්මාදීසු.**පමාණන්ති** සඞ්ඝභෙදස්ස කාරණං.**පුබ්බභාගාති** සඞ්ඝභෙදතො පුබ්බභාගෙ පවත්තා. පුබ්බභාගභාවංආවිකරොන්තො ආහ ‘‘අට්ඨාරසවත්ථුදීපනවසෙන හී’’තිආදි. වොහරන්තෙපීති යොජනා.**තත්ථාති** වොහාරෙ. කදා පන සඞ්ඝො භින්නොති ආහ ‘‘යදා පනා’’තිආදි.යදා පන කරොතීති සම්බන්ධො.**කම්මන්ති** උපොසථකම්මතො අඤ්ඤංකම්මං ගහෙතබ්බං.**උද්දෙසන්ති** උපොසථකම්මං.**ඉතීති** එවං. සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකවණ්ණනායං ‘‘එවං...පෙ....පකාසයිස්සාමා’’ති (චූළව. අට්ඨ. 351) යං වචනං අවොචුම්හාති යොජනා. තස්සවචනස්සාති පාඨං අජ්ඣාහරිත්වා ‘‘ස්වායං අත්ථො’’ති පදෙන සම්බන්ධිතබ්බො.

පඤ්ඤත්තෙතන්ති එත්ථනිග්ගහිතලොපසන්ධීති ආහ ‘‘පඤ්ඤත්තං එත’’න්ති.**ක්වාතිකිස්මිං** ඛන්ධකෙ.**තත්‍රාති** වත්තක්ඛන්ධකෙ.**එත්තාවතාති** එත්තකෙන ආගන්තුකවත්තාදිඅකරණමත්තෙන.**අනුපුබ්බෙනාති** අනුක්කමෙන.**යථාරත්තන්ති**එත්ථ යථාසද්දො අනුරූපත්ථවාචකො, රත්තිසද්දෙන රත්තිප්පමාණං ගහෙතබ්බන්තිදස්සෙන්තො ආහ ‘‘රත්තිපරිමාණානුරූප’’න්ති. ඉමිනා රත්තියා අනුරූපං**යථාරත්තන්ති** නිබ්බචනං දස්සෙති. ‘‘රත්තිපරිමාණානුරූප’’න්තිවුත්තෙ රත්තිපරිමාණස්ස

අතික්කන්තත්තා අත්ථතො ථෙරොති ආහ ''යථාථෙරන්තිඅත්ථො''ති.**වවත්ථානන්ති** පරිච්ඡෙදො. සො හි විසුං අවහිතොහුත්වා තිට්ඨතීති වවත්ථානන්ති වුච්චති.**කම්මාකම්මානීති** එත්ථ කම්මං අකම්මානීති පදවිභාගං කත්වා අකාරොවුද්ධත්ථොති ආහ ''ඛුද්දකානි චෙව මහන්තානි ච කම්මානී''ති. සති ච අකම්මස්සමහන්තභාවෙකම්මං නාම ඛුද්දකන්ති අත්ථතො සිද්ධං හොති. තෙනවුත්තං ''ඛුද්දකානි චෙවා''ති. අකාරස්ස අප්පත්ථං ගහෙත්වා ''මහන්තානි චෙවඛුද්දකානි ච කම්මානී''ති අත්ථොපි යුජ්ජතෙව. සො පන ඉධ න ගහිතො, අඤ්ඤත්ථ පනදිස්සති. ''උච්චාවචානි කම්මානී''ති හි වාක්‍යවසෙන වුත්තට්ඨානෙ උච්චසද්දෙනමහන්තත්ථං දස්සෙති, අවචසද්දෙන ඛුද්දකත්ථං දස්සෙති. තස්මා මහන්තඛුද්දකානිකම්මානීති අත්ථො වෙදිතබ්බො. සති ච අකම්මස්ස ඛුද්දකභාවෙ කම්මං නාමමහන්තන්ති අත්ථතොපි සිද්ධන්ති දට්ඨබ්බං.

සඞ්ඝභෙදවග්ගද්වයවණ්ණනා

459. සඞ්ඝභෙදවග්ගද්වයෙ**එතෙති** සභාවා.**තෙති** අධම්මාදයො.**ඉතීති** එවං. යංකම්මන්ති යොජනා. දිට්ඨිං විනිධායාති සම්බන්ධො. එකස්මිං පඤ්චකෙ අයංඅත්ථයොජනා කාතබ්බාති සම්බන්ධො.**එත්ථාපීති** ඉමස්මිංපඤ්චකෙපි.**පිසද්දෙන** හෙට්ඨා වුත්තං පඤ්චකං අපෙක්ඛති.**සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු පඤ්චකෙසු.**හීති** සච්චං. පුබ්බෙ අවුත්තනයං යං වචනමත්ථි, තං වචනං එත්ථපඤ්චකෙසු න අත්ථීති යොජනා.

ආවාසිකවග්ගවණ්ණනා

461. ආවාසිකවග්ගෙ ''හරිත්වා''ති ඉමිනා**යථාභතන්ති** එත්ථභරධාතුයා හරණත්ථඤ්ච කිරියාවිසෙසනභාවඤ්ච දස්සෙති. ''ඨපිතො''ති ඉමිනා**නික්ඛිත්තොති** එත්ථ ඛිපධාතුයා ඨපනත්ථං දස්සෙති.

462. **පරිණාමෙතීති** පරිණතංපාපෙති. ''නියාමෙති කථෙතී''ති ඉමිනාඅධිප්පායත්ථං දස්සෙති, **එත්ථාති** ආවාසිකවග්ගෙ.

කඨිනත්ථාරවග්ගවණ්ණනා

467. කඨිනත්ථාරවග්ගෙ**ඔතමසිකොති** එත්ථ අවතමං ගතො ඔතමසිකොතිදස්සෙන්තො ආහ ''අන්ධකාරගතො''ති. අන්ධකාරසද්දෙන තමසද්දො අන්ධකාරපරියායොතිදස්සෙති.**තන්ති** ඔතමසිකං. **අසමන්නාහරන්තොති** තං අසමන්නාහරන්තො, කස්මා අසමන්නාහරන්තොතිආහ ''කිච්චයපසුතත්තා වන්දන''න්ති.**එකතොති** කොපෙනසද්ධිං. වෙරී විසභාගපුග්ගලො එකතො ආකොධෙන වත්තනට්ඨෙන**එකාවත්තොති** වුච්චති.**පහරෙය්‍යාති**වන්දන්තං පහරෙය්‍ය.

‘‘අඤ්ඤං චින්තයමානො’’ති ඉමිනා අඤ්ඤස්මිං ආරම්මණෙ චිත්තංවිදහති ඨපෙතීතිඅඤ්ඤවිහිතොති දස්සෙති.

සඞ්ඝතො උද්ධරිත්වා ඛිපිතබ්බො අපනෙතබ්බොති උක්ඛිත්තො, සොයෙවඋක්ඛිත්තකො. **තෙහීති** චතූහි. අවන්දියෙසුපන්නරසපුග්ගලෙසූති සම්බන්ධො.**අන්තරා වුත්තකාරණෙන** වාතිඅන්තරෙ වුත්තෙන ‘‘තඤ්හි වන්දන්තස්ස මඤ්චපාදාදීසුපි නලාටංපටිහඤ්ඤෙය්‍යා’’තිආදිනා කාරණෙන වා.**ඉතොති**පන්නරසපුග්ගලම්හා. **ඉතීති** එවං. සචෙඋද්දෙසාචරියො ච ඔවාදාචරියො ච නවකො හොති, න වන්දනීයො.**සබ්බත්ථාති** කඨිනත්ථාරවග්ගෙ.

ඉති කඨිනත්ථාරවග්ගවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

නිට්ඨිතා ච උපාලිපඤ්චකවණ්ණනාය යොජනා.

ආපත්තිසමුට්ඨානවණ්ණනා

470. ‘‘අචිත්තකො ආපජ්ජති’’තිආදීසු එවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා.**අචිත්තකො ආපජ්ජතීති** අචිත්තකො හුත්වා ආපජ්ජති. එසෙව නයොඅචිත්තකො වුට්ඨාතීති එත්ථාපි. යංකිඤ්චි ආපත්තින්තිසම්බන්ධො. ඉතරං ආපත්තින්ති යොජනා.**ධම්මදානං කරොමීති** ‘‘සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාතී’’ති (ධ. ප. 354) ච ‘‘අමතංදදො ච සො හොති, යොධම්මමනුසාසතී’’ති (සං. නි. 1.42) ච භගවතා වුත්තවචනං සුත්වා ධම්මදානං කරොමි.**දොමනස්සිකොති** දොමනස්සෙන යුත්තො, දොමනස්සවන්තො වා.**එත්ථාති** අබ්‍යාකතමූලෙ.

473. **යස්ස යස්සාති** සික්ඛාපදස්ස.**තංසබ්බන්ති** සබ්බං තංතංසමුට්ඨානසික්ඛාපදං.

අපරදුතියගාථාසඞ්ගණිකං

(1) කායිකාදිආපත්තිවණ්ණනා

474. **ඡආපත්තියො කායිකාති**එත්ථ ඡ ආපත්තියො නාම කාති ආහ ‘‘අන්තරපෙය්‍යාලෙ’’තිආදි. අන්තරපෙය්‍යාලෙවුත්තාති සම්බන්ධො. ‘‘කායද්වාරෙ සමුට්ඨිතත්තා’’ති ඉමිනා කායෙ සමුට්ඨන්තීතිකායිකාති වචනත්ථං දස්සෙති. තස්මිංයෙව අන්තරපෙය්‍යාලෙවුත්තාති සම්බන්ධො. ‘‘වජ්ජපටිච්ඡාදිකාය’’තිආදිනාඡාදෙන්තස්ස **තිස්සොති** එත්ථ තිණ්ණං සරූපං දස්සෙති. ‘‘භික්ඛුනියා’’තිආදිනා**පඤ්ච සංසග්ගපච්චයාති** එත්ථපඤ්චන්නං සරූපං දස්සෙති.

‘‘එකරත්ත’’ඉතිආදිනාඅරුණුග්ගෙ **තිස්සොති** එත්ථ තිණ්ණං සරූපං දස්සෙති.**ද්වෙ යාවතතියකාති** සංවණ්ණෙතබ්බෙන ‘‘එකාදස යාවතතියකා නාමා’’තිසංවණ්ණනාය විරුද්ධභාවං පටික්ඛිපන්තො ආහ

‘‘පඤ්ඤත්තිවසෙන පනා’’තිආදි. ‘‘ඉමස්මිං සාසනෙ’’ති ඉමිනා එත්ථසද්දස්ස විසයං දස්සෙති.**එකෙනසබ්බසඞ්ගහොති** එත්ථ එකො නාම කො, සබ්බානි නාම කානීති ආහ ‘‘යස්සසියා’’තිආදි. ‘‘නිදානුද්දෙසෙනා’’ති ඉමිනා එකස්ස සරූපං දස්සෙති. ‘‘සික්ඛාපදානඤ්ච පාතිමොක්ඛුද්දෙසානඤ්චා’’ති ඉමෙහි පදෙහි සබ්බසරූපං දස්සෙති.සඞ්ගහ සද්දෙන කම්මඡට්ඨීසමාසො.

‘‘වජ්ජපටිච්ඡාදිකායා’’තිආදිනා**ද්වෙදුට්ඨුල්ලච්ඡාදනාති** එත්ථ ද්වින්නං සරූපං දස්සෙති.

‘‘භික්ඛු භික්ඛුනියා’’තිආදිනා**ගාමන්තරෙචතස්සොති** එත්ථ චතස්සන්නං සරූපං දස්සෙති. පුන ‘‘භික්ඛුභික්ඛුනියා’’තිආදිනා**චතස්සා නදිපාරපච්චයාති** එත්ථචතස්සන්නමෙව සරූපං දස්සෙති. ‘‘චීවරදානෙ පාචිත්තිය’’න්ති ඉමිනා පාචිත්තියභාවෙනසදිසත්තා සඞ්ඛ්‍යාවිසෙසො න කාතබ්බොති දස්සෙති.

(2) දෙසනාගාමිනියාදිවණ්ණනා

475. **එකෙත්ථාති**එත්ථසද්දො සාසනවිසයො.

එකසික්ඛාපදම්පි නත්ථීතිපිසද්දො බහුසික්ඛාපදානි පන පගෙවාති ච ආපත්ති පන පගෙවාති චආපත්තීපි නත්ථීති ච අත්ථං දස්සෙති.

‘‘සකලෙපි විනයෙ’’ති ඉමිනා**ද්වෙත්ථාති**පාඨෙ එත්ථසද්දස්ස විසයං දස්සෙති.**උභින්නන්ති**භික්ඛුභික්ඛුනීනං. අඤ්ඤථා පන කිත්තකා පඨමාපත්තිකාති ආහ ‘‘ඉතරථා පනා’’තිආදි.තත්ථ**ඉතරථාති** පඤ්ඤත්තිතො අඤ්ඤෙන පකාරෙන.**කම්මඤ්චාති** කම්මඤත්ති ච.**කම්මපාදිකාචාති** කම්මපාදඤත්ති ච.**නවසු ඨානෙසූති** ඔසාරණාදීසුනවසු ඨානෙසු.**ද්වීසූති** ඤත්තිදුතිය, ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙසු.

වජ්ජපටිච්ඡාදිකාය පාරාජිකං, උක්ඛිත්තානුවත්තිකාය පාරාජිකං, අට්ඨවත්ථුකාය පාරාජිකන්තිඉති ඉමෙ තයොති යොජනා.**කාරණභූතෙනාති** හෙතුභූතෙන, ‘‘කරණභූතෙනා’’තිපි පාඨො, සාධකතමසත්තිභූතෙනාති අත්ථො.

තෙසන්ති අද්ධානහීනාදීනං.**එත්ථාති** ‘‘තයො පුග්ගලා න උපසම්පාදෙතබ්බා’’ති පාඨෙ, එතෙසුඅඞ්ගහීනාදීසු වා.**යොති** පුග්ගලො. අපරිපූරො න යාවතීතිසම්බන්ධො. මාතුඝාතකාදයො කරණදුක්කටකා චාති යොජනා.**තත්ථාති** තෙසු ඤත්තිකප්පනාදීසු.**ඤත්තිකප්පනාති** ඤත්තිවිධි.**විප්පකතපච්චත්තන්ති** විප්පකතං පච්චත්තං.**අතීතකරණන්ති** අතීතස්ස කරණං. විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘වත්ථුසම්පන්නං හී’’තිආදි.**තයො කම්මාන සඞ්ගහාති** එත්ථඡන්දහෙදරක්ඛනත්ථාය නකාරෙ

නිග්ගහිතලොපො.**නාසිතකා**තිනාසෙතබ්බා පුග්ගලා, නාසිතබ්බාතිනාසිතා,නාසිතා එවනාසිතකා.**තිණ්ණං ජනානන්ති** තිණ්ණං උපසම්පදාපෙක්ඛජනානංඑකූපජ්ඣායෙන නානාචරියෙන හුත්වාති යොජනා.**එකානුස්සාවනා**තිඑකතො අනුස්සාවනා.

පාදොනාම කහාපණස්සචතුත්ථභාගො.**මාසකො**නාම පාදස්ස පඤ්චමභාගො.**පාරාජිකන්ති** වනප්පතිං ඡින්දන්තස්ස දුතියපාරාජිකං (පාරා. 110). **අනොදිස්සාති** ‘‘මනුස්සො මරතූ’’තිආදිනා නඋද්දිසිත්වා.**තෙනාති** විසෙන.

භික්ඛුනොවාදකවග්ගස්මින්තිසාමඤ්ඤාධාරො.**දසසු සික්ඛාපදෙසූති** විසෙසාධාරො.**පඨමසික්ඛාපදම්හියෙවාති** දසසු සික්ඛාපදෙසු පඨමසික්ඛාපදම්හියෙව.උපසම්පන්නාය භික්ඛුනියාති සම්බන්ධො. ‘‘ආපත්ති හොතී’’ති ඉමිනා ‘‘චීවරෙනා’’තිපදස්ස සම්බන්ධට්ඨානං දස්සෙති.

‘‘චතස්සො එවා’’ති ඉමිනා**තත්තිකා**තිඑත්ථ තසද්දස්ස විසයං දස්සෙති. තා චතස්සො පරිමාණා යාසං ආපත්තීනන්තිතත්තිකා. **නිපන්නස්සාපි තත්තිකා**ති එත්ථාපි එසෙව නයො.**සා**ති භික්ඛුනී.

(3) පාචිත්තියවණ්ණනා

476. **පඤ්ච භෙසජ්ජානීති** සබ්බිආදීනි පඤ්ච භෙසජ්ජානි. ඉමංආපත්තින්ති සම්බන්ධො. පච්ඡා ආපන්නොති යොජනා.

එකංකබළන්ති එකං ආලොපං, **තුම්හමූලෙති** තුම්හංසන්තිකෙ.

යථාවත්ථුකන්ති වත්ථුඅනුලොමං, ආපත්තියො දෙසිතාව හොන්තීති යොජනා.

කොකාලිකාදීනන්තිආදිසද්දෙනකටමොදකතිස්සකාදයො (පාරා. 417) සඞ්ගණ්හාති. පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙපාචිත්තියඤ්ච චණ්ඩකාළිකාය භික්ඛුනියා පාචිත්තියඤ්චාති යොජනා.**පයුත්තවාචාපච්චයාති** විඤ්ඤත්තිනිමිත්තාදීහි පකාරෙන යුත්තායවාචාය පච්චයා.**ආපත්ති පාරාජිකස්සාති** පාරාජිකස්සආපජ්ජනං. අථවා**පාරාජිකස්සාති** අස්ස භික්ඛුස්ස පාරාජිකාආපත්ති හොතීති වා පාරාජිකා ආපත්ති අස්ස භවතීති වා යොජනා කාතබ්බා.**ඉතීති** ඉමා ඡ ආපත්තියො ආපජ්ජතීති යොජනා.

භොජනංගහෙත්වා අජ්ඣොහරමානාති සම්බන්ධො.**තථෙවාති** යථා ඛාදනෙ, තථෙව මංසං ලසුණං අජ්ඣොහරමානාති යොජනා.

‘‘පණීතභොජනානී’’ති ච ‘‘අකප්පියමංස’’න්ති ච පදානි ‘‘අජ්ඣොහරමානා’’ති පදෙනසම්බන්ධිතබ්බානි.

පඤ්ච ඨානානීති පඤ්ච ආපත්තිසඞ්ඛාතානිඨානානි.**තත්ථාති** පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු.**ද්වින්නන්ති** භික්ඛුභික්ඛුනීනං.**තෙසන්ති** සික්ඛමානාදීනං.**පඤ්චන්නමෙවාති**සහධම්මිකානංයෙව.**විනිච්ඡයවොහාරොති** විනිච්ඡයවචනං. ඉමිනාචත්තාරි අධිකරණානි පටික්ඛිපති.**අඩ්ඪකම්මං නාමාති**අභියුඤ්ජන්තානං කම්මං නාම.

‘‘සහධම්මිකාන’’න්ති ඉමිනා**පඤ්චන්නංවිනිච්ඡයොති** එත්ථ පඤ්චසරූපං දස්සෙති. සොභණභාවං විත්ථාරෙන්තො ආහ ‘‘කතවීතික්කමො හී’’තිආදි.**අබ්භුණ්හසීලොති**අභිනවුප්පන්නසීලො. අබ්භුණ්හසීලො නාම අත්ථතො පාකතිකසීලොති ආහ ‘‘පාකතිකො’’ති, පකතිසීලෙන නියුත්තොති අත්ථො.

‘‘කායද්වාරසම්භවා’’ති ඉමිනා**කායිකා**තිපදස්ස තද්ධිතභාවං දස්සෙති.**මුඛං ඔලොකෙතබ්බන්ති එත්ථ**වුත්තාති සම්බන්ධො.

චතුන්නං දෙසනාය චාති එත්ථ ‘‘දෙසනායා’’ති පදං ආදිපදලොපන්ති ආහ ‘‘අච්චයදෙසනායා’’ති.**සාති** අච්චයදෙසනා. අභිනිලීයිත්වා ධනුනා මාරෙන්තීති**අභිමාරා.**

ඡෙජ්ජංහොතීති එත්ථ ඡෙජ්ජං නාම පාරාජිකාපජ්ජනමෙවාති ආහ ‘‘දෙවදත්තොවිය පාරාජිකං ආපජ්ජතී’’ති.**ඉමා පන ආපත්තියොති**පාරාජිකථුල්ලච්චයාපත්තියො.

(4) අවන්දනීයපුග්ගලාදිවණ්ණනා

477. **තෙසන්ති** දසන්නං පුග්ගලානං. ‘‘සද්ධි’’න්ති ඉමිනා**සාමීචෙනාති** එත්ථ සහත්ථෙ කරණවචනන්ති දස්සෙති.**සාමීචෙනාති** ච සාමීචිනා කත්තබ්බං**සාමීචං**කම්මං, තෙන සාමීචෙන.**දස චීවරධාරණාති** පදස්ස සමාසභාවංපටික්ඛිපන්තො ආහ ‘‘දස දිවසානි අතිරෙකචීවරස්ස ධාරණා’’ති.

කතිසතන්තිආදීසු ද්වීසු ගාථාපාදෙසුචතූසු විභත්‍යන්තපදෙසු පුරිමං පුරිමෙන, පච්ඡිමඤ්ච පච්ඡිමෙන යථාක්කමංයොජෙතබ්බන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘කතිසතං ආපත්තියො රත්තිසතං ඡාදයිත්වානා’’ති.පච්ඡිමගාථාය පුබ්බඩ්ඪෙපි එසෙව නයො.**අයං හීති** අයං එවවක්ඛමානො.**එත්ථාති** ගාථායං.**යොති**භික්ඛු, පටිච්ඡාදෙතීති සම්බන්ධො.**ඉතීති** අයංසඞ්ඛෙපත්ථො.

හෙට්ඨා වුත්තෙසු චතූසු චතුක්කෙසු ධම්මෙන සමග්ගං අපනෙත්වාද්වාදස කම්මදොසා වුත්තාති දට්ඨබ්බං. අධම්මෙන වග්ගකම්මං, අධම්මෙනසමග්ගකම්මන්ති යොජෙතබ්බං.

එත්ථාති ඡසු කම්මෙසු.**එතදෙවාති** ධම්මෙන සමග්ගකම්මමෙව.

යං දෙසිතාති එත්ථ යංසද්දොවචනවිපල්ලාසොති ආහ ‘‘යානි දෙසිතානී’’ති. ‘‘දෙසිතානී’’ති ඉමිනා**දෙසිතාති** එත්ථ නිකාරස්ස ආකාරාදෙසභාවං දස්සෙති. ‘‘පරියන්තපරිච්ඡෙදභාවරහිතත්තා’’ති ඉමිනා නත්ථි අන්තං පරියන්තමෙතස්සාති**අනන්ත**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති.**ත**න්තිනිබ්බානං, ජිතන්ති සම්බන්ධො. කෙන කං කින්ති කත්වා ජිතන්ති ආහ ‘‘භගවතාකිලෙසගණං අභිමද්දිත්වා’’ති. කෙන කං කින්ති කත්වා කිං ජිතං වියාති ආහ ‘‘රඤ්ඤාසපත්තගණං අභිමද්දිත්වා රජ්ජං වියා’’ති. තත්ථ ‘‘රඤ්ඤා’’ති ඉමිනා ‘‘කෙනා’’තිපුච්ඡං විස්සජ්ජෙසි. ‘‘සපත්තගණ’’න්ති ඉමිනා ‘‘ක’’න්ති පුච්ඡං විස්සජ්ජෙසි. ‘‘අභිමද්දිත්වා’’ති ඉමිනා ‘‘කින්ති කත්වා’’ති පුච්ඡං විස්සජ්ජෙසි. ‘‘රජ්ජ’’න්ති ඉමිනා ‘‘කි’’න්ති පුච්ඡං විස්සජ්ජෙසි.**සපත්තගණ**න්ති වෙරිගණං. අයං පනෙත්ථ යොජනා – රඤ්ඤා සපත්තගණංඅභිමද්දිත්වා රජ්ජං රාජභාවං ජිතං විය, භගවතා කිලෙසගණං අභිමද්දිත්වා නිබ්බානංජිතන්ති.**ස්වෙවාති** භගවා එව. ‘‘නිබ්බිකාරතායා’’ති ඉමිනා තාදිසද්දො නිබ්බිකාරත්ථවාචකො අනිප්ඵන්නපාටිපදිකොතිදස්සෙති. ‘‘විවෙකපඤ්චක’’න්ති ඉමිනා කායචිත්තඋපධිවසෙන විවෙකත්තයම්පි ගහෙතබ්බංවිවෙකභාවෙන සමානත්තා. තෙන භගවතාති සම්බන්ධො. ‘‘යානි සත්තආපත්තික්ඛන්ධානී’’තිඉමිනා**එකෙත්ථාති** එත්ථ එකසද්දස්ස විසයං දස්සෙති.**තත්ථාති** සත්තසු ආපත්තික්ඛන්ධෙසු.**එත්ථපනාති** සමථෙසු පන.**හීති** සච්චං.**තස්සාති** සම්මුඛාවිනයස්ස.**අට්ඨකථාසූ**තිසබ්බඅට්ඨකථාසු.**මයං පනාති** සඞ්ගහකාරකා අම්හෙ පන, බුද්ධඝොසනාමකා මයං පනාති අත්ථො, රොචයාමාති සම්බන්ධො. කස්ස කිමත්ථං ගහෙත්වාරොචෙසීති ආහ ‘‘විනාති නිපාතස්ස පටිසෙධනමත්ථමත්ත’’න්ති. ‘‘විනාති නිපාතස්සා’’තිපදං ‘‘අත්ථමත්ත’’න්ති පදෙ වාචකසම්බන්ධො. අත්තනො සාධ්‍යවචනංබුද්ධවචනසඞ්ඛාතෙන සාධකවචනෙන සාධෙන්තො ආහ ‘‘වුත්තම්පි චෙත’’න්තිආදි.

අට්ඨාරස අට්ඨකානීති අධම්මදිට්ඨිභෙද, ධම්මදිට්ඨිභෙද, වෙමතිකභෙදෙසු තීසු එකමෙකං මූලං කත්වා තයො තයො මූලිං කත්වා නවහොන්ති, තෙසු ධම්මදිට්ඨිභෙදෙසු ධම්මදිට්ඨිභෙදං අපනෙත්වා අට්ඨ හොන්ති, තානිඅට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූසු යොජෙත්වා අට්ඨාරස අට්ඨකානි හොන්තීති දට්ඨබ්බං.**ඡළූනදියඩ්ඪසත**න්ති චතුචත්තාලීසාධිකං සතන්ති වුත්තං හොති.

එකෙකවත්ථුස්මින්ති අට්ඨාරසසුභෙදකරවත්ථූසු එකෙකස්මිං වත්ථුස්මිං.

ඉති ගාථාසඞ්ගණිකවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

සෙදමොචකගාථා

(1) අවිප්පවාසපඤ්හාවණ්ණනා

479. **සෙදමොචකගාථාසූති** අධිප්පායත්ථස්ස ගම්භීරත්තා තංචින්තෙන්තානං විනයධරානං කායෙ සෙදං මොචෙතීති**සෙදමොචිකා,**සායෙව ගාථා සෙදමොචිකගාථා, තාසු. ‘‘අකප්පියසම්භොගො න ලබ්භතී’’ති ඉමිනාකප්පියසම්භොගො ලබ්භතීති දස්සෙති. කප්පියසම්භොගංදස්සෙතුං ‘‘නහාපනභොජනාදී’’තිවුත්තං.**අනාපත්තීති** මාතුභික්ඛුනියා අනාපත්ති.**එසාපඤ්හාති** එත්ථ පඤ්හසද්දො සභාවතිලිඞ්ගොති සද්දසත්ථෙසු (සද්දනීතිධාතුමාලායං 16 හකාරන්තධාතු; අභිධානප්පදීපිකායං 115 ගාථායං) වුත්තො, ඉධඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන වුත්තො. ‘‘පණ්ඩිතෙහී’’ති ඉමිනා කුසලස්ස කාරණං දස්සෙති, පණ්ඩිතත්තා කුසලොති අධිප්පායො.**අස්සාති** පඤ්හාය.**එතන්ති** විස්සජ්ජනං.**අස්සා**තිගාථාය.

එකාදස විවජ්ජියාති අවිභත්තිකනිද්දෙසො, එකාදස විවජ්ජියෙති අත්ථො. තෙන වුත්තං ‘‘යෙ’’තිආදි.**තෙපීති** පිසද්දො ගාථායං ලුත්තනිද්දිට්ඨගම්‍යමානභාවංදස්සෙති.

අයන්ති න්හාපිතපුබ්බකො භික්ඛු.**නිම්මිතබුද්ධන්ති** බුද්ධෙන නිම්මිතං බුද්ධරූපං.

විවජ්ජියාති එත්ථ යකාරොත්වාපච්චයස්ස කාරියොති ආහ ‘‘විවජ්ජෙත්වා’’ති. අසීසකං යං තං කබන්ධං අත්ථීතියොජනා. අසීසකත්තා කෙන සරීරෙන ජීවිතං බන්ධතීති**කබන්ධො.යස්සාති** කබන්ධස්ස.

භීති සච්චං.**තෙති** අභබ්බපුග්ගලා.

වාචාති එත්ථ යකාරලොපොති ආහ ‘‘වාචාය’’ති.**ඉති මෙති** එවං මම. එවං වදමානෙ මම වචනන්තියොජනා. අථවා**ඉතිමෙති** එවං ඉමෙ, එවං වදමානෙ ඉමෙ ජනාති යොජනා.සද්දම්පීති ඉමිනා ගිරසද්දො සද්දපරියායොති දස්සෙති.**භීති** සච්චං. තුණ්හීභූතස්ස නිසින්නස්ස තස්ස භික්ඛුනොතියොජනා. යදි මනොද්වාරෙ ආපත්ති නාම නත්ථි, එවං සති කස්මා ආපජ්ජෙය්‍යා වාචසිකන්තිවුත්තන්ති ආහ ‘‘යස්මා පනා’’තිආදි.**තෙනාති** තස්මා.**අස්සාති** භික්ඛුස්ස.

සාති භික්ඛුනී, ආපජ්ජතීති සම්බන්ධො.**වුත්තප්පකාරන්ති** ‘‘ගාමන්තරපරියාපන්න’’න්තිවුත්තප්පකාරං.

තාසූති ද්වීසු භික්ඛුනීසු.

චතුරො ජනාති එත්ථ චතුන්නං ජනානං සරූපංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘ආචරියො ච තයො ච අන්තෙවාසිකා’’ති. **සාහත්ථිකාති** සහත්ථා අවහරිතා.**ආණත්තියාපීති** ආණත්තෙන අවහරිතාපි.**ඉතරෙසන්ති** අන්තෙවාසිකානං, එකෙකො මාසකොති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** පරිවාරෙ සෙදමොචිකගාථායං.

(2) පාරාජිකාදිපඤ්හාවණ්ණනා

480. **සන්ථතපෙයාාලඤ්චාති** පඨමපාරාජිකවිභඞ්ගෙ (පාරා. 65) වුත්තංසන්ථතපෙයාාලඤ්ච.

ලිඞ්ගපරිවත්තං සන්ධායාති සති ලිඞ්ගෙපරිවත්තෙ පටිග්ගහණස්ස විජහනං සන්ධාය වුත්තං.

යොති භික්ඛු, පරිණාමෙතීති සම්බන්ධො.අත්තනො අත්ථායාති යොජනා.

අස්සාති ගාථාය.**කාකඋහදන්ති** කාකෙහි කරීසුස්සග්ගං.**කද්දමමක්ඛිතන්ති** කද්දමෙන මක්ඛිතං. කායගතානෙව හුත්වාතිසම්බන්ධො.

හීති විත්ථාරො. අනරියං තං ඉත්ථිං වා තංපුරිසං වා හනෙයාාති යොජනා. ලිඞ්ගපරිවත්තෙන හෙතුභූතෙන ඉත්ථිභූතං, පුරිසභූතඤ්චාති සම්බන්ධො.**ඉත්ථිභූතන්ති** ච ඉත්ථිහුත්වා භූතං, ඉත්ථිභාවං වා පත්තං.

මිගසිඞ්ගතාපසසීහකුමාරාදීනං තිරච්ඡානගතමාතාපිතරො වියාති යොජනා.**මිගසිඞ්ගතාපසොති** මිගසිඞ්ගනාමකො (ජා. අට්ඨ. 5.17.96 ආදයො)තාපසො.**සීහකුමාරොති** සීහබාහුකුමාරො. ආදිසද්දෙනභූරිදත්තාදයො සඞ්ගණ්හාති.

කුරුන්දියං ආගතන්ති සම්බන්ධො.

‘‘සච්චං භණන්තොති ගාථායා’’ති පදං ‘‘සච්චං භාසතො ලහුකාපත්ති හොති’’ති එත්ථ ඉතිසද්දෙන සම්බන්ධිතබ්බං. ‘‘සච්චංභණන්තො’’ති ගාථාය ඉති අත්ථොති යොජනා.

(3) පාචිත්තියාදිපඤ්හාවණ්ණනා

481. සලාකංදෙන්තස්ස අස්ස භික්ඛුස්ස ඡෙජ්ජං හොතීතියොජනා. ‘‘පාරාජිකං හොති’’ති ඉමිනා**හොතිඡෙජ්ජන්ති** පදස්සඅත්ථං දස්සෙති.

සුප්පතිට්ඨිතනිග්‍රොධසදිසං රුක්ඛමූලං, තමෙව වා ගහෙතබ්බං.

තිස්සිත්ථීයොති එත්ථ භුම්මත්ථෙඋපයොගවචනං, පච්චත්තවචනං වාති ආහ ‘‘තාසුපී’’ති. ‘‘යං තං මෙථුනං නාම ත’’න්ති ඉමිනා ‘‘මෙථුනං යං ත’’න්ති පදානං සමානාධිකරණභාවං දස්සෙති. ‘‘න සෙවතී’’ති ඉමිනා**න සෙවෙති** එත්ථ තිකාරස්ස එකාරාදෙසභාවං (ජා. අට්ඨ. 4.11.76 පුත්තො වා පිතරං යාචෙ විය) දස්සෙති.**තයො පුරිසෙති** එත්ථ ‘‘උපගන්ත්වා’’ති පදං අජ්ඣාහරිත්වා සම්බන්ධිතබ්බන්ති දස්සෙන්තො ආහ‘‘තයොපුරිසෙපි උපගන්ත්වා’’ති. ඉමිනා**තයො පුරිසෙති** එත්ථඋපයොගත්ථෙ උපයොගවචනන්ති දස්සෙති. පුරිමනයං ගහෙත්වා එත්ථාපි ‘‘තීසුපුරිසෙසූ’’ති භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනන්ති අත්ථොපි යුජ්ජතෙව. ඉමං නයං ගහෙත්වාපුරිමපදෙපි තිස්සිත්ථීයො උපගන්ත්වාති උපයොගත්ථෙ උපයොගවචනන්ති අත්ථොපියුජ්ජතෙව. තස්මා තෙ ද්වෙ නයා අඤ්ඤමඤ්ඤොපදෙසදායකනයා නාමාති දට්ඨබ්බං. ‘‘උභතොබ්‍යඤ්ජනසඞ්ඛාතෙ’’ති ඉමිනා අනරියසද්දෙන උභතොබ්‍යඤ්ජනොව ඉධ ගහෙතබ්බොතිදස්සෙති. ‘‘නාචරතී’’ති ඉමිනා**න චාචරෙති** එත්ථාපිතිසද්දස්ස එකාරාදෙසභාවමෙව දස්සෙති. මෙථුනධම්මස්ස පුබ්බභාගං කායසංසග්ගංආපජ්ජිතුං වායමන්තියා තස්සා භික්ඛුනියාති යොජනා.

අස්සාති ගාථාය, තිත්ථියො ආරාධකො හොතීතියොජනා.**තත්ථෙවාති** තිත්ථියවත්තෙ එව.**අස්සාති** තිත්ථියස්ස.**තමෙවාති**තිත්ථියවත්තමෙව.

සඞ්ඝාදිසෙසන්තිආදිගාථා වුත්තාති සම්බන්ධො.**තන්ති** අජ්ඣොහරණං.

ආකාසගතංසාමණෙරන්ති සම්බන්ධො.**සඞ්ඝෙනපීති** පිසද්දො න කම්මාරහෙනෙවාති දස්සෙති. ‘‘නකාතබ්බ’’න්ති ඉමිනා සඞ්ඝොපි කම්මාරහොපි භූමිගතොව වට්ටතීති දස්සෙති.

අස්සාති ගාථාය විනිච්ඡයොතිසම්බන්ධො.

‘‘නදෙති, න පටිග්ගණ්හාතී’’ති කිරියාපදානංකත්තාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘නාපි උය්‍යොජිකා’’තිආදි.**තස්සාති** අවස්සුතපුරිසස්ස. ‘‘කාරණෙනා’’ති ඉමිනා**තෙනාති** පදස්ස කාරණත්ථං දස්සෙති. එවසද්දො පන සම්භවවසෙනයොජිතො, න අඤ්ඤෙන කාරණෙනාති අත්ථො, අවස්සුතස්ස පුරිසස්සාති සම්බන්ධො.**ගහණෙති** උය්‍යොජිතාය ගහණෙ.**තඤ්චපරිභොගපච්චයාති** එත්ථ තසද්දස්ස විසයං, පරිභොගස්ස ච සම්බන්ධංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘තඤ්ච පනා’’තිආදි. තත්ථ ‘‘ආපත්ති’’න්ති ඉමිනා තසද්දස්ස විසයංදස්සෙති. ‘‘තස්සා උය්‍යොජිතායා’’ති ඉමිනා පරිභොගස්ස සම්බන්ධං දස්සෙති.**තස්සාති** උය්‍යොජිතාය.

සත්තරසකෙසු සඞ්ඝාදිසෙසෙසූති සම්බන්ධො.**වජ්ජං න ඵුසතීති** පදස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අඤ්ඤං නවංආපත්ති’’න්ති.

ඉති සෙදමොචිකගාථාවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

පඤ්චවග්ගො

කම්මවග්ගවණ්ණනා

482. කම්මවග්ගෙ ''ගණනපරිච්ඡෙදවචන''න්ති ඉමිනා න පමාණවචනන්ති දස්සෙති. ඉමිනාකම්මානං තතො ඌනාතිරෙකභාවං නිවාරෙති. ගණියතෙ**ගණනං,**පරිච්ඡිජ්ජති අනෙනාති**පරිච්ඡෙදො,**ගණනස්ස පරිච්ඡෙදො**ගණනපරිච්ඡෙදො.** අථ වා ගණියති අනෙනාති ගණනං, තමෙව පරිච්ඡෙදොගණනපරිච්ඡෙදො, සොයෙව වචනං**ගණනපරිච්ඡෙදවචනං.** අපලොකනකම්මංනාමාති කත්තබ්බං කම්මන්ති සම්බන්ධො.**වුත්තනයෙනෙවාති** ''සීමට්ඨකසඞ්ඝංසොධෙත්වා ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා''තිවුත්තෙන එව නයෙන.

තත්ථාති චතූසු කම්මෙසු, ඤත්තිදුතියකම්මං පන අත්ථීති සම්බන්ධො.

තත්ථාති ද්වීසු කම්මෙසු.**අවසෙසාති** ඡහි කම්මෙහි අවසෙසා. යදි පරිවත්තෙත්වා කතංදළ්හීකම්මංන හොති, එවං සති දළ්හීකම්මත්ථාය කින්තිකාතබ්බන්ති ආහ ''සචෙ පනා''තිආදි. තත්ථ ''අක්ඛරපරිහීනං වා පදපරිහීනං වා''ති ඉදංඅක්ඛරපදානං ගළිතං සන්ධාය වුත්තං. ''දුරුත්තපදං වා''ති ඉදංසිථිලධනිතාදිඅපරිපුණ්ණං සන්ධාය වුත්තං. එත්ථ ''දුරුත්තක්ඛරං වා''තිඅජ්ඣාහරිතබ්බං.**ඉදන්ති** පුනප්පුනං වචනං.**කම්මං හුත්වාති** සුකම්මං හුත්වා.

483. සම්මුඛාකරණීයඅසම්මුඛාකරණීයෙසු අසම්මුඛාකරණීයානි අප්පකත්තා පඨමං දස්සෙත්වාසෙසානං සම්මුඛාකරණීයභාවං දස්සෙන්තො ආහ ''තත්ථා''තිආදි. තත්ථ**තත්ථාති** තෙසු ද්වීසු, අසම්මුඛාකරණීයං නාම අට්ඨවිධං හොතීතිසම්බන්ධො.**තත්ථ තත්ථාති** තෙසු තෙසු ඛන්ධකෙසු. ''සුකතංහොතී''ති වචනසාමත්ථියතො සම්මුඛාකතම්පි සුකතං හොතීති අත්ථොපි ගහෙතබ්බො.

සෙසානීති අට්ඨකම්මෙහි සෙසානි.**එතානීති** කම්මානි.**වත්ථුවිපන්නානීති**වත්ථුනා විපන්නානි.

තෙසම්පීති පටිපුච්ඡාකරණීයානම්පි.**එත්ථාති** ''පටිපුච්ඡාකරණීය''න්ති පදෙ. ''පුච්ඡිත්වා''තිඉමිනා**පටිපුච්ඡාති** පදස්ස ත්වාපච්චයන්තභාවං දස්සෙති. ''කාතබ්බ''න්ති ඉමිනා**කරණීයන්ති** එත්ථ අනීයසද්දස්සකම්මත්ථභාවං දස්සෙති.**යථාදින්නායාහි** චුදිතකෙනයථාදින්නාය.**විප්පලපන්තස්සාති** විකාරෙන යං වා තං වා වචනංපලපන්තස්ස චුදිතකස්සාති සම්බන්ධො.**සබ්බත්ථාති**සබ්බෙසු ''තජ්ජනීයකම්මාරහස්සා''තිආදීසු.

අනුපොසථදිවසෙති උපොසථදිවසතො අඤ්ඤස්මිංදිවසෙ. තමෙවත්ථං දස්සෙන්තො ආහ ''උපොසථදිවසො නාමා''තිආදි.**කත්තිකමාසන්**ති පච්ඡිමකත්තිකමාසං. තස්ස පවාරණමාසත්තා ''ඨපෙත්වා''ති වුත්තං. සාමග්ගිදිවසො ච යථාවුත්තා චාතුද්දසපන්නරසා චඋපොසථදිවසොනාමාති යොජනා.**යත්‍රහීතියස්මිං** පන විහාරෙ, ඨපෙන්තීති සම්බන්ධො.**අන්තරා**තිචාතුද්දසීපන්නරසීනං මජ්ඣෙ.

පච්චුක්කඩ්ඪිත්වා ඨපිතදිවසොති පච්ඡාඋපරි කඩ්ඪිත්වා ඨපිතං කත්තිකකාළපක්ඛචාතුද්දසිං වා පඤ්චදසිං වා සන්ධායවුත්තං.**ඉධාපීති** අපවාරණාය පවාරණට්ඨානෙපි. පාළියමාගතනයතොඅඤ්ඤම්පි නයං දස්සෙන්තො ආහ ''අපිචා''තිආදි.**අන්තිමවත්ථුන්**ති පාරාජිකවත්ථුං.**යස්සා**ති පුග්ගලස්ස. ඉමිනා කම්මාරහො පුග්ගලො වත්ථු නාමාතිදස්සෙති.

484. දබ්බස්සඅග්ගණ්හනං වත්ථුඅපරාමසනං නාම න හොති, අථ ඛො නාමස්සඅග්ගණ්හනමෙවාති ආහ ''තස්ස නාමං න ගණ්හාතී''ති. අපරාමසනාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ''සුණාතු මෙ''තිආදි.

පුග්ගලං න පරාමසතීති එත්ථ**පුග්ගලො**නාම උපජ්ඣායොති ආහ ''යො උපසම්පදාපෙක්ඛස්සඋපජ්ඣායො''ති.**තන්**ති උපජ්ඣායං.

සබ්බෙන සබ්බන්ති සබ්බථා සබ්බං, නිපාතසමුදායොයං, සබ්බෙන වා ආකාරෙන සබ්බං ඤත්තින්ති යොජනා.

ඤත්තිකම්මෙ පඨමං කම්මං කත්වා පච්ඡා ඤත්තිට්ඨපනම්පිපච්ඡා ඤත්තිං ඨපෙතියෙව නාම.**ඉති ඉමෙහී**තිආදි නිගමනං.

485. ''වුත්තනයෙනෙවා''ති අතිදිසිත්වාපි ඤත්තිකම්මවාචානං අසදිසත්තා අපරාමසනාකාරංදස්සෙන්තො ආහ ''එවං පනා''තිආදි. තත්ථ**නෙසන්**තිවත්ථුසඞ්ඝපුග්ගලානං, පඨමානුස්සාවනෙ වා දුතියතතියානුස්සාවනාසු වා වත්තබ්බෙවදන්තොති සම්බන්ධො.

සාවනං හාපෙතීති එත්ථ අනුසද්දො ලොපොතිආහ ''අනුස්සාවනං න කරොතී''ති. ''සාවනං හාපෙතී''ති එත්ථ න කෙවලං සබ්බෙන සබ්බංඅනුස්සාවනං අකරොන්තොයෙව සාවනං හාපෙති නාම, අථ ඛො අනුස්සාවනායදුරුත්තඡඩ්ඩනම්පි හාපෙතියෙව නාමාති දස්සෙන්තො ආහ ''යොපී''තිආදි. ''සකිමෙව වාද්චික්ඛත්තුං වා''ති ඉමිනා තික්ඛත්තුං අපරිපූරෙන්තොයෙව සාවනං හාපෙති නාමාතිදස්සෙති. ඉමස්ස වචනස්ස සාමත්ථියතො ඤත්තිදුතියකම්මෙ එකක්ඛත්තුතො, ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙතික්ඛත්තුතො අතිරෙකං කම්මවාචං කරොන්තොන හාපෙතීති ඤායති.

‘‘ඡඩ්ඩෙතී’’ති එත්ථ ඡඩ්ඩනස්ස පදක්ඛරානං ගළිතභාවෙන පාකටත්තාතං අදස්සෙත්වා ‘‘දුරුත්තං කරොතී’’ති එත්ථ දුරුත්තමෙව දස්සෙන්තො ආහ ‘‘දුරුත්තං කරොතීති එත්ථ පනා’’තිආදි. කරොන්තෙන භික්ඛුනා උපලක්ඛෙතබ්බොතිසම්බන්ධො.

‘‘සිථිල…පෙ…. පභෙදො’’ති ය්වායං බ්‍යඤ්ජනප්පභෙදො වුත්තො, අයංබ්‍යඤ්ජනප්පභෙදොති යොජනා. ගාථායං**දසධා**ති දසප්පකාරෙන.**බ්‍යඤ්ජනබුද්ධියා**තිවද්ධෙතීතිබු**ද්ධි,**බ්‍යඤ්ජනමෙව අක්ඛරමෙව සිථිලාදිවසෙනදසධා බුද්ධි**බ්‍යඤ්ජනබුද්ධි,**තාය. එත්ථ ‘‘දසධා’’ති පදෙන ‘‘බ්‍යඤ්ජනබුද්ධී’’ති සමාසපදස්ස අන්තරෙ දසධාසද්දස්ස ලොපං දස්සෙති ‘‘කම්මජංඑවා’’තිආදීසු (විසුද්ධි. 2.450; විසුද්ධි. මහාටී. 2.450) විය. එත්ථ හි එවසද්දෙනකම්මෙන එව ජාතං**කම්මජන්**ති සමාසං කත්වා සමාසමජ්ඣෙඑවසද්දලොපං දස්සෙති.**පභෙදො**ති විසෙසො. අයං පනෙත්ථ යොජනා –සිථිලඤ්ච ධනිතඤ්ච දීඝඤ්ච රස්සඤ්ච ගරුකඤ්ච ලහුකඤ්ච නිග්ගහිතඤ්චසම්බන්ධඤ්ච වවත්ථිතඤ්ච විමුත්තඤ්චාති දසධා බ්‍යඤ්ජනබුද්ධියාව පභෙදො විසෙසොඤාතබ්බොති. ‘‘සිථිල’’න්ති ආදීනි දස පදානි ‘‘අක්ඛරං පදං බ්‍යඤ්ජන’’න්තිනපුංසකලිඞ්ගවසෙන වුත්තපාඨංනිස්සාය වුත්තානීති දට්ඨබ්බං.

ගාථාය විත්ථාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘එත්ථ හී’’තිආදි. අගාළ්හෙනවචීපයොගෙන වත්තබ්බං අක්ඛරං**සිථිලං**. ගාළ්හෙන වචීපයොගෙනවත්තබ්බං අක්ඛරං**ධනිතං. තෙස්වෙවා**ති පඤ්චසු එවවග්ගෙසු. න කෙවලං දීඝමෙව ගරුකං නාම, අථ ඛො සංයොගපරම්පීති ආහ ‘‘යං වා’’තිආදි. යංඅක්ඛරං සංයොගපරං කත්වා වුච්චති, තම්පි**ගරුකං**නාමාතියොජනා. සංයොගො පරො යස්ස අක්ඛරස්සාති**සංයොගපරං**. ‘‘සංයොගපද’’න්තිපි පාඨො. යං අසංයොගපරං කත්වා වුච්චති, තම්පි**ලහුකං**නාමාති යොජනා. යං සානුනාසිකං කත්වා වත්තබ්බං, තං**නිග්ගහිතං**නාමාති යොජනා.**නිග්ගහෙත්වා**ති**නිග්ගහිතං**නාම අත්ථතො ඨානකරණානංඅවිස්සජ්ජනං අමුඤ්චනන්ති ආහ ‘‘අවිස්සජ්ජෙත්වා’’ති. යංසම්බන්ධිත්වා වුච්චති, තං**සම්බන්ධං**නාමාති යොජනා. යංඅසම්බන්ධං කත්වා වුච්චති, තං**වවත්ථිතං**නාමාති යොජනා.යං අනිග්ගහෙත්වා වුච්චති, තං**විමුත්තං**නාමාති යොජනා.**අනිග්ගහෙත්වා**ති අනිග්ගහං නාම අත්ථතො විස්සජ්ජනන්තිආහ ‘‘විස්සජ්ජෙත්වා’’ති.

එවං බ්‍යඤ්ජනබුද්ධිවිසෙසං දස්සෙත්වා ඉදානි කම්මවාචායඋච්චාරණවිසෙසං විත්ථාරෙන දස්සෙන්තො ආහ ‘‘තත්ථා’’තිආදි. තත්ථ**තත්ථා**ති තාසු දසසු බ්‍යඤ්ජනබුද්ධීසු. තථාසද්දෙන තකාරස්සථකාරකරණඤ්ච සිථිලස්ස ධනිතකරණඤ්ච අතිදිසති, තථා

පටුන

‘‘පත්තකල්ලං එසාඤත්ති’’තිආදිවචනඤ්ච සිථිලස්ස ධනිතකරණං නාමාති යොජනා.

ඉතීති එවං. සිථිලෙ කත්තබ්බෙ ධනිතංකරොතීති සම්බන්ධො.**චත්තාරි බ්‍යඤ්ජනානීති** චත්තාරිඅක්ඛරානි. බ්‍යඤ්ජනසද්දො හි ඉධ අක්ඛරවාචකො. චතස්සන්නං බ්‍යඤ්ජනබුද්ධීනංකම්මදූසනං දස්සෙත්වා ඉතරාසං අදූසනං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘ඉතරෙසු පනා’’තිආදි.**අනුක්කමාගතන්ති**අරියෙහි ඔතරිත්වාඅනුක්කමෙන ආගතං.**පවෙණින්ති** සන්තතිං. විනාසෙත්වා වුත්තෙකිං කම්මවාචාකොපො හොතීති ආහ ‘‘සචෙ පනා’’තිආදි.**නකුප්පතීති** න නස්සති. කස්මා පන කම්මවාචා න කුප්පති, නනු කම්මංකොපෙන්තී කම්මවාචා කුප්පතීති ආහ ‘‘ඉමානි හී’’තිආදි. හි යස්මා න කොපෙන්ති, තස්මා කම්මවාචා න කුප්පතීති යොජනා.

යං පන වචනං සුත්තන්තිකත්ථෙරා වදන්තීති සම්බන්ධො.කච්චායනාදිසුත්තන්තං කරොන්තීතිසුත්තන්තිකා**,**කච්චායනාදයො, සුත්තන්තිකා ච තෙ ථෙරා චෙති**සුත්තන්තිකත්ථෙරා.**න **වට්ටතීති** අක්ඛරවිකාරො න වට්ටති. විනයධරෙන කම්මවාචා කාතබ්බාතිසම්බන්ධො.**යථාපාළියාති** භගවතා යථාවුත්තාය පාළියා.**බ්‍යඤ්ජනනිරුත්තියාති** බ්‍යඤ්ජනනිරුත්තියං.**ඉතරථාති** වුත්තදොසපරිහරණතො අඤ්ඤෙන පකාරෙන.

අකාලෙවා සාවෙතීති එත්ථඅකාලොනාම අනොකාසොති ආහ ‘‘අනොකාසෙ’’ති. අනොකාසො නාම ඤත්තිඅනුස්සාවනානං පුබ්බාපරවිපරීතන්ති ආහ ‘‘ඤත්තිංඅට්ඨපෙත්වා’’තිආදි. පඨමංයෙව ඤත්තිං අට්ඨපෙත්වා පඨමංයෙව අනුස්සාවනකම්මංකත්වාති යොජනා. ‘‘පඨමංයෙවා’’ති හි පදං පුබ්බාපරාපෙක්ඛං.**ඉතීති**ආදි නිගමනං.

486. යා එකවීසතිභික්ඛූ න ගණ්හාති, අයං**අතිඛුද්දකසීමා**නාමාති යොජනා.**එකවීසති භික්ඛූති** අබ්භානකම්මෙ කම්මාරහෙන සද්ධිංඑකවීසති භික්ඛූ. යත්ථ සීමායං නිසීදිතුං න සක්කොන්ති, අයං**අතිඛුද්දකසීමා**නාමාති යොජනා.**නිසීදිතුන්ති** අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස හත්ථපාසං අවිජහිත්වාපරිමණ්ඩලාකාරෙන නිසීදිතුං.**තත්ථාති** අතිඛුද්දකෙ.**එත්ථාති** සෙසසීමාසු. යා සම්මතා හොති, අයං**අතිමහතී**නාමාති යොජනා.**කෙසග්ගමත්තෙනාපීති** පිසද්දො තතො අතිරෙකෙන පන පගෙවාති දස්සෙති.අඝටිතං අසම්බන්ධං නිමිත්තං ඉමිස්සාති**අඝටිතනිමිත්තා.** ඛණ්ඩනිමිත්තභාවං අඛණ්ඩනිමිත්තදස්සනෙන පාකටං කරොන්තො ආහ ‘‘පුරත්ථිමාය’’තිආදි.**පුබ්බකිත්තිතන්ති** පඨමකිත්තිතං.**තත්ථෙවාති** උත්තරාය එව දිසාය.**අපරාපීති** පිසද්දො දුතියත්ථසම්පිණ්ඩනත්ථො. යා සම්මතා හොති, **ඛණ්ඩනිමිත්තා**නාමාති යොජනා.**අනිමිත්තුපගන්ති** යථාභූතකථනවිසෙසනමෙව, න බ්‍යවච්ඡෙදවිසෙසනංතචසාරාදිග්ගහණෙන

අනිමිත්තුපගභාවස්ස පාකටත්තා.**අන්තරා**තිමජ්ඣෙ. යා සම්මතා හොති, **සාඛායානිමිත්තා**නාම, අනිමිත්තානාමාති යොජනා.

බහි ඨිතො හුත්වා සම්මන්නතීති යොජනා. නිමිත්තානි පන බහියත්වාපි කිත්තෙතුං වට්ටති. **එවංසම්මතාපීති** පිසද්දො අසම්මතා පන පගෙවාති දස්සෙති.**සීමායසීම**න්ති පදානං සම්බන්ධාපෙක්ඛත්තා, තස්ස ච අසමානභාවතො තෙසං විසුං විසුංසම්බන්ධං දස්සෙන්තො ආහ ''අත්තනො සීමාය පරෙසං සීම''න්ති.**සම්භින්දතීති** සම්බන්ධං කරොති. එත්ථ හි භිදිධාතුද්විධාකරණත්ථවාචකො, ධාත්වත්ථබාධකෙන සංත්‍යූපසග්ගෙන සම්බන්ධවාචකොහොතීති දට්ඨබ්බං.**තත්ථා**ති තාසු ද්විසුසීමාසු.**ඉතීති** එවං.**තාසූ**තිසීමාසු.

487-8. යම්පිකම්මප්පත්තඡන්දාරහලක්ඛණන්ති යොජනා.**තත්ථා**ති තස්සංපරිසතො කම්මවිපත්තියං.**තම්පීති**කම්මප්පත්තඡන්දාරහලක්ඛණම්පි, වුත්තමෙවාති සම්බන්ධො.**තත්ථා**ති ''චත්තාරො භික්ඛූ පකතත්තා කම්මප්පත්තා''ති පාඨෙ.**අනුක්ඛිත්තා**ති සඞ්ඝෙන උක්ඛෙපනීයකම්මස්ස අකතත්තාඅනුක්ඛිත්තා.**පරිසුද්ධසීලා**ති පාරාජිකං අනජ්ඣාපන්නත්තාපරිසුද්ධසීලා. ඉමෙහි පදෙහි පකති අත්තා සභාවො එතෙසන්තිපකතත්තාති අත්ථං දස්සෙති. ''කම්මස්ස අරහා''ති ඉමිනා''**කම්මප්පත්තා**''ති පදස්ස ඡට්ඨීසමාසඤ්ච පත්තසද්දස්සඅරහඅනුච්ඡවිකත්ථභාවඤ්ච දස්සෙති.**තෙහීති** චතූහිපකතත්තෙහි.**එතීති** ආගච්ඡති.**අවසෙසා**ති චතූහි පකතත්තෙහි අවසෙසා.**යස්සපනා**ති පුග්ගලස්ස පන.**කම්මාරහොති** කම්මස්සඅරහො.

489. **එත්ථා**ති පණ්ඩකාදීනං අවත්ථුභාවදස්සනට්ඨානෙ.

අපලොකනකම්මකථා

495-6. **තත්ථා**ති චතූසු කම්මෙසු.**එත්ථා**තිඔසාරණාදිපාඨෙ.**පදසිලිට්ඨතායා**ති ලොකෙ පදානං සිලිට්ඨභාවතො.**තත්ථා**ති ඔසාරණාදීසු පඤ්චසු. කණ්ටකසාමණෙරස්ස යා සාදණ්ඩකම්මනාසනා අත්ථි, සා නිස්සාරණාති යොජනා. ''මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොතී''තිවත්වා තමෙවත්ථං දස්සෙතුං ''අන්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්නාගතො''ති වුත්තං.මිච්ඡාදිට්ඨි හි ලිඞ්ගනාසනාය කාරණං හොති.**සොති** සාමණෙරො, ''නිස්සජ්ජාපෙතබ්බො''ති පදෙ කාරිතකම්මං, වුත්තකම්මං වා.**තංලද්ධින්ති** ධාතුකම්මං, අවුත්තකම්මං වා. කින්ති කාතබ්බන්ති ආහ ''එවඤ්ච පන කම්මං කාතබ්බ''න්ති.

කාතබ්බාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ''සඞ්ඝං භන්තෙ''තිආදි. යංසභසෙය්‍යං ලභන්තීති යොජනා.**තස්සා**ති

සහසෙය්‍යස්ස.**අලාභායා**තිඅලාභත්ථාය. ‘‘වර පිරෙවිනස්සා’’ති ඉමිනා නිස්සාරණාකාරං දස්සෙති. අත්ථො පනස්ස හෙට්ඨාවුත්තොයෙව.

සොතිසමණෙරො, ඔසාරෙතබ්බොති සම්බන්ධො.

ස්වායන්ති සො අයං සාමණෙරො, අච්චයංදෙසෙතීති සම්බන්ධො.**සොරතොති** සුන්දරලද්ධියං රතො, දුලද්ධිතො වා සුට්ඨු ඔරතො.**යථා පුරෙති** යථා පුබ්බෙරුච්චති, තථාති යොජනා.**කායසම්භොගසාමග්ගිදානන්ති** කායෙන චසම්භොගෙන ච සාමග්ගියා දානං.

එවන්තිආදි නිගමනං. යස්මා පනබ්‍රහ්මදණ්ඩො පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකෙ (චූළව. 445) ඡන්නස්සෙව පඤ්ඤත්තො, තස්මාතස්සෙව දාතබ්බොති ආහ ‘‘න කෙවල’’න්තිආදි.**එසා**තිබ්‍රහ්මදණ්ඩො, අඤ්ඤොපි යො භික්ඛු විහරති, තස්සපි දාතබ්බොති සම්බන්ධො.කින්ති දාතබ්බොති ආහ ‘‘එවඤ්ච පන දාතබ්බො’’ති. දාතබ්බාකාරං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘සඞ්ඝමජ්ඣෙ’’තිආදි.

යං වචනං ඉච්ඡෙය්‍ය, තං වචනන්ති යොජනා.**ඛමාපෙන්තස්සාති** සඞ්ඝං ඛමාපෙන්තස්ස තස්ස භික්ඛුස්සාතියොජනා.

පටිසඞ්ඛාති පටිසඞ්ඛාය, ඤාණෙනපච්චවෙක්ඛිත්වාති අත්ථො.

යන්ති අවන්දියකම්මං, අනුඤ්ඤාතන්තිසම්බන්ධො. කෙන අනුඤ්ඤාතන්ති ආහ ‘‘භගවතා’’ති. කිස්මිං ඛන්ධකෙ අනුඤ්ඤාතන්තිආහ ‘‘භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ’’ති. කෙසු වත්ථූසු අනුඤ්ඤාතන්ති ආහ ‘‘තෙන ඛො පන…පෙ….ඉමෙසු වත්ථූසූ’’ති (චූළව. 411). කිං කත්වා අනුඤ්ඤාතන්ති ආහ ‘‘දුක්කටංපඤ්ඤපෙත්වා’’ති. කින්ති අනුඤ්ඤාතන්ති ආහ ‘‘අනුජානාමි…පෙ…. කාතබ්බො’’ති.**තස්සාති** අවන්දියස්ස. ‘‘න ඔසාරණාදීනී’’ති ඉමිනා එවසද්දස්සඡඩ්ඩෙතබ්බත්ථං දස්සෙති.**තස්සාති** කම්මලක්ඛණභූතස්සඅවන්දියස්ස.**තත්ථෙවාති** භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙයෙව. නන්තිකම්මලක්ඛණං.**ඉධාපීති** පරිවාරෙ කම්මවග්ගෙපි.

අපාසාදිකන්ති අපසාදාවහං, අපසාදජනකංවා.

තතොතිඅවන්දියකරණතො.**ඉමන්ති** භික්ඛුං.**වන්දියන්ති** වන්දිතබ්බං, වන්දනං වා.

එත්ථාති අපලොකනකම්මෙ, භික්ඛුනිසඞ්ඝමූලකං කත්වා පඤ්ඤත්තන්ති යොජනා.**භික්ඛුසඞ්ඝස්සාපීති** පිසද්දො න භික්ඛුනිසඞ්ඝස්සෙවාතිදස්සෙති.**පනසද්දො** සම්භාවනත්ථො, තථා භික්ඛුනිසඞ්ඝමූලකංපඤ්ඤත්තම්පීති අත්ථො, ලභිතබ්බභාවං විත්ථාරෙන දස්සෙන්තොආහ ‘‘යං හී’’තිආදි. යං අපලොකනකම්මං කරොතීති

යොජනා. අප්පමත්තකවිස්සජ්ජකෙන පනදාතබ්බානීති සම්බන්ධො.**තෙසන්ති** සූචිආදීනං.**සොයෙවාති** අප්පමත්තකවිස්සජ්ජකොයෙව.**තතොති** අප්පමත්තකතො.**තත්ථාති**සෙනාසනක්ඛන්ධකවණ්ණනායං (චූළව. අට්ඨ. 321). වුත්තප්පකාරං ගිලානභෙසජ්ජම්පීතිසම්බන්ධො.**යොපි වාති** භික්ඛුපි ච හොතීති සම්බන්ධො.තස්ස දාතබ්බාති සම්බන්ධො.**තතුප්පාදතොති** තස්මිංමහාවාසෙ උප්පාදපච්චයතො, ගහෙත්වාති සම්බන්ධො. ‘‘පෙසලස්සා’’තිආදිනාදුස්සීලාදීනං දාතුං න වට්ටතීති දස්සෙති.

ජග්ගාපෙතුං වට්ටතීති එත්ථඅපුච්ඡිත්වා ජග්ගාපෙතුං වට්ටතීති ආහ ‘‘අයං භික්ඛූ’’තිආදි.**ඔදිස්සාති** උද්දිසිත්වා.

ආසනඝරං වාති පටිමාඝරං වා, කාරකොමනුස්සොති සම්බන්ධො. උපනික්ඛෙපතො ගහෙත්වාති සම්බන්ධො.**සඞ්ඝිකෙනපීති** පිසද්දො න කෙවලං චෙතියස්ස උපනික්ඛෙපෙනෙව, අථ ඛොසඞ්ඝිකෙනපීති දස්සෙති.

යාපනමත්තං අලභන්තෙහි කරොන්තෙහීති යොජනා, පරිභුඤ්ජන්තෙහිභුත්වාති සම්බන්ධො. ‘‘වත්තං කරොමා’’තිආදිනා ‘‘යාපනමත්ත’’න්ති පදස්ස අත්ථංදස්සෙති. විහාරෙ රොපිතා යෙ ඵලරුක්ඛාති යොජනා.**යෙසන්ති**රුක්ඛානං.**තෙසූති** රුක්ඛෙසු.**යෙපනාති** රුක්ඛා පන, අපරිග්ගහිතා හොන්තීති සම්බන්ධො.**තංපනාති** අපලොකනකම්මං පන. සලාකං ගණ්හන්ති එත්ථාති**සලාකග්ගං,**ඨානං.**‘‘යාගග්ගභත්තග්ග’’**ඉතිඑත්ථාපිඑසෙව නයො.**උපොසථග්ගෙති**උපොසථස්ස ගහණට්ඨානෙ, උපොසථගෙහෙති අත්ථො.**තත්ථාති**උපොසථග්ගෙ.**තන්ති** අපලොකනකම්මං.

යං මූලතචපත්තඅඞ්කුරපුප්ඵඵලඛාදනීයාදීති යොජනා.**අන්තොසීමායාති** අන්තො උපචාරසීමාය.

සුකතමෙවාති සඞ්ඝෙන කතමෙව.**උපොසථදිවසෙති** නිදස්සනමත්තං යස්මිං කස්මිංචි දිවසෙපිකතත්තා.

ඵලවාරෙනාති රුක්ඛානං ඵලගහණවාරෙන.**රුක්ඛා ධරන්තීති** රුක්ඛා තිට්ඨන්ති, සංවිජ්ජන්ති වා. **යෙහීති** භික්ඛූහි රොපිතා, හොන්තීතිසම්බන්ධො.**සා එව කතිකාති** පුබ්බෙ කතා සා එව කතිකා, අඤ්ඤාකතිකා න කාතබ්බාති අධිප්පායො.

අඤ්ඤස්මිං විහාරෙති රුක්ඛානංඨිතවිහාරතො අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ.**තෙසන්ති** රුක්ඛානං, සාමීතිසම්බන්ධො.**යෙපීති** රුක්ඛාපි, රොපිතාති සම්බන්ධො.අඤ්ඤතො ඨානතොති යොජනා.**තෙසූති** රුක්ඛෙසු.**එත්ථාති** විහාරෙ.**තෙහි පනාති**පරිවෙණසාමිකෙහි භික්ඛූහි

පන.**දසභාගන්ති** දසමභාගං. ‘‘එසෙවනයො’’ති ඉමිනා දසභාගං දත්වාති අත්ථං අතිදිසති.

සම්භාවනීයභික්ඛුනොති සීලසුතාදීහිසම්භාවනීයස්ස භික්ඛුනො.**තත්ථාති** පොරාණවිහාරෙ.**මූලෙති** පුබ්බෙ, ආදිකාලෙති අත්ථො.**නික්කුක්කුච්චෙනාති** ‘‘අභාජිතමිද’’න්ති කුක්කුච්චවිරහෙන.**ඛියනමත්තමෙව තන්ති** තං ඛියනං ඛියනමත්තමෙව, නසාමණෙරානං ඛියනං රුහතීති අත්ථො.

පනසරුක්ඛන්ති කණ්ටකීඵලරුක්ඛං.**අයං සාමීචීති** අයං භාජෙත්වා ඛාදනං අනුධම්මතා.**ඛායිතන්ති** ඛාදිතං. ද්වින්නං තිණ්ණං කතිකපටිප්පස්සම්භනංනයෙන ඤාතුං සක්කුණෙය්‍යත්තා තං අදස්සෙත්වා එකස්සෙව කතිකපටිප්පස්සම්භනංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘එකභික්ඛුකෙ පනා’’තිආදි.**පුරිමකතිකාති** ‘‘යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතුං රුච්චතී’’ති (පරි. අට්ඨ. 495-496) පුරෙ කතා කතිකා.**තෙසන්**තිසාමණෙරානං, ඵාතිකම්මන්තිසම්බන්ධො.**භාජෙත්වාති** සාමණෙරානං භාජෙත්වා. ඉමිනාසාමණෙරානං ඵාතිකම්මං න දාතබ්බම්පි භාගං භාජෙතබ්බන්ති දස්සෙති.

සාමන්තගාමෙහීති ආසන්නගාමෙහි, ආගන්ත්වාති සම්බන්ධො. එකං අම්බං එකං ලබුජන්ති යොජනා. අදියමානෙ දොසෙදස්සිතෙ දියමානෙ ආනිසංසම්පි අත්ථතො ඤාතබ්බන්ති දස්සෙන්තො ආහ ‘‘අදියමානෙ හී’’තිආදි.

ගණ්හන්තානං මනුස්සානන්ති සම්බන්ධො.**තතොති** කතිකවත්තට්ඨපනතො.**න වත්තබ්බාති**ඵලදානකුලදූසකත්තා න වත්තබ්බා. කින්ති ආචික්ඛිතබ්බන්ති ආහ ‘‘නාළිකෙරාදීනී’’තිආදි.**අනුවිචරිත්වාති** පදානමනුක්කමෙනවිචරිත්වා.**උපඩ්ඪභාගොති** භික්ඛූනං ලද්ධභාගතො උපඩ්ඪොභාගො.**අපලොකෙත්වාති** සඞ්ඝං ආපුච්ඡිත්වා.

මග්ගගමියසත්ථවාහොති මග්ගං ගමිකොසත්ථවාහො.**සොති** බලක්කාරෙන ගහෙත්වා ඛාදන්තො.**ඡායාදීනන්**තිආදිසද්දෙනආරාමවනානිසඞ්ගහෙතබ්බානි.**සචෙ අත්ථීති** සචෙ අත්ථො අත්ථි.**ඵලභරිතාති** ඵලෙන පරිපුණ්ණා. ‘‘ඵලභාරිතා’’තිපි පාඨො. ඵලසඞ්ඛාතෙනභාරෙන සමන්නාගතාති අත්ථො.**අපච්චාසීසන්තෙනාති** තෙසංසන්තිකා දානපටිදානං අපච්චාසීසන්තෙන.**පුබ්බෙවුත්තමෙවාති** පුබ්බෙ සඞ්ඝිකට්ඨානෙ ‘‘කුද්ධො හි සො’’තිආදිනා වුත්තමෙව.**එත්ථාති** පුග්ගලිකට්ඨානෙ.

තන්ති ඵලාරාමං.**සොති** පටිබලො භික්ඛු.**භාරියං කම්මන්**තිජග්ගනකම්මං භාරියං.**එත්තකෙනාති** තතියභාගඋපඩ්ඪභාගමත්තෙන.සබ්බං ඵලාරාමන්ති සම්බන්ධො.**මූලභාගන්ති** පඨමභාගං. ‘‘දසභාගමත්ත’’න්ති ඉමිනා තදත්ථං

දස්සෙති.**දත්වාති**සඞ්ඝස්ස දත්වා.**සොති** භික්ඛු.**අකතාවාසන්**ති පුබ්බෙ අකතං නවං සෙනාසනං.**ආරාමන්**ති සඞ්ඝස්ස ආරාමං.**තෙහිපීති**නිස්සිතකෙහිපි. පිසද්දො ආචරියං අපෙක්ඛති.**තෙසන්**තිනිස්සිතකානං.**ජග්ගිතකාලෙ**ති ජග්ගිතානං රුක්ඛානංපුප්ඵඵලහරිතකාලෙ.**ජග්ගනකාලෙ**ති ජග්ගනමත්තකාලෙ, ජග්ගනමත්තමෙව, න ජග්ගනකාරණාකිඤ්චි පුප්ඵං වා ඵලං වාහොති, තස්මිං කාලෙති අත්ථො. ''බහු''න්තිආදිනා වාරෙතබ්බාකාරං දස්සෙති.

ඵාතිකම්මෙන ජග්ගන්තො න අත්ථීති යොජනා.**අනාපුච්ඡිත්වාවා**ති සඞ්ඝං අනපලොකෙත්වාව.**ඉතීති** එවං.

ඤත්තිකම්මට්ඨානභෙදෙ පන එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති යොජනා.ඔසාරෙති සඞ්ඝමජ්ඣං පවෙසෙති ඉමාය ඤත්තියාති**ඔසාරණා.**

නිස්සාරියති සඞ්ඝතො බහි කරියති ඉමායාති**නිස්සාරණා. ඤත්ති උපොසථො නාමා**ති ඉදං කාරණූපචාරවසෙන වුත්තං.තෙනාහ ''උපොසථකම්මවසෙන ඨපිතා''ති. එසෙව නයො**ඤත්තිපවාරණානාමා**ති එත්ථාපි.

අනුසාසෙය්‍යාතිආදිනාපඨමපුරිසඑය්‍යාවිභත්තිවසෙන ඨපිතා ඤත්ති අත්තනා පරං සම්මනිතුං ඨපිතා ඤත්ති නාම.**අනුසාසෙය්‍යන්**තිආදිනා උත්තමපුරිසඑය්‍යාංවිභත්තිවසෙන ඨපිතාඤත්ති අත්තනාව අත්තානං සම්මනිතුං ඨපිතා ඤත්ති නාම. අත්තනාව අත්තා වා පරො වාසම්මනියති ඉමාය ඤත්තියාති**සම්මුති.** නිස්සට්ඨපත්තචීවරාදීනි දීයන්ති අනෙනාති**දානං,**ඤත්ති.වච්චං අනපෙක්ඛිත්වා වාචකස්ස නියතනපුංසකලිඞ්ගත්තා නපුංසකලිඞ්ගවසෙනවුත්තං.

ආපත්තිපටිග්ගණ්හියති අනෙනාති**පටිග්ගහො.**

පටිමුඛං උපරි කඞ්ඛීයති ඉමායාති**පච්චුක්කඩ්ඪනා.**

කම්මමෙවාති ලක්ඛියති අනෙනාති**කම්මලක්ඛණං.**

''තථා''ති පදෙන ''කම්මලක්ඛණං නාමා''තිපදං අතිදිසති.**තතොති** සබ්බසඞ්ගාහිකඤත්තිතො. පරා ද්වෙඤත්තියො කම්මලක්ඛණං නාමාති යොජනා.**ඉතීති**ආදි නිගමනං.

ඤත්තිදුතියකම්මට්ඨානභෙදෙ ඔසාරණාදීනං විසෙසං දස්සෙන්තො ආහ ''වඩ්ඪස්ස ලිච්ඡවිනො''තිආදි. සීමාසම්මුති වාතිආදිනා යොජනා කාතබ්බා.

යාපන ද්වෙ ඤත්තිදුතියකම්මවාචා වුත්තාතියොජනා.**ඉතීති**ආදි නිගමනං.

ඤත්තිචතුත්ථකම්මට්ඨානභෙදෙ යොජනානයො පාකටොයෙව.

497. **චතුවග්ගකරණෙ කම්මෙ**තිආදිකාය දෙසනාය සම්බන්ධං දස්සෙන්තො ආහ ''ඉති කම්මානි චා''තිආදි. තත්ථ**ඉතී**ති එවං දස්සෙත්වාතිසම්බන්ධො.**තස්සත්ථො**ති තස්ස ''චතුවග්ගකරණෙකම්මෙ''තිආදිවචනස්ස අත්ථො වෙදිතබ්බොති සම්බන්ධො.

ඉති කම්මවග්ගවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

අත්ථවසවග්ගාදිවණ්ණනා

498. එවංකම්මවග්ගවණ්ණනං දස්සෙත්වා තස්සානන්තරෙ වුත්තාය ''ද්වෙ අත්ථවසෙපටිච්චා''තිආදිකාය දෙසනාය අනුසන්ධිං දස්සෙන්තො ආහ ''ඉදානී''තිආදි, ඉදානිආරද්ධන්ති සම්බන්ධො. යානි තානි සික්ඛාපදානීති යොජනා.**දිට්ඨධම්මිකවෙරාන**න්ති දිට්ඨධම්මෙ පවත්තත්තා චවිරමිතබ්බත්තා ච දිට්ඨධම්මිකානං වෙරානං.**සංවරායා**තිඑත්ථ සංපුබ්බො වරධාතු පිදහනත්ථො, ආයසද්දො ච තදත්ථොති ආහ ''පිදහනත්ථායා''ති.**විපාකදුක්ඛසඞ්ඛාතාන**න්ති පාණාතිපාතාදීනංවිපාකභූතානං දුක්ඛසඞ්ඛාතානං.**සම්පරායිකාන**න්ති සම්පරායෙ පවත්තානං.**ඉධා**ති ඉමස්මිං සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තානිසංසට්ඨානෙ. ''වජ්ජනීයභාවතො''ති ඉමිනා වජ්ජෙතබ්බානීති**වජ්ජානී**තිවචනත්ථං දස්සෙති. භායන්ති එතෙහීති**භයානි.අක්ඛමට්ඨෙනා**ති අසහණීයට්ඨෙන. ''අකුසලානීති වුච්චන්තී''ති ඉමිනාවිපාකදුක්ඛානි එලූපචාරෙන අකුසලානි නාමාති දස්සෙති. ගණබන්ධභෙදනත්ථාය සික්ඛාපදංපඤ්ඤත්තන්ති එවමෙව පාඨො. පොත්ථකෙසු පන ''ගණභොජනසික්ඛාපදං පඤ්ඤත්ත''න්තිපාඨො ලිඛිතො.**සබ්බත්ථා**ති සබ්බස්මිං අත්ථවසවග්ගෙ.**ය**න්ති වචනං.**එත්ථා**ති ඉමස්මිංවග්ගෙ.

ඉති අත්ථවසවග්ගවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

499. වත්තෙසුවත්තමානො පුග්ගලො ඔසාරීයති අනෙනාති**ඔසාරණීයං,**කම්මං. තෙනවුත්තං ''යෙන කම්මෙන ඔසාරීයති, තං කම්මංපඤ්ඤත්ත''න්ති. ''යෙන කම්මෙනා''තිආදිනා භණ්ඩනකාරකාදයො නිස්සාරීයන්ති අනෙන කම්මෙනාති**නිස්සාරණීය**න්ති වචනත්ථං දස්සෙති.

500. සත්තාපත්තික්ඛන්ධා පඤ්ඤත්තං නාමාති සම්බන්ධො.**අන්තරා**ති කකුසන්ධාදීනං තිණ්ණං බුද්ධානඤ්ච අම්හාකං භගවතො චඅන්තරෙ. ''සික්ඛාපදෙ''ති ඉමිනා ''අපඤ්ඤත්තෙ''ති පදස්ස අත්ථං දස්සෙති.මක්කටීවත්ථුආදිවිනීතකථා අනුපඤ්ඤත්තං නාමාති සම්බන්ධො. ''සික්ඛාපදෙ''ති ඉමිනා ''පඤ්ඤත්තෙ''ති පදස්ස අත්ථං දස්සෙති.**සබ්බත්ථා**තිසබ්බස්මිං ආනිසංසවග්ගෙ.

ඉති ආනිසංසවග්ගවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

501. සබ්බසික්ඛාපදානං සඞ්ගහන්ති සම්බන්ධො.**තත්ථාති** ‘‘නවසඞ්ගහා’’තිආදිපාඨෙ එවමත්ථො වෙදිතබ්බොති යොජනා. ‘‘වත්ථුනා සඞ්ගහො’’ති ඉමිනා ‘‘වත්ථුස්මිං, වත්ථූනං සඞ්ගහො’’ති අත්ථං නිවාරෙති.**එත්ථාති** ‘‘වත්ථුසඞ්ගහො’’තිආදිපාඨෙ.**හීති** විත්ථාරො. යස්මා නත්ථීති සම්බන්ධො.**සබ්බානීති** සික්ඛාපදානි. ‘‘සඞ්ගහිතානී’’ති ඉමිනාසඞ්ගහිතබ්බොති**සඞ්ගහොති** නිබ්බචනං දස්සෙති.**එවං තාවාති**ආදි නිගමනං.

යස්මා පන සඞ්ගහිතාති සම්බන්ධො.

එවමෙත්ථාතිආදිනාබන්ධසමුට්ඨානඅධිකරණසමථෙ සම්පිණ්ඩෙත්වා නිගමනං දස්සෙති.**එත්ථාති** සඞ්ගහවග්ගෙ.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

නවසඞ්ගහිතවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

නිට්ඨිතාති නිට්ඨං නිප්ඵත්තිං ඉතාගතාති නිට්ඨිතා, අථ වා නිට්ඨෙ නිප්ඵත්තියං ඉතා ඨිතාති නිට්ඨිතා.චසද්දො අවධාරණත්ථො, නිට්ඨිතා එවාති හි අත්ථො.**අනුත්තානත්ථපදවණ්ණනාති** අනුත්තානානං අත්ථවන්තපදානං, අත්ථානඤ්ච පදානඤ්ච වණ්ණනා.

ඉති පරිවාරවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

නිට්ඨිතා ච පාචිත්‍යාදිවණ්ණනාය යොජනාති.

ඤාදිලඤ්ජිතනාමෙනනෙකානංවාචිතො මයා;
පරිවාරවිනයස්ස, සමත්තො යොජනානයො.

නිගමනකථාවණ්ණනා

එවං විනයසංවණ්ණනං කත්වා ඉදානි තං නිගමෙන්තො ආහ ‘‘එත්තාවතා’’තිආදි. තත්ථ**එත්තාවතාති** එත්තකෙන ‘‘යොකප්පකොටීහිපි අප්පමෙය්‍ය’’න්තිආදිවචනතො (පාරා. අට්ඨ. 1.ගන්ථාරම්භකථා) පට්ඨාය ‘‘නවසඞ්ගහිතවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා’’ති වචනපරියොසානානං අක්ඛරපදබ්‍යඤ්ජනානංසමුදායභූතෙන වචනක්කමෙන, සමත්තාති සම්බන්ධො.

උභතොවිභඞ්ගඛන්ධකපරිවාරවිභත්තිදෙසනන්ති උභතොවිභඞ්ගෙන චඛන්ධකෙන ච පරිවාරෙන ච විභජිතබ්බදෙසනං විනයපිටකන්ති සම්බන්ධො.**නාථොති** භික්ඛුභික්ඛුනීනං හිතපටිපත්තිං යාචනට්ඨෙන ච

කිලෙසානංඋපතාපනට්ඨෙන ච වෙනෙය්‍යානං හිතසුඛං ආසීසනට්ඨෙන ච චිත්තිස්සරියට්ඨෙන ච නාථො.**වෙනෙය්‍යන්ති** විනෙතබ්බට්ඨෙන වෙනෙය්‍යං.**ජිනොති** පඤ්චමාරානං ජිතට්ඨෙන ජිනො. අයං පනෙත්ථ යොජනා – නාථොවෙනෙය්‍යං විනෙන්තො ජිනො උභතොවිභඞ්ගඛන්ධකපරිවාරවිභත්තිදෙසනං යං විනයපිටකංආහාති.

සමධිකසත්තවීසතිසහස්සමත්තෙනාති සහඅධිකෙන සත්තසහස්සප්පමාණෙන ච වීසතිසහස්සප්පමාණෙනවගන්ථෙනාති සම්බන්ධො.**තස්සාති** විනයපිටකස්ස.**සමන්තපාසාදිකාති** සමන්තතො පසාදං වහිකා, ජනිකා වා. තත්‍රායං යොජනා – තස්ස සමධිකසත්තවීසතිසහස්සමත්තෙන ගන්ථෙන සමන්තපාසාදිකා නාම සංවණ්ණනාසමත්තාති.

තත්‍රිදන්ති තත්‍ර ඉදං. ‘‘තත්‍රා’’තිපදං පුරිමවචනාපෙක්ඛං. තත්‍ර ‘‘සමන්තපාසාදිකා නාමා’’ති වචනෙති හි අත්ථො.**සමන්තපාසාදිකත්තස්මින්ති** පච්චත්තත්ථෙ චෙතං භුම්මවචනං හොති ‘‘ඉදම්පි සීලස්මි’’න්තිආදීසු (දී. නි. 1.194 ආදයො) විය, සමන්තපාසාදිකත්තන්තිඅත්ථො. අයං පනෙත්ථ යොජනාතත්‍ර ‘‘සමන්තපාසාදිකා නාමා’’ති වචනෙ සමන්තපාසාදිකායඉදං සමන්තපාසාදිකත්තංහොතීති අයං සමන්තපාසාදිකභාවොතිඅත්ථො.

ආචරියපරංපරතොතිආදීසු ගාථාසු වුත්තංනවවිධං විසෙසනපදං ‘‘න දිස්සතී’’ති පදෙන සම්බන්ධිතබ්බං.**සම්පස්සතන්ති** සම්මා පස්සන්තානං විඤ්ඤූනන්ති සම්බන්ධො.**යතොති** යස්මා, න දිස්සතීති සම්බන්ධො.**එත්ථාති** සංවණ්ණනායං.**සමන්තපාසාදිකාත්වෙවාති** සමන්තපාසාදිකා ඉති එව නාම.**විනයස්සාති** විනයපිටකස්ස.**විනෙය්‍යදමනකුසලෙනාති** විනෙය්‍යානං දමනෙ ඡෙකෙන.**ලොකනාථෙනාති** ලොකානං නාථෙන.**ලොකමනුකම්පමානෙනාති** ලොකං අනුකම්පමානෙන. අයඤ්හෙත්ථ යොජනා –ආචරියපරංපරතො…පෙ…. විභඞ්ගනයභෙදදස්සනතො සම්පස්සතං විඤ්ඤූනං එත්ථ කිඤ්චිඅපාසාදිකං යතො න දිස්සති, තස්මා විනෙය්‍යදමනකුසලෙන ලොකනාථෙන ලොකමනුකම්පමානෙනභගවතා වුත්තස්ස විනයස්ස අයං සමන්තපාසාදිකාත්වෙව සංවණ්ණනා පවත්තාති.

තිස්සොපි ඉමා සීහළට්ඨකථායො සුත්වාති සම්බන්ධො. කස්සසන්තිකෙ සුතන්ති ආහ ‘‘බුද්ධමිත්තො…පෙ…. සන්තිකෙ’’ති. ‘‘බුද්ධමිත්තො’’තිනාමෙන විස්සුතස්ස යසස්සිනො විනයඤ්ඤුස්ස ධීරස්ස ථෙරස්ස සන්තිකෙ සුත්වාතියොජනා. ‘‘සුත්වා’’ති පදං ‘‘ආරද්ධා’’ති පදෙ පුබ්බකාලකිරියාවිසෙසනං.

මහාමෙඝවනුය්‍යානෙ භූමිභාගෙ පතිට්ඨිතො සත්ථු මහාබොධිවිභූසිතො යොමහාවිහාරො අත්ථීති යොජනා.

තස්සමහාවිහාරස්ස දක්ඛිණෙ දිසාභාගෙ**පධානඝරං**පධානඝරනාමකං උත්තමං සුචිචාරිත්තසීලෙනභික්ඛුසඞ්ඝෙන සෙවිතං යං පරිවෙණං අත්ථි, තත්ථ කාරයීති යොජනා.

කොනාමොකාරයීති ආහ ‘‘උළාරකුලසම්භූතො…පෙ….විස්සුතො’’ති. තත්ථ උළාරකුලසම්භූතො සඞ්ඝුපට්ඨායකො සදා අනාකුලාය සද්ධායරතනත්තයෙ පසන්නො ‘‘මහානිගමසාමී’’ති විස්සුතො උපාසකො කාරයීති සම්බන්ධො.

කංකාරයීති ආහ ‘‘චාරු…පෙ….සම්පන්නසලිලාසය’’න්ති. තත්ථ**චාරුපාකාරසංචිතං**සොභෙනපාකාරෙන සුට්ඨු චිතං චිනිතං මනොරමං**සීතච්ඡායතරූපෙතං**සීතච්ඡායෙන රුක්ඛෙන උපෙතං**සම්පන්නසලිලාසයං**මධුරජලාධාරංයං පාසාදං කාරයීති යොජනා. මහානිගමසාමිනො තත්‍ර පාසාදෙ වසතාමයාති සම්බන්ධො.

කං උද්දිසිත්වා කීදිසා කා ආරද්ධාති ආහ ‘‘සුචිසීලසමාචාරං…පෙ….විනයවණ්ණනා’’ති. තත්ථ සුචිසීලසමාචාරං**බුද්ධසිරි**ව්හයංථෙරං උද්දිසිත්වා**ඉද්ධා**අත්ථවිනිච්ඡයාදීහි පරිපුණ්ණායා විනයවණ්ණනා ආරද්ධාති යොජනා.

කිංනාමස්ස රඤ්ඤො කතමෙ සංවච්ඡරෙ ආරද්ධා, කිස්මිං කාලෙපරිනිට්ඨිතාති ආහ ‘‘පාලයන්තස්ස…පෙ…. පරිනිට්ඨිතා’’ති. තත්ථ සකලං ලඞ්කාදීපංනිරබ්බුදං කත්වාති සම්බන්ධො. පාලයන්තස්ස සිරිනිවාසස්ස**සිරිපාල**යසස්සිනො රඤ්ඤො ජයසංවච්ඡරෙති සම්බන්ධො. සමවීසතිමෙඛෙමෙ ජයසංවච්ඡරෙ අයං විනයසංවණ්ණනා ආරද්ධා, **එකවීසම්හිරඤ්ඤො** එකවීසතිමෙ සංවච්ඡරෙ සම්පත්තෙ සති පරිනිට්ඨිතාති යොජනා.

යථා අත්තනො සංවණ්ණනා නිරුපද්දවා සීඝං නිට්ඨං උපගතා, එවංලොකස්ස ධම්මූපසංහිතා සීඝං ගච්ඡන්තූති ආසීසං දස්සෙන්තො ආහ ‘‘උපද්දවාකුලෙ’’තිආදි.
තත්ථ**උපද්දවාකුලෙ**උපද්දවෙහිආකුලෙ**ලොකෙ**සත්තලොකෙ**නිරුපද්දව තො**උපද්දවවිරහතො යථා අයං විනයසංවණ්ණනා එකසංවච්ඡරෙනෙව නිට්ඨං උපාගතා, එවං සබ්බස්සලොකස්ස ආරද්ධා සබ්බෙපි ධම්මූපසංහිතා අත්ථා නිරුපද්දවා සීඝං නිට්ඨංගච්ඡන්තූති යොජනා.

අත්තනා සමාචිතස්ස පුඤ්ඤස්ස ඉච්ඡිතත්ථෙ පරිණාමනංදස්සෙන්තො ආහ ‘‘චිරට්ඨිතත්ථං ධම්මස්සා’’තිආදි. තත්ථ ධම්මස්සචිරට්ඨිතත්ථං ඉමං විනයසංවණ්ණනං කරොන්තෙන සද්ධම්මබහුමානෙන මයා යඤ්ච

පුඤ්ඤංසමාචිතං, සබ්බස්ස තස්ස පුඤ්ඤස්ස ආනුභාවෙන සබ්බෙපි පාණිනො ධම්මරාජස්ස භගවතොසද්ධම්මරසසෙවිනො භවන්තු.

සද්ධම්මොචිරංතිට්ඨතු, දෙවො කාලෙ**වස්සං**වස්සන්තො චිරං**පජං**සත්තසමූහං තප්පෙතු. රාජා ධම්මෙන මෙදනිං රක්ඛතූති යොජනා.**ඉති**සද්දො පරිසමාපනත්ථො. ඉති පරිනිට්ඨියං සුට්ඨු ආපනංදට්ඨබ්බන්තීති අත්ථො.

සද්ධා ච බුද්ධි ච වීරියඤ්ච**සද්ධාබුද්ධිවීරියානි,**විසුද්ධානි ච තානි සද්ධාබුද්ධිවීරියානිචෙති**විසුද්ධසද්ධාබුද්ධිවීරියානි,**පරමානි ච තානිවිසුද්ධසද්ධාබුද්ධිවීරියානි චෙති**පරමවිසුද්ධසද්ධාබුද්ධිවීරියානි,**තෙහි පරිමණ්ඩිතො**පරමවිසුද්ධසද්ධාබුද්ධිවීරියපටිමණ්ඩිතො,**තෙන, ථෙරෙනාතිසම්බන්ධො. සීලඤ්ච ආචාරො ච අජ්ජවඤ්ච මද්දවඤ්ච**සීලාචාරජ්ජවමද්දවානි,**තානි ආදීනි යෙසං තෙති**සීලාචාරජ්ජවමද්දවාදයො,**ආදිසද්දෙන ඛන්තිසොරච්චාදයොසඞ්ගණ්හාති, තෙයෙව ගුණාති**සීලාචාරජ්ජවමද්දවාදිගුණා,**තෙසං සමුදයොති**සීලාචාරජ්ජවමද්දවාදිගුණසමුදයො,**තෙනසමුදිතොසුට්ඨු පාකටොති**සීලාචාරජ්ජවමද්දවාදිගුණසමුදයසමුදිතො,**තෙන ථෙරෙනාතිසම්බන්ධො.

සකසමයො ච සමයන්තරො ච**සකසමයසමයන්තරා,**තෙයෙව පන ගහනසදිසත්තා ගහනන්ති**සකසමයසමයන්තරගහනං,**තස්සඅජ්ඣොගාහණං**සකසමයසමයන්තරගහනජ්ඣොගාහණං,**තස්මිං සමත්ථො**සකසමයසමයන්තරගහනජ්ඣොගාහණසමත්ථො.** තෙන ථෙරෙනාතිසම්බන්ධො. විසෙසෙන අඤ්ජති පාකටං කරොතීති**වියත්තො,**පුග්ගලො, වියත්තස්ස ඉදං**වෙය්‍යාත්තියං,**සති. පඤ්ඤා චවෙය්‍යාත්තියඤ්ච**පඤ්ඤාවෙය්‍යාත්තියං,**තෙන සමන්නාගතෙනාතිසම්බන්ධො. සමන්නාගතෙන ථෙරෙනාති යොජනා.

තීණි පිටකානීති**තිපිටකං,**තමෙවපරියාපුණිතබ්බත්තා**පරියත්තීති**ති**පිටකපරියත්ති,** තස්ස පභෙදො එත්ථ සත්ථුසාසනෙති**තිපිටකපරියත්තිපභෙදං,**තස්මිං. සහ අට්ඨකථායාති**සාට්ඨකථං,**සත්ථු සාසනං, තස්මිං සත්ථුසාසනෙති සම්බන්ධො.සත්ථුනො පරියත්තිපටිපත්තිපටිවෙධවසෙන තිවිධං සාසනං**සත්ථුසාසනං,**බ්‍යාසොපි යුජ්ජතෙව, තස්මිං සත්ථුසාසනෙ ''අප්පටිහත''ඉති පදෙන සම්බන්ධිතබ්බං. අප්පටිහතං ඤාණං**අප්පටිහතඤාණං,**ඉදං තස්මිං විනයසංවණ්ණනාකාලෙ ථෙරස්සපටිවෙධඤාණාභාවතොසුතමයචින්තාමයඤාණං සන්ධාය

වුත්තන්තිදට්ඨබ්බං. අප්පටිහතඤාණස්ස පභාවො එතස්සාති**අප්පටිහතඤාණපභාවො,**තෙන ථෙරෙනාති සම්බන්ධො. මහන්තංවෙය්‍යාකරණමෙතස්සාති**මහාවෙය්‍යාකරණො,**ඉමිනාසික්ඛානිරුත්තිආදීහි ඡළඞ්ගෙ මහන්තවෙය්‍යාකරණෙ ථෙරස්ස අප්පටිහතඤාණපභාවතංදස්සෙති, තෙන මහාවෙය්‍යාකරණෙන ථෙරෙනාති සම්බන්ධො.

කරණං වුච්චති ඨානං කරියති උච්චාරියති එත්ථ, එතෙනාති වාචවනත්ථෙන, කරණස්ස සම්පත්ති**කරණසම්පත්ති,**තාය ජනිතං**කරණසම්පත්තිජනිතං.** සුඛෙන ථෙරමුඛතො විනිග්ගතං**සුඛවිනිග්ගතං,**කරණසම්පත්තිජනිතෙන හෙතුභූතෙන සුඛවිනිග්ගතං**කරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගතං.** මධුරවචනඤ්ච උදාරවචනඤ්ච**මධුරොදාරවචනං,**පුබ්බපදෙ උත්තරපදලොපො, ඉමිනා කෙටුභපකරණෙ (සුබොධාලංකාරෙ 127-142 ගාථාසු) වුත්තෙසු දසසු සද්දගුණෙසු මධුරතාගුණෙන චඋදාරතාගුණෙන ච සමන්නාගතභාවං දස්සෙති. කරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගතඤ්ච තංමධුරොදාරවචනඤ්චෙති**කරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගතමධුරොදාරවචනං.** අථ වාකරණසම්පත්තිජනිතඤ්ච තං සුඛවිනිග්ගතමධුරොදාරවචනඤ්චෙතිකරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගතමධුරොදාරවචනං.**එලං**වුච්චතිදූරුත්තදොසො, නත්ථි එලමෙතස්සාති**නෙලා,**සොයෙව වණ්ණො**නෙලවණ්ණො,**තෙන යුත්තං**නෙලවණ්ණයුත්තං,**කරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගතමධුරොදාරවචනංනෙලවණ්ණයුත්තමෙතස්සාති**කරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගතමධුරොදාරවචනනෙලවණ්ණයුත්තො,**ථෙරො.විසෙසනපරපදසමාසො, නෙලවණ්ණයුත්තකරණසම්පත්ති ජනිතසුඛවිනිග්ගතමධුරොදාරවචනොති හිඅත්ථො, තෙන ථෙරෙනාති සම්බන්ධො. යුත්තඤ්ච පරිසාය සොතෙන අනුරූපත්තා, මුත්තඤ්චපරිසාය විසාරදත්තාති**යුත්තමුත්තං,**වචනං, තං වදතිසීලෙනාති**යුත්තමුත්තවාදී,**තෙන ථෙරෙනාති සම්බන්ධො.

කම්මසස්සතඋච්ඡෙදඉස්සරනිම්මානාදිවසෙනනානා වාදා එතෙසන්ති**වාදිනො,**නානාවාදාජනා, වාදීනං, වාදීසු වා වරො කම්මකිරියවාදත්තාති**වාදිවරො,**තෙන ථෙරෙනාති සම්බන්ධො. පාළියා අත්ථං වණ්ණෙතුං සමත්ථත්තා මහන්තො කවි**මහාකවි,**තෙන ථෙරෙනාති සම්බන්ධො.

අත්ථධම්මනිරුත්තිපටිභානවසෙන පභින්නාය පටිසම්භිදායපරිවාරිතොති**පභින්නපටිසම්භිදාපරිවාරො,**තස්මිංඋත්තරිමනුස්සධම්මෙති සම්බන්ධො. ඡ අභිඤ්ඤා ච පටිසම්භිදා ච**ඡළභිඤ්ඤාපටිසම්භිදා,**තා ආදයො යෙසං තෙති**ඡළභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාදයො,**ආදිසද්දෙන තෙවිජ්ජාදයො සඞ්ගණ්හාති.ඡළභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාදයො පභෙදා

එතස්සාති**ඡළභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාදිප්පභෙදො,**සොයෙව ගුණොඡළභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාදිප්පභෙදගුණො, තෙන පටිමණ්ඩිතොඡ**ළභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාදිප්පභෙදගුණපටිමණ්ඩිතො,**තස්මිංඋත්තරිමනුස්සධම්මෙති සම්බන්ධො. උත්තරිමනුස්සානං ඣානලාභිආදීනං ධම්මොඋ**ත්තරිමනුස්සධම්මො,**අථ වා මනුස්සානංකුසලකම්මපථසඞ්ඛාතධම්මතො උත්තරීතිඋ**ත්තරිමනුස්සධම්මො,**ඣානාදිධම්මො, තස්මිං, ‘‘සුප්පතිට්ඨිත’’ ඉති පදෙන සම්බන්ධිතබ්බං.සුප්පතිට්ඨිතා බුද්ධි එතෙසන්ති**සුප්පතිට්ඨිතබුද්ධිනො,**තෙසං ථෙරානන්ති සම්බන්ධො. ථෙරානංවංසෙ පකාරෙන දිප්පන්ති, පදීපො වියාති වා**ථෙරවංසප්පදීපා,**තෙසං. ථිරො සීලසමාධිපඤ්ඤාසඞ්ඛාතො ගුණො එතෙසමත්ථීති**ථෙරා,**තෙසං, වංසාලඞ්කාරභූතෙනාති සම්බන්ධො. මහාවිහාරෙ වසනසීලා වසනධම්මා, වසනෙසාධුකාරිනොති වා**මහාවිහාරවාසිනො,**තෙසං, ථෙරානන්තිසම්බන්ධො. වංසෙ අලඞ්කාරො, වංසස්ස වාති**වංසාලඞ්කාරො,**සො හුත්වා භූතො, වංසාලඞ්කාරභාවං වා පත්තොති**වංසාලඞ්කාරභූතො,**තෙන ථෙරෙනාති සම්බන්ධො.

විපුලා ච සා විසුද්ධා චෙති**විපුලවිසුද්ධා,**විසෙසනොභයපදො, විපුලවිසුද්ධා බුද්ධි එතස්සාති**විපුලවිසුද්ධබුද්ධි,**තෙන ථෙරෙනාති සම්බන්ධො. නාමමෙව**නාමධෙය්‍යං,**ගහිතං නාමධෙය්‍යමෙතස්සාති**ගහිතනාමධෙය්‍යො,** තෙන ථෙරෙන කතාසමන්තපාසාදිකා නාම අයං විනයසංවණ්ණනා තිට්ඨතූති සම්බන්ධො.

සුද්ධචිත්තස්ස තාදිනො ලොකජෙට්ඨස්ස මහෙසිනො ‘‘බුද්ධො’’තිනාමම්පි යාව ලොකම්හි පවත්තති, තාව ලොකනිත්ථරණෙසීනං කුලපුත්තානං සීලවිසුද්ධායනයං දස්සෙන්තී ලොකස්මිං තිට්ඨතූති යොජනා.

ඉති නිගමනස්ස අත්ථයොජනා සමත්තා.

නිගමනකථා

එත්තාවතා ච –

රතනපුණ්ණනාමස්ස, පුරස්ස රාජධානියා;
දක්ඛිණෙ මුනිරූපස්ස, ඊසංපාචීනනිස්සිතෙ.

යො විහාරො සපාසාදො, කාරිතො රාජදෙවියා;
යා වසතා මයා තත්‍ර, කතා පාචිත්‍යාදියොජනා.

මාපිතරත්නපුණ්ණස්ස, සත්තරසෙව රාජිනො;
ජයවස්සෙට්ඨාරසම්හි, සම්පත්තෙයං සුනිට්ඨිතා.

‘‘රතනපුණ්ණා’’ති විභයස්ස රාජධානීනගරස්ස දක්ඛිණස්මිං දිසාභාගෙ පඤ්චයොජනප්පමාණෙ ඨානෙ ද්වීහි මහාතළාකෙහි සුසොභිතස්ස මිථිලනාමනගරස්සපුරත්ථිමස්මිං දිසාභාගෙ දියඩ්ඪගාවුතප්පමාණෙ ඨානෙ අනෙකතාලපන්තීහි සුසොභිතො චතුන්නං කූලානං රමණීයභූතො **‘‘කඤ්ච’’** ඉති වොහරිතො යො සො මහාගාමො පතිට්ඨිතො, තත්ථ පටිසන්ධියා ජාතෙන සීලාදිගුණෙහි පසංසිතෙන **‘‘ජාගරො’’**ති ගරූහි ගහිතනාමධෙය්‍යෙන තික්ඛත්තුං රාජූහි රාජමුද්දිනා ලඤ්ඡිතෙන මෙ කතායං පාචිත්‍යාදිවණ්ණනාය යොජනාසම්පත්තෙ ජිනවක්කෙ තෙරසාධිකචතුවස්සසතාධිකං ද්විසහස්සං, සක්කරාජෙ පන එකතිංසාධිකද්විවස්සසතාධිකං සහස්සං ගිම්හානෙ ජෙට්ඨමාසෙ ජුණ්හපක්ඛස්ස පඤ්චමෙ සුක්කවාරෙ නිට්ඨං පත්තා අනායාසෙනාති.

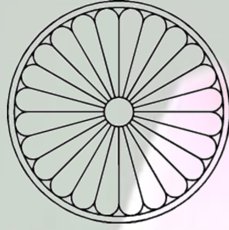
යොජනාය ඉමිස්සාහං, රචනස්සානුභාවතො;
භවෙය්‍යානෙකජාතීසු, පිටකත්තයධාරකො.

කුසලො චුභයත්ථෙසු, පරිසාසු විසාරදො;
සමිජ්ඣන්තු සුසඞ්කප්පා, මය්හඤ්ච සබ්බපාණිනං.

වප්පාදිමනතික්කම්ම, සම්මා දෙවො පවස්සතු;
අත්තජම්ව රක්ඛන්තු, රාජානො චාපි මෙදිනින්ති.

ඉති භදන්තජාගරත්ථෙරෙන කතා

පාචිත්‍යාදිවණ්ණනාය යොජනා සමත්තා.

සබ්බදානං ධම්ම දානං ජිනාති,
සබ්බරසං ධම්ම රසං ජිනාති;
සබ්බරතිං ධම්ම රතිං ජිනාති
තණ්හක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති

(ධම්මපදය තණ්හා වග්ගො)

ධම්මාරාමො ධම්මරතො - ධම්මං අනුවිචින්තයං;
ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු - සද්ධම්මා න පරිහායති.

(ධම්මපදය භික්ඛු වග්ගො)

ධම්මො පනෙසො සුගතප්පසත්ථො,
තරණීව සංසාර මහණ්ණවස්ස;
බ්‍රහ්මාසුරාදීහි නමස්සනීයෙ‍‍‍‍ා,
රසො රසානං පරමො තිලොකෙ.

මහාගදො මච්චුජරා පහානො,
සබ්බීතිනාසාය විසෙසමන්තො;
සබ්බත්ථි දානෙන ච කප්පරුක්ඛො,
චින්තාමණී භද්දඝටොව ධම්මො.

ධම්මං විනා නත්ථි පිතාව මාතා,
තමෙව තාණං සරණං පතිට්ඨා;
තස්මා හි භො කිච්චමඤ්ඤදප්පහාය,
සුණාථ ධාරෙථ චරාථ ධම්මෙ.

(රසවාහිනී)

චිරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං - සම්මා සම්බුද්ධ සාසානං!

ධර්ම දානය පිණිසයි.........